Prima pars totius sũme maioris beati Antonini

Incipit prima pars summe fratris Antonini de

florentia ordinis predicatorum Archiepi florentini. In qua agitur de Anima et de ad ipsam pertinentibus. Incipit prohemium totius operis.

Quam magnificata sūt opa tua dñe, omnia in sapiētia fecisti. ipleta est terra possessione tua. ps. cīi. Cōtemplatur pphēta in excessu mētis positus diuinā manifestatē. stupefactus ad magnitudinē bonitatis eius. quā manifestat in operibz suis z ad ipm loquit dicens. Quā magnificata sūt zc. q. d. Mirabiliter magna demōstrata. vbi z misteriū sanctissime trinitatis satis demōstrat. cui⁹ suffragium semp z postulare z expectare debem⁹. vt opa bona nra que sūt sua ad finē pducat. Sine eo enim summo nulla natura subsistit ait Plato. nulla rō intelligit. nulla actio expedit. nec eo ptermisso vllū rite fundat ex ordiū. In primis igit insinuat mirā potentiā que patri attribuit. ibi. magnificata sunt opa tua dñe. Scdo exi mirā sapientiā que filio adūat. ibi. oīa in sapientia fecisti. Et tertio nimiā ad nos benivolentiam que spūisctō asscribit. ibi. impleta est terra possessiōe tua. ¶ Quantū ad primū dic mardocheus loquēs ad deū de sua mirapotētia quā oñdit in creatōe. Dñe rex omnipotēs. in dicione tua cuncta sunt posita zc. Tu enī fecisti celū z terrā et quicād celi ambitu ptinet. Dester. xiij. Ubi oñditur sua potētia maxīa patri attributa de nihilo cuncta faciens. nō ex placenti materia vt artifex. Et hoc apparet ex coz magnitudine ptinua. ex coz mltitudie discreta. ex coz valitudine variata. Nā vt dicit Eccī. j. Altitudinē celi. latitudinē terre. pfundū abyssi qs dimēsus est. q. d. nullus. pter mirā magnitudinē eius. sed z arenā maris gutras pluuie. dies seculi. quis dinūerauit. q. d. nullus. Dinūera stellas si potes dixit dñs abrac. Geñ. xv. Hec est nūerus militū eius. Job. xxv. Valitudinē creaturaz seu coz ētrū quis potest intelligere. Deus enī z natura nihil frustra opat q. l. nō habeat aliquā virtutē. ānimo spēs rez sunt sicut nūeri. vt quelibet spēs creature addat vnū gradū virtutis sup aliā. Nōne igit apparet q̄ magnificata. id est magna facta z ostēsa sunt opa dei vt magnificet potētia patris. ¶ Quantū ad scōm dicit Eccli. j. Fons sapiētie verbū dei in excelsis. Et omnia p ipm facta sunt. Est enī verbū filius dei quasiars q̄dam omnipotētis pris p quā z in qua cū sūma ratiōe z optima facta sunt oīa. Oīa in sapiētia fecisti. ps. Et quia sapientis est ordinare fm pbm. Hinc est q omnia cū maximo ordine facta sunt vt oīa teneāt locū suū sibi decentem. Ex q̄ apparet pulcritudo vniuersi z mundū diuina puidētia regi. Oīa vtiq in sapiētia fecisti. Demum ipse mundus est velut quidā liber scriptus intus z foris qui docet nos sapientiā. nō solū de diuinis cognitionem. fm illud Ro. j. Inuisibilia dei a creatura mundi p ea que facta sūt intellecta ⁊spiciunt. sz etiā docet sapientiam de agendis fm illud Job. xij. Loquere terre z respondebit tibi. interroga iumēta z docebūt te. z narrabūt pisces maris. dū oīb⁹ pceptū q̄ posuit vt faciant ad q̄ creata sunt nunq̄ prercūt. se alijs cōicant. terra fructificat z arbores z nil ociosum. Et multa z innumera documēta nobis tribuūt ex pprietatib⁹ suis ad bene viuendū. z sic oīa in sapiētia fecisti. id est dandū nobis sapientiā ex eis. Eccī. j. Effudit eā. s. sapientia super oīa opa sua. z in minimis aīalib⁹ vt formicis. Unde dicit pverb. penul. c. xxx. Quattuor sunt minima terre. z ipa sapiētiora sapiētib⁹. Formice pplus infirm⁹ qui parat sibi cibū in messe. Lepusculus plebs ifualida qui in petra collocat cubile suū. Regē locusta nō habet z vniuersa p turmas suas gradit. Stellio manib⁹ nitit z moratur in domib⁹ regū. Sapientia boz q̄ est naturalis instinctus. docet nos sapientiā. Et formica docet solicitudinē acquisitiōis sapiētie. Lepusculus cautelā ab erroribus z cuasiōib⁹. Cū enī sit aīal multū timidū. z a venatorib⁹ z canib⁹ insequat. in petra se tutū putat. Et sapientie vacās. cui⁹ initiū est timor dñi. ne capiat a venatoribz gentiū z hereticoz erroribz. in petra fidei collocat quietē suā z mētis inhabitionē. Locusta instruit saltū cōtemplatiōis cū turma collatiōis. ita enī pascit i herbis virentibz scripturaz sapiēs vt frequēter ad modū locuste in altū se leuet meditatiōis z oronis. Nec solus incedit sed cū turba sapientū sentit. Stellio innuit laborem bone opatiōis. Nā si aliq̄n acuto non emineat ingenio tamē manib⁹ bonoz opez quasi repurās ad exequendum q̄b⁹ sapit in domib⁹ regū. id est in cetu sapientum collocat. z sic oīa in sapiētia fecisti. ¶ Quantū ad terriū apparet certe eius ad nos nimia benivolentia. q⁹ oīa fecit deus pter hominē ait Aug. q̄ cū tanta potētia z sapiētia facta sūt. Et h̄ est q̄b⁹ subdit. Impleta ē terra possessiōe tua. Terra hō est q⁹ terrā gerit in quā reuertitur. tia q̄ spiritū terrā terit. de terra existit. Et istā implcuit deus possessiōne tuā sancto suā. Possidet deus celestia. terrestria diuina. Et his attribuit. oīb⁹ implcuit terrā. hoiem. terrestria dās ad vsum ps. Omnia subiecisti sub pedib⁹ eius zc. Celestia. id est angelos ad ministeriū. Deb. j. Nōne administratorij oēs spiritus sūt missi in ministeriū coz zc. Quid magis deus possidet q̄s filiū suū. z hoiem deo implcuit q̄n verbum caro factū est. Joh. j. Sic deus dilexit mūdū minorem hominē vicz vt filiū suū vnigenitū daret. Un apte dicit pōt. Impleta est terra possessiōe tua. ¶ Uez inter oīa alia animalia. sapientissim⁹ Salomon ad imitandū formice sapientiā inuitat dicēs. Uade ad formicā o piger z ⁊sidera vias eius. z discē sapientiā q̄ cū nō habeat ducē nec pceptorē nec principē. parat in estate cibū sibi. z congregat in messe q̄b⁹ comedat. puer. vj. Equidē inter estatē z autūnū eratis ⁊stitutus arbitrat⁹ sum necessarium fore ex frumētis doctrinaz q̄dā recolligere ad mei sustentationē. ne si ⁊tingeret ad hyemalē senectutē deuenire fame deficerē. Senilis enī eras memoria z visu debilitata caligat z exhaustis corp⁹ mēbris. occupatiōib⁹ aliq̄n multiplicatis nō valet. nec ei tps vacat ad reuoluendū multitudinē librorz. Intelligēs aūt in ossib⁹ meis pigriciam insitā. ad eā exercendam ⁊siderauit formicā inter aīalia minimū z despectabile. sed sapientib⁹ sapientiorē illā esse. z ideo imitandā. Cū enī nō habeat ducē nec pceptorē in ope suo. puidet tñ sibi. hyemis tpe cū potest discurrere. Ducē fateor me nō habuisse in grāmaticalibus. nisi in puericia z debilē pceptorē. Nullū huius in alia facultate excepta pte dialetice z satis interrupte. sed nec pncipē mihi studiū imperantē ex platōe. Auiditate tñ z suauiditate tract⁹ veritatis pcipue moralis sapientie. ex his q̄ mihi occurrerūt legēda pauca recolligi mihi grata. Necz enī formica oīa inuenta cibaria colligit. nec pciosiora. sz q̄ nouit sibi ⁊grua. Illas igit sublimes theorias in librarijs comphēsis. magistris z scīa pfect⁹ dimisi. Que aūt iudicaui apta ad materias pdicationū et audientiā ⁊fessionū. z ⁊sultationē in foro aīaz. accepi a doctoribz pluribz in theologia vel iureperitis. non intēdens indoctus z oīs scīe ignarus poemata condere

Increatio ne ostēdit potētia q̄ patri attribuit.

Eccī. j.

In ordie distinctio ne sapien tia filij.

sed recollectionē facere. more fratrū p me ⁊ meis sūlibꝫ qui mecū erant. quibꝫ nec ingeniū ad altiora. nec libꝝ semp copia dak. ⁊ occupatōes facultatē subtrahunt ad discurrendū p libros. Si materias tāgo aliqñ supantes tenuitatē noticie mee. nec ꝺ discrepat a ꝓpietate formice q̄ pōdera gestat se grauiora ꝓprie sibi collata ab actore nature. Ex ꝺgestis etiā a formica aliqua supfluunt. aliqua corrūpunk. sic ⁊ ego nō ambigo m'ta in ꝺ collectoꝝ nō posita ad supfluitatē. cū aliqñ impropriaueri termiꝫnos. ⁊ extraneum expositiōes. nō vt puto cū falsitate ad materiā dilarandā occurrentē. M'ta etiā vl nōdū emēdata vel postea vicio scriptoꝝ alterata vl diminuta sūt Nō pauꝫ laborat formica ad colligēdū vñ viuat. Labo raui ⁊ ego satis p multos annos ⁊ interrupte ꝓpter occupatiōes. ⁊ si nō magni valoris tū tps exigēres. Vñ aliqñ p mēses ⁊ annos opus dimisi. tps sepe furando. aliqñ necessarū corꝑis substētatiōi. aliqñ exercitationi p̄lature in qua diu indignꝰ ꝓmāsi. aliqñ decētie religiōis scz oratiōis ⁊ meditationis. Adeo aūt est formica debile aīal vt nō solū magna. sed ⁊ minima vt mirmicleō. sint ei infesta vsq; ad internitiōem. Poterūt hic notatis aliqñ nedū m'rū litterati. sed ꝙtūcunq; scioli opponere et ipsa necare. Ego aūt in flagella parus sū. nec facie meaꝫ ab increpātibꝫ auerto. Diak etiā de formica. ꝑpucia bladis ꝺgregatis auferre ne germinent indeq; frustrek spe sui laboris. ne quid igik elationis germē exurgeret intra cordis mei nisus sum fere p oīa nūcupare doctores. talia q̄ norank referētes ⁊ pauꝫ vel nihil de meo apponere nisi cā breuitatis trūcare. Uiderint ꝙ qui illoꝝ dicta cōdemnatiōe arbitrank. si rāte auctoris vl sāe sint. vt illis possint obsistere. Nō igik plus minusue vituperatiōis vel laudis mihi debet ascribi. q̄z collectoribus lectionū vel scriptoribꝫ librorꝝ ab alīs editoꝝ. vñ nec nomē meū apponere volui nec titulū opi. nisi in ꝓtemptū tanq; vilissimā formicā. despectū aīal fabulādo alicui noiare placuerit. Formicas q̄z molestas fore aluearibꝫ apū satis apparet. q̄ cū ad sui victū dulcedine mellis attracte boc agūt instigāte natura nō vt noceant excusate sunt. ita ⁊ exceptores sniaꝝ ex varīs libris graues illis esse solent quibꝫ excellēs ingeniū ⁊ plurimū ociū ꝑstat doctrinas copiosas ⁊ mellifluas in originalibꝫ pscrutari. ꝙz cum ipi intrēdant sue ⁊ alioꝝ inopie. puidere. nō videnk cuipādi cū etiā detrimēta nō illis inferāt. sed magis gliaꝫ augeāt ebetioribꝫ ꝓponēdo inter locutiōes cōes q̄ in suis fluētis forte nunq; viderūt. Aliqualē ꝺo ordinē et si nō multū seriosum. ignarꝰ ordinis posui. p facliori in uētiōe materiaꝝ. Nā distinctū in quattuor pres principales feci de vicīs ⁊ virtutibꝫ recitare intrēdēdo. ⁊ q̄libet ptem in titulos. ⁊ titulos in capla. ⁊ capitula ī pagros distinguēdo. Et in ꝓma pte quedā generalia vide licet de aīa ⁊ de potētijs eī. q̄ subiecta eoꝝ habenk. De passionibꝫ tanq; principijs eoꝝ. De pctis in genere ⁊ ei fectibꝫ eoꝝ. De m'tiplicibꝫ legibꝫ quibꝫ vicia ꝓhibenk et ꝙtutes ꝓcipiunk. ¶ In scōa pte de vicijs in specie. videlz de octo capitalibꝫ ⁊ eoꝝ filiabꝫ ⁊ speciebꝫ. De restitutiōe. De iuramēto ⁊ piurijs. De votis ⁊ trāsgressionibus eoꝝ. De infidelitate ⁊ spēbꝫ eaꝝ ⁊ su ꝙstitiōibꝫ. Ad singula vicia singlas ꝑdicatōes ponēdo. ⁊ postea q̄ pcīnēt ad casus ꝺscīe vl declarationē materie. Et ꝑ thema te sumik ꝙsus. pō. qz magꝫ in. pmptu occurrit. ⁊ magis ecclie in vsu ⁊ cōpendiosior in doctrina ad oēm materiam. ¶ In tertia pte ꝺ statibꝫ varijs tā laicoꝝ q̄z clericorū. De ecclijs ⁊ sacramētis singulis. ⁊ de cēsuris ecclasticis. ⁊ statibꝫ purgādoꝝ ⁊ btoꝝ. ¶ In q̄rta pte de virtute in genere ⁊ specie. De virtutibꝫ scz cardinalibus. et theologicis in specie. ⁊ de eaꝝ pcibꝫ seu eis annexis. Et si tēpus erit. agek de septē donis ⁊ grā. Restaret de articulis si vita cōcek q̄ nō minor ceteris erit. Qui inde aliquid vtilitatis hauserit ꝑ me oret. ad dīm nr̄m Jesum xp̄m. Que aūt inducunk testimonia ad pbationē dictorū. vltra auctes diuinaꝝ scripturaꝝ ⁊ sacroꝝ canonū. q̄ frequēter apponūk. ⁊ sententias ꝓpias antiq̄ doctorū eccl'ic. Augustini. Iero. Grego. Amb. Cris. Basilij. Ihō. Bernardi. Anselmi ⁊c. Aliqñ gēraliū. Platōis Aresto. Tullij ⁊ Senece. Adijciunk determiatiōes ⁊ dicta multoꝝ modernoꝝ in theologia vel iure perinssimoꝝ quoꝝ hec sūt noīa. ¶ In theologia. scīus Tho. quē oīb ꝓponо in suis dictis. Alber. magnꝰ. Petrus de palude. Petrus de tharātasio. qui fuit Innocēti quintꝰ Durādus Hugo cardinalis Guilhelmꝰ specula. in sūma vicioꝝ et virtutū. dñs Johānes dñici cardinal de florētia. Raynerius in sūma. Pysanus. Uincētius in speculo historiali ordis ꝑdicatoꝝ. oēs isti ꝓnomiati. ¶ Bonauētura cardinalis Richardus de media villa. Alexāder ō ales Johānes scotus. Nicolaus de lyra ordis minoꝝ. ¶ Augustinꝰ de roma in gōliberis. Augustinꝰ de anchona ō potestate eccl'ie. Gregoꝝ de arrimino ordinis beremitarum. ¶ In iure in glo. decreti. Hugo. Bartho. butriēsis Bern. In glo. decretaliū. Ray. ordis ꝑdicatoꝝ in sūma sua antiqua. Innocēnꝰ quartꝰ. Postien. in apparatu et sūma. Guilhelmꝰ in speculo. Archidia. in rosario. Joh. an. in nouella. ⁊ glo. sexti. ⁊ clementi. Joban. de lignano. Joban. caldri. Johā. de ymo. oīm nouissimꝰ doctor. Petrus de ancharano. Laurētiꝰ de ridulfis in tractatu de vsuris. Fr̄aciscus zābarellis. Nicolaus abbas de sicilia Anthoniꝰ de butrio. Perꝰ ordinis minoꝝ in directorio iuris Lapus de castelli. Federicus de Senis in consil. ¶ Bartholus Baldus ¶ De historijs exēpla ponunk Greg. in dialogo. Uincēnꝰ in specu. Martinꝰ in coronicis. Ualerius maximꝰ. Paulus Orosiꝰ. De vita patrū De vita fratrū. De septē donis. Alleganк ⁊ multi alīj sapientes. sed quia non ita frequenter ipsos non curaui nominare.

Tabula generalis

Incipit tabula generalis huius prime pris summe Anthonini que habet titulos viginti. quoz quilibet habet capitula multa q̄ capitula habent plures.

Titulus primus

de anima in cōmuni.

Capl'm.j. de aīe similitudine ad deū.

Capl'm.ij. de mira nobilitate aīe.

Capl'm.iij. de beneficijs anime collatis q̄ ad sciētias artes. z ꝓtutes.

Capl'm.iiij. de quidditate anime et proprietatibus eius.

Capl'm.v. de imortalitate anime.

Capl'm.vj. de vnione eius ad corpus z multiplici accēptione huius vocabuli.

Capl'm.vij. de qualitate hominis z eius excellētia.

Titulus.2. ð potētijs aīe

Capl'm.j. de potentijs anime in cōmuni.

Capl'm.ij. de vegetatiua z sensitiua.

Capl'm.iij. de singulis quinq; sensibus exterioribus et quomodo eis homo abutitur.

Capl'm.iiij. de locutione z multiplici vicio eius.

Capl'm.v. de sensibus interioribus.

Capl'm.vj. de fantasia.

Capl'm.vij. de somnijs quo ad varias causas z modos eoz.

Capl'm.viij. de estimatiua z cogitationibus.

Capl'm.ix. de memoria z vtili eius exercitio.

Titulus.3. de potentia intellectiua.

Capl'm.j. de intellectu possibili z agente.

Capl'm.ij. de multiplici oculo varie exercendo.

Capl'm.iij. de tribus requisitis ad bene videndum corporaliter z spiritualiter.

Capl'm.iiij. de bis q̄ impediunt visum vel auferunt visum anime.

Capl'm.v. de illuminatione aut recuperatōe visus spiritualis.

Capl'm.vj. de oculo dextero interiori. et de exercitio intellectus speculatiui. z ibi de multis speculis ad videndū et de enigmatibus figurarum scripture.

Capl'm.vij. de oculo sinistro. id est exercitio intellectus practici septem modis exercendi.

Capl'm.viij. de ratione superiori et inferiori et ex quibus causis contingit rationem ligari.

Capl'm.ix. de sinderesi.

Capl'm.x. de conscientia.

Capl'm.xj. de actu intellectus quomodo videlicet anima cognoscit corporalia spiritualia. angelos vel deum.

Titulus. 4. de voluntate

Capl'm.j. de comparatione voluntatis ad intellectum.

Capl'm.ij. de libero arbitrio.

Capl'm.iij. de voluntario z inuoluntario.

Capl'm.iiij. de actibus voluntatis ab ipsa imediate illicitis. Et de ipso velle quod est eius primus actus.

Capl'm.v. de secundo actu voluntatis que dicitur frui.

Capl'm.vj. de intentione qui est tertius actus volūtatis

Capl'm.vij. de electione quarto actu voluntatis.

Capl'm.viij. de consilio quod precedit electionem.

Capl'm.ix. de consensu. sexto actu voluntatis.

Capl'm.x. de imperio voluntatis.

Capl'm.xj. de vsu octauo actu voluntatis.

Capl'm.xij. de bonitate z malicia humanorum actuum

Capl'm.xiij. de exercitio voluntatis quomodo cōparet ex crcendum.

Capl'm.xiiij. de voluntate z opere exteriori quomodo se habent ad inuicem in merito vel demerito.

Capl'm.xv. quomodo a voluntate bona non possunt procedere mala.

Capl'm.xvj. de sensualitate. id est appetitu sensitiuo

Titulus.5. de separatione

anime a corpore z retributiōe. z exercitatione anime separate.

Capl'm.j. de triplici morte z nuncijs et miserijs mortis et multis alijs circa mortem.

Capl'm.ij. de tribus nouissimis mortis. ꝫtum ad animē separationem presentationem z sententiationē. Et ibi de ratione reddenda de vocatione multimoda. z de iugi operatione in domini vinea.

Capl'm.iij. de sententia infernali contra reprobos et de septem penis inferni.

Capl'm.iiij. de sententia saluandorum. z de sex miserijs mundi z bonis glorie.

Capl'm.v. de his qui sententiantur ad purgatorium. et de penis atq; suffragijs purgandorum

Capl'm.vj. de cognitione anime separate.

Titul'. 6. de causis et passionibus peccatorum.

Capl'm.j. de triplici causa peccati. s. ignorantia fragilitate z malicia.

Capl'm.ij. de prima passione amoris. z multiplici amore atq; effectu eius.

Capl'm.iij. de secunda passione que dicitur odium.

Capl'm.iiij. de tertia z quarta passionibus que dicunt desiderium z abominatio.

Capl'm.v. de quinta passione que dicitur delectatio vel gaudium.

Capl'm.vj. de sexta passiōe que dicit dolor vel tristicia.

Capl'm.vij. de septima passione que dicit spes.

Capl'm.viij. de octaua passiōe que dicit desperatio.

Capl'm.ix. de nona passiōe que dicitur audacia.

Capl'm.x. de decima passione que dicit timor.

Capl'm.xj. de finali passione que dicitur ira.

Capl'm.xij. de causa exteriori ipsius peccati.

Capl'm.xiij. de tentatione multiplici videlicet mūdi carnis z diaboli.

Titulus. 7. de peccato in cōmuni.

Capl'm.j. de multiplici diffinitione peccati.

Capl'm.ij. de varia diuisione peccatoꝝ.

Capl'm.iij. de.xxiij. nocumentis peccati mortalis.

Titulus.8. de peccato originali.

Capl'm.j. de causa peccati originalis z eius pena.

Capl'm.ij. vtrum beata virgo fuit concepta in peccato originali.

Capl'm.iij. de conceptione beate virginis per modū sermonis.

Titulus. 9. de pctō actuali mortali.

Capl'm.j. penes quid attenditur grauitas varia in peccato mortali. z de.xvj. regulis per quas potest cognosci quando aliquid est mortale.

Capl'm.ij. de nocumento pcti mortalis in ꝑsenti vita.

Tabula generalis

Capl'm.iij. quō a deo puniunt in alis vita z de penis damnatoꝝ z cognitiōe eoꝝ.

Titulus.10.de peccato veniali.

Capl'm.j. quid dicat veniale pecm. Et de nocumēto et'.
Capl'm.ij. de purgatorio z suffragijs mortuoꝝ.
Capl'm.iij. de indulgēcijs.

Titl's.11.de lege i cōmuni.

Capl'm.j. de sempīterna lege ordinata ad caritatem.
Capl'm.ij. de actib z ꝓceptis z vtilitatib legis.

Titulus.12. d̄ lege eterna.

Unicū capl'm. quō omnia subijciunt legi eterne. id est volūtati dei. Et q deus vult nouem a nobis.

Titul'.13. de lege naturali

Capl'm.j. quid sit lex naturalis. et quomodo inftigat ad bonum multiplex.
Capl'm.ij. de multiplici bono quod docet lex naturalis.

Titul'.14.d̄ lege mosaica.

Capl'm.j. de lege diuina in cōmuni et eius excellēcia.
Capl'm.ij. de conditionibus legis illius q̄tum ad latorem z receptorem.
Capl'm.iij. de preceptis moralib ipsius legis in cōmuni et supperadditis.
Capl'm.iiij. de decalogo z singulis in particulari.
Capl'm.v. de preceptis cerimonialibus sub quadrupli ci differentia.
Capl'm.vj. de p̄ceptis iudicialib.

Titul'.15. d̄ lege euāgelica

Unicum capitulum agens de conuenientia temporis. De comparatione z excellentia eius ad veterem. De gratia. sacramentis. preceptis z cōsilijs z de duratiōe eius.

Titul'.16. de lege que dicitur consuetudo.

Unicum capitulum. agens de quidditate consuetudinis. Et quomodo facit aut tollat legem z de differentia triplicis consuetudinis.

Titulus.17. de lege canonica.

Unicum capitulum. agens de preceptis ecclesie de rescriptis. de decretis. de decretalib epistolis z de auctoritate doctorum.

Titulus.18. de lege ciuili.

Unicum capitulum agens de tempore quo orta est. Et quando z q̄tum ligat de diuersitate ipsarum legū sub diuersis nominibus z de effectu eius.

Titulus.19. de priuilegijs in cōmuni.

Capl'm.j. per quem concedi possunt z quomodo tollitur z quando.
Capl'm.ij. de priuilegijs ordinis predicatorum.

Titulus.20. de regulis iuris. Et habet vnicum capitulum. cum singulis regulis iuris que sunt in decretalibus z in libro sexto.

Finit tabula.

Ncipit prima pars summe maioris ſ Antonini archiepi. In qua parte ponunt viginti tituli. Et est titul⁹ primus de anima in comuni. // Lap̄m primū de ip̄i⁹ anime similitudine ad deum.

Enite audite ⁊ narrabo omnes qui timetis deū q̄ta fecit aie mee. ps. lxv. Inuitat ps. hō oēs. sed timētes deum ad ꝯsiderandū magnificam nobilitatē aie rōnalis ⁊ q̄ in numera bona ⁊ magna ꝯtulit ei altissimus. Qui enī non timēt deū nō curant talia cognoscere sed solū corpalia ⁊ mūdana. Considerans aūt ista nobilitatē aie deuotus Bern. in li. medi. O aīa inquit insignita dei imagine decorata silitudie redēpta xp̄i sanguie. despōsata fide. dotata spū deputata cū angelis. capax beatitudis. heres bonitatis princeps rōnis. quid tibi cū carne. q. d. quō solum vacas corpori. nuidēs sibi. nō tibi. subiciens te sibi cum sis ita nobilis ⁊ magnifica. ⁊ ipsa ita vilis ⁊ fetida. Eius pulcitudinē ⁊ exaltationē ꝯgrue figurauit hester que pulcerrima natural⁹ ornata p ea multipl⁹ quenit randē ad mīmonū ꝯsumationē feliciter cū Assuero cū ipso summo monarcha cōregnās. Vasti etiā pulcerrima regno priuata. qr mādatis eius obedire ꝯtēpsit. vt ꝑz in li. hester. ij. c. Interp̄tat hester humilis vel electa in te. ⁊ signat aīam q̄ a deo eligit ⁊ p humilitatē eius electio intimat. Nec pulcerrima est in sui essentia ſz pulcrior adhuc redditur ⁊ amabilior ex ornatu virtutū. Peruenit aūt ad ꝯsumatū mīmoniū cū assuero qui interp̄tat beatitudo figurās dn̄m Jesum x̄p̄m cum p̄fecte ei vnit in glia supna. regnās cū eo in eternū vbi ꝯsequitur oīmodā sui p̄fectionē. Vasti aūt signat q̄libet aīam ⁊ si pulchrā in sui natura. sed tū qr dei mādatis obedire cōtemnit reprobat. ⁊ regno infelicissima priuat. Ad h̄ aūt obprobriū venit. qr vt in grata ⁊ superba. dignitatē suam et a quo habuit nō intelligit. sequēs instigationem carnis. Q̄ō inuit salomon. Cantī. j. dicēs. Si te ignoras o pulcra inter mlieres. egredere ⁊ abi post vestigia gregū. id est si p qr te nō cognoscis. ⁊ dignitatē ⁊ ꝯditionē tuā nō attēdis pulcerrima mulier. id est creaturar⁹ h̄ tibi se quit. Egredere. id est egredieris de domo paterna vt p̄digus fili⁹ in regionē longinquā de domo p̄prie ꝯscientie abi. id est abibis post opa carnalia q̄ sunt signa gregus ps. xlviij. id est brutor⁹ aīalium. Homo enī cū in honore esset non intellexit cōparatus est iumētis insipientib⁹ ⁊c. Hoc autē nō agit qui nobilitatē ⁊ aīe ꝯditionē nō attendit. Vnd̄ Hugo de arra aīe x̄p̄i loquēs ait. o si te ipam videres. si pulcritudinē tuā attenderes nunq̄ aliaz creaturā q̄ te ipam magis amares. Venite g̃ ⁊ audite q̄ta fecit deus aie rōnali. nā ⁊ si q̄tum ad corp⁹ etiā fecit multa ⁊ magna. Fecit aīe magna q̄tū ad naturalia q̄ formauit. fecit aīe maiora q̄tum ad virtualia quib⁹ decorauit. fecit aīe maxīa q̄tum ad supnalia. que ei p̄parauit. Unde si de ea querat illud quod x̄p̄s dixit Matth. xxij. Cui⁹ est hec imago. Nam ⁊ dicit ps. In imagine pertransit homo. Rñderi potest. Est imago aīa increate deitatis q̄tū ad nālia. est imago aīa incarnate vitat⁹ q̄tū ad virtualia. est imago aīa glificate intellectualitat⁹ q̄tū ad supnalia.

Quantū ad primū .ſ. i.

Aīa dicit imago dei. Et p̄terea Gen. j. Faciam⁹ hoīem. dixit deus. ad imaginē nostrā. Et p̄hibet si ponit. xxiij. q. iij. c. penul. dicere animā nostrā non esse imaginē dei. Et Aug. in li. de trini. dicit. Licet aīa nr̄a nō sit eius nature cui⁹ est deus. ibi tn̄ imago eius querēda est quo nihil est melius. Nec g̃ aīa nō est silitudo oīmode identitatis cuiusmodi est filius. Unde Ambr. tractās illud. De⁹ quis erit filius tibi. dicit. Hō vtiq̄ nullus. qr imago patris est filius. de peni. dist. j. sequē. ℌ. post. c. impotuna. sed est imago repsentatiōis habēs plures silitudines p potiōis ad ip̄m deū. Nā vt dicit Ru. ex̄ ō sum. trinita. et fide catho. c. dānamus. Inter creatorē ⁊ creaturā non potest tāta silitudo notari quin maior dissimilitudo sit notāda. Nouē g̃ silitudines fm p̄portionē inter deum et aīam q̄tū ad sua naturalia possunt notari. Et p̄ma est. qr deus vn⁹ est in essentia. Exo. xx. Deus tu⁹ vn⁹ est. et aīa nr̄a vna est in essentia. licet enī corpus nr̄m a p̄ncipio ꝯceptiōis habeat primo aīaz vegetatiuā ⁊ postea aīam sensitiuā. Et in plāns alia sit aīa vegetatiua qua crescūt ⁊ fructificāt alia in bruris aīalib⁹. qua sentiunt ⁊ vegetant. in hoīe tn̄ cūctis fundit aīa ipsa aīa rōnalis essentialiter vna est. habēs p̄fectionē oīs aie. id est solū intelligēdi potentiā sed etiā sentiēdi ⁊ vegetādi. Nouē silitudines inter deum et animaz q̄tum ad sua naturalia.

Secūda silitudo. deus trin⁹ est in psona. iuxta illud p̄ma Joh. v. Tres sunt qui testimoniū dāt in celo. pater verbū ⁊ spiritus scūs. Et aīa est trina in potentia. s. memoria intellectia ⁊ volūtate. In h̄ tamen dissimilitudo. qr tres psone diuīe sūt deus sed potētie aīe nō sunt essentia aīe sed vires eius ab ea fluētes. Tertia deus est simplex omnino ita q̄ nulla compositio in eo reperitur. ⁊ necq̄ ex materia ⁊ forma. necq̄ ex subiecto ⁊ accidēte. nec ex esse ⁊ essentia. Et aīa nr̄a simplex est q̄tū ad hoc qr nō est cōposita ex materia ⁊ forma. put est hō ex corpe ⁊ aīa ⁊ alia corpalia. Quarta de⁹ est imortalis. j. Thimo. j. Regi seculoz imortali ⁊c. Et aīa imortalis iuxt̄ illud. Sap. iij. Justoz aīe in manu dei sūt ⁊c. Visi sunt oculis insipientium mori. illi aūt sūt in pace. Cōsiderata enī aīa fm substantiā suā vt dicit Vincen. in speculo historiali. incorrupti bilis est qr nō est ex ꝯrarijs eius suba nec aliq̄d sue nature ꝯtrarij habet a qua possit corrūpi. Silr̄ ꝯsiderata q̄tum ad formā q̄ est potētia intelligēdi. qr intellect⁹ est capax oīm formaz intelligibiliū q̄ p se sunt incorruptibiles. Silr̄ ꝯsiderata ad finē suū. qua data est ei virtus speculatiua ⁊ motiua p quā se pōt ordiare ad summū bonū. scōm h̄ manet volūtate primi incorruptibil⁹ et magnitudinē pene vel pmū. Ex creatōe habet vt actione alterius nō possit corrumpi. nisi ex actiōe dei. Ex relatione vero adfinē habet q̄ velit deus eā nō corrumpi hec ille. De imortalitate tamē anime plenī⁹ infra. pbabitur. Eodē ti. ca. v.

Quinta silitudo. deus invisibilis est. Joh. j. Deū nemo vidit vnq̄. Est enī spūs. Joh. iij. Deus spūs est. et sensus corpalis nō est apprehēsiuus rei spūalis ſz corporalis. Q̄ō aūt dicit Jacob Gen. xxxij. Vidi deū facie ad faciē. intelligendum est fm mgr̄m in. ij. senten. quia vidit aliquē angelū in specie corporali apparentē. deus repsentantē. ita ⁊ aīa invisibilis est. qr spiritus est. Unde x̄p̄s in cruce ait. Luc. xxiij. In manus tuas dn̄e cōmendo spiritū meū. id est aīam. Un̄ oculis corporeis videri nō potest. Q̄ō aūt dicit Greg. in. ij. dialogoz beatū Benedictum vidisse animam sororis. s. Scolastice in modum colūbe in celū ascēdere nō est intelligendū aīaz esse talis forme vel cuiuscūq̄ corpalis. sed ad ostendēdū puritatē illius apparuit illi tale. anima! ex aere formatum. 1. Joh. iiij

Sexta de⁹ est vbiq̄. Hiere. xxiij. Celū ⁊ terrā ait ego impleo. Totus est in toto vniuerso nō ꝯclusus ⁊ totus in qualibet p̄te eius qr indiuisibilis est ⁊ vbiq̄ influit ⁊ operat virtus eius. ⁊ si nō vbiq̄ manifestet gliam eius

vt in celis. Et anima nostra est tota in toto corpore. & tota in omni parte eius. Nō enim viuit corpus nisi anima presente inquit Aug. de pe. distin. j. resuscitatus. Ira etiam nō viuit nec sentit aliqua pars corporis nisi p aiam. & quia anima nō est q̄ta dimensiue. ideo vbi est. ibi tota est. Unde cū ledit aliqua pars mima etiā sentit ds dolorē. quia ibi est anima que viuificat illā partē. ¶ Septima deus est vnū principium vniuersi seu mundi a quo omnia p̄esserunt. Apo. j. Ego sum alpha & o principium & finis. & homo est vnū principium mūdi minoris. id est totius generis humani. quod p̄cessit ex eo q̄tum ad corpulentā substantiam. Adam ei primo solus forma tus est & de eo cua & ex illius alij. Nec similitudo imaginis ponit ab Aug. xxiij. q. v. hec imago. Sed quia hic agit de anima nō de toto hoīe. ideo ista similitudo Aug. dimitti potest & ponat alia. s. q̄ deus est impassibil' Malach iij. Ego deus & nō mutor. et aīa nō quidē imutabil' omnino sed p alterationē seu lesionē naturaliter. Vnde quod aīa damnati patiat in inferno vel purgatorio ab igne. hoc agit ignis nō naturaliter sed vt instrumentū diuine iusticie acerbissime cruciās. ¶ Octauo deꝰ in se gaudiosus. & anima est naturaliter gaudiosa q̄ est apta naturaliter pricipare eius beatitudinē. Unde dicit beatꝰ Tho. q̄ hō nō pōt diu stare in tristicia quin p̄uertat se ad aliq̄d gaudiū & delectationē. & ideo si nō se exerceat in gaudio & delectatiōe spiritualiū imergit se delectationibus mūdi. ¶ Nono deus est intelligibilis & actu intelligit infinita. & est volibilis omnis boni. & aīa nostra est intellectiua & in potētia ad intelligendū infinita. & volens naturaliter bonū & infinitū bonū. Magna vtiq̄ sunt ista q̄ fecit deꝰ aīe. & ideo recolēda. & tā pulcra imago conseruanda. nō minus q̄ pictura dei.

Quantū ad secundū .§.II

Anima ē imago incarnate veritatis

Animaest imago incarnate veritatis mediantibꝫ virtutibus quas nō a se habet sed infusas a deo. Vñ aīa rationalis est adhuc pulcrior q̄ potior est gra vñ p̄cedūt virtutes q̄ natura. fm Amb. de ysc. dis. ij. reuera. Et fm hoc est aīa imago veritatis incarnate. id est xp̄i. iuxta illd Roma. viij. Quos p̄scuit hos & p̄destinauit yformes fieri imaginis filij sui. Et. j. Cor. xv. Portemꝰ imaginē celestis. s. xp̄i. q̄ fit imitādo virtutes eius & habēdo spiritualiter nouē similitudines p̄dictas scēm portionē inter deū & aiam. ¶ Primo videlicē sicut aīa est vnalita et tu sis totus vnum cū deo vnus & p yformitatē voluntatis. j. Cor. vj. Qui adheret deo vnus spiritus est. cuius. s. ycordādo se cū voluntate sua vt xp̄s qui dixit. Nō mea voluntas sed tua fiat. Math. xxvj. ¶ Scōo sicut anima est trina in potētis. & tu sis trinus in dilectione scilicet dei tui & proximi fm illud. Diliges dñm deū tuum ex toto corde tuo &c. et proximū tuū sicut te ipsum. Lu. x. Quod fecit xp̄us Apoc. j. Dilexit nos &c. ¶ Tertio aīa est simplex & tu sis simplex nō duplex habēs in omnib' rectā intentionē. quia si oculus tuus fuerit simplex. totū corpus tuū lucidū erit. Lu. xj. Petrus in prima canonica. c. ij. de xp̄o ait nec dolus inuētus est in ore eius. ¶ Quarto aīa est imortal' et tu caueas tibi a peccatis. q̄ vt dicit Ezech. xviij. Anima que peccauerit ipa morietur nō q̄tum ad sustantiā. sed q̄tum ad gratiam qua priuatur per mortale. et per venialia disponit ad mortale. j. Pe. ij. de christo dicit peccatū nō fecit. ¶ Quinto aīa est inuisibilis & spiritualis & tu occultes opa tua bona ne videantur. vt vires superbiam et inanem gloriam. Math. vj. Attendite ne faciatis iusticiā vestram coram hominib'. Sint ipsa opera spiritualia separata a vita carnali sensuali. quia spiritus carnem & ossa non habet. Luc. xxiij. Sic christus mundato leproso precepit vt nemini diceret. Math. viij. ¶ Sexto anima est in toto corpore vbiq̄. & tu sis circūspectus quo ad omnes potentias interiores & exteriores ne ex aliqua parte diabolus valeat intrare nec per visum nec per auditum nec per cor & huiusmodi. Abacuc. ij. Super custodiam meam stabo. ¶ Septimo anima est impassibilis & tu nō mouearis tribulationib' & angustijs oblitus iniurarum omniū. Leuit. xix. Nec memor eris in iurie ciuis tuoꝝ. exemplo christi qui semp siluit & pacies fuit. ¶ Est octauo anima gaudiosa & tu gaudeas semp nō in mundo. sed in deo & bonis operib'. Semp peccator de peccatis doleat & de dolore gaudeat dicit Augu. de pe. dis. ij. si aplus. ad Phil. iij. Gaudete in domino semper. ¶ Nono anima est intelligibilis. veritatis. & volibilis bonitatis. & tu ergo vaces veritati per lectionem & audi tionem diuinoꝝ et verum bonū nō falsum & apparens appetas. Nam fm Grego. Qui ea que dei sunt sciunt. a domino sciuntur. & qui ea que dei sunt nesciunt. a domino nesciunt. distin. xxxviij. Semper xp̄s mente gaudebat & veritatē speculabat. ¶ Quia etiam in baptismo anima per fidem efficitur spōsa christi ipe christus cōfert ei nouē ornamenta virtutum que ipse habuit. Et hec notantur in auctoritate Ezech. xvj. vbi sic dicit spōsus. Laui te aqua et mūdaui sanguinem tuū ex te. vnxi te oleo. vestiui te discoloribus. calciaui te iacincto. cinxi te byssо. indui te subtilibus. ornaui te ornamento. dedi armillas in manibus tuis. et torques circa collum tuū. dedi in aurē sup os tuū. circulos aureos in auribus tuis & coronā decoris in capite tuo. ornata es auro & argento. Nec ibi. Ubi cōsiderandū q̄ aīa lota est aqua baptismi & sic mundata a sanguine peccatoꝝ. Uncta oleo crismatis. & tunc aīa intus ornat auro gratie & corpꝰ argento dare fame. tunc primo induit eas subtilib'. id est camisia subtili fidei. q̄ transcendūt rationē ea que sunt fidei. Scōo induit eā vestitu deaurato caritatis. Tertio clamide discoloribꝫ id est diuersoꝝ coloꝝ. id est iusticiā q̄ dicit ois virtus & sic varia. Quarto cingit cingulo bissino castitatis & abstinētie que pinent ad temperantiam. Quinto calceat iacincto colore ceruleo. s. simile celo. id est spe eternoꝝ & desiderio celestiū. Sexto ornat armilla in brachijs fortitudinis & exercitio bonoꝝ operū. Septimo ornat torque auro circa collū. s. prudentie. Octauo appēdunt in aures in auribꝫ humilitatis quidem & obedientie in aduersis. & pantie in psperis. Tandem nono coronat corona decoris in capite. s. pseuerantie. Nam vt dicit Bern. Sola pseuerātia coronabit. Dis omnib' ornamētis fuit xp̄s ornatus. Nā q̄tum ad fidem habuit cā nō sicut nos q̄ dare deum videbat. sed q̄tum ad id q̄d est p̄fectionis in ea. s. assentiendo omni veritati diuine reuelate. Specie ꝫo q̄tum ad glorificationē corporis futurā vt ergo poteris imaginē celestis. induimini dñm Jesum xp̄m. Roma. xiij.

Quantū ad tertiū .§.III.

Anima ē imago glorificate intellectualitatis

Scz supnalia que anime p̄parate sunt. est imago glorificate intellectualitatis. id est angelorum sanctoꝝ. s. Cor. ij. Oculus nō vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit. q̄ p̄parauit deus diligētib' se. s. bona glie q̄ angeli possidēt in patria. ad quā hoīes ascendentes equales sunt angelis dei. ait xp̄s. Math. xxij. ¶ Nouē autē sunt ordines ipoꝝ angeloꝝ. inquit Grego. de peni. distin. ij. §. principiū. Angeli archangeli. potestates. virtutes. principatus. dominationes. throni. cherubin. seraphin. Hoīes autē nō facient ordinē decimū de per se in gloria sed assumuntur anime sanctoꝝ ad diuersos ordines angelorum secundum differentiam meritorum. Et q̄uis quilibet ordo possideat aliquod donū excellenter

Nouē modis portatur ima go xp̄i spiritualiter.

Aīa ihu primo n capit a ca sto. it. ea mā tuū q̄ habuit

vnde denominat vt dicit mgr in .ij. sent. dis. ix. nihil tñ singulariter. Participat q̄ q̄libet anima brā cū oib⁹ or-dinib⁹ aliq̄d. Nā seraphica est p amorē ordinē. Interp̄ tat enī seraphin incendēs. et Isa. xxxi. c. dr. Vnuit dñs cui⁹ ignis est in syon: et caminꝰ eius i hierlm ꝛc. Est aīa cherubica p cognitiōis plenitudinē. Interp̄tat enī cherubin plenitudo scientie. ad Heb. viij. Oms sciēr me dicit dñs a maiori vsq̄ ad mīorē. Greg. iij. moza. Quid est q̄ nesciant q̄ scientē oīa sciūt. Et chronica p premiū quietā et securam tentionē. Thron⁹ dr sedes nobil⁹ in q̄ quiescit et firm⁹ q̄s manet. Job. xvi. Gaudiū vestr̄ scz supne glie: nemo tollet a vob. Job. x. Ego vitā eternam do eis. s. ouib⁹ meis: et nō pibūt in eternū. Est dominatus per summā puritatē. Malus dominū esse nō pōt q̄z esse liber a vicijs et passionib⁹ et miserijs corpis q̄ nō sit nisi in glia. Rom. viij. Ipa creatura liberabit⁹ a seruitute corruptōis i libratē glie filioꝝ dei. in mlt⁹ hic offendim⁹ oēs: sz ibi sine macla sūt añ thronū dei. Apoc. 14. Principatū habet aīa sūme dignitat⁹. nā oms reges et principes mūdi sunt. i. Reg. ij. vt sedeat cū pncipib⁹ et solū glē teneat. Fecisti nos deo nr̄o regnū. i. reges. cātāt sancti: vt dr in Apoc. v. Virtutē hz in se summe vigoro sitatis. et q̄ ad aīam in oīm virtute firmatā. mutata tñ fide in visionē et spe in possessionē. Et q̄ ad corp⁹ factū in resurrectōe finali imortale et ipassibile. ps. Fluminis impet⁹ letificat ciuitatē dei. Impet⁹ aūt flumis signat p fectionē virtutū. q: ad vsum nō pñt⁹ vite. sz pfectissime erūt in aīab⁹ Apoc. vij. Non esurient neq̄ sitient amplius ꝛc. Facientes etiā miracla plima post mortē scī. Inf potestates repīk p expssionē demonū. Nā sic angeli scī refrenāt malicia demonū. ne tñ noceāt q̄ntū vellent et papue prātes. ita et sancti iuuāt nos ꝫ malicias demonū spūaliter et corpalr. vt pt ad corpa mlt⁹ scroꝝ. Archangelorum capit pprietatem anima p altissimā claritatē et reuelationē magnoꝝ secretoꝝ. Angeloꝝ aūt per obedientie agilitatē parate sunt sp. et nil aliud pr in corus aspectu cadē nisi qđ deus vult: sic et de angel⁹ dr i ps: Facientes ꝟbū eius ad audiēdā vocē fmonū et⁹. Et sic anime p bona supernalia collata est imago ron⁹ celestꝭ hierarchie i patrie. Sz si hic viuit vicios⁹ efficit imago diuersar bestiar. Rom. i. Mutauerunt gliam incorruptibil⁹ dei. i. gliosam imaginē corruptibil⁹ hois q̄drupedū serpentū. volucr et ceteror. Hinc et Boe. de philosophica ꝟsolatōe. Euenit vt quē dūsis vicijs trāsformatū videas hoīem estimare nō possis. Exemplificat dr diuersis vicijs varijs bestijs assimilatis superbia leoni. Inanis glia pauoni. Inuidia linci. Auaricia talpe vel serpenti terrā comedenti. Ira cani. Gula vrso. Accidia asino. Luxuria porco. Timiditas ceruo. Instabilitas aui: et hmōi. Et concludit Boet⁹. Itaq̄ fit vt q̄ probitate deserta in diuinā ꝺditionē transire nō possit vertatur in beluā. Dr et p figurā ostensum est in Nabuchodonosor: qui pp̄ superbiā suam est in boue et homine cōmutatus. vt dic Aug⁹. xvij. q. iij. Miror. Et tales pcōres in alta vita sumūt imagines demonū. Unde Treuor. vij. Denigrata est sup carbones facies eor. Demones cōmunit pinguntur nigri. ad innuēdū obscuritatez et bonbilitatē eor. ¶ Pro maiori aūt declaratiōe eius quod est supra de imagie. Nota q̄ q̄nq̄ sunt q̄ deū dicuersimode repñtant sc̄z vestigiū imago: ad imaginē. ee. Similitudo et equalitas. Primo enī vestigiū repsentat illud a q̄ causalit est expssuz. cōfuse sic impssio pedis relicta in puluere. et sil⁹ cinis dr vestigiū ignis. et sic q̄libet creatura irrōnalis dicit vestigiū dei. q: ipm alicq̄ modo repsentat p aliquā sui virtutē. Unde Job. xi. Forsitan vestigia eius. s. dei comp̄hendes et vsq̄ ad pfectū oīpotentē reperies. Sedo imago repsentat illud a quo est p ducta clare expresse. Et hoc duob⁹ modis. quia vel spēi similitudine: sicut imago regis in filio. vel in figure similitudine: vt de imagine regis expressa in nūmo. Ponit augustin⁹ in libro de decē cordis exēplū dicens. q̄ sic imago imperatoris. aliter est nūmo. aliter in filio. q: in filio ē impssa fm ꝙcientiā nature. in nūmo aūt nō. Sic et tu nūmus dei es. Et dr melior q: cū q̄dā vita et intellectus. vt scias cui⁹ geris imaginē. nūm⁹ aūt nescit se habere imaginē imperat⁹. Ponit etiā exemplū de imagie q̄ est in filio et in speculo. In filio enī hoīe est imago pris et ex dr est pr eius. In speculo ꝺo imago nō est dr q̄ ipse homo. et ex dr nō est pat eius. In filio regis est imago fm equalitatē substātie. et ex dr rex est pater filij. In speculo aūt longe ē a subia. sic a simili. Fil⁹ dei est imago patr⁹: et nunq̄ dr ee ad imaginē. et dr pp̄t idēptitatē nature ex presse: quā dei fil⁹ repñtat. Dr ꝺo dr imago dei propt idēptitatē similitudis. et dr etiā ee ad imaginē. pter impfectōem silitudinis. Un dr Ben. i. Faciam⁹ hoīem ad imaginē et silitudinē nr̄am. Nā hec ppositio ad: distantiā significat. Tertio similitudo repñtat candē q̄litatez nō vt expssaz ab alio: vt ouū est simile ouo. nō tñ ē imago ouī: q: nō expssum ab ouo. Un vbicūq̄ est imago est silitudo. sz nō ecōuerso. Quarto eq̄le repñtat illd a quo est expssum pfecte. Nā eq̄litas nō est de rōne imaginis nisi pfecte qual⁹ est fil⁹ dei. ¶ Ex his elicit q̄liq̄ creatura est q̄ nec imago est nec ad imaginē. vt creatura irrōnal⁹. sed dr vestigiū dei. Aliq̄ res est q̄ nunq̄ est ad imaginē. sz imago dei tm̄ vt fil⁹ dei. Colos. i. Est filius dei imago inuisibil⁹ dei. Et dr pter idēptitatē nature. Aliqua creatura est q̄ est imago dei et ad imaginē dei. vt dr qui pter silitudinē nō eq̄litat⁹ sz pportionis inter deum et ipm dicit imago. et pter impfectōem silitudis dicit ad imaginē dei. q: sc̄z nō habet idēptitatez nature cum deo sicut dei filius. Raynerius post Tho. in parte pma. q. xxij.

¶ Capitulum Secundum de mira nobilitate anime.

Benedic anima mea dominū: domine deus me⁹ magnificat⁹ es vehementer. Ps. ciij. In omnib⁹ opib⁹ suis dominus magnificat. id est magn⁹ efficit nō in se q̄ augeri nō potest. sed in nr̄i cognitiōe. i. magn⁹ oñdit nob⁹ in sua potentia. sapia. et benivolētia. Qui fac magna et inscrutabilia et mirabilia absq̄ nūero. vt ait Job. Sed inter omia opa sua ab extra: vehemēter magnificatur: id est magn⁹ et mirabil⁹ oñdit in anime rōnalis creatōe et bonoꝝ innumerabilū eidem collatōe. Et ideo bñdic aīa mea dñm: benedic corde. ore. et ope. et vt freqntius benedicat frequenter considerare debet ipsius anime ex cellentiam nobilitatem et pulcritudinē sibi collatam. Sicut enim principiū salutis est cognitio sui. ita causa interitus est ignorantia. Siquidē ignorātia mater cunctorum errorum ab omnib⁹ vitanda est. vt dicitur. xxxvij. dist. Ignorantia. et permaxime ignorātia sui. Unde et querenti cuidā vnde posset beatus effici. respōnsum fuit ab Apolline delphico. gnotisseliton. id est nosce te ipsum. quod allegat Bernard⁹ ad Eugenū scribens. Quod sub alijs verbis notat Job dicens. Visitās speciem tuam nō peccabis. id est considerans tuam essentiam. idest respm: vt exponit Helinandus. Quid enim prodest homini scire vires herbarū. virtutes celorum. siderum cursus. hominū mores. naturalia cuncta sui noticia postposita. Ipsam autem anime qualitatem describit Salomon dicens Canticoꝝ. i. Si te ignoras. o pulcra inter mulieres ꝛc. vt infra patet. ¶ Quarto sit anime humane pulcritudo: nobilitas et refulgentia:

et quanta sit circa hoc ꝑm ignorantia et quomō possit et per q̄ media deuenire vt habeat ipsi⁹ anime natura: et vtil' noticia z recta vita pulcre z deuote z egregie oñdit Job.dñica cardinalis in itinerariū libro.exponēs dicta verba. Si te ignoras:o pulcra inter mulieres egredere et abi post vestigia gregum.z pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastoꝝ. In q̄bus q̄dem ꝟbis sponsus anime xp̄s ipam spōsam alloq̄ns tria de ipsa oñdit

Cañ.i.

¶ Primū est defectio cognitionis naturalis.ibi. Si te ignoras.

¶ Secundū est perfectio conditiōis humanalis.ibi

¶ O pulcra inter mulieres.

¶ Tertium est instructio pfectionis internalis.ibi.egredere et abi ꝛc̄.

Inchoando a secun. .H.I.

do cum sc̄z dicit. O pulcra inter mulieres,notatur magnitudo mirabilis excellentie anime.ex tribus ibi positis.sc̄z ꝑmo ex articulovocatōis cum ōr o.secūdo ex substantiuo intellecto adiectionis:cū sb̄dit pulcra.tertio ex termino cōparatōis.ibi.inter mulieres. Ubi sciendum q̄ cū sacre scripture p̄ciosissima ꝟba nullū sup̄fluū nil ociosum admittāt.iste ꝟo articulus seu interiectio o.indudak in oīm vocatiuo.sequit q̄ vbi pōt intelligi videtur sup̄flue annotari nisi debita ratio assignet. Et ideo cōsiderandū est q̄ o est nota admiratōis. duratōis. cō

Nec lr̄a.o ꝟ pr̄ notare.

passionis.reuocatōis.affectōis:z pfectōis ¶ Ex quibꝫ concludit q̄ dño p̄dicente cum eā vocat o anima est admirabilis.est durabilis.est interminabil'.est desiderabil'. est amabil'.z est cōmēdabilis ¶ Dño igit dico q̄ o notat admirationē.vñ cum de aliq̄ admiramur tanq̄ ibi deficiat spūs noster vltimā lr̄am pferum⁹ ore q̄ est scientie elementū finale v z in greco o. Unō z saluator admirans seu ad modū admirāt̄ se bñs erga cananeā dixit O mlier mag̃ est fides tua. Mirabilis siquidē est anima z a nobis incōprehēsibilis p statu vie .z iuxta intellegentie facultatē nālem. Mirabilis vtiq̄ ī essentia.mirabilis in capacitate. Nam quātūcūq̄ ds pficiat in scientia nihil est respectu eius q̄ adhuc scire p̄t. Apparet capacitas eius mira ex artib⁹ adinuētis p̄ltb⁹ z scētijs varijs acq̄sitis ex ꝟtutibus descr̄ptis:vt infra patebit Mirabilis est in diuīe imaginis ꝟfluētia.vnitatem et

ca.p̄ce. §. i.z.3.ī fi. titu.2.

trinitatē sup oīa distinct⁹ repñtans vtē. paruit. Mirabilis est in potētijs pl'alitate.s.vegetariua.sensitiua.intellectiua.quaꝝ q̄libet ī pl'es subdiuidit vt infra oñdit. Mirabil' in corpis ꝟiunctōe.cū res tā nobil' z magnifica vnitur cū re tam vili z infima quale est corpus.et ō

ca.vi.e.ti.

hoc etiam infra. Mirabilis est in corpali contagiōe. cū mūda a deo creatur:subito a corpore cui vnitur :inficitur. Et nō minus mirabilis in eius p baptismū mūda datione. Mirabil' est in sui corpis exercitatiōe p potentias a⁹: de q̄ infra habebit. Mirabilis est ī sui separatione a corpe z opeꝝ suoꝝ retributōe. de quib⁹ etiaꝫ tractabit. Mirabilis demū in defūcti corpis reassumptio

ti.ȝ.p to.

ne ¶ Secundo:o est nota duratiōis. Ex pte post. iuxta illud Apocalip̄.i. Ego sum alpha z o:p̄m⁹ z nouissim⁹. vbi a denotat eternam durationem ex parte ante.quia nulla littera ante eam. O vere ex parte post signat durationē.quia nulla littera sequitur ꝑm grecos. Anima igitur humana nō habz duratōem ex parte ante. quia creata est in tempe.sed ex parte post:quia nō terminak sed est ꝑpetua z immortalis.z de eius ī̄mortalitate plenius infra agetur. Et sicut finis alphabeti est o ꝑm grecos.ita finis omniū celeꝝ et creaturarū est anima rationalis. Et ideo post q̄s omīa creata sunt demū ipsa creata fuit et propter ipam creata sunt omnia.finis enim z si sit primū in intentiōe. est tamen vltimū in executione

co.ti.c.j

operantis. Omnia inquit Aug⁹ super Genesim. Fecit deus propter hominē.hoīem aūt ꝓpter setm. ¶ Termo o est nota ꝟpassiōis ꝑm illud Tren.iij. O vos oēs q̄ transitis p viam attēdite z videte si est dolor sicut dolor meus. Consuevit enī p̄sona afflicta de se vl'alter⁹ afflictione multū dolens.freq̄nter cū suspirijs emittere o.in qua oīs vere vox terminat lāguētis. Nulla etiā lr̄a ruz formak pleno ore nisi o. Et nll'a aptior ad damādū q̄s o. Audi o anima deū tibi loquentē et dicentē o.z non respicias reptum auribꝫ o. Tibi enim cōpatitur. quia in peccatis fuisti. Tibi enim comparitur que tam nobilis et ad mirāda ad tantā miseriam es deducta vt peccato sis subdita:z de regina vniuſoꝝ sis corporis vilis ancilla effecta. Tibi cōpatit que eras celum diuinū z facta es demonū phanū. Tibi cōpatit cui fuiebāt āgeli: nūc impant demones. O si tu videres tuā dignitatem per gr̄am z nobilitatē:p naturā.z demū scires ad quaꝝ infelicitatē te deducit pctm̄.q̄ntū tu clamares o inceli⁹ santer. Ille suspirat vt suspirare te doceat.doloꝝ affligit vt de te tu pfecte doleas. Et lāguores z dolores ipse adhuc plangit in cruce z clamore valido.vt perpēdas exinde q̄ntū tu debes dolere que cōmisisti peccatum.

¶ Quarto o est nota affectōis seu desiderij z dilectionis qđ exp̄mebat psal.cxvij.dicens. O dñe saluū me fac.o dñe bñ ꝓspare. A pueri z turbis clamatū est in hebraico osanna.ex affectu coꝝ ad xp̄m. Marh.xxi. Dolens ergo de⁹ insinuare q̄ntā affectōe ōsiderio z amore vocet animā:vt spem generet atq̄ dilectionē recap:ocā dicat: o pulcra.ope nāq̄ oñdit quicqd exp̄ssrat voce q̄.s.soleter te errantē quesiuit:pditā reqsiuit. Accendit lucernā fidei totā domū p caritatē euerrit inuentēs lerak cū angelis .z si corā homib⁹ vere tristak:portat in humeris.reducit ad caulas .totā curiā gaudio et tripudio iubens p simphoniā z choreriā cū vicinis iocundari vt parabolice br̄ Lu.xv. ¶ Quinto o est nota revocatōis siue secunde vocatōis.expire in te ꝛogo vsum vocātū si alās nō notasti.q̄m qui aliū vocat.in ꝑma voce o non apponit.in scōa apponit.in tercia non replicat o . in q̄rta ꝛo iterꝝ dicit o.' Et sic deinceps antecq̄ rñdeat ille.in dispari sine o:z ī pari cū o formar clamorē. Cum ergo audis q̄ tue vocationi ꝓponit o.scito te alias ab code vocatā et accusa tarditatē tuā.z venerare cū gr̄iarū actōe bonitatem z pietatē suā. Te quippe ꝑmo vocauit p creatōs inserēs in natura suū ꝑsi⁹ appetitū.iuxt illd Boetij. Inserta est natural'r mētib⁹ hoīm veri summiq̄ boni cupiditas. Et nūc vocat p noui lumis infusionē vt altiora consecūdas Et sic ꝛogitan te vocauit summo mane puericie in tertijs adolescētie.sexta iuuētutis.nona virilitat⁹ et iam venisti ad undecimā senectutē saltem sic ꝓ te vatigato rñde.pare vocanti.vineā intra.ꝓ ipso labora.plus acceptura q̄s tu scires petere.vt br̄ in parabola Marh.xx. ¶ Sexto o est nota pfectōis: vocat enī te p o.vt pfecte seqris quā vult facere pfectā ipse. Perfectus aūt ōr cui addi nihil p̄t de eētialib⁹ sine specifica mutatiōe ipi⁹ cui fit additio tal'.z hoc mō dicti sunt pfecti celū z terra vbi ornat⁹ eoꝝ. Gen̄.i. Licz enī hō potuerit esse pfectior in accidentib⁹.vt sc̄z nō potuisse peccare si habuisset maiorē gr̄am z hmōi.in essentialib⁹ ꝓ nō. Nā si adderet ds aliq̄ aīe sup̄ potētiā ī rellectiuā.q̄ essentialē pfectōz ī portarēt.ipa aīa nō eēt eiusdē spēi cū prima.z sic ō alijs. Essentia lr̄aꝝ est linea q̄dā seu linee. O aūt vna linea pficit q̄ pncipiū fini ꝟiūgit . z iō pfectior ceteris. Ipsiq̄ o nulla p̄t fieri additio sine sui mutatiōe. Considera igit quādā lineā q̄dā mō ee aiam tuā.cui⁹ p̄ctus ꝑm⁹ ē de⁹. A p̄cto enī incboak linea:z p̄ctus indiuisibil' est.sic z deus ex cui⁹ mānib⁹ tu existi ꝓ formationē. Mediū bui⁹ linee est fuga tua ab eo q̄ longe rece

dens ab ipo longissimā lineā in obliquā p transuersuz
duxisti ab ipo pncipio ptinue magr̄ distādo. Ar vbi ve
nit plēitudo tpis pūctus pm⁹ vnus ē vltimo. qñ. s. ver
bū caro factū ē. Joh. 1. Verbū. ecce pūctus pm⁹. caro. ec
ce pūctus vltim⁹. factū est. ecce vnio pūctoz. Sicz ve
nit ad pfectū būana nata bic p o vocitata. Quarrade
cima lra in alphabeto nro ēo. 7 in tertia thesseredecade
vnio describit naturaz ī xpo a Matheo. in. i. c. Dic enī
q ab abraā vsq ad dauid sunt generatões. xuij. 7 a da
uid vsq ad trāsmigtionē babylonis. xuij. 7 a transmig
tione vsq ad xpm. xuij. vbi magnū innuit sacrm. Aia
enī in pncipio antiqz p triplex o ad dnm suspirabat.
pmo p o dicēs Osculet me. suspirauit p scdm di. osculo.
suspirauit p tertiū di. onis sui. Trinā enī pfectoez deside
ret aīa. Pria est vniois q̄ fit p incarnatōz. Scda ē opa
tiois q̄ dat pfecte gtie ifusionē. Tertia ē nature 7 cōsu
mationis seu glificatōis q̄ fit p vltime beatitudis acceptio
nem. Pma thesseredecades incipit ab abraam cui in
carnādi verbi fcā ē repmissio pma. Scda incipit a Da
uid q̄ tam pfectus fuit cui dns diceret. Inueni bolem
fm cor meū. Tertia pfectio exorit in trāsmigratiōe a ba
bylōe ad bierlm patriā repromissiois locūde: 7 psumat
in xpo nunqz intermediādo. Irez nota q̄ o est lra quar
ta vocalis vt cū te p o a dño sentis vocari. recorderis q̄ ī
patre tuo abraābā tibi promisit q̄rta generatōe reuertētur
huc. Ben. xv. scz ad terrā promissiois supnā patriā figu
rantē 7 de filijs abrae fcā est illa promissio q̄ sunt veri fi
deles cū ope imitātes. Generatões ār ille spūales sunt
et in q̄libz pñt intueri. Nā pma est p fidē scda p spem.
tertia p caritatē. q̄rta p adnihilationē seu humiliratem
et tunc reuertens huc. q: huc me dignus eris. i. mei glo
ria. Ideo igitur per o te vocaui. que littera est quarta in
ter vocales. quia in quarta generatiōe virtutū supradi
cta pficēda es. et o est nota pfectois. O altitudo diui
tiarū sapientie 7 scientie dei: q̄z incomphensibilia sunt
iudicia eius 7c.

Scdo notatur excel. f. II.

lentia 7 nobilitas aīe: ex coq assilak mlieri cū dr pulcra:
pulcra scz mlr. Et ex isto vocabulo mlier ipsa aīa. Lō
parak angel. // Replk in femis. // Cōmēdak in sciētijs.
Nec tria fm scripkas genera rez significāk p mlieres.
¶ Angelos siqdem q̄ntū ad pmū reperio a sūma verita
te tam mlieres q̄z viros noiaros in vno eodēq; fmone
vbi tractak parabola ouis 7 dragme pditaz. In inuētōe
ouis perdite vocank amici 7 vicini. In inuētiōe vo dra
gme amice 7 vicine. vt br Lu. xv. Sub noie q̄z filiaruz
bierlm interpellat aīa angeloz subsidia. Dū ait Lan. i.
Filie bierlm nolite ꝓsiderare q̄ fusca sim. i. obscurata p
peccata. Dicunk siquidē angeli vir rōne victorie ꝺ ho
stes nros demōes. mlieres rōne aūt gtissime 7 attrabē
tis venustatis. Utiqz pulcrior est vir mliere. sz spēs mu
lieris magr allectiua q̄z spes viroz. O igit aīa si te igno
ras pulcritudinē tuā ink angelos q̄re. Est aīa angelice
nature psimilis. 7 q̄si vn⁹ ex illis. Non q̄ sis angel⁹ nec
eiusdē spēi cū eis. angel⁹ tū te silem pura. vt ink āgelos
decorē tuū cognoscas. Decē q̄dē dragmas ad vsuz eun
dē creator in pncipio de nullo ente pduxit. q̄z vna aīa
est quā pditā q̄siuit mlr. i. sūma sapia. accēsa lucerna in
mysterio incarnatōis. Ibi enī mafia lucerne q̄ est terra
fm vsum q̄rūdā locoz. et licmū cum oleo 7 lumīe. sic in
mysterio incarnatōis pacto a diuīa sapia q̄ est ds. inue
nit testa cor⁹ de fra. licmū aīe purissime cū oleo gre. et
lumē diuinitatis vno noie xpo. 7 p hanc lucernā repta est
dragma nāe būane vna ex decē. Liczaūt oēs angeli cuz
aīa bv⁹ dicāk cē nake. Bē in genere inq̄ntū intellectiua
non tū vni⁹ spēi. sicut lapides pciosi oēs dicunk vni⁹
naturę generaliq̄ntū pciosi. sunt tū specie differen
tes 7 pfectior vn⁹ altero. vt iaspis. smaragd⁹. sapbirus.
carbūcul⁹ 7 hmōi. Sic 7 angeli singli sk specie differen
tes. Hā q̄ ezechiel potuit nouē noia lapidū pciosoz de
angel loqns. B refert Greg. ad ordies ipoz q̄ nouē sunt
vt in omel. expōit. nō ad ipēs eoz q̄ innumere sunt: q:
tot q̄t angeli nūero fm be. Tho. 7 alber. Animaz ꝺo q̄z
vna spēs tm̄ est oīm tāta pfectio ē. 7 cuilibet angelo in
gradu ꝺtin glia possit eqri. Quinimo aīa xpi excedit an
gelos cūctos. 7 mr eor ꝺgo btissima sup oēs choros āge
loz etiā exaltata laudat. Si igit angeloz pulcritudinē
vales repire: tuāqz ink illas coḡsces. // Angeloz aūt pul
critudinē admirādā pdicant. cōpatiões. narrationes.
ratiões. Cōparank enī luci: vñ sub noie luc⁹ intelligunk
creatri: cū dictū ē Ben. i. Fiat lux. fm Aug. Stellis etiā
que clarissime sunt. Un Job. xxxviij. dic ds. Ubi eras
dū me laudarēt astra matutina. i. angeli. et iubilarent
oīs filij dei. i. angeli boni tm̄. Stella aūt differt a stella
in claritate fm aplm. i. Coz. xv. in specie: sic et angel.
Soli q̄z cōparank Math. xiij. Fulgebūt iusti sicut sol.
lapidib⁹ q̄z pciosis. vtz p Ezech. Narrationi q̄z oñdūt
pulcritudinē angeloz. Quāte enī venustat⁹ fūt extimā
di. ad q̄z aspectū expauit regna celoz. nā turbata est in
sermōe archāgeli Lu. i. Tremuer pastores cū eis appa
ruit angel⁹ magr cū luce. vt br Luc. ij. Mulieres q̄z sctē
cor⁹ dñicū ad sepulcz q̄rentes vngendū Math. vlr.
Ipse denicz aḋla grādis q̄ solē vez irreuerberat⁹ oculis
potuit intueri dicēs. In pncipio erat vbū 7c. cecidit añ
pedes angeli secū loqnt⁹ vt eū adorarer. et magnitudie
fulgoris motus 7 glie. vt br Apoc. pe. Uiuacissime de
mū rōnes 7 angelos speciosissimos prestank. Quales
enī seruitores 7 ministros debuit sibi ipsi creare pulcerri
mus de⁹ omipotens 7 sapia totus q̄ fecit sidera viua ī
cōnexo celoz. q̄ tam splēdidas stellas vita puates cōca
uo fixit. Quales sunt eximādi. q̄ sine fine absqz medio
faciem diuinā: omneqz decus ꝓspiciūt 7 venustank ab
eo. quales sunt. q̄ oēm creaturā pcellūt. iuxt illō Primū
omniū creata est lux. i. angelica natura. priorate. s. digni
tatis nō tpis: vt expōit magr in. ij. dis. ij. Quales sūt. q̄ b⁹
sol 7 lūa defuiūt. corpaqz celestia cū cetis aput iubēt ad nu
tū. Ex̄ 7 a pbis motores vtbiū celestiū dicunk. Procul
dubio ipoz spēs vernās intellect⁹ nr̄i facultatē excedit:
vt cōprehēdam⁹ ex eo: q̄m aīa nra eis assilata pulcrior
est q̄z noscē possum⁹ que q̄renda ink angelos q̄si ī eis fū
data veritate attestāte q̄ ait. Equales sunt angelis dei
Math. xxij. // Secunda via p quā ducimur ad inueni
endā vitatē decoris aiaz ē ꝺsiderare femiaz spūales pul
critudines in scriptur⁹ cōmēdatas b⁹ rei figuratiuas.
Sicut eui cū dixit āgel⁹ ad Mariā. Bñdicta tu ī mu
lieribz. Et elyzabeth ad eam. Bñdicta tu inter mlieres.
Voluer illo Eulogio signare pdictaz mlier bñdictio
nes: virginis tante gratiā 7 bñdictionē copiosissime fi
gurare. sic locutio pñs potest exponi cū dicit. O pulcra
inter mulieres. vt sit sensus. Sinter mulieres q̄ sieris:
pollutam te videbis. Harum autem fulgentem decorē
demonstrat ista.

¶ Sanctorum verborum studiosa narratio.

¶ Castorum virorum amorosa sectatio.

¶ Suorum membroz copiosa paratio.

Quantū ad pmū. Cum ink cetera bona moralia placi
ta deo. castitatī integre ꝺtus teneat pncipatū: q̄ nō solū
cōtactu sz aspectu q̄z 7 mēoria seruus alter⁹ amittit: neq̄
q̄z summ⁹ eius amator spūsalis: q̄ etiā de mētib⁹ castis
placidū sibi ꝺstruit templū tā sedule in scptur⁹ sanctis
mulieq̄ memoriā faceret atqz tam crebre aliquaz pul
critudinem narraret et cōmendaret mirandā: nisi spiri
tualem animę nos vellet docere decorem. Sicut enim

Ro. ii.

Mnla assi
mulak mu
ieri, pter
ria.

). pte. q. l. arti. 4.

Angeloz pulcritu do oñdit ex tribus

Eccl.

vnitatis et pacis singularis amatoꝝ.belloꝝ narrationi
in toto veteri testamento ꝓcipaliꝫ videt insistere nō vt
armoꝝ tradat doctrinaz.sed vt bello spūali ꝛ spūales
nequitias ī celestib⁹.deuoros armaret arbleras fideles
vt dic̄ Dzeg.xviij.q.i.Nisi. Sic fragilioꝛis sexꝰ venusta
tē cōmendat puritatis amicꝰ aiaꝫ vt cogĩtentes decorē
tuū in ipsaꝫ ꝛspectu cōuersi.ope ꝛsumato dicamꝰ Dñe
dilexi decorē domꝰ tuꝰ:z locū habitatiōis gl̄ie tue.scz aie.
Nam q̄ntū ad pl̄citudinē corpalē eaꝫ interdixit aspe
ctū saluatoꝛ dicens Matb.v. Qui viderit mulierē ad
concupiscendū eam iam mechatꝰ est eam in corde suo.
Et ad aiaꝫ noticiā ꝛamoꝛē fere totā suā extēdebat doc
trinā. Quid enī ꝓficit homī si lucret vniuſum mūdū.
anime ꝙo sue detrimētū patiat. Aut quā cōmutatōem
dabit hō ꝓ aīa sua. Matb.xvi. Quicūq igit cōmen
datū repies ī pulcitudie Sare mirabilis.spectabil̄ re
becce.ꝛcupiscibilis rachelis.dyne venuste. elegātis ar
seneth.michol amabil̄.subuertētis animū fortis berſa
bee.speciose iudith.bester amoroſe. gratioſe thamar et
aliarum totū intellige de animabꝫ figuratā pulcitudi
nē quas si videres nihil pꝰ deū posses ꝓter eas ama
re. Demonstrat ſcōo b̄ idem castoꝝ viroꝝ erga mlieres
amoroſa secratio. Quis enī credēdus est purioꝛ adam
in statu innocētie.q̄s abraam castioꝛ: cuiꝰ matrimoniū
comparat virgĩtari baptiste.quis mūdioꝛ ſcō Jacob
censendꝰ ē.cui reuelata sunt secreta celestia:q̄ videri non
ꝓt nisi mūdo corde. Nunq̄d dicemꝰ impudicos sam
sonē:aut dauid:q̄z ꝓmꝰ exiuit ſcūs anteq̄ natꝰ.alterū
vero dñs dixit inuenisse boiem ſm cor suū.de ceteꝛs ta
ceo. Di tñ tales ꝛ tanti ad mlieꝝ ꝛsortiū videbantur ta
liter tracti.figurantiū aīe pulcitudinez vt discamꝰ in
coꝝ figura.q̄nto ad animaꝫ decorē rapi debeamꝰ affec
tu. Ecce enī ꝓmꝰ ꝓtestat.s.adam ꝓpter hāc soluēda fœ
dera nature et genitores relinquēdos. vt ꝓz Geñ.ij.c.
Tam pulcra est enī aīa tua vt ꝓpter hanc si cognoscereꝫ
ab homine relinq̄reꝫ pr̄ ꝛ mr̄.filius.frater ꝛ soꝛoꝛ: et alij
domestici.ager ꝛ domꝰ.et quicq̄d possidek ī terra. Si
ꝓbeauit ꝓmꝰ adā:sic ꝓpter aīam fiendū ē glosauit.
secundus Adam.s.xp̄s Matb.xix. Sic ꝛ abraam qui
facluſ terrā.domū paternā.ꝛ cognationē deseꝛit. q̄num
mo festine curꝛit. dilectissimū vnigenitū suū ĩmolare.et
tā ab vxoꝛe sua sara nō vr posse abscidi. Tam speciosā
animā esse sara viro suo sub figura sui oñdit:q̄ vidit
eū summo ē studio custodiendā ꝛ nunq̄ relinq̄ndam.
Sub alijs ꝓbis hec redēptoꝛ exꝑssit. Sint lūbi vr̄i p̄ci
cti.mat. Lu.xij.et lucerne ardētes in mānib⁹ vr̄is:et vos
similes boib⁹ expectantib⁹ dñm suū q̄n reuertat a nu
ptijs. Anuptijs enī ad nuptias dñs reuertit q̄n aīam
tuā assumere sibi venit vxoꝛē. Et iteꝝ.si sciret pr̄famili
as q̄ hora fur vēiret:vigilaret et nō sineret ꝓfodi domū
suam coꝛpis sui infra quā absconditꝰ ē diuinꝰ thesaurꝰ
anime in vasis victilibus. Custodi igit animā saram
pulcerrimā.scz animā tuā:quoniā hanc non solū amat
abraam.s.deus vel sapiens quicq̄.sed etiā laudant eaꝫ
principes infernales apud pharaonē regē ip̄oꝝ. Amat
eam abimelech.scz sensualis affectus.rapit in eius aspe
ctu truculētissimꝰ bolofernes.s.mūdus. hanc si potest
gentilis Assuerus cōiugē facit:scz philosophus vl̄ poe
ta gentilis. Multos habet amatoꝛes.ꝛ ideo custodi eā
vt pupillā oculi tui.q̄ si te inuito tollaſ:cum re ꝓtingit
vacare circa ꝓmū et actualē custodiam de anima tua
nō habere.gaude eā ꝓꝰ talē feciſſe vt nō ꝛsentiar pha
raoni vel abimelech si inuitarek ad stupꝝ. nec bolofer
ni seculo victꝝ necꝝ. Et cum hoc ora ꝓ ipsa vt eā deus
semꝑ a victꝰ seruet ĩmunē. Quid mihi ꝑdicat illa ser
uꝰ longa iacob ob amoꝛē vnius puelle videlicꝫ rachel
Geñ.xxix.nisi q̄ vt istam aīam vere habeas tuaz.et nō
sit aliena septennio:ꝛ septēnio debes tuā vendere liber
rate:studēdo sub obedīcia sctā deuotū reddere famu
latū.coꝛpꝰ subdendo.ꝓtā voluntatē in septē opib⁹ mi
sericodie coꝛpalib⁹ ꝛ septē spūalib⁹. Amoꝛ aūt samsonis
ad dalilā docet tantā esse aīe venustatē.vt ꝓpk hanc nō
ꝓtristandā.tota salꝰ coꝛpis sit relinq̄nda. Ita volo intel
ligas saluatoꝛē tibi salubriter ꝛsulentē ꝛ dicētē. Si q̄s
te ꝑcusserit in dexterā maxillā: ꝑbe et ꝛ sinistraz. Dexte Matb.5
ra quippe aīa ē:coꝛpꝰ sinistra.sit ḡ coꝛpꝰ scutū aīe.ꝛ oīa
tempalia extera aīaz sint ad sui ꝓtectionē laceraꝛa.venit
quidā ad te petit tuā aīam vulnerare ꝑ b̄ q̄ ad aliq̄
malū ipsaz indiare conak.ſz tu ꝓtudēter cetera q̄ sūt sini
stra:pone ink ipam ꝛ aīam tuā. Raptat bōa fortune.fi
lios macter. verberet carnē.amicos auferat:ꝛ oīa q̄ pōt
mala ꝓficiat.dūmō ad dextrā nunq̄ ꝓtingat.sic sanctꝰ
Job p̄dicta plene fuauit. vt habetur Job.i.ꝛ.ij.c. Non
patik mortꝝ ppha dauid nisi in sinu puelle mlrū specto
se abisach vt intelligas q̄ō aū expoſuit faciendū in ps. Ps.18.
q̄s id figuralr adimpleret dicēs. Alia mea ī mānb⁹ meis
semꝑ.ita venusta ē ꝛ speciosa.ꝛ a q̄s pluriby ꝛcupiscibil
aīa q̄ nunq̄ est relinq̄nda ꝛ vsq̄ ad mortē colēda ꝛ re
linq̄nda.ita vt cū cā a corꝑe abire ꝓtingat ō mānb⁹ tuis
trāseat ad manꝰ diuinas dicēdo. In manꝰ tu.do.cō.spi. Ps.30.
meū.i.aīam.et sic de sinu ruo trāseat ad sinū abrae:q̄ō
idem est. Tertio ink mulieres pulcitudo aīe regit fi
guratiue.si ꝛsiderek q̄to studio se ornauerē q̄dā sancte
mlieres:de q̄b⁹ ī scptura agit.ꝛ q̄ vīri scī ꝛ pudici:pu
ellis ornamēta sunt pl̄ima largiti. Res pulcra mlr est
et fortꝛ ac dñans regi:ita vt ñ possint boies a mlieꝛb⁹
separi.vt dr.ij. Esdre.viij. Quinimo mlros fecerē apo
statare a deo.vñ opꝰ nō est ei ornari: vt viros seducat
vel placeat bonis. Quare ḡ a iustis ꝛ scīis ornamēta vt ī
aures.dextralia ac monilia mlra:nō antiq̄s si inuēdis
et speciosis. portuscq̄ indecētib⁹ tradunk. Nō vnq̄ vt
alliciant oculos ad incōtinētiā nō vt ipi supbiāt.non vt
magꝭ ornare placeant maritꝭ suis.q̄ tūc poti⁹ darentur
antiq̄s q̄ adolescētib⁹ ꝛ citius deformis q̄s elegāti fo
me. Subest igit sensus spūal̄ ĩclusus:cū dr. O pulcra
ink mlieres. Quo enī pulcrioꝛ est mlr iunioꝛ. libētius se
ornat.ad innuendū.q̄ ad b̄ pulcerrima aīa adolescens
que nunq̄ senescit impellit.nō q̄ dē vt caro ferida cōpo
nak.ſz vt ī marada carne sua pulcitudo aliq̄lit repute
tur. Uel mel.ꝰ puto dicendū:q̄ cū aīa pulcerrima ꝓuti
bus affecret ornari.caro supba in semetipam ornamēta
cōcerrit.et hinc ē q̄ noui testamēti ꝓmi pastoꝛes. talia
cuti nō conuenire declarāt.i.Pe.iij. Mulieres subdite
sint virꝭ suis ꝛ. quaꝫ sit nō extrinsecus capillatura.aut
circūdatio aurī aut argēti:aut indumēti vestimentoꝝ
cultꝰ.ſz q̄ absōdit ē cordis bō:incoꝛruptibilitati q̄rit
et modesti spūs.sic enī aliq̄n ꝛ sctē mlieres spātes ī deo
ornabāt se ꝛ. Et.i.ad Thi.ij.dr. Ornātes se.s.mlieres:
nō in tortis criniby auro aut margaritꝭ vl̄ veste ꝑciosa.
sed q̄ō decꝝ mlieres. Desideratꝰ igit cultꝰ speciosꝰ ꝛ mu
lieribꝰ ꝛcessus ornatus:mirā aīaꝫ pulcitudinē clamat
cū sile suū appetat sile. Cōmēdak tertio aīa sub mlieꝛ Ala cen
noīe.cū dr O pulcra.s.mlr ex eo q̄ noīe mlieꝝ ꝛ scriptu midal ca
raꝫ doctrine siue scīe intelligunk:ꝛ maxīe in libꝛ sapi nomie
entialib⁹. Salomō enī doctrinas ꝛ leges mlieres voca mulier.
uit in puerbijs.p̄cipue inter q̄s pulcra dr aīa.q̄ in scr
pturis sanctꝭ ꝛ vanis eiꝰ admirāda species a plūb⁹ desi De spe
gnak. Et vna q̄dē mulier est poesis vaga ꝛ composita. mieria
que sub nomīe pl̄ichem cuiusdā puelle de greco in la
tinū trāslato.aīaz importātē mirā elegātiā aīe dscribit.
Alia mulier loquaꝫ ꝛ ornata.est historia narrās aīas ī
diuina effigie visas fuisse.floribus coronata.imo stella
rū luce vestita. Adest mlr tertia astrologia nuncupata:
cuius studiū est demōstrare humanas animas decla

descendere z p singulos orbiū p quos transitū faciūt influentiā ꝑrutū suscipe. siccz decoratas hūana carne vestiri. Moralis ät mlier fragrātibꝫ rosis hinande coopta. hoiez facek ꝑstare ex celesti terrenaqz naka. z ex pte ꝓma speciosa celū speciosum valeat possidere. z ex alia mode rek terrenis. Garrula z litigiosa mlr dicta cuilis. sequik dictā auro textra canonica mulier zc. pulcritudiez aie cō siderandā in toto corpe iurꝫ. z amissam recupandā per pniam multū insudat. Currit septima mlr q vbi nō est ingemiscit eger. pbia practica. vulgaro noie medica dicta: z aie pulcritudini ꝑrat; testioniū reddēs. Dic auro rē summe nake hoiem ex distātibꝫ sume in eodē genere. composuisse. ex nobilissima. s. aia z ignobili terra. Speculatiua aūt mlr nālis lapidibꝫ ꝓciosis accincta. aiam vocat sidus celeste celi portionē radiū dei. vt aliqd cē di uine nake: nō hūs qd venusti⁹ dicat. Uez mlr fortꝫ z sā cta theologia sacrata: z aiaz innūera testionia ꝑtereā. id dic q mai⁹ nō repik. sacras aias ad imaginē dei pul cerrimi ecce pulcra inf mlieres. q facile scire poces q es pulcra creata. Uñ z Can. iij. dic de aia ipe spōsus xp̄s. Ecce tu pulc es aica mea. s. naturalr. ecce tu pulcra. sq p grāz aductā spūalr. Et ezech. xvi. Fā es decora nimis.

Quantū ad tertiū. s. §. III.

terminū compatōis notak etiā pulcritudo et nobilitas anime. ex eo q ōr: inf mlieres. Cōparatio enī ei⁹ est inter mlieres. Jn. j. pbicoz ōr q makia apcrit formā. sic mulier viz apcrit. vñ z mulier; capur siue pfectio ōr vir. ne scit qdē mlr se regere nisi regak a viro. ꝓpf qō deficientibus masclis z integro nūero mulieꝫ pseuerante. scribik Esa. uij. Apprehēdent septē mlieres viz vnū in die illa dicētes: panē nr̄m comedem⁹ et vestimētis nr̄is opiem tantūmō innouck nomē tuū sup nos: auser obꝓbriuz nr̄m. Cū igik xp̄s sit vir aie q mlieri cōpak: cū ōr inf mulieres oñdik ex b pulcritudo z nobilitas ei⁹. q. nāliter inclinak ad xp̄m deū z hoiem. Jnclinak vtiqz aia etiaz si est bā ad corp⁹ suū. sz sic pfectū ad ipfectū. vt vtiqz pficiat vasculū suū. Ad xp̄m ät seu deū incliak sic ipfectū ad suā pfectōez. Ex nora scdo q nō absolute dicer;. O aia pulcra: nec etiā facidēdo cōparatōez ad alia. dicer; pulcra inf viros sz iter mlieres. absolute pulcer ē de⁹. imo pulcerrim⁹. iuꝫ illō Boetij de pbica ꝓso. Mūdū mēte gerens similiqz imagine formās pulcz. pulcerrim⁹ ipe. caput mlier; vir est. caput viri xp̄s. caput xp̄i de⁹. pl'cerrim⁹ igik de⁹. Uñ absolute ōr: Ecce tu pulcer dilecte mi ecce tu pulcer. Can. iij. q: incōpabilr sup angelos z hoīmines pulcrior xp̄s. inter viros: inf oēs scōs z angelos sed pulcra aīa inter oēs alias creakas. etiā sup āgelos in q̄ntū. s. deificata. i. deitati vnita aia hūana in deiꝫbo. sz in se ꝓsiderata nō pl'crior angel'. Uñ tertio nota in cō paratōe hac. q: nō dic inter ꝑgines sz iter mlieres. Mulier ꝑpte est femia corrupta. ꝑgines vtiqz angeli sūt. nō solū q: corruptōis corpal' inexpte. sz q: nūqz in aliq̄ deliquert. aie ꝛo p⁹ ꝓmā trāsgressionē excepta aia xp̄i oēs reptunk corrupte originali pcō. Post deū igik z āgelos maxia repik pl'critudo sua iter oēs creakas. q̄nimo vt i xp̄o ē nr̄a naka. nobilioꝛ etiā angel' repik. vñ z fm aplm ad Heb. i. Cū introducit. s. de⁹ pr ꝓmogenitū in mūduz dicat. s. de eo. adorent eū oēs angeli rangz supiorē suum O igik pulcra inter mulieres. et in b quo ad ꝓmū

Quātū ad secundā. §. IIII.

partē que primo et ꝓmuz mēbz diuisiōis ꝓncipal'. notak defectio cognitiōis naturalr. ubi. si te ignoras. si q̄dez nesciat aīa q̄d sit aīa: z q̄ cetera videt seipaz nō videt longe ex se posita speculatiue rimak. z īrrimsca sua ōr ignorare. sic accidit de oclo qui cū cetera videat se nō videt.

Uñ enī disputantiū pboz tot de aīa opiniōes ponūk: nisi q: nulla⁹ sui naturā cognit. Mox aūt vt aīa ē sepata ꝑt vniri p ꝓtectū alteri aie z vides aliā aīaz cognat seipaz sic z angeli añ ꝓfirmatōez. videdo ceteros se videbāt in illis dignitatē ꝓpriā ex illo intuitu comphēdere apte. Sz dicet aliq̄s nō ineptc fm regl'am iuris Nemo pōt ad ipossibile obligari. de re. iur. li. vi. Si igik aīa nō pt se cognscere. g nō obligak se scire. z si nō obligak ñ pec cat se nesciēdo nec ē digna pena. Sz cū ignātia sit pena ergo nō est dicēda se ignorare: sz pot⁹ nescire. sic z āgeli cū nō oīa sciāt. dicunk tñ illa q nō nouert nescire: nō ät ignorare. Sz ad h rñdek q in scptura aliqñ ignātia ponik p nesciētia. Uñ illō psal. Que ignorabā. i. nesciebā interrogabāt me. Et loqk de xp̄o fm pte senstiuā. in q̄ te passiōis videk fuisse nesciētis. nō aūt fm pte intellectiuā in qua nō ignorātia neqz nesciēcia erat aliq eoꝛ q̄ sunt fuert z crūt: sz oīa sciebat. Scdo pt dici aliter. sq̄ impurak a se ignantia. sic z originale pctm cui⁹ ē pena. p ꝓpagationē derivatū in posteros a ꝓmo pente. Si enīz adā nō peccasset: nō eēt aīa corpis sua sz dña. nō obcecata tenebr' peroꝛ sz illūinata luce ꝑrutū cū q̄ sicdē luce: que fuisset aīa by cōis oīby se fortassis cognuisset q mō ignorat. Tertio pt sic rñderi. sz aīa ex toto se nō valeat cognoscere absqz lumis infusiōe pt tñ ad talē cognitōez venire: vt de se nō ꝓsumat z nō dicat q̄si sumēdo. osculet me osculo oris sui zc. q̄si sit b⁹ digna. Jgrat g p:io.

¶ Suam iniquitatem actualem.

¶ Suam infirmitatem virtualem.

¶ Suam instabilitatē z imbecillitatē visualem.

Quantū ad ꝓmū nota q null⁹ ē ita alien⁹ a fide dū vera speculek seq̄ndo naturā q̄ apte nō cogscat se deo obligatū z imēse ingrū. Jsta enī tria i natura speculāti nostra videk. Primū est q vn⁹ est ꝓnceps a q̄ cūcta ꝓcedūt regūk z ꝓfuank in esse. hec ꝛdo seu snia ꝓcedit ex dictz platonis z aresto. q in nāli scia potiozes habenf. Scōz est q suo bñfactori q̄libet est obligat⁹ fm ꝓportionē bñficioꝛ datoꝛ z receptoꝛ. Dāc nō solū hoies natura docet. sz z muta tam fera q̄ domestica. Ex his duobꝫ seq̄k q hō sume deo obligak a q̄ sūma recepit: z recepit etiā in vnoqz momēto. Tertiū notū est oīby q ingratitudo ē magnū pctm. gui⁹ tñ fm q̄litatē dānis dati z recipiēt;. Hanc dilatat moral' z ex fidē. Seneca q magnā partez libri de bñficijs. Dic apd oēs nāles siue gētiles mos fuit. in q̄libet terra vnū tēplū saltē bre cū sacerdote: qui deū ꝓpiaret offensuz z bñficiū lauderet. Dis ꝓsuppositis ptz q hō. z si nil aliud malicie gesserit deo ē ingrat⁹ et ingratum deber maxime se reputare. nulli qui in diui⁹nas laudes sit semp diffusus dicens. Semp laus eius in ore meo. Uel nisi pro ipso sit semper paratus se impendere totū illud frequērans. Quid retribuā domino pro omīby que retribuit mihi zc. De quibus tamē paucissimi reperiunk z fere nulli vt decet. z tamen anima habens aliquid bone voluntatis audet dicere. Osculetur me zc. quasi sit digna diuio osculo cum fuerit multipliciter adultera. et os habeat fetidū et spurcissimū.

¶ Secundum q quis ignorat quod tamen per viam nature scire potest. est sua infirmitas et potentiarū sua rum debilis valitudo aut nulla. Si enīz speculata fuerit sub cursu nature suam defectionē temporalem: qua continue tendit ad mortē suam. apprehendit infectionalem conuersionē. quia quicquid in suo vsu capit corrumpit: et carnē suaz fetidā etiā viuēs linit in vermes. suam ꝓncipalē operationē fm quā potius trālmutat q̄ deus facit q̄s ipsa aliq̄d ꝑducat. sicut considerari potest in qualibet arte ꝓ:o certo suū facere esse deficere. z suū posse impotētiā noīabit. Uis o anima de te gl'iari. aut te extollere de potentia vel ope tuo. Audi dicentem

Aīa ignorat inq̄ta rē vt nālē

Aīa ignorat suā infirmitatē

Pō. ſſ; tibi pſal. Quid gl̄iar̄ ī malicia q̄ potēs es in iniq̄tate. Ecce tota gl̄ia tua. ſubūriſti reḡ. boies occidiſti. igne cō ſumpſiſti mīra q̄ deus creauerat ſic fecerē Nabuchodo noſor. Alexād̄er magn⁹. Cyrus. ceſar Octauian⁹ ⁊ alīj. Forte libros cō poſuiſti. vt Ariſtotiles et Plato. et Pli⁹ nius. Auguſtin⁹. Origenes. Dicro. ⁊ bmōi. ⁊ vt dic̄ ali quid feciſti: ordinaſti eos partib⁹ carbenaſti cōtris ve ritatib⁹. repleſti: adornaſti. floribꝫ ſcōz rōnib⁹ colligaſti vt btūs Tho. Albertus. Bonauē. Richar. Egidi⁹ ō ro ma ⁊ bmōi. nouitatib⁹ decoraſti q̄b⁹ letant moderni. ſil ua mulcētiū aures ſecularīū līraz adumbraſti. ⁊ colora ſti figur̄: ⁊ dulci curſu fmōis. vt Lactanti⁹. Alan⁹ dan tes Frācīſc⁹ petrarcha ⁊ alīj. Erras ſi b̄ dic̄ te feciſſe. nā quicq̄d hūt veritat̄. affabilitat̄ vl̄ ordinis. totū eſt alie nū. tua ꝺſcia reſte. Si q̄d aūt ī eis extat falſitat̄ vanita tis ⁊ defect⁹. totū illud egit ig̃rantia tua. p̄ſumptio tua. vtinā nō aliq̄n malicia tua. Si dic̄ o aīa edificia mag̃ conſtruxi. erexi turres. ⁊ menib⁹ altis. ciuitates pl̄imas auxi. vt arphaxat. ſalomō. dyoclecian⁹. nēroth. ſz nō deat tibi ꝑtas tua ⁊ dicat. ſtabiles mōres fodiſti. ⁊ ex lapidi bus inde ſublat̄ ruituras domos feciſti. ecce q̄ defeci ſti. ⁊ nō ꝓprie feciſti. Reuertere igit̄ ad cor̄ tuū. ⁊ ſcias te nō poſſe niſi mori. peccare. deſtruē et corrūpe. Cum aūt tibi aliq̄d attribuit̄ vel eſtimas ex te aliq̄d eſſe cum nihil ſis. ⁊ aliq̄d poſſe: cū ſine deo nihil poſſis te ig̃ras:

Aīa ignorat ſuā inſtabilitatē ⁊ ibecillitatē vīſualem ſeu intellectualem

Quantū ad tertiū ignorat aīa ſuā inſtabilitatē ⁊ ibecillitatē viſualē ſeu ītellectualē: q̄ tñ ex via nate ſcire p̄t. Nouit vnuſquiſq̄z ſe labiliſſimā habere mēoriā. intelli gentiā valde mutabilē: vt cū vni ꝺcl̄oni oſtenſe adhe reat. audita aliq̄ rōne in ꝺrū ad illō aſſentit. Volitiua plus variabilē q̄z dies. xij. horaz variet̄ p̄ eas. Ignorat ſi ſapiēs fuit: vl̄ ſi inſipiēs. ſi bon⁹ l̄ mal⁹. ſi odio l̄ amo re ſit dign⁹. nec ſibi quiſq̄ virā ex nā p̄ pollicer̄. quāri enī caſus būana rotāt. Sz ⁊ q̄nta ītellect⁹ imbecillitas p̄t q̄s videre ſi ꝺſideret. ex q̄ntis p̄miſſis tanq̄z cauſis cētrialr ordiat̄: ad vni⁹ ꝺcl̄onis ītellectū optz cū deue nire Unūq̄z enī tūc arbitramur ſcire: cū cās et⁹ ſcim⁹ vt p̄ncipia p̄ma vſq̄z ad elemēta. ⁊ fm doctrinā traditā a nāli. vix de aliq̄ ente hēat intellect⁹ ꝺcl̄onē p ſe notaz aut demōſtratiuā. Cōſideret etiā q⁹ duo ſimł nō valz di ſtincte actualr ītelligere. ſz vnū p⁹ aliud: niſi p̄ima ſit ſubyno ꝺſpeculeḡ nō diuiſim ſz ꝺiūctim. Sic mīcos ſit ag̃elos cogito. ſō iſto cōi ꝺcepto ag̃el⁹: gabriēlē ⁊ michae lem. put duo ſī intueri nō p̄t ſe determinās ad vtrūq̄z.

Conſideret tertio aīa quō mḡro regat̄ vl̄ doceat̄. ſ. ſen ſu corpeo. ⁊ ex b̄ fit vt q̄ caret vno ſenſu careat: ⁊ ſcia illi⁹ obiecti. In efnū enī cec⁹ nō ſilogizabit de coloꝛib⁹. Cū q̄ pſpexit bō ſe hr̄e oc̄los veſpertiliōis vl̄ noctue quō p̄t ad limpidiſſimi ſol̄ audere ocul̄ irreuberatis lucē inſpicere Diſce q̄ te freq̄nt inueſtigare vt excludat̄ preſūptio q̄ te ignoras. mīra cogitas. fac̄ ⁊ dic̄ incōgrua. Et tō egredē et paſce tē. qō tertio loco poſitū reſtat declarare.

Quātū ad tertiū ꝓtin. §. V

Docetur aīa quō poſſit vēire ad pfectōez intrnalis. i. doceā aīa quō poſſit venire ad pfectōez. vnūq̄z enī natu raliť appetit ſuā pfectionē. docek aūt aīa ī ꝟbis q̄ ſequūt dū ōr: egredere ⁊ abi poſtveſtigia gregū. ⁊ paſce hedos tuos iux̄ tabnacla paſtoꝛ. In q̄b ꝟbis tres q̄ſtiōes ſūt vidende ⁊ declarāde. Et ꝓma q̄s ſit termin⁹ deſerēdus ibi. Egredere. Scōa q̄s ſit termin⁹ req̄rēd⁹. ibi. Abi p⁹ veſti. Tertia q̄s ſit ille locus colēdus. ibi. Paſce hc. tu.

Aīa vnō tz egredi

Quantū ad ꝓmā q̄nēr̄ndeḳ q⁹ in loco in q̄ q̄s eſt p̄t egredi ⁊ nō ō alio. ⁊ tō nō fuit op⁹ q⁹ bꝛeuiloquūs mag̃ loq̄ns exp̄meret: ſz diceret: egredere. Reſtat q̄ o aīa vt tu ſtatum videas tuū et nō paruipendas vbi es: quando tibi loquit̄ electus tuus doctoꝛ tuus dicens. Egredere ⁊ inde exi ſi vis obedire mādato. ⁊ ad ſupnos aſcendere grad⁹. Timēda eſt valde illa dñi voꝛ. de q̄ ōr Apoc. iij. Utinā frigidus eſſes aut calid⁹: ſz q⁹ nec frigid⁹ es nec calidus ſed tepid⁹. incipiā te euomere ex ore meo. Et q̄d ſit iſta tepiditas q̄ſi declarās ſubdit: dicis in corde tuo q⁹ diues ſum ⁊ locupleta⁹ ⁊ nulli⁹ egeo: ⁊ neſcis q⁹ miſer es ⁊ miſerabil̄. paup. cec⁹ ⁊ nud⁹. O mala tepiditas que vere ſpem ꝰuſionis abſcidit. ſz illā dico malā q̄ ca loꝛē ſequit: nō aūt q̄ p̄cedit q̄ ad remiſſiōz tēdit ſeruoꝛ: nō q̄ ad feuoꝛē diſpoſit. Aqua ei q̄ ōz calefieri ꝑ⁹ tepet q̄z caleat. ⁊ iſta tepiditas nō ē mala q⁹ rendit ad bonū. Demū poſtq̄z eſt calida effecta aq̄. ſi igni non adhereat itez ad reporē deſcendit. hec tepiditas mala eſt q̄ rēdit ad frigidū ⁊ cin⁹ cōgelat in glaciē q̄z ſi calida nunq̄z aī fuiſſz. Natura enī fort⁹ agit vbi maioꝛē reſiſtētiā ſentit Qui enī aliq̄n fuit bon⁹ igni diuīo applicat⁹ ⁊ paulatim inde recedēs. caloꝛē illū nō nutrit ſz remittit. ad talē ob ſtinationē deſcēdit q⁹ in ſtomacho diuīe digeſtiōis vbi ſeparak p̄ioſuz a vilī. bonū a malo ſtare nō p̄t. Hoc aūt accidit oīb⁹ ſpūalib⁹ q̄ manū ſuā poſuerūt ad aratz. et poſtea ſe retro verterūt: inchoata pnīa vl̄ religiōe nō ſe ꝓfuātes. Quib⁹ timēdū ē ne rāganḳ illo apl̄i fulmie q̄ dic̄ impoſſibile ē eos q̄ ſemel illūinati ſunt. guſtaueṛ etiā donū celeſte ⁊ p̄cipes facti ſunt ſpūſc̄i: guſtaueṛ nibilomin⁹ bonū dei ꝟbū: virtuteſq̄z ſeculi vēturi. ⁊ pla pſi ſunt. rurſus renouari ad pnīaz. rurſus crucifigēs filiū dei ſibimetip̄is. Ad heb. vi. Impoſſibile intelligit id eſt valde difficile. Caue tibi q̄ legi⁹. caue ⁊ tu tibi q̄ ſcri bis. aīa ꝺpficiēs ⁊ deū ſuū ḡdatim ḡrēs. ſcōa hac ma la tepiditate nō tenek ſz ꝓma. Jōq̄z nō ſolū mereḳ veniā ſz etiā iuuari vt pficiat ⁊ calefiat pfecte. hinc eſt q⁹ docek quō creſcat incipiēs a pnīa cognatōe ad quā hec ē via. vt ſz egrediaḳ a ſuis. Jux̄ illō dicrū abrae. Egredere de terra tua ⁊ de cogn̄tiōe tua ⁊ de domo p̄ris tui: ⁊ veni in terrā quā mōſtrauo tibi. faciāq̄z te in gēē magnā. Egre dere ināt de fra tua. i. de affectōibꝫ terrenis. q̄b⁹ q̄ris q̄ tua ſunt nō q̄ Jeſu x̄pi. de amore diuinaz bonoꝛ deli tiaz ꝺſanguineoꝛ ⁊ bmōi. Egredē de cognatōe tua. ſcz ſingl̄ar excuſatōis ī in mēte tua. vl̄ etiā corā aliis tuoꝛū defectuū p̄ꝺba malicie ad excuſandas excuſatōes ī pec cat̄. cū tñ iuſt⁹ vt ait ſapiēs in p̄ncipio ſmonis. accuſa toꝛ eſt ſui. Hāc āt dixerim tā cognationē quā. ſ. traxiſti a p̄mis pentib⁹ tuis: q̄ culpā ſuā excuſantes ī autoꝛe tollerē. Sz ſi te excuſas ait. Aug. De⁹ accuſat. Egredere de domo p̄ris tui. ſ. aliq̄lis p̄ſūptiōis q̄ tibi bōa aliq̄lit aſcrib⁹ ⁊ maioꝛa q̄z ſint de te credis vl̄ ruis exercitūs: cū nō ſis ſufficiēs aliq̄d ex te vt ex te boni cogitare. Pt⁹ p̄m⁹ ī mūdi ingreſſu ex yko diabol⁹ ē. nature filī⁹ re ḡpt originale. Dem⁹ et⁹ in q̄ ab initio inhabitauit. p̄ſūptio fuit q̄ ſua ꝟbrute ad gl̄az voluit aſpirare. O p̄ſūptio nes q̄z ināt ſapiēs Eccl̄. xxxvij. vñ in boꝛb⁹ nata es. cū. ſ. vñ cūq⁹ hēant occaſiōes ſe būiliādi. Egredē igit̄ o aīa ō p dicr̄ ⁊ vēi ī terrā quā mōſtrauero tibi. ſ. vere būiliatōis quā ꝟbo ⁊ exēplo mōſtrauit incarnat⁹ ipſe dicēs Ma thei. xi. Diſcite a me q⁹ mīs⁹ ſum ⁊ būil̄ corꝺ. faciāq̄z te ī gentē magnā. angelicā ⁊ p ꝺceſſam tibi lumē ꝓplatō nis ⁊ mīltiplicatōis ſcāz cogitationū eſtuātiū dei deſi derioꝛ. ignioꝛ. eloquoꝛ. redolentiū exēploꝛ. magnarū actionū egredere a ꝓprio amoꝛe. ex q̄ pcedit ⁊ p̄ſumptio et ſui excuſatio ⁊ terrena affectio. Ipſe enī amoꝛ ꝓprius iudiciū puertit obfuſcat rōem. intellectum obtenebrat. inficit voluntatem. viam ſalutis obſtruit. ignoꝛat de um. proximū neſcit. exulat virtutes. peccata accumulat ſuſcitat rixas. honoꝛes q̄rit. delectatur in hominū cede; rapinā exercet. negligit diuina mādata coꝛpeos ſenſus effrenat. q̄rit voluptates. paꝺiſum claudit. pandit por tas inferni. ⁊ ciuitatē babylonis aīab⁹ replet damnat̄.

Qui sic amat animā suā perdit eam. 7 qui odit eā sic. s. ꝯtum ad amorē ꝓximi in vitā eternā custodit eā. Job. xij. Egredere ergo de ꝑsumptiõne 7 discе humilitatē. Et hoc est qđ subdit. Abi post vestigia gregū. 7 ħ est qđ seqūdo ꝙrebat. Scđo ergo ꝙrebat. Quis sit terminꝰ requietis. rñdet qꝫ humilitatis actꝰ. Unde dic. Abi post vestigia gregū. id est seq̄re alios. s. pbos. q. s. sūt agni p innocentiā. oues p patientiaz. boues p maturitatē. aselli p simplicitatē. elephātes p castitatē. cerui p cursum fortitudinis 7 hmōi. Et ne inmitaris prudētie tue. vt re instruit Salomō puer. iij. s. oculos fidei tui sensum sed alios ꝑsule. alios imitare. Uel sic. Abi post vestigia gregū. id est ꝑsidera in re quib⁹ passiōib⁹ vel occupatiōib⁹ bruta libidinosi es dedita. Uestigia enī sūt signa relicta ex qb⁹ homo discernit a brutis. 7 hec sūt opa ex quib⁹ cognoscitur. si hō viuit vt hō aut vt brutū 7 sic pōt se cognoscere. Ubi sciendū qꝫ posteꝫ genꝰ humanū cōparatū est iumētis insipiētib⁹ p psalm. vocatꝰ est hō leo p superbiā. equꝰ p furorē. vulpis p malicā. syrena p deceptionē. lupus p prēdā crudelitatē. hedus ꝓpter dissolutionem. capra ꝓpter ambitionē. pullꝰ ꝓpter importunitatē. Agnus aūt si reuertit a vicijs ouis si ꝑsequit p patiam 7 obedientiā 7 demū hō si ꝓficit p benivolētia Grex enī nomē est bruto⁹ collectiuū nō angelo⁹ vel hoīm. boues igit cū sequi id est imitari habeas ꝑsidera qꝫ greges dicūt vt discas discernere ꝙs sequaris. qđ. j. declarabit. Dic aūt priꝰ nota qꝫ primꝰ homo se effecit silem iumentis insipiētib⁹ per peccatum. per. x. signa que cognouit.

Per carnis rebellionem. Per primaz opationem.
Per dñi trepidationem. Per pdītā speculatiōem.
Per insulsam locutionē. Per mutatā nutritionē.
Per nouā inhabitatōez. Per diuinā separationem.
Per mortis incursionē. Per pellīū traditionem.

Quā plures fuissent differētie inter genꝰ humanū 7 bruta si nō peccasset. sed istoz decē p psalm expientiā sensit similēr se brutis. Quātū ad primū ante psalm corpus volūtati 7 volūtas deo erat ſbiecta. ſ ꝑsumato delicto. caro volūtati 7 volūtas deo rebellauit. hinc ē qꝫ sentiēs rebellionē mēbroz gētaliū vterqꝫ erubuit vt bruta alia nō valentes mēbra carnalib⁹ imꝑare vt ꝓtz Beñ. iij. Scđo textura lanificū 7 hmōi qꝫ ꝓpria sunt aranearū an psalm hō nō exercuit nec exercuissē post qđ cōmissuz folia ficus collegit intexuit vt sciuit: 7 fecerī sibi perizomata vermiū artes imitātes. Beñ. iij. Quo ad tertiū absqꝫ psalō hō diuinū ꝙrebat aspectū sicē fideī suꝰ remunerantē patronū libēter expectat. Nō enī trepidauit imperātis aspectū vel cūcta aialia ad se afferētes. At vbi facus ē reꝰ: iudicē timet aduentū. Sic adā a facie sua se abscondit in ligno. vestigia 7 vocē ambulātis expauēs. h aūt brutoz ē ad vocē. s. 7 sonū dñi sui absconde se 7 cū tremore latet: vt ī plūb aialib⁹. Quātū ad qrtū nota qꝫ eo tpe qꝫ⁹ quo. s. spacio boraz ānqꝫ 7 nō vltra qđ sine psalō steterat in illo loco ameno. assuet erat celica ꝓplari. ſ p psalm se totū insensuales affectōes 7 difficultatē intellect⁹ sensit redactū. Un nō dubitauit se similē brutis effectū. qđ⁹ aī noīa ꝓposuerat iuxt vniuscuiusqꝫ ꝓprietatē nature: q forte ad ipm p deū fuerī adducta Beñ. ij. vt p cognitōem ipoz se demū cognosceret in eoruz gregē transisse. Quātū ad qntū adūte qꝫ exptus fuat hō pmꝰ linguā serpētinā parē zbuanā optimeqꝫ nouerat eaz distantiā. Erat enī vox boīs simplex. hilarite. modulatōe 7 deo plena. Et abūdātia cordis loqt̄: ait ꝙs Mat. xij. Linguā ħo serpētinā versutā: fallaceqꝫ fuisse nō ignorabat cū se iā sciret deceptū. Demū ꝓscia teste loqnte cū dño mētiri 7 suū infamare actorē. sicē ille serpēs fecerat se videbat Beñ. iij. et sic p insulsam locutōem se silem ꝓpenti oñdit. Quātū ad sextū attēde qꝫ distinxerat dñs cibū boīs a pabulo bruti sicut eoz specificū ē Arboz enī fructū hoī: fenū gauerat iumēt. Sic erant vtriusqꝫ mēse diuise. At vbi ad vitiū ē deuentū ad brutoz mēsam inuitatꝰ ē hō atqꝫ locatꝰ cū dicto fuit p veritatē cēnā comedas herbas terre Beñ. iij. Quātū ad septimū scias qꝫ sic seq̄straverat dñs mēsas ira 7 inhabitatōes ꝓstituerat diūsas. Locus enī boīs erat. fuisset qꝫ in euū terrestr̄ paradisus in quo creatū deꝰ posuit ipm et pares reliq̄ habitabīt terre ceter̄ aialib⁹ erat ꝓcessa. Ille erat ciuitas. ista rus. illa paradisus tēplū secuz. illa vero demonū silua plena timoz. Cū igit ꝓsumata ꝓuaricatio foret. olim celestis ad villā mutīt ad oulē pecꝰ. seruꝰ demōis ad dñm suū atz ad portā gadisi ne sit facilis spes redeundi. cherub custos collocat cū versatili gladio. Quo ad octauū. O qꝫ clare sensit se in brutū mutatū: nisi rō in totū fuiss amissa: qñ est separatꝰ a dño cū ꝓmo sub āgelis et⁹ exteriorat comes 7 nūc est datꝰ bestijs in socū: cū sciret silia bñ cū silib⁹ ꝓuenire 7 loca ꝓportionari locaz̄ nō solū ſm qntitatē ſ eriā ſm dignitatē. Quātū ad nonū. Cōsidera qꝫ hō ꝓmꝰ vite immortal auidus erat. hāc ꝓmiserat dñs nō peccāti. 7 sub vulcedine buꝰ tradidit serpēs pomū gustā dū dicēs. Neq̄ qꝫ⁹ morieminī ſ eritis sic dñ. Beñ. iij. qꝫ⁹ ille nō igrabat esse alienos a morte. sciebat enī in bruta cūcta mortalia fore Quis dubitet ꝓinde se sensit eē mortalē. cū abscondit se in medio ligni ꝑadisi: qđ vocabat lignū vite. Ne aī potuisset credere falsum esse illō iudicū mortis qđ menti erat imꝑssum: sūma ꝑitas dixit eidē Beñ. iij. Donec reuertar̄ in terrā de q̄ sumpt⁹ es: q: terra es 7 ī terrā ibis.

Ultimo randē ne a mēte periret qꝫ bestijs silis esset. pelle indut⁹ ē bestiali. Prio nāqꝫ erat vestut⁹ sua nobilissima cute ī nocētie cūqꝫ se aut sodalē aspiceret hoīem intuebat. q: hō erat quē videbat. Mō aūt oculꝰ eꝰ inspicientib⁹ se 7 generī sui obijcit pellis brutoz. aut lana ipsoz. nōnisi q: silis factꝰ ē illis. Cultꝰ enīz exterior marie ordinat a deo vt interiorē hoīem pādat. Pene vnicū signū remānsit q̄ nō se totaliꝫ ꝓsum in brutū extimaret. scz qꝫ corꝰ eius remānsit erectū. Nā dicit Ouidi⁹. Prohnaqꝫ cū specēt aialia cetera terram. Os homī sublime dedit celumqꝫ videre. Jussit 7 erectos ad sidera tollere vult. Ubi eriā pꝰ vestigia gregū. ꝓsiderādo opa sectorū. q aliqñ effecti sunt brutales p casus vitioz varios 7 noli altū sape ſ time. aut Apl's. vtz in Adā 7 alijs. Ecce vidisti qꝫ gregū vestigia secꝰ iuberī. ſ antecꝫ gradiar̄ post bestialiū boīm dorsa ne capiar̄ p prāua exempla. tertie qstiōis solutionē expecta. Demū qrtū ad tertiū querebat qđ sit locꝰ colēdus. i. vbi debeat qꝫ⁹ bīrare ad pascendū. Rñdet a spūsco qꝫ iuxt rabnacula pastoz dū oz pasce hedos tuos iuxt rabnacla pastoz. Prio boz declaratōe plenioꝝ tria sunt videnda. Prio q̄ pastores hic dicūt. Scđo q̄ p rabnacla exꝑmūt. Tertio qlit hedi h pascunt. Quātū ad pmū ex dict⁹ in pñti. ꝯ facile boc declarat. Nā si greges dicūt boīes pꝰ psalm. illi sūt recte pastores vocati. quib⁹ cura tradita est generī hūani: 7 officiū pastorale exercuerunt. Et illi qđē prelati q̄ p ostiū scz debite electōis nō intrarūt ad officiū pastorale cuiuscūqꝫ ꝑlature ſ ascenderī altiūde. s. p ambitōez intrusionē. simoniā 7 hmōi. hi sūt fures 7 latrones nō pastores. vt Jason Cayphas. Symō mag⁹ 7 hmōi. qui ħo intrarūt p ostiū canōice assumpti: 7 videres lupuz venientē. s. ꝛeptantē. vel tyrānū subditos depdantē vel hereticum aut publicū peccatorem doctrina falsa 7 pernitiosis exemplis incendērem ad interitum et non clamant. non fugant: non sequūtur reprehēsionibus. censuris 7 alijs modis cū possunt sed fugiunt tacendo. hi mercennarij sunt querentes de ouib⁹ suis lanā 7 lac. et nō salutē earz. quib⁹ ꝓueniūt q̄ dicit dñs Ezech. xxxiij.

Ad rō. ij: Aīa vbi pascitur.

Qui dicūtur pastores.

Ue pastoribꝫ isrl' qui pascebāt semetipsos. nōne greges a pastoribꝫ pascunt. Lac comedebatꝭ z lanis cooperiebamini qō crassum erat: occidebatis. gregem aūt meum nō pascebatis zc. que ibi sequunt. ad qō etiā facꝫ qō ait Piero. ad Heliodoꝝ. ij. q. vij. non oēs epi. scz noie sunt episcopi: ß re z ope. Attende perz: iudā ꝓsiders. stephanū sulcipe. nicolaū respice. non facit ecclīastica dignitas christianū. Lornelī. centurio adhuc erbnicus dono spiritussancti mūdak. pśbyteros puer daniel iudicat. Non est facile stare in loco petri z pauli z tenere locū' iam cuz christo regnantiū. Infatuatū sal ad nihilū. pdest nisi vt foras proiciak z a pedis ꝓculcek. Dec ille. Qui aūt ponūt aiam suā p ouibꝫ suis: bi sunt veri z boni pastores (:Petri.) quibꝫ dicit pmꝰ pastor Petrus. Pascite cū qui in vob est gregē. nō quasi dñantes in clero: sed forma facti gregis ex animo. Meminerꝭ sibi a dño dictū. Pasce oues meas. Job. vlt. Non dixit tonde vl' mulge qō faciunt querentes honores z diuitias. non solliciti de animabꝫ sed de decimis z oblationibꝫ z tpalibꝫ habendis. ß dixit pasce tempali cibo si potes. Naz gla epi est paupeꝝ in opibus. puidere. i. necessitatibꝫ. xij. q. ij. c. Gloria. Pasce doctrina z exemplo. Juxt igit pastoꝝ nō furū vl' mercenarioꝝ tabnacla ubek aia pascere bedos suos. Scōm extat videndū que sint ista tabnacula. Gen. iiij. Jabel fuit pater habitantiū in tentoriꝭ atq; pastoꝝ. Ex qbꝫ verbis colligit q ipse Jabel fuit pmꝰ qui tabernaculū seu tentoriū fixit pastoꝝ. Pro eode sumit hic tentoriū z tabernaclm. Interptak enī Jabel scientia seu principiū. et hic pī habitantiū in tabernaculis. Scientia enī scōrum pastoꝝ vocak tabernaculū coꝝ hic q pascēdi sunt bedi animē. s. iuxta sciam scōꝝ. regende enī sunt passiones z affectiones. et si forte nō valeam' p tantā pfectionē quātam ipsi habuer. et ipsoꝝ tabernacla introire: saltē stemus iuxta. z coꝝ scietia sit nob via z doctrina. Sic em̄ (Sap. io.) iustum deduxit dominus per vias rectas: et ostendit illi regnū dei: z dedit illi sciam scōꝝ. Sunt aūt scientie sanctoꝝ. Abel innocentia ꝓseruata. enoch ordinis sublimitas. noe ꝓfidentia roborata. abrae visiōis integritas. Loth ꝓstantia preseruata. ysaac toleratōis animositas. et sic discurrere p aliox exempla sctōꝝ. vertiusq; testamēti: z iuxt hoꝝ tabnacula. id est sciam pasce bedos tuos.

(Qui sūt bedi.) ¶ Sed iam tertio videndū est q sunt isti bedi. Bedus si quidē dicak ab edendo: qz pncipalr valet ad edendum. cuiꝰ carnes sunt delectabiles satis rēperate cōplexiōis necnō z bone digestiōis ifirmis ꝓcesse. Et si nō occidak bedus crescat in feritatē. hircus cuiꝰ carnes infirmis sūt nocue. sanis infeste. per bedos q̄ accipimꝰ filios passionū aie post naturā corrupta imitātes z lasciuiētes dissolute z flebiles voces. Ubi notandū q si natura būana nō fuisset p culpā corrupta. vir vnꝰ qui ꝺ libeꝝ arbitrium ex tribꝰ vxoribꝫ. scz rationabili. irascibili. z ꝓcupiscibili filios pcreasset. filios vtiq; honoris z honestatis. Ac vbi pstitura est vxor. ¶ Prima filia scz ratio q erat gla viri. id est liberi arbitrij: vir ipaz sequēs in fuitutē extat redactꝰ z loco liberoꝝ legitimoꝝ generat filios fornicationis' quos merito pter causas dictas bedos nuncupamus. Genuisset siqdē rōnalis p liberā speculatiōem veritates in eternū fundatas. genuissz ꝓcupiscibil' odium. q̄ vir iustꝰ sine odio odit iniq̄s. Tristicia seu tediū vite pētis genuisset amorē ordinatū coꝝ q̄ ad deū videndū adminicula parant. gaudiū boni moralis z spiritualis. genuisset irascibil' fiducia pseuerādi in bono et protectiōis diuīe seu spem audacie ad bonū. Timor est qui pmanet in seclm seculi. Corrupta pinde natura aia affectiones gignit q̄ nomibꝫ ꝓprijs brutū nuncupank. scz spe timore. amore z hmōi. sed nō sunt eiusdē nature. Et pt̄ hoc doctor veritatꝭ quasi capiam aiam vocans. filios suos qui dicī fuissent liberi bedos appellat. Bedi sunt mīti errores z falsi intelligētie. q̄s intellectus pria speculatione z pśumptione formal z gignit. Bedi sunt odia et difficultates virtutū. bedi sunt timores fatuis mūdanꝰ et vanus carnalis z pbanus. bedi sunt tristicie amissionis diuitiaꝝ. ꝺsanguineoꝝ. bonoꝝ z alioꝝ bonoꝝ. Isti nāq; bedi mutāt naturā. Nam paruuli qui dicunk primi motus z affectiones q̄ nō sunt in nra pātē. z li occidank vtiles sunt ad esum. spūaliū z nutrimētū vite spiritualis. Laudabil' est enī anima q̄ fortiter vincit suas passiones z puulos suos. i. primos motꝰ passionū alliciat ad petrā fidei z ꝓstantiaz resistentis. si ꝺo in primo limine nō occidāt vt bedi ß crescūt. incipiūt feroce emittere q: impurank ad petrā. pducunt q̄s cornua vt hirci. efficiunk fortes. z tandē impugnātes boīes fugant. i. aie vires. q: assueta aīa passiōibꝫ vinci. passiōes nequt vincere. z meritoq: vsus ꝓuertik in naturā. Ecce quō bedi facti sunt hirci. z q: noluisti bedū occidere. i. pmis motiꝫ resistere. Hircū habes peroꝝ te cornibꝫ ventilantē. Uez si aīa tua facta est hircus capraz. poteꝭ etiā cum per penitentiā magnā z obedientiā būlē deo sacrificare qui ꝓpter hoc hircū p pctīs sibi iussit offerri. Isti sūt bedi vagi z nimiū dissoluti. Nempe motus pmi opinionū falsoꝝ ꝓstituūt intelligentiā vagam vt hincinde discurrat. quia legere tēptat in sapientia sua. z sic infirmā ad omnē scripturā se ponit z nihil acqrit. q: languētis stomachi est pīma degustare z in nullo delectari. vt ait Gene. Silr z ceteri bedi passionū irascibil' z ꝓcupiscibilis instabilē reddūt naturā būanā vnde est in cōmotionibꝫ tota. Dic enī querit diuitias p inordinatū amorem ꝓcupiscibilis altus delicias alt honores z p irascibilē querit vnꝰ vindictas z hmōi. Jam attēde ad pdictarū passionū q̄ bedi dicunk vocē seu balatū. Uox vtiq; agni est be. vox bedi est me. Prima vox est laudantis. sed secūda q̄ sua sunt q̄rentis. quia nescit nisi se me dicēs et est vox perturbantis. q: me sic. platū aduerbiū vbi dolentis. Homo enī cū lamētak in lingua vulgari dicō me vel oime. ois hic bō que sua sunt q̄rit: nō q̄ iesu xpt. Isti igit bedi pascēdi sunt iuxt tabnacula pastoꝝ. id est motus passionū dirigendi sunt fm sciam z doctrinā sctōꝝ prelatoꝝ q̄ sunt veri pastores. z p ista media segrediendo a pśumptiōe. et pgrediēdo in būiliatōe cū itur p vestigia gregū dirigēdo z corrigēdo affectus suos in sanctoꝝ mutatōem. anima cognoscit pulcritudinē z nobilitatē suam. z hoc cū nouit oīa paruipēdit terrena: z ad pfectōem sui tendit q̄ssz in deo in gla requiescat. Dec oīa sunt extracta ex ipso itinerarū libro Jo. dūci. abbatis.

¶ Caplm. iij. De beneficijs anime collatis quo ad scientias artes et virtutes.

Benedic aīa mea dño: et noli obliuisci oēs retributōes eius. Psal. cij. Retributōes dei sunt bñficia: vel q̄ntuz ad infusionē: vel cōtū ad naturalē indinatōem. vl' quātū ad acqsitionē. et q̄ ꝓtulit nobis ꝺ mala q̄ incurrimus propter peccatū. De qbꝫ mal' ait ipse pī. Fiat via illoꝝ tenebre z lubricū: z angel' dñi pseq̄ns eos. Dō expōit Vincen. iu pmo libro ipsi' speculi bistorial' de mal' sei cutis in homīe p pctm̄. ponēs ꝓsequenter remedia z magna bona data a deo ꝺ dicta mala. Dederat deus homī primo in sui creatione tria bona sibi originalr inserta. Primū q̄ fecit eū ad suā imaginē. Scōo q̄ fecit eū ad suaz similitudinē. Tertiū q̄ dederat corpis immortalitatē: si mandatū seruaret. hec tria bona corrupta sunt p tria mala seq̄ntia. nam diuina imago corrupta est p ignorantiam. similitudo diuīa per ꝓcupiscentiā. immortalitas

(Pā. 34)

(Tria bona dedit deus homī in sua creatione)

per corpis miseriā z infirmitatē. Homine nanq; recedē te a deo p̄ peccm. tuxta dictū ps. Facta est via eius tenebre p ignorantiā z ludibriū p̄ concupiscentiā. z angelus dñi. idest defectus z infirmitas corpis z vindicta imissa p̄sequēs eū p mortalitatē. donec reuertat in terrā de qua sumpt⁹ est. p angelū eni dñi fuit data sñia vt a ministro dei expelleret de paradiso. Et p̄ter hec tria mōmoda repellēda. data sūt ei diuinit⁹ tria remedia. s. sapientia p̄tra ignorantiā virtus. p̄tra concupiscentiā necessitas vite. p̄ter infirmitatē. p̄ter q̄ tria inuēta est oīs phi losophia vel artis disciplina. s. p̄ter sapiaz theorica. p̄ter p̄turē practica. p̄ter necessitatē mechanica z vt de bis oīb⁹ recti⁹ z veraci⁹ z honesti⁹ differat iuēta est logica.

Theorica diuidit in .§. I.

theologiā. phisicam. z mathematicā. Theologia tractat de inuisibilib⁹ essentijs inuisibiliū vt de deo z creaturis spūalib⁹ vt angelis. Ro. 1. Inuisibilia dei per ea q̄ facta sūt a creatura mūdi intellecta cōspiciunt sempiterna q̄z virtus ei⁹ z diuinitas. Op⁹ aūt factum est dupliciter. s. p̄ditiōis vt creatio mūdi z restauratiōis. id est incarnatiōis verbi cū sacramētis institutis. vt cognoscat idē esse creator z redēptor. De diuīs primitiv ad theologiā dixerūt aliqui. antiqui phi z sibille. z Aristote. p̄clusit suaz methaphisicā in. p̄hādo vnū deū gubernatorem mūdi. Plato mīta dixit de deo. Marc⁹ vo gēlis posuit triplicem theologiā. vt refert Aug. in. vi. li. de ciui. s. theatrij cam seu fabulosam. qua. s. recitabant z reputabant per mimos facta deoz in theatris cū mītis turpitudinib⁹. Ciuilē qua. s. colebant dñi z innūeri in tēplis qui nō bomines fuerāt vel alique alie creature. Et naturalē qua. s. ea q̄ dicebant de dīs exponebant de reb⁹ naturalib⁹ et quetanb⁹ eaz. sed oīa mixta erāt z plena varitatib⁹ et errorib⁹ vt p̄bat idē Aug. sed vera hec theologia plenissime habet in biblia a sp̄uscō reuelata. ideo verissima. Eriā de bis agit in li. sen. Hā in primo ō diuīs vt de trinitate p̄sonaz vnitate essentie. z p̄fectiōib⁹ eius. vt eternitate. oīpotētia. sapiētia. voluntate z hmōi. In scō de creatōe angeloz z lapsu aliq; z p̄firmatiōe bonoz cuz p̄fectiōe. De creatiōe hoīs z lapsu ei⁹ z pctō originali inde secuto. De ope sex primoz diez. De gra z libero arbitrio. De pctō actuali breuissime tn̄. In tertio de misterio incarnatiōis. de virtutib⁹ theologicis. de donis et virtutib⁹ cardinalib⁹ multū breuiter. deinde agit de decē p̄ceptis. In quarto de sacramētis. demū de finali iudicio z vltima resurrectiōe z gl̄ia bton̄z z pena reproboz. Sup hoc li. sen. sunt facta scripta innūera a doctorib⁹. huic videt subalternari scia iuris canonici. p̄cipue q̄tū ad ea que sunt fidei z sacramēta z declaratio articuloz z dubiorum. Phisica id est naturalis scientia tractat de inuisibilib⁹ visibiliū causis. Nā corp⁹ z ea q̄ sūt corpis principaliter cōsiderat. Corpus aūt cōsiderat in generali cū ptib⁹ suis aut in speciali. si in generali sic determinat illud Aristote. in li. phisicoz si in speciali cōsiderat corp⁹. z tūc dupliciter. q: aut est incorruptibile. z sic tractat Aresto. de illo in li. de celo z mūdo. Dicit eni ibi q̄ celū est corp⁹ nō generatū. nec fabricatū nec recipiēs aliquas impressiōes. Aut corp⁹ est corruptibile. z tūc aut est simplex aut compositū. si simplex tūc tractat de eo Aresto. in li. de generatiōe z corruptiōe. Et loquor ō simplicitate illa q̄ opponit cōpositioni naturali ex quatuor elemētis. Si cōpositū aut igit est aiatū aut nō. si nō est aiatū sic tractat de eo in li. metheoroz vbi Aresto. determinat de impressiōib⁹ aeris z grādinis generatiōe z niuis z corpoz mineraliū et p̄siliū. Si vero corp⁹ sit cōpositū aiatū z de rali determinat in li. de vegetabilib⁹. aut aia sensitiua z ō rali agitur in li. de aialib⁹ aut aia intellectiua. z de eo agit in lib de aia. Ceteri p̄o libri vt de somno z vigilia. de morte et vita. de sensu z sensato. de differētia spūs z aie z̄c. supponunt li. de aia z lib. de aialib⁹. Huic sub alternat seu ad eam. s. naturalē phiam reducit ars medicine. Mathematica p̄o cōtratē abstractā a materia cōsiderat z sic tractat de inuisibilib⁹ inuisibiliū formis. Quātitatū aūt alia discreta q̄ multitudo dicit. alia cōtinua q̄ magnitudo dicit z discrete. alia quidē discreta p se vt duo tria q̄tuor. Et hec est materia arismetrice. alia discreta ad alterum vt sex quater z sedn tertiū. z hec est materia musice. Magnitudo p̄o alia est īmobilis vt spera terre. z hec est materia geometrice. alia est materia mobilis vt spera firmamētū. z hec est materia astronomie. Nec igit sūt quatuor spēs mathematice. s. Arismetrica de numeris. Musica de p̄portiōe. Geometria ō spacio. Astronomia de motu. Elemētū arismetrice est vnitas. musice est vni sonū. geometrice pūctū. astronomie instans.

Practica que dicit .§. II.

a prasis q̄ ē op⁹. ē agibiliū fm rōez i ordīe ad felicitatē ciuilē z supnā. id est de op⁹ virtuosis. p q̄ cupia. i. inclinatio ad malū regulat z vincat. et hec deo assilat. Diuidit ḡ practica i erbicā. iconomicā z politicā. z ad hāc moralē phiam reducit scientia iuris. Ethica est q̄ sui curā gerēs cūctis se erigit z exornat augetq; virtutib⁹ nibil i vita admittēs quo nō gaudeat. nibil faciēs penitenduz Iconomica est q̄ familiaris officijs curam mediocri dispositiōe cōponēs distribuit. Politica est q̄ reipublice curā suscipiēs. cūctoz saluti sua p̄udētia solertia iusticieq; libera z fortitudinis stabilitate ac p̄pantie patiētia medet. hec Tin. Ex quib⁹ verbis habet q̄ nō pōt q̄s se ipm bene gubernare vel familiā vel ciuitatē z recte operari nisi habeat virtutes. z cardinales quidē necesse sunt ad ciuilitatē humanā bene gerendā. Theologice aūt et dona sp̄ūsci ad ciuilitatē futurā p̄sequendā. Prudentia quidē q̄ est recta ratio agibiliū. z habet regulare rationem in seipa fm Sen. hz tres p̄tes integrales ad quas reducunt alie plures q̄ ponunt a pbo. in li. erbi. id est recogitatio seu mēoratio p̄teritoz. ordinatio p̄sentiū agendoz. z quidētia futuroz. Habet aūt quasi anneras z vt partes potētiales fm pbm in li. erbicoz. Eubolia est bene p̄siliativa z sinesim q̄ est bñ iudicativa. z gnomin q̄ ē bene iudicativa in his q̄ occurrūt extra cōem legē. Synesis aūt in his q̄ sūt fm cōes leges bene iudicat. pinet eni ad prudentē p̄mo bñ p̄siliari infra se circa agēdum diūsa indicēdo z discutiēdo. scdo bñ iudicare. id est ex cō siliatis q̄d melⁱ est eligere. z tertio q̄d est principale op⁹ prudētie imperare. id est executiōi mādare q̄d bñ iudicatum est. Justicia est p̄stās z ppetua voluntas reddens vnicuiq; q̄d suū est. Iusticia. ff. de iusti. z iure. z hz regulare volūtatē in ordine ad aliū. z pres ei⁹ integrales sūt duo. s. declinare a malo z facē bonū erga alios. Partes essentiales sūt distributiua qui est circa iudicia z officia et onera z penas z p̄mia alijs impēdēda p eū q̄ habz curam aliozz. Et cōmutatiua q̄ est circa p̄tract⁹ z alia ptinētia ad p̄uersationē cū hoīb⁹ vt. s. recte nō nociue ḡs se habeat ad primū in p̄bis z reb⁹ z p̄sonis. Partes vero potētiales sunt religio q̄ est circa cultū diuinū. Pietas q̄ est circa bonoz pentū. Observātia q̄ est circa reuerētiaz et honorē supioz. Obedētia q̄ est circa implētionē p̄ceptoz suoz p̄latoz. Gra q̄ est circa recognitionē beneficioz debitā. Vindicatio q̄ est punitio recta ōlicoz per eū qui hz auctorem. Veritas q̄ est in dicē z factis fallacie exclusio. Liberalitas q̄ est debit⁹ vsus rez i mediocribus sumptib⁹ erga se familiā z indigētes paupes. Amicicia seu affabilitas q̄ ḡsistit in būa nitet se habēdoz benigne cū alijs in p̄bis z gestis. Epykeya seu equitas q̄ cōsistit

(b

De practica scia diuidit.

Prudentia diuidit.

Justicia diuidit.

in interp̃tādo leges ⁊ mādata maior. magis ꝑm intenc̃oēz q̃ ꝓsilr credit legislatorꝫ q̃z ꝑm ꝓba in casu dubio. Fortitudo est aggressio debita arduoꝝ vbi etiā sūt pericula mortꝫ ⁊ firma ꝓpssio eoꝝ. Necregl̃at potentiā iraꝫ scibilē circa audaciā ⁊ timores. Partes eī integles sunt due. s. aggredi ardua ⁊ difficilia ꝓportionata sibi ⁊ firmiter in eis pmanere. sz ptes potētiales sūt. Magnimitas que est circa bonores magnos. s. recte se br̃e ad eos. non ambire nec vitare cū expedit nec ō eis supbire. Magnificētia q̃ est circa magnos sūptꝰ ōbite factos. vt ꝓpter bonorē dei edificare ecclias ⁊ hmōi. vl̃ ꝓpter bonū rcipublice. Patiētia q̃ ꝓsistit in eq̃nimiter ferēdo adūsa cōia vbi est ꝑiculū mortꝫ absq̃ aī dilectiōe ⁊ tristicia inordinata. Circa ꝑicula mortꝫ est fortitudo ⁊ pseuerātia q̃ ꝓsistit infirmiter ꝓponēdo pati aspa ⁊ difficilia q̃ꝫ tocūq̃z tpe sint duratura. Cpantia ꝓsistit in moderādo delectatiōes corporeas ⁊ repellēdo eas q̃ sūt ꝑ rōez. z hz regl̃are ꝓcupiscibilē ꝑ delectatiōes ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. Partes eī integles sūt. verecūdia ⁊ honestas. ptes subiectiue sunt. abstinētia q̃ ad cibos. sobrietas ꝓo q̃ ad potus. castitas q̃ ad venerea. q̃ castitas hz triplicē gdū. s. ꝓiugalē viduales ⁊ ꝓginalē. ptes eī potētiales seu annexe sūt māsuetudo q̃ moderat iras. demētia q̃ est diminutiua penaꝝ debitarū ꝓgruo tī mō. modestia q̃ hz cōponē boiem in vestitu incessu ⁊ vsu sensuū. Studiositas q̃ hz aīm refrenare ab inordinato appetitu ⁊ exercitio cognoscēdi intellectualia vl̃ sensitiua. Curiositas q̃ facē boiem ꝓa sua cognitione vilescē ⁊ supbiā fugit. Eutropelia seu vrbanitas q̃ facē bominē ex dictꝫ vl̃ factꝫ ludicꝫ seu iocalis ꝓgruēter se br̃e vt nō sit nimis aggrestꝫ ⁊ rigidꝰ neq̃z nimis leuis ⁊ iocosus. ¶ Virtutes theologice, sunt. Fides spes ⁊ caritas q̃ ordināt boiem ad felicitatē eternā ⁊ br̃ deū ꝑ obiecto immediato. sz diūsimode. Nā fides respicit deū vt sūmaz et infallibilē ꝓitatē cui inhrit̃. assentēdo mēte bis q̃ sūt ab eo reuelata in scꝑturꝫ. Spes respicit deū oipotentem valentē ei in oīb suffragari innitēt enī ei expectādo ab eo eterno ꝑmio coronari ⁊ gr̃am ⁊ venia penitendo sibi impt̃iri sua libalitate. Charitas respicit deū vt sūmū bonū. primū aūt diligit ꝓpter deū. q̃z deꝰ b̃ vult. ⁊ q̃z factꝰ est ꝓpter eūdē finē. s. ad fruēdū deo. ¶ Dona spūssci sūt quedā ꝓtutes pfectiores ꝓtutib cardinalib. sed excellētiores eis. sūt theologice q̃ hūt boiem reddere de facili mobilē adseq̃ndū instinctꝰ ⁊ monitōes ipiꝰ spūssci. Et sūt septē excludētia ꝑ q̃dā adaptatiōez septem vicia. s. trimor excludēs superbiā. pieras inuidiā. scia irā. fortitudo accidiā. ꝓsiliū auariciā. intellectꝰ gulā. sapia luxuriā.

Mechanica aūtars .§.III

Mechanica diuiditur.

dr a mechor q̃ q̃si intellectꝰ ibi adultcrat cū ꝓncipaliter sit creatꝰ ad spūalia intelligēda ⁊ ī ipis mechanicꝫ circa factibilia ꝓsecā. Et hz vij spēs. s. Lanificiū armaturā nauigatōez. agriculturā. venatōez medicinā. ⁊ theatricam. Ad hāc. s. mechanicā oīm rez fabrica ꝓcurrē videt que hūanis nccitatib sueniunt g̃ta cōmoda ⁊ nccaria. Lanificū est ꝓma eī spēs ad quā ptinet ois opatio nēdi. retorq̃ndi ꝓsuēdi. quicqd fit in instro colo fuso acu. pectine. calamistro. girgillo. alabro in materia lini. lane. canapi. Et sub eis ois vsus floccoꝝ filoꝝ. sagoꝝ. saginatū sportaꝝ ⁊c. Armatura duas hz spēs. s. architectonicam ⁊ fabrilē. Architectonica diuidit i cemētariā ⁊ carpētariam fabrilis in malleatoriā ⁊ effusoriā. Edificioꝝ tres sūt ptes. dispositio. ꝓstructio. ⁊ venustas. Porro fabrilē ⁊ ferraria duab rebꝫ ꝓstat. s. vētꝫ ⁊ flāma. Agricultura q̃tuor hz spēs. s. arū seu agrū q̃ sarōib deputabat. ꝓsitū q̃ nemoribꝫ ꝓstat vt sūt vineta oliuete pomeriū. pascuū q̃ pascuis ꝓstat vt prata. floridū vt ortū ⁊ rosariꝫ. Cultura igit̃ multiplex est. Linis. id est incēdiū ꝑ q̃d ager iutilē humorem exudat deinde aratōnis intermissio. stipulaꝝ incēsio. stercoratio. Sacio. ochatio. rūchatio. Bū colēdi agri rō q̃ tuor rebꝫ. ꝓstat. s. aere aq̃ fra ⁊ industria. Oportet enī vt eis loc̃ꝫ q̃s colē destinab aer sit salutarꝫ et demēs. aq̃ salubꝫ ⁊ facil. vl̃ ibi nascēs vl̃ ad vota vl̃ imbre collecta. fra ꝓo fecunda ⁊ si incōmoda. In viridi putādis tria ꝓsiderāda sūt. s. fructū spes successura materies locꝰ q̃ fuet ac nutriat. ¶ Venatio tres hz spēs. s. ferinā aucupiū ⁊ piscariā. Ferina fit mltꝫ modis. s. rbenib. pedicꝫ. laqis. ꝑapicꝫ. arcu. iacul. cuspide. indagine. pennaꝝ odore. canib accipitrib. aucupiū fit rbenib laqis pedicꝫ ꝑapicꝫ arcu visco hamo. Piscatura fit rbenib sagenis gurgustꝫ hamis iaculis. Nauigatio q̃z est mechanice spēs ꝑm ꝑdicta ad quā ptinet ois idustria emēdi ⁊ vendēdi. Nec vniūsa littora adūt. pacē ⁊ familiaritatē cū extens natōib cōponit. ⁊ ꝓuata bona cōia facit. Medicina corpis vl̃ tuet vl̃ restaurat salutē. Nec ꝓtēt occasiōes ⁊ ocatiōes. Occasiōes sunt sex. Aer circūdans nos cib ⁊ potꝰ. somnꝰ ⁊ vigilia motꝰ ⁊ q̃es. ccinanitio repletio. ⁊ accidētia aīe. id est passiōes insurgētes. Ocatiōes sūt intus ⁊ foris. Intꝰ vt es q̃ intromittunt ꝑ nares. ꝑ os. ꝑ anū ad exercitādas sternutatōes. vomitationes. ⁊ purgatiōes. Foris vt sūt emplastra. incisio ⁊ vstio. Theatrica ptinet ludos diūsi generꝫ nā ludꝰ aut ē gymnicꝰ aut agon aut circēsis. aut scenicꝰ. aut gladiatorius. Gymnicꝰ est q̃ in gymnasio exercet cuꝰ q̃nq̃z sūt genera. scz saltꝰ. cursus. iactꝰ. viresꝰ atq̃ luctatio. Ōr aūt b ꝓ imitatiōe virtutis in labore ⁊ pōdere corpis. Agonū genera fuere cursus celeritas. sagittādi pitia. stādi pariā. ad cythară q̃z ⁊ tibias incedēdi gestꝰ. decātādi modulatio trestrꝫ q̃z ⁊ naualis ꝓpter hēdoneq̃z supplicioꝝ terramia. Circēses ludi dicti a circūdo. Scena locꝰ est intra theatrū in modū domꝰ instrata cū pulpito vbi cātabāt comici ⁊ tragedi. saltabāt histriones ⁊ mimi. gladiatores pugnabāt in amphitheatro. illic iuuenes vsum armoꝝ diuerso mō discebāt. ⁊ mō inter se pugnis aut gladijs mō circa bestias intrēdebāt. Est ⁊ ludꝰ alee. corree. palle. Alea tabillis ludit. ab hac fraus ⁊ mēdacū ⁊ piurū nūcz abest postremo ⁊ dāna rez. Et ꝓpter hec scelera aliq̃ sūt b legib interdicta. hec Um. ¶ Logica diuidit in grammaticā ⁊ rōez disserēdi. Grāmatica aūt est scia recte loquēdi recte scribēdi. origo ⁊ fundamētū oīm liberalium artiū. Et diuidit i ſram syllabā dictionē ⁊ oratiōnē. Lre grece ⁊ latine ab hebreis vident exorta. Apō illos enim primo dictū est alephb. inde tractū est a grecꝫ alpha. et a latinis a. Oēs aūt lre apō grecos ⁊ ꝓba cōponūt ⁊ numeros faciūt. Mā a significat vnū. b. duo. c. tria. ⁊ sic ō ceteris. Rō disserēdi diuidit in dialeticā et rhetoricā. Dialetica ipa est q̃ ꝓprie dr logica. id est rōnalis diffinitēdi q̃rēdi. disserēdi potēs. Itaq̃z dicibile aliud incōplexū. aliud cōplexū. Et incōplexoꝝ aliud inhercs intra. de b agit in li. ꝑdicamētoꝝ. aliud inhercs ex ⁊ de b agit in li. ꝓnciꝓoꝝ. Cōplexoꝝ aliū absolutū. ⁊ de b in li. peri hermenias vbi agit de enūciatiōe sine respectu. aliud ordinatuz ad alterꝝ. ⁊ b vl̃ ad oēm materiā indifferēter. ⁊ ō b in li. ꝓioꝝ. vl̃ ad materiā determinatā ꝑ tū. ⁊ b tripl̃r. q̃ vl̃ ad materiā necessariā ⁊ de b agit in li. posterioꝝ vl̃ ad probabilē et de b in li. topicoꝝ. vl̃ ad sophisticā. ⁊ de b i lib elencoꝝ. ¶ Rethorica est bñ dicēdi scia ad psuadendū iusta ⁊ bona in rez psonarūq̃z negociōz cā. Rethor est vir bonꝰ dicendi pitꝰ. vir bonꝰ ꝓsistit natura vita moribus ⁊ actibus dicendi pitus cōsistit artificiosa eloq̃ntia que ꝓstat ptib quinq̃. s. inuētōe. dispositōe. memoria pnūciatōe ⁊ fine officij q̃ ō est aliq̃d psuadere. Ista aūt dicēdi pitia ꝓsistit in tribꝫ. s. natura doctrina ⁊ vsu. Causarū genera tria sūt. De liberatiuū in q̃ quid debeat vl̃ nō debeat tractar. Demōstratiuū in q̃ psona laudabil̃ aut

Logica diuidit.

De rethorica.

tep̄bēsibilis oñdit. ¶ Judiciale in q̄ de ipi⁹ facto pene aut p̄mū sn̄ia dak. Deliberatiuū gen⁹ dupl'r est. s. suasio et dissuasio. Suasoriū aūt trib⁹ diuidit. s. vtili possibili et honesto. Demōstratiuū h3 duas pres. s. laudē et vituperū. Partes oīonis rethorice quatuor sūt. exordium. narratio. argumētio. 7 ꝯclusio. hec Vincen.

Et nota q̄ iuētores .ꝯ. iiii.

Inuentor artū liberalium 7 mechanicaꝝ. 7 phie. 7 autores librorꝝ ip̄az cōiter fuerūt gētiles 7 reprobi homies In grāmatica 7 rethoricalib⁹ p̄cipal' ponit p̄stia. in rethoricis tull⁹ cicero q̄ 7 ethnic⁹ de dīna quidēcia male sensit fm b. tho. i pre. q. xij. quē etiā malor mor fuisse oñdit salust⁹. ℥ 7 ipe salu. cū ōmostene greco oratore pmatio ifidcles fuer't. lact. aūt vt omittā ritū liuiū lacteo fōte manantē ℥ errantē p̄cipola fuit Sed errorē millenistraz secrat⁹ est. 7 de spiritu sc̄o min⁹ bene sensit. vtz in li. suo institutionū. Int poetas magn⁹ fuit Homer⁹ apō grecos. ℥ apō latinos maior Virgili⁹. q̄ vltra infidelitatem turpissim⁹ i moribus fuit. nec min⁹ eo Naso seu ouidi⁹ 7 p̄cipue i sua doctrina lasciuiꝝ plena. Inter historiogr̄phos p̄cipui. valer⁹ maxim⁹ in. pl̄a. lucan⁹ in metro. suetoni⁹ in circūcisi corde 7 corpe. iosepus iude⁹ p⁹ xp̄i aduentū iudaismo secutus est. ¶ In logicalib⁹ Arest. effulsit 7 totius phie monarcha. cui⁹ p̄ri moralī socrates se totū dedit. pictagoras naturali. sed vtriusq̄ discip̄lus. plato vtriq̄ ꝯplex⁹ est vt dic̄ Aug. ō ciui. dei. Hic sup oēs theologus fuit. cui⁹ doctria antiqui scī doctores ībum sūt. vt Amb. Origc. Augul. Hiero. Basi. Errores tū ei⁹ p̄limos abiacētes origenē dimittēdo. Moderni ꝯo arest. sequūtur ꝓpter amorē doctrine ordinē 7 min⁹ errātē. Oēs bi cū suis sectis epicureis. stoicis. 7 peripbat heticis cū alijs nō excludēdo Senecā mordissimū. sed cū vulgo idolatrātez ab ex fm. b. Tho. principes ulli sūt q̄ fm aplm. 1. Cor. Dei sapientiā mīme cognouerūt. 7 dñantes sup bestias. id est bestiales hoies 7 rudes. bi principes gentiū 7 ludentes in auib⁹ celi. id est demoniꝝ sua curiositate 7 p̄lima falsitate suggestis illuderes homies 7 illusi ab ipsis spiritib⁹ malignis. ℥gregātes sibi aut sapiētie 7 argētū cloq̄ntie fine fine. Demū extermiati sūt 7 ad inferos descenderunt vt dic̄ Baruch. iij. ¶ Trismegistus ō de p̄moribus. Pitagorā iuenisse q̄ 7 sine fide fuit. Tubalcaym musicā Astrologiā Athalas 7 Prolome⁹ mīra addidit. geometriā Euclides 7 Hermenides Erbnici oēs 7 inter reprobos cōputari. Medicinā Esculapius p̄m⁹ docuisse refert quē indocte plebes in deū retulerūt. ℥ auxit copiose ypocras 7 galien⁹ necnō 7 auicēna q̄ oēs 7 si deū cognouerūt. nō sicut deū glificauerūt. sed euanuerūt in cogitatiōib⁹ suis. Jura ciuilia gētiles p̄mi instituerūt diuersi diuersis vtib⁹. 7 a lacedemoniꝝ leges romani mutuati sūt vt p̄z in decret⁹ dis. vij. moyses. Artes plures mechanicas instituisse ex cayn ogenitos insinuat genesees libr'in. iij. Qui cōiter crimiosū parentē in moribus imitati sūt. 7 ciuitatē in mūdo ipe p̄m⁹ ꝯstruxit. quasi inuens ad ulla nō pinere q̄ sursum est dicrim. sed 7 monarche oēs siue assirioꝝ siue medoꝝ 7 p̄saꝝ siue grecoꝝ siue romanoꝝ vsq̄ ad tpa ꝯstātini pbilippo excepto imperatore a Decio interempto. oēs i sua cecitate mētis mortui sūt. 7 moribꝰ inpatissimi. Et ille q̄ videt fuisse felicior. Dei cruciam⁹. s. 7 mūdi sapia nō ignar⁹. lascuissim⁹ ō scribit. Dec igit̄ scripta sūt vt nō glie⁹ sapiens in sapia sua q̄tūcunq̄ his replet⁹ nec potēs in potētia sua. ℥ agscat vez esse q̄ dicit Sap. xiij. Vani sunt oēs hoies in quibus nō subest scia dei. vere vani. i. frustra cū nō ꝯsequūt finē suū q̄ est fm magr̄m in. q̄. dis. j. vt summū bonū itelligāt. intelligēdo amēt. ipoq̄ fruant. ℥ nec se deficiant et ꝓficiant. quib⁹ tales scie desūt. aut potētia vl diuitie subtrahunt q: sine his plenissime salus ꝓpria p̄curari p̄t. ac etiā ꝓximoꝝ nō modice sicut experientia docet. Vtiles doctrine tales q̄ ad vera 7 vtilia q̄ ibi sunt ꝓfici no debēt. ex eo q⁹ autores fuissent vitiosi. Nā ymas fm Amb. a q̄q̄ vicak a spūscto est. 7 li ipi⁹ nō habuerint eū q̄tū ad grām gratū facientē. In cui⁹ figurā p̄cepit dns vasa aurea 7 argētea egyptioꝝ asportari ab hebreis vt tabernacl'm dñi ꝓstrueret. ad signific andū fm venerabilem. Grati. di. xxxvij. ℥. ℥ ecōtra. q⁹ aut sapie 7 argētū elo quētie h3 accipe ab infidelib⁹ quasi iniustis possessorib⁹ ex suis doctrinis 7 puertere i vtile vsuz eccie. Un aplis ad Tit̄ allegat dictū cuiusdā pbi. Cretēses male bestie tē. Et ℥ etiā dicit Aug. 1. q. j. dns declarauit. Uez i seruorib⁹ ad pplm. nec videt honestū nec pūs eos implere doctrinis 7 allegatiōib⁹ infidelū quasi sacra scptura q̄ est vera dña oīm facultatū anallari videat tanq̄ insufficiēs. 7 ille vere anallc dñari. Inde enī vilescat scptura sugest curiositas magistq̄ deuotio in auditoribꝰ 7 varietas in loq̄ntib⁹. Sed sufficat aliq̄n anallas vocare vt scī fecerūt ad magis ꝓfirmandū ea q̄ sunt fidei p̄ testimonia inimicoꝝ eius.

¶ Aplm. iij. de quidditate aie 7 ꝓprietatib⁹ eius.

De quidditate aie rationalis 7 ꝓprietatib⁹ ei⁹. dns Job. dñici sup ecclīasten. xxxvj. lectōe tractās illō. Eccs. Eccs. 3.

Cuncta fecit de⁹ bona in tpe suo 7 mūdū tradidit disputationi coz. vt nō inueniat hō opus q̄ opat⁹ est de⁹ ab initio vsq̄ ad finē. id est aīam q̄ manet interemū sic dicat. Nā cetī pbi aliquā veritatē cognouerūt de mūdo isto. non tū aīam plenā aliqs nouit nisi p revelationē spūscti. ¶ In Aresto. in. j. de aīa. dicit difficillimū esse accipe quid sit aīa 7 m'ras h3 dubitatōes. Duodecim aūt dubitatōes de ea ponenk fm diūsos sapientes. 7 h3 pbi nescauerūt. qd dicerēt. diuersimode tū descripserūt eā. victi a veritate fm duodecim ei⁹ ꝯditiōes. ¶ Plato dixit aīaz esse essentiā vel nūez se mouentē q̄ cōponebat ex q̄tuor numeris scz vnitate dualitate ternario 7 quaternario. Vocabat i tellectū vnitatē. dualitatē sciam. opinionē ternariū. sensum quaternariū. Sic ergo intelligit aīam habere intellectū scia m opinionē 7 sensum. 7 ido p se mouet cū vult. ℥ spūsctus aliter intellexit. nā aīa est vna essentia et sic rndet vnitati est cōposita ex esse 7 essentia vt dicit. s. tho. pre.). boc rndet dualitati. est ad imaginē ōi p triplicem potentiā. s. memoriā. volūtatē. 7 intellectū. vt ait di uus doctor Aug. de trinitate 7 rndet ternario. 7 creata est. vt informet corp⁹ cōpositū ex q̄tuor elemētis. 7 sic respōdet q̄ternario. ¶ Democrit⁹ dixit q⁹ aīa est ex atha mis spercis q̄ videnk in aere in radijs solis. Dic fuit vetus sic dicē. q: atbami semp sūt in aere. ℥ videnk nisi sole aduenīēte sic aīa est in nob. ℥ agnosci nō p̄t nisi aduenīēte lumīe diuīe grē. 7 sic nobilissima est vt suū intellectū q̄libet humanā noticiā trāscēdat. Pag̃ res inquit Bern. ad baymonē est aīa q̄ xp̄i sanguīe est redempta. ¶ Empedocles dixit eā ex igne aere aqua 7 terra. litte 7 amicicia. h̄ recipit. p aīa rorū hoiem. sic frēqnter fac̄ sacra scptura. corp⁹ aūt cōponik ex q̄tuor elemētis. 7 aīa restabit. fm eū ex lite 7 amicicia. 7 h̄ dicē cogit ex inclinatiōe quā h3 ad corp⁹ ex fuga 7 odio. Nā aīa iusta suum diligit habitaclm. 7 dānata odit suū. vt dic̄ diu⁹ Aug. tertio sup Gen. ad lram. c. xvij. ¶ Heraclit⁹ tenebrosus pbicus dicē aīam esse scintillā stellaris essentie. h̄ ei⁹ origine trāgit q: de celo est solū a deo infusa. ¶ Alius heraclit⁹ cognomēto pōticus dixit aīam esse lucē. h̄ ei⁹ essentia dixit. Nā aīa fm Aug. ō ēntia angeloꝝ vt sit decimus ordo. nā angeli p lucē intelligunk Gen. j. Dixit deus fiat lux 7 facta ē lux. i. mīstitudo angeloꝝ. vt ait doc.

76. ar. 5. ad 4

xij. sūt opiniōes Antiq̄ de essentia aie.

glo.cõis. Qõ tetigit saluator ī pabola ō mliere perdẽte decimã dragmã. Lu.xv. Nõ enī pdidit aliquẽ ordinez angdoz.ꝫ ō ꝗlibz aliꝯ.boiez aũt pdidit totũ quẽ totũ saluũ fecẽ ī sabbato magno ī ara crucis. Job.vij. ¶ Seneca dixit aīaz esse spiritũ intellectualẽ ad britudinẽ ī se et ī corpe ordinatũ. Dic tetigit finẽm vt.s.bñ opans bti ficarek ī morte t corp° in q̄ bñ gessit ī vltõ britificarek in iudicio ¶ Arest.dic.q aīa est endelechia.i.act° pm° corporis organici potẽtia vitã bñs. Dic tãgit ei° imortalitatẽ qõ est vitã dãs alteri t aliũde nõ bns.aliter eẽt ī infinitũ procẽdẽ.ō diffusi° deo dãte dicek.j.in b eodẽ.c. ¶ Pitagoras dixit aīam esse armoniã.h tetigit officiũ qõ bz in corpe.s.cũ regere t mouere sine tedio t sine labore.imo regit cũ ꝓsonãria.vt ptz in cũcti rpar̄ moꝝ corpis t marie lingue q̄ melos cõiter ḡtos facẽ. Isto mõ dicebat diuus doctor Aug lib.de spũ t aīa. Aīa est suba q̄dã rõis priceps corpi regenda accõmodata. Et Remigi. Aīa est suba incorporea regẽs corp° ¶ Diogenes dixit aīam cẽ aerẽ t sic a se fuit mot° eo q hõ nec p momentũ sine aere viuere põt. Quõ etiã dic. Isi.li.).etymol.c.j.q gẽres dicebãt aīam q̄si ventũ aere attractũ.vt vẽtũ videk boiby dare vitã.cñ spũsctus coegit sic dicẽ ex aie sũma puritate.sic t dixit Arest.ij.ō aīa.q aīa est fabula rasa in q̄ nihil est depictũ. Dyparẽs dixit. Aīa est ignis vigor. Et virgili°. Ignis° est illi vigor t celestis origo.h tetigit ei° efficetũ.s.semp amare.ait enī venerabil' Hugo de san. vict. in pn.de arra aie. Scio aīa q vita tua dilectio est t scio q sine dilectõe esse nõ potes. ¶ Ypocras dixit aīam esse spiritũ tenuẽ p oĩe corp° diffusũ.h tãgit ei° incorporalitatẽ t modũ existẽdi in corpe qz est tota in toto t tota in qualibet pte. Ita q̄z nõ est in vno loco corpis solũ sz vbiq̄z. Et aīa vndecũq̄z sentit sic in pte. ¶ Exemplũ ponit Calcidi° sup Thimeũ.ō aranea q̄ sedẽs ī medio sue telle q̄tulũq̄z motũ est vndecũq̄z sentit t etiã extis ex medio. ¶ Pampilomi° dixit aīaz esse ideã.h tãgit aie capacitatẽ.qz.s.aīa cogĩscere apta est.t ex hoc puinck in se bre oĩm rez silitudies vt Arest deducit in.iij.ō aīa.vñ diu° Augu.ī de spũ t aīa inqt. Aīa est oĩm rez silitudo. Et iterũ aīa ad silitudinẽ tot° sapie facta ī se oĩm rez gerit silitudinẽ.qz silis est terre p sensum.aq p imaginationẽ. aeri p rõem.firmamẽto p intellectũ.celis celoz p intelligẽtiã lapidibz p cẽntiã arboribz p vitã.aīalibz p sensũ t imaginationẽ.angel' p intellectũ.deo p intelligẽtiã. ¶ Ex his ptz q phi nõdũ inuenẽrt qđ est q dei° opat° est ab initio. vsq̄z ad finẽ.sz sol° spũsctus docet'qõ est facta ad imaginẽ t silitudinẽ dei. Beũ.s.hec Job.dñici.

Diffiniri ergo vel de° .ℌ.I.

Diffinitio aie. scribi sic posset aīa rõnalis fm theologos a spũsctõ illustratos. Aīa est suba incorporea imortal' a deo ō nihilo creata.cũ infundit corpi suo ad ipm informãdũ essentialiter.t p se t pfectã britudinẽ obtinẽdã.p graz t bona opa. In corporea ōz ꝫ ōdictos pbos q̄ dixert eã esse corpus vt aerẽ vl ignẽ qõ p beresi reprobak.xxiij.q.iij. c. penul. Immortal' ōz ꝫ illos q̄ eã dixerẽ cum corpe mort. In pson q̄z ōz Eccs.ij. An° est interi° boiꝝ t iumẽtoꝝ t eq̄ vtriusq̄z ꝺditio.sz b vt bereticũ ab eccl'ia ꝺdẽnak vt ptz. Creata ōz ꝫ gnosticos hereticos q̄ dixerunt aīam esse naturã dei.t p ꝺñs nõ creatura. q̄z error reprobak in dicto.c.xxiij.q.iij. A deo ōz creata ꝫ simoniacos t menãdrianos inter hereticos cõputatos. dicẽtes aīas t alꝫ creaturas ab angel' factas. De nihilo ōz contra eos q̄ dixerẽ factã ex suba stellari vt heraclitus vl ex traduce.i.aīa generati ex ala generãtis cũ generak corp° sic t corp° generak ex corpe.cũ corpi infundit.ꝫ originianos q̄ dixert oẽs aīas ab initio mundi creatas fuisse t peccasse t fm varietatẽ pcedẽtiꝝ ī diuisa corpa infundi qõ

Ubi.s.

bereticũ ponit in dicto.c.xxiij.q.iij. Ad informãdũ corpus ōz ꝫ cos q̄ dixert aīaz corpi vniri nõ vt forma substãtialis sz vt motor mobili.qõ reprobak de sum. mi. et fi.ca.c.vnico.in cle.vbi determinak q aīa intellectiua p se et cẽntialr est forma corpis bũani.t ꝫ hũ asserere est bereticũ. Rões ibi assigt glo. Job.q̄s accepit a b. Tho.in.j pre sum.q.lxxvj. Ad britudinẽ ꝺsequnda ōz ꝫ eos q̄ dixerũt aīas ꝺcurri in demones vl q̄cũq̄z aīalia qõ reprobatur xxiij.q.iij.c.penl'.cira fi.t p graz ōz ꝫ pelagianos hereticos q̄ dicũt p libez arbitriũ principalr ꝺsequi britudinẽ.xxiij.q.iij.c.penul.t q: gra cũ nllo mortali pcõ põt inueniri tõ decedẽtes in mortali ꝺsequi nõ pñt britudinẽ sz eternã dãnationẽ.dis.xxv.§.als es. Matb.xxv. Jbũt bi in suppliciũ eternũ.tusti aũt in vitã eternã.

Et p maiori dictoꝝ .ℌ.II.

Quadruplex est ql'tas aie. declaratõe sciendũ q̄ finis ꝓpter quẽ aīa rõnalis est creata est q̄druplex. ¶ Prim° est adimpletio volũtatis diuine. Illõ enī qõ de° vult oꝑtet impleri.sz fm pñs. Dia q̄ cũq̄z voluit de° fecit. Et q: sic voluit tra factũ est ait Ambro.t Apls.s. Thimo.ij. De° vult oẽs boies saluos fieri Pñs.144 Cũ g voluerit creatura rõnalẽ facere,q: fecit qõ voluit. ergo facere optebat vt implerek volũtas sua. ¶ Secunda rõ final' est repatio ruine angelice. Venit enī ꝑs fm aplm repare q̄ ī celis t q̄ in terris sũt. Et ī pñs. Judicabit in natiõibz.s.dñs implebit ruinas.etiã q̄ꝫ angeli mali repari nõ possint in se.t boni angeli nõ egeãt repatõe in se.tñ dũ loco lapsoꝝ angeloꝝ boies creati assumunt crescit gaudiũ coꝝ ex nũero fruẽtiũ.t sic dicunk repan. Pñs.94

¶ Tertia rõ q̄ inducit cũ scõa est ꝺgratulatio vl delectatio societatis mutue.s.in multitudle ꝺsortẽ angeloꝝ.sicenī minuebak numer° fruentiũ p numez lapsoꝝ angeloꝝ.ita augẽt delectatio p numez boim saluãdoꝝ Unõ et gaudiũ est in celis sup vno pcõre pniam agẽte. Luc. xv. Quãt° aũt sit numer° ꝺfectinatoꝝ est circa ꝺ triplex opinio. Quidã enī dicũt q̄ tot boies saluabunk q̄t angeli ceciderũt. Alij q̄ tot saluabunk q̄t angeli creati fũt et boni t mali.sed meli° t ver° ō: q̄ soli deo est cognitũ nũer° electoꝝ in sugna felicitatẽ locãd° fm Greg. in collecta.hec.b.Tho.in.j.q.xxiij. ¶ Quarta rõ creatiõis aie est pmiatio.ꝓpius. Unde magr in.ij.sen.dic q̄ de° fecit rationalẽ creaturã vt summũ bonũ intelligeret intelligendo amaret.amãdo possideret.t possidẽdo fruerẽtur. Et Aug.dic q̄ aīa rõnalis creata est vt deum videret.amaret.laudaret.t ei seruiret.ita q̄ videre ptinet ad actũ rationis.amare ad actũ volũtatis.laudare ad actũ sermonis.fruire ad actũ ope exteriozis.vt istis oĩbz fiat pfecta pme ꝺtis sũme bonitat' ī mẽse maiestat',eterne felicitat',hec Alex.ij.pte.t post cũ Raynerius.

¶ Caplm.v.de imortalitate aie.

De imortalitate aie rational' quã qui negãt asserẽtes cũ corpore mori bereticī ꝺclarank esse.xxiij.q.iij.c.penul. Dorum errorẽ ponit sapiẽs. Sapien.ij. recitans dicta coꝝ vtallud. Ex nihilo nati sum° t post hec erim° quasi non fuerim° tc.postea in inferno afflicti fatek se errasse. Sz aīaz nrãz esse imortalẽ m'kiplici rõne.i.nũerabiliũ attestatõe.ex eplo.ꝝ reuelatõe.oñsiõe.efficacissime cõprobat.

Aiam esse imortalem ꝓpter tria

Quantũ ad primũ .ℌ.I.

sz q̄ rõnes. Robert° holchot sup lib.sapie induxit tres rõnes.quaꝝ ꝑma est ex rõne diuine liberalitatis. Amicẽ enī puidet amico suo oĩe bonũ qõ põt.vt oñdit pbus in li.ethico. De° ē cũ oĩpotẽs sit.t seruos suos amicos vocet. Uos amici mei estis si feceritis tc. Job.xv.c.ē p̄ uidet eis de vita felici t ꝑpetua qõ facẽ põt. t b est mal

timū bonū. ¶ Scdo ꝓbat ex dei eqtate. Cū enī dē sit iustissim⁹. nec patiat aliqđ bonū irremuneratū siē nec aliqđ malū impunitū. qđ dictat iustitia. ꝫ vt videt ad sensū mali freqnter ꝓsperant. vl nō puniunt ad sufficiē nā. boni ꝯo depmunt vt ī plūb. vl nō remunerant ad sufficiētiā. ḡ oportet aiaz esse imortalē vt ī alia vita remuneret vl puniat ad plenū �means ea q̄ gessit ī corpe. ꝫ b tāgetur. ꝺ pe. dis. iij. đd ḡ turbamur. ¶ Tertio ꝫ declarat ex dei infallibili ꝓuidē. Cū enī verax sit mētiri nō pōt. ꝓmittit aūt fidis suis vitā eternā dicēs. Ego vitā eternaz do eis. s. oulbꝫ meis. Job. x. Cū ḡ corp⁹ corrūpat vtz nō cesse ē aiaz eē imortalē q̄ recipiat vitā eternā. ¶ Bea. tho. in. j. pre. q. lxxv. ponit duas rōes. Ex ꝑma ē. q̄ corruptio nō iuenit vbi iuenit ꝓueras. Generatiōes enī ex ꝓuis ī ꝓia sūt. Uñ corpa celestia q̄ nō bñt materiā ꝓuertī ꝫ incorruptibilia sūt. Jn aīa aūt intellectiua nō pōt eē aliq̄ ꝓuertas. Recipit enī �means modū sui eē. ea ꝯo q̄ in ipa recipiūt sūt absq̄ ꝓuertere. q̄ rōes ꝓuiox ī intellectu nō sūt ꝓue ꝫ vna est scīa ꝓuox. Impossibile ē ḡ q̄ aīa būana sit corruptibil'. ¶ Alia rō ē. q̄ vnūq̄đq̄ ꝺ suo mō eē desiderat. Desiderīū aūt ī reby cogscētiby seq̄t cognitōem. Sēsus aūt nō cogscit eē nisi sub b. z nō. Bz intellectus appbēdit eē absolute z ꝺm oē tps. Uñ oē bñs intellectū desiderat eē semp. nāle aūt desideriū nō pt eē iane. Dis igit intellectual' sba ē incorruptibil'. ¶ Et si dicat q̄ oē q̄ est ex nihilo. ē ꝓribile ī nihil. q̄ finis dz rūdē pncipio. ꝫ aīa creata ē ex nihilo. ḡ ꝺ corruptibil'. ¶ Rñdet. b. tho. q̄ cū ꝺ aliq̄d ꝓribile ī nihil nō ipoztat ī creatura ad nō esse potētia. ꝫ ī creatore potētia ad b q̄ esse nō influat. Dicit aūt aliq̄d corruptibile ꝑ b q̄ inest ei potētia ad nō esse. z sic nō ē in aīa hec potēta. vñ nō corruptibil' ꝫ incorruptibil' est. ¶ Dñs Job. dñici sup eccl'iastē ēducit plēs alias rōes ad b ꝓbādū. z exinde aūctes. ¶ Et ꝑma est q̄ nihil ē q̄ nos discernat a bruꝭ z murꝭ. nisi religio et cognitio sūmi dei. Igit ad fruēdū sūma aīa nīa creata ē. hec rō demōstrat iduetiue. q̄m oē aīal id cogscit et solū q̄ ad eⁱ vsū spectat. Alīs aūt nō cogscit aurꝫ nec margaritas. q̄ ad eⁱ vsū facta nō sūt. z sic discurrēdū ꝑ singla. Igit si deū cogscere ī hac vita ꝓtinue laboram⁹. natura nos ꝺocet ad būc finē factos eē. Ex b argumēto Lactā. li. vij. insti. ꝺ vita brā plēs eligit rōes. Scdo nihil ē q̄ vrak elemēto celesti nisi bō. igit bō ad celestia tēdit z nō corp⁹ q̄ ī frā reūrit ꝑ mortē. imortal' est. ḡ aīa q̄ illuc aspirat. ista ꝓña videt sat' bona ī materia induciue cū cūcta aīalia sibi silibꝫ nutriāt z vtāt vt eriā ī li. ꝺ nutrimēto z nutrito ꝺr. Uñs sat' ꝑz q̄: nullū aīal igne vtit nisi bō. ¶ Et si dicat Ꝫ. q̄ canis z catta comedūt cocta. rūdet q̄ b agūt ꝑter suā naturā q̄ ita bñ comederēt cruda z comedūt z libēter ꝙ cocta. ꝫ sūt ūsatiabilia aīalia z capiūt q̄ sibi dant cū aliūde hre nō possint. Bō ꝯo et opposito libēter q̄ igne cocta sūt comedit. imo nob vidēt ipossibile sine igne viuē. Liꝫ ꝑlin⁹ iunio⁹ lib. vj. c. xiij. dicat q̄ ī pte oriētali q̄busdā gētiby vsus ignis fuerit ignot⁹ vsq̄ ad tps Ptolomei regis egypti. tūc enī ꝑ ignē habuerī. Uez ē q̄ ex dictis ī illo. c. credo illos nō esse boīes. Cū igit loc⁹ ignis sit ī celo. vtz oīm ꝺsensu z exptīnto. q̄ sol⁹ bō vtit igne. ꝺstat sic nos natura ꝺcēte vt ꝑ celo faceri sim⁹. Uide ꝺ b eriā Lactan. vbi. s. ¶ Tertio sic ꝓbat aut aīa ē imortal. aut bō infelicior ē cūctis creaturis. Scdo ꝑs nō ē ita vt ꝺstat manifeste q̄ aīa imortal. ꝓbo ꝺnam. Nā oīs res facta est ad aliquē finē z cū adipiscit q̄escit ī eo. Hoc ꝑz inductiue. Ignis factus est vt sit ī loco supiori. tō infer⁹ existēs mouet rursū vt illuc ascēdat. cū est aūt vbi esse ꝺz q̄escit. Lapidis loc⁹ est z finis petere centrū. et tādiu laborat q̄ possit accedē z cū ibi est q̄scit. z nullus motū bz z alibi nō q̄scit. nisi violēter teneat. Hoc idē ꝙst dcra in brutis aīalibꝫ. Canis bñ pasta q̄scit nil vltra q̄rit quia eⁱ finis est viuere. z sic de oīby aliis. Oīa igit aīalia z alia nō rōnabilia suū finē q̄rūt. z tūc quiescūt qn in sua pfectiōe ꝙsistūt. Hois anim⁹ in hac vita nunq̄ q̄escit. Iz corp⁹ q̄escat in somnis bñ pastū. aīa tn int⁹ exīs est semp ī motu. q̄ ꝺ declarāt ꝓtinua sōnia. igit cū nūq̄ aīa sit q̄eta z ꝓtēta. Iz oportet q̄ vltrem⁹ q̄rat. nec seq̄t q̄ vt ad aliū finē facta est. z sic est imortal. vl miserima ē. da nunq̄ suū assequt finē. qđ fuit scda ps añcedētis. Dec rō fundat ex dict⁹ deuoti Bern. li. de ꝓtēptu mūdi vbi ait Alia rōnat ad imaginē dei facta. ceter⁹ oīby occupari ꝑ replerī oīno nō pōt. Capacē enī dei q̄d min⁹ ꝺo est nō implebit. Dic ē q̄ nāli desiderio oēs q̄dē sūmū bonū appetūt. pbant. nullā nisi eo adepto req̄em bīturi. ¶ Quarto z vltio de⁹ z natura nihil frustra opant. cū igit videamus nos aliq̄ sūme amare q̄ ad corp⁹ non pūt aliq̄ mō spectare nec pdesse. seq̄t q̄ alia ē vita q̄z corpis. z ad aliū faceri tum⁹ q̄z ꝑ corpe tārū. ꝫ ptz. Jā nos desideram⁹ scire z sape q̄ ponat⁹ afflictionē dāt corpi q̄z delectatōez. nos desideram⁹ famā q̄ corpi nihil pdest. imo nāl'r nos comēdam⁹ boīes ꝓtuosos. q̄ refrenāt corpales mot⁹ z delectatōes. atq̄ nāl'r approbam⁹ meliorē vitā esse q̄z sit corporal' z hec vnusq̄sq̄ pōt ī se intueri. cū aīe desideria cogitabit. hec rō fundat ex dict⁹ torq̄ti Boetij. iij. ꝺ cōsol. psa. ij. vbi ait. Inserta est mētiby boīm nāl'r veri sūmiq̄ boni cupiditas. Et de ꝫ Lactan. diffuse vbi. s. vbi ad hāc materiā plēs ꝓsuasorias rōes facit. ¶ Pōt induci et quīta rō tal. Oīe q̄ ꝺ est corruptibile q̄z romaq̄ inuetꝫ rasciit. tāromaq̄ deficit in ꝓtute z roboze suo. vt ptz ī corpore hūano. qđ cū antiq̄t est maq̄ debile q̄z pri⁹. q̄ tendit ad mortē. sic z potētie sensitiue q̄ sūt affixe organis coporeis vt visus audit⁹ mēoria z hmōi. deficiūt paulatim z tāromaq̄ q̄sto ds pl⁹ senescit. Si ḡ aīa eēt mortalis sīl'r etiā diminueret ꝓtus ei⁹ in potētijs. q̄ nō sūt affixe organis corpis. vt intellect⁹ z volūtas. ꝫ ꝫ nō ē. imo ꝓtriū. q̄ tāto ds pfect⁹ intelligit q̄sto pl⁹ viuit. ꝓpter qđ dicit Job. xij. Jn seniby est sapiētia z ī bis qui multo sunt tempore prudentia.

Sed qm pl' hodie .§. II.

videlz apd malū vulg⁹ auctas antiq̄z q̄z psuasionū veritas. q̄d antiq̄ de hac imortalitate aie senser⁹ aliqualiter videam⁹. ¶ Primo nāq̄ volum⁹ a poet⁹ incipe in q̄ bus est magꝭ dubia ꝓtas. nihil videt aliū laborasse q̄z loq̄ de inferno z purgatorio z cāpis elisijs. z celis ī q̄bꝫ aīe defunctoꝝ ꝑ q̄ritare. meritoꝝ z demeritoꝝ collocant vt ptz oī intuēti. Et pncipal'r ꝙgil⁹ ī eneydos. z Sen. fere ī cūct⁹ tragedijs. z q̄ min⁹ dixit ī fine magni opis cōdusit. Morte carent aie tc. Ouidi. xv. meth. introducit deū ꝺ aīa bercul' loq̄ntē z ait. Externū est a me q̄ trāsit et inexps atq̄ immune nec. ¶ Inde ꝑ histoicos etiā trāsiēcundū sub b uitate ē q̄ aliozꝝ facta describūt. Salustius enī in li. de repub. inq̄t. Natura diuitiaz z fame gl'ia fluxa atq̄ fragil' est ꝙtus clara eternaq̄ br. Igit pclara facies magne diuitie adhuc vis corpis z oīa alia adhuc breui dilabūt. Ingenua z egregia facinora sic aīa imortalia sūt. Jtē idē in catelinario in vna oronū Julij z Catho. de penis aiaz separatz disserit iul⁹ cesar. Valerius maxim⁹ q̄ eq̄ vt salusti⁹ fuit roman⁹ scīptor in. ij. li. c. j. in dos meminit q̄z femie certāt mori cū maritis vt in alia vita cū eis fruant. Jtē ibi imortales esse aniaꝫ mos gallozꝝ approbat. q̄ pecunias mutuatas apd inferos reciprocos se sperāt. Deinde dicē stultos nisi idem bracatā sensissent q̄d pilcat⁹ pitagoras credit. Idē li. iij. c. xxxiij. et c. xxxiiij. vbi clare b ponit. Idē vt ptz in. j. c. de miracul et somnijs. Jtē Luca. cordubēsis histoic⁹ nō poeta b in plūb libris testat. Magni viri b idem renuerī pagani tū q̄ alios nō noiabo ꝑ ista materia. Didim⁹ nanq̄ rep

per bragranoꝝ ad alex. magnū sic scribit. Qua ꝓpter nō mū vecordes vos ⁊ miserabiles iudicam⁹ qui originem vestrā esse celestē nō suspicitis magnāq; cū deo hre cognationē. Et itez in alia epla. Nos nō sum⁹ incole hui⁹ mūdi. sed aduene. nec ita in orbē terraꝝ venim⁹. vt in eo libeat ꝑsistere. sꝰ trāsire ꝓperam⁹ enī ad larē patriā. nllis delictoꝝ pōderib⁹ grauati. nlla quidē ꝑscie fronte ꝓgredimur vt expediti ac faciles spaciū ꝓsiti decurramus trinerſ. Itē Cyr⁹ maior rex cū venret ad mortē. ꝓuocās filios suos vt recitar tull⁹ in li. de senectute. ⁊ xenophō pbs scribit sic ait. Nolite arbitrari o filij carissimi mihi me cū a vob recessero nusq; aut nullū fore. nec enī dū essem vobiscū aīm meū videbatis sed cū esse in h corpe ex eis reb⁹ q̄s gerebā intelligebatis. cūdē igit esse credite ei si nullū videritis. ¶ Ultio ad pbos morales trāseamus Trimegist⁹ mercuri⁹ maxim⁹ grec⁹ ad Esculapiū sic scribit. Ois būana aīa est īmortalis. Item ibidē loq̄ns de boīe. Cū itaq; aīa ducerent de⁹ cū nō posse oīm rerum esse diligentē nisi eū būano ꝓtegeret tegumēto. texit euz corporea domo. Taleſq; dēs esse ꝑcepit ex ytraq; natura in vnū ꝓfundēs miscēsq; q̄trū sat; esse debuisset. Itaq; boīem ꝓforma ex aīa ⁊ corpis natura. id est extrema et mortali nature. vt aīal ita ꝓformatū vtriq; suo origini satisfacere posset. ⁊ mirari atq; orare celestia. ⁊ incolere atq; gubernare terrena. ¶ Itē Lucreti⁹ qui aliq̄n videtur sensisse oppositū. rande hos ꝓsus cōposuit. Cedit idē retro de terra q̄ fuit ante. In terrā sed q̄ missū est exorbis otis. Id rursum celi fulgēria templa receptant. ¶ Itē Tullius libro quē de somno Scipiōis edidit parum post principiū sic ait. Cōstat certū esse in celo diffinitū locū vbi beati cuo sempiterno fruant. Et sequitur. Hi viuūt qui e corpoꝝ vinculis. tanq̄ e carcere euolauerunt. Vestra vero q̄ dicit vita mors est. ⁊ multa silia in eodē libro. Itē carbo cupiditate vite īmortalis seipsum pemit vt ad celū ascēderet aīa eius vt ait Lactan. li. iij. Itē quintil. c. iij. ait. Sicās sciat ds sit finis bonoꝝ q̄ vera felicitas nunq; sibi videbit priuat⁹ a morte piturus. Itē anne⁹ Sen̄ li. de morte īmatura apte b ꝑfitet. Itez li. de naturalib⁹ q̄stionib⁹ in ꝓnci. Itē in epla. iij. ī epla v. ⁊ vbi ināt Stoici extimāt aīam boīs pōdere magno ⁊c. ⁊ oducit itaq; ō illo. s. aīo. an possit īmortal esse hoc quidē certū habet sibi diffuse ⁊ bñ. Itē in xcvij. loquens de scipiōe ait. Animū quidē eius esse in celo ex q̄ erat p⁹suadeo mihi. Idē ad Lucillū epla. cij. Jam disce lucille q̄s sit naturale in īmēsum mentē suā extēdere. Magna et generosa res est anim⁹ buman⁹ nll⁹ sibi poni nisi cōmunes cū deo termios patit. Aliq̄n tibi nature archana detegent. discutieturq; ista caligo. ⁊ lux vndiq; data peruenier ⁊c. ¶ Lege astrologos etiā paganos ſm q̄rū opiniōes Amb. Macro. super de somno Scipiōis ad hāc ſniam reducit. due sunt porte in zodiaco. s. duo tropici videlz capricorn⁹ ⁊ cancer. p quas aie nre descēdūt de celo. ⁊ post mortē corpm eaz ascēdūt. descēdūt quidē per cancrū. ⁊ iō dicit porta boīm ascendūt p capricornū et ideo dicit porta deoꝝ. qz naturā īmortalitatis deorū hinc assequunt. Dic ḡ cū descēdendo veniūt ad lconem ꝺditiōis future auspiant exordiū. p cetera ꝙo aīalia q̄ sunt signa zodiaci trāscūtes. pdūt cognitionē seu obliui scunt eoꝝ q̄ hēbant in celo quasi ebrie ex visis diuersis. Ueꝝ cū aīa venit p saturnū acquirit rōnis naturā ⁊ intelligentiā. In ioue vim agēdi. In marte aīositat; ardorem. In sole sentiēdi opinādiq; naturā. In venere desiderij ⁊ voluptatū motus. In mercurio pnūciandi ⁊ interpretandi vigorē. In luna plantādi ⁊ augurandi. Sic demū vt dicūt post mortē corpis p easdē reuertit vias et signa. ¶ Medici sil'r docuerūt. Galie. in li. de spmate inquit. Sicut lux solis q̄ incorruptibilis est cōplēs suū emisperiū nullā patit decisionē vel diuisionē sicet aīa que incorruptibilis est. Itē in codē. sicut etiā lumē solis q̄ in corpale est ab aere ⁊ ab omni intelligentia oculoꝝ sepat sine corruptiōe. sic aīa q̄ incorruptibil' est sine corruptione a corpore. ¶ Descendo vltimo ad naturales pbos. Pictagoras aūt vt ait Diero. j. ꝓra Jouinia. dixit. Prim⁹ apud grecos īmortales esse aīas qui etiā dixit aīas descendere de celo vt. s. astrologi dixerūt. ⁊ iō lac primo sugere. qz p lacteū circulū trāsit descēdēs ⁊ est ibi initiū impij infernalis dñi. ⁊ supra eorum primer ad deū vt recitat Macro. vbi. s. Itē empedocles qui dixit future felicitatis appetitu nihil esse felic⁹ vt ait Aresto. li. de vegitabiliby. Amore īmortalitatis babēde seipm i ardentis etbne specu piecit. vt testat Lactan. li. iij. Itez plato in thimeo ait post oīe corp⁹ aīas i sinu ꝑis eterni reuerti. et iō li. ij. dicit. eor aīas esse quor stelle ⁊ leges īmortalitatis habere. Itē satis altū cōscripsit volumen quod phedron appellauit qui fere tot⁹ est de īmortalitate anime. vbi de penis inferni satis disserit. Item dyogenes dixit se descensuz ad infernū p mortē ⁊ cupiditate īmortalitatis seipm occidit. vt dicit Dierony. cōtra Jouinianū ⁊ Lactan. vbi. s. Itē archita tarentinus menē nostrā dicebat diuinū nume testāte tullio li. de senectute. Itē Aresto. in pluribus locis īmortalitatē aīe ꝓfitetur. Nā in. ij. de aīa. d. q̄ aīa sepat a corpe quēadmodū ꝓpetuū a corruptibili. Item ꝓmisit se facturz libū quo aīa sepat a corpe intelligat vt bñ ostēdit nr' mgr' Alber. ij. de aīa. disgressiōe. iij. sup. c. j. Itē in libris etbicē. tal' felicitatē describit. vt ostat intuēti q̄ impossibile est eā habere in hac vita. Et q̄ sequit vel eū nesciuisse quid diceret vl aīam īmortalē ſm eū esse. Itē in li. de pomo. si nī eū fecē. determinat dare aīam īmortalē. Itē apuleus platonicus in li. de deo Socris ait. boīes rōe plaudētes oratiōe pollētes. īmortalitby anīs gaudētes ⁊c. Itē plotin⁹ pbs dicebat vt ait diuus Aug. li. ij. de ciui. dei. fugiēdū esse ad clarissimā patriā. ⁊ ibi patere oīa. Itē xeno pbs vt refert Sen̄. in epla quadā. dicebat mortē esse gliosaz et ideo se interfecit vt post mortē brūs viueret. sic testat Lactan⁹ vbi. s. Itē porphiri⁹ sic testat Galienus vbi. s. Nō est mirz ināt aīam q̄ suba incorporea est posse separi a corpe cū ignis q̄ est suba corpea corruptibil' a lignis quibz est ꝓuct⁹. possit separi ⁊ reuerti in suā materiam sine sui corruptiōe. Hec dicta sufficiāt ad hāc materiā vt qui nō vult esse xpian⁹ sit vel rōnalis bō. vel poeta. siue ciuilis aut orator. vel moralis. sit astrolog⁹ aut medicus vel pbs naturalis. ⁊ nō bestia vel brutū aīal. ⁊ q̄cunq; secta intrauerit visa aīa īmortali reuertat ad xpm. q̄ cū brificauit ꝑcedentib⁹ bonis opib⁹ ⁊c. ¶ Ex sacra scptura innumera sūt testimonia sed duo sufficiūt. Dan. xij. dicit qui in puluere terre dormiūt euigilabūt alij i vitā eternā. alij in obꝓbriū vt videāt semper. Matb. xxv. Ibunt bi in supplicū eternū. iusti aūt in vitā eternam. Aug. xix. q. ij. Temp⁹ q̄ interpositū est inter bois mortem ⁊ vltimā resurrectionē. aīas abditis receptacl' cōtinet. put vnaquecz digna est requie. vel crūna ꝓ eo q̄ sortita est in corpe. ⁊ Greg. q. c. Alie defunctoꝝ quatuor modis soluunt. s. a penis purgatorij ⁊c. Aug. vlti. de ciuita. dei ait. Singula q̄dā dixerūt plato ⁊ porphirius que si inter se cōcare potuissent. facti essent forte esse xpiani. Pla. dicit. Sine corpib⁹ aīas inetrnū manere non posse. ideo enī dicit etiā sapientū aīas post q̄tūlibet lōgum tempus trū ad corpa redituras. Porphirius dixit animā purgatissimā. cū redierit ad patrē ad hec mala mundi nunq; reditura ⁊c. Item Dio. iij. c. de diui. no. dicit q̄ humane anime ex bonitate diuia habēt q̄ sint intellectuales ⁊ q̄ habeant subalem vitā inconsumptibilem.

Probat demũ imor. ℔.III

talitas aie ex mlis exẽplis. Apparuerũt enĩ Jude macha beo Onias sũmꝰ sacerdos defunctꝰ: z Hieremias ꝓba qui mlto tpe añ miḡ erat ad animãdũ ipm ꝓmittẽdo victoriã. vt bñ. ij. Mach. ¶ Disto. quã christꝰ narrauit iudeis de diuite epulone sepulto in inferno: z lazaro qẽ scente in sinu Abrae. oñdit clare aias imortales. z fm ops in futuro recipe lu. xvi. ¶ Juuenis ḋã resuscitatꝰ a Jo. cuãgelista narrauit gliam regni patũ bonis: z tor mẽta varia iferni ꝓ mal: vtz i eꝰ legẽda. ¶ Tres mortui resuscitari ad sepulcra hieronimi narrauerũt multa de glia padisi. penis inferni. cruciatib purgatorij. vtz de miracul' etus. In iij. dyalogoꝝ. multa exẽpla bẽs ostendẽtia ꝓmiũ vl penã aiaꝝ in alia vita. z ꝓ ꝑis imortalitatem eaꝝ. Brã agnes cum magna cominua scraꝝ apparuit pꝰ morte Cõstãtie filie Cõstãtini vt narrat Ambro. Agatha ḋꝫ Lucie et Pe. z Pau. dñico scrissimo: et innumera hmõi. ¶ Sciendũ tñ q cũ mors nõ sit aliud ḋꝫ priuatio vite. sic in aia põt ꝯsiderari triplex vita scz nature: gre. z glie. ita ꝓ oppositũ triplex mors. Scz priuatiua q nõ est aliud nisi ꝓmanẽtia eiꝰ. sic est imortalis aiaꝝ illud Trimegisti.. Dis aia imortal' est nisi ḋs appellat mortẽ quãcũqꝫ mutatiõez etiã ꝑ affectũ. sic etĩ et anima mortal' est. q mutabil' ac etiã ãgelꝰ. Uñ apls de deo q solꝰ imutabil' est. dicit. Qui hz imortalitatem solus. scz virtã gre qua mediãte deꝰ inhabitat aiam spiritualẽ vitã ei ꝯferens. sic aia mortl ꝑ ꝓcessũ mortale: quemors nõ est aliud ḋꝫ subtractio gre. Sic enĩ corpus nõ viuit aia absente. ita nec aia nisi deo ꝑsente. s. ꝑ gratiaz. vt dicẽ Aug. de pe. di. i. Resuscitarꝰ. Et de hac morte ôz Ezech. xviij. Anima q peccauerit ipsa morietur. Scz tertia vitã quã hz anima in glia fm illud ad Ro. vi. habebitis finẽ vitã eternã. mortl anima dũ in eternũ ea ꝑuat ꝑ dãnationẽ. de q morte ꝓs Job. viij. Si ḋs ꝓmonẽ meus seruauerit: ñ videbit mortẽ in eternũ. Uñ z stephanꝰ papa hortat quẽdã vxoricidã vt deserat seculm z intret religionẽ dicens vt ignoscat deꝰ ꝑctis tuis z refrigeret aiaz tuam. scz in beatitudine priusq̃ cruciaris ꝑpetuis flammis. s. nõ cruciaris ꝛc. xxxij. q. ij. Admonere. Illũ cruciatũ appellat scꝑtura mortẽ. Apoc. ij. Qui vicerit. s. tẽptationes nõ ledet a morte scda. Et ꝓterea signanter dicit ꝑs. Mors pcõz pessima. prima ẽ mala corpi. secunda anime peior est. tertia vtrigz finalis. z hec pessima.

¶ Caplm. vi. de vnione anime ad corpus: z multiplici acceptione huius vocabuli.

De vniõe anime cum

corpe hũano. Cur facta ẽ. Cũ aia sit ita nobilis spualis z imortalis ad imaginẽ dei. q̃ri pt q̃re corpori hũano: qõ est ita vile materiale z mortale cõiuncta ẽ. Quid enĩ est bõ ait Bernus. nisi sperma fetidũ. sacci stercoris. cibus vermiũ. cuius ꝯceptio culpa. nasci miseria. mori pena. z sic in nõ hoiem vtik ois hõ qõ ôz respectu corpis. Ad qõ z facẽ illud Job. xiij. Hõ natꝰ de multere breui viues tpe: replek miris miseriis ꝛc. Ad qõ rñdet magr in sen. di. i. Prio ḋdẽ q deꝰ sic voluit z cũ volũtas eius rectissima z sapiẽtissima sit in omib: nõ nisi optime factũ ẽ. Uñ z Amb. de ꝑse. di. ij. Dia q̃cũqꝫ voluit dus facẽ in celo z in tra: z q sic voluit factũ est. Adduxit tñ magr sen. ibi duas alias rones ꝯuenientie: quaz ꝓma ẽ ad dandũ qõdã in h exẽplũ vniõis future in patria inter aiam z deũ. qua clarissime deꝰ videbit et fruitio perfectissima sequit. Cũ enĩ sit infinita distãtia inter deum et creaturã. nã deꝰ infinitus: aia z creata virtutis finite. potuisset homib videri impossibile posse vnq̃ attingere ad illã ꝑfectõez. z talẽ vniõnẽ nisi darek ei aliquod exẽplũ alicui ꝑfectõis sibi note maxie distãtiũ qõ sit in ꝯiunctõe aie cũ corpe. Hã nulla proportio est inf aiam et corpꝰ. nã aia spualis illud materiale. aia immortalis illud mortale. aia inuisibil. illõ visibile. illa nobilissima silis angel. ꝓpter intellectũ. illud spuralissimũ silr iumẽt. Et tñ cũ sit tanta disproportio inter ea in tãta amicicia deꝰ ipa vniuit vt nũqꝫ alterꝫ veller ab altero separi: etiã in ꝑfect viris. Uñ apls. Ipsi nos ꝓmitias spũs habẽtes ingemiscimꝰ: eo q nolumꝰ expoliari sz superuestiri. Sic ḋ potuit deꝰ res ita distãtes in tãta amicicia adunicẽ coniungere poterit nulli dubiũ z aiam ꝓtuosi. illa vnione darevisiõis z brissime fruitõis secũ ꝯiungere. z sic busꝰ rei fiducia figurak. ¶ Scõa rõ fm eundẽ est vt aia vnita corpi. sic ex eo sustinet pla mala z bella. Nã caro ꝯcupiscit adsus spñ. sic inde sibi acqrat resistẽdo maiorez coronã. q̃nto enĩ ḋs cũ pliis hostib gerit bellũ: z diutius laborat. si victoriã obtiner: tanto gliosior est triumphus. Nõ ãt nõ solũ impugnak a suo spũ vt angelꝰ primus aut a demõe vt ãdã terrenꝰ: sz ab innũer demonũs a passionib carnis. nõ tñ semel sz dũ viuit. Ad qõ etiã videk facere qõ dicẽ Lactan. in li. vi. instit. s. q deꝰ excogitauit inenarrabile opꝰ. vt scz infinitã mlitudinez aiaꝝ crearet ḋs ꝓ: fragilib z imbecillis corpib alligaras ꝓstitueret. bonũ malũqꝫ medias: vt ꝓstãtibus ex versaz nature virtute ꝓponeret. ne imortalitatẽ delicate assequrenk ac molliter. sz ad illõ eterne vite. ineloquibile ꝓmiũ cũ summa difficultate ac magnis laboribꝰ pucnirent. Nec ille. ¶ Põt tertia rõ adduci. s. ad matorẽ pulcritudinẽ vniuersi ac ostẽsionẽ sapie sue. Hã q̃ntoi cuitate aliq̃ sunt plia rez genera: tãto pulcrior redditk. rantoqꝫ magis sapia artific; maior apparet: q̃sto plia artificia variata peregerit. Fecit ḋ deꝰ gloriosum creaturas aliqs pure spuales vt angelos. alias pure materiales vt elemẽta. z elemẽta cũ corpib celestib. Dis ḋꝫ addidit creaturã ꝓstantẽ partim ex spuali. s. aiaz. ptim ex materiali vt corpꝰ: sicuti est ois hõ. vt ôz ex ẽ sum. tri. z ft. card. c. i. Jn q etiã tripbario ope vniusi repũtak mysteriũ trinitatis dũ vnũ vniusum ex tribꝰ rez generib ꝓstituik. Unik aũr aia rõnal' corpori cũ creak. Creak aũr anima quelibz: nõ a ꝓncipio mũdi. vt q̃dã hereretici dixẽr. xxxij. q. iij. c. penul. sed organizato corpe hũano ꝯcepto in vtero matris et distincto ꝑ membra. tunc aia creak a creando corpori infundik. Unde Augꝰ. Contẽplemur factura Ade. In adam enĩ exemplũ datũ est vt ex eo intelligak. q̃ tam formatũ corpꝰ aiam acceperit. Naz poterat animã limo terre admiscer: et sic corpꝰ formari. sz rõne infirmabak. infirmabak glo. i. ratione. hec snia destruebak. quia ꝓmũ oportebat domũ cõpaginari. z sic inhabitatorẽ induci. Anima certe q: spũs est in sicco bitare nõ ꝑt. tõ in sanguine ferk bitare. cũ ergo lineamẽta cõpacta non fuerint vbi erit anima. xxxij. q. i. Quod vero nõ formatam.

De mõ vnionis ani. ℔.I.

me cũ corpe. Nota fm Uin. in spec. histoziali. q anima potest ꝯsiderari prout est subia. z sic ꝓprie ôz aia quasi animãs z pficiens corpꝰ. Et fm h est i eo sic ꝑfecto suo perfectibili. sic forma est i materia. Uñ destructo corpe destruit aia inq̃ntũ forma. nõ aũr inq̃ntũ est subia. id ẽ spiritus. ¶ Sic enĩ ôz ab a qõ est fine. z menem qõ est defectus q̃si fine defectu. q: nũqꝫ illa substãtia deficit. Põ aũr dicit Augꝰ. aiam nõ cẽ in corpe vt formã i materia intelligẽdũ est fm oẽm modũ. q. s. aia sepak a corpe fm qõ ẽ subia. forma ꝯo fm tẽ nullo mõ separak a materia. Itaqꝫ nõ est aia vnita corpi ꝑ modũ ꝯtinuationis. q: ꝯtinuatio terminũ hz fm quẽ res alteri ꝯiũgit: nec est ꝑ totũ illud cũ quo ꝯtinuak. Anima aũr est ꝑ to

De modo vnionis anime ad corpꝰ.

tū corp⁹ absq; termio ⁊ situ. Un̄ dic̄ Aug. q nō ē ī corpore sic vnū in vtre. sz tota toti corpi ꝓiūcta ē. Eadē rōe nec ꝑ modū ꝓtiguitat̄: sz nec ꝑ modū cōmixtiōis. q: in mixtiōe oꝑtz eē ptiū diuisionē. ⁊ q: nō ꝑt qcūq; q̄ntoꝫ cunq; corpi misceri. aīa ꝙ q̄ntocūq; corpi ꝓiūgit. Silr nec ꝑ modū impssiōis. Impssuz enī nō subsistit sine eo cui cit impssum. vtz in forma impssa statue vl sigillo: sz ꝑ modū agglutinatiōis. Un̄ enī egredit vl exadit semē ab boīe in puerī generatiōe spūs q̄ ꝺr edificatoꝛ et artifex sil egredit q̄ dispositiōes achrit in corpe ꝓiusq; aīa infundat. ⁊ q̄si ad eā recipiēdā abilitat corp⁹ vl coaptat. Sicq; iste duo ī vnū glutinat. sunt āt vnū nō vt continuū vl indiuisibile sz vnū rōne. nō q: sit eadē rō vtriusq; sed q: faciūt vnū cui⁹ē vna rō. s. boiem. hec ille. Fit aūt hec vnio aīe q̄ tūc de nouo a deo creat in capite. xl. diez a ꝑnapcio ꝓceptiōis q̄ ad mares. vl xlvi. vt notat mgr sen. post Aug. in. iij. dist. iij. Et vt dic̄ Innoc. ex de cele. mis. Jn q̄dā. Ad cōpositiōez āt corpis elemēta ꝓcurrūt. vidz terra. aq. aer. ⁊ ignis. Et ad vegetatiōem eiusdē corpis q̄tuoꝛ būores ꝓsiles ill ꝓuenīt vidz sanguis. colera. flegma ⁊ melācolia. hec ibi. Colera est sicca ⁊ calida et ꝓgruit igni. Sāguis est calid⁹ ⁊ būid⁹. ⁊ ꝓgruit aeri. Flegma būidū ⁊ frigidū: ⁊ ꝓgruit aq̄. Melācolia frigidū ⁊ siccū: ⁊ ꝓgruit terre. Ex his būoribꝫ hz hō indinationē nālez ad aliq̄ vicia ⁊ ad aliq̄s ꝑtutes ⁊ scias. Naz colerici inclināt ad irā: ⁊ ad magnimitatē ⁊ fortitudinē. Sanguinei ad luxuriā ⁊ ad benivolentiā ⁊ affabilitatē. Flegmatici ad pigriciā ⁊ incuriā ⁊ māsuetudinē ⁊ patientiā. Melācolici ad desperatiōez ⁊ suspitionē cōpūctionē ⁊ modestiā. Quātū ad scias fm Jo. damasc. ī dyal. suo p⁹ Albtū mag. coleria inclinat ad metaphisicalia. sanguinei ad nālia. flegmatici ad moralia. melācolici ad poeticalia. Dis etiā cōmūdēt q̄uoꝛ passiones animi gaudiū sanguini. spes colere. timoꝛ flegmati. doloꝛ seu tristitia melancolie. ⁊ sicut ex ꝓportione humoꝝ corporis generat infirmitas: ita ex inordinatione passionum infirmitas pcti q̄ candē inducit morte. Jn b⁹ figurā ꝺr Lu. vij. bi qui portabāt. s. mortuū stetertūt. bi q̄ portāt mortuū in aīa ex inordinatiōe passionū sunt gaudiū mūdi: spes longeue vite. timoꝛ nō valendi penitere vel reciduādi. doloꝛ ad diuisoꝛ q̄ ducūt ad sepulcꝛ inferni. Sz gra xpi cessando a malis reuiuiscit peccatoꝛ.

Un̄ aīa vnit corpi.

Unit autē aīa hūana. ¶ii.

tali corpori. s. būano valde ꝓuenīter. et rō est fm Tho. in. i. pte. q. lxxvi. q: aīa intellectiua fm nature ordinē infimū gradū tenet in substātijs intellectualibꝫ. intantuz q̄ nō hz naturalr sibi inditā noticiā veritatis sic angeli sed oꝑtz q̄ eā colligat ex rebꝫ sensibilibꝫ ꝑ viam sensus vt dic̄ Dyon. Natura aūt nulli deest ī necessarijs. Un̄ oportuit q̄ aīa intellectiua nō solū hr ꝑtutē intelligēdi sz etiā sentiēdi. Actio aūt sensus nō fit sine corporeo instrō. Oportuit ḡ aīam intellectiuo tali corpi vniri q̄ posset eē ꝓuenies organū sensus. Oēs aūt alij sensus fundāt sup tactū. Ad organū aūt ꝓuenies tact⁹ reqrit: q̄ sit mediū inter ꝓria q̄ sunt frigidū ⁊ calidū. būidū ⁊ siccū ⁊ silia. q̄z est tact⁹ appbensiu⁹. Sic enī est in potentia ad ꝓria ⁊ ꝑt sentire ea. Un̄ q̄to organū tact⁹ fuerit magis reductū ad eqlitatē cōplexionis: tāto pcptibilioꝛ est tact⁹. Aīa aūt intellectia hz cōpletissime ꝑtutez sensitiuā. q: q̄ est inferioꝛ ꝑexistit pfect⁹ in superioꝛi vt dicat Dyoni. Un̄ oportuit corp⁹ cui vnit aīa intellectia esse corp⁹ mixtū int oīa alia magis reductū ad eqlitatē cōplexionis. Et qnt̄ b int oīa aīalia hō est melioꝛ tactus et int ipsos boies q̄ sunt melioꝛis tact⁹ sunt melioris intellect⁹. Cui⁹ signū est. q: molles carne bñ aptos mēte videm⁹. vt ꝺr. ij. de aīa. Dec tho. Quāuis aūt aīe būane sint subie incoꝛpoꝛee in se vt angeli: nō tñ sūt singule diuersaz spēz vt āgeli. sz oēs aīe siue vnite siue sepate sūt vni⁹ spēi ⁊ eiusd̄ pfectōis nālis: ⁊ si nō accidental. Dō aūt vna aīa sit acutioꝛ ⁊ ꝑtuosioꝛ alia ꝓcedit. vl ex melioꝛi corpis dispositiōe ⁊ cōplexiōe. vl ex melioꝛi exercitio vel ex maioꝛi gra collata. Un̄ sap̄. viij. ꝺr. Sortitus sum aīaz bonā. ¶ Jn vnione aūt aīe cū corpe aīa ipsa q̄ a deo immaculata creat: maculā ꝓtrahit originalē pcī. ꝓter qd̄ videt q̄ nō deceat diuinā sapiam aiam būanā corpoꝛi infundere. Nā null⁹ sapiens ponit thesauz suū in loco in q̄ maculā ꝺbit. sz aīa būana est ꝑciosissim⁹ thesaur⁹ dei: vtpote dei imagine insignita. ḡ nō decz diuiaz sapiam aīam ipam tali corpi infundē: ex q̄ maclaz ꝺbit. ¶ ad b rñdet tripl̄r. Prio sic. q: sic ñ eēt sapiēs q̄ thesauz in loco mundo ꝓfuabilē poneret in loco īmundo ita esset valde insipiēs: q̄ thesauz nō alit ꝓfuabilē etiā poneret in loco īmūdo. ⁊ ꝑcipue si emūdandi thesaurū possibilitas remaneret. ¶ Scdo ꝑt sic rñderi q̄ ꝙuis illi q̄ in pcō originali nascūt sunt obnoxij: vt ꝓuenk illa ꝑticipatiōe diuie bonitat̄. q̄ in patria brōs efficit. rñ ꝑticipāt facultatē ꝑticipādi illā. Un̄ nō deficit penu⁹ op⁹ dei: ꝑcipue a fine cū ꝓuenīdi ad finē vltimū nō tollat facultas. ¶ Terno sic rñdet: q̄ macla vel culpa originalis nō ꝺbit ex vnione aīe ad carnē. sz ex volūtate ꝑmi pentij qui actualr peccādo ꝑ inobedientiā fecit totā naturam būanā q̄ ꝑtualr erat ī ipso fm rōz semialē. Dec tho. sup ij. sen. di. xxxij. Et hinc Aug. Trahit ḡ reatū. s. creata nascēs: q: vnū erat cū illo: ⁊ ī illo a q̄ trahit: q̄n illō q̄ ꝺbit admissuz ē. i. q. iij. Jā iracz. ¶ Nō obstāte ḡ infectiōe aīe predicta decuit deū aīam corpoꝛi būano infūdere post pcm̄ ꝑmoꝛ penē: ⁊ b tripliciter rōe. Et ꝑmo ex pte diuie pulcritudinis. Scdo ex pte dīne sapie. tertio ex pte ostensionis diuie iusticie. ¶ Quātū ad ꝑmā rōnē dazz ē q̄ nō erat decēs q̄ ds sua ꝺpa īmutaret ab eo q̄ ꝑ culpā ī instituit. cuz q: vl eēnt mala. tū q: si nō eēnt mala. tamē potuisset ea facē meliora. Sz sic ab eterno puidit ⁊ in tpe sic instituit vt boies ꝑ sexuū cōmixtionē generarent. et q̄ corpoꝛi ꝑ coitū seminato aīa infunderet. ḡ nō decuit q̄ deus b īmutaret. ¶ Scda rō est ex pte diuie sapie. nā talis nō est sapiēs inducere maioꝛē defectū vt minoꝛ defectus euitet. īmo ecōuerso. sz maioꝛ eēt defect⁹ si būanā gen⁹ nō multiplicaret cū etiā sic infectū q̄z si anime corpib⁹ būanis nō infunderent. Tum q: si nō multiplicaret genus būanū: nō impleret nūer⁹ electoꝝ: cui quodāmō omnia cooperant. tum q: dimitteret nālis generatiōis pcessus q̄ est ꝑ cōmixtionē sexus. tū quia subtraheretur omniū rez quidā grad⁹. Nā si aīa tali corpoꝛi nō vniretur: oporteret q̄ oīno aīa nō crearet. vel q̄ alter⁹ nature esset. ⁊ sic in vniuso bec natura nō esset. sed b nō decet diuinā sapientiā. q: tūc vniuersuz imperfectū esset. ¶ Tertia ratio est ex pte ostētionis diuine iusticie. Ex b enī q̄ aīa vnita corpi ꝓtrahit originale pcm̄ vnde ꝓcedit concupiscētia ⁊ penalitates plurime in cognitiōem ipsius peccati. q̄d vnū fuit traductum ab Adam in posteros ostendit q̄z seuere de⁹ pctā puniat. Un̄ Zacha. xij. ꝺr. Adam exemplū meū ab adolescentia mea. ¶ Sed sciendum q̄ ipsa ꝓcupiscentia seu fomes dupl̄r ꝑt cōsideri: videlicet prout habet rōnē culpe ⁊ put hz rōnē pene. Et primo mō ꝓsiderando prout. s. habz rōnē culpe in quantū sz ꝓcupia est pcm̄: ⁊ ad pcm̄ seqtur indinatio talis fomes seu ꝓcupiscētia non est a deo. sicut peccatum actuale. Ade nō habuit deū auctorē sed ꝑtiā voluntatē q̄ ex pctō actuali fuit deordinata. Un̄ Aug⁹. inquit q̄ illud quo hō fit deterioꝛ nō est a deo. sed si consideret secundo mō ꝑt. sz ꝓcupia hz rōem pene. sic hui⁹ pene deus est cā. nō sic agens influēs vel īmittēs penam aliquā. sed sicut non agens vl nō influēs suam gratiam.

Aiam infundē cui corpi ante ꝑfectā ꝑticipatiōem

Concupiscētia seu fomes ꝓprie sic ꝺfinitur

ex qua fomes ordinatus erat. i. sensualitas subdita rōni. pfecte. Nec tho. in scripto sup. q. sniaz dist. xxxij.

Notandū est aūt q. §. III.

licet p baptismū tollat pēa eternal' q̄ debet ex pcō originali psone. s. carētia diuie visiōis. nō tn tollit pena tēporalis q̄ debet nature ex ipo pcō originali cuiusmodi est inordinata ꝯcupīa l' pugna carnis ad spm fames. ne cessitas morēdi z hmōi. Voluit aūt ds istas penas remanere p' baptismū triplici rōne. Prima est ad mātfestandū ecīam certē vl' infallibiliter diuinū iudiciū. vt sez illa snīa quā dicturus erat de morte adez posteriorz ei' imobilis ꝛmaneret. Un ab illa snīa nemo euadit. Secūa ē ad ostendendū fructū passiōis xpi. qz si dns curaret naturā et fomitē filio' nasceret imunis a culpa: nec indigeret regenerari a xpo deo. Ut igit oēs passiōe xpi se cognōscāt egere. data est ꝑtus sacro baptismi a passiōe xpi. qđ ad hoc est ordinatū vt penas remittat psonales nō nāles. qz respicit psonā nō naturā. Tertia rō est ad amplificandū meritū liberi arbitrij. qz hmōi penalitates ad bonū multiplicandū ꝓmouēt. licz cnī p baptismū nō tollant hmōi penalitates tn p ipz baptismū efficit vt pene supradicte remanētes nō vnīant in psonā sz magis et subtrahant z cedāt in vtilitatē ei'. inq̄tū sunt materia virtutis et occasio būlitatis z exercitij. Dec tho. in. iij. di. vij. z alexan. in sum. pte. iij. Et nota q̄ q̄uis simplr loq̄ndo melius cēt fomitē nō bre q̄ bre. tn fm qđ. i. q̄ntū ad aliquez statū hois. expedit hoī fomitē bre ne i supbiā elationis cadat: z ꝓpter alias vtilitates sup assignatas. Tho.

Sciendū autem .§. IIII.

fm Aug. cardinalē sup ps. xxxij. q. aīa in scripta sacra sumit multipliciter. Et pmo qđē p toto hoīe vt ibi Leuit. v. Si peccauit aīa. i. hō. et Exo. i. Erāt oēs aīe eoz q̄ egressi sunt de femore Jac. lxx. Nec enī anime sole egresse sūt de femore iacob: sz cū corpib⁹. Scdo accipit ꝓprie pro ipsa forma substātiali hois q̄ corp⁹ informat z viuificat Sap. iij. Justoz aūt aīe in mānu dei sunt. i. in ꝓuidentia et ꝓtectione: z nō tāget illos tormētū malicie mortis. s. eternē. Tertio p potētijs aīe oīb⁹. vt ps. ciij. Bndic aīa mea dño. Aīa aūt nō opat nisi mediātibus suis potētijs. Un quasi se declarās subdit. z p. i. oīa q̄ intra me sunt. i. oēs potētie intellect⁹. volūtas sensus nos scō ei⁹. Quarto accipit ꝓ aliq̄ potētia ei⁹: z aliq̄n ꝓ potētia vegetatiua fm illd. Humiliabā in ieiunio aīaz meā. Humiliat enī. i. affligit vegetatiua potētia dū minuit sibi nutrimentū cibi p ieiunium. et Job. ij. Cūcta q̄ hz hō dabit ꝓ aīa sua. i. vita ꝓfuāda q̄ ptinet ad vegetatiuā. Quinto ꝓ potentia sensitiua. vt illd Job. xij. Hūc aīa mea turbata ē. turbatio ꝓprie ē sensitiue ptis: z ꝓcipue i xpo q̄ illa ꝛba dixit nō potat cē alīq̄ turbatio rōis. cū ꝓhēnsor cēt. et Lu. xij. Qui n odit aīaz suā. i. affect⁹ sensuales nō ē me dign⁹. Sexto ꝓ rōe vt illud psal. Introuerī aq̄. s. tribulationū z reꝑcussionū vsq̄ ad animā meā. i. rōnē ad suffocandū eā p ꝛsensum. Septimo ꝓ intellectu vt illd Deut. vi. Diliges dnm deū tuū ex toto corde tuo z ex tota aīa tua: z ex oī mēte tua. i. ex toto: volūtate z intelligētia z mēoria. Et Job. vij. Elegit suspēdiū aīa mea. i. intellect⁹ me⁹ suspēdiū ꝓ tēplatiōis. p qđ intellect⁹ eleuat a terrenis z morē. s. viriū ossa mea. Octauo ꝓ ꝛscia vt illud Eccl. xiij. Justifica aīaz tuā. i. ꝛsciam. Nono ꝓ libero arbitrio. vt illd ps. Aīa mea. i. libez arbitrium in mānibus meis sp. i. in oīb⁹ meis opib⁹. qz sp remanet illd ad opandū bonū vl' malū. Decimo sumit ꝓ volūtate vt Cañ. iij. Indica mihi quē diligit aīa mea. i. volūtas mea. Et illd Aīa mea liq̄facta ē. i. volūtas mea remota omī pigricia z frigiditate ad deū currit vt dilect⁹ locut⁹ est mihi inspirādo z gr̄am infundēdo ī me. Undecimo ꝓ intentiōe vt illd Job. xij. Aism meā. i. intentionez in mānibus meis ponto. Ifā finis ad quē respicit: intentio mouet agentē ad opandū. et Eccl. xij. Multitudis credentiū erat cor vnū. i. volūtas z aīa vna. i. intentio ī dño. Duodecio ꝓ statu hois vario fm illud Job. xvi. Utinā cēt aīa mea ꝓ aīa vra. i. status me⁹ cēt vt vester. Cōsolarer z ego vos fmōibus z mouerē caput meū sup vos ego enī afflict⁹ sum z miser. z vos felices. z sic variat status animaz in illa vita. Tredecimo ꝓ affectu intenso in bonū vl' malū. vt Esa. v. q̄ ad malū. Dilatauit infernus aīam suā. i. demōes z dānati. q̄nto plēs descēdūt ad dānatōem. tanto plēs appetūt dānari secū. Et ex defectu sciētie z cognitōis diuinoz in hoībus crescit affectus et malicia ad decipiendum in demonijs. fm istas acceptiones bic tractabit de anima. s. de toto homīe: de ipa essentia aīe: z de singulis potentijs eius.

Capīm. vij. De quidditate hois z eius excellentia.

Laudabo aīa mea dnm:

laudabo dnm in vita mea. ps. cxlv. Quia in pūri vita nō opat aīa nra nisi mediāte corpe cū omis nra cognitio oriū bēat a sensu. tō a corpe z aīa laudād⁹ ē attentiōe aīe z corpis voce. Et vere frequent⁹ laudare tot⁹ hō cū in se recepit ꝓtinentiā mūdi. tante excellentie est fm naturā: vt infra declarabit. qz pars ꝑncipalis homīs est aīa: z totā aliquādo denominat a pte ꝑncipaliori. ideo nose aīe intelligit aliqn tot⁹ hō vt dicū est supra. Et tō nūc de toto homīe agendū est.

§. pce. in prima.

De quidditate hois .§. I.

seu declaratōe ipsi⁹ pulcra hic pt bri ex ꝓbis Salomonis. Eccl. ij. vbi ait. Quid ē hō: vt seq̄ possit regē facto rē suū. vbi pmo ponit fm vnā expositionē inq̄sitionē ibi. Quid est hō. Secdo ad hoc respōsio. ibi. vt seq̄ possit ꝛc. Ex q̄ rnsiōe elicit⁹ tria. fm dnm Job. dūici sup Eccl. vbi hec oīa ponit q̄ infra ponūt paucaditū. Et pmo hō ē libertate ꝓdotatus volūtatis. qz seq̄ possit. q. d. tal' est q̄ sequi pt. Secdo hō est dignitate sublimat⁹ excellentis. qz sequi possit regē vt rex. Tertio hō est q̄litate ꝓformat⁹ vniuersi. qz facto rē memēro re factū ex limo. Et sic subtiliter Salomō de hoīe sub breuitate ꝛboz z sensuū diffuse pcedit. Nā vt naturalit' rndet hō hoīe: q̄ est aīal rōnale p libertatē arbitrij: qz seq̄ possit: vt astrolog⁹ rndet q̄ ē microcosm⁹: id est minor mūd⁹. qz in se ꝓtinet tot⁹ oriis dignitatē: qz regē vt ethicus rndet q̄ ē nat⁹ de muliere: breui viuēs tpe: replet mlr: mulcrīs. vñ dic factore suū qđ hz respū corpis. Dico ḡ ꝓmo q̄ cū q̄rit: qđ ē hō q̄ Salomō rndet vt bon⁹ naturalis q̄ ipe ꝓdotatus ē libertate volūtatis. qz seq̄ possit. De hac libertate loq̄t Jesus filius syrac. Eccl. xv. c. Deus ab initio ꝓstituit hoīem et reliquit illū in mānu ꝓsilij sui. adiecit ꝑcepta z mandata sua. si volueris mādata seruare ꝓseruabūt te z in ꝑpetuum fidem placitā facere. Apposuit tibi aquam et ignem: ad quod volueris porrige manū tuam. Ante hominē vita et mors bonū z malū: quod placuerit ei dabit illi. Nec ibi. Doc aūt liberum arbitriū vt mgr̄ sent. ponit in. ij. dist. xx. c. i. Est facultas rōnis z volūtatis q̄ bonum eligit gratia assistente vel malū cadē desistente. Libertas pertinet ad volūtatē q̄ sola inf potentias aīe libera est. Nam nō potest intellectus nō intelligere obiectum sibi dare pūtatum. nec potest intelligere obiectū obscure sibi ꝑsentatū: nec potest intelligere quādo vult: z nō intelligere quādo non vult. aliter dicerem⁹ q̄ anime damnatoz posset se beatificare: et maxima pena est scire se esse priuatū gloria eterna: z scire se esse in penis. Si igit̄ tur anima posset libere intelligere: et libere non intelli

Quid est homo.

De libertate hois.

gere. sequit q̄ anima dānati posset libere intelligere se
nō esse puarā ꝛ sic cadē rōne posset se intelligere apprehē
De libero arbitrio. dere deū: ꝛ sic eē brām. Dico igit q̄ oīs libertas q̄ est in
homīe: est a volūtate ꝛ nulla alia. Arbitriū aūt dr rōis.
Rōnis ē enī discenere inf bonū ꝛ malū: ꝛ stādū ad suū
arbitriū. Dicit ḡ libex arbitriū facultas rōis et volūta
tis. Et sequit ī ipsa diffinitōe. Qua bonū eligit zē. ꝛ ex
hoc videt q̄ nō sit in nr̄a prāte facē bonū. qr dic assistē
te gr̄a. gr̄a enī est a deo. ꝛ est gr̄tis data ꝛ gr̄tū facies. Nā
si nō esset gr̄tis data: nō eēt gr̄ia: sz debitū. igit vr̄ q̄ nō ba
bem⁹ libex arbitriū ad bonū sz ad malū. maxīe cū deter
minatū fuit aliubi q̄ nemo bn facē p̄ nisi p̄mo moueat
a deo. Et sic vr̄ q̄ rn̄sio Salo. sit falsa q̄ p̄ncipal̄r ponit
libex arbitriū vt seq̄ possit bō factorē suū: ꝛ nō dic vt re
cedere possit a factore suo. Dic sub breuitate rñdeo q̄ li
Libtas ar bitrij vñ est. bex arbitriū est p̄ncipal̄r rā ad bn̄ opandū q̄z ad male
opādū in nob. nā dictū ē libex arbitriū ptinere ad rōz
vel volūtatē. In volūtate āt ē nāle ōsiderū seq̄ ī ueni
re sūmū bonū: vt alīs dictū ē. Et ē p̄ oīs nāle odiū ad
fugiendū malū. Rō aūt nō hz nisi iudicare q̄d sit bonū
quid sit malū. ꝛ ñ pl⁹ affiat q̄ ad iudiciuz ad vnū q̄z ad
aliud. Exq̄ seq̄t q̄ libras arbitrij fortior ē ad bonū q̄z ad
malū. ꝛ tō sapiētissime dixit Salomō. vt seq̄ possit ꝛ ñ
vt fugere aut recedere possit. Et vt tibi clar⁹ sit solutio
dubij q̄lit sit in nr̄a prāte ꝛ libertate seq̄ deū ꝛ facere bo
nū q̄z oē bonū p̄mo a deo mouēte p̄cdat. Nota duo
familiaria exēpla. quoz p̄mū ē diui. Aug. sup illō Job.
Qualiter aīa a deo atrabtur Nemo p̄t venire ad me nisi pr̄ me⁹ traxerit eū. Et ē tale
Imaginer⁹ vnū piscatorē q̄ hamo capit piscē: ille pōit
hamū ꝛ escā: ꝛ totū ponit sub aq̄s Cōsidera mō si est in
prāte alic⁹ piscis intrare gremiū piscator⁹ vl̄ nō. Dicen
dū ē q̄ nō. Nā ecto q̄ piscis capiat escā ꝛ amet. si pisca
tor nō traxerit sursum hamū ꝛ piscē. nunq̄z piscis exiret
de aq̄s nec ad piscatorē ascēderet: sz ncēe est vt piscator
trabat. Cōsidera secōo si in prāte piscator ē trabere ad
se pisces cū vult. Et sil̄r dicēdū est q̄ nō. Nā si piscator
p mille ānos traberet rursuz hamū. ꝛ piscis nō eēt affix⁹
hamo. nunq̄z traberet piscē. q̄s ḡ ordo ē hic. Est p̄mo q̄
piscator aprer hamū ī uolutū escā. demū mittat ī mare.
deinde q̄ pisc⁹ spōte veniat ꝛ capiat hamū sub esca. po
stremo xo q̄ piscator trabat piscē. Jā puto q̄ bēas inte
tionē. De⁹ ē piscator: q̄ posuit escā suoz p̄ceptoz ī hāc ma
ri magn̄ ī spacioso: sub q̄ esca latet ham⁹. i. amor. Nā oīa
p̄cepta ad amorē referunt. Ecce ḡ q̄ hic incepit: sz ncēe ē
q̄ tu seq̄ris ꝛ vadas ad capiēdū escā ꝛ amorē. ꝛ cū de⁹
p suū amorē trahat re. si ḡ tu nō venis nō traher⁹. ꝛ si ñ
te traxerit nunq̄z ibis ad eū. Bn̄ ḡ dic Salomō cū ḡrit
q̄d ē bō q̄ ipse est in libtate arbitrij vt seq̄ possit. Ad hoc
etiā facē q̄ Aug. dic ibidē vicz. Noli cogitare te ī uitū tra
hi. nō enī inuit⁹ trahit anim⁹ sz amore. Est q̄dā volūtas
cord cui dulcē pānis ille celest̄ porro si poete dicē licuit
Trahit sua q̄nq̄ voluptas ñ obligatio sz delectatio q̄n
to magis dicim⁹ trahi hoīem ad xp̄m q̄ delectat p̄fitere.
delectat brītudīe. delectat iustitia. delectat vita eēna q̄d
est xp̄s. Ramū oñdis ouī trahis eā. nuces oñdis pue
ro ꝛ trahis eū. Dinc ꝛ Amb. Uolūtariū militē sibi elegit xp̄s. volūtarū fuū diabol⁹ actionat. xv. q. i. Hō est.
Et in hoc est similitudo ad deū q̄ oīa opat fm̄ p̄silū volūta
tis sue nullo cogente. ꝛ homo est dñs actuū suoz.

Dico secundo qd cū. §. II.

Hō ē mi crocosm⁹ quent q̄d est bō q̄ nr̄ salomō rñdet vt astrolog⁹: ꝛ dic
q̄ ē dignitate sublimat⁹ zc. q̄si velit dicere q̄ ipe hō est
mior mūd⁹ q̄ dr microcosm⁹. Ubi debes scire fm Tho.
sup Job. in. c. i. q̄ mūd⁹ est tripler. scz magn⁹. imo maxi
mus: ꝛ est iste de⁹. scōs est medi⁹: ꝛ ē iste mūd⁹ creat⁹ in
quo sum⁹ nos. tertius est minor: ꝛ est hō. sic puto intelli
gebat Job. qñ dicebat: in mūdo erat. i. in scipo. ꝛ sic de⁹
est mūdus. Et mund⁹ p ipm factus est. ꝛ iste est de quo
Gen̄. i. In p̄ncipio creauit ds celū ꝛ terrā. et mūd⁹ cum
nō cognit. i. bō ad quē spectat cū cognscere. s. deū. sic enī
videt Ambr. hoīem appellare mūdū. di. xxxv. sexto die.
vbi dic q̄ p cibos mūd⁹ debebat iminui. i. bō p q̄s deside
rat augeri. vide ibi glo. et rōem assignt Damas. in. ū. li.
qr mūd⁹ dr bō: qr ptic̄pat cū oīb⁹ creaturis mūdi. p q̄d
etiā Bre. dic in ome. sup illō p̄dicate euāgelū oī creatu
id est homī q̄ dr oīs creatā rōe p̄dicta. hz enī in se silitu
dinē q̄si oīm. Unī Alan⁹ de plāctu nāe introducēs na
turā seq̄nte sic ait. Ego sū illa q̄ ad decorē mūdane ma
chine sil̄itudinē hoīs assimilaui naturā vt mea velut in
speculo ipi⁹ mūdi structura cōparear. Sic igit cū audis
regē intelligē hoīem eē q̄ dr rex vt sup̄ p̄ncipal̄ rex q̄ dr
mūd⁹ maxim⁹. ꝛ est rex. qr sic ille rex maxim⁹ oīa pugil
lo tenet. sic bō totū mūdū mediū in se ptinet. Et est enī
alius tert⁹ mūdus. ito vide staturā hoīs fm Ambr.
in exa. de ope scpte dici. et Lactan. li. de opificio dei addi
tis q̄busdā vt visuz fuerit. Primo in celo te natū scias: In fo
erectus ꝓstitut⁹ es: sursum spectās. Ceruix ꝓ rotunda re capi
vt celū. Decē enī sunt celi. s. lune vener⁹ amotose. mercu celiti
rij gr̄tiosi. solis lumiosi. martis vigorosi. iouis pluuiosi. natra
saturni rēpestuosi: et stellaꝛ fixaꝛ cristallinū. ꝛ empirre tinct.
um. p̄mos octo videm⁹ hinc sed nō duos vltimos. hos
celos q̄re in capite ꝛ vide solē ꝛ lunā duos oculos. mar
tē ꝛ mercurū duas aures. saturnū ꝛ iouē duas nares.
venerē vnū os. Illi mūdū illūināt ꝛ gubnāt hec septez
mēbra totū co: p⁹ ordināt ꝛ decorāt. stellarū celū in fcie
capitis ꝓsidera. cui⁹ stelle mītre ꝛ dec⁹ sūt capilli. q̄ in hoīe
ad decus ptinent vt pz in bis q̄ ex toto sunt capillatu
ra puari. Cristallinū q̄ nō vides bēs in frōte. vbi ē sen
sus cōis ꝛ empirreū in mēoria q̄rak. Sz hec aliq̄ntulū
alik notāda sunt. Primo capilli sunt neccrij ꝛ nimiū estiū
et validū frig⁹. Capitis ps supior vñ egredit̄ur capilli
posita ē ad defendēdū cerebz. capit̄ q̄dra forma est sic
nauis. nō q̄dre rotūda sz cōpressa aliq̄ntulū cui⁹ mediū
p̄ dici carina. anterior p̄ora posteri⁹ puppis. Et hec fi
gura neccria fuit vt meli⁹ in ipo capite distinguerēt̄ur
cellule sensuū. Frōs est libera ꝛ apta vt mētis habitum
pandat. ꝛ sic a malis cogitatōib⁹ abstrahas mētez. Su
palia sunt munimēta oc̄loz. ne si ds capite aliq̄d cadat
eos offendere possit. pilis nigr̄ ipleni vt visuz magis cō
fortent. sunt effosi vt bēant vnde recipiāt visibilia: sunt
palpebre vt a nocumēt̄ tegank: qr nobiles sunt. Sepiē
insup pellicul̄ ipsa lux vel pupilla regit. vt a nullo ictu
vel frigore ledi possit. Duo sunt vt si vn⁹ abesset: alter
nō deficit. nec plēs q̄z duo. qr turpitudo eēt ipa multiplici
tas. Aures aūt cadē causa due sunt. licz vnus ramus sit
auditus sicut ꝛ visus nōnisi vnus. in q̄b⁹ p̄mo abscō
dūtur foramina ne etiam ledank ab extra facte sunt vt
occulta ꝛ inuisibilia noscamus et tortuosa. Cartilago
cum carne extra aures in gyrū componūtur fit ad vo
cis dulcior hoatū. quia p̄cā sonus reuoluitur. melodia
quandā de nouo cōponit: et animus magis delectat.
Nares aūt ad hoc sūt facte vt cerebri purgamēta ꝛ ro
tius interior⁹ capitis inde extrahank. Et non est nasus
totus ex osse sed pars sed pars ex cartilagine. qr oport
et eū dilatari ꝛ ꝛtrahi. Per ipsas etiā nares odoramē
ta sumunk ad cerebri ꝓfortatōem. Os deniq̄z p cibo su
mēdo datū ē vt vita ꝓfuck. In ore enī dank dentes ad
masticandū: ne stomach⁹ grauek cibo grosso ꝛ sapidi⁹
que sumim⁹ factunt degustare. Os etiam ꝛ dentes
pro loquela formāda sunt data: que velut plectro per
cusso faciūt melodiā. Est enī ipa lingua vt plectz verbe
rans aerem sup palatū et dentes ꝛ labia: ouē simil pars
eoz deesset efficerek vox nō sonora. Dinc q̄nta melodia

ervarietas ꝓlonātiū sit nata. q̄ ꝓsiderare possz. in laudē sui. ꝓpter creatorē q̄ rantā ꝑpeciositatē ꝓtulit hoi. Sed qō singulariꝰ ē oīb aliis liguis. sola būana loq̄lā iuēit. cūcʒ aliis aialibꝫ eqñabꝫ muris. In hac ḡ figura capitiʒ rotiꝰ celestiʒ ornatꝰ ꝓtinet. ¶ Demū vero a cel' ad terrā descendūt rores z impressiões z calores nāles q̄bꝫ mūdꝰ gubernat ꝓtinue. Et b̄ in hoīe gula p quā ad corpꝰ nutriē dū ab aia descēdūr. cuiꝰ pulcritudinē z gratificatē si cōtemplat' fuerʒ: mirabiʒ. Inde pcedūt musculi q̄si rotiꝰ capitiʒ bases. q̄ celum sua fortitudie sustentat a deo sibi donata. Veniam' ad brachia vbi sunt manꝰ z digiti decē q̄ oīa ministrāt toti corpi nr̄o. q̄ celi sūt illi q̄ influūt nob nccria inferꝰ. ʒ est manꝰ agra ad largiendū mōstrā dū. digiti pcedūt ab vno frusto: tēdentes ad vnitatem vocendā. Post oēs celos sequit spera ignis quā repties in stomacho vbi irrēsissimꝰ calor est p digestiōe fienda. Aut stomachꝰ est velut olla: ad quā oīs calor corpis sequit cū cibū sucepit. Dinc dicimꝰ bonū signū post cibū frigꝰ: q̄ totus calor currit ad stomachū: z expimur mēbra esse subtiliora post cibū q̄s ante in hoīe sano. vt pz maxīe de digitis mittēdo z extrahēdo annulū. Post speꝛā ignis sequit spera aeris: in q̄ generant pluuie. nuces. et grandines z impressiões diuise. sine hoc non. nec p mentū hō viuere posset. hec in corde reḡre sine q̄ nec p se aliquis viuere valet in q̄ generant furta. homicidia. blasphemie ꝛc. Deinde seq̄tur terra ꝓfusa cū aq̄ vbi fit generatio z corruptio rer̄. Et b̄ q̄re in te homie in vētre corruptiōis z genitalibꝫ generatiōis. Et q̄ terra suo pōdere liberat. siue sup nihil est fundata. pꝰ istas pres due sequunt subtiles colūne: q̄bꝫ corpꝰ oīe vehitur nō sine miraclo grandi cū videas boues z oues z eq̄s z aialia alia miros b̄re pedes crura simlʒ z tibias fortiora cruribus hoīm. z tn̄ nō pñt recte ire ʒ solū prone pcedere. Iḡit hoc est miraculū q̄ terra nō ē sup graue corpꝰ fundata. Ista est solutio secūda. Nam cū queriʒ: quid est homo. tibi rñdet vt astrologo q̄ hō est totus mūdꝰ ꝑfectio omniū. Sic etiā rñdebat Anaxagoras q̄ interrogatꝰ q̄d essz hō: ait. mēsura oīm rer̄. vt br̄. x. metaph̄. Sic forsitan intelleꝛit Pitagoras q̄n interrogatꝰ ad q̄d natꝰ esset hō. ait. Cū videdi celū: vt dic̄ Lactan. iij. instit. c. xx iij. q: debemꝰ ꝓtēplari celū z cū ei' pulcritudinē cōgnoscimus ad nosmetipos reuerti. z nos ꝓfuare: ne tā nobilē creaturā dānare velimꝰ z eam auferre a celo. ¶ Et ista cōsideratio subleuat ad cū vt regem sequamur.

Tertia questio est .ℸ.III.

quid est homo: z hoc q̄tū ad corpis originē. Et ad hoc rñdet Salomō di. q̄ est ḡuitate ꝓformatꝰ vanitatiʒ. Et sic rñdet vt bonꝰ moralis z etbicꝰ. sic rñdebat pr̄ suus q̄ dicebat. Nō vanitati silis factꝰ ē. Facta pr̄ⁱ interrogatōe Dñi: quid est hō: q̄si puluis q̄ vēto flante tranfert. q̄si limus in terrā liquidā resolutꝰ q̄ b̄re nō pt firmitatem. Quapropt q̄d est hō sub interrogatōe z despectiue. pñūciādꝰ est. vbi nota q̄ dic̄ Pristi. in. iij. li. q̄ hō q̄ntuplicē būit diminutionē vsq̄ ad hāc die. Nā antiq̄tꝰ declinabat hic hō homonis. sic vtebat Ennꝰ q̄n dicebat Vulturʒ in siluis: miserꝫ māducabat homonē. Prīa ḡ sua diminutio fuit hic hō. inis. scōa ē homūculꝰ. tertia est homūtio. q̄rta est homulꝰ. q̄nta homusculꝰ. Prīa diminutio est tm̄ in obliq̄ z nō in recto. alie q̄uor sunt in obliq̄ z in recto. q̄. pculdubio nā būana tā primo fuit diminuta in obliq̄ ʒ nō in recto. q̄. pmo obliqua mlier fuit creata q̄ nō est pfecta sic vir. nulla tn̄ imꝑfectiōz ex hac creatōe acq̄siuit adā: ʒ ipa naka fuit imꝑfectior cū sua imꝑfectio q̄ latebat ad ex̄ patuit. Scōa diminutio fuit in recto in pmo pcō Eue. Nā tūc recte būana nā acquisiuit mortē corpalez ʒ nō spūalē. Tertia diminutio fuit etiā in recto qñ. s. ipse Adā peccauit. q̄ tūc fuit ipsa mors corpis z aīe. Quarta diminutio fuit qñ būit maledictōz z dictū ei fuit. In sudore vlr̄ tui vescer̄ pane tuo. Quinta diminutio fuit qñ expulsus est de paradiso Iḡit si q̄rʒ q̄d est hō. respice factorē vt recordeʒ te factuʒ fuisse. z tūc cognosces in ipso eē breui tpe tue factiōis. z quārā diminutionē habuisti. Uel pma diminutio fuit in peccato Eue. secunda in pcō Adam. tertia in peccato legis nāe. q̄rta in pcō legʒ scripture. q̄nta fuit i pcō habito ꝓtecto ꝓ legē gre. Et pma n̄ fuit in recto q̄ nō dānauit naturā būanā. ʒ oēs alias dānat: maxīe ꝓbentes. Uel pma diminutio fuit q̄n de adā fuit costa extracta. q̄ tūc diminuteē hō. Alie ꝯo q̄uor fuerr̄ q̄n p pcm̄ q̄uor elemēta ex q̄bꝫ ꝓpīk hō fcā sūt alterabilia iné se z ex eoꝝ actiuitate totꝰ corrūpik. z venit ab esse ad nō eē p mortē corpis. Iḡit si vis scire q̄d ē hō. facrē seq̄re et ꝓsiderab factionē q̄ de aliq̄ matia sis creatꝰ vl̄ factꝰ: et videbis eē tūc vanū. Un̄ bern̄. i suis ꝓtēplatoribꝫ sic ait. Attēde hō q̄d fuisti añ ortū. z q̄s es ab ortu vsq̄ ad occasum: z q̄d eriʒ pꝰ hāc vitā. pfecto fuisti qō nō eras ex vili matia postea factꝰ z vilissimo pāno inuolutꝰ. menstruali sanguie i vtero mr̄no fuisti nutritꝰ. cū ea tua fuit pellis secūdina. sic indutꝰ z ornatꝰ ad nos venisti ꝛc. mira ibi. Et be. ambro. in exa. de ope sexte ꝛei ait. Nōne hec oīa sic ymbra ꝑtereūt. nōne hec oīa fabula nōne scīi thesaurꝰ vānitas ē. nōne tuipse ꝑmis. Pcspice in pulue rē hoīm z vide q̄d de te nisi anis z ossa remānebūt. b̄ est ex corpe tuo. Respice inq̄: dic mihi q̄s ibi diues. q̄s ibi pauꝑ sit. discerne iopes ac potētes. nudi oēs nascimur. nudi morimur. nulla discretio inf. cadauera mortuoꝝ. nisi q̄ gut̄ ferent diuitū corpa deedita gule z luxurie: q̄s pauꝑis quē audisti crudelr̄ deꝛiꝛ. s. lazaꝝ. si ḡ ꝓsideras te factū videb. q̄d est hō. q̄ q̄d vanū. hec oīa ibi. Macrobiꝰ etiā de sōno scipionis dic̄. Alie idulse corpibꝫ ipʒ corpꝰ velut carcerē feridū. tenebrʒ horridū sordibꝫ z cruore iḡnarū partiū. Et. xiij. q. ij. i ecclīastico 6z. Terrā gerʒ. terrā teris. in trā reūrer̄ q̄ de terra sumer̄. fm aūr Aug. nihil informiꝰ terra. Dinc z virgiliꝰ i. vi. eneydos Nō mihi si līgue sint centū. oraq̄ cētū. Ferrea vox oīs sceler̄ deꝑhēdere formas. oīa penaꝝ ꝑcurrere genera possum. pā. Uniūsa vānitas oīs hō viues. Caro insup aut aplus. ꝓcupiscit adūsus spm̄: z spūs adūsꝰ carnē. z sic ꝓtinuū bellū ꝛrestinū. q̄ bellū repīnrak i mōnibꝫ celorū sibi ꝓxīs. Sic enī sunt duo motꝰ celoꝝ. s. motꝰ ꝓmi mobīlʒ q̄ theologi appellāt celū cristallinū. alij firmam̄tū q̄ est ab oriēte i occidētez vnikormis z ꝓtinuꝰ. Aliꝰ ē motus planetarū ad oppositū. ʒ de occidente in orientem ꝑ signa zodiaci. ita in homie est duplʒ motꝰ in apperendo. s. motꝰ sensualitatiʒ. z motꝰ rōnis ex spū q̄ sunt oppositi. Un̄ z alanꝰ de cōplanctu nake. sicut ꝓ raptuʒ firmamēti volubilitatē motu ꝓrio exercetꝰ militat planetaꝝ. sic in hoīe sensualitatʒ rōnisq̄ hostilitas ꝓria reperit. Rōnis enī motꝰ ab ortu celestiū oriēs. occasuz ꝑtranseūs. terrena ꝓsiderādo regyrat in celum. Ecōtrario motꝰ sensualitatiʒ planetaꝝ ꝓ rōnis firmamētū in terreꝛ stria occidēs aliq̄n labunt. Et nota q̄ hō vlera ꝓpīā accēptionē aliq̄n sumit ꝑ parte rōnali. z dicit hō interior aliq̄n ꝑ pte sensuali seu corpe. z ōr exterior hō. z ō vero q̄. ij. Coz. iij. Licz noster exterior hō corrūpat tn̄ bis q̄ intus est hō nr̄ renouat de die i diē. Iteē de ꝓmp: hoīes et humēra saluab dñe. i. rōnabiliʒ viuētes: z bestialiter salute nakali z salute spirituali cū bestie ꝓcerrūt i hoīes sicut Nabuchodonosoꝛ ꝑ pniam. De scō. i. Cozin. iij. Cum sint inter vos zelus z ꝓtentio nōne fm hoīez ambulatis. Aliq̄n sumit hō ꝑ diabolo. et ōr malꝰ hō. psal. Nō timebo q̄d faciat mihi hō. Et alubi. Eripe me dñe ab homie malo. i. dyabolo. vel meipso fm Bern̄.

Pā. 38. Ad gal. 5

Pā. 35.

Psal. 55. Psal. 129

Titulus secundus de pō

tentijs anime. ¶ Capitulum primum de potentijs anime in communi.

In hoīe ē rātū vna anima.

IN homie nō sunt plures anime per eētiā differentes scz nutritiua. sensitiua. z intellectia. sz vna tantū: scz intellectiua ꝓtinēs in se illaz triplicem virtutē. s. nutritiuū. sensitiuū. et intellectiuū. ¶ Ñ in libro de ecclia dogmatibꝫ dicit. Neqz duas animas dicim⁹ eē in vno homine. sicut Jacobꝫ z alij syroꝝ scribūt. vnā animalē qua animat corpus z qua imixta sit sanguini. altera spūalē que rōnē administrat. sed dicim⁹ vnā z eandē eē aiam in hoīe q̄ z corp⁹ sua societate viuificat. z scipaz sua rōe disponit. ¶ Pro bui⁹ maiori declaratiōe dicit be. Tho. in ꝑma parte. q. lxxvi. art. iij. q̄ plato posuit diūsas animas esse in corpe vno: eria fm organa distinctas ꝗbus diuersa vite opa attribuebat dicēs. Cum nutritiua esse in epate. ꝓcupiscibil' in corde. cogitatiua ī cerebro. Quā opinionē Arest. reprobat in li. de aīa. Apparet aūt b esse impossibile. s. plēs animas in vno corpe esse differentes p eētiā p istō. qz vna operatio aīe cū fuit intēsa impedit aliā: qō nullo mō ꝓtingeret: nisi ꝑncipiū actionū eēt p eētiā vnū. Posuit z alias duas rōnes q̄s ibi potes videre. ¶ Dicendū est q̄ q̄ eadē nūero est aīa in hoīe nutritiua. sensitiua z intellectia. Quō aūt b ꝓtingat de facili cōsiderari pōt si q̄s differētias spēz z formaz attēdat. Inueniunt enī spēs rez z forme differre ab inuicē: sic p secrum z min⁹ perfectū. sicut in rez ordine animata sūt pfectiora inanimatis: z aīalia plantis: z boīes brutis: z in singul' horz genez sunt ḡdus diūsi. ideo Aresto. in. viij. metb. assimilat rez spēs nūeris qui differūt specie fm additionē vl subtractiōem vnitaris. Et in. ij. de aīa cōparat diuersas aīas specieb⁹ figuraz quaz vna continet aliam. Pentagon⁹ ꝓtinet tetragonū z excedit. sic aīa intellectiua ꝓtinet in se sua virtute quicqd habet aīa sensitiua brutoz: et nutritiua plantaz. Sic superficies que habz figurā pentagonā nō p aliā figurā est tetragona. et per aliā pentagona: qz superflueret tetragona ex quo in pentagona ꝓtinet. sic nō p aliā animā sortes est homo. et per aliā: sortes ē aīal. sed p vnā z eandē. et ligz embrio prius hēat aīam sensitiuā: tñ hec abijcit aduenīte pfectiori. scz rationali que est intellectiua z sensitiua simul. Dec tho ¶ Quātis āt in homīe nutritiua z sensitiua cōmun⁹ z prius dicant potentie q̄ anime. tñ aliqñ aīe dicunt. Et de anima nutritiua potest intelligi illud qō dixit Petrus ꝓpo. Animā meā pro te ponā. i. vitā. que ptinere videt ad nutritiuā. Alienatus enī ab intellectu actu psenti et ab oñi sensatiōe adhuc pt viuere vt fuit in paulo. sed nō alienat⁹ a nutritiua. De aīa sensitiua dr Job. xij. Qui amat aīam suā pder eam. ibi in eā est relatio simplex: et est sensus: Qui amat aīam suā rōnalez: vere perdit. i. mortificat animā sensualē suam. scz quo ad illicita ad q̄ inclinat. vt a visu. auditu. ab appetitu illicitorum venereoz z bmōi. De aīa intellectia intelligit illud Job. xvij. Animā meā ī ma. me. ponet. Et ps. Anima mea in mānibꝫ meis sp. idest discussio rōnis q̄ ptinet ad aīam intellectiuā. in manibꝫ. i. in opibꝫ meis: ad considerandū si licita sunt vl illicita. Ps. xviij. ¶ Et de hac triplici simul pōt exponi illud Job. x. Bon⁹ pastor aīam suā pōit pro ouibꝫ suis. siue illud intelligat de plato q̄ ad subditos. Siue moral' de q̄cunqz ꝓuoso q̄ ad greges cogitationū. affectionū z operationū: vt rangz oues sint cogitatiōes z actiōes innocētie z obedientie mānsuetudis patientie ac būficentie z bmōi. Talis enī si est bon⁹ potnit si expedit pro ꝓseruatiōe ouiū z aīam nutritiuā. i. vitam sensitiuā. animā respiciendo. audiēdo. admonēdo. discurrendo p salute corz. aīam intellectiuā orando. meditando. studendo. ꝑdicando z bmōi. Figura in Jacob qui ꝗgas populeas: z amidalinas ponebat partim decorticatas in aqs ante oues q̄z erat pastor dū bibebāt que fm Greg. in moralib⁹ signāt exempla patruz ꝑtim fm historiā. partim fm sensum spūalē aīab⁹ ꝓponenda vt ex horz aspectu concipiāt ꝓposita varijz actionū virtutis. Beñ. xxx. Figura in Dauid qui pugnabat cū leones et vrsos p ouib⁹ suis. z sic morti se exponēs. i. Re. xvij. In moyse etiā qui minauit gregē ouiū ad interiora deserti: vbi vidit rubū ardētē nō cōsumi Exo. iij. Sic pretatus suis orōnib⁹ z exemplis debet oues subditas ad visionē supnoz ꝓducere. Sicōm b eria potest exponi illud. Magnificat anima mea dñm. Nam q̄ntū ad animā vegetariuā magnificauit realr dñm Jbm augmētando paulatim in vtero z nutrīdo: z sic fec magnum corpalr. Vel etiā magnificauit generādo ipm sine būano ope. z sic oñendo in se magnā dei potēriā. Et sic cū maria sorore aaron inuitat nos ad idē dicēs. Lantem⁹ dño: gloriose enī magnificat⁹ est zc. Exo. xv. Magnificat quātuz ad sensitiuā dñm exēplariter exponēdo sensus suos. et vincēdo oēs passiones ꝓcupiscibiles et irascibiles: vt dicere possz illud apli. Magnificabit ꝝpus in corpe meo. Tertio magnificauit q̄ntū ad intellectiuā animā: videlicet affectū in diuinis exultando. ibi. Exultauit spiritus me⁹. Intellectu se paruā cognoscēdo. ibi Quia respexit hu. an. sue zc. Memoria recolendo beneficia sibi collata. Qr fec mihi mag̃ zc. Et sacra doquia sicut locut⁹ est zc. Et ad idē inuitat nos pō. dicēs Magnificate dñm mecū. et sic magnificauit virtualiter.

Pō. Pō.

Unitur autē anima

rōnalis corpori nō mediāte aliquo corpe nec mediante aliqua dispositione accidentali sz p seipam. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe dic btūs Tho. in. i. pte. q. lxxvij. arti. i. q̄ cuz anima vniat corpori vt forma: est impossibile q̄ vniat aliq̄ corpe mediāte. Cui⁹ rō ē. qz sic dr aliqd eē vnū quō et ens. Forma āt p seipaz fac rem eē in actu. cū p eētiā sua sit actus: nec dat eē p aliqō mediū. Ñ vnitas rei cōpositi ex matia z forma est p ipsam formā: q̄ fm seipsam vnit matie vt act⁹ eius. Nec est aliqd aliud vniēs nisi agens qō fac materiā esse in actu. vt dr in. viij. metba. Ñ pz falsas eē opiniōes illoz. q̄ dixēr aliq̄ corpa esse media inter aīaz z corp⁹ boīs. Quoz qdā vt plato nici dixērūt q̄ aīa intellectiua hz corp⁹ incorruptibile ibi vnitū naturalr a q̄ nunqz sepat in eo mediante vnit corpi corruptibili boīs. Quidā alij dixēr q̄ vnit corpi mediāte q̄dā spū corpeo. Alij dixēr q̄ vnit corpi mediante luce: quā dicūt eē corp⁹ z de ānte essentie natura. ista q̄ aīa vegetabil' vnit corpe mediāte luce celi siderei Anima sensibil' mediāte luce celi cristallini. Alia intellectiua mediāte luce celi empirrei. Qō ficticiū z destructibile apparet. Tum qz lux nō est corp⁹. tū quia quīta essentia nō venit materialr in cōpositōem corpis mixti. cum sit inalterabilis sed tñ virtualr. cum etiā qz aīa vnit immediate corpi vt forma matie. Quātis aūt subtracto seu deficiente spū q̄ est q̄ddā corp⁹ subtile. aīa sepat a corpe et sic deficiat vnio aīe ad corpus. Hoc nō efficideo qz ille spūs sit mediū ad causandū illā vnionē. sz qz tollit dispositio p quā corp⁹ē dispositū ad talem vnionē. Est tñ predictus spūs mediū in mouēdo: sic ꝑmū instrumētum motus. qz partes enī grossiores corpis mouet anima p partes subtiliores. vt p ignē z aerē. i. p colera z sanguinē Sz nec mediāte aliq̄ accidente vnit aīa corpori. Ratio est fm Tho. vbi supra. qz cū accīs posteri⁹ sit substan-

tia et tpe rōne vt dicit. vij. metb. nō potest intelligi aliq̄ forma accidētalis in materia ante aīam q̄ est forma substātialis. Preter illā vnionē aīe cū corpi. nō pōt aīa nra vniri cū deo. p caritatē ⁊ feruēs desiderū. ps. Adhesit aīa mea post te. s. caritatē. ⁊. s. Cor. vj. Qui adheret dō vn⁹ spūs est cū eo. pōt vniri cū ꝑdo p volūtatis ꝓformitatē. vel in bono. vt illi de quib⁹ dicit Act⁹. iiij. Multitudinis credētiū erat cor vnū ⁊ aīa vna in dño. vl ī malo. vt iudei de q̄b⁹ dic̄. ps. ij. Principes ꝓuenēr in vnū ad do. pōt ⁊ vniri aīa cū corpe suo. i. appetitu sensitiuo. iuxt illō ps. Sitiuit in te aīa mea. i. s. cupīdo dissolui. et bi sūme placere volūtatē tuā in oīb⁹ cōplere. q̄s m'ripl'r tibi caro mea. i. appetit⁹ sensitiu⁹. ⁊ oīa mēbra corpis ad idē subūtunk spūi ⁊ in vnū ꝓuentūr cū aīa ad operandum ꝑtuosa. Solus tn̄ xp̄s etiā viator habuit pfecte et oīmode hāc vnionē. vñ aīam suā appellat vnicam.

Aīa scd̄m Augustinū .§.II

in. vj. de trini. in vnoq̄z corpe ⁊ in toto est tota ⁊ ī q̄libet pte corpis est tota. Hui⁹ rōem assīgt. b. Tho. in. j. pte. q. lxxvj. dis. cā aīa vniat corpi nō vt motor tantū sz vt forma ei⁹. nec̄e ē q̄ sit ī toto tota ⁊ in q̄libet pte tota. nō enī est forma corpis accidētalis sz subalis. forma aūt subal' nō solū est pfectio tot⁹ sed cuiuslibet ptis cū totū constat ex ptib⁹. forma tot⁹ q̄ nō dat esse singulis ptib⁹ corporis. est forma q̄ est cōpositio ⁊ ordo sic̄ forma dom⁹. ⁊ talis forma est accidētalis. Aīa vero est forma subalis. Vñ oportet q̄ sit forma ⁊ act⁹ nō solū tot⁹ sed cuiuslibet ptis. ⁊ tō recedēte aīa sicut nō ꝺr aīal ⁊ bō nisi equiuoce quēadmodū aīal pictū ⁊ lapidēū. ita est de manu ⁊ oculo ⁊ carne ⁊ osse vt ꝑbs dicit. Cui⁹ signū est q̄ nulla ps corpis hz ꝑtiū op⁹ aīa recedēte cū tn̄ oīe q̄d retinet speciē retineat opationē speciei. Ala⁹ aūt est in eo cui⁹ actus est. Vñ oportet aīam esse in toto corpe ⁊ in q̄libet pte eius. Hoc aūt intelligendū nō est fm q̄titatiuā totalitatē q̄a bāc nō habet. q̄ aīa nō est q̄ta nec etiā fm totalitatem ꝺrutis q̄ nō fm q̄libet suā potentiā est in q̄libet parte corpis. sed fm visum in oc̄o. fm auditū in aure. ⁊ sic ō alijs. Sed est tota in q̄libet pte fm totalitatē pfectionis. et essentie. sicut in superficie alba. tota albedo est in superficie. ⁊ in qualibet pte superficiei fm totalitatē pfectionis et essentie. Potentiaz aūt aīe q̄ quedā sūt in ea fm q̄d excedunt totā corpis capacitatē. s. intellect⁹ ⁊ volūtas. huiusmodi potētie in nulla pte corpis esse dicunk. Alie ꝺo sunt cōmunes aīe ⁊ corpi. vñ nō oportet q̄ taliū potētiaz quelibet situm qualibet pte corpis. sed in illa corpis pte proportionata ad talis potentie operationem.

Sciēdū aūt q̄ ipa .§.III.

essentia aīe nō est ei⁹ potētia. Si enī vt dicit Dio. v. c. angelice hierarchie. celestes spūs. i. angeli diuidunk ī essentiā ꝺrutē ⁊ operationē. mlromagis dicendū de aīa q̄ est ī ferioris grad⁹ in ordine intellectuoz aliud esse ētiaz aliud ꝺrutē ⁊ potētiā. Pro cui⁹ declaratōe dicit. b. Tho. in. j. pte. q. lxxvij. ar. j. q̄ est impossibile dicere q̄ essentia aīe sit ei⁹ potētia sz quidā posuer̄. Et rō est. q̄ cū potentia ⁊ actus diuidāt ens ⁊ q̄liber gen⁹ entis oportet q̄ ad idē gen⁹ entis referak act⁹ ⁊ potētia ⁊ ideo si actus nō est in genere sube potētia q̄ est ad illū actū nō pōt esse ī genere sube. Operatio aūt aīe nō est in genere sube. sed in solo deo cui⁹ opatio est ei⁹ suba. Vñ dei potētia q̄ est opatiōis ꝓncipiū est ipa dei essentia. q̄ esse nō pōt necessaria nec in angelo vel alia creatura. Vñ sequit q̄ nec aīe potentia est in genere sube. Essentia aūt aīe est ī genē sube ergo essentia ei⁹ nō pōt esse potētia ei⁹. Alia rō q̄ aīa fm essentiā suā est act⁹. si q̄ ipa essentia aīe esset ītermedia tū opatiōis p̄nciplū semp habens aīam actu. bret operatiōe sicut semp habēs aīam actu est viuū. sed inuenit habēs aīam nō semp habere in actu opa vite vt cū dormit ⁊ hmōi. Si aūt q̄rat quid sit potētia aīe ex q̄ nō est eius essentia. Rñdet. b. Tho. vbi. s. q̄ est accidēs. put accidēs diuidit ꝑ subam. Sic enī nihil est medīū inter subam ⁊ accidēs q̄ diuidunk fm affirmationē ⁊ negationē. s. esse in subiecto vel nō esse in subiecto. Et sic cum nō sit suba ipa aīe. oportet q̄ sit accidēs q̄libet potētia ei⁹. et est in scōa specie q̄litatis. Ex put accidēs accipit fm q̄ ponit vnū ex quinq̄z vlib⁹ sic nō est accidēs potentia aīe. Nā fm hūc modū aliq̄d est medīū inter subam et accidēs q̄ ad subam primet quicq̄d est essentiale rei. Nō tn̄ quicq̄d est ex ētiā rei. pōt sic dici accidēs. sz solum q̄d nō causak ex ꝓncipijs ētialib⁹ spēi ꝓpriū enīz nō est de essentia rei. sz ex ꝓncipijs essentialib⁹ spēi causak. vñ medīū est inter subam ⁊ accidēs. ⁊ hmō potētie aīe pōt dici medie inter subam ⁊ accidēs. q̄si ꝓpietates aīe naturales. sicut risibile ꝺr ꝓpriū hoīs. ⁊ calor ꝓprium ignis ⁊ hmōi. Q̄d aūt Aug. dicit q̄ noticia ⁊ amor nō sūt in aīa sicut accidētia in subiecto. intelligit ꝑ cō parank ad aīam. nō sicut ad amātē ⁊ cogīscentē. sz vt cō parank ad eā sicut ad amatā ⁊ cognitā. q̄z ipa subalis essentia aīe cogīscit ⁊ amat. Et sic etiā intelligendū cum idē dicit. q̄ mēoria. intelligētia. ⁊ volūtas sūt vna essentia. Vel etiā fm alios pōt dici. q̄ hec locutio ꝺrificat fm modū q̄ totū potētiale ꝑdicat de suis ptib⁹. q̄z enī tale totū adest singulis ptib⁹ fm totā essentiā. sed nō fm totam ꝺrutē. iō ꝑdicat de q̄libet pte ei⁹. sed nō ita ꝓprie sic totū vle. Q̄d etiā pbs dicit in. ij. de aīa q̄ illō ꝓmo sentim⁹ ⁊ intelligim⁹ est aīa. nō ex ꝺ sequit q̄ ētia aīe sit eius potētia sed q̄ hoc tpm q̄d forma accidētalis cuiusmodi est potētia aīe. est actiōis p̄ncipiū habet a forma subali. Et ideo forma substātialis est primū actiōis principium sed non proximum.

Ponūt aūt he po- .§.IIII.

tentie aīe esse bona media. mgr̄ enī sen. li. ij. dis. xxvj. post Aug. ponit tripliciē differentiā bonoz. s. mima. media. ⁊ magna. videlz bona tpalia. naturalia ⁊ ꝺrtualia. ⁊ q̄z oīa a deo accepisti fm Apl'm. Recordare q̄z accepisti bona ī vita tua dixit abrahā Lu. vj. Tpalia quidē ad recte dispēsandū. Naturalia ad bñ exercendū. Virtualia ad ꝓfuse agendū. Tpalia vt diuitie bona sūt. q̄z organice deseruiūt felicitati fm pbm. i. sunt instīa ad vitam virtuosam. Qui enī sibi thezaurisat ⁊ tpalia nō distribuit fm rectitudinē dānationē incurrit. Vñ cuidā diuiti qui sibi ꝑpi dicebat. Alia mea bēs multa bona posita in annos plīmos comede. dēpse tē. dictū fuit a deo. Stulte aīam tuā hāc nocte reperēt a te Lu. xij. sup q̄ cuangelio dicit Ambr. Tu. s. diues suscepisti dei munera. ⁊ in sinū tuū redactis nil te putas facere iniquū. si tāmultorum vice subsidia solus obtineas tē. dis. xlvij. sicut bi. Bona naturalia sūt potētie aīe interiores ⁊ exteriores. quib⁹ opamur quib⁹ pōt aīa bñ ⁊ male vti. sicut et bonis tpalib⁹. Et de his pōt illud exponi ps. Bonoz meorum nō indiges dñe. i. opm nroz q̄ procedūt a potentijs. Exercere aūt debet ds hmōi bona ⁊ bñ. als ea inuanuz accepit. ps. Qui nō accepit inuanū aīam suā b. s. habitabit in tabnaculo tuo. Bñ aūt exercet hmōi bona cū penitet ⁊ se mortificat fm illō ps. Tabescere fecisti sic̄ aranea aīam ei⁹. i. fm glo. Fecisti tu de⁹ vt aīa ꝑ ꝑtua sit tabida. i. būilitate infirmata sic̄ aranea q̄ etiā leui tactu manus tabescit. i. deficit a ꝺrute sua ⁊ vigore. sic aīa corrupta ⁊ penitēs a ꝓtactu man⁹ diuīe inspiratōis deficit a vigore superbie ⁊ monk vite ꝑstine. Aranea est subtile corpus. terrena desert. alta q̄rit. emissiōe viscez telas texit. Sic ꝓuersus ⁊ corrept⁹ q̄ priam corp⁹ extenuat. mundi

Potentia aīe est accidens.

Potentie aīe quatuor bona sunt.

ps. 15.

ps. 23.

ps. 38.

ſnſima ꝓtenit.celeſtē ꝺuerſationē appetit.ſubtiles opaꝛ/
tiões ex timore dñi facꝭ.Bñ exercet aīa potēcias dū itel/
lectū ꝛ affectū ad ſupna erigit.Unꝺ ps.Aīa mea exulta/
uit in dño ꝛ delectabit ſ in deo ſalutari ſuo. oſa oſſa mea
dicēt.dñe ꝙs ſimꝭ tibi.Exultatio ꝛ delectatio aīe eſt ipſa
maxīa cōplacētia quā bz volūtas ex cognitōe ꝛ ꝺſidera
tiōe intellectuali.diuīe ꝓuidētie ꝛ beniuolētie magne
ad ipam aīam.Prouidētia ꝺo in dño q ſi bonꝰ eſt pui/
det ſuiſ ſuis Beniuolētia ī ſalutari q ſic ꝺr q nos ſaluat
Oſſa aīe ſūt potētie.qꝛ ſic oſſa inſepabilr inherēt carni
et dāt ei robur ad opandū.ita potētie inſepabilr ſūt in
aīa.ꝛ ex his eſt virꝰ bomī ad opandum.Oēs q potētie
admiratōe q̄dā cuiuſdā reuerētie debēt exprimētali gu/
ſtu intelligere nullū eſſe ſiłem deo.Bonis ſpualiby non
pōt ꝙs male vti.De qby pōt illō intelligi puer.xſ.In bo
nis iuſtoꝝ.ſ.opiby ſpuū exaltabitur ąuitas. Eſa.lviij.
Implebit ſplēdoꝛiby aīam tuā.Uirtutes ſūt vt quidā
radij quiby aīa illuſtrat in baptiſmo.q bona ꝺz augere
iuxta illud ps.Ibūt de ſtute in virtutē.Nam qui acce
pit bonū vnꝰ ꝛaleri deſignātis aliꝭ grām. qꝛ nō auxit
ſed ꝺſeruauit.fuit eo priuatꝰ ꝛ ꝺſulsus Matb.xxv.Re/
coꝛdare ergo quia recepiſti ꝛ ad quid recepiſti. et ſic fm
ps.Aīa mea in bo.demo.ſ.ad recoꝛdandū.

ps. 85.

ps.24

Potētias aīe eēplu .§.V.

Plēs ſūt potentie anime.

res ponit pbs in.ij.de celo. Et mgr ſen.) lib.diſt.xij.q ne
ceſſe eſt ponē fm.b.Tbo.in.) pte.q.lxxvij.ar. ij. Nā ſic
infume eſt diſpoſitus ad ſanitatē que eſt q̄dā pfectio coꝛ
poꝛis aīalis.qui nō pōt ꝺſeq pfectā ſanitatē ſed aliquaꝝ
modicā ꝺſeq paucis remediis. Melꝰ aūt diſpoſitꝰ eſt
qui pōt ꝺſeq pfectā ſanitatē ſed remediis miꝛis. Et ad/
huc melꝰ q remediis paucis pfectā ꝺſequi pōt. Optie
aūt qui abſq remedio pfectā bz ſanitatē. Ita dicenduꝫ
de bonitate ꝛ pfectōe reꝝ vtcz q illeres q̄ ſūt infra boēz
vt aīalia ꝛ inſenſibilia.quēdā ꝑticularia bona ꝺſequūt
nō aūt pfectā bonitatē ꝛ vłem q̄lis eſt deus.ꝛ ideo q̄sdā
paucas ꝛ determinatas ſputes ꝛ opatōes bñt quiby illā
aſſequunt.Nō aūt pōt ꝺſeq pfectā ꝛ vłem bonitatē. qa
pōt adipiſci bꝛitudinē.ſz tñ qꝛ eſt in vltio gradu fm na
turā coꝛ q̄by cōpetit bꝛitudo. Iō miꝛis ꝛ diuerſis opan
tiby ac ſputiby ſeu potētiis indiget aīa būana ad ꝺſe/
quēdā hmōi pfectā bonitatē.angelis ꝺo miꝛ diſitas
potētiaꝝ cōpetit. In deo aūt nō eſt aliqua potentia vel
actio ꝓtereꝰ eſſentiā. Eſt enī alia rō quare aīa būana eſt
in diſitate potētiaꝝ vtcz qꝛ eſt in ꝺfinio coꝛpalū ꝛ ſpi/
ritualiū creaturaꝝ. Et iō ꝺcurrit ī ipa ſputes vtrarūcz
creaturaꝝ. ¶ Sciendū etiā fm.b.Tbo.vbi.ſ.q q̄dam
opatiões aīe ſūt q exercenk ſine oꝛgano coꝛpali vt intelli/
gere ꝛ velle. Unꝺ potētie q̄ ſūt baꝝ opationū principia.
ſūt in aīa vt in ſubiecto. Quedā viro actōes ſūt aīe que
exercenk p oꝛgana coꝛpalia ſicut viſio p oculū ꝛ audꝰ
per aurē. Et ſiłe de oīby aliis opatiōiby ſenſitiue ꝛ nutri/
tiue pris. Et potētie q̄ ſūt baꝝ opationū principia ſunt
in ꝺiūcto.vt in ſubiecto.ꝛ nō in aīa ſola. Unꝺ pbs in lib.
de ſom.ꝛ vigi.dicit q ſentire nō eſt ꝓpriū aīe neqꝝ coꝛpo
ris ſz ꝺiūcti. Dicūk aūt potētie eſſe aīe nō ſicut ſubiecti
ſed ſicut ꝓncipiū.qꝛ p aīam ꝺiūctū bz q tales opatiões
poſſit opari. Fluūt q̄ oēs potētie etiā ſenſatiue ꝛ vegeta
tiue ab eſſentia aīe ſic a ꝓncipio. Sūt enī q̄dam ꝓpieta
tes naturales eꝰ.ſz ſubiectū eſt cā ꝓpioꝝ accidētiū. vñ
et ponīk ſubiectū in diffinitōe accidētis. ¶ Notandum
etiā q oīs actio ꝓcedit ab aliq potētia ꝛ eſt circa aliq̄ō
obiectū ſeu materiā. potētia enī fm id q̄ eſt potētia oꝛ/
dinat ad actū ꝛ diſificat fm diſam rōem actꝰ. ꝛ actꝰ
diſificat fm diſam rōnē obiecti. Dvia enim aliud eſt
coloꝝ inq̄ntū obiectū viſus. aliud ſonꝰ inq̄ntū obiectū au
ditus. Iō diuerſa oīno actio eſt videre ab audire. ꝛ quia
diuerſa rō actōis vtriuſcz.lō etiā potētie diſe vñ proce
dūt illi actꝰ. Potētia aūr aut eſt actiua aut paſſiua. Ac
tio aūt eſt ꝓcedēs a potētia actiua.alio mō ſe bz q̄ ꝓce/
dēs a paſſiua erga ſuū obiectū. Cōpak enī obiectum ad
actū potētie paſſiue ſic ꝓncipium ꝛ cauſa mouēs. coloꝝ
enī inq̄ntū mouet viſum eſt ꝓncipiū viſiōis.ſic ꝛ intelli/
gentia eſt potētia paſſiua.ad actū aūt potētie actiue cōꝑ
parak obiectū vt terminus ꝛ finis.ſic augmētatiue ſpu
tis obiectū eſt q̄ntū ad pfectū qꝺ eſt finis augmēti ex bis
duoby actio recipit ſpeciē.ſ.ex ꝓncipio vt fine ſeu fmio.
et ſic ē nēcē q potētie diſtificenk fm actꝰ ꝛ obiecta.

Quicq ſunt genera .§.VI.

Quinq ſunt genera potentiaꝝ

potētiaꝝ fm pbm.in.ij.de aīa.vtcz vegetatiuū.ſenſitiuū
appetitiuū.fm locū motiuū ꝛ intellectiuū. Pro cui⁹ de/
claratōe dic.b.Tbo.in.j.pte.q.lxxviij.ar.j.q genera po/
tentiaꝝ diſtinguunk fm obiecta actuū ipaꝝ.q̄nto enim
potētia eſt altioꝝ tāto obiectū vłꝰ reſpicit. Obiectū aūr
opatiōis aīe triplici ordine pōt ꝺſiderari.alicuꝰ enī po
tentie aīe obiectū eſt ſolū coꝛpꝰ aīe vnitū. Et ꝺ genꝰ po
tētiaꝝ dicīk vegetatiuū. nō enī vegetatiua agit niſi in
coꝛpꝰ cui vnīk aīa. Eſt aliud genꝰ potentiaꝝ qꝺ reſpicit
vłius obiectū.ſ.oīe coꝛpꝰ ſenſibile ꝛ non ſolū coꝛpꝰ cui
aīa vnīk. Eſt alteꝝ genꝰ potētiaꝝ qꝺ adhuc reſpiciꝝłꝰ
obiectū.ſ.nō ſolū coꝛpꝰ ſenſibile ſz etiā oīe ens. Et ex ꝺ
pater q iſta duo genera potētiaꝝ bñt opationē nō ſolū
reſpectu rei ꝺiūcte ſed etiā extrinſece rei reſpectu. Cum
aūr opans opꝛeat aliq̄ mō ꝺiūgi ſuo ſubiecto.nec eſt rē
extrinſecā q̄ eſt obiectū opatiōis aīe. ſcōm duplicē rōez
ad aīam cōpari. Uno mō fm q nata eſt ꝺiūgi aīe ꝛ in
aīa eſſe p ſuā ſiłitudinē. Et q̄ntū ad ꝺ ſūt duo genera po
tētiaꝝ.ſenſitiuū reſpectu obiecti minꝰ cōis qꝺ eſt coꝛpꝰ
ſenſibile.ꝛ intellectiuū qꝺ eſt reſpectu obiecti cōmuniſſi
mi qꝺ eſt ens vłe. Alio mō res extrinſeca q̄ eſt obiectuꝫ
opatiōis cōpak ad aīam fm qꝺ ipa aīa inclinak ꝛ rendi/
tur in ipam rē exteriorē. Et fm hāc opationē ſūt duo ge
nera potētiaꝝ.vnū.ſ.appetitiuū fm qꝺ aīa cōparatur
ad rē extrinſecā vt ad finē q̄ eſt ꝑfū in intentiōe. Et ꝺ ap
petitꝰ qui ꝺr appetitꝰ aīalis.diſtinguik ab appetitu na
turali. Appetitꝰ enī naturalk eſt inclinatio cuiuſlibet
rei ad aliq̄ꝺ ex natura ſua.ꝛ ſic naturali appetitu q̄libet
potētia deſiderat ſibi ꝺueniēs. ſz appetitꝰ aīalis ſequit
formā apꝓhēſiuā.ꝛ ad huiꝰ appetitū reqrik ſpālis potē
tia aīe ꝛ nō ſuffic ſola apꝓhēſio. Uſus enī naturalr ap
petit viſibile ſolū ad ſuū actū.ſ.ad videndū. Aīal autem
appetit rē viſam ꝓappetitū nō ſolū ad videndū ſz etiam
ad alios vſus. Aliꝰ genꝰ potētiaꝝ eſt motiuū fm locuꝫ
pur.ſ.aīa cōpak ad rē exteriorē ſic ad terminū opatōis ꝛ
motꝰ. Ad ꝺſeq̄ndū enī aliq̄ꝺ deſideratū ꝛ intētū omne
aīal mouek.ꝛ q̄uis ſenſus ꝛ appetitꝰ ſint ꝓncipalia mo
uētia in aīalibꝫ pfectꝫ.nō tñ ſenſus ꝛ appetitꝰ inq̄ntum
hmōi etiā ſunt ſufficiētia ad mouendū.niſi ſupadderet
eis aliqua virtus. Nā in īmobilibꝫ aīalibꝫ eſt ſenſus et
appetitus nō tñ habēt vim motiuā. hec aūt vis motiu
a eſt nō ſolū in appetitu ꝛ ſenſu vt in operāte morum.
ſed in ipſis ptibꝫ coꝛpis.vt ſint abilia ad obediendū ap/
petitui anime mouentis.hec.b.Tbo.

Appetitꝰ naturalis diſtingui/ tur ab ap petitu ani mali

Potentiaꝝ aūt aīe .§.VII

De vſu ⁊ exercitio bono po tentiaꝝ aīe

rōnalis cū quinq̄ ſint genera fm pbm.in.ij.de anima.
et omnis actio humana ab bis ꝓcedens.tunc bene agi/
tur et meritorie quādo ex gratia in anima agitur. vnde
ps.2.Aīa mea illi viuet.ſ.vita grē.ꝛ ſemē meū ſeruet ipi.
ſemē ſpūale ſeu generatio aīe ē ꝺntuplex genꝰ potētiaꝝ
q̄ fluūt.ꝛ ſic generank ab aīa. Que tūc fuūt deo. cū aīa
viuit ei.ſ.ex grā. Pñt ꝛ iſte figurari.p.v. talēta tradita a
dño ſuo ſuo. Matb.xxv.q tūc duplicank. Unꝺ talis in/

ent ſ gaudiū dñi cū. ſ. ds exercet nō solū istinctu huma
noꝝ ois vt pbi. ſz etiā diuina illustratiōe gre vt scī. Nec
pōt ista expositio icōgrua reputari. qz dissuta ē ab bis q̄
sequūt ī illa pabola. i. nō cōmūdet eis. nā ſubdit ō duo
bus talēt. ſ. aut vno tm. alijs dat. ſ. Certū est āt q̄oēs bo
mines bñt pdictas oēs potētias. Dicit eī b. tho. sup Lā.
in plogo q̄ illud bz locū ī expositiōe lrali scripture. ſ. q̄
oportet q̄ nō sit dissuta. ſz rūdeat pcedētibꝫ ꝛ sequētibꝫ
hoc autem nō requirit ī expositiōe morali scripture vtz
in expositiōibꝫ docto. Dz ḡ ds opari fm potētia motiuaz
ex gra cūdo ad rēplū vt xps ꝛ apl's Act. iij. Nō autē ad
theatrū l' spectaculū. tles eī dñt puniri de cōse. di. j. ī die
Dz moueri ad īdulgētias ꝛ laudes dīnas pō. Lau. a. m.
d. ꝛc. q̄ ppriat oīb ī iniūctatibꝫ tuis p indulgētias q̄ ad
penā p laudē ꝫfessionis q̄ ad culpā. Nō aūt debz ire ad
choreas. ibi eī āputat figurate caput Jo. baptiste mar.
vi. q̄ interptat in quo est gra. Debet moueri ꝛ opari ad
iuuādū primos vt Thobias. q̄ discurrebat p cuitates
visitādo. cōfortādo captiuos vestiēdo nudos sepeliēdo
ꝛ hmōi. Et vt Paul⁹ qui laborabat manibꝫ suis ad pue
dendū sibi ꝛ suis nō aūt discurēdo cū malis ad iniq̄tatē
de q̄bꝫ Sal. puer. i. Pedes eoꝝ ad malū currūt. ꝛ sicut
aīa laborāt' laborat sibi ¶ Vegetatiua bñ vti ōbz victꝫ
cibis ꝛ potibꝫ q̄ deseruiūt nutritiue ꝛ augmētatiue vrendo
ad necēitatez nō voluptatez. Mā ꝛ Helias carnes come
dit. ꝛ dauid aquā cōcupitā. scz de cisterna bethleem effu
dit. ſ. nō bibēdo. di. xli. Delitie. Veneris autē actibꝫ q̄ de
seruiūt generatiue p̄ise cū cōiuge sua ꝛ nō aliter ad plē
pcreandā. vl' debiti redditionē nō ad libidinē explēdaz
ꝛxxiij. q. iij. vir cū ppria. ibi. tūc eī cū glo. sua. ¶ Cū sen
sitiua bñ ds cōmertiat cū sens⁹ exteriores visum audituz
ꝛ alios sub disciplina custodit rōis. nō eos exercens ad
curiositatē vt ille q̄ dixit Juga bouū emi quiqz et eo pba
re illa. Lu. xiij. ſ. p curiositatē passiōes insup appetitus
sensitiui mortificat a vicijs ¶ Talētū intellectiue duplicat
cū quis ipm applicat ad ꝫsiderāda spūalia ꝛ dīna. ad
intelligēdū sacra eloq̄a. qz vt ōz di. xxxvij. Sicut stellaꝫ
celi nō extinguit noꝝ. ita mētes fideliū inhērentes sacre
scripture firmamēto. nō obscurat mūdana iniq̄tas. Qō
faciebat brā ego Maria cui dixit Simeō. Tuā ipi⁹ aī
maz ptrāsibit gladi⁹ Lu. ij. qō exponit Amb. de gladio
spūali. qō fm aplm est ūbū dei. qō in scripturis positū
valde trāsiuit p aīaz. i. intellectū ꝛ mentē ignis ꝫferen
do scripturas adinuicēō eo. ¶ Talētū aūt appetitiue au
getur dū ds affectū habz ad deū. exēplo Isa. dicētis. Ani
ma mea desiderauit te in nocte. ꝛ spiritu meo ī pcordijs meis
vl' vera amicicia caritatis afficit ad primū. vñ de dauid
dr i. regū xviij. q̄ aīa ei⁹ cōglutinata est cū aīa ionate scz
affectu amicicie caritatis. Diligere eī ꝛ desiderare deum
ꝛ salutē primi ē act⁹ volūtatis. ꝛ vt passiōes appetit⁹ sē
sitiui refrenat rōne ¶ Si ds āt velleꝫ totā istā pabolaz
exponere de bonis nob a deo traditis. Tūc pōt dici q̄. v.
talēta sūt quinqz genera bonoꝝ circa q̄ ꝫsistunt opatiōes
nre. q̄ oēs pcedūt a potētijs ipius aīe. Et pmū talētū est
bonū nature datū ad exercēdū. Matth. xx. Quid hic stas
tota die ociosi. ite ꝛ vos in vineā meā id est aīaz ad labo
randū. Et figurat p talentū eneū ¶ Scōm est bonū grē
collatū ad augēdū. ij. Coz. vj. Hortamur vos ne in va
cuū grām dei recipiatis. puer. iij. Justoꝝ semita quasi lux
splēdens crescit ꝛc. Et figurat p talētū aureū q̄ sic aurū
excedit oīa metalla. ita gra oīa būana. ¶ Tertiū est bo
nū scie datū ad docendū. Matth. vl. Docete oēs gētes.
Sap. vij. dr de ea. sine fuidia cōico ꝛ honestatē illi⁹ non
absc̄ndo. Et figurat p talentū argenteū de q̄ ps. Eloq̄a
dñi casta argētū ꝛc ¶ Quartū ē bonū potētie datū ad
defendēdū se ꝛ alios. Isa. j. Subuenite oppresso. iudica
te pupillo. defendite viduā. xxiij. q. iij. Qui pōt obuiare.
Et in. c. se. Et figurat p talentū ferri. qz ferrū sua potētia
et vigore domat alia metalla efficaciter. ¶ Quintuz est
bonū opulētie datū ad subueniendū Lu. xj. Qō sup
est, date elymā ꝛ oīa mūda sunt vobis. Et figurat p ta
lentū plūbeū. De q̄ Zach. v. qz plūbū vilius est ꝛ grauꝫ
alijs metallis ita ꝛ talia sunt vilia ꝛ grauia. Aliqui ꝫo
ex predictis tm duo talēta habuerūt. ſ. bonuz nature et
gratie alij tantū vnū. ſ. bonū nature. nec talis excusat si
non exercet hec in catholicon.

De ordine ipsaꝝ .ſ. VIII

De ordie potētiarū aīe ad iuicem.

potētiaꝝ adinuicē dic. b. Thom. j. pte. q. lxxvij. ar. iij. q̄ cū vna sit aīa. potētie aūt plures ordine ꝫo q̄dā ab vno in multitudinē pcedāt nccē est inter potētias ordinē po nere fm dependētiā vnius ab altera. Quātū ad ordinē na ture. put pfecta naturaliter priora sūt impfectis. sic potē tie intellectiue sūt priores sensitiuis. vñ dirigūt eas ꝛ im parant eis. Et siliter potētie sensitiue sūt priores poten tijs nutritiue aīe. Scdz ꝫo generatiōis ordinē ꝛ tpis eo ꝫuerso se bñt. Mā potētie aīe nutritiue sūt priores po tētijs aīe sensitiue in via generatiōis. ꝛ eaꝝ actiones coꝝ pus ꝓparāt. Silr etiā de potētijs intellectiuis respectu sensitiuaꝝ. Cū aūt potētie cognoscant p actⁿ sic actⁿ vnius potētie causat ab alio. vt actⁿ fantasie ab actu sensus. sic vna potētia causat ab alia. q̄uis eni oēs potētie fluant seu pcedūt ab essentia aīe. ordine tn q̄dā vt vna pcedat ab anima īmediate. mediāte alia. ꝛ hmōi. ¶ Et si dicat q̄ potētia q̄libet aīe est accidēs. si vna potentia pcederet ab alia tūc accidētis subiectū esset accidēs. qđ esse nō pt Rūdet. b. Tho. q̄ accidēs p se nō pōt esse subiectū acci dētis. sed vnū accidēs p pt recipit in substātia q̄ aliō sicut pius q̄litas q̄ qualitas. Et hmōi dicat accidens vnū esse subiectū alteri⁹. vt superficies coloris inq̄tū sub stātia. vno accidēte mediāte recipit aliō ꝛ silr de potēn tijs aīe ¶ De bis aūt dnq̄ generibꝫ potētiaꝝ q̄uis oēs habeāt pncipiū ab aīa tn quedā sūt q̄ solū sūt in aīa vt in subiecto. vt intellect⁹ ꝛ volūtas. Et bas necē est rema nere etiā destructo coꝛpe. cū subiectū eaꝝ. i. aīa remaneat īmortal'. Quedā sūt in ꝫtucto vt ī subiecto sicut oēs po tētie nutritiue. sensitiue. ꝛ mortue ¶ Et q̄ destructo sub iecto nō pōt accidēs remanere. iō corrupto cōiuncto. id est hoīe nō remanēt ille potētie actu. sed tm ꝫtute. sic in principio vl' radice. ¶ Et si obijciat q̄ in li. de spū ꝛ aīa dicit q̄ aīa recedit a coꝛpe trabēs secū sensum. ꝛ imagi nationē. rōnem ꝛ intellectū. irascibilitatē ꝛ ꝛcupiscibili tatē. Rūdet. b. Tho. q̄ liber ille nō bz auctorem vñ qō ibi scptū est. ea facilitate ꝓtulit qua ꝓbat. Vel pōt dici q̄ aīa trahat secū bas potētias nō actu. sz ꝫtute ¶ Si etiā obijciat qz Lu. xvj. fuit dictū diuiti. Recordare qz rece pisti ꝛc. mēoria aūt est potentia sensitiua. rūdet. b. Tho. q̄ mēoria ibi accipit co mō q̄ Aug. ponit mēoriā ī men te. put. ſ. ē pr̄ intellectiue nō. put ē potētia pr̄ sensitiue.

¶ Explm. ij. de potētia vegetatiua ꝛ sensitiua.

Vegetatiua distinguit

Tres sūt potētie ve getatiue

in tres ptes siue potētias. ſ. nutritiuū. augmē tatiuū. ꝛ generatiū. Vñ in. ij. de aīa dicit pbs q̄ opa hui⁹ aīe sūt generare alimento vti. ꝛ augere. Pro hui⁹ declaratōe dic. b. Tho in. ſ. pte. q. lxxviij. ar. ij. q̄ ve getatiuū bz p obiecto coꝛp⁹ ipm viuēs p aīam. Ad qō triplex opatio aīe est necessaria. Una p quā esse acq̄rat. et ad hoc ordinat potētia generatiua. Alia p quā coꝛpus viuēs acq̄rat debitā q̄ntitatē. ꝛ ad hoc ordinat vis augmē tatiua. alia p quā coꝛp⁹ viuētis saluat ꝛ in esse ꝛ in debi ta q̄ntitate. ꝛ ad hoc ordinat vis nutritiua. Est tn q̄dā dif ferētia attēdenda inter bas potētias. nā nutritiua ꝛ au gmētatiua bñt suū effectū ī eo in quo sūt. qz ipm coꝛp⁹ Differen tia baruz triuꝫ.

vnitū aīe augek ꝛ ꝺfuak ꝓ vī augm̄tatiuā ꝛ nutritiuā ī eadē aīa exīt̄. ℨz vis generatiua bz effectū suū. nō in eodē corpe ſz ī alio. q; nil est generatiuū suiꝑ. ꝛ tō vis generatiua appꝛopinq; q̄dām̄o ad dignitatē aīe sensitiue q̄ bz operatōes ī res exteriores. Et sic in bis pfectior ē generatiua. Est enī rei pfecte facē alterā q̄lis est ipa. ei ār defuīūt nutritiua ꝛ augm̄tatiua. augm̄tatiue ꝺo nutritiua. Dicit aūt nutritiua defutre generatiue potētie. ſm. b. Tho. in.). pte. q. vlti. q; illō q̄ est ꝺsum ꝓ ꝺtutē nutritiuā ex alim̄to anteq; ꝺurāk ī subam m̄bꝛoꝝ acapit a ꝺtute generatiua vt semē. Et buꝰ signuꝫ ponit pbs q; aīalia magni corpis q̄ indigēr mlto nutrimento sūt pauci semī s ſm q̄titatē corpis sui ꝛ pauci generationis vtꝫ ī elephāte. Silr boies pingues sūt pauci semīnis ꝓpter cāde cām. Et ꝓpter bāc cām ī puerꝫ nō est semē q; supfluū nutrimēti inaugm̄tū ꝺurāk. ꝛ tō nō pūt generare. ꝛ sic supfluū alim̄ti est semē ſm pbm in li. de generatione aīaliū. ¶ Sciēdū etiā ſm. b. Tho. vbi. s. q; alimētū ex cibo ꝛ potu vere ꝺurāk in spēm būane nature. inq̄ntum vere accipit spēm carnis ꝛ ossis. ꝛ bmōi ꝓriū. ꝛ boc est q̄ pbs dic̄ in. ij. de aīa q; alimentū nutrit inq̄ntū est potētia caro. ¶ Dō aūt dns dic̄ Matth. xv. Oīe q̄ īꝛtrat ī os ī vētrē vadit ꝛ in secessū emittit. nō sic intelliḡdū est q; oē. i. totū q̄ intrat in os emittat ꝓsecessū. ſz q; de oi cibo aliq̄d ſpuꝫ ꝓ secessū emittit ꝛ q; ꝺtus ois in corpe passibili ꝓ ꝺtinuā actionē debilitat q; bmōi agētia etiā patiūt. Iō ꝺtus ꝺsiua alimēti ī naturā corpis aīalis. In ꝓncipio q̄dē est tā fortꝫ vt possit ꝺtere nō solū q̄ntū sufficit ad restaurationē dpditi sed etiā ad augmētū. Postea ꝺo nō pōt ꝺuertere. nisi q̄ntuꝫ sufficit ad restaurationē dpditi. ꝛ tūc cessat augmētū. Demū nec bē pōt. ꝛ tūc fit diminutio. Deinde deficiēte bac ꝺtute totaliter deficit aīal. sic̄ ꝺtus vīnꝫ ꝺūctis aquā mixtā paulatim p admixtionē aq̄ debilitat. vt rādē totū fiat aq̄sum vt pbs exēplificat. ℨ, aūt aliq̄ dicūt q; alimētū nō cōuertit in ꝺtutē būane nature. ſz accipit alimentū vt qđā fomētū. s. vt resistat actōi caloris naturalꝭ ne ꝺsumat humidū naturale. sic̄ plūbū vl stannū adiūgit argento ne ꝺsumat ꝓ ignē. ℨz illa materia q̄ in ꝓ bomīe forme būane fuit subiecta in seipa mltiplicat. Et bmō mltitudo būanoꝝ corpm a corpe ꝓmi boīs deriuat. Totā bē probat. b. Tho. ibi p mltas rōnes pbās q; vere ꝺuertit alimentū in naturā hominis.

De potentia sensitiua .§.I

De quib⁹ sensib⁹ exteriorib⁹

Duplex ē imutatio.

hec est duplex vīz exterior ꝛ interior. Exterior ꝺr q̄ bz organa in quibꝰ est affixa exteriꝰ visibilia. Ista aūt subdistinguit in q̄nq; sensus exteriores. s. visum auditū odoratū gustū ꝛ tactū. vt ponit pbs in. ij. de aīa. Pro cuiꝰ declaratōe. dic̄. b. Tho. in.). pte. q. lxxviij. ar. iij. q; rō nūeri ꝛ distinctiōis exteriorꝫ sensuū accipiēda est ſm id q̄ ꝓpꝛie ꝛ p se ad sensū ꝓtinet. Est aūt sensus potētia passiua q̄ nata est imutari ab exteriori sensibili. exteriꝰ q̄ imutatiuū est q̄ ꝓpꝛie ꝛ p se a sensu ꝓcipit ꝛ ſm eiꝰ diuſitatem potētie distinguūt. Est aūt duplex imutatio. Una naturalꝭ ꝛ alia spūalꝭ. Naturalꝭ q̄dē ſm q; forma imutātis recipit in mutato ſm esse naturale. sic̄ calor in calefacto. Spūalꝭ ſm q; forma imutātis recipit imutato ſm esse spūale. vt forma coloris in pupilla q̄ nō fit p bē colorata. Ad opationē aūt sensus reqrit imutatio spūalis p quā intētio forme sensibilis fiat in organo sensus. Sed in quibusdā sensib⁹ inuenit imutatio spūalis tm. sic̄ in visu. In q̄busdā aūt cū imutatiōe spūali etiā imutatio naturalis. Et bē vl ex pte obiecti tm vl etiā ex pte organi. ex pte aūt obiecti inuenit imutatio naturalis ſm locū. vt in sono q̄ est obiectū auditꝰ. Nā sonꝰ ex ꝓcussiōe causat ex aeris cōmotiōe. Scōm alterationē ꝺo in odore q̄ est obiectū olfactꝰ. Oꝓtet enī ꝓ calidū aliq̄ mō alterari corpꝰ ad bē q; spiret odorē. Et ꝓte aūt organi est imutatio naturalis in tactu ꝛ gustu. Nā ꝛ manus tāgēs calida calescit. ꝛ lingua humectat ꝓ būiditatē sapoꝝ. Organū ꝺo olfactꝰ ꝛ auditꝰ nlis naturali imutatiōe imutat in sentēdo nisi p accidēs. Visus aūt est maxīe spūalis q; est absq; aliq̄ imutatiōe naturali organi vel obiecti ꝛ pfectior inteōes sensus ꝛ cōior. Et post būc auditꝰ. deinde olfactꝰ. tactus aūt ꝛ gustꝰ sūt maxīe materiales. Et inde est q; aliq tres sensus nō fiūt ꝓ mediū ꝺūctū. ne aliq̄ naturalis trāsmutatio ꝓingat ad organū. vt accidit in ſbis duobꝰ sensibꝰ. ¶ Est aūt triplex sensibile obiectū. s. ꝓpriū. cōe. ꝛ per accidēs. Sensibile ꝓpriū est. q̄ ꝑ ꝛ ꝓ se imutat sensū. vt color. visum. sonus auditū ꝛ bmōi. Sensibile cōe est q̄ nō ꝑ ꝛ ꝓ se mouet sensum. ſz rōne sensibilis qualitatis existētis in eo. vt supficies rōe coloris ē ꝛ bmōi. Sēsibile ꝺo ꝓ accidēs q̄ nō facit aliquā diſtractē ī mutatiōe sensus. Triplex ē sensibile

¶ Caplm. iij. de singulꝭ quinq; sensibus.

De visiōe corpali quō fiat. .§.I

Quō fiat visio.

Plato. ꝛ Empedocles opinati sūt q; modus videndi fieret extra mittendo radios ab oculo ad int⁹ suscipiēdo sic̄ est ꝺtus. Q̄ ꝓbabāt bac rōe. Si visio ꝓficeret suscipiēdo int⁹. tūc nō esset nēce vt q̄n aliquis acute vellet videre. nisi q; aperiret oculos. ꝛ ꝺtomacū aperiret tātomacū videret formā. ℨz ꝺtiū apparet. ꝛ boc tenet Arest. q; q̄n aliq̄s vult acute videre magꝫ ꝺstringit palpebras ꝛ arcat oculos. ita q; ille conat⁹ desīgt aliquid a se eīcere ꝛ emittere ꝛ nō recipe. ℨz q; ista opinio sit falsa ꝛ ipossibilis. s. q; visio fit ex̄mittendo ita q; lux pitas mi dal egrediat a visiōe vt dicūt illi. oñdit ꝓ bē q; lux nō pōt egredi a visu nisi q̄tuoꝝ modis. Prīo q; aut lux est cōtinuata cū videte ꝛ cū tota re visa ꝺūcta. Scōdo aut lux in visiōe ꝺiūgit cū tota re visa ꝛ sepat tota a videte. Tertio aut lux egrediēs nō est ꝺūcta cū tota re visa sed cū aliq̄ pte eius. Quarto aut lux pficiēs visiōe sepat ab vtroq; s. re visa ꝛ videte. Et ꝓmū quidē esse nō pōt. s. q; lux egrediēs ꝺtinuet cū tota re visa. ꝛ videte. buiꝰ rō ē q; cū videam⁹ astra celi seq̄ret q; lux egrediēs extenderet vsq; ad astra celi q; est ipossibile cū egredi nō sit nisi corpoꝝ. lux aūt nō est corpꝰ. ¶ Scōm etiā. s. q; tota lux separaret a videte ꝛ ꝺiūgat cū re visa q; esse nō pōt. q; qđ nō ꝓtingit videntē nō videt. Nā bē sile eēt ac si q̄s sentiētē tāgat manu abscisa. Tertium. s. q; lux ꝺiungat cuiq̄ pte rei visē. Doc nō pōt esse. q; tūc nlla res videret ſm se totā. ſz ꝓ pte q̄ a luce tāgit. Quartū. s. q; lux egrediēs nō ꝺtinuet nec cū re visa nec cū videte. ſz ab vtroq; separet. Doc etiā nō pōt esse q; si lux nō ꝺtinuat cum videte nō videbit. Si nō ꝺtinuat cū re visa nō videbit. Sic q̄ in vanū ponit lucē egredi a visu. ¶ Ad rōes aūt ꝓdicte opinionis cū. s. ꝺr q; volēs videre acute nō apit oculos ſz potꝰ ꝺstrīgit. Rādet bē nō fit q; lux exīmatur vel emittat a visu. ſz potꝰ vt cristallinꝰ humor vniat ac ꝺformet visiua ꝛ aduuuet ꝛ ꝺformet q; ꝺtus vnita est formeꝰ diuisa. Unde natura ordinauit cilia eminētia ꝛ grossa ꝛ nigra vt aduuuet visū. ne ꝺfundat disgregatꝰ a luce vl lumīe exteriori. Cuiꝰ signū est q; cū aliq̄s vult videre subtiliter ꝛ acute. obumbrat visū. vt p vmbrā ꝺtus visiua ꝺgregef. Alb. ꝛ Tho. in cōmē. sup li. de aīa.

Fit ergo visio p re- .§.I

Quantū recipit visio corpalis.

ceptionē ſm Aresto. nō p emissionē radioꝝ ab oculo. Ad quā visionē corpalē nēce est q̄tuoꝝ ordinē ꝺcurrere. Et primū est color ī obiecto visus. color enī mouet ꝺpha nū ad sui susceptionē q̄ motꝰ nō est local. ſz motꝰ alterationis. q̄ alteratio est motꝰ ad formā q̄ est q̄litas rei visē. Ubi sciēdū q; color in corpe colorato. est q̄litas cōplexa

in suo naturali īmediate aūt est qualitas in cōplexa fm esse rōnale. Scōm qō reqrit ad visionē. est diaphanū. id est aliqō corp⁹ pspicuū puta. vitr aq vl aer. q: si inf visibile t visū nō esset mediū trāsparēs sz vacuū. cū in vacuo nō possit esse ptact⁹ tūc visibile nō īmutaret. t visus nō īmutaret. Tertiū qō reqrit est lumē qō lumē est necriū ñ qdē ex pte colo:is q ō se ē visibil. sz ex pte diaphani. Mā color cū sit lux obscurata ex admixtōe corpis opaci nō mouet diaphanū pfecte. t ī vltīa dispositōe sāe diaphanū receptiuū color:. Quartū qō reqrit ē potētia sensitiua sil cū organo. potētia ei sensitiua ē pncipiū visiōis. q potētia exercet p corp⁹. t ē iuxta cerebr⁹ interi⁹ vbi ꝓiūgūtur duo nerui ex oculis procedētes. Organū etiā requirunt. id est ocl's qō nō debz esse igneū neq⁹ aereū. sz aqueū. fm Aresto. Et b rōe perspicuitatis. nō fm q aq. pspicuū enī aqueū t magis ꝓportionatū aer t magis repsentat Abo. t Alb. in cōmē. de aīa.

De quīq⁹ sensib⁹ corpis

Quinq⁹ sensus sūt in⁹ porticus.

Di figurant p qnq⁹ portic⁹ piscine. de qb⁹ dr Job. v. In his iacebat mltitudo magna languētiū. Aq piscine sign mollē t fluidā carnem circa quā sūt qnq⁹ sensus. Vel melius Piscina in q lauabant. oues sacrificāde t bo offerēde. pter qō dicebat pbatica a pbaton hebraice qō est ouis latine. t sign pnām in q lauant a sordib⁹ spualib⁹ aīaz oues xpi. Quīq⁹ portic⁹ circa cā sūt qnq⁹ sensus pncipia percz. In his iacet qui infirm⁹ est p pcām defectōes in hmōi sensatiōib⁹ t q sequūtur ex eis. Ex his opter exire q vult sanari t intrare in piscinā pnie. t b post motionē aq ab angelo. i. post pdicatoris vl sacerdot⁹ admonitionē. vl angeli instigationez. aut dei inspirationē. Hrute aūt crucē q ibi dr fuisse tunc absōdita. sanat vn⁹ rām. i. q in vnitate fidei t caritat⁹ pficit t agit. t q prior. i. q bz solicitudinē. i. diligētiā ad b

Di etiā figurant p qnq⁹ reges ī terra pmissiōis qs crucifixi pecpit Josue. Di enī sensus vsurpāt sibi dīnum sup aīam. sz xps Jesus iubet cruce modestie t austeritatis mortificari vt exponit Origē. sup penta. Unde xps Lu. xiij. Qui nō accipit crucē suā tē.

In porticu q̄ visus .ℌ. II.

iacet mltitudo lāguētiū spualr mltipler q: sicut nobiliores sensus ira piculosior. Et pcipue Et lepra lasciuie. Et ydropisi auaricie Et cecitate inuidērie. Visus si nō refrenat mltūd⁹ inducit ad lasciuiā t luxuriā. Un Treñ. Visus īducit lasciuiā. iij. 2. Ocl's me⁹ deprædat⁹ est aīam meā in cūctis' filiab⁹ vrbis mee. In hui⁹ exēplū t figurā Dyna q̄ t egressa est de domo vt videret mlieres tē. rapta t violata est a Sychen. Gen. xxxiij. Un Aug. Nec ꝓicat⁹ vos hr̄e aīos pudicos si habeat⁹ ocl⁹ ipudicos. Quintilian⁹. Ocli sunt tota luxuria nra. hi nos ī oīa qdie vicia precipitāt. Marrat iō qdā pbos vt torā cogitationē ad mētis puritatē cogerēt sibi ocl⁹ eruisse. Et qnus nō būfecerint tñ cognouert ōstū malū seqr ex vsu inordinato visus. qō enī xps ait. Matth. xviij. Si ocl's tuus dexter scādalizat te erue eū tē. Nō intelligit⁹ materiali extractiōe qō pbibet sz de spuali vicz q si aspect⁹ alicui⁹ rei inducit hoiem ad ruinā. puta fornicationē. dz subtrahere nō ocl'm sz actū. id est nō aspicere. Mozalr aūt ocl's dexter est status speculatiu⁹ t ꝓplatiu⁹. Quē siqs videt inducere ad ruinā. vl pter dubia fidei vl supbiā t hmōi aburtēdo. debz dimittē t tradere se actiuis. Infirmat qs ex visu ydropisi auaricie. sic enī ydropicus nō pōt satiari potu sic nec cupid⁹ pecunia. Eccl. xiiij. Insatiabil' est ocl's cupidi nō satiabit donec ꝓsumat arefaciēs aīam suā. ps. Tabescē fecisti sic aranee aīam ei⁹. s. cupidi. i. tu de⁹ pmisisti deficere t ꝓsumi sic aranea se cuiscerat faciēdo telas ad capiendas muscas. ita auar⁹ ad exercitādas malicias t fraudes. Aspect⁹ q̄ rez induc cupiditatē eaz. sic acbā videt regīam aureā t clamidē coccineū furat⁹ est ea. Josue. vij cap. Adauget visus īuidiā. Uidēa enī aliqs pspicacitē t excellētiā alteri⁹ cui nō afficit. affligit. īuidet vidē nō pot. Eccl. xiij. Necz est ocl's iuidi t aūtēs facie despicat aīaz suā. Un saluator in pabola vince dixit vni ex murmurātib⁹. An ocl's tu⁹ neq⁹ ē q: ego bon⁹ sū Matth. xx. Sic filij Jacob videres q⁹ Ioseph a pre pl⁹ aliis amaretur iuidebāt ei. t ꝓpf b vēdidēr ysmahelit. Gen. xxxvij

In porticu audit⁹ .ℌ. III.

iacet alia mltitudo infirmoz spualr t precipue inducit.

Iracūdie feritatē. Errōz falsitatē. Mēz vanitatem. Cū qs enī audit q sibi nō placet turbat. Unde pharisei audiēs verb xpi scādalizati sūt iuste tñ. Matth xv. Herodes audiēs ō natiuitate noui regis turbat⁹ est. Matth. ij. Un t Philo vn⁹ de septē sapientib⁹ mūdi. ne maledicas inānt pris. audiēs enī vñ t tu trister⁹. ps. Domine libera aīaz meā a labijs īniq⁹ t a lingua dolosa. ne scz audiāca t ex b vt ex ꝓtumelijs t hmōi trahar. Audit⁹ cū indifferēter adhibet inducit mltos errores dū. s. credit qō audit t dicit p ptialitatū dissemiatores vl detractores. ij. Thimoth. iiij. Sanā doctrinam nō sustinebūt pruritēres auribus. sz a vitate quidē auditū aūterent ad fabulas aūt ꝓuertent. Esa. xxx. Loqmini nob placentia t audiem⁹ tē. Eua q: audiuit serpentē loqntē iniuriam dei. facil⁹ credidit t ruit. nō solū re⁹ est q malū ō alio pfert. sz etiā q aurē cito crimib⁹ pbet. xj. q. iij.

Per audītum fiunt mala hec.

Pō. xij 9.

Inducit vanitatē. q: cū qs laudari se audit inde supbit l' gl'iat sic herodes agrippa. q: libēter audiebat a pplo laudes dei sibi dari pcussus ab angelo fuit. ita vt scaturiret corpus e⁹. Actu. xij. Audiēdo etiā otiosa t inutilia. mens efficit vana t idevota tpe oratōis t curiosa. Un ō arbe nienses curiosis dicit. q ad nihil aliud vacabāt nisi vt audirēt vl dicerēt aliquid nouī.

In porticu odorat⁹ .ℌ. IIII

mltitudo t magna iacet infirmātiū spualr p diūsa pcā.

Que mala fiunt p odoratū. Pō. 87.

Inuenit ī eo crudelitas. Exercetur mltra gulositas. Procurat carnal' suauitas. Pō. Lōge fecisti. i. pmisisti fieri notos meos a me. posuerūt me abominationē sibi sez pter infirmitatē passā. Martha etiā dixit xpo. qñ iussit tolli lapidē a monumēto. Dñe iā fetet. q̄driduan⁹ enī est. Joh. xi. Et sic videbat crudel' germano resultarando. ne nariby sentiret feroē. Multi pter b abominant pauperes t crudeles sunt pter sudores t feroes eoz. nec visitāt infirmos incarceratos. mortuos. nec recipiūt peregrinos. sic dives lazaz ī domo noluit recipe ulceroſuz qui sepult⁹ est ī inferno. t pter hmōi crudelitatem dicet mltis Ite maledicti tē. Mlti querūt sentire varios odores t ex his mardescāt vicīū gule. Dic Hiero. q vult et aquila odorāt trāsmarina cadauera t ad hmōi escaz ꝓgregant diu volādo. sic gulosi sentiētes odorē alicui⁹ cibi mltūd discurrūt t laborāt ad illū habēdū q̄tūcūcz etiā esset īmūdū t nociuū. Un t Joseph⁹ narrat in libro de bello iudaico q hierosolyma obsessa a Tito filio. Vespesiani. qdē sentiētes odorē carnis assate q discurrebāt p ciuitatē intrauerūt domū vidue t iuenerūt filiū ei⁹ p fame assatū t tā in pte comestū. Et in figurā pdicta aīalia sc vult t aqla ī odore sequunt t comedūt cadauera im mūda declarant. Querit a mltis odor pter ipam delectationē tal' sensus. t si fieret ad ꝓfortādū cor in infirmitate nō esset malū. Juxt illō. vngēto. i. variis odorib⁹ delectat cor t bonis amici ꝓsilijs aīa dulcorat. puer. xxvij Sz cū sit ad voluptatē t vanitatē vt alijs redoleat mltū displicz bo. t ꝓ hmōi dic cōminādo dñs p Esa. ij. c. Erit p suaui odore feror. p zona funicl's. p crispāti crine caluitiū tē. Et ibi etiā repbēdūt alfactoriola.

In porticu gust' ia. .§.V.

Gust' inducit plura mala

cet alia mlitudo languciū spūal'r.nā iducit plura mala p abusū rōnis. ¶ Est enī obfuscatiu'. ¶ Viriditat' inducciu'. ¶ Tute vtriusq; destructiu'. ¶ Job. vj. Que pri' nolebat tāgere aīa mea nūc p angustia cibi mei facti sūt.t.q; pri' fm iudiciū rōis dispoluerā nō sumere eibaria gustādo.cū angustia t remorsu ꝓscīe indifferenter sumit etiā ad voluptatē. Gust' enī cū delectat sensualitatē obfuscat rōem. vt q̄si videat recte facere q̄ ex gule sumit appetitu. Greg.in moral'. In ipo esu dū furti gula surrepit. edēti delectatio pmiscet. Q̄n plerūq; prinsgit vt refectionē corpis quā salut' cā cepim' cā voluptatis expleam'.exēplū in noe t loth gustu dulcedis vini ebrijs factis. Est aridicatis mēralis inductiu'. Sic enī gustata suauitate spūs.desipit ois caro fm Bern. Ita ecōuerso gustata suauitate cibi ex gula. desipiūt spūalia.pō. Oēm escā abominara'est aīa illoꝝ. Un dicebant

'Pō. so6. Hūeri.2). Aīa nra nau.su.ci.isto lenit.l.mane.qō sigit spiritualia.

Destruit vitā corpalē t spūalē gust' imoderate vsus. Eccī.xxxvij. pter crapulā mlti pierūt mēte t corpe. Nic t Cris. Excessus ciboꝝ ꝓsumit t purrefacit corp' t egritudine diuturna macerat.t tūc demū morte crudeli ꝓsumit.de ꝓse.dis.v.nihil. Ad idē Jnno.in li.ō miseria hominis dic. Tā ē breuis gule voluptas vt spacio loci vix sit q̄uor digitoꝝ. ¶ Spacio trīs vix sit q̄uor monētoꝝ Et dū auiditas nescit modū t voracitas excedit mēsurā.granat stomach'.turbant sensus corpis. q̄si eā sine rōe currētes.aīe ꝙo aurige nō retinēt frena ꝛc. Nocte ibi ō gustu. tā mlta aīalia capiunt ad mortē p gustū vt pisces hamo adescato aues.mures t hmōi.

In porticu tact' ml'. .§.VI.

'Per tactū fiūt tripli cia mala.

titudo etiā tacte infirmoꝝ. Et ly sit hic sensus p totum corpus precipue viget tamen in manibus. ¶ Est luxurie perpetratiuus. ¶ Est iniurie illatiuus. ¶ Est substantie ablatiuus.

Leuit. v. Aīa q̄ tetigerit aliquid imūdū rea est. Qui tetigerit picē inq̄nabit ab ea. Eccē.xiij. Qui ingreditur ad vxorē primi sui nō erit mūdus cū tetigerit eā.s. Coz.vij. Bonū est mulierē nō tāgere. Est aūt valde periculosus ois tactus exhibidine.t mortifer' ex mīmonū. ¶ Per man' enī in quib' maxie viget tactus ledit. ꝓxim' verberādo.vulnerādo.occidēdo.t hmōi. Unde dīs p pō.

'Pō. so4. Nolite tāgerere xp̄os meos.id est imūctos. Oēs xp̄icole sunt in baptismo t confirmatiōe inūcti. papue cū sacerdotes. Zach.ij. Qui vos tangit.s.iniuriādo.tāgit quasi pupillā oculi mei. Un q̄dā mlier pediseq̄ igarricis arriane.q; tetigit Amb.p vestē temere dicēs.vt descēderet ō fede sua q̄dā' mortua est. Per man' aūt fiūt furta rapine t multa mala opa iurilia.vū Esa.}.dicit. Man' vestre plene sūt sanguīe Esa.lij. Recedite t inde exite pollutū nolite tāgere.s.faciendo aliq̄d illicitū. Si q̄s q̄ aliq̄ bay infirmitatū grauat.descēdat in piscinā pnīe t virture crucis saluabit. Un infigurā xp̄us in cruce quinq; vulnera sustinuit magna.s.in manib' t pedib' t latere vt.s.vulnera nra q̄ ꝓxim' t dnq; sensib' sanaret t ipsos sensus exēplo t meditatōe cruce mortificem'. Ad Gal'. v. Qui sunt xp̄i carnem suam crucifixerunt cum vicijs pterea aīc dicit Cañ.ij. Veni colūba mea in foraminibus petre p meditationē plagaꝝ manuū t pedum. In cauerna macerie.t.plaga lateris.

De quiq; sensibus .§. VII

spūalib' quib' sentit de' dū q̄s bñ custodit sensus exteriores. Pro cui' declaratōe sciēdū.q' aīa nra figurat per

hierosoly mā fm doctores. dedi te ait dīs Iere.s. vt cū uitatē munitā.te.id est aīam tuā.admunitionē ciuitatis vltra arma ꝙtutū t victualia sacroꝝ eloquioꝝ quib' aīa pascit reḡit t custodia diligēs portaꝝ. Un dīs Deut iij. Custodi temetipm q̄tū.s.ad sensus exteriores t animā tuā.s.q̄tū ad cogitatiōes interiores solicite. Mors enī intrat ꝑ fenestras nras. nec sufficeret custodia ꝑta nisi adiūgat' gre dei custodia. qō pō. intelligēs orabat dicēs. Custodiat aīam tuā dīs.dīs custodiat introitū tuū t exitū tuū.t.i.sensationes exteriores quib' silitudies rez ingreditūr ad aīam.t exitū.t.interiores affectiōes q̄b' aīa q̄si egredit'ad appetitum rerum. Pō. 120

Matb.xv. Ex corde enī exeūt cogitōes malecē. Dicatur aūt hierosoluma fuisse sept portā munita vt elici pōt ex libro Hecmie q̄ signant sept portas aīe.s.sensuū. Hā cū in lingua t palato nō solū sit gust' ꝫ etiā locutio p quam multa t bona t mala ingrediunt ad aīam. iō ipa loqla ponat ꝑ sexta porta. ¶ Pria igit porta hierīm dicebat porta fontis siloe.q; ꝑ ibi erat fons siloe.vbi illuminatus est cec'. Job.ix. Et signat visū. Custodiēda est ꝓuinue porta oculoꝝ sic faciebat Job dicēs. Pepegi fedus cū oculis meis. vt nec cogitarē quidē de vgine. Aūte oculos meos ait pō.ne vidāt vanitatē.s.mlieꝝ sicut videns Bersabeā ꝛcepiuit. Clauso aūt isto ostio orat ds vere patrē suū i abscondito Matb.vj. vt dicē valeat cū Jacob. Benī.xxxij. Vidi dīm facie ad faciē.t sa.fac. est aīa mea. Aptat enī tūc oculs mēris p ꝛemplationē sic Saulus cū cecat' fuit exter' tūc Jesū videbat dicē Aug.q̄n cetera nō videbat.ideo scī cōiter clausis sensib' bne visiones dei. ¶ Scōa porta hierīm dicebat porta vallis. quia i valle erat vel in vallē ducebat. Et sigit portā discipline. id est audit' q̄ defuit aoḡsitō doctrine.i valle tñ humiliatiōis.humilr.s.suscipiēdo doctrinā t hec custodiēda est nō audiēdo detractatiōes vel nociua alia. sicut Eua audiuit serpentē in dei iniurtā. Unō Eccī.xxviij. Sepi aures tuas spinis.h clauso carnis ostio agit ostiū spūs audit' aīe.q̄ intelligunt diuīe locutiōes t inspirationes. pō. Audiā q̄d loquat in me dīs de'. Cañ.v. Aīa mea liq̄facta est. vt dilect' locut' est.t.o[s] tarditate t frigiditate deposita secura est diuinas inspiratiōes cū magno desiderio pō. In auditu auris obediuit mihi vt abstrā in oīb'. ¶ Tertia dicebat sterḡlinij porta q̄ ꝑ eam stercora ejiciebant.t signat nares in q̄b' est odorat'. vū egredi unt imūdicie cerebri t sentiunt fetores.t hec laudenda est reb' mūdanis. Nō enī de' floribꝫ t aromatib' odorē dedit ad vrendū voluptuose sed necessarie.t vt ex h asurgam' ad bonitatē ei' cognoscēdā.sentit aūt odor spiritualis ab eo qui sensus mortificat in vitate p odoratū spūs q̄ est discretio boni t mali.sicut inter odorē t fetorē Hā spūalia ꝙtortā vicia ꝓturbāt nasus tu' dicit ō aīa Cañ. viij. sic turris .idest discretio.q̄ est ita alta vt a lōge coḡscat occltas insidias vicioꝝ.t Cañ.}. In odore vngentoꝝ tuoꝝ currim' inq̄t aīa ad sponsum suū ꝑm. i. suauitatē exēploꝝ tue vite. ¶ Quarta erat porta vet' q̄ sic dicebat q̄si a ꝓncipio facta t prior aliis. Et sigit gustum qui a ꝓncipio fuit reglat' pri' aliꝫ. dū phibit' fuit gust' arboris scīe boni t mali t aliox ꝙcessus. Dunc oportet custodire.qz qui custodit os suū.s.a gustādo fm rōz t nō fm sensualitatē custodit aīam suā. Et tūc gustat ꝑ iterinā delectationē t gaudiū. Un pō. Gustate t vi. q̄. suauis est do. Dulc' est de' in ore one. dulcior i mortificatōe. dulcissim' in ꝛcēplatiōe aut Basilius. ¶ Quarta erat porta piscū qz inde apportabant pisces. t sigit tactū. qz sic pisces gaudet in aq̄ ita tact' in mollicie. būc oportet claudere nō solū a venereis actib' tactib' t hmōi. sed etiā ab omnib' illicitis. Esa.xxxiij. Btūs qui excutit man' suas ab omni munere.s.a lingua. ab obsequio.a pecunia. j.q.s.

sunt nõnulli. In mãibꝫ ꝑcipue est tactꝰ. Quidã ꝓtactꝰ spũalis z amplexꝰ est aĩe ad ipm deũ p sinceꝝ z feruidũ affectũ. vñ aĩa. Cañ. ij. Dextera illi⁹ amplexabit me. Et de mlĩere sanata ex ꝓtactu fimbrie vestimẽtoꝝ xpi dixit ipe. cetigit me aliqs Math. ix. cetigerat ipa p deuotam affectionẽ tãgit etiã ei⁹ vestimẽta q̃ cũ imitat. ¶ Sexta porta dicebat porta gregꝭ. qz ibi accubabãt pecudes. Et Et siḡt portã locutõis. vñ mlte locutões bestiales quiescẽt z vicia. Cũ g̃ custodiũt bñ de porte hierlm intrat Jesus in ipam p sensus spũales. s. visũ ꝛcẽplatõis auditũ exercitiõis diuinaꝝ inspirationũ. odoratũ discretiõis et sctẽ imitatiõis. gustũ dulcis exultatiõis. tactũ feruentis dilectiõis os diuĩe laudatiõis. Et in ipo ingressu miranꝝ tur inferiores potẽtie seu affectꝰ. In cuiꝰ figurã dr. Mat. xxj. Cũ introisset Jesus hierosolymã. cõmota est vniuersa ciuitas di. Qualis est h. Sz cũ male custodiunt sensus ejicit xps seu egredit iuxta illd. Egressus ẽ iesus ꝛc. et tũc intrat diabolꝰ. Añ Hiero. Si susceperimꝰ xpm in hospitio pectoꝝ nrõ illico fugamꝰ diabolũ. si peccauerimus z p pcũ ianuã ingressus fuerit diabolꝰ. ꝓtinus recedit xps de pe. dis. ij. Si enĩ inquit.

¶ Cap. iiij. de locutiõe z mltiplici vicio eius.

Quia mẽbrum lingue

defuit nõ solũ sensui gustꝰ sz etiã locutõi. Jõo nũcagẽdũ est de locutõe. Et dr hac die sapiẽs q̃ mors z vita. s. aĩe z corpis ĩ manibꝫ lingue sũt. i. in potestate seu vsu locutiõis. Mã si q̃s male vtat inde mors ei sequit aĩe. sic ꝓz in Petro cũ ore xpm negauit q̃ ex hoc mortẽ aĩe incurrit. Et in q̃dã de pplo iudeoꝝ q̃ in deserto xpm blasphemauit lingua suaꝝ ob hoc lapidatꝰ est. vita aũt ex lingua ꝓcedit aĩe z corpis. sicꝫ bñ vtat q̃ dr in publicano q̃ dr. Deꝰ ꝓpitius esto mihi pctori cũ humilitate iustificatꝰ est. z xpo dicẽte ꝓbo suo. Lazare veni foris corã oĩbꝫ viuificat ẽ. Pcio igit oĩ dek quo bñ q̃s caveri dr scdo quo q̃s male vtat z q̃t mala inde pueniant Et p̃ sumat ad declarationẽ hui⁹ ꝓbũ ps. dicẽs. Laudationẽ dñi loq̃t os meũ. z bñdicat oĩs caro nois sancto eius in seculum z in seculum seculi. Ubi notant tria genera locutionũ bonorum.

¶ Prima fm naturã. ibi. Laudationẽ dñi.

¶ Scda fm gram. ibi. z benedicat omnis caro.

¶ Tertia fm gliam. ibi. z in seculũ seculi.

Quantũ ad primũ .§. I.

est ꝯsiderandũ q̃ inter oĩa aialia solũ hoĩ ꝓcessa est loq̃la naturalr. Nã etsi asina Balaã aliq̃n locuta est illo fuit p spãle miraculũ nõ p naturã sed neq; verba sua ipsa intellexit. Exq̃ igit creature rõnali est ꝓcessa ligua loq̃t rõnabiliter ea vri dr. nõ bestialiter. Et hoc etiã oñdit ipsa dispositio naturalr oris z lingue Et hoc est q̃ dic ps. Laudationẽ dñi loquit os meu. i. dispositio oris mei bñ considerata. docebit me recte loq̃ fm rõem. z sic ꝓfiter deus laudare. Añ z de quodã muto a xpo sanato dicit q̃ loquebat recte Math. viij. Et de q̃dã alio q̃ locutꝰ ẽ mutus Lu. xj. ¶ Circa dispositionẽ aũt oris z lingue q̃tuꝰ or ꝯsiderabimꝰ vicz ei⁹ finalẽ cãm. materiã formã z circũstantiã. ¶ Quantũ ad ꝓmũ cã finalr ꝓpter quã lingue nostre data est locutio. est vt hoc p effectus manifestet cor suũ et cogitatões secretas q̃ alias ab hoĩe sciri nõ possent. Añ dicit pbs q̃ ea q̃ sũt in voce. sũt note eaꝝ q̃ sunt in aĩa passionũ. Hoc ꝑ ẽ ꝓmũ qđ docet te naturalr os tuum seu lingua vt. s. loq̃s q̃ hẽs in corde z nõ fictũ. Caveas ne lingua tua sit serpẽtina. q̃ trisulcata seu triplex dr nõ q̃ hẽat tres linguas sz q̃ ita velociter mouet vt videat hre tres linguas. Hac triplici lingua vsus est antiquus serpẽs cũ locutꝰ est ꝓme mlieri. Nã z falsum dixit z decipere intẽdebat. z ꝓbũ suũ colore veritatꝭ z vtilitatꝭ operuit. Ne igit ei sũlis fias. vide ne falsũ loq̃rs ne p mẽdacium decipe intẽdas. Nec duplici aut sophistico vtaꝝ sermone. sz sic ꝓna lingua tm̃ non duas dedit tibi dñs ad manifestandũ interiorẽ ꝓceptũ. ita vera z simplr loq̃rs. Nã ꝓ loq̃ntibꝫ dolose dic Psalmista. Linguis suis dolose agebãt. iudica illos deꝰ. i. ꝓdẽna. ¶ Quãtũ ad scdm vicz materiã lingue. nota q̃ ipa lingua est carnea nõ osea z inde mltũ ductil z volubil hincinde p os. vt ex hoc intelligas te in locutõe tua nõ esse duz z pinacẽ. sed ductilẽ ad retractãdũ si q̃d male dixisti. ad petẽdũ veniam si aliũ offendisti. z nõ pteruũ z duz ad defendẽdũ tuaz opinionẽ. Añ z aug. dic. Magne sapie est hoĩem recuo care q̃d male locutꝰ ẽ. xxij. q. iij. Est enĩ ipsa ligua molꝭ et delicata nõ aspa z hoc te docz vt locutio tua sit benigna hũana. nõ aspa z dura. Añ dic spõsus de sponsa sua. s. aĩa in Cañ. Mel z lac sub ligua tua. Mel. s. suauis locutiõis. z lac refrigeratiõis. Et hoc nisi optent aliq̃n aspere loq̃ in corruptõe subditoꝝ. Añ apls ad Thi. Increpa eos dure. est ipa lingua q̃si semp madefacta z molꝭ z hoc vl ex saliua ꝓcedẽte a stomacho. vl a flegmate a capite descẽdẽte vl exputredine ĩ pectore ꝙgregata. Ad significandũ q̃ locutio tua dz esse. vl ꝺ ꝓbis diuis tanq̃ ex cibis spũalibꝫ accepꝭ ex sac scpturis z retẽtis instomacho mẽorie. Uel de obprobriis z passiõibꝫ xpi qui est caput nrm. vl ꝺ pcis tuis xpianis tãq̃ saliue ĩ pectore volũtatꝭ aggregatꝭ. iuxta illd Ꝓuerb. xviij. Justꝰ ꝓ: accusator ẽ sui. q̃d z faciebat apls dicẽs. j. ad Thi. Qui prius fui blasphemus z ꝓsecutor z ꝓtumeliosus. ¶ Quãtũ ad tertiũ. scz formã. Notãdũ q̃ lingua est lõga z lata z grossa sz magis lõga q̃ lata. z magis lata q̃ grossa. vt intelligas q̃ recte potes loq̃. vel ꝺ lõgitudie pseuerãtie in bono. vl ꝺ latitudie mutatiõis stat⁹ spũalis. vel de subtilitate sciẽtie diuĩe vel bũane. Istꝺ vltimũ nõ freq̃nter exercendũ et si bonũ sit. sz vt ꝺ Jaco. j. Sicꝫ vir indiget sapiẽtia postulet a deo. Sorti⁹ lingua ĩ se subtilr est ingrossando. sic naturalr fit q̃n liguã q̃s retorq̃t. sic faciebat apls j. ad Cor. iij. dicẽs. Nõ potui vob loq̃ spũalia sz carnalia. s. grossa z materialia tanq̃ puul⁹ ĩ xpo lac potũ vob dedi. De mutatõe aũt stat⁹ hoĩs nõ defacile loq̃ndũ nisi cũ q̃s intelligit vocationẽ a deo esse. sz ad pseuerãdũ ĩ bono ꝓmptũ dz esse locutio. sic apls facit. dicẽs. j. ad Cor. vij. Unusq̃sq; ĩ ea vocatiõe q̃ vocatus est pmaneat. Est etiã attẽdẽdũ q̃ lingua deterior est lõgior q̃ subtꝰ. vbi q̃ dãmõ ligata est nõ aũt ex pte superiori ad inuẽdũ q̃ locutio ꝺ inferioribꝫ sive terrenis dz esse breuis. ꝺ supnis ꝺ oplixa. qꝺ fuauit p optne ꝺgo gliosissima breuissime loquẽs ꝺ terrenis etiã necessariis. vt illd Job ij. vinũ non bñt. sz copiose de diuis vt illd Magnificat ꝛc. Luc. j. ¶ Quãtũ ad q̃rtũ. s. circũstãtiã ꝙsidera diligẽter q̃t muris sit circũq̃q; lingua clausa z circũdata vt hre ꝺlicias nõ defaculi ei indifferẽt eẽ loq̃ndũ. nõ tm̃ ex oĩ pte clausa est sz bz apturã oris. et si cũ clausura dẽtiũ vel labiorũ. q̃ etiã reprehẽsibile esse semp tacere. ꝓpter qꝺ dic Esa. vj. Ue mihi q̃ tacui. sz pro frangẽda sunt ꝺba dẽtiꝺ examinatõis. Et hoc est q̃ dic Eccliꝰ. pa. Ponderet vnusq̃sq; smões suos z qꝺ sibi nõ vult loqui alteri ne loq̃t dis. i. c. põderet. Posita est etiã lingua in ore tanq̃ in q̃dã furno igneo q̃ totũ est rubeũ. z sub ocul z naribꝫ vt scias locutionẽ esse debẽ caritatiuã z discretiuã. Añ apls Sermo vester sit sale ꝓditꝰ. z vt videat q̃s q̃liꝺ loq̃t. Et sic laudationẽ dñi loq̃t os meũ. istis obseruatis. cũ enĩ q̃s sic bene loquit deũ laudat exemplo ps.

Scdo ex auctoritate .§. II.

ps. innuit locutio fm gram cũ dic. Et bñdicat oĩs caro nois scto ei⁹. oĩs caro. i. oĩs hõ. Oĩs etiã caro dicit põr om

De materia ipsius lingue

Can. 4.

Thi. j.

p. c.

De forma lingue

De circũstãtiis lingue.

Coll. iiij.

ne aīal z nō solū omne aīal.ſz z oīs creatura bñdicit deo mō suo. Ad qđ etiā faciendū iuuabāt tres pueri Ananias Azarias z Misabel.oēm creaturā i fornace ignis positi.sed sine lesione dicētes.bñdicite oīa opa dñi dño. Dañ.iij. ¶ Quadruplici aūt ꝯbo oīs caro z oīs creatura bñdicit deū.z suo exēplo nos oēm carnē.i.oēm boīez ad bñdicendū induxit. ¶ Et ꝓmū ꝯbū est. Regratiem⁹ Scōm. Faciam⁹. ¶ Tertiū. Proficiam⁹. ¶ Quartū Nos nō sum⁹ vel nō stam⁹ ¶ Quantū ad ꝓmū regtiaꝫ quis suū bñfactorē.qñ z ipm laudat.z de eo qđ ꝓcessit quietaꝫ nō aliud q̄rēs etiā cū ei fuit.sic oīs caror creatura q̄cūqz deū bñdicat z regtiaꝫ.Laudat enī ex sua ꝑtute z pulcritudie creatura suū creatorē. sic vulgariter dicīt q⁹ op⁹ laudat factorē ſm quē intellectū dicebat ps. Laudēt eū celi z terra mare z oīa q̄ in eis sūt. Cōtēnant aūt singla ita de esse z suo ꝓditōe.q⁹ nō desiderant.nec queŕt in alia trāsmutari. Et id qđ de⁹ imposuit in b ei indefectibiliť futūr z obediūt.iuxť illđ ps. Preceptū posuit.et.cis z nō ꝑteribit. Ex q̄ igīk oīs creatura benedicit deo regtiādo.cru beſcat miser hō nō regtiari deo.q̄ semper oēs exaltat⁹ est ab eo. O q̄ta ingratitudo repīk i boīe qui nec deū laudat nec deo regtiaꝫ cū laudādo nec ꝓtēꝫ de statu suo rāq̄ min⁹ debito receꝑit a deo suo vilificās bñficiū receptū.nec obseruās ei⁹ ꝑceptū. Exemplo igīk vniūse creature regtiem⁹ ore.ex q̄ locutio ei ꝓcessa est noī sctō dei in sclm. Juxť illđ qđ ait aplus. In oīb⁹ gras agite ¶ Scōm ꝯbū creature est faciam⁹. nll'a enī creatura repīk ociosa sic nll'a repitur absq̄ forma subali.forma enī q̄ dat esse rei.dat ei z opari. Un cōmētator dic. q⁹ q̄ aufert opatiōes a reb⁹ aufert cētias rez. Facit autē vnaq̄qz semp qđ sibi ꝓfuit.ſz z boīem q̄ pm⁹ creat⁹ est posuit i paradiso voluptat⁹.vt oparet.illđ Geñ. ij. sed natura vitiata p pcm̄.ita inerz z ociosa effecta ē.vt maiorē rpis ptē sibi ꝓcessi ad opandū āmittat semp tēp⁹ ex peccās ad opandū ex desidia. Un ps. Tps faciēdi dñe id est ꝓter rps qđ expectāt faciēdi.dissipauerūt.s.boīes legē tuā nō faciēdo qđ debēt. Cū igīk oīs caro seu creatura bñdicat dñm opando qđ sibi ꝓuenit.z in b oñdit ꝑtutē suā.nā terra fructificat.celū illumīat. aq̄ purgat: aer adiuuat diūsis modis. Bñdicat z hō deū suū z ore bñ loq̄ndo z ope faciēdo qđ dic. ¶ Tertiū ꝯbū est .pficiam⁹. Nasciť enī omne aīal puū ſz paulatim crescit. Qđ ex quenīat ad debitā staturā seu magnitudinē. sic etiaꝫ plāte q̄rūt z sui ꝓseruationē.nā oñe aīal vt dic Boeti⁹ vitā tueri laborat.vtz ad sensū sic z hō q̄rat non solū sui ꝓseruationē in esse spūali.p locutionē ꝓfitēdo ꝑtā sua. et indefectibiliť ea q̄ ꝓferūt ad salutē. Sz etiā z pficiat dōdie in diē sic ex valde puo cū nasciť corpal'r crescit i magnū ita z spūal'r cū apl'o.q̄ retro sūt oblit⁹ ad ꝓtuū sequať supne vocatiōis i anteriora se extendēs. ¶ Quartū ꝯbus creature ē nos nō sum⁹. Ex nihilo enī fec ea de⁹ z boīm gen⁹.vt dr.ij. Macb.vij. Et sic ex nihilo sūt ad nihilū tēdūt.z ex sua ꝓtinua mutabilitate se nō esse ostendūt. Solus de⁹ vere est q̄ imutabiliť est. Humiliet igīk oīs caro.id est oīs hō.z mētali ꝯbo z vocali faciēdo se nihil ee ex se.sz totū ex deo dependere. Qđ intellexit gl'iosus baptista cū interrogat⁹ q̄d esset.rndit se vocē esse. Vox aūt eo ipo q̄ pferť adnihilať.nō q̄ se hō benedicat aliq̄d de se extimādo cū nihil sit. Sed bñdicat nomī sctō dei a'q̄ est z qui semp est in seculū.id est in vita presenti.

Oīs creatura benedicit deo regtiando sibi.

Ps.68

Ps.148

1.Thess.5

Creature bñdicunt deo faciendo.

Ps.58

Creature bñdicunt deo ꝑficiēdo.

ad phil.3

Creature bñdicunt dō.d.nos nō sum⁹.

Job.j.

Quantū ad tertiū .§.III.

De locutione glie.

principale est scendū q⁹ locutio glorie erit dissimilis'a locutione vite p̄sent' ꝓter qđ dicit ap'l's j.ad Cor.xiij. Lingue cessabūt.s.cuiusmodi hic sunt.q: nec erit ibi varietas idiomarū.nec multiplicitas docentiū. nec mod⁹ iste verboz cum ibi nō sit aer ex cuius repercussione formam⁹ locutōnes.erit tñ ibi locutio in tali statu qui appellatur seculū seculi.id est seculū futurz sequens ad presens. Et seculū quidē dicit eras.Lan.qui est numerus signans quietē z omnímodā libertatē. Et hic est stat⁹ patrie ad quē peruenit ex prima z secūda locutione predicta ¶ Ibi aūt est quadruplex locutio benedicta. Prima est ammiratiōis z reuerētie qua dicunt sancti cū angelis mente. Sanct⁹ sanctus sanctus dñs deus sabaoth. Esa.vj. Secūda est appetitionis resurgentie. Clamant enī anime interfectoz ꝓter deum dicētes Apoc.vj. Usquequo dñe sanctus z ver⁹ nō iudicas z vindicas sanguinē nostrū. In qua locutione vr dicit Grego.in moral'.nō est credendū eos vindictā petere ō inimicas suis cum sint in pfectissima caritate. Sed locutio illa est affectus intensus.quē habent de finali iudicio z consequenter suoz corpoz rehabitatione quod tamē desiderium quietať.z ex magnitudine glorie anime quā iam receperunt.z ex certitudine rehabitionis ipsorum corpoz tempore deo bñplacito z multiplicatiōe saluandoz.que interim ꝑcuratur. Unde ibidē dicit q⁹ date sunt illis singule stole albe.id est gloria animaz.z dictum est illis q⁹ quiescerent adhuc modicū donec impleať numerus fratrum eorum. Tertia est manifestatio cogitatiōis seu cognitionis occulte.manifestat enī angelus vel sanct⁹ alter alteri suos conceptus ꝓout vult⁹. Et sic dicunt adinuicem loqui.sicut in lib. Zach.legitur. Quarta locutio est recognitionis beneficentie. De qua dicit Apoc. vij. Q̄ seniores ante thronū dei z agni.collētes coronas de capitibz suis.ponebāt ad pedes eius dicentes. Benedictio et claritas z sapientia z gratiarūactio bonoz virtus et fortitudo deo nostro in secula seculoz. id est ō bis bonis nob collatis gratias tibi agim⁹. Et nunc quidē tñ mente gratias agunt et benedicūt resuscitatis vero corporibz suis credendū est q⁹ etiā ore laudabunt. Unde et Thob.dicit.xiij.c. De superna hierusalē per omnes vicos eius cantabitur alleluia.quod interpretať laudate dominū omnes.z Esa.lj.dicit de ipsa superna hierusalem q⁹ gaudiū z letitia inueniet in ea. gaudiū.s. quo ad corpus.letitia quo ad animā.actio gratiarū z vox laudis. Dicit autē a quibusdam q⁹ locutio illa corpalis q̄ insensibilis erit z suauissima ad vnum idioma reducetur.quo primū fuit in mundo.et hoc idioma iudei dicunt fuisse hebraicū q̄uis'certitudinaliter sciri nō possit.nec ibi opus erit docente.quia vt dicit dominus,per Hiere.omnes scient me a maiori vsq̄ ad ad minimū.vt ergo valeat quis puenire'ad banc locutionē iocundissimā z perfectissimā. vertatur bene in presenti lingua nature et gratie.z sic ex verbis iustificaberis. ait saluator. Matb.xij.

Quantū ad malū .§.III

vsum lingue vñ mors sequiť corpis z aie ꝓter qđ dicit Sal'.puer.xv. Lingua imoderata ꝓteret spiritū.ps. Po ne do.cu.ori meo.z osti.circū.la.m. Ne decli.cor.m.i ver. mali.vbi tria possunt notari.

Ps.140

¶ Difficultatio recte locutiōis.ibi.pone.do.

¶ Obseruatio debite discretiōis.ibi.z osti.cir.

¶ Multiplicatio maligne infectiōis.ibi.ne decli.

Quātū ad ꝓmū nota q⁹ maxia difficultas est linguā custodire ne erret ꝓter qđ dic. Jac.in cano.sua.c.iij. Qui nō offēdit i ꝯbo h ꝑfect⁹ est vir.z.j.c.dic oīs natura bestiaz serpētū volucrū.z ceteroz domita est a natura humana.linguā vero nll's hoīm domare potuit. Inquietū malū z plenū mortifero veneno. Et ꝓterea spūssanctus sup discipulos apparuit in specie linguaz vt habeť Actz.ij. ad oñendū q⁹ ipe eū regat z dirigat.h igīk cognoscens ꝓbeta.nō ꝓfidens in sua virtute.sed dū

Quadruplex locutio beate rum.

adiutorio ait. Pone dñe cu. o. m. id ẽ opꝛ vt custodias. circũstã. Quantũ ad scõm oportꝛ ꝙ ples circũstãtie obſuent ſ obſuã in locutõe nr̃a ne ſit mala. ⁊ ꝓterea dic̃ oſtiũ circũſtãtie le im locu labijs. ſ. pone vt sciam qñ debeo loq̃ qñ tacere. nã ⁊ ta/ tone. cere cũ expedit loq̃ vicioſuꝫ ẽ: ⁊ male loq̃ pet⁹. Uñ aug. in. c. Quisq̃s. xi. q. iij. Et q̃ mẽdacũ loq̃t ⁊ ꝑuitatẽ occul tat: vterq; re⁹ eſt. Ille q; nocere deſiderat. iſte q; pdeſſe nõ vult. Neq; enĩ aliq̃ op⁹ ꝓtuoſum eẽ ꝑt: niſi debitis circũſtãtijs veſtiat fm be. Tho. in ſum. Dꝛ g̃ loq̃ns ꝓſi derare cui loq̃tur. vbi loquat. qñ loq̃tur. q̃tuꝫ loq̃t. ad q̃d loquat. i. ad quẽ finẽ ⁊ quõ loq̃t. Hec ſunt circũſtan tie attẽdende i locutõe. Et q̃rũ ad ꝑmã. ſ. cui loquat: ſcire debes ꝙ cũ excõicatis loq̃ nõ dꝛ niſi in certi caſibꝰ exꝑſſis a iure. xi. q. iij. Cũ excõicato. ⁊. c. ſeq̃nti. Itẽ ꝓſide/ rare dꝛ ſi is cui loq̃t eſt plarus: ſoci⁹ vel ſubdit⁹. Nã pre latis loq̃ dꝛ cũ bũlitate ⁊ reuerẽtia etiã cũ de aliq̃ ma/ lo cos amonerẽt ⁊ bñ ane. ſic fecit nathan cũ reꝓhendit dõ de adulterio cõmiſſo. vt dr̃. ij. Re. xij. Socijs aũt cũ deliberãt loq̃ndũ eſt nibilomin⁹ reꝓhẽdendo nõ aſpere ſed cũ benignitate. Uñ apl's. Si occupat⁹ fuĩt alicui in aliq̃ delicto. argue cũ in ſpũ lenitat. Subdit ſ̃o fm ꝙ exigit ꝓditio coꝛ ⁊ q̃litas crimis. Secõdo ꝓſiderari debet vbi loquat. nã in eccl'ia q̃ eſt locus oꝛõis nõ decꝛ loqui de reb⁹ mũdanis. Uñ ex de cõmu. ec. c. Decet. li. vi. dꝛ. q̃ ibi nõ dñt fieri plamẽta. et apl'us. i. ad Thi. dicit. Mulieꝛ in eccl'ia loq̃ nõ ꝓmittit. Tertia circũſtãtia attẽdenda in locutõe ẽ ꝛps. Nã vt dicit Eccs. iij. Tẽp⁹ tacendi ⁊ ꝛps loq̃ndi. Cũ enĩ q̃s dicit ſuas oõnes ꝓua tas ſeu cões nõ dꝛ tũc loqui cũ aliꝭ niſi magna neceſſi tas cogat. Et cũ iuuẽis eſt mlt̃ũ nõ expedit ei mlt̃a loq̃ ⁊ docere alios ſ̃ poti⁹ tacere ⁊ interrogare ſeu addiſcere Uñ eccl'i. xxxij. Adoleſcens loq̃re vix in cã tua. et cũ bis interrogat⁹ fuĩs bẽat caput rũſum ruũ. Sic ⁊ ꝛps duo dennis in rẽplo audiebat ⁊ interrogabat. vt dr̃. Luce. ij. Quarto dꝛ attẽdere vt nõ nimis loquat. etiã de bõis q; in multiloq̃o nõ deeſt pctũ. vt dꝛ puer. x. Quinto dꝛ attẽdere finẽ ꝙd quẽ loquit. nã vbi finis mal⁹ ẽ etiã ipm op⁹ malũ eſt. Si q̃s enĩ loq̃rek de diuĩs reb⁹ vt in de laudaret vl' deciper aliũ. vtiq; pctũ eẽt. Et iõ ap'us dicebat. Oĩa q̃cũq; agitis in ẅbo aut opc in gl'ia dei fa cite. Quantũ ad ſextã circũſtantiã dꝛ q̃s modũ debi tũ ſuare: vt. ſ. fm matie exigẽtiã ⁊ ꝑſonas moduꝫ fuet vel cõpaſſiuũ vt ad puſillanimes: vl' argumẽtatiuũ ra tiõlbꝰ vt ad ſapiẽtes. vl' mordicatiuũ ad duros ad rebel les. Uñ apl's. ij. ad Thimo. uij. Argue. obſecra. ſcrepa. Et quia difficile eſt iſtaoĩa ſeruare. iõ Pſal. poſtulat a dño hoc ſibi ꝑſtari dicens. Et oſtiũ circũſtantie ⁊c̃.

Quantũ ad tertium. §. V.

principale ſciendũ innũera mala ꝓcedere ex locutõe in/ debita. Uñ Jaco. iij. dꝛ ꝙ vniuſitas iniq̃tat⁹ lingua oſti tuit in mẽbr̃is nr̃is inflãmata a gehẽna. Et ꝓpea dauid dñm oꝛat ab his mal'liberari dicẽs in eo q̃d ſeq̃t in pre dicto thematc. Nõ declines coꝛ meũ in ẅba malicie. nõ declines. i. nõ declare ꝑmittas. coꝛ meũ. i. mẽtẽ ⁊ volũta tẽ meã. in ẅba malicie i. in ẅba q̃ fuĩt mala ⁊ pctã. Ideo aũt dicit pri⁹ coꝛ poſtea ẅba. qꝛ vt Aug. dic̃. Ream lin guã nõ facit niſi rea mẽs. ⁊ ſic nũc lingua mala inflam mat ꝑ deſideriũ a gehẽna. i. a dyabolo. ita poſtmodum in gehẽna inferni cruciat ab eo. Et ꝓterea diues epulo poſtulabat refrigerũ in lingua di. Mitte ⁊c̃. vt refrige rer ligũã meã. qꝛ crucioꝛ in hac flãma. Lu. xvi. nõ ꝙ aĩa liguã meã bẽat. ſ̃ qꝛ cruciabat ſpẽal'r ꝙd pctã ligue. Tot pctã Et ſic oĩs nr̃a locutio ex l'ris reſultat ⁊ ꝓponit alpha oꝛiunt ex beti. ita ex lingua tot pctã oꝛiunt quot l'e ipſi⁹ alpha/ lingua q̃t beti: vt patebit deſcendẽdo ꝑ ſingl'a. Primũ eſt ergo unt litte/ Adulatio que in hoc ꝓſiſtit cũ quis verbis vl' factꝭ inoꝛ dinate alteri placere q̃rit. Et de hac dicit dñs ꝑ Ezech. Reĩ alpha U: qui ꝓſuunt pulullos ſub oĩ cubito manus. po/ bet⁹. nentes ceruicalia ſub capite ad capiẽdas aĩas. Ezech. iij. Pulullus ſub cubito ⁊ ceruical ſub capite ponit vt molliter quieſcat. quia quiſq̃s male agentib⁹ adulatur hoc agit vt pcõr i culpa ſua quieſcat. vt dic̃ Greg. xlvj diſt. Sunt nõnulli. Ue aũt importat eternã dãnatõez. nam adulando laudãdo aliquẽ de crimialib⁹. vel etiaz de bonis ad ip̃m decipiendũ ſpũal'r vel tempal'r fm. b. tho. in ſumma: mortle eſt. Sicut fecerũt diſcipuli pha riſeoꝛ cũ xp̃o dixer̃t. Mgr̃ ſcim⁹ q; verax es ⁊c̃. Mat/ thei. xxij. Sz ⁊ in bonis circa bonos dꝛ laudatio mode rari: ne ſit eis occaſio ruine. Uñ Gene. Lauda parce vi ſuperato parti⁹. Et eccl'i. xi. dꝛ. Non laudes quenq̃ in ſpecie ſua. i. in facie. Blaſphematio. Eſt aũt blaſphe/ mia attribuere deo q̃d ei nõ ꝓuenit: vl' remouere ab eo q̃d ꝓgruit. vt cũ quis dicat deũ eẽ inuſtũ. vel partialez vel ꝓditorẽ. vl' nõ poſſe facere b̃ vl' illd. De q̃ vicio cõ/ quenr̃ dñs ꝑ Eſa. frequentato a populo ſuo dicẽs. Ju giter nomẽ meũ blaphemat q̃d ſp mortale eſt. cum q̃s Eſaie. lj. auerrit ſignificata verboꝛ. Et ꝓpter b̃ Sennacherib reꝛ aſſirioꝛ: qꝛ dicebat deũ nõ poſſe defẽdere hierl'm ỏ ma nib⁹ ſuis quã obſidebat ꝓfuſus ẽ inf fecerus ab angelo. dxxxv. milib⁹ exercitus ſui ibi defunctis. vt dr̃. uij. Re. xix. c. Contentio: que fm Amb. eſt impugnatio veritatis cũ ꝓfidentia damoꝛs: quã vitanda docebat ap'lus ij. ad tbi. ij. dicens. Noli ꝓtendere ẅbis. Ad nihil enĩ vtile niſi ad ſubuerſionẽ audientiũ. vbi glo. Collatio dꝛ eſſe inf fuos xp̃i nõ ꝓtentio. Fieri enĩ vix ꝑt in ꝓtenden do vt vinca ſe quiſq̃ partiaf aliq̃d ⁊ nõ extoꝛqueat ꝺ ve ritatẽ. ne iferioꝛ ſeu ſuccũbere videaf. Sz ⁊ ꝑ ꝑuitatẽ etiã et ſi efficaciter tñ modeſte ꝓtẽdendũ eſt. Detractio: q̃ eſt denigratio aliene fame ꝑ ẅba occulta vicijs. ſ. ci ꝓtra quẽ fit. q̃d ſp ẽ mortale. cũ b̃ intẽdik ſiue falſum ſiue ve rũ dicendo. Et grauiuſq̃ auferendo ſubſtãtiaz rpalem fm bñ Tho. ij. ij. Unde dicitur Sap. i. A detractiõe parcite linguc. Nã vt dicit Alexan. pa. Sũma inicꝭtas eſt detrahere. vi. q. i. Ex loq̃acitate etiã detrahere q̃q; ẽ mortale: q̃q; veniale. Excuſatio peccati. Aug. Si re excuſes: deus te accuſat hoc malũ generale eſſe in bũa/ no genere cognoſcens deus dicebat ꝑ Hieremiã. c. vij. Nemo eſt qui agat penitentiã de pctõ ſuo. Unuſq̃ſq; dicit quid feci. In q̃ oñdim⁹ nos eſſe nõ ſolũ filios na ture: ſed etiã imitatõe ꝓnoꝛ pentũ qui redarguti ex cu ſauerũt pctm̃ ſuũ. ſz ꝓpter b̃ ex padiſo expulſi ſũt. Sci. ij. Fallax locutio ꝓcipue ꝺ id q̃d eſt in corde q̃ fallacia ſi ſit contra fidem ⁊ bonos moꝛes neceſſarios ad ſalutẽ. vel in nocumentũ ꝓximi notabile. mortale eſt fm bm̃ Tho. ij. ij. Et b̃ intelligik ꝑ illud Sap. i. Os q̃d mentit occidit aiam̃. ſed et mendacũ iocoſum vel etiaz ad vti litatẽ alioꝛ dictũ ſpũale vel tempale. nunq̃ eſt ſine pec cato veniali ſalrem. Blozuario ſiue per iactantiam ſi/ ue vanam gloriã. Sed dicit domin⁹. Non gloriet ſapi ens in ſapia ſua: nec potens in potentia ſua: nec diues in diuitijs ſuis. Hiere. ix. Et ratio ẽ: quia gl'a eius quaſi ſtercus. vt dicit. i. Mach. ij. Et cũ quis iactat ſe vl' lau/ dat de aliquo criminali: vtiq; mortale eſt fm be. Tho. ſcõa ſcõe. Addit aũt iactantia ſupra glorificationem vt plurimũ falſitatem. dicendo plus q̃ ſit: ſed dicũt dam nati in inferno quidem. Quid nobis profuit ſuperbia noſtra et iactantia diuitiarum. Ecce omnia tranſierũt ſicut vmbra. Sapie. v. Homicidiũ perpetratio. ſeliciz ꝓcepto vl' conſilio: ⁊ huiuſmodi. Pſ. Lingua eoꝛum Pſ. lvj. gladius acutus. ſcz ad occidendũ. ⁊ ſic turbe iudeoꝛum occiderunt chr̃ſtum boꝛa tertia crucifixerũt. ſ. linguis iudeoꝛum. Sz vt dicit Aug⁹. Cũ fratre tuo male ꝓſua des occidis. de pe. diſ. i. c. Noli. Irriſio cum ſeliciz ali

quis derideat aliū ad iniuriā: ꝑpk qđ agit ꝺ bonore ipi⁹ Et tal irrisio ḡue pc̄m ē circa deū ⁊ diuīa. ac etiā cū fit erga pentes. ⁊ sil'r ꝺ fuos dei. Unū dr puer. vj. Abomīabilis ē deo ois illusor. Et ex pueris qđ ridebāt beliz cū vocantes caluū. xlij. occisi sunt ab vrsis. iij. Re. ij. Cantio id est cantare vana ⁊ amatoria puocātia ad lasciuiā. qđ vtiq; nō est absq; ḡui pcō. Unū ⁊ salomō ink cetera delectabilia curie sue diē se habuisse cātores et cātatrices. Et postea ꝺcludit q in his oīb reperit vanitatē ⁊ afflictionē spūs. s. q ꝺtritōem. sed dr remissio b⁹ pcī bñ. Unū ⁊ ī vita fratrū legit de qđā q ꝑpk cōplacentiā multā in bmōi torqbat acriter in alia vita fuka. ¶ Lasciua ꝓnūciatio. s. ꝑ lenociniū vel scurrilitatē q̄ est de verbis turpib⁹. et hec sunt grauia pcā. nō solū cū dicunk intētiōe inducēdi aliū ad turpia. sic dic̄ Sal. de mliere mala. puer. vij. Irretiuit eū mlr̄is ꝑmōibꝫ. s; etiā cū ex huiusmodi sequit ruina audiēciū. Unū apls dic̄. Scurrilitas q̄ ad rē nō ꝓtinet nō nocet in nob. ¶ Maledictio b̄ Epbe. v. importat impcatōem mali erga aliquā creaturā. Unū cū dr. Veniat tibi tale malū. Et cū deliberato aīo illō optat in malū e⁹ mortale est. Et sic intelligit illd. i. ad Cor. vi. Nec maledici regnū dei possidebūt. s; ⁊ maledicē familiā vel subditos cā correctōis nō ē absq; pcō. q⁹ nō debitus mod⁹ ē iste corrigēdi. ¶ Nugatio incāratiōis q̄ vti q; verb fiunt nugatorijs ⁊ vanis ⁊ sꝑ pc̄m est. Aliqñ
Psal. 30. etiā mortale. et de hac ꝑs. Odisti obſuātes vanitates supuacue. Ad qđ etiā facē qđ dicit Aug. xxvi. q. iij. Igit Dñs bmōi artes nugatorie ⁊ nocie supstitiōis fugiēde sunt a xpiano. ¶ Oratio indebita vicz sine attētiōe. ink ruptiōe: ⁊ nimis acceleratōe. Dño enī cōis vt horaz cānōicaz vl in pnīa iniūcta oportz q̄ sit vocal. et etiā q̄cūq; alia ꝓ cē vocal. et cū perk illicitū vt vindictā inimici vl posse aliqđ mali facē: graue pc̄m ē. ut ille ps. Dño e⁹
Psal. 108 fiat in pc̄m. et illō Jac. iij. Pcīs ⁊ ñ accipit ⁊c. ¶ Periuratio. i. iurare sciēter falsuz. vel qđ illicitū ꝓmittēdo: vl sine necc̄itate: aut nō ꝑuare ꝓmissuz iuramēto firmatuz cū pōe fieri ⁊ dz q̄ mortale est q̄tū ad ꝓmū ⁊ vltimū casum. Unū ecc. xxiij. Iurationi nō assuescat os tuū. multi enī sunt casus ī illa. ¶ Querulatio. i. murmuratio: vicz ꝺq̄rī ꝑbis ꝺ aliq̄ cū īpatiētiaz ꝓcipue ꝺ superiorib⁹ qđq; graue sit pc̄m oñdit in punitōe e⁹. i. Cor. x. Nec murmuraueritis sic̄ qđā eoz murmurauer̄t ⁊ a ꝑcutib⁹ pierūt Et multipl'r alias punit sc̄. vtz li. Numeri. ¶ Reuelatio secretoz vl ꝺfessiōis vel sigilli ꝺfessiōis: vl aliox in secreto ꝺmissoz: qđ cū fit in ꝓmo cāu sꝑ ē grauissimū pc̄m mortale. in alijs q⁹ ꝺ ius nāle nisi fiat ad obuiādū scādalis: etiā mortle. puer. xi. Qui reuelat secreta pdet fidē amica. ¶ Susurratio q̄ in b ꝺsistit. s. ponere discordiā et maliuolētiā ink amicos ꝓba. dicēdo vni malū de alio qđ ex se ē mortle fm Tho. ij. ij. faciēdo b ad talē finē. ad Ro. i. Susurrones ḋo odibiles sk. ¶ Temeraria affatio id est dicē alicui ꝺumeliā ⁊ obprobria in iniuriā e⁹ Et b vicū pōit apls ad Ro. i. ink alia de qb⁹ dixit Qui talia agūt digni sūt morte. s. eterna. ¶ Uerbū ociosum: de q ꝓs Matth. xij. dic̄. De oī ꝑbo ocioso qđ locuti fuerint hoīes rōnē reddēt in die iudicij. et ḋ ꝑbū ociosum fm Greg. i mora. qđ caret necc̄itate vl debita vtilitate. Luz igit tot vicia orianꝰ ex līgua: oꝝđ ē de⁹ vt dirigat eaz cū psalmista dicēte. Pone dñe custodiā ori meo ⁊c.

¶ Cap'm. v. de sensibus interioribus.

De sensib⁹ īteriorib⁹

Qs Auic. in li. de aīa dic̄ ee q̄nq; .s. sensū cōem fātasiā. imagiatiuā. extimatiuā. mēoratiuā. Sz. b. tho. Quatruꝫ in. i. pte. q. lxxix. dic̄ ee q̄tuor tm. Hā potentiā imagiatiuā ꝺ sūt sen sus īterio q cū naka ñ deficiat ī necc̄itis: oportz tot ee actōes aīe sentes. sitiue q̄t sufficiāt ad vitā ꝓfecti aīalis. ⁊ q̄cūq; hazz actōnū nō ꝑt reduci ad vnū ꝓncipiū: requrūt diūsas potētias: cū potētia aīe nihil aliud sit q̄ ꝑmū ꝓncipiū operatōis aīe. Est āt ꝺsiderādū q⁹ ad vitā ꝓfecti aīal requrit q⁹ nō solū appēdat rē apt̄ pnīā sensibilē: sz etiā eius absentiā. Alioqn cū aīal mot⁹ ⁊ actio seq̄t appēsionē. nō moueret aīal ad q̄rēdū aliqđ absens cui⁹ ꝺriū apparet: maxīe ī aīalib⁹ ꝓfect̄q mouet motu ꝓcessiuo. Nouenk enī ad aliqđ abñs appēsuz Optz ḡ q⁹ aīal ꝑ aiaz sensitiuā nō solū recipiat spēs sensibiliū: cū pnīalr̄ immutak ab eis. s; etiā q⁹ eas retineat ⁊ ꝺfuet. Recipe āt et retinere reducunk in corꝑalib⁹ ad diūsa ꝓncipia. Nā būida bñ recipiūt ⁊ male retinēt. et ecōtrario aūt est de siccis. Unū cū potētia sensitiua sit act⁹ organi corꝑalis. oꝑtet ee aliā potentiā q̄ recipiat spēs sensibiliū. aliā que conſuet. ¶ Rursus ꝺsiderādū ē q⁹ si aīal moueret solū ꝑpk delectabile vel ꝺtristabile fm sensum nō eēt necc̄ū ponē in aīali nisi appēsionē formaz q̄s recipit sensus in qb⁹ delectak aut horret. Sz necc̄ius est aīali vt q̄rat aliq̄ vl fugiat nō solū q: sunt ꝺueniētia vl nō ꝺueniētia ad sentiendū. s; etiā ꝑpk alias cōmoditates ⁊ vtilitates siue nocumēta. Sic ouis videt lupū fugit: nō ꝑpk indecēciā colorꝫ aut figure: s; q̄i inimicū nature. Simil⁹ auis colligit paleā: nō q⁹ delectet seniuz. s; q⁹ vtil ad nidificandū. Necessariū est ḡ aīali vt recipiat bmōi intentiōes q⁹ nō recipit sens⁹ exterior ⁊ bmōi receptiōis oportz esse aliō ꝓncipiū: cū receptio formaz sensibil sit ex imutatiōe sensibil. nō aūt ꝺceptio ꝑdictaz intētionū. sic ḡ ad receptōz formaz sēsibiliū ordinak sensus ꝑpr⁹ ⁊ cōis. q̄ ī b ꝺnt. q⁹ sensus ꝑpr⁹. s. vis⁹. audit⁹ ⁊ bmōi. iudicāt de sensibili ꝑpio discernēdo ipm ab alijs q̄ cadūt sub eodē sensu. sic visus discernit albū a nigro vl viridi. s; discernere albū a dulci. seu sonitū ab odore non pōt nec visus nec gust⁹ nec alⁱ sensus exterior. q⁹ oportz inter aliq discernere q⁹ vtrunqz cogñscat. s; ꝓtinet b ad sensū cōem q̄ est alia potētia a ꝑdict̄ ad quē referunt sic ad terminū cōmunē: oēs appēhensiones sensuū a q̄ etiā ꝓcipiunk intētiones sensuū. sic cū aliqs videt se videre. b enī nō ꝑt fieri ꝑ sensuz ꝑpr̄iū. q⁹ nō cogñscit nisi formā sensibilē a q̄ imutak. in q̄ imutatiōe ꝓfect̄ visio. Ad formaz aūt sensibilis q̄ appēhendunk ꝑ sensus exteriores retētionē seu ꝓseruationē ordiat fantasia seu imaginatio q̄ idē sunt. Est enī fantasia seu imagiatio q̄si thesaur⁹ qđā formarū ꝑ sensum acceptaz Auicēna ponebat diūsas potētias ee appellās fantasiā qndā potentiā: q̄ ponit ⁊ diuidit formas imagiatas. vt cū ex forma imaginata montis et forma imaginata auri cōponim⁹ vnā formā quā nūqz vidim⁹. s. montē aureū. Sz ad b op⁹ sufficit ꝑtuz imaginatiua in hoīe. in alijs āt aīalib⁹ nr̄epit hoc. ¶ Ad appēhendū ꝺo intētiones q̄ ꝑ sensum nō accipiūt: ordinat extimatiua. et ad cōfuādū eas vis mēoratiua q̄ est thesaur⁹ qđā bmōi intētionū. Cui⁹ signū ē q⁹ ꝓncipū ꝓmorādi in aīalib⁹ fit ex aliq̄ bmōi intentōe. pura q⁹ est nociuū vl ꝺueniēs. ⁊ ipsa rō ꝑteriti quā attēdit mēoria inter bmōi intētiones cōputat. ¶ Considerādū est aūt q⁹ quantū ad formas sensibiles nō est dña inter hoīem ⁊ alia aīalia. sil'r enī mutank a sensib⁹ exteriorib⁹. Sz q̄ntū ad intentiones ꝑdictas ē dña. Nam alia aīalia ꝓpiunt bmōi intētiones nāli qđā instinctu. hō aūt ꝑ q̄ndā collationem. et ideo que in alijs aīalib⁹ dr extimatiua: in homine dr cogitatiua que ꝑ collationē quandā bmōi intentiones adinuenit. vnde ⁊ dr ratio particularis. cui medici assignant determinatū. organū. s. medią partē capitis Ex parte aūt memorie nō solū habet memoriā homo sicut cetera animalia in subita recordatiōe ꝑteritoz. sed etiam reminiscentiā quasi silogistice inq̄rendo ꝑteritoz memoriā fm indiuiduales intentiones.

Sensus cōmunis

Fantasia vel imaginatio.

Estimatiua vl cogitatiua. Memoratiua.

De fantasia. Capitulum sextum.

Sequit de potētia ap prehēsiua interiori q̄ dr imaginatiua seu fantastica: qđ idē est. Et fantasia q̄dē nomē est grecū: r in latino interptat apparitio: qr in ipa potētia fiūt r refuāk apparitiones seu imagines sēsibiliū accepte a sensibꝫ. Que apparitiones dicūt imaginationes vel fantasmata seu idola: qr repūtant res apphēsas a sensibꝫ. Et de hac pr intelligi illō ps. In imagie pträsit hō. ꝛ frustra ꝛturbat. Non solū enī intelligit de imagie del. i. creatore: q̄ est ī boīe in q̄ exps. i. eam hns. pträsit. i. citra träsit: de tanta nobilitate ad miseriā pcī a q̄ vix recedit. Naz r si ꝛturbet varijs flagellis vt ꝛūtat. frustra vidr eē: qr nec p illa nouit rūrī ad deū. Vñ dic ꝓpha. Frustra insufflauit cōsilior malicie nō sūt ꝛsumpte. Sz etiā pr intelligi de imagine fātasie. Ex q̄ auctre tria pūt elici. Et pmō ē q̄ hō est discurrēs p rōnē. ibi pträsit hō. Scdm est q̄ est intelligēs p imaginationē. ibi. in imagie. Tertiū est q̄ ē irascēs sed nō ad fructificatiōem. ibi. sed frustra ꝛturbat.

Jer. 6.

Quantum ad primū .ℌ. I.

est sciendū q̄ ista ē dōna inē boīem r angelū in cognoscendo: qr angel⁹ intelligit subito absq; discursu: intellect⁹. sed hō mortal⁹ intelligere nō pr. nisi p discursum rōnis träseūdo seu pcedēdo p plā media de vno in aliud. et de noto ad ignotū. r sic pträsit hō in rez cognitōe. Vñ et diffinit qđ est alia rōnale. Angel⁹ aūt dr intelligētia seu substātia intellectualis. Et qđ Greg. dicit in omel. q̄ iudeis scz pastoribꝫ ranēs ratiōe vtentibꝫ debuit apparere rationale animal. i. angelus ad manifestandam christi natiuitatē. sumit ibi impropie rationale pro intellectuali creatura. sic igitur pträsit homo.

Dō sine phāsma nō pōt intelligē.

Quantū ad scdm sci .ℌ. II.

endū ē q̄ in tali transitu siue discursu: nō pōt hō intelligere nisi ī imagie. i. in fantasmate repsentato intellectui Vñ r phs dic q̄ necē est quēcūq; intelligentē fantasmata speculari. Sic enī res sensibil⁹ cū vid: multiplicat spēs suā. i. silitudinē vsq; ad potentiā visiuā mediāte q̄ silitudine oculi videt. r silitudo illa extinde defert potentie sensus cōis. vbi discernit vnū sensibile ab altero. ex hide ōfert potētie imaginatiue seu fātastice. tal⁹ silitudo magis subtiliata: r ibi refuāt. sic ipa potētia fātastica repūtat tales silitudines q̄ dicūt fātasmata seu imaginatiōes intellectui r in illis intelligit. Et hinc ē q̄ de⁹ a mortalibꝫ videri nō pr seu intelligi clare p cētriā suā: qr nō possit intellect⁹ intelligē absq; fantasmate. r fantasma sit repsentatiua rei corpal. nō pr aliq̄d fantasma deū in sua essentia repūtare. Nā vt dr Job. xi. Spūs ē de⁹ nō corp⁹. et tō clare intelligi nō pr nisi q̄s sit alienat⁹ a sensibꝫ. Et paul⁹ ī raptu suo. Sic g̃ pträsit hō ī imagie. s. ad intelligendū.

Quantū ad tertiū .ℌ. III.

ꝛturbat hō freqnt ex eo q̄ ea q̄ imaginat. s. implendo desideria sua: querēdo diuitias r hmōi. non habuerūt effectum. sed frustra ꝛturbat: quia inutiliter et sine rōe cū hec expediant saluti sue. Conturbat r aliq̄n tribulationibꝫ r aduersitatibꝫ: sed frustra q̄: non pr ea vitare deo sic disponēte. Conturbat r sepe suis solicitudinibꝫ in multiplicando rpalia. sed r frustra. qr demū omia in morte dimittit. Ad quod facit q̄ dicit idē ps. alubi vicz sicut somniū surgentiū dñe. imagines ipsoz. id est imaginationes mūdanoz ad nihilū rediges.

Ps 38.

Ps 7. 2.

Nota q̄ circa potē .ℌ. IIII

tiā fantastica siue imaginatiuā. opari pr p⁹ deū qui est puma cā oīs motiōis. angel⁹ bon⁹ r āgelus mal⁹ et hō ipse p ꝓrios act⁹. Et angel⁹ bon⁹ opat in ea: ad instruēdū qđ ꝓbat rōe. auctre r exēplo. Rōnē assignt be. Tho. ſ. pte. q. cxi. q̄ tal⁹ est. Diuīa sapia: vt dic dyoni. ō diui. no. ꝓuīgit fines poz ꝓnatꝰ secūdoz. Et q̄ ps q̄ nata in ferioz in sui supmo attingit a nata suprioꝝ. natura aūt oīs corpal⁹ est infra naturā spūalez. Inf oēs ār mot⁹ corpeos effectiue ē mot⁹ local⁹ vt ꝓbat ꝓbs ī. viij. phicoz. Et tō natura corpal⁹ nata ē r apta moueri a nata spūali sm motū localē. Imaginatiua igit potētia siue fantastica cū sit sensitiua r affixa organo corpali. pt imutari ab āgelū bonū. r b magis practicaliter declarat idē be. Tho. in. q. cxj art. iij. vbi dic q̄ apparitiones imaginarie q̄ fiūt in fantasia causant inf dū a nob ex locali mutatiōe corpali spirituū et humoz. Vñ arestot. i li. de som. r vigi. assignat cāz apparitiōis sōnioz: dic q̄ cū aīal dormit descēdente primo sanguīe ad ꝓncipiū sensitiuū. s. a capite ad cor. sil⁹ descē dūt mot⁹. i. impssiones relicte ex sensibilibꝫ motibꝫ q̄ ī spiritibꝫ sensualibꝫ ꝛfuāk. r mouēr ꝓncipiū sensitiuum: ita q̄ fit q̄dā apparitio: ac si tūc ꝓncipiū sensitiuū a rebꝫ ipsis exterioribꝫ imutaret. Et tāta pt ee cōmotio spirituū et hūoz: q̄ hmōi apparitiones etiā vigilātibꝫ fiūt. sic pcz in frenetic⁹ r in aliis hmōi. Dic g̃ hoc fit p nālez cōmotionē hūoz. ita pr fieri p oparōs angeloz. Exq̄ vt dictū est materia corpal⁹ naturalr subest āgelis q̄ ad motū locale. Ꝓbat hoc etiā auctre. ōr enī Eccls. i. Lustrās vniuersa in circūitu pgit spūs r in circulos suos reūrit. Qō exponit a qbusdā de sole: q̄ idcirco ōr spūs nō q̄ corpa celestia sint aīata. sz qr vnīc eis āgelus sic motor mobili ad mouēdū ipm corp⁹ solare ꝛrute sua. Dicit aūt reuerti in circlos suos. qr p eosdē q̄dus p q̄s ascēdit p zodiacū eū p eosdē reuertit seu retrocedit. Aug. etiā in li. de tri. dic q̄ angeli adhibent se ad corpalia ad aliq̄s effectus pducēdos. sic factū fuit p āgelos malos. de serpētib⁹ ō nouo formati corā pharaōe incātatiōibꝫ magoz. sm ex positionē aliq̄z. b aūt fieri nō pr nisi localiter mouēdo. Pbt etiā posuert supma corpa moueri local⁹ r spūalibus substātijs. i. angel⁹. Ostendit idē p exēplū: vicz ex visionibꝫ imaginarijs ꝓbaz eis fact⁹ in sōno vt vigilia ministerio bonoz angeloz. Et in hmōi opatōe seu träsmutatōe imaginatiōis sm b. Tho. nō imꝑmit āgelus aliquā formā imaginariā q̄ nullo mō pr⁹ sit p sensum accepta. nō enī possz facere q̄ cecus imaginet colores: sed b facit causando motū localē spirituū r humoz: vt dictū ē. ex q̄ motu imaginatio informat: vt accus fantastic⁹ motus ꝛsurgat ab impssionibꝫ interi⁹ cōfuat⁹ r priusquam acceptis a sensibꝫ. Et cū angel⁹ bonus causat aliquā imaginariā visionē. siue in homie vigilāte: siue dormiente. qñcz sil⁹ illūinat intellectū: vt cognoscat tal. q̄d p hmōi silitudinē significet. Sic in Jobe cuāgelista de visionibꝫ imaginarijs. vt br in Apoca. de libro dauso septē sigillis r apertiōe eoz. r de septē angelis tuba canentibꝫ. q̄s habuit r intellexit ministerio angeloz vigilans. Unde dicit ipse in. i. c. Significauit de⁹ qui oportet fieri cito loq̄ns p angelū suū seruo suo Johanni. Et Joseph dormiēti apparuit angelus r illuminauit eum. monendo de translatione pueri Jesu in egyptū. Mat. ij. Qñcz vo p opationē angli boni solūmodo similitudines rez apparēt in imaginatiōe absq; alia illumīatione intellect⁹ ad intelligendū q̄d significet. nec tamen fit deceptio p eos. sed hoc contingit ex defectu intellect⁹ eius cui apparent. sicut accidit in somnio Pharaonis de septem spicis r de septem vaccis varijs: significantibꝫ septem annos fertilitatis: et alios septē sterilitatis: qō tamen ipse non intellexit: sed Joseph.

Bon⁹ angelus pōt operari cum fantasia

Gen. 41.

Operat etiā angel⁹ .ℌ. V.

Dyabol⁹ opak circa fantasiã boīs.

malus.i.dyabol⁹ circa fantasiã boīs: sed ad decipiẽdũ. Nõ declarak nãli rõne canonis aucre: r exprimetorum multiplicarate. Primũ sic declarak. corpa nãliter subdũk et obediũt nature angelice q̃tũ ad motũ localẽ. Angeli aũt mali etiã si amiserint grãm: nõ rñ ꝓturẽ nãlem. Cũ aũt potentia fantastica siue imaginatiua sit corpalis. i. affixa organo corporeo. naturalr subdik etiã angel' malꝰ vt possint eã trãsmutare: causando varias fantasias ex descensiõe humoꝝ r spirtuũ ad ꝓncipiũ sensitiuũ. pcurata ab eis. Pater r b ex canõe: dicik etiã. xxvi. q. v. c. Episcopi. Illud nõ est omittẽdũ q̃ q̃dã scelerate mulieres post satban retro cõuerse. demonũ illusiõibꝫ et fantasmatibꝫ seducte credũt se: r pterenk cũ Dyana nocturnis horis dea paganoꝝ. vl cũ herodiade: vl cũ innumera multitudie mlierꝫ equitare sup quasdã bestias. r multa terraꝝ spacia in tẽpestate noctis silentio ptrãsire. Et infra. Quapropk sacerdotes oĩm instãtia ꝑdicare dñt pplo dei: vt nouerint oĩno hec falsa eẽ et nõ a diuino sꝫ maligno spũ talia fantasmata mẽtibꝫ fidelũ irrigari. Siquidẽ ipse satbanas trãsformat se in duas psonaꝝ spẽs atq; similitudies: r mentẽ quam captuãt in somnijs deludes ꝓ deuia queq; deducit. hec ibi. r in. c. Nimiꝝ. ea. q. Aug⁹. narrat q̃ in libris gẽtilũ legik de q̃dã maga dicta Circe: q̃ socios olixis mutauit in bestias. q̃ magicis pstigijs pocis⁹ fingebak sibi ĩ reꝫ ꝑitate cõpleret alterãdo fantasias horis. Ptz b̃ etiã ꝓ pla exẽpla. Legik enĩ in vita spatꝫ q̃ q̃dã iuuẽcula q̃ assentire nolut cuidã iuueni de turpitudie eã solicitanti. ipe iuuẽis turbat⁹ ex b̃ a q̃dã iudeo pcurauit maleficiũ fieri ꝺ illã. Quo facto mulier ꝓsa ẽ in equã. q̃ uersio nõ fuit ẽm rei veritatẽ. sed ẽm ludificatiõem demonis ĩmutatis fantasiã et sensum ipsius mlieris: et aspicientiũ eã vt videret equa q̃ erat vere mlier. Vñ ducta ad brũ Machariũ nõ potuit dyabol⁹ ira opari q̃ illuderet sensus eius sic alioꝝ ꝓ pter suã scelitatẽ. Mã sibi videbak mlier vera nõ eq̃. cui⁹ tandẽ oꝛõe libata ẽ ab illa illusiõe dicẽs b̃ sibi accidisse: qr ñ vacabat diuis: nec freq̃ntabat sacra vt decebat. tõ dyabol⁹ ptãtem habuerat sup eam. r si als essꝫ hõesta. Põt igit dyabol⁹ ꝓ cõmotionẽ interiorẽ spirtuũ et humoꝝ opari. ad ĩmutãdũ actũ r potẽtiã nutritiue et sensitiue r appetitiue: r cuiuscũq; potẽtie corpal' orgão vtẽtis ẽm be. Tho. ĩ pte. i. q. cxi. Sic credi pt fuisse gestũ ꝓ symonẽ magũ in cãratiõibꝫ suis q̃ de eo narrak: sed nũ hoꝝ pt dyabol⁹ facẽ nisi deo pmittente. q̃ cũ angel' suis bonis freq̃nk repmit malicia ei⁹. decipe nos r nocere q̃rent. Vñ dic Aug. loq̃ns de maleficijs. Di sũt q̃ pmissa dei clemẽtia ꝓtegũt. hoĩm mẽtes ꝓturbãt min⁹ ꝓficentiũ in deo. xxvi. q. v. Nec miꝝ. hoꝝ etiã opatõe ꝓ maleficam artẽ fit q̃nq; vt vir nõ possit videre vxorẽ r recõuerso. Et b̃ ꝓ ĩmutationẽ fantasie. repñtãdo ei talẽ vt rem odibilẽ r horribilẽ. Ipse etiã dyabol⁹ vigilãtibꝫ r dormientibꝫ suggerit repñtatões turpiũ fantasie ad decipiendũ r inducendũ ad malũ. Nec quia pctm̃ nõ ꝓsistit in imaginatõe sꝫ in volũtate. tõ ex hmõi fantasijs ꝓ dyabolum suggestis r alteratiõibus varijs homo nõ peccat: nisi voluntate propria alicui malo assentiat.

Dyabol⁹ pt in cunctas potẽtias orgãicas.

Homo etiã ꝓ semet .ſ. VI.

Homo sibi ꝑpsi immutat fãtasiam.

ẽm causat mutatõs fantasie. formãdo fantasmata per imaginatões ex acceptis a sensibꝫ. r q̃nq; q̃dẽ ꝓ volũtatẽ suã volũtarie. s. imaginãdo q̃ pti⁹ senserat. r b̃ siue ꝺ bonis siue de malis. Q̃nq; fũt r causank imaginatiões ꝓ cõmotiões hũoꝝ pcedentiũ ex infirmitate manica vel melãcolica. Et ẽm Auicen. r Alb. Manica passio ledit organũ fantasie: vñ diminuit imaginationẽ. Melãcolica vero passio diminuit iudiciũ rõnis. Vñ refert ipe de quodã manico: q̃ cũ fugeret pꝛeꝫ. r pr cũ secut⁹ fuisset. ꝓsus ad pꝛem pcussit eũ. cui pr cũ diceret. Fili q̃re ꝑderas pꝛem. sbito ille plozãs: cecidit ad pedes pris r venã pcuꝛit. et sic ĩ ipo fuit lesa imaginatio: qr ñ ꝓfuit pꝛi suũ. Rõ ꝺo nõ fuit lesa. qr sciuit q̃ nõ debuit ꝑderare pꝛem. Et qr ĩ manicis melãcolicis fit ĩmutatio sen⁹. tõ mãcoꝝ quidã plãgũt. alij saltant. alij stultissima q̃si verissima opinank vn timẽt se tãgi ne rũpank. credũt se nõ bre capur. ranas ĩ vẽtre portare. demões videre aut bre. Melãcolicoꝝ ãt q̃dã pigricã bnes r ꝺuedinẽ amãt solicitudinẽ r obscuritatẽ r ab oĩbꝫ remotiõꝫ. ĩmo oĩbꝫ melãcolicis q̃dã sunt vlia r sempitna. sic tristicia timoꝝ de re nõ bñda certificatio terribilis rei r timoꝛose sen⁹ rei q̃ nõ est. Itẽ melãcolici tristank. timẽt. angustiank. suspicosi sunt. mltũ dormiũt. iacẽt in monumẽtis. q̃dã mltũ comedũt. r si sek retrahãt oĩbꝫ diebꝫ ꝺspant. Et istis oĩbꝫ quid est q̃ sũt medicine ꝺsiderãtissimi. Et hec oĩa pcedũt ꝓ ĩmutatiõꝫ fantasie organo. lesõ q̃ꝑ dicras ĩfirmitates. Cansank aũt tã mania q̃ꝫ melãcolia ex melãcolicis cibis: ex tristicia r timoꝛe. aut retentõe sanguis fluere cõsuet. aut ex nimia cerebri infrigidatõe r desiccatõe. aut et ex rupto semĩe ĩ virk. aut mẽstruo sanguĩe in femis. Causak etiã ex inordiatis vigilijs. ieiunio. studio. solicitudie. ac cogitatõe pfunda. Et q̃dã in pfatis infirmitatibꝫ in defectu lune pl⁹ laborant. In somno etiã fantasia multiplr immutak ꝓ varias apparitões pringẽtes dormientibꝫ. in q̃bꝫ rũ de bõis vl de malis exñtibꝫ bõ nõ peccat: quia videlicet vsus liberi arbitrij fm. b. Tho. in. ij. sopitus est et ligatus: in q̃ constitut meritũ vl demeritũ.

De somnijs quo ad varias causas et modos eorum. Capitulum. vij.

Et qr ĩ potẽtia fantasie sunt somnia dormientibꝫ. Idcirco de somnijs aliq̃ sunt videnda. Et ꝓmo de diffinitiõe. Pbus aũt. ij. li. de som. r vigi. sic diffinit. Somnũ ẽ fantasma factũ a motu simulacroꝝ. i. similitudinũ sensibiliũ ĩ dormiente fm q̃ dormit: r circa hoc possumus considerare tria. videlicet eorum ortum: effectum r peccatum. Diffinitio somnij.

Quãtum ad primũ .ſ. I.

Dextra somnioꝝ.

Sõnia vnde orianк r q̃ sit cã somnioꝝ. Et q̃uis &c. in libro mora. accẽtã dialogoꝝ assignet sex cãs vig ex nimia ventris replerione. ex mlra capit⁹ extinatiõe. et deis mõtis illusiõe. ex dei reuelatõe. ex bois mlra occupatiõe circa aliq̃d et ꝓcogitatõe rei bis cogitatõe sil r reuelatõe. De q̃ vltio põit exẽplũ ꝺ somno Nabuchodonosor habito de statua cõposita ex qtuoꝝ generibꝫ metallorũ. designtes qtuoꝝ successiuas monarchias mundi. vt bre Dan. ij. Cepit enĩ cogitare de successore in regno antiq̃ somnijs illo bret q̃ fuit ex diuina reuelatõe. put ipe Daniel exposuit. Sz dñs Jo. dñici cardi. in ij. libri sui quẽ apellauit luculã noct⁹ exprendẽs materiã. decẽ r nouem causas assigt. Et ꝓmo ꝺcepruĩ aut naturali ꝑdominãs signũ celeste. nõ infimã cãm sõnioꝝ põit. r ita nat⁹ sub mercurio in geminis exñte. sonia futuroꝝ pscia nõ ignorat. Scõo celoꝝ influx⁹ ĩ sensus interiores rõni somno sopite corpeos agẽs. q̃ ꝓducturⁿ ẽ freq̃nk demõstrat hic pharao cũ vaccis suis ꝓ exẽplo ponak. Tertio cõplexionũ varietas. distincta visa ꝓducit. sanguis. s. circa ign̄ẽ. colera volatus ꝑ aerẽ dic melãcolia regẽ renẽda. sed flegma circa crystria ysak. Quarto pugẽ mittit mutuo in mẽorie archa fuati ꝺcepti⁹. r qr fantasma bũc ab illo discernere neq̃t. certum desinit in piscẽ mlier formosa supne. Quinto tpis qualitates cerebꝝ imitatũ illo ena nescente euanescit inuisa. sic apud Virgiliũ solijs arborum autũno labentibꝫ fit ad infernũ somni pentẽ iaꝝ cõcursus. in eo libro vbi tot⁹ pbie rimantur archanа.

Sexto locoꝝ dūsitas suis vaporibꝫ corpe nudis cellulas cepit ambire. suas sibi ꝓprietates relinqt ꝙs ñ sencit vigil matoribꝫ occupat⁹. Septimo q̄dā reliquie velut exuuie ex exercitijs in vigilijs potentijs vitalibꝫ adhe rent impsse. q̄ corpe a labore cessante laborare nō cessāt Octauo plerūq; fantasia a ceteꝛ curꝛ soluta cudit casu vēturā: sic platoni cogitāti de sorte: sortes occurrit. Nono ꝓnaꝝ reuerētia apō nōnllos merck scōis cāis impidi⁹ visitari: cui mēbro reddunk aign⁹ socrati loco plato ris oblat⁹ capitalitas ꝛ mortꝛ porio platoni mōstrata Octauia. augu. pūtia ipugna futura casus hostiū scipioni pene miluri ruelare. ence italica sedes ꝛ hannibali a ioue dicer⁹ iuuēis scōs oñsa. Decio senī⁹ cupido addit ad idē. Nā mēs būana qō optat. dum vigilat sperat. ꝙ somnū cernit idipꝫ. Undecimo nēcitas cogit vires q̄ imperādo vitales exeq̄ sui corpis curas q̄s illud neq; exercere sopitū. ita famelicus vacuo stomacho mandit. Duodecimo aīa suis discipls soporatꝫ speculās sibi solitumaf archana. q̄bꝫ matori desiderio fragrat. discrq; somno ꝑus sepe negata. In his scolis nocturnis vr meminit Aug. quida cupitā q̄stionē fuit edoct⁹. puto ibi vocoꝝ staruisse tā nō vltra negare q̄ petierat sepe discipul⁹ impoꝛtune. Tredecimo. sic dispositio dormiēꝫ mēbroꝝ: aut accidēcia ambiencia illa varias: ꝛ corrūdēces imagines formar. sic ephiales putat se premi pondere stigis: ꝛ pes nud⁹ ꝛ algēs nues calcar vl' limphas. Decimoq̄rto est cabi q̄ ples suis vaporibꝫ supioꝛa ꝓtēdūt vana inde formātes vt poꝛri cū mlt̄. Decimoq̄nto mor bi predominātes in corpe egro. dū si milia glisciūt ꝙ somnia sese perito medico pandūt. Decimosexto: si re linies vpupe sanguīe. demōesi sōnis tibi infestos videb. Decimosptio familiares spūs ꝓciiatiui mortal' amoꝛ. amico prodūt apud Valerū infelices casus amati. cui⁹ ge nerꝛ visiones nō paucas possem vere notare dieb⁹ nris ostensas. Decioctauo ꝙ demonū artes plurime ludificatiōes fiūt i somnis licꝫ Apulegi⁹ bis oīa somnia reddat. Decimonono repleno vēnis nimia. ex cibis fumosis tribꝫ ad cerebꝝ descēdentibꝫ. vel etiā exinanitio capitꝫ et nimia abstinēna mlt̄os somniare facit ſm Gre. vr dicit. ſ. Tandē ex dīna reuelatōe in somnis facta multa futura mānifesta sunt bonis ꝛ mal'. vtꝫ in Jacob cum vidit scalam i somnis. et Joseph cū dixit frib⁹ suis: audite somniū q̄ vidi de manipul' ꝛ stellis. Scio bominem nōdum defunctū in sumnis vidisse notoriū aīas purgatoriꝝ penis detentas. quarum tormenta varia et horrenda describit. Nec omia ille.

gen. 28. gen. 27.

Quantū ad scām sci⁹. §. II.

De effectu somnij.

licet effectū sciēdū ꝙ somnia futuroꝝ euētuū q̄nq; sūt causa: q̄nq; signa. q̄nq; neq; cā neq; signa. ſz p accns causuale. Et ꝓmo q̄dē sunt sōnia cā futuroꝝ euentuū: vt cū mēs alic⁹ ex bis q̄ vidit in somnis inducit ad aliq̄d faciendū vl' vitandū. tūc enī tale somniū est cā vel occasio faciēdi vl' vitādi aliq̄d. Nā cā est ad quā seq̄t effect⁹ sic dicim⁹ ꝙ int̄positio inter nostꝝ visum ꝛ lunā est cā eclipsis lune: et int̄positio lune inter visum nr̄m et solē est causa eclipsis solis. Et sic putrefactio būoris est causa febrꝫ. sic etiā q̄daꝝ somnia sunt q̄ causant ꝛ inducunt nos ad aliquē effectū exp̄ndū malū vl' bonū. Sic somniū pharaonis de vaccis ꝛ spicis interp̄tatū a Joseph fuit cā inductiua ad ꝓgregandū erruciū ꝛmultū ad puidendū future penurie. Et qꝛ ipse sathanas trāfigurat se in angelū lucꝫ. iō cauendū ne q̄s sub specie et credulitate dine reuelatōis sibi facte ꝛ demōis illusiōe iducat ad aliq̄d faciendū. Sicut legit in scōa collatōe abbatis moysi de q̄dam q̄ frequēter illusus a dyabolo sub specie bonoꝝ angeloꝝ sibi in sumnis apparentiū: tandē eius ex mandato seu exhortatione quē credidit ꝑm. piecit se in puteū. Et de alio q̄ simili illusione scipm circūcidit Et de q̄dam alio q̄ ꝓpriū filiū more abrae interficere voluit. ¶ Scōo somnia qnq; sunt signa aliq̄ futuroꝝ euētuū: inq̄tū sꝛ reducunk in aliqua cām cōm sōnis et futurꝛ euētib⁹. Et ſm h̄ plurime recognitōes futuroꝝ ex somnijs fiūt tanq̄ ex signis. Signū aut̄ vocak q̄ designat aliq̄d: sz nō sit cā ipli⁹. vt verbi gra. Asperitas lingue signū est febrꝫ. vel amaritudo ſligue ꝛ somnium de gustu fellis: signū est febrꝫ instanꝫ. Un q̄dā somnia sunt q̄ sunt signa coꝝ q̄ accidūt circa corp⁹ q̄d. ꝓbat Galienus p exēplū tale. i. q̄ q̄dā somniauit sibi fundi i ventrē picem ardentē. ꝛ estuare in igne putris: eo q̄ coleram adustā nigrā ꝛ incēsam habuit in ventre ꝛ hāc cū surrexit a somno emisit ꝛ plene liberat⁹ fuit. Ponit aliud exēplū. ſ. q̄ q̄dā dolēs splenē: sepe ꝓtulit ꝛ ordiauit q̄d faceret. vñ sibi ꝑ hmōi defectū mediceret. Et sōniauit q̄ minueret se sup manū int̄ duos digitos. ſ. auricularē ꝛ anularē. et cū cutigilaret sic fecit ꝛ qualuit. ꝛ sic somnius fuit sibi ꝓncipiū opis: q̄d in vigilia seq̄nti fecit. Unde et media dicūt q̄ optꝫ valē somnijs attēdere ad cognoscendū cās egritudinū. ¶ Tercio dico q̄ sōnia q̄nq; nec sūt signa neq; cā futuroꝝ euētuū ſz casualia. Un hmōi somnia p accns se hūt ad fut̄os euent⁹. Et si q̄nq; simil occurrāt: erit somniū casuale. i. a casu. verbi gra. Si aliquo ambulāte ꝓtingit casu ꝛ fortuna eclipsare solē. ambulatio illi⁹: nec signū nec cā est eclipsatōis. nec econuīso defect⁹ sol' est cā vl' signū ambulādi: ꝛ nil ralū fit sp vl' freq̄nt ſz raro valde ꝛ incerte. Sic a silī q̄ aliq̄s de aliq̄ bello futuro somnier ꝛ postea euenier euēt⁹ illius: belli hoc erit a cāu p accns. ꝛ nō iō euenit q̄ somniū cā vel signū fuit euēt⁹ belli. Nec ꝓbs de som. ꝛ vigi. Et Alber. in cōmēto sup ipm libꝫ. ¶ Sciendū etiā q̄ q̄dā sunt q̄bꝫ nō accidit somniū in tota vita sua. quida ꝙo sunt q̄bꝫ cū dormiūt sp accidit somniū. q̄dā ꝙo q̄bꝫ accidit i senectute ꝛ nō accidit i iuuētute. Et rō ꝓmi ē. qꝛ mlta evaporatio ascēsus ad supioꝛē locū que rarꝫ lata deorsuꝫ facit mlt̄ū morū. ꝛ q̄busc̄q; tale ꝓtingit. nullū aparet fantasma: qꝛ magꝝ motu delek vr illi q̄ profundo et gui sono dormiūt oppssi. Qꝛ aūt aliq̄ alij mlt̄i sōniāt ꝛ ꝓtinuo somnioꝝ suoꝝ partiūk obliuonē. h⁹ rō ē. qꝛ mor⁹ fortioꝛes aliq̄ excludūt pceptōes imaginū aparentiū in somnis Et iō q̄ ꝓtinue p⁹ somnū fortiꝰ mouēk corpe. pcipue si somniū i fine somni videāt oīno somnioꝝ obliuiscūk Et no. q̄ silitudies fantasmatū q̄ in sonio accidūt sunt siles illis idol' vl' dissilitudib⁹ q̄ sunt in aq̄. In aq̄ aūt si mlt⁹ fiat mot⁹. tūc vl' nulla figura ibi aparet. vl' apparet inordiate ꝛ distorte. vtꝫ in eo q̄ respicit in aq̄ mlt̄ū mota: sz p⁹ cōmotōes cū fuit ꝛetata b⁹ figure clare respicit unk. Rō tertij est. ſ. q̄ aliq̄ i senectute somniāt nō in iuuētute. ꝙ muratōem aliquā factā circa etatē vl' passiōnē. Et eo enī q̄ senes murauk p caloꝛē et būiditatē nō est incōuenies si mutek accns somnij eoꝝ.

Alliquib⁹ sōnia accidūt et aliquib⁹ nō.

Quantū ad tertium. §. III.

Sōniuz se nec meritū ē nec peccatū.

ꝓncipale sciendū ꝙ in somnijs siue apparitōib⁹ somnioꝝ siue de bōis siue ꝺ mal': nullū ē ibi peritū: cū vsus rōnis sit ligat⁹ p sōniū: nec etiā meritū. sz pt ibi eē signū ꝓcedentis meriti vl' peti. Nec obstat q̄ salomō petēs sapientiā dari in somnijs meruit exauditōem. tale enim meritū nō acq̄siuit in sōno illo. sz ex ꝓcedenti in vigilia desiderio. cui⁹ desideriū signū illō somniū fuit. iij. Reg. iij. Et ad h̄ facē q̄ ait Aug. sup Gen. de bonis ꝙ ꝓpter affectiōem a se bonā quedā coꝝ clarent merita in somnijs tanq̄ signa. Un ꝛ psal. lxxv. Reliquie cogitationū diem festū agent tibi. Dicunk aut̄em reliquie cogitationum illesimilitudines que remanēt in fantasia ex cogi

ractiõib habit;q̃ festũ agũt;dño:dũ vic; somniãt virtuo si lere ꝛ festine dño defuire. Si;r nõ obstat qõ dr ĩ veri lege.ſ.q̃ pollutus nocturno somnio ingredi nõ valebat tẽplũ vsq; ad vespaz:ꝛ nulli pus lor Leuit.xxv. Nocenĩ in figurã fuit.nõ q̃ in tali imũdicia etiã cũ turpi imaginatõe pcẽm sit.qõ sigt fm Grego. q̃ q̃ tẽptatus ĩmũ dicia veꝛ imaginib; in cogitatõe inq̃nat. lauãd pr aqua pnĩe q̃ ad tẽplũ.Lecctiaz merito ꝛ gra reuertat.ꝛ nisi pus ignis tẽptatõis recesserit rez q̃ vsq; ad vespaz qñ occũbit sol.ꝛ p ꝯs deficit calor ei se ex ecclam sorte cogscat.vt dr di.vi.Testm. Pot tñ esse pcm añ vel postea circa matiaz somnij. Antea q̃dẽ pura si q̃s multũ cogitat ꝛ mentẽ reuoluit ad aliq̃d pcm malũ quod oprar:vt furtũ homicidiũ fornicatõem.qõ postea dormies somniat ꝓperrare. In sõnio q̃dẽ nõ peccauit ꝫ añ in vigilia ex mala cogitatõe. Unũ ysid. Non est pcm qñ nolẽtes imaginib; nocturnis illudimur. Sz rũc ẽ peccatũ si ãtecq̃ illudamur cogitatõis affectib; pcumimur di.vi.c. Nõ est. Post somnũ vero ꝛ vigilando pt pcm cõtingere inq̃ntũ.ſ.aliq̃s volũtarie delectarck sup re mala somniata.vl inq̃ntũ tps amitteret in recogitãdo studiose q̃ somniauit.vl ex eo q̃ somnijs nimiã fidẽ pstat. Sz vt dic Bre. Cũ mlte ꝛ vane sint cãe somnioz vel supradictũ est ꝛ difficile sit cãm somnij ꝓingenꝛ certe cognoscere:nisi fuerr ex dei reuelatõe.iõ paz vl nihil fidei dz ipis adhiberi firmit. Naz p dyabol multiplr decipit homies. Unũ narrat Greg.li.moral.q̃ cũ cuidã assueto fidẽ somnijs adhibere:intimatũ fuissz in sõnis ex dyaboli illusiõe q̃ mltũ adhuc deberet viuere. expofuit se rotũ auaricie p fas ꝛ nefas vt possz sibi in lõgin quũ ꝓuidere:subita morte ꝓuent ẽ. Et ĩ vitaspatz pdicatoz narrat:q̃ cũ q̃dam ꝓposuisset religionẽ ingredi ꝛ de exitu timeret.somnia uit se in religionẽ ingressum: et exinde egressuz qõ credẽs sic debere sibi ꝓingere ꝓpositũ dimisit religiõis. Sz mgr Jordano pdicante circa bmõi decepciões ꝓpositũ resumpsit:ꝛ religionẽ ĩtrauit ac pseuerauit. Un ad ipa ꝓtenẽda scptura nos admonet dr. Ubi multa somnia ibi plũe vanitates Eccs.v. Et alubi. Sõnia extollũt imprudẽres.ſ.in supbiã. Eccl xxxvij.ꝛ in.e.c.dr. Multos errare fecerr sõnia falsuz.ſ.p vero credẽtes. Rõ añr falsitatẽ ĩ somnijs ꝛ deceptõis p uenit ex eo q̃ forma sensu accepta accipit vt res ipa. Cã añr b in cõi vna ẽ vic; q; aĩa nõ iudicat fm eandẽ potentiã id qõ est pncipale siẽ res.ꝛ id qõ ẽ secũdariũ.ſ.id qõ fũt fantasma. pmũ enĩ sc; res aĩa iudicat rõe. scõm vero aĩa iudicat nõ sensu ꝓprio. q; circa ꝓpria sensibilia nunq̃ decipit.imo sp est ver.eo q̃ de ꝓprio sensibili sp iudicat ꝛ cnũciat id qõ ẽ:ſz sensu cõi vl estimatõe: imaginatõe seu fantasia:qõ ꝓbo p tale exẽplũ. Quia fm id q̃ fantasmata fiũt.i.fm motũ vel iudicatũ factũ a sensu ꝓprio.pura a sensu visus.sol videt cẽ monopedalis.i.vnius pedis.et b propter distantiã inter solem et oculũ. Sz alia pars aĩe q̃ est in scientib;.scz rõcontradicat ad fantasiam ꝛ dicit solem maiorem esse tota terra.

¶ De supstitiõe añr seu diuinatõe p somnia bẽs ĩ ꝓte.ij. ti.i4.c.6 titu.xij.c.i. Et de pollutione in somnis.bẽs in.iij.ꝓte. §.10.

Et qz somnia cõtin.§ IIII.

gunt in somno aliq̃ breuit de somno dicẽdo.de q̃ psal. Ps.75 Dormierr somnũ suũ ꝛ nihil inuenerr oẽs viri diuitiarũ in mãib; suis. Et loq̃r ꝺ petrus dq̃ vita somno assimilat.qz dũ bona pñtia tanq̃ vera ꝛ pmanẽtia diligũt:et in eis delectarck morte:q̃ q̃cirr supueĩe talib; se videt priuari ꝛ nil meriti in mãib; suis.i.opib; reptur. Et b si ue sint diuites in tẽpalib; siue sint viri diuitiaz.i.pleni copijs pcoz.siue viri diuitiaz sapiẽtialũ nisi cũ eis sit gra xpi. ¶ Est añr tripliꝛ somn:seu somn significat modo raliter loquẽdo tria in sacra scriptura:

¶ Primo pigritationem criminalem. Triplex somnus

¶ Secundo contemplationem supernalem.

¶ Tertio migrationem mortalem.

Et pmũ docet nos apls ꝓpulsare dr. Hora est iã nos de somno surgere. Ad Ro.xiij. Scõm docet nos rps pcurare dr. Dormite iã ꝛ requiescite. Matth.xxvi. Tertiũ docet nos apls tolerare dr. Nolo vos ignorare ꝺ dormiẽtib; vt nõ ꝓtristemr sc.i.ad Ebes.iiij. ¶ Quantũ ad pmum sciendũ q̃ somn significat pigritiã ꝛ negligẽtiã ꝓpt silitudinẽ causalitat.ociositatẽ:ꝛ vana imaginabilitatis. Causak etiã somn ex hũiditate capitis ascendẽtib; vaporib; a stomacho ad cerebꝝ Unũ pueri ꝛ flegmatici q; mltũ abũdãr ĩ hũiditate mltũ dormiũt. Sic spũalr ex hũiditate.i.affectu inordinato terrenoz. causak pigricia et negligẽtia q̃ mltũ piculosa ẽ. ꝓpt qõ pabolice dr Matthei.xiij. q̃ cũ dormirẽt boies vẽr inimic ꝛ supsemiauit zyzania ĩ medio tritici seminari. Cũ enĩ dormiũt pigricia ꝛ negligẽtia siue plati erga subditos.siue subditi erga seipos supsemiat dyabol supueniẽs zyzania scandaloz errorꝝ ꝛ vicioz in ecclia vl in cordib; fideliũ: vbi prius erat sartũ a deo semẽ virtutũ. Unũ salo.ab hõ sõno pigricie excitãs dic. Usq; q̃ piger dormis.qñ ꝓsurges a somno tuo:paululũ dormies:paululũ dormitab.ꝛ veniet tibi egestas q̃si viator.puerb.vi. ¶ Assilak etiã pigricia sõno:qz siẽ dormiẽs nil opak.ira ꝛ piger ociosus manet.ꝛ nil boni facere vult. Unũ ps. Dormitauit aĩa mea p tedio.ſ.nil boni opando. Dormiens insup vana mltra imaginak.sic ꝛ piger ꝛ negligẽs plen ẽ cogitatoib; ꝛ desideriis malis. Unũ puer.xxi.dr. Desideria.ſ.mala occidũt pigꝝ spũalr ab eo auferẽdo deuoroz ꝛ graz A quo sõno excitat apls dr. Surge q̃ dormis ꝛ exurge a mortuis ꝛ illũminabit te xps. ¶ Quãtũ ad scõm dico q̃ somnus aliq̃n significat ꝓtẽplationẽ. Unũ Lañ.v. dicit aĩa cõtemplatiua.ego dormio ꝛ cor meũ vigilat.ꝛ b signifi cat ꝓpt silitudinẽ sensualis clausioris. Corporalis refrigeratio nis. Temporalis determinatiõis. Clarum est enĩ q̃ cũ homo dormit tenet sensus exteriores clauses.q; nec vider nec audit nec gustat nec odorat. Sic contẽplãs sensus claudit ad ista terrena.qz distrahere habẽt animus a subtili ꝛ fixa considꝛatõe. Unũ psal. Si dedero somnũ oculis meis.i.sensib; exterioribus:ꝛ palpebris meis dormitationẽ.i.curiosis inquisitiõib;: que tanq̃ palpebre oculos intellectus cooperiũt.ꝛ requiẽ tempꝝ meis:id est affectibus carnalib;.sic inuentã locum dño q̃ gratie inhabitationẽ. Reficit etiã somn mirabilr ꝓfortr nutrit:nõ minq̃ cib; vt docz experiẽtia. Fugat etiã tristitiã fm Aug. Delectamẽto somni.ꝓueniẽtis nutritus sum Sap.vij. Sic ꝛ ꝓtemplatio sup oĩa recreat,nutrit ꝛ fortificat aĩam. ꝓpt qõ dicit spũs.ſ.alloq̃ns electos se inferiores de anima ꝓtẽplatiua. Aduro vos filie hierusalẽ per capreos:binnulosq̃ ꝛ ceruos campoz:vt nõ euigiletis nec suscitare faciatis dilectam donec ipsa velit. Canticoz.ij. Loquitur autẽ spũs per occultũ instinctum.adiurat per internam exhortationẽ ꝛ monitionẽ.filias hierusalem.id ẽ animas fideles p capreas binnulosq̃ ceruoz.p merita ꝛ exempla scroz q̃ capree dicunr propter velocẽ cursum.ſ.feruoris ad diuina.actuũ visum.scz cognitõis ad spũalia.leuem pastũ vt herbaz:ꝓter absti nentiã circa cibaria.binnuli dicunr.i.parui ceruꝝ ꝓter longeuitatẽ pseuerantie. Ceruꝝ enĩ diutissime viuũt propter supportabilitatẽ benivolẽtie. Ceruis enĩ gregatim ambulãtibus vnũ ponit caput sup dorsum alterius. Ex hoc docẽtes illud ad Gal.vi. Alter alteꝝ onera portate. Delecrank ꝛ binnuli inspicere hũanũ faciẽ.qõ designat in electis hũanitatis benignitatẽ:vt non suscitetis scilicet a somno contẽplatiõis:nec euigilare faciatis:scz

ad ista mũdana tractanda. Somn⁹ q̃z in infirmis cũ debite sumit signũ magnũ est future sanatiõis. Unde dixit discipli de Lazaro. Dñe si dormit saluꝰ erit. Job. xi. Infirmi oẽs sumꝰ in vita pñti. spualiter: ppetua aũt sanatio ꝛ saluatio in supna gĩa. Duꝰ aũt spande pfecte salutẽ actꝰ debite ꝓtẽplatiõis. iam enĩ inchoare incipit statũ futurũ. Ips aũt ꝓcuriẽs cõis dormitiõis fm medicos est ips sepẽ horaꝝ. Sic in sepẽ horis varijs q̃bꝫ ꝛps sustinuit passionẽ. dz q̃s dormire. i. actẽte meditari xpi mlt̃iplicẽ afflictionẽ. Decet etiã ꝓtẽplari ꝛ maxime bona nob in patria refuata. vt roboremur ꝫ aduersa. Et de ꝟ somno ꝓtẽplatiõis pulcꝛa hẽmꝰ figuraꝝ Gen. xxviij. Uñ iacob dimissa domo pñta gregi ꝓstituꝰ in luza lapide capiti supposito. dormiẽs vidit scalã de celo attingentẽ: ꝛ angelos ascẽdẽtes p eã descẽdẽtes et dñm scale innixũ eũ bñdicẽtẽ. Jacob siq̃dẽ iter ꝓtrahit lucratoꝛ sue supplãtãs. ꝛ sigt eũ q̃ vias supplãtat eis dñans. parẽtes deserit cũ affectũ ꝓpinq̃z vt pegrinꝰ i hac vita trãsit Caput mẽ lapidi suppõit: xpõ se ꝓformãdo ꝛ dauitis sẽ sibꝫ ad exteriora ꝓtẽplak scalã diuini ꝓsusꝰ ad patriã. et demũ a dño bñdictoꝛ eternã recipit. De hac igit dormitiõe pt illud exponi. Lazaꝰ amicꝰ nr̃ dormit. Jo. xi. ferie sexta q̃te ebdomade in. xl. Et illõ aliud. Nõ ẽ mortua puella sꝫ dormit. Matth. ix. ¶ Quãtũ ad tertiũ dicit q⁹ dormitio significat mortẽ corpalẽ. Uñ i libꝛ Reg. cũ narrat de morte ipoz ꝺr dormiuit cũ pribꝫ suis. Designat aũt ꝟ ꝑ trinã similitudinẽ. ¶ Prio q̃ sic q̃ vadit dormitũ post somnũ ꝑ aliq̃ ꝺ ꝛps exurgit. ita q̃ moritur post ips a deo p̃fixũ resurget in nouissimo die. Uñ ꝺr Dañ. xij. q̃ in puluere tre dormiũt surgẽt. Scõdo q̃ fm dispositoẽz qua q̃s capit somnũ. s. infirmitaꝛ vl̃ sanitatis varia videt in dormitõe. Nã infirmꝰ horribilia cernit sanꝰ ꝛ quietus. suauia intuet. Et a dormitõe q̃dẽ surgens infirmꝰ torũ se reperit fractũ et debilitatũ. sanꝰ aũt roboratũ ꝛ ꝛfortatũ. sic ꝑ spualiꝛ q̃ capit somnũ moꝛꝫ in infirmitate pcti mortal̃ videt horrẽda ꝛ pauẽda in gehẽna ignis. Qui aũt gr̃a sanus assumit somnũ moꝛꝫ hũ purgatꝰ vidit leta ꝛ iocũda supne patrie. Et demuz in vltima resurrectõe ꝛfractioꝛ repiet pcõꝛ. ꝛ robustioꝛ et felicioꝛ iustus. Uñ apl̃us. Oñs quidẽ resurgemus sed nõ oẽs imutabimur. ¶ Tertio ex eo q⁹ sic somnꝰ arripit aliq̃n horiez expirato ꝛ ꝫ suũ velle. ita ꝛ mors horiez interemit cũ nõ sperak. Nescit enĩz hõ finẽ suũ. Eccl. ix. Et hoc quo ad tertium.

¶ Capl̃m. viij. De estimatiua ꝛ cogitatiõibꝫ.

Sequitur de potẽtia estimatiua q̃ etiã cõmunis est nob et bruꝭ. Et in nob q̃dẽ ꝺr cogitatiua. Uñ ꝛ hic ꝺ cogitatiõibꝫ inferem⁹. Est aũt potẽtia estimatiua. ordinatiua ad appẽhendendũ intẽtiones q̃ ꝑ sensũ nõ accipiũt fm. b. Tho. in. i. pte. q. lxxviij. Necessariũ ẽ enĩ animalia vt q̃rat aliq̃ vel fugiat. nõ solũ q: sũt ꝓuenientia vl̃ nõ ꝓuenientia. ad sentiendũ. ad q̃ ꝺr ordinat sensꝰ cõis ꝛ proprior exteriorꝫ. sed etiã est necessariũ vt q̃rat aliq̃ vel fugiat ꝑ alios alias cõmoditates ꝛ vtilitates ꝓsequendas. vl̃ nocumẽta vitãdo sic ouis videt lupũ: fugit. nõ illã indecẽtã colorꝫ. sꝫ q̃ si inimicũ nature. ꝛ auis colligit palẽa: nõ q⁹ delectat sensum. sꝫ q⁹ ẽ vtil̃ ad nidificãdũ. Ad hmõi igit intentiones apprehendẽdũ. ordinat estimatiua sic ꝛ meoria ad eas ꝓseruãdũ: ꝛ ẽ cõis ista potẽtia nob ꝛ bruꝭ. Dz ẽ dicta q̃tũ ad p̃dictaꝝ intentionũ appẽhensionẽ. Nã alia animalia pcipiunt hmõi intentiones q̃dã naũli instictu. hõ aũt ꝑ q̃ndã collectionẽ. Et iõ q̃ in aliis animalibꝫ ꝺr estimatiua. in hoie ꝺr cogitatiua. q: ꝑ collectioẽz q̃ndã hmõi intentiones adinuenit. Uñ ꝛ ꝺr etiã rõ ꝓticularis. cui medici assignt determinatũ organũ. s. mediã ptẽ capitis. Nec̃ q: in potẽtia sensitiua et ꝑcipue appẽhensiua nõ ꝑt ee pcm̃. iõ in cogitatiõibꝫ hoim. put sunt i tali potẽtia no ẽ pcm̃ l̃ meritũ. sꝫ put eis addit. vl̃ supueit aliq⁹ effectꝰ bonꝰ l̃ malꝰ. Nota igitur fm Tho. q. q. q. ij. ar. i. q⁹ cogitare sumit tripl̃r. Uno modo cõiter ꝑ qcũq̃z actuali ꝓsideratiõe intellectꝰ siue quiẽdo ad clarã ꝛ certã cognitioẽz eꝰ q̃ ꝺ cogitat. vt cũ q̃s ꝓsiderat q̃ scit. siue etiã antecz̃ pueniat ad pfectioẽz cognitiõis p certã ꝛ darã visionẽ. Secõdo modo ppe. s. solũ ꝑ ꝓsideratiõe intellectꝰ cũ q̃dã inq̃sitiõe añq̃z pueniat ad clarã notitiã rei. ꝛ ꝺ circa intẽtiones vniũsales. Tertio modo ꝑ q̃dam inq̃sitiõe ꝛ discursu circa pticularia apprehẽsa a sensibꝫ. ꝛ isto tertio modo ẽ actꝰ bꝰ potẽtie cogitatiue. nec tñ est ibi pcm̃ vl̃ meritũ: nisi coopante intellectu ꝛ affectu aliquo modo. Et fm hoc nũc de cogitatiõibꝫ agit. De q̃bꝫ psalmista. Dñs scit cogitationes hoim. q̃m vane sunt. Ps. 93.

Quãtũ ad primũ sciendum q⁹ cogitatiões q̃cunq̃z note sunt deo.

Omia cũ sint aperta ꝛ nuda ꝛ apta sunt oculis eiꝰ. id est cogitationi. ꝛ ita sunt ei note: q⁹ neq̃z angelo bono neq̃z malo: neq̃z ꝓpio ex se scire pñt. Uñ ꝺr Hiere. xvij. Prauũ est cor hoĩs ꝛ inscrutabile. ꝛ q̃s cognoscet illud. Ego dñs scrutãs corda ꝛ pbãs renes ꝛ do vnicuiq̃z iuxta viã suã. Prauũ ꝺr cor hoĩs: q: iclinatũ ad prauu. iuxta illud Gen. viij. Sensus hoĩs ꝛ cũcta cogitatio eiꝰ ꝓna sunt ad malũ ab adolescentia sua. Inscrutabile ꝺr: q: aꝰ cogitatiões nulla creatura scire valz. vñ apl̃s. i. ad Corint. ij. Quis hominũ scit q̃ sunt hoĩs. i. in cogitatiõibꝫ interioribꝫ nisi spus dñi q̃ in ipo est. Quis ẽ cognoscet illud. q. d. nullꝰ. nisi deo reuelãte. sic cogit Helise cogitationes malas auaricie: quibꝫ morꝰ fuit Gyezi discipulus suꝰ ad petendũ a naaman syro vestes ꝛ argentũ. vt hꝫ. iij. Re. v. Solus ergo deꝰ scit cogitatiões hoĩm. Uñ subdit in auctoritate Ego dñs scrutãs cor. i. cogitationes cordiũ. ꝛ renes. i. delectationes eaꝝ i bonũ l̃ malũ. ex q̃bꝫ hoies rande iudicat et nõ solũ ex operibꝫ. Uñ crisꝰ. Nõ ex operibꝫ iudicat dñs: sꝫ ex cogitatiõibꝫ. xxij. q. v. Qui piurare. ¶ Dz ꝑ maiori declaratiõe notandũ q⁹ cogitatio vel affectio ꝑt cogisci ab aliq̃ tripl̃r. Prio ꝑ ipsũ i se certã ꝛ darã intuitionẽ. Scõdo per reuelationẽ. tertio ꝑ ꝓfecturatiõem. Et ꝓmo q̃dẽ modo prout. s. cogitationes sunt in intellectu: ꝛ affectiones in voluntate. sic solus deꝰ cogitationes ꝛ affectiones cognoscere põt et ꝟ est q̃ne scire. Uñ hũ dicit ps. Dñs scit nõ hõ vel angelus sed solꝰ deus. Od etiã attestat Salo. dicẽs. Tu solus nosti corda filioꝝ hoiz. Corda. i. cogitationes ꝛ affectus. Duꝰ rõ est fm. b. Tho. i pte. q. lviij. q: voluntas rationalis creature soli deo subiacet. ꝛ ipe solus in eã operari põt q̃ est ꝓncipale eiꝰ obiectũ et vltimꝰ finis. Et iõ ea que mihi ex voluntate sunt: vel q̃ ex volũtate sola dependẽt soli deo sunt nota. Ex volũtate hoĩs dependet q⁹ alteruis actu aliqua ꝓsideret. q: cũ aliq̃s habeat habitũ scientie vl̃ spẽs intelligibiles in eo exãtes. vtr̃ eis cũ vult. Scõdo mõ. s. ꝑ reuelatiõem põt cognosci cogitatio bonis inq̃ntũ. s. a deo alicui reuelat. Et sic anima christi per reuelationẽ a verbo cui erat ꝛ est vnita. ꝛgnoscet et cognoscebat oẽs cogitationes hoĩm. Uñ ꝛ iudeis mala de ea cogitãtibꝫ dixit. vt q̃d cogitatis mala in cordibus vestr̃. Matth. ix. Et Luce. xi. dicit. vt vidit cogitationes eoz ꝛc. sic et Pe. apl̃s ꝑ dei reuelatiõem cognouit fraudẽ factã ꝑ Ananiã et Saphirã de precio possessionis vendite. Act. v. Sic ꝛ be. Bñdict⁹ cognouit cogitationes murmuratiõis: quã faciebat ꝫ eum qui eũ tenebat lucernã duz comederet. vt hꝫ in scõo dyalogorum.

Cogitare ꝺr tripl̃r.

Deo cuncte cogitatiões sunt nude.

Cogitatiõ tripl̃r põt cognosci.

2. pal. 6.

Tertio potest cognosci cogitatio vl' affectio homis p cõiecturationẽ. Et sic angelus bon⁹ z malus etiã bõ pt cognoscere cogitatiões alterius. scz vt in suo affectu. Cognoscit enĩ fm be. Tho. in. i. parte. q. lvij. art. uij. interdũ cogitatio non solũ p actũ exteriorẽ: puta locutionẽ vel operationẽ mãifestantẽ ipam: sed etiã p ĩmutatões vultus. Et medici etiã aliãs affectões animi p pulsum cognoscere pñt. Et mlto magʒ angeli z demões qnto subtilioꝝ hmõi passiões occultas corpales ppẽdũt. Unde aug. dicẽ q demões aliqñ hoim dispositiões non solũ voce ꝓlatas: sz etiã cogitatões ꝓcepras cũ signa q̃daz ex animo exꝑmunt tota facilitate perdiscere. xxvi. q. uij. c. fi. q̃uis in ꝓlibro retractionũ dicat h̃ nõ esse asserendũ. scz quõ h̃ sciant. nõ rñ dicit q̃n talia sciant. scz p coniecturas.

Quantũ ad scdm sci⁹. §. II.

endũ q cogitatões hoim sunt mltre z multiplr variate. Unde in plalu dicit cogitatões hominũ. Uariate aũt sunt nõ solũ fm materiã: sed fm cãm. Haz vt dicẽ venerabil⁹ Cassia. in. j. coll'. abbaꝝ moysi. Quedã cogitatiões hñt oꝛtũ a deo quedã a dyabolo. q̃dam a carne seu cordeꝑpuo. Et q cogitatões hñt ꝓncipiũ a deo oñdit apl's. ij. ad Coꝛin. iij. di. Non q sim⁹ sufficientes cogitare aliq̃d a nob. s. boni. sed sufficiẽtia nra ex deo ẽ. Omis igit cogitatio bona in nob a deo ꝓcedit. puta cũ cogitas agere penitentiam. ieiunare. oꝛare. virtutes acquirere. proximis ꝓdesse. deo placere z hmõi. Et ad h̃ hortabatur ps. liij. dicẽs. Jacta cogitatũ tuũ in dño. scz de coꝛ z ꝑpe eum bona cogitãdo. ¶ Nõ cogitatões etiã aliq̃ ꝓcedãt a dyabolo instigãte. ostendit ex eo q christo post resurrectionẽ apparente discꝑlis cũ estimarẽt ipm fantasma esse dixit eis. Quid turbati estʒ: z cogitatões ascẽdũt in corda vestra. Ascendũt dicit: quia male erant z falsę. z nõ ascendebãt a demonũs. si bone fuissent: descendissent a patre luminũ. Et de Juda dicẽ euã gelista. Cũ missiʒ dyabolus in coꝛ eius vt traderet eum. Ubi aduertendũ est fm btm Tho. in. i. pte. q. cxi. q demones nõ pñt immutare cogitatiões interius eas causando: cũ vsus cogitatiue virtutiʒ subiaceat volũtati. qõ ergo dicit a Damasce. et Beda qõ est ĩmissoꝛ z incẽsoꝛ cogitationũ. intelligit hoc nõ q causat eas sed inq̃ntũ incitat ad cogitandũ vel apprehendũ cogitata p modũ psuadentis vel passionẽ ꝓcitãtis. Et hoc ipm incẽdere Damasce. vocat immittere: quia talis operatio interiꝰ fit. sed bone cogitationes attribuunt altioꝛi ꝓncipio. s. deo: licet angelorũ ministerio ꝓcurent. Ponit aũt Anshel. in libro de similitudinib⁹ pulcrã similitudinẽ circa hanc materiã cogitationũ ꝓpter quas sunt a deo vel dyabolo vbi cõparat coꝛ nrm molendino cuidã: qõ ꝓtinue volvit. cui⁹ molendini dominus locat ipm alicui. dans sibi triplex genꝰ victualiũ ad molẽdinũ. scz triticũ. oꝛdeũ. z speltã. cũ hac ꝓditione qõ cõtinue molat aliqõ ex illꝭ. z h̃ faciẽdo sibi fideliʒ seruit z inde bñ viuit. Habet aũt dñs ille inimicũ capitalẽ querẽs in oĩbus ei displicere. Unde sciens molẽdinũ suũ talu locatũ occultat se iuxꝛ domũ ei⁹: vt si talis ꝓductoꝛ cessat ꝑ modicum a molẽdo victualia dñi sui. z cũ h̃ reperit: imediate ponit sup molẽdinũ de rebus suis: videlz picem. arenã. vel paleas. z hoc ad destruẽdũ molẽdinũ et illi nocendũ. ¶ Spũaliʒ: dñs iste est deꝰ nr̃ vniuersoꝛ dñs. molendinũ suuꝝ est coꝛ nostꝝ qõ continue volvit circa aliq̃d cogitandũ. Unde Bern̄. Nil fugacius animo meo. locat aũt istud molẽdinũ nob vt molam⁹ cui⁹ voluntatẽ ꝑstat z rõnẽ ad cogitãdũ. administrat z ipse p inspiratões triplicẽ materiã sup qua debem⁹ volucre coꝛ nostrũ: vidz cogitatiões de deo z de ei⁹ ĩmẽsa bonitate et gloria supna: tanq̃ triticũ optimũ. de ꝓfructibus et donis spũalib⁹ quõ in eis ꝓficiam⁹ tanq̃ oꝛdeũ. Cogitationes de peccatiʒ cõmissis vt doleamus. z de bis que possunt cõmitti vt fugiam⁹ tanq̃ spelteam. Et certe cũ hoc facim⁹ deo fideliʒ seruim⁹: z inde tandẽ viuim⁹ vita gratie z tandẽ glie. Inimicus but⁹ dñi dyabol⁹ est qui insidiat ꝓtinue molẽdino coꝛdis nr̃i. et si videt nos nõ cogitare aliq̃ vtilia. tũc ipse suggerit z suadet cogitationes luxurie maculosas coꝛpis z aĩe tanq̃ picem. vel cogitatões auaricie gules tãq̃ arenã. vel leues inanis gle tanq̃ paleas. Ex quib⁹ molẽdinũ deterioꝛat. z talis cõductoꝛ nisi resipiscat: oportz q moriat ꝑpetualiter. quia ex illis viuere nõ põt. Un̄ dicit dñs p ꝓphã. Usq̃q̃ morabunt cogitationes apud te noxie. Et sapie. i. dicit de spiritu scto q auferet se a cogitatiõibus q̃ sunt sine intellectu. i. sine rõne. ¶ Procedũt z cogitatões aliq̃n ex coꝛde ꝓprio. Un̄ saluatoꝛ Matth. xv. inq̃t. Ex coꝛde exeunt cogitatões male. Un̄ z in figurã dictũ fuit in ꝓmo parenti. Spinas et tribulos germinabit tibi. scz terra coꝛdis tui: etiã cultiuato spũalib⁹ exercitijs. spinas. s. cogitationũ sollicitudinis tpaliũ. z tribulos affectionum sensualiũ q̃ cogitatiões infestãt homines importune sic muscę freqntãt cadauer. Un̄ et brũs Anthõ. quasi attedia tus semel ex tãta cogitationũ importunitate exclamat ad deũ Dñe volo saluꝰ fieri: scz nõ ꝓmittũr me cogitationes mee. Ucz q: primi motus caꝛ nõ sunt in nra potestate. Unde nec peccata saltem a secũdis motib⁹ seu delectationibus carũ cauendũ est. Unde domin⁹ dicit ꝑ Esaiam. Auferte malũ cogitationũ vestrarũ. nõ dicit cogitatiões sed malũ cogitationũ: inquantũ scz de vicijs sunt cum cõplacentia ipsarum.

Triplex põt eẽ cãcogitationum.

Luc. 24.

Joh. 13.

Esa. 1.

Quantũ ad tertium. §. III.

dixi q cogitatiões ipse ex se. i. defectu cogitãtis sunt de prauate: quoniã inquit vane sunt. Est aũt triplex vanitas. scz penalitaꝛ. iniq̃tatis. z instabilitaꝛ. de qua tripli ci vanitate agit Eccs ꝓtotũ. vñ z in ꝓncipio libri nominat vanitatẽ dicens. Uanitas vanitatũ z oĩa vanitas. Omia enĩ creata sunt vanitas: q̃ntũ ad mutabilitatẽ. et de hac agit. i. c. Ecclĩastes vsq̃ ad. iij. c. exclusiue. sed homo nõ solũ est vanitas ꝑdicto mõ: sed etiã ꝓ iniquitatem. et de hac agit a. c. iij. vsq̃ ad. xij. exclusiue. Est et tertia vanitas in homĩe. s. penalitaꝛ: z ea plen⁹. Un̄ dicitur: vanitas vanitatũ. id est vanus ꝓ culpã: plen⁹ vanitate ꝓ penã. z de hac agit ipse. xij. c. in fine libri Eccs. ¶ Quantũ igit ad vanitatẽ pene: de q̃ apl's ad Ro. viij Uanitati creatura subiecta est etiã nõ volẽs. s. pene. famis. sitis. frigoꝛ z hmõi. Utiq̃ cogitatões hoim vane sunt. i. afflictiue vñ dicit Sap. ix. Cogitatões mortaliũ timide: z incerte puidẽtie nr̃e. Nam si bon⁹ est bõ timet nõ displicere deo. nõ incurrere pcã vana z hmõi. si malus timet ne impediat exercitio suaꝝ malaꝝ cogitationum. vel ne puidentia sua circa tempalia nõ bẽat effectũ. Timoꝛ aũt vt ꝺoꝛ in ꝓma canõica Joh. pcã habet. Freq̃nt enĩ vna cogitatio pugnat ꝯ aliã. cũ. s. caro cõcupiscit aduꝰus spm̃: z spũs aduꝰus carnẽ. vnde sequitur cogitationes etiã circa curam coꝛporis: z prouisionem etiã necessariaꝝ multũ tedium z penã inferũt precipue bonis q̃ibus in se pcã nõ sint. ¶ Sedo cogitationes hominũ vane sunt vanitate iniq̃tatis. De qua ps. v. Loꝛ eoꝝ vanũ est. i. iniquũ. Et quidã ita iniq̃ sunt: vt etiaꝫ dominũ cogitent. De q̃b⁹ ps. Cogitauerũt et locuti sũt iniq̃tatẽ in excelso locuti sunt dicentes deũ nõ bñe prudentiã debitã circa homines. Cõtra quos Hiero. Quid contra dñm cogitatis: ipse qui creauit mũdũ consummationẽ faciet eius. Nõ si vob rigidus z cruẽtus videtur: q gen⁹ hũanũ diluuio deleuerit ꝛc. xxij. q. v. Quid ergo. Et ad intelligendũ quõ cogitatões efficiunt iniq̃. sume exemplũ in nebula q̃ elevata a terra sepe in parte

Ps. 7.

suplonis aeris generat nubes q̄ ibi nutriunk. nec dissoluunk. nisi q̄ magnū ventū. qui resoluit illas ꝛ quertit. vl̄ in aerē vel in aquā. grandinem. aut niuē. ¶ Nutriuntur aūt ille nubes in aere ꝑ trute caloris vel ignis elemētalis qui quasi extinguit ꝑ tonitrua. corruscationes ꝛ fulgura. Sic accidit de cogitatiōibꝫ. Sūt enī vt quidā vapores siue nebule. q̄ a terra sensitiua. s. fantasie vl̄ mēorie ascendunt ad altitudinē intellectus ꝛ caloꝛe. id est volūtatis affectu nutriunk ꝛ crescunt ꝛ obnubilāt mentē aliq̄n. vt sol ꝑps nō videat. Et ꝫ q̄n amoꝛ ꝓprius reperit in volūtate qui oēm materiā in se bonā cogitationū querit ad malū. Sed si vētus spūssci ꝑcurit tales nubes cogitationū. tūc extinguit malū ignē seu colorē ꝓpꝛiū amoris. Et exinde sequunk tonitrua lamētationū de ꝑcīs cum damoꝛe petēdi diuinā misericordiam. sequunk ꝛ coruscationes bonoꝛ exemploꝛ. ꝛ fulgura incendentiū opeꝛ. ꝛ verboꝛ pluuie lachrymaꝛ ꝛ hmōi. ¶ Quantū ad tertium cogitationes hoīm vane sunt. instabilitate seu mutabilitate. de quo Eccēs penul. Vanitatis arguenk ꝑterita. ex eo enī q̄ ꝑterita sunt ostēdunt instabilitatē. ꝛ sic cogitationes hoīm vane sūt. dū enī quis vult fixe aliquid d̄ spiritualiby cogitare. subito mēs ad alia euolat vt dicere valeat illd̄ ps. Loꝛ meū dereliquit me. Exemplū ꝑtꝛ in. b. Bern. qui vt hr̄ in legēda eius conq̄rēs cū quodā rustico in itinere de tāta distractiōe mentis. vt vnū pater nr̄ dicere nō valeret sine alia cogitatiōe. Asseruit rusticus se hr̄ facere posse cui Bern. mulā cui insidebat si hr̄ agere posset. ꝓmisit q̄d cū ille attētat et in medio eius occurrit sibi cogitatio de sella ꝛc.

Circa euidentiā eoꝝ .ꝟ.m

rū q̄ dicta sūt in. ꝟ. hui⁹. c. s. q̄ angelus non cognoscit cogitatiōes nr̄as. Est sciendū q̄ cogitatio nr̄a vel etiam alicui⁹ angeli pōt cōpari ad tria. s. ad subiectū q̄d informat ad obiectū q̄d repūtat ad effectum quem inclinat. ¶ Primo enī si cōparāt cogitatio ad subiectum q̄d informat tūc dico q̄ angelus pōt scire vel videre cogitationē nr̄am vel etiā angelicā. Cui⁹ rō est. q̄ angelus pōt videre species exīstes īmente mea vel angelica. Sed cogitatio actualis est q̄dā forma ꝛ quidā actus exīstēs in intellectu eq̄ realis ꝛ eq̄ actualis. sicut species vel magis eq̄ species. Ergo qua rōne spēs exīstes in mente mea vl̄ angelica angel⁹ potest videre. eadē rōe cogitatio actualis mea vel angelica potest cognosci ab aliquo angelo. ¶ Secundo modo potest cōparari cogitatio mea vel angelica ad obiectū quod repꝛesentat. Et sic cogitatio mea vel angelica potest cognosci ꝛ videri ab angelo. vt verbi gr̄a. Sicut ille q̄ videt spēm alicui⁹ rei ī oculo alteri⁹. ꝛ mediāte illa spē habz aliquā noticiā de re cuius est spēs. Sic angel⁹ videns cogitatiōem alicui⁹ ī mente nr̄a vel angelica. cognoscit ꝛ videt rem cui⁹ est cogitatio vel quā illa cogitatō repꝛsentat. Nota tm̄ differētiā inter illū q̄ videt cogitatōem alicui⁹ rei ī mente alteri⁹. q̄ nō habet rē de qua est cogitatio ꝓ īmediato obiecto. sed ipam cogitatōem. ꝛ mediāte cogitatōe habet aliquam noticiā de re cui⁹ est cogitatio. Sic dcm̄ est de illo q̄ videt spēm alicui⁹ rei ī oculo alteri⁹. ꝛ mediāte illa spē habet aliquā noticiā de re cui⁹ est spēs. Ille aūt cui⁹ cogitatio videt habere rē de qua ē illa cogitatio ꝓ īmediato obiecto. ꝛ videt illā rē de qua est cogitatio. sic ille qui videt rem īmediate visione corpali. ꝑfecti⁹ videt ꝛ aliquid pōt cognoscere de ea. puta quāta sit. vel aliq̄d tale quod nō pōt cognoscere ille q̄ videt eā mediāte spē exīstēte in oculo alteri⁹. Ita etiā ille q̄ videt rem intellectualr̄ ī mente ꝑ actū suū cogitādi ꝑfectius. ꝛ plā nouit de re illa q̄m ille q̄ videt eam mediāte cogitatōe exīte in altero. Et sic q̄uis angelus cognoscat cogitatōem nr̄am vl̄ angelicā tm̄ cogitatio tam nostra q̄m angelica pōt latere aliquem angelū. q̄tū ad hoc ꝙ non ita ꝑfecte videt rem illam de qua est cogitatio videndo cogitatōem in altero. sicut ille cui⁹ est cogitatio. ¶ Tertio mō pōt compari cogitatio nostra vl̄ angelica ad effectum quem inclinat. Et tūc dico ꝙ volūtas pōt dupl̄r cōsiderari sc̄z vt habitualiter volens. ꝛ actualr̄ volens. Prīo mō volūtas pōt cōsiderari vt habitualr̄ volens. ꝛ sic cogitatio nostra vl̄ etiā angelica latet quēcūq̄z intellectū creatū. etiā ipm cogitantem q̄z sc̄z nullus intellect⁹ creat⁹ videt q̄d in futuꝛ velut voluntas de eo q̄d mō cogitat. ad quē finē debeat ī posterū vti. ¶ Scōo mō pōt cōsiderari volūtas vt actualr̄ volens. ꝛ intendens aliq̄d assequi ꝑ ipam cogitatōem ꝛ rē cogitatā. ꝛ tūc cogitatio talis aliq̄ mō patet ꝛ aliq̄ mō latet. Verbi gr̄a. vt si aliq̄s cogitet de lapide volens actu vti eo ad ꝓpꝛiendū ad auem. tūc dato ꝙ nō lateat angelū ipa cogitatio. q̄tū ad hoc ꝙ est quedā forma inherēs volūtati. nec latet ipm etiā habitudo vni⁹ ad alterum quin sciat ꝙ illud q̄d vult volūtas est lapis. tm̄ pōt latere angelū habitudo vni⁹ ad alterū. sc̄z ꝙ nesciat ad quē finē volūtas vult rē cogitatā. Verbi gr̄a. Licet videat voluntatē velle lapidē de quo cogitat intellect⁹ me⁹. pt tm̄ ignozare rōem vl̄ finē quare volūtas vult lapidem. vtrū sc̄z ad ꝓpꝛiendū ad auem vl̄ ad inimicū. vl̄ ad edificandū. Et sic q̄n idē effect⁹ pōt ꝓuenire ex multis causis. nō oꝑet cito effectū scire ex qua cā venit. Et sic est in ꝓposito sicut ꝑtꝛ. Hec docoꝛ subtilis. i. Scotus ꝛ mgr̄ Herue⁹ brito ordis p̄dicatoꝝ. ¶ Cogitatio ꝑtī fit ꝑ q̄tuoꝛ causas. s. vel ad cognoscendū. cauendū delectandū ꝓpterandū. ¶ Prīo cogitatio ꝑtī fit aliq̄n solū ad cognoscendū. Sicut cū quis vult disputare vel p̄dicare. d̄ ꝑtō. ꝛ ideo oꝑtet ꝙ de ipso cogitet vt sciat quō debeat disputare vel p̄dicare. Et talis cogitatio de ꝑtō q̄ ordinat solū ad cognoscendū ipm ꝑtīm est sine omni ꝑtō. ¶ Scōo cogitatio ꝑtī q̄ fit ad derestandū cōmissuꝫ. et cauendū futuꝝ est meritoria. Esa. xxxviij. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudie aīe mee. In q̄ ꝛbo notank tria. Prīmo ꝓfessiōis hūilitas. ibi coregitabo. s. ad ꝓfitendū tibi. Scōo ꝓfessiōis integritas. ibi. omnes annos meos. Tertio ꝓfitiōis q̄litas. ibi. in amaritudie aīe mee. Oꝑtet enī ꝙ q̄ūcūq̄z quis cogitat d̄ ꝑtō. de ipo ꝓfitionē habeat. ¶ Tertio cogitatio ꝑtī fit ad delectādū ꝛ hoc duoby modis. Vel ad delectādū de cogitatione ꝑtī solū ꝛ talis cogitatio est ꝑtīm venniale vel ad delectandū de re vel de ꝑtō cogitato. ꝛ tal cogitatio est ꝑccatū mortale. ¶ Quarto mō cogitatio ꝑtī fit ad ꝓperandū ꝑtīm. Et tūc si ꝑtīm est mortale. etiā cogitatio isto fine. s. vt ꝓperet est ꝑtīm mortale. Vñ sup illo ꝛbo Ecci. xv. Vber q̄ patit fluxū sanguis. glo. sic dicat. Cogitationes ꝛ volūtates q̄tuoꝝ ope nō cōpleank. apud deū ꝑ factis habenk ꝛ puniunk. Hec. b. Ihō. in quarto. Et Alexan. in. ij. pre sūme. q. xxxv. ¶ Finaliter circa cogitatiōes cordis ꝓsiderare debem⁹ cām. s. a quo oriunk. Ubi nota ꝙ cogitatiōes cordis dupl̄r ꝓsiderari possunt. s. absolute īq̄tū cogitatiōes. ꝛ ꝓditionate inq̄tū bone vel male. Primo g̃ ꝓsiderāda cogitationes cordis absolute inq̄tū cogitationes. tūc dico ꝙ causa cogitationū vel radix est triplex. s. ꝑpinqua. mediata. ꝛ remota. Prima causa cogitationū ꝑpinqua ꝛ īmediata. est apphensio sensuum priculariū ꝑ organa. Scōa causa vel radix cogitationū mediata. est imaginatio causata ex apphensione sensuū priculariū ꝑ organa. Tertia causa vel radix cogitationū remota est cor. Dō ꝑtꝛ q̄ cogitatio a corde nō exīt nisi per aliquā imaginationē vel fantasiā q̄ est motus fact⁹ a sensu. vt dicit in. ij. de aīa. Et ideo cū dicit Matth. xv. De corde exeunt cogitationes ꝛc. Intelligit cor esse principium cogitationū tanq̄ causa vl̄ radix remota vt ꝑtꝛ

Volūtas dupl̄r cōsiderat.

Cogitatio ꝑtī qua ꝓ druplicē rōne fit

Dec.b.Tho.in.iij.dis.xxiij.

¶ Cap'm.ix.de memoria.

Memoria dupl'r sumit.

Cap.v.

De memoria. Nota q

Memoria fm.b.Tho.in.pma parte.lxxix.ar.vj. sumit dupl'r. Uno mō put de rōne eius est. q obiectū eius sit preteritū vt pre pteritū. z sic mēoria est in pte sensitiua. vna potentia distincta ab alijs sensitiuis inferioribz put supra dictū est. Sensitiua enī tantum est apphēsiua pticulariū. Preteritū autē vt pteritū cū significet esse sub determiato tpe ad ꝺditionē partis cularis pinet. Et hz talis potēcia sensitiua organū corporale cui est affixa sic̄ alie. Bzuta etiā hñt. Alio modo sumit memoria solū p vi ꝺseruatiua speciez intelligibiliū z sic mēoria est in pte intellectiua. Quāuis enim Aucen. dixerit spēs intelligibiles impossibile esse in intellectu ꝺseruari. Uñ fm ipm q̄cito aliquis desinit actu intelligere aliquā rem desinit esse spēs illi⁹ rei in intellectu. Tamē Aresto. in.iij. de aīa pcrariū asserit. Ratione etiā dicta positio reprobat. Qꝺ enī recipit in aliquo recipit p modū eius in quo recipit. Intellect⁹ aūt est magis stabilis nature z imobilis q̄ materia corpalis. Si ergo materia corpalis formas quas recipit nō soluz retinet dū pleas agit in actu. sed etiā postq̄ pleas agere cessauerit. multo fort⁹ intellect⁹ imobil'r z inamissibil'r recipit species intelligibiles siue a sensib⁹ receptas. siue ab aliquo intellectu supiori effusas. Uñ in.iij. de aīa pbus dicit. q aīa est locus specier. nō tota. sed intellect⁹. Scindendū etiā q species intelligibilis aliq̄n est in intellectu in potēcia tm̄. Aliq̄n est fm vltimā cōplexionē actus. z tūc intellectus intelligit actu. Aliq̄n medio mō se habet inter potentiā z actu. z tūc dicit intellect⁹ esse in habitu. Et fm hūc modū intellect⁹ ꝺseruat species etiā qū actu nō intelligit. ¶ Saluat etiā ratio mēorie q̄tuz ad hoc q̄ est pteritoz in intellectu ex pte obiecti. Nā pteritū potest referri ad duo. s. ad obiectū qꝺ cognoscit z ad actuz cognitiōis. Et q̄tū ad obiectū p se. ꝺuenit mēorie q̄ est ptis sensitiue pterito. Memorat enī aīal nō solū sensisse in pterito sz etiā sensisse qꝺdā pteritū sensibile. Bz inq̄tum ad pte intellectiuā pinet mēoria. pteritio accidit z nō p se ꝺuenit intellectui ex pte obiecti. Intelligit enī intellectus hoiem inq̄tum est homo accidit autem homini inq̄tum est homo in pterito vl' in presenti vel in futuro esse. Et ex parte ꝺo actus cognitiōis pteritio per se accipi pōt in intellectu sicut z in sensu. q⁹ intelligere anime nr̄e est quidam pticularis actus. in hoc vel in illo tē pore ex⁹is fm qꝺ hō ꝺr intelligere bodie vl' heri vl' cras et hoc nō repugnat intellectualitati. q⁹ hmōi intelligere q̄tuis sit quoddā pticulare. Est tn̄ imaterialis actus. Et ideo sicut intellect⁹ intelligit se ipm q̄tuis ipse sit quidā singlar' intellect⁹. ita intelligit suū intelligē. q̄ est qꝺā singularis actus. vel in pterito vl' i pūti vl' in futuro ex⁹is Et sic vt dictū est saluat rō memorie q̄tum ad hoc q̄ est preteritoz intellectu. fm q̄ intelligit se prius intellexisse nō aūt fm q̄ intelligit pteritū. put est hic z nūc. q⁹ intellectus abstrahit a cōditionib⁹ indiuiduātib⁹ vt hic z nūc sed sic pteritū pinet ad potentiā memorie sensitiuā que est pticularium rez vt hic z nūc. ¶ Et nota q memoria put est ꝺseruatiua speciez intelligibiliū. z p ꝺs̄ pinens ad intellectū. nō est alia potēcia realiter distincta ab ipo intellectu. Uñ z phs in.iij. de aīa. locū ꝺseruatiū hmōi speciez attribuit intellectui. Est enī intellect⁹ potentia passiua. Ad rōnem aūt potētie passiue pinet ꝺseruare sicut z recipe. Et q̄tuis mgr̄ sñiaz in.j.li.dist. iij. dicit q mēoria intelligētia z voluntas sūt tres vires. id est potentie. Hoc tamē vt dicit Tho. nō est de intētione augustini in.xiij. de trini. vbi de his loq̄ns non accipit illa tria pro tribz potēcijs. Sed mēoriā accipit pbabituali retentione aīe. Intelligentiā pro actu intellectus. Uolūtatem pro actu volūtatis. Cōsuetū est enī aliq̄n noia potentiarum vel habituū p actibus earum sumi. Et sic intelligēdo dicit oziri ex memoria nō sicut potentia vna ex alia. sed sicut actus ex habitu.

De exercitio mēorie .H.I.

Pā.j

vtili. pō. In memoria eterna erit iustus. Qꝺ pōt exponi triplic'r. etiā totū quod sequit in versu. Justus erit in memoria sui eterna. id est assidua. vel in mēoria eterna id est ꝓperua ꝓximi. vel in memoria eterna dei. Quedaz enī debet recolere respectu sui. qꝺā respectu ꝓximi. qꝺaz respectu dei. Et hoc faciēdo ab auditiōe mala nō timebit. ¶ Et de se quidē iustus hz in mēoria tria. Primo infirmitatē nature. vt sic sit cautus ꝺtra casum. Exēplū de illo qui incedit p viā lubricā qui caute incedit ne cadat. Eccl. viij. He despicias hoiem auertentē se a peccato. nec improperes ei. Memēto qm̄ oēs incorruptione sum⁹. Exempla de dauid: petro z alijs. Scḋo recordandum de damnositate culpe. Mercator recolēs q̄tū lucrum pdidit. unde sumit materiā doloris. Malefactor cōsiderās se depbensum z suspēdendū dolet. Apoc. ij. Memēto vnde exciderīs z age pniam. Amb. Tibi est qꝺ tam summi doloris sit q̄ si recordet quis vnde lapsus sit. atq̄ vñ ceciderit. z qꝺ ad ista frena z momentanea. ab illa spectosa diuīe ꝺditiōis intententē deflexerit. de pe. dis. j. Hoc agebat. Ezechias vi. Recogitabo tibi oēs annos meos in amaritudine aīe mee. Recogitanda est bzeuitatis vite ad studiose ogandū. Uñ enī laborās videt appropinquare finē dieī vel opis vel bzeuitatē ꝓpis. studiosius opat. Eccl. xiij. Offer dignas ꝺo oblatiōes z memēto q̄m mors nō tardat. Et Greg. Tāto solicitior esse debes. quāto morti vicinior. lxxxvj. dist. tanta. Plato sūma phia est meditatio mortis. Econtra malus recordat eoz que ꝓuocant ad malū. Sicut in figuram dixerūt quidā ex his qui exierāt de egypto. Jmentē veniū cucumeres. allia z cepe q̄ comedebam⁹ in egypto ꝛc. Nūe. xj. ¶ De primo habet tria. in memoria. iustus z sic nō timebit ab auditiōe mala tēptatōis qua loquit et diabolus. Exēpla pbitatis electoz admirandum. sic ꝓponunt filijs exempla gentium z ꝺciuū q̄ fecerūt magnalia vt animent ad imitandum. Judith. viij. Memores esse debetis quō abraā tempta⁹ est p multas tribulatiōes inuictus fidelis. Sic mathathias sic reducebat ad mentē opa scōz. ¶ Scḋo recordāda est fatuitatis reprobor ad detestandū. Uñ enim corrigit z suauiter q̄t p aliū corripit. Sicut canis verberat vt rimeat leo. Lu. xxvij. Meōres estote vtoris lorb. ¶ Tertio recordāda est necessitatis miseroz ad subleuandum. Sic recordant aues z alia aīalia suoz pullos ꝓcurando eis necessitatē q̄. duplex est spūalis. s. z corpalis. Et ꝺ corporali dicit aplus ad Gal. ij. q⁹ petrus cū ceteris apostolus approbata ꝺdicatione pauli inter gētes dederet ei in sociū barnabā. tantū vt mēores essent paupez in hierosolymis. qꝺ z fecerūt. faciētes collectas fieri de spiritualibus subuētiōe. Pro hmōi dicit. j. Math. xij. Memores sum⁹ vestri in sacrificijs. Econtra iniustus recordat iniuriaz ad vindicandū. vel bonoz tpalium alioz ad appetendū. z miseriaz ad gaudendū ex inuidia. ¶ De deo iustus tria habet in mēoria. z sic nō timet ab auditiōe mala quā imittit ei diabolus. ꝺtra deū occulte loquēdo per suggestiōes. Recordat creatōis sim ad deū laudandū. Dia enī nos inuitat ad deū bñdicendū. Ma sic puerbialr ꝺr. Lepera lodo el maestro. Psal. Memor fui operū dei. q⁹ memor ero ab initio mirabilium tuoz. Pā.vj

Sic tres iuuenes i fornace reducētes ad memoriā creā

ra a deo. oīa inuitabāt ad deū benedicēdū. Scdo recordandū redēptōis hoīm. Treno. iij. Zay. Recordare pauptatis mee aīt ꝓphēta in ꝑsona xp̄i. absinthij 7 felle. Et subdit. Mēoria mēor ero 7 tabescet in me aīa mea. Hoc maxīe aīar ad ꝑstantiā. In buī figurā in. j. Macha. vj. c. dicit. q̄ sanguinē mortuoz ponebāt ante elephātes ad animādū in pugna. Tertio retributōis operum. ꝑs. Memor ero iustitie tue solī. Reddet ei deus vnicuiq; ſm opa sua. 7 in b̄ pcōres decipiūtur dū attēdunt ad ꝑsentē retributionē nō ad futurā. Un̄ dictus fuit duitri epuloni. Fili recordare tē. Lu. xvj.

Scdo exponit sic .H. II.

In mēoria eterna. id est ꝓpetua erit iust⁹. q̄ de ipo semper est recordatio in mūdo. vt ꝑz de scīs pueris. Memoria iusti cū laudib⁹. 7 sic nō timet ab auditione mala precipue quo ad bonos q̄ loquunt bona de bonis. Un̄ matathias dixit filijs. Date aīas vras ꝓ testamēto patrū. 7 accipietis nomē eternū id est mēoriā bone fame ꝑpetuā. Tot milia annoz fluxerūt. 7 adhuc memorie tuoz abiae. Job. dauid 7 alioz vigēt in mentib⁹ hoīm.

Tria aūt sūt q̄ faciūt obliuisci hoīem sui dei. 7 primi sc̄z ꝑsperitas mūdialis. curiositas crimialis. voluptas carnalis. Prosperitas facit obliuisci dei 7 hoīm qui eū inuenīt tpe tribulatiōis. Exemplū de ꝓsperitate pincernarum pharaōis regis egypti. Qui cū fuisset in carcere ab ioseph būane tractat⁹ 7 ꝓsolatus in expositiōe ꝓphetica somnij sui liberatus. oblit⁹ fuit interꝑtis sui. vt ꝑz Genesi. Sic multi in mēte deū hūt 7 amicos suos in tpe necessitatis qui postea obliuiscunt in ꝑspertate. Deutro. xxxij. Deū qui te genuit dereliquisti 7 oblit⁹ es tē. Sen. in lib. de bñficijs cōgat legē gratitudīs 7 beneficētie ludo mutuo pile. q̄n enī duo ludūt ad pilā 7 eā alternatī reꝑcjunt inter se. tādiu durat inter eos ludus. 7 ꝓtinuatur q̄diu ꝓuenīēter inter eos reꝑcjūciat 7 iactat. Si vnus reciat 7 retineat. vel incōuenīēter reꝑciat. desinit ludus. q̄ desinere nō pōt nisi ex defectu mittētis vel recipientis. Sic est de mutua inter amicos beneficētia et gratitudine extende exemplū ad ꝓpositū. Ecōtra dic̄ apl's ad Heb. xiij. Bñficentie 7 cōmunionis nolite obliuisci. Hugo de claustro aīe. Sic nullū momētū est quo homo nō vtat vel fruat dei bonitate. ita nullum debet esse momentū quo cū ꝑsentem nō habeat in memoria.

Scōm q̄ reddit hominē obliuiosū est curiositas et nimia sollicitudo circa mūdū vel min⁹ vtilia. ꝑs. Obliti sūt bñfactoz eius 7 mirabiliū eius. Est enī cōmune prouerbiū q̄ pluribus intētus mīoz est ad singla sensus Exemplū in salomone q̄ ex eo q̄ fuit nimis curiosus in ꝑparatiōe sue curie. 7 inuestigatōe rez naturaliū. et inq̄sitione. diuersaz doctrinaz. oblitus est dei ita vt ydola adoraret. Dic̄ enī origenes 7 dns Job. dñici post eū sup ecclesiasten. q̄ tot femie vel ꝓcubine quot recitat scīptura eū habuisse. fuerūt multe 7 diuerse doctrine variarū nationū quas voluit videre. q̄ nō ꝓtinebāt veritatē sapientie q̄ sola est legitima spōsa intellectus. quib⁹ mentē applicādo deuiauit a ꝑfitate. Iz cōmuniter credat⁹ peniuisse. Tertiū q̄ impedit mēoriā est voluptas. Un̄ ꝑbs Amoz forme. i. carnal' cōcupiscētia mentis obliuio est sc̄z causatiue. Sed scī viri cauēt sibi a carne sicut ab hoste 7 subꝑgūt rōni. 7 ideo seipos faciunt dignos memoria in bonū. Un̄ Ecc̄i. xlv. Dilectus deo hoīb⁹ moyses cuius memoria in bñdictiōe est. Narrat mgr̄ in histo. eccle. sup Exō. q̄ moyses duxerat vxorē filiā regis ethiopie. 7 cū in patriā suā redire voluisset impedire eū nitebat vxor. Moyses igit̄ tandē vir exp⁹ astroz sculpsit in annulis duas imagines buius efficacie. vt altera memoriā altera obliuionē afferret. Cuīq; eas gīb⁹ 7 similibus annulis indusisset. obliuionis annulū vxori tradidit et annulū mēorie secum tulit. Et sic mulier paulatī oblita est viri sui. 7 moyses recordationē habēs ꝺ patria sua libere regress⁹ est. Moraliter exponendo Robertū bolchor. Anim⁹ noster natōe celestis patrie est moyses. qui ꝓtrahit ꝓiugiū cū carne terrena ꝑ ethiopissam designata. q̄n. s. corpori infundit. Anim⁹ vo desideras britudinē vult in patriā reuerti celestē. sed ista vxor. s. caro impedit eius reuersionē. Et ideo vtendū est cautela moysi vt. s. duos annulos faciam⁹ cū gēmis. 7 annulū obliuionis carni tradam⁹. 7 annulū memorie aīo nr̄o. Annul⁹ obliuiōis est meditatio mortis q̄ mors obliuioni homīnem tradit. ꝑs. Obliuioni datus sū tanq̄ mortuus a corde. Annulus mēorie est cogitatio vite eterne. quā habēs anim⁹ reuertit ad patriā ꝑ bona opera. Et sic iust⁹ ꝓpter bona que facit est in mēoria hoīm vt scribit. Eccli. xlix. Memoria iosie in omni ore indulcabit. 7 sic nō timebit iustus ad auditione mala. ꝑs. 30

Tertio exponitur .H. III

Ihūs ille sic. Just⁹ erit in mēoria eterna. id est dei eterni. Viere. iij. Hoc dicit miserator tuus. recordatus sum tui miserans adolescentiā tuā. Recordatur aūt deus electi sui. Primo ꝑdestinādo. Scdo iustificando. Tertio glorificando. Et sic nō timebit ab auditiōe mala quā audient reprobi in fine. quibus dic̄t. Ite maledicti in ignem eter. tē. Math. xxv.

Titulus tertius. De potē

tia intellectiua. Capl'm. j. De intellectu possibili 7 agēte realiter distinctis.

DE intellectu quem dicit ꝑbs in lib. de aīa esse potentiaz aīe. U. aūt intellect⁹ sit potētia aīe 7 nō ipa essentia eius. ꝓbat. b. Tho. in prima ꝑte. q. lxxix. artī. j. sic. Cūc solū imediatū ꝓncipiuz operationis est ipa cētia rei operantis. q̄n ipsa operatio est eius esse. Sicut enī potētia se habet ad operationem 7 ad suū actū. ita se habet essentia ad esse. In solo autem deo idem est intelligere. q̄ suū esse. Unde in solo deo intellectus est eius essentia. In creaturis aūt intellectualib⁹ intellectus est q̄dam potētia intelligētis. Et sciendū ſm. b. Tho. vbi supra q̄ ibi ponūt quatuor intellectus. s. intellectū possibilē. intellectū agentē. intellectum in habitu. 7 intellectū in actu seu adeptū. Quoꝝ quatuor intellect⁹ agens 7 intellectus possibil' sunt realiter diuerse 7 distincte potentie sicut 7 in omnib⁹ alijs. Alia est actiua alia passiua. Alia ꝺo tria distinguunt ſm tres stat⁹ intellect⁹ possibilis. Qui q̄nq; est in potentia tm̄. 7 sic dic̄t possibilis. Q̄nq; ꝺo in actu primo qui est scītia. 7 sic dic̄t intellect⁹ in habitu. Q̄nq; in actu scdo qui est ꝓsiderare. 7 sic dic̄t intellectus in actu seu intellectus adeptus. Huc aūt actū intellect⁹ imꝑtat ꝑ ꝓte boc nomē intelligentia. signat enī ipm actū intellectus qui est intelligere. Un̄ nō differt intelligētia ab intellectu nisi sicut act⁹ a potētia sua. In quibusdā tr̄ libris de arabico trāslatis subie separate quas nos angelos dicim⁹ intelligentie nūcupant. forte ꝓpter boc q̄ semper hui⁹ subie actu intelligūt. Damascen⁹ etiā ponit quedā q̄ sunt nō diuerse potētie sed diuersi actus intellectus. Primo enī simil'r aliq̄d appēhendit. 7 hec⁹ dic̄t intelligētia. Scdo id q̄ intelligit ordinat ad aliquid aliud cognoscendū vel opandū. 7 hec vocat intētio. Hū vero ꝓsistit in inquisitiōe eius q̄ intēdit. vocat excogitatio hū ꝺo id q̄ excogitatū est examinat ad aliq̄ certa dic̄t scire vel sapere. Hā sapiētie est iudicare. Et q̄ autē

Intellect⁹ est potentia aīe. 7 nō ipa essentia ei⁹.

habz aliquid p certo tanꝯ examinatū. cogitat quō posſit illud alijs manifestare. Nec est diſpoſitio interioꝛis ſermonis ex qua procedit exterioꝛ locutio. Omnia hec ſūt actus vnius potētie intellectiue.

De intellectu poſ- .§. I.

ſibili hec potētia est potētia passiua. Vñ pbs dicit. iij. de aīa. q intelligere est qōdā pati. Sz sciēdū ſm Tho. in. j. pte. q. lxxix. arti. ij. q pati tripliciter dicit. Uno mō ꝓpriſſime qñ. ſ. aliquid remouet ab eo. q patit. qō ꝯuenit ei ſm naturā vel ſm ꝓpriā ordinationē. sicut cū aqa frigiditatē amittit p calefactionē. aut cū homo egrotat vel tristat. Scōo mō dicit aliquid pati minꝰ ꝓprie. ex eo qō aliqd abijcit ab eo. siue illud sit conueniēs siue sit nō ꝯueniēs. Et ſm hec dicit pati nō ſolū qui egrotat sz etiā qui sanat. Et nō ſolū qui tristat. ſed etiā qui gaudet vel quocūqz mō alteret seu moueat. Tertio mō dicitur pati cōiter aliqd ex hoc ſolū q id qō est in potētia ad aliquid recipit. illud ad qō erat in potētia absq; eo q aliquid abijciat. ſm quē modū oīe qō erit de potentia in actū dicit pati. etiā cū proficit. z sic intelligere nr̄m est pati. Qō apparet hac rōne. Intellectꝰ enī habet operationē circa ens in vniuersali. Cōprehēdit igit̄ pōt vtrū intellectus sit in actu vel potētia. ex hoc q ꝯsiderat quō intellectus se habet ad ens vniuersale. Inuenit enī aliqs intellectus qui se habet ad ens vniuersale vt actꝰ totius entis. Et talis est intellectꝰ diuinꝰ qui est diuina essentia. in qua originaliter z virtualiter totū est z p̄ exijt sicut in prima cā. Et ideo intellectꝰ diuinꝰ nō est in potētia sed purꝰ actus. Nullus aūt intellectus creatꝰ pōt se habere vt actus respectu totꝰ entis vniuersalis qz sic opteret q esset ens infinitū. vñ oīs intellectus creatus p hoc ipm qō est. nō est actus oīm intelligibilis. sed compar ad ipsa intelligibilia sicut potētia ad actū. Potētia aūt dupliciter se habet ad actū. Est enī quedā potētia q semp pfecta est p actū. sic est materia coꝛpoꝛ celestiū. Et sic intellectꝰ angelicꝰ semper est in actu respectu suoꝝ intelligibiliū. ꝓpter ꝓximitatē ad diuinū intellectū qui est actus purꝰ. Quedā potentia est q nō semp est in actu. sed de potētia pcedit ad actū. sicut ꝺuenit in generabilꝰ z coꝛruptibilibꝰ. Et sic intellectꝰ hūanus qui est infimꝰ in ordine intellectuū. est in potētia respectu suoꝝ intelligibiliū. Et in principio ē sicut tabula in qua nihil est scptū. vt dicit pbs. iij. de aīa. Qō manifeste apparet ex hoc q in ꝓncipio sumꝰ intelligēres in potentia. z postea efficimur intelligētes in actu. Et sic ptz q intellectꝰ est potētia passiua ſm tertiū modū. Et notan dū ſm b. Tho. vbi. ō. q intellectꝰ passiuus ſm q̄ſdā est appetitꝰ sensitiuꝰ in q̄ sunt aīe passiones. Qui etiā in. j. Ethi. 6z rōnale p participationē dicit obedit rōni. Scōm alios intellectꝰ passiuꝰ 6z 9tꝰ cognitiua q̄ noīat rō ꝓcularis. Et vtroqz mō passiuū accipit pōt ſm ꝓmos duos modos passionis. inquntū talis intellectꝰ est actꝰ alicuiꝰ organi coꝛpalis. Sed intellectꝰ q est in potētia ad intelligibilia quē ob hoc Aresto. nominat intellectū possibilē. nō est passiuus illis duobꝰ modis quia non est actus organi coꝛporalis.

*Pati ſumit tripliciter.

*Potētia duplicit ſe bz ad actū.

De intellectu agēte .§. II.

Dic est alia potētia realiter distincta ab intellectu possibili. Uñ pbs in. iij. de aīa dicit. Necesse est in aīa has duas differētias esse ſc. ſ. intellectū possibilem z agentem.

Pro cuiꝰ declaratiōe dicit. b. Tho. in. ſ. parte. q. lxxix. arti. iij. q ſm plarones nō esset necesse ponere intellectuz agentē ad faciendū intelligibilia in actu. Et ratio est ꝺa *Plato ipe posuit formas rez materialium sine materia subsistere. z p ꝺns intelligibiles esse. q ex hoc est aliquid intelligibile actu. qō est imateriale. Et hmōi vocabat species z ydeas. ex quaꝝ ꝓticipatiōe dicebat nos scientiā rerum habere. Sed q Aresto. nō posuit formas rez naturaliū subsistere sine materia. forme aūt in materia existētes nō sūt intelligibiles actu. seqbat q forme seu nature rez sensibiliū quas intelligimꝰ nō essent actu intelligibiles. Nihil aūt reducit de potētia ad actū nisi per aliqd ens actu. Sicut sensus fit actu per sensibile actu. Oportebat igit̄ ponere aliquā ꝑtutē ex pte intellectus. q faceret in actu intelligibilia p abstractionē specieꝝ a conditionibꝰ materialibꝰ. Et hec est necessitas ponēdi intellectū agentē.

Hāc est intellectum agēte esse in aīa.

Est aūt iste intellectus agens aliquid in aīa. id est quedā virtꝰ seu potētia ꝓpria ſm. b. Tho. vbi supra. Nā in rebꝰ naturalibꝰ pfectis ꝓter vniuersales causas agētes. sūt ꝓprie ꝑtutes indite singulis rebꝰ pfectis. ab vniuersalibꝰ agentibꝰ deriuate. Hō enī sol generat hoīem. sed etiā est virtus generatiua hois in hoīe. z silr in aliꝭ aīalibꝰ pfectis. Cū aūt nil sit pfectꝰ in inferioribꝰ rebꝰ aīa būana. iō oportet dicere q in ipa sit aliqua virtus deriuata a supiori intellectu p quā possit fantasmata illustrare. Et hoc exprimēto cognoscimꝰ dū ꝓpriꝰ mus nos abstrahere formas vltes a ꝺitionibꝰ particularibꝰ qō est facere intelligibilia actu. Nulla aūt actio, alicui ꝺuenit rei. nisi p aliqd principiū formale inhēs ei. Oportet igit̄ ꝑtutē q est principiū huiꝰ actiōis aliquid esse in aīa. Unde Aresto. cōparauit intellectum agentē lumini. qō est aliquid receptū in aere. Sicut ergo lumen requirit ad videndū nec sufficit potētia visiua nec res colorata q obijcit visui. Ita intellectus agens est necessarius ad intelligendū. nec sufficit intellectus possibilis nec intelligibilis res. nisi ad esset intellectꝰ agēs qui faceret intelligibilia in actu p modū abstractiōis. Et q sensibilia sūt in actu ex aīam q appꝛhendunt a sensibꝰ ſm ꝺitiones particulares z individuāres. Iō nō oportet ponere sensum agentē. sed ipm sensum qui est potēa passiua. Sed intelligibilia rez materialiū nō sunt in actu ex anima q possint imprimere in intellectum. z ideo oportet ponere intellectū agentē. qui abstrahat ꝺitiones materiales a rebꝰ sensibilibꝰ seu fantasmatibꝰ eaꝝ. z sic spēs intelligibiles deferat seu pꝛtet intellectui possibili vt intelligat. q aūt dicit Joh. j. Erat lux vera q illumīat oīem hoīem ꝛc. ſ. lumīe naturalis cognitiōis. Uez est q illumīnat oēs sed vt causa vniuersal. a qua aīa būana particulat quandā ꝑticulārē ꝑtutē. ſ. intellectū agentē. Iuxta illud. Signatū est sup nos lumē vultus tui dñe. Et si intellectus agēs nō esset aliqd aīe sed esset qdam substa separata tūc vnus esset intellectꝰ agēs oīm. Sed hoc est falsum. Nā intellectꝰ agēs vt dictū est. est aliquid aīe vt qdam virtus seu potentia ei. Et iō nōe est dicere q sint plures intellectꝰ agētes ſm pluralitatē aiaꝝ q multiplicant ſm multitudinē hoīm. Nō enī pōt esse q sit vna z eadē virtus diuersarum substantiarum.

*pb. 4.

Una aīa z vnus in .§. III.

tellectꝰ nō est in oīb hoīb. vt tradidit z dixit auerroys in. iij. de aīa. Qō quadrupliciter pbo. ſ. Similitudīe aucte rōne z impossibilitate. Primo pbo ſilitudīe. nā Aresto. in. iij. de aīa assimilat intellectū vel aīam intellectiuam lumini. Sed nō est idē nūero lumē in diuersis illuminatis. ergo nō est idē intellectꝰ in diuersis hominibꝰ.

Nō, nō est vn' ſm nūm intellectus agēs omnes hoīes.

Scōo hoc idē pbo ſacre scripture auctoritate. Apoc vj. Uidi turbā magnā quā dinūerare nemo poterat ꝛc. Sz turba illa nō erat hoīm coꝛpaliter viuentiū. sz animaꝝ a coꝛpe separatꝝ q̄ſ mīte aīe intellectiue ſm multitudinē coꝛpoꝝ. Tertio pbo ꝺ idem duplici rōne. Prima est talis. aut aīa est tm motoꝛ coꝛpis aut forma. Si est tm motoꝛ. oportet multiplicari in diuersis hoībꝰ. ergo assignabunt diuerse aīe. Si aūt aīa est forma coꝛ

poris.tūc etiā opter q̄ sint diuerse aīe in diuersis hoīb⁹: Cū q̄ impossibile est plurū individuoꝝ esse vnam formā nūero.cū q̄ si intellect⁹ est virtus aīe. sequit̄ q̄ sicut ad multiplicationē corpoꝝ est multiplicatio aniaꝝ. ita ad multiplicationē aiaꝝ.necessario sequit̄ m'tiplicatio intellectuū. ¶ Scōa rō ad idē est talis. Aut hō habet eē aīa intellectiua aut ab aīa sensitiua. Si ab aīa intellectiua.ergo ad multiplicationē hoīm erit m'tiplicatio aniꝝ intellectiuaꝝ. Si ꝝ ab aīa sensitiua vl̄ nutritiua tūc hō nō haberet vñ excederet alia aīalia q̄ est inconueniēs.ergo impossibile est vnā aīam rōnalē esse numero oīm hoīm. ¶ Quarto h̄ idē ꝓbo ex impossibilitate q̄ sequit̄ ponēdo esse vnū intellectū oīm nūero. Q̄ enī nō possit esse vnus intellect⁹ numero oīm.probo ex q̄tuor impossibilibꝫ q̄ sequunt̄. Primū est q̄ impossibile ē plures pfectiones secūdas esse ꝑ accidens in vna ꝑma pfectione.Sed nos inuenim⁹ plures scōas pfectiones esse ꝑ accidens in diuersis hoīb⁹.s.q̄ quidā sunt stulti quidā sapientes.quidā vitiosi.ergo oportet primā pfectionē.s.animā intellectiuā variari & multiplicari in diuersꝭ hoīb⁹. Scōm est q̄ si oīm hoīm eēt vnus intellectus vel vna aīa numero.tūc oēs hoīes essent vn⁹ hō & sic nō eēt distinctio sortis & platonis p aliquā formā substātialē. ꝫ solū p aliqđ extrinsecū puta q̄ vn⁹ esset capacior & alius nō. Tertiū est q̄ cū ꝓtingat duos vl̄ plures hoīes simul et semel vnū & idē obiectū intelligere.si enī p vnū possibilē intellectū intelligūt seq̄ret̄ q̄ vnius & eiusdē virtutis simul & semel respectu vni⁹ & eiusdē obiecti sint plures actiones. Sꝫ hoc est falsum & impossibile. Ad cui⁹ p barionē sufficit dicē talē adduco. Ponat̄ q̄ oculus oīm hoīm sit vn⁹ numero.ita q̄ oēs hoīes habeāt vnū oculum numero.tūc q̄ꝫ sint multi vidētes.nō oīm visiō est nisi vna respectu eiusdē obiecti in eodē tpe. Sic̄ si intellectus sit vn⁹ oīm sequit̄ q̄ oīm hoīm idē intelligēs eodē tpe sit vna actio intellectualis tm̄. sed h̄ est impossibile. Unde sicut due visiones nūero non ꝓnt esse sic̄ vnus visus vel visus vni⁹ oculi.q̄ hūtes vnū oculum ꝓnt dici duo vl̄ plures videtes.nō tm̄ plures visiones ꝫ vna. Sic duo vel plures hūtes vnū intellectū numero. ꝓnt dici duo intelligētes.nō tm̄ ꝓnt esse vl̄ dici due intellectiones vni⁹ intellect⁹ ꝫ vna tm̄. Quartū est q̄ tūc homo nō beatificaret̄ p aliquā operationē aīe sue ꝑiunctam sed p aliquā operationē extra essentiā aīe. Cū ꝓbs ponat beatitudinē in nobilissima operatione anime. Hec.bea. Tho.h̄ scripto sententiaꝝ.dis.xvij.

¶ Cap'lm.ij. De m'tiplici oculo varie exercendo.

Deinde videndum est quō ipse intellectus exercēd⁹ sit pie & fructuose. Est aūt intellect⁹ oculs aīe p quem videt seu cognoscit res & in corpe & a corpe separatas. Sicut aūt duplex est oculs corpalis.ita & duplex est oculs aīe. Intellectus.s.speculatiu⁹ ran ̄ dexter oculꝰ.& intellect⁹ practicus ran ̄ sinister. Et sic̄ dextrū est ꝓfectius sinistro siue oculus siue man⁹ siue aliud ita & speculatio est ꝓfectior actiōe de se. Et sicut naturalr oīs hō habet duplicē oculum corpis.& si vno careat q̄ꝫ videat.tm̄ defectus est nō ꝓprius in eo. Ita & aīa cuiuslibet debet habere & oculū speculatiuū & oculū practicū aliqñ.s.ꝑsiderādo diuina aliqñ ꝑsiderādo & ordinādo humana. ¶ Est autem duplex speculatio fm̄.bea. Tho. sup Cant. Una est īuitiua solū ꝑsiderās res.& ꝓcipue spūales & diuinas. ad intelligendū.& hec modicū putilis hāc habuerūt phi. de quib⁹ aplūs.Ro.j. Cū cognouissent deū nō sicut deū glificauerūt aut grās egerūt sed euanuerūt incogitationib⁹ suis. Alia speculatio est gustatiua.cū.s.affect⁹ diligit q̄ intelligit.hūdo sapoꝝe de diuis & spūalibꝫ ꝓprie sunt. Et hec est speculatio scrōꝝ & bonoꝝ fideliū de qua ad Heb.vj. Qui sel illuminati sunt gustauerūt bonum dei verbū. Hoc ꝓtinet ad sapientiā q̄ dicit̄ a sapore & ducit ad claritatē eternā.vt dicit̄ Sap̄.). Hūc oculū.s. gustatiue speculatiōis conat̄ diabolus in hoīe excecare. In cui⁹ figurā legit̄.j. Reg.xj.q̄ Naas amonitaꝝ rex ysraelitas de iabes galaad q̄s obsidebat in h̄ voluit cū eis ꝓfederare & pacē habere vt oīm oculos dextros eruceret. et sic diabolus qui cū fidelibꝫ bellat cū eis quasi pacem facit & nō molestat si oculū ꝑsideratiōis spūalium & diuinoꝝ auferat ab eis. Un̄ salo. Eccs.ij. Oculi sapientis in capite eius. Caput cuiuslibet ꝛtuosi est x̄ps.& ad hūc ꝓtemplandū & ope imitandū oculi intellect⁹ bonoꝝ dirigunt̄. Et ꝓuer.iij.dicit̄. Oculi tui videāt recta.s. speculādo.& palpebre tue ꝓcedāt gressus tuos. Palpebre oculoꝝ sūt ꝑsideratiōes debite & rōnabiles q̄ in angelo dicūtur ꝓcedere gressus nr̄os.id est opa nr̄a. Si igit̄ vtroq; id est practico & speculatiuo vtendū est.sicut & sancti viri fecerūt. Un̄ melchiades.ps. Nōne moyses in secto erat cū crebro intrarer tabernaculū & exirer. Qui intus ꝓtemplatiōe rapiebat̄ foris in causaꝝ negociꝭ vigebat̄. Sic et iacob angelos ascēdētes & descēdentes vidit. q̄ recto res eccle'ie nō solū ꝓtēplādo ascēdūt. sed deorsum q̄ꝫ ad mēbra illi⁹ miserādo descēdūt. dis.lxxxviij. decreuit.

Sciēdū tm̄ q̄ multiplex est ocls. §.I.

Est ocls corpalis.& hic coercēdus ꝓpter occasiones malaꝝ inde ꝑsequentiū. Unde Job.xxxj. Pepigi fed⁹ cū oculis meis ne cogitarē quidē de virgine. Et Eccī.xxvj. Fornicatio mulieris extollēta oculoꝝ. ¶ Est ocls ꝑsidētialis.& hic reuerēd⁹. Un̄ dns ꝓpheta. Qui vos tangit.tāgit pupillam oculi mei.ij.q.vij.accusatio. Tāgunt aūt q̄n inhonorant. De his etiā. Hiere.xviij. die defecerūt oculi eoꝝ.q̄ nō erat herba.s.spūalis refectionis. Et illō ps̄. Ocli mei languerūt ꝑ inopia.s. spūs. ¶ Est oculus rōnis naturalis.& hic fidei subiciendus. Un̄ can̄.vj.dicit̄ a sponso. aīe sponse sue. Auerte oculos tuos q̄ ipse me auolare fecerūt.i.remoue inq̄sitiones fm naturalē rōnem in his q̄ sūt fidei.q̄ hmōi inuestigationes faciunt aīam a deo recedere. Propter q̄ dr aplūs.ij. ad Coꝝ.x. Captiuātes oēm intellectum in obsequium x̄pi. ¶ Est ocls affectionalis.& h ad deū erigēd⁹. iuxta illō. Esa.xxxviij.q̄ dixit ezechias. Attenuati sunt oculi mei. suspi.in excel. Ocli mei.idest intellectus q̄ ad cognitionē.& affect⁹ q̄ ad appetitionē ista.s.tpalia nimis amando. Sic ecōtra de reprobis dicit̄. Statuerūt oculos suos.s.affect⁹ declinare ī terrā.id est ad terrena. ¶ Est oculus intētionalis & hic ad celū extēdend⁹. vt.s.seruet illō aplī.s. Coꝝ.x. Opa in gliam dei facite. Et de h̄ Luc.xj. dicit̄. Si oculus tuus.i.intētio fuerit simplex.totū corpus tuū.s.operatio seqns lucidū erit. Oō faciebat Thob. iij. Ad te dñe oculos meos erigo. Jn pluralt dic̄ oculos. q̄ et si vn⁹ tm̄ vltim⁹ sit finis q̄ in ope intēdit.m'tī tm̄ possūt esse fines medij q̄ ad deū dirigi dñt. ¶ Est oculs ꝓtēplationis.& hic spūs ꝓcedēd⁹. De h̄ dic̄ spōsus. Can̄.iiij. Vulnerasti me.s.ad amorē trahēdo in vno oculoꝝ tuoꝝ. id est ꝓtēplatōe diuinoꝝ q̄ ptinēt ad oculū speculatiuū. Et in ps̄. Defecerūt oculi mei in eloquiū tuū.q̄ est scriptura sacra seu inspiratio dei. ¶ Est oculs ꝑsentialis.& h dicitergēdus.s.a pulucre terrenoꝝ & detractionū. Un̄ x̄pus Lu.vj.ait. Quid vides festucā in oculo fratris tui. trabē aūt q̄ in oculo tuo est nō ꝑsideras. Hinc Greg. de detractoribus ait. Quid aliud detrabētes faciūt nisi q̄ in puluere sufflāt.& in oculos suos terrā excitāt. vt vñ plus detractiōis pflant.inde magis nil veritatis videāt. xj. q. iij. inter ꝓbas. ¶ Est oculus diuinalis.& h custodiendus. Zach.iij. Sup lapidē vnū ocli septē.id est sup x̄pm. et

sup quilibet electū septē dona spūs requiescūt. qui bñ
boies in boiby dirigere z illustrare iuxt illō. Oculi dñi
lucidiores sole. qz spūsscī dona totam aiam illustrant.
¶ Est ocls doctrinalis. z b caute exercēdus. Et de hoc
Job. xxix. Ocls fui ceco docēdo. s. ignoratē. iō aūt caute
exercēd. qz vt dr Eccī. xlij. sol exurēs radijs exccat ocu
los. sol exurēs. i. doctria numis rigida vl numis alta z de
bis oiby oclis dz fuari illō ps. Oclī mei semp ad dñm.
ps. 24 Et tūc bñ oculi qui vidēt. hoc mō. Lu. x.
¶ Caplm. iij. De bis q requirunk ad bene videndū cor
poraliter z spiritualiter.

Orandū qd sic ad bene videndū corpalr tria requirunk ita ad vi
dendū spūalr. i. fm intellectū. Primū est sub
iectū recte cōditionatū. Scōm est interiectū. i. mediū il
lustratū. Tertiū est obiectū ꝓgrue coloratū. Hec tria pos
sunt notari in illo ꝓbo symeōis. Viderūt oculi mei salu
tare tuū. Lu. ij. Nā subiectū visus est ocls. z ideo dicit
ocli mei. Mediū p qō videt est lumē. z ideo dicit vide
rūt. Obiectū visus est res corpalis colorata. Jō addit
salutare tuū. z de hac visiōe etiā pōt intelligi illō qō di
xit xps discīplis suis. Lu. x. Brī ocli qui vidēt que vos
videtis. s. xpm. vt spiritualiter.

Quantū ad primū .§. I.

Ad bñ vi
dendū exi
git subie
ctū bñ di
spositū.

est sciendū q ocls seu pupilla ocli est subiectū vbi reci
pit spēs seu silitudo rei q videt. Sed ad hoc q bene vi
deat opteт q oculus habeat quatuor ꝓditiōes.
¶ Cōcauitatē priuato apparenti rumore.
¶ Integritatē sociato cōperēti vigore.
¶ Obscuritatē remoto impedīti albore.
¶ Siccitatē semoto defluēti humore.
Ita z ocls mētis debet hīre has ꝓditiōes spūalr ad be
ne cognoscendū. ¶ Prio enī opteт q ocls vt bñ videat
corpaliter. sit ꝓcauus. nō clar. cū rumore exteriori. Expli
cenda enī docz q oēs qui bñt oclos grossos et eminētes
Oculum opteт eē cō cauū. ad extra. male vidēt. Et bñtes oclos ꝓcauos cōtrario
bñ vidēt. Et ratio huius est. qz inꝓportionata lux fu
scat. vñ hō nō habet posse respicere solem in spera sua.
Si igit ocls est pēminēs extra. statim pcutit radijs lu
cis. z ideo fuscat. Sed si oculus est ꝓcau. radij lucis re
cipiunk primo in illa ꝓcauitate. z sic ipsis diffusis ocls
sine lesiōe ad suū actū abijcat. Vñ dicat q si ds in me
ridie esset in valde cōcauo puteo stellas videret in celo.
Sic accidit de oculo spūali. Nā qui bz intellectū tumi
dū z clatū nō videt. Jxta illud ad Ro. j. Dicētes se esse
sapientes stulti facti sunt. Sed habens intellectum bu
milē q ad intra occupat. s. sui cognitōe. hic bñ videt. vñ
pueb. xj. vbi humilitas fuerit ibi sapientia. Et saluator
Matb. xj. Cōfitebor inat tibi dñe pater celi z terre qa
abscōdisti. hec a sapientibus z prudentibus z reuelasti ea
paruulis. Ad sensū enī ptz q ꝓcera seu clata male sunt
receptiua. z ꝓcaua bñ. Sicut videm in mōtibus qui nō
retinēt aqm pluuialē. sz valles z fouee. Unde ps. Inter
ps. 103. mediū mōtiū ptransibūt aque nō in mōtibus. s. supbis. sz
inter mediū montiū. s. in vallibus q sūt medie inter mon
tes. ptransibūt aque veritatis scripture z gre. Ad hoc ipe xps
hortabat di. Discite a me q mitis sum z humilis cor
de. Matb. xj. Ob exemplo oīdit in oiby. Nā humi
lem matrē elegit q diceret. Ecce ancilla dñi ꝛc. Lu. j. Hu
milē patrē seu nutricē ioseph q cogitauit occulte dimit
tere mariā tanq indignū se reputās secum habitare. vt
dicit Beri. Humilē lectū fenū habuit. Humilia aialia.
humiles pannos ad cooptendū. humiles pastores ad
inuisendū. Demū elegit humilē turbā discipulor. s. pi
scator. z eis pfecit humilē petrū qui dixerat. Recede a
me. quia homo pcōr sum. Lu. v. Et quia bis Stepha
nus plen fuit humilitate. qz sapia z obediētia q nili ex
humilitate haberi nō pōt. iō intuēs in celū vidit gliaz
dei ꝛc. Actu. vij. ¶ Scōm qō requirit ad bene videndū
est integritas sociata cōperēti vigore. Et p hoc declarat
one scire opteт q oculus corpalr bz supra pupillā siue lu
cem septē tunicas seu velamia. z q cunq illaz deficeret
aut lesa esset. visio impediret. Appositt autem actor nr
gliosus de septē tunicas ipi pupille. vt magis custodi
ret illa vire nobilr. q ꝓpter suā nobilitatē defacili ledere
tur. Propter qō ps. xvj. dicebat. Custodi me dñe vt
pupillā ocli. i. sic septē tunicas induis pupillā ocli corpo
ralr. sic septē donis spūsscī custodi oculū aie mee. Ne
qz enī ds pōt bene videre ad sufficientiā ea q sūt sibi ex
pedientia ad salutē nisi habuerit septē dona spūsscī. q
plenissime fuerit in xpo z ab ipo deriuank i oēs suos elec
tos. De qbz dr Esa. xj. Requiescet sup eū spūs dñi. spūs
sapie z intellect. spūs consilij z fortitudis. spūs scie z pie
tatis. z replebit eū spūs timoris dñi. Et ex bis bñ videt
bit z iudicabit q cunq agēda. Un sequit imediate non
fm visionē oclor iudicabit. i. scōm iudiciū hoīm z ap
parentiā exteriorē. Sapia enī in eo appuit dū diabolo
occultauit mysteriū incarnatōis. disponēdo vt mr sua
sponsū acciper. Quā rōem assigr. Origenes. xxvij. q. ij.
c. nuētia. Spūs intellect oīdit ex eo q illi camis aspe
ctus intellectū dare videbat. Erat enī visio ihu nato
videnk rōe repleta. De qbz Esa. j. Cognouit bos possesso
rē suū ꝛc. Et pastores idiote videtes cogueūt ō ꝓbo ꝛc.
Lu. ij. Recessit spūs consilij sup eū. qz oīa consilia q pdica
turus erat. in sanctulus ad impleuit ꝓginitatē paupertatē
obedientiā patiētiā ꝛc. Quārū ad spiritū fortitudis di
cit Esa. lij. Cōsurge consurge induere fortitudine brachij
dñi. dñi brachiū filius est a pre ꝓcedēs. qui induit est forti
tudie qñ vnit est carni nre. in q fortiter deiecit hostes i
ferni z vitia mūdi. Et iō bis dic consurge consurge. i. surge
ges ꝺ diabolū. Un ipe dic. Job. xvj. Jā ꝓnceps h mū
di iudicat est. Cōsurge ꝺ adūsa z ꝺ vitia mūdi ea supe
rando. Cōfidite inquit ego vici mūdū. Spūs scē in eo
oīdit nō solū speculatōe seu noticia scripturaz cū in tē
plo duodēnis interrogaret doctores sz z experientia sensi
tiua. Ex bis enī q passus est dicit fm aplm ad Heb. v.
Passus est enī agonē esurie z alias penalitates. Pieta
tis spū replet est qui qz nri compassus nasci voluit ve
nos nō moreremur. Pietatis etiā spiritū habuit qz ad
dādam noticiā celor z religionē verā reuelandā natus
est. Ut enī hō ꝓfectus ambularet ad ytatē ait Aug. de
ciui. dei. Ipa ytas dei filius hoīe assūpto nō deo ꝓsumi
pto venies fundauit ac stabiliuit fidē. De spū timoris
quid dicendū nisi qz timuit dñs ihesus non solū timore
reuerētiali pfectissimo sz etiā timore naturali iuxta illud
Matb. xxvj. Cepit ihesus timere. z dicēte angelo. Fuge
in egyptū. illuc delat fuit. Et qz btūs stephan erat ple
nus spūsctō. Ut dicit. Actū. vj. q ad ista dona. iō vidit
gliam dei. Et btūs etiā simeon. qz spūs sctūs erat in eo
vt dicit Lu. ij. Jō pntarū xpm in tēplo agnouit dicēs.
Vidērt ocli mei ꝛc. ¶ Tertio opteт q ocls sit niger nō
albus ad bñ videndū. Oēs enī multū albi male vidēt
siue si bñt palpebras albas siue pilos eoz albos nimi
um. Ratio bui est. qz albedo disgregat visum. z ideo de
bilitat. Oīs enī virtus disgregata debilior est virtute si
mul cōgregata. Hinc auctor nature fecit aialibus melius
videntibus pupillā nigrā. vel ad nigredinē tendentē prin
cipalr. Et ex hoc insinuak q ad hoc q oculus mētis sit
aptus ad videndū. opteт q sit nō albus vel delicat sz ni
ger vel mortificatus. Un z de sapiētia dicit Job. xxviij.
Nō inuenit in terra suauit viuētiū. Talis fuit vita xpi
plena scilicet asperitate et mortificatione. propter quod

Oculus debet esse niger

dicebat anima. Cañ. i. Fasciculus mirre dilectus me⁹. di lectus aīe spōsus Jhs dñs Et sic fasciculꝰ myrre. i. copio sus in mortificatōe z amaritudie vite. Sic z stephanꝰ fuit mortuꝰ mūdo. renūciatis tpalibꝫ z inf lapidatores suos z inimicos qsi oblitꝰ fuit: in celuz oculos dirigēs p inimicis exorabat di. Ne statuas illis b̄ pcm̄. Actu. vij. Jta z symeon mortuꝰ p affectū vite tpal nō aliud expe ctabat nisi xp̄m videre. z iō ipso viso inq̄t. Nūc dimittis fuū ruū dñe zc. Or videt zc. ¶ Quarto oꝫtz q̄ oculꝰ sit ab būore sepatꝰ. Mā lacrime ipediūt visuz. vt expien tia docet. Unā z magdalena dū fleret ad monumētū vi dit dñm eloquentē z extimauit ortulanū virgultoꝝ. Accidit enī de lacrimosis oculis sicut de aere būido z pluuioso. q̄ re pñtat yridē siue arcū. z b̄ nōnisi p būores eiusdē aeris. Unā si q̄s dū plorat respiceret fixe lumē pure cādele extri mabit lumē circūdatum ab arcu cerulei viridis rubei z flaui colorū. Sz tergēdo lacrimas videb ibi arcū nō esse sz re fuisse decepti. Uerbū dei q̄ō factū est caro summe puritatis. Unā ōr speculm sine macla. Sap. vij. Et lilū qualtū. Cañ. ij Et iō videri nō pt nisi a puro et mūdo corde. fm illō ad Heb. xij. Sanctimoniā sequimi. i. puri tatē: sine q̄ nemo videbit deū. Et matb. v. Bti mundo corde: qm̄ ipi deū vide. Quāuis enī alios naturaliter vl p exercitatū studiū hēat acutū itellectū. Si tñ carnaliter et fm mūdū viuit pax diuina penetret z degustat. Unā in figurā phibebat leuit. Ne q̄ lippis erat oculꝰ accederz ad altare dei nec offerre panes deo. In lippis q̄pe oculꝰ pupille sane sunt. sz būore defluēte infirmātes palpebre egrotescūt. Quoz qz ifusiōe crebra arterie. etiā acies pu pille vitiat. Hic. Lippus q̄pe ē cui⁹ sensuz natura acuit sz zūlatōis pūtas zfundit. dis. xlix. hinc eteni. Talis g qui bz oculos būoribus plenos carnalitate. nec adminis trādū z offerēdū sacra ē idoneꝰ. nec in accidēdo ad altaria ad recipiēdū eucharistiā. nec zūter ad videndū deū. Sz. b. stephanꝰ q̄ inf scōs ī fris positos p̄mꝰ vidit glaz dei. valde purꝰ fuit. vñ intuētes in cū iudei videbāt eū vt angelum: et sibi in testimoniū magne puritatis. com missa fuit cura mulierū conuersaz. Symeon etiam qz fuit valde purꝰ. Unde dicitur iustus. ideo meruit xp̄m videre dicens. Quia viderūt oculi mei salu. tuū zc.

Secundū quod req̄ritur. II.

rit ad videndū: est mediū illūinatū. ptz enī p expientiā q̄ de nocte aere nubiloso q̄ntūcunq̄z q̄s bret oculū bñ dispositū: z añ se rem colozatā nil de ea videret. qz. s. me diū nō est illustratū. s. aer. vbi etiā zsiderāda sūt q̄tuoz circa ipm mediū ad b̄ q̄ sit bū ordiatū ad videndū coz

¶ Subtilitas essentialis. ¶ Corpalis z spūalis.

¶ Luciditas radialis. ¶ Puritas accidentalis

¶ Continuitas terminalis.

Quantū ad p̄mū ad b̄ q̄ possit bñ res videri req̄rit q̄ mediū visiōis sit subtile essentialiter. Eo enī q̄ mediuz est grossi⁹ visio ē ipfectior. Sic patz q̄ ea q̄ vident per me dium aqueū: nō ita clare z prehēdunt sicut que viden tur p aerem. et que videntur per aerem densiorem mi nus pfecte z clare videntur q̄z ea que vident p aerem ra riorē. Unā aliq̄n z alicubi aer est ita dēsus: vt nō videat fere sol. Sic ad videndū spūaliter req̄rit sūbilitas ī medio. Media spūalia q̄bz spūaliter videre possum⁹ sunt docto res z p̄dicatores q̄z docūnis illuīamur. q̄ ī vtroq̄ testō daruerūt. p̄cipue p̄be ī veteri. z apli ī nouo. Sz z euā geliste p̄marie media sūt ad illūinādū. Sūt aūt q̄tuoz media p q̄ spūaliter possum⁹ deū z dñm ihm xp̄m z ma gnalia ei⁹ videre. Ipsi q̄tuoz euāgeliste figurari p̄nt p q̄tuoz clemēta. Licz enī nāliter nō oia elemēta sunt trās parentia corpa. sicut patz de terra. cū virtz q̄ō ē terrestre est transparēs. Ita āt ipsi euāgeliste fuerūt subtilitati et a mundo remulsi. vt optime possis possim⁹ dñm videre. et que ad ipm ptinēt: ex doctrina euāgelij z vita ipsoz. Et matheū q̄dā possum⁹ apte terrā appellare. q̄ p̄mo fuit valō terren⁹ dedit⁹ mūdi lucri. Un thelonari⁹ ōr z publican⁹. Et hic etiā Ezech. i. et Apoc. iij. p boues figu rat cui cōmissa ē cura terre vt ī ea operet. Gen. iij. Tra didit etiā noticiā nob de xp̄o fm carnē quē a frenis tra xerit: incipiēs euāgelij Liber generatōis zc. Marc⁹ sig nificat p aquā illā in cuitate q̄ fundata ē tota in aq̄s sc̄z Uenetiaz elegit bītare. z p leonē figurat q̄ ārtanaz patrē. eo q̄ milto honore abūdat. Aqua sume nutrit q̄r tanā. Hic tradit noticiā de iesu fm suā sapiaz q̄ p aq̄m figurat in scptura. Jux illō Eccl. v.. Aq̄ sapiē salutaris potauit illū. Unā principaliter Marcus describit p̄dica tionē xp̄i. Et incipit euāgelij suū in aq̄s iordānis dicēs Mox post exordiū fuit Jobes in deserto baptizās z p̄di cās zc. Lucas aūt est vt aer. Unā euāgelij scripsit ea lin gua q̄ meli⁹ vnit aere informādo vocē q̄s alij. dicit Jsid. in li. etbi. q̄ orientales frāgūt aerm in gutture z in gut ture loquūt vt hebrei seu iudei. Occidentales p̄cipue hispani frāgūt vocē in dētib. z iō in dētib loquunt vt latini. Sz mediterranei frāgūt vocē in palato: z in pa lato formāt vocē. z iō meli⁹ q̄s alij loquūt vt greci. Et iō locutio coz comptior est ceteris fm ipm. Et hac lingua lucas suū scripsit euangelij fm Hiero. Unde seculari quadā redolet eloq̄ntia. Hic figurat p vitulū qui in ve teri testō figurabat mortē xp̄i q̄ in aere facta ē. Unde et p̄cipaliter Lucas describit ignominiā passiōis. z hec vi sio est nob magis p̄portionata. Nam p aerē corpaliter me lius videmus. Et ratio est. Quia nil nob ḡnasci p̄ofuit q̄ō dixit matheus: nec p̄dicatio p̄fuit q̄ō dixit marc⁹: nisi redemi p̄ofuisset q̄ō dixit Lucas. Johānes autez figurat p ignem. Et merito quia dilectiōis amore arde bat. Hic figurat etiā p aquilā que sup oia animalia vi sitat speram ignis vbi existit: plumis ad terraz veniēs iterz iuuenescit. Igni recte cōparat cuius verba fuerunt plena igne caritatis. Ipse describit quomō sic de⁹ dilexit mūdū vt vnigenitū suū daret. Et q̄lis sit ipse vnigeni tus datus nob. id est In p̄ncipio erat verbū. Ipse nar rat fmonē in virtma cena plenū igne amoris. Ipse solus latus xp̄i lancea p̄foratū describit vnde exiūt ois flāma amoris. Epistole ei⁹ plene sūt fraterno amore. Que ha bent in legēdis ad p̄positū hic sunt. // Scō mediū de bet esse lucidū illūinatū. Unā licz aer sit mediū p q̄ vi demꝰ xp̄i tū est tenebrosꝰ visioni nequaq̄ deseruit. Lux aūt q̄ bz pfecte illumiare: est p̄bū eknū. vt patz Jobā. i. media aūt illumiant vario mō ab eadez luce fm mediū dispositionē. Naz aliq̄ sunt media tersa z opaca vt speculū z calibs. Aliqua sunt media transparēcia et solida vt vitrum. Aliq̄ sunt media repsentatiua z subtilia: vt ignis. aer. z aqua. Prima media illūinānt tm̄ in superficie Et hec repūtant sz nō recipiūt. Scōa media illuinant tota. sed dubiū efficiunt seu nō clare oīdunt. Sed ter tia media illūinant pfecte z clare repūtant. Primi sunt predicatores scripta recitātes sed nō intelligētes. seu bñ loquentes z male opantes. Secunda media sunt doc tores veri catholici. Sed tertia sunt euangeliste z apo stoli qui immediate a dño illustrātur. Est tamen scien dum q̄ illa pars media lucidior que est vicinior corpo ri in quo radij terminātur. vnde aer est lucidior iuxta terram q̄s sit superius. propter quod media regio aeris dicitur tenebrosa. Cum autem radij diuinitatis termi nent in carne quā verbū assumpsit in illa tertia parte mediorum que illuminātur que comprehēdit euāgelij stas. illa plona ē mag illustrata q̄ fuit illi carni xp̄inqor Et hic fuit Jobes euāge. Mā fm carnē frat fuit in secū do gradu Jesu xp̄i. Et q̄uis et alij fratres eius fuerint

Oculꝰ dz ē siccus z blaz bu more.

Mediuz dz esse lucidum.

Mediuz fiois dz subtile.

non tñ ei ita familiares et ꝯtinui cū eo. Uñ ysid. dicē q̄ est q̄si vn⁹ de q̄uor flumib⁹ paradisi q̄ ex ipso sacri dñici pectoꝛ fonte poꝛauit: gō postea in toto oꝛbe diffudit.

Mediuꝫ debet esse purum. Tertio ad h̄ q̄ mediū sit cōperens. exigit q̄ mediū sit puꝛ ab omi accidente: q̄ vicz nō hēat aliquē colorē nec etiā rpleat būore. Nā si mediū eēt coloratū. oīa viderēt esse color⁊ illi⁹ medij. Sili⁊ si mediū ē vaporib⁹ aut humoꝛib⁹ rpletū: nō repnt oīb⁹ sicuti ē Uñ aliq̄n sol apparet sanguie⁹ aut rubicūd⁹: q̄ aer nō ē in sua puritate Job. euang. fuit optim⁹ vt eēt mediū visiōis tante. Nā fuit ab oī amoꝛe alienat⁹ a xpo. Nā vocat⁹ de naui stans oblit⁹ est amoꝛis pīni. rēuit nauim artēq̄ piscandi. et exñs i nuptijs: q̄ ducebat yꝛorē. ꝙgo puꝛ⁹ ipsa yꝛoꝛe relicta. ꝙgo pmāsit in eū.

Mediuꝫ debet esse ꝯtinuū. Quarto vltimo mediū oꝛ esse ꝯtinuū. s. ab oc̄lo vsq̄ ad rē visibilē l̄ vidēdā. Nec ē vna rō q̄re posit⁹ conus in igne subtilissimo nō videk. q̄ variant media. Nā oculꝰ ē in acre ⁊ conꝰ in igne. Et vbi oculꝰ sine lesiōe staret i igne clarꝰ videret q̄ videat p aerē. Hic aūt sacer euāgelista ꝯtinuꝰ ē a xpo ad nos. ad q̄ō insinuādū factꝰ fuit mediꝰ ink senatū apl̄i cū xpm dñm. q̄ volēres scire q̄s nā ip̄m traderet. Johānē ink cessoꝛē fecerī. Ubi dic̄ Pe. rauēnas. Quātū pokit apud deū. ꝙ nob minus si intercessoꝛ fuit ꝙ summis. Quāto reuerēcia⁊ eꝰ p̄ociniū oꝛ a nob flagitari. q̄ aduocatꝰ fa⁊cus est apl̄oꝛ. Hui⁹ aūt ꝯtinuitatē sub figura descripsit Ezech. c. xvij. di. Aquila grādis magnaꝫ alaꝫ lōgo mēbꝛoꝝ ductu. plena plumis ⁊ varietate. venit ad libanū ⁊ tulit medullā cedri: ⁊ summitatē frondiū eꝰ auulsit. et trāsportauit eā in terrā chanaā: in vbe negociatoꝝ posuit illā. Ubi ꝓmo notak euangeliste dignitas varia. Habuit enī dīgrates plūmas. s. impiditatē visualē. ⁊ iō oꝛ aquila. Scōa dignitas fuit ꝙgitas angelicalis. et iō grādis. Tertia fuit prās supnal⁊: q̄ ibi notak magnarū alaꝝ. Quarta tenacitas mēral⁊. s. in bñ retinēdo mentꝛ ꝙba audita a xpo. ibi. lōgo mēbꝛoꝝ ductu. Quīta suauitas internal⁊. ibi. plena plumis. Sexta varietas gradual⁊. q̄ sc̄z pr̄iarcha. ꝙpha. apl̄s. euāgelista. martyr. doctoꝛ ⁊ ꝙgo ⁊ frat xpi. ibi. et varitate. Scōo notak i eo p⁊picacitas lucida: cū oꝛ. vēit a libano ⁊ tulit medullaꝫ cedri ⁊c̄. vbi ꝓmo describit eꝰ ascēsus mirabil⁊. ibi. venit a libano q̄ est q̄dā mōs. ⁊ interptak candidatio: ⁊ significat altitudinē dīne maiestat⁊. Scōo fructꝰ tractus in⁊effabil⁊. ibi. tulit medullā cedri ⁊c̄. i. diuinitat⁊. Medulla cuī stat in medio. Media aūt ink diuinas psonas est filius. nō q̄ dē loco sitꝰ vl̄ ꝓximitate tpis ꝫ notatōe psonꝰ: ⁊ hāc medullā. s. verbū tulit ⁊c̄. Tertio sermo platus incō prehēsibilis. ibi. et sūmitatē frondiū eꝰ auulsit. Frōdes enī sunt ꝓximates ꝺbi quas descripsit dicēs. Uerbuꝫ erat apud deum ⁊c̄.

Job. i. Tertio notak de eo caritas optima. ibi. trāsportauit eā i frā chanaā ⁊c̄. Et h̄ cū pduxit verbi narrationē vsq̄ ad carnis assumptionē cuꝫ dixit: Uerbum caro factū est ⁊c̄: Et etiā quia dimisit in mundo veram cognitionē de christo et vita eius.

Tertiū quod necessarium. §. III.

sario requirit ad videndū. est obiectū coloratū. Nam et si q̄s hēat oculū purificatū ⁊ mediū illustratū. ⁊ nō adsit obiectū coloratū nō videt corpal⁊. Uñ ⁊ aīaꝫ cū egredit de corpe nō videm⁹ nec angelos i sua cētia. nec virtutes ⁊ hmōi. Et rō est q̄: nō sunt corpalia. nec p ꝺns colorata. Quia igit ōs purꝰ spūs erat eū videre nō poteram⁹. Sꝫ postq̄ effect⁊ est hō: vt p ꝺns coloratus cū oīs videre potuit. Juxt illud Esa. lij. Uidebit oīs caro salutare dei. Notat aūt sponsa q̄uoꝝ colores eꝰ. cū dic̄ Cañ. v. Dilectus meꝰ candidus ⁊ rubicūd⁹. Caput eꝰ aurum optimū. Come eꝰ sicut elate palmarū. nigre vt coꝛuus. Ubi nota.

Albedinē puritatis: quia candidus.

Rubedinē caritatis: quia rubicundus.

Fuluedinē dignitatis: quia aurum optimum.

Nigredinem humilitatis: quia nigre come.

Respice mḡr psal. in faciē xpi tui. Et ꝓmo color specrat ad carnē eius purissimā. Est aūt q̄druplex puritat. Una bt̄ p cētia q̄ est solius dei. Leuit. xvij. Scūs ego sum dñs ds vester. Scōa p glie pmanentiā. Et hec angelorū ⁊ bꝛoꝝ. Ps̄. cxlix. Exultabūt scī in glia. Tertia p innocentiā Apoc. xvij. Sine macula sunt añ thronū dei. Et hanc occisi ab herode habuerūt p pniam. Ps̄. l. Lauabis me: ⁊ sup niuē dealbabor. iij. Reg. v. Lauare septies in iordāe ⁊c̄. Ois ista puritas fuit in xpo. Nā q̄n tū ad q̄rtā. septies effudit sanguinē in absolutōez septē capitaliū nō sui ꝫ nr̄oꝝ. Scōs color. s. rubeꝰ specrat ad animā caritatē ardētissimā quā oñdit effusione sanguinis. Apocalip. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos a pcīis nr̄is in sanguīe suo. Sꝫ q̄druplex est martyriū. Primū eāli os saluās vt xpi ecclia. Uenite ⁊ videte martyrem ⁊c̄.

Scōm est voluntatis ⁊ opis: vt stephani. Tertiū est voluntat⁊ tm̄: vt Johānis euangeliste. Opis tm̄: vt Innocentiū. sed nullū martyrū celos apire potuiss̄ nisi martyr xps suo sanguīe rubricatus aperuiss̄. Uñ. Aue sanguis aperto⁊ ianue. Tertiꝰ color. s. fuluus: q̄ dicit caput eꝰ auꝝ optimū. specrat ad diuinitatē eius nobilissimā carni vnitā. Auꝝ puꝝ fuit caro eius. pfectꝰ aīa eꝰ. optimū diuinitas eius. Et p̄ dici q̄ iste color demōstrat ei⁹ potentiā eꝰ. Cognoscit aūt diuīa potentia. primo oñ agit sup naturā: qđ factū est cū ꝙgo pcpit. Scōo oñdit se agere ꝺ naturā: q̄n virgo cū lactauit vbere de celo pleno. et cū stephanus vidit celos apt⁹. Tertio trāffert mat naturā: vt cū stella videbat ip̄m cognoscere. ⁊ magis demōstrare: ⁊ aīalia bruta. ⁊ cū Jobem eduxit ō nuptijs. Quarto opak id qđ babꝫ naka vt cū remittebat pcā siue oꝛigiale paruul⁊ occisis nō circūcisis. ⁊ actualia parentib⁹ eoꝝ ⁊ hmōi. Quartus color niger fuit. vtz in auctꝛe Come eiꝰ ⁊c̄. Et princt ad vitā eiꝰ vera mortificatiōe patiētissimā. Fuit enī būl⁊ q̄tū ad sui pson̄. q̄ paruul⁊ natꝰ ē nob. Esa. ix. qui ī mēsus erat. Scōo humilis q̄ntū ad locū vbi nat⁹: q̄ in quo castro in vili rugurio. Michee. vi. Tu bethleē ⁊ra iuda ⁊c̄. Tertio būl⁊ fuit q̄ntū ad penalitatē quā sustinuit. vt alij. sapic. vij. Primā vocem emisit plorās ⁊c̄. Quarto būlis q̄tū ad subiectionē hominū et legū. quia circūcisioni se subdit Et erat subditus illis sc̄z parentib⁹. Lu. ij.

Laꝑ. üij. De bis q̄ impediūt visuꝫ anime vl̄ auferūt.

Septem sunt que auferunt vl̄ impediūt visum anime spirituale. vt dici possit cecus. figuratus per cecum qui sedebat secus viam procedentia ab inordinato amoꝛe: propter quod dicat psalmista. supercecidit ignis ⁊ non viderunt solem. Ubi nota. Primo inchoationē ceca; tionis. ibi. ignis. Secundo completiuū huius primationis. ibi. supercecidit. Tertio consecutiuū huius defectionis. ibi. Et non viderunt solem. Ps. lvij.

Quantum ad primū. §. I.

principiū obscuratiōis vel obcecationis ment⁊ est amoꝛ inordinatus qui signat⁊ p ignē. quia sicut ignis est primū quattuoꝝ elemētoꝝ ⁊ maxime actiuū. ita amoꝛ est prima principaliū quattuoꝝ passionū ⁊ maxime operatiuus. solus enim amoꝛ nescit laboꝛē fm Aug. Et sicut ignis in sinu celari nō pōt: vt dicit sapiens. pi. c. sic nec amoꝛ vehemens. Omne aūt peccatum procedit vel ab amoꝛe male inflāmante. vel a timoꝛe male humiliante: vt dicit Aug⁹. exponens illud psalmiste. Incensa igni. Ps. lxxij. Principiū obcecationis vel cecitatis

scilicet ordinati amoris. et suffossa scz per defectū inordinati timoris. Ab increpatōe vultus tui peribūt. scz in iudicio ſnia eſne dānatiois. Sz et timor fundat i amore: Propterea eni q̄s timet aliq̄d pdere vl sustinere. q̄ illud amat. Ad sensum etiā patet q̄ ignis materialis debilitat visum corporalem.

Quantū ad secundū .ſ.II.

Stendū q̄ nō q̄libet ignis inordinati amoꝛ tollit visuz spūalē. Sz tūc q̄n supcadit. i. in pte supiozi rōis p̄ sensum descendit. auferēs lumē nāe actual' cognitōis. z cōseq̄nt gr̄e illustratōis q̄ō fit freq̄nt instigāte dyabolo q̄ bitat in celo aereo. In c̄ figurā legit Job. i. q̄ ignis descendēs de celo. ſ. a demōe pcurato pueros. ouesq̄ p̄ssū plit. pueros. ſ. rōnales z occultos sensus. oues. ſ. simplices z innocētes cogitatōes mēꝛ. Sūt aūt septē mala pcedētia ab isto igne z execātia vt dictū ē. Primū est nimia circa tpalia occupatio. Sic eni puluis sup oculos vel in oc̄los intrās excecat z impedit visum. sic occupatio circa terrēa obscurat l' subtrahit cognitionē spūaliū. Et sic aspiciēs in frā. prūci i cedū nō p̄t aspicere. sic z mēs ad terrēa applicata celestia meditari ñ p̄t. Unde pabolice dr Lu. xiij. de q̄dā mliere a demōe curuata. z p̄ñter oculis ad terrā directa q̄ sursuz respicere ñ poterat. Et. viij. Re. vlt. br̄ in figura. q̄ sedechias rex fugiēs a bierlyma excecat' ē a nabuchodonoſoꝛ in reblata. Hierlm interp̄tat visio pacis. Reblata interp̄tat multa. Cū aūt q̄s ab intuitōe vere pacis̄ plicat se ml'is occupatiōib⁹ tpaliū excecat a dyabolo sig̃to p nabuchodonoſoꝛ. ¶ Scōm ab latiuū seu impedimētū visus spūal' est carnal' pentum affectio. Cū eni q̄s nimis sensual'r amat q̄ndq̄ multa facit inc̄ueniēcia. q̄ tū ipse nō videt passione amoꝛis obscurat'. Nō mānifeste p̄z q̄tidie. Hā z plati eccl̄ie largiuntur bona eccl̄iaz pauplb⁹ distribuēda. p̄sanguineis et nō egēnib⁹. z bñficia z dignitates eis i meritū existimātes sibi hec licere. Cōtra q̄s dic̄ Amb. Non p̄ea te deo dedicasti vt illos diuites facias. ſ. ex bōis eccl̄iaz. Sz vt tibi vitā ppetuā fructu boni opis. i. elemosine acq̄ras. Putāt se paz poscere p̄cū q̄ūt cuſū z vite tue adimē p̄tendūt fructū z acculant q̄ eos diuites nō fecerī cū te velint illi ekne vite fraudare mercede. dis. lxxxvi. Nō satis. Et laiq̄ licitū sit̄ retinere aliena ad nutriēdū familiā cū honore. In cui⁹ figurā legit q̄ dalila ōdit samsonē i manꝰ philistinoꝛ q̄ eū subito excecauerī vt br̄ Judicū. xvi. Samson interp̄tat sol eoꝛ. z sig̃t plātos q̄ bñ alios illūinare sic̄ sol. Hā de eis dixit x̄pus Math. v. Vos estis lux mūdi. Ad etiā sig̃t rectores q̄scūq̄ familiaz q̄ dñt suo exēplo illustrare. Dalila interp̄tat situla quā. ſ. haurit aq̄ de puteo. z sig̃t affectōem carnalē q̄pinquoꝛ. Sic eni situla haurit ō aq̄ putei ad volūtatē. ita buiꝰ affectōe carnali haurūt q̄pinq̄ a suis plac̄ vl' maleficiis de bis tpalib⁹ q̄tū volūt q̄ affectio tradit in potestatē philistinoꝛ. i. demonū obcecantiuz illos vt dicē possint illō psal. Lumē oc̄loꝛ meoꝝ: z ipm ñ est mecū. ¶ Tertiū excecatiuū ē diuinoꝛ nimis subtil' pscrutatio. Unde dr puer. xxv. Qui scrutator est maiestatis oppimet a gl̄ia. Sic eni si q̄s veller aspicere fixe i spera sol' postꝰ obscecarē q̄s ipm plene videret. Sic mētis nr̄e acies in nalida: m tā excellēti luce. ſ. pfecte cognitōis diuinoꝛ figi nō p̄t. Nō si tēptauerit q̄spiā erroꝛe cecabit. Unde z in figurā q̄ erāt in scrā scrōꝛ veteꝛ tēpli seu tabernaculi velata erāt. z a q̄cūq̄ apte videri nō poterāt: q̄ō est p̄ curiosos q̄b videt diuia secreta intellectu posse metiri. de q̄z nūero aliq̄n fuit paul⁹ p̄fidēs nimis de gr̄ia sapia. et ob h̄ nō intelligēs secretū mysteriū icarnatōis ad q̄ō gr̄aū lumē nāle ñ attingit. Unde z de eo dr Act. ix. q̄ circūfulsit eū lux de celo: cadēsq̄ in terrā' aptis oculi nihil videbat. In q̄ significata ē indispositio sua. Sz postea humiliatus cum accessit ad Ananiam visum recep̄it. Quartū excecatiuū est repiditas z pigritia. Sic eni instra artē cū nō exercēt diu eberank. z aliq̄n rubiginē p̄trahēces destruūt. Et sic vires corpis minuūt. si q̄s i aliq̄ ope ñ se exercear. ita z intellect⁹ eberat si corpescat desidia: nō vacās lectioni l' meditatōi spūali. Unde z victorin⁹ dicit. Cito pigrescit iudiciū hūanū nisi iugi lectōe regaret. Et in b⁹ figura legit Thob. ij. q̄ cū sederet dormitās. yrūdinib⁹ emittētib⁹ stercora sup oc̄los suos excecat⁹ ē. Ad significādū q̄ q̄ dat se dormitōi pigricie et quiete corpali. tēptatōib⁹ imissis a dyabolo excecatur. ¶ Quintū excecatiuū ē nūeꝝ receptatio. Unde dr Exodi xxiij. de iudice. Nō accipies mūera q̄ excecāt oc̄los sapiētū z puertūt ꝓba iustoꝝ. z p̄ea i iure talib⁹ p̄hibet munera recip̄e. Nā hmōi obcecati efficunt. postea acceptores p̄sonaꝝ ferēres iustas snias. Unde ysid. xi. q. iij. pauper. dic̄. Cito violat auro iusticia. nullāq̄ re⁹ primescit culpā. quā se redimere nūmis existimat. Et de h̄ etiā dom⁹ p̄q̄rit p Isa. dicēs. i. c. Principes tui infidles. ſ. nō fuātes fidelitatē et eq̄tatē in iudicijs socij furū. oēs diligūt mūera. sequūt retributōes pupillo nō iudicāt'. et cā vidue ñ ingredit ad eos. Et in figurā ei⁹ dic̄ rex Jeroboā sarai vxoꝛi abiae. Ecce dedi mille argēteos frī tuo id est abiae in velamē oc̄loꝝ tuoꝝ. z vbicūq̄ introieris scito te deph̄ēsam. Gen. xx. Sextū est tpalis excultatio. Multū eni impedit bonoꝝ z pspitas mūdi cognitōem sui z p̄ q̄ñs dei. Unde dr Apoc. iij. dicis diues sum locupletatus z nulli⁹ egeo. z nescis q̄ miser es et miſabilis. paup. cecus z nud⁹. Sic saul excalcat⁹ ad regnū seu regimen p̄fti. ita excecat⁹ ē vt reuerētiā quā p̄i⁹ exhibuerat patri spūali. ſ. samueli amitteret. dei obedientiaz negligeret. genez suū dauid sibi: z toti regno putilē ꝓtinuo pseq̄ret ad mortē. Et ad ea q̄ dānauerat z expulerat de regno. ſ. phitonissas z diuinatoꝛes se conferret. vt br̄. i. Reg. xxviij. ¶ Septimū excecatiuū est i malo assuetatio. Unde dr Sap̄. ij. Malicia excecauit eos. Malicia aūt importat habitū viciū q̄ acq̄rit ex freq̄ntatōe actuū seu assuefactiōe. Talem cecitatē incurrerant pharisei: de quib⁹ x̄p⁹ ait. Ceci sunt z duces cecoꝝ. Matthei. xv. In buiꝰ figurā legit Gen. xxvij. q̄ senuit ysaac et caligauerūt oculi ei⁹: z p̄e senectute videre nō poterat. Cū eni q̄s inueterauerit in aliq̄ malo ex ꝓsuetudine ipsi⁹ nō ꝓgnoscit: nec sibi ꝓclam facit etiā de aptis mal'. Silr z de germanis legit. id est theutonicis q̄ antiq̄tus nō sibi faciebāt ꝓscientiam de furto et rapina putantes sibi licere. ita erant assueti ad illud. Et sodomite assuefacti tanto scelere nō cognoscebant. et conscientiā sibi nō faciebant de tanta turpitudine palam. z pene oīes illius ciuitatis talia operantes. Et sicut percussi erant cecitate mentali p̄pter eoꝝ malitiā: ita et in figuraz p̄cussi sunt cecitate corporali cum voluerī in Loth irruere. vt br̄ Gen. xix. Sz talia flagicia z si oīs gentes facerēt: eo dē crimis reatu diuīa lege tenerenk. xxij. q. vij. Flagicia. Sic etiaz multi q̄ dicunk christiani inueterati in mal' ita excecati sunt vt tanq̄ licita velint ea defendere. vt q̄s plēs contracti⁹. usurarios. fraudulentia. turpitudines. pompas: z alia plura: de quib⁹ dicit Isa. vi. Excreca cor p̄pli bui⁹. id est excecari p̄mittes' vt videntes non videāt ne quando cōuertank et sanem eos.

Consecutiū huius .ſ.III.

defectionis quod est tertiū principale est priuatio visionis christi. Unde dicitur. Non viderūt solem. sol iustic̄ie christus deus noster: eamt ecclesia. Sicut enim hic nō vident per verā fidem. ita in futuro nō videbūt per manifestam speciem eius: scz diuinitatem.

Cap. v. De illuminatiõe seu recuperatõe visus.

Post tractatũ de excecatiõe videndũ est de recupãda illũinatõe quã vt sũme necessaz postulabat q̃dã cecus dicẽs dño Jesu. Dñe vt videã. s. Petro. Lu. xviij. Et ad idẽ facẽ qõ ait pũs. xviij. Reuela oculos meos. z ꝯsidera. mi. de le. rua. Vbi tria notanꝝ. ¶ Petit illũinationẽ. ibi. Reuela ocu. m. Innuit buꝰ rei fructificatõez. ibi. cõsiderabo. ¶ Exprimit fructus determinationẽ. ibi. Mirabilia de lege tua.

Quãtum ad primũ .§.I.

Septem modis illumiatur quis spiritualiter

sciendũ sm Aug. cardi. sup ps. q̃ septẽ modis illũinat quis spũal'r seu apiunt oculi eiꝰ mentales. Et p̃ p̃ pene afflictionẽ. Esa. xxviij. Ueratio dabit intellectũ. Veratio vicz alicꝰ infirmitatiꝫ persecutõis. infamatõis z hmõi dabit intellectũ. Illuiationẽ intellectꝰ. In bꝰ figurã legit Ben. iij. ō pmis gntib' q̃ apte sũt oculi coꝝ. Senserũt eni carnis rebellionẽ: z inde penã ꝯfusionis z erubescẽtie: ppt̃ qõ fecerr sibi pezzomata. Un dic ibi glo. Greg. Oculos q̃s culpa claudit: pena aprit. Exẽplũ ptz in manasse rege iuda pessimo: z inuoluto in oĩ scelere vñ et mẽte excecato. z tñ cũ sustinuit penã icarcerationis z vinculationis z amissiõis regni a r̃ge assiriozz. ibi. Aperti sunt oculi mẽtis ei ad recogñscendũ scelera sua. Scõm p. ppe fragilitatiꝫ ꝯsiderationẽ. ad sensum ptz q̃ q̃ bz albuginẽ in oculo nõ videt: iꝫ pupilla q̃ nigra est bñ videt. Moral'r aũt albuginẽ bz i oculo q̃ r̃itatiꝫ lucẽ videre ñ sinit.. qui arrogãtia sapie seu iusticie excecat. iꝫ pupilla oculi nigra videt. q̃z vicz sensus hũane cogitatõis si stultũ se pcõ: emq̃ intelligit. cognitõem intime claritatiꝫ appetendit. Nec Gre. di. xlix. Hinc eteni in bꝰ figurã legitur Job. ix. q̃ dñs Jbs luto imposito sup oculos ceci nati cũ illũinauit. Lutũ aũt sup oculos sigñt fragilitatẽ z miseriã p̃riã in ꝯsideratõe mẽtis habitã. Amos etiaz p̃pha cũ dixit amasie ꝯsiderãdo suã vtilitatẽ z se. Non sum p̃pha et nõ sum filiꝰ p̃phe sed armẽtariꝰ ego sum vellicãs sicomoros. Et hac sua bũtiatõe z recognitõe sue ꝯditiõis recepit tũc actual'r lumẽ ppbetie a dño. vtz Amos. vij. ¶ Tertiũ p pnie amaricatoez apiunk oculi. pnia certũ ẽ q̃ tollit pctm̃. Un dixit pnceps apl̃oz Pe. rurũ iudeorũ q̃ audiebãt ꝟbũ ei. Penitemi z ꝯuertimi vt deleãtur pcta vra. Act iij. Cũ aũt pctm̃ sit illõ solũ qõ bz aiam excecare. iuxt illõ. sap. ij. qõ ōz ō pcōr: ibꝰ Excecauit illos malicia eoz. Pnia ãt pctm̃ expellit sic saitas ifirmitatẽ et r̃tus viciũ. Jō sequit q̃ pnia illuiat mẽtẽ. In eꝰ figurã legit Thob. xi. q̃ cũ thobias posuit sr̃ oculos p̃ris sui excecati fel piscis apti sũt oculi eiꝰ z lumẽ recepit. Fel qõ est amaz sigñficat pniaz: q̃ vt diffinit Amb. ẽ dolor coꝝdz z amaritudo aie p pctis q̃ dsq̃ cõmisit. ō pe. dis. i. Oz ãt illõ fel qõ illõ illuiauit cẽt piscꝫ. desigñt q̃ pnia ipa sp ẽ i electꝫ z bõis q̃ supenatãr mũdũ sic piscꝫ aq̃m. Exẽplũ in Maria magõ. q̃ pꝰ cẽ amaritudinẽ pnie oculi intrioribꝰ z exterioribꝰ adhibuit. vãitates. põpas. lasciuias. ornatꝰ q̃ p. ꝰ vt ceca nocua z dãnabilia cẽ nõ videbat. et tõ ill' dedita erat: postea z illuiata despexit z aboiata ẽ. Sic z pelagia z maria egyptiaca z arsenꝰ z plures alĩ fecerũt: z ꝯtidie faciũt mlti pcōres reũtentes ad pniam.

Sap. 7.

¶ Quartũ p p̃riã vl' alienã oꝛõez. vñ z cecꝰ q̃ sedebat secus viã mẽdicãs petẽs illuiatõez: dũ clamabat Miserere mei fili dõ. vidit recepto lumẽ Lu. xviij. Sapiẽs etiã dic̃ q̃ iuocauit. s. oratõdo. z veit in eo spũs sapie. cuꝰ lumẽ est inextiguibile. Et salomon postulãs lumẽ sapie sup oĩa alia. ad videndũ q̃ sibi agẽda erant ad regimẽ pũ erauditꝰ fuit. vtz. iij. Re. iij. Sz z oro alterꝰ multũ etiã iuuat ad illuiatõez. Un. z. iij. Reg. vi. ōr. q̃ orante beazco p puero. i. fuo suo: aguit dñs oculos pueri z vidit montẽ plenũ equoꝝ z curruũ ignitoꝝ. Oportz tũ q̃ is p quo orat adiuuet orantẽ: habilitãdo se. i. ad graz: z nõ in malicia pseueret. Un dixit dñs Ezech. vij. c. Tholi orare p pl'o isto: neq̃ sumas laudẽ p eis. neq̃ cni te exaudiã. Un legit i vita spatz: q̃ cũ q̃dã multũ rẽprat' recõmẽdasꝫ se orõib' cuiusdã sctissimi viri. z bꝰ pluries fecisset nec sentiret iuuamẽ vt aperirent ocli eiꝰ ad cognoscẽdũ malũ dãnũ pcti. Demũ ruelarũ ẽ illi pri bꝰ pcedere ex defectu illiꝰ rẽptari. q̃z nõ se adiuuabat. z isto pacto reuertẽre ad deũ ōclarauit pr̃ ille talẽ defectũ p manifestẽ explũ: vicz iubẽs illi vt saccũ plenũ arena eleuaret sup bũeꝝ suũ. qõ faciẽte pr̃ ille retinebat saccũ ex pte inferiori depmẽdo. Et cũ ille ꝓterea eleuare ñ posset. z pr̃ scis instaret in dicẽdo vt leuaret. Rñdit: ñ possuz. q̃z tu me nõ adiuuas iꝫ ipedis. Et ait pr̃. Sic z oro mea nõ pro bi. pdesse z illũinare. q̃z tua desidia me nõ adiuuat iꝫ impedit. ¶ Nutro illũinat q̃s p zeli babitionẽ. Apoc. iij. Collirio vnge oculos tuos vt videas. zelꝰ ipotat q̃ndã intẽsuz amorẽ q̃ nõ pmittit iꝫ impedit cõtra pt̃ ne aliq̃d sinistꝝ ꝓtingat amaro: z ne sepek ab eo. Hoc zelo ducti dñs iesus flagello expulit emẽtes z vendẽtes in tẽplo. Job. ij. Nõ valẽs sustinere deho: orationẽ pris celestis. Sic q̃ bz zelũ erga saluẽ p̃paz: ipse zelꝰ aplt̃ oclos eiꝰ: ad ꝯsiderãdũ z cauendũ q̃cũq̃ sunt ꝟ ipaz saluẽ. Et sicut radiꝰ solarꝫ cũ reuerberat terrã. in eo videt minutissimi artami et innũerabiles. ita q̃ pcutit zelo dei z aie sue in se videt minimos defectꝰ z innũeros. Hoc zelo ductꝰ mathias occidit nũciũ r̃gis antiochi: q̃ induc̃ volebat pl'm ad idolatriã. z iudeũ q̃ndã tũc idol' imolãtẽ. vñ de eo scribit. i. Mach. ij. q̃ zelatus est sic̃ fec̃ finees z iam bri filio salomonis. Sexto apiunk oculi p eẽne suauitatis p̃gustatoez. psal. xxxiij. Gustate z vi. q̃m suauẽ dñs. Vel sic p eucharistie deuotã sumptionẽ. Ibi eni sm. b. Tho. spũalis dulcedo in suo fonte gustat. z recolit mei morte passiõis xp̃i. in q̃ latere eiꝰ trãsfixo a Longino. exstilla sanguis de latere exeũtis. vt ōr: tangente longini oclos illũinatꝰ ẽ cor: pal'r: z mlto magꝭ spũal'r. q̃ postea sctus z martyr fuit. z ipe sanguis effusus mysterũ erat sacri altarꝫ q̃ mẽtes illũinanꝭ. In cuiꝰ figurã ōr. i. Reg. xiij. q̃ Jonathas gustato melle repto illuiati oculi eius qui tã p̃ fame q̃si defecerat. Significat eni mel suauitatẽ ipsiꝰ sacramẽti. Et q̃ p gustũ seu comestionẽ vnic̃ q̃bus cũ cibato. ex q̃ figurat in visu z alijs potentijs. Jō sacrm̃ istõ p modũ abi z p gustũ sumit. ad deligñdũ q̃ ipsiꝰ debitã sumptionẽ vnic̃ suauiꝰ aia cum tpo. z mag̃ illũinat sm Tho. i. uij. Hinc z Damasc. dic̃. Ignis nñ desiderij assumẽs eã q̃ ex isto carbone est ignitionez illuiabit coꝛda nra. ¶ Septio apiunk oculi p gr̃e infusionẽ. Ob cogñscẽs psal. xij. ipam peretabat di. Illũina oclos meos ne vnq̃ obdor. in morte. In eꝰ figurã ōr. iij. Re. iij. q̃ beliꝛe incubuit sup puez z oscitauit puer septies: aperuitq̃ oculos. Puer mortuꝰ ẽ pcōr cui incubat dñs vocando ad pniam. qui septies oscitat cum sanctis spiritus septem dona recipit. Et sic illuminatur per gratiam.

Quantum ad scõm .§.II.

Sicut nõ considerare est causa omis mali z dãnatiõis ꝓter q̃ dicit Esa. v. Opa manuũ eius. s. dei nõ ꝯsiderãtis. propterea captꝰ ductus est pl's meꝰ. Jta ꝯsideratio ẽ causa mltoz bonoꝝ: vicz z recessus a malo. Un dicit Ezech. xviij. de pcōre. Considerãs z auertẽs se ab omib' iniq̃tatib' suis vita viuet z nõ moriet. Est z causa sollicitatiõis ad bona. Unde Job. xxiij. dicit. Considerans rimoꝛe sollicitor. Est z cã cõpassionis ad p̃rimũ. Un ad Gal. vi. ōr. Arguite eũ iꝫ peccatoꝝ in spiritu lenitatis. considerans teipm̃ ne tu tempteris.

Quantum ad tertiū .§.III.

determiatio fructus ꝓsideratōis notat ibi. Mira bilia de lege tua. Lex dei ē ꝑcipue lex euāgelica. De q̄ psal. Lex tua immaculata ⁊c. Nec ꝓtinet mirabilia. Et q̄ ad exē pla gesta saluatorꝫ nob imitāda. ⁊ q̄ ad miracla a nob venerāda. ⁊ q̄ ad documēta a nob obſuāda: vt de diligendo inimicos ⁊ reddere bonū ꝓ malo ⁊ bmōi. ꝛxiij q.iij. Sex sunt differentie.

Cap. vj. De exercitio intellectus speculatiui.

De exercitio intellect' speculatiui ⁊ ꝑctici ꝟtualis. Et de speculatiuo q̄ dē ait dñs q̄ ps. xlv. Uacate ⁊ videte q̄m ego sū ds. Cū enī dilectio dei sit nēcria ad salutē: ⁊ via q̄ ducit ad celū q: ſm Aug. Inuisa diligere possum⁹ ꝫ ĩcognita nēq̄q̄. Jō conari debem⁹ ad videndū. i. cogiscendū dñm nr̄m et deū. q: alit' eū diligē nō valem⁹. Est enī obiectū uolūtatis bonū cognitū seu intellectū visuꝫ ꝓpter ꝙs dic. Bti oculi q̄ vidēt ⁊c. Eu. x. Uacate ⁊ videte. vbi tria nota.

Primū est ab alijs actib cessatio. ibi. Uacate.

Scōm actualis speculatio. ibi. videte. (sum ds.

Tertiū est speculatiōis determiatio. ibi. quoniā ego

Quantum ad primū .§.I.

sciendū q̄ cū aīa sit virtutis finite: ⁊ q̄liber ei⁹ potentia. cū actualr exercet in vna vehemēter. optz q̄ remittat vl cessat ab actu alioꝝ. Sic cū ds fac aliq̄d op⁹ q̄d requirit attentionē. vt pingēdo. sculpēdo. scribēdo. nō pōt ꝑtunc intelligē aliq̄d arduū. Optz ḡ si ds dz speculādo deū intueri. q̄ cesset ab alijs corpalib actib. Et ꝓterea de⁹ ꝑcepit die sabbati: cui nunc succedit dñica ⁊ alia festa vt vacarēt ab opib manualib. vt sic mel⁹ possent diuīs intendere. In b⁹ figurā iacob ꝑus dixt ꝑ iacob: q̄ intrat supplārans. et exinde isrl' q̄d interꝑtat videns deū Beñ. xxxij. ad significandū q̄ optz ꝑus vicia supplāta re anteq̄ possit subtiliter speculādo deū videre. Et b ē q̄ dicat Uacate. i. cessate. Primo principalr a pcis que tollunt quietē mēt⁹ ⁊ obscurāt intellectū. Juxt illō Esaie lvij. Cor impiū q̄si mare feruēs q̄ q̄escere nō pt. In aq̄ aūt turbata nō dare intuet ꝫ q̄era. Uacate etiā ab exte rioribꝫ exercitijs ⁊ occuparōibꝫ: q̄ ⁊ si bone sint. tñ obꝫ nubilāt seu diminuūt speculatōem. In b⁹ figurā Lya et si plēs filios generaret. lippis tñ oculis erat. Rachel āt et si infecūda: tñ venustū ⁊ pulcꝝ bēbat aspectū. Et int brat visus principiū quā ꝓmixie sup alias dilexit iacob vt hr̄ Beñ. xxix. et sigt specīationē siue aīaꝝ ꝓtēplatiuā que in speculatōe deū intuet principiū oīm. Hec ⁊ si steri lis sit filijs occupationū exterioꝝ ābꝫ aīe ꝑ fidē deo ge nerank. tñ q: magis ⁊ feruenti⁹ diligit deū: ꝓmixie ipa a deo diligit. Uacate q̄s. i. cessate a tumultib cogitatōuꝫ q̄ impediūt subtilē inuestigatiōez. Uñ ⁊ saluator dixit Intra cubiculū tuū. i. secretū mēt⁹: ⁊ clauso ostio. scz sen suum interiorum ⁊ exteriorum alijs rebus extraneis: ora patrem tuū. Matheo. vi. Ho aūt (ſm Damasce.) est ascensio intellect⁹ in deū. s. ꝑ speculationē.

Quantū ad secundū .§.II.

clarū est q̄ sic̄ hūs visum corpalē nō videt rē nisi actua liter oculū ad illā dirigat intuendā. sic ⁊ hūs intellectū q̄ntūcunq̄ etiā acutū deū videre seu cogiscere nō pt nisi actualr intellect⁹ ferat in eū. Sz cū dirigit in deū videt eū ꝑ fidē in via ꝑ spēm ī patria. Et ſm Aug. visio est tota merces. s. fundamētalr. ex visiōe enī sequit̄ necessario dilectio ⁊ fruitio. Unde ipse Aug⁹. in fine de ciui. dei: dicit Jbi vacabim⁹ ⁊ videbim⁹. videbim⁹ ⁊ amabim⁹. amabimus et laudabim⁹. vbi notatur gaudiū fruitio nis. Et sicut videntes vnā rem ⁊ candē: plenius vidēt et plures eius qualitates et circūstantias qui acutior: ꝫ visum habet. Sicut etiā in presenti maiorē cognitionē de eo habet vnus fidelis q̄ alius: ac etiā de alijs rebꝫ. Sic in patria licet oēs videant deū: q̄ est vnū denarium ꝓcessum omibꝫ laborātibꝫ in vinea dñi. tñ acutꝫ et ꝑfectius vn⁹ q̄ alter. ⁊ ꝓsequnt magis eo fruit. Et b ē in domo ꝑis ē mltas māsiones. Job. xxij. id est dñias ꝑmiox. Nō obstat bis q̄d dr Exo. xxxij. nō videbit me hō ⁊ viuet. Et illō Job. i. Deū nēo vidit vnq̄. Pōt eīm b intelligi dupl'r. vicz q̄ ñ videt deū nec videre in glia pōt hō. i. carnalr ⁊ sensualr viuēs ſm Job. cassia. Alio mō q̄ hō. i. creatura rōnalis viuens vita sensitiua seu vtēs sensibꝫ. nō pt deū videre in glia. Sz aīa sepata ñ vtit sensibꝫ cū corp⁹ ñ beat: ⁊ tō videt pt deū ſm Tho. In corpe etiā posita alienata a sensibꝫ pt videre deū per essentiam. Sicut vidit Paulus in raptu suo. Ultione etiam gustatiua videt homo. id est carnalis deuz in vi ta ista. sicut virtuosi. De qua psalmista. Gustate et vi dete quoniā ⁊c.

Quantū ad tertium .§.III.

q̄ deus ſm Anſ. est q̄ mel⁹ excogitari nō pōt. Est enīz vniūsale bonū. Uñ ⁊ moyses dixit. Ascēde in montē ad me: ⁊ oñdā tibi oīe bonū. i. meipm. zqz ſpūs est nō corpus. Iō cū ps̄. air. Magnitudis e⁹ ñ ē finis. Loquit̄ de magnitudie ꝟtuali nō corpali. Jn bis enī q̄ mole mag̃ nō sūt. idē dicim⁹ maius: q̄ mel⁹. Est igit bonitas ei⁹ infinita. ⁊ bonitas ei⁹ cētria eius. Et q̄ ait Job. q̄ de⁹ est ſblimior celo. latior mari. lōgior ꝛra. Ad monet apl's nos ita bñ viuere vt possim⁹ cōprehēdere cū oīby scīs: que sit lōgitudo. latitudo. sublimitas ⁊ pfundū. s. dei. i. intelligere sane sic̄ vidēt scī. Non enī materialr intelligende sunt iste dimēsiōes: ſ spūalr. Et lōgitudo q̄ dē ei⁹ est eēnitas: q: nec ꝓncipiū nec finē bz. Uñ Dañ. vij. dr. Potestas ei⁹ ptās eēna. Eius latitudo ē caritas imēsa que amplectit̄ etiā inimicos. ⁊ nihil odit corum q̄ fecit: ⁊ ꝑcipue amor quē bz ad homīes. Jere. xxxi. In caritate ꝑpetua dilexi te: ꝓpea attraxi te miserās. Eius altitudo est sublimitas sapie vl ptātis q̄ cūcta cogiscit. Ocli enī dñi lucidiores sole. vt dr Eccl. xxij. Sic enī sol illūinās respicit. ita de⁹ cūcta videt. Uñ Ambro. Omis rō supne scīe ⁊ terrene creature in eo est q̄ est caput earum ⁊ auctor: quē qui inuēit nil vltra q̄rat. q: quicq̄d alubi q̄ritur: hic pfecte inuēit. Jn salomōe ⁊ daniele ostēdat auctorē totius sapie. dis. xxxv. §. i. Eius aūt pfundum est inscrutabile iudiciū iustitie eī⁹. quo alios saluat alios iuste damnat. Uidere ḡ q̄ ego sum deus iustus eternus. sapiens: fortis: ⁊ amandus.

psal. cxliv

Tripl'r videri pōt .§.IIII.

deus a nobis. put notari pōt ex illis ꝛbis apl'i scz Uidem⁹ nūc ꝑ speculm ī enigmate. tūc aūt facie ad faciē. p. ia Cor. xiij. Prio q̄ notat speculatio cōmunialis. ibi. Uidem⁹ nūc ꝑ speculū. Secdo insinuat speculatio ꝓpria lis. ibi. in enigmate. Tertio demōstrat speculatio clara et essentialis. ibi. tūc aūt facie ad faciē. Primus igitur mod⁹ videndi seu cogiscendi deū est speculatio communis Cōmunē dico q: fideles ⁊ infideles bōi ⁊ mali possunt deū cognoscere speculādo ꝑ fidē vl rōnē nālem. Uñ et apl's ad Ro. i. dicit de phis ethnicis. Qđ notū est dei id est q̄d sciri pt de deo naturalr māifestū ē illis. Tūt aūt septē specula ꝑ que tunc videt deus. Primū est amor naturalis. Scōm ratio internalis. Tertium creatura corporalis. Quartum scriptura diuinalis. Quintū iusticia virtualis. Sextum anima humanalis. Septimum angelus specialis.

Deus videtur tripliciter.

Amor nālis est speciēm in quo vidēt deus.

Primū igit speculū .§.V.

est amor nālis summi boni. Unūquodq enim graue pro tanto cognoscit naturaliter mō suo q sit centrū terre. p quanto in se sentit appetitū seu inclinationē illud inuenire et illuc se dirigit. Unūqdq animal nouit mō suo sibi cē q sentit se, famescere et illū appetere. Nōlibz flumen fatet esse mare: quia discurrit quisq illud inueniat. Nō aūt nō est nāliter mouere nō pōt. Et si voluntarie posset ds moueri ad aliq̄d bonū q̄d crederet esse et non foret. sed tal motus naturaliter esse nō potest. Ad ꝓpositū. Omīs aīa rōnalis et si nihil viderit: audierit vl legerit: sentit ista tria i se desideria. s. cognitōis veritatis. affectionis bonitatis. requietiōis et trāquillitatis. horrens et fugiens ꝓria cor. ¶ Et ꝓmo dic pbs. Omīs homines naturā scire desiderāt. et q̄nto pl nouit hō: tanto magis appetit scire. ꝓpt q̄d dicit Salo. Eccēs. i. q nō satiat oculus visu nec auris auditu. Nō intelligit magis de interiori cognitione q̄ exteriori. et q̄nto res ē magis ardua et difficil. tāto magis intelligere ꝓcupiscit si eius capax est. Mā et de diuīs et celestib: et si modicū quid et imperfectissime ꝓgnoscere valeam⁹. tamē ꝓpter cor nobilitatē et maximā ꝑfectē: talis parua cognitio magis ꝑficit et mentē delectat q̄ ꝑfecta cognitio inferior. ¶ De sēcdo dicit pbus in. i. etbi. Bonū est q omīa appetūt: et q̄nto maius tanto magis appetit. Un boetius in pbia ꝓso. indt. Inserta est mentibus hominū naturaliter veri summiq boni cupiditas Et q virtus est verū bonū: conducēs ad ipm summū bonū q̄d est deus. Ideo ipa nāliter appetit et ꝓrium esse q viaū horrori habet adeo vt dicat moralis. Seneca. Et si scirem homines ignoraturos et deos ignoraturos ad huc dedignarer peccare. ¶ Tertiū. s. quies seu pax etiam naturaliter peroptat. Omīa enī aperūt pacem sm Dyonisiū: que nō est aliud q̄ trāquillitas ordinis rerum. vt sz vnaquecq teneat locū et obtineat finem suum. Und et Aug. in libro ꝓfess. fecisti inq̄t nos dne ad te: et inquietum est cor nostrū donec requiescat in te. Cū igit q̄libet experiat in se ista desideria. s. cognoscende summe ꝑfectis. adipiscende plenissime bonitatis ꝓsequende indefectentissime requiei et tranquillitatis. et in nulla re ex creatis possint ista haberi. cū de⁹ et natura nihil frustra operent ne istud nāle desiderium in homine frustret. oportz q sit aliqua ꝓma et summa veritas maxia et plēissima bonitas. suauissima et quietissima tranquillitas: in q̄ oīno quiescat noster affectus. Et hic est de⁹ nr et nō extimabit aliter ad eum. qui in terris visus est. vt dr Baruch. vij. per rōnē videlicet cognitus. Videre q̄ p hoc speculū: q̄niaz ego sum deus. Sume exemplū in aliq corpe būano: q nūq̄ fuit sanū: nec vidit hoiem nec scit q̄d sit sanitas. puta ydropicū. paraliticū et hmōi. Si interroges talez infirmū corpe q̄d velles. q̄d desideret. quid q̄rat. Rndebit vtiq se velle esse libez ab illis calamitatib et miseriis et infirmitate. Et sic implicite desiderat sanitatē licz speciaⁱ ab eo non cognitā. Sic ad ꝓpositū. ingredere secretū mentis tue et tibi loq̄ns dic O aīa mea es ne quieta in totum. Et subito rndebit tibi: certe nō. Et quare. q̄d velles vt quieta esses. Sz caue diligēter ne sensualitas se īmiscat infra animā et spm: et nō vocata respondeat. Cupio diuitias. honores. potētias. famā et hmōi. Certe ista nō est respōsio spūs siue anime. q: spūs spiritualia appetit nō carnalia. Impone igit ipsi carni silentium. et dic spiritui q respondeat ipse. Et subito dicz deficit mihi requies: et h est q̄d summe opto. s. quietari. tale bonū habendo q amplius nō desiderē. Et tunc queras vlterius Quid est ista quies seu bonum in quo appetis q̄escere: et cum adhuc nō ꝑfecte ꝓgnouerit et receperit tale bonum: talem quietē. nec in quacūq creatura inuenerit. Vide p hoc speculū nālis desiderū deū esse solum illud bonū ꝑfectissimū q̄d cū quietare pōt. quo cognito ipm sup omīa diligat. Etiam cognoscendo et nō diligēdo dicit Jacob q talis simil est homī considerāti vultū naturaz sue in speculo. qui statim abīt et oblitus est qualis fuerit. Vultus anime est volūtas: quia nuīb vultus mānifestat⁹ voluntatē ipam. Unde: vultus a volo vis dicitur. Vultus vero naturalis est voluntas seu appetitus naturalis. Tunc q̄ quis in speculo respicat vultum naturalis sue cū intellectu ꝓsiderat naturale desiderium sibi ineesse summe boni. Sed si non diligit et operatur vt nouit: abīt et obliuiscitur qualis fuerit. Et sic patet quomodo videmus nūc per primū speculū.

Secundū speculum .§.II.

vt dictū est: est rō internalis. Egredit enī ipsa rō et ꝑ se respicit mediātib oculis corpalib creaturas oēs quas potest videre: vel q̄libet scire. Exinde reuertit intra se et elicat ex his ꝓsiderationes tres: q̄ sit tres partes huius speculi secundi. per q̄ deū videt. Videliq̄z quātitatis magnitudinē. virtuositatis pulcritudinē. motus incessitudinem. Et sic arctestant et oñdunt diuinā prātem: eius virtuositatē et oīmodā immutabilitatē. Et hoc ē quod ait aplus ad Ro. i. Inuisibilia dei. i. inuisibil magnitudo et potentia et a creatura mūdi. i. homīe. p ea que facta sunt. i. ista sensibilia intellecta ꝓspiciunt. Semp̄iterna quoq virtus et diuinitas q̄ immobil est. ¶ Respiciam⁹ g̃ primo in. i. ptē hui⁹ speculi: et ꝓsideremus magnitudinē quātitatis cōtinue et discrete creaturaz et videbim⁹ quia magn⁹ dñs et laudabil nimis: et magnitudis eius nō est finis. Tante magnitudis dr esse celū a sapiēntib: q si de nouo crearentur tot terre et tante: quanta est ea que nūc est quot sunt grana arene mar oēs simil non adequarent magnitudini celi: qui tñ ꝑes sunt. sed et si stellas celi ille possz dinumerare: possz guttas maris q̄ plurime sunt: multo maiores tota terra: q terra si in se magna sit maior: tñ est aqua. et mlto maior aer. et ignis spera aere maior. Quis ertā dinūerare possz mlitudinē pisciū in speculo innūeris. Hūez auiū. quātitatē de striaz terre domesticaz et siluestriū. Quot genera arborz quot spēs herbaz. ꝺt lapides ꝓciosi q̄ alia creata nob ignota. Et haz creaturaz aliq̄ nō solū sunt in maxima multitudine et magnitudīe ꝓtinua: sed et ꝑpetuitate sp durātia: et elemēta et corpa celestia. Et cum nulla haz se facere potuerit: sz oēs clamāt illō pōs. reic. Ām ipe fecit nos et nō ipsi nos. Sic p ea videm⁹ tanq̄ in speculo rōis earz factorē eē deū nostrū et summe potentē. Accedat ait Ambro. quecūq creatura et faciat tale celū et tale terraz et dicā quia de⁹ est. Sz q nulla creatura q̄ facere pōt. cōstat illū esse deū q hec oīa facere potuit. Est enī potētie infinite ex nihilo aliq facere. sic et cūcta a deo ipso creata sunt. sm illud. ij. Mach. vij. Et nihilo fecit ea de⁹ et hominū gen⁹. et sic p speculū nunc videmus deum.

¶ Scda pars huius speculi est ratio q̄ elicit ex virtute et pulcritudie creaturaz. Nec enī est aliq̄ ita minima creatura q̄ careat sua ꝓpria virtute: nō petrula. nō penula. nō pellis. nō pilus q̄ nō habeat suaz virtutē. Et licet naturales multa dixerint de ꝓprietatib et ꝑtib rerum tñ nihil est q cognouerūt vl scripserūt respectu ꝑtus ignotaz. et q nunq̄ sciēter ab homīb. Pulcritudo ertā ipsaz mirabil est. Et vt melius intelligas ꝓsidera infimū elementoz. s. terrā: q̄ cū videaⁱ deformis turpis in visceribus suis est speciosissima et virtuosissima. Si enī terra i senō hēret magnas ꝑutes et pulcritudīes abscōsas vnde et ea possent educi metalla. arrū sz et argentum. stannū. es. auricalcū. ferrū. plumbū. Un formant suauia instrumenta organoz. tybiaz. cimbaloz. cāpanaꝝ

De ēdo speculo in quo deus videt.

Pā. vij.

et hmõi. Ex radicibꝫ terre egrediunt illa ligna de quibꝫ fiunt suauia instrumẽta. vt leuta. cytbara. lyre. viole. bifferi. ⁊ alia. At ex metallis ⁊ lignis natis e terra cõpingũtur dulcia psalteria. arpe. ⁊ alia. O quot pulcri flores nascunt de terra. rose. lilia. viole q̃ pulcri ⁊ suaues fructus. Quãta differẽtia ⁊ suauia vina vernaria maluetica. greca tribianica. muscatella. alba. rubea. potentia et debilia p̃ferr nobis. Quot genera bladoꝝ. q̃t aromata colligunt ex ea. Cinamomũ ⁊ balsamũ aromatizãs canella. mirra. nard⁹. croc⁹. piper. zinziber. nuces. muscate gariofoli. zucbaꝝ. ⁊ alia mlta. Nõ g̃ terra ita est turpis vt appareat. cũ in se habeat tot pulcra tot p̃tuosa. At tñ ita vilis est q̃ pedibꝫ calcam⁹. ⁊ oĩs turpitudo ⁊ putredo in eã p̃cipit. ⁊ in ipm p̃uertit. Vilissima est terra inf oẽs creaturas. sed nobilissima fm nr̃am capacitatẽ. tot pulcra ex se p̃ducẽs. Et intñ nobilis q̃ effect⁹ noster deceptus nõ videt aliud q̃rere q̃ res ipius terre. Si ergo terra est ita nobilis pulcra. vtilis ⁊ p̃cupiscabilis quãto nobilior est aq̃ que ipa est p̃ciosior. At aer p̃fectior aqua et ignis aere. At celi mlto nobiliores. pulciores ⁊ p̃tuosiores elemẽtis fũt. Cõsiderat inde mẽs in speculo rõis qm̃ oĩs p̃tus ⁊ pulcritudo effect⁹ alicui⁹. est nobili⁹ et p̃fectius in sua cã. Et iõ cũ deus sit oĩm causa videt qm̃ fm Boeciũ de phica p̃so. Mũdũ mẽte gerẽs. similiq̃ imagine formãs pulcrũ pulcerrim⁹ ipse. Hac rõne motus sapiẽs oñdit vanitatẽ ⁊ stulticiã gentiliũ qui creaturas deos putauerũt ex pulcritudine ⁊ virtute eaꝝ inspecta. cũ ipe verus deus pulcerrim⁹ sit. ⁊ pulcritudinẽ et virtutẽ cũctis rebꝫ ipe tradiderit. Vñ dicit. Vani sũt oẽs homines in quibꝫ nõ subest sciã dei. i. vera cognitio dei. At sequit. ⁊ de his q̃ vident bona nõ potuerũt intelligere cũ qui est. nec operibꝫ attẽdentes. agnouerunt q̃s esset artifex. sed aut ignẽ aut spiritũ aut citatũ aerẽ. aut gyrũ stellaꝝ. aut nimiã aq̃m aut solẽ aut lunaꝫ rectores orbis terraꝝ deos putauerunt. quoꝝ si specie delectati deos putauerũt. sciãt quãto his dñator eoꝝ speciosior est. Speciei enĩ generator hec oĩa p̃stituit. Aut si p̃tutẽ et opa eoꝝ miratꝰ fũt intelligãt ab ipis q̃m qui hec constituit fortior est illis. A magnitudine enĩ speciei ⁊ creature cognoscibil⁹ poterit eoꝝ creator videri. Hec omnia Sap̃. xiij. ¶ Tertia ps huius speculi est rõ formata ex motu rerũ. Oĩa enĩ creata aliq̃ modo mouent. Juxta illud Boetij. Stabilisq̃ manẽs. dãs cuncta moueri. Mouetur enĩ aliq̃ p generationẽ ⁊ corruptionẽ forme substialis puta elemẽta ⁊ elemẽtata. Alia p̃ mutationẽ qualitatꝫ accidẽtalis. vt cũ quis mouet seu mutat ꝺ calido in frigidũ ⁊ ecõuerso. ꝺ sano i infirmũ. de bono in malũ ⁊ ecõuerso. vl' de etate in etatẽ. vt de iuuene in senẽ. Mouentur alia local⁹ sic animalia ⁊ corpa celestia. In his igit motibꝫ corpalibꝫ cũ nil possit mouere scip̃m. sed oĩe quod mouet ab alio mouet. sic animalia mouent ex motu celi. et celi mouent ad motũ angeli. ⁊ angel⁹ ad motũ alteri⁹. ⁊ cũ nõ sit p̃cedere in infinitũ oportet deuenire ad vnũ p̃mũ motorẽ. q̃ oĩa mouet ⁊ ipe immobil⁹ pseuerat. Et ꝺ est ver⁹ deꝰ ⁊ dñs nr̃. Qui dixit malachie. iij. Ego deꝰ ⁊ nõ mutor. Et sic videm⁹ nũc deũ p speculũ rõis dicte internalis. vt possim⁹ dicere illud. ij. pe. j. Speculatores facti illi⁹ magnitudis glie. i. ex speculo rõnis facti sumus. videmus magnitudinẽ dei gloriosi.

Tertiũ speculũ est .§. VII.

creatura corpalis. Sic enĩ celi enarrant gliam dei. ita ⁊ alia inferiora ipm nõ manifestãt. Et ꝺ speculũ hz tres ptes vñ deũ videam⁹. At p̃ma est ordo creaturaꝝ cũ p̃seuerãtie. Scõa est actio eaꝝ in sui ꝺseruatiõe. Tertia est finis eaꝝ in creatiõe. ¶ Ordo vniuersi est mirabilis. ita q̃ ex ꝺ interna rerꝝ varietate sic ordinata rõ cogat affirmare vnã esse prouidentiã q̃ cũcta disponit. ⁊ ꝺ est deus. At qz sapientis est ordiare fm pbm. Ideo maxim⁹ ordo vniuersi oñdit maximã et⁹ sapiam. ꝓpter qõ dic̃ ps. Da⁹ gn⁹ dñs ⁊ magna ꝓtus eius ⁊ sa. e. nõ est nu. Repit aũt in istis rebꝫ creatis nõ solũ ordo situalis. sed etiã rpal' et porẽtialis. Et ordo quidẽ situal' siue local' in ꝺ apper. qz quelibet creatura tenet locũ suũ fm dignitatẽ suã. Nam terra ⁊ terrena sic vilioza in imis locata sũt. Aqua vt dignior altꝰ eminet. diuisa tñ sapia arena maris ⁊ termin⁹ statuit vt vltra nõ ꝓgrediat ad diluendã terrã. Aer vt pfectior aq̃ eminet. Et ignis ita actiu⁹ ⁊ calid⁹ a nob⁹ elõgat sup alia situat⁹. Celi icorruptibiles. Sol luna ⁊ stelle lucẽtes in suis speris altissime collocate sũt. Et celum empireũ nobilissimũ vbi gaudẽt scti cũ xp̃o supmũ omniũ corpoꝝ. est. Nõ etiã ista corpalia ordinẽ temp⁹ sui. ꝓpter qõ dicit. Eccs. Oĩa tp⁹ hñt ⁊ suis spaciꝭ trãsciũt vniuersa sub sole. Ordinatissime enĩ sol facit cursũ suũ per signa zodiaci infra annũ integrũ. At sic trãsciũt tpa veris estatis. autumni. hiemis cũ effectibꝫ suis. Trãsciũt et dies naturales eadẽ tpis mẽsura ad motũ primi mobilis cõpletũ. Vñ ps. Ordinatõe tua pseue. di. qm̃ oĩa ser. ⁊. At ea q̃ in hieme mortua videbant in vere reuiuiscũt annuati. ⁊ i estate fructificãt. Ordo q̃z potẽtialis i ipis rebꝫ ẽ aspiciẽd⁹. Nã mior ptãs nõ influit i maiorẽ p̃tutẽ. sic nec inest suppositio loco. Nõ ei fra influit i celũ sed celũ in elemẽta. Sic etiã in corpe hũano qõlibet mẽbr̃ est suo loco ꝺgrue ordinatũ. ⁊ potẽtie superiores influunt in inferiores. Sic g̃ sapia diuina disponit omnia suauiter. Sap̃. viij. ¶ Scda ps huius speculi. s. creature corpalis est actus quẽ hñt siue effect⁹ ipe creature ex cõseruatõe sui esse. Omne enĩ animal vitã tueri laborat. Et oĩs creatura q̃ntũ põt suã libertatẽ ⁊ p̃iectarẽ defendit. Et lapis iactus in altũ ex violẽtia ad terrã reuertit q̃si⁹ vbi meli⁹ ꝺfuat. Aues pisces ⁊ bestie terre ⁊ minimi vermiculi fugiũt. p posse ne capiant nec aliqua creatura q̃ appetat mutare statũ suũ ⁊ ꝺditionẽ. Vermis enĩ non desiderat musca esse nec formica carnis. Quiescit piscis in aqua in quã ingredi fugiũt cetera aialia. Pesces serpẽs appetere se esse leonẽ aut hoiem. Et totũ ꝺ qz creature nõ videt posse esse meli⁹. seu maiorẽ habere pfectionem in spẽ sua q̃s illã q̃ dedit sibi deꝰ. Nõ enĩ nob⁹ vile videt cũ a deo factũ sit. p̃ciosũ est. Vnde dicit Gen̄ j. Vidit deꝰ cũcta q̃ fecerat ⁊ erãt valde bona. Et si cũcta erãt bona g̃ bon⁹ erat aspis. bon⁹ ẽ draco. bon⁹ est vrsus bona est aranea ⁊ scorpio. bona est formica. bon⁹ est cuniculꝰ ⁊ pulex. bon⁹ est equus. leo capra. ⁊ bon⁹ est hõ ⁊ bonus est angelus. Oĩa ista ⁊ alia bona sũt in sui natura et si aliq̃n ꝓpter defectũ nr̃m nob⁹ nociua. Cõtentat enĩs vnaq̃q creatura de bonitate sibi ꝺcessa. ⁊ eã ꝓsse conseruat. Solus angelus ⁊ hõ qui plus acceperũt bonitatis plus oñderũt ⁊ ostẽdũt ingratitudis. ⁊ desiderando statũ mutare ⁊ deo similẽ esse. Et sic quotidie nunq̃ in eodẽ statu pmanet. sed semp̃ pigil ⁊ auid⁹ ad mutãdũ. O miser hõ quare nõ discis a bꝫtis ꝺtrari de statu tuo ⁊ ꝺditiõe. credẽdo hãc veritatẽ q̃ melius esse nõ possis q̃ te deus fecit. siue sis cecus siue mãcus. siue claudus siue paup. siue seru⁹ siue ꝺfectus ab alijs. siue infirm⁹. Quid enĩ esse põt ⁊ pciosum qõ deꝰ opat⁹ ⁊ cõcedit. Capue cũ dicat sapiẽs. Tu aũt dñator dñe oĩa cũ trãquillitate iudicas. ⁊ cum magna reuerẽtia disponis nos. Sap̃. xij. Cũ ergo oĩa hũc effectũ habeant vt querant ꝓ posse ꝺseruationẽ sui esse. ⁊ ꝺ querũt mõ suo assimilari deo qui habet esse vniusale ⁊ semp̃ est. ¶ Tertia pars speculi huius est finis ipaꝝ rerꝝ in creatõe. Dicit enĩ Aug⁹ q̃ oĩa fecit deꝰ ꝓpter hoiem hoiem aũt ꝓpter scipm. Et vt explificat hõ. de sctõ Vic. in libro ꝺ arra aie. Fecit deus bũanã naturã vt sponsam suã. ⁊ vt videret ipa

sponsa ꝗtum diligeret a sponso.misit sibi forcipem pleʒ
num iocalibꝫ. Aptendo aũt ipm forcipem qđ est vnionꝫ
p ꝫsiderationē eiꝰ i supmo regis serapbi ardētes.cheruʒ
bin ludētes thronos reuerētes.dñationes ꝓcipientes. poʒ
testates inimicos coercētes.virtutes mirabilia facientes.
principatꝰ puncias custodientes.archāgelos sūma nunʒ
ciantes.z rectores dirigentes.angelos bonos custodientes.

Deb. j. Vt oēs fm aplm ad hebreos.id est sunt admīstratores
spūs.s.spōse. Alia iocalia sūt celi z planete.quoꝝ quiliʒ
bet habet suā influentiam.ita vt vna stella siue planeta
aquas trahat sup mōtes.z vbi non dñat ibi putei fieri
nō pnt. Aliꝰ dat influētiā vino.aliꝰ oleo.aliꝰ saporesʒ va
rios fructibꝫ z sic de aliis. Pōt hec in forcipe regis non
solū elemēta.sed z pisces z aues z bestias terre. Et oīa vt
ait pā. Ad dñm subiecisti sub pedibꝫ eiꝰ. Sed certe nō
inferiora iocalia sūt sacramēta z alia spūalia quibꝫ ipsa
alia spōsa,pficiat. Quāuis igit ipa spōsa facie sponli vʒ
dere nō possit. ex arra tri sibi missa.z tā ꝓtectis iocalibꝫ
et ꝓpue cū sanguinem suū effuderit vt ornaret genas
eius ex hac ꝫsideratiōe videre pōt tanꝝ p speculū maʒ
gnificentiā.largitatē z intimā z viscerositatē eiꝰ dilectioʒ
nē. Et sic videmꝰ nūc deū p speculū.sicut videbat aplis
ij. Cor. iij dicēs. Nos gliam dñi speculātes.i.vt in ipo speclo gloʒ
riosum deū aspicientes trāsformamur de claritate in claʒ
ritatē.id est de cognitione vna ad aliam.

Quartū speculū ē .§. VIII.

scptura diuīalis. Que quidē psupponit ad deū intueʒ
Speculū ārtuꝝ inq dū. Si enī nō crediderītis nō intelligetis ait dñs p Esa.
deꝰ videt. In isto speclo p tāto videt deꝰ p quāto locutio dei. In
ipa enī audiuimꝰ deū loqntem z de se nos docentē. Exʒ
auditu aũt z lectiōe videt qs in intellectu qđ prīnō vʒ
debat. Habet aũt istud speculū tres ptes.fm q ipa scriʒ
ptura veteris z noui testamēti trifariā diuidi pōt. videʒ
licet in libros legales annectēdo eis z historiales. libros
sapiētiales z libros ꝓphetales. Etām ꝗlibet harū ptiʒ
demus deū cū plectoribꝫ suis lz obscure. Et in pte quiʒ
dē legali z historiali videmꝰ deū cū sua ois potētia cū in liʒ
Epilogꝰ breuis omniū libroꝝ totius biblie. bro Genē.agit de creatiōe reꝝ a deo. In exodo videmus
eius clemētiā.cū pplm hebraicū eduxit ō durissima serʒ
uitute egypti z ꝺduxit p desertū pascēs māna celesti z a
multis molestijs eos liberauit. In leuitico oñdit q̄ sit
maria reuerētia.dū sacrificia multa z varia voluit sibi
offerri. In libro nūeri depbēdit eiꝰ pietātia dū ipe ꝓtraʒ
se z moysen z aaron vicarios eius murmurātes z murmuraʒ
tes eos nō extermīauit. In ūnto legis libro.s. Deuteroʒnō
mij videre pōt eiꝰ pseuerātiā lōganimiter eos tolerans
vt puenirēt ad certā repromissam. In li. Josue videbis
maximā eius fidelitatē in introducēdo populū illuʒ in
terra lacte z melle manantē.pstratis habitatoribꝫ eiꝰ.pʒ
ut pmiserat abrae z semi eius. In lib. Judic. manifestat
tristicia sua punitiua.ex hꝫ qđ totiēs pplm suū hebraicū
subiecit eoꝝ inimicis finitimis z in futurū redegit p anʒ
nos plures ꝗtiēs deū offenderūt. In lib Ruth videre
potes dei pietatē indeficientē.qz ruth moabitide z noeʒ
mi socrui eiꝰ valde desolatis z afflictis egregie prouidit
In quatuoꝝ lib. Regū cū duobꝫ palippomenō apparet
gra sua in electiōe dauid.sup regnū z pplm suū cū dilaʒ
tiōe z exaltatiōe ipius ac etiā salomonis. In libro. Esdre
nota prudentiā suā qua cū direxit ad petendā z obtinēʒ
dam licentiā a cyro z dario de reuersiōe a babylonia in
hierlym in vasis sctis. In Thobia videt dei magnifiʒ
centia cū ipm Thobiā depauperatū z cecū ita magnifiʒ
cauit etiā in tpalibꝫ. In Judith habes dei magnimitaʒ
tem in ducēdo ipam ad tā arduū opus.s.de capitatōis
holofernī. Liber Hester tibi demōstrat quātū deus sitʒ
discretꝰ. laqum mortis quē ꝓparauerat amā ꝓtra mardoʒ
cheū iniuste.torqns in eū. In lib. Job sine culpa suī pariʒ
tarū omni subita filijs z sanitate vxore z amicis subslanʒ
nantibus. attendens illa omnia ex dei ordinatione sibi
prouenire gratias egit demūꝝ deo disponente omnia
rehabuit amissa.duplicataꝝ substiam. In libro Maʒ
chabeo. repies magnam tollerantiam et longanimitaʒ
tem.portꝰ eligētes feni cibo vesci z mori in bello ꝗ pri
ceps fieri trāsgressiōis legis. In nouo testamēto in legeʒ
cuāgelica.p totū videbis deū sūme ad nos benivoʒ
lum. Mā in principio matbei vides cū ꝓpter hoīem faʒ
ctū.ex virgine tū generatū. Marcꝰ tibi cū oñdit vt noʒ
struꝫ doctorē z ꝑdicatorē tanꝝ leonē clamātē in desertoʒ
to. Lucas tibi insinuat nrm redēptorē tanꝝ vitulū inʒ
passione oblatū. Johes ꝺo tanꝝ nostrū pmiatorē vt aʒ
quila volās in celū. Actꝰ aplorꝫ bistorialesʒ medicinalibꝫ
exēplis ipm deū nos iuuare oñdunt. Scōa ps bui
speculi videlz librorꝫ sapiētialū. videre nos faciunt deū
sapiētissimū. Et in puerbijs quidē docet sapientiaʒ seu
prudentiā yconomicā quēlibet vt filiū in moribꝫ instruʒ
ens. Incipientes a muliere mala.s. ocupiscētia vel doctriʒ
na hereticā. vel gentiliū sacria cautos reddēs. In ecclesiʒ
sten docet sapientiā monāsticā se regulantē et ad mūdiʒ
ꝑtemptū,pficientes inducēs. In cāntico canticoꝝ docʒ sapʒ
pientiā hieroicā seu gustatiuā p verba suauia z amoris
plena vt inter sponsam pfectos erigēs. In lib. sapie. sapiʒ
entiā seu prudentiā regēdi alios docet. Diligite iusʒ
ticiā qui iudicatis terrā. Cognitionē veri dei cū sapoʒ
re necessariā ostendēs. In ecclesiastico videt qm̄ ois sapiʒ
entia a dño deo est z cū illo fuit z est ante euū. Eple ꝺs
aplorꝫ petri z pauli. Jobis iacobi. thadei q̄ cōmdent sapʒ
pientialibꝫ libris. sapiētia diuīa pter z būana plene sūt
Et qz ois sapiētia ab ipo deo sanctissimo est. Ideo dic
Jaco j. Si ꝙs vestrū indiget sapientiā postulet a deo qđʒ
dat oīb affluenter. Terna ps buiꝰ speculi sūt libri pʒ
phetales qui etiā deū nos videre faciūt. Et lib. quidem
Esa. videre possumꝰ ipm deū benignissimū ex vocatiōe
gentiū freqntissime ibi pnūciata ex susceptiōe finali iuʒ
deoꝝ in fine reuertentiū. In bieremia videmꝰ eū severū
et rigidū freqnter. videlz cōminantē captiuitatē illiꝰ poʒ
puli in babiloniā,pter pcā coꝝ z tandē exqntē. In geʒ
chielē videmꝰ eius equitatē. qz z ventā pmittit peccatoʒ
ri reuertenti. z penā iusto se ab eo reuertenti. In danieʒ
videt ipe esse cunctoꝝ futuroꝝ pscius. z dominū vniʒ
sale obtinere super oīa regna mūdi ea qz dare z mutare
fm beneplacitū suū. In psalterio ostēdit se placabilē et
exorabilē petentibꝫ cū ac multū liberalē. In duodecimʒ
pbetis minoribꝫ lux veritatis eius maxie apparet ex
tū. radijs fidei. id est articulis ibi cōprehensis. In pbeʒ
tia ꝺo apocalipsis iobānis oñdit eius tremenda maieʒ
stas in plagis ab eo ēmissis. Et sic p istud speculū videʒ
mus nūc deū z si obscure tñ multipharie. Ūñ Grego.
dicit in.ij. moraliū qđ scptura sacra apte dicit speculuʒ
qz in eo velut in speculo pulcra fedaqꝫ nra intuemur. z
deū ex ea plenē cognoscimus z certius p quascūqꝫ doʒ
ctrinas gentiliū. vnde ipsa sapiētia dicit.

Quintū speculum est .§. IX.

iusticia vniūsalis. de qua dicit pbs q̄ est ois virtus. et
mirabiles splēdores sunt in ea. nec besperus nec lucifer Speculū quintū in quo videri po test.
est ita darus. Et p istā iusticiā videmꝰ deū in habentibꝫ quoʒ
ibam. sicut p radiū solis de nocte videmꝰ lunā z stellas.
Sicut enī luna z stelle fm q̄sdā lumē recipiunt a sole. z
ipso occidente ex diffusione radioꝝ eius supra nostrum
emisperiū luna z stelle ab eo illumiare nobis lucēt nisi
nubes aerē obnubilēt. Sic oīes iusti hoīes lumē iustiʒ
cie sue. i. virtutis aliūde nō habēt nisi a deo put ostēdit
Jobis. j. dicēs. Illuminat oēm hoīem venientē in hunc

mundū. Et in nocte quidē vite p̄sentis ipse sol de⁹ nob manet occultus z clare videre non possum⁹. Sed videmus eū in scīis suis mediātē eoz iusticia qui stellis cōparank. Dan. xij. Qui ad iusticiā erudiūt plurimos q̄si stelle. s. erūt. Sicut enī claritas seu lumē stellaz solē manifestat vt effect⁹ cām. Sic z ꝓtutes scīoz ꝓtutes dei q̄ exēplares dicunk a Plotino pbo. Et inde nr̄e exemplātur sed nunq̄ adequank. ac gl̄iam dei nos videre faciūt fm illud ps. Gl̄iosus de⁹ in scīis suis. s. apparet mirabilis in maiestate sc̄ē. Hui⁹ igit̄ speculi p̄nt tres ptes assignari fm varias ꝓtutes q̄ reptē sunt in triplici statu humani generis. In statu legis nature. legis mosaice. z legis gr̄e. In statu quidē legis naturalis refulsit abel in virtute innocētie. Nā z de melioribꝫ obtulit deo. z vocatus a fratre suo cayn in agrum vbi eū intendebat occidere. ꝓfidēter z sine suspitiōe mali accessit. mortē innocenter z sine defensiōe sustinuit. Noe iust⁹ ac ꝓfect⁹ ī generatiōibꝫ suis q̄ oēs corrupant viā suā. Justiciam nos id est virtutē recitudiuē inter quoscunq̄ reprobos et male agētes ꝓseruare docet. ac etiā dei longanimitatez ostēdit. Abraā ꝓfecta obediētia mundū illustrauit. ad dei mandatū ꝓpinquus relinq̄ns z patriā. vt peregrinus discurrēs p diuersas terras. ac vnigenitū suū in sacrificiū offerre disponēs. Et in hꝫ facit nos deum videre obedientē z volūtatē facientē timentiū cū. Ac ꝓpio vnigenito nō ꝑcens. eū morti crucis exposuit. O quātum castitatis lumē patriarcha Joseph p̄stitit mūdo. cū instigatus ab vxore sui patroni pburfar ad turpitudinē q̄nq̄ verbis lasciuis. q̄nq̄ maleficijs q̄nq̄ muneribꝫ et enxenijs. q̄nq̄ cōminatiōibꝫ z ꝓmissis. vt habek in lib. de xij. patriarchis. potius z infamiā z carcerē z periculū mortis subire voluit. q̄ castitatē ipam violare. z si iuuenis esset z pulcerrim⁹ z opturnitas nō deesset. Moyses mitissimus hoīm sup terrā nobis manifestat manuetissimū deū erga ꝓtumaces z rebelles. ac etiā p̄sidentibꝫ lumē ministrat. vt erga subiectos mānsuetudinē seruent. In scīa pte hui⁹ speculi. i. legis scripte. videm⁹ Josue cū magna spe z ꝓstanti fiducia expectare adimplerionē diuīe ꝓmissiōis obtinere. In nob sui exēplo ad ardua spem erigēs ac videre faciēs deū potentē ad erudū nos ab aduersarijs. z inducendū ad ea q̄ sup nostras vires existūt. Dauid rex z ꝓphēta diligētissim⁹ in cultu diuīo materiā ꝓparās opulētissimā ad tēpli constructionē quā etiā cū ꝑficere voluisset sacerdotes ordinās ad laudes diuīas z ꝓcinēdos psalmos q̄s ipse ederat. nobis radiū p̄stat p maximū ozatiōis. deuotiōis ac meditatiōis diuinoz mysterioz. z diligētissime obseruātie sacre religiōis. ac videre nos facit dei reuerendam maiestatē. Per ezechiā regē fletu magno sua delicta abluentē inuitamur ad pniam vt cū ipo z venia ꝓsequamur z vitā. ac etiā videam⁹ dei p̄ssimā misericōiam peccata q̄s citius remittentē. Josias etiā rex a puericia studiosus ad obseruādū legē dñicam. z ad inducendū populos ad eiusdē plenā obediētiā. nos ad studiositatem ꝓuocat diuinoz verboz ac deū timendū insinuat. Deleas dū zelat zelū dei nō regibꝫ petit nec poplis. sed firmā veritatē cūctis manifestās. ac quadringētos ꝓphas falsos occidere facies in igne zeli sui receptus est in celū ad veritatē incōcusse tenendā nos efficaciter ꝓuocās. z verū deū nobis ꝓbans. Venerabilis matrona cū septē filijs machabeis dū potius mortē sustinuit z septē suos filios diuersis cruciatibꝫ laceratos ad idē animauit. ne cerimonias diuīe legis trāsgrederenk. mxie fortitudinis lucē secl'o relict. Cōsolatoriaq̄ deū z ꝓmiatoriē ostendit.

Inspiciēdo in pte hui⁹ speculi terrā. s. rpe gr̄e deficerēt solis priusq̄ exempla scīoz mundū illustrātiū. vl' pauca in mediū ꝓponam⁹. incipiēdo a virgine cui⁹ vita inclita cunctas illustrat ecclias. ex qua vt ait Amb. velut in speculo relucet forma castitatis. s. virginalis z pfecte virtutis. Hinc sumatis exempla viuēdi. Prima marie virtus fūdamentū oīm virtutū est humilitas. z ipa est deū nos fecit videre hoīem factū ex substantia sua. Inuitemur z Jobem baptistā austeritatē vite exēplo mundum edocentē. in abo z potu z vestitu z trāsitorijs aliis et ipe deū digito demōstrauit dicens. Ecce agnus dei. Job. j. Caritatē pfectā petri z pauli. ceteroriq̄ apl'oz q̄s enarrare posset. qui deū vez p doctrinā z miracula nos videre fecerūt. Martyres p̄cioli ad fidei ꝓstantiā nos virgent grati deo nō solū in tormētis gr̄as agēdo sz seipos spōte deo offerēdo in obsequiū eius q̄ gratiosus est omnibꝫ. Cōfessores modestiā liberalitatē ac pietatē p̄dicāt dei imitātes equitatē. z virgines honestatē cū sobrietate amātes dñm laudāt. Sicq̄ p virtutes sanctoz videmus tanq̄ p speculū. deū pfectissimū. qui illas tribuit. Unde z in figuram p̄cepit dñs fieri mare eneū. Exo. xxxviij. circa tabernaculū cui⁹ labrū erat ō speculis mulierū vt in illis speculis vidērent sacerdotes seipos a maculis p aquā mūdarenk. Specula mulieꝫ sunt lucida exēpla aiaz scīaz ī qbꝫ intuētes sil'z videm⁹ defect⁹ nostros z deū nr̄m ī oplꝫ eoz. sic solē in oī spera sua fixe. sz super mōtes vel domos radios diffusos.

Sextū speculū ad .ℊ.x.

videndū deū est ais rationalis in potēt̄ijs suis. Et per istud speculū videk deus trinus z vnus. z si melk⁹ q̄z per alias creaturas. tamē valde a longe. z obscure. Un Augu. in lib. de tri. dicit. Et si mēs nr̄a nōsit eius nature cuius est deus. ibi tn̄ imago eius querēda est. quo nihil est melius. Hui⁹ speculi tres ptes dici possunt tres partes ipsius aīe. memoria. s. intelligētia z volūtas. Ex memoria videk pater. ex intelligētia fili⁹. ex volūtate spūssanctus quātū admodū pcessiōis. Et primo ō memoria ꝓstat quantū ad actū suū. s. memorādi. q̄ ipa nō procedit ab intellectu nec volūtate. quoniā multoz meminimus q̄ nō intelligim⁹. sicut cū quis recordak de aliquo dei iudicio miro z occulto vt qō Josias rex iſrl'ita pfectus fuit occisus a pharaone iniquo rege egypti. z q̄ in tyro z sydone si facta fuissent miracla q̄ fuerūt a xpō factā in bethsaida. ꝓuersi fuissent ad penitentiā boies illi quia sic xp̄s ꝓfirmauit. hui⁹ rei recolim⁹. sed causam huius quare illis nō fuerit p̄dicatū nescimus. Reminiscimur etiā eoz q̄ nullo mō volum⁹. sicut petoz cōmissorum z periculoz. Mens enī bene dispositā nō hz complacentiā sed displicentiā de ꝓpetratis malis. Sic pater etern⁹ nō ꝓcedit a spū sancto nec a filio. sicut nec memoria ab intellectu z volūtate. Et sicut iste tres potētie nō sunt tres aīe sed vna. Ita pater z fili⁹ z spūssctūs nō sunt tres essentie sed vna essentia. vna natura vna substātia. De intellectus' etiā actu ptz q̄ nō possum⁹ intelligere aliq̄d nisi pri⁹ recordamur. Sz intelligere possumus multa z ipa nō velle. sicut intelligim⁹ miserias q̄s patimur z multotiēs nō vellemus. Sic ergo fili⁹ a patre ꝓcedit nō a spūsctō. sicut intelligētia ꝓcedit a memoria z nō a volūtate. Et sicut iste potētie nō sunt vna sed realiter sūt distincte. ita q̄ vna nō est alia potētia q̄uis sit in vna tn̄ essentia aīe. Ita pater z fili⁹ z spūssanctus sūt tres ꝓsone realr distincte. ita q̄ vna nō est alia. sic docebat sabellin⁹ hereticus. Sz tn̄ vna tn̄ essentia. Volūtas nō ꝓcedit quātū ad actū suū a memoria z intellectu Nō enī possum⁹ velle aliquid quin illud ꝓius memorie occurrat. z quin illō aliq̄ modo saltē generali intelligamus. Sicut spūssanctus a patre filioq̄ ꝓcedit. non tantū a patre vt quidā hereticī dixerūt sed etiaz a filio. Et sic ptz quō p potentias aīe nr̄e tanq̄ p speculū videē

Speculū sextū in q̄ de⁹ videri potest

possumus dē vez vnū in trinitate z trinitatē in vnitate Vñ Bern. O btā trinitas.eternitas. veritas. bonitas ad te clamat oīa trinitas. Memoria rō seu intelligētia volūtas. Gz qz istud speculū frequenter in lutū pūcamus vitioz. ō in sic deturpato male videm⁹ aliq̄d diuinoz nisi pr⁹ emūdet p trinitatē quandā nob accidētalē actum pboz. Sic enī est vna essentia diuīa in trib⁹ psonis purificās oīa sic est vna pnīa integra ex trib⁹ suis.s. contritiōe. ꝓfessiōe z satisfactiōe emūdās corda. Et ꝓtritio quidē qz p eā petōz iustificat qđ est porētie marie. z matris ꝙ creatio celi z terre fm Aug. Ideo ꝓtritio pri adaptat cui attribuit oīa porētia. Cōfessio vo qz p ipaz manifestant occulta. z cū veritate fieri debet. ipa attribuit filio. qui lux est manifestatiua z vitas pma. Satisfactio aūt qz finis est pnīe.pcedēs ex vera ꝓtritōe z ꝓfessione. et bonitatē opez penaliū habet. spūscō attribuit. Et ꝙuis ipe pres. seu act⁹ pnīe.s.ꝓtritio.ꝓfessio. satisfactio realr sint distincta in vna tñ pnīe essentia ꝙueniunt. Et sic videmus deū p speculū anime rationalis.

Septimū z vltimū .§.xi.

Septimū speculū ī q̄ deꝰ videri potest.

speculū est natura angelica seu intellectual.q̄ in vna natura spūali sine corpulētia seu materia exīs in tres hierarchias distincta. nobis indicat mysteriū trinitat'. Et modicā quidā noticiā de bis habem⁹ quā quidē nobis tradidit aplūs paul⁹ rapt⁹ ad tertiū celū.s.supme hierarchie.p dionisiū ariopagitā discipulū suū z sūmū pbm. Per hāc igit naturā angelicā ꝓsideratā velut p speculū.z si a nob multū remotū. videm⁹ dei sublimitatē incōprehēsibilē.z b̄ ex trib⁹ sentētijs z ꝙclusioīb⁹ circa materiā angeloz tanq̄ ex trib⁹ gradib⁹ bui⁹ secli. ¶ Prima ergo

Perfectiores sūt angeli boīb

snīa Dionysij est q minim⁹ angeloz fm suā naturalem essentiā.est nobilior z pfectior q̄libz aīa humana fm suā naturā. Veritatē hui⁹ snīe firmauit dñs Jesus qñ dixit. Matb.xi. Inter natos mulierū nō surr.ma.io.bap. Qui aūt minor est in regno celoz maior est illo. Notāter aūt dixit nō surrexit. Surgere enī est ex īmo in altū deuari. Oēs aūt scī in īmo original' pcī nati. rūc relcuati sūt in altū z surrexerūt qñ purgati ab eo ad gr̄am pducerūr. Christ⁹ nō surrexit b̄ mō. qz in īmo original' nunq̄ fuit. z ō sine cōpatiōe xp̄s est maior iobāne. ¶ Quando aūt xp̄s b̄ dixit in regno celoz soli angeli erāt nō aīe minoīe ergo angelū dixit maioīe iobāne ꝙmo sanctorum z maxime gl'oso. ¶ Scōa snīa dionysij est q numerus sit incōprehēsibilis qđ dñs dixit Job penultī. Si

De numero angelorum.

nosti numez militū eius. Sicut enī stellas celi sol⁹ ille dinūerat qui eas fecit. Sic z angelos qui stellē noīank. Vñ Baruch.iij. Stelle dederūt lumē in custodijs. q̄s fecūt erga homies. De qua custodia saluator dixit in euāgelio. Angeli coz in celis semp vidēt faciem patris. Matb.xviij. Sup q̄ verbo dicit Otero. qđ ꝓfirmauit mgr̄ snīaz in.ij. q̄libet aīa ab exordio sue natiuitatis maris z femīe. fidelis siue infidelis. boni vel mali. habz angelū ad sui custodiā deputatū. qui fm theologos sūt de ordine infimo angeloz. Vñ opret q tot nūero sint in ordine illo quot sūt boīes ī mūdo qñ vnq̄z plures fuerūt. Et vltra numez hoīm adhuc opteī esse tot plures quot sūt spēs aliaz creaturaz. qz q̄libet species z q̄libet celū. habet specialē angelū ad sui gubernationez. Et cū videam⁹ in creaturis corpalibz vt elementis z celis illam q̄ supior est esse decies maioīe q̄titate ꝙtinua q̄ inferior. Sicut aqua decies maior est q̄ terra. Et aer decies maior est q̄ aqua. z ignis decies maior est q̄ aer. Et celi etiā sūt multo maiores q̄ ista visibilia. A simili vidēt q iudicare debeam⁹ de inuisibilibz. Cū igit in angelis nō sit q̄titas ꝙtinua. qz corpe carent. attendēda est in eis quātitas discreta seu nūeralis. vt fm p̄dicta sortē scōs ordo. Archangeloz sit maior primo in decuplo et tertius ordo principatuū sit maior nūero ordine archangeloz in decuplo. Et sic de singulis ascendendo vsq̄ ad supremū. s. ordinē seraphicū. Si ergo infim⁹ ordo est plusq̄ milia milionū. quot erāt archāgeli. quot principatus. quot ceteri quis poterit dinūerare. ¶ Tertia sententia dionysij est. q boīes p stupoze deficientes facit q vnus angelus est distinct⁹ ab altero nō solū nūero sed specie. Nō enī distinguunt ab inuicē angeli sicut petrus a martino. z martin⁹ a iobe. z aīa vna ab altera. q̄ solū ē distinctio numeralis nō specifica. Gz differūt eo modo quo agn⁹ differt ab equo. equ⁹ a boue. bos a leone. Leo ab boīe. inter q̄ est differētia specifica. Ut aūt dicat pbs in lib. meth. Species rez sūt sicut nūeri. Sic enī quilibet numer⁹ addit ad inferiorē se ad min⁹ vnā vnitatem. Sicut nūerus ternarius addit ad binariū vnū. sic q̄libet species creature addit vnū gradū pfectionalis essentie ad min⁹ ad aliā speciē inferiorē. Et dicī ergo formo ꝙclusionē talē. Infim⁹ angel⁹ est nobilior iobāne baptista in suo natura. qui Jobānes maxim⁹ credit scōz. z p ꝓnīs gl'iosissim⁹ z speciosissim⁹. Scōs angel⁹ est nobilior primo vno gradu pfectionalis essentie. Et tert⁹ scōs nobilior vno alio gradu pfectiōis. Et sic semp ascēdēdo vsq̄ ad supmū infimi ordinis angeloz. qui vt dictum est sūt plus q̄ milia milionū. Quis ergo potent nō dico narrare. sed vel paz intelligere nobilitatē. speciositatem magnificentiā. z q̄tam illi⁹ angeli supni. certe nulla neq̄ moyses neq̄ iobes. nec petrus nec paulus cū viuebāt. Ascendak ad alios octo ordines gradatim semper addēdo pfectionē maiorē. cū ventū fuerit ad supremus seraphin. nōne ōficiet mēs p stupore in ꝓsideratōe tante nobilitatis. Et qz sup seraphin reside⁹ dñs de⁹ noster vt eminētior cūctis sine cōpatiōe. z oēs creās z regens pfectionē eis infundēs. Sic p istud speculū nature angelice videm⁹ deū. z si obscure. tñ qt possum⁹ eminētissimū. nobilissimū pfectissimū. vnīū sale z sūmū bonum. Et de b̄ speculo nature angelice pōt intelligi illō. Sap vij. Speculū sine macula. Nunq̄ enī in eis angelis reperta est macula culpe. s. in b̄is angelis sic recta est in speculis aīaz. Et hoc quo ad primū principale.

Scdo dicebak q .§.xii.

Quid de enigma.

in aucte aplica inueniebak speculario pberalis cū subdit in enigmate. s. videm⁹ nūc. Enigma vt habet in catholicon. est snīa seu locutio obscura. occulta p similitudines rez sub quib⁹ fit z difficile est intelligere nisi exponat. vt illō qđ posuit phylisteis samson. de comedente exiuit cib⁹. z de forti egressa est dulcedo. Judic. xiij. qđ illi intelligere nō valebāt nisi ipe exposuisset. videlz. q de ore leonis qui est fortissimū aīal comedēs z deuorās alia. eduxerat cibū dulcē. s. fauū mellis ibi repti. Et dicitur enigma ab e. qđ est in. z nigma qđ est imago quasi snīa siue locutio facta sub imagie. s. sub similitudīe. Tales aūt sūt locutiones pbetice cōiter. Sic enī ipi videt deus siue diuīa mysteria sub imaginibz z similitudinib⁹ rerum sensibiliū. ita et pplis pponūt. Gz q̄ pplis occulta z obscura erāt pbere ipi videbāt. Vñ appellabank videntes vt bñ. Reg.ix. Nō tū q ipi dare videret deum sed sub imaginibz vt dictū est similitudinib⁹ rez sensibiliū a deo impssis pfectis z celsis videbāt diuīa. q̄s videank p speculū supradicta. Poterāt igit ipi dicere. Videm⁹ nūc in enigmate z nō solū p speculū. nos aūt p ipa enigmata a doctoīb⁹. vel potius a spūscō referata deū cernere possum⁹. Et hoc sub septēplici ei⁹ dispositiōe erga nos videlicet.

¶ Primo in dispositione innitentis. et hoc quo ad penitentes.

Secundo in dispositione instruentis. quo ad ignorantes.
Tertio in dispositõe stãtis. q̃ ad laborãtes.
Quarto i dispositõe sedẽtis. q̃ ad ꝓtẽplãtes.
Quito in dispositiõe deambulãtis. quo adiudicium expectantes.
Sexto in dispositione comedentis. quo ad gloriã sapientes.
Septimo in dispositione regentis. quo ad angelos et omnes gentes.

Primo mõ vidit .§.xiii.

Primo vidit deus.

deũ iacob. vt habet Gen. xviij. Vidit enĩ in sõnis scalam stantẽ & dñm desup innixũ scale. Ubi notandũ ex ipa visiõe iacob aliq̃ pertigi ad dictã visionẽ. videlz sup plantationẽ vitiorũ & ẽ exterpratõe ipius noĩs. Inter preterat enĩ iacob supplantat. i. ꝺculcatoꝝ vitiorũ & tẽptationũ & demonũ. Extinctionẽ ꝺcupiscẽtiarũ qõ notatur et eo qõ post solis occasũ illa vidit. Occasus autẽ solis feruentẽ ardorẽ ꝺcupiscentiarũ extinctũ õ signat. Assumpto q̃z aspiratis & laborũ adeo necẽria est. in cuius signum dicit q̃ tulit de lapidibus & supposuit eos capiti. Lapides duri aspirates tribulationũ & pnie signãt. sz & ligatio sensuũ corpaliũ & desideriorũ carnaliũ oñdit figurate in ꝺ q̃ dormiuit. In ipa aũt dormitiõe vidit scalã & angelos ascẽdẽtes & descẽdẽtes. & dñm tunixũ scalc. Scala est pnia seu ꝺuersatio bona. hec debet stare. s. p verã fidẽ. Ad Ro. xj. Tu aũt fide stas. sz sup terrã p speciẽ q̃ ipa est q̃ erigi mentẽ de terrenis ad supna. Ad Ro. v. Stamus ꝑ spe caritatis supne erecti. Cacumẽ scale q̃ tãgit celũ caritas est. ipa enĩ est fm Aug. q̃ ducit ad celuz Angeli ascendẽtes & descẽdẽtes sũt vel ipsi ad ĩram offerẽtes deo vota nra. & referẽtes nobis eius dona. vl ipse affectiões & cogitationes ascẽdentes ad ꝺsideratiõnẽ pie mẽ. & descẽdentes ad ꝺsiderationẽ sui debiti supplicẽ. Innixus aũt huic scale dñs manet in nobis ascẽdendi modũ ostẽdat Michee. ij Ascẽdet pãdens iter añ eos. Allicies p promissiões ad ipm ascẽsum. Innixus etiaz manet sup scalã. vt derterã adiutoriũ ne deficiãt. porrigat. & demũ sensum ad gliam trahat. Juxta illud Ps. 72. Tenuisti manũ dexteram meã ẽ.

Scdo viderũt .§. xiiii.

Scdo vidit deus.

ꝓbẽ & nos ex eoꝝ ralatu deũ in dispositiõe instruentis Et sic videt moyses deũ qñ ei apparuit in rubo ardẽti. Uñ dixit moyses. Uadã & videbo visionẽ hãc quõ rubus ardeat & nõ ꝺsumat. Exo. iij. Ruby signat deũ incarnatũ nos instruentẽ. Etenĩ deus nr ignis ꝺsumens est. Deute. iij. Ruby pungẽs signat nram humanitatẽ nos vndiq̃ penis pungentẽ. Ignis q̃ ĩ rubo est deitas nre hũanitati vnita cũ assumptis penalitatibus. Qui rubus nõ ꝺsumit nec ignis extinguit. q. ex ipsa vniõe humanitas nõ fuit ꝺsumpta seu ꝺuersa in diuinitatẽ. nec diuinitas vnq̃z deseruit hũanitatẽ. letã in morte. Jn rubo aũt apparẽs de trib instruxit moysen & p eũ oẽm aiam. Et ꝓmo reuerẽtie exhibitionẽ cũ ei dixit. Ne appropies huc. Nimia enĩ familiaritas & facilis & freq̃ns accessus ad aliquẽ solet ꝺtẽptũ inducere. ꝓter qõ magni plati & dñi rpales. nõ pmittũt õ facili accessum ad eos vel appropinquationẽ. vt magis habeant in reuerentia. Uñ & regẽ magnũ assuez nlls adire poterat ad aspectũ eius sub piculo vite nisi vocat⁹. Permanẽte aũt in reuerẽtia debet haberi & cũ reuerẽtia debet accedi cõsideratõe pia nõ curiosa ad mysteriũ incarnatõis. & ipm in sacrõ exhibitem. Hac reuerẽtia motus exhibito dixit Jesu. Dñe nõ sum dign⁹ vt intres subtectũ meũ. Matth. viij. Et petrus apls cũ ait. Exi a me dñe q̃ hõ peccator sum. Lu. v. Scdo instruxit in rpaliũ abrenunciatiõe. cũ dixit. Colle calciamenta de pedib tuis. Calciamenta q̃ fiũt de aĩalib mortuis & terre inherẽt. signant ista rpalia q̃ in terra sũt. & de inanimatis. s. elemẽtis orũ untur a quib pedes affectũ extrahi dñr. Sicut enim pulus impedit visũ si oculũ intret. ita & rpalia mentis intuitũ erga diuĩa. & ita depimũt affectũ vt ad supna euolare nõ possit. Sicut viscus ĩplicat pẽnas auiuz vt in altũ volare nõ possint. Et ꝓpterea vt ait Augu. Omnia terrena ꝓtẽpsit hõ xps. vt ea cõtemnẽda demostraret esse ꝑbo & exẽplo nos ad hoc instruẽdo. Et qñ trib ex discipulis suis voluit manifestare gliam suã deivalle ad montẽ thabor. excelsum adduxit. Ubi cũ viderũt trãsfiguratũ Matthei. xvij. ad innuendũ mũdũ ꝓremnendũ. vt in altũ ꝓtẽplatiõis ascẽdi possit ad videndũ deũ. Tertio instruxit de affectus sui efficaci cõpassiõe in eo q̃ dixit. Uidẽs vidi afflictionẽ ppli mei qui est in egypto. & descẽdi liberare eũ. Qõ implerũ fuit in descensione ei⁹ de celo qñ post mlta flagella ĩmissa pharaoni. id est diabolo. p eius doctrinã & miracula & opa sancta. Dem̃ sanguine ipius agni ĩmaculati liberati fuim⁹ de seruituti diaboli. Sz heu q̃ nemo est qui recogitet tm̃ bñficiũ. Sup q̃ ipe q̃rit Osee. vj di. Misericordia vestra quasi nubes matutina & quasi ros mane ptrãsiens. Sicut enĩ ros qui descẽdit de celo sup terrã ad fecundãdũ eã & herbas aduẽnte sole subito ꝺficit & siccat. Sic misericordia q̃ xps nos liberauit. & tõ nra dicit. q. nob facta. cũ a deo pcesserit ad replendũ nos fructu bonorum opez. supuenĩente calore tẽptatiõis vel tribulatiõis mox dicc. subito deficit in mẽoria nra. & siccat effectus suauitate tanti bñficij infructuosus remanens.

Tertio videre pos .§.xv.

Tertio vidit deꝰ deus.

sumus deũ in enigmate ꝓphetice visionis p modũ recti manẽtis. i. auxiliũ ferẽtis laborãtib. sicut ipe deus incarnatus. laborãtib discipulis in remigãdo ꝓter ventũ ꝰtrariũ appuit eis rect⁹ manẽs sup vndas maris et eos iuuãs amota tẽpestate. Laborant aũt aliqui ex tribulatiõe quib fert auxiliũ patiẽtie. Uñ ipe dicit. Cum trãsieris p aquas tecũ ero. p aquas. s. tribulatiõis et flumina nõ opient te magnaz. s. passionũ & psecutionum nõ absorbebũt rationẽ. Sz vt dicit Aug. q̃ mala equanimiter toleram⁹ ab illo. s. deo est nõ nra potentia. Et insignũ but⁹ stephanus ꝓtomartir in tribulatiõe lapidatiõis posit⁹ dixit. Ecce video celos apros & Jesũ stantem a dextris dei. Ideo stantẽ. vidit quasi patrũ cũ iuuare. Actu. vij. Uñ cũ magna dulcedine migrauit & p inimicis lapidãtib exorauit. Laborãt alij in climatiõe vitioꝝ a se vel a primis. Uñ ps. Pro retributõe suorum vitioꝝ dicebat. Laboraui in gemitu meo. Labor est enĩ recogitare a dolere de pctis suis. Et apls discipulũ suũ Thitũ hortat. ad extirpandũ vitia alioꝝ p doctrinã docens. Labora vt bonus miles Jesu xpi. Et adhũc laborem necessariũ est adiutoriũ dei. In but⁹ regi signũ vidit Amos dñm stantẽ sup altare & dixit. Percute cardinẽ & cõmouebunt supliminaria. Auaricia enĩ in capite oĩm. Amos. ix. Per auaritiã q̃ cupiditas etiã dicit radit oĩm malorũ notat generale pctm. Amos typũ gerit illoꝝ qui laborãt ad eliminationẽ vitioꝝ. quib apparet dñs stãs adiuuandũ & stantiã ĩmittẽdo. Sed sup alta dicit stare vt oñdat q̃ eis prãs ecclĩastica a dño deo est. Sed vide quid dicit petre cardinẽ. Per cardines signant superiores peccãtes qui debẽt increpatiõib & obiurgatiõib castigari vt supliminaria. s. inferiores p exẽplum eoꝝ valeãt ad pniam cõmoueri. Uñ moyses dure arguit aaron de cõflatiõe viruli. Et dñs fecit suspendi. xij. pncipes tribuũ qñ ppls fornicatus est in moab.

Ps. 6

2. ad Thitum. 2

Exo. 32

¶ Laborant alij in formatiõe moꝝ. paꝝ est enī elimi-
nare vitia nisi ꝛ mores informent. Un dicū est Hiere. j.
Ecce ꝓstitui te sup gẽtes ꝛ regna vt euellas ꝛ destruas
quantū. s. ad vitia ꝛ edifices ꝛ plãtes quantū ad virtu-
tes ꝛ bonos mores. Sꝫ qꝛ sine me nihil potestis facere
ꝑs. 88 ait xp̃s. Job. xv. Jo posui adiutoriū sup potentẽ. i. labo
rantẽ ait dñs. Et inbuꝝ figurã vidit Amos. vij. dñm
stantẽ sup murꝫ litū. ꝛ in manu eius trulla cementaria.
Murus lineus est ecclia fortis ꝛ ꝓstãs explurib fideli-
bus tanq̃ vinis lapidib edificata ꝛ calce caritatis vni
ta. ꝛ modestia linita ꝛ ornata. sup quã stat dñs tanq̃
reges ꝛ gubernãs in cuꝝ manu est gra q̃ signat ꝑ trul-
lam cementariã. qꝛ sicut trulla cemẽtaria ad edificatio-
nem valet ꝛ linitionẽ murorꝫ. Sic gra ad instructiones
morum ꝛ informationẽ.

Quarto videt ꝑ. ℣. xvi.

Quarto videtur deus

phete deũ ꝛ nos ꝑ illos in enigmate. ꝑ modũ ꝛ dispo-
sitionẽ sedentis. ꝛ h̃ quo ad ꝓtẽplationes. de quib potest
intelligi illud qđ dñs dixit Esa. vltꝫ. celũ mihi sedes est.
celũ. id est boies celestes ꝛ ꝓtẽplatiui. Sedet aũt sup
tales vt cogitatiões ꝛ affectiões eoꝝ ad fruendũ sibi as-
sistere faciat. ꝛ eos secreta iudicia docear. In cuꝝ figura
Micheas ꝓpheta qđ viderat in enigmate. id est imagi
narie exꝑssit di. Vidi dñm sedentẽ sup soliũ suũ ꝛ oẽm
exercitũ celi assistẽtẽ ei. ꝛ ait dñs. Quis decipiet achab
regẽ israꝫ vt ascẽdat ꝛ cadat in ramoth galaad. Et cuꝫ di-
uersi diuersa dicerẽt ex assistẽtib. egressus est spũs ꝗdaꝫ
et ait. Ego decipiã illũ in h̃ videlꝫ. qꝛ egrediar ꝛ ero spũs
mẽdax in ore oĩm ꝓpheteꝝ eius. Et dixit dñs decipies ꝛ
prevalebis. egredẽ fac ita. iij. Reg. xxij. Per exercitũ celi
dño assistentẽ a dextris ꝛ a sinistris signat ꝙgregatio af
fectionũ ꝛ desideriorꝫ circa diuina vel hũana que debẽt
dño assistere. Per locutionẽ dñi ministris suis factã. in
telligunt occulta iudicia ministerio angelorꝫ exequenda
ꝑ assensum dñi ad deceptionẽ achab signat ꝓmissio ei
qua ꝓmittit boues. ꝛ ꝑcipue rectores decipi ꝛ deficere in
spũalib ꝛ tpalib. ¶ Sedo sedet in ꝓtẽplatiuis vt eos
gra sua repleat. Jurta illud. Dñs in celo sedes eius. In
cuꝝ figurã dicit Esa. vj. c. Vidi dñm sedentẽ sup solium
excelsũ ꝛ elevatũ ꝛ plena erat domꝝ maiestate eius. ꝛ ea
que sub ipo erãt replebãt tẽplũ. Seraphin stabant sup
illud. sex ale vni ꝛ sex ale alteri. Et damabãt alter ad alte
rũ. Sctũs sctũs sctũs dñs deus exercituũ. Solium dñi
est sia sctoꝝ. Et h̃ solũ est elevatũ a desiderio terrenorũ
Et est excelsum in ꝓtẽplatiõe diuinoꝝ. Et tũc domꝝ mẽ
tis replet maiestate eius. i. gra. Seraphin aũt qui deno
minant ab incẽdio. qui stabãt sup illud. i. iurta illud si-
gnãt ardẽtia desideria diuini amoris q̃ dicũt. Sanctꝝ
sctũs sctũs dñs deus ẽ. qꝛ ex amore procedũt cũ ammi-
ratiõe ad diuinas laudes trinitatis sctissime. in vnitate
ẽntie. Exinde implet domꝝ fumo. id est mẽs seu ꝓscien
tia humili devotõe. ¶ Tertio dñs in eis sedet vl potius
amplexat vt eos mirabili gustu cõsolatiõis reficiat. iuxt
illud Can. ij. Dextera illiꝰ amplexabit me. id est ꝓtẽpla-
tio de ipo sponso deo. me sibi vniet ꝛ sume ꝓsolabit. In
cuꝝ figurã legit qꝛ apparuit dñs Jacob cũ solus remã
sisset separatis a se familia ꝛ substantia. ꝛ luctabat cum eo vsq̃
mane. ꝛ cũ eũ supare nõ posset. tangens nervũ femoris
eius statim emarcuit. Ubi ꝛ mutatũ est nomẽ ipsiꝰ de
iacob in israel. qđ interꝑtat videns deũ. Un dixit. Vidi
dñm facie ad faciẽ. ꝛ salva facta est aia mea. h̃ dictionẽ
qꝛ ab eo recepit. vt habet Hen. xxxij. Luctamẽ istũ Ja-
cob cũ deo instantiã signat orantis. Duo brachia luctan
tis sunt fletus seu cõpunctio ꝛ oratio. Unde dicit Osee
xij. de isto iacob. qꝛ fleuit ꝛ rogauit. Sic aũt ille qui lu-
ctat cũ aliq̃. s. brachio aliqñ videt deiici ꝛ supari. aliquã
do deiicere aliũ ꝛ supare. ita ꝛ oraõs siue ꝓtẽplans. aliqñ
orationẽ videt subiicere ꝛ supare. in pũcto apprehẽdẽs
aliquid diuinũ sup se. aliqñ videt deiici grauatꝰ carne
et obfuscatus fantasie vt fixe diuĩs apphẽdere nõ pos-
sit. Verũ si ꝑualere vult. luctari debet vsq̃ mane. id est
ꝑseverare in orãdo. ꝓtẽplãdo vsq̃ ad mane supne glie.
In hac aũt lucta recepit bñdictionẽ. videlꝫ magne ꝓlo-
lationis. ꝛ marcessit neruꝰ femoris. qꝛ extinguit carnalis
appetitus. gustata enī sua ultate spũs delipit oĩs caro.
quia maxia est. ꝛ si paꝝ duret actualr. Un Bern. Felix
cũ iuvenero. s. dñm. tũc amplexus. tũc oscula que vincũt
mellis pocula. Sed in his parua morula.

Quito videt pro. ℣. xvii

Quito videt deus

phete deũ enigmatice ꝑ modũ deambulans. Et h̃ q̃ ad
iudiciũ expectates. Sed quis stabit ad videndũ eum.
Ipse enī quasi ignis ꝓflãs ꝛ quasi herba fullonũ. Ma
lach. iij. De ambulabit aũt qꝛ in forma humana assum
pta. de celo descẽdet ad terra. ꝛ videbit eũ oĩs ocls etã
qui cũ pupugerũt. Apoc. j. Doc aũt vidit daniel visiõe
imaginaria. Un ait. vij. c. Videbã in visiõe mea nocte.
et quatuor bestie grãdes ascẽdebãt ỏ mari diverse inter
se. Prima similẽ leone habentẽ alas aquile. Scdam si-
milẽ vrso tres ordines dentiũ habẽs in ore. Tertia silis
pardo hns alas quatuor. ꝛ capita quatuor. Quarta ter
ribilis ꝛ mirabilis ꝛ fortis. habẽs dentes ferreos come-
dens ꝛ cõminuẽs ꝛ reliqua pedib ꝓculcãs. habens cor
nua decẽ. ꝛ de medio eoꝝ ortũ est aliud cornũ. Que q̃
dem quatuor bestie designãt q̃tuor monarchias mun
di principales. s. assiriorꝫ ꝑsarꝫ ꝛ medorꝫ q̃ ad scdam. gre
coꝝ quo ad tertiã ꝛ impiũ romanorꝫ q̃ ad vltimã. Decẽ
cornua signãt decẽ ptes in quas scindendũ est impium
romanoꝝ. Cornu paruulũ antixp̃us est qui oriet in tali
divisione. Pene oĩa ista regimia gambulavit dñs. ipse
gubernãdo ꝛ de ipis iudicãdo. ꝛ ꝓferẽdo tpaliter ꝙout
sibi placuit. Demũ cũcta sil regna cũ cõpensis cũ eis
simul est iudicaturꝰ. pambulãs ỏ celo vt dictũ est ad ter
ram. Un in visiõe illa dixit ipe daniel. Aspiciebã ꝛ ecce
in nubib celi quasi filius hoĩs veniebat. qꝛ vsq̃ ad an
tiquũ dieꝝ pvenit. vt. s. manifestet q̃ potestatẽ dedit ei
pater qui dicit antiquus dieꝝ iudiciũ facere. ¶ Ucier Xp̃s ve
aũt in iudicio ad tria. ad sui quidẽ exaltationẽ. vt. s. ab et ad ius
oĩb videat q̃ ꝓstitutus est iudex vivoꝝ ꝛ mortuorum. eius ꝓpt
Unde in dicta visiõe subdit. q̃ dedit ei ptãtem ꝛ bono tria.
rem ꝛ regnũ. ꝛ oẽs ppli tribus ꝛ lingue servient ipi. ¶ Ve-
niet scdo ad ꝓfusionẽ maloꝝ. Jurta illud Hiere. xx. Con
fundent vehemẽter qꝛ nõ intellexerũt obprobriũ sempi
ternũ qđ nunq̃ delebit. Et h̃ signat Hen. iij. qñ Adaꝫ
audiuit dñm de ambulantẽ in paradiso post meridiẽ.
Qui q̃uis abscõderit se ꝑter ptrũ cõmissũ. tñ oportuit
q̃ eũ audiret ꝛ videret sententiantẽ. Adã quippe se abs
cõdens peccatorẽ designat excusantẽ pcã sua. ꝑter q̃
indignum se facit dei visiõe. Audit tñ post meridiẽ. id
est post caritatis ꝛ feruoris extinctionẽ. vocẽ de ambu
lantis dei venientis. s. ad iudiciũ. ꝛ qꝛ nudum se agnoscit
virtutib ꝛ gra cõparere erubescit. Dñs aũt arguit pec
catores dure ꝑm illud Jude. ij. Ecce venit dñs in nubi-
bus cõtra oẽs. s. facere iudiciũ. ꝛ arguere impios. Unde
et ade dixit. Adã adã ubi es. Exinde separat ipsos ma-
los a cetu sctoꝝ. qđ innuit cũ dñs adã emisit de paradiso
voluptatis. Demũ ponit eũ in mũdo subtectũ inferis
penalitatib. Sic reprobos ad infernũ emittit acerbissi
mis penis cruciãdos. Tertio veniet in indicio ad glorifi
cationẽ bonoꝝ. Jurta illud ꝓphete. Ecce ego venio ꝛ mer
ces mea mecũ est. Et in signũ hui vidit Jobes dñm de
ambulantẽ in medio cãdelabroꝝ aureoꝝ tenentẽ. septẽ
stellas in dextra. Apoc. j. In septẽ candelabris aureis

notat vniuersitas sanctoꝝ habentiũ auꝫ sapiẽtie ⁊ veritatis. ⁊ ardoꝛẽ caritatis. In medio aũt boꝝ cãdelabroꝝ ambulat vt hic in via eos sustẽtet custodiat ⁊ defendat et in dextera sua q̃ designat gloriam ⁊ eternitatẽ septem stellas habet. id est septẽ doctes quib⁹ sanctos beatificat sc̃z impassibilitatẽ. claritatẽ subtilitatẽ. agilitatẽ. cognitionem. cõprehensionem. ⁊ fruitionem.

Sexto videt de'. §. xviii.

Sexto videt deus.

enigmatice in dispositiõe cõmedentis. Unde ipe inquit Can. v. Comedi fauũ cũ melle meo. Mel est xpi humanitas q̃ est ꝓncipium in vniuerso. Cera est gen⁹ humanũ quo ad electos. ⁊ vtrãqꝫ deus comedit sibi viuendo. In hui⁹ figura legit Gen. xviii. q̃ stanti abrae ad ulcẽ mãbre. ⁊ eleuãti oculos apparuerũt ei tres viri. Et vt dicitur in alia trãslatiõe. tres vidit ⁊ vnũ adorauit. Intelligẽs ibi signari misterũ trinitatis. Uñ q̃nqꝫ loquit⁹ in singulari ad exprimẽdũ vnitatẽ essentie. q̃nqꝫ in plurali ad denotandũ pluralitatẽ ꝓsonaꝝ. dixit enĩ. Dñe si inueni gratiã in oculis tuis ne trãseas seruũ tuũ. sed afferã paululũ aque ⁊ lauent pedes vestri. ⁊ requiescite sub arbore ponãqꝫ buccellã panis ⁊ ꝛoꝛtet cor vestrũ. postea trãsibitis. Quib⁹ acquiescẽtib⁹ fecit ex trib⁹ satis simile. id est trib⁹ mẽsuris farine bñ purgate a furfure fieri subcinericeos panes ⁊ vitulũ vnũ tenerrimũ ⁊ optimũ coquere. ipsoqꝫ panes subcinericios ⁊ vitulũ coctũ buturꝫ q̃ ⁊ lac posuit coꝝ eis ad comedẽdũ q̃ oblata comederẽt. Fuit illa visio ꝓberica. ⁊ si nõ imaginaria sensibilit' tñ. Fuerunt enĩ illi tres angeli in forma hũana apparẽtes. repꝛesentantes deũ vnũ. In ꝓsonis aũt trinũ. Pedes aũt dei qui terrã calcãt significãt genus hũanũ. in quo ⁊ xp̃us comꝛbendit vt verus hõ. vnit⁹ tñ deo. Tria aũt innuunt ex ista visione sub figura esse necessaria saluãdis. et in deũ p gliam transformãdis. Et primũ est lotio in baptismo actu vel ꝓposito. Nisi enĩ quis renatus fuerit ex aqua et spũsancto nõ potest videri regnũ dei. aut saluator. Joh. iij. Et signat in ablutione pedũ illoꝝ apparentiũ. qui vt dictũ est signant genus humanũ qõ in nouo testamẽto xp̃o incoꝛporatur. p baptismũ quẽ ipse primo instituit ⁊ suscepit. nõ ad auferendũ aliquẽ suũ defectũ. sed ad ꝛoꝛferendũ aque virtutẽ regenerativã. ⁊ nobis prebendũ exemplũ. Scõm q̃ requirit⁹ in pcuciendo ad gliam. est purgatio plena a pcõ p penitẽtiã. ⁊ alios modos post baptismũ. Dicit enĩ in Apo. de sanct'. Bine macula sũt ante thronũ dei. Et hoc signat⁹ in similia que est flos farine plene segregate a furfure. Furfur enĩ q̃ est cib⁹ cõiter bestiaꝝ signat pctũ. quo pascunt⁹ et delectant⁹ boues bestialiter viuẽtes. Similia aũt signat puritatẽ a pcõ. Tria sata simile designãt puritatẽ que reperit⁹ in vniuersa cõgregatione electoꝝ. in trib⁹ partibus mũdi. s. asie affrice. ⁊ europe existentiũ. vel sub triplici statu. s. actuoꝝ. ꝛemplatiuoꝝ. ⁊ platoꝝ. Tertiũ quod requirit⁹ est ꝛoꝛmitas vite cũ xp̃o p doloꝛẽ ⁊ amorem. qui sub figura panis subcinericũ fuit ostensus belle. ⁊ inde ꝛoꝛtatus. iij. Reg. xix. Panẽ enim se vocat⁹ dicens. Ego sum panis viuus. Joban. vj. Fuit enĩ hic panis sub cinere posit⁹. in igne de coctus. quãdo m humiliatiõe crucis fuit vilificatus. ⁊ igne sue dilectionis crucifixus. ⁊ mortu⁹. Omnes ergo electos ipũ oportet conformari. vt tanq̃ panis subcinericius. alb⁹ dei fiant. Juxta illud apli ad Ro. viij. ꝓdestinauit. s. electos suos cõformes fieri imaginis filij sui. Istũ igitur cibũ. id est fideles baptismo xp̃o incoꝛporatos a peccatis mũdatos. p doloꝛes ⁊ laboꝛes cũ contrare xp̃o confirmatos. comedit sanctissima trinitas. id est sibi vnit ⁊ in se trãsꝛformat in gloria. Sed in cõuiuio hoc nõ ponit⁹ subcinericius panis sine vitulo optime de coctꝛo. quia in mẽse diuine gloꝛie nullus beatus positus fuit antecq̃ xp̃us p vitulũ designatus. in ara crucis p passionẽ esset decoctus. Buturꝫ pingue designat⁹ multitudinẽ meritoꝝ xp̃i ⁊ sanctoꝝ. Lac autẽ puritatẽ coꝛpoꝝ. Et ꝓterea se nobis dimisit in cibũ in sacramento altaris. vt aliquãdo ⁊ nos efficiamur cibus ipsius transꝛoꝛmari per conꝛoꝛmitatẽ voluntatis in ipsum.

Septimo videt §. xix

Septimo videtur deus

deus imaginarie in dispositione regẽtis. Et hoc quo ad regimẽ spirituale electoꝝ ⁊ angeloꝝ. Et quo ad monarchias mũdiales. Et hoc exprimit visio Ezechiel. quã habes. j. c. De quatuoꝛ animalib⁹ ⁊ rotis ⁊ boꝛe sedente super thronũ qui erat sup firmamentũ cristallinũ. qõ extentũ erat sup capita animaliũ. Et quo ad regimẽ spirituale exponit Greg. sup Ezechielẽ. ⁊ ipsa expositio infra secũdario ponit. Quo ad regimẽ mũdiale exponit Nicolaus de lyra sup Ezech. s. de quatuoꝛ monarchijs mũdi. Et ipa ponit. ꝓmo Ezech. j. c. Et vidi ⁊c. Hec visio imaginaria apparentia. Scõa rotas apparentes iuxta ea. Tertia firmamentũ apparẽs sup capita animaliũ. ⁊ desup vestigium boꝝ sedentis sup thronũ. Ad intellectũ prime p⁹tis ꝓsiderandũ q̃ ꝓpheta videbat imaginarie nubẽ magnam ab aquilone venientẽ igne inuolutã. eo mõ quo apparet in coruscatiõe per apertura illius nubis. videbat quatuoꝛ animalia in omnib⁹ similia. licet aliqui dicant q̃ apparebat tñ vnũ. habẽs quatuoꝛ facies. Sed prima expositio magis litterę cõcordat. s. q̃ essent quatuoꝛ. Erat autẽ corpus animalis cuiuslibet eoꝝ erectus sup pedes. ⁊ in supiori parte quadratũ. ita q̃ facies hominis erat in parte animalis oppolita directe aspectui ꝓphete. ⁊ dicit pars anterioꝛ. In parte ꝛo oppolita siue posteriori facies aquile erat. ⁊ in alijs duabꝫ partib⁹ sibi oppositis facies leonis ⁊ facies bouis. ita q̃ facies leonis erat in dextera respectu faciei boꝝ. ⁊ facies bouis in sinistra. Et dicit facies aquile desup ipsoꝝ quatuoꝛ. ꝙa aquila habet collũ longũ. Et sic eleuabat sup alias tres facies. ⁊ quolibet animali erãt similr quatuoꝛ ale quarũ due erãt dimisse ad coꝛpus tegendũ. ⁊ due supius erecte ad volandũ. ⁊ p extensionẽ alaꝝ erant ista animalia ad inuicẽ iuncta sicut homines in choreis. ⁊ in quolibet horum erant quatuoꝛ man⁹ similes manib⁹ hominũ. et similiter quatuoꝛ pedes quoꝝ tibie erãt tales q̃ flexa genus equaliter flectebant⁹ ad quatuoꝛ partes oppositas. Et similiter planta pedis equaliter applicabilis ꝓcedẽdo ad quatuoꝛ partes oppositas. Et sic omnia illa animalia ꝓgredi poterãt ad quatuoꝛ ptes oppositas absq̃ coꝛporis ꝛuersione. sicut si hõ haberet oculos in parte posteriori capitis sicut habet in anteriori. ⁊ genua equaliter flexibilia ad partes quatuoꝛ. ⁊ plãtas equaliter applicabiles ad ipas partes. posset ambulare ad quatuoꝛ partes oppositas sine coꝛporis cõuersiõe. Apparuit exinde vna rota cõpolita ex duob⁹ circulis habẽs quatuoꝛ facies. id est quatuoꝛ semicirculos ⁊ aspectus rotarum ⁊ opus caꝛ quasi visio maris id est talis coloris sicut videt⁹ mare quãdo est ꝙturn. Quasi si sit rota ī medio rote. id est vna transiens p mediũ alteri⁹ intersecando se inuicẽ. plena oculis. id est picturis ad modũ oculorum. sicut est in cauda pauonis. Quocunq̃ ibat spiritus ⁊c. id est ventus turbinis. vel spũs viuificãs q̃ erat in rotis. Et similitudo sup caput animaliũ quasi firmamenti. id est celi stellati. ⁊ sup firmamentũ erat thronus saphirin⁹. ⁊ super thronũ effigies hominis sedentis ad cui⁹ nutũ mouebant animalia ⁊ rote. penne coꝝ recte id est sursum erecte alterius ad alterũ. qz rangebãt se extremitatib⁹. quasi sonũ sublimis dei. id ẽ sonũ tonitrui qui

Expositõ visionis ezech⁹ ꝓphete.

dicit sonus dei quasi son⁹ ab eo factus. Ū starēt demittebant penne ille. s. penne q̄ exigebant cū volabāt. Deinde dimittebant sicut fit cū aues cessant a volatu. Cum fieret vox sup firmamentū. id est p̄ceptū sedētis in throno velut aspectū arcus. id est yridis qui est splēdidus. Et sicut ignis inuoluēs sicut apparet in chorusc̄atōib⁹ magnis. quatuor penne erāt quatuor ale. Dicit ergo nicolaus de lyra. q⁹ designat p̄bera mala vētura de p̄pinquo in hierlm maiora q̄m paterent trāsfari in babyloniā. Per ventū igit turbinis t nubem designat exercitū babylonis venientē ab aquilone. Per ignē incendentē intelligit incendiū cuiuslibet tēpli futurū. Per quaternariū aīaliū t faciez t rotaz intelligit quaternari⁹ numerus regnoz magnoz. sibi inuicē succedentiū. s. chaldeorum. psarum. grecoz. t romanoz. que regna infestauerūt pp̄lm iudeoz. Nec mirū q⁹ idē nūer⁹ pluribus siderū multitudinibus figurat. Nā t Gen. xli. anni fertilitatis t sterilitatis pluribus rebus designari sūt. s. spicis t vaccis. Per facīē ergo leonis q̄ est prima fm descriptionē hebreoz signat regnū chaldeoz seu babilonioz q̄ fuit primū inter ista quatuor. Unde t per babylonis frequenter vocat leo in scriptura iuxta illud Jere. iiij. Ascēdit leo de cubili suo. Et fm aliquos habebat ymaginē leonis in vexillo. Per facīē hominis intelligit regnū medoz t psaz. qđ successit regno chaldeoz. Illud enī regnū seu dñium tractauit humanius pp̄lm iudeoz q̄m cetera. Unde t cyrus dedit licentiā redeūdi in iudeā. Per facīē bouis signat regnū grecorū q⁹ sicut bos īpellit cornib⁹. ita regnū greco⁹ illū pp̄lm dei molestauit. t maxīe tpe antiochi illustris. Unde vocat antioch⁹ cornu modicū. Dan. viij. Per facīē aūt aquile intelligit regnū romanoz. Unde t aquila signū est humani imprij seu vexilli. Per alas intelligit angelica prūs p̄sidēs istis regnis. q⁹ ista inferiora administrant p angelos. Per b aūt q⁹ aīalia t rote ibant ad quatuor ptes signat dilatationē istoz regnoz ad alias ptes. Per velocē motum t terribilē aspectū intelligit robur t ferocitas coz. Per man⁹ aūt opa eo q⁹ man⁹ est organū organoz. Per firmamētū qđ erat sup capita aīalium. signat ps superior mūdi q̄ est locus brōz. Per sedentē in throno supra firmamentū signat de⁹ p̄sidēs omni creature t celesti t terrestri. ad cui⁹ nutū oīa disponunt. Unde t ad p̄ceptū sedētis in throno. aīalia quiescebāt t mouebant. quia ipe mutat tpa t etates transfert, regna atq⁹ ostituit. Dan. ij. Per hoc aūt q⁹ apparebat in forma humana. figurabatur q⁹ erat in tpe humanādus. Per b q⁹ apparebat i specie electri. qđ est auro vel argēto fulgidius. figurabat sapientia et cui⁹ nō est numer⁹. Per b q⁹ a pte superiori retinebat a lūbis t sursū retinebat splēdorē interius. Et in parte inferiori a lumbis t infra emittebat splēdorē exterius. intelligit q⁹ diuina sapiētia. pur est in ipo est nob occulta. Manifestat aūt nobis aliqualr p suos effect⁹ fm q⁹ dicit Ro. j. Invisibilia dei p ea tē. Sic igit in p̄dicta visiōe describit diuine p̄sidētie superueniēs stat⁹ sine virtus. Et Gregorij expositio. Primo ponit reprobor⁹ p̄ditionē signatā in turbine. calgine t igne. quos xp̄us iudicat. Secōo electoz sanctā conuersationē signatā i animalibus t eoz circūstātijs. p̄cipue de rotis seq̄ntib⁹ ea q̄ designāt sacra eloquia. Tertio angeloz p̄fectionē signatam in firmamēto t throno q̄ erāt sup aīa. Quarto xp̄i dei t hominis sup oīm exaltationē t illustrationē. similī homini sedenti. Vidi t ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone tc. Quia ventus aquilo acrem p̄stringit in frigore. nō in congrue turbationē maligni spirit⁹ designat. Venit ergo ventus turbinis ab aquilone. cum vitā iudaici populi malignus spūs in temptatiōe deus sit. Sequit Nubes magna. Quia quāto plus exercet in credulitate. tāto amplius obcecari meruit ignorantie caligine ad cognoscendū xp̄m. Et ignis inuoluēs. Qui designat malicīā in p̄secutionis iudeoz erga xp̄m et suos. Et splendor in circūitu eius. Quia tū p̄secutio in iudea acta est apostoloz p̄dicatio dispersa est in mūdo vniuerso. Et de medio eius. id est ignis quasi electri. Electrū designat dñm Jesus xp̄s. In electro enī aur⁹ argentū igniq⁹ miscet. Et argentū ad claritatē crescit. Unde t signat naturā humanā in christo. quasi crescentē ad gloriā t manifestationē sue diuinitatis. Aurū vero a suo fulgore p̄pallescit. t signat naturā diuinam in christo. que a sui fulgoris potentie per opera sue humanitatis se temperauit t vtraq⁹ natura diuina t humana in ipo vna persona fuit. Electrum ergo in igne est deus homo factus in p̄secutione. Et in medio eius similitudo quatuor animalium eius. scilicet sive electri sive ignis. Per ista quatuor animalia signantur quatuor euangeliste. vel etiam omnes perfecti qui christo sunt uniti. t a malis persecuti perfecta opera iuxta euangelica p̄cepta egerunt. Et hic aspectus eorum similitudo hominis in eis. quia videlicet sancti homines vitam similem tenent christo. quin per excellentiam dicitur homo in p̄senti. et demum similitudinem glorie cū ipso in corpore et anima in futuro recipiunt. Et quatuor facies vni et quatuor penne vni. scilicet animaliū predictorum. quia per faciem homo cognoscitur. et per fidem a deo cognoscimur. et ipsum cognoscimus. ideo p faciem fides sanctorum designatur. Et quia per pennā in altum corpus auis subleuatur. Ideo per pennā contemplatio qua mens ad deum leuatur significat. Quatuor ergo facies uniuscuiusq⁹ animalium sunt et quatuor penne. quia noticia fidei qua cognoscuntur a deo ipsa est in vno que est simul in quatuor. et similiter vna de contemplatio. ita vt facies pertineat ad noticiā humanitatis. penna ad cognitionē deitatis. Et pedes eorum pedes recti. quia scilicet sancti ad mala mundi que relinquerunt non reflecuntur. Et planta pedis eorum planta pedis vituli. quia scilicet predicatores t alij sancti in locutione habent maturitatē. in actiōe fortitudinē i mente discretionē designatā in diuisione vngule pedis vitule. Vitulus etiam mature incedit. et fortiter laborat. Et scintille quasi aspectus eris candentis. Es quod est sonorum. signat predicationem. quia in omnē terrā exiuit sonus eorum. scilicet apostoloz. Es candēs id est predicatio feruida et ignita. Scintille huius eris sunt parue sententie de superna gloria ab eis expresse. q⁹ auditores incendunt sed loqui non valent etiam quod intelligunt. Et manus hominis sub pennis eorū in quatuor partes possum⁹ principales quatuor virtutes accipere. et quibus reliquę oriuntur. videlicet prudentiā. fortitudinem. iusticiam. ac temperantiam. per manus autem actiua vita designatur. et per pennas cōtemplatiua. Manus ergo hominis est sub pennis eorū. id est virtus operis sub volatu contemplatiōis. et actiua prior est tempore. Contemplatiua vero superior merito et dignitate. Et iuncte erant penne eorum vnius ad alterum. Quia scilicet omnis virtus sanctorum. omnis sapientia eorum qua alios contemplatiōis volatu trāscendunt viciss̄im sibi in pace atq⁹ vnanimitate iungūtur. Non reuertebantur cum incederent. Quia sancti sic a terrenis actibus ad spiritualia transeunt. vt ad ea. scilicet terrena nullatenus reflectantur. Sed vnusquisq⁹ ante faciem suam gradiebatur. Ante nos terrena sunt. et sancti viri in eternis que appetunt pedē boni operis ponunt. Similitudo vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor. facies autem vituli a sinistris ipsorum. Et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Iste quatuor facies desi-

gnant quatuor euangelistas propter proprietatem materie de qua agunt in euangelijs suis: similem predictis animalibus. Nam Marcus ait de incarnatione et ideo per hominem signat. Marcus de predicatione resurrectionis. et ideo p leonē figurat. Lucas de passione. et ideo p vitulū aīal immolaticū figurat. Incipit etiā euangelii et termīat circa templū. Johānes de eī diuinitate. et ideo p aquilā altissime volārē describit. Xp̄us etiam de q̄ erant fuit hō in incarnatione et ꝓuersatione. Leo in resurrectione. Vitulus i passione. Aquila in ascensione. Quilibet etiā pfectas hȝ ꝑuices p hec aīalia designatas. Dicitur aūt facies hominis et leonis a dextr̄ ipoz. q̄ de incarnatōe vnigenīti et resurrectōe oīm electi letari sunt. Facies vituli a sinistr̄ aspicit. q̄ de passione xp̄i discipuli ꝓfectari sunt. Sinistrū enī dicim⁹ q̄d nob est aduersum. Facies aquile desup ipoz ōr. q̄ diuīratē eius altus ceteris describit. Et facies eoz et penne eoz extente. Q, omis intētio operis omnisq; ꝓemplatio sercz sup se tendit vt possit adipisci que in celestibus appetit. Due penne singuloz iungebant: et due tegebāt corpora coz. Quatuor penne horum aīalium q̄tuor virtutes sunt. vidz amor: et spes in futur̄. timor et penitentia seu dolor de p̄terīs. Penne ergo sibimet iuncte sup⁹ extendunt. quia sanctoz mētes ad supna eleuant. Juncte aūt dicunt q̄ sci amāt celestia q̄ sperāt et q̄ spant q̄ amāt. Due vero penne corpa tegebant. q̄ timor et penitētia: a dei oculis eoz mala ꝓterita abscondūt. Et vnūquodq; eorum coram facie sua ambulabat. Qui se ante se pōit. vigilanter videt an defluat vel surgat: vt quotidie in bonis ex̄crescat. Ubi erat impetus spūs illuc gdiebant. Impetus spiritus est incitamentū ad virtutes varias quod est a spū. Sicut impetus carnis quem sequūtur reprobi ē instigatio ad vicia varia. Et similitudo animaliū quasi carbonū ignis ardentiū. et quasi aspectus lampadum. Qui carbones tangit incendit. Et sic qui cuz sanctis conuersat in dei amore exardescit. Lampas lucem suam longe spargit. Et sic vita sctoz etiaz longe posita p bona exempla lucet et illūinat. Et in medio aīaliuz splendor ignis. q̄ scz ignis spūs sanctus a peccatorum rubigine mentē quā replet mūdam reddit. Et de igne fulgur egrediens. Quia ipe spūs ex se per electos flammas amor̄ ꝓiicit: vt more chorusc̄atōis: et per terrorem feriat et ad amorē accendat. Et animalia ibāt et reuertebātur in similitudinē fulgur̄ chorusc̄atis. quod supradictū est q̄ cum ipa aīalia ibant et nō reuertebantur: intelligit ad vicia nō redeūt que dimiserūt. q̄d aūt hic dr: q̄ reuertebant intelligit. q̄ de cōtemplatiua vita seu contēplatōe in quo diu fixi manere non possunt ad vitam actiuā per studiū bone operatōis reuertuntur. Et hoc in similitudinē fulguris chorusc̄atis. q̄ celestia loquētib dū p eos supnū lumē intus micat ad amorem celest̄ patrie audītes inflāmat. Cūq; aspicerē aīalia apparuit rota vna sup frā. Rota scptura sacra signat. q̄ ex oīm gre ad auditoz mētes voluit. et nullo error̄ angulo a p̄dicatōis suc via retinet. ex oī gre voluit. q̄ inter aduersa et prospera recte et humiliter incedit. Circulus quippe illius preceptoz. modo sursum. modo deorsum ē. quia ipa que pfectioribus spiritualr dicūt inferioris tarta litterā congruūt. et ipsa que paruuli iuxta litteram intelligūt. docti viri p spūalem intelligentiam in altū ducunt. Apparuit aūt rota sup terram designantem peccatores. q̄ legē super corda peccantiū dns dedit habens quatuor facies: q̄ rota quattuor facies habere dicitur et eo q̄ scriptura sacra vtriusq; testamēti in q̄tuor partes est distincta. Vtrus enī testamēturz in lege et prophetis. Nouū vero in euāgelijs atq; apl̄oz actibus et dictis. Et aspectus rotaz et opus eaz q̄si visio marḡ q̄ vidz sacris scripturis p rotā signat̄ magna sunt volumia sentētiarū: cumuli sensuū. Hec immerito; materia scriptura similat. q̄ furmātur in ea sententie locutōis sacramēto baptismatis. Et aspectus eaz et opa: quasi sit rota in medio rote. Rota intra rotam est testamētum vetus. Rota vero in medio rote est testamētū nouum in veteri comp̄hēsum. Quod enī ibi futuz ꝓmittit in nouo impletū ostendit. Per quatuor partes earū ibant. Vadit rota p̄dicando cum quē promisit: et pmissum impletū oūdit. Et p q̄tuor ptes vadit q̄ in quatuor mūdi partib redemptor de q̄ loquit p̄dicat⁹ fuit. Et nō reuertebāt. s. rote cū ambularēt. q̄ dū nouū testamentū nō rescindit: dū vetus non carnaliter sed iam spūaliter intellectū tenetur. Post se nō redeūt: quia vsq; ad finē mūdi immutabilia persistūt. Statura quoq; erat rotis et altitudo et horribil aspectus ad terrorem gehenne cruciatōis. Scriptura igit sacra rotam designās staturā habet in rectitudine preceptōis. Altitudinē in celsitudine superne promissiōis. Horribilez vero aspectum in minis supplicij sequētis. Et reuertēs prophera ad loquēdum de animalib predictis dicit. Et totū corpus plenū oculis in circūitu ipsarū quatuor: quia videlicz sanctorū actio ab oīm parte circūspecta est: bona desiderabiliter prouidens. et mala solicite cauens. Et ibi notatur quomodo vicia sub specie virtutum suggerūtur. Cūq; animalia ambularent, pariter et rote iuxta ea. Et cuz eleuarētur animalia de terra. eleuabant simul et rote. Ambulabāt animalia cum sancti viri in scriptura intelligūt quemadmodū moraliter viuant. Eleuant ꝓo a terra cū se in contemplatiōe suspendunt. Et q̄ vnusquisq; q̄nto in scripta sacra pficit: tanto et eadē scripta pficit apud ip̄m. Ideo dr q̄ rote ambulabant vel eleuabātur cū animalib. Quocunq; ibat spiritus et rote pariter eleuabant sequētes eum. Quo enim spūs legentis tendit. illuc et diuina eloquia eleuātur. Legentis enī spiritus si quid in eis scire morale aut hystoricum querit sensus hunc moralis hystorie sequit. Si quid ripicū mor figurata locutio cognoscitur. Si quid contēplatiuū statum rote quasi pennas accipiūt. Cum eunt̄ ibant: cum stantib stabant: et cum eleuatis a terra pariter eleuabant. Eleuant cum eunt̄ib quia eos qui se ad vtilitatē proximi extendūt. sacra eloquia dictorum suorū passus in eius tenere disponūt. Stant rote cum stantibus animalibus. quia eos: qui fortes sunt in fide. vt aduersis eunt̄ib resistant. et contradicentes reuincant. rectitudinem suam sacra eloquia confirmant. Cum eleuatis eleuant̄ur. quia in quantum quisq; ad alta contemplationis et perfectionis profecerit. tantum ei sacra eloquia de altioribus loquūtur. Spiritus vite erat in rotis. quia scilicet dilectionē dei et proximi capim⁹ in eloquijs diuis que vita est anime. Et similitudo super capita animaliū firmamenti. qnasi aspectus cristalli horribilis. Nomīe firmamenti potest intelligi angelica natura que creata est cum libero arbitrio flexibili ad bonū et malū. Quibusdam autem ex eis labentibus alij confirmati sunt. ita vt̄ iam fluere non possint. et ideo signātur congrue per cristallū. quod et aqua fluxibili fit. sed ita obduratur vt liquefieri non possit. Horribilis dicitur iste cristall⁹ quia nobis pauende sunt angelice potestates. et super capita animalium extentum dicitur. quia supra intellectum nostrū sunt perfectio et gloria eorum. Sub firmamēto autem penne eorū recte alterius ad alterum. Tunc pēne animaliū recte sunt alterius ad alterū. quādo bonū q̄d ds habz primo studet cōmunicare subiaz videlicz tempalem vt doctrinā et hmōi. Et audiebam sonū alarum quasi sonū aquaz multarum. quia scz ille

virtutū sonus q̄ in aures dei prius ex pauc⁹ sanct⁹ incarnato dño fact⁹ ē. postea diffusa p̄dicatōe de xp̄o p orbez ex achaiā. i. ex plis innūeris ꝓuersis mltiplicat⁹ est. Quasi sonū sublimis dei. Quia vicz ipse deus implet mētes scōz z cordib⁹ eoz amorē infundit. Ipse ex amātibus cordib⁹ suscipit precē. Uel q: laudē dei quā prius pauci sancti postea mlti ꝓuersi in mūdo p̄dicauer̄t. De mū in celo vniti cū capite suo xp̄o sine fine plene laudabūt. Et cū ambularēt q̄si son⁹ erat mltitudis vt sonus castroz. Animalia ambulāt cū sancti p̄dicādo: z ad fidem trahēdo discurrūt. Et q: q̄s ꝓfūt in laudē p̄ditoris simul exurgūt: fit q̄si sonus mltitudis. Et q: in p̄dicatiōe cadē bellū ꝑ demōes ꝓuersi assumūt. ideo ō: quasi sonit⁹ castroz. Castra enī multitudies exercit⁹ dicunt. Et cū fieret vox sup firmamentū q̄ erat sup capita eorū. stabāt z submittebāt alas suas. Quia vicz scōz mētes cū creator⁹ sui potentiā intrēta ꝓēplatōe ꝓsiderant: vilescunt eoz aīe virtutes q̄s bñt. Et h̄ est submittere alas q̄ virtutes signāt. vel etiā cū ꝓsiderant iudicia dei que ꝓsideratio vox ō: sup firmamentū timēt z se būliant q̄ntūcunq; sancti sint. Et sup firmamētuz īminens capiti eoz: q̄si aspectus lapidis saphiri silitudo throni. Thron⁹ designāt angelos supmos. sic firmamētū inferiores. Saphir⁹ q̄ hz colorē aereū. significat dignitatē z p fectionē maiorē supioz angeloz. Et sup thronū quasi aspectus hois desup. quia vicz sup angelos etiā supremos elevat⁹ est hō Jesus xp̄s ds nr̄. Et vidi q̄si spēm electri. s. illū hoīem sup thronū. q: vicz vtraq; nā diuīa et hūana in xp̄o est vt. s. expositū est de electro. Uelut aspect⁹ ignis intrinsec⁹ p circuitū ei⁹ a lūbis z desuper. Et a lūbis vicz deorsum: q̄si spēm ignis splēdētis ī circuitu. q: scz ante incarnatōem q̄ in lūbis designat vniti genīti dei sola iudea intra se ardorē amoris ei⁹ habuit. Sed post incarnationē ei⁹ ignis resplēduit. q: vniūso mūdo gēribus dantatē spūssci effudit. Uel etiā angelos ad amorē suū p diuīnatē renuit. z hoīes ad scī ardoris sui desiderīū ex būanitate reuocauit. Nec omia Greg.

Quātum ad tertiū .§.xx.

De visiōe dei clara z cēntiali

Principale q̄ notat in auctoritate apli. dico q̄ demonstrat speculatio seu visio clara z cēntial⁹. Unī dic̄ Tunc aūt facie ad faciē. s. videbim⁹ deū in alia vita. Ubi sciendum fm Abo. sup ep̄las Pauli. i. ad Cor. xiij. sup hoc verbo q̄ dcus. fm q̄ de⁹ nō hz facē. Et ī cō cū hic ō: facie ad faciē: methaphorica locutio est. Dicimur enī tūc videre aliquē fm faciē cū videm⁹ psonā sicuti est. hoc aūt vult dicere apl's cū ait. Uidebim⁹ in patria facie. s. videbim⁹ dei cēntiā. i. Joh. iij. Uidebim⁹ eum sicuti est. Hmōi aūt visio in corpe mortali brī nō pōt. Unī moysi hoc postulāti dixit dñs. Uidebis posteriora mea: faciē aūt meā videre nō poteris. Exo. xxxiij. Uidere psonaz ex pte doctrine est videre ipsaz impfecte. puta q̄ sit nature rational⁹ q̄ sit vn⁹ viuēs magn⁹ z hmōi. Hz ds vel qualit sit cognosci nō pōt nisi videndo faciē. Sic deus videri pōt hic q̄si ex pte posteriori. q: cognoscere possum⁹ rōe vel fide deū vnū ee rōnabilē viuētē z īmēsuz: sed nō sicuti ē in essentia sua. Et si moyses pure aliq̄n vidit diuinam essentiā in corpe ꝓstitut⁹ fuit visio illa q̄si mometanea p modū passiōis trāseuntis z nō durativa p modū habitus pmanētis. sic ē visio facial⁹ patrie. Nec obstat huic scīe qđ dic̄ Jacob Gen. xxxij. Uidi dūm facie ad faciē: Nō enī pprie loq̄ndo fuit illa visio Jacob facialis. sic ē visio patrie. sed fuit visio imaginaria in q̄ sunt diuersi gradus. Alter. s. videre illud qđ apparet in ipa imagīe in qua apparet. Et alt⁹ gradus infim⁹. s. audire tm̄ verba. Ut ergo Jacob insinuaret excellentiā visiōis imaginarie sibi ostense dixit. Uidi dūm facie. Non ergo vidit deum p essentiā fm be. Tho. vbi sup. ca.

Notandū est aūt fm ipm be. Abo. q̄ sensibile aliq̄d potest tripl'r considerari. Primo p sui p̄sentiā. Sic ipsa lux que est p̄sens oculo tripl'r ꝓsiderat. Secundo p p̄sentiā sue silitudis in sensu immediate derivatā. sic albedo q̄ est in pariete videt nō existēte ipa presential'r in oculo. Tertio p silitudinē. licz ipsa silitudo nō videat ab eo. Tertio p p̄riā silitudis nō immediate derivate ab ipa re. Et diuersitate silitudis rei. sic cū vī aliq̄s hō p speculū. Non enī silitudo hois immediate est in oculo. Et silitudo hois resultans.

Quāndo igit̄ p hunc modum de visione dei. dicendū q̄ naturali cognitione solus deus videt seipm. q: in deo idem est cēntia sua z su⁹ intellect⁹ z ideo essentia sua est p̄sens suo intellectui: nec aliq̄ creatura etiā glificata p̄t eo mō deū videre sic ipse videt se ipm. q: h̄ est simpl'r infinitū a finito comp̄hēdi q̄ nō pōt esse. Unī dicit. xxxij. dicit de eo. Magn⁹ scia z inco prehēsibil' cogitatu. et sic intelligit illō Matth. xi. q̄ dicit. Nemo novit filiū nisi p̄r: neq; p̄rem q̄s novit nisi filius. s. noticia plene cōprehēsiōis. nec p dictionē excepti uā nisi excludit spūssctus. cui⁹ cū p̄re z filio ē vna plenissima cognitio. Et q̄ scīt in illa auctoritate xp̄i. Et cui voluerit filius revelare. Intelligendū est filiū revelare alicui p̄rem nō noticia comp̄hensiōis. sic novit ipe filius patrē: sz noticia apprehensiōis sic cognoscit a scīs. Sciō mō ꝓnit scz p p̄riā similitudis rei in sensu immediate derivatā vidz aliq̄d sensibile sic albedo in pariez vidz ipsa nō assistente p̄sential'r in oculo sed in silitudie. Sic fore angeli naturali cognitōe deū videt. z hec visio fuit in angelis mal's añ lapsuz. Hz maiori lumīe supaddito. s. lumine glie angeli ꝓfirmati videt deū facie ad faciē. i. distinctissime suā essentiā. Unī salvator Matth. xviij. inquit. Angeli eoz in cel'is vident faciē patris. Et silr scīt lumīe glorie eis cōmunicato faciē dei vident. Ob quod ardēter postulabat p̄s. xli. dicit. Quā veniā z apparebo ante faciem dei. Et de ipso lumīe glie ait idem p̄s. xxxv. In lumine tuo videbim⁹ lumē. Ob quod lumē q̄dā dicerūt ee quādam silitudinē dei creatā. Hz hoc ee oīno falsum z impossibile. patet be. Tho. vbi s. ca. Et p̄ma ē q: nūq; pt aliq̄d cognosci p cēntiā si cognoscat p silitudinē q̄ nō conveniat cū ipsa re in specie. Lapis enī nō pt cognosci fm illud qđ est nisi p spēm lapidis q̄ est in aīa. Nulla enim similitudo ducit in cognitōem cēntie alicui⁹ rei: si differat a re illa fm speciem: et multo minus si differat fm genus. Non enim per spēm equi vl albedinis potest cognosci cēntia hois: z mlto min⁹ cēntia angeli. Multo igit̄ min⁹ p aliq̄m spēm creatā q̄cunq; sit illa pt videri divīa cēntia: cū ab cēntia divīa pl⁹ distet q̄cunq; spēs creata in aīa q̄ spēs eq̄ vel albedis ab cēntia āgeli. Unī ponere q̄ ds videat solū p silitudinē seu p q̄ndā refulgentiā clarit̄ sue est ponere divīnā cēntiā nō videri.

Scōa rō est q: cū aīa sit q̄daz silitudo dei. visio illa magis essz speculari z enigmatica q̄ est ī vita q̄ visio clara et apta qui promittit sanct⁹ ī glā: z in q̄ erit beatitudo nostra. Unī aug. dicit hic in glo. q̄ visio dei q̄ est p silitudinē ptinet ad visionē speculi z enigmatis. Tertia rō ē quia seq̄ret q̄ beatitudo homis ultima cēt in alio q̄ in ipso deo q̄ ē alienū a fide. Seq̄ret etiā q̄ naturale desiderīū homis' quod est pueniēdi ad p̄mā rez causam et cognoscendi ipam p seipsam essz inane. Videt ergo divīna essentia p seipam in patria: z nō p similitudines creatā. Et h̄ est qđ dic̄ apl's Rom. inferius. Tunc cognoscam sicuti z cognitus sum. i. sicut deus cognoscit essentiam meā. ita deū cognoscam p cēntiā suam. Nō tamē ly sicut: importat equalitatē sed silitudinē. Sicut ergo in lumine glie qđ tn̄ est q̄d creatū elevatus intellect⁹ videbit lumen divīe cēntie. Ad quod intelligendū sume exemplum in lumine corporali. Oculus enī noster nō

De nā[illegible] minus g

est tante potentie q̄ possit fixe respicere in solem. ꝙ̄nto plus appropinquaret ad cū: tanto ineptior redderet ad videndū ipm. Ita oculꝰ intellectus būani ē ita debilis ex parte sui q̄ in tam excellenti luce diuine essentie figi nō ꝑt nisi ꝓfortet ⁊ fortificet ꝑ ꝓtutē diuinā. Et ista virtus fortificās ⁊ ꝓfortās ỏr lumē glie. Ideo ỏr. In lumine tuo ꝛc. Nullū enī lumē aliud lumē demonstrat q̄ se Neq̄ enī lumen solꝫ adiuuat vt videat luna aut stelle. Uñ ⁊ qñ luna est. xv. acre sereno. de nocte multo clarior apparet q̄ cum orīt sol. Et si q̄s accederet mille torticia de die. nō ꝑter hoc melius videret solē. Sic ad ꝓpositū lux diuina eterna ⁊ infinita ꝑ aliā lucē nō videt q̄ ꝑ se ipsam q̄ lumē glie efficit qñ intellectui creato cōmunicatur. ita q̄ lux intellectiua vnita ē cū diuina. ⁊ videt ꝑ virtutē diuinā nō ꝑ lucē suā ꝑriam. Uñ hereticus erat qui diceret q̄ intellectus btūs videt deū sine lumīe glie. q̄ hoc essꝫ dicere q̄ intellectꝰ būanus videt deū ꝓtute ꝓpria qđ falsum est. Proscquat de exemplo luc. Medi ante ipsa luce vides terrā. lapides. arbores. animalia. et mlta alia. et cū ipsa eadē luce vides solē. Qđ ꝓsidera vbi sit ista lux solꝫ meditāte q̄ tu vides solē ⁊ alia. certe nō est lux ī oculo tuo sꝫ supra re visa. Et iō te stāte ī loco obscuro vides rem q̄ est in loco lumīoso: siue rem lumīosam. Et nocte obscura vides stellā ⁊ domū aliq̄m que sit ad aliq̄ lumē posita. q̄ꝫ lumē suū nō reddat claritatez vsq̄ ad lumē tuum. Et sic vides mediāte duplici luce. vna est tui q̄ es in loco tenebroso. sꝫ oculū bes ab intra lumīosum: cuiꝰ lux ex nō extēdit. Scōa ē illa lux q̄ est diffusa ⁊ reuerberata sup illā rem quā tu vides. Que cūq̄ baz duaz deficeret nō videres. Neq̄ ꝑ lucē oculi tui solā nec solū ꝑ extraneā si tua ꝑria deficeret. Si au tē vis respicere mediante ista duplici luce sine alio medio solēī spera sua. certe bñ vales sꝫ potꝰ excecaretꝛ. Et ratio hui⁹ est. q̄ lux solis reuerberat in tua luce ꝑria. et est tanta distātia inter tuā ⁊ suā: q̄ tua refugit ipam. et sustinere nō ꝑt ꝓpꝫ excellentiā claritatꝛ. Uñ quātūcunq̄ coneris nō potes oculū fixe tenere aptū ad sperazꝫ solis. Et auem volantē inf oculū tuū: ⁊ sperā solꝫ etiā videre nō vales. Sꝫ si lux solis possꝫ vniri cū tua luce suspendendo defectū ⁊ debilitatē ipiꝰ tue lucꝫ: q̄ suspensio seq̄ret ex vnione facta. tūc respiceres solē ipm in spera sua cū delectatōe ⁊ suauitate sine reūberatōe oculoz. Nunc ad ꝓpositū sciendū q̄ due luces sunt necessarie ad videndū deū simlr vnite ꝓtute fortioris lucꝫ. Videlicz lux humani intellectꝰ et illa est debilꝫ ⁊ lux diuina ⁊ illa ē fortissima. Si lux naturalꝫ būana. s. intellectus consideraꝝ sola nihil cognoscit certitudinalr. Sic qui in tenebrꝫ est ⁊ nihil videt q̄ꝫ in alia luce possit opinari aliq̄d sꝫ nō ꝑfecte scire. Sic existēs alicūs clausus in camera obscura pōt diuinare palpando. audiēdo gustando vel odorando aliquid qđ est intra camerā. Sꝫ dubitare babz se decipi quouscz oculus illud videat virtute lucis ab extra veniētis. Et ideo aīe dānatoz errāt in cognitione dei reputādo ipm iniustū ⁊ crudelē: quia nō būt aliaz lucem q̄ꝫ ꝑriam fm sensum. cum illa iudicādo. diuinā do ⁊ opinando. Et ipse anime dānate diuīa luce. s. naturalr infusa: videns offīa alias aīas: ⁊ gliam btōrum ad ipaz afflictionē: ⁊ aliq̄n statū animaz viatorum ad suam cōfusionē: ⁊ penas aīaz dānatoz ad eoz tribulationē. Sicut ꝑz in parabola diuitis epulonis ⁊ Lazari Luc. xvi. c. Quia igit lumen glie precipit in intellectu humano lumē gratie vt supueniat ei. quia in animab⁹ damnatorū non reperit ipm lumen gre. Ideo nō sunt susceptibiles lumīs glie. et ideo deū videre nō possunt nec gliam suam. Sed anime beatoz habēt ꝓpriā lucem gratia informatā in q̄ diuīa lux illustrando secum vnitur: nō ꝓmittēdo infirmari aut exterreri. sicut fuerē exterriti oculi exteriores et interiores Petri Jacobi ⁊ Johannis in trāsfiguratiōe dei. q̄ ad hoc erāt mortales. fcā ergo illa vniōe ꝑ lumē glie. Videt intellectus creatꝰ in virtute intellectꝰ increati. Et sic lux naturalꝫ que erat ḡ riosa sup se eleuata a gliosa q̄ nō est aliud q̄ꝫ verbuz diuinū ecnū tanq̄ solaꝝ radiꝰ a ꝓcedēs videt lumē glie gliosuz deū ⁊ oēm creaturā sup quā talꝫ lux spargit Et q̄ illa lux totū videt: nihil ei absconsum ē. ideo q̄libꝫ secūs videt oēm creaturā vbicūq̄ sit. Sic oculꝰ būanꝰ si essꝫ in sole vnitꝰ cū suo radio claro. certe videret vbiq̄ cunq̄ sol attingeret et irradiaret ex se et in sole videret plꝰ ⁊ minꝰ: fm q̄ illa vnitas esset ꝑfecta. Et q̄ aīa xpi ꝑfectissime fuit vnita cū ꝝbo ecno ⁊ est. iō ꝑfectissime videt ꝝbū ⁊ oīa q̄ sunt in ꝝbo. Alie aūt aīe plus et minꝰ vident fm qđ sunt plus vꝫ minꝰ vnite fm ꝑfectōem caritatis: q̄ est cā huiꝰ vniōis ⁊ visiōis facialꝫ. Et sic habes q̄ lumē glie nō est creatura. s. aliq̄ de ꝑ se reputans creatorem. Sꝫ est ipe creator lumē glie sue vnitꝰ intellectui būano. Et sic in lumīe tuo. s. ꝝbo diuīo videbimꝰ lumē. Uñ et Jobes in apoc. circa finē dicꝫ q̄ ī illa ciuitate super na nō vidit solē: nec lumē lucerne ibi est. sed agnꝰ scꝫ verbū eternū illūinat illā. Ad hoc etiā facit qđ dixit xpus. Matb. ꝛ
Justi fulgebūt sicē sol in reg̃ ꝑre mei. i. lux verbi: qđ verbū est sol vite ecne. Et lux cuiuslibet beati erit qđ vnuz ꝑ vnionē nō ꝑ ꝙuersionē. Nō enī ꝙuertet lux ꝝbi. Sicē nec natura sua qua idē est in natura aīe dtē vel glie ei⁹. Sꝫ sicē in mysterio incarnatōis salua vnitate cuiuscūq̄ ꝓprietate nature vnita sunt diuīitas ⁊ būanitas: diuinitate ꝑmanēte impassibili: būanitate subiecta mortalitati: deus ⁊ hō vniti sunt in vnitate ꝑsone. ita lux increata cū luce aīe vnita erūt vnū. nō qđē vnitate ꝑsone: sed vnitate caritatꝫ ⁊ amicicie ꝑfectissime. remanēte trā deitate in sua ꝓtute ⁊ glia finita. Et aīa beata cū sua ꝓtute et glia finita. Uñ dñs Jhs in oīōe ad patrē facta post vltimā cenam inqt. Volo pater vt q̄s dedisti mihi sint vnū: sicut ⁊ nos vnū sum⁹. Ego in eis ⁊ tu in me vt sint cōseruati in vnū: ⁊ videant claritatē quā mihi dedisti. Joh. xvij. Tunc. s. in patria videbim⁹ facie ad faciē. Et dicit deuotꝰ Bernꝰ. Felix aīa q̄ terreno rsoluta carcere libera celū petit. Que dulcissimū dñm facie ad faciē cernit: vbi verꝰ sol iusticie mira suc pulcritudis visiōe oēs recipit. Et illa vnitos celestis patrie ciues illūinat: vt luceant ipsi lumīe videlz illūinante vltra oēm solis nostri splendorē immortali adherentes deitati. Et in huiꝰ figurā dixit regina Hester vxor Assueri maximi regis qui interpretatꝫ beatitudo. significans aīmā summi regis Jesu christi qui est vera beatitudo. de ipso loquēs Mirabilis es valde dñe ⁊ facies tua plena est omniū gratiaz. Et. iij. Reg. x. in figurā dicit q̄ vniuersa terra desiderabat videre vultū Salomōis. ¶ Quantuz ad tertium modū videndi sensibilia. scz ꝑ ꝑsentiā similitudinis nō ímediate deriuata ab ipsa re. sed deriuate a similitudine rei. sicut videt homo per speculuz. Sic isto modo videm⁹ seu cognoscim⁹ deum cognitione naturali in vita ista. Et sic exponit. Videm⁹ nūc. i. per rationem nālez nostrā. Et si addaꝝ lumini naturali fidei luz men qđ est supnaturale, adhuc plenius videm⁹ deum in vita ꝑsenti. sed tale lumen fidei si non sit caritate formatum: nō sufficit ad conducendū ad lumen glie. Int deum enī ⁊ aīmā est infinita distātia perfectiōis virtualis. Deus enim infinitꝰ: ⁊ quelibet eius virtus infinita. Anima aūt sicut ⁊ q̄libꝫ creatura est finita ⁊ potentie finite. Cū igit finitū nō possit cōprehendere infinitum nō poterit anima deū cōprehēdere nisi efficiatur vnū cū eo. et sic q̄dāmō efficiet infinita. Hoc aūt caritas operat. q̄ qui manet in caritate: in deo manet ⁊ deus in eo. j. Joh. iiij. c. Et. j. Corinth. vj. Qui adheret deo. s.

per dilectionē vnus ſpūs eſt cū eo. nō q̄dcz ſubſtātialr ſed affectualr. Habz enī amor ſm Dyoni. vim vnitiuaz et calor assilatiuā q̄ dīūſa vnit z abū in assumentē ꝓprie. Sume exēplū in agno vl alio cibo qui a nob comedet ref. Certū eſt enī q̄ agn⁹ cū mltis ḡdibꝫ pfectōis nālis ſit inferior boīe nūq̄z vnū effici poſſz cū boīe niſi p vnū modū ſcz p calorē nālez homis ipm agnū in abū ſum ptū durigētis. z in ſubiam ſui ꝓuertentis. Et ſic agn⁹ q̄d ammodo effiat hō. Dz ſi hō comederet venenū vl rem venenatā nō poſſz illō ꝓuertere in ſe. Et rō hui⁹ ē. quia illud ſumptū extinguit calorē nālez q̄ fit digestio z conuersio. Sic etiā ſi comederet lapidē vl ferrū: nō ꝓuerteret in ſe ppt ſui duriciā z frigiditatē. Illi enī cibi dicūt ē ꝓportionati būane nāe: q̄ participāt cū calore: z ſunt ſine reſistētia defacili ꝓtibules i ſubiaz ſuā. Sic ad ꝓpoſitū dicendū. Si hō vult ꝓuerti in deū z effici deus ſcz p participationē. optz q̄ comedat ab eo. i. incorporet ſeu vnīat p calorē ſue infinite caritatis. Dz deus ipſe non comedit cibū. i. nō vnit ſecū in gl̄ia cū qui caloꝛē caritatis hic nō habuit feruēter. Nā z de q̄busdā repidis dic ipe Job. apoc. iij. Quia repid⁹ es incipiā te euomere de ore meo. Tedid⁹ ē q̄ fidē hz ſine opibꝫ z absq̄z caloꝛe caritatis efficacit maner. Et iō aplus faciens cōparationez inter virtutes: ꝓdidit q̄ maior hoꝛ ē caritas. Uez q̄ nihil pōt amari niſi ſit cognitū. iō ad amoꝛē caritatis exigitur primo cognitio rei q̄ ad ſufficientiā haberi nō pt: niſi p fidē. Et ne hō deficiat vl oberret a fine vltimo iā cognito exigit ſpes p quā tendat in illū finē. Uñ et de bis tribꝫ tanq̄z necessarijs ꝺr Eccl. ij. Qui timetis deū credite illi. ſ. p fidem: z non euacuabit merces vra. Et ſequit imediate. Qui timet deū ſpare in illū. z in ꝓbole etatiōe veniet vobis miſcōia. Et exinō ſeqtur. qui timetis deū diligite illum: z illumiabunt corda vra. Et tal cognitio ſcz habita ex lumie gre z caritatis. poſſet etiā dici q̄ nō ita ꝑfecta viſio facialis reſpectu. ſcz eius q̄ ſoluz eſt p fidē vl ratiōnē nālem. Uñ ꝑſal. xxx. de electis ait. Abſcondes eos. ſ. a turbinibꝫ mūdi z occupatiōibꝫ eoꝝ in abſcōdito facies tue. i. in facie vicz cognitōis gratioſe a te eis collate: et reprobis abſconſe z ignorate.

¶ Laplm. vij. De intellectu practico quō dz exerceri.

Debet quoq̄z aīa oculo ſuo ſiniſtro. i. intellectu practico vti ꝓtualiter. ſ. ad bñ opandū. Intellect⁹ enī bon⁹ ait ꝑſal. cx. oīb⁹ facientibꝫ eū. i. bonū intellect⁹ in illis eſt q̄ nō ſolū ḡrunt intelligere vt sciant: ſz etiā vt facāt facientes bonū q̄ intelligūt. Scienti enī bonū z nō facienti pctm̄ eſt illi. inq̄t Jacob⁹ i canōica ſua. c. iij. vñ et idē ꝑſal. 122. ps. Sicut oculi ſeruoꝝ in ma. do. ſuoꝝ. ſcz ſunt. ita oculi nr̄i ad dñz deū nr̄m. Oculi ſeruoꝝ dicūt ee in manibꝫ dominoꝝ ſuoꝝm. ſcz ad videndū. ſi aliquid in manibꝫ bñt ad ꝓferēdū. vl ſi aliq̄d bñt ad pcutiēdū. vl ſi aliq̄d habent ad exercendū vt illō opent. Et ita oculi electoꝝ ſunt directi ad dñm ad ꝓſiderādū largita z dāda bñficia illata z ꝓferēda ſupplicia: z iuſta agenda exercitia: vt ꝓſiderent q̄ dñs vult eos agere. ſic ſerv⁹ ꝓſiderat opa q̄ vult dñs ſu⁹ eū exercere Et ſic oculi ſuoꝝ ſunt in manibꝫ dñoꝝ. i. in opibꝫ q̄ volunt dñi ab eis. Et q: mlta ſunt que a nobis inſpicienda z ꝓſiderāda ſunt ad agenduz. ideo Jobes in apocalip. vij. c. refert q̄ aīalia que ipſeviderunt in circuitu dñice ſedis deſignātia ſm Grego. dei electos erant plena oculis. Oportz enī oculos bre ſpūales intus z extra. inferi⁹ z ſupra. retro z antea. in dextera pte et ſiniſtra. ad valēdū bene inſpicere q̄ nob ſunt ꝓgruētia. Uñ z christus dixit cuidam ab eo illuminato.

Reſpice Luce. xviij. Et primo.

¶ Reſpice intus in cōſcientia: vt rectificetur.

¶ Reſpice extra circa creata. vt recompenſent.

¶ Reſpice ſupra ad celeſtia. vt adiuuetur.

¶ Reſpice infra ad ſupplicia. vt ad ea nō intret.

¶ Reſpice retro ad cōmiſſa vt remoueant.

¶ Reſpice ante ad pericula: vt caueant.

¶ Reſpice ad dextera ſcōꝝ exēpla: vt ſimilia agant.

¶ Reſpice in ſiniſtra prauoꝝ geſta: vt tua ꝓfundant.

Quantum ad primū. ſi.

Reſpice da ē ꝓfi tia vt n ſtificet

dicit ſaluator Lu. xi. Uide ne lumē q̄ in te eſt tenebre ſint. i. ne ſis tenebroſus in ꝓſideratōe eoꝝ q̄ intra te ſūt. Quāuis enī oculus corpal: z ſi alia videat: ſeipm videre nō poſſit. Oculus tm̄ ſpūal aīe z ſe z alia videre pt. q̄nmo vt dic Du. de ſcō vic. Oculus tu⁹. ſ. aīe nihil bñ videt ſi ſeipm nō videt. Et q̄renti cuidā gentili ab apoſtolo q̄d ſibi eet agendū ad brītudinē ꝓſequndā. Reſpōſuz eſt: noſce teipm. Ad q̄d facit illō Job. v. Uisitās ſpēz tuā nō peccabis. i. ꝓſideras teipm. Dinc z deuot⁹ Bern. ad Eugenū pa. l. ij. li. de ꝓſideratōe inq̄t. A te ꝑmū incho et ꝓſideratio tua. Nō ſolū aūt a te ſz in te finiat. Quo cunq̄z enageā ad te reuocet cū ſalut̄ fructu. Uñ z Eccl. ij. oculi ſapientis in capite ei⁹. Oculi q̄dē corpales ita ſūt ſi capite ſtulti. ſic i capite ſapientis. Dz oculi ſpūales. ſ. conſideratōis ſolū ſunt i capite ſapientis. i. ſtuoſi. nō ſtulti. i. pcōr. In capite vicz in pte ſuptori aīe vt ſm ratiōz opetur ¶ Hec aūt ꝓſideratio ſui ſm Bern. vbi ſupra in tria diuidit. vt ſcz reſpicias. q̄d ſis in naīa. de in pſona. qual in moribꝫ ſeu vita. ¶ Reſpice ḡ ꝑmo q̄d ſis in natura: z ꝓſiderans occurreret tibi illud bti Job dicentis Job. xiv. Hō nat⁹ de mliere. breui viues tpe: replet mltis miseriis z cē. et nunq̄z in eodē ſtatu pmanet. Reſpice igit q: nat⁹ es ō mliere nud⁹. ſ. z paup. miſer z miserabil. erubescēs q̄ ſis nudus: ploians q̄ nat⁹ ſis. Murmurās q̄ ſis natus ad laborē: nō ad honorē. Natus ō mliere. z ob hoc cū reatu. Primā vocē quā emittis fletus ē: quaſi exō ꝓbrans ſcōm Aug. de ciuitate dei. te in valle lacrimarum ingreſſum. Breui viuens tempe. z ideo semp cum metu. Et ipſa quoq̄z breuitas incerta eſt. Replet mltis miseriis. Et vere mltis. quia corporis z anime ſimil. Cuncti enī dies eius laboribꝫ z crūnis pleni ſunt. vt dicitur Eccleſiaſtes. ij. Quid enī calamitate vacat. naſcente in peccato z fragili corpe mēre ſterili. repletus in corpe pnaliratibꝫ infirmitatibꝫ neceſſitatibꝫ innūer. In aīa ꝺo repletus ignorantia. ꝓpenſcētia. malicia. Demū nunq̄z in eodē ſtatu pmanet. Alteratus erate ſubſtātia. bonor. moribus. affectu z nunq̄z quieſcere valens. Reſpicīdo igit quid in natura es. ad magnā būiliationē te induceret conſideratio hec. Uez z rationalitas q̄ ad quidditatem homis pinet reſpecta te ſubleuabit a detectōe tante humiliatōis ¶ Reſpice ſecūdo q̄s ſis in pſona. i. cui⁹ conditōis. ſi viz laicus. clericus. religioſus vel platus. Nam ſi laicus vt dicit Hiero. xij. q. i. c. Duo. ſunt. Licet bis tempalia poſſidere. Sed non niſi ad vſum. i. nō ad abuſum. Dis conceſſum eſt ꝓtem ducere terrā colere. inter virum z viz iudicare. oblatiōes ſup altaria ponē decimas reddere. Et ita ſaluari poterūt ſi vicia būfacēdo vitauerit. Reſpice ḡ ſi in tali ſtatu es q̄ ꝓſecta tua ſm hec rectificet. Dz ſi clericus es interptare nomē tuum vt coneris eſſe q̄d dicer. Cleros enī grece latine ſors interptat. q: ſcz ipſe clericus eſt pars dñi: z dñm ſuam partē habet. Ut aūt dic Ambroſius ō fuga ſeculi. Cui portio deus. nihil curare debet niſi deuz nec alterius impediat neceſſitatis mūere. id eſt ſollicitudis occupatione. Hec eſt enim natura ſacerdotis. Fuga abdicatio domesticoꝝm. et quedā alienatio cariſſimoꝝ: vt ſuis se abneget: qui deo ſeruire geſtit. xij. q. i. Cui portio. Illud quoq̄z eos obſeruare oportet q̄d ait apoſtol⁹ Ab oī ſpē

mala abstinere vos. ex ō vi. 7 bo. de. Ab omni. Et pcipue a familiaritate mlier. xt. lxxxi. di Clericus. 7 c. seqntib. // Si aūt religiosꝰ es: 7 sic religat⁹. i. bis ligat⁹ ligamie pce prox i baptismi acceptōe 7 ligamie obſuatiois ꝓlioꝝ in solēni pfessiōe. Respice q̄ ait Aug. di. xlvij. qntūlibꝫ Sic difficile sum exptus meliores q̄ qui i mōasterijs p fecerūt. ita difficile sum expt⁹ peiores q̄ q̄ in mōasterijs defecerūt. Dis igit deditis ꝓplationi 7 orōi ab oī strepitu tpaliū cessare ꝓuenit: 7 victu 7 vestitu ꝓtēti nullā inf se ꝓcipatez hr̄e. ſ. oīa in cōi ſm Hiero. xij. q. i. Duo sunt. Debet etiā claustro cē ꝓtect⁹. q̄ sic pisces sine aq̄ caret vita. ita sine mōasterio mōach⁹. Sedeat igit solitarius 7 taceat: q̄ mūdo mortu⁹ ē. xvi. q. i. c. Placuit.

// Si aūt plac⁹ es. respice q̄ ſm Crip. in iudicio sedes. Si enī bñ viuerſ 7 bñ docuerſ. plm instruis quō viuē debeat. Si bñ docuerſ 7 male viuerſ. deū instruis q̄mō debeat te ꝓdēnare. di. xl. multi. Tanta aūt dz esse pcellētia vite rectoꝝ ad vitā subditoꝝ: q̄tū pastor excellit conditionē suaꝝ ouiū. Nec ibi sufficiat puritas sua: nisi et puniat aliena crimīa. Un aug⁹. Qui nec regimīs in sē rōnē būt: nec sua delicta deterſit nec filioꝝ crimē coercuit: canis impudic⁹ dicēdus ē mag⁹ q̄ epūs. ij. q. vij.

// Respice tertio: qual' sis in vita: pficiens. ſ. aut deficiēs in moribꝫ. in adūsitatibꝫ 7 pſperitatibꝫ: circa q̄ oportet te tenere mediū si nō vis gdē modū. Nam vt dic̄ poēta. Est mod⁹ in rebꝫ: sūt certi denīq̄ fines. Quos vltra citraq̄ nequit ꝓsistere rectus. Jn te q̄ ꝓsiste 7 nō infra deū cimō arcolli supra nō cuadere in longi⁹. nō extēdi lati⁹ disce. Nam vt longitudo. ſ. nimia exterminiū hr̄e solet. ſlatio scissurā. altitudo ruinā 7 pfundū absorptionem Longitudinē nimiā tibi assumis: cū ꝓmitt⁹ tibi lōgiorem vitā. Latitudinē ꝙo incōgruā cū in supfluas dilatē dik animus curas. Altitudiēz ruinosam cū de se pl⁹ p̄sumit. Profundū cū se plus debito deiect. qui enī lōga sibi mentit rpa. nōne ingredit inter exterminiū. Transit enī vite termīos pducēdo vite sollicitudine. Silr animus distent⁹ in multa: multa laceret curā necesse ē. Nempe imoderata extēsio extenuationē. 7 extenuatio nimia scissionē facit. Alia vero p̄sumptio q̄d nisi ruinosa patitur est. Un Salomō Prouerb. xvi. Ante ruinā extollit cor. Nimia aūt pusillanimitas. delectio desperata quedam absorptio est. Mediū ergo in cunctis tene vt possis cōprehendere cū oīb⁹ sanctis. que sit longitudo. latitudo. sublimitas. 7 pfundum ſm aplm. Respice etiam qualis ex te sis qualis ex deo. Ex te mala: bona a deo esse nō ambigas.

Respice secūdo extra. §. II.

te sc̄z creata. ſm illō Esa. lx. Leua i circuitu oculos tuos et vide. Jn circuitu enī tuo ex oīb⁹ latere inuenis creaturas. Oīs autez creatura triplici voce te alloquit ſm Hugonē de sancto Victore. Et ꝓma est accipe bñficiuz secūda est redde seruitiū. tertia. ē caue supplicū. Et a superioribꝫ inchoando dic̄t angeli p effectum tibi. Accipe bñficium nostr. q̄ ex parte creatoris ꝓtinue tibi' impendim⁹ custodiēdo a mal' eripiendo. ad bona excitando. Et p hmōi beneficio ipsi creatori redde fuitiuz eius mādata ad implēdo. alioq̄n testes erim⁹ ꝓra te i iudicio. 7 ministerio nr̄o ad inferna detraber⁹. Dic̄ tibi cetum cū lumīaribꝫ suis. Ego tibi mortū prebeo 7 sine mensibil' pmaneres. Gratissimā lucez tibi sol porrigit ne in tenebr' redtosus resideas. 7 vt pater vere in oīa inferiora mltiplices virtutes ifundit. Et ne obscura i totum nox bēatur. luna cū stellis splendoꝝ emittit. celū q̄ decorant. Pro hui⁹ igit beneficiꝰ redde obsequiz creatori nr̄o: gratias agēs adimplens illud Ps. xxxiij. Bñdicam dñm in oī tempe. Loquit' ignis mō suo dicens. O homo quantū beneficiū tibi presto. te calefaciendo. cibos tuos decoq̄ndo. q̄ pl'a opa efficiēdo tibi gutilia. 7 sine mei gnaparione in colore nāli nutrir nō posses. Pro h⁹ igit deo redde fuitiū vt calore succēso dulcissime carter' dñm deū pre oīb⁹ diligas. alioq̄n supplicū ignis eīnt nō cuades. // Aer q̄z ñ reticet dicēs Ego tibi flatū ꝓcedo vt aspires 7 respires atz locutōez tam necessariā vt formare valeas deseruio tc vndiq̄ curando. Et aues varias suaue psonātes melos 7 i cibuz trāseūtes ꝓtineo. Redde igit fuitiū deo os tuuz ad sui bonorē 7 gl'iam aperiēdo. Aqua inār. Ego tuas imūdicias purgo 7 ferores remouco. Sitiēti nō paruū refrigeriū affero. Septies numeras piscū ad tui vsuz enutrio. Et q̄ plus est in sacris aīe tue necessarijs me pbeo. Redde g̃ fuitiū vt ipa sacra reuerear'. Et si nō ratione materie in se: rōne tñ institutiōis 7 gr̄e ibi a deo posite. Alioq̄n absorp⁹ ab aq̄s niuū: trāsibis ad calorem niuiū. Job. 24.
// Demū terre q̄uis infimū elemētoꝝ tñ copiosi⁹ oꝝ: voce te excitat dī. O hō vnde fact⁹ es nisi ex me bumo. Ego te sustēto. ego diuitias dono. auꝝ 7 argentum ceteraq̄ metalla: q̄ in visceribꝫ meis gesto. Quot generā aīaliū ꝓpter te paſco 7 retineo. Et aliq̄ q̄dē in tui cibuz vt pullos. agnos. hedos. capreas. cruos. vitulos: ceteraq̄ domestica ac siluestria. Alia ad tui adiutoriū vt equos. mulos. camelos. asellos 7 hmōi. Alia ad tui solatiū: vt symeas. caniculos. Ego q̄z herbas nō solū suaues: sz 7 q̄z plurimas medicinales ꝓduco. flores varios et fragrātes emitto fructꝰ innūeros 7 sapidos diuersis tpib⁹ offero. Pro hmōi igit bñficijs creatori tuo 7 meo recognosce te ꝙbitorē. 7 ad necessitatē nō voluptatē bis vti debere. Proximisq̄ tuis indigētibꝫ portionē p posse porrigere. Alioq̄n si ingrat⁹ inuenias' sic apta est terra et deglutiuit Dathan. sic aperiet 7 tibi vt ad centrum eius descendas ad terram miserie 7 tenebrarum. vbi nullus ordo sed sempiternus horror inhabitat. Job. x.

Respice tertio supra. §. III

ad celestia vt adiuuer': vt nō solū gl'iaz scrōz ꝓtēplerſ. sed etiā ipos in auxiliū inuocare dignerſ. Un ps. cxx. Leuaui ocu. meos i mon. vñ vēiat auxi. mihi. Nec credendū ē. q̄ bz loq̄ de mōtibꝫ materialibꝫ: q̄ inde nō magis auxiliū sperare possum⁹ q̄z ad valles respiciēdo. Sz loquit' de mōtibꝫ spūalibꝫ: siue diuis psonis supq̄bus fundamēta supne ciuitat' ſm eundē psal. sunt sita. siue de mōtibꝫ rōnabilibꝫ. i. sanctꝰ ꝓtēplatōe 7 pfectōe in alū elevat'. Et circa h⁹ tria debes respicere. Et ꝓmo q̄ ipsa oratio ad deū 7 sanctos directa fiat ꝓgruēter. in eo q̄ dicit. Leuaui oculos meos. nō oculum ait sz oculos. Debet enī eleuari ad deū 7 scōs in orōne. oculus speculatiuus. ad cōsiderandū videlicz dei 7 scrōz bonitatem et largitatē. 7 caueri dz ne oc'os ipse ad terrena tūc aspiciat. Un et Damasce. dic̄. q̄ oratio est ascensus intellectus in deū. Debz etiā erigi oculus practicus. vt sc̄z intendat opari: q̄d velit sc̄z cū postulat virtutes 7 hmōi. Sel etiā scōs oc'us pt dici pius affect⁹ in deū direct⁹. Un et de saluatore dz Job. xvij. q̄ eleuat' ocul' in celum orans dixit. Pater vēit hora: clarifica filium tuum tc. Ut doceret moral' 7 oculū intellect⁹ per attentionem. et oculum affectus per feruorē ad deum dirigendum.

Quō respiciendā sunt ecclestia.

Ps. 86.

Secundo respice: q̄ oratio ipsa fiat pluraliter. Un subdit psalmista. Jn montes. Non solum enim ad vnum sanctū sed plures dirigenda est oratio. quādoq̄z ad vnū. q̄nq̄z ad aliū: vt nos docet scā mater ecclesia. Quasdam enī gratias seu dona obtinet q̄s orōne directa ad vnum scm̄ quas nō obtinet ex orōne facta ad alium sanctū. etiam longe maioris meriti ſm cōmune iudiciū. Sicut pz p quotidianā experientiā in piculis

maris ⁊ terre. Frequenter enī in naufragijs vl' infirmitatē cōstituti recōmēdātes se Petro. paulo. Johānī vl' Laurentio. nullū inde reportarunt leuamē. Exinde recommēdantes se brō Dnico vel brō Cyriaco vel bē. Erasmo vel alijs q̄ extimant inferiores aplis. subito pricula euasere. Qō ꝓcures ꝓtingere credit. qz vult gl'iosus deus etiā minimos scrōs exaltari: ⁊ ab hoīb veneran. dum magna bn'ficia ipsis mediātib se ꝓcepisse cognoscunt. Uel h̄ etiā pōt ꝓcedere: qz aliq̄n quis cū maiori affectu et deuotōe oculos mēt'is erigit ad auxiliū postulāduz ab aliq̄ sancto. ⁊ si miori q̄s faciat otōes dirigēdo ad scōs maiores. Oratio aūt ōnto affectuosi' fit. tanto efficaci' exaudit cōmuniter. ¶ Respice tertio q̄ oratio ipsa fiat fiducialiter. Un subdit psal. Un veniet auxilium mihi. Et hoc est qō Jacob ait in canonica. c. i. Postulet aūt in fide. id est cū fiducia nihil hesitans. Et certe cām habem' sperandi auxiliū a sanctis cuz sint frēs nr̄i. Sciunt enī necessitates nr̄as ⁊ miserias: ꝑcipue cum eos invocam': exoptantez nob bona. Nez enī caritas in eis deficiat qua in vis habuer̄t ad ꝓximos. ſz ī eis ad sūmū ꝓfectōis deuenier. Cū igit' ī mūdo ꝙuersantes cuz mag affectu laborarent: in sublevandis aliorz miserijs. multo magis credendū ē. nūc nobis velle suffragari in illis in q̄bus deo bn̄placitum esse cognoscūt. Sz ⁊ posse subest eis cū voluerint. Nez enī bn̄ī essent si aliq̄d vellēt qō obtinere nō possent. Et cū ꝑ merita Abrahā. ysaac et Jacob ⁊ dauid dn̄s de' multa mala ⁊ flagella removerit a populo suo antiquo. ⁊ multa bona concesserit. vt patz ex pentbateucon ⁊ libr̄' Regum. qui tamē patres nec dum ad gl'iam introierāt: sed in limbo detinebantur: quāto mag' credēdum est ꝓpter merita apostolorum martyrū et confessorz ac sacrarū virginū. et permaxime virginis matris Marie gloriosissime: qui sunt in gl'ia et fruitione beatissima: eos qui versant in mundo multipliciter adiuuari corpe ⁊ in anima spūalibz ⁊ tēpalibz sicut ptz ꝑ exēpla beati Dominici. beati Bartholomei: et aliorum sanctorum.

Quarto respice ifra. §. IIII

Quō respiciendā sunt supplicia.

scz ad supplicia vt caueant. Unō Esa. li. dr. Leuate in celum oculos vr̄os ⁊ videte sub terra deorsum. id est non solū celestia ſz ad inferna respiciatis. sub terra enī infernus ē. Respiciēdo aūt illuc tria genera seu tres status reperies animaz. Et ex ꝓmo cognoscere poter̄ maxime

In iferno tres sūt status aiaz.

tibi cōcessam gr̄am. Ex secundo ꝑcipue tibi removēdā negligētiam. Et tertio sume tibi cauēdaz impenitētiā. ¶ Respice igitur ꝓmū statū. et bi sunt pueri siue puelle mortui sine bapt'ismo. post euangeliū divulgatū. vel re medio alio cōtra originale ordinatū in veteri testamēto. Et bi q̄ntus. pena sensibili careant: gloria tamē beatissime visionis in ꝑpetuū ꝓuāt̄ur. ⁊ q̄ntus mirū videat et deum eos ꝓuari tanta felicitate gl'ie supne sine aliqua culpa ab eis est missa. nulla tñ eis fit iniuria iniusticia.

Epbe. 2. Ex contracto enī originali pcō nascimur omīs filij ire: et debitores mortis eterne. Qō si sine vllis meritis tuis placuit pīssimo deo seq̄strare te a massa pditorum: ⁊ ad remediū cōtra debitā mortē re ꝓducere. non bēs hic certe quod cōtra deū queruleris. Sz vnde de tua liberatiōe magis q̄ illoz ammireris: ⁊ tpm affectuose venereris.

Ps. 90. ¶ Respice ad scōm statum. scz coz qui sunt in purgatorio. et ibi fm psalmistā. Oculis tuis cōsiderabis ⁊ retributiōem peccatoz videbis. Quia enī deus delictum oīno sine vltiōe nō patit̄r. vt dic Brego. de pe. dist. i. Sic etiā quātumcūq; minimū sit. qz negligētes fuerūt illi in mūdo degētes ad purgandū venialia: ⁊ ad satisfaciēdum p̄o criminalib. ideo ibi torquēter maxima pena: ⁊ que a nobis leuissima. vl' nulla extimantur delicta ibi acerrime puniūtur. sicut patz in vitas fratrū: ſz cipue de quodā religioso q̄ ob hoc q̄ accesserat ad balneandū ob quādam recreationē in aqua ibi suffocat': apparuit defunctus cū brachijs ⁊ cruribus exustis: dicens se acerrime cruciari. ⁊ ꝑcipue propter illaz delectationē balneādi. ⁊ ꝓpter hoc apparuerat cū exustione brachioz ⁊ crurū. Sz qui deū timet: nihil negligit. Ecce vñ. eorum scz q̄ debet facere ad sui salutē ⁊ purgationē plenā. Si tamē ꝑfectū dei timorē bēat: nō solū inicialē: sed etiam finalē. ¶ Respice tertio ad statū dānatoruz. Quia enī ipsi noluer̄t oculos aperire ad cognoscēdas culpas. ⁊ lacrimis diluēdas. nūc sine fructu eos aguūt in tormētis. Sicut legit de diuite epulone in inferno sepulto. q̄ eleuās oculos suos cū esset in tormentis: vidit abraam a longe ⁊ lazarū in sinu eius. Lu. xvi. Et vt dicit psal. Ipsi vidētes sic. scz damnati: admiran sunt. turbati sunt. cōmoti sūt. tremor apphēdit eos. ibi dolores vt parturientis. Ps. 47.

Et loquit de regib. i. pcōibus: qui fm terrena se regunt ⁊ habitāt in laterib aquilōis: vbi est frigus intensum. ⁊ significat iniq̄tatē: que frigidā facit animam dei amore. ¶ Ubi tria nota.

¶ Primo pene multiplicitatē. ibi. Ipsi vidētes.

Secundo multiplicitatis acerbitatem. ibi. Dolores vt parturientis.

¶ Tertio acerbitatis huiusmodi causalitatez. ibi. In spiritu vehemēti.

Uidentes q̄ damnati sic. scz sicut vidit ille diues in inferno gl'iam ⁊ requiē brōzum admirati sunt dicētes: vt refert sapiēs Sap. v. Di sunt quos aliquādo habuim' in derisum ⁊ in similitudinē improperij. Nos insensati vitam illoz extimabam' insaniā ⁊ finem illoz sine honore. Ecce quomō computati sunt inter filios dei. Ipsi vidētes sic: q̄ vbi in mūdo erant in honore: diuitijs: et delicijs. ⁊ tūc sunt in tanta miseria vt deficiat eis etiaz aque gutta. Admirati sunt dicētes. quid nobis ꝓfuit superbia: aut qd diuitiaz iactātia ꝓtulit nob. trāsierūt oia illa tanq̄ vmbra. exinde conturbati sunt cōtra deū qui habet potestatē sup plagam. scz ignis quo cruciant odientes cum. ⁊ ꝓ turbatiōe linguas suas cōmāducātes cum blasphemāt. vt hētur Apocalip. xvi. Turbati cōtra seipos adeo vt desiderēt mortē. i. sui adnihilationē considerātes melius eis esse nō esse q̄m male esse. ſz mors fugit ab eis: qz deficere nō possunt a male esse. Turbāt et cōtra eos cū quib vl' ꝑ q̄bz vl' ꝓtra q̄s male egerūt tanq̄ occasiōes coz pene. Cōmoti etiā sunt a demonijs qui eos cruciāt. q̄ nō dāt eis requiē die ac nocte. vt dicit Hiere. v. Et q: ꝑ lecto bn̄t qō dic Esa. xvij. scz sup te sternet tinea. ⁊ opimētū tuū erūt vermes. Tinea scz sinderesis remurmuratio a malo: ⁊ vermes stimuloz ꝓsac ꝓpē quā sentiūt nō aūt ꝓpt dei offensaz. Et vltra hec. Tremor apphendit eos timētes adhuc peiora pati. ⁊ p̄cipue in receptiōe corpoz suoz. Ubi cruciat' eis augebit in ꝓsentatiōe sui i finali iudicio. ꝓpter qō dr Esa. xxvij. possedit tremor ypocritas. ¶ Respice bui' multiplicis pene acerbitatē. cū dr ibi. s. in pditis. dolores vt parturientis: qui maximi sunt ⁊ q̄si mortales pur mīeres et coz clamoribz oñdunt. Magn' enī clamor magnū doloreꝫ indicat. Neq̄ enī aliqua similitudo posset induci ad declarandū acerbitatē illius doloris. omnia enī genera tormentoz bui' vite etiā si' possent reperiri in vno bene essent q̄si sud' ⁊ solatiū respectu illi' pene. ꝓpt qō dicit Esa. xxxiij. Quis habitare poterit de vob cum igne devorante. Aut quis de vob habitare poterit cū ardoribz sempiternis. q̄si di. Intolerabile erit: ⁊ tamē inhabitare oportebit pcōres. Et deuorās dr ignis ille. ꝓpter absolutionē doloris totius domus. Et sempiternus dicitur

propter durationē. Dolores enī maximi erant in aspectu iudicis supni. accusantib⁹ eū et testificātib⁹ ꝫ cum. demonib⁹. angel' bonis. ꝛ ꝓscīa ꝓpria. ac cūctis creaturis. Ūñ greg. O q̄ anguste sunt tūc vie reprobis ⁊c. Unde in ome. aduēturus ¶ Respice tertio acerbitat' causalitatē ibi. In spū vehemēti cōteres naues tharsis. Ad dñm ꝓpba hunc ꝓmonē dicit. cui⁹ spūs vehemēs est ira maxima: q̄ nī ira nō est vt in nob cōtrahi animi furor. sed iusta supplicij ꝓstituto ꝑ m greg. Est igit ira dei seuera punitio eius. Et in hac conteret. i. totaliter rerū. vt nulla pars aīe l'corpis remaneat intacta aut nō afflicta. Naues vite mētis merces portāt⁹ secū portantes tharsis. i. gaudia mūdi i ipsis pcīs q̄rentes. Interp̄tat enī tharsis exploratio gaudij. Exploramt enī hoc est q̄runt aliq̄ gaudiū suū ꝛ delectationē in diuitijs. vt auari. Alij in delicijs vt lasciui ꝛ gulosi. Alij i honorib⁹ vt ambitiosi et superbi. Nas igit naues in spū vehemēti. i. seuera mīa preter aīa ꝛ corpe. Pter. xvij. Duplici contritiōe ꝓtere cor dñe de⁹ nr̄. Et hec cā tot⁹ pene cor: q̄ q̄rentes gaudia mūdi: noluer̄t in mūdo salubr̄ conteri. Qui enī impenitēs mortif: oīno mortif ꝛ eternal' cruciab̄ ꝑm Aug. de pe. di. vij. c. fi. Et tō cuita impenitentiā ꝛ respice: ꝛ pcō res videbūt cū his malis filiū hois venientē ⁊c.

Respice q̄nto post te. ℣. V.

seu retro: scz pcā cōmissa ad satisfaciendū nō iterandū ¶ Nemo enī mittēs manū suā ad aratrū ꝛ aspicīs retro: aptus est regno dei. Lu. ix. Ponere manū ad aratrum et aspicere retro. est post assumptā pniam vl' religionez ad pcm̄ vl' ad seculū corde redire. hoc aūt̄. a regno dei excludit. Sed oculos dz q̄s retro bñe sic̄ hēbant aīalia: de quib⁹ scribit Apoc. iij. vt vicz pcā cōmissa recogitantes ea mortificēt. In cui⁹ figura legit ꝙ Abraam leuauit oc'los viditq̄ post tergū herentē arietē cornibus spinis: quē obtulit in sacrificiū ꝓ ysaac ꝓmogenito. Genesis. xxij. Abraam inrēdēs mactare ꝓmogenitū in sacrificiū suum vt deo placeret. signat virtuosum q̄ aliq̄n appetitū rōnalē q̄rit mortificare in honorē dei. dū scz nec essaria q̄ dictat rō subtrahit sibi. Sz aspicīs retro. scz ad vitam ꝑcrīā ꝛ vidēs appetitū sensualē ꝛ animalez ducē passionū: vt aries est dux ouiū infix⁹ vitijs tanq̄ spinis ꝓscīaz pugētib⁹ adeo instruit vt appetitū bestiale offerat deo carnē suam crucifigēdo cū vicijs ꝛ ꝓcupiscētijs magisq̄ in discret' abstinētijs. Quia ꝑm Hiero. Apud deū nō tam valet abstinētia ciboꝝ q̄s mortificatio criminū. de pe. dist. i. mensurā ¶ Respice q̄ retro ad opa prava commissa ꝓpter que creatura exosa efficitur deo. ꝑm illud psal. Odisti oīes q̄ operant iniq̄tatē. Que et si aliq̄n occulta sint hoīb⁹: deū tñ dare nota. Ūñ ipe dicit. Scio opa tua. q: nomē bēs q̄ vivas. s. ꝑm apparentiā ꝛ mortu⁹ es. Estovigilās ꝛ ꝓfirma cetera q̄ morte morītura erant ꝛ pniam age. Apoc. iij ¶ Respice retro ad locutōes iuniles. q: vt dz Sap̄. i. Sermo obscurus inuacuū nō ibit. Et dz ꝑmo obscur⁹ locutio. que nō habet in se claritatē edificatiōis ꝛ recte intentōis. ꝛ hic nō ibit inuacuū. i. nō trāsibit sine punitiōe. Et vt dicit apl's. i. ad Cor. xviij. Corrūpūt bonos mores colloquia prava. Ob⁹ dz p experientiā in pueris. qui cū natura pueri sint efficiūt pleni blasphemijs. periurijs. mēdacijs. cōtumelijs. scurrilitatib⁹. ꝓterea q̄ audiunt ab his inter quos cōuersant. ¶ Respice ad cogitatōes pravas. Nā vt dicitur Sap̄. i. In cogitatōib⁹ impij inrogatio erit sc̄a in iudicio dei. ac etiā punitio de ipis si nocte fuerint Unde dicit Mich. ij. Ue qui cogitatis inutile. Et mlto magis ve erit eis qui in ipsis mortant. Quod reprehendens dñs ait Hiere. iij. Usq̄quo morabūtur in te cogitationes nocie. Et ideo poeta inqt. Principijs obsta. Nam sero medicina paratur: cum mala per lōgas conualere moras.

Respice sexto que .℣. VI.

ante sunt: videlicet futura mala seu pericula. vt enī dicitur ꝓuerb. i. Frustra iacitur rbete ante oculos pennatoz. Uidentes enī pennata. id est aues rbete ante se. et ex hoc extimantes periculū captiōis: ab eo declināt. Sic et babētes pennas virtutū cum aspiciunt q̄ sunt ante se: ꝛ vident pericula imminentia sibi prouident ne capiant a dyabolo. Et in huius figurā Balaam ꝓpba cum iret ad maledicendū populū dei: aperiens oculos et vidēs ante se stantē angelū gladio euaginato ad perc̄iendū eum. intelligēs periculū suum ab itinere suspenderit. vt habet Numeri. xxij. Ad significādū q̄ si quis dispositus sit ad male ageddū. Si oculos aperit mentis ad aspiciendū quid ante se est futurū: scz deviationē a malo aliquādo desistit: ne incidat in manus dei vindentis et punientis. ¶ Debet aūt̄ aspicere ꝛ pricula future tribulatiōis. vt eis si potest debito modo obuiet. sicut fecit regina Hester ad obuiandum interfectioni totius populi sui: quā fraudulenter procurauerat aman ab Assuero primo se tuuās orationib⁹. ieiunijs et alijs humiliationib⁹. Exinde vrens humana prudentia vt posset alloqui regem et reuocatiōem persuadere prediceret sententie pauēs periculū: quod imminebat vt scribitur Hester. xvij. Et dei adiutorio sublatū est periculum Aman suspenso ¶ Debet secundo aspicere pericula futura exercitatiōis. Sunt enī quedam exercitia magni periculi inter que est prelatio. Unde Augustin⁹ in regula. Quanto in loco superiori: tanto in periculo maiori versatur. nō solum enī de sua: sed de subditoꝝ animabus habet reddere rationē. ꝛ permaxime prelatio ecclesiastica. Unde Aug⁹. Nihil est in mūdo: ꝛ maxime hoc i tempe difficili⁹ laboriosius ꝛ periculosi⁹ episcopi: aut pb̄yteri aut subdyaconi dignitate. dist. xl. Añ oīa. Exercitationē etiā negociatiōis ꝛ hospitis esse multū periculosam ostēdit sapiens Eccl̄. xxvi. dicens. Due species difficiles et periculose mihi apparuerūt. Difficile exuitur negocians a negligentia sua. sc̄z circa salutem anime: et non iustificabit caupo a peccatis labioꝝ. Et dicitur negocias nō solum ille qui rem emit ꝛ eam nō mutatā alteri vendat: sed etiam qui de materia empta artificia facies vendit. Difficile est aūt̄ inquit Leo papa: inter vendētis ementisq̄ cōmertium nō intervenire peccatū. ꝛ ideo penitēti vtilius est dispendia pati q̄ periculis negociatiōis astringi. de pe. dis. v. Qualitas. Et permaxime vbi est periculū mortale. non est etiā liber laqueis dyaboli: qui se militie mūdane voluerit implicare. Idem Leo dist. eadē. c. sequēti. ¶ Tertio debet aspicere pericula ꝓfectionis. vt videlicz vbi dubitat ꝓbabiliter in aliquo opere esse peccatū: precipue mortale non faciat illud nisi ablata dubitatiōe quādo est ex conscientia erronea. Dicit enī Ecclesiastici. iij. Qui amat periculum: in illo peribit. Sz necz coopari debet aut ratificare q̄ alij faciunt cū piculo irrationabili suo. Unde ꝛ David aquā concupitā de cisterna bethleē. quia tres viri fortes accesserūt illuc ad hauriendū eaz cum maximo periculo: q: ibi habitabāt hostes eoꝝ philistym. bibere noluit: sed effudit dicēs. quia in periculo animaꝝ suarum obtulerunt mihi aquā. ꝑmo Paralip̄. xi. Felix etiā quem faciūt aliena pericula cautum.

Respice septimo .℣. VII.

a dextris sanctoꝝ exempla. sc̄z vt similia agant. dicitur enī Ezech. i. de animalib⁹ electos significantib⁹ q̄ oīe corpus eorum et manus plena oculis erant. et q: idem

Quō respiciendā sūt instā tia pcīa.

Quomō ꝛspicīēda sunt sc̄oꝝ exempla.

prophēta vidit in alia visione aquā egredientē a latere dextro.et oīs ad quos puenit aqua ista salui facti sunt Ezech̄.xlvij. Que aqua significat gr̄am virtuose cōuersationis p̄cedentē a ꝯgregatōe sc̄tōꝝ designatā p latus dextrū.ideo respice ad dexterā viram.sc̄z sanctoꝝ vt imiteris. Unde Job. Respiciet sc̄z hō homies ⁊ dicet. Pec caui ⁊ vere deliqui:⁊ vt erā dignus nō recepi.xxxiij.c.

¶ Respice igit̄ primo q̄ sancti ⁊ p̄maxīe caput eoꝝ x̄ps. habent in se hūanitatē in verbis ⁊ opib̄ suis cōpatiendo aliox miseriis. Un̄ dicit ap̄ls ad Thytū. Apparuit benignitas ⁊ hūanitas saluatoꝝ nostri dei.vi3 in recipiendo p̄cōres nō abhorrēdo paupes.flendo cū flētib̄. subuenēdo infirmātib̄ ⁊ hmōi. Et vt ōr Sap̄.xij. Docuisti pplm tuū p talia opa.q̄n oportz iustū esse et hūanum. Un̄ dicit Job in dicta auctoritate. Respiciet homines. Homo aūt dicit ab humānitate.id est videbit iustos esse hūanos. Secūdo hūt puritatē:nam ⁊ de minimis q̄ peccata nō reputant sibi ꝟscientiā faciunt. Un̄ ⁊ Aug.in li.ꝟfess.publice fatet̄ se peccasse in aspectu arcaneox capientiū muscas in telis suis.et canē inseq̄ntem lepoꝛē. Et cū puer erat ñ libēter iret ad scholas seu discere nisi ex metu verberū et hmōi. De beato Hiero.narrat Eusebius minima p̄cā: vt verba ociosa amarissime deflebat tanq̄z scelera. Simil̄r et in p̄ma collatōe abbatis moysi dicit q̄ aīa sancta ⁊ p̄fecta etiā leuissimas cogitatiōes p̄cōꝝ.in puncto tangēres reputat q̄si vt magnā fornicationē timēdo ne ōs deserat eam. Et iō dicit Job q̄ aspiciens homies.i.sanctos dicet.peccaui.hoc ē considerādo q̄ de minimis illi nō faciūt ꝟscientiā non se excusant sed accusant de suis sceleribꝫ dicendo pecca uit. ¶ Tertio hūt sancti multā aduersitatē. Ego enim arguo ⁊ castigo. Et Judith.viij. oīes qui deo placuer̄t ab initio p mlt̄as tribulatōes transierūt fideles. Uō maxime fuit impletū in x̄po discurrendo p eius vitā ⁊ mortē. Et ideo vt ait ap̄ls Heb. xij. Aspicientes i actorē fidei ⁊ ꝟsūmatorē Jēm:q̄ sustinuit crucē ꝟfusiōe ꝰtēpta. Et iō vt dicē Job q̄ hoc aspiciendo dicūt homies vt erā dign⁹ nō recepi. Nam si innocētes et iusti tanta ꝓpessi sunt.nihil est q̄ō recepi aduersum respectu eoꝝ que merui.

Respice octauo q̄si. ℔. VIII

Quomō respiciendā sit p̄a uox gesta

nistris prauox gesta.vt tua opa ꝟfundant. In sinistra enī parte mali collocandi sunt in iudicio.q̄ sinistrā intentionē habuerūt ⁊ sinistra opa fecerūt. Uox ꝟsideratio ꝟfusionē inducit nō modicā fuis dei. Propt̄ q̄ ōr Esaie.xxiij. Erubesce sydon ait mare. Mare signat vitam ⁊ cōuersationē p̄cōr̄ ⁊ mūdani. Esa.lvij. Cor impiū quasi mare feruens. Sydon aūt ciuitas insula maris significat ꝟuersatōes religiosoꝝ ⁊ spūaliuꝫ qui sunt separati a mūdo. Uz q̄ mare dicit sydoni vt erubescat sig̃t fm Greg. q̄ vita secular̄ inducit ꝟfusionē vite spiritualī ex ꝟsideratōe suc actōis. Et b̄ tripl̄r ¶ Primo ꝟsiderando q̄s tū laborant tempalia ꝯgregādo ⁊ mala operando. Unde Piere.ix.ōr.vt inīq̄ agerēt laborauerunt. Et sapie.v.dicūt ipsi reprobati. Lassati sum⁹. in via,iniquitat̄ ambulauim⁹ vias difficiles. Un̄ in vitaspatr̄ legit̄:q̄ cum pelagia publica meretrix ꝓgeret ad ecclesiam in Alexandriā vbi erant multi epi cōgregati vn⁹ ex eis sanctissim⁹ fixe intuitus est eaz.admirās de ornatu eius ⁊ studio adhibito ad capiēdas animas. Et de mū conuersus ad alios epos dixit cum multis lacrimis Ista meretrix ꝟfundit ⁊ condēnat nos Non enī tempe vite mee ego habui tantā diligentiā ad placēdum deo quantā ista habuit diligentiam ⁊ sollicitudinē ad placendū mūdo. Demū oīō ei⁹ ꝟuersa est ad fidē ⁊ pniaz. Magnā erubescentiā dz b̄re homo q̄ plus faciat ꝓ mundo ⁊ dānatiōe eius q̄ꝫ p deo ⁊ saluatiōe sua. Unō ap̄ls ad Ro.vi. Humanū dico ⁊ē. Sicut exhibuistis mēbra vestra fuire inīq̄tati ad inīq̄tatē.ita nunc exhibete ea seruire iustitie i sanctificationē.idest nō minus labore ꝓ deo q̄ꝫ feceritis p mūdo. ¶ Sēdo vita mūda nox ꝟfundit vitā spūalīū inq̄ntū sunt sollicitiores ad inquirendū diuinos modos agēdi diuitias:⁊ cautiores ad vitandū damna tempalia q̄ꝫ spūales circa spūalia. Un̄ x̄ps Luce.vi. Filij huj⁹ seculi prudentiores filijs lucis in sua generatiōe sunt. ¶ Tertio q̄ magis dolent de damnis mūdi q̄ꝫ multi boni de dānis anime. Qui enī amittit subitam vel aliquē ꝟsanguineū:dolet aliq̄n vsq̄ ad mortē:sicut experientia docet. Sz p dānis aie et amissiōis gl̄ie vix pōt q̄s dolere ⁊ vnā lacrimam ab oculis extorq̄re. Sz vt dicit Aug⁹. Sciat se culpabilē reū q̄ deflet dāna amici vl̄ rpis.i.rpalia ⁊ pcā comissa nō deflet. Et b̄ ꝓcipue q̄n ꝓcedit ex paruitate doloris ⁊ amoris dei. Deduc q̄ quasi torrentē lacrimas:⁊ nō quiescat pupilla oculi tui. Trenoꝝ.ij.

¶ Cpl̄m.viij. De ratione superioꝝ et inferioꝝ.

Sciendū q̄ ratio ⁊ intellectus in homīe possunt eē diuerse potentie fm bc. Tho. in ꝓma ꝑte.q.lxxix.arti.viij. Differūt hoc mānifeste cognoscit̄ si vtriusq̄ ꝟsideret actꝰ. In tio ⁊ intelligere enī est simpl̄r veritatē intelligibilē appēdere. Ratiocinari aūt est p̄cedere de vno intellectu in aliud ad veritatē intelligibilē cognoscendā. Et q̄ angeli perfecte possidēt fm modū sue nature cognitiōem intelligibilis veritatis.nō hūt necesse,p̄cedere de vno in aliud.sz simpliciter ⁊ absq̄ discursu veritatē rei appēdūt.⁊ ideo dicunt intelligentie seu intellectuales.homies vo ad intelligibilē veritatē cognoscendā puenīūt p̄cedendo de vno in aliud. Et iō homies rōnabiles dicunt. Un̄ pars q̄ ratiocinari cōpat̄ ad intelligere:sicut mouere ad quiescere:vl̄ sicut acq̄rere ad hr̄e.quox vnū est p̄fecti:aliud imperfecti. Manifestū est aūt q̄ quiescere ⁊ moueri nō reducunt ad diuersas potētias.sed ad vnā ⁊ eandē etiaz in rebꝫ materialibꝫ.q̄ p eandē materiā aliq̄d mouetur ad locū ⁊ quiescit in loco.multo igit̄ magis p eandē potentiā intelligim⁹ ⁊ ratiocinamur. Aug⁹. etiā dicit sup Genesim ad lr̄am q̄ illud q̄ bō irrōnabiliby aialiby accedit est ratio vl̄ mēs vl̄ intelligētia.vel si q̄ aliq̄ alio vocabulo cōmodi⁹ appellet̄. Et sic patz q̄ ratio et mens sunt vna potētia realr̄ sed differunt rōne. ¶ Item nota q̄ intelligētia nō est alia potentia ab intellectu. ¶ Pro cui⁹ declaratōe dicit bc. Tho. vbi. s. q̄ hoc nomē intelligentia ꝓpie significat ipm actū intellect⁹ q̄ est itelligere. Un̄ in q̄busdā libr̄ de arabico translat̄ substātie sepa rate quas nos angelos dicim⁹ intelligētie vocant. Forte propter hoc q̄ hui⁹ substātie semp actu intelligūt. In libris tñ de greco translatis:dicunt angeli intellect⁹ seu mentes. Sic q̄ intelligentia ab intellectu nō distinguit sicut potentia a potētia:sed sic actus a potentia. Inuenit̄ tamen talis diuisio etiā a phis. Un̄q̄ enī ponūt q̄tuor intellectus.s.intellectū agentē.intellectū possibilē.intellectū in habitu.intellectū in actu ⁊ adeptū:quox q̄tuor intellectus agens ⁊ intellect⁹ possibilis sunt diuerse potentie.sicut et in oīb̄ alia est potētia activa ⁊ alia passiua. Alia vero tria distinguunt fm tres stat⁹ intellect⁹ possibilis.qui q̄nq̄z est in potentia tñ.⁊ sic ōr possibil. Quādoq̄z est in actu p̄mo:id est sciētia. ⁊ sic ōr intellectus in habitu. Un̄q̄ aūt in actu .scōo qui est considerare.et sic dicit intellect⁹ in actu siue intellectus adeptꝰ Nec obstat q̄ ī li.de spū ⁊ aīa dicit q̄ cū ab inferiori ad superiora ascendere volum⁹ pus occurrit nob̄ sensus. deinde imaginatio:⁊ postea ratio.postea intellectus.et

postea intelligentia ponit enī intelligentia sbi pro actu intellectus z ratio p actu discursiuo intellect⁹. z sic distīguit intelligētia z rō ab intellectu sicut act⁹ ꝓtra potentiam z nō sicut vna potētia ꝓtra aliā. Sz z ille liber nō est multe auctis fm Tho. ¶ Notandū etiā q diuisio sb intellectus in speculatiuū z practicū nō est diuisio realis. s. q sint diuerse potētie realr distincte. sed sūt actus potētie intellectiue diuerse p respectū ad finē. Nā intellectus speculatiu⁹ est qui dr q appbēdit nō ordinat ad op⁹ sed ad solā veritatis ꝯsiderationē. Practicus ẏo intellect⁹ dicit. q ad dr q appbendit ordinat ad opus. Et dr est qd dicit pbs in. iij. debīa. q speculatiu⁹ differt a practico fine. Vñ z a fine denoīat vterq. Hic quidē speculatiuus. Ille ẏo practic⁹. id est opatiuus. Dicit etiā pbs ibidem q intellect⁹ speculatiu⁹ p extensionē fit practicus. Et ex dr pbat q nō sunt diuerse. q vna potētia nō pōt mutari i aliā. Tho. vbi supra. ¶ Ratio distinguit in superiorē z inferiorē. Et circa dr tria possunt ꝯsiderari pro declaratione hui⁹ materie videlicet.

¶ Officium vel actū quo distinguunt.

¶ Uitiū vel pctm̄ q̄ inficiuntur.

¶ Gradū vel reatū quo intenduntur.

Quantū ad primū .§. I.

sc̄z actū vel officiū quo distinguunt. Sciendū q ratio inferior vel superior nō sūt diuerse potentie sed vna⁹q̄ fm diuersa officia z diuersos actus quos habet geminat z distinguit. Et pbat dupl̄r. videlz rōne. sb̄itudine et auctoritate. Rōne aūt pbat sic. Quāto potentia est īmaterialior z simplicior. tanto extēs vnita se extēdit ad pl̄ra. Nō ptz q ois sensibilis q diuersis sensib⁹ appbēdit sensus cōis vna potētia extēs appbēdit z discernit. Sz intellectus est simplicior z īmaterialior oī potētia sentiti ua. z particulari siue cōmuni. ideo ad plura se pōt extēdere ¶ Sb̄itudine ẏo idē pbat. Exprimur enī q eadē potentia sensitiua. s. visu superiora. vt corpa celestia. solē z lunā z hmōi. z inferiora vt corpa terrestria. metalla z animalia et hmōi cernim⁹ z videm⁹. Ergo multomagis eadē potētia intellectiua. q̄ ratio dicit vel inferior. eterna z tpalia ītueri valet. z superiora quidē rō dicit. put ea eterna cōtemplamur. Inferiora put ea tpalia intuemur. Auctoritate idē pbat. Dicit enī Aug. xij. de ciui. dei. q rō superior est que intēdit reb⁹ eternis aspiciēdis vel ꝯsulēdis. Et ipis reb⁹ eternis ꝯspiciēdis intēdit sicut obiecto. fm q̄ eterna in seipis rō superior ꝯtemplat. Sed reb⁹ eternis ꝯsulendis intēdit tanq̄ medio. fm q̄ ex eternis rō superior accipit regl̄as agēdor. vel fm q̄ eterna applicat ad dirigendā voluntatē z actionē. verbi gr̄a. Cū aliquis p iudiciū rōnis deliberat dr agendis. ex hoc q aliquid est dr acceptum vel diuina lege ꝓceptum vel ꝓhibitū. tunc tale iudiciū rōnis attribuit rationi superiori. Sed cum aliquis p iudiciū rationis cōsiderat de agendis p causas inferiores. vtpote furtū vel adulteriū vel aliud peccatū. nō est faciendū ꝯsiderādo actus turpitudinē. rōis dignitatē. offensam hominū. z quantū peccatū sit damnosum z inhonestū. tunc tale iudiciū attribuit rōni inferiori. Hec raynen⁹ post beatū. Tho. in. j. gte. z in q̄stionibus de veritate. Et principiū vel habitus cui ratio superior attribuit est sapientia. Principiū vero vel habit⁹ cui ratio inferior attribuit est scientia. Dis ẏo duob⁹ sapientie z scientie directe opponunt stultitia z ignorantia Stultitia quidē sapientie. z ignorantia opponit scientie. Omnia aūt alia peccata indirecte ꝓdictis duob⁹ habitibus. s. sapientie z scientie opponunt inquantū regimē sapientie z scientie in quolibet opere requirit depravat. ratione cui⁹ois malus stultus dicit z ignorans Raynerius post Thomā in prima parte.

Quantū ad secundū .§. II.

ꝯsiderandū. s. vitiū quo ratio superior et inferior inficiuntur. De vitijs vl̄ defectibus rōis. Notandū est q in vtraq̄. s. in rōne superiori z inferiori pōt esse pctm̄. Hoc aūt sic pbat. Pctm̄ cuiusliber potentie ꝯsistit in actu eius. Ratio aūt habet duplicē actū sc̄z cognitiuū z directiuū. Rō enim primo est cognitiua veri. z nunq̄ ratio inq̄ōl errat respectu veri. Et sil̄r voluntas nunq̄ errat respectu appetit⁹ boni in cōi. et sic nunq̄ in eis est peccatū. Si in particulari sic. nā defectus rationis in cognoscēdo vez causat ex trib⁹. s. ex omissione ex electiōe. z ex passiōe. ¶ Ex omissione primo causatur defect⁹ rōnis. qñ videlz quis habet circa ignorantiā veritatē vel errorē. ex eo q omittit scire vel cognoscere aliq̄d q̄ pōt z debet scire. qz tūc est pctm̄ defectus talis rōnis. ¶ Ūñ Aug. Illis omnino ignosci nō poterit. qui a quo discerēt copiā habēres opam nō dederūt. distin. xxxvij. c. fi. ¶ Scdo causat defectus rōnis in cognoscendo veritatē ex electiōe. qñ quis affectat z eligit nescire q̄d debet scire z potest. vt liberi⁹ z licentī⁹ peccet. z talis defectus rōnis aggrauat peccatū. de quo pbs. Noluit intelligere vt bñ ageret. Pbs. 35 ¶ Tertio defect⁹ rōnis circa cognitionē veri causat ex passione. Sed hic notandū q passio nō absorbet rōnem in vniuersali. sed in particulari. Unde q⁹ volūtas sequit iudiciū rōis. sicut rō peccat ex aliqua passiōe iudicādo hoc esse bonū q̄d nō est bonū. ita voluntas peccat in eligēdo. qñ. s. volūtas ex defectu rōnis bonū aliq̄d eligit q̄d nō debet. Uerbi gr̄a. Accipiantur et ponant tria. duo vniuersalia z vnū particulare. Et primū est istud. Nulla fornicatio est cōmittēda. In iudicium rōnis in vniuersali est pfectū. eo q in vniūsali ratio nunq̄ errat vel peccat. Scdo ponat alia vniuersalis. hec. s. ois fornicatio est delectabilis. In dr tertia est pfectus iudiciū rōnis. Tertio ex his duab⁹ ꝓpositionib⁹ enumerabilib⁹ accipiat vna particularis. s. hec. Accedere ad hāc mulierē est fornicatio. Tūc enī si rō fuerit adeo fortis. vt nec tertia in particulari passiōe vincat. erit recta electio conclusiōis. Tūc enī ꝯtinēs eliget istā ꝯclusionē negatiuā particularē verā. s. fornicationē nō cōmittere. Sed si ratio fuerit debilis adeo vt a passiōe vincat. erit quersa ꝯclusiōis electio. puta dicet incōtinēs fornicationē delectare et sic ad hāc mulierē accedere. z ita erit pctm̄ in ratione. Hoc aūt p exemplū pbat de ebrioso. sicut enī ebriosus pōt pferre verba sapiētie in cōi q̄ tū intellectus in particulari nō accipit. Sic ille qui est passionib⁹ subdit⁹ vel ligatus licet habeat rōnem. nō tñ vez iudiciū rōnis. cui⁹ sc̄z est dirigere interiores vires vel passiones z exteriora mēbra. Sciendū tñ q motus illicitos nō reprimit ratō postq̄ deliberauit p ipam rōnē. qz motus passionū insurgētes sūt inordinati. si circa tales motus illicitos immorat z nō expellit semp peccat. Et rō hui⁹ est. qz hmōi passiōib⁹ z inordīatis motib⁹ mēbror exterior⁹ p actum priꝰ rōnis z volūtatis pōt occurrere z obuiare. z ideo si nō facit peccat. qz hoc est hmōi assentire z ei placere. Raynerius post. Tho. in scdo sententiar.

Quantū ad tertiū .§. III.

principale. s. gradū vel reatū quo intendunt rō inferior et superior. Notāde sunt tres ꝯclusiones. ¶ Prima est q in vtraq̄ rōne. s. superiori z inferiori potest esse peccatum. Prīa conclusio Qđ sic pbat. cū volūtas deordinat ex falso iudicio. vel ex falsa deliberatiōe rōnis p rōnes diuinas. ex qua ratiōnis de ordinatiōe z falsa deliberatiōe sequit electio prava. tūc est peccatū in ratiōe superiori. Uerbi gr̄a. Si dicatur sic. Oñe ꝓhibitū lege dei est vitandū. Et hac delibe ratione ratiōis hereticus dicet. Oñe iuramentū a deo est ꝓhibitū. Ergo eligit z ꝓmittet se pot⁹ mori q̄ iurare.

Et sic volūtas eius deordinat per falsum ⁊ inordinatus iudiciū rōnis supiozis. Similiter in rōne inferiori pōt esse peccatū. cū videlz volūtas deordinat ex falso iudicio vel falsa extimatōe. rōne tpalium ⁊ creaturaꝝ. Sic verbi gr̄a. Si quis post deliberationē iudicet omnē delectationē esse pſequendā et cōsiderans fornicationē esse delectabilē. ⁊ dubitat eam esse pſequendā tūc est pcm̄ in rōne inferiori. ¶ Secūda cōclusio. ⁊clusio est q̄ in ratione supiori potest esse pcm̄ mortale. ⁊ veniale. Habet enī ratio duplicē actū. s. subitū ⁊ deliberatū. ⁊ quantū ad actū subitum nō est ibi mortale. Et ratio huius est. qz ꝓtingit ex surreptione mētis añ iudiciū rōnis. verbi gr̄a appōbendit aliquis subito p rōnem aliquid esse tanq̄ impossibile circa fidē vt deū esse eternū vel esse trinū ⁊ vnū. tūc si antecq̄ ratio aduertat hoc esse ⁊tra mādatum dei. dicat deū nō esse trinū ⁊ vnū. nō est mortale sz ve[illegible]le. Quātum vero ad actū sc̄m rōnis. s. deliberatū [illegible] est esse in rōne supiori ⁊ mortale ⁊ veniale. Hā postq̄ p deliberationē rōnis pceperit aliquid esse p̄ceptū dei. puta q̄ credatur deū esse trinū ⁊ vnū si discernēdo discedat ab hac pcepto erit mortale. Sed si rō supior post deliberationem quia pcipit qđ occurrit agendū nō esse ⁊tra legē dei sed preter. est veniale pcm̄ sicut verbū ociosum ⁊ hmōi et tunc in rōne supiori est veniale. Et hoc nisi illud qđ ex se est veniale. deliberare patus esset facere. eriā si esset cōtra p̄ceptū. Hā tūc rale facere vel ad hmōi cōsentire eēt mortale. ¶ Tertia cōclusio. Tertia ⁊clusio est q̄ in rōe inferiori q̄cq̄ est mortale q̄cq̄ veniale. Rō hui⁹ est. qz cū inferior rō circa inferiora nō bēat nisi actū ōlibatū. Si qs ꝓsentiri id qđ ē veniale ex genere. puta mendaciū iocosum ⁊ hmōi erit veniale. Sed si ꝓsentiat in id qđ ex suo genere est mortale. vt in furtū rapinā. vsurā ⁊ hmōi. erit mortale. Raynerius post Tho. in. ij. sniaꝝ. ¶ Et nota q̄ ligatio rationis potest causari ex quicq̄ ¶ Primo ex natiuitate. sic illi qui nascunt amentes. ⁊ p totā vitā nunq̄ habuerūt lucida intervalla. Et tales quicqđ operent de genere bonoꝝ vel bonoꝝ nō imputatur eis ad meritū vl demeritum huius ratio est q̄ qz sicut nō sūt cōpotes rationis. ita nec habēt vsum gr̄ie volūtatis. ⁊ bis potest dari baptismus et vtiliter. sed nō alia sacramēta ⁊ crisma. ¶ Aliqñ scđo ratio ex infirmitate supuenīēte ⁊ furia. amētia freneſi et hmōi. Et si talis infirmitas impediat iudiciū rōnis fm omne tps. ita q̄ nunq̄ habeat lucida intervalla. Si ipa accidit infirmitas sine vlla culpa sua p̄cedēti. tūc excusat omnino in bis q̄ facit de genere malorū. eriā ⁊ a pena tpali. arg. ad hoc. ff. v. q. ij aliquos. Sz si nō impedit infirmitas iudiciū rōnis fm omne tps quin habeat lucida intervalla nō excusat. imo grauiꝰ in culpa in malis si in illā infirmitatē incidit ex culpa sua. sed si sine culpa sua tūc excusat. ¶ Tertio causat ligatio rōnis ex dormitione. ⁊ ideo quicqđ accidat in somno siue pollutio siue aliquid aliud de se nō est peccatū. Ratio huius est. qz ibi est ligatū iudiciū rōnis ⁊ arbitriū volūtatis. et quibus peccat homo ⁊ merek de hoc plene infra in tertia parte. ¶ Cōtingit quarto ligatio rōnis ex turbatione seu stupore. sicut fuit in Loth quādo turbatus de scelere sodomitaꝝ qđ ꝓperare volebāt in hospites suos. voluit flagicium flagicio cōmutare. offerēdo filias cōmixtioni. ne illi paterent iniuriā. Ut pz Geñ. xix. ¶ Vbi notandū q̄ in Loth fuit dupler volūtas. Una rōnis vel deliberationis qua voluit hospites ab iniuria liberare. ⁊ hec est cōmendanda ⁊ imitāda. Alia fuit ex ꝓturbatione ⁊ subreptione quia filias crimini voluit exponere. ⁊ hec est aliqualiter excusanda sed nō imitāda. Et quia in Loth fuit turbatio insensualitate nō in rōne deliberata. sed subditus motus fuit in eo. ideo peccatū fuit veniale. Aliqui tamē dicūt q̄ peccauit mortaliter. ¶ Quinto ꝓtingit ligatio ex ebrietate. Et si ebrietas accidat ex excedēdi ⁊ libidinosa potatiōe vel adūtēter. est ibi ⁊ pena ⁊ culpa ⁊ causa culpe que in ebrietate cōmittit. Sic accidit Loth quādo inebriatus fuit a filiabꝰ suis. Geñ. xix. Raynerꝰ post Thomā in summa. Geñ. xix

Ligatio rōis causatur ex quicq̄

¶ Caplm. ix. de Sindresi.

Sindresis nō est potentia aīe. sed quidā habitus. Circa quā tria possunt ꝓsiderari. s. Quid ditas. impeccabilitas. ⁊ inextinguibilitas. ¶ Et quantū ad primū sciēdū q̄ sindresis est quidā cōnaturalis habitꝰ siue ⁊natural lumē. cuius actus vel officiū est hominem retrahere a malo. murmurādo ⁊tra peccatū ⁊ inclinare ad bonum. Qđ aūt in nobis sit istud lumē. s. sindresis probat sic. Sicut enī in aīa nostra est aliquis habitus vel alqđ lumen respectu cognoscibiliū. quē habitū vocamus intellectū principioꝝ. s. lumē intellectus agētis. ita in anima nostra est quidā habitus naturalis. siue quoddā lumē naturale principioꝝ opabiliū. que sūt vniuersalia principia iuris naturalis. qđ. s. lumē vocamus sindresim. q̄ omni malo resistit. ⁊ omni bono ꝓsentit. Añ Augu. in libro de baptismo puuloꝝ diffiniens sindresim dicit. Sindresis est lumen innatū ⁊ anime concreatū quo dirigimur ⁊ mouemur ad faciendū ea que pertinēt ad iustificationē culpe ⁊ pene. ⁊ adeptionē glorie. Hanc basilius appellat naturale iudicatoriū. Ita q̄ sindresis et naturale lumē rationis quo resistimus omni malo. ⁊ assentimur naturaliter omni bono. ¶ Pro cuius declaratōe sciendū q̄ ratio anime habet tria facere. s. cognoscere. delubare ⁊ iudicare. Primo enī est cognitiua opabiliū. Et talis ratio nō est sindresis. Cuius ratio est. qz in cogitatione bonivl mali vt sic nō ꝓsistit meritū vel demeritū. In sindresi aūt sic. Scđo mō ratio est deliberatiua opabiliū. ⁊ talis eriā ratio nō dicit sindresis. Cuius ratio est. Quia secundū cognitionē deliberatiuā cōtingit peccare. sindresis aūt peccare nō potest. Tertio modo ratio est iudicatiua operabiliū. ⁊ hoc duobꝰ modis. videlicet vl opabiliuz q̄ ad mores nō spectant ⁊ talis ratio nō est sindresis vel credibiliū aut operabiliū q̄ pertinent ad bonos mores. et tale lumē naturale rōnis dicit sindresis. ¶ Itē nota q̄ licet sindresis naturaliter inclinet ad bonū nō tamē ī opa meritoriū ex puris naturalibꝰ sine gr̄a dei. Itē liberū arbitrium nō est idē qđ sindresis. quia liberū arbitrium habet iudiciū de particulari operabili. Sindresis aūt de operabili iudicat in vniuersali. Sed nec sindresis ē idē quod ꝓscientia. quia ꝓscientia recipit errorez ⁊ peruersationē. nō aūt sindresis. Tamē ꝓscientia ex parte superiori fm rem reducit ad sindresim Tho. in. j. pte. lxxix. arti. xij. Et in questionibꝰ de veritate. Et alexāder in scđa parte summe Raynerius. ¶ Quantū ad scđm. sc̄z impeccabilitatē sciendū q̄ sindresis peccare nō pōt tripliciter ratione. s. oppositionis. operationis ⁊ imitatiōis. Et primo ratione oppositiōis. pbatur sic. Sindresis ⁊ fomes opponunt eo q̄ ⁊trarias inclinationes habēt. Sed fomes semp inclinat ad malū. ergo sindresis semp inclinat ad bonū. Scđo. s. ratione naturalis operationis probatur sic. Qđ naturaliter inest. semp inest. sed naturale est sindresi q̄ remurmuret ⁊ resistat peccato. qđ est contrarium ad ꝓsentire peccato. ergo nunq̄ in malū ꝓsentit et per conseqns nunq̄ peccat. Tertio. s. rōne imitationis. sic pbatur. Sindresis respiciat et imitatur superiorē partē rōnis sicut fomes inferiorē. Sed pars superior rōis peccare nō pōt. ergo nec sindresis. Tho. in questiōibus de veritate. Raynerius. ¶ Circa tertiū. s. inextinguibilitatē. sciendū q̄ sindresis quantū ad eius effectū qui sunt inclinatio ad bonū ⁊ displicentia mali culpe. Cū queritꝰ qui ad

Quid sit sindresis

Sindresis peccare nō pōt pbat rō pma rōnis

vtrum possit extingui. sciendū q hec extinctio potest intelligi quadruplex. Primo ex pte habitat lumis. z sic nō potest synderesis extingui. q: sicut impossibile est q aīa priuet lumine intellectus agēris p quod hmōi speculabilia z opabilia inotescūt. cū sint de essentia aīe. ita impossibile ē q aīa priuet lumīe synderisis cū sit de natura ipi⁹ aīe. Scdo mō potest intelligi synderisis extīgui ex pte organice lesionis. z hoc mō non corrūpit̄ iz aliquando extinguit. i. intercapit̄ act⁹ ei⁹ in nō hāntib⁹ vsuz liberi arbitrij. vl i nō hāntib⁹ vsū rationis ꝓpter impedimētū puemēs ex lesione organoz corpalū a quib⁹ ratio nostra indiget accipe. Tertio mō pōt intelligi extingui ex pte passionis. z hmō nō i vniuersali iz in ꝑticulari. act⁹ synderisis relpectu ꝑticlar⁹ eligibil⁹ z opabilis extingui pōt. Nō ptz q: vis cōcupiscētie vl alter⁹ passionis. ita rōnē in ꝑticulari absorbet. vt in eligēdo synderisis vniuersale iudiciū ad actū ꝑticularē nō applicet. Quarto mō pōt intelligi hec extinctio ex pte crumis. z sic ille q hz habitū alic⁹ virtij. est q̄dē corrupt⁹ circa pncipia opabiliū. nō q̄dez in vniuersali iz in ꝑticulari opabili. inquātū scz p hitus virtij depmit rō ne vle iudiciū applicet ad ꝑticulare opabile. Et sic ōz extingui in tali lumīe synderisis. vt scz nō sequat in eligēdo Tho. in. q. de veritate. q. xvi. Et sciendū q licet in bris remoueat⁹ ois inclinatio ad maluz. nō tū p cōtrariū amoueat⁹ i dānat⁹ synderisi inclinās ad bonum. Cui⁹ ratio ē. q: malū ē ꝓter naturā. z iō nihil ꝓhibet inclinationē ad malū a bris remouere. cū ertā fomes accidēraliter sit in aīa. z possit extingui p gre excellentiā. vt in btā virgine. Hz bonū z inclinatio ad bonū cōsequit ipam naturaz. z synderisi naturalit ē in aīa. Uñ natura manēte nō pōt inclinatio ad bonū tolli ertā a dānat⁹. s. q̄ntū ad istū actū. z naturalē inclinatiōez z appetitū bonū. Est aūt synderisis absoluta extincta in diabolo z dānatis. q̄ntū ad istud. s. actū boni meritorij. z displicentiā mali culpe. Hz in collatiōe ad penā non est extincta synderisi in diabolo z dānat⁹. Uñ Ysa. vlt. Uermis eoz nō morief. Uermis eoz est remorsus ꝓsciētie fm Aug. Sed remorsus ꝓsciētie causatur ex hoc q synderesis murmurat a malo rōne pene. Ergo synderesis non extinguetur in damnatis. Hec Alexan. in. ij. parte summe. q. lvij. Raynerius.

¶ Laplm. f. De ꝓscientia

Onsiētia nō est pro-

Quid est ns iētia

prie potentia. quia conscientia deponi potest potētia aūt deponi nō potest. Hec est ertā habitus quia tūc nō esset vnū quid sed multa. per multos enī habitus cognoscitiuos dirigimur in agēdis. Tamē aliquādo sumit̄ p potentia. Unde origenes dicit. q cōscientia est spūs. correctoz z pedagogus ale sociatus. Et sumit ibi spūs p mente seu ratione. Et sic ꝓscientia dicit spūs inquātum est q̄dam dictamē mentis. quia ertā habitus est principiū actus. ideo nomē ꝓsciētie attribuit aliquādo ꝑmo habitui naturali. s. synderesi. Hinc est Nicro. sup ezechielē. cōscientiā synderesim vocat. Hz cōscientia prie est actus. Nec obstat q̄ dicit.) ad Thi. j. de quibusdā q est inquinata eoz mēs z ꝓsciētia. actus aūtē nō est subiectū inquinatiōis. Inquinatio aūt dicitur esse in ꝓscientia nō sic in subiecto sed sicut cognitus in cognitione. inquantū. s. aliquis scit se esse inquinatuz Tho. in.) parte. q. lxix. arti. xiij. ¶ Habet aūt ortū ꝓscientia ex naturali iudicio rōnis q̄ dicit lex intellectus. z ab eo est deducta z deriuata vt quedā ꝓclusio. Uerbi grā Fit in animo vel in mēte hoīs quasi quidā sillogismus. Cui⁹ maiorē premittit synderesis dicens. Oīne malum esse vitandū. Minorē ꝑo hui⁹ sillogismi assumit ratio superior dicēs. Adulteriū esse malū. quia ꝓhibitum est a deo. Ratio vero inferior dicit adulteriū esse malū. quia vel est iniustū. vel quia est in honestū. Conscientia vero infert ꝓclusionē dicens z ꝓcludens ex supradictis. q̄ ad ulteriū est vitandū. Propterea dicit ꝓscientia quasi concludens scientia. eo q ꝓscientia ratione supradictoz. scz synderesis. rationis superioris z rōnis inferioris ꝓclusionez infert. Tho. in. ij. sententiaz. dis. xxiij. ¶ Conscientia dicitur facies anime. iuxta illud Matth. vj. Faciem tuā laua. id est ꝓscientiā maculis pcōz fedatā. Et dicit ꝓsciētia facies rōne diuersificatōis. quia sicut inter tot hoīes nō est dare duas facies ꝑfectas omnino silles. id est in omnib⁹ idez sentientes. Scdo ratione denudatiōis. quia sicut facies nunq̄ cooperit. z si omnia alia aliq̄n cooperiantur. ita ꝓscientia cooptū n̄ pōt nisi libi sūt apert. Dan. xi. Tertio rōne dispositionis. quia sicut fm q quis est effigiat i facie. vel cōponit facie compbendit de dispositōe interiori. ita fm opa q̄uersationis alicui⁹ cognoscit de probita/te vel malicia. Eccl. xix. Ab occursu faciei cognoscit̄ sensatus. ¶ Est tn triplex facies spūalis. s. rōnalis q̄ est cōscientia. Ps. Ostē de facie tuā. nō leoninā vel vulpinā et hmōi. Salutaris q̄ est humanitas xpi z conuersatio eius. Ps. Respice in faciē xpi tui. In hac sūt omnes sensus. id est omnes gre congregate. Hester. xv. Facies tua domine plena est omniū gratiaz. Diuinalis q̄ est dei essentia clara noticia. j. Coz. xiij. Uidebim⁹ tūc facie ad faciē. Hāc triplicē faciē notat. Ps. ibi. exquisiuit te facies mea. q̄ ad primā. faciē tuā dne requiraz. q̄ ad scdam ne auertas faciē tuā a me. quo ad tertiā.

Conscientia est facies anime.

Ps. 79

Ps. 84

Ps. 27

Circa ꝓscientiā vidē. §. I.

da sunt tria. s. significatū. actū. z effectum. ¶ Quantum ad primū sciendū. q cōscientia significat applicationez nostre noticie seu cognitiōis ad aliquē actū particularē Uñ Hugo in libro scdo de aīa diffinitēs eā sic ait. Conscientia est cordis scētia. Unde dicit ꝓscientia quasi cū alio scientia. Et subdit. Coz enim z se nouit sua scētia et multa alia. Quādo enim se nouit appellatur ꝓscientia. quādo ꝓpter se alia nosciē appellat scientia. ¶ Applicatur aūt nostra noticia vel cognitio ad aliquē actū particularē tribus modis. Primo fm q cognoscimus ꝓsiderāmus an aliquis actus sit factus vel nō. Ut cū dicit i cōmuni vsu loquēdi. hoc nō est factū de ꝓscientia mea. id est nescio vel nescaui an hoc esset factū. fm q̄ dicit Beñ xxiij. Nō est in ꝓscientijs nr̄is quis posuerit pecuniaz in saccis nr̄is. vel ertā applicat scientia vel cognitio nostra ad aliquod q̄ sit factū fm q̄ dicit Eccs. vij. Scit conscientia tua q tu crebro maledixisti alijs. ¶ Scēdo applicat scientia vel cognitio nostra. videz an actus fact⁹ sit rectus vel nō. fm q iudicamus hoc quod factum est esse bene factū vel nō bene factū. ¶ Tertio mō applicat scientia z cognitio nostra ad aliquē actum an sit fiendū vel non. fm q p scientiam iudicam⁹ an aliquid sit fiendum vel non fiendum.

Quid significat ꝓscia

Secundū hec potest. §. II

cōsiderari triplex officiū seu actus ꝓscientie. z sic pertet q cōscientia importat triplicē actū. Primus est testificari. Secundus est accusare. tertius est soluere vel ligare. ¶ Primus igitur actus ꝓsciētie est testificari in ꝑteriq inquātum ꝓscientia pbibet testimoniū sicut illud in q̄ est scriptum aliquid illud testificat siue bonū sit siue malum. Unde apls. Ro. ij. Testimoniū illis reddente cōscientia coz. Et aug. quādo deus iudex erit. alius testis q̄z conscientia tua nō erit. Inter iustū iudicē z ꝓscientiā tuam noli timere. nisi causam tuā. xj. q. iij. custodi. Dicit aut ꝓscientia esse testis factoz vel non factoz. inquātū con-

Conscientia trel habet actus

scientia retinet illud ꝓtra qđ voluntas fecit quasi volũtarē accusans de eo.q sibi nō obediuit. Et sic ꝓscientia habz virtutē dictamis. Dicrat enī ꝓscientia an aliquid sit facrũ vel nō. Istud aũt dictamē nil aliud est q̄ quentio p̄cepti diuini ad eũ qui habet ꝓscientiā. ¶ Scōus actus seu officiū ꝓsciētie est accusare z excusare. reprehendere z remordere de malo cōmisso z bono omisso. Unō apl's. Ro.ij. Cogitationū inter se accusantiū aut defendentiū in die iudicij ꝛc. Aug. quē ꝓsciētia defendit liber est inter accusatiōes. Et liber sine accusatione esse nō potest. si sola q̄ intus adiuat ꝓsciētia accuset. xj.q.iij. in cunctis. Iste actus scōs potest dici examinatio inquārū cōscientia examiat q̄ iam facta sunt an sint recta vel nō recta. an bene facta vel male facta. Et qñ p examinationē. inueniunt id qđ factū est. discordare a ꝓsciētia a qua examinat. dicit ꝓsciētia remordere vel accusare. Quando inuenit illud qđ factū est. p̄cessisse fm formā ꝓsciētie vel scientie dicit ꝓsciētia defendere z excusare. ¶ Tert⁹ act⁹ ꝓscientie est ligare vel soluere. nā ꝓscientia obligat ad peccatū. Quia oīe illud qđ fit ꝓtra ꝓscientiā. etiā si sit bonum peccatū est. Unā apl's Ro. xiiij. Oīe qđ nō est ex fide peccatū est. Sup quo ẏbo Amb. in glo. Oīe qđ nō fit etiā si in se z de se sit bonū. z tñ nō sit ex fide. id est cōtra ꝓsciētiā vt. s. credam⁹ esse malū peccatū ē. Et. xxxvj. q.j. oīs. §. se. dicit. Oīe qđ ꝓtra ꝓscientiā est edificat ad gehennā. vbi dicit glo. z bñ. Contra ꝓscientiā scz p̄cepti vel pbibitiōis. Hoc est ꝓprie facere ꝓtra ꝓscientiā. id est facere ꝓtra illud qđ ꝓsciētia dicrat esse in p̄cepto vl' pbibitiōe. Facere aũt aliquid qđ ꝓsciētia dicrat esse veniale. nō est nisi veniale. nisi illud de se esset mortale. Et b̄ est facere nō ꝓtra sed p̄ter ꝓscientiā. Et iste actus tert⁹ ꝓscientie dici potest ꝓsiliatio. ꝓsiliū ad ꝓscientiā pertinet de agendis ꝓsiliari. Et cū p ꝓsiliū inuenit an aliquid sit faciendū. fm hoc ꝓscientia dicit instigare vel ligare. Cū aũt p cōsiliū ꝓscientia inuenit q̄ nō sit faciendū aliquid quod occurrit. tūc ꝓscientia dicit absolu ere vel retrahere. Et sic ꝓscienta habet virtutē ligaminis. inquantuz ꝓstringit voluntatē vt nō possit sine nocumēto deformitatis culpe in aliud tendere. q̄s ratio vel ꝓscientia iudicat. Sicut ligatus corpaliter necessitatē habet cōsistendi in loco vbi est ligatus. Raynerius.

Circa effectū ꝓsciētie .§.III

tria possumus ꝓsiderare. s. defectū deuiatōis. id est quō nescientia errat. modū obligatōis. s. quō ligat. diuersum. ꝓsecutiōis. s. quō sequit magna ꝓsolatio ex ꝓscientia si est recta. z econtra afflictio si est mala. ¶ Quantū ad p̄mū sciendū q̄ ꝓscientia errat duobz modis. s. ex falsa assumptōe z ex falsa applicatōe. Et primo ex falsa assumptōe puta qñ aliqs assumit aliqđ malū vel falsum tanquā bonū vel tanq̄ verū. Uerbi grā. vt his qui occidebant apl'os dictabat ꝓscientia. q̄ ex hoc placerent deo. Johā. xvj. Uenit hora in qua omnis qui interficit vos arbitretur obsequiū se p̄stare deo. vel dum sinderisis dicit Oīe pbibitū a deo esse vitandū. Cōscientia aũt fundatur in hoc q̄ iuramentū sit a deo pbibitum. z ideo falso credit illud esse vitandū cū ante permittat se mori q̄s iurer. sicut facit hereticus. ¶ Scđo errat ꝓscientia ex falsa applicatione. sicut cū ex aliquibz veris aliqua ꝓscientia erronea formak. Uerbi grā. vt ex hoc q̄ deus est sup̄ma diligend⁹ aliquis formet sibi hanc ꝓscientiā. s. q̄ nihil p̄t simul diligi cū eo sed tñ deū. Quedā enī ꝓclusiones sunt in quibz ita relucēt prima principia operandorum. q̄ circa ea ꝓscientia errare nō p̄t. Sicut deum nō esse diligendū. malū scienter esse faciēdū z hmōi. Et quedam alia sunt circa q̄ errare potest z errat. vt ex dictis ptz. beo. Tho. in questionibz de veritate. q. xvij. Ex emplū etiā potest poni de eo qui facit id qđ habet speciem mali licet nō sit malū. existimās sibi sufficere intentionem bonā quā habet non curās de scandalo ꝓximi. Sicut faciebāt quidā in ecclesia primitiua fideles q̄ comedebant ydolatrica. licet nō in veneratione idoli tamē coram simplicibz. qui inde scandalizabant illos imitantes. sed in veneratione idoli q̄ extimabant alios facere. Quos reprehendit apl's. xiij. Unde Augu. Conscientia nostra nobis necessaria est ꝓpter nos. propter vos fama nostra nō pollui. sed pollere debet in nobis. Due res sūt ꝓscientia z fama. Conscientia est necessaria tibi. fama ꝓximo tuo. Qui fidens cōscientie negligit famā suā. crudelis est. xij. q.j. Nolo. ¶ Ad maiorē euidentiam predictorum. nota q̄ error ꝓscientie causak ex septem causis. ¶ Primo ex ignorantia. ex eo enim q̄ ratio apprehēdit malum sub ratione boni. z bonū sub ratione mali. sequitur error in cōscientia z peccatū in voluntate. Et ignorātia quidē si sit iuris naturalis vel diuini nullā excusat habentē vsum rationis. Ignorantia aũt iuris canonici vel ciuilis quādo excusat vel nō. habek. j.q.iij. §. vlti. in textu. z glo. ¶ Secundo error conscientie causatur ex negligentia. Sicut cum aliquis ꝓterlaborem vel alias occupationes negligit addiscere vel ab alijs querere. et scire illud p quod a peccato retraheretur tunc ignorantia actus quod quis scire teneretur propter talē negligentiam est voluntaria. Unde voluntas ꝓcordans ꝓscientie erranti. ex negligentia scienti. ad quod tenek. est mala. Et ideo Augu. dicit. Alijs omnino ignosci non potest qui habētes a quo discerent operā nō dederunt. dis. xxxvij. c. fi. ¶ Tertio error ꝓscientie causam ex nimia vel inordinata sui beniuolentia. Ex eo enī q̄ aliquis nimis seipm diligit. inclinat z precipitat ꝓscientiā ad illud qđ appetit. z sic eam a sua rectitudine facit ōdinare. Unō seneca. Perit oīne iudicū cū res transierit in affectum. Talis ꝓscientia diligentis nimis seipm est nimis larga z ideo cauenda. q̄ facit hominē p̄sumptuosum dicens malū esse bonū. saluat damnandū. ¶ Quarto error conscientie causak ex cordis pusillanimitate. qua quis timet nō timenda fm rectū iudiciū rationis. iuxta illud p̄s. Illic trepidauerūt timore vbi nō erat timor. id est causa rationabilis timēdi. z talis ꝓscientia eo nimis stricta. et vt dicit Hostiē. Magis scrupulosa est z erronea q̄s theologica. z ideo vitāda. quia multū periculosa. Nam facit ō bono malū. de vestuca trabē. id est ō leui peccato graue generat desperationē. damnat saluandū. Unde reponenda est ad cōsilium alterius. ¶ Quinto error ꝓscientie causak ex superbia. s. quādo quis nō humiliat intellectum suū vt velit melioribz. prudentioribz superioribz credere. Nam cōscientiā in differentibz tenek fm discretionē prelati formare. Quāuis enī in his que sunt p̄cepta vel pbibita a deo. ꝓscientia recta plus obliget q̄s p̄ceptum superioris eo q̄ obligat virtute precepti diuini qđ est maius p̄cepto prelati. Unde in talibz ꝓscientia recta est iudex ꝓmediate sub deo. ita q̄ nullū habet iudiciū supra se aliud a deo. In indifferentibz tamē p̄ceptū prelati plus obligat q̄s ꝓscientia et sic ꝓscientia subditi i huiusmodi nō solū deū sed etiā p̄latum habet supra se. et ideo fm discretionē p̄lati formari debet. Nā subdit⁹ nō habet iudicare de p̄cepto p̄lati. sed de implētione p̄cepti. que ad seipm spectant. Nec Tho. in questionibz de veritate. Unde seculares sequi debent sententiā prelatorum in his que ad cathedrā spectant. Iuxta illud Matth. xxiij. Quecunq̄ dixerint vobis facite. Religiosi tenenk sequi sententiā p̄latorum vel mandatorum cor in his que nō sunt ꝓtra deū vel ꝓtra regulam vel ꝓtra cōstitutiōes vel cōtra ordinationes capituli generalis. Cauere tamē debēt prelati ne indiscrete p̄cipiant ꝓpter periculū ꝓscientiarū

Cōscientia errat duobus modis.

Error conscientie causak ex septem causis.

pā. xj.

subditoꝝ. Alexan. scōa parte summe. Argumentū ad hoc. ꝓ. q. iij. Si is qui pest. ꝛ. c. quid ergo miꝝ. Septo causat ex ꝟscientie perplexitate. id est ex quadā dubietate ex qua quicquid fiat sequit̄ ineuitabilitas vel necessitas peccandi puta cū videt se quis inter duo opabilia positum. quoꝝ alterum oportet agere. ꝛ quodcūq; fecerit impossibile est nō peccare. Sup quo dicit ex cōi. Coloratio. Duo mala licet cautissime sint p̄caueda. tñ si periculi necessitas vnum ex his perpetrare compulerit. id debemus resoluere quod minoꝝ nexu nos astringat obligare. distin. xiij. c. j. Sed hec perplexitas quantū ad rem nihil est vt dicit ibi glo. sūmaria. Nec est verꝝ q̄ aliquis possit esse ꝑplexus inter duo mala. sed hoc procedere potest ex stulta opinione ipsius ꝛ erronea ꝟscientia. vel ex ꝑsumptione alicuius. in quo vult manere firmus. puta iuranit aliquis occidere hominē format sibi ꝟscientiā licz erroneā q̄ si nō occidit periurat. si occidit homicida est. Et sic est perplexus ex fatua extimatione. Nā et nō occidendo periurus nō est. Et �fm hāc perplexitatē dicit in illo capitulo. q̄ minus malū eligendū est. Item tenet̄ qui liber cōmunicare in pascate. Aliquis habens odiū non vult dimittere. et hoc ꝑ suppositio est perplexus. quia si cōmunicat cū odio peccat mortaliter. et si nō cōmunicat similiter. Sed dimittere potest ꝛ debz odium. et sic non est perplexus simpliciter. ¶ Septimo causat̄ error conscientie ex humilitate et cordis puritate. Unde Grego. Bonaꝝ mentiū est ibi culpas agnoscere vbi culpa non est. distin. v. ad eius. Ubi dicit glo. Agnoscere id est timere. Nō aūt debet quis se culpabilē dicere vbi nō est �fm sui extimationē. quia hoc primeret ad mēdaciū ꝛ yroniam. In primis sex modis error ꝟscientie semp est reprehensibilis. ꝛ voluntas sequens conscientiā errantē semper mala. ¶ Septimo aūt modo est laudabilis. Cuius ratio est. quia ad bonitatē mentis pertinet. vt homo ad iusticie perfectionē tendat. et ideo in culpā reputat̄. nō solum si deficit a cōmuni iusticia quod vere est culpa. sed etiam si deficit a perfectione iusticie quod quandoq; culpa non est.

Quantū ad scōm .ſ.IIII.

videlicet modū obligationis. scz quomodo cōscientia ligat. Nota q̄ ꝟscientia nō obligat in virtute propria. sed in virtute ꝓcepti diuini. Quod patz quia non dictat aliquid esse faciendū vel nō faciendū hac ratione. qz sibi videtur vel nō videt. Sed sub hac ratiōe quia est a deo ꝓceptū vel ꝓhibitū. vt dicit beatus Tho. in scōo sententiaꝝ. distin. xxxix. Nullus aūt ligat̄ per ꝓceptū aliquod nisi mediante scientia vel noticia illius ꝓcepti. Et ideo ille qui nō est capax noticie ꝓcepti. nō ligatur ꝓcepto. Nec aliquis ignorās ꝓceptū dei ligatur ad ꝓceptū faciendū nisi quatinus tenet̄ scire ꝓceptum. Si aūt nō tenet̄ scire nec sat. nullo modo ex ꝓcepto ligatur. Tenetur aūt scire quilibet habens vsum rationis ꝓcepta dei. nec excusatur nō faciendo illud ex ignorantia. Et sic cadē virtus est qua ꝓceptū ligat. et qua conscientia ligat. cū ꝓceptū nō liget nisi in virtute scientie vel noticie. Hec scientia vel noticia ꝑcepti ligaret nisi ꝑ virtutē ꝓcepti. Unde cū cōscientia nil aliud sit q̄ applicatio scientie vel noticie ad actum. cōstat q̄ cōscientia dicatur ligare in virtute diuini ꝑcepti. Jōo si aliquid aprehendat a dictamine rationis vt directe cadens sub ꝓcepto. mortaliter peccat et omittens illud q̄ cōscientia dictat. etiā si de se sit veniale. Si aūt non aprehendatur vt directe cadens sub ꝓcepto. vel ꝓhibitione. tūc non fit cōtra conscientiā. sed ꝑter conscientiā. et ita non peccat mortaliter sed venialiter. vel etiam nullo mō. Sicut quādo cōscientia dictat alicui q̄ bonū est facere aliquod opus consilij̄ si non faciat non peccat. quia nō aprehendit illud vt bonū debitū ꝛ necessariū ad salutem Grego. Ubi consiliū datur offerentis est arbitriū. Ubi ꝓceptum necessitas seruientis. xiij. q. j. Quod ꝑpiet. Et sic aliud est facere cōtra conscientiā quod est mortale semp. Aliud ꝑterer conscientiam quod est veniale vel nullū. ¶ Ligare aūt dicit ꝟscientia nō quidē per modum coactionis. quia cū voluntas sit libera ꝛ suiꝑius domina a nullo cogi potest. Ambro. Nemo nostrū tenetur ad culpā nisi ꝓpria voluntate deflexerit. xv. q. j. non est. Nec ligat etiā conscientia per modū principalis actoris. sic enī ligat deus ꝓceptis sicut iudex ꝑcepit. Sed ligatur per modū suppositiōis seu conditiōis. s. per modum cōsecutionis alicuius finis puta nisi faciat hoc q̄ cōscientia dictat q̄ consequet̄ finē suum. id est salutem. Ligat etiā per modū instrumētalis agētis sicut preco. qui vtitur instrumentū iudicis ꝓceptū iudicis ad noticiam hominis deducit. ꝛ si ꝓceptū iudicis vel regis nō ꝑueniret ad populū nisi aliquo precone vel principe mediante. tunc si preco vel princeps diceret. hoc est ꝑceptum a rege et est verū. tunc oēs dictū illius obligaret. Et hoc modo ligat recta ꝟscientia. Si vero preco vel ꝑnceps diceret hoc esse ꝑceptum a rege cuius nō esset vox dictū suū. obligaret vt ꝓceptū regis ita vt ꝟtemptores penā mererent̄. ꝛ hoc modo facit ꝛ ligat erronea cōscientia. Unde conscientiā ligare voluntatem vt nō possit aliō sine peccato facere vel omittere q̄ cōscientia sibi dictat. Sicut ligatus corporaliter non pōt ad aliū locum ire nisi soluat̄. Sed potest homo ꝛ debet erroneā ꝟscientiam deponere. Si cum intentionē prauā. ꝛ deposita nō peccabit illō faciēdo. b. Tho. in. ij. distin. xxxix. ¶ Licet aūt vtraq; cōscientia. s. recta ꝛ erronea liget ipsa durante. ita q̄ contrarium faciens peccat. Aliter tamē ligat recta cōscientia q̄ erronea. Nam recta ligat absolute ꝛ in omnē euentū ꝛ semp nec deponi potest. Sicut si quis faciat sibi conscientiaz de adulterio que conscientia vtiq; recta est hāc deponere nō potest. s. sine peccato. qz deponēdo erraret ꝛ grauiter peccaret. Sed ꝟscientia erronea nō ligat nisi �fm q̄d et sub conditione. qz nō obligat nisi inquantū conscientia erronea credit esse recta. sed ea deposita q̄ fieri debz nō amplius ligat hea. Tho. in. ij. sententiaꝝ. dist. xxxix. ¶ Item cōscientia recta in his que sunt ꝑcepta vel ꝓhibita a deo plus obligat ꝛ ligat q̄ ꝑceptum prelati. quia ꝓceptū dei in cuius virtute ligat cōscientia maius est ꝑcepto prelati. In indifferentibꝫ ꝯo plus obligat ꝑceptū prelati q̄ cōscientia ꝓpria. quia in hmōi cōscientia subditi habet prelatū super se. nō solū deum sed etiā prelatum suum. Conscientie aūt erronee obligatio maior est quia intensior q̄ obligatio ꝑcepti. Ex alia parte obligatio que est ex parte ꝟscientie erronee est minor. quia solubilior. quia obligatio que est subdito ad ꝓlatū solui vl deponi nō potest. cōscientia autē cū est erronea. deponi potest. Raynerius post thomā.

Quantum ad tertiū .ſ.V.

videlicet effectū diuersum ꝟsecutiōis. s. quō sequit̄ magna ꝟsolatio ex ꝟscientia si est recta ꝛ ecōtra tē. Scien-
dum q̄ ex ꝟscientia recta sequitur magna ꝟsolatio �fm ipsaz opandō. Uñ aplꝰ. ij. Coz. j. Gloria nostra hec est testimoniū cōscientie nre. Ecōtra maxima afflictio si est mala. Unde Crisosto. Conscientia rei semp est in pena.

Magna ꝟsolatio ē recta ꝟscientia

¶ Est aūt ꝟscientia recta laudabilis ꝛ appetenda ꝓpter quatuor causas. s. ꝓpter bōtatē. puritatē. sinceritatē et tranquillitatē. Est itaq; ꝟscientia bona laudabil̄ primo ex inordinatione affectōis. Scōo ꝟscientia pura est laudabilis ex exclusione criminis. Tertio ꝟscientia since-

ra'est laudabilis ex simplicitate intentionis. Quarto cō scientia trāquilla est laudabilis.quia sine remorsiōe vermis. ¶ Primo est laudabilis ꝓscientia cū est bona ex in ordinatiōe affectiōis.ꝫ.ad Ebr.j. Finis ꝓcepti est caritas de corde puro ꝛ ꝓscientia bona. Dicit aūt caritas finis non in quo quiescit.quia sic solus deus est finis.ꝫ finis quo quiescit. Et subdit de corde puro ꝛ ꝓscientia bona.id est a vitijs expurgato.ꝛ addit de ꝓscientia bona.videlz nō erronea.seu nimis grossa vel scrupulosa. Nō totū ſi gurak in paruo grādi vel torto naso quē qui habebat tanq̄ maculā habēs phibebak accedere ad mininisteri um tēpli vt habek Leui.xxj. Vel dicitur ꝓscientia bona qua.ſ.quis sperat puenire ad id qō diligit.ſ.deū. Quē enī pungit ꝓscientia mala.vt dicit Augu. retrahit se a spe. Vel ꝓscientia bona dicit ſm Bern̄. cui ratio decepta nō est nec volūtas peruersa.nec memoria fuerit ingna ta. ¶ Scōo ꝓscientia laudabilis est q̄ pura est ex exclu sione criminis. Eccl.xlix. Bona est subia cui nō est pecca tum in ꝓscientia.quādo nō est acquisita.retenta vel di spensata ꝑtra conscientiā. ¶ Tertio laudabilis est ꝓscīē tia sincera.ſ.sine duplicitate intētiōis. Actu.xxiij. Stu deo sine offendiculo ꝓscientiā bonā habere ad deū ꝛ ad homines. Sed quid est meli⁹. an bona fama. an bona ꝓscientia.certe bona ꝓscientia. Ira dicit Seneca. Lōsci entiā magis q̄ famā intēde.et ponit rationē huius di cens. Falli nanq̄ poteris fama.ꝓscīētia ꝙo nunq̄. Un̄ Augu. Senti de Augustino quicquid vis. quicqd li bet.sola me in oculis dei nō accuset ꝓscientia. Idem ad derū yponēsem. Quid obest homī q̄ ex illa tabula vult illum delere humana ignorātia ſi de libro viuentiū non deleat iniqua ꝓscientia.ꝫ.q.iij. Ex quibꝫ ꝫbis nō vult dicere. Augu.q̄ nō debet quis curare de ꝓseruatione fa me ad edificationē alioꝝ. Nā tales reprehēdit acriter di cens. Nō sūt audiendi viri sancti siue femine qui quan do reprehendunk in aliqua negligētia p quā fit.vt ī ma lam venīāt suspitionē.vnde vitā suam longe ab esse scī nnt dicunt corā deo sufficere sibi ꝓscientiā.extimationē hominū nō solum imprudenter sed ꝛ crudeliter cōtem nentes cū occidāt animas alioꝝ.ꝫ.q.iij. nō sunt. Ꝫz lo quit Aug. in c. supradictis cū quis est inter eos qui pa rari sūt reprehēdere ꝛ nunq̄ imitari.ꝛ tūc quo ad illos sufficit ꝓscientia sua vniciq̄ vt dicit Gratian⁹. ¶. hoc inter eos.q.c.ꝛ glo. Job ¶ Quarto ꝓscientia est laudabi lis tranquilla.ſ.sine remorsione vermis. Un̄ bernard⁹ in libro de considerātiōe ait. Magne diuitie sunt bona et tranquilla ꝓscientia. Et reuera sic est. Quid est rebus ditius.quid in corde dulcius quid in terra quieti⁹ atq̄ securius bona ꝓscientia. Damna rer̄ nō metuit. nō ver boꝝ ꝓtumelias.nō corporis cruciatus q̄ etiā ipa morte magis erigit q̄ deijcitur. ¶ Conscīētia mala dicit tripli ci ratiōe.vel quia est coinq̄nata. De qua ad Tyt̄. id est Coinquinate sunt coꝝ mens ꝛ ꝓscientia. Mens quan tum ad intellectū.conscientia quantū ad effectū.coinq̄ nata quantū ad peccatū. ¶ Scōo conscientia est mala quia cauteriata.de qua.ſ.ad Thimo.iij. Cauteriatā ba bentes ꝓscientiā.id est corruptā prava intentiōne ꝛ ad ustam ignē male ꝓcupiscentie. Nam cauteriū est corru ptio carnis ex ignē vel per ignē facta. ¶ Tertio ꝓscien tia est mala q̄ prturbata. De qua Sap̄.xvij. Semp̄ pre sumit seua prturbata ꝓscientia quia extollit contra deū peccare nō metuens cū est prturbata ex remorsu vermis. vel quia extollitur alios affligendo.ꝛ hoc cum est prtur bata.id est inquieta ꝛ crudelis. Vel ꝓscientia prturbata eius.ſ.que desperat ex crimine et presumit seua super se ventura anteq̄ veniant sicut fecit Cbayn. Genes. iij. qui dixit anteq̄ puniretur a deo. Ero vagus et prosu gus.

Conscientia mala dicit triplici rōne.

Notandū q̄ ꝓscia .§. VI.

recta in scriptiprtura aliq̄ dom⁹ dicit. Un̄ ps. Nisi do minus edificauerit domū. inuanū laborauerūt domū. id est ꝓscientiā. ꝛ de hac domo pōt exponi illud qō christ⁹ dixit galitico sanato. Vade in domū tuam. Matth. ix. Ubi moraliter tria imperat. Pās.

¶ Primū vt nequaq̄ quis p desidiaz eīcietur. in eo q̄ dicit Vade.

¶ Secundū vt ſm rectam ꝓscientiā operek in eo q̄ di cit. in domū.

¶ Tertium vt alienam vitam non scrutetur. cum dicit tuam.

¶ Quantū ad primū dixit paterfamilias q̄ signat do minū deū. quibusdā stantibꝫ in foro. Quid hic stat, to ta die ociosi. ite ꝛ vos. vt habek pabolice matth.xx. Ire enī est operi. Et qua via eundē sit docz ps.lxxxiij. di. Jbūt de ꝛtute in ꝛtutē.id est de ope vni⁹ virtutis ad op⁹ alte rius.ꝛ de bono in melⁱ⁹.ꝛ quo tādē pueniak oñdit idem ps.xlj. Effudi ī me aiam meā.exēdo.ſ. de potētijs aīe ad act⁹ ꝛtutū.ꝛ q̄si declarās istā effusionē subdit. Quo niā trāsibo in locū tabnaculi ad mirabil.ſ.ꝓscīe.q̄ taber naculū ꝛ dom⁹ dicit vsq̄ ad domū dei.ſ.supne glorie.

¶ Quātū ad scōm sciēdū q̄ tūc q̄s vadit in domū suā q̄n opak ſm rectā ꝓsciam. Nā q̄ dom⁹ significet ꝓsciaz ptz p illō Eccl.xxvij. Nisi tenuer̄ te instāter ī timore do mini cito subuertetur dom⁹ tua. id est ꝓscia tua. ¶ Ter tio seruādū est q̄ ita q̄s ingrediak domū suā. id est ꝓsci entiā. ad diligēter pscrutādū q̄ nō intret alienā curiose inq̄rēdo vitā alioꝝ. q̄ min⁹ tūc vacare poterit. Un̄ dici tur puer.xxiij. Nō q̄ras impietatē in domo iusti. id est in ꝓscia. nec vastes requiē ei⁹. Reuertendo aūt ad scōm mēbz. Notādū q̄ ad h̄ vt ꝓscia sit recta. debet se habe re ad modū dom⁹ natural⁹ p oprie dispositē. quā dispo tionē notat salo. puer. ix. vbi dicit. Sapia edificauit si bi domū. id est ꝓsciam. ꝛ excidit colūnas septē. īmolauit victimas. miscuit vinū ꝛ posuit mensam. Est q̄ ꝑma cō ditio dom⁹ bñ dispositē vt ꝓgruenk edificek. Un̄ dicit Sapia edidificauit sibi domū. Scōa est vt firmit sustē tek. Un̄ subdit. Excidit colūnas septē. ſ. ad sustētandaz. Tertia vt delectabil⁹ ibi quietek. Un̄ ꝓdudit. Immola uit victimas. miscuit vinū ꝛ posuit mēsam. Certe huic domui sic bñ dispositē ꝓgruit illud quod dicit ꝛps za cheo. Salus huic domui facta est. Lu. xix. Et dūbet sic ꝓsciam suā deberet aprare vt sic esset recta. Un̄ in figu rā dictū fuit ezech. Dispone domui tue. Esa. xxxviij. id est ꝓscie eā ordinādo. ¶ Quantū ad primū. ſ. ad hoc vt domus ꝓscie ꝓgruēter edificek. opter q̄ fundamentū ia cak solidū paries erigak in altū tecū ponak desursum. solaria intra multiplicenk in medio. Solidū aūt funda mentū est petra. petra aūt erat ꝛps. aut apl's. id est signi ficat xpm. Et fundamentū aliud in domo. ſ. recte ꝓscī tie nemo pōt ponere ꝑter id q̄ positū est. ſ. dñs Jesus ꝫ. ad Cor. iij. Hoc est fides ei⁹. Un̄ ꝛ saluator noster lo quens de viro sapiēti dic. q̄ edificauit domū suā. supra petrā Matth. vij. id est ꝓscientiā suā sup̄ verā fidē doctri ne ei⁹. Et iō vt subdit ibi. descēdēte pluuia. ſ. tempratio num q̄ sūt a demonijs exītibꝫ in aere. ꝛ flantibꝫ ventis ambitiōis ꝛ inanis glie q̄ sunt a mūdo. ꝛ supuenientꝫ bus fluminibꝫ ꝓcupiscētiaz q̄ sūt a carne. ꝛ irruētibꝫ ī illā domū. nō cecidit sed steterit. quia fūdata erat supra firmā petram. ¶ Paries qui a fundamento surgit aduersus celum erigitur. est spes procedens a fide. et respiciens dei promissum qui paries ad modum domus est qua drupler. Videlicet expectatio premiī in celis. expectatio venie de peccatis. expectatio auxilij in agendis. et expe ctatio refrigerij in aduersis. Unde apostolus secundo.

Qualiter dom⁹ ca ꝓscientie ꝓgruenter edificatur.

Fūdamē tum.

Paries

ad Corinth.v. Habem⁹ domũ nõ manufactã.s. ꝓsciam in celis. videlicz ꝙ spem. ¶ Tectũ talis dom⁹.s. conscientie recte ẽ caritas. Dc qua dr ꝓuerb.x. Vniuersa delicta operit caritas. hec oĩa sustinet sic tectũ dom⁹. z grandinẽ calorẽ z hmõi: q̃ significãt tribulatiões. Respicit etiã tectũ in extremitatibꝫ suis terrã: qz nõ solũ ꝓtemplat deũ in altitudie. Sz etiã inclinat ad suffragandũ primo. In cui⁹ figurã paralitic⁹ iacens in lecto a q̃busdã ꝙ tectum dom⁹ fuit submissus ante xp̃m z inde curat⁹. vt habet Matth.ix. et Lu.v. Solaria but⁹ dom⁹ sunt q̃tuor de quibꝫ dr Sap.viij. Sobrietatẽ z sapiam docz iusticiã et virtutẽ. quibꝫ vtili⁹ nihil est in vita hoĩbꝫ. Est igit primũ solariũ sobrietas seu tẽperantia q̃ facẽ abstinere a superfluis delectatiõibꝫ. et in h̃ solario sunt plures camere siue officine. s. virtutes et annexe. de q̃bꝫ nũc nõ oportz dicere brevitatis cã. Scõm solariũ dr sapia q̃ precauet in fidias in agẽdis: hñs cameras suas vicz virtutes annexas. Tertiũ est iusticia in malꝫ vitandis ꝓximorũ in miseriꝫs subleuãdis. hñs z ipsa multas cameras. i. virtutes ãnexas. Quartũ est fortitudo in pferẽdis molestiꝫs cũ suis cameris. i. virtutibꝫ annexis. Vade g̃ in domũ tuã. i. ꝓsciam. sic recte edificatã ō solario in solariũ. z de officina in officinã. z de camera in cameram virtutẽ discurrendo: et sic recte operaberis. Hanc tamen domũ ꝓscie nõ tu sed ꝑncipal̃r de⁹ edificat. Et iõ bñ dr q̃ sapientia scz xp̃s edificauit sibi domũ. ¶ Quantum ad secundũ ad hoc vt dom⁹ firmiter sustentet cũ lata ẽ z altra. redrunt plures colũne q̃ sustineãt pond⁹. Septem aũt colũnas sapie excidit ad stabiliendũ z sustentandũ domũ ꝓscie. Alias ꝙ diuersos impuli⁹ vicioz corruere. Et sunt be sep: ẽ colũne septẽ ꝓditiões vere pñie. q̃s ponit apls. ij. ad Cor. vij. dicẽs. que enĩ fm deũ tristicia est penitẽcia in salutẽ stabilẽ operat. Operatur enĩ in nob sollicitudinẽ sed desiderũ: sed defensionẽ. sz indignationem. sed timorẽ sz emulationẽ. sed vindictã: fm Hugonẽ cardialẽ. ¶ Est igit ꝑma colũna sollicitudo. s. ad bene custodendũ sensus suos qui sunt fenestre anime seu porte q̃s ingredit dyabol⁹ vt furet thesauz virtutuz. Unde sollicite vigilare oportz q̃ docz xp̃s Matth. xxiij. Si sciret pr̃familias qua hora fur veniret. vigilaret vtiq; et nõ sineret pfodi domũ suam. ¶ Scõa ẽ desiderũ scz placendi deo: qui est feruoz caritatis multuz domũ conscientie fortificãs z absorbẽs pctã quotidiana: sicut ignis guttas aq̃. In but⁹ figurã Zache⁹ desiderãs xp̃m videre z nõ valens ꝓpt paruitatẽ statute. ascendit in arborẽ siccomoz. ꝓpt q̃ dr desiderũ xp̃s dixit. Descende qz in domo tua oportz me manẽ. Ascensio aũt in arborẽ sigt assensum mentis ꝙ meditatiõem. z affectũ ad crucez seu passionẽ xp̃i. Circa quod dicit Bern̄. sup cantica. Quid efficacius ad curandũ ꝓscientie vulnera. necnõ ad purgandũ aĩe mentem q̃ christi vulnez sedula meditatio. ¶ Tertia columna dicit defensio: vt si cũ inimic⁹ vult circũdare domũ ꝓscie z intrare ꝙ delpationẽ vl̃ lasciuiam vl̃ ꝙ alia vicia defendat se q̃s viril̃r resistẽdo. q̃ q̃z nõ fecit mlier q̃ fuit posita ad custodiã dom⁹ ysboseth regis israh. sz dormitauit intrãtes duo ꝓncipes latronũ domũ occiderũt ipm regẽ pcutiẽtes in inguine. vt bñ. ij. Reg. iij. Ad figurandũ q̃ si mlier. i. rõ nõ defendit se ꝑ tẽptationes: sz dormiat. occidit anim⁹ z dom⁹ ꝓscie spoliatur ¶ Quarta colũna dr indliatio ꝑ seipm detestãdo pctm̃ commissuz inõrtũ ẽ dei offensa. Et q̃to q̃s magis indignatur z detestat pctm̃. tãto fortior est colũna. Nõ aũt debz q̃s idignari ꝑ naturã pctor̃ vel ꝑ plonã cũ ad miscõiã suscipiẽtis. Sic indignat⁹ est frat̃ pdigi de pre suscipiente ipm pdigũ reuertentẽ ad pniam z ad domũ prnã adeo indignatus q̃ noluit in domũ introire. Sed ipse pdigus indignatus ꝓtra suã culpam intrauit domuz et honorabiliter susceptus est. ¶ Quinta columna est timor qui in peccatoribꝫ aliqual̃r dispositis in conscientia solet esse principal̃r de penis inferni. Et hic timor licet nõ sit sufficiens ad salutẽ tamẽ cauere facit a mlis malꝫ et ideo bon⁹. Timor enĩ dñi expellit pctm̃ vt dr Eccl. i. Sz in recte ꝓscientiatis timor iste ẽ de nõ offendẽdo deum: ne amittat gr̃a benuolẽtie ei⁹. Et iste est necessari⁹. Un̄ Eccl. xxvij. dr. Nisi tenueris te instãter in timore dñi cito subuertet dom⁹ tua. ¶ Sexta colũna est emulatio illa: vicz de qua dic apls. Emulamini carismata meliora ꝑma ad Cor. xij. Nec emulatio iportat affectũ magnũ habendi dona spũalia q̃ videt in ꝓximo. cũ quadã tristicia de defectu illoz bonoz q̃ in se ee nõ videt. Et hoc facit hoiem laborare ad ꝓficiendũ in via dei. Hãc emulationẽ vidr habuisse martha q̃ xp̃m excepit in domũ suã. vt dr Lu.x. ꝙt qñ q̃si dolens ꝙ soror sua erat magis dedita spũalibꝫ. q: sedẽs secus pedes dñi audiebat verbũ illi⁹: dixit xp̃o: dñe nõ est tibi cure ꝙ soror mea reliquit me solã ministrare. ¶ Septima colũna dr vindicta. i. punitio de ipis pctis. Quãto enĩ q̃s pl⁹ peccauit et gũius: tanto magis debet dolere z se corpal̃r affligere. Est enĩ pnia vt dic̃ Aug. quedã dolentis vindicta. puniens in se q̃ doler commisisse. de pe. di. iij. q̃ optime seruauit Maria magdalena: q̃ intrans in domũ vbi christus erat. stans retro lacrimis cepit rigare pedes xp̃i. Lu. vij. Has igit septem colũnas domũ cõscientie sustẽtantes. sapientia xp̃us excidit ex se. pcedentes. ꝓponens etiã domo ꝙ libez arbitriũ in domo ꝓscie habitare: supponat has etiam colũnas. Vade g̃ in domũ ad hmõi columnas supponendũ vl̃ reficiendũ. possunt etiã intelligi ꝙ has columnas septem dona spũssancti. Quantum ad tertium ꝑncipale dico: q̃ ad bonitatẽ dom⁹ requirit q̃ delectabil̃r ibi bõ quieret. Dicit enĩ ꝓuerb. xxvij. q̃ fum⁹. stillicidiũ. z litigiosa mlier expellũt hoiem de domo. Et video qz inherant ipm. Et fum⁹ quidem qui in altũ ascendit est mẽtis elevatio. Mulier litigiosa est sensualitatis. Dictio ad spm̃. Stillicidiũ est pctoz et si paruoz vilipensio: seu curatiõis eoz neglectio. Sz diuina sapia in domo ꝓscie quã edificauit vt ibi sit requies et letitia posuit mẽsam sacrorũ eloquioz: bonorum spiritualiũ que defendũt nos contra volentes inquietare. Un̄ ps. xxij. Parasti in conspectu meo mẽsaz: aduersus eos q̃ tribulãt me. Immolauit victimas. id est sacrificia xp̃i et sanctoz: quibꝫ seipos obtulerũt morti. Proposuit vt in eucharistia z aliꝫs sacramẽtis. Sic pater filio prodigo in domũ reuersio obtulit vitulũ saginatum in esum. Miscuit etiam vinũ quod letificat coz homis. et omnẽ mentẽ facit securã. vt dr. ij. Esdre. ix id est spũalem cõsolationẽ z letitiam. De qua domo cõscientie sic preparata dicit sapiens. Intrãs in domum meã scz conscientie conquiescã cum illa. Non enim habz amaritudinẽ ꝓuersatio illius. nec rediũ ꝓuictus illius. sed letitiam z gaudiũ. Sapie. viij. quod gaudium causat ex septem fructibus ipsius bone conscientie: quibꝫ fruitur scz in vita psenti z bonum. ¶ Primus est quia ipsa est radix caritatis. Unde ꝑma ad Tym. i. Finis precepti est caritas de corde puro et cõscientia bona. s. procedens. et Bern̄. in libro de consideratione. Fortitudo tua fiducia fidelis conscientie. ¶ Secund⁹ fructus est nitor veritatis. Un̄ psalmista orabat. Dirige in ospectu viã meã. Glo. in ospectu tuo. id est in ꝓscientia vbi solus deus videt: via que ducit ad patriam est via veritatis. Et subdit. quoniã nõ est in ore eoz veritas. s. inimicoz: qui falso opinant de ꝓscientia alteri⁹. Sed vt dicit Gregorius. Liber inter accusatores est quẽ conscientia nõ reprehẽdit. xi. q. iij. Inter verba. ¶ Tertius fructus est ornatus venustatis. sed anime que est sponse

Tria sũt q̃ inquietãt hoiem in domo.

Septem fructꝰ bonꝰ ne ꝓscie.

Ꝑs. x.

christi. Vñ dicit ipse sponsus anime sancte. Quaz pulcra es amica mea: ꝯ pulcra. s. quo ad interiorē dispositionem z exteriorem conuersationē. Et ideo dicit bis pulcra. oculi tui colūbaz. per diligētē circūspectionē absez eo quod interiecus latet. s. in ꝓscientia p bonoz ornatū scz ꝓpositionē. ¶ Quarrus est retractoriū a peris. Quez eni ꝓscia mordet z stimulat q aliqđ sit illicitū. per ꝫ retrahit a peccato in quo labi possz. Considerat enī illō Jacobi. iij. Scienti bonū z nō facienti peccatū est illi. Et. ij. Pe. ij. Melꝰ esset illis veritatē viā nō agnoscere ꝯ post agnitā retrorsū. Nec tñ ꝓpter ꝫ fugiēdū est ad latebras ignorantie. vt dicat Augꝰ. Quia affectata ignorātia peccatū auget: nō minuit. Et q ꝓscientia retrahat a malo et puocet ad bonū: ondit Prouerb. xij. vbi dicit. Est qui ꝓmittit z quasi gladio pungit ꝓscientie. Nam instinctus conscientie ꝓmittit ꝑmiū beneficiēti. z punigit minādo penā eternā bona negligenti. ¶ Quintꝰ est thesaurus honestatis. de quo Eccl. xij. Bona est substātia cui nō est peccatū in conscientia. Nō tam de substantia reruz terrenaz ꝯ spiritualiū intelligi pōt. vt scz nec de virtutib⁹ nec scientia supbiat. z tempalia illicite non retineat. Unde Cassiodorꝰ i epłis. Quid acquiri aut putatur vbi bona ꝓscia perdit. aut in qua ꝑte possit bō p ficere si innocentiā ꝓbatus fuerit amisisse. ¶ Sextus ē testimoniū bonitatis. ad Ro. ij. Testimoniū illis reddente conscientia sua. Unde Greg. sup Ezech. Quid ꝓdest si oēs laudent z ꝓscientia accuset. aut qđ poterit obesse si oēs derogent z ꝓscientia defendat. Et bern. sup Cantica. omnino sufficit adūsum nos loq̄ntiū iniqua, opinio bonoz cū testimonio ꝓscientie. ¶ Septimꝰ fructus bone ꝓscientie est cōtinuū delectabile. Naz vt dicit pueb. xv. Mens secura q̄si iuge cōtinuū. securitatē autem mētis facit bona ꝓscia. Unde z sapiētia parauit mensam miscuit vinū: qđ vinū etiā intelligi pōt de sanguine christi qui ꝓncipalr opat ꝓscientie bonitatē. Unde apłs ad Hebr. ix. Sanguis xpi mūdauit ꝓscias. ¶ Quantū ad q̄rtuz de ornatu domꝰ redit q sit picturata. scz exē-
Cōscētie ornatus. plis scriptoz edocta. Unde qđā rex turpis specie cubiculuz suū depingi fecit pulcerrimis imaginib⁹ vt caruz aspectu vxoris sue pulcz pareret filiū. Cur xpianus domum sue ꝓscie in memoria bonoz exemploz nō depinget vt vxor sensualitatis, proles fructū gigneret. Scdo redit ad ornatū domus: q sit odoribus non feroribus referta qđ fit per bonā famā ex honesta conuersatōe z fructuosa. Unde apłus. ij. ad Cor. ij. Christi bonus odor sum⁹ deo i omi loco. Et in figurā hui⁹ dicit de domo vbi xpo facta est cena a marcha z maria q domꝰ repleta ē ex odore unguenti. Joban. xij. Tertio pinet ad ornatū domꝰ vt sit bene illustrata lumine gratie. vel lucerno lumīe scripture veritatis. Unde etiā in figurā mlier vt adinueniret dragmā accendit lucernā et euerrit domum. vt habet parabolice Luce. xv. c.

Sed queri potest .§. VII.

verum scire valeat se hre rectam ꝓscientiā lumine. s. gre illustratā: an non. Ad qđ rñdet fm Alexan. de bales. q
Circa cō scientiam ꝓpē sunt differētie hominū. septē sunt differtie hoim circa hmōi attendēde. Alia em putāt se hre bonā ꝓsciam z gram seu caritatē: sz neutz habent. Alij sciūt q illā nō hnt. Alij dubitāt de ꝫ. alij opinant q hēant gram z bonā ꝓsciam. Alij expiuntur sed nō hnt de ꝫ ꝓscias. Alij ꝫ sciūt tñ p reuelationē. Septimi hoc sciunt p cām z certā visionē. ¶ Primi ergo sunt infideles z hereticiimo etiā xpiani qdā tepidi qui nō illustrātes ꝓsciam suā ex ignorantia crassa: mortalia cōmunia nō credunt mortalia esse. Unde in bis persecrantur et sacramentū eucharistie indigne ꝓcipiūt Propter quod dicit apostolus ꝓma ad Corinth. xi. Probet autē seipm homo. i. ꝓscientiā exāminet. et sic de pane illo edat. In tali cecitate fuit aliqn paulꝰ. Paulꝰ vt ipse refertur. Nam capt⁹ a romana milicia hierosolymis iudeos: ad quoz petitionē captus fuerat sic alloquit. Ego enī cōscientia bona cōuersatus sum ante deū vsq in hodiernū diem Actuū. xxiij. Qui tamē ꝑfectus erat ecclesiam purans benefacere. ¶ Secundi sunt q sciunt se habere nō bonā ꝓsciam: vt bi qui sciunt se ee in mortali actu vl ꝓposito. nō penitētes: ad quos pōt illō dirigi. Eccl. viij. Scit ꝓscientia tua quia tu crebro maledixisti alijs. ¶ Tertij sūt q dubitāt se hre bonā ꝓsciaz qui scz hūt rōnes eque fortes ad ꝫ q sunt in gra, sic ad ꝓpositū: pura cū videt se esse repidos in amādo deū. nō habēdo affectū orandi z ad alia spūalia. vel multuz remissum: paz dolorē sentire de peris z hmōi. Et e opposito ꝓsiderant nullā voluntatē se hre peccādi mortalr sz ꝓpositū abstinendi. detestari pcā cōmissa rone z hmōi. Tales dicere pñt illud apli. Nihil mihi ꝓscius sum: sz nō in hoc iustificat⁹ sum. i. ad Cori. iij. ¶ Quarti opinant se habere bonā ꝓsciam z se ee in gra: etiā ꝓbabilr cū formidie tñ aliqua de oppositō. Sicut illi qui videt se feruentes in amore dei z ꝓmti: et amare lugere deo offensas paratos ad sufferendū aduersa. sentiunt tamen aliquādo rebellionē carnis ad spm z fragilitatē. Et hi dicere valent illud. ij. Cor. i. Glia nra hec ē testimoniū ꝓscie nre. q i simplicitate z sinceritate dei z nō in sapia carnali: sz i gra cōuersati sum⁹. ¶ Quinti expiunt se habere gram a bona ꝓscia: sicut illi q sentiūt dulcedinē divine bonitatis in orōne: z gustant ꝯ suauis est dominꝰ. Ad quod inuitat ps. Gustate z videte qm̄ suauis ē do minus: beatus vir qui sperat in eo. Gustare ait sz noticia experimētali et affectiua causata ex re vnita sensui gustus. s. z affectus. Videre sz contēplando eius bonitatem: qm̄ suauis est dñs anime q̄renti eū z gre possessionē. Beatus vir q sperat in eo. s. dñs cōscientiā bonaz. Nā q conscientia bona significet spem: ptz ex illo apli ꝓma ad Thimo. i. Caritas de corde puro. s. procedit z cōscientia bona. Ubi glosa. i. spe vera que causatur ex dei amicicia. sicut et spes causat ex bona ꝓscientia. Ista tamen cognitio nō est per mediū infallibile sed per signa. Et q ꝫ bona cōscientia queat haberi experimētalis cognitio ꝓbatur Apocal. ꝓph. ij. vbi dicitur. Vincenti dabo manna absconditū. Vincenti: scz vicia dabo manna absconditū. id est dulcedinē ex inhabitatōe christi in domo cōscientie. Absconditū quia ab alijs non videt: ne clare a seipso sentitur. Et dabo ei calculum candidū: id est habitū gre z caritatis: que gra lucet et emundat inde dicit candidū Calculus aūt hic dicit carbūculus. et nomē nouū scriptū qđ nemo scit nisi q accipit. h nomen est q filij dei p adoptionē efficimur. ¶ Septimi qui sciunt se habere bonā conscientiā z gram p reuelationē dei. qđ habuit Abraam quādo dñs ei dixit per angelum. Nunc cognoui q timeas deum Gen. xxij. Cognoui id est cognoscere te feci q timeas deum. scz timore filiali: qui sine gratia z cōscientia bona esse non potest. ¶ Septimi sunt qui sciunt per cām rei vel rone rei. vt bi qui clare videbit dtinā essentiā in vita ꝑsenti. sicut moyses in veteri testamento. et paulus in nouo quādo raptus fuit ad tertium celum. Unde ipse dicebat. Certus sum q nec mors nec vita ꝛc. separabunt nos a caritate christi. Ad romanos. viij.

Mecergo bona .§. VIII.

conscientia dicit domus. De qua xpus dixit. Domus mea domus orationis vocabitur. Et de mala subdit Job. xxi. Vos autē fecistis illam spelunca latronū. Matth. xxi. Facit aliquis domum conscientie speluncam latronū.

ex septem malis que reperiuntur in ea. Et primum est quia bellū intestinū generat duz vna cogitatio alteri recalcitrat. Seneca. Timidū nō facit animū nisi rephensibilis vite ꝓscientia. ¶ Scōm malū est: qz primū enecat quia cū qs ab intra habituat mala ꝓscientia: ad extra mala operari incipit primo causa ruine insistit. Unde aplus. i. ad Cor. vij. Si qs viderit eū qui hz ꝓsciam in ydolio recūbentē: nōne ꝓscia eius cū sit infirma edificabit ad māducandū ad ydolotica z peribit infirmus frater in ꝓscia tua. ¶ Tertiū müda immüda sibi aptitat seu facit. ad Titum. i. Omia müda mundis: inquinatis aūt z infidelibꝫ nihil est mūdū. sed inquinata sūt eoz mens z ꝓscientia. ¶ Quartū malū est. qz difficile viam parit cū iniust⁹ qui dicūt sapie. v. c. Ambulauim⁹ vias difficiles. Nō ꝓtertiū suader aplus ad Heb. x. dicens. Accedam⁹ ad sacerdotē magnū christū cum vero corde in plenitudie fidei aspersi corda a ꝓscientia mala. Hinc z seneca. Mala ꝓscia sepe tuta est: secura nunqꝫ. ¶ Quintū ad errorē adiuuat. ita vt nūqꝫ ad heresim inducat. i. ad Tbi. vij. In nouissimis tpibꝫ discedent quidam a fide attendētes spiritibus erroris z doctrinis demoniorꝫ in ypocrisi loquentiū mendaciū z cauteriatā habentiū suam ꝓsciam. i. corruptā z cōcupiscentiā adustā ¶ Sextū ad gehennā edificat. Oīne enī qđ est ꝫ ꝓscia etiam erronea si durat: vl qđ nō est ex bona ꝓscia. edificat ad gehennā. xxviij. q. i. Omnes. ¶ Septimū malū est: quia tristiciā ꝓtinuat in magnū grauamen anime. Sap. xvij. semp ꝑsumit seua z turbata ꝓscientia. Et Jsi. dicit Nulla pena grauior qꝫ mala cōscientia.

De conscietia scrupulosa pōt exponi illud psal. lxxij. Saluū me fecit scz de a pusillanimitate spūs z tēpestate. Ubi tria pñt notari. §. IX.

¶ Primū est scrupulose conscientie sanatio. ibi. Saluū me fecit.

¶ Secundum scrupulose cōscientie causatio. ibi. A pusillanimitate.

¶ Tertiū scrupulose cōscientie nociua aggrauatio seu propagatio. ibi. Et tempestate.

Incipiēdo aūt a scōo vt ordinatius loquamur. Sciendum qz scrupulus est vacillatio quedā consurgēs cum formidine ex aliquibꝫ ꝓiecturis debilibꝫ z incertis. Unde videt cē scrupul⁹ id qđ apō alios ōr pusillanimitas q̄ est redio seu timore rez adūsaz ineris z incōsiderata tracti animi deiectio. Et sic vtrūqꝫ. s. ram scrupulus qꝫ pusillanimitas importat inordinatū timorē. Un ipse scrupulus a quibusdā vocat erronea conscientia: ab alijs timor ꝓscientie: z ab alijs pusillanimitas. Cōtra quod dicitur Eccl. vij. Noli esse pusillanimis in animo tuo.

Sciendū autem scōm Arbertū in libro de quattuor coecuis: qz differentia est inter scientiā. fidem. opinionē. dubitationē z scrupulū seu suspitionē. Nā scientia pro pte est eoz q̄ cognoscūtur p causas: z qz impossibile est aliter se habere. Fides aūt est perfecta ꝑsuasio vni⁹ partis seu ꝓclusiōis p mlta pbabilia vel autoritatē dicētē: Et hꝫ etiā appellat credulitas z ꝓscia. Opinio aūt est acceptio vni⁹ ptis cū formidie alteri⁹. ita tñ qz ad illā quā formidat nō hꝫ rō erpssa. formidat tñ qz debilitatē rationis alteri⁹ parti. Dubitatio ꝫo est intermixtus motꝰ rōnis sup veranqꝫ ptē ꝫdictiōis p equalia media ita qz nō magꝫ pendet ad vnā partē qꝫ ad aliā. z hec etiam ōr ambiguitas. Demū scrupulus ex leuibꝫ cōiecturis seu medijs z mlt̄is debilibꝫ mouet ad vnā ptiū. Et hic etiā dicit suspicio z pusillanimitas spūs q̄ repellēda est. vñ dicit. vi. q. i. oues. omnis suspicio potius abūcienda est qꝫ accepranda. Et ratio assignat in. iij. pte cū ōr de tēpestate. ¶ In qua quidē tertia pte notat effectꝰ nociuus qui sequit ex ipsa pusillanimitate seu scrupulo. Inducit enī ad quoddā tedīū z tristiciā aggrauantē animū vt nil boni ei agere libeat. z sic velut tempestas q̄ descēdit in egyptū ꝓsumpsit oīne qđ reperit viride. Sic tristicia ꝓcedens ex scrupulo ꝓsumit vigorē z robur animi. ¶ Diminuit etiā audaciā aliorꝫ ad bonū sui exēplo. ppt qđ dñs precepit. qꝫ bi q̄ erant cū gedeone pugnaturi ꝫ hostes formidolosi z pusillanimes nō irent cum alijs sz reuerterent domū. ne vig ex timore fugiēdo alioꝫ audaciā debilitarēt. vt hꝫ Judi. vij. Et in figurā scribit Jonas. qꝫ bi q̄ nauigabāt cū Jona ppba. orta tēpestate in mari oīes timuere valde. sed ipso Jona ab eis semoto cessauit tempestas z securi facti sunt. ¶ Inducit demū scrupulosa ꝓscia tempestatē desperatiōis a q liberari se pertebat psal. lxxviij. di. Non me demergat tēpestas sez desperationis. vñ z Bern. Pusillanimitas parat perturbatoꝛ perturbatio desperationē. desperatio ꝫo interimit. In cuius figurā legit. i. Mach. ij. qđ quidā scrupulosi ex societate machabeoꝛ: quia nolucrūt se defendere ꝫ hostes bellātes adūsus eos in die sabbati: timētes ne ppt hoc violarent sabbatū occisi sunt ab eis. ¶ Causat autē ista scrupulositas seu pusillanimitas inducens tēpestatem mltoꝛ malorꝫ. qñqꝫ ex cōplexione ad timorē ydonea vt est cōplexio frigida: puta in femis vetul z melācolicis. Timor enī naturalr fm Damascenū coz ꝓstringit. stē et frigida ꝓstringūt z ꝓgelationē facūt: ad quē motū ꝫ ctionis imaginatio mouet a timorꝫ dispositōe. ita vt cōcipiat qs aliqđ eē futurꝫ malū: z p ꝓsequns fugiendum. ¶ Quādoqꝫ causat pusillanimitas seu scrupul⁹ ex egritudie manica vl melācolica: q̄ ē infirmitas capitꝫ p quā ledit imaginatio z qñqꝫ rō. Un Galien⁹ z Auic. dicūt qꝫ mania ē infectio anteriorꝫ cellule capitꝫ cū diminutōe imaginatōis ¶ Melancolia ꝫo est infectio medie cellule capitis cū diminutōe rōis. ¶ Causat z aliqñ scrupulus ex tēptatiōe dyabolica. pōt enī dyabol⁹ deo ꝑmittēte mouere melācolicos būores in homīe: p qs imaginatio vel crare pt. aut turbari ad timorē inordinatū. Un et Auic. dicit qꝫ qbusdā medicis visum ē qꝫ melācolia ꝓtingat a demonio. Aliqñ ꝫo procedit pusillanimitas seu scrupul⁹ ex regimīs co: palis negligētis. s. p nimiam abstinentiā: vigilias z hmōi. Un brūs Piero. Rōnalis hominis dignitatē amittit: qui vel ieiuniū carcari aut vigilias ꝑfert sensus integritati: vt p īmoderatā abstinentiā atqꝫ indiscretā psalmoꝛ vl officioꝛ decāratoꝛ. aut amētie aut tristicie. i. melācolie incurrat. nota de cōsecra. di. v. Non mediocriter. ¶ Aliqñ causant scrupuli ex societate timidoꝛ. Nā vn⁹ scrupulosus facit alū scrupulosum. Remouēde igit sunt hmōi cause ne ipsa z pusillanimitas tempestatē inducat: z demū in infernū devolat. Quod inde consequi ostendit ps. qui postqꝫ dixit. Non me demergat tēpestas. vt expositū est. Subdit Neqꝫ absorbeat me profundum sez infernus:

Quō aūt remoueat talis scrupulositas: §. X.

declarandū est. nunc reuertēdo ad primā partē: vbi dic. Saluū me fecit. s. ab hmōi. Saluat ab isto malo sic z ab alijs cunctis ꝓncipalr dc⁹. Un z dicit sara vxor thobie dño loqns post tempestatē. sez scrupulositatꝫ trāquillū facis. Saluū aūt facit ab hmōi tanqꝫ p instrumēta p morales medicos. ꝑlatos z confessores. consultores ydoneos. Non autem debent scrupulosi dure corripi: sed animari ad deponēdum pusillanimitatē z scrupulū ostēdēdo pcula supdicta: nisi sci quak medici spūalis monitū. Septē aūt sunt regule q̄ rum adminiculo ꝓscia scrupulosa seu erronea deponi potest z debet: z sic saluari. ¶ Primū videlicz debita ad gratiam dei preparatio. Secunduz sollicita sacre scri-

Un causak pusillanimitas vl scrupulus.

Septē sūt per q̄ erronea ꝓscia pt rectifi-cari.

prure indagatio. Tertiū oratiōis deuota cōtinuatio. Quartū opinionis alicuius tuta electio. Quintū obedientie humilis imitatio. Sextū scrupulozz animosa abiectio. Septimū ꝓceptoꝝ discreta explicatio. i. interpretatio. Que septē iubet habere eterna sapia. Prouerb. ix. Et si nō fm oꝛdiez positū dicēs. Si suscepis sm̄ones meos subaudi mō debito q̄ ad septimū. et mandata mea custodieris penes te. s. obſuādo. z sic te ad gr̄am ꝓpando quo ad pmū. Si sapiaz inuocaueris. s. ꝓ oꝛōem: q̄ ad tertiū: z inclinaueris cor tuū. s. ꝓ obedientiā q̄ ad q̄rtū. Prudentie. s. eligēdo opinionē tutā q̄ ad q̄rtū. Si q̄sieris eā quasi pecūiaz: q̄ ad sextū. s. animose abiiciēdo scrupula tunc intelliges timoꝛē dñi z sciam dei inuenies q̄ facile ētā ꝓsciam.

Prima regula.

¶ Prima igit regula est vt q̄s se ad gr̄am ꝓparet q̄ntū pōt fuādo mādata dei. de pcīis ꝓpria dolēdo z ꝓfitendo. Hā q̄cūq; facit q̄ in se ē fm tho. in. vij. nulli tali abstrahit dei gr̄az q̄ infallibiliter infudit. et lumē doni. sapie. scie. ꝓsilij. z intellectꝰ tribuit q̄b iuuari ꝑ ad depositōz erroꝛe ꝓscie. Un̄ ipe dicit ꝑ Miche. c. iij. Conuertimi filij reuertetes q̄stū. s. in vob est. z ego sanabo auersiones vr̄as. Et ꝑ Ezechielē. c. xviij. Nunquid voluntatis mee est mors impij. z nō potiꝰ vt ꝓuertat z viuat. et Isa. xlix. dicit. Nūq̄d obliuiscī ꝑt mr infantē suū vt nō miſeat filio vteri sui. Et si illa oblita fuīt. ego tn̄ nō obliuiscar tui. Figurā butꝰ bēs. ij. Reg. xiij. in absalone fratricida recepto ad gr̄am a ꝑre suo Dauid recognita offensa se būliando.

Scda regula.

¶ Scda regula est sollicita sacre scripte indagatio. Un̄ dicit Salo. Si q̄sieris eā q̄si pecuniā amatores mūdi: q̄ studiū bñt acq̄rēdi pecunias. ꝓceptoꝛē q̄rūt ꝓmo bñ doctū in arte ꝑ quē volūt acquirere pecuniā vt doceat eos subtilitates z modos acquirēdi: exinde sunt soliciti ad vidēdū et recolligendū libros suoꝝ ꝓpriozz auxilia etiā q̄rūt alioꝝ. z sic etiā spiritualr̄ q̄ri dz sapia scripturaꝝ diuinaꝝ. Un̄ puer. i. oꝛ. Audiens sapiēs sapiētioꝛ erit. z intelligēs gubnacla possidebit. Anīa ducerret pabolā z interpratoēz ꝓba sapiētiz ꝛenigmata coꝝ. Unde hiero. ad paulinū. Intelligе te in sacris scripturis: sine ꝓmio z mōstrāte semitā nō posse ingredi. Et explificat de q̄busliber artib z de paulo qui post annos q̄tuoꝛdecim ꝛtulit cū apl̄is euāgeliū z salutaroꝛe nr̄o quod ēni infrogāte doctoꝛes in templo. deinde dz q̄s assiduꝰ eē in lectiōe scripturaꝝ. Un̄ hiero. ad nepotianū. Scripturas sepe lege. imo de mānu tua nūq̄ sacra lectio deponat. Disce q̄ doceas. In butꝰ figurā mādauit dñs Exo. xxxviij. vt vectes q̄b portabat archa iugiter annulis ipius arche eēnt inserti. ne cū haberet trāfferri mora fieret de trālmittēdis vectib. Ad signādū q̄ q̄ bñt alios docere. ꝑ q̄s ecclīaz q̄si circūfert. dñt ꝓtinuo adherē studio scripturaꝝ fm q̄druplicē sensuz significatū ꝑ q̄tuoꝛ anulos. ne cū bñt alios instruē. tūc q̄rant addiscere.

Tertia regula.

¶ Tertia est oꝛōnis deuote ꝓtinuatio. Un̄ iaco. i. oꝛ: Si q̄s vestr̄ indiget sapia postulet a deo et dabit sibi. Sapiēs in se exps̄ ait. Inuocaui z venit in me spūs sapie q̄ spūs est vnctio q̄ docz de omib. vt oꝛ in. i. canōica Job. s. necessarijs ad salutē. Sic z salomon postulās sibi dari sapiam ad recte iudicandū ꝑplm vbi occurrit mlta dubia obtinuit eam. iij. Reg. iij. Et ꝛosa pbat rex ad dñm inq̄t. cū ignoꝛem q̄d agere debeam. hoc solū residui habem vt oculos nr̄os ad te erigam. Et papue oꝛo valet ad tollendū scrupulos ꝓut ꝓcedit ex trāptatōe dyaboli. q̄ figuratū est Matth. xvij. in de moniaco lunatico sanato a xp̄o q̄ pūciebat illū obsessū q̄nq; in ignē q̄nq; in aquā. Sic scrupulosus de vno cōtrario vadit ad aliud. et de eo dixit q̄ illud genus demoniozz ej̄citur i oꝛōne. Sic btūs Petrus martyr oratione liberatus fuit a scrupulo infidelitatis.

4 regula.

¶ Quarta regula. 5. regula.

regulā q̄ plixā ē ponem in fine.

¶ Est igit q̄nta regla obedientie humilis imitatio. vt scz scrupulosus capti uet intellectū suū dictis sapiētū z obedientie suptoꝝ. q̄n tumcūq; scrupulus sibi diceret aliud. Un̄ puer. iij. dicit Ne innitaris ꝓudentie tue. Et tbob. iij. Cōsiliū sp a sapiente inqre. Et pucrb. xxij. Ne trālgrediaris termios q̄s posuerūt ꝑres tui. Hinc z cancellarius pisien. in. iij. de vita aie inq̄t. Unū boc generale dam̄ documētū. credere vtiq; facilr̄ sapiētioꝝ z bonoꝝ iudicio: z ꝛ cōmunes coꝝ sentētias n̄ leuiter sibimet formare scrupulos anxios z timidos.

¶ Et in li. de vita fratꝝ ꝓdicatoꝝ narrat q̄ cū quidā defunctꝰ appareret alteri ciuſdē oꝛdinis scz ꝓdicatoꝛū qui erat mltū scrupulosus ipso interrogāte de scrupulis suis. Rndit defunctꝰ. Consule discretos z acquiesce eis. Simil legit de quodā discipulo btī Bernardi q̄ cum nō posset deponere scrupulos suos ꝓter quod ad celebrandū nō auderet accedere. Dixit ei Bernardꝰ. Vade frater z fide mea celebres. Obediuit ille simplr̄ omīs ille scrupulus ꝓpetuo recessit.

¶ Dz si q̄s scrupulosus diceret. Utinā tal̄ cēt ꝓlatus: qual̄ erat Bernardus. crederē facilr̄ imperāti z acq̄escerē consulenti. Nūc aūt cū supioris mei paruā sapiam conspicio. nō audeo meā ꝓscīam sue fidei cōmittere. Rndet cācellarꝰ. Quis quis ira dicis z sapis erras z decipiēs. debes ē sibi obedire nō vt homī sz vt deo iubenti cui vices gerit. Unde Lu. x. xp̄us dixit. Qui vos audit me audit. Si tn̄ non contra deū iusserit. Et cū cā scrupulositat̄ vt dictū ē. Aliqñ ꝓcedit ex qualitate ꝓplexionis. ꝑcipue melancolice. aliqñ ex egritudine supueniēte manica vl melancolia. aliqñ ex indiscreto vite regimīe. pura p nimias abstinentias: ꝓtinebit ad moralē medicū rectoꝛem vel confessoꝛem in hmōi adherere remedia de ꝓsilio medicine: et scrupulosus seipm vincat. Et si duꝝ videat in assumendo illa remedia ꝑcipue cōsulta vl data seu imposita ab ipso medico spūali. Dicit eni Eccl. xxxviij. Altissimus de terra creauit medicinā. z vir prudēs nō abboꝛrebit eam. Non tn̄ expedit in oīb viuere medicinaliter ꝑcipue religiosis. Hā vt dic Ambr. de ꝓse. dis. v. Contraria sunt diuīe cōditioni ꝑcepta medicine. lugubreare nō sinūt. vigilare nō ꝓmittūt. ab omī specie meditationis abducūt. Nec etiā scrupulosus dz timere vitam sibi obseruare. ex obseruatione ꝑceptoꝝ dei z eccl̄ie. vl obseruatione sue religionis: tūmodo ex capite suo nō addat alia magis austera. Nam vt dicit Job. Constituisti terminos eius. s. vite homīs: qui ꝑteriri nō potest. nec fm ꝓlongationē: nec fm abbreuationē. sed z si abbreuiaret fm causas scdas z nakales sibi cēt ad cumulus ꝓmiū nō peccati illa. s. faciendo ad placendū deo. z fm cōmunes regulas traditas ab eccl̄ia z religionibus approbatas. Job. 14

Sexta regula.

¶ Sexta regla est animosa pugnatio seu repulsio scrupuloꝝ seu pusillanimitatis. Ad quod hortatur dominus Isa. xxxv. dicens. Confortamini pusillanimes. cōfortami z nolite timere: ecce eni deus vester. s. adiuuās z illustrans. Un̄ Gre. in moralib. dic q̄ dyabolus assimilat̄ mirmico leoni. q̄d animal dicitur leo formicaꝝ. Nam formicis que minutissime sunt discurrentibus insidiatur z occidit. Sed alia animalia grandiuscula itinerādo ꝓculcant z perimūt. Sic dyabolus inuestigat ꝓplexiones hominū: vt dicit Greg. et quos videt parui coꝛdis et pusillanimes z scrupulosos ipos aggreditur et scrupulis et vitijs occidit. Sed a magnis spe et vigoꝛe rationis dyabolus ipse ꝓsternitur et abiicitur. Hinc et Cancellarius in quodam tractatu suo inquit. Mille surgunt apud aliquos scrupulis more canum oblatrantes z lacerare minantes. ipsos qui volunt ꝛespere viam dei quos cōuincere et compescere melius q̄z per contemptū nequim. Tantūmodo si cōtemptus ille sit timoꝛatus et reglatus: nō absq; breuio

alterius: presertim superioris consilio. Et idem in tractatu de regul' moralibus aut. Consilium salubre est frequenter agere contra scrupulos leues et timidos. virando eos ad alioz iudiciu: quousq; ex consuetudine fiat homo robustus solidus et tranquillus in exercitio spuali. Sic etiã si quis vellet ligamẽtũ distortũ ad rectitudiẽ ducere oporteret quod retorqueret ipm ex pte opposita curuando. Et sic reduci posset ad rectitudinẽ. ¶ Notandũ etiã quod dicit cancellarius in quadã tractatu quod aliq doctores tenẽt qd̃ assentit. aliquã nõ tã meritoriũ eẽ credere sic velle credere nec dolere sensualr de pcis. sic velle dolere et nõ posse. patet p̃ p psal. dicentẽ. Desiderium pauperũ exaudiuit dñs: ppea cor eoz audiuit auris tua. Et ita iudicat nos ds̃ secundum superiorẽ arbitriũ volũtatẽ et iudiciũ. et nõ secundum ea q̃ nob inuitis et cõtrariantibus portio sensualitatis inferior adhesit et reducit q̃lia sunt volubilitas imaginationũ et fantasiaz. Soler aũt impedire quorũdã scrupulosa sñia aliquoz autoritatũ nõ bñ intellectaz. et ideo declarãde sunt vt illa q̃ habet ex despon. scis in dubijs tutior via est eligẽda. quod quidã scrupulosus eligit viã rigidiorẽ. Sed ad p̃mũdet quod eligere viaz tutiorẽ nõ est nisi ẽ nõ pcepti. Alias oporteret multos ingredi religionẽ. in q̃ tutius viuit q̃s in seculo. Non q̃ de necessitate oporteat tutiorẽ eligere q̃m etiã alia via pt eligi tuta. Sicut enim dicit vie rendũt ad vnã ciuitatẽ: sic vna tutior alia sit. Sic ad ciuitatẽ celestẽ alius sic alius sic vadit et tute. licet aliqs tutiori mõ. Ihesus quidem dicit Eccl. iij. Qui amat periculũ peribit in illo. Hinc ẽ quod dicit Tho. et alij dicũt quod ille qui agit id de q̃ est dubiũ. Utrum sit mortale vel nõ: peccat mortaliter. quia periculo se exponit mortali. Cum q̃ in aliq materia moralibus sunt varie et diuersimode opinionis. Ille qui adheret opinioni latiori vie: videt se exponere periculo mortali. quia in dubio cũ possit illa opinio esse falsa et tuta ꝑa. Sed ad hoc respondet quod vtiq; ille qui agit scienter id de q̃ dubitat esse mortale peccat mortaliter. etiã si illud in se nõ esset mortale. sumẽdo p̃te et stricte dubitationẽ vices purgones sunt eq̃ ponderãtes ad vtraq; pte: nec magis declinat ds ad vnã q̃m ad aliam. Sed dubitet leuiter ds quodammodu scrupuli sic dubitat seu formidat dñs opinionẽ de aliq. quia ita inberet ipsi snie quod tñ formidat de opposito. Sic agẽdo ꝺ tale dubiũ nõ peccat: dũ adheret opinioni alicuius doctoris et bz rones ꝓbabiles ꝓ ipa magis q̃m pro opposita opinionẽ. etiã si ipa opinio. quã tenet nõ esset vera. et hoc nisi ipa opinio sumpta esset ꝺ mãifestũ testimoniũ scripture vel determinationẽ ecclie. Aliter enim nõ opat in dubio mortali. sed sm opinionem ꝓbabilẽ q̃d magis declarabit in septima regla. Quod etiã dicit. Bonaz mentiũ est ibi culpas agnoscere: vbi culpa nõ est. di. v. Ad hoc dicit glosa agnoscere. i. timere et nõ ꝓ assensum firmũ determinare. Hoc enim stultũ esset et periculosum sm cancellariũ. ¶ Septima regla est ꝓ scrupuloz depositõe ꝓceptoz discretam epicaizatio. id est interpretatio vel declaratio. Equitas enim quã ꝓbus nomiat epykeiam preponderat iuris rigori sm iurisperitos. Est aũt eqtas iustitia pensata oĩbus circũstantijs particularib. dulcore misericordie temperata. Et alt sapiens. Noli esse nimis iust. q̃d pertinet ĩ iustitia sua. ꝓtinet aũt ad virtutẽ epykeie cõsiderare nõ nudũ de se pceptũ. sed circũstãtias oẽs. particulariter ipm vestientes. Unde phs. v. ethi. dicit. q̃ epykeia interpretatiua legũ est melior q̃m iustitia legalis. Et sm hãc virtutẽ epykeie possumus ꝑceptum dei ecclie platoz seu iudiciũ benigne interpretari. Et in foro dei ꝓtentioso eius est interpretari: cui⁹ est cõdere vel sentẽtiare. Sed in foro cõscie circa ꝑcepta humana et diuina. dico q̃ ptinet ad quẽlibz ꝓ facto suo. Si tamẽ rationabiliter interpretet. Et sm Joh. de tamb. Septuplex doctrina ꝓ virtutẽ epykeie scrupulose conscie pficua dari pot. Quarũ ꝓma est interpretatiua durã et benignã circa ꝑcepta sentẽtiã: q̃ benigna est potius ceteris paribus interpretatio faciendi. quod etiaz asserit Guil. Nullus ratio est quia ꝑcepta dei et ecclesie nõ sunt ad tollendã oẽm spualem dulcedinẽ. qualiter tollit q̃n nimis scrupulose et timide ꝑcepta interpretant. Secunda doctrina sm virtutẽ epykeie est q̃ nec deus nec ecclia ꝓ sua ꝑcepta intendit obligare ad vim possibile alicui. Cũ enim sm regulaz iuris nemo possit ad impossibile obligari. ex de reg. iur. li. vi. Nõ solum ꝺz impossibile q̃d absolute nõ ẽ possibile. Sed etiã videt interpretandũ sm virtutẽ epykeie in lege noua esse impossibile q̃d vix ẽ possibile. virtute nimiã bñs difficultatẽ. alias quod saluaret illud Unus meũ leue. Matth. xi. c. ¶ Tertia doctrina est q̃ nec deus nec ecclia intendit suis ꝑceptis aliquẽ obligare ad hoc q̃ sit factus. id est talia ꝑcepta loco et tpe nõ obligãt quibus eoz obseruantia fieret ridiculosum saltem apud discretos et bonos viros. patz igit a simili de votis ex diuino ꝑcepto deo reddendis que tñ si stulta sint sm doc. nullus obligat implere. ad q̃d facit glo. Inno. sup. c. Nouerit. de sen. excõ. ¶ Quarta doctrina est q̃ in dubijs bonoz viroz aliqs ds ẽ viuendi regula. et tanto magis q̃nto meliores sunt. Unde Hiero. Inter bonos sic secture meliores: quod quidã et ꝑs discipulos suos vocat sal terre. quia vicz ex moribus ipsoz populi Matth. 5 sunt cõdiendi. Et nõ bene regitur est: qz tales sm virtutẽ epykeie ꝑsumi debẽt bene recti iudiciũ: qz bñt rectũ affectũ. sicut sanus bñ iudicat de saporibus: qz nõ bz gustũ infectum. ¶ Quinta doctrina ẽ: qz in his q̃ solũ sunt mala: qz prohibita vt cõiter positiua ꝑcepta multi excusant. vel in toto vel in tanto ꝺsuetudo si sint ꝑscripta. imo aliquis tollit legem scriptã positiuã. dist. uij. Statuim⁹. ꝛ. §. fe. Sicut enim epykeia est interpretatiua legũ. sic et ꝺsuetudo ẽ optima legũ interpres. ex de ꝺsue. Cuius dilect⁹. ¶ Sexta doctrina est quã tradit Petrus de palu. in. uij. sen. q̃ homo vbi nõ peccat mortaliter nũq̃ incurrit sniaz excõicatõis iuris. Cum enim ꝑ excõmunicatiõem ab homine nullus debeat ejici ab ecclia nisi ꝑ mortali vero nõ ꝑsumptio sm b. Tho. in. uij. q̃ maxima pena ẽ. sic etiã cũ sñia iudicis nõ sit iniusta. põt hõ formare sibi ꝺsciam. q̃ vbi nõ peccat mortaliter nõ incurrit sniam iuris. ¶ Septima ẽ in q̃cunq; casu ptermittẽs facere hoc q̃d lex imponit. posset excusari a pcõ. puta q̃ hoc facit sine ꝺtemptu ꝑ virtutẽ epykeie rõne alicuius periculi considerati. quia pt fieri q̃nq; contra ꝓba legis. ¶ Reuertendo ad q̃ram omissaz di co q̃ ipsa est opinionis alicuius tuta electio. sunt enim aliq̃ de aliquibus materijs moralibus doct. opinionũ ꝓtrariarũ. et tunc scrupulosi dubitãt quã partẽ possint cum bona ꝺscia eligere. ¶ Pro cuius enodatiõe difficultatis notandũ: q̃ cum bona ꝺscia potest ds tenere vnã ptem alicuius opinionis et sm eam operari. concluso saltem scandalo: que scis pars habeat ꝓ se notabiles doct. dũmodo talis opinio non sit contra autoritatẽ expressam sacre scripture. nec contra determinatiõem ecclesie catholice: et quod etiam ex cõtrarietate talium opinionũ non inducatur ad dubitandũ: sed bonã sibi conscientiã et credulitatem formet de eo q̃d credit tanq̃ de probabiliori parte. et ꝑcipue quãdo quis adhibet diligentiam inquirendo an liceat nec inuenit aliquid quod eum sufficienter moueat ad hoc quod sit illicitum. Quia sint cõtrarie opiniones inter doctores sanctitate et scientia maximos in materia morali: aliquando etiaz ad salutem necessaria patet ꝑ exempla. Nam bea. Tho. in. uij. tenet q̃ post lapsum in mortale non oportz aliquem statim confiteri sub precepto habita copia confessoris. nisi in paucissimis casibus qui ibi ponuntur. dist. xvij. Et cũ eo tenet Richard⁹. sed Hugo de sancto Victore et beatus Bonauẽtura sunt in hoc cõtrarie opinionis. Sanctitas autem et magnitudo scientie ipsorum nota est toti ecclesie. Neutra autẽ illorum reprobatur. Et si beati

Tbo. opinio cõmunis teneak que tñ min⁹ cuta videk. Raymũd⁹ decretista ꝛ sancrus in summa tenet ꝙ parti cipare cũ excõmunicat̃ maiori in loquela: cibo ꝛ bmõi. in casu nõ ꝓcesso: sit mortale vniuersalr. Sz bc. Tbo. in iiij. et Joh. an. et archid. tenẽt ꝛriũ. Et illud ꝛrium cõiter tenek. Et sic exempla innũera possent poni. Qõ aũt dicit bc. Tbo. in q̃dlibeto. iij. q. vj. art. ij. qñ duo sũt opiniones cõtrarie de eodẽ oportz alterã esse verã ꝛ alteraz falsam. Si ꝙ ille q̃ facit ꝛ opinionẽ mgr̃oꝝ vrputa in babẽdo plres ꝓbendas. facies ꝛ verã opinionẽ: nõ excusak a pcõ cũ faciat ꝛ legẽ dei: q̃uis nõ faciat ꝛ sciaz Nec enĩ verba bñ Tbo. nõ pñt intelligi: nisi de bis vbi manifeste ptz ex scꝛura vl̃ ecclie determinatõe ꝙ sit ꝛ legẽ dei: ꝛ nõ de illis intelligit vbi nõ apparet. Alias si bi ꝛdiceret codẽ libro qõ nõ essz credendũ. Itẽ vlricus in summa dic̃: ꝙ si qs de alĩ q̃ agendo dubio magz periros cõsulat. de q̃ nullã bz expssam autoritatẽ. vtrũ ita sit vl̃ nõ dũmodo formet sibi bonã ꝛsciaz. etiã si res aliter se habeat q̃z id qõ sentit. ꝛ qõ sibi ꝛsultum fuerit excusak: q: fec̃ qõ potuit: ꝛ de⁹ plus nõ req̃rit. Item ex respõsis q̃ videñ data ab Alberto magno babek ꝙ frater simplex vel q̃libet hõ cũ salute potest sequi in consilijs quãcũq; opinionẽ voluerit dũmodo alicui⁹ doctoris magni opinionẽ sequak. Posti. etiã dicat ex̃ de cog. spi. sup. ca. si vir. vbi sunt diuerse opiniões ꝛ diũsa iudicia semp humaniꝰ pferenda ꝛ equiorꝰ. Et ad idem facit quod ait Aug⁹. dis. ix. Sana. Guil. etiã in glo. Ray. dicit ꝙ in apicibꝫ iur̃ vbi dubitãt etiã sapientes excusabilis est ignorãtia. Tamẽ si alĩqs bona fide ꝓtem illã vel illam elegerit nõ bz sup hoc bñe ꝛsciaz nimis scrupulosam. Item Pe. de palude sup. iij. dist. xvij. dic̃ ꝙ si confessor dubitaret vtr̃ illud de q̃ ꝓfitẽs nõ peniteat nec cõfitek esse mortale. ꝛ ipse ꝓfitens dicit ꝙ ꝛsiliũ peritorũ illud fecit: de quibꝫ ex vita ꝛ scientia pbabile est ꝙ nõ consulerẽt nisi bñ. illi iudicio se pt̃ ꝛformare. Dec⁹ autẽ esset si essz certus de oppositio. Idem videk sentire Goff. de fontibꝫ. in bis scz opinionibꝫ ꝛriis q̃ tolerank ab ecclesia: vt dictũ est. Et ꝙ debet ꝓponere ꝓfitenti ꝙ bñ studeat de bꝰ seipm̃ ꝙ prudentes informari eo ꝙ alij tenẽt cõtrariã opinionẽ. marie si illius ꝛrie opinionis ꝓfessor sit inordinat⁹ eius ꝛ sic eũ absolueret. Idẽ sentit Rich. daro mon̄. Nõ distinguẽdo vtr̃ ꝓfessor ei⁹ sit ordian⁹ vel nõ ordinat⁹. Idem pt̃ haberi ex decretali ex̃ de sen. excõ. Inquisitioni. tam in tex. q̃z in glo. vbi declarak qñ mulier vxorata incipit ꝙ nouã informationẽ dubitare: an attineat viro gradu pbibito. quõ se debeat bñe in tali dubio circa exactionẽ vel redditionẽ debiti cõiugal. Probak ex bꝰ idem tali rõne fm cancellariũ. Non pl⁹ nocet homĩ errare in articulo fidei q̃ nõ est declaratus ad huc ab eccl̃ia: ꝙ sit articul⁹ de necessitate credẽd⁹ q̃z nec esse posset actus moralis ꝛ aliq̃d agibile ꝓpetrat⁹. qz actus nõ bz certus ex scꝛpsa aut determiatiõe ecclie q̃ sit illicitus. Patz boc ex eo ꝙ fides est tam necessaria sicut virtutes morales: ꝛ si nõ ampliꝰ. Sed ꝛstat cõiter apõ theologos: ꝙ in materia fidei dũ doctores sentiũt contraria. licitũ est ante determiationẽ ecclie tenere vnã partẽ vel alterã sine piculo peccati vel fidei. vtz ĩ abbate Joachim qui tenebat ꝛrium ad id qõ mgr̃ sen. dixerat in. i. dist. i. li. pio q̃ magister sñaz ecclia postmodũ determinauit ex̃ de sum. tri. c. Damnam⁹. Nec tñ dictus Joachim incidit in beresim aut pfidiam. ꝓpter boc qz dicta sua omia subiecit correctioni ecclie. Ergo a simili licz vnã opinionẽ in moralibꝫ tenere. iuxta limitata superius vbi saltẽ magis sapientes nõ sentiũt ꝛriũ. ꝛ vbi parat⁹ ẽ obedire ecclie ꝛ scripture si ei errorẽ explanaturr̃. Solet aũt mouere scrupulosus ꝛ detinere illud dictũ Augustini. Tene certũ ꝛ dimitte incertũ. de pe. dis. vij. c. Si quis. ¶ Sed vbi in eadẽ materia morali sunt contrarie opiniões doctorũ. illa videk tutior que est rigidior. ꝛ sic potius amplectenda ad qõ instigank scrupulosi. Sz ad hoc rñdek ꝙ Aug⁹. loquik in dicto. c. ꝓxie de eo q̃ differt pniam vsq; ad extremũ vite. cui⁹ salutatio dubia ẽ ꝛ incerta. nõ qz ꝓa pnia nõ possit eẽ in extremis. ꝛ de⁹ indulgeat. vtz in latrone cum ꝓpo crucifixo. Sed qz incertũ est ꝛ dubiũ vtr̃ talis vere poeniteat. qz videk moueri ꝓnapalr timore gehẽne magz q̃z respectu diuine offense ꝛ diuĩe glie qõ requirit ad veram pniam: fm Aug. de pe. di. vij. Nullus. Sz extendak illa auctoritas Aug. ad alias materias morales. ¶ Notanduz fm cancellariũ: ꝙ certitudo q̃ requirit in matia morali nõ est certitudo euidentie: sz pbabilꝭ ꝓiectura. Et pro hui⁹ declaratiõe sciendũ ꝙ triplex est certitudo. Una supnaturalis. alia nãlis. tertia ciuilis seu moral. Et certitudo supnaturalis ita se bz ꝙ nõ stat aliquẽ certa sentire ꝛ falli Et ipsa est triplex. Prima euidentie intuitiua q̃lis est beatoꝝ supne patrie. Alia est euidẽtie reuelate vt in ꝓphetaꝝ illustratione. Tertia est solius ad pẽrẽtie in speculo ꝛ enigmate. qualis est certitudo fidei q̃ nõ inniteur euidentie rõnis hũane. Sz aucti diuine q̃ ꝓinek in sacra scꝛptura. Est aũt q̃libz triũ certitudinũ supnaturalium tanta ꝙ p nullã potentiã creaz diuinã ꝛ absolutã fallaz esse potest: alioq̃n deus negaret seipm̃. ¶ Certitudo vero naturalis ita se bz ꝙ nõ stat p naturã aliquã taliter assentire ꝛ falli. quã pbi nobis posuerẽt possibilem in ꝓncipijs p se notis. cognitis scz ex sola apprehensione terminoꝝ: vt quodlibet est vl̃ nõ est. Posuerũt etiaz in conclusionibꝫ demõstrationis ꝛ in ꝛsequentia cuidẽ deductis p talia ꝓncipia quẽadmodũ dixerẽt sciam matematicã cẽ sciam certissimã. ¶ Tertia certitudo. s. moralis seu ciuilis: tangik vna cũ ꝓcedenti in ꝓncipio erbioꝝ. Ubi dicak ꝙ disciplina est in vnaquaq; re certitudinẽ querere iuxta exigentiã materie. Et que enĩ vitiosum est psuadẽtem q̃rere matbematicũ ꝛ moralẽ demõstrantẽ. Nõ enĩ cõsurgit certitudo moral⁹ ex cuidẽtia demõstratois. sed ex pbabilibꝫ ꝓiecturis grossis ꝛ figuralibꝫ. magz ad vnaz partem q̃z ad aliã se bñibꝫ. dicik aũt pbabile qõ plibꝫ et maxime sapiẽtibꝫ apparet vez. Ex bis igik sequik ꝙ ĩ bũanis agibilibꝫ q̃ tantã bñt varietatẽ. teste Arist. ꝛ pientia. suffic̃ tal⁹ certitudo q̃ nõ sp scrupulos oẽs abiciat sed sufficiat vt ꝓemnat seu supat eos. Ad qõ etiam optime facit illud Leonis pape dicentis ꝛn bis q̃ dubia fuerint aut obscura. id nouerim⁹ sequẽdũ: qõ nec preceptis eũ gdiẽ ꝛrium nec decretis scꝛoꝝ patz inuenak aduersuz. dis. xvij. c. Sicut q̃dã. Ista aũt certitudo moralis colligik ex vno triũ modoꝝ vidz. Ex alterius auctoritate qõ ptinet ad incipiẽtes. q̃ scz eruditunk p alios in doctrinis: ꝛ addiscũt ꝛ obediũt. Juxta illũd Deut. xvij. Interroga ꝓem tuũ ꝛ annũciabit ꝛc. Secũdus modꝰ est ex ꝓpria eruditiõe qõ ꝛgruit ꝓficientibꝫ studendo in scripturis. Juxta illud Prouerb. i. Strude sapiẽtie. Tertius modus ex circũspectione circũstantiaꝝ: ꝛ hoc quo ad perfectos.

¶ De actu intellectus. ¶ Caplm Undecimum.

De actu intellectus et

primo quõ cognoscit anima in corpe. Et q̃ntum ad bꝰ ꝛsiderato erit triparrtio ꝓio de cognitiõe eoꝝ q̃ sunt infra se. Scõo de cognitiõe eoꝝ que sunt in ipa anima ꝛ de se. Tertio de cognitõe eoꝝ que sunt supra ipsam.

Anima cognoscit coꝛ. ¶. I.

poꝛa per intellectũ. Pio cui⁹ declaratiõe dicit bc. Tbo. in prima parte. q. lxxxvij. art. j. ꝙ primi philosophi qui

de naturis rez inquisierūt putauerūt nil esse in mūdo nisi corp⁹. Et q⁹ videbāt oīa corpa esse mobilia z putabant esse in ꝓfluuo fluxu. extimabāt q⁹ nulla certitudo de rez varietate haberi possit a nob. Qđ enī est in ꝓfluuo fluxu q certitudinē apprehēdi nō pōt. q⁹ ꝓpter hoc ꝗz a mēte diuidicēt. Sicut Heraclius dixit. q⁹ nō erat possibile aquā fluuij currētis bis trāgere. vt recitat pbs in. ij. metha. Dis aūt supuenientes plato vt posset saluare certā cognitionē a nobis veritatis p intellectū posse haberi. posuit p̄ter ista corpalia quasdā substātias subsistentes separatas a materia z a motu. quas noīauit species vel ydeas p quaz ꝓticipationē vnūquodq; singularium z sensibiliū istoz dicit hō vel equ⁹ vl aliquid hmōi Sic ergo dicebat sciētias z diffinitiones. z quicquid ad actū intellect⁹ ptinet. nō ad ista materialia z sensibilia referri. sed ad illa imaterialia z separata. vt sic aīa nō intelligat ista corpalia sed intelligat hoz corpalium species separatas. Qđ appet esse falsum. q⁹ cū ille species separate sint imateriales z imobiles fm ipm excluderēt a scientijs cognitio z motus materie. qđ est ꝓpriū sciētie naturalis z demōstratio per causas mouētes et materiales.

¶ Dicendū igit q⁹ aīa p intellectum cognoscit corpa cognitione intellectuali. immateriali. vniuersali. et necessaria. Sicut enī forma sensibilis alio mō est in re q̄ est extra aīam. z alio modo in sensu qui suscipit formas sensibiliū absq; materia. Sicut colorē auri absq; auro. Sic intellectus species copoz q̄ sunt materiales z mobiles recipit imaterialiter z imobiliter fm modū suū. Nā receptum est in recipiēte p modū recipiētis. ¶ Vñ aūt August. dicit in li. soliloquioz. copa intellectu comprehēdi nō posse. intelligendū est quātū ad ea quibus mediātibus intellectus intelligit. nō quantū ad ea q̄ cognoscit. Cognoscit enī intellectus corpa sed nō p corpa nec p similitudines corpales z materiales. sed p species imateriales z intelligibiles q̄ p sui essentiā esse possūt in aīa. Et vt dicit ꝑia Aug. vlri. de ciui. dei. Nō est dicendū q⁹ sic sensus cognoscit sola corpalia. ita intellect⁹ cognoscit sola spūalia. q⁹ segref q⁹ deus z angeli corpa nō cognoscerent. Cui⁹ diuersitatis ratio est. q⁹ inferior virtus non se extendit ad ea q̄ sunt virtutis suptioris. sed bene suprior virtus ad ea q̄ sunt inferioris ꝑ virtutis excellētioꝛi modo operat. Quāuis etiā trāsmutet forma substātialis rez inferioz. remanet tñ materia imobilis rez. Rerū etiam mutabiliū sunt habitudines imobiles. Sicut sortes. et si nō semp sedeat. tamē imobiliter verū est q⁹ q̄n sedet in vno loco manet. z ꝓpter hoc nihil prohibet de rebus mobilibus imobilē sciētiā habere.

Anima humana nō .§.ii.

cognoscit p essentia suā corpa. sed p intellectū suū mediantibus speciebus intelligibilibus. Antiqui aūt philosophi posuerūt aīam ipam p essentiam suā cognoscere oīa. Et q⁹ siderabāt res inferiores cognitas esse corporeas et materiales. Posuerūt etiā oportere res cognitas esse in anima cognoscēte materialiter. Et ideo vt aīe attribuerent oīm cognitionē posuerūt eā habere naturaz cōmunem cū oībus. Et q⁹ natura principiatoz ex principijs cōstituit attribuerūt aīe naturā principij. Vñ qui dixit ꝑncipiū oīm esse ignē dixit aīam esse ō natura ignis. Qui dixit esse aerē principiū oīm dixit aīam ex aere. Empedocles qui posuit quatuor elemēta principiū oīm dixit animā ex his ꝑstituā. Sed hec est falsa opinio z eam reprobat Aresto. in primo de aīa. Qđ aūt ipse in tertio de aīa dicit aīam quodāmō esse oīa nō ex hoc vult dicere q⁹ actu sit cōpositā aīa ex oībus. Sed inquantū est in potentia ad oīa. p sensum ad sensibilia. z p intellectū ad intelligibilia. Solus ergo deus est qui p essentiā suam intelligit oīa. q⁹ essentia eius imaterialiter in se oīa habz pur effectus ꝑfecte ꝑsistūt in sua causa. Nō aūt aīa humana vel angelus p essentiā suā cognoscit oīa. Intellectus tamen cognoscit perfectius q̄z sensus quia sensus accipit formam rei cognite sine materia. sed cuz materia aliqb cōditionibus. Intellectus aūt abstrahit in cognoscēdo nō solū a materia sed etiam a cōditionibus inuiduantibus materialibus.

Anīa humana nō .§.iii.

Anīa nō habet species naturaliter inditas sed acq̄sitas

intelligit p species naturaliter inditas q⁹ eas nō habet Vñ pbs in. iij. de aīa dicit q⁹ intellectus est sicut tabula rasa in qua nihil est scriptū. Pro cui⁹ declaratiōe dic. b. Tho. vbi. s. q⁹ nos videm⁹ q⁹ hō q̄nq; est cognoscens in potentia rōnis. tam fm sensum q̄z fm intellectū. Et de tali potētia ad actū reducit vt sentiat p actiones sensibilium in sensu. vt intelligat p disciplinā aut intentionē. Unde oportet dicere q⁹ aīa cognoscitiua sit in potētia tam ad similitudines q̄ sunt principia sentiēdi q̄z similitudines que sūt principia intelligēdi. Et ꝓpter hoc Aresto. posuit q⁹ intellectus quo aīa intelligit nō habet aliquas species naturaliter inditas. sed est in principio in potentia ad oēs species hmōi. Sed q⁹ id qđ habet actū formaz interdū nō pōt agere fm formā ꝓpter aliqđ impedimētum. sicut leue nō pōt ferri sursum si impediat ꝓpter hoc Plato posuit q⁹ intellectus noster naturaliter est plen⁹ omnib⁹ speciebus intelligibilibus. sed p vnionē corpis impedit ne possit in actū exire. Sed hoc nō videt ꝓueniēter dictū quia si habet aīa naturalē cognitionē oīm nō videtur esse possibile. q⁹ hmōi notitia naturalī habeat rantam obliuionē. q⁹ nesciat se hmōi scientiā habere. Illis enī obliuiscit ea q̄ naturaliter cognoscit. Sicut q⁹ oīe totū est maī⁹ sua ꝑte. z ꝑcipue est hmōi incōueniēs. si ponat naturale esse aīam vniri corpori. Apparet etiā incōueniens istud ex hmōi. quia deficiente vno sensu deficit scientia in bōe cuz q̄ apprehendunt p illum sensum Sicut cecus natus nullā habere pōt notitiā de coloribus. Qđ nō esset si naturaliter omniū rez intelligibiliū rōnes aīa haberet. Intellect⁹ aūt angelicus a principio sue creationis fuit replet⁹ hmōi speciebus intelligibilibus quib⁹ intelligit ꝑfecte. Unū in libro de causis dicit. Dis intelligētia est plena formis. s. angeli nō aūt hois.

In aīa nō effluunt .§.iiii.

Nō habz aīe spēs intelligibiles.

species intelligibiliū ab aliquib⁹ formis separatis. vt dixerūt quidā. s. Plato z Auicēna. Sed alio z alio modo Nā vt ponit. b. Tho. in. j. parte. q. lxxxiiij. arti. iij. Plato dixit formas rez sensibiliū p se sine materia subsistentes. sicut formā hois quā noīabat p se hoīem. z formaz equi seu ydeā quā p se noīabat equū. z sic de alijs. Has igit formas separatas dicebat participari ab aīa nra ad cognoscendū z a materia corpali ad essenduz. Et ita intellectus noster p hoc participat ydeā lapidis intelligit lapidē. Participatio aūt ydee est p aliquā similitudinē ipsius ydee in ꝓticipante ipam p modū quo ab exēplato participat exemplar. Et sic ponebat species intelligibiles intellectus nri esse similitudines quasdā ydearuz ab eis effluētes. Sed Aresto. ꝓbat esse ꝓtra rationē rez sensibiliū q⁹ earū forme subsistāt absq; materia. ¶ Auicenna aūt remota hac positione platonis posuit omniū rerū sensibiliū species intelligibiles. nō q̄dē p se subsistere absq; materia. sed ꝑ existere imaterialiter in intellectibus separatis. a quoz deriuant hmōi species in sequētem. z sic ꝺ alijs vsq; ad vltimū intellectū agentē a quo vt ipse dicit effluunt species intelligibiles in aīas nras et forme sensibiles in materiā corporalē. Sed scōm hāc positionē sufficiēs rō nō posset assignari quare aīa nra

corpori vnirek. Nō enī potest dici q̄ vniak anima ꝓter corpus. quia nec forma est ꝓter materiā. nec motor ꝓpter mobile. sed potius ecouerso. Maxīe aūt est corp⁹ necessariū anime intellectiue ad operationē eius ꝓpriaz. que est intelligere. quia sc̄m esse suum a corpore nō dependet si aūt species intelligibilis esset apta nata recipere naturaliter p̄ influentiā aliquoz̄ separatoz̄ principiorum tantū z nō acciper eas a sensib⁹. nō indigeret corpore ad intelligendū. Unde frustra corpori vnirek. Si autē dicak q̄ anima indiget sensib⁹. ad intelligendū quibus quodammō exciter ad considerandū ea quoz̄ species intelligibiles accipit a substātijs separatis. hoc nō videtur sufficē. quia hmōi excitatio nō videk necessaria nisi ad excitādam animā quasi consopitā z obliuiosam sc̄m platonicos. Et sic sensus nō ꝓficerent aīe intellectiue. nisi ad tollendū impedimentū q̄ ꝓuenit anime ex corporis vnione. remanet ergo querendū que sit causa vnionis anime ad corpus. patet etiam falsitas huius ex hoc. q̄ qui deficit vno sensu. caret scientia sensibiliū illius sensus. quod nō esset si ex intellectib⁹ separatis efflueret solū species intelligibiles in animā. Et quia oīne q̄ p̄ participationē est tale reducit in aliq̄ principiū quod per essentiā est tale. vt ignita reducunt sicut in causam in ignem. Ideo species intelligibiles quas participat intellectus noster reducunt sicut in causam primam in aliquod principiū quod p̄ essentiā est intellectuale. scilicz deū. z ab illo principio procedūt mediantib⁹ formis sensibiliū rerū z materialiū a quib⁹ scientiaz colligimus vt dicit Dyonisius.

Anima intellectiua .§.V.

Quid est cognosci in rationibus eternis.

Pro cuius declaratiōe dicit. b. Tho. vbi supra ar. v. q̄ philosophi siqua dixerūt vera z fidei nr̄e accōmodata. tanq̄ ab iniustis possessoribus in vsum nostrū vēdicata sunt. Simulata ꝓ̄o z superstitiosa eoz̄ cultari debent. Augu. ergo qui imbutus fuit doctrinis platonicoz̄. Siqua inuēit fidei accōmodata in eoz̄ dictis assumpsit fidei aūt nostre aduersa in melius cōmutauit. Quia igit̄ plato posuit formas rerū p̄ se subsistere a materia separatas quas ydeas vocabat per quaz̄ participationē dicebat intellectū nostrū intelligere. hoc aūt alienum est a fide nostra. Ideo Augu. in lib. lxxxiij. questionū loco haz̄ ydearum quas Plato ponebat posuit rōnes omniū creaturaruz esse in mēte diuina sc̄m quas oīa formant. Et sm̄ q̄s etiā anima nostra oīa cognoscit.

Aliq̄d dr̄ in alio cognosci dupliciter

¶ Sed sciendū q̄ aliquid in aliquo cognosci dicit dupliciter. Uno mō sicut in obiecto vel subiecto cognito. Sicut aliquis videt in speculo omnia que in speculo representant. Et hoc modo anima nostra in statu vite presentis nō videt omnia in rationib⁹ eternis. Sed in eis omnia cognoscunt beati qui deū vidēt z omnia in eo. Alio modo dicit cognosci aliquid in aliquo sicut in cognitionis principio. Sicut si dicamus q̄ in sole vidēt omnia que vidēt per solē z sic necesse est dicere q̄ anima nostra in rationibus eternis omnia cognoscit per participationē earū. Ipm enim lumē intellectuale quod est in nobis non est aliud nisi quedā participata similitudo lumis increati in quo continent rationes eterne. Unde in psal. dicit. Multi dicunt quis ostēdit nobis bona. Cui questioni respondens psalmista ait. Signatū est sup nos lumē vultus tui domine. quasi diceret per sigillationē ipam diuini luminis omnia nobis demonstrant. Quia tamen preter lumē intellectuale in nobis exigunt species intelligibiles accepte a rebus sensibilib⁹. vt de eis scientiā habeam⁹ Ideo nō per solā participationē rationū eternaz̄ de rebus materialib⁹ noticiā habem⁹. sicut platonici posuerūt. q̄ p̄ solā participationē ydearū sciam haberem⁹.

ps. xliij.

Intellectiua cogni- .§.VI.

tio accipit a rebus sensibilib⁹. nō tamē totaliter z pfecte. sed q̄dā est media cause cognitōis. sm̄ illud philosophi in p̄mo methaphisice. Omnis nostra cognitio oritū habet a sensu. Pro cuius declaratione dicit. bea. Tho. vbi. s. ar. vj. q̄ circa hec fuit triplex opinio phoz̄. Democritus dixit q̄ nulla alia est causa nostre cognitōis nisi cum abhis corpib⁹ que cogitam⁹ veniunt atq̄ subintrāt imaginatiōes in aīas nostras. Et sic posuit iste cognitiones nostrā fieri p̄ydola z defluxiones. Ut Arest. dicit de eo in libro de somno z vigilia. Et hmōi positiōis ratio fuit quia ipi z antiqui ponebāt intellectum differre a sensu. Plato vero posuit intellectū esse virtutē imaterialē organo corporeo nō vrentē. et intellectualē cognitionem a sensibili non procedere. sed per participationem ydearū. vt dictum est supra. nec etiam sensibilem cognitionem a sensibilib⁹ procedere. sed q̄ solū sensibilia excitāt animaz̄ ad sentiendū. sicut etiā ad intelligendū. Aresto. aūt media via processit. posuit quidē cum Platone differre intellectum a sensu. Et cū democrito q̄ operatiōes sensitiue partis causent p̄ impressionē sensibiliū in sensu. Sed non tamē per modū defluxiōis vt Democrit⁹ posuit. sed p̄ quandā operationem. Intellectū vero posuit habere operationem absq̄ cōmunicatione corpis. nihil aūt corporeū imprimere potest in rem in corporeā. Et ideo ad causandum intellectualē operationē nō sufficit impressio sensibilium corpoz̄ sed requirit aliquid nobilius. eo q̄ agēs est nobilius patiēte. Id aūt supius z nobilius est sm̄ Aresstore. intellectus agēs de quo supra. Dic facit fantasmata accepta a sensib⁹ intelligibilia in actu p̄ modū abstractiōis cuiusdā. Sc̄m hoc ergo intellectualis cognitio a sensibilib⁹ causat ex parte fantasmatū. sz̄ q̄ fantasmata nō sufficiunt imutare intellectū possibilē oportet q̄ fiant intelligibilia in actu p̄ intellectū agentē. Et ideo nō potest dici q̄ cognitio sensibilis totalis z pfecta causa sit cognitionis intellectualis.

Intellect⁹ huma- .§.VII.

nus nō pōt actu intelligere p̄ species intelligibiles quas penes se habet nisi ꝓuertendo se ad fantasmata in vita presenti. Unde pbus in lib. de anima dicit. q̄ nihil intelligit anima sine fantasmate. Et contrariū dicit beat⁹ Tho. vbi supra. arti. vij. esse impossibile q̄d sm̄ ipm̄ appareat duob⁹ indicijs. ¶ Primo quidē quia cū intellect⁹ sit quedā vis nō vtens organo corpali nullo mō impedirek a suo actu per lesionē alicui⁹ organi corpalis si nō requirerek ad actū eius actus alicuius potentie vtentis organo corporali. vt sensus. imaginatio z alie vires pertinentes ad partē sensitiuā. Unde manifestū est q̄ ad hoc q̄ intellectus actu intelligat. nō solū accipiēdo scientiam de nouo. sed etiā vtendo scientia iam acquisita requirit actus imaginatiōis z ceteraz̄ virtutū. Uidem⁹ enim q̄ impedito actu virtutis memorative. vt accidit in litargicis. per lesionē organi corporalis impedit homo abintelligendo in actu etiā ea quoz̄ iam scientiam habuit.

Ad intellectum requiruntur intellecta ad formata.

¶ Secūdo quia hoc quilibet in seipo experiri potest q̄ quādo aliquis conatur aliquid intelligere format sibi aliqua fantasmata p̄ modum exemplorum in quib⁹ quasi inspiciat quod intelligere studet. Et inde est q̄ q̄ndo volumus aliquē facere intelligere aliquid. p̄onimus ei alia exēpla ex q̄b⁹ sibi fantasmata formare possit ad intelligendū. Huius aūt ratio est. quia potentia cognoscitiua ꝓportionat cognoscibili. Unde intellectus angeli q̄ est totaliter a materia separatus. obiectū p̄prium est substātia intelligibilis a corpore separata et p̄ huiusmodi in-

telligibile materialia cognoscit. Intellectus vero humani qui est ꝓiunctus corpori est obiectū ꝓprium quidditas seu natura in corpali existēs materia. et hmōi naturas visibiliū rez cognoscat. z etiā ad aliqualē noticiā inuisibiliū ascendit. De ratione aut̄ hui⁹ nature est q̄ in aliquo indiuiduo existat qđ nō est absq; corporali materia. Sicut de ratione equi nature est q̄ sit in hoc equo. et sic de alijs. Uñ natura lapidis vel cuiuslibet rei īmateria corpali existētis. nō potest cōplere z ꝑfecte cognosci nisi fm̄ q̄ cognoscit vt in ꝑticulari existens. Particulare aūt apprehēdimus p sensum z imaginationē. Et ideo necesse est ad hoc q̄ intellectus intelligat suū obiectum ꝓprium q̄ ꝓuertat se ad fantasmata. vt speculet naturā vniuersalē in particulari existentē. Nec sufficit cōseruatio speciez intelligibiliū in intellectu possibili ad hoc q̄ actu intelligat. sed oportet q̄ eis vtat fm̄ q̄ cōuenit rebus quaz species sūt nature in particularibz existētes. Incorporea aūt quoz nō sunt fantasmata cognoscunt a nobis p comparationē ad corpalia sensibilia quoz sunt fantasmata. Deū aūt vt dicit Dyonisius cognoscimus vt per causas. p excessum. z p remotionē. Alias etiā substantias incorporeas in statu vite presentis cognoscere nō possum⁹ nisi per remotionē vel aliquā comparationez ad corpralia. Et ideo cū de hmōi aliquid intelligimus. necesse habem⁹ cōuerti ad fantasmata corpoz. sed ipsorum non sunt fantasmata.

Iudiciū intellect⁹ .§. VIII.

impedit per ligamentū sensus Unde Augu. dicit. q̄ in dormiendo ea que cōtra licitos mores ꝓtingunt nō imputant ad peccatū quod nō esset si homo haberet libez vsum rationis z intellectus. quod etiā sic declarat Thō. vbi supra. arti. viij. ꝓprium obiectū intellectui nostro ꝓportionatū est natura rei sensibilis. perfectū aūt iudicium de re dari nō potest. nisi omnia que ad rem pertinent cognoscant. Unde impossibile est q̄ sit in nobis ꝑfectum iudicium intellectus cū ligamēto sensus. p quē rerum species cognoscim⁹. Sed sciendū q̄ sensus ligat in dormientibz ꝓpter cuapoz ationes quasdā. et fumositates resoluras. vt dicit in lib. de som. z vigilia. Et ideo fm̄ dispositionē hmōi eua porationū contingit esse ligamentū sensus maius z minus. Quādo enim multus fuerit motus ligat non solum sensus. sed etiā imaginatio vt nulla appareant fantasmata. sicut ꝑcipue accidit cum aliquis incipit dormire post multū cibum et potum. Si vero motus vapoz fuerit aliquātulū remissior. apparent fantasmata sed distorta et inordiata vt accidit in febricitantibz. Si vero adhuc motus magis sederur. apparēt fantasmata sed magis ordinata sicut maxime solet accidere in dormitionis fine. z in his qui sunt sobrij et qui habēt fortem imaginationē. Si aūt⁹ motus fuerit motus nō solū imaginatio remanet libera. sed etiam ipse sensus cōmunis soluit̄ ex parte ita vt homo in dormiendo interdū iudicet somnia esse que videt quasi diiudicās inter res z rerū similitudines sed tamē et aliqua parte remanet sensus ligatus. Et ideo semp licet aliquas similitudines discernat a rebz in aliquibz tamen decipit̄. Sic igit̄ per modū quo in dormiendo solvitur sensus z imaginatio. sic etiā liberat̄ iudiciū intellectus nō tamē ex toto. Unde illi dormiendo syllogizāt cū exeitant̄ semp recognoscūt se in aliquo defecisse.

De modo z ordine .§. IX.

intelligendi. Et primo q̄ intellectus noster intelligat abstrahēdo a fantasmatibz z quomō. Circa cuius declaratiōe dicit Thō. in. j. parte. q. lxxv. arti. j. q̄ intellectus medio⁹mō se habet inter sensum nostrū z intellectū angelicū. Nō enī intellectus est actus alicui⁹ organi corporalis sicut est sensus. z ideo ꝓprium ipsius sensus est cognoscere formā in materia corporali indiuidualiter existentē sicut colorē in ista vel in alia re particulari. Nec etiam ipse intellectus noster est actus alicui materie corporali nō ꝓiunctus. sicut est intellectus angelic⁹. Et ideo angelici intellectus obiectū est forma sine materia subsistens. Quāuis enī etiā materialia cognoscat nō tamē ea nisi in īmaterialibz intuet̄. s. vel in seipis vel in deo. Sed cū intellect⁹ noster sit virtus anime que est forma corporis. ideo ꝓprium eius est cognoscere formā in materia corporali indiuidualiter existentem. nō tamē ꝓout sunt in tali materia. Cognoscere autem id quod in materia indiuiduali est. nō ꝓout est in tali materia est abstrahere formam a materia indiuiduali. quaz repsentat fantasmata. Et ideo necessariū est dicere q̄ intellect⁹ noster intelligit īmaterialia abstrahēdo a fātasmatibz. Et per materialia ꝓsiderata deuenit etiā in cognitionē aliqualē īmaterialiū. sicut econuerso angeli materialia cognoscunt p īmaterialia. Ad declarandū vero modum hui⁹ abstractionis sciendū fm̄ Thō. vbi. s. q̄ dupliciter ꝓtingit intellectū abstrahere. Uno mō per modū compositiōis z diuisiōis. sicut cū intelligim⁹ aliquid nō esse in alio vel esse separatū ab eo. Alio mō per modū simplicis et absolute ꝓsiderationis. sicut cū intelligimus vnū nihil ꝓsiderando de alio. Abstrahere ergo p intellectū fm̄ primū modū abstrahēdi. ea q̄ fm̄ rem non sunt abstracta nō est absq; falsitate. Sed abstrahere p intellectum scōo modo que fm̄ rem nō sunt abstracta. nō est cū falsitate sicut videm⁹ in sensibz. Si enī intelligim⁹ vel dicimus colorē nō esse in colorato corpore vel esse separatum ab eo est falsitas in opinione z in locutiōe. Sed si consideremus colorē z ꝓpterea eius nihil considerādo ō pomo colorato. erit absq; falsitate opinionis. Pomū enī nō est de ratiōe coloris. z nihil phibet intelligi colorē nihil intellecto de pomo. Similiter ea que pertinēt ad rationez speciei cuiuscūq; rei materialis. puta lapidis aut hominis z alia hmōi. possunt ꝓsiderari sine principijs indiuidualibz que nō sunt de ratione speciei. Et hoc est abstrahere vniuersale a particulari. vel speciē intelligibilem a fantasmatibz cōsiderare. s. naturā speciei sine indiuiduālium cōsideratiōe principioz que p fantasmata repsentantur. Si ergo abijciat̄ q̄ intellectus est falsus intelligendo rem aliter q̄z est. Respondet̄ q̄ verū est si aliter referat̄ ad rem intellectā. Tūc enī intellectus est falsus qñ intelligit rem aliter q̄z sit. Sicut si abstraheret speciē lapidis a materia vt intelligeret eam non esse in materia. Sed si aliter referat̄ ex parte intelligentis est intellectus absq; falsitate. est enī hoc absq; falsitate vt sit alius modus intelligēdi q̄z modus rei in existēdo. q̄ intellectū est in intelligēte īmaterialiter p modū intellectus. nō autez materialiter p modū rei materialis.

Intellect⁹ abstrahit duobus modis.

Fit aūt hec abstra⁹ .§. X.

ctio a materia indiuiduali non a materia cōmuni. Est enī materia cōmunis et signata seu indiuidualis. Communis vt caro et ossa. Indiuidualis vt hec caro hec ossa Intellectus aūt dicit abstrahit a materia indiuiduali ad intelligendū speciem rei sensibilis. q̄ nō abstrahit a materia cōmuni. s. cōsiderando hominē cū carnibz z ossibz in cōmuni. sed nō his carnibz et ossibz. Et quia fantasmata cū sint particulariū nō possunt imprimere suam virtutē intellectui possibili. Ideo virtute intellect⁹ agentis resultat quedam similitudo ab intellectu possibili ex cōuersione intellectus agentis supra fantasmata. q̄ quidem est repsentatiua eoz quoz sunt fantasmata solum quātum ad naturā speciei. et p hunc modū dicit abstra

Ā q̄ materia fit abstracto

bi species intelligibiles a fantasmatibꝫ. Nō ꝙ eadē numero forma que prius fuit in fantasmatibus postea sit in intellectu possibili ad modū quo vnū corpus accipitur ab vno loco et transferk ad alium. Illuminank autē fantasmata ab intellectu agente ꝛ iterū ab eis per virtutem intellectus agentis species intelligibiles abstrabūtur. Abstrahit enī intellectus agens species intelligibiles a fantasmatibꝫ inquantū ꝑ virtutē intellectus agentis accipere possimꝰ in nostra ꝯsideratōne naturas specierū sine ꝯditionibꝫ indiuiduantibꝫ. quaꝝ similitudinibus intellectus possibilis formak. ¶ Quāuis autē intellectus abstrahat species a fantasmatibꝫ inquantū cōsiderat natura reꝝ indiuidualiū. tamen intelligit eas in fantasmatibꝫ. quia nō potest intelligē etiā eas quoꝝ species abstrahit nisi ꝯuertēdo se ad fantasmata. ¶ Species a fantasmatibꝫ abstracta nō se habet ad intellectuꝫ sicut illud qō primo intelligik sed sicut illud quo mediante aliquid intelligik. Nam si ipse species intelligibiles essent illud quod intelligik circa aliquā rem. quod quidam dixerūt. sequerek hoc. ꝙ scientie omnes essent de rebus que sunt extra animā. sed solū de speciebꝫ intelligibilibꝫ que sunt in anima. Nō oīno est falsum. Nā sunt de rebus que sunt extra animā ꝛ ea intelligimꝰ de quibus sunt scientie. Se habet ergo species intelligibilis ad intellectū nostrū sicut id quo intelligit nō sicut illud qō principaliter intelligit. sicut similitudo rei visibilis qua informak oculus cū videt se habet ad visum vt id quo videt. nō sicut id quod videt. Nam id quod videt est extra oculū. ſ. res colorata. Sed quia intellectus supra seipm reflectik. fm candē reflectionē intelligit suū intelligere ꝛ speciē per quā intelligit. Et sic species intellecta ē secundario id quod intelligik. Primo est res cuius species intelligibilis est similitudo id quod intelligik. Ex hoc etiā patet ex antiquoꝝ opinione qui ponebāt simile per simile cognosci. Ponebāt enī ꝙ anima ꝑ terrā que est in ipa terra cognoscit que est extra ipam. ꝛ sic de alijs. Si ergo accipiamꝰ speciē terre loco terre fm doctrinam Aristotelk. qui dicit ꝙ lapis nō est in anima. sed species lapidis sequerek ꝙ alia species intelligibiles intelligit q̄ sunt extra ipam. Et sic in parte sensitiua reperik duplex operatio. Una fm solā imutationē. ꝛ sic perficik operatio sensus. per hoc ꝙ imutak a sensibili. Alia operatio est formatio fm ꝙ vis imaginatiua formar sibi aliqō ydolum rei absentis vel etiā nunq̄ vise. Ita accidit in intellectu. Sed in eo vtraq; operatio cōiungitur. Nam primo considerak passio intellectus possibilis. fm ꝙ informatur specie intelligibili. qua quidē informatꝰ formar sibi secūdo vel diffinitionē vel diuisionē aut compositionem que ꝑ vocem signanf. Cū ergo phus dicit primo peri hermenias ꝙ voces sunt note earū que sunt in anima passionū. intelligik ꝙ signāt ea que intellectus sibi formar ad iudicandū de rebꝫ exteriorib. nō autē species intelligibiles.

Species intelligibilis est id q̄ intelligik.

Cognitio singulari .ſ. XI

Cognitio vniuſaliū sequik cognitionē pticulariū.

um est prior quo ad nos q̄ cognitio vniuersaliū. ꝛ ratio est quia cognitio intellectiua que est vniuersaliū aliquo modo habet primordiū a sensitiua. ꝛ quia sensus est singularium intellectꝰ vniuersaliū. ideo quo ad nos oportet ꝙ prior sit cognitio singulariū q̄ vniuersaliū. Sed fm se ꝛ simplex cognitio vniuersaliū est prior cognitiōe singulariū. ꝛ cognitio magis cōmunis minꝰ cōmuni. Ratio est quia intellectus noster cū procedat de potētia in actū. ꝛ oē qō pceditꝝ potētia ī actū prius pueit ad actū incōpletū q̄ est medius inter potētiā ꝛ actū q̄ ad actū pfectū. Actꝰ aūt pfectꝰ ad quē pueit intellectꝰ est scia cōpleta ꝑ quā res distincte ꝛ determinate cognoscunk. Actꝰ imperfectus est sciētia incōpleta ꝑ quā res sciunk sub quadam cōfusione. Dicit aūt phs. ſ. phisi. ꝙ sunt nobis primū manifesta ꝛ certa cōfusa. magis posterius autē cognoscimus distinguēdo magis distincte principia ꝛ elementa. puus enī occurrit in intellectu nostro cognoscere animal q̄ cognoscere hominē. Et idē est de cognitione sensitiua fm locū et tempus. Nā primꝰ cognoscik a remotis aliquid esse animal q̄ esse homo. ꝛ prius esse homo q̄ socrem. fm tempus. quia puer primꝰ distinguit hominē a nō homine q̄ hunc hominem ab alio distinguat. bea. Tho. vbi. s. arti. iij.

Intellectus noster .ſ. XII.

Quō aliq̄ multa ꝑ se sunt intelligi.

potest multa simul intelligere ꝑ modū vnius. non autē multa ꝑ modū multoꝝ dico autē ꝑ modū vnīs vel multoꝝ. per vnā. ſ. vel plures species intelligibiles. Ratio est quia modus cuiuslibet actiōis consequit suā formā q̄ est actionis principiū. Quecūq; ergo intellectus potest intelligere sub vna specie potest sic intelligere. ꝛ inde est ꝙ deus omnia simul videt ꝑ vnū quod est essentia sua. Quecunq; ꝫo ꝙ intellectus per diuersas species intelligit nō simk intelligit. Huius ratio est. quia impossibile est idem subiectū pfici pluribꝫ formis vnius generis ꝛ diuersaꝝ specierum. Sicut impossibile est ꝙ idē corpus fm idem colorek diuersis coloribꝫ simul vel figurek diuersis figuris. Omnes autē species intelligibiles sunt vnius generis. quia sunt pfectiones vnius potentie intellectiue. licet res quaꝝ sunt species sint diuersoꝝ generum. Impossibile est ergo ꝙ idem intellectus perficiak diuersis speciebus intelligibilibꝫ ad intelligendum diuersa in actu.

Intelligit aūt in .ſ. XIII.

Intellectus intelligit cōponendo ꝛ dō ꝛ diuidendo.

tellectus noster cōponendo ꝛ diuidendo fm Tho. vbi supra art. v. Cū enī intellectus humanus egeat de potētia in actū silitudinē quandā habet cū rebꝫ generalibꝫ que nō statim suā pfectionē habēt sed successiue eam acquirunt. Et similiter intellectꝰ humanꝰ nō statim in prima apprehēsione capit pfectam cognitionem rei. Sed primo apprehendit aliquid de ipsa re. ſ. quidditatē rei. que est primum et primū obiectū intellectꝰ. deinde intelligit accidentia ꝛ ꝓprietates ꝛ habitudines circūstātes rei essentiā. Et fm hoc necesse habet apphēdium vnū alijs cōponere ꝛ diuidere. ꝛ ex vna cōpositione ꝛ diuisiōe ad aliam pcedere quod est ratiocinari. Intellectꝰ aūt diuinus et angelicus se habēt sicut res incorruptibiles. que statim a principio habēt totā suam pfectionē. Unō intellectus diuinus ꝛ angelicus statim pfecte cognitionē totū rei habent in cognoscendo quidditatē rei. cognoscit de re quicqd nos componēdo ꝛ diuidēdo ꝛ ratiocinando possumus intelligere absq; hoc qō componat diuidat vel ratiocinek. ¶ Intellectus noster circa propriū obiectū eius. ſ. quidditatē rei. ꝑ se loquendo non pōt esse falsus sed circa ea que circūstant essentiā rei fm. b. Tho. 1ª ꝙ. 85. arti. vj. Unde phs. in. iij. de anima q̄rum ad hoc et qui assimilat intellectū sensui. Sensus enī circa propriū obiectum nō decipik. sicut visus circa colorem nisi forte per accidens ex impedimēto circa organum ꝓpingente. Sicut gustus febricitantiū dulcia iudicat amara. ꝓpter hoc ꝙ lingua malis humoribꝫ est repleta. Circa sensibilia ꝫo cōmunia decipik sensus. sicut in magnitudine et figura iudicādo vt cū iudicat quis solez esse pedalē qui tamē maior est terra. Et multo magis decipik circa sensibilia p accidens. vt cum iudicat fel esse mel ꝓpter coloris similitudinē. ꝛ hui⁹ ratio est in cuidenti. qz ad ꝓprium obiectū vnaquecq; potentia ꝑ se ordinak fm ꝙ ipa. que aūt sunt hmōi semꝑ eodē mō se habēt. Unde manente

potentis nō deficit eius iudiciū circa ꝓprium obiectum. Obiectū aut̄ intellectus ꝓprium est quidditas rei. Uñ circa quidditat̄ rei nō fallit. Sed circa ea que circūstāt quidditat̄ rei falli potest dum vnū ordinat ad aliud. Uel cōponendo vel diuidēdo vel ratiocinando. Et ꝓpter hoc circa ullas ꝓpositiones intellectus errare nō potest. questatim cognoscunt cognita terminoꝝ quidditate. sicut accidit circa ꝓma principia. Circa ꝓclusiones tamē per accidēs ꝓtingit intellectū decipi. Circa ꝑticularem quidditatem in rebꝫ cōpositis ꝓtingit intellectū decipi. non ex parte organi. quia intellectus nō est vtēs organo corporali. sed ex parte cōpositiōis intervenientis circa diffinitionē. dū scz diffinitio vnius rei est falsa ꝺ alia sicut diffinitio circuli de triangulo vel dum aliqua diffinitio est falsa implicās compositionē incōpossibilium. vt si accipiat hoc vt diffinitio alicuius animalis irrationalis. rationale animatū. Uñ in rebus simplicibꝫ in quaꝝ diffinitionibꝫ cōpositio intervenire nō potest. nō potest decipi intellectus. sed deficim⁹ in attingendo. vt dicit ꝑbus ꝛ. metha. Error aūt in peccantibꝫ contingit ex applicatione rationis ad ꝑticulare.

Cū queritur vtrū .ſ. XIIII.

vnā ꝛ eandē rem vnus alio melꝰ intelligere possit. Respōdet. b. Tho. vbi. s. art. vij. q. intelligi aliquid melius vel magis abꝫ vno q̄ altero potest intelligi dupliciter. Uno mō q magis vel melius determinet actū intelligendi ex parte rei intellecte. ꝛ sic nō potest vn⁹ eādē rem magis intelligere q̄ alius. q. si intelligeret illā rem aliter q̄ sit. vel melꝰ vel ꝑfectius falleret ꝛ non intelligeret. Alio modo potest intelligi vt determinet actū intelligendi ex parte intellectꝰ. Et sic vnus pōt magis vel melius intelligere vnā rem q̄ alius. quia melioris est virtutis in intelligendo. Sicut etiā melius videt aliquid vnꝰ q̄ alius inquantū virtus pfectior videndi est in vno q̄ in alio. Sic etiā inuenit ꝑ experientiā vnus alio pfundius intelligere. Sicut pfundius intelligit qui aliquā ꝓclusionē potest reducere in ꝑma principia ꝛ causas primas q̄ q pōt reducere solū in causas ꝑximas. Contingit aūt hoc q scz vnus intelligat melꝰ altero duplici ex cā. Primo ex parte dispositiōis corpis. qz quāto est corpus melius dispositū. rāto meliorē sortit̄ animā qua mediāte melꝰ intelligit. Scō ꝓtingit hoc ex parte inferioꝝ virtutuꝫ quibꝫ intellectꝰ indiget ad sui operationē. Illi enī in quibus virtus imaginatiua. cogitatiua ꝛ memorariua. sūt melꝰ dispositi. sūt melꝰ dispositi ad intelligendū.

Si q̄ritur vtrū ꝑti- .ſ. XV.

us intelligat diuisibile q̄ indiuisibile. Respōdet beatꝰ Tho. vbi. s. ar. viij. q. indiuisibile aliquid dicit tripliciter. vt dicit in. de anima. Uno mō sicut ꝓtinuū indiuisibile. quia est indiuisiuū actu. licet sit diuisibile potentia. Et hmōi indiuisibile prius est intellectū a nobis q̄ eius diuisio que est ꝑ partes. qz cognitio ꝓfusa ꝓior est q̄ distincta. vt dicit̄ est. s. Scō mō dicit indiuisibile fm speciē. sicut ratio hominis est quoddā indiuisibile. Et hoc modo est etiā prius indiuisibile intellectū q̄ diuisio eius per partes rationis vt dictū est. s. Et iterū prius q̄ intellectus cōponat ꝛ diuidat affirmādo vel negādo. Et huius ratio est. quia hmōi indiuisibile dupliciter intellectꝰ fm se intelligit sicut ꝓtiū obiectū. Tertio mō indiuisibile dicit vt punctus ꝛ vnitas q̄ nec actu nec potentia diuidunt. Et hmōi indiuisibile ꝑ posterius cognoscit. Nam cognoscit per priuationē diuisibilis. Unde punctū priuatiue diffinit. Punctū est cuius pars nō est. Et similit̄ ratio vnius est q sit indiuisibile. vt dicit ꝛ. metha. Et ratio huius est. quia hmōi diuisibile habz quandā oppositionē ad rem corporalem cuius quidditatē primo et ꝑ se intellectus accipit.

Ad intellectꝰ no- .ſ. XVI.

ster intelligit corporalia q̄ sūt infra se. puta sūt abstracta a materia. id est vniuersalia ꝛ necessaria. Indirecte aūt intelligit etiā singularia cōtingentia ꝛ futura. ¶ Quantum ad primū sciendū fm. b. Tho. vbi. s. q. lxxvj. art. j. q singulare in rebꝫ materialibꝫ primo ꝛ directe intelligere nō potest. Cuius ratio est. quia principiū singularitatis in rebꝫ materialibꝫ est materie indiuidualis. intellectus autē noster vt dictū est intelligit abstrahēdo speciē intelligibilē ab hmōi materia. Ab aūt a materia indiuidua li abstrahit̄ est vniuersale. Unde intellectꝰ noster directe nō est cognoscitiuꝰ nisi vniuersaliū. Indirecte autē ꝛ q̄si per quandā reflectionē pōt intelligere singulare. quia sicut dictū est. etiā postq̄ species intelligiles abstraxerit. intelligit nō potest fm eas actu intelligere nisi ꝑuertēdo se ad fantasmata. in quibꝫ species intelligiles intelligit vt dicit tertio de aīa. Indirecte igit̄ intelligit singularia quoꝝ sūt fantasmata. Et hoc mō formatur hanc ꝓpositionē. Sortes est homo. Quod enī pōt virtus inferior vt sensus appᵱhendere singulare pōt ꝛ ſpior vt intellectus et eminentiori modo. Sed ꝛ vniuersalis ratio intellectus practici in electiōe nō mouet ad appetendum nisi mediāte ꝑticulari appᵱhensiōe partis sensitiue. ¶ Cōtingētia autem dupliciter possunt ꝓsiderari. Uno mō inquantū ꝓtingentia. Et fm hoc a sensu directe cognoscunt. ab intellectu aūt indirecte. Est enī vnūquodq̄ cōtingens ex parte materie. quia ꝓtingēs est qđ pōt esse ꝛ nō esse. Potentia aūt ptinet ad materiā. Materia aūt est indiuidua. omnis principiū. ꝛ ideo hic vt singularia indirecte intelliguntur. Alio mō possunt ꝓsiderari fm q in eis aliqđ necessitatis reperit. Nihil enī est adeo cōtingens quin in se aliquā necessitatē habeat. Sicut hoc ipm quod est sortē currere in se quidē cōtingens est. habitudo autem cursus ad motū est necessaria. Necesse est enī sortē moueri cū currit. Et fm hoc cognoscūt directe ab intellectu videlz. rōnes vniuersales ꝛ necessarie ꝓtingentiū. Unde si attendant rationes vniuersales scibiliū. oēs scientie sunt de necessarijs. Si attendant res ipse. sic quedam scientia est de necessarijs. quedā de contingentibꝫ.

Singulare materiale directe nō intelligit.

Indirecte intellectꝰ intelligit

Cōtingentia dupliciter pōt ꝓsiderari.

De cognitiōe fu- .ſ. XVII.

turoꝝ eodē mō ꝓsiderandū est. sicut ꝛ de cognitōe contingentiū. Nā ipsa futura sub ꝑte cadunt sunt singularia. que intellectꝰ humanꝰ nō cognoscet nisi ꝑ reflectionē vt dictū est. Rōnes aūt futuroꝝ possunt vniuersales esse in intellectu ꝑceptibles. ꝛ de eis possunt esse scientie. ¶ Sciendū tñ q futura dupliciter cognosci pōt. Uno mō in seipsis. Et sic cognosci nō possunt nisi a deo cui futura sunt ꝑsentia. inquantū. s. eius intuitꝰ eternus ferꝛ simᵱ supra totū ꝛpis cursum. Alio mō cognosci possūt futura in suis causis. ꝛ sic etiā a nobis possunt cognosci. ꝛ si ita sint in suis causis vt ex eis de necessitate ꝓueniant cognoscunt ꝑ certitudinē scientie sicut eclipsis ab astrologo. Si aūt ita sint in causis suis vt ꝓueniāt ex eis vt in pluribꝫ sic cognosci pōt ꝑ ꝓiectura vel magis vel minus certā. scōm q causa est magis vl minꝰ inclinata ad effectus hmōi. q autē aliquādo aīa cognoscat futura. hoc nō est fm naturā aīe. etiā cum alienat̄ a sensibꝫ. sed magis ꝑ impressionē causaꝝ aliquaꝝ ꝓpioꝝ vel virtute dei mediante ministerio angeloꝝ. sicut in ꝓpheris. vl virtute demonū sicut in diuinis ꝛ maleficis. vel etiā aliquādo ꝑ impressionē corpoꝝ celestiū. Ex impressione enī corpoꝝ celestium immutat̄ aliquādo fantasia. vt fiant aliqua signa imaginatiua futuroꝝ cuentuū. ad que se extendit virtus cor-

Fuit duplicat cognoscī pōt.

poz celestiū. z hec magis ꝓpiunk a dormiētibꝫ ꝙ̄ a vigilantibꝫ. Infinita aūt neq̄ in actu neq̄ ī habitu intellectus cognoscere pōt. qz in rebꝫ materialibꝫ quaz q̄dditas est obiectū ꝓpriū intellectus nostri. nō inuenit infinitum. vt dicit in. j. phisicoz. Sed in potēcia tm̄. qz nunq̄ pōt tot cognoscere quin adhuc plura possit ignoscere. Infinit⁹ aūt dicit deus sicut forma que nō est determinata p materiā. z ī statu vie a nob cogīci nō pōt ꝓter defectū intellect⁹ nr̄i qui nō intelligit nisi materialia. Sz in alia vita in gloria cognoscet perfecte.

Alia intellectiua .ℌ.xviii.

intelligit se z ea q̄ in ea sunt vel ab ea ꝓcedunt vt habitus. actus. intellectus z volūtatis. Et quantū ad primū Anima nō cognoscit seipam p essentiā suā sed p species intelligibiles sicut z alia. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe dic. b. Tho. in prima parte. q. lxxxvij. arti. j. q vnūquodq̄ cognoscibile est fm q est in actu. nō fm qō est in potēcia. vt dicit in. ix. metha. Sic enī aliquid est ens z vez qō sub cognitiōe cadit. put est ī actu. z h̄ manifeste apparet ī sensibꝫ. Nō enī visus ꝓpie colorātū ī potēcia. sz coloratū ī actu. Essēcia igit dei q̄ est act⁹ pur⁹. z ꝓfectus ē simpliciter z ꝓfecte fm seipam intelligibil'. Unde deus p ēcia suā nō solū seipsum. sed etiā oīa alia intelligit. Angeli aūt essentia est quidē in genere intellectuū vt actus nō tamē vt actus purus z coplexus. Unde eius intelligere nō cōplet p essentiā suā. Quāuis enī angelus per essentiā suā se intelligat. nō tn̄ alia omnia a se p essentiā suā cognoscere potest. Sed p similitudines rez intelligibiliū. Intellectus human⁹ in genere intellectuū se habet vt ens in potencia tm̄. sicut z materia se habet in genere rerū sensibiliū. Unde z possibilis notatur. Et quia cōnaturale est intellectui nr̄o. vt ad materialia z sensibilia respiciat vt dictū est. s. Cōsequens est vt sic seipsum intelligat intellectus nr̄ fm qō sit actu p species intelligibiles a sensibilibꝫ abstractas p lumē intellect⁹ agent⁹: Nō ergo p essentiā suā sed p actū se cognoscit intellect⁹ noster. Et hoc dupliciter. Uno mō particulariter. fm q sortes vel Plato percipit se habere aiam intellectiuā. ex hoc q percipit se intelligere. Alio mō fm q naturā mētis ex actu intellect⁹ ꝓsideram⁹. Et ad istam scām cognitionē nō sufficit pscientia aīe. sicut ad cognitionē primo modo. Sed requirit diligēs z subtilis inq̄sitio. Unde multi naturā aīe ignorant z alij multi circa naturā aīe errauerunt. Quod aūt Augu. dicit in lib. de trini. q anima seipsam per seipsam cognoscit intelligit q in suipsius cognitionē venit sed p actum suū. ¶ Cognoscit intellectus habitus sed p actus. ꝓpoz. Pro cui⁹ declaratiōe dicat. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q habitus est mediū interpotentiā purā z actū puz. Dicit aūt q nihil intelligit nisi fm qō est in actu. Sicut igit inquantū habit⁹ deficit ab actu perfecto. deficit ab h̄ vt nō sit pseipm cognoscibilis. sed necesse est vt p actū suū cognoscat. Siue dū aliquis ꝓpiat se habere habitū. p hoc q̄ ꝓpiat se pducē actum. ꝓprium illius habitus. Siue dū aliquis inq̄rit naturā z rōnem habitus ex ꝓsideratione actus. ¶ Si aūt obiciendo dicat illud qō. ꝓter vnūquodq̄. z illud magis. Sed res cognoscunt ab aīa p habit⁹. ergo multomagis habitus ab aīa debēt per se cognosci. ¶ Respōdet q regula ista ꝓter qō vnūquodq̄ ꝛc. Habet veritatem si intelligat in rebꝫ vnius ordinis. puta in vno genere cause. vt si dicat q sanitas sit ꝓter vitā sequit q vita sit magis desiderabilis. Sed si accipiat fm ea que sunt diuersoz ordinū nō habet veritatem regula illa. vt si dicat q sanitas est ꝓter medicinā nō ideo sequitur q medicina sit magis desiderabilis q̄ sanitas. quia sanitas est in ordine finiū. medicina aūt est in ordie causarū efficientiū. Sicut si accipiamus duo quoz vtrūq̄ sit p se in ordine obiectoz cognitōnis illud ꝓter quod aliud cognoscit erit magis notū. Sicut principia ꝓclusiōibꝫ Sed habitus inquantū habitus nō sunt de ordine obiectoz. nec ꝓter habitū alia cognoscunt sicut p obiectū cognitionis. Sz sicut ꝓter dispositionē vel formā qua cognoscens cognoscat. ¶ Cognoscit insup actū ꝓprium intellectus. Unūq̄q̄z enim cognoscit fm q est in actu. Ultima aūt intellectus pfectio est eius operatio. Nō enī est sicut actio tendēs in altez. que est pfectio operati sicut edificatio domus edificate. Sed manet in operante vt pfectio z actus eius. Ut dicit ix. metha. Hoc est ergo ꝓprium quod de intellectu intelligit actus eius. id est ipsuz eius intelligere. Sed in hoc est differētia ī ordine intellectuum. Nā intellectus diuin⁹ idē est in eo q intelligat se intelligere. z q intelligat suā essentiā. quia suū intelligere est sua essentia. In angelo aūt q̄uis aliud sit fm rationē q intelligat suū intelligere. z q intelligat suā essentiam. tamen simul in vno actu vtrūq̄z intelligit. quia h̄ quod est intelligere essentiā suā est ꝓpria pfectio essentie sue. simul aūt vno actu intelligit res cum pfectione sua. Intellectu ꝛo humano nec suū intelligere. nec ꝓpriz obiectū est essentia eius. sed aliquid extrinsecū. s. natura generalis. z ideo id quod primo cognoscit ab intellectu humano est obiectū eius secūdario cognoscit actus eius q̄ cognoscit obiectū. et p quē cognoscitur ipse intellectus. ¶ Cognoscit insup intellectus z actū volūtatis. actus enīm volūtatis nihil aliud est q̄ inclinatio quedā cōsequens formā intellectiuā. sicut appetitus naturalis est inclinatio sequēs formā naturalē. Inclinatio aūt cuiliber rei est in ipsa re p modū eius. Uñ inclinatio q̄ est appetitus sensibilis est in senciente. et similiter inclinatio intelligibilis q̄ est actus volūtatis est intelligibiliter in intelligente. sicut in principio z obiecto ꝓprio. Quod aūt intelligibiliter est in aliquo intelligente. ꝓsequens est vt ab eo intelligat. vnde actus voluntatis intelligit ab intellectu. z inquātū aliquis percipit se velle. et inquantū quis percipit naturā huius act⁹. z p ꝓsequens naturaz huius principij. q est habitus vel potēcia.

Qualiter aīa intelligit seipaz

Intellectus cognoscit ꝓprium actum

Actus voluntatis qualiter cognoscitur.

Qualiter cognoscit habitus.

Sūt aūt effectus .ℌ.xix.

anime qui sūt actus voluntatis in intellectu. nō p similitudinē tantū sicut corpa. nec p presentiā vt in subiecto sicut artes. sed sicut principiatū in principio in quo habetur noticia principiati. Uñ anima humana fm statū vite presentis nō potest perfecte intelligere que sunt supra se. sez angelos z deū. Uñ sapiē. ix. Que in celis sunt quis inuestigabit. Et angeli quidē qui dicunk substantie seperate neq̄ p seipos neq̄ p similitudines rerū materialiū possunt intelligi perfecte fm. be. Tho. in prima pte. q. lxxxviij. arti. j. z. ij. Sciendū tn̄ fm ipm q Plato qui posuit substātias imateriales etiā materialiū per se subsistentes quas ydeas vocabat. vt dictū est dicebat q substātie imateriales nō solum intelligunk a nobis. sed sunt prima a nobis intellecta. Sed fm Arestotel. sentētiam quā magis experimur. intellect⁹ noster fm statum vite ꝓsentis habet naturalē respectū ad rerum materialiū naturas. Uñ nihil intelligit nisi ꝓcrēdo se ad fantasmata. Et sic substātias imateriales cū nō cadāt sub nostra imaginatione z sensu. primo z p se fm modū cognitionis nos ex parte cognoscere nō possumus. Sed auerrois in cōmento de aīa ponit q in fine in hac vita homo puenire potest ad hoc vt intelligat substātias seperatas p ꝛtinuationē vel vnionē cuiusdā substātie seperate a nobis. quē vocat intellectū agentē. qui cum sit substantia separa intelligit substantias separas. vñ cuz fuerit nobis pfecte vnit⁹ sic vt p eū intelligere possum⁹

Aīa nr̄a pōt pfecte intelligere ea sūt supra se.

intelligemus tunc substantias separatas. pfecte aũcyni cur nobis fm ipm iste intellectus agẽs. cũ oia intellecta speculata cognouerimus. ⁊ tũc p eũ poterimus cognoscere omnia materialia ⁊ imaterialia. ¶ Hãc autem positionẽ auerrois reprobat brũs Tho. pluribꝫ rõnibus. Primo qꝛ intelligere oia speculata vix cõtingit alicui in hac vita. ⁊ sic nullus vel pauci ad felicitatẽ puenirẽt quod est ꝓtra pbm in. j. methaphi. qui dicit q felicitas est quoddã bonũ cõmune qõ potest puenire omĩbꝫ nõ orbatis ad virtutẽ. ¶ Scõdo qꝛ pbs dicit expresse in. j. methaphi. q felicitas est operatio fm pfectã virtutẽ. Et enumeratis mltis ꝑtibꝫ in decimo metha. cõcludit q vltima felicitas cõsistẽs in vltima cognitiõe maximorum intelligibiliũ est fm virtutẽ sapientie quã posuit ĩ vj. esse caput scientiarꝫ speculatiuarꝫ. Et sic patꝫ q Aristotel posuit vltimã felicitatẽ in cognitione substantiarꝫ separatarꝫ. qualis potest haberi p speculatiuas scientias nõ p vnionẽ intellectus agentis cõiectam a quibusdam ¶ Tertio quia vt dictũ est supra fm Aristo. intellectus agẽs nõ est substantia separata. sed quedã virtus anime. Inducit ⁊ alias rõnes ob breuitatẽ omissas. Item neqꝫ ꝓtꝫ cognitionẽ materialiũ possum⁹ deuenire ad cognitionẽ angelorꝫ seu substãtiarꝫ separatarꝫ. Cum enĩ substantie imateriales vt angeli sint omnino alterius rationis a quidditatibꝫ rerꝫ materialium quantũcunqꝫ intellectus noster abstrahat quidditatẽ rei materialis a materia nequaqꝫ peruenit ad aliquid simile substantie immaterialibus. Tho. vbi supra. Unde ⁊ dyonisius dicit. j. de diuinis nominibꝫ. q sensibilibꝫ intelligibilia cõponẽtis simplicia ⁊ corporibꝫ in corpalia appõbendi nõ possunt. Possumus vtiqꝫ ex hmõi materialibꝫ considerare in aliqualẽ cognitionẽ deuenire substantiarꝫ separatarꝫ sed nõ pfectam. quia nõ est sufficiens cõparatio materialium ad imaterialia. ⁊ similitudines q a materialibus accipiunt. ad intelligẽdũ imaterialia sunt mltũ dissimiles. fm Dyonisiũ. Tractat aũt in scientijs maxime de superioribꝫ per viam remotõis sicut corpora celestia notificat Aristot. per negationẽ ꝓprietatum corporũ inferiorum. ⁊ sic a sanctis dant documenta de angelis per remotã formã. Ex his sequitur q deus nõ est id qõ primũ ab intellectu nostro cognoscit in hac vita. Si enim substantias separatas creatas intelligere nõ valemus. multominus essentiã substãtie increate. Unde Johan. j. Deũ nemo vidit vnqꝫ. Sed magis p creaturas deuenimus in cognitionẽ dei. fm illõ apli ad Ro. j. Inuisibilia dei a creatura mũdi p ea q facta sunt intellecta ꝓspiciunt. Primũ enim qõ intelligit a nobis in statu vie est quidditas rei materialis. quod est obiectũ ꝓpriũ intellectus nostri. deus aũt oĩno imaterialis est. Ideo Tho. vbi supra. arti. iij.

Titulus quartꝰ de voluntate. ¶ De comparatione voluntatis ad intellectum.

Capitulũ primũ.

DE voluntate. que est alia potẽtia a sensualitate. Ubi ꝓmo sciendũ q volũtas nõ est eminentior intellectu simpliciter. sed fm q̃d Pro cuius declaratiõe dicit. b. Tho. in prima pte. q. lxxxij. q eminẽtia alicuius ad alterũ potest attendi dupliciter. Uno mõ simpliciter Alio mõ fm quid. Considerat aũt quid tale simplicit. quãdo put est fm se tale. fm quid aũt dicit aliquid tale ꝓout fm respectũ ad alterũ est tale. Si igitur intellectꝰ et volũtas cõsiderent fm se. sic intellectus eminentior inuenitur. ⁊ hoc apparet ex comparatiõe obiectorꝫ ad inuicẽ obiectũ enim intellectus est simplicius ⁊ magis absolutum qꝫ obiectũ voluntatis. Nã obiectũ intellectus est ipa ratio boni appetibilis. Bonũ aũt appetibile cuius ratio est in intellectu est obiectũ voluntatis. quãto aũt aliquid est simplicius ⁊ abstractius tãto fm se est nobilius et altius. Et ideo obiectũ intellectus est altius qꝫ obiectum volũtatis. Cũ ergo ꝓpria ratio potentie sit fm ordinem ad obiectũ. sequit fm se ⁊ simpliciter q intellectꝰ sit nobilior volũtate ⁊ altior. Unde ⁊ pbs in. x. ethicorꝫ. ponit intellectũ altissimã potentiam anime. Scõm quid aũt ⁊ per comparationẽ ad alterꝫ voluntas interdũ inuenitur altior intellectu. ex eo. s. q obiectũ voluntatis in re altiori inuenit qꝫ obiectũ intellectus. Sicut si dicerẽ auditũ esse nobiliorẽ visu fm quid. inquãtum res aliqua cuius est sonus nobilior est aliqua re cuius est color. qꝫ uis color sit nobilior ⁊ simplicior sono. vt enĩ supra dictũ est Actio intellectus ꝓsistit in hoc. q ratio rei intellecte est in intelligẽte. Actus vero volũtatis ꝓficit in hoc q voluntas inclinat ad ipam rem ꝓout in se est. Et ideo pbs dicit in. v. methaphi. q bonũ ⁊ malũ que sũt obiecta voluntatis sunt in rebꝫ. Uerꝫ aũt ⁊ falsum que sunt obiecta intellectus sunt in mente. Quãto igit res in qua est bonũ ⁊ nobilior ipsa anima in qua est ratio intellecta. per cõparationẽ ad talẽ rem intellectus est altior voluntate. Unde melior est amor dei qꝫ cognitio. Econtrario aũt melior cognitio rerꝫ corpaliũ qꝫ amor. Simpliciter tamẽ intellectus est altior qꝫ volũtas.

Quõ voluntas est ꝓior intellectu vel econtra.

Est etiã intellectus .§. I.

quo ad actũ ꝓior voluntate fm ordinem nature ⁊ simpliciter. sicut motiuũ mobili. ⁊ actiuũ passiuo. Bonum enĩ intellectũ est quod mouet voluntatẽ. Unde figurat intellectus p virũ quitest ꝓfectior ⁊ nobilior muliere que signat voluntatẽ. Sic enĩ exponit Aug. illud Joh. iij. dictũ samaritane. s. voca virum tuum. id est repõna intellectũ tuũ. ¶ Ubi sciendũ q primo volũtas hominis accipit quasi in viros legitimos quinqꝫ sensus. iuxta illud. Quinqꝫ viros habuisti. Nam a deo dispositus est vt vsqꝫ ad tẽpus vsus rationis quis sequat instinctus sensuũ seu sensualitatis sine peccato. nec enĩ imputat ad peccatũ qõ quis facit ante vsum rationis. Postea si accipit volũtas intellectũ seu rõnem in virũ. vt. s. sequat instinctũ rõnis nõ sensualitatis legitime est volũtas desponsata. Si aũt sequat errorẽ. id est sensualẽ appetitũ adulterat seu fornicat spũaliter anima. Juxta illõ Jerẽ. iij. Tu aũt fornicata es cũ amatoribꝫ mltis rẽ. Et Johan. iiij. Nũc quẽ habes nõ est tuus vir. Sicut ergo ex viro ⁊ muliere legitime ꝓiunctis generat ꝓles legitima cui debet hereditas. ita ex intellectu ⁊ voluntate cõcipit bonũ ꝓpositũ operis. principiũ tñ actiuũ est vir et mulier passiuũ. Ita ⁊ intellectus est qui mouet volũtatem. Et cõcipit opus bonũ p ꝓpositũ. nascit q operis executionẽ. Operatur etiã ad generationẽ influxus solis. qꝛ homo hominẽ generat ⁊ sol. Sic influxus gr̃e. solis Jesu xpi principaliter operat in bonis opibꝫ nr̃is. q opera si sint magne ꝓbitatis masculi sunt. si imperfecta. femĩe quibꝫ demũ reseruat hereditas eterna. Diabolus aũt p maxime q̃rit impedire pcipua opa vt penitentiã. restitutionẽ. mũdi ꝓtemptũ ⁊ hmõi. Nõ aũt multũ curat de his que sunt de genere bonorꝫ. vt ieiunium ⁊ elemosynam et hmõi. In cuius figurã legit. q pharao rex egypti precepit masculos hebreorꝫ occidi. ⁊ feminas reseruari. vt exponit Origẽ. Patriunt hi filij. s. bonorꝫ operꝫ ꝓpositionem ⁊ doctrinã ⁊ sacramẽta. Crescunt p pfectum virtutum. Sic econtra p voluntatẽ ꝓcipiunt ex errore intellectus sequentis sensualitatẽ p mala opera que priuant hereditate eterna. Et sicut mulier laborat in partu. its

voluntas in bene operando. Juxta illud Job. xvj. Mulier cū parit triſticiam habet. Cū autē querit. Si voluntas moueat intellectū. Rñder. b. Tho. i. j. parte. q. lxxxij. arti. iij. q aliquid dicit mouere dupliciter. Uno modo p modū finis. Sicut dicit q finis mouet efficientē. z hoc modo intellectus mouet voluntatē qz bonū intellectum est obiectū voluntatis. z mouet ipam vt finis. Alio mō dicit aliquid mouere p modū agentis sicut alteras mouet alteratū z impellēs impulsum. Et hoc mō volūtas mouet intellectū z omnes alias vires. Ut anſbel. dicit in lib. de ſūtudinib. Cuius ratio est. qz in oīb potentijs ordinatis actuis illa potentia que reſpicit finē viuersalem mouet alias potentias que reſpiciūt fines particulares. z hoc apparet tam in naturalibus q̄z in politicis. Celū enī qō agit ad ꝯſeruationē vniuersalē generabiliū et corruptibiliū mouet omnia inferiora corpa. quorum vnūquodq; agit ad ꝯſeruationē ꝓprie ſpeciei vel indiuidui. Rex etiā qui intendit bonū cōmune totius regni mouet per imperiū ſuū ſingulos ꝓpositos ciuitatū qui ſingulis ciuitatibus regni curā impendūt. Obiectū igitur volūtatis cū ſit bonū z finis in cōmuni z quelibet potētia comparatur ad aliqō bonū ꝓprium ſibi coueniēs ſicut viſus ad ꝓfectionē coloris. Intellectus ad cognitionem veri. ideo voluntas p modū agentis mouet oēs anime potentias ad ſuos actus. ꝓter vires naturales vegetatiue partis. que nr̄o arbitrio ſubdunt. ¶ De aūt due potentie in actib ſuis ſeinuicē includūt. quia intellectus intelligit voluntatē velle z voluntas vult intellectū intelligere. Et ſimili rōne bonū ꝯinet ſub vo. inquātum est quoddā verū intellectū. Et verū ꝯinet ſub bono inquantum est quoddā bonū deſideratū. ſm tamē rationē cōmunitatis obiectoz vtriuſq; vt dictū est intellect⁹ ſimpliciter est altior z nobilior voluntate. Nec est ire in infinitū. quia intellectus qui mouet voluntatē non mouet ſemper a voluntate. ſed principiū conſiliandi z intelligēdi est aliquod intellectiuū principiū altius intellectu noſtro. et hoc est deus.

Quō volūtas mouet intellectū. Et cōtra.

Utrū volūtas velit .§. II.

Multiplr est neceſſitas.

aliquid ex necessitate. Reſpōdet. b. Tho. vbi. s. arti. j. q necessitas multipliciter dicit. Necesse enī est quod non potest nō esse. qō quidē ꝯuenit alicui dupliciter. ſ. ex principio intrinſeco vel ex principio extrinſeco. Ex principio quidē intrinſeco dupliciter. ſ. vel ex materiali vl ex formali principio. Ex materiali quidē principio sicut cū dicimus. Omne qō compositū est ex ꝯrarijs necesse est corrumpi. Ex formali sicut cū dicimus q necesse est triangulum hre tres angulos equales duobz rectis. Et hec ē necessitas naturalis z absoluta. Alio mō cōuenit alicui q nō possit nō esse ex aliquo intrinſeco vel agente. Fine quidē. sicut cū quis nō potest ꝯſequi ſine hoc vl bene cōſequi aliquē finē. vt cibꝫ dicit necessarius ad vitaz et equus ad iter. Et hec vocat necessitas finis q̄ interdū etiā dicit volūtas. Et agente aūt hoc alicui ꝯuenit. sicut cū aliquid cogit ab aliquo agente. ita q nō possit ꝯtrariū agere. z hec dicit necessitas coactiōis. ¶ Hec ergo neceſſitas coactionis repugnat volūtati. Nam hoc dicimus violentū. quod est ꝯtra inclinationē naturalē rei. Ipe aūt modus voluntatis est inclinatio quedā in aliquid. Et ideo sicut dicit aliquid naturale. quid est ſm inclinationē nature. Ita dicit aliquid voluntarie. da est ſm inclinationē voluntatis. Sicut ergo est impossibile q ſit aliquid ſimul violentū z naturale. ita est impossibile q aliquid ſimul ſit ſimpliciter coactū z voluntariū. Neceſſitas finis nō repugnat voluntati. quādo ad finē nō potest ꝯuenirī. niſi vno mō. Sicē ex volūtate trāseundi mare ſit neceſſitas in voluntate vt velit nauim. Similiter neceſſitas nature nō repugnat volūtati. quin immo neceſſe est vt ſicut intellectus inheret primis ꝓncipijs. ita volūtas inhereat vltimo fini qui est beatitudo. Finis enī ſe habet in operatiuis ſicut principium in ſpeculatiuis. vt dicit. ij. lib. phiſicoz. Et ſic ex neceſſitate vult quis beatitudinē.

Voluntas nō vult .§. III.

omnia ex neceſſitate. z ſi aliquid vt beatitudinē. Pro cuius declaratione dicit. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q ſicut intellectus naturaliter z ex neceſſitate inheret primis principijs. ita voluntas vltimo fini. Sunt aūt quedā intelligibilia que non habent neceſſariā cōnexionē ad prima principia. ſicut ꝯingētes ꝓpositiōes z talib nō de neceſſitate aſſentit intellectus. Sic ex pte volūtatis ſūt quedam particularia bona q̄ nō habēt neceſſariā ꝯnexionem ad beatitudinē quib. ſ. hmōi quis deo inheret. in q̄ ſola ꝯſiſtit vera beatitudo. Sed tamē anteq̄ p certitudinem diuine viſiōis neceſſitas hmōi cōnexionis demonſtretur. volūtas nō ex neceſſitate inheret deo nec bis q̄ ſunt dei. Sed volūtas videntis deū p eſſentiā ex neceſſitate inheret deo. ſicut nūc ex neceſſitate volum⁹ eſſe bri. Patet ergo q volūtas in nihil tēdere pōt niſi ſub rōne boni. Sed qz bonū multiplex est. nō ꝓter hoc ex neceſſitate determinat ad vnū.

¶ Explm̄ scōm de libero arbitrio.

De libero arbitrio. h

Sic diffinit magiſter ſententiaz in. ij. libro. dicens. Liberū arbitriū est facultas rōnis z voluntatis qua bonū grā aſſiſtēte eligit. z malū grā deſiſtente. i. deficiēte. Ex hac ꝓpositione diffinitiōis ostendit. q liberū arbitriū est potētia nō act⁹ vel habit⁹. dicit enī facultas h potentia ex pedita. id est libera. Neq; enī potest dici act⁹. qz act⁹ nō semp manet in hoīe hꝫ trāsit liberū arbitriū semp manet i hoīe. Sꝫ neq; habit⁹ dicī pōt. Et rō est. qz habit⁹ dicunt ſm q̄s nos habem⁹ bñ vel male ad act⁹ vl paſſiōes vt dicit in. ij. ethicoz. Nā potentiā bñ nos habem⁹ circa ꝯcupiſcētias. p impotentiā aūt male. p habitū ſcie bñ nos habem⁹ ad actū intellect⁹ dū p cū cognoſcim⁹ vez. p ꝯtū habitū male. Liberum aūt arbitriū indifferēter se habet ad bñ vel male eligendū. Uñ impossibile est q liberū arbitriū ſit habit⁹. Est ē potētia. Unāuis enī ſm ꝓpriā ſignificationē vocabuli noſcet quendā actū. nñ ſm cōem vſum loq̄ndi liberū arbitriū dicim⁹ id qō est principiū huius actus. ſ. quo bō libere iudicat. Principiū aūt in nobis act⁹ est potētia vl habitus. Sed pbarum est q habitus eſſe nō pōt. ergo potentia est. ¶ Ex ſecūda particula diffinitiōis cū. ſ. dicitur rōnis z voluntaris. nō vat intelligi q iſta potētia ſit vna cōpoſita ex rōne z volūtate. vl q ſit vtraq; ſ. q ad actū liberi arbitrij ꝯcurrūt rō z volūtas. vt dicē bñs Tho i ꝓma ꝑte. q. lxxxiij. ar. ij. ꝓpo cui⁹ declaratiōe dicit hec. Tho. vbi ſupra. ar. iij. q liberū arbitriū est electiu. p hoc dicimur liberi eſſe arbitrij. qz possum⁹ vnū recipere de duobz alio recuſato qō est eligere. Et ideo naturā liberi arbitrij ex electiōe ꝯſiderare oportet. Ad electionē aūt ꝯcurrit aliqd ex pte cogſcitiue vtrusq;. z aliqd ex pte appetitiue. Ex pte cognoſcitiue requirit cōſiliū. per quod iudicatur quid ſit randem preferendū. Ex parte appetitiue requiritur q appetendo acceptetur quod per conſilium diiudicat. Unde pbs. in. vj. ethicoz sub dubio reliquit. Utrū electio principaliꝰ pertineat ad vim cognitiuā. vel ad vim appetitiuā. Dicit enim q electio vel est intellectus appetitiuus. vel appetitus intellectiuus Sed in. iij. ethicoz in hoc magis declinat. q ſit appetitus intellectiuus nominās electionem deſiderium con

Liberū arbitriū duo finit

Scōa ꝓpoſitio ncula tria ſuncōis.

aliabile. Et huius ratio est: quia prius obiectū electiōis est id qō est ad finē. Hoc aūt inquntū hmōi habet rōnē boni qō dicit vtile. Uñ cum bonū inquntū hmōi sit obiectū appetitus. sequit q electio sit pnipaliꝰ actus appetitiue potentie. z p ons liberū arbitriū est potentia appetitiua. Arbitriū enī importat iudiciū. Judiciū ño est qsi ꝯclusio z determiatio ꝯsiliꝫ. Determiat aūt ꝯsiliū pio p sñiam rōnis. sc̄o p acceptatōez appetitꝰ. Et qūis appetitus nō sit collatiuꝰ. qz collatio importat cōparatiōem vnius ad alterū qō pteñet ad rōem. tñ inqñtuz a vi cognitiua ꝑferente mouet habet qndā collatiōis similitudinez dū vnū alteri ꝓponit. ¶ Et tertia particula diffinitōnis. s. bonū eligit gra assistente. oñditur gra necaria ad bene agendū. nec tñ ex hoc tollit libertas arbitrij. Liberum enī arbitriū est causa sui motꝰ. p hoc q bō seipm mouet ad agendū. nō tñ hoc est de necessitate libertatis q sit pma causa sui id qō libez ē. sicut etiā nec ad hoc q aliquid sit cā alterius: requrit q sit pma cā eiꝰ. Deus ḡ est pma cā mouēs causas nāles z volūtarias. Sicut ḡ mouēdo cās nāles nō eis aufert ḋn actus earū sint naturales. Ita mouēdo causas volūtarias non aufert ḋn actiones earū sint volūtarie: sed potiꝰ eis facit. Opat enī in vnoq̄q sm eius ꝓprietatē. Et hoc est qō ait aplūs Phil. ij. Deus opat in nob velle z pficere. Et ꝓuerb. xxj. Cor regis in mānu dei est. z q̄cunq̄ voluerit vertet illud. hea. Tho. vbi. s. Operat enī in oib deꝰ velle inqñtum illud velle est quidā actus nālis sm q deꝰ est causa omniū motionū suo influxu q̄ omia mouet. Opat aūt in bonis velle. sc̄z meritorie. inqñtum deꝰ lumīe gre mouet volūtatē ad mouēdū aliq̄d meritoriū. ¶ Ex vltima particula oñdit q nullus cogit ad malū. Uñ ambro. Nemo nostrū tenet ad culpā nisi ꝓpria volūtate deflexerit. xv. q. i. Nō est. Et aug⁹. Uasis ire nunq̄ deus redderet interitū. si nō spōtaneū inueniret hō hñs peccatū. xxiij. q. iij. c. Nabuchodonosor. Uñ et cayn dictū fuit a domino Genē. iij. Sub te erit appetitus eius. sc̄z peccati. tu dominaberis illius. Nō aūt Aug⁹. dicit q bō peccando seipm perdidit z libez arbitriū. nō vult dicere q perdiderit illud q̄ ad libertatē naturalē que est libtas a coactione. Sed quātum ad libertatē que ē a culpa z miseria Jxta illud Job. vij. Qui facit peccatū seruꝰ est peccati. ¶ Et nota q hec est diffinitio liberi arbitrij tantū conuenit libo arbitrio homis: dū est viatoꝛ. vl si intelligatur de libero arbitrio angeli, tunc oportet intelligere de ipso quātum ad statum primum angelorum: in quo fuerūt ꝓbiles sm Alexā. de bales in sum. Rayneriꝰ.

Hoc aūt liberū arbi. ℣. I.

trium nō est alia potentia a volūtate. Uñ damas. in. ij. libro dicit q libez arbitriū nil aliud est q̄ volūtas. Pro cuius declaratōe dicit be. Tho. vbi. s. art. ij. q potētias appetitiuas oportz esse ꝓportionatas potētijs apprehensiuis. Sicut aūt ex pte apprehēsionis se habent intellectꝰ et ratio: ita ex pte appetitus intellectiui se hñt volūtas z liberū arbitriū: que nihil est aliud q̄ vis electiua. Et hoc patet ex habitudine obiectoꝝ z actuū. Nam intelligere importat simplicē apprehēsionē alicuius rei. Uñ intelligi ꝓprie dicūtur ꝓncipia q̄ sine collatōe p se cognoscunt. Ratiocinari aūt est de vno deuenire in cognitionem alterius. Uñ ꝓprie de ꝯclusionibꝫ ratiocinamur que ex principijs innotescūt. Ex parte aūt appetitus velle importat simplicē appetitū alicuius rei. Uñ volūtas dicitur esse de fine q̄ ꝓpter se appetitur. Eligere autez est appetere aliquid ꝓpter aliq̄d consequēduz. Unde proprie est coꝝ que sunt ad finē. Sicut aūt se habet incognitio principiū ad conclusionē: cui propter principia assentimus ita in appetitiuis se habz finis ad ea que sunt ad finem que propter finē appetunt. Unde mānifestum est q sicut se habet intellectus ad rōnē. ita se habet volūtas ad vim electiuā. id est liberū arbitriū. Ostensum est aūt supra q eiusdē potentie est intelligere z ratiocinari. Sicut eiusdē virtutis est quiescere z moueri. Unde etiam eiusdē potētie est velle z eligere q̄ eandē rōnē. Et propter hoc volūtas z libez arbitriū nō sunt due potētie sed vna. Electio ḡ z volūtas ōium ad ipm velle sūt diuersi actus: sed tamē pteñet ad vnam potētiam. sicut intelligere z ratiocinari. Et ōnis ex parte intellectus sunt due potentie. sc̄z intellectus agēs z intellectꝰ possibilis. nō sic fit distinctio volūtatis in agentē z possibilem. Et ratio huius est quia intellectus agens comparat ad possibilē vt mouēs. Sed ad voluntatē cōparat vt mouens ad libez arbitriū sed intellectū: qz bonū apprehensum ꝓ intellectū mouet voluntatē z libez arbitriū.

Liberum arbitrium. ℣. II.

est subiectiue in deo: in angel z in hominibus. Et perfectius in deo q̄ in angel: z pfectius i angelis q̄ in hominibus. ¶ Primū sc̄z q sit in deo liberum arbitrium probat auctoritate et rōne. Dicit enī Ambro. in libro de trini. Spūsc̄us diuidit singul' prout vult. id est pro libere volūtatis arbitrio nō necessitatis obsequio. Spūs autem scūs est deus. ergo in deo est liberū arbitrium. Rōne probat sic. Liberum arbitriū est coꝝ que non ex necessitate vl naturali instinctu volumꝰ sed libere. Sed deus necessario vult suam bonitatē velut finē vltimuz volūtatis diuine. Alia vero omia vult quasi ordinata ad istum finē. sc̄z ad bonitatē suam. Que quidē nō necessario vult sed libere: eo q sua bonitas bis que ad ipsam ordinant nō indiget. vnde remanet in eo iudiciuz liberū ad volendū hoc vel illud. sicut etiam in nobis est in bis que ad finē nō sunt necessaria. ¶ Quod autem ipsum liberū arbitriū sit pfectius in deo q̄ in angel vl hoīb. probat rōne. Liberū arbitrium ꝓsupponit tria. natura. vim cognitiuam. z volitiuā. Sed hec tria perfectius sunt in deo q̄ in angel z hoīb z̄c. Ergo z̄c. Et ānt ad ꝓmū. s. q natura sit pfectius i deo q̄ angel et hoīb ꝓter hoc: qz nāa diuīa ē increata z est suū esse sua bōitas. Uñ in eo nō ꝑt ee defectꝰ alicuius. Nec corruptibilitatis. qz cū sit increata nō est ex nihilo. z iō nō est vertibil in nihil. Nec defectꝰ ꝓmixtibilitatis: qz cū nāa diuīa sit p essentiā: tal nō est aliꝰ admixtiōis vl cōpositionis susceptibil. Nec defectus culpabilitatis. qz cū ei bonitas sit essentialis nō est in malum flexibilis. Liberum autem arbitrium homis vel angeli in suis naturalib consideratum: est defectuosum quātuz ad ista tria. Secundo liberū arbitrium ꝓsupponit virtutem intellectiuam. vbi aūt pfectius inuenit z nobilius virtus intellectiua ibi est pfectius liberū arbitriū. sz pfectius natura intellectiua inuenit in deo q̄ alijs. qz deꝰ intelligit p vnū solū qō ē idē cū ipso. i. p essentiā suā. Angelꝰ aūt p ꝯsiones ad suū sup⁹. s. deū. Hō mediāte fantasmate a rebus inferioribꝫ. ḡ z̄c. Tertio liberum arbitrium ꝓsupponit ꝓtem volitiuā tanq̄ primā cām eius. Et qntū ad hoc etiā pfectius est in deo. qz in malū oīno tendere nō pōt arbitriū eius sicut angeli z hoīs. ¶ Si aūt obiciat sic liberū arbitrium in vtrāq̄ parē flecti pt. s. in malū z in bonū et viam hz ad opposita. sz deꝰ ad malū flecti nō pōt. Dicit enim Adamantius. Hō peccare solius dei est: emendare sapientis. de pe. dist. iij. c. Inter hec. Quod intelligit nō q̄ oīs creatura peccauerit. vt Piero. dicit. Sz qz nihil est q̄ peccare nō possit. de pe. di. ij. ℣. vlt. Ad hoc respōdetur q̄ cū malū sit culpe dicat quandā ꝑuersiōem a bonitate diuina p quā deus omnia vult. manifestū est q impossibile deum velle malum culpe. Et tamen ad opposita se

Quid pti net ad rōz libi arbi.

babet eius voluntas inq̃ntū pōt velle boc esse vl nō ee. ¶ Ubi notandū q ad rōnē liberi arbitrij non ptinet q quis indeḟmiate se bēat ad malū z bonū. cui⁹ rō est. q libez arbitriū p se est ordinatū in bonū: cū bonū sit obiectū volūtaz: nec in malū tendat nisi ꝓpter aliquē defectum: q̃ appēhendit vt bonū: cū electio q̃ est actus ꝓprius volūtaz. nō sit nisi boni vl apparētis boni. Et iō vbi libez arbitriū est pfectissimū: vt in deū in malū tendere nō pōt. Si b ad libertatē arbitrij ptinet vt accōz aliquā facere vl nō facere possit. z b deo ꝓuenit: q̃ bōa que facit pt nō facere. Nec tñ pōt malū facere rōne pdicta. Cum g dicit q libez arbitriū viā bz ad oppositū: pt intelligi tripl̃r. Pmo q pt velle bonum z malū z sic nō cōuenit deo: q̃ b importat defectibilitatē. Scdo vt prius aliq̃d velit z postea illō nolit. Et b etiā deo ñ ꝓuenit q̃ repugnat īmutabilitati diuīe. Tertio pt intelligi viā bre ad oppositū: q̃ pōt velle b z nō velle. Et b conuenit deo: q̃ ipse bz liberā electōz volēdi aliq̃d vl nō volēdi q̃ mlta ita libere vult q̃ potest ea velle z nō velle absq̃ defectibilitate z mutabilitate. Nec Tho. in qōnibus de veritate. Raynen⁹ ¶ Liberum arbitriū est in angelo et pfectū⁹ q̃ in boīe. Et q̃ sit in angelo pbat auctē Damasceni q̃ dic in li. ij. Qđ angel⁹ ē substia intellectualis. semp mobil. arbitrio libera ꝛc. Probat etiā tali ratiōe. Oīe creatū est vertibile vl fm se vel fm electionē. Si angelus est creat⁹. q̃ est vertibil nō sc̃m esse cū sit īmutabilis. q̃ est vertibil fm electionē q̃ ptinet ad libez arbitriū. Nec alexan. in summa. Ostendit etiā boc ex b qđ bī de pe. di. ij. Principiū. Qđ angeli libez arbitriū sit pfect⁹ q̃ homīs ꝓz ex b. q̃ cū libez arbitriū sit facultas volūtaz z rōnis vbi est pfectior ratio seu intellect⁹ et maior facultas volūtaz. ibi est maior liberas arbitrij. Si pfectius est virtus intellectiua in angelo q̃ in boīe. qđ ꝓz q̃ apprehendit cognitionē veritatis absq̃ discursu z inq̃sitione. vñ nō accidit dubitatio vel difficultas in eo. Hō aūt intelligit cū discursu z inq̃sitione. vñ accidit dubitatio z difficultas. Silr maior facultas vl facultas volūtatis est in angelo ad exeundū in actum q̃ in homīe. quod patet: quia q̃cito angelus est habet potestatē volendi. eligendi. amādi. homo aūt nō sic: vt patet in puero qui habet impedimentū a carne. z expectat tempus vt habeat vsum rōnis. Ergo pfectius est liberū arbitriū in angelo q̃ in homīe. ¶ Si aūt obiciatur sic. Ubi est maior libertas: ibi pfectius liberum arbitrium Sed in homīe maior libertas videt. quia homo potest conuerti a bono in malū: z inde a malo in bonum. Sed angelus semel vertitur in bonū vel malum sine reuersione. Ergo ꝛc. Respōdetur q̃ vtiq̃ maior vertibilitas est in homine q̃ in angelo: sed non maior libertas. Liberum vero arbitriū attendit penes libertatē: non vertibilitatē. Alia enim ratiōe est libertas in creatura. alia vertibilitas: quia libertas est dignitas existens in creatura rationali vel intellectuali p ꝓximitatē et conuersionem ad primū. scz deum. Vertibilitas autem sequit ipsam naturā creature rationalis fm se. Et ideo non sequitur q̃ vbi est maior vertibilitas sit maior libertas. Hec Alexander in secūda parte summe. Item q̃uis electio que pertinet ad liberū arbitriū: sit eorum que sunt ad finē. et angelis aduenerit finis eorū. quia statim coniuncti sunt ipsi deo inseparabiliter. ac etiaz sancti in patria. nō tamē sequit q̃ cesset in eis electio. nec per consequēs liberum arbitrium. Et ratio est: quia id quod est ordinatū ad finem est duplex. Quoddaz vt distans a fine. et in huiusmodi aduenīēte fine cessat electio eius quod ordinat ad illum finē. Sicut nūc quis eligit velle credere z sperare que electio cessabit in patria. Aliud ordinatū ad finem est vt cōiunctū fini. Et hmōi electio nō cessat aduenīente fine: sed manet cū fine beati Tho. sup. ij. Sniaz. ¶ Item sciendū q̃ hoc ptinet ad pfectionem libertatis arbitrij: q̃ possit diuersa eligere: seruato tamē debito ordine finis. Sed q̃ eligat aliq̃d deuiando ab ordīe finis: vt fit in peccando. hoc ptinet ad effectum libertatis. et ideo maior liberras est in angelo et sanctis qui peccare nō possunt q̃z in viatoribz beati Tho. prima parte. q. lix. arti. iij. ¶ In homīe est libez arbitriū et ante peccatū z post pcm̃. aliter tamē z aliter. Unde Hieronim⁹ ad Damasum. Nos dicim⁹ hominē semp peccare z nō peccare posse: vt sp nos liberi cōfitemur arbitrij. Si enī post pcm̃ mortale cōmissum: nō possit quis vitare peccatū: iam nō peccaret. quia Aug⁹. dicit q̃ nullus peccat in eo quod vitare nō potest. Gregor⁹ etiā dicit q̃ debilis est hostis q̃ nō potest vincere nisi volentē. ergo nō necessitat ex quo est volens. Et q̃uis habens habitū necessario faciat fm habitum. non tamen oportet q̃ peccator semp faciat fm habitū peccati. Si per liberum arbitriū potest vti habitu z nō vti. Et facere pōt aliquā cōtra ipm habitū peccati: licet cū difficultate. Tamen manēte habitu: nō potest cōtingere q̃ diu manear nihil agens fm habitū. ¶ Item videt q̃ peccator nō habeat liberū arbitriū. q̃ libez arbitriū diffinitur q̃ est facultas volūtatis et rationis qua bonū gratia assistente eligit. Sed peccator nō habz grām. ergo non potest liberi eligere bonū. z ita non habent liberuz arbitrium ad bona. Respōdet q̃ ille q̃ nō habet gratiaz potest eligere bonū: sed nō meritorium. Hoc autem nō derogat libertati arbitrij. Dicit enī homo esse liberi arbitrij: fm q̃ potest agere b vel illud. Et nota fm q̃ potest agere sic vel sic. taliter scz qualr virtuosus agit: nisi inquātus potest acq̃rere habitū virtutis. ¶ Uel etiā sic pōt aliter respōderi. Licz gratia qua homo possit mereri: seu acq̃rere. pōt tñ ad eā grām habēdā se ꝓparare: que ei a deo nō denegabit si faciat qđ ē in se. z ideo nō est omnino extra potestatē arbitrij opa meritoria facere q̃uis potestas arbitrij p se ad hoc nō sufficiat: eo q̃ mod⁹ q̃ ad meritū req̃rit facultatē nāe excedit. nō aūt mod⁹ q̃ est in operibus ex virtutibz politicis. Nullus autez diceret boīem nō ee liberi arbitrij. quia nō potest taliter velle eligere: sicut de⁹ vl angelus. ¶ Qđ aūt Aug⁹. dic q̃ necesse est boīem peccare añ reparatiōez damnabilr. Intelligit aliq̃ posito tñ respectu nulli⁹ habet necessitatem. Uel dicas q̃ de hoc est duplex opinio. Quidā dicūt q̃ homo in mortali exīs nō pōt diu manere quin peccet mortalr. potest tñ vitare b vl illud mortale: sicut cōmuniter oīes dicūt de venialibz. Quidaz alij dicūt q̃ in mortali existēs potest vitare oīe mortale. non tñ potest vitare. dñ sit sub peccato. quia nō pōt p se resurgere sine gratia: sicut potuit p se cadere. et fm hoc libertas arbitrij sustinetur.

Li. ar. q̃lit possit ad oppositū.

Libez arbitriū est in angelo.

In angelo est pfectio li. arbi. q̃ in boīe.

Quālibet ar. triū etiā homīe.

Primus error.

Scdus error.

Notandum igitur §. III.

q̃ duplex error extat circa libez arbitriū. Unus est eoz qui dicūt p libez arbitriū posse boīem sufficienter māda ta implere oīa z meritorie agere sine grā dei. Si p grāz facili⁹ opat bñ. Et b est heresis pelagianoz. xxuj. q̃. iij. c. penl. Et ꝺdēnat ō ꝑse. di. xlij. placuit. ij. Ubi ōr: Placuit vt quicūq̃ dixerit ideo nobis dari grām iustificationis. vt qđ facere iubemur p liberū arbitrium. facili⁹ possimus implere per gratiā ranq̃ et si gratia non daretur. nō quidē facile: sed tamē possum⁹ sine illa gratia implere mandata diuīa: anathema sit. ¶ Scdus error est eorum qui dicūt actus humanos ex necessitate ꝓcedere: et hoc vel ex constellationibus sub quibz homines nascuntur. vel ex immutabilitate diuine ꝓscientie.

Sed primū sic de Stellationib. xxvi. q. iij. Igit gen⁹. Et aug⁹. in. v. de ciui. dei reprobat. Scōm reprobat p trīm Tho. in pma pte. Et etiā in 8cre. xxiij. q. uij. nabuchodonosor. ℣. Due sunt. Ubi aug⁹. Si q̄d quidentia dei pscions videt: id necesse est esse. ram z si nullā naturē bēat necitatē. Ar quidē ea futura q̄ ex libertate arbitrij euenīūt pscientia ptuet. hec igit ad intuitū relata diuinū necessaria fiunt p dispositioem diuīe notiōis p se vero psiderata absolute nature sue liberrate nō desinūt fiunt igit pculdubio cūcta q̄ futura de⁹ eē pnoscit. sed cor q̄daz de libero pkiscunt arbitrio. Nec august. ibi.

Dō hz liberū arbitrū.

¶ Dō homo sit liberi arbitrij pbat p illud Eccl. xv. De⁹ ab initio pstituit hominē z reliquit eū in manu consilij sui. i. in liberrate arbitrij fm glo. Ad quod etiā facit q̄d dicit Piero. ℣ Jouinianū. s. liberi arbitrij nos cōdidit deus. Nec ad vtutes nec ad vicia necessitate trahimur. Alioqn vbi necessitas ibi nec corona. de pe. dis. ij. Si enī inquit. ¶ Scōo pbat ex legū ordinatōe z exhortatōe sic. Preceptra z phibitōes nō dāt fieri nisi ei q̄ pōt facere z nō facere. al's enī frustra fierēt. ¶ Sz homi⁹ rtiaz diuinit⁹ fiūt phibitiōes z pceptra. q̄ in hois prāte ē facere z nō facere. z ira est in eo libez arbitriū. ¶ Tertio ex premio z pena sic. Nullus dz puniri vel pmiari. p eo vl' de eo q̄ nō est in et⁹ potestate facere z nō facere. Sed hō iuste a deo punit z pmiat. p suis opib⁹. q̄ hō pōt operari et nō operari: z ira ē liberi arbitrij. ¶ Quarto q̄ homo sit liberi arbitrij pbat rōne sic. Ubicūq; est intellect⁹: est et libez arbitriū. sed in homīe est intellectus. q̄ rē. Maior sic pbat. Ubi est extimatio vel discretio ibi est z electio. Sz in homīe est extimatio et dissensio q̄ ptinēt ad intellectū. Nam iudicāt vel discernunt p apphensionē veritat. q̄ z ibi ē electio q̄ ptinet ad libez arbitriū. Nā voluntatē hīt indetermīatā: respectu aliq̄z libere eligēdi vl' nō eligendi. q̄ pt⁹ p experientiā: dum quis eligit vnū postea ꝛrium. ergo est libez arbitriū. ¶ Quīto pbari pōt p exēplū q̄d ponit Aug. de Nabuchodonosor et pharaone. xxiij. q. uij. vbi dicit Nabuchodonosor penitentiā meruit fructuosaz. Nōne post innumeras impietates flagellat⁹ penituit. et regnū q̄ amiserat rursus accepit. Pharao aūt ipis flagellis durior ē affect⁹: et perijt. Et infra. Quātū ad naturā ambo boies erāt quātum ad dignitatē ambo reges. q̄ntū ad causaz ambo captiuū dei p̄m possidebant. q̄ntum ad penā ambo flagellis clemēter amoniti. Quid q̄ fines eor fecē eē diuersos nisi q̄ vnus dei manū sentiēs in recordatione pie iniquitat⁹ ingemuit. alter libero contra dei miseri cordissimā veritatē pugnauit arbitrio. hec ibi. ¶ Pro batur hoc idē sexto ex sufficienti diuisione sic. Actuum humanoz oportz aliquā cām dare. Nō aūt possumus dicere q̄ pria causa eoz immediate sit deus. ratio est: quia ea q̄ sunt a deo imediate: non pñt esse nisi bona. Actus aūt hūani: alij sunt mali: alij sunt boni. Secundo nō possum⁹ dicere q̄ causa eoz sit necessitas. q̄ ea que sunt ex necitate eueniūt semp eodē mō se hīt: vt ortus solus z hmōi. Hoc aūt nō est in hūanis actib⁹ quia innūerabilr varianf. Tertio nō possum⁹ dicere esse cāz eoz fortunā vel cām: q̄ fortuna z casus est eoz q̄ raro eueniūt. z p̄ter intentionē. vt ōr. ij. phisicoz. Ergo relinquit ipm hoiem facientē eē causaz suoz actuū z pncipium. z b⁹ q libez arbitriū. ¶ Septio pbat idē ex diffinitione libert arbitrij. Diffinit enī sic. Dō est facultas voluntatis z rōnis rē. Sz in hoie inuenit ratio z volūtas. Ergo hz rē. ¶ Pro hui⁹ declaratōe dic Tho. i. pte. q. lxxxiij art. i Dō q̄dā agūt absq; iudicio: sic lapis mouet deorsum: et simlr oīa cognitiōe carētia. Quedā alia agūt iudicio sz nō libero: sic a̅ alia bruta. Iudicat enī outs lupum vidēs eū esse fugiendū naturali iudicio z nō libero quia nō ex deliberatiōe: sz ex naturali instinctu hoc iudicat. Et simile est de q̄libet iudicio a̅ialiū brutorum Sed hō agit iudicio libero: q: p vim cognoscitiuā iudicat aliq̄d esse fugiendū vl' ptcq̄ndū. Sz q: iudiciuz istud nō est ex instinctu naturali in ptculari opabili: sz ex collatōe quadā rōnis. iō agit libero arbitrio potēs in diuersa ferri. Ratio enī circa ꝛingentia viā hz ad opposita. vt ptz in dyaleticis ꝛpositiōib⁹ z rhetoricis ꝛsualionib⁹ Particlaria aūt opabilia sūt q̄dā ꝛingētia. z iō circa ea iudiciū rōnis ad diuersa se hz: z nō est determinatū ad vnū. Et tanto necesse est q̄ hō sit liberi arbitrij ex hocipso q̄ est rōnalis. ¶ Dō aūt dic apls ad Ro. vij Non enī q̄ volo bonū h̄ ago: sz q̄ odi malū illō facio nō est ꝛ determinata. Nam appetitus sensitiu⁹. z si in aliq̄ possit repugnare rōni: ꝛcupiscēdo ꝛ illō q̄ dictat ratio. tñ ex hoc tm̄ nō tollit quin subijciat rōni. Et hoc est bonū q̄ hō non facit cū vult: q: sez veller nō concupiscere. id est nō sentire motū sensualē ꝛtra rōnē. z tamē sentit. Sz p̄ nō tollit libras arbitrij. q: ibi nō ē assensus rōnis in tali motu q̄ rephit in actu liberi arbitrij. ¶ Simlr q̄ idem apls dic ad Ro. ix. Non est volentis neq; currētis rē. Non sic est intelligēdū quasi homo nō velit z currat. i. operet nī z feruēter libero arbitrio. Sz quia libez arbitriū ad b̄ nō est sufficiēs: nisi moueatur et iuuet a deo. q̄ etiam ōr Piere. x. Non est in homine via eius. neq; viri est vt dirigat gressus suos. intelligit quātum ad executiōes electionū suaz in q̄bus pōt hō impediri: velit nolit. Sed electōes ipse que pertinēt ad liberum arbitriū sunt in nobis suppositio diuīo auxilio. Nec beatus Tho. vbi supra.

Dō hz libertatē arbitrij ꝛtra lem i malum.

Libertatem arbi- .§. IIII.

trij vertibilem in malū dedit deus homini: seu fecē de⁹ hoiem liberi arbitrij vertibilē in malū q̄ncq; rōnibus.

¶ Pria ratio est manifestatio diuīe potentie. Voluit enī deus ostēdere homī: q̄ sicut sine eo fact⁹ non fuerat. ita nec sine ipso psistere poterat: vt ergo cognosceret q̄ diuinū posse nō solū est omīs potētie. sed etiā omīs potētie ꝛfuatiuū: z q̄ ille solus est indefectibil' z inuertibilis. ideo voluit z sibi placuit creaturā rōnalē facere vertibilē. nec ipsam ꝛfirmare in bono: quousq; illi cōstaret q̄ ipse solus deus est. in quo nō cadit nō posse. Ad q̄ facit quod ait Aug⁹. de pc. pe. ij. §. vlt. dicens. Solus ille omīpotēs vocat qui h̄ nō pōt sez peccare. q: oīa ꝛpte que posse est aliq̄d posse. ¶ Secundo ratio est manifestatio dīne sapiētie. et ordine malor cū bonis sez et vertibilitate homīs in malū. q̄ quidē malū deus ordinat cum bonis. Et eo enī q̄ deus ex malo bonū elicit diuīa sapientia mānifestat: eo q̄ maioris sapientie est ordinare malū cū bonis. z elicere bonū ex malis. q̄z ordinare solum bona cū bonis. vel elicere bona ex bonis. Et ideo cum diceret nec possibile essz deū facere mala debuit talem facere creaturā que possz in opando deficere. z malum cōmittere: vt de⁹ mala illa ordinādo in bonū suā sapiam declararet. Dic enī Aug. in. x. de ciui. dei. Neq; deus vllum nō dico angelor vl' hoīm crearet. quē malum futurū esse ꝛsciret nisi pariter nosceret. quib⁹ eos bonor visibus' cōmendaret. Ostendit etiā dei sapientia in hmōi vertibilitate ex cōparatione meritī ad premiū: Nemo enī dign⁹ est coronari nisi qui legitime certaverit. sc̄a ad Thimo. ij. Et iō decuit diuīnā sapiam prius hominē quasi in campo certamis examinare q̄z in glia coronare z exaltare. Ad hoc facē q̄ habet. lix. dic. i. vbi dicit, quod dignitates nec ecclīastice nec secl̄ares ꝛferēde sūt nō examīet seu pbate laborib⁹ z exercitijs

¶ Tertia ratio est manifestatio diuine miscōie q̄ potiss mū mānifestata est: cū vnigenitū suū tradidit p homīs

liberatione. Ñ ioh. viñ. ait ipe vnigēitus. Si filꝰ vos liberauerit; vere liberi eritis. Ubi augꝰ. Si filius vos libauerit nō a barbarꝭ; sꝫa dyabolo: nō a corpis captiuitate sed ab anime iniq̄tate. Et Greg. ait. Redēptor noster totius cōditor creature. ad hoc ꝓpriatus humanā carnē voluit assumere: vt diuinitatis sue gr̄a dirupto quo tenebamur captiui vinculo seruitutꝭ; sol̄itꝫ peccati. pristine nos restitueret libertati. xñ. q. ñ. Cum redēptor.

¶ Quarta ratio est manifestatio diuīe iustitie: que potissime mānifestatur in hoc q̄ deus tribuit vnicuiq̄ ꝑm opera sua. sꝫ bonis bona eterna tribuēdo: t malos eterna pena puniēdo. Nec aūt remuneratio t punitio eterna nō fuisset nisi deus hominē in statu verribilitatis condidisset: quia nō meret aliquis vel demerek: et p consequēs nō premiak nec punik nisi per hoc q̄ est dominꝰ suoꝝ actuū per liberam volūtatem. Ad hoc etiam facit quod dicit Augꝰ. Uasis ire nunq̄ deus redderet iniuriā si nō spontaneū inueniret homo habere peccatū. xxiñ. q. uiñ. Nabuchodonosor. Et hiero. Ubi necessitas sꝫ bñfaciendi ibi nec corona sꝫ debek. de pe. dist. ñ. Si enim

¶ Quinta ratio est augmētatio glorie brōꝝ. Naꝫ gloriosus est boī in verribilitate ad malū condito quodammodo ex meritis gloriā obtinere q̄ꝫ in inuertibilitate conditū fuisse. t sic sine aliquo genere meriti beatificari. Et propter hoc ad cōmendationē iust: verribilis in malū dicitur. Eccl. xxxi. qui potuit transgredi t non est transgressus. sꝫ p̄ceptum. etiā ab homīe puniēduꝫ: facere malū t nō fecit: quo ad occulta. ideo stabilita sūt bona illiꝰ in dño: id est opa illius sunt firmata in dño. quasi in fundamēto. q̄si diceret. premia illius firmiter reseruata sunt a dño. Nec alexander. ñ. parte summe. q. lvi. exceptis allegationibus decretorum.

Q; liberum arbitriū. §. V.

debuit dari a deo et angelo et homini: ostenditur rationibus t similitudibꝫ. Rationibꝫ quidē sic. Primo ex cōparatiōe boni. Et est interrogatio Augustī. a deodato. Quid tibi meliꝰ esse videk in nobis. An illud sine q̄ recte viui potest an illud sine quo viui nō pōt. Respōdet deodatus. quis ambigat id longe esse p̄stantius sine q̄ recta vita nulla est. Augꝰ. Cum g̃ in corpore cōcedas eē aliquid. quo amisso rame ad recte viuendū nō impedi tur homo: volūtas libera tibi videk nulluꝫ bonū sine q̄ recte nemo viuit: t cōfirmat per exemplū dicēs. Uides quātum boni desit corpori cui deficit manus: t tamen mānibus male vtitur: qui eis vel seua vl turpia oparur Si aspiceres aliquē sine pedibꝫ fatereris te esse integri tatē corporis plurimū bonuꝫ. t tū qui uteret ad nocendum cuiq̄ vel seipm debonestādo male vti pedibꝰ nō negare. et sic deocul' t de alijs. Quēadmodū g̃ ista probas in corpe t nō intueris eos qui male vtunk. in bis laudas illum q̄ hoc dedit donū: t qui hec dedit bona. Sic liberam volūtatem sine qua nemo potest recte viuere. oportet te esse bonū etiam diuīnus datū. t potius eos esse damnādos qui hoc bono malo vtunk: q̄ eum qui dederit dare nō debuisse fateris.

¶ Secūda ratio ē ex sufficienti diuisiōe boni. Nam bonoꝝ quedam sunt magna: quedā minima. quedaꝫ media. Bona magna sunt quibus recte viuit: t virtutes quibꝫ nullus male viuit. Bona minima sunt: vt spēs vl sensus quoꝝlibꝫ corpoꝝ sine quibꝫ recte viui potest. Bona media sunt sine quibus recte viui nō potest: vt potentie. Uolūtas ergo libera videk tibi nullū bonuꝫ sine qua recte nemo viuit.

¶ Tertio debuit deus dare liberū arbitrium ad perfectiōem vniuersi. Si quis enī dixerit. Non erat taꝫ difficile aut laboriosum omīpotenti deo vt omia q̄cunq̄ fecit sic haberent ordinē suum vt nulla creatura vsq̄ ad miseriā perueniret. Non enī est dicere vt hoc aut imporēs nō potuit: aut nō bonus inuidit. Respondeo et dico ordinē creaturarū a summa vsq̄ ad infimā. ita gradibus iustis ōcurrere. vt ille inuiderit q̄ dixerit. ista nō esse: t ille inuideat q̄ dixit ista talia non debere esse. Si enī talis vult esse inferiorē qualis est natura vl creatura superior tam illa est t tanta est vt adūci nō possit: q̄ perfecta est. Uerbi gr̄a. qui diceret lunam deberē eē vt solē dupl'r errat. Uno mō q̄ ad rem pfectiōem aliq̄d cupit: cum desiderat alterꝫ solē. Alio mō q̄ pfectiōem vniuersi vult minuere: cū lunā vult detrahi. Sic a simili. Si dicis q̄ deꝰ volūtatē nr̄am debuit facere impeccabilem: t sic esset absq̄ miseria. Erras ꝓmo: q̄ vis adūcere volūtati diuīe q̄d ē impossibile cū illa sit pfectissima Scōo quia vis diminuere pfectionē vniuersi. cū etiam nostra miseria ad pfectiōꝝ vniuersi faciat. Defuisset aūt huic pfectioni si beati semp essemꝰ. Quapropk si ad miseriā nisi peccādo nō puenit aīa etiā peccata nr̄a necessaria sunt pfectioni vniūsitatꝭ; quā condidit deꝰ. quid enī tam opus habet misciā q̄ miser. Et quid tā indignū misericordia q̄ miser superbus.

¶ Quod probat Augꝰ. per exemplū tale. quid tam dignū in domo q̄ bō. Et quid tam indignū abiectū t infimū q̄ cloaca domus. Seruus tū in tali domo deiectus intātū vt mūdande cloace dignꝰ habeak: ornat domū etiā turpitudine sua Et vtrūq̄ horꝝ. sꝫ fuꝰ et mūdatio cloace: facit ad pulcritudinē domus. Unde fit vt creatura supior peccās ceteris inferioribꝫ puniak. q: tū ille sunt infinite: vt ornari etiam a turpibꝫ animis possint: atq̄ ita vniuersitatꝭ; de cori ꝓgruere. Habitationi g̃ celesti talꝭ aīa nō ꝓgruit per peccatū: terrestri aūt ꝓgruit p supplicium. Raynerius.

De libero arbitrio. §. VI.

quod est debilitatū in modo. Confirmatū in bono. Obstinatū in malo. Et quātum ad primū dico q̄ liberum arbitrium est debilitatū in modo. Nam in eo qui incidit in peccatū. libertas arbitrii nō est ablatū. sed ꝺ esse debilitatū. hoc modo sꝫ vt q̄d prius ante peccatū facile poterat. postmodū post peccatū sine difficultate t pugna nō possit.

¶ Sed contra magister Sentēriaꝝ in. ñ. dist. xxv. dicit. q̄ homo ante recupationē g̃tie nō potest nō peccare etiā mortāliter. ergo sine gratia nō potest homo vitare pctm̄. Et sic liberū arbitrium videk esse ablatū vel coactum. Respondeo et dico q̄ liberum arbitrium etiam post peccatū pōt vitare peccatū. quod ostendik in similitudine t ratione.

¶ Et similitudo exempli patꝭ ex hoc Sicut videre dicik dupliciter. vt dicit philosophus in secūdo de anima. sꝫ habere visuꝫ t vti visu. Ita etiā peccare dicik dupliciter. Unde cum dicak ante recuperationē gratie homo nō potest peccare. Intelligik non habere peccatū. Nam antēq̄ homo p dei gratiā reparetur: et a peccato liberarek: semp erat in pcō. Sed non potest intelligi q̄ nō potest homo nō vti peccato. quia existens in mortali potest per liberū arbitrium peccatum cōmittendū vitare: q̄uis non ita faciliter sicut ante peccatum. Ratione autē idem probatur tali. In omnibus que sub electione cadūt volūtas libera manet. Electio autem est actus liberi arbitrij. Ergo t̄c. Unde dicere q̄ volūtas velit aliq̄d t cogak ab eo. est implicatio contradictionis. quia necessitas coactōis est cōtraria volūtati. vt in. v. methaphi. dicit philosopbꝰ. Eo q̄ voluntarium est cuius p̄ncipium est ab intra Uiolentū autē est cuiꝰ p̄ncipiū est ab extra. vt dicit pbus in. iñ. etbicoꝝ. Ergo etiā post pctm̄ remanet voluntas libera ad nō peccandū. vel peccatū sequēs vitādū. Nec be. Tho. in. ñ. sentēriaꝝ dis. xxv. Raynerius. Ad hoc etiam facit quod dicik dist. xlv. de iudeis. vbi sic habek. Sic homo

Nō t āgelus debēt hre liberū arbitriuꝫ.

propria arbitrij voluntate serpenti obediens perijt. sic vocante se gra dei p̄ria meris ꝗuersio quisq; credēdo saluat. Ergo nō vi sed liberi arbitrij volūtate z facultate: vt ꝗuertant suadendi sunt: nō ꝑt impellēdi. Nec ibi ¶ Scō libez arbitriū ꝓsiderari pōt vt ꝓfirmatuz in bono. Et ex natura quidē nō pōt libez arbitriū eē cō firmatū in bono. Et ꝙ nulla creatura rōnalis z hēat libe rū arbitriū ꝓfirmatū in bono ex sui natura. ¶ Probat primo ex ipsi⁹ inuēcōe. Nā libez arbitriū nō inuenit in aliqua creatura nisi in angelo z in homīe. Sz tam hō q̄ angelus peccauit. ergo nulli⁹ creature libez arbitriū est naturalr ꝓfirmatū in bonō. ¶ Scō idē ꝓbat exempli inductione sic. Proprietas nature superioꝝ nō pōt in feriorē nature nāliter ꝟuenire nisi in suprioꝝ naturā cōꝝuertat. vt verbi gra. Sīc nō pōt fieri ꝙ aqua naturalr sit calida: nisi ꝟuertat in naturā ignis. Sz hīe indefectibilem bonitatē est p̄rieras viuīe nature. ḡ nō pōt eē ꝙ alicui alij nature ꝟueniat naturalr: nisi in diuinā naturā ꝟuertat. qō est impossibile. ¶ Tertio ꝓbat idē ratione tali. Quelibet creatura cū nō sit vl cū non habeat p se esse: est ex nihilo procedēs. et tō flexibilis et ex se ad nihilum tendens. ¶ Preterea cum nulla creatura sit bonum vniuersale sed particulare. ex se est ꝟrarij. id est mali susceptiēs. Solus aūt deus est naturalr impeccabilis. rum q̄ ipse est bonū eēntiale z accuale nulli⁹ potentie p mixtionē recipiens. rū quia ipse est bonū vniūsale nulla p̄fectōe carēs. rum q̄ ipse est nec esse incipiēs. nec ad nō esse tendēs vl esse desinēs. Et tō solus de⁹ hz libe rū arbitriū nāliter impeccabile z ꝓfirmatū ī bono beatus Tho. in q̄stionib⁹ de ꝟitate. Rayneri⁹. ¶ Ex gratia aūt pōt libez arbitriū confirmari in bono etiā in statu vie. Et h̄ ꝓbat exempli inductōe rōne z distinctione.

Ex gra tia creatura ꝓfirma tū bono.

¶ Exempli inductio patz in bta ꝟgine Maria q̄ in statu vie ita fuit ꝓfirmata in bono vt deinceps peccare nō possit. Et merito cōpetebat: eo ꝙ bta virgo erat mr̄ sapientie dīne: in q̄ nihil coīnq̄natū incurrit. Sap. vij. Pro bat idē q̄ ex plō ap̄los: q̄ q̄ aduentū spūsci fuerūt ꝓfirmati in bono. Qō etiā decuit: q̄ erāt quasi fundamēta et basis totius ecclesiastici edificij. Vñ oportuit eos eē firmos. ¶ Scō ꝓbat h̄ idem rōne sic. Tūc homo hz libez arbitriū in bono ꝓfirmatū qñ bonū pfectum qō deus est mēti hūane ē vnitū. Sz de⁹ mēti humāe vnit per gras nō aūt p naturā. ḡ libez arbitriū ꝓfirmari potest p gram nō p naturā. ¶ Confirmatur hec ratio per exemplū ī hūano corpe. Quia corpus humanū habet ex sui natura qō sit corruptibile. sed dono gratie efficit incorruptibile. prima Cor. xv. Oportz hoc corruptibile induere incorruptionē. Ita libez arbitriū homis qō ex sua natura hz ꝙ sit flexibile in malū: p gram pōt in bono ꝓfirmari. Exemplū aliud induci p̄scz de aere et de luce. Sicut enī aeri naturaliter repugnat ꝙ sit actu lucidus. nō tñ ꝙ possit illūinari. ita repugnat libero arbitrio ex eo qō est ex nihilo: qō sit naturalr ꝓfirmatuz in bono: nec hoc ei nisi p gram cōcedi pōt. Et sicut lux superuenīs aeri aufert obscuritatez aeri: quam sine luce habet naturaliter. ita ex defectu liberi arbitrij est ꝙ in malum flecti p̄ossit. Et hūc defectum aufert gratia perficiendo naturā liberi arbitrij cōfirmans ipm in bono. ¶ Tertio ꝓbat hoc distinctōe sic. Dupliciter aliq̄s est perfectus scz fm quid vt in via quando quis habet fidem z caritatē: fm modum vite p̄sentis. et simpliciter vt in patria quādo perfecte diligit deuz. Nec tamē in via aliquis oīno perfectus est vt ī patria. Ita aliq̄s potest esse confirmatus in bono in via qui tamen non est cōfirmatus oīno in bono vt in patria Verbi gratia Aliquis habet liberū arbitrium cōfirmatū in bono dupliciter. Uno modo simpliciter: ita ꝙ omnino peccare non potest. Sicut beati qui sunt in patria habentes in se sue firmitatis sufficiens principium. scz donū glorie. ex quo omīno peccare non possunt. Alio modo dicunt aliqui cōfirmari in bono. per hoc ꝙ eis dat donum diuine gre: quo ita inclinātur in bonū ꝙ nō de facili possunt deflecti a bono. nō tamē per hoc donū retrahunt a malo ꝙ omīno peccare non possint: nisi diuina potētia custodiēte. et hoc modo aliqui in statu vie possunt cōfirmari in bono. scz ex dono gratie. et nō primo modo. scilicet ex dono glorie: vt in statu patrie. Et ratio est. quia nō potest aliquis omīno impeccabil redi nisi auferatur totaliter omnis oīgo peccati. Quod nō contingit in statu vie nisi in dño Jesu qui simlr erat viator et cōprehensor. ¶ Et nota ꝙ q̄ꝫlis liberū arbitrium homis naturalr possit flecti ad malū nō tamen sequit ꝙ gratia superuenīs si tollat istam flexibilitatē ad malū: ꝙ propterea destruat naturā. Non enim per hoc destruit naturā: sed perficit eā. Nam ex defectu nature liberi arbitrij est ꝙ flecti possit ad malū. Sed gra hūc defectum a natura aufert: p̄ficiendo naturam z in bono cōfirmando. Item posse peccare: et tamen nō peccare nō facit ad meritum. sed ad manifestationē meriti inquātum ostenditur per hoc opus bonū esse voluntarium: propter quod in laudem viri iusti dicitur. Qui potuit transgredi z nō est trāsgressus. Et ideo si ex gra cōferatur alicui ꝙ nō possit peccare: non propter hoc minuit virtus meriti hēa. Tho. in q̄stionib⁹ de veritate Rayncrius. ¶ Tertio liberuz arbitriū cōsiderari potest vt obstinatū in malo. Quod potest intelligi dupliciter scilicet vel in vita p̄senti vl in vita futura. Sed obstinatus ī malo potest dici qu⁹ dupliciter. Importat enī obstinatio quādaz firmitatem animi in peccato: a qua reuerti nō potest. Sed ꝙ quis nō possit reuerti a peccato potest intelligi vno modo scz inquātuz vires sue nō sufficiūt ad hoc ꝙ liberet a pctō totaliter. z sic in mortale cadens dicitur nō posse a peccato resurgere z ad iusticiam reddire. Sz ex ista firmitate in peccato nō p̄o p̄rie quis dicit obstinatus. Alio mō hz q̄s firmitatē in pctō. ita ꝙ nec coopari pōt ad h̄ ꝙ a pctō resurgat. Et siḡdem istud nō posse coopari ad resurgēdū intelligit: quo ad facilitatē. id est quia nō de facili potest cooperari ad hoc ꝙ exeat a pctō Sic est obstinatio imperfecta in vita p̄senti. dum scz aliquis habet animū firmatuz in malū: ꝙ in eo nō surgunt motus ad bonū nisi debiles. tamē quia aliq̄ surgūt ex eis datur via vt preparet quis ad gram. Si aūt nō posse coopari ad resurgēdū a peccato: intelligitur simplicit. ita scz ꝙ nullo mō pōt cooperari ꝙ exeat de pctō. sic est pfecta obstinatio qua demones obstinati sunt z dānati. ¶ Hoc aūt modo nō potest liber arbitriū esse in via obstinatū. Quod probatur auctoritate: similitudīe: z ratiōe. ¶ Auctoritate p̄ primo ꝓbat. Nam sup illud ad Ro. ij. fm duriciam tuā z impenitēs cor tuū tc. Dicit Aug et habet in glo. ꝙ ista impenitētia vl cor impenitēs q̄diu q̄scz in hac carne viuit iudicari non pōt. De nullo enī desperandū est q̄diu patientia dei ad p̄niam expectat. Et subdit. Paganus est bodie. Jud⁹ infidel est bodie. Hereticus est bodie. scismaticus est bodie. Quid si eras amplectat catholicaz veritatē z pacē: z sequat catholicā fidem z vnitatem veritatis. Quid si isti q̄s in q̄cunq; genere errorū dānas tanq; desperatissimos antecq; finiat vitā agāt penitētiā in futuro inueniāt veram vitā. Nolite ergo antecq; veniat tempus iudicare. Dicit ille. ¶ Et leo papa. Nemo est desperādus dum in hoc corpe cōstitutus est: q̄ nō nunq; quod diffidentia cratis differt cōsilio maturioꝝ pficit. de pe. di. vij. Nemo. ¶ Scō ꝓbatur idem rōne sic. Quod q̄s peccat: aut peccat ex ratōis errore: aut ex

Nulla creatura ō se est confirmata bono.

Duplr ī q̄ confir tur.

Quō lib. ar. pōt in malo esse obstinatū.

Nullus in via ē pfecte obstinat⁹ Primo

Scō

passione: aut ex habitus indinatiõe. Et si quidẽ peccat
bõ ex errore rõnis: qz nõ in generali sed ī ptculari errat.
tunc rõ nõ ita pertinaciter inheret falso: qñ p ꝺ̃niam ra
tionẽ a tali pcõ auerti possit. Si ẽro ex passione peccat
passio resoluit̃ z repmit̃: et sic a pcõ auertit̃. Si autez
peccat ex habitus indinatõe. Tũc qz totaliꝫ habit⁹ aĩaz
non corrũpit põt a pcõ auerti. Et sic patz q̃ quocunqz
modo vl̃ moriuo ꝺs peccet potest a pcõ liberi z penitẽ
Tertio ¶ Tertio oñditur idem similitudine morbi. Nam morbꝰ
potest esse incurabilis tribꝰ ex causis. Prima ꝓpter natu
ram morbi vt lepra z hmõi. Scõa ꝓpt̃ imperitiã medici.
tertia ꝓpt̃ indispositõez subiecti. Sz morbꝰ spũalis via
tozis homis. s. peccati. nõ est incurabil̃ ex pma cã. scz ex
natura morbi: qz nõ quẽit ad terminũ malicie. Necz ex
secunda causa. s. imperitia medici. qz deus scit et potest
oĩe peccatũ curare. Unũ ex septima synodo br̃. Omnez
pniam recipit deꝰ. Et infra. Bonꝰ in oĩb⁹ deus z aper
ta viscera eiꝰ omĩ penitẽti. i. q. vij. Si ꝺs oẽm. Necz ex
tertia cã scz indispositõe homis. qz sicut p aliũ in pctm̃
cecidit: ita p aliũ resurgere põt. Ergo in statu vie nullꝰ
põt esse ita obstinatus. seu immutabil̃r firmatꝰ in ma
lo: qñ resurgere possit z liberari. Unũ crisost. Etiam si ad
summũ quis ꝓuenerit malozz. z inꝺ reuerti velit ad vir
tutis viam: suscipit deꝰ libenter. amplectit̃ z omia facit
vt ad priorẽ reuocet statũ. de pe. di. iij. Talis. Raynerꝰ
In alia ¶ Sed in alia vita. s. in inferno libez arbitriũ est oĩno
vita li. ar firmatũ immutabil̃r in malo. Et hoc ꝓbatur autoritate
bi. est fir re. ꝓtrarietate. z rõne. ¶ Autoritate quidẽ Eccl. xi. Ubi
matũ im cecideritlignũ. i. hõ p mortẽ. siue ad austz siue ad aqui
mutabil̃r lonẽ. i. siue in statu gre siue in statu mortis pctĩ. ubi erit
scz ĩmutabil̃r. Et lu. xvi. dixit Abraam. Chaos magnũ
firmatũ est int̃ nos z vos ꝛc. qõ est immutatio status.
Et damascen⁹. Qõ est homĩ mors ẽ est angelis casus.
sed homĩes post mortẽ nõ sunt capaces pniẽ. Ergo nec
angeli post casum. ¶ Secundo ꝓbat hoc ꝓtrarietate
sic. Felicitati btõz opponit̃ miseria damnatoz. Sed ad
felicitatẽ btõz ꝓtinet: q̃ habent libez arbitriũ ita firma
tum in bono. q̃ nullo modo pñt deflecti in malũ. ergo
etiam ad miseriã dãnatoz ꝓtinet. q̃ ita sint obstinati z
firmati in malo q̃ nullo modo pñt deflecti in bonum.
¶ Tertio ꝓbat idem ratiõe ¶ Et prima rõ ad hoc est ex
defectu pniẽ sic. Non patz reditus de peccato in bonũ:
nisi p pniam. Sed in agẽte malũ ex certa malicia: z de
cedente in ipso non cadit penitẽtia. ergo est immutabi
liter cõfirmatus in malo ¶ Alia ratio est ex defectu gre
sic. Sicut gra infusa ꝺfirmat libez arbitriũ in bo
no. ita diuina gratia exclusa firmat libez arbitriũ in malo.
Sed in eo q̃ decedit in mortali est gratie ꝓuatio et con
clusio. igit̃ talis sic decedens penitere nõ pot̃. ¶ Tertio
ꝓbat ex effectu diuine iustitie sic. Justitia diuina exi
git: vt sic glia beatoz est pfecta z ꝑpetua: ita dãnatoz
pena et miseria perpetua sit. quia vt ꝺr Matthei. xxv.
Ibunt hi in supplicium eternũ: iusti aũt in vitã eternã. Er
go libez arbitriũ demonũ z damnatoz est ita firmatũ
in malũ q̃ ad bñ volẽdũ reuerti nõ pñt. ¶ Et si arguat
sic in ꝺriũ. Fortior est caritas q̃ cupiditas ad pctm̃ per
trahens. Jurta illꝺ qꝺ dicit glo. sup illud. Bonũ mihi
lex oris tui: sup milia auri z argẽti. Sed demões vl̃ ho
mines caritate in peccatũ ceciderũt. Ergo multo fortiꝰ
a pcõ redire pñt ad caritatẽ: z a malo ad bonũ. ¶ Re
spondeo q̃ caritas est fortior q̃ cupiditas vl̃ peccatũ si
fiat comparatio fm eundẽ modũ habẽdi: vt scz vtrũq̃
accipiat̃. vel in via vl̃ in termino vie. Sz sinũ accipia
tur in via: aliud in termino vie. nõ sic est quod sic patz
Quia caritas viatoris est fortior q̃ cupiditas viatoris.
Sed existens in termino malicie firmiꝰ se habet: et fir
mius inheret. Potest etiam dici q̃ demões nunq̃ ba
buerunt caritatẽ fm quosdam. ad quod facit de pe. di.
ij. c. Principiũ. Uel si habuerũt nunq̃ eam nisi sicut in
statu vie habuerũt. Homines aũt damnati simil̃r cade
re nõ potuerunt nisi a caritate seu gratia viatoris. Hec
beatus Tho. in q̃stione de veritate. Raynerius.

Notandum etiam. §. VII.

q̃ libertas arbitrij excludit coactionẽ: includit electionẽ
admittit variationẽ. ¶ Quantũ ad primũ scz q̃ liberũ Liberum
arbitriũ excludit coactionẽ declarandũ. notanda est di arb. ex-
stinctio quã facit mgr̃ sniaz. ij. lib. dist. xxv. de libertate. dit coac
Dicit enĩ q̃ est triplex libertas arbitrij. s. a necessitate. a nem.
pcõ. z a miseria. Ratio hui⁹ distinctiõis fm be. Tho.
est ista: qz coactio quã excludit libertas est duplex. Que Triplex
dam est pfecta z sufficiens que ꝺr cõpulsio. et sic ꝓma li coactio
bertas est a necessitate vl̃ coactiõe q̃ libertas a coactiõe
p se z semp sequit liberum arbitriũ. Unũ dicẽ mgr̃ sentẽ.
ibidem q̃ libez arbitriũ z ante pctm̃ z post eque libez
est a coactiõe. qz sicẽ añ pctm̃ cogi nõ poterat. ita nec mõ
Ideo q̃ volũtas merito apud deũ iudicat̃ que semp a
necessitate libera est et cogi non potest. Ubi necessitas:
ibi libertas nõ est. Ubi libras nõ est. nec voluntas est.
et ideo nec meritũ. hec magister ibidẽ. Quedã vero coa
ctio est imꝑfecta z insufficiẽs: q̃ ꝓꝰ impulsio q̃s coa
ctio dicit̃. Et hec est duplex. Una est impulsio: q̃ p se li
berum arbitriũ impellit vl̃ impedit: sicẽ bitus z dispos
tiones q̃ sunt in aĩa. Et sic ẽ libertas a pcõ. De qua. ij.
Cor. iij. dicit ap̃lus Ubi spũs dñi: ibi libras. z veritas
in cuãgelio Joh. viij. Si filius vos libauerit vere libe
ri eritis. Que libras a pcõ: z si post pctm̃ nõ tollit̃, tñ
debilitat̃. Secunda coactio imꝑfecta q̃ impulsio ꝺr im
pellit vel impedit liberũ arbitrium p accidens, sicut im
potentie z penalitates q̃ sunt ex ꝓte corꝑis vsum liberi
arbitrij impediẽtes. z sic est libertas a miseria. De qua
ap̃ls ad Ro. viij. Ipsa creatura liberabit̃ a ꝑfuitute cor
ruptiõis in libratẽ glie filioz dei. ¶ Ubi notandũ q̃ nul
la miseria vel penalitas corꝑis libratẽ illã que est a ne
cessitate coactionis excludit. eo q̃ nunq̃ ad tantã mise
riam vl̃ penalitatẽ corꝑoris deueniturꝫ libez arbitri Virgam
um cogi possit be. Tho. in scrip. sup. ij. senten. dist. xxv. ta i opi
Raynerius. ¶ Contra ꝓdicta occurrit triplex obiectio. sitũ.
¶ Prima est talis. Greg. dicit q̃ peccatũ qꝺ p penitẽtiã
nõ diluit: mor sue pondere ad aliud trahit. Cum ergo
tractio sit quidã morꝰ violentus fm pbm. q̃ videt̃ ꝺs
cogi ad pctm̃. Rñdeo fm be. Tho. in qstionib⁹ de verit
rate: q̃ pctm̃ cõmissum nõ trahit cogendo voluntatem
sed inclinãdo. ingerꝫ priuat gra p quã fortificebatur
contra pctm̃. et inq̃ntũ etiam ex actu peccati relinquit
dispositio z habitus in anima. ¶ Secundo arguitur
sic. Quicunqz vincit: ab aliquo cogit̃. Sed fm pbũm
incõtinens vincit a passionib⁹. q̃ passiones cogunt vo
luntatẽ. Rñdeo q̃ incõtinens dicit vinci a passionib⁹.
nõ q̃ passiones cogãt. z immutent necessario volũtatẽ.
alioquin incõtinens non esset puniẽdus. Sed dicitur
talis vinci a passionib⁹: inq̃ntũ eaz impulsu voluntas
rie cedit. ¶ Tertio arguit̃ per hoc qꝺ dixit pfamilias
Lu. xvij. compelle intrare. Intrat aũt ad cenã parte
per voluntatẽ. ergo p angelũ qui est minister dei volũ
tas potest cogi ad aliquid. Respondeo q̃ illa compul
sio non est coactionis. sed efficacis persuasiõis per aspe
ra vel leuia. Unde Grego. Qui huius mũdi aduersi
tatibus fracti ad dei amorem redeunt compellũtur in
trare. Raynerius. Ad hoc etiam pulcre facit qꝺ habet
xvij. q. iij. Displicet. Et. q. vi. §. vltimo. ¶ Secundo li Liber-
bertas arbitrij includit electionem ranq̃ immediatũ: z bitus
ꝓpriũ actum eius. Et fm hoc Bern. distinguit liberꝫ cludit
tatem in libro de libero arbitrio sic dicens. Est triplex cionem

libertas.scz arbitrij.consilij.et complacẽti.Rõ buius est: quia cũ libertas arbitrij includat electionẽ:z nihil sub electione cadat nisi ꝑ hoc aliquã rõnẽ boni ꝑm diuersos gradꝰ bonitatis in bũanis actib⁹.Bern. diuersos gradus libertatis seu diuersas libertates distinguit. Ut vbi grã. ¶Primo in bũanis actib⁹ ẽ aliqd bonũ.qz licitũ qõ scz nulla lege phibet z respectu istius boni liciti dicẽ libertatẽ arbitrij:qz iudicio nr̃o ꝯsistit vt hoc sequatur vel nõ. Vbi nota q liberum arbitriũ habet officiũ iudicis et arbitri.Primo habet officiũ iudicis:.et hoc quo ad rõnem qz sic iudet in iudicãdo dz sequi leges z artas ad seqndũ eas.sic libertas arbitrij dz officiũ iudicis q ad rationẽ quia inq̃stum deliberat dz sequi leges. Secõo inq̃stum libertas arbitrij libere vlr tenet formã arbitri.Hoc enĩ ad voluntatẽ pertinet:libere hoc vlr illud velle vlr eligere.Et iõ magis dr libertas arbitrij q̃ iudicij. ¶Secũdo est aliqd in bũanis actib⁹:qõ nõ tm̃ est licitũ sz etiã vtile. Quia omia mihi licent:sed nõ oia expediũt vt dicit apls.i.ad Corinthios.vi. Et ꝑm hoc assigit z distinguit Bern. libertatem ꝯsilij:Nam consiliũ est de meliori bono:qõ ẽ expediens ad salutẽ. ¶Tertio in bũanis actib⁹ est aliqd bonũ eligẽdum qõ delectat. Et respectu hoc assigit Bern. libertatẽ complacẽti. Vñ dicit ibidẽ Bern. q libertas arbitrij dz discernere qd licear.Libertas arbitrij habet pbare quid expediat.Libertas arbitrij habeat exprimi qd libeat.Hec tho.sup.ij.sen.dist.xxv ¶Tertio dico q libertas arbitrij admittit.i.dz variationẽ.Et cũ sit triplex libertas vt dictũ est libertas arbitrium q̃ntũ ad libertatẽ que a necessitate seu coactiõe cõpulsiua p se non auget vel minuit:sz equaliter hr:qz hoc est naturale z essentiale libero arbitrio, vt sufficiẽter nõ cogat coactõe cõpellẽte. Et hoc sz nõ posse sufficiẽter cogi z compelli.sequit libertas arbitrij in q̃libet statu.s.ante peccatũ Non q̃ p se auget vel minuit libtas arbitrij.sz p accns tantũ id est rõne nature in q̃ inuenit z quã libertatem arbitrium ꝯsequit. Et hoc sic ꝓbat. Omis ꝓpietas q̃ ꝯsequit aliquã naturã q̃nto illa natura in aliquo inuenit nobilius:tanto etiã illa ꝓpietas ꝑfectius ꝓticipat ab illo. ꝑm quẽ modũ hõ dicit mins intelligẽs q̃ angel⁹. Vñ quia libertas arbitrij ꝯsequit naturã z potentiã intellectus:z voluntatis.et hec ꝑfectissime sũt in deo. z in angelo nobilius q̃ in homine. Ideo libertas a necessaria coactiõe ꝑfectius repit z nobilius in deo q̃ in angelo. z in angelo q̃ in homine:et in vno ãgelo magis q̃ in vno alio. Vñ ꝓz q libertas arbitrij nõ variat ex parte sue nature vlr ẽntie. sed p accns.s.ex pte sue cause:q̃ est intellectus z voluntas Nam ꝑm q natura inuenit intellectiua nobilius in vno q̃ in alio vl minus nobilis.sic libertas ista intẽdit vel remittit ¶Libertas scda q̃ scz est a pcõ contraria coactioni impfecte z insufficienti.que impulsio vel dispositio nuncupat. vt sunt birus et dispositiões interiores pcõr.augent vl libertas vl minuit in bone ꝑm diuersos actus. Quod sic declarat. Libertas ista a pcõ est cõis triplici statui hoĩs .s.in innocẽtia.in repara gra.in gla. Et tm̃ augent z minuit añ pcm̃ z post pcm̃ . Vñ mgr sñiar li.ij.dist.xxv. Semp volũtas hoĩs libera ẽ.sz nõ semp bona est. Non enĩ est bona nisi a peccato liberata sit.et subdit.Libertas ergo arbitrij cum sp z in singl sit bonũ.nõ tm̃ est pariter libertas in bonis z in malis.z ad bona z ad mala.Liberius est enim in bonis vbi liberatus est scz a peccato q gram:q̃ in malis vbi liberatum nõ est z liberius ad malũ quod per se agit q̃ ad bonus qõ nisi gratia adiuuet z liberet non potest . Nec magister. In statu innocẽtie poterat homo peccare z nõ peccare. In statu nature reparate potest peccare et nõ põt non peccare saltem venialr.In statu glorie poterit nõ peccare.et non poterit peccare. Sed in statu nature destitute gratia non potest non peccare:etiaz mortaliter. id est nõ esse in mortali qõ cõmisit.quia ex se non potest exire. vel nõ potest difficulter nõ incurrere alia mortalia.semper tamẽ volũtas a tali seruitute q̃ est contraria coactiõi imperfecte z insufficienti. que dicit impellẽs vl inducẽs.sicẽ sunt penalitates exteriores vt fames.sitis infirmitas corpalis . mutabilitas mentis.temptatio hostis z hmõi.nõ est eque i omibus hec libertas.sed ꝑm magis z minus reperitur in diuersis. Nam ꝑfectissime in deo:post deũ maxime in ãgelo bono.minor in homine bono.minima in hoĩe malo . nulla in demone vel damnato homine.vt dicit magister Sententiaꝝ dist.xxv. Omnis tũ miseria mentis z corporis quãtumcũq; magna:necessitatẽ coactiõis semp excludit.qz nunq̃ in statu vite ꝑsentis ad tantam miseriaz deuenit mentis vel corpis vt liberũ arbitrium cogi possit alias non diceret libertas nec efficeret meritoriũ vl demeritoriũ btus Tho.sup.ij.Sent. Raynerꝰ. ¶Hinc Ambrosius. Quoꝝ nos dñi sumus scz actuũ nostroꝝ et peccatoꝝ eoꝝ principia extrinsecus non requiramus. nec deriuemus in alios sed agnoscamus que ꝓpie nostra sunt.quod possumus nõ facere si volumus. Huiusmoi electionẽ mali nobis potius debemus ascribere q̃ alijs. Ideo z in iudicijs istiusmodi volũtarios nõ necessitate compulsos.culpa cõstringit.pena cõdemnat .xv.q.i.c. Illa.et.§.i.eiusdem q̃stionis dicitur. Ex volũtate pecca ta proceduntr:que libero mentis arbitrio et delinquẽdi proposito committuntur.

Notandũ etiam .§.viii.

q quadrupler est libertas.scz ꝓuersa .mũdana.vera.et plena. Libertas ꝓuersa est quãdo quis abutit libertate ad peccandũ. Et hec libertas a iustitia est:quã nullus seruare cogit.de qua.i.Petri.ij.dr. Quasi liberi et non quasi velamen habẽtes.i.quo maiori libertate vtimini apud homines eo liberius diuino famulatui subiugati sitis. Et subdit.Non quasi velamẽ habẽtes. Glo.quia ex hoc q liberi sunt multi se velant z defendũt peccata. Alia glosa. Et nõ habentes velamẽ malicie:vt tanto licentius peccetis.q̃nto iugo seruitutis dei munimini. Et addit apls. Sed sicut serui dei.glo. Seruitus dei humilitatẽ z puritatẽ a culpa requirit. ¶Secõa libertas que dr mundana seu bũana est qua q̃s alteri⁹ est dño nõ subiectus .de q̃ Job.iij. Seruus et liber a domino suo scz in alia vita. Et ꝓma ad Cor.vij. Seruus vocatus es nõ sit tibi cure.sed si potes magis vtere libertate.Seruitus huic libertati ꝓraria inducta est de iure gentiũ. vt ꝓz dist.i. Iusgentiũ. Originata in iure diuino ex irrisione. Noe facta a filio eius Cham Genẽ.ix. Maledictus chanaan: seruus fratrũ erit fratribus suis Et Ambrosius. Non essẽt hodie seruitus si ebrietas nõ fuisset.dist.xxxv.c. Sexto die. Iure humano ꝯfirmato canonico et ciuili .Nec liberras multũ appetitur. quia nõ bene pro toto libertas venditur auro. Sed ꝓpter peccata multipliciter perdit.vt patet de populo israel. qui ex libertate frequenter ꝓpter scelera est seruituti addictus Judi.ꝓ totũ. ¶Tertia libertas ẽ vera z spũalis que est libertas gratie scz care crimini⁹. Et est ista contraria male seruituti: scilicet peccati . De qua Christus Jobis.viij. Omnis qui facit peccatũ seruus est peccati. Vbi tria nota. Primo dictio generalis.ibi. Omnis . scz diues et paup.iudeus z grecus.imperator vl vasallus Non est enĩ distinctio iudei z greci:oẽs enĩ peccauerũt. Qui omnia dicit:nihil excludit. distinc. xix.c. Si romanoꝝ. Secundo tangitur transgressio criminalis: ibi.qui facit peccatum:et non solum qui facit sed z qui concupiscit. Peccat ũ enĩ est ꝑm Aug. volũtas retinẽdi

Libertas ꝓuersa.

Libertas mũdana.

Libertas vera z spiritualis.

Liberar pbare quid expediat. bitrij bz libeat. admittit variationem.

vel ꝺsequndi qꝺ iusticia vetat. Quod semꝑ libeꝝ est abstinere. xv. q. i. §. i. Tertio notaꝝ ꝺdutio vilis ꝛ penal': qz seruꝰ est peccati. Hiere. ij. Quaꝝ vilis facta es nimis iterans vias tuas. Vilissima aũt buiꝰ fuitus. qz cũ pcm̃ nihil sit in reꝝ natura. Huiꝰ seruitio pcõr addictꝰ. ij. pe tri. ij. A quo qꝺ victus est ei fuus addictꝰ est. Sꝫ pcõr vincit a vicꝫs. ergo ꝛc. Et dicit Anſhel. q pcm̃ nõ hꝫ vnde dominet homĩ: qz pcm̃ est qꝺã defectus seu pꝛuuatio modi: speciei ꝛ ordinis. Sꝫ tñ homo habet vnde sit fuus peccati. ſ. volũtatis ꝺsensum. Unꝺ augꝰ. sup Johãnẽ sup dicta auctoritate. Omis qꝺ facit pec. ꝛc. O miserabiles seruitus. Seruus homis aliqñ sui dñi durꝫ impcꝫs fatigatus fugiẽdo requiescat. Seruꝰ autẽ pcti qꝺ fugit secũ trahit qcunqꝫ fugerit. Peccatũ enĩ qꝺ facit in tus est. voluptas transit. pcm̃ nõ transit. pterit quod delectat. remanet qꝺ pugnat. Solꝰ de pcõ liberare pt qui venit sine pcõ. Ptopterea dixit Job. viij. Si liberauerit vos filꝰ: vere liberi eritis. Liꝫ aũt ista libertas a crimĩe sit vera. est tamẽ in pscnti imꝑfecta. quia vt ait apl's ad Gal'. v. Caro ꝺcupiscit adũsus spm̃. ꝛ spi. adũsus carnẽ. vt nõ quecũqꝫ vultꝫ faciatꝫ. Ubi tria oñdit. scꝫ Pugnã. Caussam. et Sequelam. ¶ Primo oñdit pugnam dicens. Caro ꝺcupiscit aduerꝰ spm̃. i. fm glosaꝫ Augustini. Anima carnali ꝺcupia spiritui reluctat: q carnal' ꝺcupia nõ ẽ in carne sola: nec i aia sola. sꝫ in vtro qꝺqꝫ sine carne ꝛ aia nlla ꝺlectatio sentit. ſ. corpal'. Sic videre nõ est solũ oculi nec aie sꝫ cõiũctim. Et est ista pugna fm Ambr. in glo. magna. ꝺtinua. ꝛ piculosa. Magna: quia ꝺ spm̃ vbi maiꝛ deberet esse cõcordia. Continua: qz semꝑ est noua ꝺ spiritũ. Et piculosa. qz hꝫ multos impulsores: vt dyabolũ ꝛ mũdũ. ps̃. Uie illoꝝ tenebre ꝛ lubricũ: ꝛ angelꝰ dñi pseqns eos. Scõo oñdit apl's pugne cãm dicens. Nec sibi inuicẽ adũsant. quia caro vult seruire vicꝫs: spũs vrutibꝫ. Caro infirma: spiritus promptꝰ. Ratio seu spũs disponit macerare corpus ꝛ subiẽcere seruituti. ꝛ caro vt fuꝰ inutilis ꝛ piger conãtur. Figura in Sara vxore Thobie q cum reprehenderet ancillã. conquesta est inferẽs et cõtumeliã: dicens eam interfectricẽ virorꝫ suorũ sceptrẽ. i. mortificatricẽ ãnꝫ qꝫ sensuũ ac certã fantasie ꝛ intellectus Thobie. ij. Ostẽdit apl's pugne sequelã: subdẽs. Ut nõ qcunqꝫ vultis illa facatis. glo. id est illa facere pmittamini. Juxꝫ illud apli. Uelle adiacet mihi pficere nõ inuenio. ad Ro. vij. Glo. Ambr. o. i. Uelle est i nob ex libero arbitrio. Et dicit adiacet. i. iuxta carnẽ iacet. qz nakale est qꝺãmodo velle bonũ p rõnẽ nãlem: sed pficere nõ. qz facere bonũ meritorũ solũ ex gra dei. Ul' sic fm alios seu aliã expositioñ. Uelle adiacet mihi. i. liberꝫ arbitriũ post pcm̃ tanqꝫ infirmũ iacet iuxta carnẽ impotẽs p se resurgere ad bonũ opãdũ. ¶ Quarta ꝛ vltima liberas ẽ libertas plena atqꝫ pfecta. ſ. libertas glie q erit in patria. De q apl's ad Ro. viij. Ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatẽ glie filioꝝ dei. Et hꝫ erit: quia nihil erit ibi inclinãs ad malũ. Nihil opponẽs qz ibi erit liberas a culpa ꝛ pena. Ad gal'. vij. Illa q̃ sursuꝫ est liberꝫ mque est mr̃ nra libera ẽ. Libertas itaqꝫ plẽa ꝛ pfecta erit qñ nulle erunt inimicicie qñ nouissima inimica mors destruet. Nec tho. in postilla sup Job. sup illõ Job. viij Si ꝺ liberauerit vos filꝰ ꝛc. ¶ De hac libertate a miseria ꝛ culpa Albinus in sermõe. Quid hac vita beatius vbi nõ est pauꝑtas: metus: nec egritudis imbecillitas. Nemo ibi ledit. nemo irascit. Inuidet nẽo. Cupiditas nulla exardescit. Nullũ ibi desiderium. Nulla labor: aut potestatis pulsat ambitio. nullus ibi dyaboli metus. Inuidie nulle. terꝛ gehenne pcul. Mors neqꝫ corpoꝛ neqꝫ aie. sed imortalitatis munere vita locũda. nulla erit tũc discordia: si cũcta ꝺsona locũda sũt oia. ubi splẽdor.

Liberas pfecta est.

Notandum etiam. §. IX.

q liberũ arbitriũ ꝛ si cogi nõ possit vt dictũ est. põt tñ inclinari: immutari: determinari ad aliquid volenduꝫ vel agendũ. ¶ Primo quidã põt liberꝫ arbitriũ inclinari vel induci ad aliqꝺ volendũ vl' agendũ: q aliqs dispositiones vl' habitus ex quibꝫ pꝛonioꝛ efficit ad eligẽduꝫ alterã partẽ. Tho. in scrip. sup. ij. sentẽ. Ad qõ facit qõ dicit Augꝰ. sup ps̃. Cum q timoꝛe gehẽne ꝺtinet se hõ a peccato. fit paulatim consuetudo iusticie. ꝛ incipit qõ durũ erat amari. ꝛ incipit excludi timoꝛ a caritate ꝛ succedit timoꝛ ille sercꝫ q̃ pmanet q̃ timemꝰ ne tardet: ne discedat: ne eo careamꝰ. xxiij. q. vi. c. fi. §. Cum q timoꝛe. ¶ Scõo volũtas põt immutari. Et hꝫ vel a seipsa vl' ab obiecto vel a deo. Immutat pmo voluntas a seipsa cũ modo vult vnũ: mõ aliud. Unꝺ augꝰ. Nihil tam est in nostra potestate sicut voluntas ipsa. Uoluntas nostra nec voluntas esset nisi in nostra potestate esset. Pꝛoꝛo quia in nostra prãte est: libera est. Immutatur scõo volũtas ab obiecto fm diuersitatẽ obiectoꝛ: q sibi repsentant q cognituã. Et talis mutatio fit in ea occasionaliter ab aliq̃ creatura repñtante obiectũ. ¶ Tertio immutat voluntas a deo. Nam deꝰ imutat volũtatẽ dupliciter. Uno mõ mouẽdo solum volũtatẽ. nõ impmẽdo inquantum. ſ. voluntatẽ mouet ad aliqꝺ volendũ absqꝫ hoc q impꝛimat aliquã formã voluntati. sicut sine appositõe habitus. Unꝺqꝫ deus facit vt volũtas mõ velit aliquid qõ pꝛius nõ volebat. Juxꝫ illud. Coꝛ regis in manu dei ad qꝺcunqꝫ voluerit vertet illud. Alio mõ immutat voluntatẽ impmendo aliquã formã in ipam voluntatem. Sicut enĩ ex ipa natura quã deus dedit volũtati inclinatur volũtas nãliter ad aliqꝺ volendũ. ita ex aliq̃ superaddito. ſ. aliq̃ forma quã impꝛimit. Et aliqñ quidẽ impꝛimit formã impꝛfectẽ. vt cũ ꝺat gram de nouo virtutes. et sic inclinat volũtas ad aliqꝺ volendũ. non tamẽ necessitate semp. Aliqñ impmit pfectã scꝫ ꝺferendo gram sicut in beatis in qbꝫ volũtas inclinat semper et sufficiẽter q caritatẽ pfectã in bonũ. nõ solum qntum ad vltimũ finẽ sed etiaꝫ quantũ ad ea q̃ sunt ad finem. Dec bo. Tho. in qstionibꝫ de veritate. Cum aũt deꝰ immutat voluntatẽ: nõ cogit eam. sed facit vt pcedenti inclinationi succedat alia inclinatio. Et ita q pma auferat et scõa inducat ꝛ maneat. Unꝺ illud ad qõ inducit voluntatẽ nõ est ꝺtrium inclinationi tã existenti. sed indisnationi q̃ pꝛius inerat. Unꝺ nõ est violẽtia nec coactio. Uerbi gra. Lapide rõne sue gutatis inest inclinatio ad locũ deorsum. Hac aũt inclinatiõe manẽte si pñtiat sursum erit motꝰ violentus. Si aũt deꝰ auferat lapidi inclinatiõem gutatis ꝛ det inclinationẽ leuitatis. tũc fiet sursum nõ erit ei violentũ. ꝛ ita immutatio motꝰ pt cẽ sine violentia. Et p hũc modũ intelligendũ est q deꝰ immutet voluntatẽ sine hoc q cogat eaꝫ. Cuiꝰ rõ est: q: pt deus imutare voluntatẽ: ex q̃ q ipse in voluntate operatur sicut in natura etiã hec bo. Tho. in qstionibꝫ de veritate q. xxij. ¶ Tertio volũtas põt determinari ab obiecto ad volendũ aliqꝺ determinate. Cuiꝰ rõ est. q: est ꝺtra aliquod obiectũ in q̃ nulla ratio malicie inuenit. Et volũtas necessario determinat ad id volẽdũ. Uel si est aliqꝺ in quo nulla sit rõ vl' apparentia boni. tũc voluntas necessario determinat ad illud respuendũ. Sicut pꝛ in hꝫ q nullus põt nõ velle esse felix. et nullꝰ pt velle esse miser. Et in hꝫ etiã nõ cogitur sicut nec cũ immutat a deo dictũ est. ¶ Utrũ aũt volendo hmõi qõ de necitate vlt scꝫ esse beatuꝫ mereat. Dicendũ q aliq̃ modo sic ꝛ aliq̃ modo nõ. Cum enĩ inditus sit appetitꝰ vltimi finis sui in cõmuni. vt scꝫ naturaliter. apperat se esse cõpletũ in bonitate: scꝫ se esse beatũ. Unde Boeciꝰ de phica ꝺso. air.

Liberũ arbitriũ

Primo

Scõo

Tertio

Inserta ẽ mẽtib⁹ hoim naturaliter veri sũmiq3 boni cupiditas. Sicut ⁊ grauib⁹ naturaliter ẽ indit⁹ appetit⁹ seu inclinatio ad ferri deor:sũ ⁊ aliab⁹ conseruatio vite. Jõ appetendo beatitu dinẽ ita in cõi bõ nõ merek. quia hoc ẽ ei naturale ⁊ naturalib⁹ bõ nõ merek. Sz quia in quo ista cõpletio felicitatis seu bẽitudo cõsistat: vtrũ in virtutib⁹ vel sciẽtijs vel delectabilib⁹: vel visione dei et hmõi: alis nõ ẽ ei determinatũ a natura. Jõ qñ exp̃ssa rõne adiutus diuina gra apphendit aliqõ speciale bonũ vt suã bẽitudinẽ in quo vere sua bẽitudo cõsistit: tũc merek: nõ ex hoc p̃cipue q̃ appetit naturaliter bẽitudinẽ sed ex eo q̃ appetit hoc spãle: qõ nõ naturaliter appetit. s. visionẽ dei. in quo fm rei veritatẽ sua bẽitudo consistit. Et fm hoc sancti merenk appetẽdo deũ vl' vitam eternã. hec. b. Tho. i qstionib⁹ de veritate. Raynerius.

Liberũ arbitrium .§.x.

q̃ se se extendit ad oẽs actus bũanos sc3 q̃ pcedũt a volũta
dit li te deliberata rõne. Vi em̃ p̃prie dicunk actus bũani
rbi. Hoc phak auctoritate Damas. li. ij. dicentis. Võ libero arbitrio appetit: libero arbitrio volit: libero arbitrio inquirit vel scrutak: libero arbitrio iudicat: libero arbitrio disponit: libero arbitrio eligit: libero arbitrio impetum facit: ⁊ libero arbitrio agit vel opak in his que sũt oẽs fm naturã sũt. Declarak aũt hoc p̃ distinctionẽ talẽ
mõi Actus aliqui attribuunk alicui potentie dupl'r. Vel q̃
libe. elicit ipm: vel q̃ imp̃at ipm. Ille act⁹ p̃prie a potentia
rio. elicit⁹ qui ĩmediate ab ipa potẽtia procedit. Sicut a visu videre: ⁊ ab intellectu ĩtelligere. Vñ visus ĩmediate elicit videre tanq̃ p̃riũ actũ ei⁹: ⁊ intellect⁹ intelligere. Et hoc mõ nõ oẽs act⁹ bũani sũt act⁹ liberi arbitrij. Sz p̃prius ⁊ p̃cipali⁹ actus liberi arbitrij est eligere. Alio mõ act⁹ attribuik potẽtie: q̃ imp̃at potẽtia ipsum Et hoc mõ act⁹ oim virũ obedientiũ rõni possũt volũtati attribui: que ẽ motor oim virũ p̃ imperium. Et ita etiã actus diuersaꝝ virũ libero arbitrio attribuuntur. Vñ p̃ imperiũ volũtatis ⁊ liberi arbitrij mouenk etiam potẽtie in actus suos. Propter q̃d vir⁹ appetitiua dr mouẽs: q̃ imperat motuz. Et vir⁹ motiua q̃ est affixa nervis ⁊ musculis: q̃ etequik motũ. Et p̃ hũc modum oẽs actus bũani sunt a libero arbitrio: q̃ imp̃ati ab eo. Vñ illi actus bũani q̃ sunt virũ rõnaliũ p̃ essentiã: illi sunt dicti a libero arbitrio. Illi vero q̃ sũt virũ rõnaliũ p̃ participationẽ: sicut sũt act⁹ irascibilis ⁊ concupiscibilis: sunt imperati a libero arbitrio. Virtutes aũt nutritiue partis nullo mõ p̃cipãt rõnẽ: vt dicit phs. j. ethicor:ũ. Vñ eaꝝ actus nõ p̃prie dicunk bũani: ⁊ iõ nõ subdunk libero arbitrio. Ad hoc ampliorẽ eu identiã notanda sunt tria. Primũ ẽ q̃ cũ liberũ arbitriũ sit facultas rõnis ⁊ volũtatis: tres act⁹ attribuunk libero arbitrio et parte rõnis: ⁊ tres ex pte volũtatis. Et ex pte rõnis attribuuntur libero arbitrio: cõsiliũ: iudiciũ ⁊ arbitriũ. Qui q̃dem actus rõnis p̃cedũt ab imp̃fecto ad p̃fectũ. Nã primo ẽ motus inq̃sitionis de faciendo ⁊ nõ faciẽdo: ⁊ ist⁹ ẽ consiliũ. Secũdo ẽ iudiciũ de faciendo. Tertio ẽ p̃positum faciendi: q̃d dr dispositio: vel põt dici arbitriũ. Et pte aũt volũtat⁹ sũt tres act⁹: sc3 electio: p̃gressio ⁊ vsus Primo igit ẽ electio: ⁊ ille ẽ act⁹ simplr interior: primus Et hoc ẽ duoꝝ p̃placentiũ alterꝝ alteri p̃optare. Secundo ẽ p̃gressus ad motũ exteriorẽ: ⁊ talis dicit impet⁹. Tertio ẽ mot⁹ exterior ⁊ talis dr vsus. Secũdo nota q̃ liberũ arbitriũ p̃ncipaliter ẽ respectu actuũ interiorũ: secũdario aũt exteriorũ: prout ab actib⁹ interioribus p̃cedũt: q̃ hoc modo impediri nõ possũt. Sed inq̃tuz actus exteriores sũt a virtute motiua corpali sic impediri possunt. Et hoc mõ nõ est libertas respectu illoꝝ actuum. Tertio notandũ q̃ q̃ electio ẽ p̃rius actus liberi arbitrij. Et electio nõ ẽ finis: sed eoꝝ que sũt ad finẽz. Ideo finis vltimus nõ cadit sub libero arbitrio. Tamẽ q̃ id q̃d ẽ finis respectu quoꝝdã: põt ee ordinatũ tertiã ad finẽ vltertio: ẽ: sc3 vltimũ finem. Nulla aũt opatio humana ẽ vltim⁹ finis nisi p̃ accidẽs: inq̃ntũ cõiungik vltimo fini. Et ideo oĩm opationũ humanaꝝ põt esse electio: nõ inq̃ntũ sunt fines sed inq̃ntũ ordinank ad finem Verbi gra. Quãuis vincere sit finis potẽtie militaris: ordinak tñ ad vltertiorẽ finem: ⁊ ideo sub electiõe cadere potest: ⁊ sic sub libero arbitrio. Et si arguak incõtrarium: q̃ opatio mala ẽ p̃eter volũtatẽ fm Dyonisium ⁊ Augustinũ. Peccare nemo appetit p̃ter bonũ p̃m: sed p̃ter aliud quod ex eo cõsequik. xv. q. j. Merito. Cũ aũt talis sit opatio humana: ergo nõ oĩs operatio humana cadit sub libero arbitrio seu volũtate. Rñdeo q̃ operatio mala potius debet dici defectus q̃z actus: ⁊ pot⁹ hoc p̃tinet ad impotentiã. Vel aliter. Malũ i eo q̃ malum ẽ p̃ter voluntatẽ est. Sed operatio mala inq̃ntum apparet bona: p̃pter illud qõ inde cõsequik quis sc3 delectationẽ vel vtilitatẽ: sic cadere põt sub voluntate. ⁊ libero arbitrio. Verbi gra. Appẽdit quis fornicationẽ nõ vt malũ: sed vt bonũ delectabile rpe passionis ⁊ sic vult eã Tho. sup. ij. sententiaꝝ. Rayne.

De voluntario ⁊ inuoluntario. Cap. iij.

De actu volũtatis vi

denda sunt tria. Primo de volũtario ⁊ in volũtario i cõi. Secũdo d̃ actib⁹ volũtarijs q̃si ab ipa volũtate elicitis: vt ĩmediate ipius volũtatis existẽtibus. Tertio de actib⁹ volũtarijs quasi a volũtate imperatis: que sunt ipius volũtatis mediantib⁹ aliꝝ potentijs. ca. sequenti⁹.

Quantũ ad primum .§.i

sc3 de volũtario ⁊ inuolũtario. Sciendum q̃ actuũ humanoꝝ: aliqui sũt oĩno volũtarij. Alij inuolũtarij. Tertij mixti ex volũtario ⁊ inuolũtario. Volũtarij oĩno dicunk actus illi humani q̃ sponte fiunt absq̃ violentia ⁊ ignorantia ⁊ metu. Prio hoꝝ mato: declaratõe scien dum fm Tho. prima scõe. q. vj. q̃ agũt seu se mouẽt in finẽ cũ aliquali cognitione finis: hoꝝ motus ⁊ actus dicunk volũtarij. Vñ volũtariũ dr esse fm diffinitionẽ Aresto. Damas. ⁊ Grego. nicen nõ solũ cui⁹ p̃ncipium est intra: sed cũ additõe sciẽtie. Vñ cũ bõ magẽ cognoscat finẽ sui opis: ⁊ moueat seipm in ei⁹ actib⁹ maxime volũtariũ inuenik. Sciendũ ẽ eĩm q̃ quoꝝdã actuum seu motuũ p̃ncipiũ ẽ in agente seu in eo qõ mouetur. Quoꝝdã vero actuũ vel motuũ p̃ncipiũ ẽ extra. Cũ eĩm lapis mouek sursũ: puta cũ p̃cik: hui⁹ motiõis p̃ncipiũ ẽ extra lapidẽ. Sed cũ mouek deorsuz vt cũ cadit p̃ncipiũ hui⁹ motiõis ẽ in ipo lapide. Hoꝝ aũt q̃ a p̃ncipio intrinseco mouenk q̃dã mouẽt seipa: quedã non. Cũ eĩm oĩe agens seu motũ agat seu moueat propter finẽ: illa p̃fecte mouenk a p̃ncipio intrinseco: in quib⁹ est aliq̃d intrinsecũ p̃ncipiũ: non solũ moueank vt in se sz vt moueank in finem. Ad hoc autẽ q̃ fiat aliq̃d propter finem requiritur cognitio finis aliqualis. Quicũq3 igit sic agit vel mouek a p̃ncipio intrinseco q̃ hz aliquam noticiã finis: habet in seipo p̃ncipiũ sui actus: nõ solũ vt agat: sed vt agat p̃pter finẽ. Qõ aũt nulla noticia finis habet: ⁊ si in eo sit p̃ncipiũ actiõis vel motus: nõ tñ eius q̃d est agere vel moueri p̃pter finẽ est p̃ncipiũ in ipo vel in alio a quo imp̃imik ei p̃ncipiũ sui actus vel motionis in finẽ. Unde hmõi nõ dicunk mouere se ipa: sed moueri ab aliꝝ. Que vero noticiã habent finis dicunk mouere seipa: q̃ ineſt p̃ncipiũ nõ solũ vt agãt sed vt agant p̃pter finẽ. Utrũq3 aũt horũ sc3 ⁊ q̃ se mo

Qui sunt actus voluntarij.

uerat. ꝛ finē sui motus vel actiōis cognoscant reperiſ in actib⁹ humanis. ꝛ iō in eis ꝓprie ꝛ pfecte voluntarū inuenit. ¶ Voluntariū etiā reperit aliquo mō in brutis, et

Voluntariū quō ēpueris licet impfecte. Unde ꝛ pbs dicit in.iij. etbicoꝝ. in pueris et Dam̄. ꝛ Greg. nicenus q̄ bruta ꝛ pueri volūtario cō

ꝛ brutis municāt. ꝓ cui⁹ declaratōe sciendū ſm.b. Tho. ꝑma scē.q.vj. q̄ cū ad rationē volūtarij requirat q̄ principiū actꝰ sit intra ag̃entē. cū aliqua cognitiōe finis. sicut cognitio finis actōis ꝛ brutis ꝛ pueris est impfecta. tōo etiā volūtariū i eis est ſm impfectā rōz. Dicit aūt cognitio impfecta finis q̄ in sola finis app̄hensiōe ꝯsistit. sine hoc q̄ cognoscat rō finis ꝛ ꝓportio actꝰ ad finē. Et talis cognitio inuenit in brutis p sensum ꝛ extimationē naturalē. Un̄ asal brutū appreh̄endens finē. nō deliberat. sed subito mouet in ip̄z. ꝑfecta aūt cognitio finis est nō solū quādo apprehēdit res q̄ est finis. sed cū cognoscit ratio finis ꝛ ꝓportio eius qō ordinat ad ip̄m finē. ꝛ talis cognitio pfecta cōperit soli rōnali nature. Et sic etiā voluntariū ſm pfectā rōnem. put. ſ. app̄henso fine aliquis potest deliberās de fine ꝛ de his que sūt ad finē moueri vel nō moueri in ip̄m. Et nota q̄ ꝛz volūtariū denoiari ut dicat a volūtate q̄ nō sit rōnabilē appetitū vnde in brutis nō reperit tamē voluntariū pōt trahi ad ea. in quib⁹ est aliqua pticipatio volūtatis ſm aliquā ꝓuentiā ad voluntatē. ꝛ hoc mō attribuit etiam brutis in q̄ꝝ. ſ. p cognitionē aliquā mouent in finē. ¶ Itē nota q̄ q̄uis deus moueat hoiem ad agendū nō soluz sicut ꝓponens appetibile sensibili vel sicut im̄utans corpus sed etiā sicut mouēs ip̄am volūtatē. Unde ip̄e ait. Job. xv. Sine me nihil poteſtis facere. nō tñ hec est cōtra rōnem actus volūtarij. Cū enī oīs motus tā voluntatis q̄ nature sit a deo sicut a primo mouēte. sic nō est ꝯ rōez nāe q̄ motꝰ nature sit a deo sic a p̄ mouēte. inq̄ꝝtū natura est quoddā instrumentū dei mouentis. ita non est ꝓtra rōnem actus volūtarij. q̄ sit a deo inq̄ꝝtum voluntas mouet a deo. Est tñ de ratiōe naturalis ꝛ voluntarij motꝰ q̄ sit a principio intrinseco. ¶ Itē licet de ratione voluntarij sit q̄ principiū eius sit intra. nō tñ est ꝓtra rationē voluntarij. q̄ primū principiū sit extrinsecum. Sicut in genere alterabiliū primū alterās est corpus celeste. qō tñ nō est primū mouēs simplr sed mouetur motu locali a supriori mouēte. Sic principiū intrinsecū voluntarij actus qō est vis cognoscitiua vel appetitiua. est primū principiū in genere appetitiui motꝰ q̄ꝝuis moueat ab aliq̄ alio exteriori ſm alias spēs motꝰ.

Volūtariū dicit aliq. §.II.

Volūtariū dicit dupl̄r. quid dupl̄r. ſ. directe ꝛ indirecte. ꝓ cui⁹ declaratōe dicit. b. Tho. vbi supra. q̄ volūtariū dicit. qō est a voluntate. Ab aliq̄ aūt dicit aliquid dupliciter. Uno mō directe. qō. ſ. pcedit ab aliquo inq̄ꝝtum est agēs sicut calefactio a calore. Alio mō indirecte ex hoc ip̄o q̄ nō agit Sicut submersio nauis dicit esse a gubernatore inq̄ꝝtū desistit a gubernādo. ¶ Sed sciendū q̄ nō semp illud qō cōsequit defectū actiōis reducit in agens sicut ī causam. ex eo q̄ nō agit. sed solū tūc. cū potest ꝛ debet agere. Si enī gubernator nō posset nauē dirigere vel nō esset ei cōmissa gubnatio nauis. nō imputeret ei nauis submersio q̄ p absentiā gubernātis ꝓtingeret. Quia igit̄ voluntas volēdo ꝛ agēdo pōt impedire hoc. quod est nō velle ꝛ nō agere. ꝛ aliq̄n debet h̄. qō est nō velle ꝛ nō agere imputari ei quasi ab ip̄o existēs. cū. ſ. debet impedire et nō facit. ꝛ sic voluntariū pōt esse absq̄ actu. Et q̄ñq̄ quidē absq̄ actu exteriori cū actu interiori sicut cū vult nō agere. Aliq̄n etiā absq̄ actu interiori sicut cū nō vult ¶ Probat̄ et hoc ratione tali. Id cui⁹ domini sum⁹ dicitur volūtariū. Sed nos dñi sum⁹ eius quod est agere ꝛ nō agere. velle ꝛ nō velle. ergo sicut agere ꝛ velle est volūtarium. ita et nō agere ꝛ nō velle. Ad quod facit qō aug. Amb. xv. q. j. Non est.

Inuolūtariū dicit §.III

quod quis nullo mō vult. Et quis quod fit p violentiam seu coactionē absolutā. homo nllo mō vult. Ideo dicit pbs ꝛ Damasce. q̄ est aliquid inuoluntariū p violentiam. Itē quis etiā qō fit p ignorantiā facti ꝓmissa debita diligētia bō nō vult. Ideo dicit etiā pbs. est aliq̄d inuoluntariū p ignorantiā. Ex etiā dicit q̄ errātis nulla est voluntas. ¶ Sed p maiori hoz declaratiōe dicit bea. Tho. Ubi supra. q̄ duplex est actꝰ volūtatis. Unꝰ quidē qui est eius imediate velut ab ipa elicitꝰ. ſ. velle. Alius aūt est actus volūtatis ab ea impetratus. ꝛ mediante alia potētia exercitꝰ. vt ambulare ꝛ loqui. qui actus a volūtate imperant mediāte potētia motiua. Quantuz igit̄ ad actus a volūtate imperatos volūtas violentiā pati potest inq̄ꝝtum p violentiā exteriora mēbra impediri possunt. ne exequant ip̄ium volūtatis. Sed q̄ntum ad ꝓprium actū voluntatis nō potest ei violentia inferri. Et huiꝰ ratio est. quia actus volūtatis nihil est aliud q̄ꝝ inclinatio quedā. procedēs ab interiori principio cognoscēte sicut appetitus naturalis est q̄dā inclinatio ab interiori principio absq̄ cognitiōe. Qō aūt est coactus vel violentū est ab exteriori principio. Un̄ ꝓtra rationē ipsius actus volūtatis est. q̄ sit coactus vel violētus. sic est etiā ꝓtra rationē naturalis inclinatōis vel motꝰ. Potest enī lapis p violentiā sursum ferri. sed q̄ iste motus violētus sit ex naturali inclinatōe eius esse nō pōt. Similiter pōt etiā bō p violentiā trahi. sed q̄ hoc sit ex voluntate eius. repuguat rōni violētie. ¶ Et nota ſm. b. Tho. vbi supra q̄ sicut naturale dicit qō est ſm inclinationē nature. sive inclinatio sit in natura sicut a principio actiuo. sic ad agēdū naturale est igni calefacere. sive inclinatio sit in natura sicut a principio passiuo ad recipiendū. sicut motꝰ celi dicit naturalis. q̄ habz naturalē aptitudinē ad talē motū licet mouēs sit volūtariū. Ita volūtariū dicit qō est ſm inclinationē volūtatis. Et h̄ potest esse dupl̄r. Uno mō ſm actionē. puta cū aliquis vult agere. Alio mō ſm passionē vt cū aliquis vult pati ab alio. Un̄ cū actio inferk ab aliquo exteriori manente in eo qui patit volūtate patiēdi. nō est simpliciter violentū. q̄ licet ille qui patit nō ꝓferat agēdo ꝓfert tñ voluntari pati. Unde nō potest dici inuoluntariū. ¶ Itē ſm bea. Tho. Licet id in qō intēdit volūtas peccādo sit cōtra naturā rōnalem. ꝛ malū ſm rei veritatē tñ apprehēdit illud vt bonū ꝛ cōueniēs nature inq̄ꝝtum est conueniens homini ſm aliquā passionē sensus vel habitum corruptū. ꝛ ideo nō sequit̄ q̄ si motus violentus sit cōtra naturā. motus volūtatis in peccādo sit violētus. q̄ volūtas tendit in actū peccati vt in rem ſm naturā.

Mixtū ex volunta§ §.IIII.

rio ꝛ inuolūtario dicit. qō fit ex metu seu coactiōe cōditionata. Et qō fit ex ig̃ratia crasse. Et q̄ꝝtū ad primū dicit pbs. in.iij. etbicoꝝ. ꝛ Grego. nicen⁹. q̄ q̄ p metū agūt mixta sunt ex volūtario ꝛ inuolūtario. ꝓ cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. prima scē. q. vj. arti. vj. q̄ id qō per metū agit in se cōsideratū nō est volūtariū. sed fit voluntariū in casu. ſ. ad vitandū malū qō timet. Sed si quis recte ꝯsideret magis sūt ista volūtaria q̄ꝝ inuolūtaria. Sūt enī voluntaria simpliciter. Inuolūtaria ſm quid Unūqōq; enī dicit esse simplr ſm q̄ est in actu. ſm autem q̄ est solū in apprehensiōe nō est simplr sed ſm qd Hoc aūt quod p metū agit. ſm hoc est in actu ſm q̄ fit Cū enī actus in singularibus sint. singulare aūt inq̄ꝝtū bu

sufmodi est bic ⁊ nũc. sed hoc id qõ fit est actu fm q̃ est bic ⁊ nũc. ⁊ sub alijs cõditionib⁹ indiuidualib⁹. Sic autem ℔ qõ fit ꝑ metũ est voluntariũ. inq̃tum. s. est bic et nũc. put. s. in hoc casu est impediriuũ maioris mali qõ ti mebat. Sicut ꝓiectio merciũ in mare fit voluntarie tẽpestatis ꝓter timorẽ ꝓculi. Unde manifestũ est q̃ est simplr voluntariũ. Nã cõpetit ei ratio voluntarij q̃ principiũ eius est intra. Sed q̃ accipiat hoc qõ per metũ fit. vt extra istũ casuz existes. put repugnat volũtati. hoc nõ est nisi fm ꝯsiderationẽ tm. Et ideo est inuolũtariũ fm quid. id est put cõsideratur extra istũ casum existens. Et licet qõ ꝑ metũ fit volũtas nõ ferat in illõ ꝓter seip̃m. tñ fert in illud ꝓter aliud. s. ad repellendum qõ timet malũ. Unde voluntar⁹ motus est. Sufficit enĩ ad rationẽ volũtarij q̃ fiat ꝓter aliud. Volũtarium enim est. nõ solũ quod volum⁹ vt finẽ sed etiã qõ volumus ꝓter aliud. vt ꝓter finẽ. Sed in eo qõ fit ꝑ vim. s. absolutã. volũtas interior nihil agit. Unde differũt qõ agit ꝑ vim ⁊ quod agit ꝑ metũ. sicut inuolũtariũ ⁊ voluntariũ. Cõcupiscẽtia aũt q̃ est passio nõ causat inuoluntariũ etiã fm quid sicut timor. Ratio est q̃ timor est de malo. Cõcupiscẽtia aũt respicit bonũ. Malũ aũt fm se cõtrariat voluntati. Sed bonũ est volũtati consonũ. Unde magis se habet timor ad causandũ inuolũtariũ q̃ ꝯcupiscentia. imo ꝯcupiscẽtia auget volũtariũ.

Qõ fit ex ignorãtia .ℌ. V.

de bis q̃ ũt ex ig̃ntia.

dicit etiã mixtũ volũtario ⁊ inuolũtario. Sed nõ intelligit hoc de quacunq̃ ignorãtia. Pro cui⁹ declaratione dicit brũs Thomas ꝑma scẽe. q. vj. arti. viij. Qõ ignorantia triplr se habet ad actũ volũtatis. s. Cõcomitant.

ignorãs a triplr se ha ad actũ

Cõsequenter. Antecedenter. ¶ Cõcomitãter quidẽ ꝓmo mõ. qñ ignorãtia est de eo qõ agit. ramẽ etiaz si sciret nihilomin⁹ ageret. Tũc enĩ ignorãtia nõ inducat ad volendũ. vt hoc fiat. sed accidit simul esse aliq̃d factũ. et ignoratũ. sicut in hoc exemplo. Cũ aliquis vellet quidẽ hostẽ occidere sed ignorãs occidit cũ putãs occidere ceruum. Et talis ignorãtia nõ facit inuolũtariũ vt ꝓbs dicat. quia nõ causat aliquid qõ repugnet volũtati. sed facit nõ volũtariũ quia non potest esse actu volitũ qõ est ignoratũ. ¶ Cõsequenter aũt se habet ignorãtia ad voluntatẽ. inq̃tum ipsa ignorãtia est volũtaria. Et hoc cõtingit dupliciter fm duos modos voluntarij supraposites. Uno modo quia actus volũtatis fert ĩ ignorãtiã sicut cũ aliquis vlt ignorare vt excusationem habeat de pcõ suo vel vt nõ retrahat a peccãdo. fm illõ Job. xxj. Sciẽtiã viaz tuaz nolum⁹. Et hec dicit ignorãtia affectata. Alio mõ dicit ignorantia eius qõ quis põt scire ⁊ debet. Sic enĩ nõ agere ⁊ nõ velle voluntariũ dicit indirecte. Hoc igit modo dicit ignorãtia. Siue cũ aliquis actu nõ ꝯsiderat qõ cõsiderare potest ⁊ debet. que est ignorãtia male electiõis ex passione vel habitu ꝓueniens. Siue cũ quis noticiã quã debet nõ curat acquirere. Et fm hunc modũ ignorantia vniuersaliũ iuris. q̃ quis scire teneꝯ voluntaria dicit. quasi ꝑ negligentiã veniens. Cũ aũt ignorantia. sit volũtaria aliquo istoz modoz. nõ causat simplr inuolũtariũ. sed causat tamẽ fm quid inuolũtariũ inq̃tum ꝓcedit motũ voluntatis ad aliquid agendũ qui nõ esset scientia ꝓsente. ¶ Antecedenter se habet ignorantia ad volũtatẽ. quãdo nõ est voluntaria. ⁊ tamẽ est causa volendi. q̃ alias hoc nõ vellet vt ei homo ignorat aliquã circũstantiã actus. quã non tenebat scire. Et ex hoc aliquid facit qõ nõ faceret si sciret. Puta cum aliquis diligentia adhibita nesciret aliquem trãsire per viam. ꝓiecit sagittam que interficit transeuntẽ. et talis ignorantia que dicit facti causat inuoluntariũ simpliciter.

De predictis scilz .ℌ. VI.

volũtario ⁊ inuoluntario ⁊ mixto ex vtroq̃ multa habent in iure. vñ e pluribus aliqua ponent. Ubi sciendum q̃ regulare est q̃ ea que vi metusue causa fiunt. carẽt roboris firmitate. extra de bis que vi me. ve cau. ti. c. ad audientiã. Et talia sunt inuolũtaria simpliciter vel fm q̃d

¶ Pro cui⁹ declaratõe nota fm Rayne. Qõ vis est maioris rei impetus. qui repellinon potest. ff. qõ me. cau. l. j. Metus vero est instãtis vel futuri ꝓculi causa mentis trepidatio. Et idẽ. bea. Tho. in. iij. Uis autẽ seu coactio est duplex fm Tho in. iij. Et fm glo. sup ca. de iudeis. dist in. xlv. scz absoluta ⁊ cõditionata. Et de absoluta coactiõe intelligit diffinitio supradicta de vi data. Et hec quidem quia est inuolũtaria simplr in materijs peccatoz excusat a toto. sicut si qua mulier violẽter cognoscat. vel si violẽter manus alicui⁹ accipiat ad ponẽdum thura sup ignẽ cozã idolis ⁊ hmõi. Jn nullo peccatur voluntate oĩno renitente. vt habet. xxxij. q. v. ita ne. et. c. sequẽti. Talis etiã coactio absoluta rollit veritatẽ et effectũ sacramentoz vt dicit in glo. sup. c. de iudeis. dist. xlv. Si enĩ quis teneat violẽter ꝛ ipso reclamãte baptizetur nul recipit nec caracterẽ nec gratiã. ⁊ sic de ordinib⁹ sacris. ¶ Coactio ꝯditionata quia hec nõ est oĩno inuoluntaria sed est voluntariũ mixtũ. Jn se enim illud non vellet ad quod cogit Sed vult penas euitare quib⁹ cogitur. ⁊ ideo assentit. Unde nõ excusat a toto sed a tãto in malis. Unde dicit extra. eo. ti. sacris. q̃ licet met⁹ culpam attenuet nõ tamẽ prorsus excludit. qz ꝑ nullo metu quis debet cõmittere mortale peccatũ. Et sub hac coactione cõditionata cõprehendit metus. siue coactio ꝑ metũ fm. b. Tho. in. iij. ⁊ pc. Que est duplex. Una. s. leuis ⁊ insufficiẽs. que nõ cadit incõstantẽ viz. vt si quis nõ timeret nõ ꝓdere gratiã seu amicitiã alicui⁹ si nõ faciat qõ vult. Dicit etiã metus leuis iu vno. qui nõ dicet in alio. qz nõ est verisile hoĩem dare dignitatis in vrbe timuisse. vel regẽ puum militẽ suũ. vt xxxj. q. ij. c. Lotharius. Et. ff. q̃ me. cau. nõ est verisimile. Alia coactio est grauius ꝑ metũ qui. s. cadit in constantẽ viz. vt metus mortis vel cruciatus. ⁊ talis metus excludit matrimonium. quo ad deũ ⁊ quo ad ecclesiã fm Thomã ⁊ Pet. et Alber. in. iij. Et Ray. et Postien. in sum. Et similiter timor stupri vel seruitutis excludit matrimoniũ fm plãtos doctores. Nec differt vtrũ predicta quattuoz fiant in persona ꝓpria. aut liberoz aut vxoris. Unde versus.

Duplr coactio vel metus.

Excusare metus hos posse pura quia vis sit. stupri si ue status verberis arcꝰ necis. Et hoc nisi postea ꝯsentiret. Talis etiã metus qui potest cadere incõstantẽ viz rescindere facit ꝓtractus. ¶ Dicit tñ Alber. in. iij. q̃ cõpulsus ꝑ metũ cadentẽ incõstantẽ viz cũ premisit aliquid alteri vbi est iudicium ꝑ quod potest inueniri defensio a iudice debet soluere ꝓmissum. s. quod de se non est malũ. vt dare centũ florenos ⁊ huiusmodi. Cõpetit enĩ actio ex lege ⁊ ex canone. ⁊ iudex debet restituere facere in integrũ. Sed si defectus sit iudicis tũc nõ debet soluere vt puto. Et hoc si iuramentũ nõ intervenit. nã tunc soluendũ est. Uel faciat ꝑ superiorẽ relaxare. Si aũt tam violauit iuramentũ nõ solnẽdo. veniens ad penitentiã nõ est cogendus ad dandũ promissum. sed penitẽtia iniũgenda de peccato. ¶ Ista etiam coactio ꝯditionata ⁊ si nõ impediat veritatẽ sacramentoz in suscipiente. impedit tñ effectũ secundanũ. s. gratiã. Qui enĩ suscipit baptismũ vel ordinẽ timore ne amittat vitã vel substantiam. alis nõ susceptus nõ recipit gratiã sed caracterẽ vnq̃ recipit. vt dicit ĩ glo. in dicto. c. ꝯ iudeis distin. xlv Idem Ray. ⁊ Tho. ¶ Et ꝙuis nullus sit cogendus ad fidem vel sacramenta etiã coactione conditionali. vnde

dicit ō iudeis. Precipit sancta synodus nemini vim inferri ad credendū. Nō enī inuiti saluādi sunt. s. tales. sed volētes vt integra sit forma iusticie. dist. eadē. Tamē si qui coacti sunt p talē coactionē cōditionatam cogendi sunt ad seruandū fidē z regulas xpianorum. quā necessitate susceperunt. vt dicit in dicto. ca. de iudeis. Nō autem cogēdi sunt qui absoluta coactiōe sunt coacti. quia nil acceperūt. Que etiā fiunt ex ignorātia nō inuincibili. sed precedente ex negligētia que dicit crassa ignorantia. sunt inuolūtaria mixta. Et de his. xv. q. j. §. Sed hoc. Et. c. sequenti. Itē nō solū que fiunt coactione absolute sunt inuolūtaria simpliciter. Sed etiā que fiūt mente omnino alienata z ideo nō imputant ad culpā vl penā Unī Augu. Aliquos scim⁹ subito demētes factos. ferro fuste. morsibus. lapidibus. multos nocuisse. quosdā etiā occidisse. captos aūt industria in iudicijs oblatos minime reos factos. eo q nō volūtate sed impellēte vi. nescio quo. hec gesserūt nescientes. xxv. q. j. aliquos. Nec obstat c. si quis insaniēs. q. ca. Ubi penitētia dicit imponenda ei qui in insania fecit homicidiū. reuerso ad xpianum sensum. Hoc enī fit vt dicat ibi glo. ad cautelā. qz. s. forte nō roculter erat mente alienat⁹. ar. xxxiij. q. ij. in lectū. Et ne deserat ecclastica disciplina. vt. xxiij. q. v. excōmunicatorum. Joh. Nō aūt Gratianus dicit in sequēti. §. q tō penitētia inungit tali. quādo ex culpa sua incurrit insaniam. Et sic videt ei imputari aliquo mō. tūc dicit glo. Joh. q illa opinio Gratiani nō est approbāda. qz talis sanus ipso iure punit. iij. q. ix. c. Judicas. De volūtario simpliciter intelligit illud Amb. Illa cauēda sūt flagitia que ex nostra pdeunt voluntate delicta iuuētutis et irrationabiles corpis passiones. Quoz nos sum⁹ dñi principia extrinsecus nō requiram⁹. nec deriuem⁹ in alios. sed agnoscam⁹ que xpria nostra sunt. q possum⁹ non facere si volum⁹. Qui⁹ electionē mali pori⁹ nobis debemus asscribere. xv. q. j. Illa.

¶ De actibꝫ volūtatis ab ipsa de imediate dicitis. Et de ipo velle qui est prim⁹ actus. Laplm. iij.

DEinde videndū est

de actibꝫ voluntatis ab ipsa imediate elicitis

Mouet aūt volūtas in finē z in ea que sunt ad finē. Primo igit agendū de actibꝫ volūtatis ab ea elicitis. quibꝫ mouet in finē. z bi sunt tres. s. velle frui. z intendere. Deinde de actibꝫ volūtatis quibꝫ mouet in ea que sunt ad finē. Et bi sunt tres. s. eligere qō rñ precedit cōsulere. secūdus est ꝯsentire. tertius vti. Et ōntū ad primos actus sciendū q cū actus volūtarius primo sit respectu finis. Volūtas ipsa respicit finē tripliciter. Uno modo absolute. z sic dicit actus eius voluntas seu volitio. prout sc̄z absolute volum⁹ vel sanitatē vel si qd aliud est hmōi. Alio mō volūtas respicit finē. fm eam ꝯsiderationē qua in ipso quiescit. z talis actus voluntat⁹ dicit fruitio. Tertio modo ꝯsiderat finis put voluntas respicit ipm. fm q est termin⁹ alicui⁹ qō in ipm ordinat. Et actus voluntatis fm hāc ꝯsiderationē seu respectū dicit intētio. Nō enī ex hoc solū dicimur intendere sanitatem q volumus eam. sed qz volum⁹ per aliqō aliud ad eā puenire. vt p medicinā z hmōi. Nec. b. Tho. pma scē. q. xij. art. j.

Volūtas respicit finē tripliciter.

¶ Et ōntum ad primū actū voluntatis qui est velle. inspicienda sunt tria. Primū de quo sit voluntas. Secundū a quo moueat voluntas. Tertiū quo modo moueatur voluntas.

Quantū ad primū .§. I.

Velle est tm̄ de bono.

voluntas seu velle est tantū de bono. Unī Dyonisi⁹ dicit iij. c. de diui. no. q malū est preter voluntatē eo q oīa appetunt bonū. Sed bonū de quo est voluntas nō est semp verū bonū. Sed aliqñ verū. aliqñ apparēs bonū et actus peccati. Pro cui⁹ declaratione dicit. b. Tho. prima secūde. q. viij. arti. j. q volūtas est appetitus rōnat. Omnis aūt appetitus nō est nisi boni. Huius ratio est Quia appetitus nō est aliud qz inclinatio appetētis in aliquid. Nihil aūt inclinat nisi in aliquid simile z cōueniens. Cū igit omnis res inqz̄tum est ens z substantia sit quoddā bonū necesse est vt omnis inclinatio sit in bonum. Et inde est qō pbs dicit in primo ethicoz. q bonum est q omnia appetunt. ¶ Sed ꝯsiderandū est. q cū omnis inclinatio ꝯsequat aliquā formā. Appetitus naturalis cōsequit formā in natura existentē. Appetitus aūt sensitiuus vel intellectu⁹ seu rationalis qui dicitur volūtas. consequit formā apprehensam. Sicut ergo id in qō tendit appetitus naturalis est bonū existēs in re ita id in quod tēdit appetitus animalis seu rationalis est apprehensum. Ad b ergo q volūtas in aliquid tendat nō requirit q illud sit bonū in rei veritate. sed q apprehendat in ratione boni. Propter hoc philosoph⁹ dicit. q philosoz. q finis est bonū vel apparēs bonū. ¶ Et licz eadē potentia sit oppositoz. Sicut visus est albi z nigri. nō tamē eodē mō. Sic volūtas est boni z mali. Sz ad bonū se habet illud appetēdo z ille actualr appetit⁹ dicit volūtas seu velle. Ad malū se habet volūtas fugiendo. z ipsa fuga mali magis dicit voluntas nō malus ipm. Volum⁹ enī nō malū sed fugere malū. z hoc hz rationē boni. Futura aūt et si nō sint in rerū natura. apprehendunt tamē sub ratione boni vt entia rōnis. sicut etiam sunt priuationes z negatiōes. vt nō loqui. nō ogari. que dicunt entia rationis. z sic in ens tendit voluntas. Unī z philosophus dicat in. v. ethicoz. q carere malo habet rationē boni. ¶ Volūtas put signat actū ipsius volitiue potentie. xpie est finis nō coz que sunt ad finē. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. prima scē. q. viij. ar. ij. q voluntas quādoqz dicit potētia q volumus. qñqz dicit ipse actus voluntatis. Scōm ergo q volūtas nominat potentiā sic se extendit ad finē. z ad ea que sūt ad finem. Ad ea enī se extendit vnaquecz̄ potētia. in quibꝫ inuenit pōt quoq mō ratio sui obiecti. Sicut visus se extendit ad omnia que participāt quoquo mō colorem Ratio aūt boni quod est obiectū potētie voluntatis. inuenit nō solum in fine sed etiā in his que sunt ad finem Sed fm q volūtas nosat actū sic xpie loqndo est finis tantū. Cui⁹ ratio est q omnis actus denoīatus a potentia denominat simplicē actū illius potētie. Sicut intelligere nominat simplicē actū intellectus. Simplex aūt actus potentie tendit in id qō fm se est obiectū potētie. Id aūt qō xpter se est bonū z volitū est finis. Unde voluntas xpie est ipsius finis. Ea vero que sunt ad finem nō sunt bona vel volita propter seipsa. sed in ordine ad finē. Unde volūtas in ea nō ferk nisi quatenus fertur i finem. Unde bocipm qō in eis vult est finis. ¶ Actus voluntatis potest ferri in finē absqz hoc q ferat in ea q sunt ad finem. Sed in ea q sunt ad finē inqz̄tum hmōi ferri nō potest nisi feratur in finē. Unde vno actu fert⁹ vtrūqz. Hoc sic pbat. b. Tho. prima scē. q. viij. arti. iij. Cū finis sit fm se volitus. Id aūt quod est ad finē non sit volitū nisi xpter finē. manifestū est q volūtas potest ferri in finē. absqz hoc q ferat in ea que sunt ad finem. Sed in ea que sūt ad finē inqz̄tum hmōi voluntas ferri nō potest nisi ferat in finem. Sic igit volūtas in finē fertur dupliciter. Uno modo absolute fm se. Alio modo in ratiōe volēdi ea que sunt ad finē. Manifestū est ergo q vnus z idē motus voluntatis est quo fertur in finem. fm q est ratio volēdi ea que sunt ad finem et in ipsa que sunt ad finē. Sed alius actus est quo ferk in ipsum finem absolute. Et qñqz procedit tēpore. Sicut

Velle pōt esse finis

Ad finē ad ea q sunt ad finē quo habet voluntas

cum aliquis primo vult sanitatē. z postea deliberās q̄ modo possit sanari. vult cōducere medicū vt sanet. Explicitum. Quādocunq; videt color videt z lumen eodem actu. potest tamē videri lumē absq; hoc q̄ videat colorē. Et in executione quidē operis ea que sunt ad finē se habent vt media finis autem vt terminus. Sed in volitione est cōuersio. Nā voluntas p finē tangit p mediū deuenit ad volendū ea que sunt ad finē. Sic intellectus deuenit in conclusiones p principia que media dicunt. Unde sicut intellectus aliqñ intelligit mediū. z ex eo nō procedit ad cōclusionē z ambulās ad aliquem locum. aliquando p̄sistit in medio itineris. z nō peruenit ad terminū. Sic z voluntas aliquādo vult finē. z nō pertingit ad volendū id quod est ad finē.

Quantū ad scōm .§. II.

circa actū voluntatis. s. a quo sit ipse actus seu motus voluntatis. Ubi sciendū q̄ motus voluntatis est a deo vt a primo motore omniū. Est a potentia volitiua q̄tum ad exercitiū actus. fm rationē finis p̄cipue in volendo finem. quia p hoc q̄ vult finem mouet voluntas seipaz in volendo ea que sunt ad finē. Est z motus voluntatis ab intellectu ipsius volentis. vt a p̄sentante ei obiectuz suū quod est bonū apprehensum p intellectū. Est qñq; ab appetito sensitiuo vt a trahente ipm per passionem. sub apparentia boni. Et q̄tum ad primū q̄ actus voluntatis sit a deo. ostendit apostolus. Phil. ij. dicens. Deus est qui operat in nobis velle z p̄ficere. Pro cuius declaratione dicit btūs Tho. prima scōe. q. ix. arti. vj. q̄ sicut motū naturalē rei causare nō p̄t nisi qđ est aliqlis causa rei. vt q̄ lapis moueat deorsum. Nam cū mouet sursum per tactū hominis qui homo naturam lapidis nō causat motus ille nō est naturalis sed violētus. Ita etiā homo habēs voluntatē moueri possit ab aliquo qđ nō est causa eius vt ab alio homine p violentiā. motus tamē voluntatis eius q̄ sit ab aliquo extrinseco. quod nō sit causa eius est impossibile. Voluntatis aūt causa nihil aliud esse potest q̄m deus. Et hoc duplicit. Primo ex hoc q̄ voluntas est potentia anime rationalis. que a solo deo causat p creationē vt dictū est supra. Secūdo ex hoc p̄z q̄ volūtas habet ad vniuersale bonū ordinē. Omne aūt aliquid bonū p participationē dicit et est quoddā bonū particulare. Particularis aūt causa nō dat inclinationē vniuersalē. Unde nec materia prima q̄ est in potentia ad omnes formas potest causari ab aliquo particulari agente. Nec tamē sequit. q̄ cū homo vult malū. deus moueat voluntatē eius ad illud malū quia ipse est motor z vniūsale obiectū voluntatis q̄m fm beatū Thomā. vbi supra. Deus mouet voluntatem hominis sicut vniuersalis motor ad vniuersale obiectū voluntatis. quod est bonū. Et sine hac vniuersale motione homo nō potest aliquid velle. Sed homo per rationē determinat se ad volendum hoc vel illud quod est vere bonū z apparēs bonum. Sed interdū mouet specialiter deus aliquos ad aliquid determinate volendū quod est bonū. sicut in his quos mouet per gratiam.

Mouetur etiā voluntas ad actum suū ab intellectu Unde p̄bs dicit in. iij. de anima. q̄ appetibile intellectū est mouens nō motū. Volūtas aūt est mouens motū. Motū scilicet quia mouetur ab intellectu. Mouens quia mouet alias potentias. etiā ipm intellectū q̄tum ad exercitiū actus. id est ad intelligendū. Nō tamē mouet intellectus voluntatē ex necessitate. Unde Auguſt. tractans illud p̄s. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas ꝛc. ait. Preuolat intellectus. sequit tardus aut nullus affectus. Scimus bonū nec tamen delectat agere. Cuius ratio est fm. b. Tho. quia sicut imaginatio formę conuenientis vel nociui sine existimatione nō mouet appetitū sensitiuū. Ita nec apprehensio veri sine ratiōe boni nec appetibilis mouet voluntatē. Unde intellectus speculatiuus nō mouet. sed practicus. vt dicitur. in. iij. de anima. Pro maiori hoz declaratiōe dicit. b. Tho. prima scōe. q. ix. arti. j. Intantū aliquid indiget moueri inq̄tum est in potentia ad plura. Oportet enī vt id quod est in potentia reducat ad actum per aliquid quod est actu. et hoc est mouere. Duplex autem aliqua vis anime inuenit esse i potētia ad diuersa. Uno modo q̄tum ad agere et nō agere. Alio modo q̄tū ad agere hoc vel illud. Sicut visus quādoq; videt actu. z quādoq; nō videt. et quādoq; videt album. quādoq; nigrū Indiget igit mouēte q̄tum ad duo. scilicet q̄tum ad exercitiū z vsum actus. z q̄tum ad determinationē actus. Quoz primū est ex parte subiecti quod inuenit qñq; agēs quādoq; nō agens. Aliud est ex parte obiecti fm q̄ specificat actus. Motio aūt ipsius subiecti est ex agente aliquo. Et cū oīe agēs agat ꝓpter finem principium huius motionis est ex fine. Et inde est q̄ ars ad quā pertinet finis mouet artē ad quā pertinet id quod est ad finem suo imperio. sicut gubernatoria ars imperat nauifactiue. Bonū aūt in cōmuni quod habz rationē finis est obiectum voluntatis. Et ideo ex hac parte volūtas mouet alias potentias anime ad suos actus vtimur enim et alijs potentijs anime cū volumus. Nam fines z perfectiones omniū aliaz potentiaz comprehendunt sub obiecto voluntatis. sicut quedā particularia bona. Semper enī ars vel potentia ad quam pertinet finis vniuersalis. mouet ad agendū artem vel potentiā ad quā pertinet finis particularis sub illo vniuersali comprehensus. Sicut dux exercitus qui intendit bonum cōmune fm ordinē totius exercitus mouet suo imperio aliquez ex tribunis. qui intendit bonū vnius acietis. Obiectū autem mouet determinādo actum ad modū principij formalis. a quo in rebus naturalibz actio specificat. sicut calefactio a calore. Primū autem principiuz formale est ens z verum vniuersale. quod est obiectum intellectus. Et ideo isto modo motionis intellectus mouet voluntatem. sicut representans ei obiectum suū. Mouetur voluntas etiam ad actū suum a seipsa. Cum enī sit domina sui actus z ipsius sit velle z nō velle quod nō esset si nō haberet in potestate sua mouere seipam ad volendum. sequit q̄ a seipa mouetur. Unde dicit Ecclesiast. xv. Posuit deus ante illū. scilicet hominē bonū z malū ad quodcunq; voluerit extendat manū suam. Pro huius declaratione dicit bea. Tho. prima scōe. q. ix. art. iij. Ad voluntatē pertinet mouere alias potētias ex ratione finis. qui est obiectum voluntatis. Sed hoc modo se habet finis in appetibilibus sicut principiū in intelligibilibus. Manifestū est autem q̄ intellectus per hoc q̄ cognoscat principium reducit seipm de potentia in actum q̄tum ad cognitionē cōclusionum. Et hoc modo mouet seipm. Et similiter voluntas per hoc q̄ vult finem mouet seipam ad volendū ea que sunt ad finem. Non autē eodem modo mouetur ab intellectu z seipsa Sed ab intellectu mouet fm rationē obiecti. inq̄tum ipsum sibi representat. A seipsa mouet fm rationē finis inq̄tum vult ea que sūt ad finez ꝓpter finē. Nec fm idē voluntas mouet z mouet. sed fm diuersa. quia cū vult finem est quidē in actu voluntas quo ad finē. In potētia autē quo ad illa que sunt ordinata ad illū finē. Cum aūt vult actu ea que sunt ad finē. reducit se de potētia in actū respectu illoz. et sic vt mouēs est inq̄tum vult finem. vt mota inq̄tum vult ea que sunt propter finē. Mouet voluntas ad actū suū quandoq; ab appetitu sensitiuo. sicut ab alliciente. Unde Jaco. i. dicitur.

Volūtas etiam mouet seipaz

Volūtas mouet ab appetitu sensitiuo

Unusquisq; tempt̃at a concupiscentia sua abstract⁹ et illectus. Nō enī abstraheretur quis a cōcupiscentia nisi volūtas eⁱ⁹ moueretur ab appetitu sensitiuo in quo est concupiscentia. ¶ Pro huⁱ⁹ declaratiōe dicit bea. Tho. prima secūde. q. ix. arti. ij. q̄ id quod appr̃ehēditur sub ratione boni ⁊ cōuenientis mouet voluntat̃e p modum obiecti. Quod aūt aliquid videatur bonū ⁊ conueniēs ex duobus cōtingit. scilicet ex conditiōe eius. quod p̄ponitur. et eius cui p̄ponit̃. Conueniēs enī fm relationem dicitur. vnde extrocq; extremo dependet. Et hinc est q̄ gustus diuersimode dispositⁱ⁹ nō eodē modo accipit aliquid vt cōueniens et vt non cōueniens. Unde et phs dicit. in. iij. etheoz. Qualis vnusquisq; est. talis finis videtur ei. Manifestū est aūt. q̄ fm passionē appetitus sensitiue imutat̃ homo ad aliquā dispositionem. Unde fm q̄ homo est in passiōe aliqua videt̃ aliquid ei vt conueniēs. quod nō videtur eidē extra passionē existenti. sicut irato videtur quod non videtur quieto. Et per hunc modū ex parte obiecti appetitus sensitiuⁱ⁹ mouet voluntat̃e. ¶ Et cuius voluntas sit p̄stantior appetitu sensitiuo simpliciter loquēdo. ⁊ agens ⁊ mouens sit naturaliter p̄stantius patiēte ⁊ moto. fm Augustⁱⁿ. tamē quo ad illū in quo passio dominat̃ appetitus sensitiuus est p̄stantior voluntate. ⁊ ideo volūtas vt mota et patiēs subiacet appetitiui sensitiuⁱ. Et cuius voluntatis actus sit vniuersalis. quia sequit̃ apprehensionem intellectus qui est vniuersaliū. tamē quia actⁱ⁹ et electiones hominū sunt circa singularia. Inde est q̄ q; appetitus sensitiuⁱ⁹ est virtus particularis. quia sequit̃ apprehensionē sensus qui est particulariū rerū. habet magnā virtutē ad hoc q̄ sic disponat̃. vt ei aliquid videat̃. sic vel aliter circa singularia. ¶ Mouet̃ etiā quandoq; voluntas a rebus sensibilibus sibi p̄positis exteriⁱ⁹. Nam voluntas mouet̃ ab obiecto. Sed obiectū voluntatis potest esse aliqua res exterior sensui p̄posita. sicut Bersabee visa a Dauid mouit voluntatē eius ad concupiscendum. Unde ⁊ Johan. dicit prima epla. Nolite diligere mundū neq; ea que in eo sunt. scilicet sensibilia. Dilectō est actus volūtatis. Mouent ergo ista exteriora voluntatem sicut obiecta. nō de necessitate. Nec etiā mouēt eo modo quo mouet̃ volūtas. cuius ad exercitium actus. ab aliquo exteriori agente ⁊ imp̄imente in ipam voluntatē et influente. Sic enī a solo deo mouet̃. non aūt ab angelis etiā bonis ¶ Quāuis enim angelus operet̃ in intellectū hominis. cōfortando lumē ipsius ⁊ illustrando fantasmata. nō tamē operat̃ in voluntatē mouendo ipsam. ¶ Sed nec a corporibus celestibus seu plancris pōt moueri volūtas directe. Nec in ipam possunt imp̄imere vel operari directe. Et ratio est fm beatū Tho. prima secūde. q. ix. arti. v. Quia nullū corpus potest agere ī rē incorpoream. sed econuerso. Intellectus et volūtas sunt potētie anime que nō sunt affixe organis corporeis. sed sunt pure imateriales ⁊ ideo impossibile est vt vllum corpus celeste directe imp̄imat intellectū vel voluntatem. Indirecte possunt imp̄imere inq̄tum videlicz voluntas moueri potest ad aliquid ab appetitu sensitiuo per passiones eius. In appetitū aūt sensitiuū sicut et ī alias vires sensitiuas imp̄imere possunt corpora celestia. quia affixe sunt organis corporeis. Que organa corporis sicut ⁊ ipsa corpora omnia inferiora subiacent influentijs ⁊ impressionib⁹ corporum celestiū. Sicut autem voluntas ipsa nō cogitur ad sequendū appetitum sensitiuum. cuius instigetur. sed libera est. Nec etiā cogitur ad appetendum ipsa sensibilia que p̄ponuntur in que habēt impressionē et operationē corpora celestia. Ita nō cogitur a cōstellationib⁹ ⁊ influentijs corporuz celestium ad volendum.

Volūtas mouetur a reb⁹ sensibilib⁹

2. Reg. c. 2

De tertio videlicet .ℌ.m.

de modo quo mouet̃ volūtas ad actū suū. Sciendū q̄ mouet̃ ad quedā de necessitate ⁊ naturaliter. vt ad volē dum bonū in cōmuni. ⁊ vltimū finem seu beatitudinez et q̄ue conuenit̃ alijs potentijs. vt cognitionē veri que cōuenit intellectui. ⁊ esse et viuere et alia hmōi que respiciunt consistentiā naturalē. Ad quedam alia mouet̃ cō a diuer tingenter ⁊ nō naturaliter. vt ad omnia alia. ¶ Pro ho diuersi rum declaratiōe dicit bea. Tho. prima secūde. q. x. arti. ij. de mo Quod volūtas mouet̃ dupliciter. Uno modo q̄tū ad exercitiū actus sc̄z ad velle ⁊ nō velle. Alio modo q̄tum ad specificationē actus. sc̄z ad velle hoc vel illud. Primo modo voluntas a nullo obiecto ex necessitate mouetur. potest enī aliquis de quocunq; obiecto nō cogitare. ⁊ p̄ consequens nec actu velle illud. Sed q̄tum ad secūdū motionis modū volūtas ab aliquo obiecto ex necessitate mouet̃ ab aliquo aūt nō. In motu enī cuiuslibet potentie a suo obiecto considerāda est ratio per quā obiectum mouet potentiā. Uisibile enim mouet visum sub ratione coloris actu visibilis. Unde si color p̄onat̃ vi sui ex necessitate mouet visum. nisi aliquis visum auertat quod pertinet ad exercitiū actus. Si aūt p̄ponet̃ retur aliquid visui. quod nō omnib⁹ modis esset color ī actu. sed fm aliquid esset tale. et fm aliquid nō tale non ex necessitate visus tale obiectū videret. posset enī nō intendere in ipm ex ea parte qua nō est coloratū in actu. ⁊ sic ipm nō videret. Sicut aūt coloratū in actu est obiectum visus. ita bonū est obiectū voluntatis. Unde si p̄ ponat̃ aliquod obiectū voluntati quod sit vniuersaliter bonū. ⁊ fm omnē considerationē ex necessitate volūtas in illud tenderet si aliquid velit. Nō enī potest velle oppositum. Si aūt p̄ponat̃ ei aliquod obiectū quod non fm omnē cōsiderationē sit bonū nō ex necessitate volūtas ferē in illud. Et quia defectus cuiuslibet boni habet rationē nō boni. ideo id solū bonū quod est p̄fectum et cui nihil deficit. est tale bonū quod volūtas nō potest nō velle. quod est beatitudo. Alia aūt particularia bona inq̄tum deficiūt ab aliquo bono possunt accipi vt nō bona. ⁊ fm hanc p̄sideratiōnē possunt repudiari vel accipiari a volūtate. que potest in idem ferri fm diuersas considerationes. Sicut enī intellectus de necessitate moueturab obiecto q̄ō est semper et ex necessitate verū nō ab eo q̄ō potest esse verū ⁊ falsum. sc̄z a cōtingente. Sic et voluntas a bono p̄fecto. cui nihil deficit. vult etiā de necessitate ea que sūt ad finē. sine quib⁹ finis haberi nō potest vt esse. viuere ⁊ hmōi. ¶ Et que vult homo ex ne Ea q̄ h cessitate vult etiā naturaliter. Quāuis enī voluntas vi mo vlt uidat cōtra naturā sicut vna causa cōtra aliā quedam necessit enim fiūt naturaliter ⁊ quedā voluntarie. Et al⁹ mod⁹ te vult causandi est p̄ius volūtati. que est dña suoz actuū. et habet viam ad opposita. Alius modus causandi est p̄ius nature. que est determinata ad vnū nec habet viam ad oppositum. Tamen quia voluntas in aliqua natura fundatur. necesse est q̄ modus p̄opius nature q̄tum ad aliquid participetur a volūtate. sicut quod est p̄oris cause participatur a posteriori. Est autem ī vna quaq; re primū ipsum esse quod est per naturā. q̄ velle quod est per voluntatem. Et inde est. q̄ voluntas aliquid vult naturaliter. ⁊ ita determinate. q̄ nō habet viam ad oppositū. vt beatitudinem bonū in cōmuni esse viuere. Et dicit̃ hic naturale fm q̄ natura dicit̃ quidlibet substātia. ⁊ quodlibet ens. Et fm hoc dicit̃ naturale rei quod cōuenit ei fm suā substantiā. ⁊ hoc est quod per se inest ei. Et sic accipiēdo semp p̄cipitū in his q̄ cōuenit̃ rei. oportet q̄ sit naturale. ⁊ hoc apparet ī intellectu. Nam p̄incipia naturalis cognitionis sunt natu

raliter nota. Similiter ꝓncipiū volitiuoꝝ oportꝫ q̄ sit aliquid naturaliter volitum. et hoc est bonū in cōmuni et vltimus finis. ¶ Motus volūtatis cū sit a deo vt a primo mouēte: nō tamē est motus necessarius ille sed cōtingens: nisi bis q̄ naturaliʒ vult. de q̄bus dictum est Unde Ecclesiast. xv. dicitur: q̄ deus ab initio constituit hoīem z reliq̄t cū in mānu consilij sui. scz ad volendum vel nō volendū hoc vel illud. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe dicit beat⁹ Tho. ꝓma secūde. q. x. art. uij. Ut dicē dyonisi⁹ Ad puidentiā diuinā nō ꝓtinet corrumpe naturaꝝ rez sed seruare. Uñ mouet omia scōm eoꝝ cōditionem. ita q̄ ex causis necessarijs per motionē diuinā sequuntur effectus ex necessitate. Ex causis aūt ꝓtingentibus cōsequūtur effectus cōtingenter. Quare igit volūtas est actuū principium nō determinatū ad vnum sed indifferenter se habens ad multa. sicut deus ipsaz mouet q̄ nō est ex necessitate ipam determiat ad vnum: sed remanet motus eius cōtingens et non necessarijs: nisi in his ad que naturaliʒ mouetur. Sed ab appetitu sensitiuo cum mouetur volūtas: non mouet ex necessitate. Nam si talis est passio in appetitu sensitiuo: q̄ tollat totaliter vsum rationis. vt in freneticis et amentibus. tūc actus talis hois nō est actus volūtatis: sed similis bruoꝝ actibus. Sed nō totaliter absorber rationē passio sicut cū remanet aliquo modo iudiciū rationis liberū sic et motus voluntatis. Unde nō necessario mouetur ab appetitu per passionē. ad quod facit quod dicit Genesis. iij. c. Sub te erit appetitus eius: et tu dominaberis illius.

¶ Capitulum Quintum. De secundo actu voluntatis qui dicitur frui.

Frui est secūd⁹ actus

felicitus a volūtate. Ubi notandū fm bēm Tho. prima secūde. q. xi. q̄ visio dei inquantum est visio est actus intellectus. Inquātum autem est bonū et finis est voluntatis obiectū. z hoc modo est eius fruitio. Et sic hunc finē cōsequit intellectus vt potentia attingēs. volūtas tanq̄ potentia mouens ad finem z fruens fine tam adepto. ¶ Item nota fm Tho. vbi supꝝ: q̄ in delectatiōe quā importat fruitio duo sūt scz perceptio cōuenientis que pertinet ad apprehensiuaz potentiā: z complacentia eius quod offertur vt cōueniens. et hoc pertinet ad appetitiuā in qua ratio delectationis perficitur. ¶ Pro quoꝝ declaratiōe dicit beatus Tho. in ꝓmo Sentētiaꝝ. dis. i. Ubi diffuse tractat ista materia etiā in textu. q̄ fruitio cōsistit in optima operatione hoīs: cum fruitio sit vltima felicitas hominis. Felicitas aūt nō est in habitu sed in operatiōe fm philosophū. Optima aūt operatio hoīs est opatio intellectus ad nobilissimū obiectum quod est deus. Unde ipsa visio diuinitatis ponitur tota substantia nostre beatitudis. Juxꝝ illud Johā. xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te z̄. Ex ipsa aūt visione cū ipm visum nō videat ꝓ similitudiē sed p essentiā. efficit quodāmodo intra videntē z ita est cōprehensio que succedit spei cōseqns visionē que succedit fidei. sicut z spes q̄dāmodo generat ex fide. Et ex hoc q̄ ipm visum receptū est intra videntē: vnit sibi ipsum videntē vt fiat quedaz mutua penetratio p amorē. Sicut dicit. i. Joh. uij. Qui manet in caritate: in deo manet z̄. Ad vnionē aūt maxime cōuenientis sequit summa delectatiō. Et in hoc pficitur nostra felicitas quā nomiat fruitio. Ex parte sui complementi magis q̄ ex parte ꝓncipij. cū includat in se q̄ndam delectatiōem. Et ideo ipsa fruitio est actus voluntatis. et fm habitū caritat⁹: cuius fm ordinē ad habitꝰ et potentias pcedentes. Quāuis enī ꝓueniāt ad fruitionem pdicta tria. scz visio. comprehensio: z amatio. perficiamen ipsa in amore. Et alie q̄dem virtutes cōiungunt nos deo p modū meriti z dispositiōis. caritas p modū perfecte vniōis. ¶ Dant aūt diuerse diffinitiones eius fm diuersos respectus. Et ꝓma est q̄ frui est amore inherere rei ꝓpter se. Hoc datur per cōparatiōem ad obiectum z habitū elicientē actum. Alia est Augustini dicentis. Fruimur cognitis in quibꝰ voluntas delectata cōquiescat. Hec datur per cōparationē ad potentiā cuius est actus: scōm ordinem ad potentiam precedentem: scz cognitionē q̄ pertinet ad intellectū. Tertia est q̄ frui est cum gaudio vti nō spe. scz rei tā habite. Hec dat p cōparatiōez ꝓsequentē actū inchoatū est ꝓfectū. s. gaudium de re habita. Nec est incōueniens q̄ de vna re dentur plures diffinitiones fm diuersas causas vel proprietates. Quando autem exprimeretur totum esse rei fm omnes causas eius: tūc diffinitiones pdicte nō essent nisi vna. Diffinit frui.

Quo fruendum sit .§. I.

Ad quod dicendū scōm beatū Tho. vbi supra: q̄ frui aliquo dicit tripliciter. Uno modo sicut obiecto. Et hoc modo solo deo fruendum est. Et sic dicit Aug⁹. q̄ fruendū est solū illis rebꝰ q̄ nos beatos faciunt. scz ꝑsonis diuinis patre z filio z spūsancto. quia ad bonitatē ipsius dei ordinat tota bonitas vniuersi: sicut bonitas totius exercitus ad bonū ducis. Secūdo modo sicut habitu eliciente actū fruitiōis. Et hoc mō beatitudine creata z caritate fruendū est. Deus enī facit btōs effective: dando seipm z causando ipam beatitudinē. Beatitudo autem creata formaliʒ facit beatū. sicut albedo facit album. Tertio modo fruimur aliquo sicut instrumēto fruitiōis et hoc modo fruimur potētia cuius fruitio est actus. Triplicit aliq̄ diciꝫ mur frui.

¶ Quia vero hūanitas christi nō est finis vltim⁹. ideo in visione eius nō est ꝓprie fruitio: sed quoddam accidentale gaudiū: z nō substātialis beatitudo. ¶ Homie autē quocūq̄ sancto nō est fruēdū simpliciter: scz in deo Juxꝝ illud q̄ ait apostolus ad Philemonē. Fruar te in christo. Ubi autem cum homine in deo frueris magis deo q̄ homie fruer̄. Et sic fm be. Tho. ibi obiectū fruitionis est de⁹. conrepsentās ipm obiectū p similitudinem gratie in q̄ habitat de⁹. Peccatore aūt nō est fruendus in deo: q̄ nō est in eo gra q̄ facit deū inhabitare. quare q̄dē est exemplar expressum ipsi⁹ summe bonitat⁹ q̄ fruendū est. Et mīra min⁹ creatura irrōnalis fruendū est. Nō enī sufficit ad hoc similitudo imaginis vel vestigij sed requiritur similitudo gre. ¶ Triby aūt ꝑsonis diuinis est vna fruitione fruendū. Nul⁹ ratio est duplex fm bea. Tho. vbi supra. Prima ex parte essentie. Obiectū enī fruitionis est summa bonitas. Uñ fruitio respicit vnāquāq̄ ꝑsonaz prout est summū bonum. Unde cum eadē nūero sit bonitas trium ꝑsonaꝝ eadem erit z fruitio. Alia vero sumitur ex parte ꝓprietatū. Sicut enī dicē pbs. qui cognoscit vnū relatiuoꝝ cognoscit z reliquū. Et sic cum tota fruitio originet ex visione vt dictum est. qui fruitur vno relatiuoꝝ inquātuz huiusmodi: fruitur z reliquo. prima ratio melior. Triū ꝑsonarū vna est fruitio

Quorum fit fruitio .§. II.

Rūdeo fm be. Tho. vbi. s. Fruitio ponit q̄ndā delectationē in fine. Delectatio aūt nō pōt esse nisi in cognoscente Et iō cū creature insensibiles nō cognoscant. nō delectant nec fruunt. Quāuis tamē oīe desiderium sequat cognitiōem. desiderium tamē creature insensibilis quod ē eius inclinatio rationalis non sequit cognitionē in ipa existentē fm cognitiōem primi motoris. Item fruitio ꝓprie loquendo est tm vltimi finis. bruta aūt vltimū finē nō apprehendūt nec finē proximū possunt ordinare Frui non conuenit create insensibili.

ad finem vltimū cum careant rōne cuius est ordinare. Unde nō proprie fruunt. Similiter peccatōr ponit vltimū finem suū in eo in quo nō est. Unde cū verum finē nō habeat nō fruitur vere. Quāuis enim talis aliquādo faciat aliquid ꝓpter deum. tamen quia aliquid diligit habitualiter supra deū: et si nō actu semper. ideo nō fruitur deo sed illo ad quod omia ordinat pecuniaz videlicz gloriam. venereā delectationem: z huiusmodi.

Ulterius fruitio dicit delectiōem in fine. Unde perfecta fruitio nō est nisi perfecta delectatio: que eē nō potest ante cōsecutionē finis. Un iustus homo in mūdo nō pfecte fruit. Sed sancti in patria vere z ꝓprie z perfecte fruūtur. Magister in. ij. Sniaz dist. i. Fecit deus rationalē creaturam vt summū bonum intelligeret. intelligendo amaret. amādo possideret. possidēdo frueret Deus autē perfectissime seipso fruit. Unde Gregorius dicit: q deus gloriosus est. quia dū seipso fruit acceden tis laudis indigens nō est.

Capitulum Sextum. De intentione que est tertius actus voluntatis.

De intentione que est

tertius actus elicitus a voluntate. Hanc cbr istus vocat oculum dicens. Luc. xi. et Ma

Intētio ē oculus

thei. vi. Si oculus tu⁹ fuerit simplex. id est intētio recta totū corp⁹ tuū. id est opus inde sequēs lucidum erit. Quāuis autē oculus sit instrumentū visiue potentie q̄ est appbenliua potentia. nō tamē intētio ē actus intellectus sed volūtatis. Dicitur aūt oculus intentio: quia cognitionē presupponit p quā proponit volūtati finis ad quē mouet. Sicut oculo pūdemus quo tendere debeamus. Tho.

Intētio ē actus voluntatis.

O, autem intentio sit actus volūtatis beatus Tho. prima secūde. q. xij sic declarat ar. j. Intentio sicut ipsum nomē sonat: signat in aliq̄d tendere. In aliquid autē rendit z actio mouētis z motus mobilis. Sed q̄ motus mobilis in aliquid tendat ab actione mouentis procedit. Unde intentio primo z principaliter pertinet ad id quod mouet ad finē. Unde dicimus archytectōrē suo imperio mouere ad id quod ipse intēdit. Et idem est in omni ꝑcipiente aliquid. Voluntas autem est que mouet omes alias vires anime ad finem. Et sic patet q̄ intētio est actus volūtatis proprie.

Intēdere q̄d ē z cui cōuenit.

Est autem proprie z principaliter intēdere scōm bea. Tho. prima secūde. q. xij. arti. vij. Intendere finē p:out scilicet ordinat motū alicui⁹ vel alterius in finē. Ordinare autem aliquid in finē est actus rōnis tantū. z quia bruta ratione carent. ideo nō proprie dicūtur intēdere seu habere intentiōem. Sed large sumēdo intēdere fm id q̄d mouet ad finē ab alio dicit intendere finem sicut natura dicitur intēdere finē quasi mota ad suū finem a deo. sicut sagitta a sagittante: z sic bruta intendūt finem: inquātum mouētur instinctu quodaz naturali ad aliq̄d. Non q̄ considerent q̄ per motū suū possint consequi finem: quod est proprie intendentis. Sed quasi concupiscētes finem naturali instinctu mouent ad finē quasi ab alio mota: z cetera que naturaliter mouentur.

Intētio nō solū est vltimi finis

Intentio aūt nō solum est vltimi finis sed et aliorū finiū. Cum enī vltimus finis humanorū volūtatum sit beatitudo. et per consequēs vnus finis. Si intentio esset tantū vltimi finis nō essent diuerse hominū intentiōes quod patet esse falsum. Pro cuius declaratiōe dic bea. Tho. ꝓma secūde. q. xij. arti. ij. q̄ intentio respicit finem fm q̄d est termin⁹ motus respectu voluntatis. In motu aūt potest accipi termin⁹ dupliciter. Uno modo terminus vltim⁹ in quo quiescitur: qui est terminus totius motus. Alio mō mediū quod est ꝓncipiū vnius partis motus et termin⁹ vel finis alteri⁹. sicut motus de quo itur de a. in c. per b. C. est terminus vltim⁹. b. autem est termin⁹ sed nō vltimus: z vtriusq̄ pt esse intentio. Uñ et si intentio semp sit finis. nō tamē oportz q̄ semper sit vltim⁹ finis.

Intentio etiam pōt esse pluriū simul.

Intentio etiam pōt esse pluriū simul. Quod sic declarat beat⁹ Tho. vbi. s. ar. iij. Aliqua duo possunt accipi duplicit: vel ordinata ad inuicē: vel ad inuicē nō ordinata. Et siqdem fuerint ad inuicem ordinata: manifestū est q̄ homo potest simul plura intendere. Est enī intentio nō solū finis vltimi: sed etiam finis medij vt dictum est. Simul autē intēdit aliquis in finē vltimū z ꝓximū sicut cōfectionem medicine. Si aūt accipiant duo vt nō ordinata ad inuicē.

Sic etiam pōt homo plura intēdere.

Sic etiam pōt homo plura intēdere. Quod patet ex hoc q̄ homo vnū alteri ꝓelegit quod melius est. Inter alias aūt conditiōes quib⁹ vnū melius est altero est: q̄. valet ad plura. Unde potest aliq̄d ꝓelegi alteri ex eo q̄ valet ad plura. Et sic ꝓz māifeste q̄ homo plura intēdit.

Quod aūt Aug⁹. dic: q̄ homo nō potest simul deum et corpale cōmodū intendere. intelligit vt vltimos fines: q̄ nō possunt esse hominis plures vltimi fines. Intentio finis z volūtas eius quod est ad finē aliquo mō est vnus z idē motus. Aliq̄ modo nō. Qō sic declarat bea. Tho. vbi supra. ar. iij. Motus volūtatis in finez et in id q̄d ad finē potest cōsiderari dupliciter. Uno mō fm q̄ volūtas fert in vtrūq̄ absolute z fm se. et sic simpliciter sunt duo motus volūtatis in vtrūq̄. Alio mō potest cōsiderari fm q̄ volūtas fertur in id q̄d est ad finem ꝓpter finē. Et sic vnus z idem subiecto motus voluntatis est rendēs in finē z ad id q̄d est ad finem. Cuz enī dico volo medicinā ꝓpter sanitatem nō designo nisi vnū motum volūtatis. cui⁹ ratio est: q̄ finis est ratio volendi ea que sūt ad finē. Idem aūt actus cadit super obiectū z sup rōem obiecti. sicut eadē est visio coloris et lumis. z simile est ī intellectu. qui si absolute cōsideret ꝓncipium et cōclusiōem: diuersa erit cōsideratio vtriusq̄. In hoc autem q̄ cōclusioni propter principia assentit. est vnus actus intellectus tantū. In hoc autem differt ab electiōe. quia inquātum motus volūtatis fertur in id quod est ad finē: p:out ordinat in finē est electio. Motus aūt volūtatis qui fertur ad finē. put acquirit ea que sunt ad finē: vocatur intētio. Cui⁹ signū est q̄ intētio finis esse potest. etiam nōdum determinatis his que sunt ad finē: quoꝝ est electio.

De intentione loquit. §. I.

Psalmista psalmo. cxviij. docens nos suo exemplo ea rectificare dicens: Inclinaui cor meū ad faciēdas iustificatiōes tuas in eternū: ꝓpter retributiōem. Intentio siquidem vt ait Amb. opera tuo nomē impōit. Nam cui⁹ finis bon⁹ est: eius quoq̄ op⁹ bonū est: z ecōtra fm pbm. Unde saluator ait Luc. xi. Si oculus tu⁹ fuerit simplex totū corpus tuū lucidū erit. Oculus intētio dicit q̄ respicit finē seu ea q̄ sunt ad finē respectu finis. Simplex aūt dicitur cū solū intēdit vltimū finē sine duplicitate vel alia mixtura. z rūc totū corpus. id est ogeries operis inde sequētiū lucidū est. i. gratiosum. Quatuor autem reqruntur ad hoc vt oculus sit simplex z rectus. i. intētio nonq̄ que norant in p̄dicto versu psal. Et primū est q̄ ipa intentio sit separata ab arrogatiōe tbi. Inclinaui cor meuz. Secundū est q̄ sit sequestrata a deceptiōe. ibi. ad faciendas iustificatiōes tuas. Tertiū q̄ sit imaculata sine mortali infectione. ibi. in eternum. Quarum q̄ sit determinata in perfecta felicitatione. ibi. propter retributionē. Primo ḡ debet intentio ad hoc vt sit recta esse separata ab arrogātia. vt sez ꝑ quis quis operet opa de genere bonoꝝ ꝓpter gliam ꝓsequendam. nō hoc intendat tanq̄ deus debeat sibi retribuere ipsam gloriam

Ad intentionem rectam requruntur

ex debito necessitatis: seu ex condigno. quia vt sit apostolus ad Romãos. viij. Non sunt cõdigne passiones huius temporis ad futurã gloriam que reuelabit in nobis: nec etiam q̃cunq; actiões. Et ratio huius est: quia sicut creatura est virtutis finite. ita et meritũ operis et gloria aũt dei est pmiũ infinitũ. Finitum aũt nõ potest per se attingere ad infinitũ. Debet ergo quilibet intẽde re et credere q̃ principaliter deus ex sua largitate dabit sibi gloriam bñ facienti. Iuxta illud ad Ro. vi. Gratia dei vita eterna sc̃z habeẽ. Gratia aũt gratis datur. Hoc aũt notat psal. cum ait. Inclinaui cor meũ. i. humiliaui expectans retributionẽ a dño non ex operib⁹ iusticie q̃ me feci: sed scõm suam misericordiã. ¶ Debet secundo intentio esse sequestrata a deceptõe. vt videlicz non faciat ea que de se sunt mala. ꝓpter aliquẽ finem apparentem bonũ. Hoc enĩ esset decipere seipsum. Nam vt ait aplis ad Ro. iij. Nõ sunt faciẽda mala vt iñ eueniãt bona. Hinc et Grego. Qui hac intẽtiõe male accipit vt bene dispensec grauat potius q̃ iuuetur. i. q. i. Non est putandũ. Nõ si quis fenus exerceret vt hospitalia et ecclesias consecraret: vel eriã aliena raperet vt pauperibus subueniret. seipm̃ deciperet: cũ nil mereret: sed peccatũ incurreret. Unde et Loth qui obtulit duas filias suas virgines habitatoribꝫ sodomorũ ab eis illudendas ne abuterentur iuuenib⁹: quos ad hospitiũ receperat. id est angelis qui in forma iuuenũ apparuerãt. potius hoc quod sceat ascribitur perturbationi eius ex horrore illi⁹ sceleris q̃ rationi. vt dist. xuij. ca. Quod ait. In quo frequenter offendũt homines cõmittendo diuersa peccata vt liberent proximos a tribulationib⁹ vel a peccat̃. propter hoc dicendo mẽdacia addendo penuria vl̃ alia mala. Sed vt dicit Aug⁹. Cum ad id venerit homo vt saluti proximi nisi peccãdo prouideri nõ possit. tamse nõ existimet habere quod facit. id est qõ debeat facere. xxij. q. ij. ca. Faciat. Nam contra ordinẽ caritatis est sue saluti nocere vt alteri subueniat. ¶ Hec est ꝓra hãc sententiam q̃ moyses dominũ rogauit vt deleret eum de libro suo: vt populo dimitteret peccatũ idolatrie cõmissum in adoratiõe viruli. Exodi. xxxij. Non enim sic est intelligendũ tanq̃ Moyses optauerit se priuari salute et deleri ꝛ libro viuentiũ in gloria. Hoc enĩ irrationale fuisset. Sz peruẽit deleri de libro dei nõ simpliciter: sed quantũ ad cõsolationes multas: quas debebat a dño recipe in pñsenti. prout scriptũ in libro dei erat. id est predeordinatũ. vt ex hoc populo illi parceret de tanta offensa. ¶ Quod ergo dicit q̃ quicquid agãt homines intentio iudicat oẽs. intelligẽdum est hoc nõ de his q̃ mala sunt fm se. sed de bonis seu indifferentib⁹. Unde dicit psalmista: ad hoc designandũ. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatiões tuas. nõ mala opera: sed iustificationes. id est mãdata tua: que seruata faciũt bominẽ iustum. ¶ Tertio intentio debz esse imaculata. id est q̃ ille qui facit aliquod bonũ et propter deuz nõ habeat in se maculã peccati mortalis. quia de operibus huiusmõi. et si bona intẽtione facta retributionẽ a deo non haberet in superna gloria. ¶ Unde apostol⁹ dicit prima ad Corinth. xiij. Si distribuero facultates meas in cibos pauperũ ꝛ tradidero corpus meũ vt ardeam. sc̃z propter deũ seu propter fidem seruandã martyrio me exponã: caritatem aũt nõ habuero nihil mihi prodest: sc̃z quo ad retributionẽ eternam. Caritas autẽ nõ cõpatitur secum maculã alicuius mortalis. Qui ergo est in aliquo peccato mortali. vt odio. luxuria. inuidiez huiusmodi. quãcunq; supplicia sustineat pia intentione. scilicet propter deum. nõ tamẽ inde recipit retributionẽ glorie. Sed aliqua alia bona vt prosperitatẽ: liberationem a multis periculis. dispositionẽ seu mollificationez cordis ad penitẽtiam. ad minus supplicii in alia vita: Et sic remanet illud bonũ irremuneratum. Et ad hoc signãdum dicit psalmista. In eternũ peccatoz nõ intendit facere iustificatiões. id est mãdata. in eternũ. i. semp. Sed ꝓtunc quãdo facit aliqua de genere bonorum. vt ieiunia. elemosinas. oratões ꝛ huiusmõi: intentiõe retributiõis ꝛ premiũ. Sed quãdo cõmittit peccata: tũc nõ inclinat cor suum ad iustificatiões dei. imo ab eis recedit transgrediẽdo. Cum autem quis est in gratia et caritate habet intẽtionem semper seruãdi precepta dei. Unde psal. xluij. Pulchritudie tua intẽde. id est ex gratia que est pulchritudo anime intentiõem tuam dirige.

¶ Quarto intentio ad hoc vt sit recta oportet q̃ respiciat tanq̃ ad vltimũ finẽ ad retributionẽ dei. Sed notandũ q̃ est triplex retributio a deo. sc̃z tẽpalitatis. Triplex ꝛ penalitatis: ꝛ eterne felicitat̃. ¶ De primo dicit Esaie lxi. Oẽs sequũtur retributiões. scilicz tẽporalium. retributõ dei. Et Luce. xij. dicit saluator. Cum facis prandiũ aut cenam noli vocare amicos et diuites: ꝛ fit tibi retributio. sc̃z alicuius cõmodi tẽpalis. Qui igitur inclinat cor suũ. id est proponit ad faciendũ iustificationes domini. id est ad seruãdum mandata ꝛ ad faciendũ bona propter hanc retributionẽ. vt sc̃z prosperet a deo in tẽporalibus. non habet rectam intentiõem. vnde nec meret. Sic et christus dixit quibusdã non recta intentione eũ sequentibus. Queritis me: nõ quia vidistis signa. sed quia mãducastis ex panibus meis ꝛ saturati estis. Johãnis. vi. Unidã alĩ aliqua bona faciũt hac intentiõe vt tẽporalẽ gloriã inde cõsequãtur. de quorũ numero fuerunt phariseꝰ: de quib⁹ christus ait. Omnia opera sua faciũt vt videant ab hominibus Matthei. xxiij. Sz receperunt mercedẽ suam: dixit ipse Matth. vi. De secunda retributiõe. sc̃z penalitatis dicit Esaie. xij. cap̃lo Ue impio in malũ. Retributio enĩ manuũ suarum. id est operum fiat ei. Et ad Hebre. ij. cap̃. Omnis preuaricatio et inobedientia accipit iustam mercedem retributionis scilicet pene. Qui ergo seruat mãdata hac intentione principaliter propter retributionẽ pene infernalis: scilicet euitandam: non habet intentionẽ debitam: nec meritorie operatur. Oportet enĩ scõm Augustinũ: non solum timere deum iudicem ꝛ punitorẽ peccatorum. sc̃z etiam vt antietur pro gloria. de pe. dist. vij. Et regla iuris dicit. Qui ex timore facit preceptum: ꝛ si bonuz est quod facit: non tamẽ benefacit. Sic etiam qui cauent se a peccatis vl̃ bona aliqua faciunt vt nõ flagellentur a deo: et non alia intentiõe principaliter parum vel nihil grati sunt. Sicut achab rex israel qui ex cõminatione Helie humiliatus est exterius deferendo cilicium et ieiunando: ad euadẽdum penam sibi comminatam. iij. Regum. xxi. ¶ De tertia retributõe dicit apostolus de veris fidelibus. A domino accipietis retributiõem ad Colo. iij. Et hanc esse magnam innuit sapiens dicens Ecclesiastici. xij. ca. Inuenies retributionẽ magnaz. Et hoc simpliciter quia in huiusmõi retributiõe continentur omnia bona. Iuxta illud Psalmiste. In custodiendis illis retributio multa. Et si aliquis intenderit deo seruire: et mãdata eius custodire propter bona gloríe. scilicz diuitias. honores. pacem. securitatem. sanitatem. sapientiã. gaudiũ ꝛ alia hmuiusmõi bona: que in istis promittũtur in vltima retributiõe: habẽdo respectum ad ista principaliter ꝛ nõ ad deũ. adhuc nõ esset recta intentio. sed amor mercenarius quo seruus opat propter mercedem principaliter ex labore consequendã Sed seruiendo principaliter deo bona faciendo propter ipsum consequẽdum in quo et ex quo sunt omnia predicta bona: quoniã retributiõ est domin⁹ vt dicitur Ecclesiastici. xxxv. Iste talis habet amorẽ filialem oculũ

simplicē perfecte intentiōis bene in gratia operando. Et propter hanc intentionē semp merek z augetur pmiū eius. Sic ergo sit oculus tuus simplex: vt dicere valeas cum psalmista. Inclineui cor meū ad faciēdas iustificationes tuas.

Capitulum Septimum. De electione, qui est actus voluntatis.

Consequenter agendum de actibus voluntatis qui sunt in coparatione eorū que sunt ad finē. respectu quoz voluntas dicit liberum arbitriū. eadem potētia realiter cū voluntate sed differens rōne. Horum primus dicitur electio. Q3 electio sit actus volūtatis nō ratōis patz p philosophū in. iij. ethicoz. qui dicit q electio est desideriū eorum que sunt in nobis. Desiderium aūt est actus voluntatis. Sciendū tamē fm beatū Thomā prima secūde. q. xiij. arti. i. q electio importat in nomine suo aliquid pertinēs ad rationē: z aliqd pmens ad voluntatē. Dicit enī philosophus in. vi. ethicoz q electio est appetitus intellectiuus vel appetitus intellectus. Quādocunq autē duo cōcurrunt ad aliquod vnū cōstituendū. vnū eorum est vt formale respectu alterius. Unde Hreg. nicenus dicit: q electio neq est appetitus fm seipam neq consiliū solū: sed aliqd ex bis compositum. Sicut enī dicim⁹ animal ex anima z corpe conpositū esse. Neq3 corpus esse fm seipam: neq3 animā solaz sed vtrūq3: ita electionem. Est aūt cōsiderādum in actibus anime: q actus qui vnius potentie essentialiter vl habitus. recipit formā z speciē a superiori potentia vel habitu. fm q ordinak inferius a superiori. Si enim aliquis actū fortitudinis exercet ppter dei amorē. actus quidē ille materialr est fortitudinis. formaliter autez est actus caritatis. Quāuis ergo ratio quodāmodo voluntatem precedat z ordinet actū ei⁹: inq̄ntum sic volūtas tendit in obiectū suum fm ordinē rōnis: eo q vis appbensiua appetitiue suū obiectum repsenter. tamen in bius subst̄ātia actus materialiter se habet ad ordinē qui imponik a superiori potentia. Et ideo electio nō est actus rationis sed volūtatis. Perficitur enī electio in motu q dam anime ad bonū quod eligitur. Et quāuis electio importat quādam collationē qua vnum alteri pfertur. Conferre autē licet sit ratōis. tamē electio nō est essentialiter ipa collatio. sed collatio est p̄cedens ad electionem.

Electio ẽ actus voluntatis

Electio nō est bruto⁹ nec pueroz. Electio nō est brutoz. Unde Hregorius nicenus dicit q irrationabilia z pueri nō eligunt. Ratio buius est fm beatū Thō. vbi supra. articu. ij. q cum electio sit preaccepto vnius respectu alterius. necesse est q electio sit respectu pluriū que eligi possunt. Et ideo in bis q̄ sunt penitus determīata ad vnū: electio nō habet locū. Est autē differentia inter appetitū sensitiuū et intellectiuum seu voluntatē. quia appetitus sensitiuus est determīatus ad vnū aliquod particulare: fm ordinē nature: vt ex predictis patz. Volūtas autē ex cōm ordinē quidem nature determīata est ad vnū cōmune quod est bonū: sed indeterminate se habet respectu particulariū bonoz rum. Et ideo proprie voluntatis est eligere. nō autē appetitus sensitiui qui solum est in brutis: z ideo eoz nō est electio.

Differūt appetere z eligere. Quāuis aūt animalia appetant aliquid propter finē vt comedere. ppter viuere: non tamē in eis est electio. quia nō omīs appetitus alicuius. ppter finez vocatur electio. sed oportet q sit cum quadā discretiōe vnius ab altero: quod esse nō potest nisi vbi appetitus potest ferri in plura. Item q brutū animal preaccipit vnū potius q̄ alterum: vt ouis vnam herbam et non aliam absq electione mouek in illud. Sicut etiaz ignis absq electione mouetur sursum nō deorsum. Statim enī quod per sensum vel imaginatiōem representat bruto aliquid ad quod naturaliter inclinatur eius appetitus: absq electione in illud mouek. Quod etiā appareant alique mirabiles sagacitates in quibusdā animalibus. vt canibus. apibz z huiusmōi. procedit hoc inq̄ntum habent naturalē inclinationē z instinctū ad quosdam ordinatissimos processus. vtpote a sūma arte diuina ordiatos. Sicut et sagitta directe tendit ad signū ex motione sagittantis: ac si haberet rōnem dirigentē et propter h̄ dicunk illa animalia sagacia et prudentia et nō quia in eis sit ratio vel electio.

Electio est eoz̄ que .§. I.

sunt ad finē. sicut volūtas est finis. vt dicit philosophus in tertio ethicoz. humanoz̄ actuum et possibilis. Pro huius declaratione dicit beatus Tho. prima scē q. xiij. arti. iij. q electio cōsequitur sentētiam seu iudicium: qđ est sicut cōclusio silogismi operatiui. Unde illd cadit sub electiōe quod se habet vt conclusio in silogismo opabiliū. finis aūt in operabilibz se habet vt principiū et nō vt conclusio: vt dicit philosophus in. vj. phisicoz. Unde finis inq̄ntum huiusmodi nō cadit sub electione. Sed cōtingit q id quod est in vna operatiōe vt finis. in alia operatiōe ordinak ad aliquid vt ad finē. Et hoc modo sub electōe cadit finis. sicut in operatiōe medici sanitas se habet vt finis. Uñ hoc nō cadit sub electione media: sed hoc presupponit tanq̄ principiū. Sed sanitas corpis ordinatur ad bonum cōmune anime. Unde apud eū qui habet curā de salute anime. potest sub electione cadere esse sanū vel esse infirmū. Nam et aplus dicit. Cum infirmor tūc fortior sum et potēs. secūda ad Corinth. xij. Sed vltimus finis nullo modo sub electione cadit. Sicē etiā id qđ est principiū in vna scientia vel demōstratione potest esse conclusio in altera scientia vel demōstratiōe. Sed pmū principiū inde monstrabile in nulla pōt scientia esse conclusio. Est etiam electio solum respectu humanoz actuū: quia vt dicit pbus in. iij. ethicoz. Nullus eligit nisi qđ existimat fieri p ipm. Quod sic declarat bt̄s Tho. vbi supra. artū. Sicut intentio est finis. ita electio eoz que sunt ad finem. Finis aūt vel est actio vl res aliqua: et cū res aliqua fuerit finis: necesse est q aliqua humana actio interueniat. vel inquātū homo facit rem illā que est finis sicut medicus facit sanitatē que est finis illius. Unde facere sanitatē dicit finis medici. vel inquātum homo aliqua vtitur vel fruitur re que est finis. sicut auaro finis est pecunia vel possessio pecunie. Et eodē modo dicendū est in eo qđ est ad finē. qz necesse est q illud quod est ad finē. vel sit actio vel res aliqua interueniēte aliq actione per quā facit illud qđ est ad finē. vel vtitur eo et sic electio est semp humanoz actuum. Est etiaz electio possibiliū tantū. Uñ philosophus dicit. iij. ethicoū Electio nō ē impossibiliū. Cuius ratio est fm btm Tho. vbi supra. art. v. quia vt dictū est. Electiones nostre referūtur semp ad actiōes nostras. Ea aūt que per nos agunk sunt nobis possibilia. Uñ de necessitate est dicē q electio nō sit nisi possibiliū. Similr ratio eligēdi aliquid est. vt ex hoc quod ducit ad finē possim⁹ cōsequi finem. Per id autē qđ est impossibile nō pōt quis cōsequi finē. Cuius signū est q cū in consiliādo pueniat hoīes ad id qđ impossibile. discedunt quasi nō valentes vlterius procedere. Voluntas igitur completa non est nisi de possibili. Sed voluntas incompleta que dicitur a quibusdam velleitas: potest esse de impossibili: quia scilicet vellet illud si esset possibile. Et quia electio nomīat actum voluntatis determinatum: ad id quod est huic agēdum. Ideo nō pōt ee de impossibili.

Electio ẽ actus

Respō humāi actuū ū est electio

Electio ū est p sibiliū

Et qō būdict⁹ dicit in regula: q si plat⁹ aliqd ꝓcepit im possibile a subdito ē tēptādū. Nec tō dicit: q: an aliqd sit possibile: vl nō subditus nō debz suo iudicio diffinire. sed in vnoqq; iudicio superioris stare. ¶ Electio aūt nō est ex necessitate in boic: qz qō possibile ē nō esse: non necesse est esse. Dup⁹ rō ex duplici bonis ꝑtē accipi pōt fm bñ Tho. vbi. s. art. vi. Potest enī homo velle z nō velle. potest agere z non agere. pōt agere boc vl illud. et velle b vel illud. Cui⁹ rō ex ipsa virtute rōnis accipitur Quicquid enī ratio pōt appēhendere vt bonū: in b voluntas tendere pōt. potest aūt rō appēhendere vt bonū nō solū boc qō est velle aut agere sz etiā boc qō est non velle aut nō agere. Et rursus in omib⁹ particularibus bonis pōt cōsiderare rōnē boni alic⁹: z defectū alicui⁹ boni qō habz rōnē mali. Et fm b pōt vnūqq; horuz bonoz appēhendere: vt eligibile aut fugibile. Soluz aūt ꝑfectū bonū qō est beatitudo. nō pōt rō appēhēdere sub ratiōe mali aut alicui⁹ defectus. z ideo ex necessitate bō beatitudinē vult: et nō pōt velle nō esse beatus: aut esse miser. Electio aūt cū nō sit de fine: sed de bis que sunt ad finem vt dictū est. non est perfecti boni quod est beatitudo. sed aliquoꝝ particulariū bonoꝝ. Et ideo homo nō ex necessitate: sed libere eligit.

Circa materiā ele- §. II.

Sermo de vno cō fessore.

ctionis potest induci illud psal. lxuij. Beatus quem elegisti z assumpsisti inhabitabit in atrijs tuis. Signanter aūt dicit in singulari. Beatus quē elegisti ꝛc. Nam vt dicit saluator Matth. xx. Et iterum. xxij. pauci sunt electi. Hec est ꝺ hāc sniaz illud qō Johānes dicit de electis Apoca. vij. Vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ex omib⁹ gentib⁹ stantes añ thronū. Nā electi z si in se ꝓ multitudine a nobis q̄si innūerabiles sunt. respectu tñ reproboꝝ pauci sunt. Exempli gratia. Sextarius vl saccus arene in se q̄si innūerabil⁹ est respectu tñ tot⁹ arene mar⁹ qd paucū est. Sic z electi respectu prauoꝝ pauci sunt: et isti demū beati. Juxta illud qō dictū est p pā. Btūs quē elegisti z assumpsisti inhabitabit i atrijs tuis. Ubi pōt notari tres electiōes fm

¶ Prima est eternalis ad supnā felic⁹ (tem.

¶ Scitatem. ibi. Beatus quē elegisti.

¶ Scā ē rōnal ad būanā dignitatē. ibi. et assūpsisti.

¶ Tertia electio est virtualis per nostram voluntatez. ibi. inhabitabit in atrijs tuis.

Prima igit electio §. III.

eit dei ab eterno: q̄ vicz eligit ex toto būano genere beatificādos ī gl̄ia. de q̄ apl⁹ ad Eph. i. inqt. Būdixit nos de⁹ in bñdictōe spūali. i. plena bñdictōe. in celestib⁹. i. in gl̄ia. in xpo. i. p merita xpi. sic elegit nos in ipo añ mūdi cōstitutionē. Qui aūt z ex hoc sunt isti electi sol⁹ ille nouit q̄ elegit. Añ z in ecclie oratiōne dr. Soli deo ē cognitus numer⁹ electoꝝ ī supna felicitate locād⁹. nos aūt z si p certitudinē scire nō possum⁹. p aliq̄ tñ signa data ab ipo in scriptura ꝓtecturare valem⁹. Et vt hec signa in nobis experiantur: hortat Petrus apostolus in scda canonica capo. i. dicens. Saragitte vt p bona opa certam vestrā vocationē et electionē faciatis. Hec aūt signa sunt tria que notat sapiens Eccl. xlv. dicens. Elegit eum dñs ex omni carne: z dedit illi coz ad ꝓcepta et legem vite z disciplinę. Ubi tria nota signa hui⁹ electionis.

¶ Primū est abdicatio malaz delectationū. ibi. Elegit eum dominus.

¶ Secundum est obseruatio diuinoꝝ ꝓceptoꝝ. ibi. Dedit illi coz ad precepta.

¶ Tertium est frequentatio sacroꝝ eloquioꝝ. ibi. Legem vite z disciplinę.

Quantū ad primū: cuius gratie loquat sapiens de moy⁹ P: primū fi se. tū z intelligi potest de quolibz alio electo. Uñ z doc gnū diuīe canit ecclia de bro Thoma d aquino. z de qbusdā aliis electionis et vult dicere q⁹ quē de⁹ eligit extra. hic ab omni carne. i. delectatōe carnali. delebit inqt dñs ad Noe in figuram Gen. 7. oēm carnē. Est enī multiplex caro. s. leonū. vsoz. porcoz canū. boim: z hmōi. Et caro qdem leonis est delectatio multiplex; qua sibi grunt sup bi in bonorib⁹ suis. Caro vsoz ē cō est caro. placentia qua si grūt gulosi in crapulis suis z ebrietatibus. Caro porcoz est voluptas lasciuoz qua querūt in immūdicijs suis. Caro boim est delectatio sensual⁹ qua bñt aliq ad suos ꝓximos: z sic de aliis. Debet igitur dñs aquis diluuij infernalis delere oēm carnez: id est offa in carnalib⁹ z vicijs se delectātes. Et hoc est etiā qō ait apl⁹. Caro z sanguis regnū dei nō ꝓsequnt. s. Coz. x v. ad est delectatōes prauas seqntes. Impossibile enī est vt aut Dicero. vt plentib⁹ qs z futurꝫ fruatur. bonis z de delicijs transeat ad delicias. Uñ z saluator ad discipulos electos ad supnā felicitatē ait. Ego elegi vos de mūdo. i. de vicijs z delectatōibus mūdi. Et ad Ephe. i. apl⁹ ait. Elegit nos. s. de⁹ vt sim⁹ sancti et puri Sic fuit electus brūs Tho. a deo extractus de aquis mūdane vanitatis z delectatōis velut alter moyses. De quo dr ad Heb. xi. q elegit magis affligi cū pplo dei q̄s tempalis peccati bre tocūditatē. patz aūt hoc pmaxime in beato Tho. ex gestis circa puellā ad cū introductā ꝛc.

¶ Quantū ad scdm. Certū est q electus dei volūtatē bz efficacē ad obseruandū diuīa madata: que sunt ꝺ actib⁹ virtutū. Uñ psal. ait. Mandata tua elegi. s. ad obseruā; Ps. cxviij. dum. Ad qō tñ necessaria est diuīa gra: q z velle fac: et obseruare ipsa dei mādata. Uñ dr in dicta auctoritate. direxi illi. s. deus. coz id est volūtatē ad ꝓcepta. s. obseruāda. Ad efficacē aūt volūtatē sp sequit⁹ oratio si adsit possibilitas. Sicut autē illi qui verentur et multū diligunt aliquē superiorē seu plarum. nō solū ꝓcepta facta ab eo sub graui pena. sed etiam simplicia monita habent ea vt debita obseruari. Sic z electi dei nō solum ꝓcepta legis eius: sed etiā simplicia documēta z psilia conant seruare si possunt. Et ita bona inchoāt vt ad perfectoꝝ se extendāt. Unde Greg. sup Ezech. Electi quiq; sic ad bona tendūt: vt ad mala ꝓperanda nō redeāt Sed vsq; ad finē vite in virtute ꝓficiant. de pe. dist. ij. Non reuertebant. Sic moyses fuauit mādata. sic bo. Tho. a puericia sua diuīa cepit fuare mandata. nunq; coz aliqd trāsgrediendo: qz nunq; cōmisit mortale peccatum. z amplectēs diuīa etiā psilia p ingressuz religionis semp ꝓfecit. vt patz in legenda. ¶ Quantum ad tertium nota: q quē deus eligit: infundit sibi magnuz effectū circa diuīa eloquia. Uñ z ipse q sapiētia eterna est dicit. Magis q̄s auz z argentū sapiam eligite. Prouerb. viij. Sapiētia ꝑcipue dr scripture sacre fm bñ Tho. in ꝓma parte. q. i. quia plenius z verius docet de diuinis q̄s quecūq; alie doctrine. Dic ergo sapiēs q⁹ dedit illi legem vite z disciplinę. scilicet ad intelligendum et docendū. Et dicit lex vite. quia vitam confert anime obseruantis. Non solū enim illuminat intellectū diuīa eloquia: sed etiam accendit affectū. Nunqd nō verba mea sunt quasi ignis dicit dom⁹ p Hieremiā. q̄si dicerent vtiq; quia incendūt ad dilectionē anime. Unde dicitur Sap. vij. Infinitus thesaurus est hominib⁹ sapientia. Quo qui vsi sunt ꝓcipues facti sunt amici dei. Sicut aūt moyses fuit eruditus in omni scientia egyptiorum et chaldeoz Actu. vi. Et maxime in diuina sapientia. Sic beatus Thomas eruditus fuit in scientia: tam seculari q̄s diuina. et ꝑmaxime in theologia. quā et magno studio et oratione suffragio acquisiuit. vt patet in legenda. Hiere. 23.

Scōm gen' elcōnis .ℌ.III.

scōm deum existens est ad būanaz dignitarē quando est rōnabilr factū que notari pōt in eo qō diar ps. Et assumpsisti. Assumi ōr cōmune locutiōe: qui ad altius aliq̄d sumit cōmuni statu. Ūñ apls ad Heb. v. Omīs pontifex ex hoīb assumpt⁹. s. est. Et cū paulū z barnabā dns elegit ad p̄dicandū gēib qō est officiū p̄sidentiū dixit. Segregate mihi paulū z barnabā in op⁹ ad qō assumpsi eos. Act. xiij. Et homīes q̄dem errare pōt in eligendo seu assumēdo indignū: sed deus errare non potest. Et iō brās quē elegisti z assumpsisti. Et nō solū brūs est q̄ assumit a deo in plationē. rōnabilr exerceus eam: sz z beatissim⁹ sup alios. Ūñ Aug⁹. Nihil difficilius est epi vl presbyteri vl yaconi dignitate. Sz apō deū nihil beatius si eodē mō militet q̄ impator nr ius sit. dis. xl. añ omia.

Ad electō nē rōnalē tria requi runt.

¶ Ad hoc aūt vt ista electio sit rōnabilr tria requirunt. Primū est qō fiat sine p̄cedēti ambitiōe. Scōm q fiat ȝcurrenti regulari ȝsensione. ¶ Quantū ad primū dicit brās electus: nō qui se ingerit ad dignitatē sed q̄ assumit a deo z homīb. Ūñ enī dicit Leo papa. Principatus quē metus extorsit aut ambit⁹ occupauit. etiā si moribz aut actib suis nō offendat. ipsi⁹ tñ initij sui ē pniciosus exemplo. i. q. i. Et crisost. Qui desiderauerit principatū in terra: inueniet confusionē in celo. Sicut dominus elegit seruū suum dauid in regē. qui nō querebat nec cogitabat de regimine sed oues custodiebat in deserto. Non aūt elegit aliquē alium ex seprē fratrib eius de quib fm apparentiā videbatur samuel. bisto. riam vide. i. Reg. xvi. ¶ Scōm qō requirit est ȝgrua dispositio eligendi seu assumēdi in etate videlicz conuenienti fm canones: scia cōpetenti z vita decenti. vt ex de elec. ſ. Ūñ in cuncti. Sic dns ihs elegit primos rectores z pastores nō pueros: q̄s sapīa sua doctissimos fec: z scitate p̄fectissimos: dicēs eis. Ego vos elegi vt eatis z fructū afferatis. s. ȝuersiōis aiaz. Vnde z Simach⁹ ps. Ulissimus cōputandus est si sanctitate et scia nō precellat: qui est bonore p̄stantior. i. q. i. Ulissim⁹. Quantum ad tertiū: vt scz rōnabilr fiat electio ad dignitatez requirit ȝsensus eligentiū omniū vl maioris partis q̄ remota omī affectiōe p̄sone z munere pecunie z prece eligere debent quē credūt magis proficere. Ūñ moyses pncipatū suū nō dimisit filijs siue ȝsanguineis: sed extraneis de alia trību. s. Jesu naue. Sed nūc vt ait Hiero. plurimi querūt columnas in ecclia eligere: nō q̄s plus cognoscūt ecclie p̄desse. Sz q̄s vel ipsi amāt. vel quoz sunt obsequijs deliniti. vel pro q̄bus maioz quispiam rogauerit. z vt deteriores taceā. qui vt clerici fierent munerib impetrauerūt. viij. q. i. Moyses. Et ideo ī hmōi electiōib pmitti dz oratio: vt fecerī apl's in electōe Matthie dicentes. Tu dñe q̄ corda oīm nosti: ostende quem ex his duob elegeris. Actu. i. Sic brūs Thomas ad dignitatem magisterij assumptus fuit: nō hoc querens: sed coactus obedientia. vt patet ex legenda.

Tertia electio est du .ℌ.V.

cens ad beatitudinē que fit virtualr p nostram volūtatem quod notat ibi. Inhabitabit in atrijs tuis. Nō dicit ponet vel ligabit sed inhabitabit. i. volūtarie stabit in atrijs tuis. Atria erāt porticꝰ seu claustra circa templū p que accedebat ad ip̄m. z significant habitacula seu conditōes virtutū: p quas pz accessus ad templū militantis z triūphātis ecclie. Nullus aūt cogit ad virtutes. sed electiōe p̄cie volūtat⁹ in eas ingredit. z inhabitat q̄s. Ūñ ambro. Voluntarius sibi miles elegit rōs Volūtarius sibi seruū dyabolus actocinat. xv. q. i. Nō est. ¶ Sunt aūt pcipua tria dñi atria. in q̄b volūtas electoz eligit inhabitare. Primū ē sui būliatio. Scōm est dei ȝtemplatio. tertiū est aduersi toleratio. De p̄mo dicit ps. lxxxiij. in psona cuiuslibet electi. Elegi abiect⁹ esse in domo dei. i. despectus z contēptus. Ūñ et quasi se declarās: dixit michol vxori sue. Ludi or fiam plus q̄z factus sum z humilis ero. ℌ. Re. vi. Ut enī dicat Greg. Euidentissimū signū electoz est humilitas. sicut reprobor superbia. De humilitate beati Thome habes quando associauit illū procuratorē extra pro negocijs cōuentus et in occultatōe sue scientie. vtz in legēda. ¶ Scōm artium in q̄ elegit volūtas scti inhabitare: est ȝtemplatio. Dic enī repent magnā quietē z gustū suauē dei. Unde saluator de hac loq̄ns ait Maria. s. magdalēa optimā Luc. x. partē elegit q̄ nō auferet ab ea. Dic enī incipit vita contemplatiua: nec deficit in alia vita vt actiua sed p̄ficitur. Ad hanc tñ nō est ydone⁹ nisi bñ purgatus a passionibus: Ūñ in figurā dr. Exo. xxi. Bestia q tetigerit mōtē scz ȝtēplatōis lapidabit lapidib scz errōr z fantasiar irrōnabiliū. Bestia sigt bouem possionatū z rudē. Per maxime hoc artiū inhabitauit. b. Tho. qui frequenter rapiebat in extasi. vt pz q̄n crucifixus ei locut⁹ est neapolim: z alubi. ¶ Tertiū artiū est toleratio aduersoū. Aiunt enī sancti, p̄posito volūtat⁹ sustinere omia adūsa patiēter. Ūñ de sanct⁹ illis machabeis dr q elegerūt magis mori q̄z cibis iq̄nari immūdis: z valuerūt infringere legē dei. i. Mach. i. vt scz euaderēt mortē fustigatiōnes fortiter cruciatus. Sed z deus vt dicit Greg. ab electis suis temporali afflictiōe mala p̄cōz curat tergere: quas in eis in eternū nō vult videre. de pe. di. i. Si peccata. Hoc igitur cōsiderātes electi eligūt sponte⁹ ali quādo desiderant pati aduersa. Sic z be. Thomas patienter portauit molestias ꝛc. Et si patimini propter iusticiam beati. Beatus ergo quē elegisti ꝛc.

¶ Caplm. viij. ¶ De consilio.

De consilio qd̄ p̄cedit electionē quid sit. de q̄ dicit Lecti. xxxij. c. Omnia fac cū consilio. s. rōnis. Ubi sciendū q consiliū est q̄dam mētis inquisitio. ¶ Pro cui⁹ declaratione dicit bea. Tho. p̄ma scōe. q. xvij. arti. i. q electio vt dictū est ȝsequit iudiciū rōnis de rebz agēdis. In rebus aūt agendis mlta incertitudo inuenit. q: actones sunt circa ȝtingētia singularia q̄ p̄ter sui variabilitatē incerta sunt. In reb aūt dubijs z incertis. rō nō pōt iudiciū seu sniam absq̄ p̄cedenti inquisitiōe. rō necessaria est inquisitio rōnis añ iudiciū de eligendis. Et huiusmodi inquisitio cōsiliū vocat. Propter qō pbus dicit in. iij. etbi. q electio est appetitus p̄cōsiliati. ¶ Pertinet aūt ȝsilium nō solū ad rōnē: sed etiā ad voluntatē: sicut et electio etiā. Nam in actu voluntatis qui est electio apparet aliq̄d rōnis. s. ordo. Et in ȝsilio qō est actus rōis apparet aliq̄d volūtatis sic materia. q: ȝsiliū est de bis que homo vult facere. et etiā sicut motiuū: q: ex hoc q homo vult finē mouet ad consiliandū de his q̄ sunt ad finē. z iō sicut pbs dicit in. vi. etbi. q electio est intellect⁹ appetitiu⁹ vt ad electiōem vtrūq̄z cōcurrere ostēdat. Ita Damas. dicit q ȝsiliū est appetitus inq̄sitiuus. vt ȝsilium aliquo mō ptinere oīdat ad voluntatē. circa quā z ex qua fit inquisitio: z ad rōnē inquirentē. Cum aūt dicit ap̄lus ad Eph. i. de deo. q opat omia fm ȝsiliū voluntatis sue. Sciendū fm Tho. vbi. s. q cū in nob ex inquisitione q̄ dicit ȝsiliū, pueniat certitudo iudicij seu snie. consiliū inq̄rtum attribuit deo impotat solum certitudinē et sentētie iudicij. nō aūt inq̄sitionē q̄ fit p discursuz. Et fm b dic Damasce. q deus nō ȝsiliat. Ignorantis enim est consiliari quod in nobis est: non in deo.

Tria sunt dñi atria

Quid est consilium

Ad quid potentia ȝsiliū q̄

Quāuis aūt virginitas ꝛ hmōi sint bona certa non dubia. Certa quidē sūt fm sententiā sapientū ꝛ spūalium virorū. Ex incerta sūt fm sensum carnaliū hoīm ꝛ plurium. ꝛ iō nō incōgrue de his dant cōsilia. Jutta illō. j. Thoz. vij. De ēginib⁹ p̄ceptū nō habeo. cōsiliū aūt do.

Consiliū de quibus .§. I.

reb⁹ sit ¶ Ubi nota q̄ fm. b. Tho. vbi. s. arti. ij. Cōsiliū est tm̄ de his q̄ sūt ad finē. vt dicit Greg. niceno. Cui⁹ ratio est. Quia finis in opabilib⁹ habet rōem principij eo q̄ rationes eoꝝ q̄ sunt ad finē ex fine sumunt. Principium aūt nō cadit sub q̄stiōe seu inquisitōe. sed p̄incipia oport̄ p̄supponere in omni inquisitiōe. Unde cū cōsilium sit questio seu inquisitio. De fine nō est cōsiliū ꝫ solū de his que sunt ad finē. Cōtingit tm̄ q̄ id q̄ō est finis respectu quarundā operationū ordinari ad aliū finē. ¶ Est etiam cōsilium de his q̄ sunt in nobis. ꝛ q̄ p nos fieri possunt vt dicit Greg. niceno. Nā si de factis aliox cōsiliū querimus hoc est inq̄rere reputare vnū nobilē. vel p vnionem affectus. sicut in factis amicoꝝ cōsiliamur. vel p modum instrumēti. Nā agēs instrumētale ꝛ p̄incipale sunt quasi vna causa. cū vnū agat p alterū. ꝛ sicut dīs cōsiliatur de his q̄ sunt agēda p seruū. fm. b. Tho. vbi. supra ¶ Pro maiori declaratōe sciendū q̄ cōsiliū p̄rie importat collationē inter plures habitā nō tamē quoscunq; qz nō vniuersaliū. ꝛ necessariox sed ō reb⁹ agēdis. quod etiā tp̄m nomē designat. Dicit enī cōsiliū quasi cōsidium eo q̄ multi cōsident ad sil̄ cōferendū. Est aūt cōsiderandū q̄ in particularib⁹ contingentib⁹ ad h̄ q̄ aliquid certum cognoscat plures cōditōes seu circūstātias cōsiderare oport̄ et. quas ab vno nō est facile cōsiderare. sed a pluribus certus reperiūt. vñ q̄ vnus cōsideraī alij non occurrit. In necessarijs ꝛ vniuersalib⁹ nō sic sed p se vn⁹ sufficere potest. Appetit aūt cognitio veritatis in hmōi. non q̄ per se habeat aliq̄d magnū. vt cognitio vniuersaliū ꝛ necessariox. sed appetit fm q̄ est vtilis ad opatiōes. q̄ actiones sūt circa contingētia. ꝛ ideo p̄rie cōsiliū est de his que agunt a nobis. Fit etiā cōsultatio de futuris eventibus. qui nō sunt in nostro potestate. Ex hoc est inq̄rere p futuros eventus cognitos hō dirigit ad aliquid faciēdū vel vitandū. Et sic cōsiliū est nō solū de his que agunt ꝫ etiā de his q̄ ordinant ad opatiōes. ¶ De his aūt duobus cōsiliis. q̄ duob⁹ cōsilia. ur. q̄uis agant a nob⁹ nō dicit esse cōsiliū q̄uis ordinent ad finē vt dicit pbs. s. de reb⁹ paruis q̄ pax tuuāt vel impedīt. Nō aūt pax est quasi nihil accipit ratio. Sciēm est de quo nō cōsiliamur. Ea que determīata sūt qual⁹ fieri debeāt. sicut est in opib⁹ artiū q̄ habēt certas vias operandi. sicut scriptor nō cōsiliat quō lras trahere debeat. In opib⁹ ergo artiū nō est cōsiliū p̄eterq̄ in operibus artiū q̄ sunt p̄ecturales. vt dicit Grego. niceno vt pura negociatiua ꝛ medicinalis. Quāuis aūt electio sit de oīb⁹ his q̄ agunt p nos. ꝛ electio p̄supponat cōsilium. h̄ nō est nisi rōe iudicij ꝛ sententie q̄ p̄supponat consiliū in electōe. Ubi q̄ iudiciū vel sententia manifesta est ab⁹q; inquisitiōe nō requirit cōsiliū inquisitio. In rebus enī manifestis rō nō inquirit. sed statim iudicat.

In cōsilio quō pro- .§. II.

cedat. Ubi sciendū q̄ vt dicit pbs i. iij. ethicox. Ille qui cōsiliat videt querē ꝛ resoluere ꝛ sic procedit mō resolutorio. Nō sic declarat btūs. Tho vbi supra arti. v. In omni inquisitiōe oport̄ incipe ab aliq̄ principio. q̄ō quidē sicut est primū in cognitōe ita etiā sit pri⁹ in esse. nō est processus resolutor⁹. sed magis cōpositiu⁹. Nā cause sunt simpliciores effectib⁹. Si aūt id q̄ō est primū in cognitiōe sit posteri⁹ in esse est p̄cessus resolutor⁹. vtpote de effectib⁹ manifestis iudicam⁹ resoluēdo in causas simplices. Principiū aūt in inquisitōe cōsiliū est finis. qui ēdem est prior in intentione posterior tamē in esse. Et fm hoc oportet q̄ inquisitio cōsiliū sit resolutoria. incipiendo. s. ab eo q̄ in futuro intendit quousq; perueniat ad id q̄ō statim agendū est. ¶ Et q̄uis cōsiliū sit de his que agūtur a nobis. ꝛ operationes nr̄e nō peccāt mō resolutorio. sed magis cōpositiuo. s. de simplicib⁹ ad cōposita. tamē ratio operationū accipit ex fine. Et hic est q̄ ordo rationandi de opatiōib⁹ est contrarius ordini opandi. ¶ In ipsa aūt inquisitiōe cōsiliū nō est p̄cessus in infinitū. Ex tiōe cōsiliū ipsa inquisitio cōsiliū est actu finita ex duplici parte. s. ex pte principij. et ex pte termi. Accipit aūt in inquisitione cessus i in cōsiliū duplex p̄incipiū. Unū p̄rium ex ipso genere operabilium. Et hoc est finis de quo nō est cōsiliū vt dictus est. sed supponit in cōsilio vt principium aliud quasi ex alio genere assumptū. Hmōi aūt principia q̄ in inquisitione cōsiliū supponūt. sunt quecunq; p sensum accepta sunt. vtpote q̄ hoc sit panis vel ferrū. Et quecunq; sūt p aliquā scientiā speculatiuā vel practicā in vniuersali cognita. Sicut q̄ mechari est p̄hibitū a deo. ꝛ q̄ homo nō pōt viuere nisi nutriat̄ conuenienti nutrimēto. ꝛ ō his nō inquirit cōsiliator. Termin⁹ aūt inquisitiōis est id q̄ō statim est in potestate nr̄a vt faciamus. Sicut enī finis habet rationē principij. ita id q̄ō agit̄ p̄ter finē habet rationē cōclusiōis. Unde id q̄ō primo agendū occurrit habz rationē vltime cōclusiōis. ad quā inquisitio terminat. Nihil aūt p̄hibet cōsiliū potēria infinitū esse fm q̄ in infinitū possunt aliqua occurrere cōsilio inquirenda. Et licet in singularib⁹ contingētib⁹ nō possit aliquid certum accipi simpl̄r tamē vt nūc. put assumit̄ in opatiōe potest accipi vt certū. ¶ De cōsilio loquēs p̄s. aut. Deus glorificatus est in cōsilio sctoꝝ. Sancti ex cōsiliis que sibi assumūt ꝛ alijs tribuunt. ostendūt magnā sapientiā et prudentiā cū ex eis mīris obuiēt malis. ꝛ magna bona procurēt. ꝛ cū hāc sapientiā ꝛ prudētiā ex se nō habeant sed a deo. inde glorificat deus ab hoīb⁹. magnificatur ꝛ exaltat ex ipso cōsilio sanctoꝝ. Nō patet p exempla Nā sctūs Joseph p̄nūciata sterilitate septē annoꝝ fructuū terre. ꝛ exinde maxima sterilitate septē aliox annorum fm somniū pharaonis. cōsiliū dedit ipsi regi pharaoni. vt in annis fertilitatis reponeret maximā quātitatē frumēti ad quidendū sterilitati. seu penurie vētura et habet Gen. xlj. Quo facto mirabil̄r glorificatus est deus. ex cōsilio ꝛ prouidētia sancti illius. Sic sctūs Daniel priusq; declarauit regi nabuchodonosoꝛ terribilem sententiā ei imminentē fm somniū ei⁹ dixit. Placeat tibi o rex cōsiliū meū. ꝛ peccata tua elemosynis redime. Dan iij. Unde pacē dilata est sententia p annū. quā postea incurrit per superbiā. Sed ex cōsilio ꝛ oratiōe danielis infra tempus statutū sue mutatiōis in animal bruti fm apparentiā. reducebat aliqñ ad sensum p̄riū ꝛ defiens peccatū suū reuertens ad statū pristinū repositus est in regno suo. ꝛ inde glorificat⁹ est deus ex cōsilio ꝛ adiutorio danielis. Sic ꝛ sanct⁹ nathan p̄pheta. iij. Reg. j. Cōsulēs bersabee vt postularet a Dauid regnū p filio suo salomone. ne adonias ip̄m regnū vsurparet. cum cōsilio cōplicū suoꝝ. seruato cōsilio a dauid regnū filio obtinuit destructo cōsilio ꝛ iuratiōe adonie cū suis. Et sic glorificatus est deus. Significat aūt bersabee ecclīam vtorem dauid. id est xp̄i que edocta a spūsancto ꝛ cōsilio ei⁹ directa. postulat a xp̄o regnū eternū p vero filio suo ēlibet. s. iusto timens ne ei auferat ab adonia. id est a diabolo. cū satellitib⁹ suis quo obtēto glorificat deus in cōsilio sanctoꝝ destructis p eos cōsilia malignoꝝ. sicut destruit p cbusi amicū Dauid cōsiliū achitophel q̄ō erat cōsiliū bonū ppli. qui achitophel erat tante reputationis in cōsilijs q̄ oēs hoīes ad cū recurrerēt sicut ad deum

Pō. 88.

4. Regū. xv). Et hoc in figurā ad significandū q̄ ꝓsilia principū tyrannoꝝ philosophoꝝ ⁊ demonū. ex quib⁹ intendebāt populm dei subuertere. Ultrauit deus p amicos suos. i. apl'oꝝ. martyrū ⁊ doctoꝝ. Juxta illō Job. xij Adducit. s. deus ꝓsiliarios in stultū finē. Sic ⁊ pharisęorum qui abiere et consilium fecerunt cum saduceis vt caperent eum in sermone scilicet Jesum confusi sunt et deus glorificatus est Matthei. xxij.

Est autē sciendum .§. III.

q̄ triplex est genus consilij.

Cōsilium internale

Primū est ꝓsiliū internale q̄ quis sibi ipsi infert.

Scōm est ꝓsiliū priculare q̄ quis alteri affert.

Tertiū est ꝓsiliū generale q̄ quis cōtrahi ꝙfert.

Cōsiliū primū. s. internale est q̄ quis facit in semetipso cū videlicet aliquid occurrit agendū dubiū inuestigat ratio si illud est bonū vel malū. et si bonum quib⁹ medijs vtendū sit. adducendo diuersa exempla in se. quib⁹ possit illud iudicari bonū vel malū. Et de hoc dicit. sine cōsilio nihil facias. ⁊ post' factū nō penitebi. Eccliast. xxxij. Q̄ intelligit venerabilis cassian⁹ q̄ ꝓsilio interiori. Et salo. puer. xiij. ait. Astutus id est prudēs opa facit cū consilio. et intelligit omnia. s. que sunt dubia vbi cōsiliū exigitur. Nā de certis ⁊ necessarijs simpliciter vt ex suppositiōe alicuⁱ finis nō oporteret ꝓsiliari. q⁹ rō absq̄ inquisitione q̄ primet ad ꝓsilium subito iudicat illud agendum Nō enī oporteret eū qui vult viuere ꝓsiliari. sed debet cōmedere q⁹ hoc necessariū est ⁊ certū. Et similiter q̄ vult saluari nō oporteret consiliari de obseruandis preceptis q⁹ hoc certū ⁊ necessariuz est Juxta illud Matthei. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Nec oporteret vti velocitate seu p̄cipitatiōe sed magis maturitate. Unde castitus papa. Nō precipitem⁹ inquit ꝓsilia ⁊ opa nostra Nos enī ꝙpe egem⁹. vt maturius quid agam⁹. dis. l. ponderet. Et aresto. in lib. ecbicoꝝ. Oporteret quidē tarde cōsiliari. velociter aūt exequi ꝓsiliata. Nō solū aūt consilio mentis inuestigandū est. si opus agēdū sit bonū vel malum sed etiā q̄ est bonū vel mel⁹ vt melius eligat cessante impedimēto. Uerbi gratia. Cū inquirit quis in seipso. vtrū debeat matrimoniū ꝓtrahere. vel soluturz manere ꝓsideret bona vel mala grauamia vel leuamina. q̄ inde sibi ꝓingere possunt. Nā vxorē ducēdo. si ipsa est vana vel iracūda. male sibi habebit ⁊ paz quiet'. vt enī dicit Eccli'st. xxv. Nō est ira sup̄ irā mulier'. ⁊ nō est malicia sup̄ maliciā eius. Oportebit etiā te sollicitari quomodo ei placeas. Sed ⁊ de expensis ornamēroꝝ eius. ⁊ gubernatiōe familie. p̄uidere tibi necessariū erit. ⁊ parū temporis valebis deo vacare. Q̄ si soluturz remanes. tui sol cure incūbis. ꝓtentiones ⁊ ārelas mulieꝝ vitab Suspitionib⁹ multis carebis. ⁊ q̄ deo est placitū poteris facere. ⁊ meritū augere. Primū igit. s. matrimoniū. et si bonū sit. secudū tamē. s. ꝓtinentia virginalis melius Unde apl's. j. ad Corin. vij. Si nupserit virgo bñ facit et si nō nupserit melius facit. Ueꝝ q⁹ nō oēs capiunt verbū. Si q̄s videt ꝓtinere nō posse. mel⁹ sibi est matrimoniū ꝓtrahere. Unde apl's in dicto. c. Melⁱ⁹ est nubere q̄z vri. id est diuersis virib⁹ carnalib⁹ incēdi. Secundū ꝓsiliū est priculare q̄ alter exhibet alteri. Cū enī quis nō est sufficies sibi ad ꝓsilium capiendū circa agēda ab alio ꝓsilium accipe debet. Quāmo circa p̄tia vitam et obscura p̄tingentia ad ꝓscientiā sibi credere nō debz sed ꝓsiliari cū peritis ⁊ bonis vel ex libris doctoꝝ. Unō Thobie. iij. dicit. Cōsiliū a sapiēte semper inquire. Dicit aūt quis sapies dupliciter. Uno modo fm quid. Alio modo simpliciter. Sapies fm quid dicit. qui bene iudicat de fine alicuⁱ⁹ artis vel ministri. ⁊ de bis q̄ ducūt ad illum finē. Et sic dicit sapies medicus qui bene iudicat et de sanitate et de medicinis cōferentib⁹ eam. Et sapies negociatoz dicit. qui bene iudicat de lucro acquirēdo. et de medijs ad ip̄m. ⁊ sic de alijs. Sed sapies simpliciter dicit qui bene iudicat de vltimo fine totius vite humane q̄ est deus ⁊ de pducentib⁹ ad eū. Et hic est verⁱ sapiens ⁊ virtuosus. Quia igit rhodias dicit. A sapiente sine alia additione. primo ⁊ principal'r ꝓsiliū querenduz est a ꝓfuoso. etiā a sapiēte. id est docto in factis ꝓscientie Nec enī a medico q̄is quert cōsilium. s. de negociatione. sed a docto negociatore. Nec a negociatore de medicinalib⁹. sed apito medico. Et sic de alijs. Ultramagis de pertinētib⁹ ad aiam. Ubi sūt materia dubia ⁊ magⁱ periculosa. nō debet quis indifferēter ꝓsiliū querere a quib⁹cunq̄z. sed virtuosis doctis ⁊ practicis. vñ Eccl'. xxxvij. dicit. A cōsiliario malo serua aiam tuā. id est caue tibi. Et qui sint mali ꝓsiliarij a quib⁹ cauēdū sit. quasi declarans dicit. Cū viro irreligioso tracta de sanctitate. ⁊ cuz iniusto de iusticia. ⁊ cū muliere de his q̄ emulat. Cum timido de bello. Cū negociatore de traiectōe. Cū emptore de venditiōe. Cū viro liuido de gratijs agēdis. Cum impio de pietate. Cū inhonesto de honestate. Cū seruo pigro de multa oparione. Nō attēdas his in omni consilio. Et ex hoc vltimo dicto patet q̄ locutio Eccl'. est per yroniā. quasi diceret. Cū p̄dicris no babes ꝓsilium. Et subdit. Loz boni ꝓsilij staruc'tibi. Nō est tibi alius plus illo. Sciendū insup q̄ illud q̄ dicit puer. xj. Ibi salus vbi multa ꝓsilia. nō sic intelligendū est quo ad inscipientes benefacere ⁊ simplices. ranq̄ quis multoꝝ hominū seu a multis debeat inquirere ꝓsiliū de directione vite sue. Nā hoc facies audiet diuersa ꝓsilia. ⁊ aliquando sibi ꝓtraria. Unde in mēte sua ꝓfundet. nesciens q̄d magⁱ sequat. Sed vnū vel paucissimos assumat i quo causam habeat ꝓfidendi. vt q⁹ bonus ⁊ ꝓpracticus. ⁊ qui cognoscit eius ꝓditiones. Unde melius potest ꝓsulere. Sicut medicus qui diu habuit curā alicuⁱ⁹. et scit complexionē ⁊ accidentia eius. vtilius p̄t mederi nec mlrū laudat hoc sepe variare medicū. Unde vulgari puerbio dicit. Quāte mutate tante caduce. Multa igit consilia querēda sunt ab insipientib⁹ ⁊ simplicib⁹. sed nō a multis. sed ab vno de multis agēdis. Unde Eccl'. vj. dicit. Multi sint tibi pacifici. Cōsiliarij aūt vnus de mille. Consiliū tamē q̄ manifeste apparet bonū a quocunq̄z dict. nunq̄z debet ꝓtēni vel respui etiā a sapientib⁹. Exo. 18 Uñ et moyses sanctissimus ⁊ sapientissim⁹. ꝓsiliū q̄ dedit sibi ietro socer suus gētilis in audiētis causis popli vt. s. magⁱ arduas audiret. ⁊ expediret ⁊ ad alias audiēdas ꝓstitueret sibi adiutoꝝs. vt pseuerare posset ⁊ nō stulto labore ꝓsumeret. audiuit illud ⁊ fuauit. Notandum insup q⁹ cū quis fideⁱ ꝓsulit doctos ⁊ practicos saltem cōpetenter in illa materia. nō tenet illi cui ꝓsulit. si inde malū et eueniat. ⁊ paz vel nihil peccat. q⁹ liber est ad sequendū illud vel nō sequendū. Uñ ō reg. iu. in. vj. Nullus ex ꝓsilio alteri⁹ obligat. nisi fuerit fraudulentū. Si si intrēdit decipe seu aduertēter dat sibi malū ꝓsiliū. peccat grauiter ⁊ tenet de omni damno. q̄ inde secutū est ꝓpter illud ꝓsiliū. si alias nō fuisset secutū. Si q̄s etiam poneret se ad ꝓsulendū in materia de qua nō habet peritiā vt in medicina. in iure. in factis ꝓscientie. ⁊ hmōi. nō esset imunis a petō. Unde balaam post q̄z nō valuit maledicere populū dei. vt inde mala haberet deo impediente. dixit finaliter balach regi moabitaz qui ad hoc vocauerit eū. Pergēs ad pp̄m meū. dabo tibi ꝓsilium. Nūeri. xxiij. Et ꝙ fuit malū ꝓsiliū. vt. s. mitteret femias moabitides pulcras ⁊ ornatas ad castra isrl' vt fornicantes cū eis israelite. incurrerēt irā dei. Q̄ ⁊ factū est. Sz de illo malo ꝓsilio punu⁹ est cū moabitis ipo interfecto De 2

Tertiū genꝰ ꝓsiliū est q̄ fit in cōitatib⁹ ⁊ vniuersitatib⁹ gentis.

De cōsilio priculari

Aliās dicit sapies dupl'r.

bus. Nec enī bene pōt regi aliqua ciuitas vel vniuersi/tas absq; cōsilio. Ūñ omni tpe mūdi principes 7 recto/res ciuitatū vsi sunt ꝓsiliis 7 fideles 7 infideles. Nam 7 Salomō sapiētissim⁹ ꝓsiliarios habuit. quoꝝ cōsiliuz qi roboā filius ei⁹ reliquit magnā partē regni amisit. ij. Paralippo. x. Et nabuchodonosoꝛ supbissim⁹ cū matoribꝫ natu et ducibꝫ habuit mysteriū cōsilij sui. de eo qō agere volebat. vt habek Judith. ij. Sz 7 romani infide/les 7 ydolatre possederūt omnē locū ꝓsilio suo 7 patien tia. locaq; q̄ lōge erant valde ab eis. vt habek. j. Mach. vij. Apostoli quoq; ad sedandā dissensionē exortā. inter paulū 7 barnabā 7 fideles ꝙuersos ex iudaismo. circa ob seruationē legaliū. ꝙuenerūt in vnū 7 cōi ꝓsilio decreue/runt. quid esset agendū. vt habek Actuū. xv. Et ob hoc institutū sunt ab ecclia ꝓsilia. 7 generalia 7 prouincialia celebrari vt de cōi ꝓsilio ibi habito ꝓuideret saluti fide liū. vt ptz. dis. xv. p totū. Facili⁹ nāq; iuenit quod a plu ribꝫ senioribꝫ q̄rit. Uerus aūt repromissoꝛ dñs ait. Si duo ex vobis vel tres ꝙuenerūt 2c. di. xx. c. vlti.

Debēt aūt hmōi .§. iiii.

ꝓsilia generalia tria in se habere. Primo occultationem. tractatoꝛ. Scōo intētionē rectā determinādoꝛ. Tertio executōes diffinitoꝛ. ¶ Quātū ad primū sciendū. q; ea q̄ tractank in ꝓsiliꝫ alicui⁹ ciuitatis vel vniuersitatis. cō muniter debēt esse alīs occulta dū tractank. alias scan dala plurima ꝓtingere possunt. Ūñ. puerb. xj. ōi. Qui fidelis est celat amici cōmissum. vñ narrat valerius ma ximus. q; cū esset de more romanoꝛ vt pres possent fili os suos pueros ducere secū in ꝓsiliū. accidit semel vt cū quidā ex ciuibꝫ duxisset filiū suū paruulū in ꝓsilium. 7 fuisset ibi decretū vt ibi tractatū fuerat sub secreto rema neret. Reuerentē ad domū interrogauit curiosa mater eius q̄d ibi tractatū esset. Cūq; ille rescōdisset q; positū fuisset sub secreto. cepit mater ipa blādicijs 7 minis ipm cogere ad manifestandū ꝓsiliū. Uō prudētissim⁹ puer vt declinaret matris importunitatē 7 tractatū in ꝓsilio occultū seruaret. officioso mēdacio vsus est. dicēs ibi fu isse tractatū. q; quilibet vir duas posset habere vxores. Uō illa credēs 7 alijs matronis manifestauit. Quare diuulgata p vrbē ꝙuenientes mulieres plurime quadaz die ad locū ꝓsilij accesserunt postulātes a senatu tanq; equū vt ipsas duos posse accipe viros. ex quo in ꝓsilio decretū fuerat viros accipe posse. duas vxores. Uō illi admirantes vnde hoc ꝓcessisset. cū de hmōi nulla fuisset facta mentio. sup hoc inquirētes inuenerūt hoc ꝓcessisse ex astutia illi⁹ pueri talia referentis. Ūñ ad occlrandū ꝓsilia statuerūt. nullū amplius puez introduci nisi illū tantū. qui ita caute scuisset occultare secretū. Ualde er go malefacūt qui talia reuelāt que in secreto ponuntur et qui querūt ea ab ipsis. ¶ Scōo debent ꝓsiliarij ha bere rectā intentionē in determinādis. vt nō passiōe du cank ad complacendū vel displicendū his qui ꝓponunt ea que sunt ad bonū cōitatis vel ꝓtraria. vt nō declinēt a regula rōis. Ūñ 7 ipsa ꝙgregatio facta p ꝓsilio habē do. ꝓsiliū dicit a cōmuni viddicet intētiōe dictū. eo q; in tuitū mentis oēm in vnū dirigāt. s. ad querendū bonū cōmune. Uel ꝓsiliū quasi considiū. d. a. l. ſra tranſeunte quia simul debēt sedere. id est mente quiescere a passio nibꝫ liberi esse fm Jsido. distin. xv. c. j. Cum ergo tractak in ꝓsilio aliquid iniquū ꝓtra ius diuinū. naturale. vel canonicū. nō potest dici ꝓsilium sed supplicium. quod si gnat supbiam. Et vt dicāt prouer. xxj. Nō est ꝓsiliū con tra dñm. 7 ipm cōiter dissipak. Sicut patz in ꝓsilio iu deoꝝ qō fecerūt ꝓtra xpm ad tractandū mortem ipius ne amitterēt bona tpalia. ex q̄ tñ secutū est vt amitterēt 7 tpalia 7 spūalia. q̄ñ. s. collegerūt pōtifices 7 pharisei con silium dicentes. Quid facimus q; hic homo 2c. Joh. xj. ¶ Tertio. debēt id qō in ꝓsilio determinak. rationabilr executioni mandari. alias frustra fierent ꝓsilia. Unde 7 Ad ꝓsiliū Uester. j. c. dicāt. q; sepē sapiētes qui ex more regio sem redrik de/ per adcrāt regi assuero. faceres leges acturaq; malo illo rum faciebāt cūcta ꝓsilio. Et hec est causa frequēter mul rū execu/toꝝ. maloꝝ in regimine tpali 7 spūali. quia q̄ cōi ꝓsilio tio. determinank nō obseruank. Ūñ Joseph⁹ 7 Azarias. q; nō seruauerūt qō fuerat determinatū. s. vt nō exirēt i p/lium ꝓtra inimicos. debellati fuerūt occisis duobꝫ mili bus de exercitu suo. Et hoc q; sine cōsilio exierūt in plū vt habek. j. Machab. v.

¶ Caplm. ix. de ꝓsensu.

Deinde ꝓsiderādū est

de ꝓsensu. Et primo q; ꝓsensus pinet ad vir/tutem appetitiuā. qō patet ex hꝫ qō dicit. Da/mascenus. Uō si aliquis iudicet 7 nō diligat nō est sen/tentia. id est ꝓsensus. Diligere aūt pinet ad appetitiuā seu voluntatē. Pro cui⁹ declaratōne dicit. b. Tho. prima secūde. q. xv. arti. j. Uō ꝓsentire importat applicationē sensus ad aliquid. Est aūt ꝓprius sensus q; est cognoscitiuus rez pñtiū. Uis enī imaginatiua apprehensiua est similitudinū corpalium etiā rerum absentiū quoꝝ sunt similitudines. Intellectus aūt est apprehensiuus vniuersalis rationis. quas pōt apprehendere indifferenter. 7 ab sentibꝫ 7 pñtibꝫ singularibꝫ. Et quia actus appetitiue virtutis est quedā inclinatio ad rem ipam. fm quandaz similitudinē ipsa applicatio appetitiue virtutis ad rē ipsam fm q; ei inberet accipit nomē sensus. quasi expien tiam quandā sumens de re cui inberet intuitum cōpla/cet sibi in ea. Unde Sap. j. dicit. Sentite de dño in bo nitate. Et fm hoc ꝓsentire est actus appetitiue virtutis. ¶ Quāuis enī sentire ꝓprie dictū pertineat ad potentiā apprehensiuā. tñ fm similitudinē cuiusdā exigentie per tinet ad appetitiuā. ¶ Uō aūt Augu. sup Genes. arttri buit ꝓsensum rationi accipit ibi rationē fm q; in ea in cludit volūtas. ¶ Differētia est enī inter assentire 7 con sentire. Nam assentire est quasi ad aliud sentire. 7 sic im portat quandā distantiā ad id cui assentit. Sed ꝓsenti re est simul sentire. 7 sic importat quandā cōiunctionem ad id cui ꝓsentit. Et ideo volūtas cui⁹ est rēdere ad ipaz rem magis dicit ꝓsentire. Intellect⁹ aūt cui⁹ opatio non est fm motū ad rem. sed potius cōuerso. magis ꝓprie di cit assentire. q̄uis vnū ponat p alio. ¶ Nō aūt proprie ꝓsensus est in brutis aīalibꝫ. Et rō est fm. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q; ꝓsensus importat applicationē appetitiui mo tus ad aliq̄d agendū. in cui⁹ potestate est appetitiu⁹ mo tus. Bruta aūt nō habēt in sui potestate appetitiuum motū sed talis motus est eis ex instinctu nature. Appe tit. quidē brutū hꝫ vt illud. sed nō applicat motū appeti tiuū. Ūñ est in eo determinatio appetit⁹ ad aliq̄d passi ue tantū nō actiue. qō requirit ad ꝓsensum. put est i ho mine. Ūñ 7 Damas. dicit q; post iudiciū hō disponit et amat qō ex ꝓsilio iudicatū est qō vocat sententia. id est ꝓsensus. Hoc aūt nō repit in brutis. Executio enī operis in eis est ex impetuoso appetitu.

Cōsensus de quibus .§. i.

sit. 7 in quo differat ab electione. Et q̄rum ad primū sci endū fm. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q; ꝓsensus est ipm de his que sūt ad finē qō sic declarat. Cōsensus notat applica/tionē appetitiui motus ad aliquid pexistēs in potesta/te applicātis. In ordine aūt agibiliū. Primo q̄dē opoꝛ q̄ sūt ad fi nē sumere apprehensionē finis. deinde appetitū finis. nem. deinde ꝓsiliū de his q̄ sunt ad finē. deinde appeti⁹ eoꝝ que sunt ad finē. appetitus aūt in vltimū finē intendit

naturaliter. Uñ applicatio motus appetitiui in finē ap
prehēsum nō habet rationē ꝟsensus. sed simplicis volū
tatis. Ea aūt q̄ sunt post vltimū finē inq̄rū sunt ad finē
sub ꝟsilio cadūt. z sic de eis potest esse ꝟsensus. inq̄tum
motus appetitiuus applicat ad id qđ ex ꝟsilio iudica
tum est. Motus aūt appetitiuus in finem nō applicat
ꝟsilio. sed magis ꝟsiliū ipi. q̄ ꝟsiliū ꝓsupponit appeti
tum finis. Sed appetitus eoꝝ que sunt ad finem ꝓsup
ponit determinationē ꝟsilij. Et ideo applicatio appetitu
ius motus ad determinationē ꝟsilij ꝑtie est ꝟsensus. Uñ
cum ꝟsiliū nō sit nisi de his que fūt ad finē ꝟsensus eti
am ꝑtie loquēdo nō est nisi de his q̄ sunt ad finē. ¶ Dif
Cōsensus differt ab electione
fert aūt ab electiōe ꝟsensus fm Tho. vbi supra. co q̄ elec
tio addit supra ꝟsensum quandā relationē respectu ei⁹
cui aliquid ꝓeligit z ideo post ꝟsensum adhuc remanet
electio. Pōt enī ꝯingere q̄ ꝟsiliū plura inuenianť du
centia in finē quoꝝ dū qđlibet placet in quolibz eorum
ꝟsentiť. Sed ex multis q̄ placēt vnū ꝑaccipim⁹ eligē
do. Sed si inueniať vnū solū quod placeat non differt
re ꝟsensus z electio. sed ratiōe tm̄. vt ꝟsensus dicať fm
placet ad agendū. electio aūt fm q̄ ꝓferť his q̄ nō placēt
Uñ z Damas. dicit. q̄ post dispositionē quā vocauerat
prius sententiā. id est ꝟsensum. fit electio. ¶ Consensus
Cōsensus ad agenda semꝑ ꝑtinet ad rationē supioꝝ. qđ sic ꝓbat
ꝑtinet ad rationē superiorē
bea. Tho. vbi. s. arti. iij. Finalis sententia semꝑ ꝑtinet ad
eū qui supior est ad quē ꝑtinet iudicare de aliis. Quam
diu enī iudicādū restat qđ ꝓmitť. nōdū datť finalis sen
tentia. Manifestū est aūt q̄ supior ratio est q̄ habet de
oīb⁹ iudicare. q̄ de sensibilib⁹ p rationē iudicam⁹ infe
riozē. de his vero que ad ratiōes humanas ꝑtinēt. iudi
camus fm rōnes diuinas que ꝑtinent ad rationē supe
riozē. Et ideo q̄diu incertū est. an fm rōnes diuinas res
ita agiť vel nō nullū iudiciū rōnis habet rōnem finalis
sententie. Finalis aūt sententia de agendis est ꝟsensus in
actū. Et ideo ꝟsensus in actū ꝑtinet ad supiozem rōnem
fm tamē q̄ in rōne includiť volūtas vt dictū est supra.
¶ Notandū etiā fm. b. Tho. vbi. s. q̄ ꝟsensus in delec
tationē operis ꝑtinet ad supiozē rationē. sicut ꝟsensus
in opus. Sed ꝟsensus in delectationē cogitatiōis perti
net ad rationē inferiozē sicut ad ipam ꝑtinet cogitare.
Et tamē de hoc ipso qđ est cogitare vel nō cogitare. inq̄
tum ꝟsiderať vt actio quedā. habet iudiciū supior rō. et
similiter de delectatiōe ꝟsequente. Sed inq̄rum accipi
tur vt ad actionē aliā ordinatū. pura ad ꝟsensū in ep⁹.
sic ꝑtinet ad inferiozē rationē. ¶ Et sic intelligiť qđ dicit
Augu. sup Geñ. q̄ ꝟsensus in delectationē ꝑtinet ad
inferiozē rationē. Itē rō supior dicit ꝟsentire. nō solū ꝗa
fm rōnes eternas semꝑ mouetur ad agendū sed etiā ꝗa
fm rōnes eternas. nō dissentit cū debet. Et dicit iudici
um fm rōnes eternas seu diuinas. q̄ illud tale est fm
vel ꝓtra legē diuinā seu mādata dei.

De cōsensu qui est .§. II.

actus volūtatis inquit pš. In domo dei ambulauim⁹
cū ꝟsensu. pš. liij. Et ad hoc exhortabať xp̄us dicens.
Matb. Esto ꝟsentiens aduersario tuo dū es in via cum eo. Ad
uersarius iste fm expositionē doctoꝝ est sermo diuinus
qui dicit aduersarius. q̄ aduersať sensualitati ex ꝟcupi
scētijs nostris. reꝑhendēdo vicia. Cui tūc ꝟsentimus. cū
ei obedimus. z sic a carcere infernali liberamur. Nocaūt
faciētes sancti dicere possunt verbū pš. In domo dei
ambu. cū ꝟsensu. Ubi tria possunt annotari.
¶ Primū est mot⁹ būane rōnis. Ibi ambulauim⁹
¶ Scōm est locus bui⁹ debite motōis. ibi in domo.
¶ Tertiū est mod⁹ ꝑfecte actōis. ibi cū ꝟsensu.
Motus būane rationis
Quantum ad ꝓmū dicit saluator Joh. xv. Posui vos
vt eatis. Unde tota vita nostra est quoddā iter. Termi
nus bui⁹ itineris est duplex. videlicet hierusalē celest⁹ sur
sum. q̄ libera est ab omni miseria. Et altera babylō q̄ dei
orsum est. s. infernus. plen⁹ omni miseria. Ad alterā ista
rum ambulam⁹ moribz seu actibz ratiōis. Unde pue
ri qui nō habēt vsum rōis versus neutrā ambulāt. z q̄
morientes in rali statu baptizati z veniant ad supnā hie
rusalē. hoc nō est ex aliquibz actibz eoꝝ. sed supabundās
meritū xp̄i passiōis. qđ in babtismo erga eos opať. In
sup z habēres vsum rōnis cū dormiūt ad neutrā ciuita
tem seu locū pene vel gloꝛie tendūt. quia ligatus rūc est
in eis vsus rōnis. nec tūc merenť vel demerenť. Sed cū
quis ratione vtť. si ad malū vtť vel vt potest. si ad ma
lum vtť ea. ambulat versus infernū. Juxta illud Sa
phonie j. Ambulabūt vt ceci. quia dño peccauerť. Le
ci aūt ambulādo in foueā cadūt. z sic pctōres in infernū
Si aūt quis ratione vtť ad bonū versus supnā hieru
salem ambulat p viā caritatis. ad qđ hortabať apls di
cens. Ambulate in dilectiōe. Ad Ephe. v. ¶ Locus de
Locus bine rationis est ecclia
biti motus rationis humane est ecclia militās. Uñ dicit
pbs. In domo dei qui declarat Hiero. xxiij. q. j. oib⁹ cō
sideratis. Et q̄ domū tuā decet sanctitudo sit psal. ad
dñm. ideo extra istā domū sūt nūero z merito oēs infide
les. merito aūt extra ipam sunt mali christiani. Unde di
cit Hiero. de pen. dis. j. q̄ ecclia nō est babēs maculā ne
q̄ rugā. maculā. s. iniquitatis. rugā infidelitatis. Et iō
qui est aliqua sorde peccati pollutus. de ecclia dici non
pōt. Talis ergo nō ambulat in domo dei. sed in domo
diaboli. id est imitatiōe malicie eius. in qua quiescit z de
mū in inferno. vt dicere valeat. Infern⁹ domus mea est
Job. xvij. ¶ Quantū ad tertiū sciendū q̄ perfecta actio
Modus pfectionis.
hoīs vnde meritū z ꝓmiū acquirit est ꝟsensus in bonū
De quo loquiť psal. hic cū dicit. Ambulauim⁹ in domo
dei cū ꝟsensu. Sed sciendū q̄ est triplex ꝟsensus bon⁹
excludēs triplicē malū ꝟsensum. Prim⁹ est intelligentie
et volūtatis. Scōs sentētie veritatis. Tertius est mode
stie ꝰformitatis. ¶ Prim⁹ igiť ꝟsensus est. qū intellect⁹
Cōsensus intellectus z voluntatis
et volūtas ꝟuenūt in vnū. vt videlicet qđ intelligit in
telligētia per fidē volūtas illud velit operari p amorem
Unde Augu. dicit q̄ credere est cū assentione cogitare.
Cogitare est actus intelligētie siue rōnis z assentire act⁹
volūtatis. Et hec duo sunt tanq̄ vir z vxor. Intelligen
tia vxor est q̄ materiā amministrat generatiōis filioꝝ.
id est ꝓducēdis bonoꝝ opeꝝ. Affectus aūt tanq̄ vir for
mā ꝓstās. z cōplementū opeꝝ ipsoꝝ in directione. De
ꝑfugio spirituali intelligi pōt illud Eccli. q̄ dicit. Bupla
citū esse spiritui suo z ꝓbatū coꝝā deo z hoīb⁹. s. vir z mu
lier sibi ꝟsentientes. Eccli. xxv. Et de his etiā illud expo
nit. Matb. xviij. Si duo ex vobis ꝟsenserint sup terrā
de omni re quā petierint. fiet eis. Et iste est bonus ꝟsen
sus in quo ambulāt qui sunt in domo dei. idest ecclia. ex
cludēs malos ꝟsensum qui fit a suggestiōe diaboli. de q̄
Thobie. iij. dicit. Cave ne aliqñ peccato ꝟsentias. Un
de z Augu. dicit de peni. dis. ij. sicut q̄ prima differētia
peccati mortalis est cū in corde ꝟsentit libidini. id est de
lectatiōi cuiuscūq̄ peccati mortalis. Qđ figuratū ē fm
ipm in puella mortua. fz adhuc in domo retēta. Matb
ix. ¶ Scōus ꝟsensus bonus est ꝟsentire sententie veri
Scōs sensus bonus est
tatis determinate p ecclesiam. nec discrepari a cōmuni sen
tentia doctoꝝ. z si aliqñ ꝑtio intellectui aliud videatur
Uñ apls ad Romo. xij. Nō alta sapientes sed humili
bus ꝟsentientes. Nō solū humilibz ꝓnis sed etiā humi
libz verbis z sententijs. cesti intellect⁹ clare nō videat. Cū
isto ꝟsensu ambulauerūt omnes qui in domo dei. s. ec
clesie habitauerūt. Nā z doctores. vt Hiero. Augustī. et
alij. et si in aliquibz diuersa senserint z cōtraria. nō tamē
illa erāt ad fidē ꝑtinētia. vel mores necessarios ad salu
tem. In hmōi enī ambulauerūt cū ꝟsensu. si bene intelli

gank verba eoꝝ.q̄uis aliquādo videank dissentire. Et sic ꝟsensus bonus excludit ꝟsensum hereticoꝝ.qui conuenīūt in erroꝛe cōtra veritatē fidei ecclīastice. Sicut et Paulus ante cōuersionē ꝟsentiebat iudeis ꝓsequentibꝫ fideles dicēs. Actu.xxij. Ego ꝟsentiebam z custodiebaꝫ vestimēta.s.lapidantiū Stephanū. Et hi infideles figurank ꝙ vulpes samsonis.que sunt aīalia multū maliciosa habentes caudas colligatas insimul.sꝫ facies cōtrarias sibi. Sic hereticī in materia erroꝛis sui dissentiunt.z aliquādo manifeste ꝓtrariī sunt. Sed in cauda.id est in cōclusione sue doctrine ꝟsentiunt z vniti sunt.s. in recedendo a veritate fidei. ¶ Tertius ꝟsensus bonꝰ est ꝟformitatis in moralibꝫ. Unī pīs.ad dīm loquens ait. Habitare facies vnanimes in domo. Consentiunt enī q̄ ambulant in domo dei in viuēdo vniformiter.q̄tuꝫ ad ea que sunt necessaria ad salutē.euitādo peccata. Et hic bonus ꝟsensus excludit cōsensum iniquoꝝ. de quibus apīs ad Roma.ſ. Digni sunt morte nō solū qui faciunt sed etiā qui ꝟsentiunt facientibꝫ. Et.ij.q.j.notū dicitur. Facientē z ꝟsentientē par pena ꝟstringit. ¶ Consensus aūt ad malū alterius potest intelligi tripliciter. ¶ Primo auctoritatiue cū.ſ.aliquis prestat auctoritatē z defensionē male facienti. Et hic q̄tro grauiꝰ peccat tāto maioꝛi debet pena ꝟstringi. Unde.xj.q.iij. dicit Isido. Qui cōsentit peccātibꝫ z defendit aliū delinquentē maledictus erit apud deū z hoīes.z acrius coarceak q̄ qui peccauit ¶ Scdo ꝟsentit quis cooperatiue. De quo ꝟsensu dicat Isido.ea.q. Si quis alteriꝰ erroꝛi ꝟsentit sciat se cuꝫ illo simili modo culpabilē iudicandū. ¶ Tertio mō ꝟsentit quis neglectiue.t.negligit coꝛrigere delinquentē cum debet. Unde ait dīs. Recedite z exite inde. et īmundū ne tetigeritis. Esa.lij. Sup quibꝫ verbis dicat Augu. Hoc est inde exire z īmundū nō tangere. voluntate nō ꝟsentire.z ore nō peccare.xxiij.q iij.recedite. Nam fm re.iu.in vi. Qui tacet ꝟsentire videt.cū.ſ.potest.z debet reprehēdere. Dic tū minoꝛi pena ꝟstringit q̄ peccās.

¶ Explm.x. De impio volūtatis.

Demū videndū est de actibꝫ impatis a voluntate. Ubi primo sciendū.q impare est actus rōis ꝓsupposito tamē actu volūtatis fm bea. Tho. prima scde.q.xvij. Unde et pbs dicit.q apperitiuū obedit rōni ex quo sequit q rationis ē impare. Est aūt actus rationis impare essentialr Impans enī ordinat eū cui impar ad aliquid agenduꝫ intimādo vel denunciādo. Sic ergo ordinare p modum cuiusdā intimatiōis est rationis. Sed ratio potest aliq̄d intimare dupliciter. Uno mō absolute. que quidē intimatio exprimit p verbū indicatiui modi. Sicut si aliqs alicui dicat hoc tibi faciendū est. Scdo modo ratio intimat aliquid alicui mouēdo ipm ad hoc. Et talis intimatio exprimit p verbū impatiui modi. puta cū alicui dicitur. Fac hoc. primū aūt mouēs in viribꝫ anime ad exercitium actus est volūtas. vt supra dictū est. Luꝫ igitur secundū mouens nō moueat nisi in virtute primi mouentis. sequit q ipm quod ratio mouet imperādo fit ex virtute voluntatis. Unde relinquit q impare sit actus rationis ꝓsupposito actu volūtatis. in cuiꝰ virtute ratō mouet per imperiū ad exercitium actus ¶ Et nota fm bea. Tho. vbi supra. q radix libertatis est volūtas sicut subiectū. Sed ratio sicut causa est libertatis. ¶ Et hoc eni voluntas potest libere ad diuersa ferri. quia ratio potest habere diuersas ꝯceptiones boni. Et ideo philosophi dixerūt liberū arbitriū q est libez de ratione iudicium. quasi ratio sit causa libertatis. Et his sequit q impare proprie nō ꝯuenit brutis. Nā nihil aliud est imperare vt dictū est q̄ ordinare aliquē ad aliud agendū. Ordinare aūt est actus ꝓprius rationis qua carēt aīalia bruta. Et q̄uis ꝑ imperiū fiat impetus ad opus. nō tn ꝑ hoc bruta dici possunt habere imperiū. q2 habēt imperiū ad opus.nā hoīes faciunt imperiū ad opus ꝑ ordinationē rationis. vñ in eis talis impetus habet rationē impij. Sed bruta hoc faciunt ex instinctu nature. quia stati apperitus eoꝝ apprehēso ꝯuenienti vel incōueniēti. naturaliter mouent ad ꝓsecutionē vel fugā.

Impiū ꝓcedit vsum .§. I.

Impium ꝓcedit vsū

et est vnus actus tantū. Hoc sic ꝓbat bea. Tho. vbi supra. arti.iij. Usus eius qō est ad finē fm quod est in ratione referente ipm in finē precedit electionē vt supradictum est. Uñ multomagis precedit imperiū. Sz vsus eius quod est ad finē fm q subdit potentie executiue. sequit imperiū. eo q vsus vtentis mouetur est cū actu eiꝰ quo quis vtit. Nō enim vtit aliquis baculo anteqū alio quo modo operet ꝑ baculū. Imperiū aūt non est simul cū actu eius cui imperat. Sed naturaliter ꝓprius est imperium q̄ imperio obediat. et aliquādo etiā est ꝓprius tē pore. Et sic patet q imperiū est ꝓprius q̄ vsus. Uñ Damas. dicit. q impetus ad opus qō fit per imperiū precedit vsum. ¶ Post determinationē enī ꝟsiū que est iudiciū rationis volūtas eligit. z post electionē ratio imperat ei ꝑ quod agendū est qō eligit z tūc demū voluntas alicuiꝰ incipit vti exequēdo imperiū rationis. q̄uq̄ quidem volūtas alterius cū aliquis impat alteri. quādoq̄ aūt volūtas ipsius impantis cū aliquis impat sibi ipsi. ¶ Est aūt impium vnus actus cū actu imperato. Nihil enī prohibet vt dicit. b. Tho. vbi supra. ar.iij. aliqua esse fm quid multa. z fm quid vnū. Sicut aūt in genere rerū naturaliū. aliq̄ totū componit ex materia et forma. vt homo ex anima z corpore qui est vnuꝫ ens naturale licet habeat multitudinē partiū. Ita etiā i humanis actibꝫ actus inferioris potētie materialiter se habet ad actū superioris inq̄tum inferioꝛ potētia agit in virtute superioris mouentis ipsam. Formaliter se habꝫ ad actum instrumenti. Et sic ꝓz q imperiū z actus imperatus sunt vnus actus humanꝰ sicut quoddā totū. sed est multa fm partes. Quādo enī vna potētia est mouens alterā. tunc actus earum sunt quodāmodo vnus. Nam idem est actus mouentis z moti fm pbm.

Impium est vnus actus cuꝫ imperato

Extendit aūt istud .§. II.

imperiū ad actum volūtatis. ad actū rationis. ad actum apperitus sensitiue. z ad mēbra corporis. Nō autem ad actus anime vegetabilis. Et de singulis hoꝝ videndū. ¶ Et nota q actus voluntatis sit impatus ꝓbat sic. D. Tho. vbi. s. arti. v. Omne qō est in potestate nra subiacet impio nostro. Sed actus voluntatis sunt maxime in potestate nostra. Nā omnes actus nostri intantū dicunt esse in potestate nostra. inq̄tum sunt voluntarij. Uñ sequit q actus voluntatis imperent a nobis. Ꝑz idem etiā ex hoc. quia vt dictū est. imperiū nihil aliud est q̄ actus rōnis ordinātis cū quadā moꝛōne ad aliquid agendū. Manifestū est aūt q ratio potest ordinare de actu voluntatis. Sicut enī potest iudicare q bonū est aliquid velle. ita potest ordinare in opando q homo velit. Et sic patet q actus volūtatis potest esse impatus. Et vt dicit Augu. cū animus ꝓfecte impat sibi vt velit. tunc iam vult. Sed q aliquādo impet z nō velit hoc contingit ex hoc q nō ꝓfecte impat. Impfectū aūt imperiuꝫ cōtingit ex hoc q ratio ex diuersis pribꝫ mouet ad imperandū vel nō impandū. Unde fluctuat inter duo z non perfecte impat. ¶ Itē sicut in mēbris corpalibꝫ q̄libet membrū operatur nō sibi soli sed toti corpori. sicut oculus videt toti corpi. ita in potētijs aīe. Nā intellectus intelli-

Actꝰ voluntatis ē impatus.

git nō solum sibi sed omnib⁹ potentijs. z volūtas vult nō solū sibi sed omnib⁹ potētijs. z ita homo impat sibi actū voluntaris. ⁊ꝯtum est intelligēs z volens. ¶ Jtez cū impium sit actus rōnis ille actus impak qui subdit rationi primus autē volūtaj actus nō est ex ordinatione rationis sed ex instinctu supioris cause. et ideo nō oportet q̄ eak in infinitū. ¶ Jmpatur etiā actus rationis. Dicē enī Damas. q̄ homo libero arbitrio exquirit. scrutak. iudicat z disponit. Et hi sunt actus rōnis. Pro cuius declaratione dicit brūs Tho. vbi supra arti. vj. q̄ quia ratio supra seipsam reflectit sicut ordinat de actib⁹ aliarū potentiaj. ita etiā ordinare potest de actu suo. Unde et actus suus potest etiā esse impatus. ¶ Sed attendendum q̄ actus rōnis potest considerari tripliciter. Uno modo ⁊ꝯtū ad exercitiū actus. z sic actus rōnis semper imperari potest. sicut cū indicit alicui q̄ intrēdat z ratōe vtatur. Alio mō ⁊ꝯtū ad obiectū respectu cui⁹ duo act⁹ rationis attendunk. Primo quidē vt ventarē circa aliq̄d apprehēdat. z hoc nō est in potestate nostra. Hoc enī cōtingit p̄ virtutē alicui⁹ luminis naturalis vel supnaturalis. Et ideo ⁊ꝯtum ad hoc actus rōnis nō est in potestate nostra nec imperari potest. Alius aūt actus rōnis est dū b⁹ is que apprehēdit assentit. Si igit sint talia apprehensa quib⁹ naturalr intellectus assentiat. sicut p̄ma principia. assensus talū vel dissensus nō est in potestate nostra. sed in ordine nature. z ideo p̄prie loquendo nec imperio subiacēt. Sūt aūt quedā alia apprehensa q̄ ita nō ꝓuincunt intellectū. quin possit dissentire vel assentire. vel saltē assensum vel dissensum. suspendere propter aliquā causam. Et in talib⁹ assensus ipe z dissensus in potestate nostra cadit z sub imperio est. ¶ Jmpak etiaz appetitus sensitiu⁹ z subiacet imperio rationis sed nō totaliter. Nō sic declarat. b. Tho. vbi ē. arti. vij. Appetitus sensitiuus in hoc differt ab appetitu intellectiuo q̄ dicit voluntas. q̄ appetitus sensitiu⁹ est virtus organi corporalis. nō autē voluntas. Omnis aūt actus virtutis vtentis organo corporali dependet nō solum ex potētia anime. sed etiā ex corporalis organi dispositiōe. Sic visio ex potentia visiua z qualitate oculi per quā iuuak vel impedit. Unde actus appetitus sensitiui nō solum dependet ex vi appetitiua. sed etiā ex dispositiōe corporis. Illud aūt quod est ex parte potētie anime sequit apprehensionē. Apprehensio aūt imaginatiōis cū sit particularis. regulak ad apprehensionē rationis que est vniuersalis. sicut virtus activa particularis. a virtute activa vniuersali. Et ideo ex ista parte actus appetit⁹ sensitiui subiacet rōnis imperio. Qualitas autē z dispositio corporalis nō subiacet impio rōnis. z ideo ex hac parte impedit ne appetitus sensitiui motus subdak totaliter imperio rōnis. ¶ Cōtingit etiā quādoq̄. q̄ motus appetitus sensitiui subito concitak ad apprehensionē imaginatiōis vel sensus. z tūc ille motus est p̄ter imperium rationis. ⁊ꝯtus quis potuisset impediri a rōne si p̄uidisset. Unde et pbs dicit in primo politice q̄ ratio p̄cest ꝯcupiscibili z irascibili nō principatu dispositio⁹ qui est ad liberos qui nō totaliter subdunt imperio. Et p̄pter h̄ dic Aplus Roma. vij. Nō enī quod volo bonū hoc ago. q̄. s. vult nō cōcupiscere. z tamē ꝯcupiscit. Saltē quo ad primos motus. qō ꝓuenit ex dispositiōe corpis p quā impeditur appetitus sensitiu⁹. ne totaliter imperiū rationis sequak. Contingit etiā hoc p̄pter subitum motum ꝯcupiscentie.

¶ Actus rōis etiā imperak.

¶ Actus rōis considerat. tripliciter.

Appetit⁹ sensitiuus subiacet imperio rōis

Vegetatiue potentie nō subiacet imperio rationis.

¶ Actus aūt aīe vegetabilis vt digestio. formatio corporis p generationē z hmōi. nullo modo subiūciunk imperio rationis. Nō sic ꝓbat. b. Tho. vbi supra. arti. viij. Ratio imperat p modū apprehensiue virtutis. Cū aūt omne agens aliquo modo appetat finē. appetitus naturalis non sequit aliquā apprehensionē sicut appetit⁹ animal aut intellectiu⁹. Et ideo illi actus qui procedunt ab appetitu aīali vel intellectiuo possunt a rōne imperari. Non aūt illi qui procedunt ab appetitu naturali. hmōi aūt sūt actus aīe vegetabilis. Unde Greg. nicenus dicit. q̄ vocatur naturale quod est generatiuū z nutritiuū. z hmōi nō ꝓsuadet a ratione. ¶ Jmperio rationis mouent membra corpis ad actus suos nisi cor z membrū genitale. Nō sic declarat bea. Tho. vbi supra. arti. ix. Membra corpis sunt organa quedā potentiaj anime. Unde eo modo quo se habēt potētie aīe ad hoc q̄ obediāt rōni. hoc mō se habēt z membra corpis. Quia igit vires sensitiue subdunt imperio rōnis nō aūt vires naturales. Ideo oēs motus membroj que mouent a potētijs sensitiuis subdunt imperio rōnis. Motus aūt membroj qui ꝓsequunt vires naturales nō subdunt imperio rōnis. ¶ Et nota q̄ sicut in his que ad intellectū z voluntatē ꝓtinent. ꝓmus inuenit id quod est fm naturā ex quo alia deriuāt sicut a cognitiōe principioj naturalr noroj cognitio ꝯclusionum. z a volūtate finis naturalr desiderati. deriuat electio coj q̄ sunt ad finē. Jta in motib⁹ corpalib⁹ principium est fm naturā. principiū aūt corpalis mot⁹ est a motu cordis. vñ motus cordis corpalis est fm naturā non fm voluntatē. Unī Grego. nicenus dicit. q̄ sicut generatiuū z nutritiuū nō obedit rōni. ita nec pulsatiuū qō est vitale. Pulsatiuū aūt appellat motū cordis qui manifestak per venas pulsatiles. ¶ De membro genitali dicit Augu. in. xij. de ciuita. dei. q̄ hoc membrū nō obediat rationi. q̄ motus in eo insurgūt etiā nolente homīe. est ex pena peccati. vt. s. aīa sue inobediētie ad deū penā patiatur. p quod peccatū originale ad posteros trāsmittitur. Sed pbs in libro de causa mot⁹ animaliū assignat causam naturalē. q̄ ista duo membra. s. cor z pudendū. non subiacēt imperio rōis. ex eo videlz. q̄ vtrūq̄ horū est quasi quoddā aīal separatum ⁊ꝯtum est principiū vite. Principiū aūt est virtute totū. Cor enī principiū est sensuus. Et ex membro genitali exit virtus seminalis. q̄ est virtute totū aīal. z ideo habēt p̄prios motus naturalr. q̄ principia oportet esse naturalia. vt dictū est supra.

Da imperiū tuū .S.III.

puero tuo. Ps⁹. Loquit ꝓphera ad dominū oās. Et potest intelligi de triplici imperio. Ps⁹

¶ Primū est imperiū diuinale z reuerendū.

¶ Scōm est imperiū regale z discernendū.

¶ Tertiū est imperiū internale z custodiendū.

Primū imperiū absolute est dñi dei cui subiacēt omnia Unī Mardocheus in oratiōe dicebat Hester. xiij. Domine deus oīpotens in ditiōe tua cūcta sūt posita. z non est qui possit resistere volūtati tue. z Aug. Nihil in mundo fit q̄ de illa aula celestis z eterni imperatoris nō egrediat. operatiue. s. vl perm issiue. Nec tamē aliquid mali permitteret euenire in vniuerso. nisi ex illo malo omnipotentia z bonitas sua eliceret maius bonū. Sicut ex crudelitate tyrannoꝝ z rabie infideliū elicita est patientia et coronatio martyrū. Et ex errore hereticoꝝ doctrina radiosa doctoꝝ. Ante aūt ꝯ deus ipse carni nře esset vnitus multū rigide exercebat imperiū. tanq̄ spiritus qui est aduersus carnem ipsi⁹ non parcens. Non permanebit inquit spiritus meus in homine ineternum quia caro est. Genes. vj. Unde et diluuio deleuit omnem carnē exceptis reseruatis in archa. Sodomitas in igne consumpsit. Jsraelitas prostrauit in heremo. Judeos in babilonia captiuauit. Propter quod dicebatur deus vlciscens dominus et habens furorem vlciscens dominus in hostes suos. et irascens inimicis suis. Naum. j. Sed postq̄ vnitus est carni nostre per incarnationem ex his que passus est. didicit compati infirmitatibus

Deus

Rōis p̄ceptiū mouet membra corpis.

nostris. Et hoc est quod prophera perit cū dicit. Da imperiū puero tuo. Hoc est petere incarnari: vt ipse mīs incarnatus agat z clemētius ergo genus hūanū. Nam subito ab initio sue cōceptionis datū est sibi impiū vni uersi. vt in nōie eius oīne genu flectat. Multiplicabit eius impiū inquit Esaias. ix. capło. de ipso xpo loquēs puero nato in mūdo. Et ipse post resurrectoem dixit di sapulis. Data est mihi oīs potestas in celo z in terra. Marb. vlt. Non q tūc fuerit sibi data de nouo: iz tūc cepit mānifestari data: vt dicit magister in. iiij. Sniaz.

De impe/rio impe/riali.

¶ Quantū ad secundū imperiū large sumpto isto vocabulo: importat quoddā dominiū quod quis habet super aliquē vel aliquos: ex quo potest ipsis aliquid imperare seu pāpere z illi tenētur obedire. Et sic pater habet imperiū sup filios: vt ei in licitis debeant obedire. Unde dicit Deutero xxi. Si genuerit homo filium cōtumacē et proteruū. qui nō audiat patris vel mātis imperium. z cohercitus obedire contempserit. accusatus ab eis senioribus ciuitatis. de sua inobedientia z inordinata vita lapidari iubet a populo. Sic z marītus imperiuz habet sup vxorē: precipue circa gubernationē domus. Et ideo quia vasthi regina vxor Assueri regis a rege vocata noluit venire ad cōuiuiū suum. de cōsilio sapientū suoz repudiata fuit: z regno priuata. qui hoc consulerunt ista de causa: ne cōiuges persarū arcq medorum parumpēderent imperia maritorum. Hester. i. Domini quoq temporales sibi subditis imperant. Juxta illud Prouerbioz. viij. Per me reges imperāt. Et multo magis reges in regnis suis. Unde dixerūt decem tribus roboam filio Salomonis: regnū suscipienti post mortē patris. Imminue de regno patris tui durissimo et iugo grauissimo quod imposuit nobis: z seruiemus tibi. iij. Regū. xij. Sacerdos quoq impiū dicit hēre sup oues sibi cōmissas: z ille tenent obtemperare in his que pertinent ad salutē fidelīū: seu ad necessaria ad salutem. alīs mortē anime incurrerēt. Dicitur enim Deuto. xvij. a domino. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio: morietur ille homo. Apostolus quoq Tytum discipulū suum episcopū admonet dicens. Argue cū omni imperio. i. auctoritate ostēsa z rigiditate. Quāuis enī vt dicit Seneca melius impat q remissius imperat Hoc uerū est cooperando nimiā seueritatē quā cōmunit rebant tura diuina z hūana. z natura ipsa male tolerat. Propter q dicit Crisost. Melius est. i. minus malus habere deo reddere rōnē de nimia misericordia q̄ de nimia seueritate. xxvi. q. vj. Alligant. Nimia tū remissio z multum excessiua nimis solet nocere subditis. propter q dicitur Eccl. xlij. Melior est iniquitas viri q̄ mulier benefaciens. Que auctoritas a q̄busdā sic exponit. Melior est seueritas prelati. z si cū aliquali excessu q̄ nimia mollicies z remissio: ex qua subditis benefacere videat

¶ Uerū ex his imperijs nullus appellari consueuit imperator: nisi ille qui tenet monarchiā mūdi. z post oīb⁹ in rpalibus. Uñ Piero. In apīb⁹ princeps vn⁹ est Graues vnam sequūtur ordine iteratio. Imperator vn⁹. vij. q. i. in apibus. Talis dignitas imperialis primo videt fuisse in gente assyrioz vt in Nabuchodonosor Assuero. Deiu de in medis et persis sub Cyro z dario z q̄busdā alijs. Extinde in grecis sub Alexan. magno. Demū in romanis quoq primus imperator Julius cesar fuit. Et sub eius successore Octauiano natus est christus. Et sub Tyberio baptizatus z crucifixus. vt pz Luc. iij. Sed considerans prophera q imperatores et quicūq rectores q nō sunt serui dei: quales sunt infideles oēs mīta mala oppressiones: psecutiones. cruciatus z occisiones inferūt seruis dei vt pater de imperatorib⁹ infidelib⁹ Dyocleciano Maximiano Decio Nerone z alijs paganis. Juliano apostata. Constātino hereticō: z alijs plurimis. ideo petit psalmista imperiū suū. id est dignitatē siue imperialē siue regalem siue qualēcunq̄ psidentiā dari puero suo. i. suo. Usitatū est enī in scptura suū vocare puerū. vt illō Marb. viij. Puer meus iacet in domo gallie⁹. quē Lucas euāgelista appellat suū. Imperiū aūt z q̄cunq̄ planū dicit imperiū dei. Quia vt dicit apīs ad Ro. xiij. Omīs potestas a dño deo. Et Dan. vij. Sciant homines quia dominatur excelsus in regno hominū. et cuicunq̄ voluerit dabit illud. Et aug⁹. in de ciui. dei. Prouidentia diuina regna cōstituūtur humana. Exaudita fuit oratio prophete pdicta. scz da imperiū puero tuo. quando Constātin⁹ imperator factus est xpian⁹ z suus dei. Ex quo facto ecclesia dei fuit mirabiliter exaltata in temporalibus et spiritualibus.

Est autē alia dignitas in ecclia seu in orbe q̄ antecedit dignitatē imperialez videlicz papatus. Quāuis enī vtraq̄ dignitas pncipium habuerit a xpo summo pōtifice z summo imperatore vt dicit dist. x. Quoniā idē mediator. Non tū ex quo se habent z de pari iste dignitates. sed subalternatim ita q̄ imperator sit sub papa. Qđ oñdit rōne: sic itur. Ratiōe q̄dē: qz vt dicit phs. xij. metha. Entia nolūt male disponi. Male aūt vt min⁹ bene disponerē turi si mēbra ecclie seu fideles q̄ sunt nobilissima entia in mūdo p plures gubernarent ex equo. Nā frequēt quod vni placeret alteri displiceret. Et q̄ vn⁹ statueret alius destrueret. Sic de facto plūs pringit qū euenerūt controuersie inter papā z imperatorē. Non aūt dicendū est imperatorē esse super papam: sicut nec cāro sup spīm. nec temporale sup spūale. Sz papa est sup imperatorē. Undez primo scz Petro dixit xps. Pasce oues meas. Joh. vlt. Et tō si imperator ouis xpi. i. fidelis cē desiderat: oportet vt summo pastori regimīe z impio se subditū fateatur. arg. ad hoc dist. x. Suscitatus. In hmōi signū papa ꝛsignat z ꝛsecrat seu bñdicat imperatorē. Dicē aūt aplus ad Heb. viij. q̄ minor a maiori bñdicit. Insup papa deponit imperatorē cum subest causa. Sicut Innocen⁹ depossuit Fredericū. quod nō posset si maior nō eēt. Par enī in parē nō hz impiū. dist. xxi. Inferior. Transtulit quoq papa impiū de grecis in francos. z de franc⁹ ad alemanos. vt pz dist. lxiij. Adrianus. quo ad pmū z in casu sequenti q̄ ad secundū. Excōmunicat quoq papa imperatorē sicut Innocēti⁹ papa Archadiū imperatorē excōmunicauit. Et ambrosius qui nō erat papa Theodosium magnū imperatorē ab ecclia cū excōicatis excluit. vt dist. x vi. Duo. ¶ Probat z hoc silitudine. Nā z ecclesia multās imitat⁹ inq̄rū potest triūphantē. que sub vno principe gubernatur. s. deo. Sic z decet ecclias pīsentē sub vno pontifice summo regi z gubernari. qui tū non ds imperator: sed summ⁹ pastor seu papa. i. pater patrum vt noverit se nō quasi tyrānū dominari in clero z fideli populo. sed rangq̄ parez omnīū viscerosa amore cūctos diligere. z posse iuuare. Companē etiam be due dignitates soli z lune. papatus soli quod est lumīare maius et imperiū lune q̄ est lumīare min⁹. Sicut ergo luna inferior est z lumē recipit a sole. vt in. c. Solite. de maio. et obe. sic imperator inferior est papa. z lumen sue potestatis suscipit ab eo. ¶ Auctoritate idem pbat. Dicit enī Gelasius papa Anastasio imperatori scribēs Duo quip pe sunt imperator Auguste. quib⁹ pncipaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra pontificū: et regalis potestas in quib⁹ tanto grauius est pond⁹ sacerdotū: q̄nto etiaz pro ipsis regib⁹ in diuino reddituri sunt examine rōnem. dist. xcvi. Duo. Hinc et Amb. in eodē. c. Si sublimitatē episcopalē regū fulgori cōparet et pncipiū. dyademati

Papa est maior imperatore.

longe erit inferius q̄s si plumbi metallū ad auri fulgorē compares. Quippe cū videas regū colla ꝛ pncipū submitti genubꝰ sacerdotū ꝛ exosculata eoꝝ dextera oīnibus eoꝝ credāt se cōmuniri. Item Jobes pa. ad Donatū inqt. Si ipator carbolicꝰ ē filiꝰ est: nō ꝑsul eccie. Nō ad religionē cōpetit discere: ei cōpetit: nō docere. dis. ca. si imperator. Uñ ꝛ ō eccīastic⁹ ꝑsonis ꝛ rebꝰ nō pmet ad eū disponere nisi ꝑsuadēdo ꝛ ꝓsulēdo. arg. ad b. dist. xcvi. bene q̄dē. Si q̄ aūt disposuerit circa ecclīastica. in tātū sunt valida inq̄tū eccl'ia approbauit. vt. xvij. q. uij. Sic⁹ suadēte. ℌ. qui aūt Habet tñ papa vtrūq; gladium. s. tpalem ꝛ spūalē. Spūalē q̄dē vt exercitōis ꝛ bniusmodi. quē vniūsal'r ad oēs exercere valz. Tpalē aūt in terr' eccīe ꝑ suos mīstros exercet. In alijs ār ciuitatī bꝰ vtik in supplemētū defecꝰ: cū ad eū appelak vl' ō alio mō. Et ibꝰ figurā dixit aplꝰ dño. ecce gladij duo hic.

Luce. 22.

Tertiū imperiū. s. in ℌ. V.

De impio internali

ternale: est in quolibet. Est enī volūtas tanq̄ regīa ꝛ imperatiꝛ actuū aliaꝝ potentiaꝝ ꝛ mēbroꝝ corpis. Et in hoc differt hō a brutis: q; dominiū bz actuū suoꝝ qō illa nō bñt. Uñ Seneca. Uis tibi dem magnū impiū. Impera tibi ꝑsi. Et b̄ signak sez exercitiū buiꝰ impij regis

Matt. 8

cū: in eo q̄ dic̄ Centurio xp̄o. Ego. s. hō sub ptāte constitutꝰ sum bñs sub me milites: ꝛ dico huic vade ꝛ vadit. et alio veni ꝛ venit. ꝛ seruo meo fac b̄ ꝛ fac. Ubi innuit impiū volūtatis q̄ est sub diuio impio. sup tripler genꝰ potētie. s. appetitiue cū ōz: dico huic vade ꝛ vadit. Affectus enī volūtatis extendit se ad rē volitā seu amatam Scōo apprehensiue siue interioris siue exterioris. qō notak cū ōz ꝛ alio: veni ꝛ venit. Per b̄ enī ds intelligit cuz silitudo rei venit seu recipit in ipso sensu vel intellectu. Tertio executiue vl' motiue in eo qō ōz seruo meo. fac b̄ et facit. Seruꝰ noster est corpꝰ: in q̄ est vis motiua mēbroꝝ. Et b̄ rūc facit qō sibi impak qñ membra mouet ꝛ operak fm rōem. Uel sic. Dicit ds vade ꝛ vadit. cū resistit temptatiōibus viciorꝝ. Tunc enī recedūt saltē ne dominenk. Dici alio: veni ꝛ venit. cū bonis inspirationib⁹ acquiescit. optans vt veniant ꝛ pmaneāt. Seruꝰ ē corpus qō tunc facit qō sibi dic̄ dñs spiritus. cū castigat et mortificat sc concupiscentijs suis.

¶ Capl'm Undecimū De vsu.

De vsu q; sit actus voluntatis ꝛ diuersis diffinitiōib⁹ eius.

Ubi sciendū q; vsus rei alicuiꝰ fm be. Tho. ꝓma secūde. q. xxi. importat applicationē illius rei ad aliquā

Usus est operationē. Uñ ꝛ opatio ad quā applicamꝰ rem aliquā

actus voluntatis.

dicit vsus eiꝰ. Sic̄ equitare est vsus equi: ꝛ pcutere est vsus baculi. Ad opationē aūt applicamꝰ ꝛ pncipia interiora agendi. s. ipsas potētias aīe vl' mēbra corpis vt intellectū ad intelligendū: ꝛ oculū ad videndū. ꝛ etiā res exteriores sicut baculū ad pcutiendū. Sz māifestuz est q; res exteriores nō applicamꝰ ad aliquā opationem nisi ꝑ pncipia intrinseca q̄ sunt potētie aīe aut bītus. Potentiaꝝ aūt organa sunt membra corpis. Ostensum ē aūt supra q; voluntas est que potentias aīe mouet ad actꝰ suos: ꝛ hoc est applicare eas ad opationē. Uñ māifestū est q; vtī primo ꝛ pncipal'r est voluntatis tanq̄ primi mouētis rōnis tanq̄ dirigentis. Sz aliaꝝ potentiarū tanq̄ exequētiū que cōparank ad voluntatē a qua applicank ad agendū sic̄ instrumēta ad pncipale agens. Actio aūt proprie nō attribuit instrumēto sed principali agenti: sicut edificatio edificatori.

Uti dicit triplicit.

Sed ꝑ maiorē decla ℌ. I.

ratione dic̄ be. Tho. in.). Sniaz dis.). q; vti dicit ꝑ triplr

Uno modo ꝓout nomiat q̄ndā opationē fm quod dicimus vsum alicuiꝰ rei esse bonū vel malū. Et fm b̄ videk diffiniri ab Aug. cum dicit q; vti est aliq̄d assumē in facultatē voluntatis. i. vt vtēs opek de eo q̄ vtitur ad nutū volūtatis. ¶ Scōo mō dicit frequnta opatōis. ꝛ sic vsus est idē q; ꝓsuetudo. Ar fm hoc diffinit Ulcroin⁹ q; vsus est actus de potētia frequnk elicitus. Et Jsidoꝰ Paruū vsum lex ꝛ ratio vincat. dist. xi. c. i. ¶ Tertio modo dicik vti respectu eoꝝ q̄ ordinank ad finem. Et sic sumitur hic cū distinguik contra frui. Et diffinik ab Augustino q; vti est qō in vsum venerit referre ad id quo fruendū est. Ubi notandū q; totū hoc qō dicik id qō in vsum venerit ponik loco vniꝰ dictōis. ꝛ est circūlocutio huiꝰ qō dico vtile qō est obiectū huiꝰ actus vti. Actus autem cōuenienter ꝑ suū obiectum diffinitur. Id autez quod est ad finē inducik ad finē per impium volūtatis. Unde vti est actus, voluntatis que est vniuersalis motor virium fm ordinem ad rationem.

Quibꝰ rebus sit vten. ℌ. II.

dum. dicendū q; vtibilia sunt oēs creature mūdi. Opa nostra: ꝛ pene tempales. q; hec omīa debemꝰ in deum referre: vt in finē. Pro cuiꝰ declaratōe dicit be. Tho. vbi supra: q; quecunq; sunt bona nō habent bonitatez nisi inquātum accedūt ad similitudinē bonitatis diuīe. Uñ oportet q; cum bonitas sit ratio dilectionis ꝛ desideriū q; omīa amenk in ordine ad bonitatē primā. id est diuinam. Omne aūt qō bonū est a deo est. vnde que ab ipso nō sunt nec q̄rēda sunt. nec vtendū est eis. Uñ nullo pctō vtendū est: q; pctm̄ nō ē a deo. Pena aūt a deo est. ꝛ ideo ea vtendū est. ꝛ ordinandū in finē fm qō promouet meritū bomīs: ducens eū in considerationē proprie infirmitatis: ꝛ fm qō purgat pctā. Similr et res mundi: quia ab ipso sunt eis vtendū est. vel inquantū conferūt ad dei cognitionē: oñdentes eius magnitudinem. vel sunt in subsidiū vite nostre ordinate. in deum

¶ Quod enī dicunk creature esse facte in odiū ꝛ musicā pedibus insipiētū. hoc est ex parte hominis inquātum aburatur eis: sistendo in eis vt in fine: ꝛ nō ex parte ipsaꝝ creaturaꝝ. Similter opera nostra que mala sunt ab ipso sunt: ꝛ ꝓter ipsum facienda: nō q; quālibet opationē oporteat semp actualiter referre in deum sed sufficit q; habitualr ꝓstituat finē i deo sue volūtatis.

Usus aūt nō solum. ℌ. III.

est in via sed etiā in patria quo ad quedam. Pro cuiꝰ declaratiōe dicit brūs Tho. vbi supra q; vsus cū sit coꝝ am aliqz que sunt ad finē quedā sunt ꝓtingentia finē ꝛ induden est in patria ipm̄. Et hec sunt q̄ nō repugnt pfectioni finis: sicut materia dispositiones materie manēt cū forma substantiali. Et talium erit vsus in patria. Sicut pfectōes naturales. ꝛ septem dona spūs sancti. ꝛ alia q̄ ex sua rōne impfectōez nō ducūt. Quedā aūt sunt ad finē sicut distātia a fine: vt motus ꝛ hmōi. ꝛ istis ꝓter suā impfectōez nō cōpatitur finis. Et hoz nō erit vsus in patria. sic̄ pene actꝰ fidei. spei. abi. ꝛ hmōi. ¶ Differt autem vsus dei in rebꝰ creatis: et ab vsu nostro in duobꝰ. Pro q; de vsuz suū quo vtik rebꝰ refert ad bonitatē suā. Nos aūt nō ad bonitatē nrām sz ipsiꝰ. Scōo. q; nos referimꝰ vsum nrm quo opamur circa creaturas ad vtilitatē nrām. Ipe vo nō ad vtilitatē suā sed nrām. Primū oñdit mgr. dist.). in opib⁹ misēdie creationis ꝛ iusticie. ¶ Usus electionis sequit: et p̄cedit executionē opis. vnde Damasceꝰ dicit q; post electionē impetū facit ad opationē: et postea vtitur. Ipsam enī executiōem operis precedit motio: qua voluntas mouet ad exequēdum: sequitur autez electionem. Et sic cū vsus gīneat ad predictam motionem

Usus sit electionis

voluntatis est mediū inter electionē 7 executiōem q̄ exercitio ptinet ad imptū vt dicēt in seq̄nti ca. ¶ Pro huius declaratiōe dicit brūs Tho. in ꝓma scōe. q. xvi. ar. uij. q volūtas habet duplicē habitudinē ad volitū Una ꝑm q volitū est q̄dāmodo in volēte p q̄ndā proportionē ad volitū. vndeꝛ res q̄ sunt naturaliꝛ ꝓportiōate ad aliquē finē: dicūt nāliter appetere illū finē. Sz sic hꝫe finē est impfecte hꝫe ipm. Scōa habitudo volūtatis ad volitū est vt hāat ipm finē realiter. et hoc est pfecte habere ipm. Volitū aūt nō solū est finis. sed etiā id qō est ad finē. Ultimū aūt qō ptinet ad ꝓmā habitudinē volūtatis respectu eiꝰ qō ē ad finē est electio. Ibi enī cōplet ꝓportio volūtatis vt pfecte velit id qō est ad finē. sed vsus iam ptinet ad scōam habitudinē volūtatis q̄ rēdit ad ꝓsequendū rem volitam. Et sic ptz q vsus sequit electionē. Si tñ accipiat vsus ꝑm q voluntas vtitur potentia executiua mouēdo ipam. Sz quia volūtas etiā quodāmodo rōem mouet 7 vtitur ea. pōt intelligi vsus eius q est ad finē. ꝑm q est in ꝓsideratiōe rōnis referēdi ipm in finē. 7 ꝺ mō vsus ꝓcedit electiōem. Item sciendū scōm Tho. vbi. s. q electio ꝓcedit vsuꝫ si referant ad idem. Nihil aūt pbibet q vsus vnius ꝓcedit electiōem alteriꝰ. 7 qr actus volūtatis reflectunt supra seipos. In q̄libz actu volūtatis pōt accipi 7 ꝓsensus 7 electio 7 vsus. vt si dicatur q volūtas ꝓsentit se eligere: 7 ꝓsentit se ꝓsentire et vtit se ad ꝓsentiendū 7 eligendū. vt semp isti actus ordinari ad id qō est ꝑfectus ptes sint priores.

¶ Capl'm. xij. De bonitate et malicia ipsorum humanorum actuum.

De bonitate vel malicia humanoꝝ actuum.

Ubi ꝓmo sciendum q licz omīs actio inq̄ntum actio sit bona. scz alia mala. Unū rps Job. iij. Vis q male agit odit lucē. Et matth. vij. Arboꝛ mala fructꝰ malos facit. ¶ Pro cuius declaratione dicit be. Tho. ꝓma scōe. q. xviij. arti. i. q de bono 7 malo in actiōibus oꝑtz loqui sic de bono 7 malo in rebus. eo q vnaq̄q res talē oparionē ꝓducit q̄lis ē ipa In rebus aūt vnūquodq; tm habet de bono q̄tū hz de esse. bonū enī 7 ens ꝓuertūtur. Solus aūt deꝰ hz totaz plenitudinē sui esse ꝑm aliquid vnū 7 simpliciter. Unaquaq; aūt res alia hz plenitudiez essendi sibi ꝓueniētē ꝑm diuersa. Unū in aliq̄bus ptingit q q̄tū ad aliq̄d hñt esse et tñ q̄tū ad plēitudiez essendi sibi ꝓueniētē deficit eis aliq̄d. Sicut ad plenitudinē esse humani requirit q sit quoddā cōpositū ex aīa 7 corpe: hñs oīs potētias 7 instrumēta cognitiōis 7 motus. Unde si aliquid horum deficiat alicui hoī: deficit ei aliq̄d de plenitudie sui esse. Quātū igit hz de esse tm habet de bonitate. Inq̄ntum vero ei aliq̄d deficit de plenitudie essendi intm deficit a bonitate 7 dicit malū. Sicut bō cecus hz ō bonitate q viuit. 7 malū est ei q caret visu. Si vero nihil haberet de entitate vl bonitate: neq; bonū neq; malum dici posset. Sic igit omis actio inq̄ntū habz aliq̄d de esse intantū habet de bonitate. Inq̄ntum ꝯo ei aliq̄d deficit de plenitudie essendi que debet actioni humāe. intm deficit a bonitate: 7 sic dicit mala. puta si deficiat ei vel determinata quātitas ꝑm rōem: vel debitꝰ locus vel aliq̄d huiusmodi. ¶ Et quod Dyonisius dicit q malum nō agit nisi in virtute boni. Uerum est sed bonum illud est deficiēs. Si enim nihil esset ibi de bono. nō esset ens neq; agere posset. Si nō esset deficiens nō esset malus. Unde 7 actio mala est q̄ddā bonū deficiens. q̄ scōm quid est bonū simpliciter aut malū. Item adulteriū qō est quedā actio: nō soluz ꝓportat cōmixtionē maris 7 femine. Unū quādoq; sequit generatio q̄ bonū est: sed etiam talem actionem inquātum caret ordine rationis. et ꝑm hoc est mala actio.

Duplicē habitudinez hz volūtas ad vo rum.

Differūt in genere nature: nō tñ in genere moris: sed aliq̄ bona 7 re 7 bo tas mo

Actio hūana habet

§. I.

bonitatē vel malicia ex obiecto. Unū Osee. ix. dr de peccatoribus. Facti sunt abominabiles sicut ea que dilexerūt. Fit aūt hō abominabil' p malicia sue actōis. Pro cuius declaratiōe dic be. Tho. vbi supra. ar. ij. q bonū 7 malū actionis sicut aliaꝝ rez. attēdit ex plenitudie essendi vl defectu ipsius. Primū aūt qō ad plenitudinē essendi ptinere videt: est id quod dat rei spēm. Sicut autē res naturales hz spēm ex sua forma. ita actio habet speciez ex obiecto: sicut 7 motus ex termio. 7 tō sicut ꝑma bōitas rei naturalis attendit ex sua forma que dat ei spēm. ita et ꝑma bonitas actus moralis attēditur ex obiecto conuenienti. Unū etiam a q̄busdā appellat bonum ex genere puta vti re sua. Et sicut in rebus naturalibus primū malum est si res generata nō consequit formam specificaz. puta si nō generet homo sed aliq̄d loco hominis. Ita primū malum in actiōibus moralibus est qō est ex obiecto. sicut accipe aliena. Et dicit malū ex genere. genere ꝓ specie acceptoꝛ: eo modo loquēdo quo quis genus hūanum humanā spēm. ¶ Ubi etiam sciendū q obiectum actionis nō est materia ex qua: sed materia circa quam et habet quodāmodo rationem forme inq̄ntum dat speciem. Item licz res exteriores circa quas sunt actiones humāe in se sint bone: tamē inquātum considerātur vt obiecta actionū talium cū nō habent debitā ꝓportionē ad hāc vel illam determinataz actōem: nō habent rationem boni. Et quia similes habit similes actus reddūt vt dicit philosophus in. ij. ethicoꝝ. Sicut hītus bonꝰ et malꝰ differunt specie: vt prodigalitas 7 liberalitas. Ita et actus bonus 7 malus differūt specie. Quia enī differētie per se diuersificāt speciem cū differētia boni 7 mali circa obiectū cōsiderata. comparet per se ad rationem. scz ꝑm q obiectuz est ei cōueniēs vl nō ꝓueniens. dicūtur enī actus humani vl moꝛales ꝑm q sunt a ratione. Ideo bonum et malum diuersificāt speciē in actibus moralibus. Sicut etiā in naturalibus bonum q̄ est scōm naturam: et quod est cōtra naturā: vt corpus viuum et corpus mortuū diuersificant speciē nature. Ita in moralibus quod est scōm rationem vt bonus. 7 quod contra rōem vt malū. diuersificant speciem moris ꝑm beatus Tho. vbi supra. arti. v. ¶ Actio humana habet bonitatē vel malicia ex circūstantia 7 aliquādo specie. Pro cuius declaratiōe dicit brūs Tho. vbi. s. arti. iij. q in rebus naturalibus nō inuenit toto plenitudo que debetur rei ex forma speciali que dat spēm. sed multuz superaddit ex superuenientibus accidentibus sicut in homine ex figura 7 colore 7 aliis huiusmōi. quorum si aliquid desit ad decentē habitudinē: consequit malū. Ita est etiam in actione. Nam plenitudo bonitatis non tota consistit in sua specie. sed aliquid additur ei ex his que aduenīūt ratiōi accidentia quedā. 7 hec sunt circunstantie debite. Unde si aliquid desit quod ptineat ad circūstantias debitas erit actio mala. Sunt autem circūstātie extra actōem inquātuz nō sunt de essentia eiꝰ. tamē sunt in ipsa velut q̄dam accidētia eius sicut accidentia que sunt in substātijs naturalibus. Et sunt hmōi circunstantie vt accidētia per se seu ꝓpria. et ideo ꝓsiderantur in doctrina moꝝ. sicut vnaquaq; arte considerant accidentia ꝓpria. ¶ Et nota diligēter q tūc circūstantia nō solū auget malitiā in actu malo. sed etiaz mutat speciem illius actus: quādo videlicet ꝓsideratur illa circūstantia vt principalis conditio obiecti actionis. habēs specialem repugnātiam: 7 vt ꝓtrariā ordini rationis. puta ratio cōsideret vl ordinat seu cōsiderare potest et

Bonitas et malicia actuū ar rēditur ex obiecto.

Obiectū actōis est mā ca quam.

Ex circūstantijs.

ordinare z si nō facit banc ꝯsiderationē vl ordinatōem nō esse iniurīā faciendā loco sacro. Tollere ḡ alienuz de loco sacro addit specialē repugnantīā ad ordinē rōnis. Et sic circūstantia murat spēm: vt dic̄ be. Tho. vbi supra. ꝙ. Et tūc nō remanet in rōne circūstātie ī genere moris: cū dat spēm actui. qz ꝯsiderak vt q̄dā cōditio principalis obiecti. z q̄si q̄dā specifica differētia ſz ī genere naturē illi⁹ actiōis. Non est aūt ꝙueniēs q⁹ vn⁹ actus moralis sit in plib⁹ spēb⁹ moꝛ etiā disparatꝛ. Cū aūt circūstantia nō respicit ordinē rōnis in bono vl in malo q se sed p̄suppositā alia circūstātia a q̄ actus moral⁹ hz spēm boni vel mali. Sicut tollere aliq̄d in magna quātitate vel parua. nō respicit ordinē rōnis in bono vl in malo: nisi p̄supposita alia ꝯditione p quā actus hz maliciam puta hoc qđ ē esse alienū qđ repugnat rationi. z ideo ꝺ nō mutat spēm peccati sed aggrauat.

Actio hūana habet .ℌ.II.

Ex fine. bonitatē z malicīā p̄cipue ex fine. Unꝺ Boetius Cui⁹ finis bon⁹ est z ipm bonū. z cui⁹ finis malus z ipm q̄z malū. ℙro cui⁹ declaratōe dic̄ be. Tho. vbi. s. art. iiij. Qđ eadē dispositio reꝛ in bonitate z inesse est. Sunt enī quedā quoꝛ ee ex alio nō depender: z in bis sufficit ꝯsiderare eoꝛ ee absolute. Quedā ꝯo sunt q̄ꝛ esse depēdet ab alio. vnđ oportet q⁹ ꝯsiderenk p cōparationē ad cām a q̄ dependēt: sicut aūt esse rei depēdet ab agente z forma. ita z a fine dependet bonitas. Unꝺ in p̄sonis diuinis q̄ nō hūt bonitatē depēdentē ab alio. nō ꝯsideratur aliq̄ rō bonitatis ex fine. Actiōes hūane z alia q̄ꝛ bonitas dependet ab alio. hūt rōnē bonitatis ex fine a q̄ dependent: p̄ter bonitatē absolutā q̄ in eis existit. Sic igitur in actione hūana q̄druplex bonitas ꝯsiderari pōt. Una ſz fm gen⁹. pur. l. est actio: qz inq̄ntū hz de actiōe in entitate tm hz de bonitate. Alia ꝯo bonitas est fm spēm q̄ accipik fm obiectū ꝙueniēs. Tertia q̄ accipitur fm circūstantias q̄si accidentia q̄daz. Quarta fm finē quasi fm hītudinē ad cām bonitatis. Et cū Dyonisi⁹ dicat. Nullus ad malū respiciens opat. Sciendū q⁹ bonū ad qđ respiciēs opak nō est semp verꝛ bonū. ſz aliq̄n apparēs bonū z nō verꝛ. z tūc seq̄tur actio mala. Nihil etiā p̄hibet in vna actione adesse vnā dictaꝛ bonitatuz et deesse aliā. Non est aūt actio bona simpl⁹ nisi assint oēs p̄dicte bonitates. Item fm be. Tho. vbi. s. ar. vi. Ex fine diuersificak etiā spēs actus hūani. Unde sic declarat. Actus dicunk humani inq̄ntū sicut volūtarij. In actu aūt volūtario inuenik duplex actus. l. act⁹ interior voluntatis z actus exterior. z vterq; coꝛ actuū hz suum obiectū. Finis aūt p̄prie est obiectū actus interioꝛis volūtarij. Idem aūt circa qđ est actio exterioꝛ est obiectū ei⁹. Sicut ḡ actus exterior accipit spēz ex obiecto circa qđ est: ita z actus interior accipit spēz ex fine sic ex proprio obiecto. Id aūt qđ ē ex pte volūtatis se hz vt formale ad id qđ est ex pte act⁹ exterioris. qz voluntas vtik mēbris ad agendū vt instrumentis. Neq; actus exteriores habent rōem moralitatis nisi inq̄ntum sunt volūtarij. Et ideo actus hūani spēs formaliter considerak fm finem. Materialiter aūt fm obiectū exterioꝛis actus. Unꝺ p̄bs dicit in. v. ethi. q⁹ qui furak vt mechek: p se loq̄ndo magis adulter est q̄ꝛ fur. Et sic cū actus hēat spēm ex obiecto: qz finis etiā hz rōnē obiecti. ex eo enim habz spēm.

Actionū hūanarū .ℌ.III.

De actib⁹ indifferē. tibus. alique sunt indifferēres fm spēm. sed nulla ē indifferēs fm indiuiduū. Et p̄mū oñdit Aug⁹. in li. de ser. dñi in monte: vbi dicit q⁹ q̄dam facta hominū sunt media q̄ possunt bono z malo animo fieri. de hꝭ temerariū est iudicare. z hec dicunk indifferētia. Qđ sic declarat bea. Tho. p̄ima secunde. q. xviij. art. ix. Omnis actus spēm habet ex obiecto. Et actus hūan⁹ q̄ dr moralis hz spēz ex obiecto relatū ad p̄ncipiū actuū hūanoꝛ qđ est rano Unde si obiectū actus includit aliquid qđ ꝙueniat ordini rōnis: erit actus bonus fm suaz spēm. vt dare cleemosinā indigenti. Si aūt includat aliq̄d qđ repugnet ordini rōnis: erit actus mal⁹ fm suā spēm. sic furari qđ est tollere alienā. Cōtingit aūt q⁹ obiectū act⁹ nō includit aliq̄d p̄tinēs ad ordinē rōnis. sicut leuare festucā de terra. ire ad campū z hmōi. et tales fm suā spēm sunt indifferentes. Quāuis aūt oīe obiectū vel finis circa que est actus: habz aliquā malicīā vel bonitatē saltem naturalē: nō tñ semp importat bonitatē vl malicīā moralē que ꝙsiderak p cōparationē ad rōnē. Item q̄uis malū sit p̄uatio boni z habit⁹ z p̄uatio sint opposita immediata fm p̄m. nō tñ ex ꝺ tollit ḡn possit cē aliq⁹ act⁹ indifferēs: q̄si mediū inf bonū z malū fm spēm. Et rō est: qz duplex est p̄uatio: q̄dā q̄ ꝙsistit in p̄uato esse. z qz hec nihil relict hz totū aufert vt cecitas totaliter aufert visum. tenebra lucē. mors vitam. ideo inter hāc p̄uatiōez et eius habitū oppositū nō pōt esse aliq̄ mediū circa p̄ncipiū susceptibile. Alia p̄uatio est q̄ cōsistit in p̄uatiōe Sicut egritudo est p̄uatio sanitatis: nō q⁹ tota sanitas subtrahak. hz est q̄si q̄dā ad totalē ablationē sanitatis via que fit p mortē. Et tō cū talis p̄uatio aliq̄d relinquat: nō semp est imediata cū opposito habitu. Et ꝺ mō malum est p̄uatio boni: qz nō totū bonū aufert hz aliq̄d relinquik: vnde pōt cē aliq̄d mediū inf bonū et malum. Sēz in diuiduo

Secundum sez q⁹ nullus actus fm indiuiduū sit indifferens: probatur ex hoc qđ dicit xp̄us Matthei. xij. null⁹ act⁹ Oīe verbū ociosum qđ locuti fuerint homines reddēt est indiff rationē in die iudicij: quia sez est malū. Et dicit ociosuz rem verbū fm Greg. qđ vtilitate rectitudinis vel rōne iuste necessitatis caret. si aūt nō careret his nō esset ociosum nec malū sed bonū. Et idem de alijs actib⁹. ℙro cuius declaratiōe dicit beat⁹ Tho. vbi. s. q⁹ ꝓtingit aliquem actū esse indifferentē fm spēm qui tñ erit bon⁹ vel malus indiuiduo ꝙsideratus. Et ꝺ ideo. qz actus moralis non solū hz bonitatē vl maliciā ex obiecto ex q̄ hz spēm sed etiā ex circūstantijs: que sunt quasi q̄dā accidentia. sicut aliq̄d ꝓtingit indiuiduo homis fm accidentia indiuiduātia: quod nō cōtingit homini fm rationem speciei. Et tō oportet q⁹ q̄libet actus indiuidualis habeat aliquā circūstantiā per quā trahatur ad bonū vel malum ad minus ex parte intentōis finis. Cum enī rōnis sit ordinare actus a rōne deliberatiua p̄cedens. si nō sit ad debitum finē ordinatus. ex hoc ipso repugnat rationi et habet rōem mali. Si vero ordinetur ad debitum finē congruit cū ordine rationis vnde hz bonitatē boni. Necesse est aūt q⁹ actus ordinet vl nō ordinet ad debitum finē. Unde necesse est omnē actum hominis a rōne deliberatiua procedentē in indiuiduo consideratuz esse bonū vel malum. Si aut nō procedit a ratiōe deliberata sed ex quadā imaginatiōe. sicut cū quis fricat barba: vel mouet manū vel pedē. tal⁹ actus nō est p̄prie moralis vl hūan⁹. cū hoc hēat act⁹ a rōne. z sic erit indifferens quasi extra gen⁹ actuū moraliū existēs. Qđ aūt dicit pbs in. iij. ethi. de placidis. i. adulatorib⁹ z p̄digis q⁹ nō sunt mali: nō est contra dicta: quia philosophus ibi vocat malos p̄prie qui sunt proximis nociui. Sz theologus dicit actū oēm malum qui repugnat recte ratiōi: siue nocear p̄primo siue sibi soli. Et sic prodigi z placidi z hmōi sunt mali. Sz z q̄ agit aliq̄d queres sustentationē vel quietē corꝑis sui. vt comedēdo. dormiendo: et hmōi. Si ipm corpus suum. ordinat ad bonū spūs et ille actus pertinebit ad virtutem. z econtra si malus.

Item nota q⁹ actus vnus in genere nature potest esse

bonꝰ 7 malus in genere morꝭ puta ambulatio ad eccle
siam vnā. in ꝓncipio ꝑt esse bona ve si fiat ꝑpt deū: et in
ꝓcessu mala: ve si mutet̄ intētio 7 fiat ꝑpt inanē gl̄am
vel lasciuiā. 7 cū sint diuīsi actꝰ in genere morꝭ bonꝰ et
malꝰ ꝑpt mutatiōꝝ intētionis licet vnꝰ sit in genere nate.
Sꝫ vnꝰ 7 idē actus ī genere moris est ipossibile q̄ sit bo
nus 7 malꝰ: cū sit ꝓria. Tbo. ꝓma secūde. q. xx.

Bonitas voluntatis .§. IIII.

tis humane in actib⁹ suis, ꝓcipio dependet ex obiecto. i.
ex bono q̄d vult. Secūdo ex rōne volentis. Tertio ex lege
eterna. Quarto ex hoc q̄d ꝓformat volūtati diuīe. ¶ Pri
mū sic ꝓbat. dicit ꝑba in. v. ethicoꝝ: q̄ iustitia est secōm
quā aliq̄ volūt iusta. Et eadē rōne ꝑtus ē frm quā aliq̄
volūt bona. Sꝫ bona volūtas est q̄ est frm ꝑtutē. Unde
sequit̄ q̄ bonitas volūtatis ex hoc est q̄ aliqs vult bonuꝫ:
no q̄cunq; sed ꝓuenies ad apprehendū frm rōnē. Nam
et malꝰ vult bonū nō q̄dem vere ꝭ apparens. Sub hoc
etiā q̄ dicit bonū includit obiectū debitaꝫ circūstantiaꝫ. Nā si q̄s vult bonū q̄n nō debet vel vbi non
debet: nō vult vere bonū. Includit etiā intētio debiti
finis. Nam cū volumꝰ aliq̄d ꝓpt intentionē alterius finis:
ordinat illū finē accipit vt q̄dam rō bonitatis in obiecto
id est in ipso volito. Ut cū q̄s vult ieiunare ꝓpter deum.
ipm ieiunū hꝫ rōem boni ex hoc ipso q̄ fit ꝓpter deum.

Bonitas actuum hūanorū ē ex obiecto

Sēcōdo dependet humane volūtatis bonitas ex rōe.
ex eo vīq; q̄ obiectū volūtatis ꝓponit et ꝓ rōnē. Ad bonū
intellectū est bonū volūtatis ꝓportionatū ei. Bonū sen
sibile vel imaginatū nō est proportionatū ei, sed apperi
tiui sensitiui. q̄ volūtas ꝑt tendere in bonū vniūsale.
q̄d rō apprehēdit. Appetitus aūt sensitiꝰ nō tendit nisi
in bonū particulare: q̄d apprehēdit vis sensitiua. Ter
tio dependet bonitas volūtatis ex lege eterna: cū est frm
eaꝫ. sic ꝑtūs q̄d est ꝺ bonitatē: dicit esse actio ꝺ legē eter
nam frm diuisionē. Aug. in causis enī ordinatꝫ effectus
plus dependet a ꝓma cā q̄ꝫ a scōa. cū scōa nō agat nisi
virtute ꝓme. Ad aūt rō būana sit regla volūtatis būa
nę: ex qua bonitas ei⁹ mēsurat̄ hoc habet a lege eterna.
que est rō diuīa. Unū in ꝑs. Signatū est sup nos lumē
vultꝰ eui dne. i. lumē rōnis, q̄d in nob̄ ē. q̄d nobis pōt
ostēdere bona 7 regulare volūtatē nr̄am: inq̄ntū est lu
mē vultꝰ eui. i. a vultu tuo: seu lege eterna tua deriuatū
Magis q̄ dependet bonitas volūtatꝫ a lege eterna q̄ꝫ
a rōne būana. Et vbi deficit rō būana: oportꝫ recurrere
ad rōnē eternā. Que lex etna licz nobis sit ignota. frm q̄
est in mēte diuīa innotescat tū nob̄ ꝓ rōem naturalem:
que ab ea deriuat̄ vt ꝓpria imago. vel ꝑ aliquā ꝛeuelatio
nē supadditam. ¶ Quarto dependet ex ꝓformitate ad
voluntatē diuīnā. Unde sup illō Matthei. xxvi. Non
sicut ego volo sed sicut tu: dicit glo. Hoc dicē quia rectū
vult esse hominē: 7 ad deum dirigi. frm Augustinum.
Rectitudo aūt voluntatis est bonitas eius. Et sic ꝑ
q̄ dependet bonitas volūtatis ex ꝓformitate diuīe vo
luntatis. Cum enī bonitas volūtatꝫ dependeat ex intē
tione finis. finis aūt vltimꝰ volūtatis humane sit deus
qui est summū bonū. sequit̄ q̄ requiratur ad bonitatē
voluntatis humane: q̄ ordinetur ad summū bonum
q̄d est deus. 7 sic oportet q̄ ꝓformet se cū diuīa volūtate.
formaliter q̄dē nō materialiter. i. in cōmuni nō ꝓpriā. Vo
luntas enī diuīna. i. q̄d vult deꝰ frm rōem cōem: q̄le sit scire
possumꝰ. scimꝰ enī q̄ q̄cūd vult ōs vult sub rōne boni
et iō quicūq; vult aliq̄d sub rōne boni: hꝫ volūtatē ꝓfor
mē volūtati diuīe. q̄tū ad rōnē volūti: hꝫ in particulari
ne scimꝰ q̄d deꝰ vult. 7 q̄ntuꝫ ad hoc tenemur conformare
voluntatē nostram voluntati diuine. In statu aūt glie
oīs videbunt in singulis que vult. 7 ideo nō soluꝫ for
maliter sed etiā materialiter ꝓformāt volūtatē suam vo
luntati diuine. Econtra malicia volūtatis humane pra
cedit ex obiecto: quādo nō vult vez bonū: et ex defectu
rationis. Et quia est contra legē eternā illud volitū: nec
ꝓforme volūtati diue. Nec tbo. ꝓma scōe. q. xix. ar. xi.

De bonitate 7 mali .§. V.

Bonitas 7 malicia ꝑ ꝓpus est in actu interiori.

cia actuū exteriorꝝ. Bonitas 7 malicia ꝑ ꝓprius reperit̄ in
actu interiori voluntatis q̄ꝫ in actu exteriori. Unde ꝓbat
ex hoc q̄d dicit Aug⁹. q̄ volūtas est q̄ peccat 7 recte viuit.
Et sic patet̄ vt op⁹ bonū ꝑ ꝓpus reperit̄ in volūtate. Uez
est tū q̄ si ꝓsideret bonitas actꝰ exteriꝭ. frm q̄ est in
apprehensiōe 7 ordinatiōe rōnis: ꝓior est q̄ꝫ bonitas actꝰ
volūtatis. Actus enī exterior est obiectū volūtatis. inq̄n
tū ꝓpriā volūtati a rōe. vt q̄dā bonū apprehēsum
et ordinatū ꝑ rōem: 7 sic ē ꝓ tuis q̄ꝫ bonū actus volūtatꝭ
sed si ꝓsideret frm q̄ est in executione ogis sequit̄ boni
tatem volūtatꝭ q̄ est ꝓncipiū eius. Est enī effectus volū
tatis 7 seq̄tur ipam. Finis enī est ꝓior in intētiōe 7 poste
rior in executione. ¶ Itē sciendū q̄ tota malicia vel bo
nitas actꝰ exteriorꝭ nō dependet ex volūtate. Nā duplex
bonitas vel malicia ꝑt ꝓsiderari in actu exteriori. Una
frm debitā materiā 7 circūstātias. Alia frm ordinē 7 finē
Et illa q̄dē q̄ est frm ordinē ad finē. tota dependet a vo
luntate. Illa aūt q̄ est ex debita matia 7 circūstātijs de
pender ex rōne. 7 ex hac depēdet bonitas volūtatꝭ. frm
q̄ in ipam fert̄. Est aūt ꝓsiderandū q̄ ad ꝺ q̄ aliq̄d sit
malū sufficit vnꝰ defectus. ad ꝺ aūt vt aliq̄d sit simplr
bonū: nō sufficit vnū singulare. hꝫ req̄rit integritas vo
lūtatis. Si q̄ volūtas ē bona: 7 ex ꝓpio obiecto 7 ex fi
ne. ꝓcēdens est actū exteriorē inde sequēterm esse bonum
Si aūt deficiat alterū eoꝝ: erit actꝰ malꝰ. Ūñ ignis hꝫ ma
thei. vij. Arbor bōa nō ꝑt fructꝰ malos facē. Ubi arbor
bona significat bonā volūtatē. intelligendū est volūta
tem esse bonā ex actu volito bono 7 fine debito. Peccat
enī q̄s 7 q̄ñ vult malū actū. 7 etiā q̄ñ vult malū finem.
Et q̄ñ actus exterior hꝫ bonꝰ vl malus solū ex ordīe ad
finem. tunc est oīno eadē bonitas vl malicia actꝰ volū
tatis: q̄ se respicit finē. 7 actus exterior, q̄ respicit finē
mediāte actu voluntatis. Quādoq; aūt actus exterior
habet bonitatē vel malicia frm se. i. frm materiā in circū
stantias. tunc bonitas actus exteriorꝭ est vna. 7 bonitas
volūtatꝭ q̄ est ex fine est alia. ita tū q̄ bōitas finis ex vo
lūtate redūdat in actū exteriorē. 7 bonitas materie 7 cir
cūstantiaꝝ: redundat in actum volūtatis. Quāuis enī
actus interior 7 exterior sint diuersi in genere nature. tñ
ex eis sic diuersis ꝓstituit vnū in genere moris. Tbo. ꝓ
ma scōe. q. xx. ¶ Quō actus exterior addit ad bonitatē
vel malicia actus interiorꝭ vl non. Sciendū q̄ sic q̄ bo
nitas vl malicia actꝰ exteriꝭ ꝑt ꝓsiderari dupliciter. vidz
ex fine intētō 7 ex materia 7 circūstantijs. Et q̄tum ad
primū id est ex volūtate finis. tunc actus exterior nihil
addit ad bonitatē vel malicia nisi, ꝓpter q̄ꝫ volun
tatē fieri vel melioꝝ in bonis vel peioꝝ in malis. q̄ ipm
actū exteriorē. q̄ꝫ solum ꝑ interiorē. Quō potest ꝓpter
triplicater. Primo mō frm nūeꝝ. puta cum q̄s vult ali
quid facere bono fine vl malo. 7 tūc id nō facē. postmo
dum aūt vult et facit. Et sic ibi duplicat actꝰ volūtatꝭ.
Ūñ ibi duplex bonū est vl duplex malū. Secūdo modo
quātū ad extensionē. puta cū quis vult aliq̄d facere bo
no fine vel malo. et ꝓpter aliquod impedimentū desistat.
Alius aūt ꝓsequat motū volūtatis q̄ꝫ q̄ficiat opus
manifestū est q̄ hmōi voluntas est diuturnior in bo
no vel in malo. 7 sic melior vel peior. Tertio modo frm
intentionē. Sunt enī q̄dam actus exteriores q̄ inq̄ntū
sunt delectabiles vl penosi. nati sunt intrēdere volūtatē
vel remittere. Consta tenim q̄ q̄nto voluntas intēsius
intendit in malū vel bonum, tanto est peior vel melior.

De bōitate actꝰ exteriꝭ.

Quantū ad scōm. id est loq̄ndo de ipso actu exteriori: fm materiā et circūstātias. sic cōpak ad volūtatē. vt ter min⁹ z finis. Et h̄ mō addit ad bonitatē vl malicīā vo luntatis. q̄ omīs inclinatio vl motus pficit in eo q̄ ꝑfe quit finē vel attingat terminū. Unde nō est pfecta vo luntas nisi sit talis q̄ data oportunitate operet. Si ꝙo possibilitas desit: voluntate existente pfecta vt operetur: si posset defectus pfectois q̄ est ex actu interiori est sim pliciter inuolūtarīū. Inuolūtarīū aūt sic nō merek pre miū vel penā in opando bonū aut malū. ita aliq̄d non tollit ō pena vel p̄mio. si hō inuolūtarie simpl'r deficiat ad faciendū bonū vel malū. Nec bc. Tho. ꝑma secunde q. xxi. Euentus aūt sequēs ex actu exteriori aliq̄n addit ad bonitatē vl malicīā: aliq̄n nō addit. Nam si eueni⁹ est p̄cogitat⁹ mālfestū est q̄ addit ad bonitatē vel mali ciam. Si q̄s enī cogitās q̄ ex ope suo multa mala p̄nt sequi. z tñ non desistit: vtiq̄ gñi⁹ peccat. z sic in bonis actib⁹ magis merek. Si aūt nō sit p̄cogitatus tal euētus tunc distinguēdū: q̄ si p se: z vt in plūb⁹ sequit tal euen tus ex tali actu. sic euētus hmōi addit ad bonitatez vel malicīā actus. Manifestū est enī actū cē meliorē ex suo genere: ex quo p̄nt sequi plura bona z peiorē ex q̄ p̄nt et sequi plura mala. Si vero p accidens: z vt in paucio ribus. tūc euētus nō addit ad malicīā vel bonitatē act⁹. Non enīz datur iudicium de re aliqua fm id quod est per accidens: sed solum fm id quod est per se.

Actio hūana dicit .§. VI.

Bonitas est ex diū sis.

bona vel mala: recta vl peccatū: laudabilis vel culpabi lis: meritoria vel demeritoria fm diuersos respectus: et bonū z malū in plus se hñt q̄s rectū z p̄tm̄. Quelibet enī p̄uatio boni in q̄cunq̄ existat hz rōnē mali. Actio hūana intātū ō: bona inq̄ntū hz de entitate. Si enim quis agat fm materiā ꝓuenientē rationi. z debitas cir cūstantias: z ad bonū finē erit actio bona simpl'r in ge nere moris. q̄ habet totā plenitudinē entitatis actois moralis. Si aliq̄d hoz deficiat erit mala in genere mo ris. remanebit tñ bona in genere nature. q̄ oīs actio in quātū actio est bona. Sed z si q̄s ambuler claudicādo poterit dici actio illa mala in genere nake. q̄ deficit a p fectione ambulatois. Sz q̄ rectū ō: cui⁹ mediū nō di screpat ab extremis. dicitur actio humana recta q̄n ip sa actio q̄ est q̄si mediū nō exīt ab extremis. vicz ab or dine p̄incipij actiui ad finē debitū. In his enī q̄ agunk p volūtatē. regula p̄xima est rō hūana. regl'a supma est lex eterna. Un̄ ergo actus hūan⁹ p̄cedit ab hac dupli ci regula. vt a p̄incipio inrēdit in finem: tunc est rectus. Un̄ aūt ab hac rectitudie obliquak dicit cē p̄tm̄. et sic peccatū ꝓprie ꝓsistit in actu q̄ agit ꝓter finē aliquē: cuz nō hz debitū ordinē ad illū finē. Sic aūt malus in pl⁹ se habet q̄s p̄tm̄: ita peccatū in plus q̄s culpa. Ex h̄ enī dicit actus culpabilis vel laudabilis. ex h̄ imputatur agenti. Nihil est enī aliud laudari vl culpari q̄s impu tare alicui malicīā vel bonitatē sui actus. Tūc aūt act⁹ imputak agenti q̄n est in p̄tate ipsi⁹. ita q̄ hz dominū sui actus. Hoc ât est in omīb⁹ actib⁹ voluntarīs. Unō sequit q̄ bonū z malū solū in actib⁹ volūtarīs ꝓstituit rationē laudis z culpe in q̄b⁹ idem est malū peccatū et culpa. ¶ Meritoria aūt ō: actio vl demeritoria: p respe

Actio est meritoria

ctum ad retributionē: q̄ fit fm iusticiā. Retributio aūt fit alicui fm iusticiā: ex eo q̄ agit in pfectū vl nocumen tū alterius. Unusquisq̄ aūt in aliq̄ societate viuēs est quodāmō ps z mēbz totius societatis. Quicūq̄ g̃ ali quid agit in bonū vl malū alicui⁹ de societate existētis hoc redūdat in totā societatē. Sic qui ledit manū. per ꝓns ledit corp⁹ totū cui⁹ est man⁹. Un̄ ergo q̄s agit in bonū vl malū alicui⁹ de societate aliq̄. debek ei retribu tio p̄mīū vl pene. Primo ab illa ꝓsona quā iuuit vel le sit. deinde a toto collegio. si aūt agit in bonū vel malz totius collegij debek ei retributio p̄mo a toto collegio p̄mīū vel pene. exinde a singlis de collegio. Et cū agit in bonū vel malū p̄priū. etiā ei debek p̄mīū vl pēa. quia ipse etiā pars est collegij. z sic iuuit vel nocuit. Da ber g̃ actus hūan⁹ rōnē culpe vel laudis. fm q̄ est in potestate nr̄a. Rectitudis aūt vl p̄tm̄ fm ordinē ad fi nem. Meriti vel demeriti fm retributionē iusticie. Et quia actus homis habet rōnē meriti vel demeriti. fm quod ordinak ad alterū. vl rōne cōitatis seu cōis. Utro q̄ autē mō actus nr̄i boni vl mali hñt rōem meriti vel demeriti apd deū. Ratione quidē ipsi⁹ dei inq̄tū est vl timus finis homis. Est aūt debitū vt ad finē vltimuz omīs actus referank. Un̄ qui facit actū malū nō refer bilem in deū: nō fuat bonorē dei: qui ei vt vltimo fini debek. Ex parte ꝙo totius cōmunitat⁹ vniuersi. q̄ in q̄ libet cōmunitate ille qui regit cōitatē precipue hz curā boni cōmunis. vnde ad deū p̄tinet retribuere pro bis q̄ bene vl male fiunt in cōitate. Est aūt de⁹ gubnator z rec tor totius vniuersi z ꝑticular creaturaz rōnabilium. Et sic p̄z q̄ actus hūani hñt rōnē meriti vel demeriti. per comparationē ad deū. Alioq̄n seq̄rek q̄ deus nō bret curā de actib⁹ hūanis. Un̄ eccs vlrio. Omīa q̄ fiūt ad ducer dns in iudiciū: siue bonū siue malū. bc. Tho. p̄i ma scōe. q. xxi. De merito apud deū q̄d̄ p̄cedit ex volū tate: p̄supposita tñ p̄ius gra. Nota fm Durand. ordis mīoz in sum. sua: q̄ oē p̄tm̄ ꝓsistit in volūtate sic effe ctus in cā: q̄ volūtas ē cā oīs peccati. Unde Aug. Pec catū est adeo volūtarū q̄ nullo mō est malū: nisi sit vo luntariū. xv. q. i. Non est. Sra meritū omne a volūtate p̄ cedit q̄ntū est ex p̄te nostra. Un̄ de pe. di. i. Volūtas re munerak. nō opus. i. reddit opus meritoriū et remune rabile. Nihil enī pōt esse meritoriū: nisi illud q̄d fit p̄k deū actualiter vel habitual'r. Nō enī req̄rk semp actua lis relatio ī deū. Sz sufficit habitual'r cū aliq̄ actuali. Nā q̄n volūtas ferk sup vnam actionē. tūc sufficit intentio actual'r in p̄ncipio operis. Ut q̄ vult pegrinari p deo suf ficit q̄ in p̄mo exitu hēat actualē intentionē. Un̄ autē volūtas ferk sup plres actōes se ꝓsequntes: vt q̄ ponit oī die dare centū elemosynas. sic sufficit actual'r intentio in prima actione. Un̄ rel'giosi q̄ ex caritate vouerūt regulā merenk in omīi ope q̄d spectat ad regl'am rōe p̄me inten tionis: nisi forte ꝓria intentio supueniret. In alijs aute que nō spectāt ad regulā: non sufficit illa intentio respe ctu regule: sed requit actualis.

De modis varijs .§. VII.

merendi. Nota fm Duran. ordinis minoz. in sūma: q̄ dupliciter dicit aliq̄d meritoriū. Uno mō rōe opis. pu ta q̄n opus de se est ordinabile ad finē vltimū: vt opus q̄d est de genere bonoz sic elemosina. ieiuniū. horatio et hmōi. Sc̄do mō ō: meritoriū aliq̄d rōne operantis q̄n sz opus ō se est ordinabile ad finē creatū. cū caritate fit operantis ordinak ad vltimū finē. z sic opa indifferēta possunt esse meritoria. Un̄ ap'l's. Sive mādducat⁹ sive bibitis sive aliq̄d aliud facitis: oīa in gl'iam dei facite.

Quātū ad p̄mū modū: q̄ meritū ꝓsistit aut in agēdo aut ī obmittēdo: seu vitādo: aut ī patiēdo. Si ī agēdo tūc dupl'r: q: aut coactio est interior aut exterior. Si in terior sic p̄cipue ꝓtingit mereri septē modis. ¶ Primo ex ꝓsideratione ppetrati crimis. dū illud detestat volz do. tūc enī nō solū purgak p̄tm̄ sz etiā merek: dum boc agit in statu gr̄e. Juxta illō ps. Redij. Scōm multitudinē doloz meoz. i. de p̄tis in corō meo ꝓsolatōes tue. i. me ritoz letificaverūt aiam meā. ¶ Scō ex ꝓsideratione p merito penalitatis. dum per eam roborak ad satisfactōs

Actio meritoria

De me ro apd um.

f. Cap

Juxta illud ps. Pñm ego in flagella parat⁹ suꝫ. et dolor meꝰ in cõspectu meo semp Et p qꝫ. ¶ Tertio ex cõsideratiõe ꝓprie fragilitatis dũ p eã humiliaꝝ. ps. Humula⁹ us suꝫ vsquequaqꝫ dñe vivifica me. ¶ Quarto ex cõsideratiõe pñtis calamitatis dũ pñtia aspnatur. Dicte. uñ. Aspexi terrã ꝛ ecce vacua scꝫ veris bonis et q̃si nihil. ¶ Quinto ex cõsideratiõe divine liberalitatis dũ p eaꝫ ad amorẽ dei inflãmaꝝ. Rom. viñ. Proprio filio nõ pepcit. sꝫ p nob̃ tradidit illũ. quõ cũ illo nõ oĩa nobis donauit. ps. Benedic aĩa mea dño. ꝛ oĩa q̃ intra me sũt ꝛc. Qui propiciaꝝ oĩbꝫ iniq̃tatib⁹. r. qui replet in bonis desideriũ tuũ ꝛc. ¶ Sexto ex cõsideratiõe aliene aduersitatis dũ p eã cõpassionis taculo vulnerar. ñ. Cor. xj. Quis infirmaꝝ ꝛ ego nõ infirmor. quis scãdalizaꝝ ꝛ ego nõ vror. ¶ Septimo ex cõsideratiõe aliene ꝓsperitatis. dum ꝓsecuti proximi cõgratulaꝝ. ñ. Johan. j. Majꝰ gaudiũ habere nõ possuꝫ. q̃ cũ audio filios meos ambulare in veritate. Ro. ñ. Gaudete cũ gaudẽtib⁹ ¶ Si aũt ẽ actio exterior q̃ cõsistit in carnꝭ maceratiõe. s. ieiunijs. vigilijs. disciplinis. alicuꝭs. pegrinationib⁹. ꝛ hꝰmõi. In elemosinaꝝ largitione spũaliũ ꝛ corpaliuꝫ que sũt septẽplices et oratiõne vocali siue priuata siue solẽni vt in horis canonicꝭ. Sic aliquod horꝫ agẽdo in statu gratie ꝛ debito mõ merebꝝ. s. Thimo. viñ. Pietas ad oĩa valet ꝑmissionẽ que nũc est vite habẽs ꝛ future Johan. ñ. quo ad maceratiõem corpis. Si mortuũ fuerit granũ frumẽti mltũ fructũ affert scꝫ meriti. ps. Oratio mea in sinu meo conuertet i mẽte scꝫ quo ad meritũ. Si vero meritũ ꝓsistit in dimittendo. seu euitãdo. s. peccatuꝫ. tũc aut causa vl actio subest puta cũ quis impugnaꝝ de tẽptatione alicuꝰ peccati. ꝛ tunc resistendo merebꝝ ꝑmiuꝫ Jaco. j. Beatꝰ vir q̃ suffert tentationẽ. qm̃ cũ ꝓbatꝰ fuerit accipiet coronã. j. Cor. x. Nõ ꝑmittit vos tẽptari vltra id qõ potestis. sꝫ faciet cũ tẽptatione ꝓuentũ ꝛc. Aut ds nõ impugnaꝝ tẽptatiõe. et sic nõ merebꝝ ꝑmiũ. sed vitat supplicũ. Si aũt ꝓsistit in patiẽdo. Aut est passio naturalis. sic homo nõ merebꝝ per talẽ passionẽ. nisi occassionaliꝝ vt grauitas mẽtis quã habent melancolici. Aut passio nõ est naturalis. Et hec aut est omnino volũtaria. vt qꝫ assumpta a se aut imposita ab alio ꝛ vtroqꝫ modo meritoria. sed magis primo mõ. Aut oĩno involũtaria ꝛ sic nihil merebꝝ p talia. Aut partĩ volũtaria. ꝛ sic est meritoria nõ solũ cũ eligit ipam passionẽ. sed etiã cũ tolerat. plus tñ de primo mõ merebꝝ Apls. Si cõpatiamur ꝛ cõregnabimꝰ.

¶ Caplm. xiij. De exercitio voluntatis. ꝛ quomodo cor sit exercendum.

De exercitio voluntatis. Ubi notãdũ qꝫ volũtas hũana freq̃nter ĩ scptura dr cor. vt illõ. Deute. vj. ꝛ Matth. xxij diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo. id est ex tota volũtate. fm cõem expositionẽ. rõ hui⁹ esse põt. qꝫ sic cor est principaliꝰ oĩbꝫ mẽbris corpis. ita volũtas est ꝓncipaliꝰ or inter potẽtias aĩe. fm. b. Tho. vt ꝓz supra. Et sic ex dispositõe cordis bona vl mala ꝓcedit vita vl mores ꝓncipaliꝝ sic ex dispositõe volũtat⁹ bona vl mala ꝓcedit vita p gr̃az aĩe. vl mores p pctm. Sub noĩe igit cordis. h tractaꝝ de exercitio volũtatis. Et circa hoc tria videam⁹.

¶ Primo a deitate oportet cor perfectionari vt in gloria viuat.

¶ Secundo ab hũanitate debet cor exercitari vt in gratia proficiat.

¶ Tertio ab iniquitate habet cor mortificari vt in gehẽna non permaneat.

Quantũ ad primũ .ſ. 1. dicit saluator. Hoc fac ꝛ vives. s. in vita eterna. Lu. x. scꝫ vt diligis ex toto corde id est perfecte. Sed vt dicit in Cantico. dei ꝓfecta sunt opera nõ hoĩs. Deu. xxxij. Ipse enĩ deus est qui opaꝝ in nobis velle ꝛ perficere. ait apls ad Philip. ij. ¶ Septẽ aũt modis deꝰ opaꝝ in corde nostro. id est in volũtate vt ducat eã ad pfectionẽ. ¶ Primo intruẽdo ipm cor vt ducat ad mali detestationem. j. Regũ. xvj. Homo videt q̃ patẽt. s. exterius. Deus aũt intuetur cor. Intrueꝝ aũt cor cognoscendo oẽs cogitatiões id est affectiões hoĩm ꝓpter quod deberẽt hoĩes multũ erubescere de malis desiderijs et si occultis. cũ ante homines probos erubescat quis ꝛ caueat peccare. Intrueꝝ etiam cor deus. cũ videlicet facit hoiem intueri ꝛ cognoscere ac detestari peccatũ suũ. In cuius figurã dñs Jesus respiciens petrũ qui stabat ad ignẽ cũ iudeis ꝛ cuꝫ negauerat cognoscere fecit ꝛ flere peccatũ suũ. ¶ Secõdo aperiẽdo cor ad gratie susceptionẽ ꝛ obeditionẽ. Un. ñ. Macb. j. dicit. Aperiat dñs cor vestrũ in lege sua ꝛ in preceptis suis. ꝛ pauloante quasi declarans qõ ante ꝑmisit. Det cor oĩbꝫ vt colatis eũ ꝛ faciatis eius voluntatẽ. Oportet tñ pulsare oratiõibꝫ. ꝛ alijs opibꝫ q̃ sunt de genere bonoꝝ. Pulsate ꝛ aperiet vobis. inquit dñs Jesus scꝫ cor vestrũ ad gratiã recipiendã. Sicut enĩ artifex nõ introducit formã nisi disposita materia ad eã recipiendam. Sic nec deus gratiã. Un in figurã clausũ celum orationibꝫ Helie apertũ est. sic celũ cordis clausum p peccatũ aperiꝫ ꝛ aquis gr̃e repleꝫ ad effundendũ alijs. Ut patet in Marbeo ꝛ Paulo ꝛ mltis alijs. ¶ Tertio operatur deus circa cor ipm tangẽdo ad feruentẽ imitatiõnem. Jnꝫuꝰ figurã legiꝫ. j. Reg. x. Abijt cũ saul ps exercitus quoꝝ deus tetigerat corda. sic quoꝝ corda deꝰ tangit p feruorem rangꝫ boni ꝛ fideles xpi milites xpm sequunꝫ regẽ populi sui imo vniuersi. Licet quidã cũ despiciant. Jmitaꝝ aũt fugiẽdo ꝛ horrendo honores diuitias ꝛ delectabilia mũdi. Unde Cantico. v. dicit aĩa de sponso. s. xpo. Uẽter meus ꝓtremuit ad ꝓtactũ eꝰ. Uẽter qui est caro tenera ꝛ mollis ꝓtinens fimũ. significat sensualitatẽ q̃ tota mollis est ad mundana ꝛ delectabilia. ꝓtinens fimũ ꝓcupiscẽtie. ¶ Et hec ꝓtremuit ad cõtactũ xpi per feruorẽ. horrẽdo ꝛ restringẽdo talia q̃ xps renuit. Tremuit etiã mirãdo que p nobis fecit. ꝛ quanta pertulit dura. ¶ Quarto opaꝝ circa cor visitãdo ad emundationẽ. ps. Probasti cor meũ ꝛ visitasti nocte. scꝫ tribulationis. Igne me examinasti et nõ inuenisti in me iniquitas. qꝫ scꝫ purgata est p hmõi visitationẽ. sicut igne purgaꝝ aurꝫ ꝛ argentũ scoria. Et sicut prelatus ꝛ medicꝰ in visitãdo. subditos ꝛ infirmos p correctiones et medelas amaras purgãt ille aĩas. iste corpora. si nõ ꝑmittũt se tractari. ita deus pñssimus visitãdo p tribulationes ꝛ tentationes ꝛ hmõi. ¶ Quinto opaꝝ molliendo ad deuotionẽ. Job. xxiij. Deus emolliuit cor meũ. Importat aũt deuotio. fm. b. Tho. ñ. ij. quandã ꝓmptitudinem volũtatis ad ea q̃ pertinẽt ad ôi cultũ ꝛ honorẽ vt ad adorandũ deũ laudandũ. meditandũ ꝛ hmõi. ꝛ ex his ꝓficit aĩa in dilectõe Juxta illud ps. Ecaluit cor meũ intra me ꝛ in meditatione mea exardescit ignis. s. dilectionis. ps. 38 ad extra se manifestando p bona ꝛ deuota opa. Et apls Cantãtib⁹ ꝛ psallẽtib⁹ in cordib⁹ vr̃is dño. Cã vt dicit Hiero. Nõ verbis tantũ sed corde orandus est deus. Et melioꝰ est triũ psalmoꝝ decantatio cũ cordis puritate ꝛ hilaritate. q̃ totꝰ psalterĩ cũ anxietate atq; tristicia de ꝓse. dis. v. nõ mediocriter. Et hoc ꝓtinet ad deuotionem verã q̃ est a deo. Un Ambꝝ. dicit. qꝫ facit deuotos quos vult. ¶ Sexto operaꝝ loquẽdo p illustratiõis ꝓsolationem Osee. ñ. Ducã eã id est aĩam in solitudinẽ. s. segregando eam a tumultu hominũ passionũ ꝛ affectionũ ꝛ loquar ad cor eius. oñendo. s. voluntati q̃ bonꝰ ꝛ suauis

sit deus. Bonū enī apprehēsum p intellectū mouet vo-
luntatē. z ēē tomagis ostendit bonū tanto volūtas ma-
ps.4. gis amat z gratulat. Ps. Signatum est sup nos lumen
vultus tui dñe. dedisti leticiā in corde meo. id est cogni-
tio volūtatis tue, z mandatoꝝ tuoꝝ. p legē naturalē in-
serta est. z cognitio bonitatis tue. z ex hoc sequit q dedi
sti leticiā in corde meo. que leticia z delectatio volūtatis
excedit oīe gaudiū mūdi. ¶ Septimo z vltimo opat
deus cirta cor. id est voluntatē. trahēdo z vniēdo sibi to
taliter. Job. xxxiij. si direxerit ad eū. s. deū cor suū spiritū
eius. z flatū eius ad se traher. ipe. s. deus. id est volunta-
tem suā z petitionē suā in oratōe vt. s. creatura nō appe
tat nisi deū. Qui enī adheret deo p dilectionē pfectam
vnus spūs est cū eo. Habet enī amor vimvnitiuā z trās
formatiuā. Unī z de primis xpicolis dicit. Actū. iiij. Oō
multitudīs credentiū erat cor vnū z aīa vna in dño. vt
sic vult vn⁹ velit z alter scōm deū. Sic z qui puro corde
deū diligit nō aliud vult nisi dei voluntatē z beneplaci
tum in oīb impleri. Et talis dicere pōt cū apl'o. Uiuo
ego. iā nō ego. viuit vō in me xps. ad Gal. ij. Et illō ps.
ps.72. De⁹ cordis mei. s. possessor. Et ps mea de⁹ in eternū.

Quantū ad secūdū .ℌ. II

principale sciendū q ad hoc vt terra cordis nri faciat fru-
ctū centesimū. id est pfecta opa ex semīe verbi dei vel di-
uine inspiratōis. put de ea dicitur pabolice Luce. viij.
Qō aūt ceciderit in terrā bonā hi sunt qui in corde bono
et optimo audientes ꝛc. Septē a nob circa cor sunt faciēda
Septem sūt nobis faciēda circa cor nrm. et ex his habet cor puz z mundū. de quo xps Matth.
v. Beati mūdo corde. qm ipsi deū videbunt. Itē septem
sunt signa seu effectus pfectē dilectionis. De qua Deut.
vj. z Luce. x. z Matthei. xxij. dicit. Diliges dñm deum
tuum ex toto corde tuo. Cor.

¶ Primo est molliendū.
¶ Scdo est abluendū.
¶ Tertio est custodiendum.
¶ Quarto est deprimendū.
¶ Quinto est exercendū.
¶ Sexto est refouendū.
¶ Septimo est in vnitate tenendū.

Cor ē mol liendū. Quantū ad primū sciendū q petīm facit cor. id est volū
tatem duram vt lapis. vt quemadmodū lapis z alia dura
resistūt tactui. nec recipit impressionē digiti sicut mol-
lia vt cera. ita peccātis cor ita obdurat q resistit tactui di
uine inspiratōis nec recipit impressionē digiti id est spiri-
tussancti. qui dicit digitus dei p grē infusionē. Unde z
de diabolo z quolibz membro eius. id est peccātore dicit. Job
xli. Cor eius indurabit quasi lapis. Nec intelligi potest
de corde carneo. q⁹ diabolus corp⁹ nō habet. Sed intel-
ligit de volūtate q est in malū obstinata. Emolliendus
est ergo cor z mollificandū. Et ratio b⁹ est. pter magnū
nocumentū inde seqns. Nam vt dicit. Eccli. iij. Cor du-
rum male habebit in nouissimo. Et declarat bernardus.
penitentes cordis duri dicēs in libro de ꝓsideratōe. Cor
durum est qō contritōe nō scindit. precibz nō flectit. minis
nō cedit. flagellis obdurat z tale cor habēs in nouissimo
male se habet. q⁹ sicut lapis. z ofa grauia tendūt ad cen-
trū. ita habētes cor obduratū in malis. descendūt ad in
fernū qui est in cētro terre. Sicut accidit pharaoni cu-
ius cor obduratū. q⁹ nec minis dei. nec flagellis est nec
monitis emollitū. Demū descenderūt in pfundū quasi
lapis vt dicit Exo. xv. Ipse. s. pharao cū exercitu suo de
scenderūt in pfundū maris rubri quo ad corpus. z in pro
fundū inferni. quo ad aīam. ¶ Emolliendū est cor nrm
qō z ipsa natura docet. que nō dedit nobis cor encū. la-
pideū aut osseū sed carneū. Emollit aūt a sua duricia p
opera de genere bonoꝝ vt ieiunia. elemosinas. oratiōes.
et alia hmōi. vñ Greg. de pmanente in peccato' mortali
dicit. Interī quicqd boni facere poterit hortamur vt faci
at. vt deus cor eius illustret ad penitentiā. de pe. dis. v.
falsas. Qñ enī illustrat tūc mollificat. id est diponit et
habilitat. Qō q⁹ deus opat hanc mollificationē. pter
qō dicit p Ezech. xxxvj. c. Auferā a vobis cor lapideum.
id est obdurationē. z dabo vobis cor carneū. id est molli
ficationē. Ideo oādus est vt tollat duritiā. ¶ Quantū Cor ē ab luendū
ad scōm idē de ablutione. Nota q deus principalr. ab
hoīe cor expostulat. Unde dicit Prouer. xxiij. Fili pbe mi
hi cor tuū. nō dicit manū. pedē vel caput aut cerebrum.
sed cor. id est voluntatē. Manū offert deo qui opa de se
bona tantū facit. Pedes q ad eccliā vel indulgētias va
dit. Caput pōbet seu cerebrū qui vacat cognitioi diuino-
rum speculādo tantū. Sed ista nō sufficiūt ad salutem
sed oportet cor. id est voluntatē deo offerre. Est enī de⁹
similis cuidā aui q dicit fenix. hec cū pascit de preda nō
vult nisi tantū cor. Sic gliosus deus de corde id est affe
ctibz hoīm erga ipm pascit seu delectat. Sed q⁹ vt di-
cit Prouer. xx. Quis pōt dicere. mundū est cor meū. pu
rus sum a petō. quasi diceret. nullus. Deus aūt summa
puritas est. Et inter lilia pascit. vt dicit in Cant.). men
tes puras. ideo abluendū est cor ipm. Et b ipse precepit
dicēs Hiere. iiij. Laua a malicia cor tuū. Cor corpis vti-
q⁹ lauari nō potest viuēte hoīe. loquit ergo de corde spi
rituali aīe. i. volūtate q lauari nō potest aqua materiali.
Sed lauari pōt z debet aqua spūali. s. lachrimis mēs
id est detestatiōe z pfecta displicētia ipsoꝝ peccatoꝝ. vt
sic purificet. Ad qō hortat Joco. dicēs. iij. ca. Purifica
te corda vestra. subdēs modū. Miseri estote z lugete. id
est dolentes. Sicē enī circa corpa humanā videm⁹ q cō
traria ꝓtrarijs curant fm medicinā. vt infirmitas ex hu
moribz frigidis ꝓtracta p remedia calida seu recētia re-
mouet. Itē fm beatū Tho. in. iij. dis. xvij. Cū peccatum
qō maculat aīam cōmittat p nimiā cōplacentiā z inor-
dinatā voluntatē. ad hoc vt tollat ab ea ꝓtrariū fieri. s.
q⁹ p penitentiā habeat aīa detestationē volūtatis ō ipo
petō z displicentiā scōm rationē. ita q⁹ nullo mō volu-
set cōmisisse sed pot⁹ mortē incurrisse q̄ petīm mortale.
Est enim penitētia fm Amb. dolor cordis z amaritudo
aīe. p petīs cōmissis. de pe. dis. iij. Et pterea dicebat p⁹
pheta Joheł. ij. ca. Scindite corda vestra. idest ꝓterimi
ni voluntate. z nō vestimēta vestra. supple rm. id est cor
pora q scindunt quasi p abstinētiā. Sz non sufficit hoc
sine ꝓtritōe. Cui ad pfectionē purificationē addēda est
confessio tpe cōgruo z cōpleta. Uñ dicit Trene. ij. Effun-
de sicut aquā cor tuū. vt. s. quicqd malicie est in corde. to
tum confiteat cū circūstātijs. pcipue necessarijs. sicut cum
de vase materiali effundit aqua nō remanet. nec sapor.
nec odor nec color vel aliud. ¶ Tertio cor est custodien- Cor est custodiē
dū z mlt̄r diligēter. Unō. pueb. iij. dicit. Oi custodia dū
custodi cor tuū. qm ex ipa vita pcedit. Et b ipm natura
docet. q̄ circa cor materiale posuit plures custodias an-
teqs posset quentri ad ipm z ledi. vt carnē z ossa seu co-
stas z pulmonē. Et pter mltiplicē custodiā eius appo-
sitā. dicit quasi custodiū. Uel aliter z melꝰ dicit. quasi
custodia oīm rez. s. corpis. vt dicit in catholicon. Est au
tem ipm cor aīe. i. volūtas. sic quoddā castrū seu palaci-
um obsessum ab inimicis. qō cū habeat mltas portas
vel aditꝰ nisi circūquaqs bñ custodiat. Una sola porta
vel rimula apta vel nō custodita. de facili intrat hostis
et capit. Et iō dic salomon. oi custodia. id est plena non
in parte. Sensus exteriores sūt porte. vt visus. auditꝰ.
gustus. odoratꝰ. z tactꝰ. Et istas oportet custodire. Etā
ꝓcupiscibilis z irascibilis. sūt porte. inde surgētes passi-
ones intrāt ad volūtatē vt illicite assentiāt malis z dia-
bolus p eas. Uñ p amorē pecunie inordinatū. intrauit

diabolus in cor iude vt traderet dñm Jesum. vt dicit Johan. cuā. xiij. intrauit aūt in cor nō essentialr sed per effectū malicie. s. instigādo z inducēdo ad illud malū. vt dicat Beda. sed z ipm cor etiā ex se inclinat ad mala apetēda. ꝓpter qō dicit Hiere. xvij. Prauū est cor hoīs. id est aptū ad volendū prāua z defacili etiā recedit a bonis ꝓpositis et affectib⁹ seu cogitatiōib⁹ Juxta illud ps. cor meū derdiquit me. id est dū bona cogitarē z oprarē. imperceptibiliter recessi ab illis bonis cogitatiōib⁹ z affectiōib⁹. Opter ergo oī custodia custodire cor q̄ ad impugnatōes demonis. carnis passiōes z ipius volūtat̄ vanitatē z malitiā. alias pcīm intrat in ipm de facili z occidit aiam. In cui⁹ figurā. ij. Reg. iij. dicit. q̄ ysboseth filius saulis rex isr̄l cū posuisset in custodiā pallaciꝰ sui mulierē purgātē triticū. Quo ꝓncipes latronū recbab z banaa occulte intrauerūt in domū ipa dormiētē. z ysboseth quiescentē z dormientē in inguine pcusserunt. ablatisq̄ spiciis recesserūt. Palaciū seu dom⁹ ysboseth est cor nostrū. ad cui⁹ portā et aditū nō sufficit ponere custodiam. sed opet statuere virilē. nō mollē custodiā. z diligentem z sorte. s. rationē. q̄ nō dormiret p̄ tedio. sed vigilans perseueret ad discernendū cogitatōes z affectus bonos a malos. Qō si dormitauerit. demones p vicia carnalia vl̄ spūalia. seu p pcā opis. aut salē cogitatiōis latenter intrāt z occidūt aiam ꝓuocatā gratiā. z auferunt ex domo cordis spicas oīm virtutū. Vigilandū est ergo circa custodiā cordis. Un dicit Eccl'. xxj. Qui timet deū ꝓuerbia ad cor. id est totū se vertet z vndiq̄ ad custodiendū cor. ¶ Quarto est deprimendū ex penitētia z diligēti custodia sui q̄q̄ ortū supbia. Et ideo vt dicit Eccl'. ij. Deprime cor tuū. id est deorsum p̄me. z inclina p humilitatē. ꝓsiderādo vilitatē tuā submittēdo voluntatē ipam seu cor. dei voluntati z mādatis eius. Nec extollas te supra vīrtē tibi collatā. vel regulā tibi prefixā a deo. ponēdo te. z appetēdo q̄ sunt supra ꝓditionē tuā. Nā q̄ supbia extollat oñdit Abdias ꝓpha dicēs Supbia cordis tui extulit te id est supra te tulit. appetēdo q̄ supra ꝓditionē tuā sunt. z maiora de te extimādo q̄s habeas. Ex hoc aūt nūc sequit ruina magna. ut dicit Prouē. xvij. Anteqū ꝓterat exaltat cor hoīs. id est ꝓpter h̄ ꝓterit voluntas hoīs. vt ad nihilū redigant merita eius z ꝓtules et bona q̄ se exaltauit p supbiā. qō ptz in lucifero z nabuchodonosor q̄ dicebat in corde suo. In celū ascendā super astra dei. exaltabo soliū meū ꝛc. Esa. xiij. Et sequit. ad infernū detraberis. qō exponit a doctorib⁹ de vtriusq̄ supbia. s. diaboli z nabuchodonosor. Deprimendum est igit cor nr̄m z humiliandū. qō ipe saluator exēplo z verbo nos docuit dicēs. Discite a me q̄ mitis sū z humil corde Matb. xj. Et rōnem videt assignare. Ps. quare deo subiici debet volūtas nr̄a. z sic cor deprimere dicēs. Nōne deo subiecta erit aīa mea ꝛc. Terre sic. ꝓpter causas que sequunt id est sua bñficia. vt dicit Hugo cardinalis sup. ps. Et p̄ ꝓpter bñficiū redēptōis. Ab ipo enī saluta re meū. id est iesus saluator a deo missus. ¶ Scō ꝓpter bñficiū creatōis. Nā z ipse de⁹ meus. ¶ Tertio ꝓpter bñficiū sustificatōis. ibi z saluator me⁹. ¶ Quarto ꝓpter beneficiū suffragatōis in angustijs z tēptatōib⁹. ibi. susceptor me⁹. Est aūt subiūcēda aīa deo vt discipula magistro Esaie. l. Audiā quasi magistrū. id est obediā. Item subiūcēda vt creatura creatori Esa. xlv. Ve qui ꝓradicit factori suo. Item sicut materia artifici Hiere. xviij. Sicut lutū in manu figuli. sic oēs vos in manu mea dicit dñs. Item sicut spōsa spōso. Esa. lxj. Exultauit aīa mea in dño. q̄ induit me vestimēto salutis ꝛc. Item sicut ancilla dñe. s. Reg. xxv. Famula tua sit ancilla vel lauē pedes seruoꝝ dñi sui. Et ps. Sicut oculi seruoꝝ in manibus dñoꝝ suoꝝ. Dis igitur modis humiliandū est ꝺo.

¶ Quinto est cor in bono exercendū nō ocio dimittendū vel malo occupandū. Et h̄ optime ipsa natura docz Cor est exercēdū
Nā vt dicit Rabi moyses. Sic se habet celū ad vniuersum materiale. ita cor ad corp⁹ aīalis. Celum enī nūq̄ quiescit sed semp mouet. ita z cor q̄ ꝓpulsū manifestat
Dui⁹ cordis motus si ad horā cessaret ꝺficeret vita animalis. Sicut etiā deficiēte motu celi cessaret motus generatiōis z corruptiōis z alteratiōis in istis inferioribus. Est aūt ipm cor rubicundū acutū in sūmo ad modū flāme ignis. ad innuendū q̄ debet cor aīe id est volūtas exerceri fm ignē caritatis. Un Eccl's. xj. dicit. In bono sit cor tuū. s. oꝛe occuparū. Est aūt exercendū in bono multipl'r. ¶ Primo. s. circūcidendo. Un Piere. iiij. dicit. Circūcidimini dño z auferte ꝓputia cordium vestroꝝ id est auferte superfluitates ab appetitu rōnali. ad quas inclinat appetitus sensualis. delectabiliū. s. in cibis z venereis quo ad honorē z famā z scientiā z supstitiōes. Reprehensi fuerūt iudei a pthomartire stephano de hac circūcisione dicēte. Incircūcisi cordib⁹ z auribus vos semp spiritui scō resistitis Act. vij. Ubi oñdit ḡuitas mali huius incircūcisiōis. q̄. s. p h̄ resistit spiritui sancto ne ī cor intret. Est etiā a tristicia imoderata rescendū. q̄ vt dicitur Prouer xxv. Tristicia viri nocet cordi. Nec est ꝓtra illud Eccl'. vij. Cor sapiēt̄ vbi tristicia. id est sapiēs mrā in tristicia cordis. q̄ h̄ intelligit de tristicia vtili penitentie z moderata. ¶ Scō cor est ad deū in oratione erigendū p affectū interiorem Treñ. iij. Leuem⁹ corda nostra cū manib⁹. id est opib⁹ ad deū. Hinc z ciprian⁹ air. Quādo stam⁹ ad oratiōz fratres. inuigilare z incūbere ad pces toto corde debem⁹ ꝛc. de ꝛse. dis. j. quādo. z Eccle. xxxix. dicit de iusto viro. Qō tradet cor suū ad vigilandū diluculo. s. p meditatione z oratione attentam. ad deū qui fecit illū. Nā de oratib⁹ z laudantib⁹ deū sine attētione z affectu dicit dñs. Esa. xxix. z Matb. xv. Populus h̄ labijs me honorat. cor aūt eoꝝ lōge est a me. s. distracti in alia z affecti ad vicia. ¶ Tercio cor est exercē duz inquisitōe p studiositatē. Mouet enī affect⁹ cordis intellectū ad inquirendū veritatē. z ꝑcipue de deo. Sed in simplicitate cordis q̄rite illū. aut sapiēs. Sapiētie primo. id est pura intentōe ad placendū illi z fruendum eo nō ad diuitias z honores obtinēdos. vt faciūt homines mūdi querētes ꝓsperari z scire diuina vt vocent ab hominib⁹ rabbi Regina sabba q̄ fuit ita studiosa q̄ venit a finib⁹ mūdi audire sapientiā salomonis. cū locuta fuisset oīa q̄ erāt in corde suo salomoni. Ut dicit. ij. Paral' ix. Dubia z obscura inquirēdo ab eo. de oīb⁹ fuit edocta. ¶ Quarto in sufferēdo increpatiōes Un Prouerb. xv. dicit. Qui acq̄escit increpatiōib⁹ possessor est cordis. Acquiescit aūt qui nō solū sufferre patienter reprehēsiones dei vel hoīm. sed etiā cognoscit suū defectū vī emendat. et sic cor possidet h̄s in sua potestate. nō subditū passiōibus ire z odij z hmōi. Un fm Jsidoꝝ. iō natura induxit in pulmonē cor. vt cū sanguis accendit p irā circa cor humectet ex humore pulmonis ne nimis inardescat.

¶ Sexto est cor refouendū. Cū enī vt dictū est cor cōtinue laboret. opter q̄ ꝓfortet ad sufferēdū labore. Sic et corp⁹ nostrū oportet ꝓfortare z cibare vt possit in exercitio pseuerare. Et hoc est qō dicit Ps. Viriliter agite et ꝓfortet cor vestrū quasi diceret. Ut positis pdurare in virtuosis actib⁹ ꝓfortet volūtas. Et quib⁹ modis ipm cor ꝓfortet z roboret idē oñdit dicēs. ps. cij. Panis cor hoīs ꝓfirmet. Nec est credendū solū de pane materiali locutū fuisse. ꝙ bene. q̄. ꝙ bene intendebāt docere pplos spūalia nō corpalia z naturalia. Sed principalr de pane spirituali sub similitudine corpal'. q̄ sicut panis materialis fortificat corpis cor. ita panis spūalis sacre doctrine. vel eucharistie corroborat z ꝓfirmat in bono cor

Cor est refouendus
Ps. 26.

anime.id est voluntatē.In cui⁹ figurā dñs Jesus rur/bas sequētes cū in deserto noluit dimittere ieiunas. ne. vt ipe aut. deficerēt in via.Sed satiauit eas pane vt fortificarenk vt habek Mar. viij. Sic seqntes christū in deserto mūdi.opter pane verbi dei refici.ne deficiāt spiritu.Et qui in emaus cū xpo venerāt.dicebāt. Nōne cor nr̄m ardēs erat tē.Lu.vl.Et bellas sumpto pane subcinericio qō signat eucharistiā fm.b.Ubo.in officio corporis xpi.Ambulauit in fortitudine abi illi⁹ pfortatus vsq; ad mōtē dei.vt habek.iij.Regū.xix. Mons dei est vita eterna.Confortak cor eriā vino.q; lenificat cor bonis. et omnē mentē facit securā.alias serenā.Et hoc vinū est iocūditas mētis spūalis.Un̄ dicik.Eccli.xxx. iocūditas cordis hec est vita.id est pseruat vitā spūalē.sicut t corporalē.Odoribꝫ q̄; pfortak cor tē.vt ōr Prouerb.xxvij Odores spirituales sunt exēpla sanctoꝝ.quibꝫ pfortak cor t animak ad bona. ¶Septio t vltimo est vniendū seu in vnitate seruandū.Sic natura vnū cor dedit cor/pori.ita t vnā voluntatē aie quo ad potentiā.Sz q̄ntū ad actus eius t fines.facim⁹ multas t diuersas. Colūt enī aliqui t deū t diuitias t honores in eis pstituendo finē.t sic diuidūt cor in multa. Et de hmōi peccatoribꝫ dicik Osee.x. Diuisum est cor eoꝝ.s. in diuersa distracti. Sed vt dicik Eccli.ij Ue duplici corde. Ue sūt importat eternā damnationē.Econtra.omnis virtus vnita est magis infinita.id est fortior.vt dicik in lib.de causis.Et ideo vt cor sit robustū ad plia temptationū.reducendū est ad vnitatē.vt.s. in oīb⁹ vnū vltimū t veꝝ finem sibi prestituat.s.deū. Un̄ dicik Eccli xxx.Congrega cor tuum Et q; ad hoc opus est dei auxilio.ipse illud pmittit dicens Dicere.xvij.Dabo eis cor vnū idest vnitū ad pfecte diligendū nō solū deū.sed primos eriā pter deum. Qō illi xpicole primi optime seruauerūt.Nā vt dicik Aeru. iij. Multitudis credentiū erat cor vnū.s. pcordātes in volūtate ad querendū t faciendū voluntatē dñi.t bonorem t mutuā subuentionē. Ubi ergo malicia vnum cor diuidit in multa ad q̄ applicak concordia.multa corda vnire facit.t vnit eriā cū corde dei.id est volūtate. Et vt dicik Matthei.vj. Ubi thesaur⁹ tuus.id est illud qō ex timas principale bonū t maxie amas vt amak thesaurus a mūdanis.ibi est t cor tuū. Si deū thesauꝝ tuū reputas.qui t ver⁹ t infinitus thesaur⁹ est boibꝫ. vt dicik Sap.viij.illū cogitas t frequnk pfideras t prinue amas Et quia amor fm Dyonisiū habet vim vnitiuā t de⁹ sit dici posset vnissim⁹ est.ideo cū pfecte diligendo cor tuū perfectissime efficitur vnū.

Cor est in vnitate seruādū

Quantū ad tertiū .§.iii.

principale.s.q; cor mortificak t ad gehennā dirigik p iniquitatē.Et ex tali corde exeūt cogitatiōes male tē.Matthei xv. Est notandū fm mauriciū in distinctionibꝫ q; septem sunt differētie cordiū iniquoꝝ.

Septem sunt differētie cordium iniquoꝝ

¶Est enī cor indisciplinatū.
¶Est cor infatuatum.
¶Est cor superbia elatuum.
¶Est cor nequicie applicatum.
¶Est cor dolo circūdatū.
¶Est cor deprauatum.
¶Est cor induratum.

Cor indisciplinatum.

De primo dicik Job.xvij. Cor eoꝝ longe feciſti a disciplina. Disciplina importat doctrinam t correctionē seu compositionē in moribꝫ. Est ergo cor indisciplinatū qō nō recipit doctrinā.vel nō se emēdat p flagella. Dicitur aūt deus hoc facere.s.in disciplinā inq̄ntum pmittit fieri. ¶Cōfert aūt hec indisciplinatio tria mala.s. Primo ad malū pronitatē. Unde dicik Ecc̄.viij. Sensus t cogitatio humani cordis prona ſt ad malū.s.ex se nisi fuerint disciplina.p̄cipue in adolescentia refrenati. inducit mentis instabilitatē.pter qō dicik Eccl̄ia.xvij. Qui mirorak corde cogitauit inania Minorak aūt quis corde id est volūtate boni pter defectū doctrine t correctiōis. Adducit t pscientie mordacitatē.que est vtiq; maxima pena. Ex hoc pprouerb.v. dicit Salomon.q; indisciplinatus habēs remorsū de malis dicit.Cur detestat⁹ sum disciplinā t increpatiōibꝫ nō acq̄euit cor meū. ¶De sc̄o cūdo.s.corde infatuato dicik. Prouerb.xviij. Non recipit stultus verba pudētie nisi dixeris ea q̄ versank i corde suo.i.nisi assenseris affectiōibꝫ suis. Precipue fac̄ ira bomīnē fatuū. Unde dicik Eccl.vij. Ira in sinu id est mēte stulti requiescit.t Crisosto. Ire t insanie nihil est medīū Nec aūt stultricia cordis tria mala generat. Primo nullā retinet sapientiā.Nā ira cūdus oīs doctrine t scripture et rōnis obliuiscik in ira sua. Propter qō dicik Eccl.xxj Cor fatui quasi vas pfractū. Liquor enī sapietie t gre ex eo effundik. ¶Scōo inclinat ad blasphemiā Eccl.v Ne temere qd loquaris.s.blasphemando.nec cor tuū sit veloꝝ ad pferendū sermonē coram dño. Cōtra ex fatuitate ire boies male loquunk de deo t boib⁹ ¶Tertio quo/cat stultriciā in audiēte. vt.s. inducat illū ad loquendū cōtra illū stulta.t faciendū.s. verba p rumeliosa nras t vindictas. Un̄ Prouerb.xij. dicik. Cor insipientiū puocat stultriciā. Et ideo bn̄ dicit sapiēs. Nō respondeas stulto iuxta stultriciā suā.ne similis ei efficiaris. ¶De tertio.s. De corde elato corde elato p superbiā dicik Ezech. xxviij. Multiplicasti fortitudinē tuā tibi t elevatū est cor tuū in robore tuo. Nō fit.cū quis bona q̄ habet sibi attribuit vel meritis suis nō a deo recognoscit.sicut fecit. Nabuchodonosor. de quo dicik Judith.). Exaltatū est regnū nabuchodonosor.t elevatū est cor eius. ¶Hec aūt elatio tria mala facit. Primo inducit ad dei oblitionē fm illud Deutero.viij. Me postq̄ comederis t saturat⁹ fueris.t post parum elevek cor tuū.t obliuiscaris dñi dei tui id est beneficioꝝ eius. Ingratissim⁹ aūt inquit Seneca qui est oblitus.s. benefactoris seu beneficij. ¶Scōo sui decepti/nē Jeremie.xlix. Arrogātia decepit te t superbia cordis tui. Et quō decipiat ostēdit sapiēs dicēs Eccl̄i.ij. Sic perdix inducik in foueā.t vt capta in laqueū. Sic cor superboꝝ. ¶Tertio dei amissionē.id est gre sue. pō. Accedet bō ad cor altū.i. superbū t exaltabik de⁹.i. elevabik recedēdo ab eo Auguſt. Humilis de⁹ humilia respicit et alta.id est superba corda a lōge pgnoscit.būilias te venie ad te.attollis te recedit a te ¶De quarto.i. corde nequā seu nequicie applicatū dicik.). Regū.xvij. Ego noui nequiciā cordis tui. Que verba dixit frat⁹ David sibi sed in iuste. Dicik aūt nequā fm catholicon a nego. Unde nequā dicik qui adeo sceleros⁹ est q; neāt cessare a malis Dicik enī neḡ luxurios⁹.vt ibi habek Unde Onan filius iude q̄ luxurios⁹ turpiter erat.dicik neḡ Genes. xxxviij. Et forte propterea luxurios⁹ magis dicik nequā q̄ alīs vicijs dedit⁹ q; difficillius t tardius recedit q̄s ab illo q̄ ab alīs Un̄ Aug. Dum nō resistik pcupiscēne fit consuetudo.t dum psuetudini nō resistitur fit necessitas Et talis nequicia inducit tria mala ¶Primo multiplicē dolorē corpis t anie Eccl̄ast.xxx. Cor neḡ grauatur doloribꝫ ¶Secūdo aufert boni cognitiōem t affectiōem Eccl̄ast.xix. Uinū t mulieres auferūt cor.i. gula t luxuria auferūt affectū veri boni ¶Tertio pducit ad eternā dānationē.Esa.). Ue semini nequā filijs sceleratis. Ue aūt importat dānationē ¶De quinto scz corde De cor/dolo circūdato scz ypocrisim t fraudulētiam seu pdi/tionē.dicik Eccl̄ast.). Cor tuū plenum est dolo t fallacia Et tale cor tria mala opatur. Primo profūditatē habet in cōsilium vel intentū suū abscōdendo vt magis decipere valeat Esa.xxix. Ue qui pfundi estis corde tē.Scōo

dolo

duplicatarē habet in respondēdo. dicēdo verba sophisti ca. Sed vt dicit Eccl. iij. Cor ingredies duas vias non habet successus. psperos. qz frequēter detegit fraus z dolus eius. z inde abhominat. ¶ Tertio malicia habet in suadēdo quasi querat bonū primi. cū rō velit eū decipe. Prouerb. xxvj. Quādo submiserit vocē ne credideris ei qm̄ septē nequicie sunt zc. ¶ De sexto. s. corde depraua to dicit Eccl. iij. Cor praui scādalizat. Dicit aūt cor depraua. De corde depraua to.

prauatū qđ aliquo ope fuit bonū. z postea efficit maluz in eo pmanens. Et tale cor vtiqz scandalizatur. de facili ruēs in mala. ex dictis z factis alioz. ¶ Nā dū bonū est cor nō scandalizat. Tale aūt cor obedientiam postponit Piere. xvj. Ecce vnusquisqz abijt post prauitatē cordis sui mali. vt me nō audiat. ¶ Scdo apostasiā inducit. Unde de salomone dicit. iij. Reg. xj. q cū esset senex depravtū est cor eius vt sequerek deos alienos. Quāto enī quis cadit ab altiori statu virtutis. nō cito inde resurgēs tanto grauius ruit in oīa mala. ¶ Tertio ira dei incurrit. Prouerb. xj. Abhominabile corā deo cor prauum.

De corde indurato.

¶ Deseptimo corde. s. induraro qđ fit p obstinationem. dicit dñs Exo. vij. Ego indurabo cor pharaonis. z non audiet vos. Ubi sciendū fm bea. Tho. prima ptē summe. q obduratio duo importat. s. subtractionē grē q̄ nō est culpa. sed pena. z hec est a deo siē. z omnis pena quā nō nisi iuste infert. Nec enī alicui subtrahit gratiā. nisi b illeū quo auferek mereak p culpā. Et fm hoc deus indurat. fm illud ad Roma. ix. Cui vult miserek z quez vult indurat. Aliud qđ importat obduratio est inbesio culpe. id est firmitas in peccato. z hoc est ab homine. et culpa est. ¶ Et inducit tria mala. ¶ Primo semē verbi dei quod fructū nō recipit. Unde Lu. viij. dicit. Quod autem cecidit supra petrā. id est cor induratū. natū aruit. quia nō habebat humorē. s. gratie. ¶ Scdo cumulum culpe z pene ad auger. Roma. ij. Scōm duriciā tuam z impenitēs cor tuū. thesaurizas tibi iram in die ire zc. id est congregas tibi penā in iudicio. ¶ Tertio beatitudie priuat. Unde in figurā filij israel qui indurauerunt cor suū erga dei mādata vt nō facerent ea omnes qui numerati sunt in egressu de egypto seragintacenteng milia omnes priuati sunt terra pmissionis. que signat vitam eternā. vt nullus intraret nisi caleph z Josue. pter quod. Psal. admonet cauere talē obdurationē ne incurramus in illud malū z damnū. dicens. Nolite obdurare corda vestra zc.

De voluntate et opere exteriori. quomodo se habent adinuicem in merito. ¶ Cap'm. xiij.

Dota circa voluntatem z opus exterius quantū ad meritū. z demeritū q̄tum ad forum iudiciale fieri potest talis distinctio. Aut enī voluntas circa aliquod agendū habetur sine opere exteriori. Aut opus exterius exercek sine voluntate interiori. Aut voluntas adest imediate operi exteriori sequente.

Quantū ad primū .§. I.

volū .ope habeak

notat materiā talē valde diffuse archi. sup. c. qui bona. xvij. q. j. cuius verba abbreuiabo obprolixitatē vitandā Aliquādo mutabo sequendo sententiā theologoz. ad plenioē declarationē. Ex quibusdā auctoritatibz videk q voluntas sine ope tantū valeat in malo z in bono q̄n tum voluntas cū opere. Dicit enī Augu. votū. id est voluntas pro ope reputak. xij. q. j. §. Si ergo. Item Cipzianus. Nunqd cayn cū dño munus offert perimerat fratrem. sed tamē fratricidiū mēte concipit animo. id est voluntas ad bonū deditus. deo iudice coronak de pe. dist. Et Piero. Licet gladio nō occidas. volūtate tamē interficis. di. ea. c. omnis iniquitas. Ad idē facit. c. Si cui. et ca. si forte mulier. Et plura alia. c. in dicta dist. ¶ Pro bo igit declaratiōe fm archidia. distinguēdū. Quia aut loquimur de voluntate in opere bono. Aut de volūtate in opere malo. ¶ Si primo modo. id est de volūtate affectante facere opus bonū. sed nō exequēte. item subdistinguendū. Quia aut habek respectus ad deū. aut ad ecclesiam siue ad ius. Et si habeak respectus ad deū. q̄tum quidē ad tempus preteritū vel futurū. vtiqz non habek voluntas p opere nam si volo me ieunasse elemosinas fecisse z alia hmōi bona. talis voluntas in ꝓspectu dei. id est quo ad meritū. nō habek p opere. id est nō remuneratur. sicut si factū fuisset opus que tamē ꝓpius dicitur velleitas. q̄ voluntas. De futuro etiā si volo seu ꝓpono hinc ad mensem ieunare dare elemosynā z hmōi. nō habek p opere. q̄tus tale ꝓpositū z voluntas sit meritoria. nō tamē tantū sicut cū ope subsecuto. qđ ꝓpositū boni dimitti potest. licet nō sine pcō. Un̄ Greg. super Ezechie. qui bona agūt z meliora agere ꝓponunt. si ea nō agunt. licet in bonis prioribz pseuerent. in conspectu tamē dñi ceciderunt. s. venialiter vel mortaliter. fm qualitatē ꝓpositi qđ dimittūt. puta alicui voti vel necessarij ad salutē. vel alicui rei nō necessarie vt alicuius deuotionis fiēde. Si aūt loquimur de psenti. item subdistinguik. q. aut illa volūtas potest impleri in bono opere nō implek ex negligentia. vel alia causa. vt verbi grā. Habeo voluntatē faciendi elemosinā. z bene possum. sz cupiditas me tenet vel negligentia. Habeo voluntatem orādi. sed me piget. z talis voluntas non habek p opere nec est efficax voluntas. quin sequerek effectus. Et ad h facit quod dicit Amb. distin. lxxxvj. nō satis est bñ velle. sed etiam bene facere. id est nō sufficit bona voluntas sine opere. cū adest facultas. Et sic intelligik illud Prou. xiij. Vult z nō vult piger. Vult enim quodāmodo leui volūtate z inefficaci. Aut quis habet voluntatē ad opus precise dimittit. quia exequi nullo mō potest. Et runc quantū ad gloriā ꝓsequendā. z q̄tum ad penā eternaz euadendā voluntas pro opere reputak in genere. sed nō q̄tum ad quantitatē premij vel quantitatē evaliōis pene temporalis debite pro peccatis. Et hoc vel ex opere operante. vt in illis operibz q̄ habēt in ipso actu delectationē prouocationē. rūc enī operatio addit ad bonā voluntatē quantū ad premiū essentiale. aliquādo ad accidentale. fm bea. Tho. in. iij. distin. xvij. Uel ex ope operato. id est ex sumptiōe sacramenti. Uerbi grā. Si quis vult recipere baptismū vel ꝓfessionē seu eucharistiā. et nō potest quia deficit vel minister vel sacramētū vel aptitudo illius. ad hoc. vtiqz talis et premiū merek eternū ex illa voluntate si est gratia informata. z euadit penas eternas. Sed nō ita euader penas purgatorias. nec tantum premiū cōsequ. ꝓsequik. sicut si secutū esset opus. id est suscipiēdo sacramenta. Aliud exemplū. Vult quis summo desiderio sustinere martyriū. sicut beatus Dominicus vt ceruus ad aque fluuiū. Talis ex illa volūtate premiū recipit. Ut dicit Cipzianus in auctoritate superius allegata. Et quantū ad essentiale premiū. tantū recipe pōt. quātū si actu reciper martyriū. dūmodo equalis esset feruor z affectus nō sustinēdo martyriū siue sustinēdo. Secus si minor est. ar. de peni. distin. ij. Si quis vult nō tamen recipit illud p̄miū accidentale. quod dicit aureola martyrij. Unde z Job. in glosa. de pent. distin. §. Dicit quod istud dicitū votū. p opere computek. habet excepti onē in operibz priuilegiatis quibz debek aureola. ¶ Aliud exemplū. Uult quis ire ad ecclesiā vbi est indulgentia nō vadit. q. nullo modo potest. talis vtiqz z si meri

tum habeat aliqō de bona voluntate. nō tamē indulgē
tiam ꝓsequit nō eundo. Quādo vero habeꝫ respectꝰ ad
ecclesiā. Cum queritꝫ vtrū volūtas habeat ꝓ facto. Re
spondeꝫ q̄ siue processit ad actū exteriorē impfectū qō plꝰ
est. Siue steterit in ꝓfinib⁹ cogitatiōis qō minꝰ est. nō ha
beꝫ talis voluntas quo ad ecclesiaꝫ ꝓ ope vt apparet
deo qui erat excōmunicatus. ꝛ voluit reconciliari ecclesie.
et per eū nō sterit quo minus reconciliarꝫ ꝛ de hoc ap
parent indicia manifesta q̄ voluit reconciliari ecclesie.
sed nō potuit ꝛ mortuus est talis. si morte p̄euntus ab
solutionis beneficiū nō habuit apud ecclesiā non habeꝫ
absolutus. quāuis sic secus apud deū. Et ratio est quia
ecclesia opinionē hominū sequit in iudicādo. precipue
in foro ꝓtentioso. que sepe fallitꝫ sed ipse deus semp inni
titur veritati. ꝛ ideo nec fallit nec fallitꝫ. extra de sen. excō
mu. A nobis. Unde tali negabitꝫ ecclīastica sepultura et
q̄ nō fiat solēnis oratio ꝓ eo. nisi fuerit post mortē ab
solutus ab excōmunicatiōe qō fieri debz. si in vita que
siuit absolutionē. Aliter aūt agendū in sacramēto ꝓfes
sionis. Nam si quis vult ꝓfiteri qō ostendit p signa pe
tens sacerdote. ꝛ postea mutus efficiatꝫ. nō debet tali de
negari eucharistia. ꝛ alia ecclesie suffragia dūmodo con
ster ecclesie seu sacerdoti de voluntate illius. ⁊ cū cunq;
leuiter etiā per vnū testē. vel p signa ipsius infirmi. Ra
tio diuersitatis in hmōi esse potest. quia primū pertinet
ad fori ꝓtentiosum. vbi requirunt probatiōes sufficien
tes. Secūm pertinet ad fori penitētiale. vbi nō requirunt
tales probationes. Si aūt agaꝫ de actib⁹ iudicialib⁹ si
ue de his que inter homines ꝓtinue agitant ꝛ frequen
tant. Cū queritꝫ vtrū volūtas habeat ꝓ facto. Respō
detur q̄ siue de p̄terito siue de p̄senti siue de futuro aga
tur. cū voluntas stat in ꝓfinib⁹ cogitatiōis. in nullo pce
dens ab extra. nunq̄ habeꝫ illa volūtas ꝓ facto. Uerbi
gratia. Missus erat aduersarius meus in possessionez
rei mee ex primo decreto poterāt infra annū recu perare
possessionē ipam. p̄stando cautionē ō parēdo iuri. ꝛ ba
bui voluntatē in corde p̄standi dictā cautionē ꝛ facien
di alia necessaria sed nō profeci ad actū exteriorē. Certe
voluntas ista nō habeꝫ ꝓ facto. vt postea possim re
cuperare possessionē. extra de eo qui mit. in pos. ca. j. Si
aūt volūtas processit ad actū aliquē tunc subdistinguen
dum. q̄ aut actꝰ ille fuit perfectus. aut impfectus. ꝛ si fu
it pfectus. tunc dazꝫ est ꝛ de hoc nemo dubitat. extra vt
lit. nō ꝓfes. Quoniā. Sed si actus ille fuit impfectꝰ. tūc
subdistinguendū. quia aut fuit impfectus ꝓpter volun
tatē. aut ꝓpter impotentiā. Et si fuit impfectus ꝓpter vo
luntatē. tunc illa voluntas in tali actu impfecto nō ha
betur ꝓ facto. verbi gratia. habeo in corde p̄standi vo
luntatē cautionē ꝓ recuperāda possessione mea. ꝛ illaz
voluntatē ꝓduco ad actū exteriorē. sed impfectuz hoc
videlicet modo. Uado corā iudice ⁊ aduersario meo et
dico. volo recupare possessionē meā. ꝛ duco mecū fideius
sorem. ꝛ offero satisfactionē de iudicio sisti ꝛ nihil aliud
facio. Certe iste actus impfectus fuit. q̄ non solū debeo
offerre. sed etiā prestare. Mā sola oblatio fideiussoris nō
sufficit q̄ quidē locū habz in his in quib⁹ cadere potest
depositio vt in ꝓbis q̄ consistūt in probādo. Sed in his
in quib⁹ nō cadit depositio. vt in his que ꝓsistit in faci
endo sufficit sola oblatio faciēdi seu protestatio. vt ap
paret in appellatiōe. in qua sufficit si me offerā probare
corā iudice cause principalis. Et q̄ prestatio sufficiat p
batur. co. ti. c. fi. Si aūt fuit actus impfectus ꝓpter impo
tentiā. tūc subdistingue. Quia aut illa pfectio ꝓtingit p
pter defectū ꝓpriū. aut ꝓpter defectū iudicis vel aduersa
rij. aut ꝓpter casum fortuitū. aut ꝓpter factū prorsus ex
tranei. Si ꝓpter defectū ꝓpriū. cui nō pōt puidere. tūc vo
luntas habeꝫ ꝓ facto. Uerbi gratia. Habeo voluntatem
prestādi cautionē pro possessione mea recupanda. ꝛ pro
cedo ad actū exteriorē hoc modo. Nam modo cōpareo
corā iudice ꝛ aduersario ꝛ dico. Ñe bene vellē prestare
cautionē. sed in veritate nō possum. qm̄ paup sum. ꝛ p
pter paupertatē nō inuenio qui p me intercedat. Certe
in isto casu ista voluntas haberet ꝓ facto. ad recupandā
possessionē dūmodo prestē iuratoriā cautionē. extra de
eo. qui mit. in pos. c. j. Et extra de solutio. Odoardꝰ. Nā
inanis est actio quā inopia debitoris excludit. ff. de ar
bitris. l. Inanis. ¶ Fallit tn̄ hoc in vsufructuario. q̄ de
bet prestare cautionē de vtēdo ꝛ fruendo arbitrio boni
viri. ꝛ finito vsu fructu de restituēdo. Nam si ꝓpter pau
pertatē. vel aliud nō potest fideiussorē p̄stare nō, suffici
et iuratoria cautio. ꝛ sic nō habebit volūtas ꝓ facto. Ut
notat Azo. C. de vsufructu. l. vsufructuarij. Si aūt il
la impossibilitas ꝓtingit ꝓpter defectū iudicis vel adū
sarij. tūc iterū est subdistinguendū. Quia aut hoc est p
pter factū ipsoꝝ. puta quia dū vellē prestare cautionē.
steterit q̄ iudex vel aduersarius quominus prestarē. q̄ ipi
noluerūt recipe. dū offerē ⁊ ipam prestare vellē. ꝛ tūc vo
luntas habeꝫ ꝓ facto. quantū ad possessionē recuperan
dam. Aut impotentia ꝓtingit ꝓpter absentiā iudicis vt
aduersarij. quominꝰ predictā cautionē p̄staret. ¶ Et tūc
voluntas nō habeꝫ ꝓ facto. nisi ego istā cautionē pre
stem corā publicis ꝛ honestis ꝑsonis. vt extra de offi. or.
postoral'. ¶ Si aūt impotētia ꝓtingit ꝓpter casum for
tuitū tunc siue casus ꝓtingat in iudicijs. volūtas habe
tur ꝓ facto quantū ad euitationē pene vt apparet ex
emplū de eo qui certa die debebat in iudicio comparere
sub pena. ꝛ dū veniret superuenit tempestas vel pons flu
minis est fractus vel flumē creuit q̄ transire nō potest.
certe iste casus excusat a pena. ff. Si quis cau. l. ij. Item
si ꝓtingat casus fortuitꝰ in cōtractib⁹ idē videt dicendū
vt. ff. ad le. ro. de iactu. l. fi. ꝓsuenit tn̄ subdistingni in cō
tractu locatiōis. an casus supueniat in ꝑsona locatoris.
an in ꝑsona ꝓducentis tantū. aut in re locata vt illa ma
teria satis declarat. ff. de var. ꝛ extra or. co. l. j. In ꝓtracti
bus etiā ꝓsuenit distingui. an casus ꝓtingat in ꝑsona
debētis. vel cui debeꝫ. ꝛ an debeat quātitas vel spēs
et an mora intercesserit vel ne. Si etiā ꝓtingat casus in
vltimis voluntatib⁹ volūtas habeꝫ ꝓ facto vt apparet
de illo qui reliquit libertatē seruo suo. si decē daret bere
di et cū iste portaret pecuniā incidit in latrones. vel i ho
stes ꝛ pecuniā amisit. tta q̄ in termio tpe nō potuit bere
di dare. Certe ille actꝰ impfectus ꝓpter impotentiā et ca
su fortuito. habeꝫ ꝓ facto. quantū ad libertatē ꝓsequi
dam. Et de casib⁹ ꝓtingentib⁹ circa vltimas volūtates
plenissime notat p Azo. C. de insti. ꝛ substi. sub con. fac.
l. j. Si aūt ꝓtingat impotētia ꝓpter factū prorsus extra
nei. tūc volūtas nō habeꝫ ꝓ facto. Uerbi gra. Reus de
bebat sistere in iudicio certa die. ꝛ sub certa pena. dū au
tem veniret ad iudiciū quidā extraneus vir rennuit eū
et sic non sterit in iudicio illa die talis non excusatur a
pena. Sed datur actio cōtra impedientē ad interesse. ff.
Si quis cau. l. ij.

Quantū vero ad se- §. II

cundū mēbrū principale prime questiōis. s. An volūtas
solum habeat ꝓ opere exteriori in malis. Respondeꝫ In ma
Quia aut loquimur in foro dei. aut in foro eccle penitē qū vo
tiali. aut in foro ꝓtentioso seu iudiciali. ¶ Primo ergo tas ꝓ fa
sz quantū ad deū distinguendū. Quia aut volūtas est eo bo
deliberata aut nō deliberata circa malū. Si indelibera
ta. tta. s. q̄ nō accedat ad sensus ratiōis. tūc dazꝫ est q̄ vo
luntas nō habeꝫ ꝓ ope ētā si illud opus sup quo insur
git volūtas sit mortale. Ut̄ Greg. de pe. distin. ij. Nec
ꝯ mentē cogitatio ĩmunda macular cū pulsat. s. incitus

tionē voluntatis. sed cū hanc p delectationē supat. s. per ꝓsensum rōnis. Si vero volūtas est deliberata circa opꝰ malū. siue in ꝑterito. vtputa qꝫ vult ꝛ ꝓtentat se cōmi/ sisse aliqđ crimīale. Siue in futurꝫ. vt cū vult seu inten/ dit ꝓperrare in futurꝫ aliqđ malū. vel in ꝑnti cū ꝓponit malū opari. In omnib⁹ hmōi volūtas habet ꝓ facto quantū ad grauitatē peccati in generali nō in ꝑticulari. ꝫ est qꝫ ira meret penā eternā ex volūtate deliberata ad opꝰ mortale. cui⁹ effectus nō sequat. sicut si sequat actus exterior. nō tamē tantā penā meret in inferno ꝓter vo/ luntatē solam. quantā si addat opus. qꝫ cōiter actus ex/ terior peccati adauget ipam inordinationē voluntatis. Et sic intelligit illud Clementꝫ de peni. dist. j. Homicidi/ orum tria genera būs Petrus esse dicebat. ꝛ eoꝝ penā fore parilē. s. odientis. detrahentis. ꝛ actu occidentis. Il/ la enī paritas pene odientis. ꝛ sic voluntatē habentis ad mortē exosi ꝛ pena actu occidētꝫ intelligēde sūt scōm equalitatē ꝓportionis. nō scōm equalitatē eiusdē quan/ titatis. id est qꝫ vterqꝫ damnabit. Facilius etiā quis re/ surgit a peccato voluntatis. ꝓsentiētis siue in morosam delectationē. siue in actū exteriorē. nō tamē ꝛequēdo cui⁹ cū procedit ad opus exterius. Et hoc facit qđ dicit Die/ rony. xxxij. q. ij. Sicut femīa. Ubi ait. Sensus ex ratiōe ꝛceptus id est ꝓsensus in malū. nisi in opera ꝓrumperit adhuc in mēte remanet ꝛ cito perit ab hoste. ¶ Quantū vero ad foꝝ penitētiale ecclesie volūtas ꝓtēta terminis suis nō habet ꝓ facto. Nō enī tanta penitentia est in/ iungenda ꝓ peccato interiori. quāta ꝓ peccato exte/ riori ceteris paribꝫ. Et penitētie septennes q taxant ab ecclia. vt. xxij. q. j. Predicandū. ꝛ. xxxij. q. ij. Hoc ipsum. Cōmuniter imponunt ꝓ peccatis exterioribꝫ. quāuis etiā interiora vt dictū est sufficiāt ad damnationē. vt ex/ presse habet de peni. distin. j. Si cui. ¶ Et nota qꝫ cum sola spes quādo est principalis ad lucrū in mutuo. faci/ at hoīem vsurariū. vt. xiij. q. ij. Si fenerauerit. Sicut etiā sola spes rei temporalis facit hominē symoniacum quādo est principale motuū in traditōe rei spūalis. fm Raymū. Johan. ꝛ Archi. Nec spes includit voluntatez deliberatā. Uñ in foro penitentiali puniri debet seu pe/ nitētiari. vt ꝓ mortali perō. Et si inde aliquid ꝛcipit oblatū in foro penitētiali est inducendus vsurarius ad restituendū ꝛ simoniacus ad paupib⁹ erogandū. Et sic punit volūtas ꝑ facto. hoc est si pactum fecisset exꝑsse. Sed nō quantū ad censurā aliquā vel dispositionē. vt extra de symon. c. vlti. qua pena posset puniri si ad actū exteriorē puenisset p actionē ꝛ hmōi. Et quāuis aliq di/ cant qꝫ vsurarius solū mentalis nō teneatur restituere. Alij tñ dicūt qꝫ tenet semp restituere. Et hoc Inno. dicit esse tute. extra ꝑ vsu. Cōsuluit. Hosti. aūt dicit omnino esse restituendū. qz turpiter accepit. Idē sentit Bernar. Ray. ꝛ Archi. ꝛ Theologi idē sentiūt. Sed quantū ad foꝝ iudiciale ecclīasticū vel ciuile. volūtas si nō ꝓcedat ad actū exteriorē aliquē. nunqđ punit. Et ꝫ est qđ dicit ler. Cogitationis pena nemo meretat. de penitē. distin. j. Et Aug. xxxij. q. v. christiana dicit. Latēbria peccata vin/ dicta nō habēt quia. s. probari non possunt. In iudicio aūt ꝓcedit ꝑ allegata ꝛ probata. sed si volūtas procedat ad aliquē actū exteriorē licet imꝑfecte. hoc est nō illū cō/ plendo. cui⁹ subdistinguit. quia aut ille actus fuit impfe/ ctus ꝓter voluntatē. qz videlz penituit eū. ꝛ bene ad ef/ fectū perduxisset si voluisset. puta quia virgo deo dica/ ta cū qua habuerat colloquiū de malo sibi ꝓsentiebat. sed ipm penituit sua ꝓpria voluntate. ꝛ tūc nō punit. ff. ad. l. coz. de fal. l. qui falsum. Exemplū etiā de eo qui vo/ cauit clericū in foro seculari. quē penituit ante litis ꝓre/ stationē cui⁹ enī talis ꝛ voluerit ꝛ egerit aliquid. qz nō perfecit ꝓsecutionē cause in tali iudicio. nō patiet penaz

coꝝ capitulorꝫ. xj. q. j. Inolita ꝛ extra de foro cōpe. Si diligēti. ¶ Si aūt fuit actus impfectus ꝓter impoten/ tiā qz. s. attemptauit ꝛ fecit quod potuit vt veniret ad p fectionē operis. ꝛ nō valuit tūc voluntas habet ꝓ fa/ cto ꝛ punit. Et ita intelligunt leges canonisate. de peni. distin. j. Si quis nō dicā rape. Et ab inde vsqꝫ ad legē. Cogitatio. ꝛ C. de fur. l. si quis seruo. Sic ꝛ vxoꝝ punit quo ad ꝓlugiū ꝓter insidias ꝛ ꝓsilia que interposuit in morte mariti. cui⁹ effectꝰ nō fuit subsecutꝰ. Notādū qꝫ in penis spūalib⁹ infligendis distinguit. Utꝝ. s. ponat a canone pena spiritualis an imponat ab homine. Et siquidē imponat a canōe. tūc effectꝰ ꝓsiderat nō affectꝰ animi seu volūtas. Et hinc est qꝫ si quis ꝓponens manū suam inꝑcere in clericū. solūmodo insultū facē. eleuat ma/ num vt percutiat. ꝛ tamē nō tāgit eum. qz fortior ille fuit vel alia de causa. iste nō obligat pena spūali. s. excōmuni/ cationis. Si quis suadente. xvij. q. iij. Similiter si qs vo/ luerit homicidiū ꝓperrare. etiā si vulnerauerit arrociter dūmodo nō fuerit subsecutū homicidiū. seu mutilatio penā irregularitatis nō incurrit. extra de homi. c. si qs. ¶ Si aūt pena spūalis imponat ab hoīe. tūc ꝓsiderat animi volūtas ꝛ destinatio. s. cū aliquali ope exteriori. et nō solū iuris effectus. Et rō est qz miti⁹ agit cū lege cui⁹ mīistro legis. ff. de ar. l. Celsus. Et extra de de. excō/ mi. Si celebrat. Uerbi gratia. Dicit supior ordinarius. Excōmunico te si eligis. Nā incōtinēti cum paras te ad eligendū. incidis in excōmunicationē. qđ dicit vt nota/ uit Innocen. extra de ap. c. Preterea. Et sic patet qꝫ vo/ luntas nō producta ad actū perfectū punit ꝛ ꝓ facto habet cui⁹ctum ad penas spirituales que infligunt ab ho/ mine ꝛ ratio est. qz hmōi pene spūales sūt medicinales. ij. q. j. Multi. Et extra de senten. excom. cū medicinalis li. vj. Datur in penis temporalib⁹ conditionalib⁹ ꝛ iu/ dicialib⁹. secus dicendū est. Nam in istis ꝓsiderat iuris affectus nō effectus vel animi destinatio. extra despon. ca. vl. Et est ratio. qz pene sunt potius emolliende cui⁹ ex/ asperande. de peni. dis j. §. Pene.

Quantū ad scōm §. III.

membꝝ principale cū. s. exerceꝛ opus exterius sine volū/ tate distinguendū. quia aut hoc fit volūtate omnino re/ mittente. Aut ratione omnino deficiēte. Aut volūtate ne/ gligēte. quantū ad primū scz fit aliqđ opus remittēte vo/ luntate omnino. nec in bono est meritoriū. nec in malo demeritoriū. Mereꝛ enī quis aut demeꝛ per actum liberū voluntatis. Unde Amb. Nemo nostrū teneꝛ ad culpam. nisi ꝓpria voluntate defleterit. Voluntariū sibi militē elegit ipꝰ. voluntariū sibi seruū diabolus acci/ piatur. xv. q. j. Nō est. Ad idē Crisosto. sup Matth. Si/ cut enī peccatū opus sine voluntate nō facit. ita iusticia ex opere nō ꝓsumat. nisi et voluntas affuerit. xxxij. q. v. Sicut. Et ex hoc patet qꝫ si inferat violētia virgini o/ mino remittenti. nec peccat. nec amittit virginitatē. Unde dixit lucia pascasio si me inuitā feceris violari. castitas mihi duplicabit ad coronā. Nō enim inquinat corpus nisi de ꝓsensu mentis. Nā si in manu mea thura ponas et p manū meā sacrificia facias deus hoc nō attendit. De sensib⁹ enī ꝛ voluntatib⁹ deus iudicat. Gratianus. xxxij. q. v. §. j. Simīr si quis occideret pro fide inuitus vel pro iusticia meritū nō haberet. nec talis est capax alī cuius sacramēti. Nam si quis omnino inuitus baptiza/ retur. rentus sub aqua qꝫ violentiā. talis nō reciꝑet. nec effectum. nec sacramentū ipsius baptismi. ¶ Quantū ad scōam ꝓtem distinctiōis cū. s. fit opus ratione omni/ no nescientes. s. cū quis nō habet vsum rōnis. vt infans. et adultus furiosus. qui est extra vsum rationis. opus quod fit a talib⁹ cum sit inuoluntariū. quia sine delibe/

De opere exteriō sine volūtate.

ratione rationis. siue in bonū. siue in malū. nō reputat ad meritū neq; ad demeritū. Nam actus humanꝰ redditur meritorius vel demeritorius inquantū ꝓcedit a libero arbitrio quod diffinit esse facultas volūtatis ⁊ rōis. In predictis aūt rō deficit. Sed etiā in iudicio ecclesiastico vel ciuili. tales nō puniunt. Nā infans si ꝓiacēdo lapidē occidat aliquē hominē. Si nō est dolus capax. nō punit. nec quo ad deū. nec quo ad mundū de ꝓfecta. di. uij. Paruuli. Et in glo. que est ibi. extra de delic. pu. ca. ij. Et. ff. de sic. l. lege infans. Idem de furioso dū est in furia ⁊ extra se. Sanis enī ipō furore punit. ff. de offitio. ꝓ. l. duuus. Et. xv. q. j. ex merito. §. Sed obijcit. Uerū est tamē q furioso a furia reuerso potest penitēcia imponi ad cautelā. vt ea. causa. ⁊. q. c. Si quis. Et licet aliqui dicant q cū quis ex culpa sua incidit in furiā. amentiā. vl ebrietatē ea que facit mala extra vsum rōnis ꝓstitutus. imputant ei. ex eo quia fuit in causa. Uerior tū opinio est q nō imputant que facit in tali statu. Sed culpa ꝓcedens aggrauat ex malis que sequunt. Notādū tamē q adultus. amēs. vel frenēticus effectꝰ. si anteq̄ incurreret talem amentiā habuit ꝓpositū ⁊ voluntatē suscipiēdi sacramēta. ⁊ declarauit ipam voluntatē. nō debēt sibi denegari. Et ōn̄tumcūq; etiā ꝓtradicit in amētia positꝰ recipiet effectū sacramentoꝝ si in statu gratie intrauit frenesim vel amentiā. ⁊ sic opus sine voluntate actuali erit meritorū. ex volūtate tamē ꝓcedenti. Insup est notandū q opus baptismi valet ad salutē ꝓmiū omnibꝫ pueris ⁊ adultis carentibꝫ vsu rationis. cū tū desit in eis voluntas ad ipm opus. Sed hoc speciali munere venit Sicut ⁊ puulis innocentibꝫ opꝰ martyrij suscepti sine voluntate. ex gratia xpi fuit eis ad ꝓmiū essentiale glie et accidētale aureole. Regulaf autē. vt dicit Aug. Dis qui sue voluntatis est arbiter ꝓstituꝰ. nō potest nouaz inchoare vitā. nisi penitear eū veteris vite. de pe. dis. j. Tres actiones ¶ Quantū ad tertiā partē. quādo scilicet fit opus exterius volūtate repetitē. id est opus ipm eligente. sed nō inquantū meritorū vel demeritorū est intendente. quod ꝓtingere potest in bonis ⁊ in malis actibus. quādoq; ex ignorātia. quādo ex certa sententia. Et in his quidē que sūt de genere maloꝝ potest esse duplex ignorantia. s. iuris ⁊ facti. ⁊ si adest ignorātia iuris diuini vel naturalis. vel eoꝝ que scire tenet fm statū suum opus malū factū ex tali ignorātia. ⁊ p consequēs sine voluntate inōtum opus ipm est malū. nō excusat a toto. est a rāto. Et in his verificat illud apli. Ignorās ignorabit. ⁊ de hoc. j. q. iij. §. vlti. Exempla sume in Paulo. qui persequebat ecclesiā dei arbitrās exinde obsequiuz se prestare deo. Sed vt ipse dicit ignorās fecit. nec ꝓpter hoc se excusat. sed accusat de peccato. Similr ⁊ filie lorth cū inebriauerūt patrē vt ex eo ꝓciperent. ōn̄ quis putauerunt sibi licere. credentes totū mundū submersum. sicut et sodoma nō excusant a peccato meestus ꝓpter ignorātiam illā sed fuit ignorātia iuris naturalis. xv. q. j. Inebriauerūt. Similiter ordinatus in sacris si dimitteret officiū. ex eo q nescit se ad hoc obligarū ꝓcepto ecclesie. vt patet extra de cele. mis. dolentes. nō excusat a mortali quāuis nō intendat neq; velit illā omissionē officij inquantū peccatū. imo si sciret nō obmitteret. Sed quia negligēs est voluntas ad inquirendū q scire debet. ideo ei imputant ad peccatū. vt habet distinctiōe. xxxvij §. vltimo. ¶ Quantū ad ignorantiā facti. notāda est distinctio decretistaꝝ que ponit dist. l. c. De his ⁊ extra de homi. sicut dignū. Uidelicet q aut quis in facto q̄ agit dat operā rei illicite. aut licite. ⁊ si dat operam rei illicite. puta quia solaciat aliquo ludo periculoso vnde sequit mors. vel mutilatio. quāuis illud malū nō velit. cū quia voluit illū ludū vnde secutū est ei imputant. ⁊ quo ad peccatum. ⁊ quo ad irregularitatē. ⁊ quo ad penā iudicialē. Similiter si cecus sagittā vel lapidē iaceret ei imputaretur. quia dat operā rei illicite. Uñ ⁊ lamech quādo sagitta occidit chaym existimās cū ferā siluestrē nō hominem. quia cecus erat. Sed a puero quē secū ducebat vel fera iudicatus fuit. nō excusat a peccato. Idē potest dici de minori dolicapaci. quāuis eratis nō ꝓfecte. ⁊ dante operā rei illicite. q̄ dictū est de maiori ⁊ adulto vt extra de delic. pu. capi. vlti. Si vero dat operam rei illicite. tūc aut adhibuit debitā diligentiā. aut nō. Et si nō adhibuit debitā diligentiā. nō excusat a peccato. licet malū seq̄tur sit ꝓtra eius voluntatē. puta si quis ꝓiaciat tegulas de tecto ad ipm reparandū. ⁊ non ponat aliquod signū ante domū. nec dicit aliq̄ cū ꝓiaciat. ⁊ sic cū vna ipsaz interficiat transeuntē per viā. Aut si quis ꝓiaceret lapidē ad aīalia bruta. ⁊ no respiciens transeuntē p viam. a casu interficeret aliquē ꝓtra voluntatē suam ei imputaret peccatū ⁊ pena iudicialē. q̄ nō adhibuit diligentē solicitudinē ad opus illud tractandū. Ubi vero adhibeat debitā diligentiā operi licito. Si q̄ malū a casu ꝓueniat. nō ei imputat. puta si quis incidendo arborem. dū eam ꝓsternit alius subito trāsit subtus eam. et sic perimit. cū tū ille nō videret eū. nec haberet extimare aliquē transiturū inde. vt dist. l. sepe. ⁊. xv. q. j. Si quis non iratus. vnde ⁊ Jacob excusatur in cognoscendo lyam. que non erat vxor sua loco Rachel vxoris sue In his autem que sunt de genere bonorū factis ex ignorantia iuris vel facti. non habetur meritum. ex quo ibi non est voluntas seu intentio ad meritum actualis vel habitualis. ¶ Ad quod facit quod ait Ambro. Nō satis est benefacere nisi id ex bono fonte. id est bona voluntate ꝓficiscatur. distin. lxxxvj. Non satis. ⁊ Hieron. Deus voluntatem non opus respicit scilicet sine voluntate. xv. q. j. si quis nō iratus. Uerbi gratia. si quis dat pauperi vnum florenū elemosinaliter. volens dare tantum vnum quatrenū. opus istud factū etiam in gratia non habet meritū vnius florenī. sed vnius quatreni. cū voluntas nō fuit ad florenū. sz ad quatrenū. Similiter si quis iret ad missam die festiuo. vel ieiunaret die iusti tuta ab ecclesia. vel diceret officium existens ordinatus in sacris. nec aliquod hoz faciat actu vel habitu vt satisfaciat ꝓcepto ecclesie. Ꝓsuppositō q illud ignoret vel erīā si scit. nō habet intentionē ad illud. sed a casu vl ꝓpter societatē facit aliquod predictoꝝ talis in huiusmodi non meretur. ex quo non habet voluntatē ad illa opera. Dicit enī auctoritas. de. pe. distin. j. q volūtas remuneratur nō opus id est voluntas principaliter facit opus remunerādi. Quātum aut̄ ad opera que fiūt ex certa scientia. siue in bonis. siue in malis imputant ad meritū vel demeritū. inq̄tum voluntas assentit operi. etsi nō ipsi operi inquantū meritorū. vel demeritorū. quod habet in coactione cōditionali. Uerbi grā. Datur infideli optio vt aut recipiat baptismū aut occidet vel amittet sua bona. eligit talis baptizari ne perdat vitam. vel bona. In hmōi opere bono iste nō acquirit nec meritum nec salutē. ex eo quod nō habet volūtatē ad opus baptismi suscipiendū. inquātum bonuz est ⁊ salutiferū argu. ad hoc de pe. distin. j. tres actiones. ¶ Sūt in malis operibꝫ. quāuis enī aliquis nō velit aliquo mō opꝰ malum facere. inq̄tum malū ⁊ demeritorium. tū assentit opus agere quod scit esse malum ne incurrat aliq̄ damnū. tale opꝰ nō excusatur a peccato. Uerbi gratia. Peierat quis ne amittat suā causam iustam. qui tamē alias nullo modo vellet peierare. Ad quod optime facit quod ait Augu. Si diligēter inspiciat. forte ipsum peccatū nemo velit. sed ꝓpter illud q̄ vult peccat. Omnes quippe homines qui scientes faciūt quod nō licet

vellent licere. vsq; adeo ipm peccare nemo apperit. ꝓter hoc ipm. sed propter illud quod ex eo cõsequit. xv. q. j. c. Merito. vñ et Lucretia nobilissima romana q̃ assen tit filio Tarquini in adulterũ ne incurreret infamiam adulterij. ex eo q̃ ille minabat ei: q̃ si nõ assentiret inter ficeret eã z vnũ ex seruis iuxta eã: et diceret marito suo collatiuo q̃ cos inter fecerat: q̃ inuenerat eos pariter cõ misceri. Ob vitandã igit talem infamiã assensit operi nephario. de quo tñ tantã displicentiã habuit q̃ ꝓter hoc coram consanguineis suis se occidit. Non excusat a peccato adulteriũ. quia potius debet quis omia mala tolerare q̃ malo consentire. sulicet peccati: vt dicit Au gustinus. xxij. q. v. c. Ira ne.

Quantũ ad tertiam. §. IIII.

partem prime z pncipalis diuisionis. cum ics volũtas reperit cũ ope exteriori. Sciẽdũ q̃ volũtas ipsa naliter sp̃ pcedit actũ exteriorẽ. Sicẽ cã pcedit suũ effectũ z tan q̃ regina potentiaꝝ z oĩby alijs bz impare sm doctores Tempeõ aliq̃n volũtas est simul cũ ope. aliq̃n in diuer so tpe. Et q̃n est sic cũ ope exteriori vl̃ imediate exeq̃tur ipm ꝓ vno actu meriti vel demeriti cõputatur. Bz cõ plenius z g̃ualr ipo ope exteriori: vt dictũ est. s. puta cũ quis volẽs furari: subito ꝯit furtũ facere. Vl̃ cũ q̃s vo lens orare vl̃ elemosinã dare ponit se ad orandũ vl̃ dan dũ elemosinã. sed cũ volũtas z opꝰ sint in diuersis tem poribꝫ. medio intercurrallõ. infra qõ mẽs diuertit ad illõ reputanf vt duo bona vl̃ mala: sm Pe. de rbarantasia Verbi gra. Habz q̃s volũtatẽ fornicãdi vel occidẽdi: et hmõi. z dũ tale malũ deliberat agere: occurrũt sibi alie volũtates z occupatões varie q̃ dby ĩmorank. deinde oc currente sibi oportunitate ꝓpetrak illud malũ qõ volũ tas decreuerat. s. fornicatõis vel homicidij. ibi sunt duo pcã mortalia. Primũ q̃n volũtate decreuit illõ agere. Scõm q̃n illud ꝓperrauit qõ nõ fuit sine volũtate ite rum deliberante. Vñ z pro vtroq; a deo punit. In iu dicio aũt bũano punit tm̃ sm quãdo est ꝺ leges vel ca nones. Et primũ pbak vel ex se notorũ est. Dicit enĩ lex q̃ grandis rõ suadet vt malefacta puniãt. ff. ad. l. aq̃lã. Lita vulneratꝰ. Et vt pena vni⁹ sit mer⁹ m̃troꝝ. ix. q. ij. ca. Si aũt. Et. ff. de penis. l. ad dãnũ. Nam si ea q̃ ma le vsurpank omittim⁹. excessus viã alijs ap rimus. dis. xxij. c. Peruenit. Ꝓpagak enĩ vicij nisi p correctionez discipline subsequak correctio. xxi. q. ij. placuit. Et si pe na p tali crimĩe exterꝰ cõmisso est determiata a iure. tũc subdistinguendũ est. Quia aut iudex q̃ bz cogĩscere ẽ iu dex delegatꝰ. z tak qui nõ põt in pena dispensare. vt ex de offi. deleg. de causis. et de peni. licet. Et tunc penam illam lege taxatam mutare vel minuere nõ potest ij. q. j. §. norandũ. Et ꝓterea dicit in auten. de iudi. §. opor tet. q̃ iudex nõ bz esse mitior lege. Si aũt p vno codẽq; scelere diuerse pene de iure iponank. tũc vtroq; vno co demq; tpe nõ est imponẽda ex de iudi. Ac si dicti. Sed minor iponẽda ẽ. ar. de pe. di. i. §. pene. Vel opꝰ est gra tificatiõe. ex de parochis. c. i. Vel illa imponak q̃ magis ti mek ex vt lite nõ ꝓtest. c. qm̃ frequnt. Quia vt dicit Aug. Hoc solũ bñ agit siue plectendo siue ignoscẽdo: dũmo do mala vita hoĩm corrigak. xxij. q. v. prodest. Si ꝺo ẽ iudex q̃ bz mez imptũ: z de illo crimĩe possit dispẽsare. tunc poterit cõmutare vel minuere penã. vt ex de rap. ca. in archiepiscopatu. z C. eo. li. Et si seueriꝰ. Dũ tamẽ hãc diminutõem vl̃ cõmutationẽ faciat cã cognita. z in ipsa sñie platiõe z nõ post. Secus aũt si faceret nõ cã cognita. vel post sñiam: q̃ tũc nõ posset. Et in hac cau sa cognitõe habek ꝯsideratio locoꝝ z tẽpoꝝ plonaꝝ z cause: ac etiã mlt̃itudis z etat̃ z scandali. nã ex ist⁹ oĩby rigor iuris mitigak. vt colligĩt mãifeste ex de sent. excõ. c. Puer. et. lxxxvi. di. Tanta. et. l. di. Ut ꝓstitueret. Et. h. q. i. In pncipio. et extra de trãsac. c. vlt. Iex causa cogni ta ex pdictis causis z turiby potent penã augmentare z etiaz quia multi⁹ crassantiby vindicta opus est. ff. de pe. l. aut facta. Nota etiã q̃ arbiter põt leges transgredi ꝑ legẽ de arbitr̃. Lqualẽ. Si aũt nõ est determiata a lege pene. tũc imponit arbitrio iudicãt̃. ff. õ pe. l. bodie. z ex de off. dele. c. de causis. In bonis videt idẽ dicẽdũ quo ad deũ siue meritũ. Hoc est q̃ volũtas bona cũ ope exte riori sub eodem tũc bz suã plenã pfectionẽ. Vñ z ad ma iorem remũerationẽ. Et õ est q̃ dñs reqrit dicẽs Mat thei. vij. Non oĩs q̃ dicit mihi dñe dñe: intrabit in reg. ce lorũ: sed qui fecerit volũtatẽ ꝑris mei. Primũ enim do mine referk ad voluntatẽ siue ad affectionẽ qua q̃s vult bonũ. Secundũ dñe refertur ad locum bonũ. Sed ter tiũ referk ad exteriorẽ bonã operationẽ: q̃ exigit cũ adest possibilitas vt. s. dictũ est. Tempak enĩ mens seu volũ tas bñ disposita bone arboꝝ. de q̃ ꝑs dixit in dicto ca. q̃ fructus bonos facit: nõ flores tm̃ affectionũ. nec fron des tm̃ verboꝝ: ics z fructus exterioꝝ bonaꝝ operationuꝝ. Flores enĩ si pulcri sint: nõ tm̃ pascunt. Un deuota asa dicit in Can̄. Veniat dilectus meꝰ in ortũ suũ. id est in mentẽ suã vt comedat fructũ pomoꝝ suoꝝ. nõ flores di cit Custodiendi tm̃ sunt ne pereãt vl̃ destruank: q̃ ex flo ribus sequũtur fructꝰ. Juxt illõ Eccl. xxvij. Flores mei fructus honoris z honestatis. Et ꝓterea dicit sponsa in Cantic. Capite nob vulpes paruulas. tẽptatões seu cogitatiões fraudulẽtas sb specie boni subintrãtes. tũc sunt paruule. i. in ipo pncipio occursus. Sequit i textu que demoliunt vineã nostrã. i. flores eius. Un et seq̃t. Mã z vinea nra floruit. Silr etiã frõdes arboꝝ nõ pa scũt homines. q̃ibus aliq̃n medicinalia sunt. ꝓt q̃ dicit Apoca. vlt. Folia ei⁹ ad sanitatẽ gentiũ. Sic z bõa ver ba q̃ibus auditoribꝫ plerũq; pfunt. Si sint sine fructu opeꝝ: prosunt q̃nq; auditoribꝫ ics nõ pascũt spualr facã entẽ vel ipm deũ. Vñ in figurã: cum semel dñs Jesus xp̃us esurẽs ad arboꝛẽ fici accederet. q: nõ inuenit ibi fructus: ics tm̃ folia maledictõs subito exiccata est Mat thei. xxi. Ad significãdũ q̃ ꝺ bñ tantũ verba z nõ fcã a deo reprobank. Reqrit g̃ ad bonitatẽ arboꝝ vt pro ducat nõ solũ flores bonaꝝ volũtatũ seu desideriorũ et frondes salutarĩ locutionũ. ics z fructꝰ etiã bonaꝝ ope rationũ. Unde Jacoby in sua epla cano. Ostende mihi fi dem tuam ex operibus. Et quales sint fructus boni pro duci ab arbore bona. ostendit psalmista cum ait. Erit tanq̃ lignum quod plantatuz est secus decursus aqua rũ: qõ fructũ suũ dabit in tpe suo Ubi tria põt notari. Ps. 1

¶ Primo dispositio laudabilis ex parte sui signak. ibi.

¶ Erit tanq̃ lignum.

¶ Secõ infusio gr̃e oportunis ex pte dei insinuak. ibi.

¶ Qõ plantatũ est secus decursus aq̃ꝝ

¶ Tertio operatio imitabilis ex pte futuri demõstrak. ¶ ibi. quod fructũ suum ẽ.

Quantũ ad primũ §. V.

lignum appellat hominẽ rationalem. Unde homo gre ce dicit anthropos. idest arboꝛ reuersa. Nam ibi arbores Homo cõ irrationabiles habent radices in terra. z ramos versus parat ar celũ. arboꝛ rõnalis. id est homo ecõuerso sit̃ak. Nam ꝺoñ. caput cũ capillis qõ est q̃si cippus cũ radicibꝫ. ꝑsus ce lũ. z brachia cũ manibꝫ. tibie cum pedibꝫ z digitis que sunt quasi rami z ramusculi sunt ꝑsus terram vt sciat et ꝯsideret se ex ipsa sui dispositõe corpis: mentẽ z cogi tatiões habere ad celestia. Juxta illud. Os hominum sublime dedit: id est faciem celumq; videre. Ac etiam dum cõuertatur in terra. mltiplicare bona opa ieiunio rum oratiorum. elemosinarũ et huiusmodi. iuxta illud

Eccl. xl. Quodcunq; potest manus tua instãter opare: quia nec opus ꝛc. ¶ Plantarũ est autẽ tale lignũ secus decursus aquaꝝ quo ad secundũ. Cum vicz est circundatus aque diuĩe gr̃e: q̃ mltiplex est in effectu ꝛ currẽs quia habentẽ facit ꝓmptꝫ operari. Juxt illud Ambrosij Nescit tarda molimĩa spũssancti gratia. Nec est aqua de qua dñs dixit: samaritane. Omis qui biberit ex aq̃ quã dabo ei nõ sitiet. Job. vij. scz terrena ea inordinate amãdo plus q̃ deũ ꝛ merito: qz ex hac aqua ꝓcedit triplex alia aqua. scz sapie. penitẽtie. ꝛ patientie: q̃ mirabiliter reficiunt. Et de aqua sapie dicit sapiẽs de iusto habente gr̃am: q̃ dñs aq̃ sapie salutar̃ potauit illũ. Nec ita reficit mentẽ gustu diuino in meditãdo. in legẽdo. in audiẽdo. quod vt dic̃ Berñ. gustata suauitate spũs. quod fit ꝑ sapientiã desipit omis caro. De aqua pnie seu lacrimaꝝ dicit psal. cxlvij. Flauit spũs eius. i. gratia spũssancti in mẽte: ꝛ fluẽt aque lacrimaꝝ. quib; peccata purgank fm Crisꝰ. de pen. dist. i. Lacrime lauant delictum. De tertia aqua dicit figurate Exodi. xvij. Aque erãt eis ꝓ muro a dextris ꝛ sinistr̃. Sicut aqua refrigerat. ita patientia sup omĩa alia. a dextris. i. aduersis spiritualibus. vt temptatiõib; ꝛ angustijs: ꝛ a sinistr̃. id est aduersis temporalib; vt pauptate. fame. sitĩ. frigore infirmitate. In omnib; his q̃ patienter fert: non posset habere melꝰ refrigerũ in anima. ꝛ etnã quo ad corpus multũ mitigak pena. Et hoc ꝑ ex martyrib; qui in penis gaudebãt refrigeran ex patientia. Unde q̃n medici nescunt quid amplꝰ faciãt infirmo. ꝓ vltimo remedio cõfortant eum ad patiẽtiam. ¶ Quo ad tertium lignũ istud facit fructum dicit psalmista. id est opus bonum. quia primo cum recta intentiõe. et ideo dicit. Dabit fructũ Arbor enĩ si sibi retineret fructꝰ in ea marcescerent sed dãdo alijs ꝛ sibi ꝓdest. Sic mẽs bene dispsita ꝛ in gr̃a fundata fructus opez suoz non sibi attribuit sz deo ab eo recogĩscens. nec sibi tm̃ laborat: sed et ꝓximis suis. ꝛ sic dat fructũ nõ retinet sibi. Secũdo operatur cũ ratione. Unde dicit: dabit fructum suum. Fructus enim homis qui est animal rationale ꝓprie est actus procedens a ratõe. Ratio aũt vt dicit sapiens semꝑ deprecatur ad optima. id est instigat. Mala opera nõ sunt ꝓprie fructus homis sed fructꝰ siluestres: ibus bestiarum. Tertio arbor bona et rationalis facit opus cum debita obseruatione saliter circũstantiaruz Unde dicit. Dabit fructũ in tempore suo. Nullum em̃ est virtuosum opus nisi debitis circũstantijs vestiatur scõm be. Tho secunda secũde. Inter quas circũstãtias est debitũ tempꝰ. Unde Ecclesiastici. viij. Omni negocio tempus ꝛ oportunitas. Aliqui enĩ nimis cito exequũt quod volũtati occurrit: nõ ꝑsiderantes quid inde mali possit ꝓtingere. quib; accidit sicut arboribus amigdalis vel alijs: que cum nimis cito incipiunt florere supueniente pruina vel ymbre amittũt flores ꝛ fructꝰ. Alij ẽo nimis tardãt ad creãndam bonaz volũtatem. propter quod aliquãdo vel flores desideriorũ cadũt: ꝛ non reddunt fructũ: vl fructus faciunt serotinos nimis qui cõmuniter nõ maturescunt: quia nõ sunt in tempore suo. Bona igitur arbor: id est bona volũtas gratia informata: producit flores bonarũ affectionũ. ꝛ sic primo dicit: Domine. Producit secundo frondes bonaz locutionũ et sic secũdo dicit: domine. Producit tertio fructus bonarum operationũ cum recta intentiõe: cũ bũana rõne cum debita circũstãtie obſuatiõe. Et sic tanq̃ lignum plãtatũ secus decursus aquaz: dans fructũ suũ in tpe suo. dicens tertio dñe. Fac voluntatẽ pr̃is celestis: ꝛ ipse intrabit in regnũ celoꝝ.

¶ Quomodo a voluntate bona nõ possunt procedere opera mala. ¶ Capl'm. xv.

De volũtate notandũ q̃ cũ vere bona est: ꝓducere nõ ꝑt mala opa. Ad quod facit q̃ saluator ait Matth. vij. Nõ potest arbor bona fructus malos facẽ. Arboꝝ hominẽ vel eius volũtatẽ assimilãs. Circa quã autoritatẽ videnda sunt tria. ¶ quo ordiak volũtatis ꝓbitas: qz arbor bona. Ex q̃ sequak malignitatis in ope et impossibilitas cũ dicik. non potest. ¶ In quo cognoscak criminose operatis qualitas: ibi. fructus malos facere.

Quantũ ad primum .§. i.

arbor designat vt dictũ est hoiem vl eiꝰ volũtatez. Qui homo ꝛ eiꝰ volũtas: tũc arbor bona ẽ: q̃n affectiões ꝛ cogitatiões eiꝰ ranc̃ radices. fixe sunt i celo. iuxt illũ psal. de iusto. Plantatꝰ in domo dñi ꝛc. Uuꝰ humor facies fructificare est deuotio. Stipes rectꝰ ꝙ grua interio. cui rami robusti. potẽtie seu ꝓtues i bono pmanẽtes. Cortex aũt exterior ꝙuersari malꝰ resistẽs. Folia eiꝰ ꝙba rõnabilia fm illud. Et folũ eiꝰ nõ defluet. Flores odoriferi re dolens fama. fm illõ apli. Christi bonꝰ odor sumꝰ deo. Fructꝰ ẽo iusta opa fm illõ Bonoꝝ laboꝝ gloriosus ẽ fructus Terra in q̃ radicak bũlitas. Dicik autẽ bũlis quasi terre acclinis. Radꝰ solarz̃ reuerberãs arborem et fructꝰ maturãs ꝛ suauces faciẽs. est gr̃ie lumẽ. Aqua irrigans doctrina scripture. fm illud Aqua sapie salutarz̃ potauit illum. Uñ igik ista ꝙcurrũt nulli dubiuz q̃ arbor est bona: homo. s. et volũtas eiꝰ. Permaxime aũt ad hoc vt volũtas ſignificata ꝑ arborẽ sit bona requrunt duo fm. b. Tho sup. ij. sent. dist. xl. ¶ Primũ est intentio finis boni. Scõm ẽ electio eiꝰ q̃ est ad finẽ. vt scz sit bonũ. i. ad ꝟ vt volũtas sit bona oportz q̃ volũtas velit bonũ: et ꝓpter bonũ. Et si vtraq; bonitas i volũtate fuerit. s. bonitas intẽriõis q̃ est respectu finis ꝛ bonitas electionis: q̃ est eiꝰ q̃ est ad finẽ. tũc semꝑ erit volũtas bona ꝛ actus exterior semꝑ erit bonꝰ q̃ ꝛ fructꝰ. Et sic ꝙmanẽs bona arbor fructus malos facere nõ potest. Et de hac arbore bõa ꝛ copiosa ꝛ fructuosa põr exponi moraliter visio nabuchodonosoꝛ quã habuit de arbore. vt habek. Dañ. iij. Uidebã ꝛ ecce arborẽ in medio terre ꝛc ibi vide hystoriã. Ubi pñt tria notari de hoie ꝛtuoso.

¶ Et primo sanctitas stupenda in eius descriptõe. ibi. Ecce arbor in medio terre.

¶ Secundo eius defectuositas lugẽda in eius pcisione. ibi. Succidite arborem et pdite ramos eius.

¶ Tertio eius speciositas resumẽda ex germis seu radicis refuatõe. ibi. Uerũtn̄ germẽ radicũ eiꝰ i tra sinite.

Quantũ ad primũ cõmẽdak sanctitas mltiplicater et conditiõib; ipsiꝰ arboris vise. Et ꝓmo cõmẽdak ab eius virtuositate: cũ dicik. Ecce arbor in medio terre. Cõsistit enĩ virtus in medio vl rõnis vel rei ꝓpe q̃ dicit sapiẽs Mediũ tenuere beꝫ. Scdo cõmendak a magnanimitate seu magna operositate. ibi. Arbor bona. Operatur enĩ magna amor dei. id est opari facit fm Greg. Tertio laudak a vigorositate. s. ad tolerãda mala fortik: ibi. Robusta. Sap̃. v. Strabunt iusti in magna ꝙstantia. Quarto laudak ab eius sublimitate. s. in ꝓceplando superna: ibi. procera. id est alta fm illud apli. Nostra ꝙuersatio in celo est. s. ꝙ ꝓtemplationẽ. Quinto magnificabak ab eius dignitate seu opinionis claritate de eo. ibi. aspectus eius vsq; ad terminos vniuse terre. q̃d fit ꝑ diffusionem nominis et fame eiꝰ. Sexto cõmendak ab vnitate mltiplici. ibi. et folia eius pulcerrima: ꝛ fructꝰ eius nimis. et esca vniuersoꝝ in ea. in folijs norank ꝛba Apocalip. vltimo. Et folia eius ad sanitatẽ gentiũ. scz sunt. in fructu opa vl scãria. fm illõ pn̄s. ciũ. De fructu operis tuoz satiabik terra. in esca refectiõ designak. Sicut enĩ fructꝰ

Ve volũtas sit bona duo requirunt.

Sanctitas cõmendak ex cõdimentis arboris vise.

bestiē folijs. ita scīa adornāt ꝓbis cōpositꝫ z opib⁹ ꝓuo
sis. iuꝫ illō ꝓuerb. xv. Labia sapientū ornāt sciam scz
exemplis z ꝓbis. Septimo cōmēdāt a prāte. z b̄ respe
ctu subditoꝝ. ibi. Subditus ea hītabant aīalia z bestie
et iumenta ei⁹ ꝓsabant volucres celi. Per aīalia z be
stias designāt mētes carnales z penit⁹ seclares. Seu p
aīalia voluptuosi: z pbestias tractādi. z hī dicunt hītare
subt⁹ hāc arborē. qz hmōi psone ꝑmi dñi rigore disciplī
ne. Per volucres celi designāt spūales affectu ad celestia
volātes. z hī dicunt hītare in ramis. qz spūales viri in
locū supiorē dñi eligi: z digno honore ꝙlimari. sm illō
apli. qui bñ ꝓsunt duplici honore sunt digni. s. z reuerē
tia parentali: z subuentōne rpali. ¶ Scōm. s. defectuosi
tas ꝓbi viri lugēda. notāt ibi. succidite arborē qō intel
ligi ꝑt z de defectu ei⁹ p mortē corpalē: z de defectu aīe
p mortē spūalē. Et ōīt ad ꝓmū dicere ei succidite arbo
rē est disponē z ordinare. vl ministerio āgelor l operōe
scōꝝ causaꝝ naturaliū mortē viri ꝓbi: q̄ absidi ꝺr
dū a terra hītabili b⁹ mūdi subtrahit. Juꝫ illō qō ꝺr de
xpo Isa. luij. Absulus est de terra⁹ viuentū. ¶ Precidūt
tñ rami ei⁹. cū vlcz potentie sensitiue orgāls cōpositis
affixe auferunt ab actibꝫ suis. Excutiūt folia qz deficiūt
verba doctrine. Dispgit fruct⁹. qz desinit facultas meri
toria opandi. Fugiūt bestie q̄ sunt subt⁹ eā: z volucres q̄
erāt in ramis. qz subditi boni vl mali subtrahūt a iurīs
dictiōe z prāte ei⁹. Cū feris est hītatio ei⁹: qz q̄ ad corp⁹
cū ꝑsonis z bufonib⁹ ꝺmib⁹: alijsq; se regit. Rore celi
intingit: quia descendit pluuia z ros sup sepulcrum
cadaueris eius. In herbis terre est que orīunt ex terꝛ
ra sup corpus eius. Nec aūt defectus vltiꝫ per mortē lu
gēd⁹ ē. sic legit de sctō Āmbr. qui audita morte alicui⁹
sancti viri amare lacrimabat. Si aūt exponāt ō morte
spūali q̄ fit p culpā. sic tunc succidit arbor rā magꝫ z pul
cra cū magne scīrit⁹ vir decidit in mortali. vt Dauid.
Petrus z alij. qō vltiꝫ ꝓtingit. z si nō opante deo q̄ nō
est auct⁹ peccati. tñ ꝑmittēte eo: z grām subtrahente. ex
culpa z demerito illi⁹ peccātis. Tunc aūt rami p̄cidūtur
cū virtutes magne subtrahunt. Folia excutiunt. qz gra
pt⁹ habita bñ loqndi z fructuose ꝑdicādi tollit. Fruct⁹
dispgit. qz bona opatio iā facta q̄ ad meritū tollit. Fu
giunt volucres z bestie ab eo. qz et subditi boni et mali
horrent ei⁹ ꝓsationē: z declināt ꝓsorū. Cū feris hītat
id est cum demonijs z impijs q̄z volūtati assentit. In
herbis terre est. qz rpalib⁹ vacat z in illis gaudet. Cor ei⁹
ab bōano cōmutat. qz nullū intellectū verū pene hz sic
bestie. Rore celi intingit: qz aliqñ bōa inspiratiōe diuīa
ad se recognoscendū tangit. sz vinculo ferreo alligat. qz
ꝓsuetudie mala z obdurātiōe pcī detinet. Et certe hu
iusmodi defect⁹ magꝫ lugēd⁹ est q̄z prior. s. de morte corꝛ
porali. Nō etiam Āmb. faciebat audito casu seu ruina
spūali alic⁹ psone. ¶ Quārū ad tertiū qō est resūptio spe
ciositat⁹ perdite: b̄ ibi notāt cū ꝺr Germē ei⁹ ī fra finite.
qz vltz abilitas z aptitudo ad resurgēdū: cū oī specīosi
tate nāli z spūali ꝑfrute diuīa nō remanet. Et septē rpa
murank in contrariū redeat ad pristinū statū. qz. s. septez
mūdi etates optz cōpleri añ resurrectiōz vniuersalē oīm.
Et tūc recogniscent oēs q̄ dñak excelsus ī regno hoīm. vt
ꝺr ibi Dan. xij. Et b̄ ꝓtinuādo ad expositiōez de morte
corpali. Mā ōīt ad defectū mort⁹ spūalis p pctm̄ ꝺr re
manere germē in terra. ad reuiuiscēdū ipi⁹ arbor. qz q̄z
tūcūqz q̄s peccet a gr̄a effectōe declinās remāet tñ sp libras
arbitrij. z facultas vitā gr̄e recupandi. z pfectōem oēm
amissaz vl certā maiorē resumēdi sm conatū z feruorē in
reuersione. sed optz ꝑus q̄ septē rpa murent sup eū. i. q̄
oīa pcā cōmissa ī rpe vniuersalr detestet: q̄ in septē capi
talib⁹ vicijs ꝓtinent. Et b̄ p septiformē gr̄az spūssancti.
Et sic ex bestia reūrit ad statū hoīs. sicut Nabucho
donosor: z ad regnū inclitū. quia ex bestiali mente tota
passiōib⁹ dedita reuertit ad ꝓuersatiōnē vite rōnalis z
virtualis: z ad regnū virtutū z glie prius amissum.

Quantū ad secundū. §. II.

principale qō est in potētia maligniratꝫ opis notata in volūtate vel hoīe. cū ꝺr. nō ꝑt. s. malos fructꝰ facere. Rō aūt b⁹ est. qz arbor bona ē. sic āt ex igne frigꝰ ꝓcedere nō pōt: nec ex luce tenebra. sic nec ex bōa volūtate seu ex bonitu bonitatꝫ nō ꝑt ꝓcedē malꝰ actus. sz bñ ꝑt arbor. i. voluntas vl ꝑsona q̄ est bōa. aliq̄ rpe effica mala arbor et sic faciet fructꝰ malos. Non aūt dū bona ꝓseuerat ar bor. Unū hiero. sup matth. Si arbor bona fructꝰ malos facere nō ꝑt. quō moyses arbor bona peccauit ad aquas cōtradictōis. s. nō credēdo ꝓbis dñi. Petrꝰ q̄z in passio ne dñi negauit xp̄m. Et cōtrario quō Jetro socer moy si arbor mala: qz gērulus. quō fecit fructū bonū dādo cō siliū moysi bonū. sez de ꝓstituēdo coadiutores officij sui. Et rñdet q̄ b̄ intelligit ꝺditionalr seu ꝓiunctim vtcz duz arbor bona: ꝓseuerat bona: nō ꝑt facē malos fructꝰ id est opa mala. sed arbor bona ꝑt effici mala: z tunc faciet malos fructꝰ. Et ad idē facē qō ait Augꝰ. in ser. dñi in mōte dicēs. Erūt manichei q̄ putāt z dicūt: nec aīaz bonā posse fieri malā: negz ecōuerso malā bonā. Intelligēres p arborē bonā de q̄ xp̄s loquit aīas bonas q̄rum dicūt deū autorē. z p arborē malā aīas malas: quaꝫ dicunt auctorē dyabolū esse. ¶ Sed vt subdit Aug. Falsitas bui⁹ opinionis z sententie error ondit ex mō loqndi ipi⁹ saluatoris. Necz enī dicē q̄ arbor bōa nō possit fieri mala z ecōuerso. Sz qō bona arbor nō ꝑt facē fructus malos. ¶ Et mala bonos: appellans bonā arborē: bonā voluntatē. z malos fructꝰ: mala opa. z malā arborē malam volūtatē. z bonos fructꝰ opa bona. Nō infallibilr vez est ꝺditionaliter. i. q̄ diu volūtas est vere bona vt debet: nō pōt agere opa mala z ecōuerso. Sic etiā exponit illud Aug. de pe. di. ij. Radicata est caritas. securus esto. nihil mali ꝓcedere pōt. qō intelligit ꝓiunctim sm glosam. qz ex caritate elicitiue vl impatiue nō ꝑt malū ꝓcedere. sicut z nix q̄diu est nix nō ꝑt calida cē. sz ꝑt liquefieri: z tunc aquā vocam⁹. Nō aūt volūtas bona possit in via fieri mala. ptz ex b̄: qz dū viatores sumus libez arbitriū flexibile ē ad bonū z malū. Alia ratio est quia caritas vie q̄ facit volūtatē bonā: nō repler totā capacitatē volūtatis seu mētis. vt actualr nihil aliud possit intēdere nisi deū sic caritas patrie. dū aūt ad alia extenditur. tūc pōt a deo auerti p inordinatū affectū ad creaturā sm be. Tho. se. Sic aūt ex terra bona causat. vl in terra bona radicat mala arbor. sic mala volūtas. i. mala affectio causat ex volūtate potētia nāli q̄ est bona et radicat in aīa vl volūtate habitualr: q̄ aīa et volūtas ē bona inq̄ntū volūtas. Hec est sm Augꝰ. ex bono potuit oriri volūtas mala: qz bonū factū est a bono deo. sz quia de nihilo factū a bono deo. sz qz de nihilo factum est nō de deo. ¶ Ad b̄ aūt q̄ arbor bona z faciat fructus bonos ꝓcurrūt plēs ꝺdictōes. Et ꝓmo radicē hz in ymo. Unū Aug. Attēdite arborē. radicē figit in ymo vt ramos rēdat ad celū. Sic mentē dz q̄s ī būūtate fir mare vt possit eā ad celū leuare. Et nō soluz vna radice inheret terre sz omīb⁹. Radix est q̄si os arboris. qz q̄ nutrimentū recipit. sic ore cordis dz q̄s inherere et figere ī terra viuentiū. ¶ Sc̄o arbor impercipibilr crescat cōtinue: quiaz veniat ad magnā altitudinē. sic vt ꝺr ꝓuerb. iij. Justoꝝ semita q̄si lux splendens proficit z crescit. et vt dicit Hiero. labor ipi⁹ oīa vincit. ¶ Tertio oportz q̄ arbor culriuet alias degeneraret z siluester fieret z insipidos fructus ꝑduceret. sic oportet mentez colere ferro cōpunctōis: z inutilia resecare. Jobbis. xv. Omnē qui fert fructū purgabit eū vt fructū plus affe

Bona ar bor nō ꝑt malos fructus facē.

Ad b̄ q̄ arbor sit redri tur.

rat. Et parabolice scribit Luce. ꝑbij. dixisse cultorē vinee patrono volēti ficulneā quā dā infructuosam succidere Fodtā circa eam: z mittā stercora vt sz faciat fructum. Mittere stercora ad radices. est bñ recogitare miſias et defectꝰ suos. Quarto arbor bōa nō in vno ramo tm̄ sz in oib⁹ facit fructū. ¶ Sic nō solū vno mēbro debet quis deo ſuire pura pedib⁹ tm̄ eūdo ad ecclias: ore tm̄ bene loq̄ndo. aure ꝑba dei audiēdo. sed oib⁹ mēbr⁹ q̄ sunt vt rami arboris rōnalis. z corde z ore z manu operū z alijs multis. Ro. vi. Exhibete mēbra vra ſuire iustiae in sanctificatiōem. ¶ Quinto arbor nō facit fructus nisi ad q̄s pducendū ordinata est a deo z a natā. Nam ficus nō pducit vuas nec vitis ficus. Ita vnusquisq; vt ait Pe. ꝑma canōica. ꝓut accepit grām in alterutrū illam administrātes. Nō aūt se intromittere dz ꝺ eo in quo nō bz grāz seu aptitudinē vl cōmissionē. ¶ Sexto arbor licet siluestris facit plēs fructꝰ: q̄ ortensis. tm̄ ortensis facit meliores. Sic laicꝰ licz plura faciat opa exteriora. vel etiā religioni actiue dedit⁹ q̄ cōtemplatiuꝰ vl claustralis. tm̄ puriora z pfectiora sunt opa cōtemplatiuorū q̄ laicoꝝ ps̄. Scōm puritatē manuū meaꝝ retribuit mihi. ꝛc. Nō dicat fm̄ mēritudinē. ¶ Septimo arbor si transplantet. melꝰ fructificat si in locū meliorē mutet Sic mutādo statū puta de laicali in religiosū. pfectiora opa aptus est facere Sed raēdū q̄ pauce arbores in autūno vel bȳeme. paucissime in estate transplātant. Sic in senectute vel etiā in feruore iuuenturis pauci conuertunt Sz i vere adolescētie cōit z aliq̄ dē arbores nil fructꝰ faciūt vt ociosi. Alij folia tm̄ vt ꝓbosi. Alicq̄ folia ſetētia vt sambuci. i. luxuriosi. Allij spinosa folia. vt iuniperus.

Quantum ad tertiū. §. III.

principale. s. quō discernat fructꝰ bonus quez arbor bona pducit. a fructu malo quē pducere nō potest Sed arbor mala ipm̄ pducit. Arbor bona vt dictū ē. Est volūtas vere bōa. vl bō bonꝰ: Et fructus bonꝰ. actus bonꝰ procedēs ex ea. Et ex fructu arbor cognoscat. ait ipe saluator. A fructib⁹ eoꝝ cognoscetis eos. i. hoies si vere boni sunt vl ypocrite mali sz sub pelle ouina. Sed difficile hoc videt ad discernendū: z vix possibile ad cognoscendū Nam oratio z ieiunū. elemosina z hmōi fructꝰ vident boni. z tm̄ nō solū boni hoies ex vna volūtate ista faciunt sz etiā mali hoies q̄ signant ꝑ malā arborē. ¶ Ad cognoscendū igit z discernendū eos. Notāduz q̄ triplex genus fructuū seu operū possunt pduci seu fieri ad hoīem Aliqui enī actus sunt de se mali adeo q̄ nullo mō pūt esse vel bñ fieri. Sic furta. blasphemie. odia. z illa q̄ nominat apl̄s opa carnis dicēs ad Gal. v. Manifesta sūt opa carnis q̄ sunt fornicatio. īmūditia. auaricia ꝛc. Hos fructus arbor bona dū bona est pducē nō pt: sz mala pducit. Et ex hmōi pōt manifeste cognosci q̄ hec faciens arbor mala ē. Sz tm̄ talia opa dicī nō pūt vestitā ouiū sub q̄b⁹ se absc̄dūt falsi. ꝓphe. i. ypocrite. qz ipa nō bñt spēm vl apparētiā boni vt possint alios decipere. ¶ Sūt alicq̄ alij fructꝰ seu actꝰ q̄ de se sunt boni. ita q̄ nullo mō pūt esse mali: vt actꝰ illi de q̄b⁹ ait apl̄s ad Gal. v. Fructus aūt spūs sunt. caritas. pax. gaudium. patientia ꝛc. Dicit actus z similes ꝓcedentes a grā dei pducūt. et fiūt a bona arbore z nō pūt ꝓduci a mala arbore tū mala est. Sed cum sciri nō possit p certitudinē: qui grām habeat z actus virtutū acq̄sitaz sunt similes actibus virtutū infusaruz qui ꝓcedunt ex gratia: z sunt vere boni. Hinc est q̄ p certitudinē sciri nō pōt: si faciēs illos actꝰ scilicz caritatis exteriores. patientie. modestie. continētie et alia sit arbor bona cum possit similia facere sine grā. et arbor mala. id est malus homo. habens malam voluntatē plura illoꝝ opera exterius apparentia possit facere. ¶ Alij actus humani sunt qui dicunt de genere bonoꝝ que fieri possunt bona z mala voluntate. vt elemosina. oratio. ieiunij z hmōi. Et ista dicunt vestimenta ouiū: q̄ sunt ꝓprie electoꝝ cū fiunt debito mō. sc̄z in gratia. et hos fructus pducere potest arbor bona z mala. Sed cognosci plene nō pōt cum procedūt a mala voluntate seu intentiōe. tūc sunt mali vel sine grā. et tunc etiā nō sunt vere boni. id est. meritorij. Vel cum procedūt a bona voluntate z grā: z tunc sunt boni. Per cōiecturam tamē pōt discerni arbor bona a mala p q̄dam opa tanq̄z per signa. ¶ Et primū ē. si fidei veritas nō puertat in se vel in alio operādo. sed firmiter credat z viuaciter. Jobis. vi. Qui credit in me habet vitam eternā. ¶ Secundū est. si mandata ecclie nō cōtemnat: sed impleat. Matth. xviij. Qui eccl̄az nō audierit sit tibi sicut ethnicus z publicanus. Eccs. viij. Qui seruat preceptuz nō experiet quicq̄ mali. ¶ Tertium est. si per eum nouus ritus viuendi nō introducat. quod primo ad superstitionem et superbiam. sed cōmunia documēta sequat. iuxta illud Deutero. xix. Nō transferes termios quos posuerunt patres tui. ¶ Quartū est. si caritas proximi p euz non spernat. i. Job. iij. Translati sum⁹ de morte ad vitā quoniā diligim⁹ fratres. sed qui habuerit substantiā huius mūdi. z viderit frēm suum egere: z clauserit viscera sua ab eo. quō caritas dei est in illo. Certe non. ¶ Quintum est. si peccatū p eum toto conatu fugiat. Eccs. xxi. Quasi a facie colubri fuge peccatū. ¶ Sextum: si verbū dei delectabiliter audiat. Job. viij. Qui ex deo est ꝓbuz dei audit. vel melius. sic equanimiter aduersa et dulciter patiatur. Unde ꝓpus Matth. vij. Nunquid colligunt de spinis vuas aut de tribulis ficus. i. de aduersitatib⁹ feruorem spiritus: z dulcedinē caritatis: quasi dicere. non ypocrite sed vere bone arbores. ¶ Septimū est. si per eum de opibus bonis gloria mūdi non quaratur. Job. vij. Qui querit gl̄iam eius qui misit illuz. hic verax est z iniustitia i eo nō est. Nos actus tanq̄z fructꝰ bonos pducit bona arbor. z fructus ꝑnos q̄ sunt mali producere nō pōt. Et cū aliqs facit bos fructus malos ꝓrarios bonis. signū est q̄ nō est bona arbor.

Fructꝰ bonus q̄mō discernit a malo.

Matt. 7

Triplex ē genꝰ fructuū seu operum

De sensualitate. ¶ Cap̄lm. xvi.

Deinde videndum est de sensualitate q̄ idem est q̄ appetitus sensitiuus. ¶ Circa quā noranda sunt quatuor sc̄z diffinitio. subiectio. offensio z duratio.

Et quantū ad primū. §. I.

sciendū q̄ magr̄ sent. li. ij. di. xxiij sic diffinit sensualitatē. Sensualitas est quedā vis anime inferior: ex q̄ est motus qui intrēdit in corpis sensus atq; appetitus rerum ad corpꝰ ꝑtinentiū. ¶ Pro cui⁹ declaratione sciendū q̄ motꝰ sensualitatis in duo tendit. s. in ea q̄ sc̄dm exteriores sensus ōlectabilia sunt. z ꝺ est qd̄ dictū in diffinitiōe q̄ ex sensualitate est motꝰ qui intrēdit in corporis sensus. ¶ Sc̄do tendit ad ea q̄ nociua: vl incōuenientia corpori fm̄ solā extimationē cognoscūtur. Et sic in diffinitione dictū q̄ ex sensualitate ꝓcedit appetitꝰ rez ad corpꝰ ꝑtinentiū. Sic igit sensualitati duo attribuūt. s. motꝰ appetitus. Cuius rō est. qz licz sensualitas sit vna potētia eius tamē sunt plures actus: nō eque primi sed fm ordinez ab inuicē se bñtes. Motus enī seu sensualitas est q̄dā inclinatio ad sensus corpis. dum. s. appetimus ea q̄ per sensus corpis appbenduntur. Unde ad sensualitatē pertinent duo. sc̄z corpis sensus. quasi pambuli z appetitꝰ sensitiuus: qui est inclinatio vl motus ꝓsequēs appbensionē sensitiuam. z sic appetitus sensitiuus inq̄ntū fert in aliquid vel inclinat est ꝓueniens nature sentētis. sicut

Quid sensualitas.

Duo attribuūt sensualitati

ibus ꝛ por⁹ ꝛ alia hmõi q̃ sunt necessaria corpi. Scõa ratio ẽ: q: illõ est ꝟueniẽs potẽtie sensitiue: sic color pulcer est delectabil⁹ visui ad videndũ. ꝛ son⁹ moderat⁹ est cõueniẽs ꝛ delectabil⁹ auditui ad audiẽdũ. ꝛ sic de alijs

De ordie ꝟuersoꝝ appetituũ

¶ Et sic appet⁹ sensitiu⁹ est melior inf appetitũ nãlem et rõnalem. Superior est eni appetitus naturali: q: appetitus nãlis q̃ est inclinatio nature in rẽ vel op⁹ sibi ꝟueniẽtẽ est absq; ꝓuia apprehẽsione. s. ipsi⁹ appetitus ligz sequat apprehensionẽ instituẽtis naturã. sicut appet⁹ naturalis lapidis est inclinatio vl mot⁹ deorsuz. Sz appetitus sensitiu⁹ ferẽ ꝛ inclinat in aliq̃d mediãte ꝓuia appẽ sensiõe. s. noticie sensitiue. Est ẽ inferior apetus nãli. q: appetitus rõnal⁹ ferẽ ꝛ inclinat in bõitate rei absolute. Sz sub tali vl tali ꝟsideratiõe pura vel q: ẽ vtil vel q: ẽ delectabil. ¶ Hec aũt sensualitas figurata est in rẽpratiõe primoꝝ pentũ. Nam ſm Aug. ij. de trin. Serpẽs assimilat sensualitati. Nã serpens nõ solũ ostẽdit ꝛ posuit mulieri delectatũ vl pomũ. Sz etiã inclinauit mulierẽ in affectũ peri. Mulier ẽo cõparat inferiori rõni: eo q: acquieuit serpenti. s. sensualitati. Vir aũt assimilat superiori rationi: eo q: occasione serpentis ad pectm̃ allicientis. vir. i. rõ petõ ꝟsentit. Sz idẽ aug⁹. ꝟ mãicheos aliter affigit ista s. q: serpẽs figuraret sensuz. eo q: sicẽ serpẽs ꝓposuit ꝛ oñdit pectm̃. ita sensus exteriores. Mulierẽ assimilat sensualitati l ꝟcupiscẽtie. eo q: cũ mulier inclinauit ad peccandũ. ita sensualitas vl ꝟcupisa inclinat affectũ ad peccandũ. Vir ẽo assimilat rõni: eo q: sicẽ vir credidit mulieri. ita rõ sensualitati vl ꝟcupiscentie. Nec tho. ꝓma se. q. lxxxi. Et in qõnibz de virtute. Hie. vero dicit p serpentẽ significari dyabolũ. p mulierẽ carnẽ. i. sensualitatẽ. p viz spm siue rõem. di. vi. Testamẽtũ. ¶ Distinguit aũt ipsa sensualitas siue potẽtia appetitiua sensual⁹ i duas potẽtias realit distinctas. scz irascibilẽ ꝛ ꝟcupiscibilem. sicẽ distinguit gen⁹ in spẽs spẽalissimas ſm Tho. ẽ. ij. se. di. xxvij. Et ẽ rõe oñdit sic. Appetitus sensibil⁹ est nobilior appetitu nakali. vt dẽm ẽ. ẽ. Sz in nãlibz oportz cẽ nõ solũ inclinationẽ ad ꝓsequendũ ꝟueniẽtia ꝛ refugiẽdũ nociua. sicut lapis naturaliter inclinat ad locum deorsuz qui est sibi cõueniens et refugit artem cũ tactat in altũ descendens q̃ctinus ad terrã. Sed etiam inclinationẽ oportz esse ipsis naturalibus ad resistendũ corrumpentibus ꝛ contrarijs que ꝟueniẽtibz impedimentũ prebent ꝛ ingerunt nocumẽta. Sicut lapis resistit pcutiẽti q̃ntum põt ne frangat. Similr ꝛ ignis q̃ bz nãlem inclinationem nõ solũ vt recedat a loco inferiori qui sibi nõ cõuenit ꝛ tendat in locum superiorẽ sibi ꝟueniẽtẽ. sed etiaz q: resistat corrũpentibz pura absorbẽdo aquã que eam extinguit si nõ sit nimia quãtitate. ꝛ p ꝟns maior virtute Ita etiam in nob in parte sensitiua. oportz q: sint due potẽtie quaz vna ferat in id qõ ẽ sibi ꝟueniẽs. ꝛ discedat ab eo qõ est sibi discõueniẽs. Et hec ꝺr ꝟcupiscibil⁹: que est cõueniẽtis appetitiua ꝛ plecutiua ꝛ incõueniẽtis fugitiua. Aliam eẽ oportet etiã que sit impediẽtis expulsiua. et hec est ꝛ dicit irascibilis: cuius obiectum est arduũ ꝛ difficile ipsum. scz repellẽdo. // Compando aũt istos ad inuicẽ. irascibilis videt nobilior cõcupiscibili ꝓter tres eius excellentias. Quarũ prima est. quia irascibilis est propugnatrix ꝛ defensatrix ꝟcupiscabilis: eo q: ipsa insurgit ꝟ ea q̃ impediunt cõueniẽtia que concupiscibilis appetit. Secũda excellentia irascibilis est. q: est magis finis rationis vel magis rationalis q̃ concupiscibilis. hui⁹ rõ est: q: ad cõcupiscabilẽ pertinet cõsequi delectabile: sed irascibilis derelicto delectabili appetit vincere ea quã consequitur cum dolore. Tercia excellentia irascibilis est: quia magis laudabilis est q̃ concupiscẽtia. Hec beatus Tho. prima secunde. q. lxxxi. et in questionibus de veritate.

Secudũ principale .ꝟ.ij.

quod est considerandus circa sensualitatẽ est obsecutio vel subiectio quã habet ad rõnẽ. Nam subdit rationi ꝛ obedit deo: qõ probat ex pte ordinis: volũtas ꝛ motus ꝓpria ex pte ordinis sic. Motor inferior obedit superiori et regulat ab eo. Sz inter partes anime est rõ motor superior. sensualitas ẽ motor inferior. Ergo sicut ratio inferior obedit rationi superiori ꝛ regulatur ab ea. vt patz supra. Ita sensualitas obedit rationi et regulat ab ea. inquãtũ sensualitas mediãte imaginatiõe mouet ad gaudium vel tristiciã ſm q: rõ opponit vel oñdit sensibilitati mediãte imaginatiõe rem aliquã siue sit ꝓpria siue alis vl delectabilis: ſm q: ei videtur. ¶ Probat hoc scõo ex parte voluntatis sic. Sicut in corporibz celestibz spera superior mouet sperã inferiorẽ. vt ꝺr in. ij. de aĩa. Sic appetitus superior. s. volũtas mouet appetitũ inferiorem. id est sensualitatẽ // Tertio probat hoc ex pte virtutis exequentis. q: pronem diligentẽ ꝛ voluntatẽ imperantes vel retinent vel mouent exteriora mẽbra. ne pectm̃ sensualitatis ꝓficiat. vt patz ꝓexemplũ. Sicut in exercitu ꝓgredi ad bellũ vl nõ ꝓgredi ex imperio ducis dependet. ita in nob membra exteriora corpis nõ mouent neqz quiescũt nisi ad impiũ ei⁹ qõ ꝓncipiat in nob. s. ad impium rõnis ꝛ voluntatis. Propter quod dicitur Genesis. iij. Sub te erit appetitus tu⁹ et tu dominaberis illi⁹. id est appetitus tu⁹ inferior q̃ ꝺr sensualitas erit sub te. id est sub appetitu rõnali: vt tu dñaberis illius. i. sensualitatis vt moueat vel retineat ſm impiũ ratiõis ꝛ volũtatis. Vel sic. Sub te erit. i. sub te esse ꝺz appetitus sensitiu⁹ et tu dñaberis illius. i. dominari debes. Patet igit ex dictis q: ratio triplicẽ reglam adhibz sensualitati. Prima est. q: ponit ei ꝛ oñdit obiectũ ad qõ moueat. Secunda regla est: q: rõ ꝛ volũtas impiose ferri põt in aliud: et sic retrahitur sensualitas ab actu suo. // Tertia regula ẽ: q: per rationẽ et volũtatem retinẽtur membra exteriora: ne perficiatur peccatum sensualitatis. Vñ sensualitati bũane nãle est moueri ſm regulã volũtatis et rõnis. Nec tho. vbi ẽ. Est aũt notandũ ſm eundẽ q: vt dicit pbus in. i. polit. In homĩe est contemplari duplicem principatum. s. dispontiũ ꝛ politicum. Dicitur autem principatus dispoticus ille: quo aliquis principatur seruis qui nõ babent facultatem in aliquo resistẽdi imperio ꝓcipientis. quia nihil habent sui. Principat⁹ autẽ politicus et regalis ꝛ dicitur quo aliqs ꝓncipatur liberis. qui et si subdant regimini ꝓncipis. babẽt tamẽ aliquid ꝓpriũ vnde possunt reniti ꝓcipientis imperio. Sic ergo anima domĩatur corpori ꝛ membris eius ꝓncipatu dispotico. quia corpis membra i nullo possunt resistere imperio aie. sed statim ad appetitum anime movetur manus et pes: et quodlibet membz quod tamen est moueri voluntario motu quod preterea dicitur q: digestiuũ nutritiuũ et augmentatiuũ. ita ꝛ generatiuũ q̃ ad mẽbra genitalia. ꝛ pulsatiuũ quod est vitale ꝛ motum homĩs nomiat ꝛ nõ obedit rationi ꝛ voluntati. vt ait Greg. nyce⁹. intellectus autẽ seu ratio dicit ꝓncipatu concupiscibili ꝛ irascibili politico ꝓnaparu. q: appetitus sensitiuus habet aliq̃d ꝓpium vnde potest reniti imperio rõnis. Patus est eni mouere appetitus sensitiuus. nõ solum ab estimatiua ab alijs. ꝛ cogitatiua in homĩe quã diligit ratio vniuersal⁹ sed etiam ab imaginatiua ꝛ sensu. Vñ exprimur irascibilẽ vel ꝟcupiscibilem rõni repugnare. p hoc q: sentimus vl imaginamur aliq̃d delectabile: qõ rõ verat vel triste: qõ ñ recipit. Et ſm ꝺ dicẽ apls. Video aliã legẽ i mẽbris meis ꝟdicentẽ legi mẽtis mee. Per hoc aũt nõ tollit q̃n ꝟcupiscibilis et irascibilis rationi obediãt: q: aliqñ in aliq̃ repugnt.

ad Ro. 7.

Tertiū principale .ℌ.III.

In sensualitate circa sensualitatē ꝯsiderandū est offensio. Nā in sensualitate pōt esse pcm̄ veniale: nō m̄ mortale. Et q̄ in sensualitate possit esse veniale .pbat triplr. scz auctoritate. rōne: z distinctiōe. Auctoritate q̄dē patz ad Ro. vij. vbi apl's ait. Non enī bonū q̄ volo ago boc. scz q̄ odī illō facio. Ubi baymo ī glo. dic̄ q̄ apl's duoꝝ boim psonas assumit. s. interioris. i. mētis. z exterioris. i. carnis seu carnalitatis. q̄si diceret. Bonū q̄ ego intern⁹. i. in mēte z rōne volo z approbo. extern⁹. i. in carne seu sensualitate non ago. Et ad Gal. v. ait idē apl's. Caro ꝯcupiscit aduersꝰ spm̄ z̄c. Ubi aug⁹. in glo. sic ait. Videte quale bellū ꝓpositum est quale triūphum: bī intra reipm̄ sentis. Nec enī nullum virtū est: cū caro ꝯcupiscit adūsus spm̄. Tunc enī caro concupiscit cū aīa carnali ꝯcupiscentia spiritui reluctat que q̄dem ꝯcupiscētia nō est in aīa sola: nec in carne sola: sed in vtroq;. ¶ Scdo pbat idē rōne tali. Peccatus pōt inuenīri in q̄libet potentia: cuī actus pōt cē voluntarius z inordinatus in q̄bꝰ rō peccati cōsistit. sed actus sensualitatis pōt esse hmōi. Nam potest esse voluntarius in quātū sensualitas. i. appetitus sensitiuꝰ nata est moueri a voluntate z ei obedire. Item z ipe actꝰ seu sensualitas potest esse inordinatus. q̄ sicut in nob est rectus ordo q̄n sensualitas rationi obedit. ita q̄n ꝛriꝰ accidit. s. q̄ sensualitas nō subdat rōni. ipse actus sensualitatis est inordinatus. z p consequens in sensualitate est pcm̄. ¶ Tertio boc idem pbat distinctione. Quidā enī sic distinguūt q̄ motus sensualitatis est duplex. Unus est q̄ dr̄ primus s. motus sensualitatis nālis: qui imaginatiōem nō sequit: sed solū actionē naturalīū qualitatū pcedens ex corpali dispositione vel cōplexiōe. Et nullus talis motꝰ sic pueniēs est pcm̄. Et rō buiꝰ est: q̄ nō subiacet imperio rationis vl voluntatis. Alius motus sensualitatis est qui dicit secundo primꝰ. s. qui imaginatiōem vel delibe rationē sequit. z hic est peccatū. Et rō buiꝰ ē: q̄ talis apprehensio vl imaginatio subiacet imperio rōnis vl voluntatis. Pōt enī ratio vl volūtas ꝓhibere vsum vl actus cuiuslibet potentie apprehēsiue z motū cuiuslibet organi: z maxime in absentia sensibilī m tactū. q̄ si nō fac̄ in sensualitate est peccatū veniale. ¶ Sciendū tamē q̄ motus sensualitatis illiciti pōt considerari dupliciter. Uno mō sigillatim. z p se: et sic sunt in prāte nr̄a z vitare possumus: q̄ quēlibet coꝛ puentēdo impedire possumus. Alio mō pōt considerari in generali simul oēs: z sic nō sunt in potestate nostra: q̄ duꝝ vni obuiare nitimur: ex alia parte motꝰ illicitus surripe pōt. Cuī rō est. q̄ non potest simul intrērio volūtatis renitētis ꝯ diūsa in actu. ¶ Q; aūt in sensualitate nō possit esse mortale peccatū. triplici rōne probat. ¶ Primo sic. Mortale peccatū hz esse in illa potentia p quā hō pōt separari a deo: q̄ ptz quia p peccatū mortale fit separatio a deo. sed separari a deo nō est sensualitatis: sed rōnis z voluntatis. Scda ratio est: q̄ peccatū mortale semp sequit iudiciū rōnis: sed motus illiciti sensualitatis pueniūt iudiciū rationis. ergo mortale nullo mō hz ē in sensualitate: scz in rōne z volūtate. Tertia rō est: q̄ in eadē potētia hz cē actꝰ ꝛriꝰ tis z peccati siue meritū z demeritū. sed actus ꝛriꝰ seu meritū nō pficit. p id q̄ ē sensualitatis: scz magis p id q̄ est rōnis z volūtatis: cuī est eligere z ordinare in fines. q̄ mortle peccatū nō hz q̄ sit mortale: ex eo q̄ ē sensualitatis cuī nō est ordinare in finē: scz ex eo q̄ est rōis z volūtatis: cuī ē auerti ab vltimo fine. Nec bea. tho. s. ij. sen. dist. tertiū. ex in q̄nibꝰ de veritate. q. xxv. ¶ Itē sciendū hic triplr q̄ rō pōt hīe ad motus illicitos ḍ fiūt ī sensualitate tri pliciter. vt sc; resistens. vt prepiēs. vt nō impediēs. Et primo ratio se hz vt resistēs: scz q̄n ipsa ratio z volūtas motibꝰ illicitis sensualitatis resistunt. scz habendo dispositiōnā de tali motu z conatu ad rebellendū. z tūc nullus est peccatū scz meritū corone. s. si sit in statu meredi. Secūdo se hz rō vl volūtas vt prepiens motꝰ illicitos sensualitatis. puta cū aliqs ex ꝓpōsito votū ꝯcupiscētie exercitat z imperat. Et tūc si sit illicitū in genere pcī mortalis erit mortale. Tertio: ratio vel volūtas se hz vt si pbibēs motꝰ illicitos sensualitatis. z tūc talis nō pbibens cū pbibere possit: venialr peccat. Dicit aūt facere aliqs illō q̄ non impedit cū impedire possit. Dec tho. vbi supra.

Quartū principale. ℌ. IIII

De duratione cuiuslibet sensualitatis

considerandū circa sensualitatē est duratio ipsius. Si enī quer̄at q̄nto tpe motꝰ illiciti sensualitatis nob durēt. s. respondet q̄ in ista vita sensualitas a pdicta corruptiōe z rebelliōe liberari non pōt nisi p diuinū miraclm vt fuit in brā virgine q̄ fuit a fomite miraculose liberata. Et q̄ nullus naturalr valet liberari a pdicta corruptiōe. pbat triplr. Rōne. s. similitudine z sufficienti diuisiōe. ¶ Et rōe quidē sic. Necessitatē peccandi saltē venialr consequit necessitas moriendi. Sed in bac vita necessitas moriēdi nō tollit. ḡ nec necessitas peccādi saltē venialr. Et sic nec corruptio sensualitatis. ex qua pdicta necessitas venit. Cū sic bō naturalr moriat nec a mortalitate reduci pōt nisi miraculose ita naturalr ꝯcupiscabilī tendit in delectabile. z irascibilī in arduū vl difficile. etiā p̄ter ordinē rōis. Non ḡ corruptio ista remoueri pōt nisi miraculose virtute supnāli. ¶ Scdo boc idē pbat sic̄itudine vel exēplo. Nam sm pbm. vij. ethico. Temperatꝰ nō caret oīno ꝯcupiscētijs: sed aliqū vehemētibꝰ ꝯcupiscētijs vtat quales pōt cē incōtinētes. ergo z̄c. ¶ Tertio pbat idē ex sufficienti diuisione. vicz ex pte medici. morbi. medicine. z cause. Et parte q̄dē medici pbant. Licz deꝰ sit potēs oēm morbū curare. cū sm ordinē sue sapīe disposuit z voluit vt ois morbus vel corruptio in hac vita nō curet. Et hoc melius vt infra patebit. Ex pte rō morbi. scz culpe vl sequele probat idē sic. Licz talis corruptio sit ꝯ statū nature primitus institute. est tū ꝯ ꝯs ꝓcipia nāe sibi derelicte. Ex parte aūt medicine q̄ talis infectio nāliter nō curetur. probat sic. Licz donū gr̄e q̄d p xpm ꝯferat sit efficacius q̄ peccatū primi hominis. non tū ordinat pdictū donus ad remouendū corruptiōem pdictam que est nature sed ad remouēdum culpam persone. ¶ Demum probatur boc idem ex parte finalis cause sic. Deus non debet omnino remouere illud ex quo sequitur bonū. Sed predicta corruptio est vtilis ad multa. z precipue ad vitandū elationis vicium. Ideo pueniēs est vt infirmitas sensualitatis maneat etiā post baptismū. propter quod dicit aplus. ij. ad Corinth. xij. Ne magnitudo reuelationum extollat me. datus est mihi stimul⁹ carnis mee z̄c. sicut etiā sapiēs medicus dimittit aliquē morbū nō curatū quia talis curari nō possz sine periculo maioris morbi. Dec tho. in q̄nibꝰ de veritate. q. xxv. ¶ Et notandum q̄ ipsa ꝯcupiscentia in quibusdā plus in q̄busdā minꝰ inuenit. Sicut enī est de pfectiōe nature. ita est de corruptione eius. Perfectio aūt nature pōt ꝯsiderari dupliciter. Uno mō ꝓut ad rationē spēi: z sic equalr omnibus inuenit. Alio modo ex parte indiuidui. et sic vnꝰ bono in corpe est potentior alio in explendis ꝙoperatiōibus speciem cōsequentibꝰ. Et in mente vnꝰ promptior alio ad intelligendū vel ratiocinādū. Similr est de corruptione fomitis. quia si considerēt prout infectio nature sic est equaliter in oībus. Sed si consideretur prout est infectio persone: sic in vno est maior q̄ in alio. scdm q̄ naturalem cōplexionem vel cōsuetudinem cōcupiscibilis vel irascibilis. vnꝰ est efficatior z feruentior ad suum.

actum q̄ alteri⁹. Et ſm hūc modū fomes poſt baptiſ/mū ꝺr diminuit. inq̄tū .ſ. gr̄a retardat impetū ꝓcupiſcibilis z trahit in ꝓrios actꝰ inclinās. Dec tbo. in ſcḋo ſup. ij. ſen. di. xxvij. ¶ Sciendū etiā q ꝓcupiſcētia ipſa q̄ ſenſualitas ē corrupta vt dictū ē. noiaḳ mlt⁹ modis ſm Alex. de hales. ij. pte ſumme. q. lxxxix. in fi. vicz ꝺr cōcu/piſcibilis i ꝓuliſ: ſz ꝓcupiſcētia in adultꝭ. Libido aūt cū inclinat in actū: z h̄ ex pte pniūcti. i. aīe z carnis. Haz ꝑt accipiḳ ex pte aīe ꝺr viciū inq̄ntū hz oppoſitionē ad virtutē. Corruptio ꝺr ex diminutione boni nāliſ. Lan/guor ex inueteratōem in illa. Et hec tria q̄ ad bonuz. Nā q̄ ad malū ꝺr infirmitas ex impotētiā reſiſtendi mal' motiv. Feditas ex inq̄natione ſpūaliū. Pronitas ex inclinatōez appetitus ad malū. Sz ꝑt accipiḳ ex parte carnis ꝺr lex carnis: q: inſligiḳ ipſi carni ex pena ex lege diuine iuſtic̄. Dicik z lex mēbroz: q: dat quādaz aptitudinē ad mala q̄ fiūt p mēbra. Dicik etiā tyrann⁹ q: dñatur violēter in q̄buſdā mēbr̄. Nominak z ſtimu/lus carnis: q: ſtimulat ad pecc̄m. Fomes etiā q: ꝓcupi/ſcēna ipſa fouet ardorē pcī in carne. vt ex parte foueat pecc̄m in aīa. Vel dicik fomes. q: arder in nob cum caro concupiſcat ad uerſus ſpiritum. Dec ille.

Titulus. V. De aīa ſepata

et exercitio eius. De triplici morte z nuncijs et miſerijs mortis z mlt̄ alijs circa mortē. ¶ Laplm ꝓmum

De ſeparatione aīe

a corpe p mortez: z de his q̄ ſunt circa mortē ꝓſiderāda: z de retributōe et ex/ercitio ipſi⁹ aīe ſepate. Circa q̄ occurrit illꝺ. Quis eſt hō q viuet z nō videbit mortē. eruet aīam ſuā de māu inferi. Ubi ſciendū q in/terrogatio facta p q̄s aliq̄n importat raritatē. vt illud. Quis puras eſt fidelis fu⁹ z prudēs q̄ſi diceret: rarus. Matḥ. xxvij. Aliq̄n ſportat nullitatē. vt illud Job. xiij Quis pt facē mꝺz de imūdo ꝓceptū ſcīe. q. d. nulla cre/atura. Et ſic vī in iſta aucte ſumi Quis ē hō z̄. Ubi ¶ Primū mors crimīal' q̄ ē ineuitabil'. Cetia pñt notari. ¶ Scḋm eſt mors corpalis q̄ eſt irremediabilis. ¶ Tertiū eſt mors infernalis q̄ eſt interminabilis.

Quis ē hō q viuit et ñ videbit mortē: eruet aīaz ſuā de māu inferi. q. d. p ſingla nullꝰ pur⁹ hō h̄ ex ſe facere pōt.

Quantū ad primum .§. I.

ſciendū q mors crimīalis nō eſt aliud q̄ ꝓuatio vl' ſub/tractio gr̄e q̄ eſt aīe vita. Pecc̄m aūt eſt qḋ priuat aīam gr̄a vl' impedit ei⁹ infuſionē. Unꝺ ꝺr Sap. xvi. per ma/liciā occidit hō aīam ſuaz. et qz vt ꝺr ad Ro. iij. Omnes in Adā peccauer̄t z egēt gl'ia dei. q: ſcz vnū crūt cū illo q̄n p illū pecc̄m mobediētie cōmiſſuz eſt. iō z oēs mortui ſunt cū illo ſpūal'r ſeu crimīal'r p pecc̄m originale qḋ ab ipſo trahiḳ p carnalē ꝓpagationē. Propter hanc igitur mortē originalis pcī quā ſcurrit q̄liber ſmediate. poſtq̄ aīa corpi fuit infuſa. aīa ſine gr̄a repik. Sol⁹ xp̄us q̄ nō fuit hō cū ſj ōs z hō: ipſaz euaſit. Unꝺ q̄ dicē pō. Quis eſt hō qui viuet. q. d. null⁹ pur⁹ hō. Quāuis aūt tollaḳ tale pecc̄m p baptiſmū z tibi p gr̄az vinificeḳ aīa. pauciſſi/mi tñ ſunt q̄ pueniētes ad vſum rōnis ꝓfuēt hāc vitaz gr̄e. z nō moriank p varia pcā mortalia. Anima enī q̄ peccauit: dicē dñs ipa moriek. Ezech. xviij. Sic aūt liber eſt homo ad pficiendū ſe in puretū pfundū. ſz extra non valz niſi ei auxiliū porrigak. Et ſic impoſſibile eſt p vir/tutē cuiuſcūq creaḳ mortuū reſuſcitari. ſic nō p alicḋs a morte pcī reſurgere ad vitā gr̄e p ſe vl' virtute cuiuſ/cunq creature. Et h̄ eſt qḋ dicē pſal. Nunḋ medici ſu/ſcitabūt z ꝓfitebunk tibi. Medici ſunt plati. doctores cōfeſſores z hmōi: qui ſuis verbis vel oronib⁹ vl' ſacris tanq̄ quibuſdā medelis vtunk ad vinificationē pcō/rum Sed certe hoc nō valent efficere. niſi man⁹ vl' vir/tus dñi opek. Unꝺ ꝺr Luc. iiij. Virtus de illo exibat et ſanabat oēs. Et Iob. vi. Spūs q̄ vinificat. i. gr̄a ſpūſc̄i bñ ergo dicit pō. Quis eſt hō qui viuet. i. qui ꝓfuet vi/tam gratie rectā. quaſi dicez. rarus. Sed certe i mortē pcī plꝰſus null⁹ viuet ex ſe niſi a xp̄o reſuſcitat⁹. Unꝺ ad Corinth. xv. In xp̄o oēs vinificabunk. Aug⁹. q: ſcz nullus ex his q̄ vinificank: hoc habet niſi ab ipſo.

Quātū ad terrium. §. II.

Reuertendo poſtea ad ſecundū q: pliꝛius. Notandū q mors infernal' eſt gehēna. i. ignis ſternal': cū priuatōe p/petua dine viſiōis: q̄ cū ſit vita pfectiſſima. pmaxīe aīa dicik mori pperuo ipſa puata. Et de hac morte ꝺr Apo caliꝑ. ij. Qui vicerit. ſ. vicia ñ ledeḳ morte ſcḋa. ſ. infer/ni. Et Greg. in mora. Erit ibi mors ſine morte. ¶ Per p mā aūt mortē ſupradictā puenik ad iſtā. Unꝺ aug⁹. diſ. xxv. §. alias ad ea. dicē. Qui ꝓſenſerit in ſe aliquo crimīa liū dñari ſi nō penituerit: eterna illū flāma crucidabit. Et h̄ ē qḋ dicē pō. Quis eruet aīam meā de māu inferi. Certe null⁹: q̄ ad locū dānatoꝝ finaliter fuerit deputat⁹. q: q̄ deſcēdit ad inferos: nō aſcēdit. Job. vij. Et q: omīs naſcimur filij ire: z ꝑnter ꝺbitores h⁹ mortis ecne. Adeo eſt tenax fortꝭ man⁹ inferni. i. ptās dyaboli dei iuſtic̄. q nullus ſe eruerer niſi xp̄s extraheret ſua paſſione. Et q̄uis plurimi q̄tidie deſcēdant ad ipm. tñ vr ꝺr Pro/uerb. penul. Infern⁹ z pditio nunq̄ dicunt ſufficit.

Mors ē fernalis.

pſal. 88.

Reuertēdo ad ſcḋm §. III

ſcz de morte corpali daz eſt notandū q̄ eſt irremediabil'. Unde puerbial'r dicik ad omīa eſt remediū: niſi ad mor/tem. Statutū eſt enī hoibus ſel' mori ait apl's ad Heb. ix. et Eccl. ix. dicik. Nemo eſt qui ſempviuat aut q̄ hu⁹ rei habeat fiduciam. bene ergo dicit pſal. Quis eſt ho/mo qui nō videbit. id eſt expectur mortez. certe nullus. quia vt dicē apoſtolus ad Ro. viij. qui ꝓprio filio ſuo nō pepercit. verum mortē ipſe ſponcanea voluntate ſu/ſcepit. nos aūt ei ſubijcimur ex neceſſitate. Dicitur au tē mors a mordeo mordes. ex eo vicz q: mordet hominem ſeparādo vnā partē ab alia. ſ. animā a corpe. ptē princi/palem dimittēdo. minoē partē aſſumēdo. z cōſumēdo p maſticationē z digeſtionē. ſic accipit i morſu rei ſibi/lis. In morte enī dimittiḳ aīa que eſt pars ꝓncipal' in/tacta. i. immortal'. Corpus qō eſt min⁹ ꝓncipale ꝑmix consumik. vel ꝺr mors a morſu: eo q: morſu ligni vetiti per vitiū gule mors introducta ē. Unꝺ ad Ro. v. ꝺr: Per vnū hoiem. ſ. Adam pecc̄m intrauit in mūdū. ſ. originale. et h̄ qñ momordit fructū vetitū: z p pecc̄m mors. ſ. intra uit in mūdum. Vel dicitur mors a morſu. quia ꝓſide/ratio eius mordet ꝓſcientiā retrahendo a multis mal. ꝑpter qḋ dicitur Mors tibi futura eſt: z appropriat z ſi tarder. xiij. q. ij. c. in eccl. quāto aūt morti magis appro/pinquas ait Greg. tanto ſollicitior ee debes. lxxxvi. diſt. c. peruenit. ad hoc ſcz mordēte z ſtimulāte ꝓſcia. Pro matori aūt declaratōe hoz notandū q h̄ pt ꝓſiderari ſm triplicē ſui ſtatum. ſcz ſm ſtatū nature primo a deo formate. z ſm ſtatū nature p peccatū deformate. et ſm ſtatum in vltima reſurrectione reformate nature. Quā diſtinctionē ponit magiſter in ſcḋo Sentētiaz. In pri/mo igiḳ ſtatu hō fuit ita mortalis q: potuit mori z non mori. Mori ſi peccabat. Non mori ſi nō peccabat. Unꝺ de ꝺſe. diſt. xij. c. placuit. dicik. Si quis dixit adam pri/mū hoiem mortalem factū vt ſiue peccaret ſiue nō pec/caret moreret in ꝺope. i. de corpe exiret. non peccati meri/to ſed neceſſitate nature. anathema ſit. In ſecūdo ſtatu

De morte corporali

potest mori:et nō potest nō mori:q; necessitatē habz moriendi. Uñ ꝓprius dicerē homo mortuꝰ ꝯz mortal'.q; necessitatē bz ad hoc ꝓpter qđ dicit ap'lus. Corpꝰ mortuū est.in tertio statu potent nō mori z nō potent mori.

Et pro pleniori di. §. IIII.

Incorruptibile ꝺr tripliciter

lucidatiōe burꝰ materie sciendū ſm be. Tho.in.i.pte.q. xcvij. q; incorruptibile dicit aliquid tripl'r. Uno mō ex parte materie.co scz q; nō habet materiā vt angelus.vl' habet materiā que nō est in potētia nisi ad vnā formā. sic corpꝰ celeste.z b ꝺr incorruptibili ſm materiā// Alio mō ꝺr aliqđ incorruptibile ex pte forme.q; scz rei corruptibili ſm naturā inheret aliq̄ dispositio. p quā total'r a corruptione ꝓhibet.z b ꝺr incorruptibile ſm gloriaz. Tertio dicit incorruptibile ex pte cause efficiētis. Et b modo fuisset hō incorruptibilis z immortalis in statu innocētie. Nō enī corpus eius erat indissolubile p aliquē immortalitatis vigorē in corpe existentē.sed ineratnatu re aie vis quedā supnaturalr data: p quam poterat corpus ab omi corruptiōe seruare ꝯdiu ipsa subiecta deo mānisset. Ꝺ rōnabilr factū est.q; enī aīa rōalis excedit ꝓportionē corpalis materie:cōueniēs fuit vt in ꝓncipio eius ſtus daret.p quā posset corpꝰ ꝯseruare supra naturam corpalis materie. Et q; aīa rōnalis z aīa z spūs est Anima dicit inq̄tū dat vitā qđ ē sibi cōe.z aliis aīalibus.spūs ꝺr inq̄tū bz ſtutē intellectiuā z īmaterialē: quod est sibi ꝓprium nō aliis aīab. In primo igit statu anima cōmunicabat corpori qđ ei ꝓuenit inq̄tuz aīa. Un dicebat corpꝰ animale.inq̄tū.s.bz vitā ab aīa. Primū aūt ꝓncipiū vite in istis inferioribz est aīa vegetativa:cui opa sunt:alimēto vti:generare:z augere: q̄ opa ꝓueniebāt homi in ꝓmo statu. In vltimo ꝛo statu pꝰ resurrectionē cōicabit qđāmodo aīa corpi qđ ei ꝓuenit inq̄tū spūs. Immortalitatē qđā q̄tū ad oēs. Impassibilitatē vero gliam z ſtutē q̄tū ad bonos:q̄z corpa dicūt spūalia. Uñ tūc cibis nō indigebūt sic in p statu.

De ꝓmo statu hoīs

In illo igit primo statu duo remedia bēbat ꝺ duos defectus. Primꝰ defectus est depditio humidi p actōez caloris nātis:z ꝺ hūc defectū subueniebat homi p esus aliox lignoꝝ paradisi:sicut z nūc subuenit nobis p cibos q̄s sumim. Scōs defectus est debilitas vigoris naturalr ex admixtiōe extranei ꝓueniēs. Qđ enī generat ex aliq̄ extraneo admixtū ei qđ ꝓpius erat humido ꝓcpistenti.minuit ſtutē actiuā speciei.sic aqua mixta vino:q̄tuis ꝓuertat in vinū minuit tn ſtutē eius. Et quāto plꝰ addit tanto magis minuit.vt tandē vinū fiat aquosum:z tolat spēs z rōnis virtus eius. Sic enī est in sumptiōe cibi. Quātis enī p cibū repet humidū nō tamē in vigore priori. Uñ fit vt finalr soluat ſtus illa Et ꝺ hunc defectū erat lignū vite.habebat enī virtutez fortificandi virtutē speciei ꝺ debilitatē. Et q; virtus cuiuscunq; corpis ē finita:nō poterat illō lignū semel sumptū dare vitā rpe infinito.sed vsq; ad certū tps post qđ vel translatū fuisset ad gliam.vl itez comedisset de eo. Immortalitas q̄ illa ꝓncipalr erat ex ſtute data aīme. supnaturalr z secundario ex vsu lignoꝝ Hec bea.Tho.

De scō statu hoīs

Necessitatē moriēdi bz hō in scō statu.z est ei mors nālis z penalis.qđ declarat Tho.se.sc.q.clxuij.sic. Naturale ēt qđ ex ꝓncipijs nature causat. ꝓncipia nature p se in corpalibz sunt materia z forma. et q; forma hōis est anima q̄ est īmortalis.hō ex pte forme nō ē mors homini naturalis. Materia aūt est corpꝰ:qđ q; cōpositū est ex ꝛrarijs:nō est corruptibile:z ex hoc mors ē homi naturalis. Nec aūt ꝓdicto i materia hūani corpis est cōsequēs ex necessitate materie.q; oportebat corpus hūanum esse organū tactꝰ.z p ꝓns medij inter tangibilia. Et hoc nō poterat esse nisi esset compositū ex cōtrarijs. Sed deus qui conditor est hoīs omipotens est.z ex suo beneficio ademit homi ꝓncipalr instituto necessitatem moriendi.ita q; q̄diu ratio eius subdita esset deo tamdiu corpꝰ subiecret spiritui:z essz īmortale qđ bñficiū eranfundebat p generatiōez in posteros. Et quia primꝰ hō recessit a dei obedientia.iō ex culpa sua fuit: qđ auferet ei z toto hūano generi illō bñficiū.z remaneret cū necitate moriēdi.z sic mors ē penalis p pcām inducta. Mors ſm Petz de palude in.iij.quia est homi naturalis z debita p pcām originali.ideo p actuali nō satisfacit.q; cadē solutio nō parit duas liberatōes. Sed quantū est de dolore mortis:et lāguore.illud bñ satisfacit pro actuali.q; illud nō debet originali ſm actū: sed ſm aptitudinē. Uñ qui deficitūr senio:nō dolētes moris:debitū psoluunt sicut fames z sitis. Et hmōi penalitates sunt pena debita ſm aptitudinē z nō ſm actum. Unde siue acceptent siue assument satisfaciūr quo ad actum. Mors vero violēta inq̄tū nō est debita p origialī cui nō debet pēa sensus. Et iō si est iuste illata:si accingat vsq; ad martiriū z triūphū martyrij.certū est q; satisfaciat p omni pena. Uñ aug. loq̄ns de Cypriano martyre. Et si ad rēpus dānatis ab boīe.ab inferiore accipis sententiā a superiore scz deo coronā.xi.q.iij. Et si. sed si nō sit causa martyrij scz tn pena z innocētia:si patiēter illa accipiat p pcīs suis multū satisfacit.sed q; nō est volūtarie assumpta.ideo licz excedat oēm aliā penā q̄ posset eē liberatoria total'r a pena debita:nō tn ex toto satisfacit semp. Uñ ambro.de pe.di.uij. dicit. Prima consolatio est scz in tribulatiōe:quia nō obliuiscatur miseren deus Secūda p punitionē vbi z si fides defit.i.remorsus cōscientie de pcō pena satisfacit z reuelat eū si patiēter portat:vt exponit ḡrian. Si ꝛo sit mors iuste illata p aliq̄ pcō actuali morte digno.tūc de se:z si patienter ferat nō satisfacit.q; tam illa pena est debita i foro mūdi. Sed propter magnitudinē ꝛtritiōis potest satisfacere etiam in totū Pe.de pal'. Uñ hiero. xp̄us in paradisuz de cruce latronē tulit.z homicidiū penā fecit martyrium de pe.dis.i. Importuna. Et vt dicit ibi glo. Improprie dicit martyriū illud ꝓpt sibitudinē effect. Nā illa pena eius ex magnitudine ꝛtritiōis introduxit eū subito in regnū sic facit vez martyriū q̄ uis nō fuerit martyriū quia nō p fide passus. Dicit enī Aug. q; martyrē non facit pena sed causa. Sed bea. Tho.in.uij. videt dicere q; mors violenta etiā p peccatis illata.si patienter feratur de se bz satisfacere. Qđ etiā Hiero. asserit dicens. Deum velut oīm rex.ita z supplicioz bñe mēsuraz z magnum pcām magnis diuturnisq; lui cruciatib. Si q̄s autez sit vt ille qui in sabbato ligna collegerat. tale postea nō puniri. q; culpa leuis pēsenti supplicio cōpensata est. de pe.di.uij §. auroritas. Et omia hec dicta de morte violenta intelligūt:cum q̄s eam sustinet:nō solus patienter sed etiā ꝓpter deū nō ꝓpt mūdi fauorē. Uñ hiero. Si ita martyriū ferim vt nrās ab oīb reliquias venerari optemus.et si opinionē vulgi secantes intrepidi sanguinē fuderim. huic operi non tam pmiū q̄ pena deberur z p fide meg tormēta sunt q̄ corona victorie.i.q.i. Fide.

Mortis corpalis §. V.

tres sunt nunciū ſm Hugonē de scō vic. Primꝰ nuncius est multiplex z vanꝰ casus. Scōs est infirmitatis z defectus Tertius est miseria senectus. Propt que dicit pōt de q̄libet boīe.illud qđ dicit de filio regis. Job.uij incipiebat enī mori. Quantū ad primū docz experientia q; multiplices z varij casus mortis improuisi de q̄bus vix posset extimari:ꝓueniūt hominib. Unde Eccēs ix. dicit. Nescit hō finē suū.sed sic capiūtur pisces hamo.ita capiunt homines rpe malo.s.improuisi.

primꝰ

er preter intentionē. Hinc z psper. Ferro peste fame vin/
culis algore calore. Mille mors mīos mors capit vna
hoīes. Cū igīt quilibet sciat se subditū hmōi casib⁹ va/
rijs mortis.ranq̄ quidā nūc⁹ ei significat.q⁹ de momē
to in momētū mori pōt.z si san⁹ fuerit z iuuenis.iō ibi p
uidere debet. Nō solū enī malis.sed z bonis eueniūt va
rij casus horribiles mortis.qō pter exemplū. Quidam
ꝓbera sctūs postq̄ ex dñi p̄cepto reꝑbēdit hieroboam
de ydolatria sua z reuertēs domū in via a leone stran/
gulat⁹ est.iij. Regū.xiij. Josias innocēs z optim⁹ dei cul
tor in bello a rege infidelī egyptio occīsus est Iuuenis q̄
dā in infirmitate graui ꝓstitut⁹.accepto dono oīm lin/
guaꝝ.vt potuit p experientiā.postea manib⁹ z lacertis
morsib⁹ ꝓprijs dilaniat⁹.mortu⁹ est vt narrat Grego.in
iij. dialogoꝝ. Sūm⁹ pontifex quidā toxicat⁹ in sangui/
nē xp̄i celebrās mortu⁹ est.vt habet ex cronicis martini/
anis. Imperator quidā xp̄ianissim⁹ a pediculꝰ ꝓsumptus
est.remediū nō inuenīēs.vt narrat Vincen.in spe.histo.
Minister cuidā solitarij scī viri a ciuitate alexandrie re
cedēs vbi totū cleꝝ z pplm repererat occupatū in vene
ratiōe sepulture cuiusdā pessimi hoīs. cū reuerteret ad
cellā illi⁹ p̄dicti solitarij.reperit caluitiē eius.residuo cor
poris a bestijs deuorato.vt habet in vitaspatrū. Brūs
Jordan⁹ mgr ordinis p̄dicatoꝝ in mari submersus est.
vt ptz in.iij.li.de vita fratꝝ. Quedā matrona audiēs p
priū filiū occīsum in bello.qō tū veꝝ nō erat.post ama/
rum fletū de morte ipi⁹.quadā die reuertentē ad domū
vidēs ipm.p̄ lericia crepuit z defuncta ē.vt recitat Va/
leri⁹ maxim⁹. Ecōtra antioch⁹.qz nō potuit obtinere qō
voluit p̄ tristicia z insopozeitate mortu⁹ est.z innumera
alia possent adduci. Ex q̄b⁹ mētes infirme aliqū scā/
dalisant.existimātes.vel deū nō bñe curā de suis electis
vel tales sic insuetos z horribiliter morientes.nō fuisse ser/
uos dei.sed grauissimos peccatores. Sz errāt hi nimis
fm Augu.cū mala mors dicēda nō sit q̄ bona vita pre
cesserit. Deus insup z si ei sit cura de oīb⁹.ꝓmptē de fi/
delib⁹ suis. Juxta illō Sap̄. Tu dñator dñe oīa cū trā/
quillitate iudicas.z cū magna reuerentia disponis nos.
Sed z inter fideles fm.b. Augu. Maxīe diligit mēbra
vnigeniti sui.id est electos. Ueꝝ cū ipe vnigenit⁹ morte
acerbissima z ignominiosissima fuerit ꝺdēnat⁹. Sicq̄
optuit xp̄m pati z intrare in gloriā suā. vt habet Lu.
xxiiij. ita⁹ mēbra ei⁹ q̄ sūt electi efficiunt ipi sil'iora z pul/
criora quanto horribiliꝰ z penosi⁹ morte subierint. Qui
enī nō pepercit filio.ait deuot⁹ Bern̄.figmēto nō parcet.
Nō pepercit baptiste.sed dimisit cū decapitari post sal/
tū puelle. Nec petro ꝓmo pastori sibi dilectissimo quin
a pessimo tiranno nerone crucifigeret. Nec alijs aposto
lis suis quin varijs tormētis interimerent.z ad ꝟ facit
qō narrat Robertus holchot sup li.sapi.q⁹.s.cū quidam
doctus vir z sctūs mortu⁹ in studio suo fuisset reperi⁹.
et ex hoc plurimi scādalizarent de ei⁹ subitanea morte.
inuenerūt manū illi⁹ defuncti seu digitū in quodam lib̄
aperto rangentē versū.vbi dicit. Just⁹ quacūq̄ morte p̄
ueꝝus fuerit in refrigerio erit.ex q̄ ꝺsolati z edificati sunt
plurimū. Et si'liter cū quidā religiosus ordinis minoꝝ
qui sup hac materia vacillabat audita morte mgr̄i Jor
danis in mari multū prurbaret apparēte ei in visu brō
iordane in magna gl'ia.z cū amonēte q⁹ de hmōi scāda
lizari nō deberet.ꝺsolat⁹ est. Quāuis autē aliqñ seruis
dei ꝓringat horribilis mors ob defectū alicuius pecī.tū
cōiter minuta sūt illa pcā. Sicut accidit in morte illius
prophete supradicti strāgulati. In quo ex vna pte ostē/
dit clemētia diuīe bonitatis dū ꝟ suos ad plenū querit
purgare.ne vel purgatorīū habeāt intrare qō August.
perebat dicēs. Dñe hic vre.hic seca vt in futuro pcas.
Ex alia parte ostendit scueritas diuīe iustīcie.z cō dure
punier scelera magna.qñ tam aspere sibi dilectos ꝓ mi
nutis correxit. Scō nūcius mortis est infirmitas q̄ Secūd⁹
multiplicater adeo grauat.vt dic̄ ps. In psona humani nūci⁹ mor
generis.nō est sanitas in carne mea.z quid ipsa nisi qui tis.
dam nūcius mortis cū disponat ad eā. Un̄ gratian⁹ in ps. 33
decret. xv.q.j.§. vt iraq̄. dicit. Infirmitas que ꝓpie car
nis dicit.qz elementoꝝ seu humoꝝ ꝺcordia turbata ca/
ro ipsa afflict z tandē dissoluit. Adeo aūt reperit caro
humana infirma.vt vix reperiat qui nō ab vtero mīis
aliquā infirmitatē secū adduxerit q cum frequēter mole
ster z tandē perimat. Aliqui quidē passionē ylicā vel co
licam.vel podogrā vel calculeā sustineant. Alij ydropi/
sim vel tisim vel paralisim vel epilemsim incurrūt. Coꝝ
quenk z plurimi dolore capitis. pectoris stomachi. aut
visceruꝫ. Febris q̄ plurimos vexat z sepe aut effimera.
aut longa quotidiana.seu flegmatica aut tertiana seu
quartana.seu'ethica. Et q̄uis medicine auctores multa
in suis libris exp̄serint.z remedia adhibuerīt. tñ ad no
ticiā oīm attingere nō valuerūt z mortis remedia inue/
nire. Ueꝝ z si infirmitates corpales nocue sunt coꝝ Infirmi/
pori.plurimū tñ ꝓficūt mēti. Un̄ Amb. Nō nocet cor tates cor/
pori.iuuat spiritū.de pe.dis.j.c.dicis. Nam infirmitas poris ali/
corporalis frequēter pctm impedit.ne.s.fiat. Un̄ Amb. qñ ꝓsunt
eo.c. Egritudo carnis peccatū repellit Et i puerbijs di/ menti.
cit. Luor vulneꝝ abstergit mala. Scō infirmitas fer
uentiorē reddit. Un̄ ps. Multiplicate sūt infirmitates
coꝝ postea accelerauerūt.s.feruētiꝰ operantes. Tertio in/
firmitas humilē reddit. Un̄ apl's.j.ad Coꝝ.xij. Glori/
abor in infirmitatib⁹ meis vt inhabitet in me virt⁹ xp̄i.
sc̄ḡ.humiliratis. Ob quā ꝺseruādā sibi fuerat datus sti
mulus carnis.id est quedā infirmitas corpalis fm Au
gusti. Quarto ꝺstanter efficit ex assuetudīe patiēdi. quē/
admodū z artifex z terre cultor.z stipendiarij ex ꝺtinua/
tione exercitij fortiores reddunt. Un̄ ait apl's ibidē. Cū
enī infirmor tūc fortior sum.s.ꝺtra nequicias demonū z
temptationū. Quīto z vltimo ad pfectionē adducit ibi
dem virtus in infirmitate pficit. Domicꝰ aūt ꝓme In ꝓma
etatis.qz ꝓpter vigorē nature nō ita defacili infirmaban etate mū/
tur.ideo diuine vite erāt. Assignat nihilomin⁹ Nico.de di gre di/
lyra sup Ben̄.c.v.z.vj.causas tā.plixe coꝝ etatis ita vt ueius vi/
trāscenderint plures nongētos annos. Et ꝓma est ex bo xerunt.
nitate cōplexiōis primoꝝ parentū.fuerūt enī adeo ī in/
tegritate formati vñ optime cōplexionati.z sic ad lōgio
rem vitā dispositi. Illa aūt bonitas magꝝ descendit ad
hoīes ꝓpinquos illius tp̄is.q̄ alios. Scōa causa est ex
modo viuēdi.qz tempate viuebāt.nūc aūt saltis intēpe/
rate hoīes viuūt.ꝓpter qō dicit Eccl'.xxxvij. ꝺpt cra/
pulā multi perierūt. Tertia est ex bonitate nutrimēti.qz
meliora fuerūt terre nascētia ante diluuiū.qz inundatio
fuit ex aq̄s occeani ex magna pte. Aque aūt salse indu/
cunt sterilitatē. Quarta causa est ex scītia ade. qz habu
it pfectā scientiā oīm naturaliū pluriū quicūq̄.z sic po
tuit cognoscere virtutē herbaꝝ z lapidū q̄ valēt ad con
seruationē vite.z ipe docuit alios. Hāc aūt doctrinā tali
um paꝝ habem⁹. Quinta cā ex bono aspectu sideꝝ sup
regionē illā.qz aspect⁹ celi multū facit ad plongationem
vite. Sexta causa est ex diuīa dispositiōe ꝟ ordinātē. vt
per longā vitā hoīm cito mltiplicaret genus humanū z
vt hoīes illi⁹ tp̄is p longā vitā possent habere experien
tiam de cursu celi.z effectu sideꝝ z hmōi. Cum igīt infir
mitas in nob̄ freq̄nter disponit psonā ad mortē quidaꝝ
nūc⁹ est significās ipm cito moriturꝝ. Tert⁹ nuncius De tertio
mortis est senect⁹. Nā vt dicit apl's ad Heb. viij. omne nuncio
quod inueterascit ꝓpe interitū est. Hec aūt senect⁹ plena mortis.
est miserijs q̄ annūciāt seu iudicāt domū corporis cito
ruiturā. Un̄ boet⁹ ꝺ phi.ꝺso.in ꝓmo metro. Uenit enī
ꝓperata malis inopinata senectus. Et que sint ista mala

multū ꝑticulariter declarat salomon. Eccs vlti. a princi/
pio ca. vsq; ad illud inclusiue. Spūs redeat ad cū q̄ de/
dit illū. Dicit ergo ibi. Memēto creatoris tui. s. in die iu
uentutis tue. s. de ipo cogitādo. ipm venerādo. ꝓpter ipz
bñ opando. z in boc in iuuētute. q. iuuent⁹ fortis est ad
labores. Vnde z seneca. In iuuētute cogitaui vt benefa/
cerem. in senectute vt bñ moriar. Sequit in textu. Ante
q̄z veniat tps afflictiōis tue. s. senectutis q̄ hoīem affli/
git multiplr z ꝑcipue ex suspitiōib⁹. Senes enī sūt mul
tū suspitiosi. fm pbm in libro rhetor. Putant enī se de/
spici z derideri. Et appropinquent anni de quib⁹ dicat
nō mihi placēt anni. id est antiqtatis. quib⁹ hō sibimet
efficit tediosus z alijs. vt ꝛc̄nter appetat mortem. Alli
q̄ etiā sensus deficit. ꝓpter q̄ dicit ps. Ne ꝓjcias me
in tpe senectutis cū defecerit virt⁹ mea ne derelinq̄s me.

Subseq̄nter speci/ §. VI.

De miseri
is senectu
tis.

ficat salomon miseriā senectutis in speciali. Et ꝓmo q̄z/
tum ad miserias añcedētes. Scdo q̄ztū ad ipam cōco/
mitātes. ibi ibit hō. Tertio q̄ztū ad ipam subseq̄ntes ibi
et reuertat puluis. Circa ꝓmū h̄ est miserias mortem
antecedētes ponit triplex genus defect⁹. videlz potētie
apprehēsiue. z potētie motiue. z membroz exteriorz. Et
defectus quidē potētie apphensiue. notat in eo q̄ sequi
tur. Antecz tenebrescāt sol z lumē z luna z stelle. Per so/
lem intelligit intellectus qui clar⁹ cognoscit. Per lunā
que min⁹ lucet rō. q̄ discurrit ad cognoscendū z nōdum
apprehēdit. Per lumē imaginatio. q̄ formas apphēsas
a sensib⁹ retinet. Per stellas sensus exteriores qui sensibi
lia apprehēdūt. Dia ista tenebrescūt tpe senectutis. in
quantū. s. multū debilitant deficientib⁹ organis corpis.
quib⁹ sūt affixe imaginatio. s. z sensus exteriores. Intelle
ctus aūt z ratio z si nō sunt affixa corporeo organo. ta/
men q̄z debilitant. vel ex defectu memorie. vel aliq̄ i/
firmitate q̄ eis aufert vsum rōis. z reducit quasi ad pue
ritiā. sicut dicit de Alberto magno qui fuit sūm⁹ phs.
Exinde notat defectū frutis seu potētie motiue. vel eti/
am appetitiue. cū dicit. Et reuertent nubes post pluuiā
Apte aūt p nubes insinuant vires motiue z appetitiue
cū dicit. q. sicut nubes vēto mouent. Sic motiua z ap
petitiua spiritib⁹ z humorib⁹ ad diuersa mouent. Dicū
tur aūt be reuerti post pluuiā. q. post humiditatē cor/
poris deficiētes paulatī humido radicali. virt⁹ ei⁹ vel ap
petit⁹ attenuat. Deinde ponit miseriā senectutis q̄tū

Sex defe
ct⁹ senū

ad defectū mēbroz exteriorz qui sunt sex. Quoz pri/
mū exprimit dicēs. q̄ cōmouebant custodes domus.
Nec dom⁹ corp⁹ nr̄m luteū est. Job. iij. qui habitāt do/
mos luteas. Hui⁹ custodes sūt ossa. q. vt dicit Aristoti/
les in li. de aīalib⁹. Natura fecit ossa dura. ad custodien/
dū mēbra mollia sicut costas ad custodiā vētris. z testā
ad custodiā capitis. Ne cōmouebunt in senectute. quā/
do coz iūcture laxabunt. Vel custodes dicunt brachia
q. se exponūt vt custodiāt totū corpus. Scdus defe
ctus exteriorz mēbroz est debilitas cruriū q̄ sunt ad cor
poris sustentationē. Et hoc notat cū sequit. z mutabun/
tur viri fortissimi. id est crura. q. sicut viri fortes portāt
pond⁹ corpis. ita crura portāt corp⁹ hois. Nec aūt mu/
tant cū vacillāt. z nō firmiter sustētāt. sed quasi cadēdo
hinc inde declināt. Tertⁿ defect⁹ est dentiū qui sūt or/
dinati ad masticationē z ꝓtritionē ciboz. z h̄ innuit cū
sequit. Et ociose erūt molentes i minuto nūero. Molen/
tes sūt due maxille q̄ ad modū duaz molaz ꝓterūt ci/
bum z be i minuto nūero. s. dentiū qui cadūt paulatim
de maxillis senū sūt ociose. q. cibū masticare nō possūt.
Quart⁹ defect⁹ est oculoz qui ordinati sūt ad viden/
dū. Visus aūt paulatī deficit in senib⁹. Unde dicit de
ysaac Gen. xxvij. Senuit ysaac z caligauerūt oculi eius
et videre nō poterat. Hūc aūt defectū exprimit cum sub
dit. Et tenebrescēt videntes ꝑ foramina. id est oculi vidē/
tes ꝑ ocularia. q. ꝑ se sufficiēter videre nō possūt obscu/
rabunt. Nunc⁹ defect⁹ est labioz q̄ sunt ad sermōis
ꝓlationē. qui notat cū subdit. Et claudēt ostia in pla
tea. in humilitate vocis molētes. Ostia sūt labia. Juxta
illud ps. Et ostiū circūstātie labijs meis. Dicunt aut̄z
senes claudere ostia in platea. q. ita submisse loquūt q̄
nō ꝑt audiri ab alijs qui sūt in platea. sed sūt molētes
in humilitate vocis. q. deficiēte virtute vocem emittūt
exiguā. Sext⁹ defect⁹ est auriū q̄ sunt ad vocum ꝓ
ptionē z hoc notat cū dicit. z ꝓsurgēt ad vocē volucris
et absorbescēt oēs filie carmīs. ꝓsurgēt. s. hmōi senes ad
vocē volucris. s. galli fm Piero. noctis enī medio cū gal/
lus cecinerit festin⁹ ꝓsurgit nequaq̄z valēs instrato sepi
us mēbra ꝓuertere. leuē enī z modicū somnū habet pro
pter frigiditatē z siccitatē humoz. Frigescēte enī sangui
ne. z siccato humore. z nutrimēti quitate q. pauca vapo
res ferunt ad cerebz. ō parū dormitūt. z h̄ etiā est ꝑticu
laris defectus. s. somni. Hā q̄tum ad defectū audit⁹ ma/
gis ꝓgruit q̄d sequit. Et obsordescēt oēs filie carminis.
id est aures q̄ libēter audiūt armonias z delectanti car
minib⁹. z ideo dicunt filie carmīs. Obsordescēt q. canti/
lenas audire nō possunt senes. Un̄ dicit Berzellay ga/
laadites senex ad dauid. nunqd sensus mei vigēt ad di
scernendū suaue vel amarz. vel audire possum vitra vo/
ces cantoz vel cantatricū. ij. Reg. xix. q. di. nō. Ponit cō
sequenter salomō signa aliqua debilitatiōis senū. Et ꝓ
mo q̄tum ad timorē. Un̄ dicit excelsa quoq; timebūt z
formidabūt in via. id est loca aspera z alta. Scdm q̄tū
ad canoz effusionē. q̄d innuit dicēs. Florebit amigdal⁹.
flores amigdali sunt albi. vnde significāt canos senum.
Et vt dicit quidā sapiens. Canicies multi⁹ pis flos est.
cui⁹ fructus mors est. Tertiū signū est pedū z tibiaz in/
flatio. q̄d innuit dicens. Impinguabit locusta. Locusta
vt dicit in senectute impinguat. z est port⁹ illud tumor
q̄z pinguedo. dicit locusta impinguari. q. senex qui i iu/
uentute est gracilis tibijs z pedib⁹. in senectute erit pon
derosus. Aliud signū est defect⁹ caloris. vñ sequit. Dissi/
pabit caparu⁹. Capar⁹ est berba calida q̄ valet renib⁹.
Scdm aūt Piero. in hebreo nomē est cōe ad herbam et
ad morē. Et per hoc significat in sene defect⁹ caloris na/
turalis z generatiue virtutis. Un̄ dicit. iij. Reg. j. Rex
dauid senuerat. habebatq; eratis plurimos dies. cui⁹q;
opirex vestib⁹ nō calefiebat. Unde nec abysaac sunami
tem cognoscere potuit. Quantū ad scdm. s. miserias
post senectutē mortē cōcomitātes dicit salomō. Ibit hō/
mo in domū eternitatis suc. Dom⁹ ista est sepulchrū. iu
xta illud ps. Sepulchra eoz dom⁹ illoz in eternū. Di/
cit aūt sepulchz dom⁹ eterna. seu eternitatis. q. ꝙtum ē
de virtute nature nunqz corp⁹ inde exiret. Vn̄, enī resur/
gat virtute diuīa efficit. Vel etiā dicit sepulchz dom⁹
eterna. q. incertū est q̄n inde resurget. id est q̄n erit finis
mundi. Dicit enī eternū nō solū q̄d nō habet principiū
nec fine. vt deus solus. iuxta illud ps. Tu aūt dñe i eter
num pmanes. Aut q̄d habet principiū. sed nō finē. iuz
illud Eccs. j. Terra in eternū stat. Sed etiā q̄d habz rēs
pus incertū. nobis ignotū. Juxta illud quod dicit⁹ fuit
abrahe de circūcisōe. erit pactū in carne vra in feed⁹ eter
num Heñ. xvij. Un̄ aūt portat cadauer ad sepulchrum
cōiter amici z ꝙsanguinei comitant. lugētes. z hoc quod
subdit. Et circūibunt in platea plangētes. s. amici defū
cti. Resumit exinde miserias mortē cōcomitat. d. anteq̄z
rumpat funis argenteus. s. memīto creatoris tui. Funis
argent⁹ potest dici cartilago. q̄ est ligamētū partiū cor/
poris. z ꝓtinet z ligat spūalem medullā. vel etiā pōt di
ci vis vegetatiua. q̄ dicit funis ꝓpter vite ꝓtinuationē.

Et texit iste funis triby funiculis. s. vi generatiua. nutritiua. z augmẽratiua. Dicit aũt argẽteus iste funis proꝑter armonie ꝯsonãtis ꝓportionẽ. ¶ Alius defectꝰ notat cũ ibdit. z recurrat vitra aurea. Uitra dicit ꝙ uolutio venaꝝ q; p eã rotũ corp' ligat z saluat. z dicit aurea ꝓter rubozẽ sanguis quẽ ꝯtinet. Nec recurrit qñ venaꝝ z arteriaꝝ inuolutio. amplius ꝓ̃ ꝑdurat. sed defecit. ¶ Alia miseria est senis moztẽtis ruptio vesice. z bũ inuit cũ subdit. Et ꝓcrat ydria sup fontẽ. ydria id est receptaculum aque ex bauste a fonte. Sil'r vesica ẽ receptaculũ vrine ꝓcedẽs ex epate ranꝯ a fonte. Urina enĩ est colamentũ sanguis z aliozꝫ humoꝝ ab epate. ranꝯ a fonte quodãmodo in totũ ꝓcedẽs corpꝰ. Ydria ergo sup fontẽ ꝓterit qñ vesica rumpit. z ad receptionẽ talis columenti inutilis redd it ¶ Sequit aliꝰ defectus. Et ꝯfringak rota super cisternã. Rota est instrumentũ ꝑ qđ fit extractio aq̃ de puteo. vel ab alio loco. Cisterna est receptaculũ cõtinens aquã luosam. Rotã ergo sup cisternã ꝯfringi. est meatũ supfluitatis impure z grosse. a vẽtre qui est ãdã cisterna exuti z oĩmode dissipari. ¶ Quantũ ad tertiũ ponunt ꝯditiões mozẽ sequẽtes. videlicet regressio corporis ad suũ principiũ. Uñ subdit. Et reuertat pulus in terrã suã vñ erat. z spũs redeat ad deũ qui dedit illũ Et ꝑ primã reuersionẽ ostendit magna miseria hoĩs. qz sz in puluerẽ reuertit. z ꝙ citius. Jaco. iiij. Que est vita vestra vapor est ad modicũ parẽs. z deinceps extimabitur putrid⁹. iuꝫ illõ qđ dixit martha de lazaro. Jã fetet Sed z vita eiꝰ. pene ex oĩb⁹ partib⁹ corpis fetor exalat precipue in senib⁹. A vermib⁹ demũ ꝯsumit. Job. xxv. Homo putredo z filius hoĩs vermis. Et Eccl. x. Cũ dormierit hõ hereditabit serpentes. bestias z vermes. Reuertit aũt spũs id est aĩa ad deũ qui dedit illũ. s. dñm. si meminerit eiꝰ in iuuẽtute sua ꝛc.

Miserie
ozẽ se-
ẽces

Quãuis enĩ plu- .§. VII.

res sint miserie senectutis vt dictũ est. sũt tñ aliqua que ipam decozãt. Et primũ est ꝓfectior de diuis cognitio. vñ Job. xij. In antiqis est sapiẽtia. Et hõ ꝑ diuinã lectionẽ. audition ẽ. meditationẽ diuinoꝝ. ¶ Secũm est ô humanis seu agẽdis melioꝝ determinatio. Uñ Job ibidem In his qui mlto sũt tpe est prudentia. Cũ enĩ experientia sit magistra rerꝫ. z senes plura fuerunt experti. iuuenes pauca. hinc est ꝙ prudẽtiores sunt senes. z difficulter i iuuenib⁹ prudẽtia repit. ¶ Tertiũ est matura ꝯsiliatio. Iuuenes enĩ qz sanguĩe feruẽt ꝓcipites sũt in ꝯsilijs et ꝓter inexperientiã rez. Senes aũt magis valent ꝯsiderare pericula q̃ ꝯingere possunt. Uñ dñs nõ iuuenes sed seniores septuaginta instituit fecit. ad iuuãdũ moysen in regimĩe ꝑpli. Et salomon seniozes habuit in ꝯsilio suo. quoꝝ ꝯsiliũ optimũ. qz nõ est secut⁹ roboã filius eiꝰ. sed ꝯsiliũ ꝑsumptuosũ iuuenũ. decem ꝑtes regni amisit. iij. Reg xij. ¶ Quartũ est reuerẽte veneratio. Debẽt enim senes honorari ab oĩb⁹ qđ dñs mãdauit. dicẽs. Leuit. xix. Coram cano capite surge. Et ꝓter hoc dicit aplus. j. ad Thi. v. Seniozẽ nõ increpaueris. sed obsecra vt patrem. Et ꝓter reuerentiã quã habet ipa etas prudentiã z maturitatẽ aperte ponunt in regimĩe q̃s iuuenes. In cuius figurã ꝑcipit dñs leuitas a vicesimo anno z supra portare onera tẽpli seu tabernaculi. aliꝯ vo ãnis sup vbi incipit senectus. seruare vasa tabernaculi. id est custodire. z regere aĩas q̃ sunt vasa eccl'ie ad recipiendũ gratiam deputata ¶ Quintũ est a passionib⁹ sedatio. z ꝑcipue carnalis ꝯcupiscẽtie. Uñ dicit Hiero. q̃ oĩa vitia cũ senecture senescũt Et Sap. iiij. Etas senectutis vita imaculata Et hoc nisi ꝙs sit inueterat⁹ diez maloꝝ ex ꝯtinuata assuefactiõe. sicut fuerũt illi duo senes. qui falle accusauerũt susannã. de quib⁹ dicit Esa. lxv. puer centũ annoꝝ morietꝝ. s. morte eterna. Et Prouerb. xxij. adolescẽs iuxta viã suã ambulãs. s. seq̃ndo apperit⁹ suos cũ senuerit nõ recedet ab ea. ¶ Sextũ est augmẽtatio meritoꝝ. Quãto enĩ ꝙs plus viuit. tãto plura merita acq̃rere pot.

De termino vite .§. VIII.

vtrũ possit abbreuiari vel plongari. Et videtꝝ nõ. ꝙa dicit ps̃. Ascẽdũt mõtes. id est boĩes ꝓfecti altitudie cõtẽplatiõis z gre. z descẽdũt cãpuid est pcões ꝑ latã viam in eclũ incedẽtes in locũ qđ fundatũ eis. s. eccl'i. q̃ ad perfectos inferni q̃ ad cãpos siue malos q̃ illis sunt ꝓparata. Fit aũt ꝭ ascensus z descẽsus ꝑ mortẽ. De q̃ subdit ps̃. dicẽs. Terminũ posuisti qđ nõ trãsgredient. Et ad idẽ facit qđ ait Job. xiiij. Posuisti termios eiꝰ. s. vite qui ꝑterri nõ potest. id est nec plõgari nec breuiari. Intrariũ ẽ. qz dictũ ẽ ꝑ esayã ex ꝑte dñi ezechie regi. Dominaris tu z nõ viues. z tñ additi sũt ad vitã eiꝰ. xv. anni. vt habet Esa. xxxviij. Pro qõnis bꝰ declaratõe notã dũ qꝫ terminꝰ vite hũane põt ꝯsiderari tripliciter. ¶ Primo. per respectum ad actionis humane variationem. ¶ Scõo per respectũ ad causaꝝ secundaꝝ seu naturaliũ operationẽ. ¶ Tertio per respectũ ad diuine dispositionis ꝓordinationem.

-ps̃.103

-ps̃.103

Terminꝰ vite hũane cõsiderat tripliciter.

¶ Quantũ igit ad primũ. vtiqꝫ terminꝰ humane vite z prolõgari z abbreuiari pot. Nã sicut bñ vtens beneficio recepto merek sibi augeri. ita abutẽs merek ꝓuari. Et ideo qz pcõr male vtẽs vita pñti. merek eã sibi auferri. Juxta illud qđ dicit de quadã ficulnea infructuosa dominus eius cultori ipsius. s. succide eã vt quid etiã terrã occupat. Lu. xiij. Et ꝓter hoc dicit. Job. xvij. Dies mei breuiabunt. Et Eccl's. vij. Ne impie agas multũ ne moriaris in tpe tuo. Exempla patẽt Gen. v. vbi dicit fuerit cxx. anni vite humani generis cũ videl⁹ dñs dixit. Erũt ꝯ dies eius centũ viginti anni. ad hoc. s. vt reuertrentur ad penitentiã. Sed qz boĩes abusi sũt additis sceleribus maiora. ablati sũt eis. cxx. anni. Nã transactis centũ inundauit diluuiũ. Sic exponit Hiero. de pe. di. j. ꝑdixerat. Et ananias filius azarie falsus ꝓpheta. qz ꝑdixit ranꝯ ex ꝑte dñi loquẽs. reuersionẽ ieconie filij Joachim cũ pplo suo ꝯtinuo de captiuitate babylonica. cui⁹ ꝓrariũ ꝓpheta euauerat hieremias. z ꝯfregit catbenas quas hieremias i collo portabat ex mãdato dñi. in signũ captiuitatis plenioris future. dixit illi hieremias. Quia ꝯfidere fecisti illũ populũ in mẽdacio. ideirco hoc anno moreris. z sic mortuus est. vt habet Hiere. xxviij. Et puulus natus ex adulterio dauid cũ bersabee ꝓter peccatũ ipsi⁹ dauid ante octauũ diẽ mortuus est. ij. Reg. xij. Frequẽter enĩ puniunt filij ꝑ pcis parentũ pena tpali. z corpali sm sententiã doctoꝝ. nunqꝫ aũt pena spũali seu gehennali. Et ecõtra. vita bonoꝝ merek plõgari. Uñ Eccl. iij. Qui honorat patrẽ vita viuet longioꝝ. Et ezechie reuertenti ad penitentiã additi sũt anni. xv. vt. s. dictũ est. Et multis patrib⁹ ꝓcessum est diu viuere ꝓter ꝓbitatẽ ipsoꝝ. et vtilitatẽ aliozꝝ. qui sm vitã nature viuere nõ poterant.

¶ Quantũ ad scõm etiã vita hoĩs plongari z abbreuiari potest sm Bernhardinũ. o. mino. in quodã sermone Dicunt aũt cause scõe seu naturales influẽte dispositio aeris. cõplexio corporis. regimẽ vite z hmõi. Sicut enĩ videmus fructus meliores z durabiliores nasci in vno loco q̃ in altero sm dispositionẽ terre z aeris z aspectũ celi ad tales arbores. Sic z sanius z diuturnius viuunt boĩes in vno loco q̃ in altero sm influentiã celi. Unde et de quadã insula circa extrema terre dicit. q̃ boĩes ibi saniss'me viuũt. z multũ senescũt. z vix moriũtur nisi ad aliã insulã transferant. Docet z experientia. q̃ in ciuita-

re infecta peste morient centū in die. z in alia ciuitate sī/ mili ꝓinqua vel eadē alio tpe. nō morient decē. Ab vre/ ro matris plurimi adducūt diuersas infirmitates. q̄ vi tam abbreuiāt. Vñ z de xp̄o ihesu q; erat optime cōple/ xionat⁹ dicūt sapientes q; sanissime vixisset z valde diu naturaliter. Regimē vite si sit in ordinatū. vitā habet ab/ breuiare. Vñ z Halien⁹ dicit. Arbitreas q̄z vita z ars sagina est. nec viuere posse diu nec sanos esse. vt refert Piero. de ꝑse. di. vj. nec tales. Ecōtra regimē vite mode/ ratū diuturnā facit. Unde Aryso⁹. dicit. Nihil sic salu/ tem optat. nihil sic egritudinē fugat sicut moderata refe/ ctio. de ꝑse. dis. v. Nihil. ¶ Quantū ꝫo ad tertiū sc̄z dei ordinatōe. termin⁹ vite humane a deo p̄fix⁹ est. vt nec ꝓlongari nec abbreuiari possit. q; dei p̄sciētia aut ordi/ natio infallibilis est. Et fm hūc respectū intelligit illud Job super⁹ allegatū. Cōstituisti termios eius ⁊c. Ter/ minū posuisti ⁊c. Et q; vt dicit in li. de cauſ. ꝓprima cā plus influit in causatū scōe cause. q̄z ipa scōa cā. Jōo cū de⁹ sit ꝓprima cā oīm effectus quicūq; secundaꝝ causaꝝ siue naturaliū siue a libero arbitrio ꝓcedentes. magis sub ꝗcunk ipi ꝓme cause. s. deo q̄z ipis causis scōis. Sed cō tingit aliquē effectū mortis vel infirmitatis vel alteri⁹ casus. aliter esse ordinatū a deo. q̄z ōbeat ꝓcedere a cau sis scōis. z tūc euenit talis effect⁹ nō fm q; habet respe/ ctum z influxū ab ipsis causis scōis. sed fm q; est ordi/ natum a deo. Et fm hoc intelligit illud Sap̄. iij. de im matura morte iusti q̄ nō est fm causas scōas. Rapt⁹ est ne malicia imutaret intellectū eius aut ne fictio deciper aīam illius. Et infra. Placita erat deo aīa eius. Et ideo festinauit eū educere de medio iniquitatū q; mortem. Et ecōtra aliq̄ ꝓtigit sicut mors exeeble q̄uis fm causas scōas. videlicet dispositionē naturalē corꝑis. z demeri/ tū eius ꝓpter peccatū sup̄bie vel ingratitudinis tūc euc/ nire deberet. q̄ dixit esaias ei. Morieris tu z nō viues habito respectu ad causas scōas. Vñ q; in ordinatōe diuīa erat vt supuiueres adhuc. xv. annis. dicunk ei ad/ dit. xv. anni quib⁹ postea vixit. Nec tñ esayas dixit fal/ sum exeeble significās eū moriturū. q; ꝓhetauit b̄ ex dei reuelatōe fm q; ille effect⁹ mortis erat in causis secūdis fm quas oīno erat futura. reuelat enī deus ꝓphetis suis aliqua nō simpliciter fm q; sūt futura ī seipis. id est nō fm diuinā ordinationē. sed fm ordinē quem habēt ad causas scōas tm̄. z ideo si aliter ꝓtingit q̄z dicāt. nō ꝓ pterea falsum dicūt fm Tho. se. se. Sicut etiā si medic⁹ fm oſa signa z regulas medicine p̄dicit aliquē de sua in firmitate moriturū. qui tñ nō morit deo mirabiliter eum sanāte. Et astrolog⁹ p̄dicat siccitatē vel ſundationē mul tam futurā fm influxū ꝓstellationū. Si b̄ nō veniat nō dicūr falsum. q; loquunk fm causas scōas. sed de⁹ pōt eas imutare vt placet. Uel q; scire nō possum⁹ quid sit in ordinatōe dei de termio vite nr̄e. sam⁹ aūt ipm vel/ le nos ꝓseruare vitā fm bñplacitū suū. Ideo in ꝓserua tiōe vite debem⁹ nos regl̄are fm causas scōas. nō ramē vrēdo supstitionib⁹. vel incantatiōib⁹. vel trāsgressiōib⁹ alicui⁹ p̄cepti dei. vl̄ eccl̄ie seu regl̄e quo ad religiosos. cti am si ꝑ hoc mors vitarēt. q; ide mors aīe sequerēt. Dicit aūt Aug⁹. q; si vna aīa pereat innumerabiliū corꝑum mors huic dāno cōpari nō potest. xxiij. q. ij. Si habes Sed cauēdo a ꝓrarijs. vrēdo medicinis. habitādo ī lo cis sanis. subtrahēdo se a loc' infect' peste. Aliter est cuilibet cū nullo iure ꝓhibeak nisi quis esset curatus in loco infecto peste. Talis enī deserere nō posset plebē suā ꝓpter pestē. nisi ꝓuiderit de vicario idonco. Et in casu ſti am extreme necessitatis corꝑalis vel spiritualis. vbi alij nō adessent quib⁹ tenerēt iurare de eo q; potest. nō ob/ stante infectiōe pestis cum se offert talis necessitas. Hoc etiam ꝓfirmat Gratian⁹. dicens. Quāuis certissime sci/ minam⁹ neminē vltra terminū sibi a deo p̄fixū esse vi/ curum. omnib⁹ tamē languentib⁹ nō incongrue mede/ mur. xxiij. q. iij. nabuchodonosor. ℌ. finali.

Circa mortē ipsam .ℌ.IX

tria sunt videnda. Et primū est q; mors ꝓpria est debite expectāda. Scōm est q; mors aliena est eqnimiter tole/ randa. Tertiū est q; mors ipsa est frequēter rememoran da. ¶ Quantū ad primū sciendū. q; mors debite expe/ ctat cū ad eā quis debite ꝓparat. Unde dñs ait. Estote parati q; nescitis diē neq; horā. Propterea incertā vo/ luit deus nobis esse hora mortis. Primo quidē vt bo/ mo viuat pur⁹. q; vt dicit Cyprian⁹. Qualēte inuenit dñs cū vocat. talē te iudicat de pe. di. j. c. nunqd. Stul/ tum aūt est viuere in illo statu in quo ds nō vellet mori Et cū de momēto in momentū b̄ posset accidere. ratio debet vigere ad pure viuendū ꝓpter hmōi incertitudi/ nem. ¶ Scōa rō vt bō operet cōius z ꝑ ꝗs vtilius. Si enī sciret homo ī breui se moriturū. a mīs bonis de/ sisteret q̄ cedūt in vtilitatē alioꝝ. vt si soli vacaret. qō tñ nō cōgrueret. Unde cuidā sancto viro q̄ fuit ei reuelata mors inde ad certū temp⁹ futura. dictū est ei ab angelo Age qō agis. opare qō operis. vt refert Grego. in li. dya logoꝝ. ¶ Tertia ratio est vt ꝙuersek hō humanis. Si enī quis sciret se diu victurū. psequeret odia z vindictas et iniurias. z sic scirent boles se cito morituros multi mi/ mis melancolice viuerēt. z alios ex hoc amarcarēt z tedi arent. Prime tue rones sunt. b. Tho. in sūma. Debz au tem ipsa mors expectari nō solū patiēter sed leāter. qō faciebat ps̄. Pro b̄ oīas z dicēs. Educ de carcere aiam meā. ¶ Ubi potest notari triplex cā siue ratio q̄re mors nō debet timeri sed desiderari. ¶ Et ꝓma est. q; in vita p̄nti aīa in corꝑe manet z in loco obscuro. tedioso z pen culoso cuiusmodi est carcer. Tenebris enī involumur ait Job. Miserijs replemur z laboribꝫ. iuxta illud Eccs. ij. Cūcti dies eius laboribꝫ z erūnis pleni sūt. Periculi sub q̄cimur mortis criminalis z infernalis. sicut qui stat i car cere. est multorūm in periculo vite. Propter qō clama/ bat ap̄l's. Infelix ego hō ds me liberabit de corꝑe mort/ is hui⁹. Nec ps̄. Pericula inferni luenerūt me. ¶ Secun/ da rō mortē leāter expectādi est. ꝓpter plenionē z acurio rem diuinoꝝ z dei laudationē. Unde subdit. Cōfiteak no mini tuo. Nō enī aīa ꝙfitek deo z laudat cū ꝓtemplat⁹ vt velit. ꝓpter gravamē corꝑis. Unde dicit Sap̄. ix. Corꝑ qō corrumpit aggrauat aīam. z deprimit terrena inha bitatio sensum multa cogitantē. Et ꝓpter b̄ bea. Andre as pendēs in cruce orabat. liberari ab hmōi onere. s. corꝑ/ ris. qō aliq̄n a ꝓtemplatiōe impediebat ꝓpter neces/ saria vite. ¶ Tertia est ꝓpter bonoꝝ ꝙsecutionē. Unde di/ cit ps̄. Me expectāt iusti. s. in alia vita. Beati aūt mor/ tui q̄ in dño moriūk. Apocal. xiij. Si beati ergo omni bono pleni. Et Seneca. mors timēda nō est. quā imor/ talitas aīe sequit. Sicut aūt reposita est corona iusticie bis qui diligūt aduentū dei. s. ꝓ mortē. vt dicit. ij. Ad Thimo. iiij. Ira z timere habet de pena qui quasi inuti/ tus migrat a seclo. Unde Cyprianus b̄ reprehendens dicit Quā ꝓpterea q̄z ꝙsum est. vt cū voluntatem dñi fieri postulem⁹. q̄n vocat z accersit nos de b̄ mūdo non statim volūtatis eius imperio paream⁹. Obnitimur et reluctamur z putactū mote seruoꝝ. cū tristicia z merore ante ꝙspectū dñi ducimur. z volum⁹ ab eo p̄mijs cele/ stibꝫ honorari ad quē venim⁹ iutri. xxij. q. ij. q̄z ꝑpostea ¶ Expectatur debite ipa mors. si pia ꝑparatio fiat. fm dñi boramētū dicēris. Lu. xij. Sint lūbi vestri ꝑcinc/ cti. z lucerne ardētes in manibꝫ vestris. z vos silēs hoīb⁹ spo expectantib⁹ dñm suū. Ubi tria possūt notari. Primū est a viciosis delectatiōibꝫ abstractio. ibi. Sint lūbi vestri

Ad m rem qu ber de debite paran

Ps. Me est cu da m rone

Ps

Ps

precinct. In lumbis enim est motus delectationis ve/
nereę. ꝓter qđ dicit Job. xl. O, fortitudo ei⁹. s. diaboli ē
in lūbis eius. Cinctura aūt est quedā restrictio lūboꝝ. si/
gnās mortificationē delectatōis. ¶ Scōm est in operi/
bus feruēs dilectio. ibi. lucerne ardētes in manibꝫ vr̄is
Lucerna signat mentē siue ꝓscientiā. Ignis ardens fer
uēs est charitas. iuxt illđ Lu. xii. Ignē veni mittere ī ter
ram. Man⁹ sunt opa. ¶ Tertiū est viua vigilatio. ibi. et
vos similes ho. ex. Vigilāt enī tales nō solū in ꝑma vi/
gilia sz in scđa z tertia. z q̄uscz̄ velit dñs est enī ꝑma vi
gilia eius iuuēturꝫ. scđa virilitaꝫ. tertia senectuꝫ. ī qua/
libet aūt etate debet quilibet vigilare ī coherēdo bonis
opibꝫ. z expectādo dñi aduētū. Signāter aūt dicit expe
ctātibꝫ. s. ꝯ illos q̄ impatiētia morti nolūt expectare. sz ꝑ
uenire dei aduētū. inferētes sibꝫ ꝑpis mortē. qđ nllo mō
sz necz̄ ꝓter quācūcz̄ miseriā vl tribulationē mūdi exa
denda. vt fec̄ saul. j. Reg. vlti. Et carbo. Nec ꝓter pctm̄
qōcūcz̄ puniendū. vt iudas q̄ laqo se suspendit. Actu. i.
Nec ꝓter qōcūcz̄ pctm̄ euitandū. vt fecerūt q̄dā mulie
res ne violarenꝫ a q̄dā tyrano. vt habet in hist. eccle.
Nec ꝓter quācūcz̄ aliā cām. vt exꝑsse dicit Augu. in p̄
de ciui. dei. z. xviii. q. v. si nō sz. Et de hac materia plene ī
scđa ptc in tractatu de homicidio. Ut enī dicit Eccī. xl.
Mors z vita a dño deo. Unđ inferre sibi mortē est au/
ferre qđ dei ꝓuidē⁹ est. Nā z si iudex siue rector iuridice oc
cidit in hoc vt dei minister agit z tō nō male facit. xxiii.
q. v. qui malos. Nec est ꝓtra id qđ dr Sap. j. Deꝰ mor/
tem nō fecit. Intelligit enī mortē. id est cām mortis. i. pec
catū. Unđ subdit. Nec lętat in pditiōe viuoꝝ.

Scđo vt dictū est .ff. x.

mors alioꝝ. est eq̄nimiter tolerāda. Et circa hāc quidem
ex cōpassiōe est moderate lugēdū. Et desperatōne a ni/
mia tristicia cauendū. Et dilectōe efficaciter subueniēn
dū. ¶ Quantū ad ꝑmū dr Eccī. xxii. Defecit enī lux ei⁹.
Unđ z dauid nō solū mortē sibi dilectissimi Jonathe de
fleuit. sed z mortē Saulis inimicissimi q̄ eū ꝓsequebat.
ꝓ eo q̄ ꝺeunauit. vt habet. ii. Reg. j. Et de. b. Ambł. le
git. q̄ cū audiebat mortē alicui⁹ scī viri amare flebat.
tū q̄ ꝓcesserat eū ad ꝑmū. tū q̄ subtractū esset a fideli/
bus tale auxiliū cum paucissimi boni reperiant. Et Eccī.
xviii. dicit. I mortuū pduc lacrimas. z quasi dira passus
incipe plorare. ¶ Nec est ecōtra qđ ait apł's. s. Ad thes.
iiii. Nō ꝺntristemī de dormiētibꝫ. id est mortuis sic z ce/
teri qui spem nō hnt. Et illđ qđ ait Chryso⁹ xvii. q. ii. vbi
cunqz̄ sepeliamur dñi est terra z plenitudo eius. s. quod
ꝓpter fieri efficiat. lugere aūt z deplorare z lamētare eos
qui de hac vita recedūt ex pusillanimitate ꝓtingit. Haz
vt dicit Gratian⁹ in ff. immediate sequen. Hoc intelligit
cū fit ꝑ desperatōez future resurrectiōis. vt patz ex ipłis
verbis apłi. Uel etiā cū inordinate fit. hoc a gētilibus.
damādo z lacrimādo. z carnes lacerando z hmōi. Sed
pietatis affectu z humanitatis intuitu mortuos lugere
nō phibemur. sic nōnullos scōz alioz exequīs pias la
crimas impędisse legim⁹. vt de. b. Martino z Dñico et
alīs. ¶ Scđo dico q̄ nimia tristicia ꝓter mortē cuiusq̄
cūcz̄ est cauēda. Unđ Eccī. xxxviii. dicit. Ne dederis ī tri
sticiā cor tuū. s. nimiā. sed repelle eā a te. Necz enī est cō/
uersio. s. ad vitā. z huic nihil pderis. s. mortuo z teipsum
pessimabis. Et paulo superiꝰ rōnem assignās pessima/
tiōis dicit. Ā tristicia enī festinat mors. s. corpis. z coope
ritur ꝺrutē. s. animi. z tristicia cordis flectit ceruicē. Et ſm
hoc intelligit dictū Cypriani. xiii. q. ii. q̄ ꝑposterū. vide
licet nob q̄z ipis minimis z extremis q̄tēs revelatū est
q̄ freq̄nter atcz manifeste de dei dignatōe ꝑceptum est
vt ꝺrestarer assidue. vt publico ꝑdicarem fratres nō esse
lugēdos. assertiōe dñica de seculo liberatos. cū sciam⁹ illos nō amitti sed ꝓmitti. Loquit enī de lugentibꝫ ex
desperatōe seu cū nimia tristicia. Nec obstat q̄ filij israel
moysen defunctū planxerūt. xxx. diebꝫ. Deut. vlti. Nam
vt dicit Gratian⁹. xxvj. q. j. Multa ꝓmittebant in ve/
teri testamēto illis tanqz̄ imꝑfectis. q̄ rpe ꝑfectiōis. s. grē
eliminata fūt. Dis etiā in figurā ꝓtingebat illis q̄ nūc
cessant. Unđ z xp̄s ꝓsolās viduā lugentē defunctū vni/ j. Loz. jo
genitū q̄ portabat ad sepulcrū dixit. Noli flere. Lu. vii.
¶ Possūt aūt assignari decē rōes ꝓter quas quis debz
et pōt ꝓsolari z nō nimis ꝺtristari. ¶ Prima rō est qa De morte
deus vult sic. Nō ergo debes eius resistere volūtati. Unđ alicui⁹ nō
Augu. Nihil est qđ de illa aula summi z eterni nō egre est nimiū
diat inuisibilis imperatoris. Et etiā tu petis in orōe. fiat dolendū
volūtas tua. q. volūtas dei est ꝑma causa oīm rez. nec
pōt ꝟuenire rō q̄re sic vult ſm mgrm in ꝑmo sen. place/
at igit̄ homini quicqd placet deo. Et ob hoc q̄ placet ꝺo
ait seneca. ¶ Scđa rō est q̄ q̄libet creatura est dei. Ad
Ro. xiii. Siue viuim⁹ siue morimur dñi sum⁹. z ideo si
cut nō debes tristari si is qui mutuauit aliq̄d illud re/
petit. sic nec de morte ꝓximi tui. Unđ dicit Piero. Nil ab
stulit tuū qui dignat⁹ est recipe ꝓpriū. Et Augu. dicit q̄
ꝑfecte diligit deū. nō ꝺtristat de morte cuiusq̄. Et Job
j. Dñs dedit dñs abstulit. ꝛc. ¶ Tertia rō est. q̄ statutū
est hoibꝫ semel mori. ad Hebr. ix. Et bern̄. dicit sup illud
ꝓrio filio nō pepercit. Si igit̄ nō pepercit figulo nunquid
ꝑcet figmēto. Si ergo cōe est hoibꝫ mori nō debes ꝺtri/
stari si filio tuo accidat illud. Et Ambł. in li. de bono mor
tis. Quid absurdi⁹ vt id qđ scis oīb esse ꝑcipiū quasi
speciale deplores. ¶ Quarta rō est. q̄ mors liberat ho/
minē a miseriis hui⁹ vite. Unđ dicit Salomon. Eccłs. ij
Uūcti dies ei⁹ laboribꝫ z erūnis pleni sūt. ner ꝑ mortē q̄
dem recłescit. Et ideo nr̄ saluator in morte lazari fecit re/
stū dicēs. Lazar⁹ mortu⁹ est z gaudeo. Sed in resuscita
tione eius lacrimat⁹ est ꝑ cōpassionē. q. revocabat eum Job. jj.
ad miseriās hui⁹ vite. Unđ dicit Augu. in li. de visitatio
ne infirmoꝝ. O mors desiderabilis. o mors oīm ꝑsen
tium meloꝝ finis. o mors laboꝝ clausura z quietis ini/
tiū. Quis posset cogitare tuaz̄ vtilitates beatitudinū.
Nā male mori nō est xp̄ianoꝝ quoꝝ mors est vivere in
xp̄o. Et rō est. q̄ dicit ps. Apud te est fons vite. ¶ Quin/ ps. xxxv.
ta rō est. q̄ deus oīa novit z videt quid est melꝰ ꝑ hoīe
et ꝺ talis mortis q̄ si remaneret in vita. faceret mala. z es/
set de reprobādis cū sit de electis. Uel si nō est de electis
fecisset pec⁹. Unđ dr Sap. iiii. Raptꝰ est ne malicia im/
mutaret intellectū ei⁹. z fictio deciperet aiam illi⁹. Fastina/
tio enī nugacitatis obscurat bona. ꝛc. ¶ Sexta rō est. qa
tua accidia z tristicia tibi nocet. z ei nihil pdest. De q̄ est
exemplū. ii. Reg. xii. Ubi dicit. q. dauid donec filꝰ su⁹
infirmarē stabat in tristicia z plāctu post mortē ꝺo filij
incepit a se exludere tristiciā z plāctū z posuit se ad co
medendū. Et interrogat⁹ quare ꝺ fecisset. Rndit q. ante
mortē eius forte potuisset ipetrare a deo ꝑ plancta suaz
sanitatē filij qđ nō pōt fieri post mortē. ¶ Septima rō
est. q. nocet tibi talis tristicia. Ideo dr Eccī. xxxviii. Re/
pelle tristiciā a carne tua neqz̄ enī erit reuersio illi⁹. et te
pessimabis. dū enī hō tāta tristicia absorbet aīm nō ba
bet libez̄ ad orandū ꝑ eo quē luget. ¶ Octaua rō est. q.
multi sūt q̄ dānant ꝓter amorē meoz̄. Quia ſm Au
gu. sup Gen̄. ad litterā. Sepe offendit de⁹ ne offendat
amic⁹. Mlti enī dānant ꝓter filios vel vxores z simul
Et ideo cū ꝺ sit tibi incertū. an si vixisset filiꝰ tuꝰ ipe fuis
set causa dānatiōis tue. ideo nō debes tristari. ¶ Nona
ratio est. q. resurget. Unđ apł's. j. ad Thessal. iiii. Nō tri
stamī ꝺ dormiētibꝫ sicut ceteri gētes q̄ spem nō habēt
Et. xii. q. ii. q̄ ꝑposterū. Et Ambł. Cessabūt lacrime mee
ꝛc. Et ꝺ dicit. Eccī. xxii. Modicū plora sup mortuum.
¶ Decima rō est. q. si ipe qui mortu⁹ est. ꝛepit se ī bono

loco. debes letari. qz orabit. p te. Aug⁹. Sic enim amici nr̃i a torrẽte voluptatis inebriant vt nr̃i nõ obliuiscant

Mortuis est subueniendũ

¶ Tertio mortuis ẽ efficacit subueniendũ. Unde Eccl. xxxviij. ór. Lõrege corp⁹ illi⁹. s. mortui. z nõ despicias sepulturã illi⁹. Uñ z rhobias multũ deo placuit in sepeliendo mortuos. Sz nõ min⁹ subueniendũ est aĩe orãdo et alia bona p ipa faciẽdo. Et ad h̃ facit qõ dicit. iij. q. ij. Qui diuĩa vocatõe ab hac vita recedũt. cũ psalmis tm̃modo z psallentiũ vocibz debẽt ad sepulchrum deferri. Sufficiat aũt q in spe resurrectiõis xp̃ianoz corporibz famulatus diuinoz impendit canticoz.

Tertiũ pncipale est .§. XI.

q mors est frequẽter memorãda. Uñ ór Eccl. xxxviij. in pson̄a mortui. Mẽor esto iudicij mei. s. mortis sic enĩ erit et tuũ. mihi heri z tibi hodie. Dinc z plato. Sũma sapiẽtia est meditatio mortis. Valet enĩ ad mlta bmõi recordatio. Propter qõ dicit Eccs. vij. Melius est ire ad domũ luctus q̃ ad domũ potatiõis. In illa enĩ finis cũctoz̃ admonet hoĩm z viuẽs cogitat quid futurũ sit. Et pmo quidẽ valet ad mũdi pteptũ. Juxta illõ Hiero. ad paulinã. Facile pntemnit oĩa. q̃ semp cogitat se esse moriturũ

Mẽoria mortis valet.

Lõtemnit sane memorias mortẽ. carnis delitias. cũ sit a vermibz psumẽda. Juxta illud Eccl. x. Cũ mortu⁹ fuerit homo hereditabit serpẽtes z bestias. Lõtemnit mũdi honorificẽtias. qz vt dicit ps̃. Cũ intererit. s. hõ. non sumet oĩa neq descẽdet cũ eo gl̃ia dom⁹ eius. Uñ z Basilius ad repũmendũ motũ elatiõis z gl̃ie cũ in diebz pcessiõis in pontificalibz esset ornat⁹. ordinauit aliquem ex suis familiaribz sibi debere dicere. Pater tube perfici sepulchrũ tuũ. qz nescis qñ morit⁹ es. Lõtemnit talis mundi diuitias cũ ex eis nil valeat portare. Juxta illud

Ps. 48

Job. 27

Job. Diues cũ dormierit nihil secũ aferet. aperit oculos suos z nihil inuenit. ¶ Scõo valet mortis recordatio ad laborẽs sufferẽdũ. Job. iij. Quasi effodiẽtes thesaurũ. gaudẽtq vehemẽter cũ fuerint sepulchrũ effodientes thesauz multũ laborãt vt inueniant ipm quẽ summe desiderãt. Et qz antiq in sepulcris suis faciebãt thesauros abscõdere. iõ rales. Effodiẽtes cũ inuenĩt sepulchrũ gaudẽt. nihil curãtes de labore sperantes h̃ci ad thesauz quẽ optabãt puenire viso sepulchro. Sic desiderãtes thesauz supne vite. cũ psiderant q p mortẽ cito ipm psequũt fortiores reddunt ad laborẽs z passiões intelligẽtes illud apli ad Ro. viij. Nõ sũt condigne passiones hui⁹ tpis. ad futurã gl̃iam q̃ revelabit in nobis. Dinc et Augu. in sermone. Quicq̃d seuit p nose xp̃i. si vinci põt tolerabile est si vinci nõ põt migrare hinc faciat. nõ aufert sed accelerat ipam requiẽ. ipam dulcedinẽ. q̃ cũ venerit sine fine erit. ¶ Valet tertio ad pcm̃ cauendũ. vt dicit Eccl. vij. In oĩbz opibz tuis memorare nouissima tua. z in eternũ nõ peccabis. Sicut ecõuerso dicit. Treno. j. Sordes et⁹ in pedibz et⁹. sordes pcõz et⁹. s. aĩe. in pedibz. s. affectuũ. Nec est recordata finis sui. Cũ enim quis psiderat mortẽ. delectationẽ omnẽ peccati deficere sentit. Et cũ punitoz audit dicẽte domino Apo. xviij. Quantũ se exaltauit z in delitijs fuit. tantũ date ei torm̃entũ z luctũ. cauet sibi a pcõ. Et ad h̃ Job. Damascen. ponit talẽ sitĩ crudinẽ. Quidã dũ a facie vnicornis ne ab eo devorarek velociꝰ fugeret. i quoddã baratrũ magnũ cecidit. Dũ aũt caderet manibz arbusculã quãdã apprehendit. z in basi quadam lubrica z instabili pedes fixit. Respiciẽs sũ vidit duos mures vnũ albũ alterũ nigrũ incessanter radicẽ arbuscule quã apprehenderat corrodẽtes z tã ppe erat vt ipam abscinderẽt. In fundo autez baratri vidit draconẽ terribilẽ spirantẽ ignẽ. z apto ore ipm devorare cupientẽ. Sup basem sũ vbi comitantẽ tenebat vidit quatuor aspidũ capita inde pcedentium. Lateralia aũt oculos vidit exiguũ mellis de ramis illi⁹ arbusculę exire. obliuiscz piculi in q̃ vndiq̃ posit⁹ erat. sed ipm dulcedini illi⁹ modici mellis totũ dedit. Quis igit hoĩz istũ nõ iudicaret insanũ q̃ tã actẽdit ad illõ modicũ delectatiõis babẽdũ q tã mltiplicis piculi obliuiscat tanq̃ cec⁹ esset ac ipm non videret. Et iõ orabat ps̃. Illumina oculos meos ne vnq̃ obdormiã in morte id est in psideratõe z mẽoria mortis. Neq̃ dicat inimic⁹ me⁹. s. diabol⁹ pualui aduersus cũ. s. pcm̃. Unicornis igitur mortis tenet figurã q̃ boles semp psequit z appẽdere cupit. Uñ dicit Job. xxxix. Nũquid valet rinoceros servire tibi. Rinoceros est vnicornis. z iste nõ vult alcui servire. quia mors nemini vult subijci seu pcere. its vt elephantẽ etiã cornu in ventrẽ figens interminat. quia scz mors quẽcunq̃ virtute vel sciẽcia vel potestate magnũ interemit. Baratrũ siue fossatũ mũdus est omnibz malis plen⁹. Arbuscula vniuscuiusq̃ est vita. que p horas diei z noctis quasi p murẽ albũ z nigrũ incessanter consumit et incisiõi appropinquat. Basis quatuor aspidũ corpus est ex quatuor elemẽtis cõpositum. quibz inordinatis corporis cõpago dissolvit. Draco terribilis est infernus cũctos devorare cupiens. Dulcedo ramusculi mellea est delectatio fallax mũdi. p quã homo seducitur ne suũ periculũ intueat. Et sic dũ mũdi delectationibz vacat. et sc̃ mortuũ nõ considerat. cõsumpta radice arbusculę z base destructa. in fossatum cadit z ibi delideri um peccatoz peribit. Sed dũ mortẽ bene recogitat. pinquã mel dimittit delectatiõis mũdane. z peccatũ et periculũ euadit. Et iõo dicit Eccli. xxxviij. Memor esto nouissimoz tuoz et noli obliuisci. Et sic potest intelligi illud a saluatore nostro parabolice dictum. Recumbe in nouissimo loco. Au. xiij. id est requiesce in consideratione mortis.

Nota q triplex est .§. VII

mors spiritualis scz.

¶ Mors criminalis indefectiõis.

¶ Mors daustralis pversationis.

¶ Mors infernalis cruciationis.

Quantũ ad primũ dicit Ezech. xviij. Anima que peccaverit ipsa morietk. Per peccatũ occidit homo animam suam. Ubi nota q peccatoz assimilatk mortuo ꝓter tria scz. primo ꝓter psimilẽ defectum. ꝓter simile effectũ. ꝓter psimilẽ aspectũ. ¶ De primo moriẽte corpore. ralis est processus in deficiendo. Primo corpus distemperatur z discrutiatk. scõo infirmatk. tertio moritk. quarto ponitur extra domũ. quinto sepelitk. sexto a vermibz comitur. ¶ Isto mõ anima primo distẽperatk z discrutiatk per temptatiõnẽ z cogitatiõnẽ de pcõ. Scõo infirmatk per comitantẽ delectatiõnẽ. Tertio moritk p consensum. Quarto asportatk z elongatk ab hominibz per culpe⁹ue ominationẽ z diffamatiõnẽ apud homies. Quito sepelitur per malã psuetudinẽ. Similiter enĩ terra vl lapis superpositus onerat z opprimit corpus vt nõ resurgat etiã si possit. Ira mala psuetudo que est quedam moles grauissima. opprimẽs z increans hominẽ ad peccandũ. Uñ Aug⁹. viij. li. pfes. c. v. Lex peccati est vitiosa psuetudinis. qua trahitk z tenetk etiã inuitus anim⁹ eo meritio q̃ in eã volẽs illabitk. Et in eodem libro loq̃ns de statu peccati añ baptismũ suũ ait. Suspirabã intẽ ligat⁹ nõ ferro alieno. sed mea ferrea voluntate. Uelle meũ tenebat inimicus. z inde mihi catbenã fecerat. Cõstrinxerat me quippe ex volũtate puersa facta libido. z dũ seruit libidini. facta est psuetudo. z dũ psuetudini nõ resistitur facta est necessitas. Nec Aug⁹. Et bec psuetudo peccandi comparat sepultur re lazari pm eundẽ in sermone domini in mõte. li. b. j. c. xij. Et sicut videtis illis magis et

nobilius fiunt sepulcra honestissima. de marmore vl' de a lijs lapidibꝫ honestꝫ seu lignis. cū picturis z figuris q̄ simlꝫ ornāt z honorāt. Ita istis magnis z potentibꝫ mortuis ꝑ petrū. faciūt adulatores sepulcra dealbata z depicta. i. palliantes z ornātes z excusantes. imo cōmēdātes petā potentuz. Quis laudak petrō in desideriys aliquis sueret iniquꝰ būdicak. Et isti videnk eos honorare z ornare z ita facitūt. ꝫ trā simlr cū hoc onerāt z oppumūt miseros: vt nō resurgāt ꝑ pnias de petis. Ūñ mistū notat Greg. iij. moraliū. c. xix. q̄ xps tres mortuos suscitauit puella in domo. iuuenē in porta. lazarum in sepulcro. Quartū vero mortuū difficile nūcāte cogscit sed cū nō suscitat. q̄ valde difficile ē vt de his q̄ post vsuz malle ꝓcuudis. in adulantiū lingue excipiūt. a mēt̄ sue morte reuocenk. de quibꝫ etiā dr. Sinite mortuos sepelire mortuos suos. Mortui enī mortuos sepelitūt cuz petōres petōrem fauoribꝫ pmūt. Erat aūt lazarus mortuus sed nō sepulꝰ a mortuis ꝫ a fidelibꝫ milenbus. Sexto corpꝰ mortuū a vermibꝫ ꝓsumik: z mēs ꝑuata vita grē. a verme ꝓscie desperatōis z finaľ impenitētie corrodik et mordek. Sic q̄ ꝓuenīēter petrū dr mors ꝑ ꝓsimilez defectū vl' ꝓcessum deficiēdi. Sic enī intrat in aiam. sicut mors in corpꝰ. Roz. v. Petrū intrauit in mūdū: z ꝑ peccatū mors. Sexto ponik petrū mors ꝑ ꝓsimilez effectū. Mors nāq̄ facit corpꝰ rigidū z frigidū z fetidū. putridū z horridū. terreū atq̄ pōderosuz. Isto mō petrū mortle facit aiam rigidā z supbam z inobedientē ad deum. Prouer. xvij. Cum obsecratōibꝫ loquik pauꝑ. z dines. i. supbus effabik rigide. Frigidū ꝑ inuidiā quaz vocat ꝑpria malicia. Hiere. vi. Sicut frigidā facit cisterna aquā suā. sic frigidā facit aiam malicia sua. Feruidā ꝑ luxuriam. Esa. xxxvij. de cadaueribꝫ coz ascēdit fetor. Putridam ꝑ gule imoderantiā ꝑ quā sensus z rō sopiunk z sepeliunk. z hō in asinū cōmutak. Hiere. xxij. Sepultura asini sepelietk putrefactꝰ z ꝓiectus. Terrena ꝑ auariciaz: que nihil sapit nisi terrēa. vt dicak tali ale sic talpe dixit natura z serpenti dixit deꝰ Gen. iij. Terrā comedes cūctis diebꝫ vite tue. Pigrā ꝑ accidiā que nihil boni opatk. Prouerb. xiij. Vult z nō vult piger. Et si ꝓuenīēter peccatū vocat mors ꝑ ꝓsimilē effectū. Roz. vij. Petrū vt apparear petrū ꝑ bonū mihi opatū ē mortē. vt fiat supmodū peccās petrū ꝑ mandatū. Tertio ꝓpter ꝓsimilem aspectū. Quārūcuncq̄ enī homo fuerit amabilis pulcer et delicatꝰ statim post mortē erit horribil. turpis z abominabilis: z a cōmunione boīm separandꝰ. Sic alā ante peccatū pulcerrima z formosa eē videt. Jux illud Cantico. vij. Pulcra es amica mea z macla non est in te. Sed per peccatū spoliak gratuitis z vulnerak nālibꝫ fit fetida z abominabilis coz̄ deo. vt dicat illud Ezech. xvi. Ad oīem caput vie edificasti signum prostitutionis tue: et abominabilē fecisti decorē tuum. Et tunc ꝑ peccatum anima misera separak a cōmunione fidelium et ab amicicia dei z angelorꝫ bonorꝫ. puerb. xvij. Miseros fecit populos peccatū. Fatuissimus opariꝰ est ille qui difficillimis laboribus se fatigat. z trā nihil stipendij vl' mercedis in fine reportat. Quot laboribꝫ periculis difficilibus se exponūt homies ꝓ peccato. isti pro voluptatibꝫ illi pro cupiditatibꝫ. isti ꝓ vanitatibꝫ. inexplicabile ē dicere. Et quod erit stipendiū certe mortis supplicīū et infernale suspēdium. Roz. vi. Stipendia peccati mors. Et ideo postq̄ Salomō premisit Sap. i. Nolite zelare mortē in errore vite vre. signāter adiūxit. neq̄ acq̄ratis perditionē in opibꝫ manuū vrāz. q. d. Nullus aliud lucrum habebitis ꝑ peccatū. Et quia manꝰ est organum organoz̄ homis. sicut dr. ij. de aīa. ideo male opatōes quecūq̄ homo potest exercere per opera manuum suarum prohibentur.

Luce. 9.

Quantū ad scdm .ꝯ. xiij.

Sancta religio figura tue vocak mors. Ūñ vulgariter reglares dicūk mortui. z seclares viuētes. Jamē malꝰ secularis est vere mortuꝰ: z bonꝰ reglaris viuere viuēs. Ita malo seculari dr Apoc. iij. Nomē bēs q̄ viuas: ꝫ mortuꝰ es. Et de sctis dr. ij. Coz. vi. Quasi morientes z ecce viuimꝰ. Mortui aūt sunt petō. viuētes aūt deo: in xpo iesu. Quare aūt religiosi mortui dicank: pūt aliq̄ ꝓgressares adduci. Prio enī rangq̄ moritur cōdit testm̄ suū in q̄ legat aiam deo. corpꝰ tumulo. facultates habitas et habēdas relignat mūdo. Executores aūt istiꝰ testamenti ꝓstituit ꝑlatos suos. q̄z custodie tā corpꝰ suū q̄q̄ aiam tradit. Jtē moritur incipit amittere calorē suū nālem: postea vsuz sensuū exteriorz. sic visus. audit z bmōi. tandē vltimo motū suū ꝓpriū. ita q̄ si moueri debeat de loco ad locū oportz q̄ b̄ fiat ꝑ aliq̄s nō ꝑ seipm. pannꝰ ei tribuit breuis et in certa mēsura: z sic finaľr absconditꝫ in sepulcro. Isto mō moraľr ingredies religionē. Primo amittit oēm calorē nālez. b̄ est oēm amorē carnalē z mūdialē: amicoz̄ z parentū: q̄ possit a mūdi ꝓcepcu z a sancta ꝓmplatiōe retardari. Scdo amittit quasi vsum sensuū exteriorz ꝑ honestā z religiosaz custodiā. vicz vt sus. audit. tacrus ꝛc. Tertio pdit q̄si loq̄laz ꝑ silentiū locis z tpibꝫ ꝓuenīēter fruatū. Silentius nāq̄ iuuat ad mētis refectōez z grām ꝓseq̄ndā. In cuiꝰ figura Zacharias mutus genuit Johānē. i. grām. Lu. i. Quarto perdit motū ꝓpriū vicz volūtarē. q: nusq̄ se mouet aut alio vadit nisi ꝑ obedientiā vel licentiā prelatorz. Quinto sibi tribuit pannus modicus. q: habitꝰ vilis ad necessitatē nō ad superfluitatē. Et sexto tandē absc̄ditꝫ in claustro quasi in sepulcro suo: ne ꝑ seculi tumultus a sanctꝫ occupationibꝫ ꝑturbet. Unde istis mortuis dr Col. iij. Mortui enī estis: z vita vestra absc̄dita est cū xpo.

De morte infernali.

Quantū ad tertiū .ꝯ. xiiij.

dico q̄ tertia mors ē infernaľ cruciatiōis. Et hec est ecō uerso detestanda. De q̄ ps. Sic oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. Quis est stolidissimꝰ pecꝰ: et int alias ꝓditōes b̄ hz. q̄ si sit i domo accēsa nullo mō exit ab igne: ꝫ magis ingerit se igni. Sic dānati in inferno sic effecti sunt stolidi: z ꝑ malicia obstinati q̄ de iferno q̄ est eis q̄si domꝰ accēsa nūq̄ exibūt. Et hec ē mors sc̄da. Apoc. ij. de q̄ in ps. Mors pctoꝝ pessima Duic ꝓriak vita etna. De q̄ loq̄ns Amb. ita dic. Ibi est vita sine morte. dies sine nocte. gaudiū sine merore. tranquilitas sine labore. fortitudo sine debilitate. rectitudo sine querelitate. pulcritudo sine deformitate. veritas sine falsitate. caritas sine inuidia. felicitas sine miseria. Item querk vrz sit licitū ab aliq̄ moriente rechrere q̄ reueleret ei statū suū post mortē. Rūdet de b̄. b. Ubo. in q̄dā q̄one de q̄dliberi. Dz cū petrū sit ꝫ naturā. vtz ꝑ Damasce. in sco libro. Requirere implectōem nālis desiderij: nō est petrū: nisi aliq̄ inordiatio adiungak. sic patz in sumptione abi z potus. Homo aūt naturaľr scire desiderat. Unde si requirat alicuius rei noritiā non est peccatum nisi forte ꝑ accidens. hoc est per aliquā inordinationem adiunctā: puta. Si ꝑ studiū alicuius scientie aliqs impediak ab officio predicatiōis debite. vt ꝓpter studium geometrie: aut etiā si qs inchrat aliquid cognoscere, superbe z ꝓsumptuose. aut si qua alia inordiatio circa b̄ cōtingat. Nulla aūt inordinatio in hac inchsitione videtur: si quis inchrat a mortuis cognoscere statū eius post mortē: subūciendo tamē hoc diuino iudicio. Unde nulla ratio cē videt q̄re debeat dici b̄ esse petrū. nisi forte ex dubitatione fidei de futuro statu: quasi dubitando inquirat.

Pō. 48.

Pō. 33.

De tribus nouissimis mortis. Capm. ij.

TRia sunt nouissima in morte. z ideo dicit in ps̄alı: memorare nouissima. Primū est aīe separatio. scōm ē separate ad dēū pntatio. tertiū est pscentare sententie illatio.

Quātū ad pmū sciendū q̄ in separatione aīe a corpe cōmuniter supuēit mlt̄ipl̄ bellū: dux z grauissimū: qđ xp̄s insinuauit sub silitudine obsidiōis hierosolyme dicēs. Circūdabūt te inimici tui vallo: z coangustabūt te vndiq; z ad terrā psternēt te. Lu. xix. Et rōes affligt dicēs: eo q̄ ñ cognouer' xp̄s visitatōis tue. s. recipiendo xp̄m p gratiam z dilectōem. Et in predictis verbis notant tres plex bellantium genus cōtra anime cuitatē in nouissimo scz separationis eius a corpore.

Primū est demonior' infestatio. ibi. Circūdabūt te.

Scōm est pn̄ar' molestatio. ibi. et coāgustabūt te.

Tertio est sensuū fatigatio. ibi. et ad trā pternēt te.

Quantū ad primū .§. I.

de infestatiōe ōmonū i mortе. Beñ. ij.

dicit Gre. in omel. ipsi⁹ euāgl. q̄ dyabolus p̄cipue aggredit hoiem in fine ḡuissime z asturissime temptans. sciens plus tempis nō sibi restare ad seducendū. Et in huius figurā dixit dñs antiquo serpenti. Tu insidiaberis calcaneo eius. s. creature rōnalis. cuius calcaneus corporalis est extremitas corpis finē vite designans. Et sicut serpens i cauda dicit bre venenū. ita in fine hois temptatōes omīs malicie suggerit. Et de ipō psal. xvi. ps. Inimici mei aīam meā circūdederūt. adipem suū pcluserunt. os eor' locutū est superbiā. Inimici nr̄i maxime sunt demones. et bi animā vallo circūdāt. cū peccata cōmissa ante mentē ponūt: vel diuersa temptamēta suggerūt hincinde. Adipem suū concludūt: quia abūdantē malitiam suā in aīam includere querūt. Os eor' loquitur superbiam. dum videlicet de infidelitate vel de desperatiōis crudelitate. vel de confessiōis taciturnitate mouentē temptāt: q̄ ossa ad superbiā pertinēt. Cū enī sciat q̄ sine fide impossibile est placere deo. Deb. xi. Et dubi⁹ i fide sit infidelis. ex de bereſ. Dubi⁹. Ideo ad dubitādū ō fide conat inducere. Ez ō. Z poc. ij. Esto fidel' vsq; ad mortē scz inclusiue. z dabo tibi coronā vite. Uñ legit de ḡdaz

Exemplū

magno doctore. q̄ cum esset in extremis pstitutus: dyabolus aduenīs suggerēdo cepit alloqui mentem eius et querere q̄d ipse crederet. Respondit aūt ipse cogitationi tali se credere qđ credebat ecclia. Et vlteri⁹ ipe q̄sivit quid ecclia crederet: et rñdit. Articulos q̄ in simbolo p̄tinent. s. deū trinū z vnū dei filiū a v̄gine p̄ceptū. et natū z hmōi. Cui subdidit suggestio dyabolica. Nōne philosophia q̄ fm rōem ē vt dicisti docz b̄ impossibile fore. Et sic intrās ipse disputatiōz sup hmōi articulis p̄pria virtute rōnis illā expellere. in incredulitate incidit z mortu⁹ est. Inde ad paucū temp⁹ alius doctor infirmat⁹ ad mortē. cui apparēs p̄dictus mortu⁹. q̄ sibi familiar' z notus interrogauit de fide sua ne forte erraret. Cui ille rñdit. Credo quod credit scta mr̄ ecclia. Et ille. Quid credit ecclia. Rñdit infirm⁹. Id qđ ego credo. At ille iterū inquit. et tu quid credis. Rñdit idem qđ pri⁹. scz qđ credit ecclesia. Et sic pluries interrogādo: nunq̄ potuit cū de p̄dictis termīs educere: nec in desperatōez ponere. propter qđ demū ille mortu⁹ exclamans dixit. Heu mihi q̄re nō sic fect in infirmitate mea vltima: volui disputare cum dyabolo: confidens ex superbia mea de proprio ingenio. ex quo succubui de fide dubitās. z propter hoc eternal' dānatus sum. Ponūt aūt z isti inimici demōes aliā obsidionē z vallū. s. desperatiōis. et certe periculosa est desperatio. vt ōr. ij. Reg. ij. imo nil periculosius. et ideo p̄maxime de desperatōe temptat. Nō etiam fecit erga btm̄ Beñ. Nam vt habet in eius legenda: in graui infirmitate pstituto superuēit sibi temptatio desperationis de sua salute: psiderans se in mlta negligentia deo seruisse: z se nil quasi boni fecisse: vnde tantū premiū glie recipe deberet. sed illustratus a deo rñdit tēptatori. Fateor nil fecisse dignū tāto p̄mio. sz xp̄s dei filius duplici rōne illud obtinet. s. merito passiōis z rōne hereditarie successiōis. q̄ nālis filius dei. ipse vna rōe contērtus est ipm possidere. s. incōtrū filio. merito aūt passionis spero mihi cerritudinal' velle largiri. Sicq; cōfusus est inimic⁹ z nō p̄ualuit. Sic ō cayn q̄d dixit Maior est iniq̄tas mea q̄ vt veniā merear. Beñ. iij. Et sicut Judas q̄ laqo se suspēdit. matb. xxvij.

Aliq̄s inducit ad taciturnitatē pfessionis alicui⁹ peccati. vel ad nō restituendum. Taciturnitas aūt talis ex supis orit. vt ōr de pe. di. i. §. Taciturnitas. Uñ in vitas fratz legit. q̄ cuidam probo religioso in ifirmitate pstituto: apparuerūt duo demones in formis angelor' bonor' dicētes se missos a deo: vt portarēt aīam eius ad celū. sed ira grauem reperiebāt q̄ nō possent deferre. Nihilomin⁹ darē sibi modū ad alleuiandū peccata sua. videlicet vt exinde teneret silentiū firmissimū. Quib' recedentibus illis nulli loquebat nec respondebat. Quod perpendēs q̄daz senex vir z expertus visitans cum cepit admonere ne pmitteret se decipi a dyabolo q̄ se aliq̄n trāsformat in angelū lucis. Et cui⁹ verbis illumīatus locutus est. et reuelauit quō sibi apparuerūt illi duo et quid dixerant. et postea recordatus fuerat de q̄daz peccato mortali cōmisso in seculo. de quo nunq̄ confessus fuerat ex obliuiōe quod subito cōfessus est: als fuisset dānatus. Et sic dextere sunt inimicor' insidie. Sic igit circūdabunt te inimici tui vallo temptationū in fine. Nam z ad xp̄m accessit in cruce pendentē: sicut ipse ait Joh. xvij. Uenit enim. id est veniet p̄nceps mūdi hui⁹. i. dyabolus. z in me nō hz q̄q̄. s. peccati. Sed z beat⁹ Martin⁹ cū ipm vidisset i extremis pstitut⁹ ait. Quid hic astas cruenta bestia ?c. Quāuis ergo graues sint eius tēptatōes: tñ q̄ recte vivit z vez membr' xp̄i est ipse q̄ caput est nostrū. pro eis pugnat z vincit. Sicut z ipse ait Confidite: q̄ vici mundū. s. pcrā z temptatōes mundi. Joh. xvj.

Quantū ad secundū .§. II.

Quō sanguis bellantis meñ

Aliud genus bellantiū inimicor' est multitudo consanguineor'. de q̄bus ōr Mich. vij. Inimici hois domestici eius. i. p̄sanguinei. z illi mlt̄ cōangustāt. Primo quidē q⁹ dux ē sibi deferre filios z vxorē z alios q̄s inordinate diligit. Uñ aug. de sero penitēte ait Quē mores viget: z pena terret. ad verā vitā veniet satisfactōz maxie cū filij q̄s illicite dilexit sint pñres. z vxor z mūdus ad se vocet. de pe. di. vij. nullus. Et frequenter exordinato amore filior' potius volunt pdere aīam q̄ alienā restituere: ne pauper remanēat. Uñ de q̄dā vsurario legit in infirmitate pstituto: q̄ cū filij psuaderent ad restituēdū. Ille rñdit: q̄ si hoc ageret ad hospitale eos ire oporteret. Mortu⁹ igit sine restōne facta. post mortē vn⁹ filius totam partē sibi p̄tingentē restituit z dei seruitio se mācipauit. Alter vero retinuit suam p̄tem mūdanis deditus. et inde ad modicū mortu⁹ est. Quadā autem die cum oraret ille q̄ restituerat. vidit terrā aptā z i centro ignē infernalē: ubiq; iacere filiū sup partē alteri⁹ alterum maledicere. Pater filiū: eo q̄ amore eius illicite acquisierat: nec satisfecerat. Filius p̄rem: eo q̄ tanta male ablata sibi dimiserat. Coangustār tales inimici domestici mouentē inq̄etz vn⁹ querit sibi legari tantū. alius tm̄. z tota eor' sollicitudo est de lana nō ō anima. Aliquādo etiam incipiunt evacuare capsas. q̄ videns infirmus nō paz angustiat: et de euentu familie suc.

¶ Coangustant aliqñ qz volentẽ de suis disponere nõ ꝑmittũt: nec ad eũ ingredi docẽt religiosum ne forte facere sibi ꝓsciam de restitutione: vel elemosinis paupibꝰ dando. decipiũt eũ dicẽtes cito sanãdũ: cũ tñ sit ꝑiculũ. Medicꝰ aũt q̃ vt domesticꝰ assumit ꝯ: nõ seruat ꝓceptũ ecclie. de pe. ⁊ remiss. Cum infirmitas. qz non admonet primo vt mittat ꝑ ꝓfessore. Et ideo bñ dicitur Diere. xx. Unusquisq; a proximo suo caueat. ⁊ in omi fratri suo nõ habeat fiduciã: quia omis frater supplantans.

Quantũ ad tertium. §. III.

De sẽsuũ fatigatõe

inimici nr̃i domestici: sunt sensus nr̃i figurati ꝑ quinq; frẽs diuiſ ep ulonis. de q̃bꝰ ps. lvij. Eripe me de inimicis meis ds meꝰ. Utiq; inimici nr̃i sunt q̃ furãtur ꝓcipuissima. s. aiam. Treñ. iij. Oculꝰ meꝰ depdatꝰ ẽ aiaz meã ⁊ sic ꝺ alijs. Isti aũt cũ organis suis laborãt ⁊ paulatim deficiũt. ⁊ ita aiaz defatigãt vt vix valeat infirmꝰ aliq̃d de salute cogitare: sz quo possit sanari ⁊ bñe gustũ cibo rũ ⁊ hmõi. Uñ ps. Non ẽ in morte q̃ memor sit tui. De mũ ad terrã psternũt dolores ipsi corpis. Et sicut arbor magna q̃ hz plures radices in terra m̃ltũ defixas: cũ ꝑ securim incidit: magꝭ impetu pstrnck ad terrã. ita cũ aĩa segak a corpe ꝑ securim mortis: cũ extrahere hẽat oẽs potentias ⁊ vitã ab orgãis corpis. fit ꝺ cũ maxia violentia et dolore. ⁊ ꝓcipue in pcrõibꝰ. Uñ ecc̃. xli. ꝺ. O mors q̃ amara ẽ mẽoria tua hoĩ pacẽ habenti in substãtijs suis viro ꝺcto ⁊c. Sz electos suos ĩ hmõi bello humor ad seruicẽ bellãriũ deꝰ mirabiliꝫ ꝓsolak. Uñ Eze. i. iij. dyal. dicit. Justi aliqñ in morte sua scõz ꝓcedentiũ visiones aspiciũt: ne ipaz mortis sue penalẽ snãz primescãt et sine dolore ⁊ formidinis fatigatiõe soluank. Et aliqñ sanctos eis apparẽtes aspiciũt. Exemplũ de ꝑsbytero q̃ dixit sorori. Tolle igniculũ: ad huc focꝰ est. cui apparuit ei apli Petrus ⁊ paulꝰ. c. xij. in. iiij. dyal. Aliqñ angelos vidẽt. Exẽplũ in Stephano. c. xxix. in cod̃ li. iij. Et de bẽ Nicolao cpo. Aliqñ vidẽt ꝯginẽ martã. exẽplũ de musa. c. xx viij. li. iij. Aliqñ dñs ibm xp̃m. exẽplũ de charilla. c. xvij. eodẽ li. iij. Aliqñ sentiunt celestes melodie: ⁊ odoꝛ sentiũ ⁊ lux videt: sic in seruulo politico. c. xv. co. li. iij. ¶ Econtra mali in morte vident demones cũ magno impetu ⁊ violentia extrahẽtes aiamã de corpore vl̃ deuotãtes. Sicut hr̃ in vitas patr̃. ⁊ in. iij. dyalogoꝝ de heremita ypocrita: q̃ dixit se paulatim absorberi a dracone ⁊c. Memorare g̃ istud ꝓmũ nouissimũ.

Scõm nouissimũ. §. IIII.

De scõdo nouissio.

anime separate est ante deũ pñtatio. vt enĩ dic̃ apl̃us ad Heb. ix. Statutũ est hoĩbꝰ semel mori. et iudiciũ post hoc iudiciũ. s. priculare discussiõis de aĩa q̃ ei pñtak. Uñ psal. Deus iudicium tuũ regi da. i. o ds pater da. i. dabis iudi ps. 71. cium. s. discussionis ⁊ examinatiõis. regi scz xp̃o q̃ est rex regum ⁊ dñs dñantiũ. Et. j. Judicare. i. ad iudicandũ p̃m tuũ in iusticia. Uñ ipm opz nos ꝑsentari. iux̃ illud apli. ij. Coz. v. Omnes stabimꝰ añ tribunal iudicis xp̃i. Et q̃ vt dicat Ezech. Qualisquisq; hinc egreditur talis in iudicio pñtak. di. xxv. Qualis. Ideo vt dicit sapiẽs. Ante iudiciũ para iustitiã. i. opa iusta cũ q̃bꝰ cõpareas. Uã omia alia re deserũt nisi opa tua. Apocalip̃ xiij. Opa illoꝝ scz moꝛtuoꝝ sequũk illos. Uñ Job. damasce. circa ꝺ ponit silitudinẽ talẽ. Fuit q̃daz bñs tres amicos. vnũ diligebat plus q̃ se. aliũ sicut se. tertiũ minus se ⁊ satis paz. Ptc cũ fuiſz citatus a dño suo ad respondendũ in curia sup̃ facẽ suis. vñ sibi ꝑiculũ mortis imminebat accessit ad p̃mũ. rogãs vt cũ eo iret ⁊ eũ iuuaret: q̃ rñdit se nõ posse ꝓpt̃ alias occupatões. tamen ꝓpter amiciciã suã si sniam mortẽ acciꝑet daret ei saccum ciliciũ ad eũ inuoluendũ. Ad aliũ accedens ꝑ simili cã etiam ille se excusauit: ꝺ tñ ꝓpt̃ amiciciã cũ associaret vsq; ad curiã. Ad tertiũ accedẽs cũ verecundia et ꝓfusiõe quia paz dilexerat. rogauit si ꝑ vt cũ associaret. Cui ille. Licet paz mihi dilectꝰ oñdẽs nihilominꝰ nolo te decipere: sz ad iudicẽ recũ volo venire ⁊ ꝑ te loq̃. Dõ hic significat quẽlibz pctõrẽ: q̃ hz tres amicos. mũdũ quẽ diligit magꝭ q̃ se. i. saluteñ suã: ꝓsanguineos q̃s diligit vt se. ⁊ aliq̃ bona opa: q̃ tñ pua sunt. ⁊ cũ modica affectiõe facta. Cũ ãt citak ꝑ mortẽ a dño: ⁊ m̃ltũ hz timere ꝺ sententia danda. vtiq; mũdis nimis amaꝰ ab ipo non comitak cũ: sz dat sibi ꝑ cadauere coopiendo saccũ vilem. Cõsanguinei etiã nõ vadũt ad iudiciũ ad intercedẽdũ pro eo: sz associãt vsq; ad eccl̃iaz funꝰ. Hz bona opa cũ comitank. et si sunt facta in caritate cũ defendũt. Unde Amb. Nõ sk̃ boĩs bona q̃ secũ ferre ñ ꝑt. s. ꝛpalia. Sola misceñia comes ẽ defunctoꝝ. Cũ igiꝫ aĩa deo ꝑsentatur exigiꝫ rõ ab ea. fm q̃ gabolice hr̃ Matb. xviij. de rege qui voluit rõs ponẽ cũ suis suis.

De q̃bꝰ ẽ rõ reddẽda.

¶ Et ꝓmo ponit rõem de bonis nãlibus.
¶ Secundo ponit rõem de bonis spũalibꝰ.
¶ Tertio ponit rõnẽ de bonis temporalibꝰ.
¶ Quarto ponit rõem de ꝑcis admissis ⁊ dimissis.
¶ Quinto ponit rõem de fiendis omissis.
Sexto ponit rõem de subditis cõmissis.

Quantũ ad ꝓmũ dic̃ apl̃s. i. Coz. ix. Quid hẽs q̃ñ accepisti. q. d. nihil. Ipse enĩ deꝰ re fecit q̃ntũ ad corpꝰ ⁊ possedit q̃ntũ ad vire ꝓfuatõez: ⁊ creauit q̃ntũ ad aiam. Deut. xxxij. Sũt aũt bona nãlia figurata ꝑ talẽta pl̃a vel pauciora cõmissa a dño suis suis ad lucrificandum vt hr̃ gabolice Matb. xxv. nã vni dedit q̃nq; talenta: alteri duo. alij vnũ tñ. Et post certũ tps veniens vocauit eos vt rõnẽ redderẽt de lucro. ¶ Unũ igiꝫ talentũ ꝑdidit cẽliter arbitrũ q̃ oĩbꝰ dak adultis nisi fatuis q̃ñ hñt reddere rõez. et ꝺ solo sine sanitate corpis ⁊ alijs bonis tpalibꝰ ꝑt m̃lta facere. s. ad gram se ꝑparare si eã nõ habet. Et certũ est fm. b. Tho. in. iij. q. nulli eã subtrahit facieñi q̃ in se est. Et receꝑtã ꝑt ⁊ vz augmẽtare. vñ Eccl̃ xv. ꝺ. Deꝰ creauit hoĩem ⁊ reliq̃t eũ in mãu ꝓsilij sui. i. prãte arbitrũ: posuit añ cũ malũ ⁊ bonũ. ad quod voluerit extẽdat manũ suã. ¶ Duo talẽta sũt liber arbitriũ quo ad aiam ⁊ valitudo corpis q̃ a deo dank̃. Uñ ps. Dñs illũinatio mea. i. cũ illuminatiõis q̃ ad aiam ⁊ ps. 26. rationẽ. ⁊ salꝰ mea: q̃ ad corpis sanitatẽ. et certe magnũ est istud talentũ. qz vt ꝺ Eccl̃ xxx. Nõ est census super sanitate. ¶ Quinq; ꝯo talenta intellectiua acuta ad inuestigãdũ ⁊ memorativa: tenax ad recordãdũ. extimativa ad arbitrãdũ. imaginativa fortis ad fantasiandũ. sensitiua exterior ad exercitandũ. Rõ igiꝫ exigek de intellectu: si circa vana ⁊ curiosa se exercuit: qz tunc demeruit. aut circa diuina ꝑcepta: qz tũc lucratus est meritũ. Unde Eccl̃. iij. In pluribꝰ opibꝰ eius ne fueris curiosus. sed q̃ tibi ꝑcepit deꝰ illa cogita sp. De mẽoria inẽret si fuit occupata ad recolendũ iniurias ob vindictã ꝺ illud. Ne memor eris iniurie Leuit. xix. Aut ad recolendũ diuina beneficia. fm exemplũ Esaye dicentis. Miserationũ dñi Esa. 63. recordabor. Tũc enĩ lucrak. De extimativa tũcta cũ rõe si se nõ extimauit supra se: tũc nõ m̃ltũ ꝑdidit. ad Gal. vi. Qui se existimat aliq̃d esse cũ nihil sit: ipse se seducit. Sed habendo rectam extimationẽ de futuro premio ꝑ penas ꝓsequẽdo ⁊ ꝓncipaliꝫ ꝛrute dei multũ lucratur. Sic faciebat apl̃us dicẽs ad Ro. viij. existimo q̃ non sunt ꝺigne passiões but̃ ep̃is ad futurã gliam q̃ revelabit in nob. ¶ De imaginativa cũ intellectu iuncta ad fantasiandũ circa scripturaꝝ concordantiam. ꝑ sal. xlj. Abyssus abyssum inuocat. ab altitudine tue fantasie. i. vestus testñ: vbi ẽ abyssus q̃si infinite sapiẽ. inuocat abyssum noui testi: ⁊ ecõuerso. qz vnũ reddit testionũ alteri

Et abyssus culpaꝝ inuocat abyssum penaꝝ et testimonio sc̃pturaꝝ qđ fantasie altitudo ꝓcernit: et sic lucrak. De sensitiua exteriori exigit rō. si vsus est rōnabiliꝝ non puerilꝝ. Unđ apls. Nolite pueri effici sensibꝫ: sꝫ malicia

1 cor. 14. paruuli estote. i. nō vtēdo ad malicias pcōꝝ. ¶ Qui ꝯo duo talenta accepit. s. sanū sensuꝫ seu intellectū ꝛ corꝑ. exigek rō si intellectu attentiōe fec̃ orōnes ꝛ audiuit diuīa. ꝛ si corꝑ spiritui subiecit ꝑ abstinēcias moderatas cū fm illud apli Roꝝ. xij. Exhibeatꝫ corpa vīa hostiaꝫ viuentē scām deo placentē. ¶ Qui ꝯo vnū tm̄ accepit etiā si illud nō multiplicauerit ꝓpondo se ad gr̄am et vtiuendo fm eā. vt malꝝ ꝛ piger ꝓdēnabit. Qui vero acce

matb. xj. pta multiplicauerit bn̄ vtendo dicek ei Euge fue bone et fidel ꝛc̃. ¶ De bonis spūalibꝫ exigek ratio qꝫ vtiqꝫ dantur a deo. i. Roꝝ. xij. Unicuiqꝫ dak. s. a deo mānifestatio spūs ad vtilitatē. Et hec fūt decē figurata ꝑ decē mnas quas bō nobil' dedit vni ex fuis suis: alteri dās qnqꝫ: alteri vnā vt negociarenk cū eis. vt bī Lu. xix. pabolice Noue ex his sunt gr̄e gr̄isdate cōes bonis ꝛ malꝫ quas enūerat apls. i. Roꝝ. xij. Diuisiōes gr̄aꝝ sunt ꝛc̃. Decima gr̄a qꝫ est oīb vtilior est gr̄a gratūfactis. Hec datur cuilibet in baptismo nili ponat obstaculū. Sꝫ gr̄e gratisdate oēs nō dank simꝫ vni cōiter: sꝫ alicui plēs. alicui pauciores. alicui aūt dank oēs simꝫ cū gr̄a gr̄ūfacientē. vt bō Dñico: habuit enī fmonē sapie. s. ad loq̄ndū sapide ꝛ alte de diuīs. Sermonē sciētie ad loq̄ndū efficaciter de būanis ꝛ moralibꝫ. Habuit ꝛ fidē. i. q̄ndā certitudinē credendoꝝ: qđ oñdit in disputatōe ꝯ hereticos ꝑcipue in cartha in ignē missa ꝛ illesa. Gratia sanitatū ei nō defuit: qꝫ plūmos ex varijs languoribꝫ sanauit. Aparitio ꝓtuū in eo reuulsit. i. in signū miraclōꝝ. vt resuscitatio mortuoꝝ ꝓbentiā se bn̄e oñdit. reuelatōe occultoꝝ. vt de ꝙerisōe cuiusdā hereticī deputati ad mortez. Discretio spirituū ei affuit. in cognoscēdo insidias demonū sibi apparentiū. Genꝰ linguaꝝ ꝑcipue intelligēdo idiōma alioꝝ sibi ignotū. Interꝑtatio qꝫ fmonū in eo fuit ostensa qꝫ mirabiliꝝ et suauiter exponebat mysteria. scripturaꝝ vñ plēs libros postillauit. Habuit ꝛ gr̄am gr̄isfacientē. vtz ex sanctitate eius ꝛ opibꝫ ꝓtuosis. de vsu corū exigek rō. Nam qꝫ tm̄ mnas vnuꝫ recipit. i. gr̄am gr̄ūfaciētē reddere bꝫ rōꝝ nō solū si ꝓfuauit sꝫ ꝛ si augmētauit ꝑ exercitiū virtutū. Propter qđ dicebat apls. i. ad Corī. vi. Hortamur vos ne ī uacuū gr̄az dei recipiatꝫ. In uanū recipite. i. frustra qꝫ in ea se nō exercet. Unđ in illa parabola qꝫ nō multiplicauit eā qꝫ vnū accepit mnā reprehensus ꝛ ea ꝓuatꝰ fuit. Qui recipit aliōs ex gratijs gr̄is datī. sꝫ ñ oēs figurak ꝑ eū qđ quiqꝫ accepat. Et tales etiā siue partē siue oēs recepit rōꝝ reddet quō eis vsus ē ꝛ q̄ fine. vtiqꝫ si ad vtilitatē ꝓximoꝝ ꝛ honorē dei ꝓpꝝ q̄ dantur aut ꝓpꝝ honorē gr̄uū. i. ꝓe. uij. ꝛ Unusquisqꝫ prout accepit gr̄az in alterutꝝ illā administrātes: vt boni dispensatores multiformis gr̄e dei. Hinc aug. i. q. i. ꝓbauit dicens. Nō se iactent qꝫ forte sine caritate bn̄t scīm dei munꝰ. i. aliōs gr̄am gratisdatā: sꝫ videāt q̄lē rōem sint habituri cū deo qꝫ scīs nō sctē vtunk. vt saul malus et balaam ꝓphetiā bn̄es. ¶ Bona tpalia sunt diuitie. honores. fama ꝛ bmōi q̄ dank abūdāter ꝛ mediocriter ꝛ tenuiter. fm bn̄placitū dei. vt enī dic̄ Amb. ō diuite. Un̄ hanc ingressus es lucē: qñ de ventre matris existi. q̄so questo facultatibꝫ ꝓstiparis ingressus es. di. xlvij. Sic hi. q̄si diceret nullis. Ergo a deo tibi ꝓcessa sunt. nō ad dissipandū vel tibi retinendū: sꝫ rōnabiliꝝ dispēsanduꝫ tibi ꝛ alīs. Et de bmōi dispēsatione rō exigek: vt bī parabolice Luc̄. xvi. de q̄dā villico qꝫ diffamatꝰ q̄ dissipasset bona dñi sui. vocatꝰ ab eo ait. Redde rōem villicatiōnis tue. Ad idē facit qđ ait Aug⁹. Homīes qꝫ rōnabiles sunt facti de se ꝛ de omīb reb q̄ in vsum vite ꝑtinent acceperunt: rationē reddituri sunt deo. et ꝓ actuū suoꝝ qualitate recepturi sunt penā aut gliaz. xvi. q. i. §. ex eo autē. Qui igiꝫ tenaces sunt ꝛ pauperib nō subueniunt: male poterūt reddere rōez. vt diues epulo Lu. xvi. Et q̄ ea in vanitatib. in ludis. in ꝙuiuijs. in pōpis ꝙsumūt deterius eis erit nisi se recogīscant ꝛ doleāt vt filius prodigus q̄ dissipauit oēm substātiā suā vitiōsa luxuriose Lu. xv. sed postea ad pīēz cū būilitate reuersus ē. Pessime aūt rōem reddere poterūt q̄ ꝓbas ꝛ nepbas acq̄runt ꝛ retinēt talia. sic achas q̄ furatus regulā aureā et damidē. propter ꝫ lapidatꝰ est. Josue. vij. Quarto exigek rō de peccat̄ āmissis ꝛ dimissis. De omī ꝫbo otioso reddent boīes rōem in die iudicij. Matb. xij. Nō solū vniūsalis sꝫ ꝛ pticularī iudicij qđ ē ꝓ mortē. Est aūt vel bū mētale vel cogitatio: vocale vt locutio: manuale vt laboratio. Et de q̄liber boꝝ si fūit otiosum. i. inutile ꝛ infructuosum punik. Unđ ꝓpha. Ue vob q̄ cogitatis inutile. et multo magis ꝛ strictius de locutōib maledicis. detractorijs. mēdacijs. ꝑiuratorijs. incantatōib ꝛ huiusmodi. Cū aūt bmōi pūissimus dñs dimittat reatum ei ad pniam: ꝛ toties q̄tiens exigek rō si ipe ira dimisit odiū offendēdib cū. Nam si nō dimisit: sꝫ cū odio fratrem nō migrauit acerrime ꝓfundek ꝛ punik: fm illud Matt. xviij. De seruo debitore decē milīū talentoꝝ: qui cū fuisꝫ oblatꝰ dño suo in ratiocinio fiendo: ꝛ nō hr̄et vñ redderet. iussitqꝫ dñs eius eū vendi ꝛ vxorē eius ꝛ filios. ꝛ ex ꝑcio sibi satisfieri. būiliatus ille ꝓmittēs satisfactionē: data sibi dilatōe dñs eius dimisit eū libez et debitū eius. Postmodum seruꝰ ille inueniēs ꝓfuū suū debitorē in centū denarijs cū ille se būiliaret ꝛ peteret dilationē ab eo repetente debitū noluit ꝓcedere sed misit eū in carcerē. Quo audito dñs eius iterꝫ fecit vocari eū dicēs. Serue neqꝫ oīe debitū dimisi tibi ꝛc̃. demū tradidit euꝫ tortoribꝫ. Dñs iste ꝛ rex deꝰ est: debitor decē milīū talentoꝝ ē trāsgressor ꝑceptoꝝ. cogitatōe. locutōe vel opatione. Exactio seu inquisitio rationiū ꝓma vice est ꝑ inspiratōz ꝛ internā cōpunctiōe. in q̄ ꝙsideratōe videt se petōr dignū ꝓdemnatiōe. vt sez vendak in fuū dyabolo. vt sez ei subiciak in penis. ꝛ vxores eius. i. volūtas. ꝛ filij i affectus sui ꝛ sensus. Sꝫ sciens diuinā pietatē: misericōiā humiliꝝ petit ꝓmēs in futurū vita comite satisfacere de malis suis. Ad q̄ cōpunctionē ꝛ ꝓpositū subito deꝰ liberat a seruitute dyaboli: et debitū petōꝝ relaxat. Sꝫ ingratꝰ bō de tā immēso bn̄ficio cū postea recipit aliquā iniuriā a ꝓximo: vel recordak de alia sibi facta: nō vult ignoscere, sed q̄nt vindictā. Et ꝑseuerādo in bmōi crudelitate, deus scōo vocat. s. ꝑ mortē. Et si cū tali indispositione ad tribunal xp̄i accedit post maximā ꝙfusionē rādē tradi tur tortoribꝫ carceris infernal. Et ad ꝫ fac qđ dic̄ aug⁹. Qui diuini beneficij oblitꝰ suos vult vindicare iniurias nō solū de ꝑteritis petis ventā ñ merebif: ꝫ q̄ sibi dimissa fuisse gaudebat ei ꝑ purabik ad penā. de pe. distin. viij. ¶ Quito ponit rōem seu exigit de bonis obmissis que innumera sunt. Propter qđ dic̄ psal. Delicta q̄s intelligit. q. d. nullus. Et ꝙdicunk delicta petā obmissiōis. q̄si derelicta. s. bona q̄ fieri debebant. Et q̄ sint ista delicta seu bona obmissa in pte ostēdit in eo qđ subdit. Ab occultis meis mūda me ꝛc̃. Multa enī sunt petā q̄ eo ꝙ sunt nob ignota ꝛ oblita obmittim⁹ de ipsis agere penitentiā. Multa enī sunt que ꝛ si in se bona sint ꝛ bona intentiōe facta. ꝓpter aliquem circūstantiā debitam sibi obmissam demeritoria sunt. Quis etiā possꝫ intelligere cēpus obmissuꝫ in q̄ potuit q̄sq̄ bona plā agere. De q̄ inq̄t Bern̄. Oīne tps ibi impēsum exigek a re rō qualiter fuerit expensum. Sc̄do erga ꝓxim omittit q̄s etiā multa q̄ debet facere: vt fraternam correctiōem. de qua

obmissione Aug⁹. ait. Si negligeret corrigere peior effectus es eo q̄ peccauit. Sz de hac malicia frne correctōis hēs in scōa pte. Sili omittit q̄s bona exempla ꝓximo suo dare. z a specie mali sibi cauere. ꝓpt q̄ efficit alteri occasio ruine. Et ista sunt delicta aliena. de q̄bꝫ pā. Ab alienis pce tuo tuo. Ab alienis. s. petis q̄z suz occasio. Tertio omittit q̄s facere plā bona vt mūdum deserere religionē intrare: z alia opa pfectōis facere. ꝓpt amorez suoz ne displicear eis. Propter q̄ subdit. ꝓba Si mei nō fuerint vñari. scz amici z ꝓpinq. vel etiā cū ꝓmit q̄s fēsus suos diligēter custodire ne mors pctī intret p eos: tractus postea sensualitate omittit illud exequi: z sic sui scz sensus vñank ei⁹. Sz tūc q̄s erit imaculat⁹: vt subdit pā. Si ab occult⁹ z ab alienis z suis liber fuit pctis Nec ꝓuerbo imaculata. s. libera ab oīb⁹ mortalib⁹ figurak p vestē nuptialē: quā quis nō hz in nuptijs ecclie mitrantis. sed sine ea plentrak añ ꝓspectū supni iudicis cū summa sui ꝓfusione dr sibi Amice quō huc intrasti: nō hās vestē nuptialē. vt dr gabolice Matth. xxij. Sic em̄ illi q̄ nolucrūt inuitati ire ad illas nuptias. significār iudeos z alios infideles q̄ ad nuptias ecclie. i. fidē accedere noluerūt. ꝓpter q̄d igni cū ciuitate tradit sunt. i. aēr: z postea corpa ipoz. Sic ille q̄ nuptijs interfuit sine veste nuptiali significat quēlibz xp̄ianū nō hās tuosa ꝓuersationē sed maculatā. et ob hoc talis ertā mittit in tenebras exteriores obmutescens. ¶ Sexto exigek rō de subditis cōmissis. Vñ apls ad Heb. vl. Sudite estote ꝓpositis vīs. ipsi enī pigilāt q̄si rōnē reddituri p aīabus vestrīs. Et aliq̄ quidē rōnē reddituri sūt q̄tū ad gubernatōem yconomicā. sic pr̄ et mr̄ de moribꝫ filioz. nō eni min⁹ de aīabꝫ eoz curā gerere dñr ne ifirmēt p pctā q̄s de coribꝫ vt sana ꝓfuenk. Hō q: nō fecit Heli: z si in se bonus fuerit horribili morte mulcat⁹ est. i. Re. vij Aliq̄ rōnē reddent de alijs q̄ ad gubnatiōem politicā scz ciuitatū z castroz: z hi rōnē hās reddere z puniri de legibꝫ iniust⁹ vl iniuste ꝓstitutis. de mal' ꝓsuetudinibꝫ nō extirpatis si potuerūt extirpare. de tallijs z alijs grauaminibꝫ extortis. de sententijs iniq̄s z alijs hmōi. Et vt hō: Sap̄. vi. Judiciū durissimū fiet his q̄ psunt duxi nō hās reperint scipos. dur⁹ si non hās gubernauerint familiā ppriā. durissimū si iusticiā legalē oīb⁹ nō mīstrauerint. Illi ꝓo rōnē reddituri sunt q̄ ad gubnationē ecclesiasticā: vt plati eccie. vtz si regimē ꝓsecuti sunt canonicē nō p ambitionē vel symoniā. Si p se vel saltem alios pl⁹ docuerūt necria saluti. Si bona eccl'ie hās tractauer't. pauper subleuādo. nō in pompis vestiū in mulis: in ꝓsanguineis. in ludis z turpitudinibꝫ male exponēdo. Si pl⁹ de aīa subdit q̄ de lacte z lana curam habuer't. Si vitia debite correxerūt. Vñ. xij. q i. eccias dicit de talibꝫ. Unusquisq; terminis suis sit ꝓtentus. et taliter ecclīam z plebem sibi cōmissam custodiat. vt añ tribunal iudic⁹ eterni ex omibꝫ sibi cōmissis rōem reddat et nō iudicij⁹ sz gl'iam p suis actibꝫ pcipiat. Unde z dñs dixit Lu. xij. Quis putas est fidel' dispēsator z prudēs quē ꝓstituit dñs sup familiā suā. q. d. rarus. Sed beat⁹ ille seruus quē cū venerit dñs inuenier ita facientē. scz fidel' z prudēter. Sz si secus fecerit: veniet dñs hora q̄ nescit z diuidet eū. partēq; ei⁹ cū ypocritis ponet.

Tertiū z nouissimū .§. V

quod est memorandū est post rōnē redditā corā xp̄o iudice sñe illato. Est aūt sup omia hoc horrendū z expauendū: q: vt hō Eccs. xi. In quācūq; partē lignū ceciderit: siue ad austz siue ad aq̄lonē. ibi erit. Et loquit de ligno seu arbore rōnali: q̄ tūc cadit cū moriens sententiā recipit. scz vel eundi ad aq̄lonē. i. ad infernū. Ab aq̄lone eni pandet oīe malū. Dicre. i. vl' ad austz vbi est calor signans caritatē. vl' ad austz. s. paradisum actu vl' aptitudine recipiendū: z ibi sp erit fm ea q̄ hic opat⁹ ē sniaz reportādo. Vñ pā. lxi. dic. Porestas dei ē. z tibi dñe misericordia: q: tu reddes vnicuiq; iux opa sua. Porestas absoluta z vniūsalis in eo est ad faciendum de creatura ad placitū suū: nec est q̄ de mānu tua possit eruere. Potestas in ipo ē ad puniēdū pctōres. Inest sibi z misciōia ad remunerādū bonos vltra ; dignū z puniēdū malos citra ꝓdignū. Reddet vnicuiq; ñ fm opinionē hoīm q̄ sepe errat: sz fm opa sua. Vñ z vt hr̄ gabolice Matth. xv. Fatue virgines q̄nq; q̄ silices p̄udētibꝫ videbāt aliaz sententiā reportarunt q̄s ille. signātes aīas q̄nq; sensibꝫ corporis: vnde z fatuas. Nam q: nō portauerūt secū oleum in vasis. id est caritatē in ꝓscientijs: cū babuerūt occurrere sponso. s. ipsi iudici xp̄o eis nouissime venienti. id est p reportatiōe snie clausa est ianua. et dictū est eis: nescio vos. Multū terret sctōs ista ꝓsideratio. Hā vt dic Greg. Multa sunt que de dei iudicio homines ignorant. quia forte asse quos vos laudat' ille reprehendit. et q̄s vos reprehenditis ille laudabit. Et loquit Gregorius. seu scribit Mauricio imperatori. xi. q. i. sacerdotibꝫ. Uñ in vita patrū. cum abbas Agath on esset in extremis: ostendebat se multū timere. Cui circūstātes cū interrogarent q̄re timeret: cum p sexaginta annos semp deo seruisset cū magna abstinētia: dixit ille. Laborauī iuxta fragilitatē mea am in futio dei. sz q: alia sunt iudicia dei q̄z nra: ideo timeo. Aliq̄n puta⁹ deo placere vbi demeremur ꝓpt aliquē defectū nob ignotū. Uñ z Job. ix. Uerebar oīa opa mea: sciens q̄ nō parceres delinq̄nti. ¶ Et ad hoc etiā facit q̄ dñs vince dixit. Uoca oparios z redde illi mercedē. Matth. xx. Ubi tria notantur: primo.

¶ Nostra migratio: ibi. voca.

¶ Uaria hic exercitatio. ibi. oparios.

¶ Operis retributio. ibi. redde illis mercedem.

Quantū ad primū .§. VI.

dicit Job. xvij. vocabis me. i. p mortē: z ego rūdebo tibi binc migrādo. Et vt dic Cyprian⁹. Qualem te inuenit dñs cū vocat: talē te iudicat. Uocat aūt ipse de⁹ primus nos in vita pñti ad laborandū in vinea ecclie et varie. Nostra migratio.

Nam aliqs vocat ad necessariaz obseruationē aliqs ad pfectoz ꝓuersationē. aliquos ad primoz gubernationē.

¶ Et de primo pōt illud intelligi. Deus de celo dñs locutus est. et vocauit terrā. i. hoīem. Et b: a solis ortu vsq; ad occasum. i. a principio q̄ sol intelligēre oriē. vsq; ad occasum senectutis. Uocat aūt ad tria obseruanda oīb⁹ necessaria. s. ad fidem credendoz. spem eternoz. z dilectionē dei z primoz. Et de his in figurā dixit moyses Exo. iij. Dñs de⁹ hebreoz vocat nos. viaz trium dierz ibimus in solitudine. s. vite pñtis. via triū dierz ē opa illaz triū virtutū. z sic imolam⁹ deo nro sacrificiū sibi gtū spūal'r. Nam de fide dic b⁹ Petr⁹ in cano. sua. De tenebr's. s. infidelitat' nos vocauit in admirabile lumē suū. s. fidei. De spe dic apls. Deus vocauit nos in eternā gl'iam suā. scz ad spandū eā. De caritate. i. Coz. i. vocati estis in societatē filij eius. qō vtiq; ē p caritatē. Facit aūt ista vocationē triplicit. scz p internā inspirationē. p bñficā largitionē. z variā flagellationē. One tria notank Prouer. ibi. Uocaui vos. s. p internā inspirationē. iux illō Apocalip. iij. Ego sto ad ostiū et pulso. scz ad portā intellect⁹ et volūtat' . z pulso p instigationē ad bona opa. sed rēnuistis subdit de⁹. Expādi man⁹ meas. nec fuit q̄ aspiceret q̄ ad scōm. s. largitionē bñficioz. Expādit man⁹ in creando: fm illō. Man⁹ tue dñe fecer't me. Expāditi in cruce redimēdo. Psal. Elevatio manuū meaz sac. Expādit ī gubernādo. sz nō est q̄ aspiciat recoḡscendo. Et inē alia beneficia dat consilia et monita p ꝓdicatiōes. Sed De vocatione q̄ fit p internā ispiratōz. Psal. 140

despexistis inàt sapia q̄ deus est omne ꝓsiliū meū. Vo carp flagella. Greg. in omel. Ecce tot flagellis atterimur tot minarū aspiratib⁹ deterremur. z tñ vocantē. s. p hec flagella sequi ꝓremnia⁹. Et b̄ est qđ subdit sapia. Jn/crepatões meas. s. p flagella neglexistis nõ emẽdãdo vos Et subdit malũ. puenies in nõ audiẽdo: z seq̄ndo tales vocatões. Ago inàt in interitu vr̄o. s. mortis. et nõ aplꝰ hortat dicẽs, Obsecro vos vt digne ãbulet vocatiõe q̄ vocati est. ¶ Quantũ ad scdam vocationẽ

1. thess. 2.

De pgressu scz ad statũ pfectois dic Esa. xli. Vocauit ab oriente iu/su ad sta/tũ vt seq̄ret se. Et loquit de Abraã cui dñs dixit Gen. xij. Ambula cor̃ me z esto pfect⁹. Vocauit aũt eũ ab oriente qñ sibi dixit. Egredere de tra tua z de cognatiõe tua: z de domo p̄ris tui: z veni in trã quã monstraue/ro tibi. Gen. xij. Nec terra figurat statũ religiois et pfectio/nis. ad quã ds vocatus dz tria facẽ in illis ꝑbis nota/ra. ¶ Debet eni ꝓmo egredi de terra. i. ỏ affectu terreno rũ vt nõ solũ nõ bẽat qđ ꝓpriũ: sm illd Aug. Non dica tis aliq̄d ꝓpriũ sed sint vob oĩa cõmunia. xij. q. i. Sz ab/renũciat affectui inordiato oĩm tẽpalium. bonoris. po/tentie. glie z hmõi. ¶ Scõo dz egredi de cognatõe sua de hac cognatiõe dic Job. xvij. Putredini dixi p̄r me⁹ es mr̄ mea z sorori mee vermib⁹. Oportz g̃ etiã disserere patrẽ appetit⁹ sensual⁹ qui nõ q̃rit nisi putrida. i. corru/ptibilia. z matrẽ curiositatẽ sensitiue. z sorores z fratres passionũ impugnatiũ. ac etiã affectũ parentele carnalis Un ambro. Nec est vera seculi fuga. alienatio charissi/mor̃ z abdicatio domesticor̃ vt suis se abneget. xij. q. i. Cui portio ¶ Tertio egredi optz de dono p̄ris sui. Pri/mus pater nr̄ cũ terrã ingredimur est dyabolus. cui⁹ originale peccm̃ dicimur. Dom⁹ eius ꝓpria volũtas z su perbia quã ꝓtinue inhabitat. Et hanc etiã oportet dese rere p bũlitatẽ z verã obedientiã. Et hãc vocationẽ cũ sit ad terrã pmissiois. i. vitã eternã. vt dic Pe. i cano. sua. Satagite p bona opa: certã facere vocationem vestrã.

Tripl⁹ vocat nos deus.

¶ Tripl⁹ aũt vocat de⁹ ad hmõi statũ. Jn cui⁹ figuram samuel diuino cultui mãcipatus ter fuit a dño euocat⁹. vt hr̄. i. Reg. iij. Alicꝰ eni vocat ad hmõi statũ ob alic⁹ miserie euasionẽ. z sic fuit vocatus abbas Moyses. vt br̄ in coll atoib⁹ patz. Nam cũ feciss furtũ z q̃rerẽt ad mortẽ vt euaderet habitũ religiois assumpsit. sz postea timore seruili deposito magnũ apicẽ pfectois apprehen dit Scõm aliꝰ vocat p doctrine eruditionẽ. z sic vo/catus fuit bea. Anthon⁹ cũ audiuit in eccl̃ia legi. Si vis pfect⁹ eẽ zc. Sic z barnabas z pl̃es aliq̄ disciplꝰ pfe cti sunt ad pdicatiõnẽ apl̃oz. Act. xiij. ¶ Tertio vocant aliq̄ p spũalem reuelatõem: vt Paul⁹ q̄ de se dic. Cũ pla cuit ei qui me segregauit ex vtero mr̄is z vocauit p gra tiam suã vt reuelaret in me filium suũ zc. Ad Gala. i. Sic etiã vt br̄ in vitas fratrz de q̄dã studente bononie: q̄ in somno visũ est sibi eẽ supra priatũ latissimũ: et sup uenire maxia tẽpestate huc illucq̄ fugitẽdo discurreret nec recipi potuisset in domo vbi bitabat ꝓtas. nec i do mo iusticie nec etiã misericõie. demũ ad domũ pacis veni ens ꝓsulit sibi ad euadendũ mortẽ q̄ iret ad domũ pdi catoz: ex q̄ visione intellecta. ille fact⁹ ẽ frater. Videre g̃

Aliq̄ vo/cant pro aliorũ gu bernatoe.

vocatiõnẽ vtiq̄ ait apl̃s. i. Loz. i. ¶ Quãtũ ad tertiũ di co q̄ vocant aliq̄ ad alioz gubnationẽ. s. p plationem. Unde ad hebr. v. Nec quisq̄ sibi sumat honorẽ. nisi qui vocat a deo tanq̄ aaron. Nõ dixit q̄ se ingerit sed q̄ vo catus est a dño. Un Greg. Sicut q̄ inuitat⁹ rẽnuit: q̄si rus refugit. sacris altarib⁹ est admonẽd⁹. sic q̄ vltro iam bit vel importune se ingerit: est pculdubio repellẽdus. viij. q. i. In scriptur̃. Et sicut ipi apli q̄ fuerẽt ꝓmi plati ecclie. ter fuerũt a dño euocati. vt ptz Job. i. Matth. 4. Luce. v. sic etiã vocat q̄s a dño in platiõe tripl⁹. vicz vl per canonicã electionẽ. de qua ex de elec. Cũ in cunctis. et. c. quia propk. Vel p suppoz̃ se impositionẽ: vel p di uinã reuelationẽ: vt contigit beato Nicolao z brõ Se/uero et Ambrosio. et in tali vocatiõe debz q̄s assimilari aaron in sua vocatiõe. vt vicz sic virga Aaron frõduit florauit: fructus produxit. ita z platus abũdet in frondib⁹ sanc doctrine. in floribus modestie z bone fame. in fructi/bus opatiois virtuose. Sed beu q̄a pt dici illud salua toris. Multi sunt vocati. in istis variis vocationib⁹. s. necessarie obseruatiois religionis z platõis. pauci ẽo ecti. Matth. xxij. quo scz ad ꝓsecutionẽ premij. Et hoc q̄ impedit⁹ vel p carnalia opa: vel p diuitias nimis ama tas: vel p curiositatẽ z superbiã. figurati p eos q̄ vocati ad cenã nolucrt accedere: vt br̄ gabolice Luc. xvij. de q̄/bus dr̄: Nemo virorũ illorũ q̄ inuitati fuerãt venire vo/luerũt: z io nõ gustabũt cenã meã Ubi notak et bũana iniquitas in nõ viuẽdo. ibi nemo virorũ illorũ. Et diuia benignitas i asserciẽdo: ibi Qui vocati sunt. Et secutu/ra infelicitas: ibi Non gustabũt cenã meã. De q̄ Apoc. xix. Beati qui ad cenã nuptiarũ agni vocati sunt.

Quantũ ad secũdũ. §. VII

Gen.

Ubi scz dicit Operatios. norak hũana exercitatio. Ho/mo eni natscit ad laborẽ: z auis ad volandũ: vt dr̄ Job v. Un z de ꝓmo parente nr̃o Adam dr̄ q̄ de⁹ posuit eũ in paradiso voluptatz vt operet. Vinea aũt in qua operank boies significat ecclesiam sm Bre. z alios doct. ecclie. Et hec vinea plãtata fuit in lege nature. Jn cui⁹ figurã legit q̄ Noe cepit exercere terrã z plãtauit vineã Gen. ix. Potest etiã significare aiam. Vinea dñi sabba oth dom⁹ isrl̃ est. Esa. v. Dom⁹ isrl̃ ad lr̃am erat pl̃s iu daicus q̄ descendit ab isrl̃ qui alio noie vocatus ẽ iacob Et in illa familia Jacob remãserat ver⁹ cultus dei: z cõ sequẽter eccl̃ia aliis declinãtib⁹ ad idolatriã nationib⁹. Spũaliter aũt dom⁹ isrl̃ est ꝓgregatio fideliũ bonoz q̄ deũ vident viua fide. Isrl̃ eni interꝑtat videns deum. et Jacob supplãtatoz. s. vitioz: z vtrũq̄ fit viua fide. Hec aũt vinea bũit initiũ sm Greg. ab abel iusto: q̃uis eni primi gentes vt credit egerint pniam de pcõ sobo/dierie sue. vt dr̄ de pe. di. i. Sic primi. Et sic ptinuerint ad vineã istã. nõ tñ dr̄ inchoasse in eis. q: ꝓmi fuerunt ad destruendũ ne videak initiũ habuisse a peccatorib⁹ et habebit finẽ in vltimo iusto. Et sciendũ q̄ ipsi boni fideles cuiuscũq̄ natõis z tpis z vinea dicũtur z cultu/res vince diuerso respectu. Vinea sunt inq̄ntũ colũtur et exercenk a deo: a seipsis p libez arbitriũ z a supioribꝰ suis. Cultores ipsius vinee dicunk inq̄ntũ exercent po/tentias aĩe sue z ꝓmos suos monitis z exẽplis. Sic etiaz dr̄ dom⁹ dei fideles boni z habitatores ipsi⁹ dom⁹ vt dicit Piero. transplantata autẽ est sub lege scripture seu mosaica. et de hac ps. lxxix. Vineã de egypto trãstuli/sti. eiecisti gentes z plantasti eã. Un vicz dñs plm iu deoz q̄ erat in egypto sub pharaõis eductũ sub egyptia ca seruitute data ei lege in deserto cõduxit in terrã pro missionis: pstratis z deuictis nationib⁹ chananeoz q̄ ibi bitabant. Fuit aũt multiplicata z mirabiliter dilatata p orbẽ ista vinea tpe gr̃e p apl̃os dei frute. Un ps. Dux ps. fuisti ei: in ꝓspectu ei⁹: plantasti radices ei⁹ z impleuit terrã. Dicit ãt vinea q̄dãmodo trãsserare: dũ paulatim crescit z extendit. Sic eccl̃ia ex vberrate palmitũ pcedẽ tium a xpo z apl̃is mũdi iam cinxit ambitus. Radices aũt plãtauit qñ apl̃os in diuersis locis posuit ad pdicã/dũ z fructificandũ: z sic iplenit terrã z appellata ẽ vinea ista eccl̃ia. Plantauit aũt vineã istã dñs de⁹ sicut ipse ait Piere. ij. Ego te plãtaui vinea electam omẽ semẽ ve rum scz virtutũ te ponẽdo. ¶ Prouidit aũt ei de tribus ad valitatẽ ipsi⁹ vt br̄ parabolice Matth. xxi. vicz de custodia angeloz q̄ figurank p sepe qđ circũdedit ipsi

vinee vt ibi dicit. Quātus enī singulis boīb fidelib et infidelib sint ad custodiā singulares angeli deputati. vtra b trā specialiori mō et diligētiori eccle assistunt ad custodiam et defendendum a ꝑuersis. vt patet in veteri et nouo testamēto p multa exēpla. vt de angelo q̄ precedebat pplm hebreoꝝ in suis itineribus. Exo. xxiij. Et de angelo q̄ eripuit petrū ō carcere et de manu herodis. Act. xij.

¶ Secūdo quidit de regimine spūali sacerdotū. qō figurat in illa parabola p turrim in medio vince edificatam. ad intuēdū et ostēdendū insidias inimicoꝝ. qō tāto melius agūt quāto meliores sūt scītate et peritia. Et i lege nature pmogenit⁹ erāt sacerdotes. vt dicit mg̃r in hist⁹ria scol. et de melchisedech q̄ erat rex salē. et obtulit abrae panē et vinū in figurā excellētissimi sacramēti ecclie. dicit q̄ erat sacerdos ōi sūmi. Gen. xiiij. quē hebrei dicūt esse pmogenitū noe. s. sem. In lege mosaica prim⁹ sacerdos et pontifex fuit aaron offerens panes cū aliis sacerdotib deo suo et sacrificia i signū veri sacrificij iesu xpi. In lege gre prim⁹ sacerdos et pōtifex summ⁹ post xpm fuit petrus apls. Et si multi sacerdotes et prelati fuerit et sint mali. de quib Hiere. xij. Pastores demoliti sunt vineā meā. s. malis exēplis. cū monitis et sacramētis custodiūt vineā ecclie. ¶ Tertio quidit declaratiōe agēdorum. et b p leges designatas p torcular. Nā sicut torcular pmit. et pmendo sepat vinū a superfluitate corticis vue ita lex pmit ꝑscientiā et remordēdo sepat ꝑtes a vitijs virtutes ꝑseruādo. vitia abiciēdo. Agebat b primus lex naturalis ex instinctu rōnis. Sed quasi deleta esset talis lex scripta in cordib ꝓpter abundātiā iniq̄tat̄ vt legere nesciret in ea. addidit plātatoꝝ bui⁹ vinee ecclie dñs deus legem mosaicam. scribēdo in tabulis lapideis legē decē ꝑceptoꝝ. q̄ dicitur rō naturalis. Et q. in ꝓcessu temporis scribe et pharisei guerrārt verū intellectū ipsi⁹ legis cū suis falsis expositōib. vt patet Matb. v. vj. et vij. caplis. Tō xps supaddit legē euangelicā. legē amor̄ auferēdo falsas expositiones diuine legis. et euacuādo cerimonialia per adimplerionē in se et populo suo ac etiaz addendo consilia.

Operij aūt ibac .§. VIII.

vinea sūt nō solū plati. sed et quicūq; alij. Sed triplicit operant bones erga vineā istam.

¶ Aliqui nequiter ad deuastandū.

¶ Aliqui excellenter ad fructificandum.

¶ Aliqui segniter ad degenerandū.

Primi operij sūt mali. de quib. Ps. Vindemiāt eā. scz vineā oēs qui pretergrediunt viam. Exterminauit eam aper de silua. Singlaris fer⁹ depastus est eā. Ubi notentur tria genera deuastantiū vineā ecclesie. et his omnib redditur merces eterne damnatiōis. sicut iudas recepit mercedem iniquitatis.

¶ Et primi sunt hypocrite et simulatores. ibi. vindemiāt eam.

¶ Secundi sunt tyranni persecutores. ibi. exterminauit eam aper de silua.

¶ Tertij heretici et peruersores. ibi. singularis ferus depastus est eam.

¶ Primi sunt oēs q̄ hñt fidē sine opib q̄ mortua est. et sic cū nomē habeāt q̄ viuāt rōne xpianissimi. tm̄ mortui sūt ex defectu operū. Ubi dicit Apocal. ij. Pi pretergredi unt vīā mādatoꝝ dei et vineā vindemiāt. q̄reres fructū sibi nō deo. sibi. s. sue sensualitati. et qui sūt hi hypocrite facientes ꝑ iustitiā qua colit vineā ecclie. Et q̄ sunt tales insinuat cyprian⁹ in libro de duodecim abusiōib. dicēs. Sapiēs sine opib. Senex sine religiōe. adolescens sine obediētia. diues sine elmosyna. femīa sine pudicicia. dom⁹ sine ꝓtute. xpian⁹ ꝓtēptiosus. pauꝑ superbus. rex iniquus. epūs negligēs. plebs sine disciplina. ppl⁹ sine lege per hec iniq̄ suffocat iusticia q̄ est ois virtus. ¶ Sapiens b ōz peritꝰ in aliq̄ scia ꝑtipue morali et theologica. Et cū finis talis scīe sit opus bonū. ꝓpter qō dicit xpus. Joh. xiij. Si hec scitis bti eritis si feceritis ea. Peritꝰ igit nō habēs opa virtuosa abutit scīa et destruit opib suis malis. seu furat fructū vinee dño plusq̄ alij imperiti. qz ad hoz exēpla multū attēdit. ¶ Eras senectus vita immaculata. vt ōz Sap. iiij. s. esse debet. cū qz naturaliꝑ passiones in ea mortificant. tū qz exēplū ceteroꝝ vt iuuenum esse debet senex. cū qz pedē habet in fouea. et iō sollicitissimus in opib religiōis xpiane. s. orare. visitare ecclesias. frequnter ꝓficeri et cōicare. pdicatōes frequntare et bmōi. Qō si nō fecerit iz insistit lucris. lasciuijs. tabernis et buiusmodi. vnde se et alios suo exēplo destruit vineā. Et si bi pōr illō iuebi. Inuecerate diez maloz nūc venerunt pcā tua. Dan. xiij. id est nunc puniēt. ¶ Tertia abusio est adolescēs sine obediētia. Nil ita necessarium et vtile adolescēti sicut subijci suis maioribus et obedire. Propter qō dicit Tren. iij. Bonū est viro si portauerit iugū ab adolescētia sua. s. subiectōis et obediētie. Sic enī virgula viridis flecti pōt ad oēm ꝑtem facili. et sic cera mollis oīne signū sigilli apta est recipe ita et mēs adolescētis faciliter flectit ad bonū vel malū. et recipit dispositionem virtutū vel vitioꝝ fm ei⁹ ꝓuersationē. Uñ si egredit terminos obediētie et subiectiōis. seqns ꝓpriū iudiciū et libertatē. abutit sua adolescētia. et disponit ad pditionem iuxta illō Prouerb. xxij. Adolescēs iuxta viā suā ambulans cū senuerit nō recedit ab ea. i. si sequit. ꝓpriā voluntatem et in ꝑseuerat. postea ita obdurescat q̄ nesciat ab ea recedere. nisi in ipa adolescētia ad penitētiā reuertat et obediētiā. sicut egit ab adolescētia pdig⁹ post ꝓsumptionem substātie reūsus ad domū p̄ris. vt habet Luc. xv.

¶ Quarta abusio est diues sine elemosina. cū dñs decedat abundātiā bonoꝝ t palū aliq̄b vt dent pauperib elemosynas. vt sic faciētes sibi amicos de māmona iniq̄tatis. recipiant in eterna tabernacula. Si pauperib nō subuenit⁹. abutunt substātia sua vindemiātes vineam ecclie inq̄tū reputant indigētib illa bona auferre que elemosinaliꝑ ipis potuissent et debuissent ꝓcedere. vt notat Amb. xlvij. di. sic hi. Uñ apls scribit Thimotheo dicēs. Diuitib huius secli ꝑcipe bñ agere. diuites fieri in opib bonis. facile tribuere. cōicare. thesaurizare sibi fundamētū bonū in futuz. vt appbendāt verā vitam. j. ad Thimo. vj. ¶ Quīta abusio est femina sine pudicicia. Imponat aūt pudicicia honestatē in actib et gestis exterioribus. quā maxīe decet mulieres habere. iuxta illud j. ad Thimo. iij. Mulieres silr oportet esse pudicas nō detrahētes sobrias. dicit aūt pudicicia a pudore. id est verecūdia. Et hāc. s. verecūdiā pmaxīe natura ꝓcessit mulieribus tanq̄ optimū frenū. ad repumēdum lasciuias et vanitates ei⁹. Uñ Eccl. xxvj. Gra sup gratz mulier verā et pudoratā. Si g̃ mulier pudicitiā dimittit abutit ꝓditōe sua et suis leuitatib. tripudijs. cantilenis. fuc. ornatib et alijs modis vindemiat vineā ecclie. a multis auferens fructū salutis. ¶ Sexta abusio est dñs sine ꝓtute. q̄ alij quos regit ꝑaliꝑ siue suos. siue familiā siue cōitatē dominos dici pōt. Sz vt dicit salustius Job. viij. Qui facit petrā fu⁹ est peti. Uñ aūt q̄libet ꝓtus patiat detrimētū ab vno virio fm Aug. de pe. dis. vj. c. vno. Quinimo et expellat a virio directe sibi oppositoꝝ ꝓtio. sicut sanitas repellit ꝑ infirmitatē. et lux ꝑ tenebras. Nō si dñs. id est quicūq; rector alter⁹ sit sine ꝓtute. fu⁹ erit nō dñs. tabutrēs suo dñio. et vindemiabit ecclīaz suo malo exēplo sibi subditos ad praua inducēs. Qualis enī dūs tales et mīstri et. ¶ Septīa abusio est xpian⁹ ꝓtēptiosus. Nomē xpiani derīuatū est a xpo q̄ō est nomē mitigat̄ et pac.

qui.s.xp̃s nō ꝓtēdit neq; litiganit cū quoq;. Et ad ꝓtē/
tionē viranda runicā auferēti nō solū nō repetere mā da
uit.sed t polluū dimittere. Matb.v. Dinc t apl'us ait.
Si q̃s videt inter vos ꝓtentiosus esse nos talē ꝓfectu/
dinē nō habem⁹.sed neq; ecclia dei. Et Greg. in omel.
Mel⁹ puto fore salus fide alioꝝ intellecrui credere q̃
ꝓtērionib⁹ deseruire. Qui g̃ ꝓtentoib⁹ vacat xp̃ianitate
abutēs. vineam ecclie fructu speciali spoliat. ¶ Octaua
abusio est paup supbe. Paupras siue i rpalib⁹ siue i spi/
ritualib⁹ est ꝓdicio detectiois t vilificatois. Uñ dat ho
mini occasio quasi vrges ad se humiliādū.t p ipam hu/
miliationē sibi pcurāt t acquirūt vitā eternā. Hm illud
Matb.v. Bti paupes spū.id est humiles.q̃m ipsoꝝ est
regnū celoꝝ. Sz si paup se exalter.t destituat bonis spi/
ritualib⁹ se alijs p̃ferat t velit ab hoib⁹ honorari. aburi
tur ꝓditione sua.t sibi ac pluribus nocet. ¶ Nona abusio
est rex iniquus. vt dicit Aug. in lib. de ciui. dei. Remota
iusticia regna nō sūt aliud nisi mag̃ latrocinia Spectat
igit ad dignitatē regiā iusticiā seruare.t idē suis mistris
imponē. Uñ Sap.vj.ōr. Audite reges t intelligite q̃m
data est prās a dño vob.q̃ interrogabit opa vra t cogi/
tatōes scrutabit.q̃m cū esset⁹ mistri regni illi⁹ nō recte
iudicastis.neq; custodistis legē iusticie. Et subdit.horrēde
et acto apparebit vob. Iniusticia ꝓo est q̃dam inequalis
tas. Dicit aūt rex iniqus. id est non equ⁹. Est aūt eqtas
iusticia vulcore miscōie tpata. Quia g̃ i regēdo nō fuat
iusticiā.terribiliter vindemiat vineā destruēs dei ecclīam.
¶ Decia abusio est eps negligēs. Hm Aug. Eps nomen
est grecū. deriuatū ab epi qđ est supra.t scop⁹ qđ est in/
tentio videlz qm mltū vigiliter debet intēdere gregi suo
viij.q.j.q̃ eparū. Uñ dns ad ezechielē ait in psona cu/
iuslibet plati ecclie. Fili hois speculatorē dedi te domui
isrl. Si dicēte me ad impiū morte morieris nō annūcia
ueris neq; locut⁹ fuer⁹ vt aūtat a via sua impia viuat
ipe impius in ipietate sua morietur. sanguinē vo eius de ma/
nu tua requirā. Hā vt dicit p leonē papam.dis.lxxxvj.
Inferioꝝ ordinū cul'pe.ad nllos magis reuerēde sūt q̃s
ad delides negligēteq; platos qm mltā sepe nutrūt pe/
stilētiā. dū austeriorē dissimilāt adhibē medicinā. Eps
ergo si est negligēs abutēs officio suo. vineā ecclie vinde
miat fructū eqlē inde sibi vēdicās.t de salute aiaꝝ ni
hil curans. ¶ Undecia abusio est plebs sine disciplina.
Disciplina aliq̃ sumit p doctrina. aliq̃ p correctiōe vl
moꝝ cōpositiōe.t bis oib⁹ plebs indiget. Uñ salomon
ꝓuerb. Fili audi disciplinā p̃ris cui.id est doctrinam
p̃ris. videlz nō solū carnalis sz mgri t plati t seniores de
bono te instruētis. Cū enī aia nra nascat vt tabula rasa
nisi doctrinā susciat ignoranter t bestialiter oportet vt
viuat. De disciplina autem correctiōis siue flagelli dic
apl's ad Heb.xij. Si ex disciplinā estis.adulteri nō filij
estis. Si enī hoīes t pcipue plebes q̃ modicā hāt pru/
dentiā.t maturitatē.pserant.t sine flagellis se reperiūt
aburunt.pseritate t īmica mala incidūt. ¶ Duodeci/
ma abusio est pl's sine lege qđ intelligendū videt quo
ad ei⁹ obfuationē. Hā pauci pli sunt pcipue inter fide
les q̃ leges aliq̃s nō habeāt.sed paucissimi obseruāt. Et
similes esse vident telis araneaꝝ quibꝰ capiūt muscę. Sz
a maioribꝰ aialibꝰ lacerant.cū rñ Augu. dicat. Quicū/
q; legib⁹ imparoꝝ q̃ p dei volūtate⁹ ferunt obtēperare
nō vult.acrit sibi magnū supplicū. Hi g̃ oēs mali chri
stiani. vñ t hypocrite neqter opant in vinea ecclie. Sed
demū dicet eis a xp̃o. Nō noui vos discedite a me ope/
rarij iniqtatis. Matbei.vij. Et loqt ibi de falsis ꝓphis
qui hm origenē significāt hypocritas. ¶ Scbi neqter
opantes in vinea ecclie sūt psecutores. de quib⁹ pōt in/
telligi illō Job.xv. Ledet quasi vinea sz ecclia in pmo
rioꝝ b est in pmitiuo suo statu. Que lesio papue facta
fuit a tyrānis infidelib⁹. Uñ p̃s. in ꝑ dicta aūte subdit
Extermiauit eā aper de silua. Aper q̃ est aial ferox t sil/
uestre. dilacerās t cōminuēs q̃ sibi occurrit. significat
romanū imperiū.qđ alia dña t lacerans sibi subiuga/
uit.t b vert de silua.id est de gētilitate infructuosa. Hoc
aūt imperiū extermiauit q̃tū in se fuit vineā ecclie q̃rē/
do ipam destruere.t ponēdo ex termios mūdi p plures
tyrannos imparores. Uñ t Aug⁹. x viij. de ciui. dei re/
fert ecclīam dei decē magnas psecutōes fuisse passam
ab imparoribꝰ romanis figuratas p decem plagas egy
pti.t ei vnā trīm restare.s.eā q̃ erit tpe antixpi postq̃ libe/
rabit ecclia plene. de seruitute mūdi.t dyaboli. Sicꝫper
undecimā plagā videlz submersiōis pharaōis cū exer/
citu suo in mari rubro plene liberat⁹ est pp̃l's dei ō egy
ptiaca futrute. Prima igit cōputat sub nerone impera
tore sub q̃ pncipes ap̃l'oꝝ per⁹ t paul⁹ coronati sunt cū
alijs mltis. Secūa sub domiciano. in qua Johā. euage.
post martyriū q̃ missus fuit in dolū olei feruētis. sed il/
lesus exiuit in insula patbmos relegat⁹ fuit. Tertia sub
traiano in qua clemēs in mari submersus est. Quarta
ab antbonio. Quinto sub seuero. Sexta sub maximia/
no. Septima sub decio. Octaua sub valeriano. Nona
sub aurelliano. Decima sub dyocleciano t maxiano. Nō
aūt negat ipe Aug⁹. seu reprobat q̃ istas decē psecutio/
nes passa fuit ecclia. sed b reprobat q̃ solū istas decē tm
fuerit passa cū sustinuerit multas alias diuis tpib⁹. Et
precipue narrat ipe Aug⁹. ibidē t de alijs duab⁹ factis
ab imparoribꝰ romanis.s.a iuliano apostata. t valente
arriano fratre valētiniani. Sub his aūt duodecim psc
cutoniby ex termīata est vinea ecclie quātū ad aliq̃s in
parte.qz videlz timore tormētoꝝ a ifde receserūt. Exter
miata est corpal'r seu q̃ ad vitā p̃sentem. q̃tū ad inume/
ros fideles q̃ p fide martyrio coronati sūt. Sed plātatis
radicib⁹.id est mortuis.t sub terra positis ipis martyri
bus q̃ erant pcipui in ecclia impleta est terra fide xp̃i.
qz mirabil'r dilatata est ecclia p orbē. Uñ p̃s. Loquens
in psona ecclie de hmōi psecutōib⁹ suis ait. Sepe expu
gnauer⁹ me a iuuētute mea.i.in statu p̃mitiuo meo.dol
cat nūcisrl.id est pp̃l's dei. Interp̃tat enī isrl videns deū.
qđ ecclie ꝓfuit p fidē. Ireni nō potuerūt mihi.s.auser
re fidē t charitatē. Sz supra dorsum meū.id est fideles
quos sustineo.fabricauerūt.s.coronas ppetuas. pussio/
nes supplicioꝝ petoꝝ.s.ipi infideles psequentes et impu/
gnātes plōgauerūt iniqtatē suā.s.augēdo petā sua. Sz
demū de⁹ ꝓcidet ceruices petoꝝ ipoꝝ psequentiū sup/
biam illoꝝ annihilādo.t de mūdo sublatos deputādo
dānatiōi. Uñ t ipi fideles ꝓstates in fide figurati sunt
per naboth naburthēū.q̃ cū noluisset vineā suā tradere
achab regi idolatre perēt demū falso accusatus iniuste
occisus est. Sz ipe achab cū oī domo sua ad nihilū rda
ctus est.iij. Reg.xxj. Sic t plati ecclie t aliq̃ veri fideles.
nec p̃cib⁹ nec minis aut terroribꝰ tyrānis acq̃euerūt vt
vineā ecclie traderēt in manib⁹ eoꝝ.acq̃escendo.s.p̃fidie
eoꝝ vsq; ad acerbissimā morte resistēdo. Et licz aliq̃i vi
derent ecclīam.id est fideles ad placitū possidere.demū
ipis regib⁹ t tyrānis misabil'r de medio sublat⁹. vinea
ecclia in sua libertate pmānsit. Et vt ōr.). Nachabe.iij.
Cōturbati sūt oēs operatores iniqtatis. s. illi psecutores
tyranni. ¶ Tertiū oparij mali sūt hereticī puersores. de
quib⁹ figuratiue ō Judicū.ix. Habitatores sichē egres/
si sūt in agros vastātes vineas. Sichen interp̃tat labo/
rās.t signat hereticos q̃ laborāt ad puertendū alios. Hi
egressi sūt de domo vl ciuitate vnitat⁹ ecclīastice.s. agros
latos vitioꝝ ad deuastādū vineas. id est plebes ecclie.
Ecclia enī figurata p vineam t vna est vt multe. Una
vnitate finis t fidei. multa rone pluralitatis locoꝝ t ri/
tuū. in quib⁹ dispersa est. Quos vt destructores cauere

admonet apls ad ꝓbiłł.iij. dicēs. Videte malos operarios. Et ij. ad Cor. xj. Hmōi pseudo apli operarij sūt volosi. trāsfigurātes se in aplos xpi. Vox aūt noxiū op⁹ in vinea eccłie notat ps. in dicta aucte quā inducit. Singularis ferus depastus est eā. Ferus dicit cet⁹ hereticorū. qz intellectū fez z bestialē hūt in suis doctrinis. z ferituatē crudelitatis cū pñt adūsus fideles exercent. Singularis ō. b ferus. qz singlares sūt in opinōe. nolentes assentire cōi snie sapientū. Vel etiā singlares ex sugbia qua cupiūt ceteris anteferri in vita vłciēcia. faciētes se capita aliox. Et b ferus depast⁹ est vineā eccłie cētū ad oēs qui errores eox secuti sūt. qui incorporati cum eis a deo z eccłia dānati sūt. Oēs aūt hereticī in doctrinis suis duodecī articłos fidei ꝛ iuenunt. id est ꝛiū sensit se z dixisse aliqui ex duodecī articłis directe vł indirecte principaliꝛ vel reductiue. Equidē primꝰ singularis ferus qui depast⁹ est z młtas vites destruxit de vinea eccłie. docēs ꝛ primū articłū fidei. fuit Arrius asserens tres psonas diuias cētialiꝛ differentes q̄q̄ fateat tres deos z tres essentias diuias. maiorēq̄ vnū altero. Contra illō deuf. vj. Hñs de⁹ vnus est. Ad eccłia fatet in simbolo dicēs. Credo in vnū deū. Scōs ferus singularis fuit sebellius hereticꝰ. ꝛ scōm articłū dogmatizās z asserēs patrē z filiū z spiritū sctm vnā esse eandēq̄ psonā. q̄ aliq̄n vocat pater. aliq̄n filꝰ. aliq̄n spūsanctus. Cuius fallacia destruit Johānes dicēs. tres sūt qui testimoniū dāt in celo. pater. verbū. z spūsctūs. j. Jo. v. Tres. s. psone. qđ fatet eccłia nō solū in simbolo aplorū. sed etiā in simbolo athanasij vbi dr. Alia est psona pris alia filij. alia spūsancti. Contra tertiū articłū. s. creationis rez. locutꝰ est ferus ille q̄ dictꝰ est manichēꝰ. fingens dyabolo instigāte. z ponēs duo ꝓma ꝓncipia rez. Unū videlicet ꝓncipiū inuisibiłū. z b esse deū dicit. Aliū ꝓncipiū. s. visibiłū. b asserit esse dyabolū. Cuius ꝛiū asserit sapiēs salomō dicēs. Qui viuit in eternū creauit oīa sił. qđ fatet eccłia dicēs. Creatorē celi z terre visibiłū oīm z inuisibiłū. Contra quartū articłū. s. sctām eccłiam catholicā scrōr. cōionē ꝛc. Que sanctificat vnctq̄ p gratz sacramētalē dixit alꝰ ferus pelagi⁹ dictꝰ asserēs principaliter p arbitriū posse saluari. Sed ꝛ eū dicit apls ad Ro. Gra dei salui facti estis p fidē z b nō est vobis. Et illud ad Thitū. iij. Nō ex opibus iusticie q̄ fecim⁹ nos. sed sm suā miseriam saluos nos fecit. p lauacrū regenerationis ꝛc. Quintū articłū. s. carnis resurrectionē ferus quidā vt ponit Grego. in moral. hereticꝰ impugnauit dicēs. In futura resurrectiōe recepturos nos esse carnē nō verā. sed aeri z vēto sił. em. Quē elidit Job dicens In carne mea videbo deū quē visurus sum ego ipe z nō alius. id est nō mutatꝰ alia carne. Certo q̄ est de vita eterna. ꝛdixit quidā hereticꝰ cū sequacibus suis. querēs depascere vineā eccłie dicēs deū nō videri p essentiā suam a scīs. in qua visiōe essentiali ꝓsistit vita eterna. sm illud Joh. xvj. Hec est vita eterna. vt cognoscāt te solum deū ꝛc. Sed dicebat solū p quandā speciē vel siłitudinem videri. Cui Jobā. in cano. id est imponit silentium dicēs. videbimꝰ eū sicuti est. Contra septimū. s. q⁹ dei filius est ꝓceptus de spūsctō natus ex ꝟgine. ferus ille dictus hebion locutꝰ est dicēs xpm non de spūsctō nec de virgine ꝓceptū. sed ex cōmixtiōe viri cū młiere. Quem euāgelista iugulat dicēs Matb. j. Ad in ea natū est. ō spiritusctō est. Octauū respuēs. s. xpm filium dei passum z mortuū. Mahumetꝰ pessimꝰ ferus cū suis saracenis dicūt xpm nō fuisse passum z mortuū cū dei filius esset z impassibiłis. Sed daniel obstruxit os eorum dicēs. Occidet xps ꝛc. Dañ. ix. Et petrus. Xps passus est pro nob ꝛc. Passus est aūt sm humanitatē assumptā. non sm deitatē. Nonū videt destruē fer⁹ ille q̄ dixit xpm aiam nō habuisse. sed loco aie fuisse deitatē. Et est nonꝰ de descēsu ad inferos. qđ fuit sm aiam non sm carnē q̄ sepulta fuit. nec sm deitatē q̄ vbiq̄ est. Uñ ps. In ps⁹ ·ps.15 na xpi ꝛ illos air. Nō derelinq̄s aiam meā i inferno ꝛc.

Decimū qđ est de resurrectiōe xpi tertia die. Judeus ferus malignꝰ audire nō potuit. dicēs nō resurrexisse. sz corpus eius a discipłis furatū fuisse. Sed aplus ad Thimoth. testat hāc resurrectionē dicēs. Memor esto dñm Jesum resurrexisse a mortuis sm euangelium meū. Et ps. Ego dormiui z soporatꝰ sum z exurrexi. Undecimū de ascēsiōe negat eutices hereticꝰ. dicēs carnē ꝙuersam in deitatē. Qđ si esset. nō ascēdisset. qz deitas in celi et vbiq̄ est. Contra b micheas ꝓpha air. Ascēdēs pādet iter añ eos. Et ps. Ascēdit deus in iubilatiōe. Duodecimꝰ articłs est. q⁹ xps vēturꝰ est iudicare viuos z mortuos. ad retribuendū ꝓmiū bonis z penā eternā reprobis. Contra būc latratꝰ est Origenes. dicēs xpm debere i fine oēs saluare z p eis pati. Sed ꝛ eū ē qđ ait xps. Matb xxvj. Jbūt hi in supplicium eternū. Justi aūt in vitā eternam. Et Dañ. xij. De puluere terre euigilabūt. głi in vitam eternā. alij in obprobriū vt videāt semp. Quāuis ꝛ articłos fidei duodecim sint nō solū duodecī feri singlares z hereti arche nequiter operati. vineam eccłie depascētes. z młtos inficiētes. qm̄ multi alij sunt exłsti et extincti. vt ptz. xxiij. q. iij. c. penul. Et ex ō sū. tri. z fi. ca. c. damnam⁹. Et in opusculo. b. Tho. de articulis fidei z sacramentis. Sed nunq̄ potuerūt ꝓualere nec poterunt xps enī orauit p ea vt nō deficiat fides eius. Pro Petro dedinauit dicēs. Ego p te orauī vt nō deficiat fides tua Lu. xxij. Matb. xvj. dixit. Sup hāc petrā. s. se xpm edificabo eccłiam meā. z portę inferi. id est errores z hereses. nō ꝓualebunt adūsus eā. Quinto sublatis heresibus suborīs paulatī eccłia remānsit gliosior z clarior in doctrina p expositiōes z disputationes doctoꝝ hereticos ꝙfutantiū dño eā custodiēte. Uñ Esa. xxvij. ipe dicē. In die illa vinea meri cātabit ei. Ego dñs q̄ fuo eā. repente ꝓinabo ei ne forte visitet ꝛ eā. nocte z die fuo eas.

Scōi operij ī vinea. §. IX.

eccłie sunt qui opank excellenter ad faciendū ipam fructificare. Et ad b exhortat apls dicēs. ij. Thimo. ij. Solicite cura te ipm. pbabilē exhibere operariū deo incōfusibilē. Et ad freqntandū z ꝓtinuandū op⁹ exhortat Salomon Eccs. ix. dicēs. Quēcūq̄ pōt manꝰ tua instanter opare. qz nec opꝰ nec rō nec scīa valēr apud inferos. quo tu ꝓperas. Et admittendū hmōi excellētes operios ī vinea eccłie. orabat ps. dicēs. Dñe deꝰ virtutū visita vineam istam. s. p efficaces operios. z pfice eā. id est dispone vt pfectū fructū. pducāt. Apte aūt eccłia figurat per vineā młtiplici de causa sm Hugonē cardinalē sup ps Et prima est. ꝓter ligni abscisi inutilitatē. Non enī vtile est lignū vitis abscisum nisi ad cōbustionē. Sic hō ab eccłia sepatꝰ nūero vel merito. Unde dns Ezech. xv. Fili hoīs quid fiet de ligno vitis ex oīb lignis nemoꝝ. que sūt inter ligna siluaꝝ. Numqd tollet de ea lignū vt fiat opus. aut fabricabit de ea paxillus. vt dependeat in ea qōcūq̄ vas. Ecce igni datū est in escā. Sic etiam dixit xps. Joh. xv. Ego sum vitis si qs in me nō mānerit. sz vnitꝰ p charitatē. p quā quis merito est in vinea eccłie mittet foras sicut palmes z arescet. z in ignē mittet z ardet. Scōa rō est ꝓter fructꝰ suauitatē. Sola enim vinea vinū habet qđ letificat cor hoīs z ꝓfortat. Sic sola eccłie habet vinū doctrine salutaris. aiam letificantis z ꝓfortātis. Uñ Cant. viij. dr. Dabo tibi potū ex vino cōdito. Uinū cōditū est dulce z medicinale. Et Matb. vij dicit. Nūquid colligūt de spinis vuas. q. d. Nō habetur salutaris doctrina a iudeis aut gētilib⁹ aut hereticis

Sed ꝛ de illis dicit. vua coꝝ vua fellis ꝛ botrus amaritudinis. Fel draconū vinū coꝝ ꝛc. ¶ Terria rō est. qꝛ sic pinguedine debilitat vinū ꝛ luxuriat vinea. id est superfluos ꝓducit palmites. Sic in ecclia ex abundātia temporaliū. nascit luxuria in palmitibꝫ. id est clericis ꝛ laicis. et ex hīs insipidat ꝛ insipidū fit vinū. id est doctrina ecclesie. vt de eo dici valeat illō Isa. j. Vinū tuū mixtū est aq. id est carnali voluptate insipidū factū. Et ꝓpt hoc dns visitat ipam vineā sepe abscindēdo palmites. id est superfluitates ꝛ alia. q. varias afflictiones. vt magis fructificet. Vñ ꝓquerēs dns de vinea ecclie dic. Isa. xxvij. In plio gradiar sup eā succendā. eā pariter. q. d. paꝝ fructificat ecclia pſperitate. sed factā eā fructificare p aduersitatē. Et loquit ſm ꝓsuetudinē quarundā regionū. In aluernia enī in aliquibꝫ locis ita qñqꝫ multiplicant vinee q̄ quasi in siluas vinee degenerāt. ꝛ tūc boues cōburunt eas ꝛ postea optime fructificāt. Vinea etiā radicata inter prata ꝛ in eminēti loco in radio solis melꝰ vinū facit. ¶ Sic illi de ecclia. qui sunt fundati ꝛ radicati in duricia penitētie. in eminētia vite cōtemplatiue. in seruore dilectōis ꝛ beniuolētie. melꝰ docēt ꝛ operant. Dicit. xxxvj. Adhuc plātabis vineā in montibꝫ samarie. Samaria interꝓtat nō solū custodia dñi. sed etiā ꝓiunctio dñi. ꝛ p penitentiā ꝛ ꝓemptationē ꝓiungit hō deo. et dñm in se custodit. Ipa aūt vinea ecclie pficit p excellentes operarios. q̄s ipe deus ꝓducit ad operandū vineam mane. hora tertia. sexta. nona. ꝛ undecima. vt habet parabolice Matth. xx. de patrefamil. q̄ exijt ꝓducere operarios in vineā suā. qꝛ videlicet in diuersis etatibꝫ mūdi a primo abel iusto. vsqꝫ ad vltimū nascituꝝ posuit multos sctōs in ipa ecclia. ad exercendū se ꝛ alios in pfectiōe virtutū. Vel diuerse hore significāt ſm Greg. in omel. diuisas etates hoīm. s. puerilie. adolescētie. iuuētutis. senectutis. ac decrepite etatis. In quibꝫ boues vocant a deo ad penitentiā ꝛ virtuosam ꝓuersationē. ¶ Ad hoc aūt q̄ vinea fructificet triplici ope indiget. videlz ligonisatōe. putatiōe ꝛ ligatiōe. ¶ Ligonisatōe quidē indiget ad hoc vt spine ꝛ herbe inutiles eradicent. in quo ope terra ferro scindit. ꝛ abscisis radicibꝫ herbaꝝ soli ostēdunt. Sic in vinea eccl'e seu aīe. ad hoc vt fructificet deo oportet q̄ terra cordis ferro ꝛritiōis frangat vt abscindant petā etiaꝫ vsqꝫ ad radices cogitationū. ꝛ manifestent p confessionē ne occlūsa reuiuiscāt. Vñ in septuagesima q̄ in officio repſentat lapsus primoꝝ parentū ꝛ punitio. s. introductio generis humani in exiliū hui⁹ mūdi ad agendā penitentiā. ꝓpter q̄d dns induit eos habitu pelliū aīalium. vt cognoscerēt seipos ꝛ penitentiā agerēt. ecclia dimittit cātica letitie. vt glia in excelsis. nisi in magnis solēnitatibꝫ. ꝛ alleluya. ꝛ sumit tractus loco alla. qui tractꝰ habet cantū aspeꝝ ꝛ lacrimosū. ad inducendū boues ad penitentiā. ꝛ p nouē hebdomadas facit. vsqꝫ. s. ad pascha. q. s. amittit societatē angeloꝝ. qui sūt distincti in nouem ordines. Alia rō habes de ꝓse. dis. j. Duo. Naz q̄a ipsi noluerūt in paradiso penitere. ꝛ ꝓfiteri pcm̄ suum se excusantes. ideo expulsi sūt. vt vel saltē ex afflictiōe hui⁹ exilij peniterēt q̄d ꝛ fecerūt. ¶ Scdo oportet q̄ vinea puteat. Vñ dicit Cant. j. Ips putatiōis aduenit. Per putationē aūt abscinduntur palmites superflui ne fructū impediāt. Ita ꝛ in culcu spūali aīe oportet superflua resecare. Parcis enī minimisqꝫ natura ꝓcēta est. dicit Boetius. Sed sensualitas insatiabilis est querēs multa superflua. Propter q̄d dicebat apls. Habētes victū ꝛ quibꝫ tegamur his ꝓtenti simꝰ. Ips aūt ꝓgruū huic putatiōi est xps adolescētie q̄ indiget maiori freno ꝓpter maiorē inclinationē ad superfluitates ꝛ vanitates q̄ signatur p tēpus veris. in cui⁹ ꝓncipio vel circa fit purgatio materialiū vineaꝝ. ¶ Tertio oportet q̄ liget. Debēt aūt ligari vites. id est potētie aīe firmo palo. s. xpo. vt dicere possit cū apl'o. Cruci affixꝰ. s. p affectū ꝛ imitationē. Prodent insup multū ad fructificandū. imo necessariū videt vt vinculo obedientie alicui patri spūali alligef. cui⁹ cōsilio dirigat. Sed hī videat ne sit aīa dō vacua. id est hypocrita. sed ꝓstās ꝛ solid⁹ in obsequio diuino. Perunle etiā erit aīalia q̄ destruūt vineā capere ꝛ occidere. Vñ dicitur Cant. ij. Capite nob vulpes puulas q̄ demoliunt vineas. Vulpes puuli ſm bern. sup Cant. signāt cogitationes q̄ occurrūt sub specie boni. Est enī vulpis aīal callidissimū. Sicut cū alicui suggerit affect⁹ platōis sub specie fructificatiōis. ꝛ indiscretio vite sub specie tēperantie et hmōi. iste destruūt vineā nisi puule. id est i initio mortificent. ¶ Vñ aūt sic hī exercef ꝛ colit vinea. optime fructificat. ꝛ deo affert fructꝰ ipi grat⁹. Vñ in figurā legit Gen. xl. Q̄ pincerna regis pharaonis in carcere positꝰ vidit in somnis vitē. tresq̄ ex eis ꝓpagines. pcedēres que gēmas florescq̄ ꝛ vuas paulati pducebāt. ipisq̄ maturatis ille pincerna ex eis ꝓmebat vinū in calicē pharaonis offerēs ad bibendū. Pincerna in carcere est quilibꝫ nr̄m positus in carcere huius mūdi. ꝓpter defectū saltē cōtracti originalis. Hoc est aūt signū vt q̄s ad curiā reuertat regis eterni. vt ei gratꝰ ꝛ quiꝫ sit factꝰ. cū. s. videt q̄si per somniū. q. hic no habet certitudo salutionis future. nisi p signa. cū. s. q̄s videt vineā aīe cū tribꝫ porentibꝫ suis. memoria. intellectu ꝛ volūtate. gēmas bonoꝝ ꝓpositoꝝ. flores bonoꝝ exēploꝝ. fructus rectoꝝ opm. pducere erūn eis pficere. ita q̄ exēplis vinatis. id est defectibꝫ et imperfectionibꝫ. vinū spūalis feruoris ꝛ leticie in calice cordis offerat deo. ꝓpter eū boia faciēdo. Propter hoc sperare pōt p interꝓtationē sanctoꝝ q̄ eductus de carcere mundi ad curiā pharaonis regis eterni reuocabit cū honore. Vel sic exponi pōt. Vitis est xps sicut ipe dixit Joh. xv. Vera vitis dicit ad differentiā vmbratice q̄ quercus est in amaritudinē. Tres ꝓpagines sūt tres ordines fidelium in ecclia. qui enī p gram adherēt. s. plati actiui ꝛ ꝓplatiui. figurati p Noe Job ꝛ Danid de quibꝫ habet Ezech. xiiij. Et p Petrū Jacobū ꝛ Johannē. qui se iuenerūt in trāsfiguratiōe. Matth. xvij. Et p Lazaꝝ Mariā ꝛ marthā. quos diligebat Jesus Joh. xj. Prelati enī regūt ecclesiā figuratā p arcā rectā a Noe. Pascere debēt xpo et exēplo. sicut dictū fuit petro. Jobā. vlti. Viriliter se debent habere in militia dei. mortui mūdo vt lazarus. Cōtēplatiui vacare debēt orationi ꝛ meditatiōi. castitati et abstinētie. vt dauid fecit. ꝛ puritati ꝛ sapie. vt iohānes euāgelista. Auditui diuinoꝝ quieti ꝛ sollicitudini. vt maria magdalena. Actiui ꝯo opibꝫ miscōie vt Job. ꝛ gubernatōi familie. ꝛ lucrari cū vitis ita vt supplātaret Jacob enī interꝓtat supplātator. Et insistere solliciti ne cessarijs dom⁹ vt martha. Vel tres ꝓpagines. tres status virginū. viduaꝝ. ꝛ ꝓiugatoꝝ. Vel tres ꝓpagines tres gradus in ecclia. s. incipiētiū. pficientiū ꝛ pfectoꝝ. Et hi omnes pducūt gēmas cogitationū bonaꝝ flores fidei affectionū ꝛ exēploꝝ. ꝛ vuas rectoꝝ opeꝝ. Ex quibꝫ xps eliciens vinū mentoꝝ. ipe xps porrigit ꝛ pōrat in curia supna. corā rege vniuersoꝝ. ꝛ hoc in calice principalis sue passiōis terna die. s. spe gre. Et de his tribꝫ ordinibꝫ statibꝫ vel gradibꝫ exponit. b. Tho. sup Cant. illud. Sexaginta sūt regine. octoginta ꝓcubine. ꝛ adolescētularū non est numer⁹. Cant. vj. Regine enī signāt ꝓgines. q̄ ipe se optīe regūt q̄ad domādas ꝓcupiscētias carnis ꝛ magis dicunt spōse xpi q̄s alie. De sūt sexaginta in nūero quo sed excellēti. Quāuis enī in se sit puus nūerus sexaginta respectu supioꝝ tñ superabūdans. Dicit aut nūer⁹ superabundans ille cui⁹ ꝓtes singule q̄ in se multiplicate ꝓstituunt ipm totū sil. post adunate ꝛ collecte excedunt ipm totū. Sicut ꝓtes aliq̄te. ix. sunt vnum ꝛ duo tria ꝛ

Ut vinea fructificet tria requiruntur.

De septuagesima

j. Thes.

Bal. 2

quatuor & quinq; & sex & decem & quindecim & viginti. et triginta. Et hec oia sil' excedũt nõ solũ sexaginta sed et octoginta. Signãt etiã regine sexaginta alias pfectas ex dignitat; & nũeri significatõe. Tales enĩ admittunt frequenter vtvere spõse ad amplex' regis salomonis. id est xpi. p ꝓfectionẽ & intimã vnionẽ. & generãt stirpẽ reg; id est pfecta opa facũt. & cũ magna fiducia in domo superna' habitant. Cõponit aũt nũer' sexagenar' ex sex et decẽ. q; denar' sexies multiplicat' ꝓstituit. lx. Et denarius q; est prim' limes nũeror signat pfectionẽ. Denar' qui est nũerus quadrat' in figuris. Nã figura quadrata habet sex facies. vt ptz in taxillo. & signat firmitatẽ. q; res quadrata ex oĩ facie firma manet. ¶ Cõcubine id est vidue q̃ dicunt ꝓcubine. q; habuerũt aliq̃n aliũ virũ cũ xpm. Et be dicunt octoginta. q; in maiori nũero sunt cũ virgines. Dicunt etiã alie pficientes & si nõdũ pfecte. que et si aliq̃n admittũt ad amplexũ diuinũ p ꝓtemplatõez et gustũ spũaliũ. nõ tñ ita frequẽter vt pfecte alie. nec per fecta sũt opa eaz. Laborãt tñ ad obseruantiã decẽ precepto'. & exercitiũ octo beatitudinũ ꝺ quib' habek Matthei. v. & ideo dicunt octoginta. q̃ nũerus cõponit ex denario octies multiplicato. ¶ Adolescẽtule sũt alie in statu ꝓiugij. vel etiã impfecti seu incipiẽte in via dei. Et hi sũt in maiori nũero cũ virgines & vidue. vel pfecti & pficientes. licet in minori merito Vñ adolescẽtule dicunt. quia adhuc tenere ad sufferendos labores. nõdum sensu perfecti ac mutabiles.

Quant aliqui alij .ℌ.x.

segniter in vinea eccl'ie. Vñ vinea paulati degenerat et destruit. Et de hac Prouerb. xxiij. dicit salomõ. Trãsiui. s. per ꝓsideratiõnẽ p agrũ hois pigri & p vineã stulti. id est mentẽ & quersationẽ. & totũ repleuerãt vrtice. id est passiões ꝓcupiscibiles vrentes & vrtica. & operuerãt superficiez eius spine. id est passiões irascibiles q̃ pungũt alios. Et de hmõi vinea seu alia dns ꝓphẽs dicit. Quid est q̃ vltra debui facere vinee mee & nõ feci. An expectaui q̃ faceret vuas & fecit labruscas. Esa. v. id est expectaui vt faceret fructũ bonor opez & fecit fructũ inutilẽ. Vñ infra dicit. Expectaui vt faceret iudicũ & ecce iniq̃tas. vt faceret iustitiã. & ecce clamor. Sed timẽdũ est q̃ subdit. Et nũc ostendã vob ꝺd faciã vinee mee. id est aie repide et pingue si se nõ emẽder. Auferã sepẽ eius. id est remorsus ꝓscientie pungẽtis auferri pmittã seu timorẽ. & erit in dispositionẽ a demonijs p reprarionẽ. Diruã macerã eius. id est pmittã remoueri ꝓsiderationẽ vite sctor. qui lapides dicunt. & erit in oculcationẽ vitior. Et ponã eaz deserã bonis. s. spũalib'. Nõ putabit. id est nõ remouebit talis piger. & repidus superfluitates & occasiões vitiorum. Nec fodiet ferro. s. cõpunctiõis & confessiõis. Et ascendent vepres & spine. id est male cogitatões & affectões. Et nubib' mãdabo ne pluãt sup eã imbrẽ. id est nõ patiẽt doctrinã fructificantẽ & vtilẽ eis. Vnde cuilibet tali dicitur. Apoc. iij. Nõ cognosco opa tua plena. In mente q̃ habes ꝺd accepis & audieris & tene. & penitentiã age. Nã demũ vt dicit Apoc. xiij. misit angel'. id est xps faciẽ suã. s. mortis. et vindemiauit vineam terre ecclesiam scilicet militantẽ. Et oẽm palmitẽ qui nõ fert fructũ tollet eũ a se. et qui fert fructũ purgabit. Joh. xv.

Quantũ ad tertiũ .ℌ. xi.

principale diuisiõis. s. circa. vi. ℌ. de faciẽda retributõne dicit. Da illis mercedẽ. ¶ Nota ꝓmo q̃ nõ dicit vt veniãt cras. sed imediate post op'. Da illis mercedẽ. Unde Thob. iij. dicit. Quicũq; tibi aliq̃d opat' fuerit. statim ei mercedẽ restitue. & merces mercenarij tui oĩno apud te nõ maneat. Da q̃ & nõ differas. ¶ Nota scõo q̃ dicit illi sez operãs in vinea. Sz dicit apls. j. ad Cor. iij. q̃ vnusquisq; ꝺm suũ laborẽ mercedẽ ꝓpriam accipiet ꝺm laborem. quo ad qualitatẽ. q̃ ad quãtitatẽ. q̃ ad diuturnitatẽ. Quo ad qlitatẽ boni laboris vel mali. q̃ ad qntitatẽ magni laboris vel pui. q̃ ad diuturnitatẽ m'ti xpi vel modici. Nã q̃ laborauit i vinea ad destruẽdũ vt ꝺmi. cũ ꝺgrua merces seu retributio pcĩ sit pena. Jõ vt ꝺr Eccli. xxx. Effugak a dño poznãs mercedes iniq̃taz. et ad Ro. j. de reprob ꝺr. Mercedẽ quã oppuit in semetipis recipientes. ad Heb. xj. Dis ꝑuaricatio & inobedientia accipit iustã mercedis retributionẽ. Qui laborauit negligẽter tandẽ in gra morik mercedẽ accipit. sz nõ de opaz i mortali. Vñ Aggei j. dicit. Qui ꝺgregauit mercedes misit eas in saculũ pertusũ. id est qui fecit opa de genere bonor extra charitatẽ. nõ inde recipit ꝺmiũ in gl'ia sicut qũ ponik in saccũ pertusum. nõ remanet ibi sed ex mittit. Qui aũt laborat excellẽter mercedẽ gl'ie accipit. Vñ Gap. x. Reddet de' mercedẽ labor' suor. Et q̃ sit ista merces. oñdit ps. dices. Ecce hereditas dñi filij merces fructus ventris. Merces id est ꝺmiũ filij. s. dei p adoptionẽ et hui' merces est hereditas dñi. id est bonũ gl'ie. q̃ tanq̃ herediby filijs tribuit. q̃ hereditas seu felicitas gl'ie est fruct' ventris. s. btissime marie. ¶ Scõo dak merces ꝺm quantitatẽ laboris. Quãto enĩ ꝺs laborauerit & bene in vinea dñi. tãto maiorẽ mercedẽ accipiet. Ita tñ q̃ nõ intelligak equalitas laboris ad mercedẽ in qntitate. Nam vt dicit idem apls. ij. ad Cor. iiij. Nõ in pñti est momentaneũ & breue tribulatiõis nre. supra modũ in sublimitate eternũ gl'ie pond' operak in nob. Et ad Ro. viij. Nõ sũt ꝺdigne passiões hui' tpis ad futurã gl'iam. Sed intelligik equalitas in ꝓportiõe. s. vt vbi est maior labor ibi sit maior merces. Sed labor põt intelligi maior vel potior tripliciter ꝺm. bea. Tho. sup' ep'lam. ij. ad Cor. sup dicta auctẽ. Primo mõ ꝺm formã charitat;. Et huic labori respõdet merces essentialis q̃ ꝺsistit i visiõe dei & fruitiõe. Juxta illd Job. xxiij. Qui diligit me diligek a pre meo. et manifestabo ei meipm. Qui q̃ ex maiori charitate laborat & si minorẽ laborẽ patiak q̃ alius plus recipiet de mercede pmiũ essentialis. q; limpidi' deũ videbit & ꝺ tali visiõe magis gaudebit. Scõo põt attẽdi magnitudo laboris ex specie opis. Sicut enim in rebus humanis ille plus ꝺmiak qui dignioꝛi ope laborat. Sicut architector plus q̃z artifex manualis mercedis accipit licet minus laboret corpal'r. ita in rebus diuinis qui nobilioꝛi ope occupak maius ꝺmiũ accipiet. q̃z tũ ad aliquã pregatiuã premiũ accidẽtalis. licet forte min' corpaliter laboret. Vñ aureola dak virginibus. doctoribus. & martyribus. nõ alijs. Et ꝺsistit ꝺmiũ accidẽtale in quodã gaudio qõ habek de ope priuilegiato. vel etiam de alijs bonis operibus ratione laboris. Tertio attenditur magnitudo laboris ex quantitate ipsius laboris. Et si maior sit labor in opere quod sit ex natura opis. vt ieiunare magis q̃z abstinere ab esu carniũ. aut etiã ex ꝺditiõe cõplexionis. vt colerico cõtingit difficil' est ieiuniũ q̃z flegmatico. Sic maior labor meretur maiorẽ mercedẽ. & quo ad remissionẽ pene tpalis. et quo ad gaudiũ accidẽtale qõ recipiet de maiori labore. Vñ Gap. x. dicit. Reddet de' mercedẽ labor' suo. s. iustz Sed si maior labor in ope ꝓueniat ex defectu volũtatis puta ex tepiditate vel negligẽtia. facta enĩ hmõi & si sint leuia. aliq̃n videnk & sũt alicui multũ laboriosa. Sz hoc ꝓter defectũ mẽtis indispositi. Et talis magnitudo nõ auget sed minuit mercedẽ. Esa. xl. Deficient pueri. & elabentur pueri. id est ꝺficient. hec. b. Tho. ¶ Tertio dan tur merces ꝺm diuturnitatẽ. q; qui tpe longiori laborauit. ceteris paribus plus recipiet. q; plura merita acquirit. Signãter dicit ceteris paribus. q; qui minori tpe vixit. si in illo tpe suo plus laborauit. vel cũ maiori charitate

te q̄ alius qui diu vixit. maiorē mercedē recipiet. ¶ Nec
Mat. 20 est contra quod dicit in parabola euāgelica. s. q̄ acceperūt
singuli vnū denariū. z sic nō plus qui diu laborauit. vt
ab hora prima q̄ qui vndecima. Ad q̄ rñdet q̄ mer-
ces q̄ reddit est ipse deus. Juxta illud Gen. xv. Ego pro
tector tuus z merces tua magnanimis. Et p hac mercede
laborātibus mercennarij laudant. Jux illud. Quāti mer
cennarij in domo patris mei abundāt panibus. id est re-
fectionibus spūalibus. Lu. xv. Secus si intenderēt aliā mer
cedē in alia vita. Et hec merces cōis est oībus. z ppria sin-
gulos. Cōmunis quidē oībus. q̄ oēs scīi videt deū z fru
unt eo qui est merces eoz. Propria aūt erit singulos. q̄
vnus alio clarius videbit z plenius fruet fm determina
tam sibi mensurā a deo. Et h̄ ondit Job. xiij. vbi dicit.
In domo patris mei mansiones multe sunt. id est varie-
tates pmioz mō pdicto. Et hec merces dicit denarius z
pter eternitatē quā pnotat. quā signat forma denarij cir
cularis. z pter deitatē quā habet q̄ signat in imagine
sculpta regis in denario. Et pter recipientiū qualitatē.
bi sunt angelici boies qui sūt decē. q̄ nouē sunt ordines
angelorū. z quasi decimus natura humana z eis dat pro-
pter habitā pfectionē. signatā etiā p denariū numer.
q̄ primus limes est numero. Et pter obseruantiā decē
preceptoz. boies illuc pducunt. Oēs aūt sancti etiā mi
nimi ita sūt quieti z pleni dono glorie diuine visiōis. q̄
nil plus appetūt. nec minimus motus mēti insurgit appe-
ti mai⁹ pmiū alioz. ira enī plenos se esse cognoscunt q̄
Mat. 20 plus nō cupiunt. ¶ Q, aūt dicit in euangelio aliquos
murmurasse intelligit dictū p yposcesim. id est p presup
positionē. nō fm realitatē q̄ ibi sit aliqua querela. Sed
si pſupponat h̄ q̄ tamē est impossibile. ostēdit p ratio-
nem. q̄ nulli fit iniuria. Nā de⁹ gliosus patron⁹ vince.
nulli debet aliq̄d ex necessitate. sed grā dei vita eterna.
Ro. vj. De suo in quo nulli tenet̄ potest facere q̄ vult.
dare. nō dare sine aliqua injusticia. Nec etiā ex pdigni
tate aliquis quantūcunq̄ laboret meret illud premium.
si p̄sideremus ipsa opera boīm in se. Sz ex cōgruitate tri-
buit denariū hūc. inq̄tum videlz sua liberalitate pmi-
sit dare talē mercedē laborantibus in vinea. mediāte gra-
tia sua. z sic seruat. Sed z nouissimi prius recipiunt z ef-
ficiunt primi in recapitēdo mercedē. inquantū videlz san
cti noui testamēti. si purgati migrāt. subito euolāt z de-
nariū mercedē recipiūt. dei. s. visionē. Sed sancti veteris
testamēti post mortē quantūcūq̄ pfecti z purgati nō re
cipiebāt mercedē. sed descendebāt ad limbū. ibi. expectā
tes p aduentū xp̄i denariū suū. Nec etiā possent cōque
ri de ista retardatiōe. q̄ ipsa liberatio eoz sine meritis suf
ficientibus eoz fuit. z pmiario. Vocat q̄ operarios dicit pro
curatoꝝ paterfamilias. id est xp̄o qui procurauit nobis p
miū z mercedē mediāte passione z hoc sero. id est in fine
vite nostre z ipse soluit. virtute tñ z voluntate p̄ris eter
ni. q̄ fm deitatē est virtutis z voluntatis. ¶ Post vo
Snīa da catiōnē igit. s. p mortē operatioz in vinea p̄sentationē. et
tur vnicui eoz discussionē. demū reddit merces p sententiā vnicui
q̄. q̄ fm opa sua. Unū z Apoc. j dicit. q̄ ex ore sedentis in
throno exibat gladius ex vtraq̄ parte acutus. Gladius iste
sententia est ex ore iudicis supni plata. separans reprobos
a bonis. Et pter reprobos quidē p̄ferens sentētiā. aspe-
ctus ei⁹ apparebit eis vt fulgur. terribilibus verbis eos
increpās. z dicēs cuilibet reprobo scōm Ant. sup matth.
Ego pter te homo fact⁹ sum. deiusus cesus. z crucifixus
vbi est grantaz iuriaz meaz fruct⁹. Ubi est seruit⁹ quā
mihi p̄cio sanguis mei debuisti. Ego sup gloriā meā te
habui cū essem de⁹ apparēs homo. z tu omnē rē vilissi-
mā terre dilexisti amplius q̄ iusticiā meā z fidē. Mit-
tit ergo astantibus z ministris dicet. ligatis manibus eius
et pedibus in tenebras exteriores. Et quis stabit ad vidē-
dum eum inquit Malach. iij. c. q. d. Intolerabile erit illi-
lud. Ipse enī quasi ignis. Ue aūt homini illi pter quez
proferet talis sententia. Melius enī ei fuisset si natus nō
fuisset homo ille. Neq̄ enī ab illa sententia appellari po-
terit q̄ summa potestate p̄cedet q̄ non habet superiorē. Ap
pellatio aūt fit ab inferiori ad superiorem. vt habet. ij. q.
vj. p totū. Neq̄ p errorē intolerabilē euacuabit. vt in iu
dicio humano aliqn̄ pringit. Juxta illud q̄ habet. xj.
q. iij. Cui est illata sententia. quia iustissima erit. Justus
enim dñs z iusticias dilexit &c. Neq̄ pecunia. amicitia
vel p̄cib⁹ reuocari potest. sicut fit in plenti. xj. q. iij. §. ad
hoc respondendū. Unū z Piero. Cū ante tribunal christi
venerimus. nec Job nec Daniel. nec Noe rogare possūt
p q̄q̄. Sz vnusquisq̄ on⁹ suum portare. s. oportet. xiij. q. ij.
in presenti. Et ad idem facit quod aut Pā. Frater nō re- Pā. 4
demit. s. christus qui est frater noster in illo iudicio. Re-
dimet homo. q. d. Non aliquis q̄rumcūq̄ sanctus ex q̄
christus ipse non liberat reprobū non dabit deo placa-
tionem suam. s. ipse reprobus in nullo placare potest. Et
precium redemptionis anime sue. s. soluere non potest
pro sui liberatione. sed laborabit in eternum. Nec autem
sententia pulcre et plene fuit designata. Daniel. v. In sen-
tentia data contra regem Balthasar. Ubi dicit q̄ Bal
thasar cum fecisset grande conuiuiū o primatibus vro-
rum et concubinis suis. z biberent in vasis aureis z ar
genteis que asportata erant de templo hierosolymorum
laudarentq̄ deos suos. aureos z argenteos. ferreos ereos
ligneosq̄ et lapideos. apparuerunt digiti quasi homi-
nis scribentis contra candelabrum in superficie pieta-
tis aule regie. Et rex aspiciebat articulos manus scribē-
tis et tunc facies eius commutata est. et perturbabant
eum cogitationes eius. Et compages renum eius solue
bantur. Et genua eius ad inuicem collidebantur. Et
cum nullus sapientum curie legere potuisset scripturaz
demum a Daniele lecta est. Mane thetel. phares. Ea-
demq̄ die ipse Balthasar regnum amisit et vitam. in-
terfectus a persis z medis. ¶ Moraliter exponēdo fm
Nicola. de lyra. Balthasar qui interpretatur capillus
capitis. significat superfluitatem. quia capillus nasci-
tur ex superfluitate. Nec superfluitas reperitur in pecca
toribus et in luxuria manifesta. quod signatur per con-
cubinas eius. z in gula quod designatur ex conuiuio.
Et in ineptra letitia per vinum figurata. Et adulatoꝝ
applaudentia in optimatibus insinuata. Et in super-
bia in vasis aureis ōmonstrata. Et in auaricia que fm Coll.
apostolum est idolorum seruitus. Et in dijs quos lau-
dabat pesignata. Que quidem auaricia vel est cū vio-
lentia. Et hi sunt dij ferrei. quia sicut ferrum domat om
nia. sic isti sine misericordia cūcta auferūt. In ereis dijs
signatur auaricia que est cum fraudulentia. quia videt
esse verum et non est. quod fraude fit. In dijs argenteis
apparentia signatur auaricia que queritur ex doctrina
quia argentum sonorum est. In dijs aureis innuit ava
ricia presidentium. propter claritatem et nobilitatē ipsi-
us auri. In dijs lapideis auaricia vsurariorū. qui vt la
pides insensibiles et inconuertibiles fiunt. In dijs ligne
is auaricia aliorum illicite lucrantium. Contra huius-
modi igitur diuino iudicio comparēs videt scripturam
sententie contra se dari per manum scribentē. Ubi scie-
dum q̄ scribens est pater. manus est filius. digitus est
spiritus sanctus. Sicut enim digitus est a manu z bra-
chio. et manus tantū o brachio procedit. ita spiritus san
ctus a patre z filio. z filius tñ a patre deriuatur. In pa
riete notatur plenitudo assumpti hois a dei filio. Aula
est vterus virginalis. Candelabrum contra quod scri-
pſit est certitudo naturalis diuinitatis. quia deficit na-
turalis cognitio in omnibus his perscrutandis myste-

rijs. z ideo dicitur aspiciebat articulos manus scribentis. Scriptura aũt est articulo seu sentẽtia extremi examinis. Scriptura igit hec. i. snia auctoritatiue pcedit a patre z filio z spũsco. ¶Manifestatiue ꝙ a Jesu xpo de virgine nato. Quia vt dr Job. v. Pater omne iudicũ dedit filio. Scriptura q̃ ꝓtinet. ¶Mane. terbel. phares. significat: qr in isto iudicio de⁹ notabit omis actões hois ¶Mane enĩ interpratr numeratio. Ponderabãt oẽs circũstantias. Terbel enĩ dr ponderatio. Segabit oẽs occasiones. Phares enĩ dicit diuisio. et tũc sequit in talĩ sententiato terror affectõis. qd notatr in facie mutatõe. Error cognitõis qd signatr in cogitationũ perturbatione. ¶Meror afflictõis: quod innuitr in renũ dissolutione. Terror desperatõis: qd ostenditur in genuũ collisione. Cum igit tam subtile sit illd examẽ. taz terribil' illa sẽtẽcia. Si iust⁹ vix saluabitr vr ait Pe. in canõica sua: impius z pctor vbi apparebũt. Ad qd etiã facit notabile exemplũ. vñ sumpsit originẽ ordo carthusiensiũ. Cuz enĩ circa annũ dñi millesimũ. parisi⁹ qdã doctor solennis esset defunct⁹. scia z honestate vite famosus. declarũ est corp⁹ eius ad ecclias magno comitatu vniũsitatis z populi. Et dũ feretro vbi iacebat in medio chori posito celebrarent exequie cũct⁹ videntibus surrexit cadauer z dixit Ante tribunal xpi rapt⁹ sum. Quo dicto se deposuit vt prius. Et ꝙ cũct⁹ stupẽtibus decretũ est die seqnti itez psequt officiũ inchoarũ. quo facto: cũ cantaret lectio illa. Rnde mihi zc. surrexit secũdo cadauer z dixit. accusat⁹ sum. et subito iacuit vt prius. Crescente aũt ãmiratõe in cũctis. placuit in seqntẽ diem tertiũ sepulturã differri. Et cũ iam exisset fama hec in vniuersam terrã illam factus est concursus nimi⁹ hoim. et clericis officiũ funeris celebrantibus. surrexit tertio corp⁹ illũd dicẽs. Justo iudicio dei pdẽnat⁹ sum. sicz puat⁹ ẽ sepultura. exq̃ diuisa fuit erat reprobat⁹. Et ppt̃ aliq̃ ex doctoribus seu securibus psiderãtes picula mũdi z futuz districtũ examẽ relinqntes seculũ ordinẽ carthusiensiũ fundauerunt: et sancte vixerũt. ¶Sed cuilibet electo apparebit aspectus ipsius iudicis sicut nix. suauis vidz z delectabil'. z snias pferens dicet. Euge fue bone z fidel' quia in pauca fuisti fidelis. intra in gaudiũ dñi tui. Matb. xxv. Qd intrat in aliq̃ loco. vndiqz circũdat a loco. Intrãs ꝙ i gaudiũ dñi qd est pfectũ vndiqz ab ipso gaudio circũdabitur. Mã aspicies supra z videbis deitatẽ sume gaudebit Juxt illd esa. lx. Tunc videbis z affluens z mirabit z dilatabit cor tuũ. s. leticia ineffabili. Si ad infra respiciunt id est ad dãnatos. z inde gaudẽt. ppt qd dic ps. Letabit iust⁹ cũ viderit vindictas. i. punitões pctoz. Non q̃ letetur de malo alteri⁹ sz de diuina iustitia. Si conspiciunt ad intra gaudent de pura cõscientia et sua gloria. Juxta illud. Exultabunt sancti in gloria. letabuntur in cubilibus suis. id est in ꝓscientijs suis. Si respiciunt extra summe gaudẽt de societate innumera tam predara. Unde dicũt ad inuicẽ qd dr in Apoca. Gaudeam⁹ et exultem⁹ z dem⁹ gl'iam dei. Et vt dicẽ Bernũ. Illud est verũ gaudiũ qd nõ de creatura: sed de creatore concipit quod cũ acceperis nemo tollet a te. s. gaudiũ eternum. Cuius comparatõe omne pulcz fedum. omne dulce amarũ. omne qd delectare pot molestũ. z nõ solũ anima que in celũ introducitur gaudiũ ineffabile suscipit: sed et tota celestis curia. Unde et de sanctis canit ecclesia: q̃ de eorum transitu gaudent angeli z collaudãt filium dei. In cuius etiam figuram. quãdo archa dei introducta est in hierusalem cum magno tripudio omniũ in loco suo collata est. ij. Regum. vi. Sicz recipit mercedem eternam.

¶ De sententia pene infernalis que datur contra reprobos. et ibi de septem penis inferni. ¶ Cap'lm. iij.

Data sententia a iudice sugno. quilibet vadit ad locũ suũ vl' ad infernum: vel ad paradisum vl' purgatoriũ. Et primus dicere pot. Uadam et non reuertar ad terram tenebrosam z operta mortis caligine: terrã miserie et tenebraz: vbi vmbra mortis z nullus ordo: sed sempit⁹ horor inhabitat. Job. x. Ubi tria notantur.

¶ Primũ est adductiuũ infernalis cruciatõis. Quia vadam.

¶ Secundũ est continuatiuũ perpetualis afflictionis Quia non reuertar.

¶ Tertium est multiplicatiuũ penalitatis variationis Quia ad terram tenebrosam.

Quantũ ad primũ §. I.

quod. s. inducit ad dãnationẽ est sciendũ: q̃ amor terre noz nimi⁹. est pma cã pctoz z dãnatiõis. Et b̃ ẽ ire ad terram. Uadit enĩ anima pede amoꝛ. Uñ aug⁹. Pes meus est amor me⁹. Sic dr. Justus vadit ad celũ q̃ desiderijs. ita pctor ad terrã q̃ inordinatũ affectũ. z cuz intrat septẽ vias difficiles q̃ ducũt ad infernũ. Uñ dicunt ipsi dãnati in inferno. bñ Sap. v. Lassati sumus in via iniqtat⁹. Ambulauim⁹ vias difficiles. Et qr p̃ moralia mel⁹ intelligũt spũalia. Nota q̃ septẽ sunt vie difficiles. Pria est via mõtuosa. via spinosa. via lutosa. via tenebrosa. via tumultuosa. via sũptuosa. via tedi⁹sa. ¶ Dico prio q̃ via montuosa est difficil' ad ãbulãdũ montuosa. i. montiũ. sicut pz ad sensum. Uñ homines cõmuniter fatigant z sudãt in ascensu: et pterea declinant tales vias qñ pñt. Ista moralr est via sugbi. que querit querse dominari alijs: magn⁹ reputari. exaltari. alios deprimere. se extollere. Sed certe laboriosa est via. Multũ enĩ pturbant tales. anxiantur. famulant alijs: vt habeant honorẽ intrẽtum. Unde dic̃ Greg. in moral. q̃ omne qd bic eminet: meroribus plꝰ afficit q̃ honoribus gaudet. Gz sugbus nõ sentit isti laborẽ: qr paucũ habet ad deũ amorẽ z mltũ ad mũdũ. Uñ accidit de eo sicut de leporc: qui facilime ascendit ad montẽ currẽdo cum tñ coiter ascensus sit difficil' z hoc qr hz crura anteriora breuiora posterioribus cruribus Dic̃ q̃dam facilꝰ sit descendere p bũiliationẽ: q̃ ascendere p claritatẽ et ambitionẽ. tñ qr sugbus crura anteriora. i. affectionẽ ad terrã modicã habet. z crura posteriora. i. affectiõem magnã hz ad mũdũ. iõ nõ sentit laborẽ sz facilr currit. Juxt illud Job. xv. Cucurrit adũsus deũ erecto collo. nouissimo aũt hui⁹ vie ꝺducũt ad infernũ. z iõ caue. ¶ Scda via est difficilis qñ est spinosa. i. plena spinis: nã trãsiens p eã in pãnis appẽdit ab his dilacerat. pungit cruentat: z sic hz laborẽ. Ista via spinosa op⁹ auaricie in qua q̃runt diuitie assimilare a xpo spinis. Lu. viij. Quia mentẽ dilacerãt distrahẽdo a dei timore. pũgũt continuis sollicitudinibus. timoribus z angustijs. cruciãt inducendo ad diuersa pcã. vt mẽdacioz. proditionum. fallaciarũ. penuriarũ. vsuraz. fraudulentiarũ et hmõi. Septiam ait dñs auari⁹ Osee. ij. vias tuas spinis. Terminꝰ huius vite est infern⁹. Uñ apls dic̃. ij. ad Thi. vi. q̃ qui volũt diuites fieri: incidũt in desideria mlta: que mergũt hoiem in inferno. ergo caue. ¶ Tertia via ẽ difficilis: qñ est luxuriosa. tum qr hõ lubricat. tũ qr pes infigit in ceno. z cũ difficultate distrahit eũ: tum qr deturpat et talẽ viã. s. mltũ luxuriosaz solẽt facere bestie. Hec aũt ẽ via luxuriosoz sicles bestijs. de q̃b⁹ ait ppha. Cõputruerũt iumenta in stercore suo. Difficulter aũt trahũt pedẽ affectionis a luto voluptatũ quibus infingunt. De q̃bus ait psalt̃. Inq̃nate sunt vie illoꝝ i omi rpe. ¶ Quarta via ẽ difficil' cũ ẽ tenebrosa. Oportz enĩ q̃s vadat palpãdo

ne cadat in aliq̄ precipitiū q̄ non videt. timet etiam bincinde capi a latrōibꝫ: ꝛ sic difficultat. Hec est via in uidoꝝ q̄ tenebrosi sunt. q̄ ptz ī etimologia nois. Inuidus enī dr q̄si nō videns. q̄ bona aliorꝝ videre nō pōt nisi cū magna sui afflictiōe. Tales semp stant inti morte ne alij bēant bona. De q̄b ꝑ intelligi illō ꝓuerb. ij. Ambulāt vias tenebrosas q̄ lerātur cū malefecerint. s. alijs hoibꝫ. ꝛ exultāt ī rebꝫ pessimis. i. casibꝫ adūlteratū aliorꝝ. ¶ Quinta via est difficil': cū est tumultuosa. i. cū mlti ambulāt p eā :ita q̄ se compmūt. In talibꝫ enim vijs homīs impungent aliq̄ ꝓstringūt. Unde ꝛ semel brūs Petr⁹ dixit xp̄o p talem viā ambulāti: Preceptor turbe te cōprimūt ꝛ affligūt. Hec aūt est via iracundoꝝ qui ꝑpt iracundiā suā mlt ꝛ diūsis affligunt ꝛ oculcāt ꝓtumelijs. clamoribꝫ. rixis. minis. odijs ꝛ hmōi. Et de hac dic̄ psal. xiij. Contritio ꝛ infelicitas in vijs eoꝝ. Contriti enī sunt tpaliter ꝛ felicitate puātur q̄ad aiam ꝑpt iracundiā suā. Unde subdit psal. Et viā pacis nō cognouerūt. et p quia. ¶ Sexta via est difficil' cū est sumptuosa. i. cū hospitia illius vie sunt in caro foro. Mali enī homīes libēter vadunt p tales vias vbi sciūt multū expēdi. Et hec ē via gulosoꝝ q̄ vt satisfaciūt gule suc. nō curāt de tali difficultate expēdentes mltā pecuniā in detrimētū aīe ꝛ corporis. Ideo enī ait Seneca. Cito morimur: q̄ de mortibus pascimur. i. ō aialibꝫ mortuis: q̄ maxīe faciūt gulosi. de q̄b psal. Hec via illoꝝ in scādalū ipis. postea in ore suo cōplacebūt. Quātis enī recipiāt scandalū sepe anime ꝛ corpis doloribꝫ. tū postea transacto dolore volunt cōplacere ori suo. ¶ Septima via est difficil' q̄ ē tediosa. et ō est q̄ est multū saxosa: vl' tota plana ꝛ vnt formis ꝛ nesc̄ termin⁹. Hec via est accidie q̄ insurgit ex duricia pnīc. ac etiā q̄ aliq̄s vult sp occupari ī vno aliquo: puta vel sp legendo vl' sp meditādo ꝛ orādo: vl' sp māibꝫ laborādo. Dicit enī cōiter q̄ via q̄ est totalr plana magis fatigat ambulātes q̄s cū est aliq̄ plana aliq̄ aliqualr mōtuosa p colliculos: et rō est: q̄ in via plana et vnformi oēs pres corpis simil' fatigant. Sz ī via aliqualr montuosa in ascēdendo dū fatigant genua et tybie quasi refrigerant crura. In descendendo aūt crura fatigant ꝛ genua ꝛ tybie quasi pausant. Sic in ope humano melⁱ ferē labor q̄ alicui vno tpe legit. altero orat alio in exterioribꝫ vacat q̄s si semp vellet legere. orare vl' operari: q̄ ex tali ꝓtinuatōe vnformi alicui⁹ rei attedia tur cōmuniter homo. Exemplū anthonij: q̄ vidit angelum aliq̄ laborantē. aliq̄ orantes. De via hoc pōt intelligi illud. est via q̄ videt homī recta ꝛ nouissima eius ducunt ad mortē. s. accidie. Videt enī aliq̄ alicui bonū esse semp se occupari exterioribꝫ pro tempali salute vel spūali. primi. Alteri multū legere. ꝛ p ō intrāt freq̄nter in mortē accidie. vicz negligēdo ea q̄ sunt eis magis necessaria. Q̄n etiā nō attēdit q̄s ad p̄mū q̄ est terminus nr̄e vie cito fatigāt bonis opibꝫ. Cū igit quēlibet baruz viaꝝ ducat ad pditionē. Exi de eis si vis mortē cuadere. iuxt illud Esa. lv. Derelinquat impi⁹ viā suam. Dicit enim Aug⁹. q̄ quicunq̄ cū aliquo mortali transit: eterna flamma illum crucidabit infernī: nō purgatorij.

Quantū ad secundū. §. II.

principale dico q̄ pena infernalis dom⁹ est ꝑpetua nō habens finē. Q̄d notat Job in auctoritate p̄fata dicens Non reuertar. In inferno nulla est redēptio. ait idē. Videt forte alicui istō incōueniēs ee ꝛ iniustū. vt cū culpa fuerit tpalis ꝛ ad temp⁹ pena p ea dat eternal'. Sz sex rōnibꝫ demōstrat iustissime aiam in culpa mortali decedentē eternal' cruciari. ¶ Pria est q̄liras offense. Nā ꝛ in būana p̄satiōe q̄nto maior⁹ dignitat⁹ ē offensas. tanto offendēs maiorē penā merebit. Dando enī alapā regi

Meritō pena dānatoꝝ est eterna.

mortē mereb. Dando puero p iniuria nō bt. Cū enim p pctm̄ bō quātū in se est ꝓcusserit ꝛ offenderit deum qui est dignitat⁹ infinite mereb pctōr penā infinitā. Pena aūt infinita nō pōt esse fm intēsionē: q̄ sic cōsumeret naturā. oportet q̄ vt sit infinita fm extēsionē. i. fm durationē et sic pena rūdeat culpe. ¶ Secūda rō est q̄ manēte causa debet remanere effect⁹. cā aūt illi⁹ pene est culpa. Cū aūt culpa mortal' post mortē ab aīa tolli nō ꝓssit. q̄ vt dic̄ Damasc. Q̄d est homī mors est angelo casus. Igit dz semp manere pena. Q̄d aūt dicit aug⁹. xiij. q. ij. q̄ dā ꝓsunt suffragia. s. p defunct⁹ fcā. vel ad b̄ ꝓsunt vt plena remissio fiat. aut vt tolerabilior sit ipsa dānatio. nō vult aug⁹. ꝑter b̄ q̄ pēa dānatoꝝ minuat p suffragia. vt q̄ dā dixerūt: q̄ si sic esset posset aliq̄s p suffragia multiplicata liberari ab inferno. q̄d bereticū est dicē fm tho. in. iij. Sz loquit Aug⁹. de his q̄ sunt in purgatorio q̄bus ꝓsunt suffragia. vel ad liberationē vl' ad penarum alleuiationē ad quā dānati. i. ꝓdēnati sunt. Dicit enim quis dānari cū deputat ad penā. ¶ Tertia rō est. q̄ pcatoꝝ q̄ctū in se fuit. peccauit volūtate ꝑpetua. Nam sp voluisset viuere vt sp potuisset peccare. q̄ aūt peccatoꝝ peccatū dimiserit q̄ctū ad actū: hoc fuit ex parte dei q̄ p mortē subtraxit sibi facultatē. et ideo iustū est vt puniatur pena eterna siue ꝑpetua. Juxta illud. Ite maledicti in ignē eternū. Matth. xxv. Dante rōem assignat Greg. in. iij. dyalo. dicēs. Voluissent intīq̄ sine fine viuere: vt potuissent sine fine peccare. Q̄d oēndunt q̄ dū viuūt peccare nō desinūt. Ad magnā ergo iusticiā primet iudicant⁹ vt nunq̄ careāt supplicio. q̄ dū viuerēt nunq̄ voluerūt carere peccato. ¶ Quarta ratio est q̄ rō ꝓcupiscibil' ꝛ irascibilis errauerūt: ꝑponētes finitū minimū bonū. sūmo bono infinito. Nā diuine bonores. voluptates ꝛ hmōi valde paꝝ sunt bonū ꝛ mixtū cū amaritudie. De⁹ aūt summū bonū est. ex nō bz amaritudinē ꝓuerbio ipsi⁹ Sap. dicat sapiens. Miser aūt peccator vt cōsequat illud fragile bonū tpale ꝓtēnit ꝛ dimittit summū bonū trālgrediendo ei⁹ ꝓcepta. et ō q̄ in infinitū errauit in infinitū debet puniri. Cui dic̄ Crisost. q̄ xp̄s ī fine reprobis dicet odiens q̄s iuste ꝓdemner eos ad penas eternas. Ego ꝑpter vos hō fact⁹ sum. ꝑpt vos delusus. cesus ꝛ crucifixus. Ego sup gliaz meā vos habui: ꝛ vos oēm rem vilissimā terre ap̄li⁹ dilexistis q̄s iusticiā meā ꝛ fidē. ¶ Quinta ratio est. q̄ pcatoꝝ peccauit in eternū suo. ꝛ ō dz puniri in eternō dei. Eternū hoīs est vita ꝑsens. Hic enī est status merendi ꝛ demerēdi. Eternum dei est alia vita que semp durat. Non enī est inconueniēs vt culpa tpalis puniatur pena ꝑpetua. cum videam⁹ istud seruari in humana ꝓuersatōe. vt dicit Aug⁹. in libro de ciui. dei. xxi. Nam adulteriū: homicidiū ꝛ hmōi q̄ cōmittit fm leges humanas punit mortē. ꝛ illud quidē maleficium tempale est ꝛ cito trālit actus eius. pena aūt perpetua quia sc̄z separat a vita ista ꝛ ꝓuersatione hominū moresque ei infert ad quā nunq̄ reuertit. ¶ Sexta rō est q̄ ipse peccatoꝝ dānat⁹ stat in inferno cū volūtate obstinata in malo semp: ꝛ odit deū punitorez eius. Unde ꝛ ꝑter odiū q̄ habent ad ip̄m dicit Job. Apoc. xvi. q̄ dānati cū māducauerint linguas suas pre dolore, blasphemauerūt deum qui habet pōtatem sup has plagas. Ratio aūt dictat ꝛ iusticia exigit. vt etiam dicit Greg. q̄ sicut penitentibꝫ et venīā postulantibꝫ: iudex debz misericordiā facere. ita obstinat⁹ et contumacibꝫ nullā debet veniam prestare. et ideo semp puniūtur iuste: cū semp sint auersi a deo et ei rebelles.

Quantū ad tertium. §. III.

principale dico q̄ notat multiplex et varia pena in inferno: in eo q̄ dicitur. Ad terram tenebrosaz ꝛc. vbi si

septē; ſt gnanter ſeptē pene infernales. Prima eſt locatio vilita; ne iſer; tis: qz ad terra. Scōa puatio deitatſ. qz tenebrosaz. Ter cia cruciatio igneitatſ. qz optā mortis caligine. Quarta ablatio refrigerabilitatſ. qz ad terrā miſeric. Quīta exce catio ꝺitatſ. qz tenebraz. Sexta aſſociatio malignitatſ. qz vmbra mortſ. Septima implicatio inordinabilitatſ. qz nullꝰ ordo. ¶ Quantū ad pmū dico qz aīa cruciatur in iſerno ex vilitate loci vbi ſe reptr. ꝓz enī ad ſenſuz. qz qñ nobilis perſona eſt abiudicata z clauſa ab aliq̄ loco vili. puta ſi rex ponat in carcere. etiā ſi nlla alia pena ſenſibili; cruciaret. ex hac ſolū incarceratōe mltum doleret. Cū igit aīa ſit nobiliſſima regina. z ſciat ſe cē creatā ad habēdū dominū totꝰ mūdi. z ſibi cōperat locꝰ celi empiret. qui eſt ſup oēs celos: z videat ſe detruſam in centrum terre. qui locus eſt infernꝰ infimꝰ oim. vbi etiā fm baſilū in fine mūdi ponet rex oīm elemētoz. Maz vt ipſe dicit: tū ꝓpriet̄ elemētoz leſiue ab eis ſeparabūt virtute diuīa. z in infernū mittet ad cruciatū maloz. Et tali igit carcere bz magnā penā vltra alias etiā z meritо. Quia enī terrā dilexit plus oīb celū. ideo ad terrā cōdēnata eſt. Quantū ad ſcōm: quia tenebrosaz. i. lumīe glie ꝓuatā fm expoſitionē Tho. ſup Job. dico qꝺ ꝓuat anima dānata viſione deitatſ. Jux illō Eſa. vlt. Tollat impiꝰ ne videat gliam dei. Nec aūt maxima pena ſz patū z q̄ſi nihil ꝛ pbēdimꝰ cā. qz neſcimꝰ intelligere q̄ntū bonū deus eſt anime ipm poſſidēdo. Tanto enī q̄s plꝰ doleꝛ de aliquo amiſſo. q̄tū illud reputabat magꝭ vtile et amabile. et qz ī vita pñti intellectꝰ noſter corpe aggravatus: ſe bz ad dcū vt oculꝰ veſpertilionis ſe bz ad lumen ſolis. ō pax diligumꝰ ipm deū: z pax curamꝰ ipz amittere. Sed aīa timēs q̄ aliq̄ntulū guſtauit dulcedinē diuine pſentie ꝑ gratz. ex anxitate z pena quā ſentit q̄ndo ſubtrahēdo ſibi ꝑpſi relinq̄tur pōt aliquātulū licz valde parū: intelligere de tali pena ꝓuatiōis diuiue viſionis. Sed cū aīa ſeparatur a corpe ſibi ſubito infundunt ſpēs oīm rez nāliuz. Uñ maiorē cognitionē bz ō deo z creaturis q̄ nullus pbus mūdi. Et ſic cognoſcēs qꝺ deꝰ eſt ſummū bonū z ſumme vtilis anime. videns ſe eo ꝓuatā ſua miſeria: cū capax fuerit eū acq̄rendi: ſūme doleꝛ. Uñ criſoſt. dicit qꝺ potius vellet mille ignes infernales q̄ ꝓuari dei viſione. Nec enī viſio dei tante pulcritudis eſt tantoq̄ amoꝛe dignissima. dic Augꝰ. de ciuitate dī. vt ſine hac q̄buſlibet z q̄ntuſlibet bonis ꝓditū ꝓtinꝰ exiſtimet infeliciſſimū. Si enī tantꝰ erit ſplendoꝛ glie qui exibit a xp̄i hūanitate ad iudiciū veniēt̄ qꝺ ſol obſcurabit qui tūc erit ſeptics lucidioꝛ q̄ mō ſit. qz ſcz nō appareбit claritas eiꝰ reſpectu claritatſ xp̄i. q̄nta erit claritas glie eiꝰ diuitatis a q excludunt ſp dānati. ¶ Quantum ad tertiū dico qꝺ cruciabūt in igne. z aīe quidē ſole vſq̄ ad diē iudicij. poſtea aīe ſimł z corpa. vt ſicut cū vtroq̄ peccauit: cū vtroq̄ puniat. Uñ dicit eis Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. et Judith. xvi. Dabis ignez in carne ipſorum. Et hic ignis ita acerrime cruciat vt mors dicat. z ita obſcurus eſt vt caligo nūcuperet. Et ideo dicit Iob. Illam terrā infernalē optam eſſe caligine mortſ. i. igne trucidāte. Dic enī mortꝭ pena excedit oēm penā altā q̄ hic ſentit. ſic z ignis inferni. vt dic Augꝰ. excellit oēm penā quā nunq̄ aliqs exptus eſt in vita iſta nunq̄ in carne tāta inuēta eſt pena. licz mirabilia martyres paſſi ſint tormēta. de pe. diſt. vij. §. vlt. Uñ et Eſa. xxx. preparata ē ab heri topheт a rege ꝓparata profunda z dilatata. Ill nutrimētū eius ignis z ligna mlta. Flatus dñi ſic torrēs ſulphuris ſuccēdens eā. Topheт interpretat̄ gehēna ſiue aula plena ſtultoz. Gehēna aūt eſt infernꝰ plenus ſtultis pctoribꝰ. Hec ꝺr ꝓpara ab heri: id eſt ab eterno. a rege. ſ. dño ꝺo. Ligna q̄ nutriūt ignē iferni ſunt peccata reproboz: q̄ ſic ſp ꝓmanēt. ita z ignis ille semꝑ cruciat. Flatus domini ſuccendēs eſt influxus virtutis eius affligens animas. z poſtea corpa ſine eoꝝ conſumptōe. Eſt aūt ignis ille ſerulentꝰ z turbidꝰ ſicut flāma mixta fumo vt nō videāt niſi qꝺ ē ad augmētū pene coꝝ. ¶ Quartū eſt ablatio refrigerabilitatſ. z ideo dicit terra miſeric. Miſeria opponit felicitati. z ſic felicitas ꝓpria patrie ſupne excludit oēz defectū. ita miſeria infernalis excludit oīm refrigeriū z ꝰolamētū. In hac vita ſuſtinemꝰ vtriq̄ mltas miſerias. ꝓpt qꝺ ꝺr Job. xiij. de homīe. Replet multꝭ miſeriꝭ. Sz inf eas plura habet refrigeria. et ſcit ipſas miſerias randē debere deficere. Sz in inferno vbi eſt ſumma miſeria: nullū refrigerium eſt: adeo qꝺ diues epulo rādiu deſideraverat gutta aque vt refrigeraret liguā ſuā: fm qꝺ hr Lu. xvi. adhuc obtinere nō valuit. Pro gra ſingłari dānati recuperēt ꝑ mancre in ill penis: ſaltē tot ānis q̄t ſūt gutte aq̄ marꝭ et gna arene eius vt poſtmodū liberi eſſent: z ex ꝺ refrigeriū aliqꝺ ſuſcipent. Quāuis enī ille īnūerabilia ſint nob. finita tū ſunt: z a deo dinumerata. z ſic aliqñ finez bт. Sz cū ſcīāt nūq̄ finē bт pena coꝝ. ō refrigerio carent. Solet hic ſocietas afflictoꝝ aliquod ꝑstare refrigeriū. Juxt illud. Solacū eſt miſeris ſocios bт penarū Sz ex coꝝ ſocietate nullū ꝓcipiūt ꝰſolatioꝝ. etiaz amicoꝝ et parentū quos hic multū dilexerūt: ſz potius pene augmētū. Uñ aug. de dānatꝭ inq̄t Non ꝓterea minꝰ ardebūt. qz cū mltꝭ ardebūt. ꝙ. q. i. ¶ Multi. ¶ Quīta eſt afflictio obſcuritatſ. Et ō ꝺr: terrā tenebraz. Sūt enīz ibi tenebre interiores z exteriores. Exteriores qdez quia neq̄ a radio ſolis illūinant neq̄ ab igne illuſtrant vbi ſunt. Unde ꝺr Matt. xxij. Mittite eū in tenebras exteriores. Interiores tenebras ſuſtinēt. qz lumīe gre ꝓuant Et q̄s quis ſinderesis in eis remaneat: q̄ eſt lumē rōnis. remurmurās ꝰ malū: hoc eſt eis ad penā. Et hic ē ꝓmissille de q̄ ꝺr Eſa. vlt. Vermis eoꝝ nō morietт. Adeo autē obſcurati ſunt: vt reputēt deū iniuſtū. z odiāt eū inq̄ntū punientē. fm illō pſal. Supbia eoꝝ q̄ te oderūt aſcendit ſep. Et licz ſcientia quā q̄s bz in vita pñti multū deлecteт. Illi rū dānati z ſi retineant ſcientiā hic acquiſitā. et maiorē adhuc recipiant. hoc tamen non eſt in eis ad ſubleuamentū pene. ſed augmentū quia cognoſcūt ſua culpa ſe priuari perfectione ſcientie que ſolum habetur in ſuperna patria quam valde optant. Sexta eſt aſſociatio malignitatis. id eſt demoniоz. Unde dicit locus iſte vmbra mortis. Dicitur autē dyabolus mors. quia quātum eſt in ſe nemini parcit. ſicut et mors Et vmbra mortis. id eſt ſimilitudo. Quia ſicut mors priuat vita naturali: ita ꝑ peccatū dyabolus animā vita ſpirituali. Unde Iſaie. ix. ca. dicit Habitantibus in regione vmbre mortis. id eſt in peccato. quod eſt regio dyaboli: duxorta eſt ois. et Apocalip. vi. dicit: qꝺ ſedens ſup equum pallidū nomen illi mors z infernus ſequebat eum. Cō grue autē talem habebūt ſocietatem: vt quos habuerūt incentores in culpa habeant torтores in pena. vt dicit Gregorius in libro moraliū: qui multiplicater vexabūt eos. Unꝺ Hiere. v. Seruient dīis alienis. ſcilicz in inferno. Dīis id eſt demoniis. alienis. i. extrancis ab omni miſericordia: qui non dabunt vobis requiem ceſſando: ſcilicet a penis. Tantus eſt horribilis aſpectus demonis: vt quidā religioſus videns eū in corpore aſſum pro ita exterritus eſt vt exclamādo fortiſſime pre pauore ſe minimus remāſit. In ſe autē reuerſus cū inquireret de cauſa clamoꝝ z defectiōis. Rndit: ex eo qꝺ dyabolus viderat. Et cū interrogaret de forma eius inq̄t: neſciret nec poſſem vobis deſcriberе: ſed vnū vobis dico: qꝺ ſi mihi daret optio intrādi in fornacē ſūme incenſam: vel in ictu oculi demonē aſpicere. ꝑeligerē ipſam fornacem ingredi. vt hт in vita fratz. Si ergo tantum terroꝝem

Exemplū

incutit aspectus vnius demonis. quid faciet aspectus et cōtinua ꝙuersatio cū innūerabilibꝫ. ¶ Septimū est implicatio inordinabilitatis .cū dicit. vbi nullus ordo inhabitat. Sic ordo rectꝫ inducit pulcritudinē: et cōplacentiā ita ablatio ordinis ꝙfusionē et displicentiā. Et ex parte quidē dei punientis: est ibi summus ordo. sic et in cunctis alijs opibꝫ eius. Que enī a deo sunt: ordinata sunt: ait apls Ro. xiij. Et ordinez q̄ dē fuat supbos cū supbis. auros cum auaris. luxuriosos cū luxuriosis puniēdo. Et hoc innuit Matth. xij. Ubi pabolice dr a pfamilias seruis suis. i. a deo angelis suis. Colligite zyzannia in fascículos ad cōburendū. Erit enī vnus fasciculus oīm superboꝝ. Alius ypocritaꝝ: alius inuidoꝝ et sic de alijs. Seruabit q̄z ordinē in exhibitōe penaꝝ: q: ei q̄ pla pecata cōmisit vel gūiora. grauior pena dabit. Juxta illud Apoc. xviij. Quātū se exaltauit et in dlicijs fuit. i. pctor tm date ei tormētū et luctū. Seruabit et ordinē illū quē
Sap. ii. ponit sapiēs Salomō. Per q̄ quis peccat: p hec torq̄t. Peccat enī miser hō p creaturas male eis vtendo: et per creaturas affligit: nō solū ignis sz etiā aliaꝝ rez. Unde
Ps. lo Sap. v. pūgnabit p eo. s. deo orbis terraꝝ cōtra insensatos. Trāsiūbūt enī: sicut ait Job: ab aquis niuiū ad calorē nimiū. Ecce odor q̄ hic ꝙsuevit fuari ablat⁹ est. Mā cū quis sustinet calorē magnū nō hz frigus et ecōuerso. Et trāseūdo de vno ad aliud sentit refrigeriū saltē in ꝓncipio. Hz i infernō experiunt et calorē et algorē et nullā hnt ꝙsolationē. Item cū quis patit aliq̄d malū nō timet illud. sz ātēq̄z patiat: sed in inferno et patiēdo timet: et timēdo patitur.
Ps. 33 Hñ igit ait ps. Mors pctorum pessima. Prima enī q̄ est corpalis ē mala. s. nature. Secūda q̄ ē crimialis: est peior. Sed tertia q̄ est infernal⁹ est pessima. et tō doctrina xpi est obſuanda. p quā ipa mors pessima euitat. Juxta illō Jobā. viij. Si quis sermonē meū fuauerit: mortē nō videbit in eternum.

¶ De sententia q̄ dat pro his qui ascendunt ad celum. ¶ Caplm. iiij.

Datur sententia a supno iudice erga secundū genus hoim. s. oīno purgatoꝝ: q̄ liberi sunt ab oīni defectu. et ista ē celi via perq̄ ūcedēs aīa cū a corpe sepat imediate puēit ad summā felicitatē et gliam. De q̄ psal. lxxiij. Jbūt de virtute in virtutē: videbit dr deoꝝ in syon. Et visio dei vt ait Aug. est tota merces. Hanc docuit xps tenere exemplo suo dicēs. Relinq̄ mūdū et vado ad patrē. Joh. xvj Reliqt xps mūdū: nō solū quo ad pnām corpalez sed etiam quo ad ꝙfuationē mūdialē. liber semp ab omni pctō. Unde dicebat ipse. Ego nō sum de hoc mūdo. Joh. viij. Fuit ad patrē p passionē. vt p ascensionē pareret nobis locū. Aduocat⁹ nr factus apud patrē. Unde dixit discipulis. Vado vob parare locū Joh. xiij. id est ad pparatū vob regnū ab eterno. vob disponēdo p gre infusionē et vestrā exercitationē. Unde apls ad Gal. ij. Tradidit semetipm p nob xps vt eriperet nos de hoc seculo nequ. Et hoc faciens. s. relinquens seculū inquantū nequ dicere pōt Relinquo mundum etc. Ubi tria nota.

¶ Primus est egressus a loco aīm infictēte. ibi. Relinq̄ ¶ Secūm est pgressus in bono ad celum dirigente. ibi. Vado. (mundum.

¶ Tertiū est accessus in termino in desideriū implente ibi. ad patrem.

Quantū ad primū .§. I.

sciendū q̄ mundus fm aliquos dr p antiphrasim. eo q̄ mūdicia caret. Sic piscina q̄ pisce caret. Unde aug⁹. O mūde īmunde: qui te diligūt nō te norūt. Qui āt voluerit amicus ē hui⁹ mūdi. inimicus dei ꝓstituet. Et tō relinquend⁹ ē mūd⁹. Sex enī genera maloꝝ reperiunt in ipo notata p lras ipsius dictionis. Sex genera maloꝝ in mūdo

¶ Prima est multiplicitas malignitatis.
¶ Secunda est vanitas mutabilitatis.
¶ Tertia est nullitas tranquillitas
¶ Quarta est defectuositas veritatis.
¶ Quinta est varietas periculositatis.
¶ Sexta est seruilitas corruptibilitatis.

Quantū ad pmū dr. i. Joh. v. Totus mūd⁹ i malignopositꝰ est. i. in malo igne. s. auaricie. ꝛcupiscētie. supbie et aliorꝝ viciorꝝ. Et tō in figurā hui⁹ legit Josue. vi. q̄ hierichō tota igne succēsa est. precepitq̄z dñs vt de reb⁹ illis nullus de pl̄o suo aliq̄d sumeret. et q: Achor ꝑ māsatū fec aliq̄d subripiēdo lapidat⁹ fuit. Hierico interpat luna. q: sic ipsa ē aliq̄n plena. aliq̄n media. aliq̄n vacua in apparētia luminis. Ita in mūdo aliq̄ sunt pleni tpalibꝫ. aliqui vacui: aliq̄ mediocrit se hnt. et pene oēs incendit ignis cupiditatis q̄ est radix oīm viciorꝝ. vt dr. i. Tbi. vi. et q: bonoꝝ auctor inherere nō valem⁹ nisi cupiditatē fūditus euellam⁹ vt dr Hze. dt. xxvij. Jō dñs phiber accipere res hierico. i. vicia mūdi. Qui ꝛo accipit mortē ppetuā incurrit sic achor corpalē. Unde. i. Joh. ij. dr Nolite diligē mūdū: nec ea q̄ in mūdo sūt. i. vicia q̄ sunt in mūdanis. q: q̄ mūdū diligit: nō est caritas patris in eo. Et ps. lij. Arite de medio eoꝝ. s. babylōis: q̄ interpat cōfusio significās mūdū plenū ꝙfusiōe pctorꝝ. et īmundū ne tetigeritis. i. mūdo īmūdo affectu nō adhesentis. vt possitis dicere. Relinq̄ etc. ¶ Quātū ad scōm dico q̄ in mūdo est vanitas verrtibilitatis seu mutabilitatis. pp q̄ dr apls. i. ad Corī. vij. Qui vtūr hoc mūdo fūr tanq̄z nō vtentes. ita vtant⁹ reb⁹ mūdi q̄ in eis finē nō ꝓstituant nec vt reb⁹ pmanētib⁹ inhereāt. et subdit. Preterit enim figura hui⁹ mūdi. nō q̄dē q̄ ad substam sz q̄ ad superficiālē quā nature hz formā: et q̄ ad apparentiā. Apparent enīz diuitie: delicie, honores. potētie et hmōi magna bona: q̄ oīa cito deficiūt. Unde et in figurā: regionē sodome q̄ videbat: vt paradisus deliciaꝝ iussit dūm lotb vxtū cū familia sua egredi. ne inuoluerēt igne et sulphure viciorum et eterne dānatōis cū eis cōbusta illa regiōe. vt hr Genes. xix. Unde mgr hystoriaꝝ q̄ ibi ex arboribꝫ nascunt q̄dam fructus pulcerrimi aspectu. sz ipis aptis nō repit in eis nisi fauilla: feror et cinis. Sic et ex mūdo vbi apparet multa pulcritudo. demū finis eius est feror viciorum. ignis tormentorum et cinis mortuorum. Et q̄ nis oīa q̄ sunt in mūdo mutabilia sint: pter q̄ fm Jsid. Mūdus dr a motu qui pmaxime mutabilitatis repit i hoc mūdi. Jō dic ps. Psal. Universa vanitas omis hō viuens. i. tota vanitas seu mutabitas est in hoc. ita vt dicat Job. xiij. Fugit velut vmbra: et nunq̄z in eodē statu pmanet. Mutat⁹ knīz de etate in etatē. de sano in infirmū et ecōtra. de frigore in calorē et ecōuerso. de gaudio in merorē: et de odio in amorē et ecōuerso. et de sapiēte in insipiētē. de vna fantasia cogitatione ad aliā imaginationē de libero in seruū. de diuite in pauperē. de dño in captiuū. de glia in ignominiā et huiusmodi. et sic vt dicit. i. Joh. ij. Mūd⁹ transibit et ꝛcupiscentia eius. Cum aūt oīs mot⁹ sit q̄d imperfectū respectu quietis: et nāliter appetat pfectū nō imperfectū. ergo relinq̄nd⁹ est mūd⁹. ¶ Tertia miseria mūdi ē nullitas trāquillitatis. Unde saluator nr inquit. In mundo pressuram habebitis. in me autem pacem. Joh. xvij. Nec mirū: quia cū mūdus abundet iniquitatibus: hoc. caꝛe. bere pacē non valet. quia non est pax impiis dicit dñs Hz christus est q̄ hz et dat verā pacem et perfectā. et in signū huius dicit Hieremias q̄ scrutādo antiqua hystorias semp repit mūdus pace caruisse. et bellis innumeris lacessitus vsq̄z ad aduentū xpi in carne. Tunc enīz fuit

plena pax p orbē. ad oīendū q ipse xp̄s tunc nat⁹ est. pax nr̄a: actor⁹ t amator⁹ pac̄ t dator. Ūñ dixit discipl̄is Joh. xvij. Pacē meā do vob: pacē meā relinq̄ vob. Non quō mūd⁹ dat ego do vob. Pax. mūdi. i. amatoz mōi. est gaudere in rebus. triūphare in bonoribus. delicijs affluere. tribulationibus carere. Concordare iuicē in pcīs cōmittēdis. nō ꝓtristare prauos in vicijs corrigēdis. Sz ḃ mō xp̄s nō dat pacē sz pax ei⁹ est subiectio carnis ad spīm. dilectio animi ad primū. cōformatio volūtaz sue ad deū. Et hāc vnq̄ mūd⁹ dare nō pt pacē: vt canit ecc̄a desia. Quantū aūt mūd⁹ careat trāquillitate t pace interiori t exteriori. ostēdit pt cū vir replet dom⁹ vna in q̄ nō ꝓgnat frēs discordia. Sic t pma domus Ade habuit bellū inf filios. et archa Noe inf frēs. et schola xp̄i inf discipl̄os. Cum igit̄ tranq̄llitas t pax multū appetet. t in mūdo pax habeat. q̄ relinq̄nd⁹ ē. ¶ Quarta miseria mūdi est defectuositas ꝓtatis seu cognoscibilitatis. Ūñ saluator nr̄ Joh. xvij. inq̄t. Pr̄ iuste mūd⁹ te nō cognouit. Sz neq̄ ipm xp̄m dei filiū intellexit. vt dicit Joh. i. Mūdus eū nō cognouit. s. vbū incarnatū. Ipm q̄s spīm ꝓtatis accipe nō valz. qui saluator dic̄ discipl̄ suis Spiritū mūd⁹ nō pōt accipere. q̄ nō vidit eū nec scit eū. De diuīs igit̄ pax vt nihil sciat seu cognoscat mūd⁹: vbi est summa t pfectissima ꝓtas. De hūanis t nālibus paucissimas cognoscit veritas p sciam. Nascitur siquidem ab ista fm pbm sicut tabula rasa in qua nihil est pictum. Et si postea aliq̄ addiscat: tñ cū mīta difficultate t tēporis ꝓlixitate t frequēt mixta falsitate. Ūñ t oēs philosophātes qui spīm veritat⁹ nō acceperūt: in multis erraverunt. Propt̄ q̄d dic̄ ap̄lus: q̄ sapia hui⁹ mūdi stultitia ē apd̄ deū. et iterū. Stultā fecit deus sapiam huius mūdi. sz apparere. dum p effectū oīdit se posse agere: q̄d illi dicēbāt impossibile nescientes dei omīpotentiaz. Ūñ apte figuratus est mūd⁹ p egyptū: q̄ interpret⁹ tenebre: q̄ ita dēnissimis tenebris flagellata ē: vt p triduū alter alterum videre nō possz: nec de loco moueri suo. Ab ipsa ōr mr̄ superstitiōis t idolatrie. de qua egypto iussit dñs exire pl⁹ fm suū. Cū ergo tenebras horreas t lucē veritatis naturali⁹ appetam⁹: relinq̄ndus est mund⁹ ꝛc. ¶ Quinta miseria est varietas periculoz. Qui nauigāt mare magn̄ sapiēs. cognāt pericula ei⁹. quia sz frequēt⁹ ea experiunt. Mare aūt amaz fm doctores sign̄t mūdū Quia fm Boecū. Felicitas hui⁹ mūdi mīs amaritudinib⁹ respersa est. Nauigāt aūt q̄ ꝓversant⁹ in mūdo. t bi experiūt pericula ei⁹. Qualia expt⁹ p̄s. cxvij. aīt: Pericula inferni inuenerūt me. Hoz cum lapsus de alta contemplatōe t pfectiōe in adulteriū t homicidiū: periculum incurrit intrandi infernū. et sic discurrere vales p exempla sanctoz t lapsus eoz: vt Ade. saulis. moysi ad aquas Jdicōis. ezechie. salomonis. iude peccatoris. nicolai: t septem diaconib⁹: t in vita patz. t clare videbis pericula varia t noxia mūdi: q̄ sine dei adiutorio vitari nō pnt. Solus xp̄s oīa euasit pericula: q̄ impeccabilis erat. Et fm ḃ pōt intelligi illd dictū iudeis. Vos de ḃ mūdo est⁹. ego nō sum de ḃ mōdo. s. p̄cul⁹ vicioz subiect⁹: sicut t vos. ¶ Ūñ brūs Anthoni⁹ videns in oratōne mūdū plenū laqueis plenū cōtentionib⁹ seipm̄ icē exclamauit. O q̄s istos euadet. s. laqueos pcl⁹. et responsum fuit. Sola būlitas. In cui⁹ figurā discipuli nauigātes cū xp̄o orto pericl⁹ naufragij: clamauerūt humil⁹ dicētes. Dñe salua nos perim⁹. Cum aūt naturale sit euitare pericula. ergo relinquēdus est mūdus. Relinquo mundū ꝛc. ¶ Sexta miseria seruitus corruptibilitat⁹. De qua ap̄s ad Ro. viij. Ipsa creatura liberabit⁹. sz egrediendo p mortem de mūdo a seruitute corruptionis. id est corporis corruptibilis. Multipliciter enī subiacemur. partim necessitatibus: partim voluptatib⁹ corporis. t frequēter vincimur ab appetitibus eius. id est sensualitatis. Dicit autem. scōa Petri. ij. A quo quis victus est: eius t seru⁹ est.

¶ Narrat in libro de septē donis. q̄ cum quidā nobilis fuisset ingressus religionē. eius germanus hoc audito cum esset miles t potens disposuit in mente illum reducere de religione. Unde sumens secū arma t socios. cuz illa die nō posset ad monasteriū applicare. contigit eum in silua dormire. vbi habuit talē visionē. Videbatur sibi quiescere in ameno prato. t q̄ sex iuuenes a dextris eius essent. et tres a sinistris. et ceperūt dicere pugnem⁹ ad inuicē. Et concordantibus ad hoc dixerūt. Manifestemus prius nomina nostra. qui⁹ libet dicat suuz. Dic̄ ergo primus eorum qui erant a dextris. Ego vocor pulcritudo. Dicit secūdus: t ego sanitas. Tertius dicit. ego sum iuuenis. Quartus aut. ego fortitudo. Quint⁹ ego diuitie. Sextus. ego spes vane vite. Eorum aūt q̄ erāt a sinistris dixit primus. ego vocor infirmitas. Secundus ego vocor senectus. Tertius et ego mors. Incipit ergo bellare infirmitas contra primos duos qui erant a dextris. sz pulcritudine et sanitate ex prostrauit eos quia infirmitas aufert pulcritudinē et sanitatem. Sed nectus pugnat cōtra alios duos. s. fortitudinē t iuuentutem et eos delecat t prostrauit. Demū mors ꝓtra diuitias t spem vite. et aufert eos de mūdo. Dicūt tandē isti tres. Occidam⁹ nunc istū iuuenē. Qui hoc audiēs expergefactus valde timuit. Et cum venissz cum socijs ad monasteriū t narrasset germano visionē. Exposuit germanus ille visionē. s. q̄ prarum amenū erat mūdus in q̄ quiescebat. et sex iuuenes erāt sex q̄ sunt in mūdo que vident magna esse sed omnia deficiūt. t sic induxit eum ad ꝓtemptū eius. Sed ista est differentia inter bonos t malos. quia boni. t si ad hora seruiunt sensualitati. non tū vt dominet⁹ eis. Mali aūt serui efficiuntur ipsius sensualitat⁹. Christus aūt et si voluntarie fecit se subiectū necessitatib⁹ corpis vt fami cum esuiret in deserto. siti cum ad fontē. Jacob sitiret tamē nunq̄ vl̄ ad monumentū sensualitati seruiuit preter rationem. et sic pōt intelligi illud dictū discipulis. Jaz nō sum in mundo. et bi in mundo sunt. nō rogo vt tollas eos de mundo. sed vt serues eos a malo. ne sz in eis dominet⁹ iniq̄tas. Relinquēdus est ergo mūd⁹. sicut et seruitus abūiendа. vt cum christo dicar. Relinquo ꝛc.

Exemplū

Job. 17

In scdo principali .§. II

notatur progressus in bono ad celum dirigente cū dicitur. vado. Quāuis xp̄us nō tunc actual⁹ iuerit ad patrem p̄sentiā suā corpalē ad celuz deferendo. sed in ascensione sua propter q̄d exponi potest. vado. i. vadam. q̄d de propinquo erat futurū. tamen ꝓtinue actualiter ibat ad patrē anima eius. videndo et fruendo eius diuinitate. ac etiā quotidie p electos suos qui sunt membra ei⁹ vadit ad patrem. Sunt autē sex vie quibus relinquendo mūdum in morte īmediate itur ad patrem celestem. scilicet Jesum christum.

Sex sunt vie p q̄s itur ad celum.

¶ Prima est martyrij tolerationis.
¶ Scōa est baptismalis purificationis.
¶ Tertia est intensionalis compunctōis.
¶ Quarta est virtualis pfectionis.
¶ Quinta est diuinalis tribulatōis.
¶ Sexta est indulgentialis plene concessionis.

Quantū ad primū cōmunis sententia doctoz est q̄ qui martyriū suscipit p fide xp̄i. vel etiā pro quacunq̄ virtute conseruanda vel exercenda. decedens īmediate ingredit celū. Unde cantat de sanct⁹ martyrib⁹. Sancti tui mirabile cōsecuti sunt iter seruientes p̄ceptis. et paulo post. In mari rubro apparuit via sine impedimento. via sz ad celū. In mari rubro. s. effusiōe sanguis sine īpe

dimento.scz culpe z pene debite que tollit per martyriū
Apoc. 7. Hi in Apoc.de martyrib⁹ dr. Laueuerūt stolas suas.i. animas et candidas eas fecerūt.i.purificatas in sanguīe agni.i.in passiōe xpi quē sunt imitati. Vnde z Cyprianus in sm̄one. O dedicatas passio z glificata cōfessio :ab solsit per martyriū ala a vinclo carnis.z in celo cū trūpho eleuat ab angel. Et ꝓpterea dr ēe de cele.mil.cū marbe.q iniuriā facit martyri q orat p martyre.qz vicz in dubitāter credit ad cēlū euolasse. Et q sunt in celis cuz nullo bono cerē: celioz nō indigent suffragijs. Quod etiā p pla exempla ostenditur est:animas martyrū subito volare ad p̄m celestē. Sic legit de Liburtio z valeriano: q̄z alas vidit Maxim⁹ in pūcto martyrij ascendere celū. Et btā Emerentiana collactanea be. Agnetis. sine baptismo aque baptisata xpto sanguīe fuso ad celū euolauit z mīralibus. Scōa via ī mediata ad celū ē purificatio baptismal. In cui⁹ figurā filij isrl̄ viā facientes p iordanis fluuiū.eo trāsacto ī mediate intrauerūt terrā pmissiōis. Iordanis in q̄ xps baptizatus est.z in de collata est virtus in baptismo:significat baptismū. Per būc transit cū Josue q baptismū recipit z iesum filiū. Et hic est effect⁹ eius vt sctificatus intret in regnum celoz signatū p terrā pmissiōis.si tūc mortl quātacūq; pctā originali addidisset.et ad b̄ ostēdendū :baptisato xpo aperti sunt ei celi.z vox p̄is intonuit. Hic est filius me⁹ dilectus. Nō intelligit nō solū de xpo: sz de q̄cūq; baptisato debite.inquantū scz filius est p adoptoem. Filio aūt debet p̄na hereditas. Hāc viā tenēt oēs parvuli baptisati decedētes ante vsum rōnis.qz scz subito evolant.z tō p eis orare nō oportz.z si q̄ officiū pro eis fiat in eccl̄ia:magis fit ad p̄solationē viuoz q̄z p aduto⁹rio ipsoz. Tertia est intensionalis cōpunctōis. De q̄
Ps. 76. pōt intelligi illd̄ ps̄. In mari via tua.i.in magna amaritudine cōpunctōis est via dei ad celū. Non tñ q̄cūq; cōpunctio seu p̄tritio est via ī mediate ducēs ad celum. cū quis decedit sz oportet q̄ sit valde intēsa.ita q̄ auferat oēm culpā z debitū pnā. De qua dr Treñ.ij. Magna est velut mare p̄tritio tua. Hanc q̄z būit Dismas latro.s.ille q̄ cū xpo crucifix⁹ est a dextr̄a⁹:audire a xpo meruit. Dodie mecū eris ī paradiso. Nō enī martyriū fecit illū subito decedentē paradisuz introire.qz martyr nō fuit cū p suis sceleribus dānat⁹ fuerit.nō p fide sz p̄ maxiaz sui cōpūctionē. Hanc etiā credit habuisse Maria magdalena:q̄ cū lacrimis suis lauit pedes dñi ihu. Silr
Exemplū et de q̄dā meretrice legit:q audita quadā p̄dicatōe trā ta cōpūctiōe z lacrimaz effusiōe ad p̄fessionē accesserit: q in p̄cessu ipius p̄ dolore mortua est. Et cū p̄dicator dubitās de ei⁹ salute recōmēdaret p̄plo. vox de celo audita ē:q nō indigeret illa eoz oratōibus.sz port⁹ ipsi suis quia ī mediate ad celū evolaverat. Et de bmōi tā intēsa cōpunctione ad vram intelligit illud dictū Aug.q vera penitētia ad puritatē baptismi conat adducere pniaz.
Quarta via est ꝛtualis p̄fectōis.de q̄ p̄ rouer.uij. Justoz semita q̄si lux splendēs p̄cedit z crescit vsq; ad p̄fectū diem.i.p̄fectā p̄uersationē. Hec p̄fectio p̄sistit in p̄fectissima caritate:q̄ fm aplm ad Col.iij. est vinculū perfectionis. Hui⁹ effect⁹ z signa fūt martyrij desiderū p dei honore z primi salute.carnē spiritui subiectam experiri sedatū eē iuxta a passiōibus.et si aliq̄ alig̃ntulū insultuz aliquē sentiat.cogitatōes turpiū non multū molestari deū.animo occupari p̄ntēplationē. Concipe visionis eius affectū peccati odiū.mūdi fastidiū .vitam p̄sentez in patientia bre.mortē in desiderio.in alijs exercitijs nisi quātū caritas vrgeat nō delectabil̄r occupare.sed magis cōtemplationi sz lectioi vacare. Per hāc viā bortat⁹ est dñs Abraam incedere:cū ei dixit. Ambula coram me z esto p̄fectus. Scñ.xvij.i.totali⁹ dirige mentē tuaz ad me:omīa ad me referendo:z mee voluntati te subiciendo:sic eris p̄fectus. Hāc p̄fectōem intrauerat aplus cū dicebat. Cupio dissolui z esse cū xpo. Et iterz. Quis me tro sunt oblit⁹ ad brauiū supne vocatōis festino. Qui cunqz p̄fecti sum⁹ hoc idē sentiam⁹. Hanc p̄secuti sunt viā p̄fectōis b. Bernard⁹ bñdictus. dominic⁹. franciscus thomas z alij. Et ideo subito ei⁹ apte sunt tanque celi immediate in eoz transitu p varias visiones z ad hāc viam p̄fectōis intrandā institute sunt religiōes sctē. z ceremonie z statura caz sunt adminicula z media ad istam viā. Et cū p medium veniat ad extremū : qui feruēter nō tepide p̄gredit̄dēo. nō retrocedendo. volūtatē p̄priā abnegando.no sup̄fluis detrahēdo. nō otio z p̄fabulationibus z murmuratōib⁹ vacādo:sed p̄fis exercitijs. orōni deuotioni. p̄ēplationi. in officio attentioni insistendo: cū his infimū se estimādo. Sic q̄ p bmōi media ad p̄fectionē veniēs celū introibit. Nam fm be. Abo. in sūma pie credit. religioso in susceptiōe birus p̄cipue p̄fessoruz debito mō oīa pctā remittunt:etiā quo ad pnā. Et m. iuñ sniaz induit sniaz q̄ bī in vita spatz. s.q̄ sup bmōi ea; dē gra descendit:q̄ sup baptisatos. Et deuotus Bern. dicit:q̄ tales p̄fidenn⁹ mort⁹ z copiosi⁹ remunerātur.
Quinta via est tribulationes patienter tolerare. Bap. t. dicit de hac via. Justū ōduxit dñs p vias rectas z ostēdit illi regnū dei. Et paulo post. Donestauit illū in laboribus. Quasi labores z tribulatiōes sūt vie recte: p q̄s oñdit de⁹ quenti ad regnū suū. Propt̄ q̄ō z ipse dicit dirē. xxi. Adducā eos p torrentes aquaz p vias rectas. Torrentes aquaz significāt tribulatōes magnas. Et Act. xiij. dicit:q̄ p multas tribulatōes opt̄z nos intrare reg. celoz. Jn cui⁹ figurā dñs ap̄lm suū nō p viā planā seu p̄priā:que erat brevior z facilior.sz p viā deserti circūduxit.vt bñ. Exo. xiij. que via erat multū aspera:z in ipa sustinuerūt multos labores z tēptatōes:z exinde intrauerūt terrā lacte z melle manantē:q̄ significat celestē patriā. Pauciss̄imi tñ intrauerūt:qz pauci sunt q̄ viriliter adūsis vtant. Ad q̄ō etiā fac q̄ō air Bre. vicz Ab electi⁹ suis deus maculas p̄cōz tpali afflictōe curat absterge; re:quas in eis in eternū nō vult videre. de pe. dis.i. Si peccatū. Nec tñ oīs tribulatio z afflictio liberat bōem a peccato:sz p̄tritū z būiliatū. Nec etiā p̄ritum liberat ab oī pena cōiter.sed a quota.i.certa q̄ntitate plus z minus fm patientiā z devotionē sustinētis z gustatē doloris z diurnitatē tpis. Tū tot possz q̄s sustinere tantū diu deuote q̄ plene purgat⁹ in fine subito ad celestē patriā evolaret. Exemplū de lazaro medico vicenby pleno portato ab angel⁹ in iustū Abrae Lu. xv. Et silr de Tarsilla z seruulo in. uij. dyal. Sexta vita est indulgētiarū:que dicunt plenarie concesse pricipibus p̄sonis in articulo mortis. vel alicui eccl̄ie q̄s solus papa p̄t conferre Et de hac p̄t intelligi illud Esa. xxxv. q: hec via sancta vocabit. et Eccl. xvij. Penitentibus dedit viā iustitie. Signāter dicit penitētib⁹ : q: im penitēt⁹ nulla valet indulgentia. Per indulgentiā ipam appellat viā iustitie. tū vicz debita p̄cōz. i. pene ad q̄s sunt obligati:nō ex obrupto dimittit:sz facit sibi solui de thesauro ecclesie: scz merita seu satisfactiones xpi scoz. p̄ eū cui cōmissus ē talis thesaur⁹. s. papa. Exigit etiā ibi quedā iustitia ecclesie: vt scz papa discrete z rōnabil̄r p̄cedat. z recipiens id q̄ō imūgit in forma indulgētie adimpleat cuz plena devotiōe. z talis nisi ponat obstaculū fm Ray. z bosti. decedens ī mediate ad celū evolat. Per aliquā igitur istaz viarū. oportz q̄libet incedere si vult possz dicere. Vado ad p̄m. s. ī mediate post mortē. Si tibi dura videt via martyrij p̄ma. salte incede p q̄ntā. Mā fm Bre. Martyres sine ferro esse possum⁹ si patientiā in alios exercem⁹. Si scōam viā egressus es. s. puritatē z innocentiā

baptismale intra p̄ terriā.s.pfecte penitētie. Si p̄cōrum pōdere ḡuar⁹.rḡs nō videt tibi posse sufficere ad satisfaciendū ingredere monasteriū. vt ꝓsulit stephan⁹ papa quendā sceleroſum humiliare sub manu abbatis ſcu alterius ſupioris. vt de⁹ refrigeret aīaz tuā.xxxiij.q.ij.amonere. Si aūt tur⁹ tibi videt hic ſermo. ad indulgentias recurre debito mō. Et poſſunt iſta ſex media cuolādi ad celū ſignari p̄ ſex idrias aq̄ reptas in nuptiȳs ob purificationē. Hec oīa valēt ad purificandū pcā. 7 be ſunt in nuptiȳs eccl'ie militantis decorate p̄ pñam xp̄i. vt habeꝫ Job.ij. Aqua aūr in vinū ꝟuertit quia tales vie 7 ſtatus ſunt aſpere 7 difficiles. ſed ꝟuertunt in vinum ſuaue ſpiritualis conſolationis.

Quantū ad tertiū .§.III.

ſciendū q̄ attingēdo ad patrē celeſtē 7 p̄ eſſentiā ipm videndo.implef oēm humanū deſiderū. Unū 7 philippus dixit Job.xiiij. Oſtēde nob patrē 7 ſufficit nobis. Nihil enī aliud eſt ad ſufficientiā. Nō enī ſufficiūt panes trigentoz denarioz inq̄t ipſe philipp⁹. Denari⁹ imaginē regis habēs. eſt angel⁹ intellectualis. bō rōnalis 7 ſcriptura diuīalis. Nōliber hoz̄ habet in ſe imaginē regis eterni. Eternari⁹ ſignat pfectionē. q̄ q̄ tūcūq̄ angel⁹ 7 homo 7 ſcriptura ſit d̄d pfectū. 7 totaliter 7 plene poſſideat nō ſufficit panis. id eſt refectio ei⁹ ad ſufficientiā. 7 ſi aliqualiter reficiat. Hz pater pfecte reficit. Qui aūt videt patrē videt 7 filium 7 ſpiritūſcriī in vna deitate. Et hec eſt inq̄t ſaluator vita eterna. vt cognoſcāt te ſolū deū patrē. 7 quē miſiſti. ſ. p̄ incarnationē attributā ſpiritui ſcō Jeſum xp̄m i būanitate 7 deitate vnitū. Job.xvij. Quō aūt miſerek pater filioz aīt p̄s. Miſer⁹ eſt dñs timētibus ſe. Bon⁹ pater. 7 ſi filū ei⁹ delinquāt. corrigit. Unde Ambro. Nō ſemp oſculat pater filios. ſz aliqñ caſtigat. et cū caſtigat qui diligit. tunc circa eū pietas exercet. v. q.v. Sic 7 de⁹ pater caſtigat ſuos in p̄ſti. Et q̄ humiliant. 7 vt legittimi ſe habēt timorē filialē oñderes ad patrē ipm dimittit eis hereditatē. Sic 7 p̄ celeſtē facit ceteris ſuis. vt ſint fm apl'm. Heredes quidē dei. ſ. p̄ris. coheredes aūt xp̄i. Dicit aūr pater miſcōiaz 7 de⁹ totī cōſolatiōis. q̄ ꝓſolat nos in oī tribulatōe nr̄a. ſ. quā in p̄ſenti habuim⁹. ij. ad Coz. j. ¶ Pater quidē dicit miſeri cordiaz. q̄ 7 hic ſubuenit miſeriȳs nr̄is. 7 illic liberat ab omni miſeria. Pater eſt ꝓſolatōis p̄bēdo gaudiū ſupne fruitiōis ¶ Et q̄ ad primā miſeriā mūdi. ſ. malignitatē p̄cōr. p̄ter q̄ affligunt hoīes 7 ꝓſcētia remordet. libat de⁹ pater 7 ꝓſolat in regno. q̄ nihil coīnatū introibit in illa. 7 facies abominationē ſz ſine macla ſūt añ thronū dei vt habeꝫ Apoc.xxij. Nullus enī ibi peccare pōt. Unū ſaluator Lu.xij. Cōplacuit p̄ri vr̄o vob dare regnū Sed regnū ei⁹ vt ōr Dañ.ix. nō corrūpet. ſ. p̄ aliqđ vitium. ¶ Liberat ſcđo p̄ ipſe a miſeria mutabilitatis. q̄a aīa mutari nō pōt niſi p̄ ſcās cogitatiōes 7 affectiōes. nō diſcurrēdo de noto ad ignotū. ſed ſimplici intuitu veritatē accipiēdo. Corp⁹ etiā poſtea nō variabit. de etate in etatē. de ſanitate i infirmitatē. de diuite ad pauperiez nec aliȳs modis. Unū dicit Iſa.xxv. q̄ in ꝟuiuio q̄d dom⁹ celebrabit in mōte. faciet inq̄t dñs in mōte hoc cōuiuiū pinguiū. Et paulo poſt ſubdit. Et mortē p̄cipitabit in eternū. Mutabilitas fm Dicro. eſt q̄dā mors. vñ Jaco. ſ. Omne donū pfectū deſurſum eſt deſcēdēs a patre luminū. apud quē nō eſt trāſmutatio. ¶ Liberat tertio a nullitate tranq̄llitatis. id eſt a guerris. diſcordiȳs. 7 aliȳs inq̄etatibꝫ q̄ h̄ſank in mūdo. Nā ibi ſedebit pp̄lus in pulcritudine pacis 7 requie opulēte. Iſa.xxxij. Pulcritudinē appellat ipm ordinē pacis ſūmū. Requiem opulentā tranq̄llitatē ad multa ſe extendentē. Nllus enī ibi pōt egredi ciuis nec intrare hoſt⁹. imo nec appropin quare ibi fm alcuinū. Nulla pulſat' bonoris ambitio. Nemo trāſcit. nemo ledit. Inſidie demonū nulle. ſed cōſona cūcta. 7 iocūda ſūt oīa. Et p̄dictis enī vitiȳs ſequūtur diſcordie 7 alia vitia. Sed ibi nulla diſſenſio. nulla ſeditio. nulla p̄ctio. ſed oēs p̄cordant in vna voluntate quā deus eſſe ꝓſtituunt. Eſt igit hic pater princeps pacis 7 futuri ſeculi. ¶ Liberat a quarta. ſ. defect⁹ cognitionis. Tenebre enī vitioz operiūt terrā. 7 caligo erroz pp̄los. Iſa.lx. Sed in illa p̄ria oēs ſcient me a maiore vſq̄ ad minorē. Hiere. Et hec ſcia pfecta eſt 7 clara. Unū 7 Aug⁹ de ciui. dei. allegās plotinū. ſeu porphiriū eunuchū. dic. Egrediēdas eſſe aīas a corpib⁹ ad patriā. ibiq̄ patrē oīa Unū dicit xp̄s. Lu.xxij. Diſpoſuit p̄ me⁹ regnū vt edatis 7 bibatis ſup̄ menſam meā in regno meo. Menſa iſta eſt idea diuine mētis in qua tot ſūt vercula q̄t ſūt creature cū virtutib⁹ ſuis. q̄ oēs in ſe ꝓſiderate vnū faciūt. put ſūt in ipſo deo. ¶ Liberat a q̄nta. ſ. a piculis. q̄ ibi nullum piculū nec quo ad aīam. nec q̄ ad corp⁹. Sic enī b corp⁹ electoz fuit ſubiectū ſpiritui. ita ibi pfecti⁹ ſubiicetur. ſubito exequēdo q̄ volūtas appetierit q̄ nō niſi rationabilia deſiderare poterit. Et ſic nllis peccare pōt. Et b eſt q̄ dic ſaluator Job.x. Nemo rapiet oues meas. id eſt electos de manu patr⁹ mei p̄caput in regno. Hz erſi hic aliq̄n rapiunt a dyabo reuertunt. ¶ Liberat a ſexta ſcz a ſeruitute corruptiōis. q̄ oēs defect⁹ q̄s h̄ patimur. famis. ſitis. infirmitatis 7 hmōi auferet. Unū Apoc.xxj. dicit. Abſterget de⁹ oēm lacrimā ab oculis ſcōz. 7 non eſunt nec ſint amplius 2c. Unū Bern. O vita vitalis. o vita ſempiterna 7 ſempiterne brā. vbi gaudiū ſine mero re. reqes ſine labore dignitas ſine tremore. pperuitas ſine corruptiōe. opes ſine amiſſiōe. ſanitas ſine languore. abundātia ſine defectiōe. vita ſine morte. beatitudo ſine calamitate pperua eſt. Ubi oīa bona pfecta in charitate ſunt. Ubi ſpecies 7 viſio dei facie ad faciē. vbi plena ſcientia in oīb⁹ 7 p̄ oīa. vbi ſūma bōitas dei. cernit. 7 lumē illuminās a ſcīs glificat. Ubi p̄ñs dei maieſtas ꝓſpicit. Et b vite cibo ſine defectu mēs intuentiū ſatiat. Uidet 7 videre deſiderāt. ſine anxietate deſiderāt. 7 ſine faſtidio ſatiant. hec ille. Scit enī p̄r q̄ bis oīb⁹ indigetis ſcz ſubleuari miſeriȳs. Ipſe enī pater⁹ amat vos. Job.xvj Et vt pfectus amicus liberabit in regno ſuo electos ab omni languore.

¶ De his qui ſententiant ad purgatoriū. Lapl'm. v.

OAtur ſnīa a ſupno iudice erga tertiū gen⁹ hoīz. q̄ eoz aīe cū ſepanta corporibus. vadāt ad locū tpalis purgatiōis. q̄ ſecū portāt aliqđ infectiōis. Et in eoz pſona dic p̄s. Trāſiuim⁹ p̄ ignē 7 aquā 7 eduxiſti nos in refrigerium. Inquibus verbis ad dominū directis poſſunt tres cōcluſiones notari. p̄s.65

¶ Prima q̄ nō ꝑpetuo cruciant. ibi. trāſiuim⁹.

¶ Scōa q̄ p̄ pcō. ſz in gra affligant. ibi. 7 aquā.

¶ Tertia q̄ ſuffragio aliēo libant. ibi. eduxiſti nos i re.

Quantū ad primū .§. I.

ſciendū q̄ cū aīa recedit a corpe ſi nō eſt plene pūgata et libera ab oī culpa 7 debito pene nō eſt idonea ad introndū regnū celeſte. Hz ſi nō defert ſecū mortalia peccata. nō eſt eriā digna gehēna. ſed eſt medi⁹ locus q̄. ſ. ōr purgatoriū. q̄ deſtinat ob ſui purificationē ad tpus. Et ideo dicere pñt aīe ipe. Trāſiuim⁹ p̄ ignē id eſt nō ſemp manſim⁹. Unū apls. ſ. ad Coz. iij dicit. Si cs edificaueritſup hoc fundamentū. lignū fenū 7 ſtipulā ipe ſaluus erit. ſic tñ quaſi p̄ ignē trāſcūdo. Edificiū ſpuale ē multiplicatio bonoz operū. Quot enī bona opa fiunt quaſi tot lapides ſupponunt. Fundamentum huj⁹ edificij eſt

fides xp̃iana. sine qua spiritualr edificari nō potest. Li/gnū fenū. z stipula q̄ no durāt in igne. signāt diūsa pec cata venialia. gūiora vl leuiora. q̄ ds īmiscet inter bona opa sua. Et sic dr superedificare. nō q̄ sint q̄si ad meritū prīa vt bona opa. ſ q̄ sūt nō destructiua edificiū saluat. ſm Tho. in. uij. Dmōi igit secū deferētes salui fiūt. sic tn quasi p ignē purgatorij trāseūtes. Nec tn q̄si ibi est no/ta silitudis. ſ expssio fitat. vt illō q̄si vnigeniti a pre. Job. j. Et q̄ ignis ī scptura signat afflictionē. ſm quem intellectū dixit Job. bap. de xpo. Ipe vos baptizabit in spūsc̄o z igne. Matb. iij. id est abluet z purificabit vos

Quatuor sunt affli/ctões pur gatorij

gr̄a z pena afflictiua. Jō secundū q̄ sūt q̄tuor afflictiões aiaꝝ que sūt in purgatorio.

¶ Prima est ex p̄uatiõe visiõis dei ad tempus.

¶ Scōa est insultatiõe z visu demonis.

¶ Tertia est ex cruatiõe materialis ignis.

¶ Quarta est ex p̄sideratiõe negligētie subuētiõis.

Quātū ad p̄mū notādū q̄ aīa dū ī purgatorio dmorat dei visiõe p̄uat. Et cū sūmo desiderio sepata a corpe af fectat deū videre cogſcēs ip̄m esse sūmū z pfectissimum bonū q̄ solū ipam põt q̄tare videſ se ipo p̄uari. et si ad rps p̄pter suū defectū sūme dolet. Unde clamet mēralr cū ps. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū. q̄n venia tē. Acet enī speret scipm visuꝝ. tn vt dr ī pueriis. Spes que differt affligit aīam. z tāto magꝭ quāto res sperata magis amat. Dū enī intrentū est desideriū aīe videndi de um. q̄ nllꝰ desiderio in p̄senti adeḡi põt. Nā etsi iacob p̄triarcha mltū affectauerit videre filiū suū Joseph egy/pto p̄sidentē. quē mortuū extimabat. Et regina saba tā vehemēter oprauerit videre regē salomonē z audire sapiē tiā eꝰ. q̄ regnū dimisit veniēs a finibus terre. Et symeō iu stus tāto feruore cupierit videre xp̄m dñm q̄ p alio viuere nō volebat. tn q̄liber hāꝝ affectionū minor est illa aīe separate inhiāt. deū videre. Et hec maxia sup oēs penas co rū q̄ sūt in purgatorio. ſm Tho. in. uij. z crysosto. ¶ Se

Scōa afflictio.

cūda afflictio est demonis irrideri. Dolet enī hoī esse valde angustiosū. cū videt īmicū suū insultare z irride/re de penis eꝰ. Et p̄pter b. Rabas vir venerabilis z ma gne opinionis ī pplo isrl ne capt illuderet ab īmicis p̄/iecit se ex fenestra inter turbas. intestina q̄ egrediebant ꝺ corpe eꝰ p̄icies sup eos. vt habet ij. Mach. xiij. Jpi siqdē demões p̄tē nō būt torq̄ndi aias purgādas sic aīas dānatas. cū fuerit in p̄ni eoꝝ victores. ſ assistēres añ eas irridēt z insultāt eis de suppliciis suis. ſm Tho. in. uij. Pse cū credit q̄ z angeli boni aliq̄n visitāt eos z

Exēplum

ꝓfortēt. Unde legit ꝺ q̄dā q̄ diu infirmꝰ iacuerat. q̄ attendi atus sup b̄pluries dñm rogauerat vt eū de seculo euo caret. cui angelꝰ dei apparēs ex pte dei sibi oprionē de dit vt eligeret alteꝝ horꝝ. aut tūc mori z p diē integrā ī purgatorio manere. aut p aliq̄s adhuc infirmitate pse uerare postmodū moriēs ad celum subito euolaret. q̄ de git tūc mori. ꝓsideras diē vnā cito trāsituram. Quo facto cū aīa illa iā p horā in purgatorio pstitisset. vltra penas acerbissimas alias a demonib⁹ illusus apparuit ei an/gelus dñi dicēs se illū esse q̄ ei dederat oprionē ī seculo cō/stituro. Et ille rñdit. Hoc esse nō põt. q̄ angelꝰ mētirī nō nouit. ſ ille mihi dixit tūc p integrā diē ī purgatorio māsuꝝ. z ego iā b fui p multos annos afflictꝰ acerrime. Qui angelꝰ Cōfortare inq̄t z viriliter age. nouer cnī q̄ ex rtū. horis vnā tātū h expletis. z tibi restāt adhuc. rtū alie. Et ille. Rogo te vt supplices p me dño deo. nē respi ciat ad insipiētiā meā qua b ex gr̄a postulaui. Talia cnī et tā acerba erpsus sum. q̄ parus sum ad. oēm. infirmi/tatē z p quātocūq̄ tpe p noīe eꝰ patienter ferre. si hinc placet sibi me educē. Qui exaudiꝰ ad vorū reuiuiscēs. lcāter ea sufferebat recolēs coꝝ q̄ sustinuerat. Demum post aliq̄ tps ad xp̄m feliciter migrauit. ¶ Tertia ē ignis

Tertia afflictio

materialis cruciatio. Quāuis enī ign̄is nō agat ī nobilꝰ nec ꝓsequiter corpꝰ in spiritū. tn ille ignis purgatorius nō naturalr ſ vt instrm diuīe iusticie ait in aias. Uerū nēdo eas z affligēdo mō a nob imperceptibili. Un Aug. Dic ignis etsi no sit eternꝰ. miro tn modo est ḡuis. excel lit enī oēm penā quā vnq̄ aliq̄s expt est in hac vita. de pe. dis. vij. ſ. viri. Adeo enim est ḡuis. q̄ ignis q̄ timur respectu illiꝰ reputat vt ignis pict Et dr nō esse eternꝰ. nō q̄dē quātū ad substātiā ſ quātū ad officiū. vt dicit bea. Tho. in. uij. Quia ignis ille non habet purgare de/ctos nisi in die iudicij. q̄manet tn postea q̄ idē est ī sub/stātia cū igne inferni. Un Greg. dic. Sub eodē igne pa lea fumigat z aur rutilat. Sup b̄ etiā habet exemplū in legēdis sc̄oꝝ de cōmoratiõe defunctoꝝ. De illo. salu/cet scholari defuncto. q̄ apparēs doctori suo narrās gra uitatē penaꝝ alterꝰ vite. z ī signū burꝰ sup palmā manꝰ gutta sudoris ei⁹ imposuit. q̄ subito pforauit manū ei⁹ cū dolore intēsissimo tē. ibi vide. ¶ Quarta afflictio est ꝓsideratio negligētie suoꝝ amicoꝝ z p̄pinq̄ꝝ ad ei sub/uenīdū p̄pter q̄d clamauit illō Job. xix. Miserimi mei mi/serimi mei. saltē vos amici mei. Si q̄s enī ī ḡuib⁹ dolo ribꝰ esset ꝓstitutꝰ. nec se posset iuuare. videret aūt suos amicos z p̄pinq̄s eū deserere. cū tn mltipliter possent eum sublcuare. nōne magnā amaritudinē inde ꝓcaret de coꝝ inhūanitate. Valet sūt aīe in purgatorio. q̄n se iuuare nō p̄nt. ſ expectāt subleuari a suis. q̄s ī seculo dimiserit. ſ cū nō sentiāt coꝝ iuuamē nō q̄ā cām hāt dolens. et p̄cipue cū mltū laborauerint z mltaꝝ penaꝝ se debito/res fecerit peccādo vt illis bona dimitterēt. Et tanta est crudelitas hoꝝ q̄ etiā q̄ pauplib⁹ legauerūt diu differāt adimplere. Ꝺ tales ſm q̄ habet. xij. q. ij. Qui oblatio nes. vt necatores aiaꝝ debēt excōicari. exēplū quere ī le/gēdis de mlite. qui intrās iustū bellū. disposuit de suo equo. vt in casu mortis cognatꝰ eius p̄cium pauperibus daret tē. ibi vide.

Exēplum

Quarta afflictio

Quantū ad scōm §. II.

p̄ncipale. Nota q̄ causa quare tur ad purgatorium est pctm. cū q̄ ds mortif. Dr tale q̄nō tollit graz. z b̄ notat cū dr p aquā. ſ. trāsiuim⁹. Aqua enī signat culpā z gr̄az. Nec est incōuenies vnā z eandē rē significare diūsa z si bi ꝓtraria p̄pter varias eiꝰ p̄prietates. Ꝺ enim frēnter re perit in scptura sacra ſm Greg. in moral. Nā leo z xp̄s et dyabolū. xp̄m p̄pter eꝰ dignitatē. Sic z aqua signat q̄ñq̄ culpā p̄pter eiꝰ velocē fluxibilitatē z frigiditatem. Nūq̄ gr̄am p̄pter eiꝰ purificationē z refrigerationē. q̄ totū saluatoꝝ nr̄ edidit. cū dixit samaritane. Qui biberit ex hac aqua. ſ. cupiditatis sitiet iterꝝ. qui autē biberit ex aqua quā ego dabo ei. ſ. gr̄a nō sitiet in eternū. Joh. iij. Est igit q̄druplex aqua cupiditatis. p quā trāseūtes ꝺ boc mūdo aīe. cū aqua gr̄e. opter q̄ trāseant p ignē pur gatorij. vbi frigiditatē illā dimittāt.

De cupidi/tate ad p̄ gato

¶ Et prima est cupiditas rpalitatis.

¶ Scōa est cupiditas familiaritatis.

¶ Tertia est cupiditas sensualitatis.

¶ Quarta est neglecte penalitatis.

Prima igit cā qua itur ad purgatorium. est cupiditas. id est in ordinatꝰ affectꝰ quē ds habet ad rpalia. vt diuitie as z bonores. potētias z dmōi. ura cū q̄ semp preponat oīb⁹ talib⁹ amor dei. Ad cnī ds nimis sollicitat ad ipsa acq̄renda. nimis timet circa ipsa amittēda. nimis dolet de ipoꝝ amissiõe. nimis gaudet de coꝝ possessiõe. non eis vnit z subueni debita discretiõe. In oīb⁹ dmōi. com/mittunt frequēter venialia. z vtinā nō aliq̄n ꝓuenirent ad mortalia. Difficile est repire talia possidētes sine ꝺ/dinatõe affect. Un Greg. dicit. q̄ cura rei familiaris vix sine pctō exerceri põt. ab bis etiā q̄ nouerūt vitare pctm.

Scõa cã est in ordinat⁹ affec⁹ ad parẽtes ⁊ amicos qui frequenk sit. vt dicit aug⁹. vt offendak de⁹ nõ offendak amic⁹. cũ tñ fm verã charitatẽ nec minimũ venniale quis ꝓ salute ꝑsimi cõmittere debeat. Et qz inordinata affectio ad hmõi trahit hoiem ad plura pcã. iõ xps dixit Inimici hois domestici eius Tertia cã est cupiditas sensualitatis ꝓpter qõ dicit apls ad Ro. xiij. Aurã carnis ne feceritis in cõcupiscẽtia. Aperit enĩ ipa sensualitas cõtraria spiritui. que. s. sunt delectabilia sensibꝫ. vt videre. audire. gustare ⁊ hmõi. horret et refugit dura et aspa. vt vigilare. orare. ieunare ⁊ hmõi. ꝓpter qõ et si spiritus ꝓmptus sit ad bonũ caro tñ infirma frequẽtissime cadẽs saltẽ in venialibꝫ. cũ quibꝫ ỹcedẽs ad purgatoriũ mittk. Vñ gregor⁹ de quibusdã leuibꝫ culpis. añ diem iudicij purgatõis credẽd⁹ est ignis. xxv. di. qlis. Vñ in vitis patrũ legit. ꝙ hmõi leuibꝫ qdam ꝑbos viros ad purgatoriũ deputatos. ⁊ alicq quidẽ ꝑ delectatiõe quaz habebãt ĩ cantu. alij ꝑ delectatiõe in nimia in potu. alij ꝑ nimia solicitudine in edificijs etiã ecclĩasticis. alij ꝑ studio curioso gẽrilũ. Gregoz. etiã narrat de pascasio scrõ vt ro in. iij. dial'. ꝙ in purgatorio steterit cui⁹ cãm ibi vide.

Quarta cã est neglecte penalitatis. i. qz in pñti neglexit satisfacere ad plenũ ꝑ mortalibꝫ ỹmissis ỹ quibꝫ tñ penituit ⁊ cõtrit⁹ fuit. Hã cũ peccatoz reuertik ad pnias verã restituik sibi grã ⁊ dei amicicia ⁊ debitũ pene infernj. remanet tñ obligat⁹ cõiter pene tpali. quaute aũt nullus scire potest. Cui si nõ satisfacit. nõ solũ ꝑ pnias inijcras a cõfessore. qz illud cõiter q̃ si nihil ẽ respectu ei⁹ qõ debet. ⁊ ꝑ alia opa penalia in grã ferã. vt ieuniũ. elemosina. oratio. flagellatio ⁊ hmõi. qõ restat in morte ei ỹ pena soluẽda. ibi. sustinet vsqz ad plenum. nisi subleuek ab alijs. Vñ Aug. de pe. dis. vij. Purgãd⁹ est igne purgatõis. qui in alio seclo distulit fructũ ỹuersiõis.

Quantũ ad tertiũ .§. III.

ꝑncipale. s. qz libẽter demũ ille aie trãseãt ỹ pena ad gloriã. oñdit ps. cũ subdit. Et eduxisti nos in refrigerium. Educunk aũt de purgatorio quatuor modis. Primo ꝑ modũ intercessiõis. Secõo ꝑ modũ redemptionis. Tertio per modum ꝓprie solutionis. Quarto ꝑ modum alicne. ꝑ eo afflictiõis Primus igit modꝰ ẽ ꝑ intercessionẽ. videlz aut capitis. s. Jesu xpi cũ offert sacrificiũ corporis sui in altari ꝓ defunct⁹. xij. q. ij. Nõ estimem⁹. Et ỹ est ꝓcipuũ suffragiũ. Exẽplũ de monacho in legẽdis. qui suffragijs. xxx. missaz ꝓeuolauit ad celũ. Et in vitis fratrũ de fratre Rao. ꝙ vnica missa liberauit a purgatorio ꝗndã qui ibi esse debebat. xv. annis. Intercessio etiã mẽbroz. id est fidelium suffragak ipis purgãdis. ꝓpter qõ eccl'ia freqñter orat ꝑ ipsis liberãdis. vt illud. Dñe Jesu xpe libera aias oĩm defunctoz. s. q̃ fuert vere fideles numero ⁊ merito. de manu inferni. id est de ptate purgatorij. Et infra. ỹ ore leõis. i. dyaboli ne cadãt ĩ obscurũ. i. ne drineãt ĩ obscuro ĩ q̃ ceciderẽt. ne absorbeat eas tartar⁹. i. ne absorptas teneat. Sed signifer scrõs michael repñter eas. Ubi oñdit quõ aie educank ỹ purgatorio. videlz ꝑ angelos scõs. eas repsentãtes archãgelo michaeli. q̃ cũ magno tripudio ⁊ gaudio ỹ⁹ curie celestis añ ipspectũ dei statuit eas. Ỹ ꝑtz ꝑ pabolã ouis ad ouile reportate. cũ magno gaudio amicaz ⁊ vicinaz. id est scãz virtutũ seu angelozz ⁊ aiaz de introductõe ei⁹. Vñ canit ecclesia. Archãgele michael ỹstitui te custodẽ ꝛc. Aut sancta ꝓmissa abzac. est vita gl'iosa figurata per terrã ꝓmissionis. Nec enĩ credendũ est eccl'iam intẽdere orare ꝑ dãnatis. imo ỹ ꝓhibet cũ sciunk. ꝙ ỹ nõ ꝑõt nob innotescere certe. cũ etiã q̃s in extremis posit⁹ possit penitẽ. dato ꝙ rarissimũ ⁊ pic'osissimũ sit tũc vere penitẽ. vt habetur de pe. dis. vij. ꝑ totũ. Jo eccl'ia orat ꝑ oĩbꝫ defunctis bene ꝓsumẽs ỹ q̃libet nisi appareat ỹ⁹ tũ. Secõs modus ẽ ꝑ redẽptionẽ dañ. iij. Pcã tua elemosynis redime. Ỹ ꝫ locũ nõ solũ in vita pñti. ꝫ etiã ĩ purgatorio cũ videlz q̃s legat largas elemosynas ꝓ se fien. Ꝫ benetalis adũtere debet. ꝙ ꝑsonas ỹstituat siue executores sive cõmissarios rales. ⁊ heredes obliget culpabiles sub penis ꝗuariõis hereditatiz vl' aliq̃d hmõi. vt q̃dam expediat. Hã si tardauerit nullã expiationẽ siue subleuatiõnẽ sentiet q̃usq; illỹ fuerit ỹpletũ. et si ꝑ̃ facit ꝑ̃ habebit. Tertius mod⁹ eductõis ẽ ꝑ vtã solutõis ꝓprie ĩ purgatorio. Cũ aũt ipi nõ possint se ꝑ aliq̃d suffragiũ vite pñtj iuuare. qz ñ sẽ ĩ statu merẽdi vl' satisfaciẽdi. iõ illi q̃ nõ hñt amicos vl' noros q̃ eis suffragenk specialit'. rãdiu manẽt ĩ purgatorio q̃usq; ꝑ illas penas debitũ soluãt. Quãuis generalia suffragia ab eccl'ia ꝓ oĩbꝫ fiãt. tñ modicũ inde reportãt respectu specialiũ. Distribui enĩ hñt in mlta milia aiaz. Vñ saluator. Non exies. s. de carcere purgatorij donec reddas nouissimũ q̃drantẽ. id est donec satisfacias etiã ꝑ minimo veniali. Matth. v. ꝑ tẽ pnã sustinẽdo vl' ꝑ alium suffragantez. Sic scrõs iudas machabe⁹ collatiõe facta duodecĩ milia dragmas argẽti misit hierosolymaz offerẽ ea ibi ꝓ peccatis mortuorũ. s. vl' venialibꝫ vl' penis debitj mortalibꝫ. Obfuãdũ etiã est. ꝙ de substãtia sua nõ aliena legata faciat. cũ. lcz ꝑsone scianк quibꝫ satisfieri debet. Ꝫ ⁊ si legauerit ꝓ eo icertj cũ ipis ỹbitroz sit. modicã ide expiatoz vl' ibi leuationẽ reportat ĩ purgatorio. Magnũ tñ cõmodũ recipit qz euitat ĩfernũ. Un legit in cronicis martinianis. ꝙ cũ q̃ dã maxim⁹ ꝓnceps legasset ĩ morte magnã ꝗntitatẽ pecunie erogari debẽ post mortẽ suã pauꝑibꝫ ⁊ implet⁹ fuisset. apparuit cuidã suo familiari dicẽs se adhuc in purgatorio detineri. qz de data elemosina nullã susceperat subleuationẽ. qz erat illicite ỹgregata. Sed regauit vt daret certã aliã quãtitatẽ licite acquisitã. ⁊ sic sentiret suffragiũ. qõ ⁊ factũ est ⁊ ide educt⁹ in refrigeriũ. Ꝫ ⁊ q̃cũq; elemosyna detk ꝑ defuncti. siue ꝑ amicos siue per extraneos eis valet si in purgatorio sũt. Et rõne redemptiõis. qz ille ꝑ elemosynas captiuũ redimit. sicut etiam freqñter fit ĩ curijs secularibꝫ. Si tñ ille q̃ facẽ ỹ sit ĩ grã ỹstituit⁹. Valet ⁊ rõe intercessiõis. id est oratiõnũ ⁊ missaz q̃ fiũt ab his q̃ elemosinã recipiũt. Et ỹ siue sit malus ille q̃ elemosinã pstat. sine sit mal⁹ ipe sacerdos. clericus vl' religiosus accipiẽs fm Abo. in. iij. Et rõ est. qz cũ sint tales ministri eccl'ie. ⁊ eccl'ia ꝑ eos operẽt. nec possint frustrari orõnes eccl'ie. iõ qõ debẽt vl' facũt ministri eccl'ie de⁹ acceptat. Et si ad sui pniciẽ ministerio vtãt. Et iõ notoriũ malũ nõ dñt ad hmõi de facile induci. Et fm. b. Abo. in. iij. quãto culpa in pñti magis radicak in subiecto ꝑ soꝛdidatã affectionẽ ⁊ assuefactionẽ. rñdet ĩ purgatorio acerbitas pene ceteris paribꝫ. ⁊ grauitoz culpe respõdet illi diuturnitas pene. Quart⁹ mod⁹ deducendi aias de purgatorio in refrigerium. est afflictio ꝓprij corpis ꝑ pcãs accepta. pura ieuniũ. vigilia. abstinẽta. peregrinatio rõne laboris ibi tolerati nõ rõe ỹdulgẽtie posite ad talẽ eccl'iam. nisi forma indulgẽtie exp̃sse boc ỹtineret. vt. s. pdesset ⁊ viuis ⁊ mortuis aliter nõ valent fm Abo. in. iij. Similiter ⁊ maceratio carnis ꝑ disciplinã valet ꝓ eis assũpta. Vñ ⁊ ỹ. b. dñico legit. ꝙ q̃i oĩ nocte vnã disciplinã ink alias cũ catbena ferrea vsq; ad sanguinẽ sibi dabat. ꝑ sublevamie defunctoz.

De cognitõe aie sepate Caplin. vj.

De cognitiõe aie separate

Et primo ꝙ cognoscit aĩa separata. ied non ỹuertẽdo se ad fantasmata. sicut cũ est vnita ratio cui⁹ declaratõe dic. b. Abo. in ꝑma ꝑte. q. lxxxix. ar. sciat aliq̃s ꝙ cũ nil operẽt nisi in q̃ tũ est actu. modis operandi vnius nũc.

cuiuscz rei ꝓsequit modū essendi ipi⁹. Habet aūt aīa aliū modū essendi cū est separata manente tn̄ eadē natura aīe. Aīa igit ꝫm illū modū essendi quē habz cū est corpi vnita. cōpetit ei mod⁹ intelligēdi. q̄ est ꝓuertendo se ad fantasmata corpoz. q̄ i corporeis organis sūt. Cū aūt fuerit a corpe separata. cōpetit ei modus intelligēdi p ꝓuersionē ad supiora z ad ea q̄ simpliciter intelligibilia sūt. sicut i aliis substātijs separatis. Un̄ mod⁹ intelligēdi p ꝓuersionē ad fantasmata. est ei naturalis sic z corpi vniri. Sz esse separatū corpe est p̄ter rōnem suc nature. Et siliter intelligere absq; ꝓsiōe ad fantasmata.

Scūs mod⁹ cognitionis sit nobilior.

Quāuis intelligere p ꝓuersionē ad supiorē sit simpliciter nobilis⁹ q̄z intelligē p ꝓuersionē ad fantasmata. tn̄ tal⁹ mod⁹ intelligēdi put erat possibilis aīe erat impfectior. Ideō sic declarat. In substātijs intellectualibz iuenit ꝑ⁹ intellectiua p influētiā diuini lumis. qō in ꝑmo ꝓncipio est vnū z simplex. et quāto magis creature intellectuales distāt a ꝑmo lumie. tāto magis diuidit illud lumē z diuersificat. Et inde est q⁹ de⁹ p vnā ēcntiā oīa intelligit. Superiores aūt intellectualiū substātiaz. z si p plures formas intelligāt tn̄ intelligūt p pauciores z magis vniūsales z ꝑfectiores ad cōprehēsionē rez. ꝑter efficaciā ꝑfectis q̄ est i eis. In inferioribz aūt sūt forma magis z min⁹ vniuersales et min⁹ efficaces. ad apphensionē rez inq̄tū deficiunt a virtute intellectiua superioz. Si g̃ inferiores substātie haberēt formas in illa vniūsalitate qua hāt superiores. q̄ nō sūt tāte efficacie in intelligēdo. nō acciperent p eas pfectā cognitionē de reb⁹. sed in quadā cōitate z cfusiōe quod aliqualit⁹ apparet boib⁹. Nā q̄ sūt debiliores intellectus per vniūsales ꝓceptiones magis intelligentiū nō accipiunt pfectā cognitionē nisi eis singla in speciali explicent. Inter substantias aūt intellectuales manifestū est vltimas esse aīas būanas ꝫm ordinē nature. h̄ aūt pfectio vniūsi erigebat. vt essent diūsi grad⁹ in reb⁹.

Si igit aīe būane sic essent institute a deo vt intelligerent p modū q̄ cōperit substātijs separatis nō haberēt cognitionē p fectā sed cfusam z in cōi. Ad h̄ g̃ vt pfectā z ꝙuam possint habere cognitionē ō reb⁹. sicut naturalit⁹ sūt instituite vt corpib⁹ vniant. z sic ab ipis reb⁹ sensibilib⁹ cognitionē ꝙuā de eis accipiāt. sicut boues rudes ad sciam induci nō possūt. nisi p materialia exēpla. Et sic ꝑz q⁹ ꝓpter melⁱ aīe est. vt corpi vniat. z intelligat in corpe per ꝓuersionē ad fantasmata. z tn̄ separata pōt h̄re aliū modū intelligēdi.

Ideō aūt dicit pbs in iij. de aīa. q⁹ intelligere corrūpit corrupto q̄dāmodo interi⁹ vt fantasma intelligit de modo intelligēdi p ꝓuersionem ad fantasmata. quē i corpe aīa habet. qui mod⁹ deficit p mortē vt dictū est. Intelligit aūt aīa separata nō quidē p spēs innatas. q̄z nō habet cū a ꝓncipio sit vt tabula rasa. nec p spēs q̄s abstrahat a sensib⁹ q̄z nō habet organa sensus z imagi natōes quib⁹ mediātib⁹ abstrahant spēs intelligibiles a reb⁹. Nec etiā p spēs pri⁹ abstractas z postea ꝓseruatas. q̄z sic aīa pueri nihil intelligeret post mortē. Sz intelligit per species ex influētia diuini luminis ꝓcipatas. quaz aīa fit ꝓceps sicut z alie substantie separate. q̄z uis inferiori mō. Un̄ q̄cto cessante ꝓuersione ad corp⁹ aīa ad superiora conuertit.

Aīa separata pfectā co .§. I.

Aīe separate cognitio se extēdit.

gnitionē hz ō alijs aīab⁹ separatis. loq̄ndo de cognitōe naturali aīe. Un̄ z diues in inferno vidit abrahā z lazarum

De angel⁹ aūt hz impfectā cognitionē z deficiētē. s. cognitionē naturalē. Nā de cognitōe gl̄ie quā habēt aīe. s. in deo est alia rō. ꝓ⁹ hui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. s. arti. ij. q⁹ p h̄ q⁹ aīa separata cognoscit seipam accipe possumus qualit⁹ cognoscat z alias substātias separatas. Et q̄z diu quidē est aīa corpi vnita. vt dictū est. s. intelligit cō uertendo se ad fantasmata. z ideo nec seipam intelligere potest. nisi in q̄tū fit actu intelligēs p spēs intelligibiles a fantasmatib⁹ abstractis. Sz cū fuerit separata intelligit nō ꝓuertendo se ad fantasmata. ad ea q̄ sūt ꝫm se intelligibilia. Un̄ seipam p seipam intelliget. Est aūt cōmune omni substātie separate q⁹ intelligit id q̄ō est intra se. z id q̄ō est supra se p modū substātie. Sic enī intelligit aliquid ꝫm q⁹ est in intelligēte. Est aūt aliq̄d in altero. per modū eius in quo est. Modus aūt substātie anie separate est infra modū substātie angelice. sed est ꝓformis mō aliaz aīaz separataz. z ideō vt dicū est. habet aīa separata cognitionē pfectā de alijs aīab⁹ separatis. sed impfectam de angelis. Ultia aūt felicitas hois ꝓsistit in pfecta cognitiōe sol⁹ dei. qui nisi p gratiā videri nō pōt. In cognitione aūt aliaz substātiaz separataz ꝓsistit magna felicitas. Si tn̄ pfecte cognoscanē q̄ō tn̄ nō ꝓtingit naturali cognitiōe in aīab⁹ separatis. nec tn̄ est vltima. etiā si esset pfecta vt posuēre quidā pbi. z ideō falsū dixēre.

Aīa separata quō cognoscit ipsa naturalia.

Aīa separata nō cognoscit oīa naturalia statim. Nā si hoc esset sequerēt q⁹ hoies frustra studerēt ad rez scientiā capescendam. q̄ō est inconueniēs dicere. Pro cui⁹ declaratiōe dicit sanct⁹ Tho. vbi. s. arti. iij. q⁹ aīa separata intelligit p species ex influētia diuini lumis. sicut z angeli. Sed tn̄ q⁹ natura aīe est infra naturā angeli. cui ille modus est conaturalis. ideō aīa separata p hmōi species nō habet pfectā rez cognitionē. sed quasi in cōi z cfusam. Sicut g̃ angeli se habēt ad pfectā rez cognitionē naturaliū p hmōi spēs. ita aīe separate ad impfectā rez earū cognitionē z cfusionē. Ergo angeli habēt pfectā cōgnitionē oīm naturaliū p spēs. q⁹ oīa q̄ fecit deus in ꝓpriis naturis fecit in intelligētia angelica ꝫm Aug. sup Gen. Aīe aūt separate etiaz perfecte nō certā z ꝓpriā sed cfusam z cōem de oīb⁹ naturalib⁹ cognitionē habēt. Et ideo nō frustra hic laborak ad habendū scientiā. q⁹ scīetia hic acquisita p studiū est ꝓpria z pfecta nō cfusa vt illa. Futura aūt nec angeli nec demones. nec aīe separate cognoscūt. nisi vel⁹ suis causis vel p reuelationē. nō aūt cognitiōe naturali p species inditas.

Aīa separata cognoscit aliqua singularia.

Aīe separate cognoscūt aliqua singularia. vñ diues in inferno dixit. habeo quinq̄ fratres z̄. Lu. xvj. Nō tn̄ oīa cognoscūt singularia etiā p̃tia. Pro cui⁹ declaratiōe dicit. b. Tho. vbi. s. arti. iij. q⁹ duplex est modus intelligēdi. Un⁹ p abstractionē a fantasmatib⁹. z p hunc modū nō possunt cognosci singularia ab aīa directe. sed indirecte vt dictū est. s. Alius modus est p influentiam speciez a deo. Et p istū modū intellect⁹ pōt cognoscē singularia. Sicut enī de⁹ in q̄tū est cā oīm vniuersaliū. et individualiū p̃ncipioz cognoscit oīa vniuersalia z singularia. ita substātie separate a corpib⁹ p species q̄ sunt p̃ticipate similitudines diuine essentie. possunt cognoscē singularia. Inb⁹ tn̄ est differentia inter angelos z aīas separatas. q⁹ angeli p hmōi spēs non solū naturas rez in speciali cognoscere possunt. Sed etiā singularia sub specieb⁹ ꝓtenta. Sed aīe separate habēt ꝓfusam cognitionē naturaliū p species. Et ideo nō possunt cognoscere singularia. nisi illa ad q̄ quodāmodo determinant ad q̄ hz aliquā habitudinē quā nō habet ad alia vel p precedentē cognitionē vel p aliquā affectionē. vel p naturalem aut diuinā ordinationē. q⁹ oīne q̄ō recipit in aliquo. determinat in eo per modū recipientis.

Aīa separata retinet .§. II.

sibi habit⁹ scīetie hic acquisite. sed nō remanet actus ꝫm eundē modū sciendi. Primū⁹ sic declarat. b. Tho. vbi. s. Sēd arti. v. Scīetia est in intellectu qui est loc⁹ speciez. vt dicit⁹ q⁹ cit in. iij. de aīa. Et ideo q̄uis scīetia hic acquirat ex sensibilib⁹. z p ꝓs ex viribus sensitiuis quaz ulla sunt obiecta. oportet q⁹ habit⁹ scīetie acq̄site sit partim in viribus

sensitiuis. Et ꝺ põt ꝺsiderari ex ipis actib ex quib acq̃ritur sciẽtia. Nã habit sunt silꝭ actib ex quib acquirunk. vt dicit in. ꝯ. ethicoz. Act aũt intellect ex quibus scĩa acquirit. sunt p cõuersionẽ ad fantasmata q̃ sunt in viribꝫ sensitis. Sicut ꝯ act intellect ꝓncipaliter quidẽ z formaliter est in ipo intellectu. materialit aũt z dispositiue in viribꝫ. Idẽ ꝺcendũ ẽ de habitu. s. q̃ ꝯtuz ad id qꝺ aliquid pñtis scĩe. habet esse ĩ inferioribꝫ viribꝫ. non remanebit ĩ anima separa. ꝯtũ aũt ad id qꝺ habet esse in ĩtellectu. necesse ẽ vt maneat. qz talis forma intellect nec p se corrũpi põt sic corrũpit aliquid a suo ꝺrio. vt frigidũ a calido. qz species intelligibilꝫ q̃ sũt ĩ intellectu possibili seu intẽtiõe intelligibili nil est ꝺrũ. ꝓcipue quã tũ ad simpliciũ intelligẽtiã. s. eius q̃ quid ẽ. Nec p accidẽs corrũpi potest talis forma. s. p corruptionẽ subiecti. qz subiectũ scĩe qꝺ est intellect est incorruptibile. ¶ Qꝺ aũt apls. j. ad Coz. xiij. dicit. q̃ scĩa destruck. ĩtelligitur ꝯtũ ad actũ q̃ nũc est. qz. s. intelligẽdo p spẽs intelligit a sensibilibꝫ abstractas. Et sic aliqꝭ min⁹ bon⁹ fm staturã corpis erit maior aliq̃ magis bono. ita nihil phiber alĩ quẽ min⁹ bonũ aliquã habere sciam quã nõ habet magis bon⁹. sed tñ null⁹ momẽti ẽ in cõgatione ad alias p rogatiuas q̃s meliores habebũr. ¶ Quãtũ ꝯo ad actuz habituũ hic acquistoz de scibꝭ. nõ erit idẽ mod⁹ intelligẽdi q̃ nũc est. fm ergo spẽs intelligibiles hic acq̃sitas aĩa separata intelligere põt. q̃ pri⁹ intellexerat. nõ eodẽ mõ sz p cõuersionẽ ad fantasmata. sz p cõueniẽtẽ modũ anime separate. be. tho. vbi supra ar. vi.

Anima sepata secun⁹ .ſ.iii.

dũ naturalẽ cognitiõem de q̃ hic agit. quẽ cõis est salutis z dãnatis. in alia vita nõ cognoscit q̃ hic agũk pticularia fm b. tho. vbi. s. ar. viij. Et buius rõ est. qz aĩa separata p hoc cognoscit singularia. q̃ qꝺãmõ ẽ determinata ad illa p vestigiũ alicui⁹ pcedẽtis cognitõis vl affectiõis vl p diuinã ordiationẽ. Aĩe aũt mortuoz fm ordinationẽ diuinã fm modũ essendi. segregate sũt a ꝯuersatione viuentiũ. z cõiuncte cõuersatiõi substãtiaz spualiũ q̃ sẽ a corpe separate. Unꝺ q̃ apud nos agũk ignorãt. Et hãc rationem assignat. b. Grc. in. viij. moral. Tractãs illꝺ Job. Siue fuerint filij ei⁹ nobiles siue ignobiles ignorãt. Ubi sic ꝺr. Mortui vtrã in carne viuentiũ post eos q̃liter hic disponak ignorãt. qz vita spũs lõge est a vita carnis. z sic corpora z ĩcorpora diuersa sunt genera. ita sũt distincta cognitione. ¶ Si aũt obijciak illꝺ Lu. xvi. de diuite epulone qui dixit. Habeo ꝺnqz fratres vt manifestet illis. ne z ipi veniãt in hũc locũ tormentoz. ꝛc. Et sic videt q̃ habuerit curã de fratrib. z p ꝺns cognouerit statũ coruz. Respondet beat⁹ Tho. q̃ aĩe mortuoz pñt habere curã viuentiũ. etiã si ignorẽt statũ coz. Sicut cõuerso viuentes hũt curã de mortuis faciẽtes suffragia p eis. licz nesciãt statũ coz. Pñt etiã mortui facta viuentiũ scire nõ q̃ deꝭ p scipos. sed per aĩas coz q̃ hinc ascẽdũt ad eos. vel per angelos seu demones. vl spiritu dei reuelãte. vt dicit aug⁹. z babek xiij. q. ij. fatẽdũ. Distãtia aũt localis int nos z ipos nõ est cã ignorãtie. sz causa supradicta. Et rõ est fm b. tho. vbi. s. ar. ij. q̃ aĩa separata intelligit singularia per influxũ specierũ ex diuino lumĩe. Qꝺ lumẽ eqliter se habet ad ꝓpinquũ z distans. Unꝺ distãtia localis nullo mõ impedit cognitiõz aĩe separate. Qꝺ etiã patet. qz diues in inferno vidit abrahã a lõge. ¶ Sz quantũ ad animas separatas beatoz dicit beat⁹ Greg. vbi. s. Ꝺ, hoc de eis sentiẽdũ nõ est. qꝺ sz dictũ est de aliꝭ fm cognitionẽ naturalẽ. q̃ ꝯ intra omnipotẽtis claritatẽ videnẽ nullo mõ credendũ est q̃ sit fortis aliq̃d qꝺ ignorẽt. ¶ Aug⁹. tñ in lib. de cura p mortuis agẽda. dicit expsse. q̃ nesciũt mortui. q̃d in hac vita agãt viui. etiã filij coz vt brẽ in glo. sup illꝺ hymn⁹ Abrahã nesciuit nos. Qꝺ cõfirmat idẽ Aug. p bẽ q̃ nõ visitabak a matre sua. z in tristiciis ꝺsolabat. sicut qñ viuebat. Nec est pbabile vt vita facta felicioz qz brã sit effecta crudelioz. Sz p hoc qꝺ ꝓmisit dñs Josie regi vt pri⁹ moreret ne videret mala q̃ supuẽtura erãt pplo suo. iij. Reg. xxij. Aug. dubitãdo ꝺ dixit. Sz Greg. assertiue dicit. q̃ nllo mõ est credenduz. fm q̃ sniam Greg. videt. q̃ aĩe scioz deũ vidẽtes. oĩa p sentia q̃ ꝺ agunk cognoscãt. Sũt enim equales angelis dei. de quib etiã Aug. asserit. q̃ ea q̃ apꝺ viuos agunk nõ ignorãt. Sz aĩe scioz sunt pfectissime ꝺuicte iustitie dei. nec tristant nec reb viuentiũ se ingerunt. nisi fm q̃ ordo diuine iustitie exigit.

De apparitiõibus .ſ.iiii.

aĩaz separataz. Sciendũ fm. b. Tho. vbi supra artic. viij. Ꝺ, cũ apparẽt viuis aĩe defunctoz ad aliqꝺ annũciandũ. qꝺ vtiq̃ aliqñ ꝺtingit. vt dicit Matb. penk. q̃ multa corpa mortuoz qui dormierũt surrexerũt z apparuerũt multis. Aliqñ etiã apparẽt aĩe sine corpib ꝓpijs suscitatis. sed alijs corpib assumptis. ex aere format sicut potuit esse moysi tã defuncti coram xpo se transfigurãte Matb. xvij. Uel de aĩa pascasij q̃ apparuit. b. Germano in balneis. p loco purgatorij sibi assignato. vt narrat Grego. in. iij. dyalogoz. z de plibꝫ alijs ibi. z in vita frũ habek. Ꝺ, cũ euenit p spẽciale dei dispẽsationẽ contingit vt aĩe defunctoz reb viuentiũ interssint. Et est ꝺ inter dei miracula cõputandũ. Uel be apparitiões fiũt per opatiões bonoz angeloz ignorantibꝫ etiã ipis mortuis. sicut etiã viui alijs aliqñ viuẽtib in somnijs apparẽt ignorãtibꝫ eis. sicut forte in appantõe. b. Nicolai. ꝺstantino dormiẽti ad. pbibẽdũ necẽ etiũ innocentiũ viuentiũ. Et apparitio etiã. b. Amb. z officiatio ei⁹ ad exequias bti martini p angelũ fuit in forma ei⁹. cũ ipe corpaliter remãsit mediolani. qꝺ tñ ipse nõ ignorauit. Qꝺ etiã legit de freqñti apparitiõe xpi aliquibꝫ scis. vt be. Katherine de senis z alijs. magis videt credibile quod fuerit p angelũ xpi psona repsentantẽ. qñ psonã ꝓpriã xpi Sicut etiã angelus apparebat z loquebat moysi in psona dei. Uel etiã ꝺ põt fieri p opationẽ angeloz malorũ ad decipiendũ homes. Sicut fm vnã expositionẽ Aug. Babek. j. Reg. xxviij. de samuele mortuo apparẽte saulj. quẽ dicit Aug. fuisse dyabolũ ĩ forma samuelis. vt habetur. xxvj. q. v. nec mir.

Diũsis ratiõibꝫ apparẽt aĩe defunctoꝝ rum.

Titulus sextus de causis

pctoz z aĩe passionibꝫ. De triplici causa peccati. s. ignorantie. fragilitate. z malicia. ¶ Caplm primũ.

QUam dictum sit supra q̃ pctm est dictũ vel factũ vel ꝺcupitũ ꝺ legẽ dei z ossẽ qꝺ sit causam habet. ideo videndũ est de causa peccati. Causa aũt peccati põt esse triplex. s. interior. exterior. inferior. qz triplicẽ causam reperim⁹ ĩ peccato primoz parentũ. Causa interior est ratio z sensualitas. q̃ figurat̃ p adam z euam. Causa exterior fuit antiquus serpens z pomũ. Et de his duobꝫ habes dis. vj. testamentũ. Causa inferior. id est peccatũ ibi etiã ꝺcurrit et fuit causa peccati q̃ nle quedã. s. mẽtis elatio. q̃ pcesserat in mẽte ipoz fm Aug. Unꝺ z dicit. dis. xxxv. Extra die. Sulã fuisse primã preuaricationẽ intelligendũ est de pctis exterioribꝫ. Et qz extra pmũ pctm oĩa alia possunt dici. z pcta z pena pcti. Ideo de pctõ in genere agit cõgrue ĩ ista pma pte. vbi tractat̃ de pctis. ¶ Causa aũt q̃ pcti ĩ interior pcti itez põt esse triplex fm Tho. j. ij. q. lxxv. Cũ terior ẽ triplex pctm ꝓsistat in actu. z principiũ humanoz actuuz plex.

Cãs pcti ẽ triplex

sit sensitiu⁹ appetit⁹ intellectus. z effectus siue voluntas. Sic pcm̃ pōt causari a sensualitate. voluntate z rōne. Sicut enī ex iudicio rōnis volūtas mouet in aliq̄d fm rōnem. ita etiā z passiōe sensus appetit⁹ sensitiu⁹ in alīq̄ō inclinat. q̄ inclinatio interdū trahit volūtatē z rōem. Et qz cā pcī est aliq̄ō bonū apparēs moriuī cum defectu debiti moriui. s. regule rōnis vel leḡ diuīe. Ipm moriuī q̄ō est apparēs bonū ptinet ad apphensionem sensus z appetitū. ipa aūt absentia debite regule ptinet ad rationem que nata est hmōi regulā cōsiderare. Sz ipa pfectio voluntarū act⁹ peccati ptinet ad voluntatē. ita q̄ ipse actus volūtatis pmissis suppositis iā est quoddaz pcm̃. Et q̄uis ista tria cōiter aliq̄ mō cōcurrāt in pcō mortali. tm̃ fm aliq̄d boz est magis cā z prior ad actuz peccati q̄ō cōmittit. fm h̄ dicit quis peccare vel ex ignorantia. q̄ō ptinet ad defectū rōnis. vel ex malicia q̄ō ptinet ad inordinationē voluntatis. vel ex infirmitate siue passiōe. q̄m̃ ptinet ad inordinationē sensualitatis in qua sunt passiōes. Unī Grego. dicit de pen. dis. iij. Peccatū trib⁹ modis cōmittit. aut enī peccat ignorātia. aut infirmitate. aut studio. id est malicia.

Quantū ad primū .ℌ.I.

Tripler ignorantia

scz de pcō ex ignorātia. dicit Aug. xv. q. j. merito. Queri tur q̄ sūt pcā nescientiū. Sed nota q̄ triplex ignorātia pōt repiri in actu pcī. Tho. pma sc. q. lxxvj. Prima est cū nescit id q̄ō scit esse phibitū. z p ons maiū. puta cum fornicat quis nesciēs fornicationē esse pcm̃. z hec dicit ignorātia iuris. Scōa est cū scit quis aliquē actū esse phibitū z malū. sed nescit hoc q̄ō agit esse illū actū. vt cuz sciēs adulteriū esse pcm̃ accedit vxorē alienā quā putat esse suā. vt iacob ad lyam. vel occidit boīem quē putat ferā. Et hec dicit ignorātia facti. Et hec nō excusat a pcō si dak opa rei illicite. Sicut nec lamech excusak ab occisiōe cbaym. xv. q. j. ℌ. sed obūcit. Aut etiā si nō adhibek. debita diligētia. Unī nō excusarek. qui dyabolū adoraret. subito apparentē sub angelo lucis. vt dicit. xxvij q. j. in glo. Tertia ignorātia est cū scit quidē id q̄ō quis agit esse pcm̃ in vniuersali. puta nullā fornicationē esse cōmittendā et etiā scit esse fornicationē. sed nō cognoscit in pticulari illū actū qui est fornicatio nō esse faciendū. obnubilat⁹ passiōe vel habitu vitioso z hmōi. vt actualiter nō ꝑsideret z intelligat id q̄ō agit esse malum. Ista ignorātia repit in oī pcō. Unī pbs dicit. q̄ oīs mal⁹ est ignorās. Et Prouerb. xiij. dicit. Errāt qui operant malū. Et dis. xxxviij. q̄uis dicit. Nō nisi rex ignorātia potest errare. ꝓ vero ḡppe approbat falsum. q̄ō erroris est prius. Nec igit nō est causa pcī. sed aliq̄d ꝓsequens ad causam. s. ad passionē vel habitū inclinantem ad pcm̃.

Scōa etiā ignorātia nō est causa pcī. sz cōcomittanter se habet ad ipm. Unī restat q̄ tm̃ prima est cā pcī. prout nūc loq̄mur. q̄ tollit sciam phibentē actum pcī. Et hec ignorātia nisi sit affectata excusat a tāto z si nō a toto. si est coz q̄ quis scire tenek z scire pōt. dis. xxxvij. ℌ. vlti. Q̄ō aūt Amb. dic̄ q̄ ḡuissime peccat q̄ ignorat. intelligitur vno mō vel de ignorātia simpliciter affectata. vl̄ de ignorātia infidelitat⁹ fm Tho. Uel dic ḡuissime. id est piculosissime. qz q̄ ignorat morbū nō q̄rit medicū. Itē sz trāseunte reatu p ꝑsentiā remaneat ignorātia fm q̄ est priuatio scie. nō tm̃ remanet negligētia fm quā ignorātia dicit pcm̃. Nec sequit q̄ ignorās ꝓtinue actu peccet sed solū q̄n̄ est tps acdrendi sciam quā hr̄e tenek. sicut ī alīs pcīs omissiōis. Unī z notāter dicitur q̄ ignorātia mater cūctoz erroz. a cūctis vitāda est. dis. xxxviij. c. j. Et de ipa ignorātia mlta habes in. ij. ꝓce. ri. v c. ix.

Quātū ad secundū .ℌ.II.

id est pcm̃ ex malicia. Nota fm Tho. pma sc. q. lxxviij. q̄ pcm̃ ex malicia dicit pcm̃. q̄ō ḡs facit quasi scienter malū eligēs. qz talis id q̄ō scit esse malū spūale. quod est malū simpliciter. p q̄ō bono spūali priuak. vult ipm vt bono rpali potiak. q̄ō rotū. pcedit ex inordinatōe volūtatis. qz. s. min⁹ bonū magis amat. Nā cū aliq̄s eligat pati detrimentū in bono min⁹ amato ad h̄ vult vt potiak bono magis amato sicut. cū vult bō pati absentiā mēbri etiā sciēter. vt ꝓseruet vitā magis amatā. Ideo quando volūtas est ita inordinata. q̄ aliq̄ō bonū rpale pl⁹ habituālr amat pura diuitias vel voluptates. quā ordinē rōnis vel legis diuīe vel cartaris. vl̄ aliq̄d hmōi. sequit q̄ velit dispendiū pati in aliq̄ spūalī bono. vt potiak aliquo rpali bono. Est tm̃ in ipa ignorātia aliq̄ modo in q̄ntum. s. nescit in pticulari illud malū nō esse sustinēduz ꝓpter ꝓsuetudinē talis boni. Peccatū ergo ex malicia. cū nō pcedit ex impulsu appetit⁹ sensitiui q̄ō est peccare ex passiōe neq̄ ex defectu rōnis q̄ō est peccare ex ignorātia sequit q̄ pcedit ex ipa volūtate. qua ex seipsa mouet ad malū. ¶ Et hoc pōt esse tripliciter. Uno mō ex habitu male acq̄sito. Scōo ex aliqua egritudinali habitudine. Tertio ex remotōe alicui⁹ phibentis. ¶ Quantū ad primū est sciendū q̄ cū aliq̄s acq̄rit sibi habitū vitiosuz. ex lū ex multiplicatōe actuū maloz. inducitē ꝓsuetudinē que ouertit in naturā. Hinc est q̄ illa mala dispositio habituata sit quasi ꝓueniens z silis bono. z h̄ mō rōne ꝓuenīētie tendit volūtas quasi bonū. qz vnūq̄q̄ fm se tēdit ī id q̄ō est sibi ꝓuenīēs. Et sic peccare ex habitu est peccare ex malicia. ¶ Quantū ad scōm est sciendū q̄ etiā sine habitu acq̄sito vicij ꝓingit aliquem peccare ex malicia q̄ntum ad scōm. Nō cū nō ꝓcedat neq̄ ex ignorātia neq̄ ex passiōe. oportet q̄ ꝓueniat ex aliq̄ ꝓncipio corrupto intrinseco q̄ō dicit egritudinalis eberudo. sicut aliq̄s hz quasdā naturales inclinationes ad aliqua ꝑdicta ꝓpter corruptionē nature ipius. ¶ Quantū ad tertiū sciendū q̄ volūtas aliq̄n̄ p se tendit ad aliq̄ō malū p remotionē alicui⁹ phibentis. puta. si aliq̄s phibeak peccare. non qz peccatū ei fm se displiccat. sed ꝓpter spem vite eterne. vl̄ ꝓpter timorē gehēne. remota spe p desperatiōz. vl̄ timorē per ꝑsumptionez sequit q̄ ex certa malicia quasi ablato freno peccet. q̄ō est peccare in spīm̃ scm̃. de q̄ vitio habes infra in scōa pte. ¶ Et nota q̄ peccatū ex certa malicia est grauis⁹ pcō ex infirmitate siue ex passiōe. tripliciter. Primo quidē qz cū pcm̃ ꝓsistat in volūtate. q̄nto mor⁹ pcī est magis ꝓpriꝰ volūtati tāto pcm̃ est grauis⁹ ceteris paribus. Sed in pcō ex malicia mor⁹ ipius pcī est magis ꝓpriꝰ volūtati. qz ex seipsa in malū mouetur. q̄ō q̄n̄ peccak ex passiōe. qz est a quodā extrinseco impulsa ad peccādū. z quāto malicia fuerit vehemētior tāto peccatū est grauis⁹. Unī Greg. dic̄. Grauius malicia q̄ infirmitate peccak. de pe. dis. iij. sciendū. Scōo qz pcm̃ ex malicia est diu turnū⁹. Nā habitus q̄ vr in plurib⁹ peccak ex malicia est qualitas ḡmanēs. Unī assimilak infirmo ꝓtinua infirmitati laborāti. Sed passio q̄ inclinat volūtatē ad peccandū. est q̄litas cito trāsiēs. vnī assimilak ei qui laborat in infirmitate interpollatim. z sic cito credit ad bonū ꝓpositū penitēs. Ad h̄ facit q̄ō dicit de pe. dis. j. Et venit. Ubi dicit Hiero. Seri⁹ si peccāt. cozā deo peccant. qz. s. cito reuertunk ad pniam. ¶ Tertio qz peccatū ex malicia est ꝑiculosi⁹. nā sic peccās male est dispositus q̄ntum ad ipm finē qui est ꝓncipiū in opabilib⁹. Et sic ei⁹ defectus est ꝑiculosior q̄ ei⁹ q̄ ex passiōe peccat cui⁹ ꝓpositū tēdit ī bonū finē. Iz ꝓpositū ei⁹ ad bonā intērumpak. Ad hoc facit de pen. dis. iij. sup trib⁹. Ubi dic̄ Hiero. Quartū scelus est nō agere penitentiā. sed suo sibi complacere delicto.

Pcm̃ vero ex infir. .ℌ.III.

mitate vel passiõe dicit ex sititudine infirmitatis corporalis. Corp⁹ enī tunc dicit infirmū qñ impedit vel debilitat in executiõe ꝓprie opatiõis ꝓpter aliquā inordinationem partiū corpis. ut. s. q humoꝛes ꝛ membra nõ subdunt virtuti regitiue ꝛ motiue corpoꝛis. Sic infirmitas aīe dicit. qñ impedit ipa in ꝓpria opatiõe, ꝓpter inordinationē partiū eius sūt ꝟcupiscibilis ꝛ irascibilis q̄ tūc sūt inordinate cū nõ subdunt rōni. qõ fit p passiões insurgentes. Et ille qui est in passiõe ꝟstitutus scit petīm esse qõ agit. in vniuersali quidē nõ in ꝑticulari. qz nõ ꝟsideratione ꝑticulari ꝓpter passionē impedientē. ¶ Impedit aūt passio talē ꝟsiderationē tripliciter. Primo q̄dem p quandā abstractionē. Cū enī oēs potentie aīe in vna essentia aīe radicent. necesse est q̄ qñ vna potentia intendit in suo actu altera remittat in actu suo. vel vt totaliter impediat. tū qz oīs virtus ad plura. dispersa fit minoꝛ. Uñ ecōuerso qñ intendit circa vnū min⁹ pōt ad alia dispergi. ꝑcipue si intendit intense. tū qz in operibꝫ aīe aīalibꝫ requirit quedā intensio. que aūt vehementer applicat ad vnū. nō pōt alteri vehementer attēdere. Et fm hūc motū p quandā distractionē. qñ mot⁹ appetit⁹ sensitiui fortificat fm quācunq; passionē necesse est q̄ remittat. vel totaliter impediat motus ꝓprius appetit⁹ rationalis qui est volūtas. ¶ Scōo impedit talis ꝟsideratio a passione p ꝛtrarietatē. qz plerūq; passio inclinat ad cōtrariū huⁱus q̄ sciētia vniuersalis habet. Uñ pbs dicit in ij. ethicoꝛ. q̄ syllogism⁹ incōtinentis qui. s. vincit a passione. habet quatuoꝛ ꝓpositiões in mēte. Duas vniuersales quaꝫ vna est rōnis q̄ dicit nullā fōrnicationē esse cōmittēdā qz mala. Alia est passiōis q̄ dicit omnē delectationē esse sectandā. qz bona. Passio igit incōtinentis ligat rationē. cū nō assumit sub illa vniuersali q̄ dicit nullam fornicationē esse cōmittendā. Sī enī sub illa sumeret. sic diceret. Ista est fornicatio quā. s. vis facere ꝛ p consequens malū. ꝛ tandē ꝟcluderet. ergo nō est faciendus Sed assumit incōtinēs ꝓpositionē sub vniuersali passionis. ꝛ dicit. Ista est delectatio. cū. s. vult fornicari. vñ concludit. ergo esse faciendā. ¶ Tertio tollit passio ꝟsiderationē p quandā imutationē coꝛpalē. ex qua rō quodammodo ligat. nec libere in actū exeat. sicut etiā somn⁹ vel ebrietas quādā coꝛpali trāsmutatione facta ligat vsum rationis. Et q̄ hoc ꝛingat in passiõibꝫ patz ex hꝫ q̄ aliquā cū passiões multū intendunt. hō amittit totaliter vsum rationis. Multi enīm ꝓpter abundantiā humoꝛis vel ire sunt ꝟsi ad insaniā. Et ꝓpter hūc modū passio trahit adiudicandū in ꝑticulari. cōtra scientiā quā habet ī vniuersali. Sciētia enī vniuersalis q̄ꝫ certissima sit. non habet principalitatē in opatiõe. sed magis sciētia particularis. eo q̄ opatiões sunt circa singlaria. Et sicut ebr⁹ qñq; ꝓfert verba significantia ꝓfundas sentētias quas mēte diiudicare nō pōt ꝓpter ebrietatē. ita in passiõe existens. ꝛ si oꝛe ꝓferat hoc nō esse faciendū. tū interius nō sentit ꝓpter passionē q̄ illud sit faciendū. Tho. ꝑma scōe q. lxxvij. ¶ Et nota q̄ passiões ꝓprie sunt motus potentiaꝫ aīe. nō q̄ de apprehensiuaꝫ. vt est sensus ꝛ intellectus. s. appetitiuaꝫ. nō tñ sunt mot⁹ appetitus rōnalis qui dicit volūtas. sed appetitus sensitiui qui dicit sensualitas. ō distīstinguīt in potentiā ꝟcupiscibilē ꝛ irascibilē. Sed cū amoꝛ ꝛ gaudiū. tristicia ꝛ ira ꝛ hmōi. q̄ ꝓprie sūt passiões attribuunt deo vel angelis vel sanctis hominibꝫ. vt patet in scriptura. tūc impꝛopꝛie ꝛ large assumunt ꝛ significāt simplicē actū voluntatis cū simili tudine affectus passionis. sed absq; passione. Et ipsi q̄dem motus passionū fm se considerati cum sint naturales ꝛ cōmunes nobis ꝛ brutis. non faciūt nos virtuosos vel vitiosos. sed fm q̄ a rōne regulant bene vel male. ¶ Et sciendū q̄ ipi passiões dupliciter se possunt habere ad iudiciū rōnis. Uno mō antecedenter. ꝛ sic cum obnubilēt iudiciū rōnis. ex quo depēdet bonitas actus moralis ꝛ ex impulsu inclinet voluntatē. diminuit boni tatē actus quantū ad opa virtuosa ac etiā grauitatē pec cati quantū ad opa vitiosa. Laudabil⁹ est enī q̄ aliquis ex iudicio rōnis facit opus charitatis q̄ꝫ facere sola passione miscōie. ꝛ minus peccatū est ex passiõe peccare q̄ꝫ ex malicia. vt dictū est. Alio mō se habēt ꝟsequēter. ꝛ hꝫ dupliciter. Uno mō p modū redūdantie. qz. s. cū supioꝛ pars aīe intēse mouet in aliquid sequit motū eius etiaz pars inferioꝛ. ꝛ sic passio existēs ꝟsequenter ī appetitu sensitiuo est signū intensiōis volūtatis. vnde indicat bonitatem maioꝛē qui ad opa virtuosa. ꝛ malitiā etiā maioꝛem quo ad opa vitiosa. Alio mō p modū electiōnis. qñ sc̄z bō ex iudicio rōnis eligit affici aliqua passiõe. vt ꝑm prius operet cooperante appetitu sensitiuo. Et sicut passio aīe addit ad bonitatē quo ad ꝛtuosa opa. ꝛ malitiaz quo ad vitiosa. Tho. ꝑma scōe. q. xxiij.

¶ De passione amoꝛis. ꝛ multiplici amoꝛe. et effectibus amoꝛis. ¶ Capl'm. ij.

Passiões dupl'r se habēt ad tatē actus quantū ad opa virtuosa ac etiā grauitatē pec cati quantū ad opa vitiosa. Laudabil⁹ est enī q̄ aliquis ex iudicio rōnis facit opus charitatis q̄ꝫ facere sola passione miscōie. ꝛ minus peccatū est ex passiõe peccare q̄ꝫ ex malicia. vt dictū est. Alio mō se habēt ꝟsequēter. ꝛ hꝫ dupliciter. Uno mō p modū redūdantie. qz. s. cū supioꝛ pars aīe intēse mouet in aliquid sequit motū eius etiaz pars inferioꝛ. ꝛ sic passio existēs ꝟsequenter ī appetitu sensitiuo est signū intensiōis volūtatis. vnde indicat bonitatem maioꝛē qui ad opa virtuosa. ꝛ malitiā etiā maioꝛem quo ad opa vitiosa. Alio mō p modū electiōnis. qñ sc̄z bō ex iudicio rōnis eligit affici aliqua passiõe. vt ꝑm prius operet cooperante appetitu sensitiuo. Et sicut passio aīe addit ad bonitatē quo ad ꝛtuosa opa. ꝛ malitiaz quo ad vitiosa. Tho. ꝑma scōe. q. xxiij.

¶ De passione amoꝛis. ꝛ multiplici amoꝛe. et effectibus amoꝛis. ¶ Capl'm. ij.

Passiões aūtē aīe sunt

Undecī sunt passiões appetit⁹ sensitiui.

vndecim. sex quidē in ꝟcupiscibili poteꝛtia. sc̄z amoꝛ ꝛ odiū. desideriū seu ꝟcupiscētia ꝛ fuga gaudiū siue dilectio. ꝛ tristicia siue dolor. In irascibili aūt q̄ꝫ. s. spes ꝛ desperatio. timoꝛ ꝛ audacia ꝛ ira. cui nulla passio opponit. Q̄ aūt dicant quatuoꝛ. iuxta illud Boetij de phica ꝟsolatione. Gaudiū pelle. pelle timoꝛē. spemq; fugato. nec doloꝛ assit. De quibꝫ etiā ait Aug. in. xviij. de ciui. dei. Doc ꝓptera dicit q̄ he sunt principales. q̄ sunt cōplectiue ꝛ finales respectu aliaꝫ passionū. Pro boꝛ declaratione est sciendū q̄ in motibꝫ appetitiue partis bonum habet quasi virtutē attractiuā malū aūt virtutem repulsiuā. Bonū ergo primo quidē in potēcia appetitiua causat q̄ndā inclinationē seu aptitudinē vel cōnaturalitatē ad ipm bonū qđ ꝓtinet ad passionē amoꝛis cui ꝑ ꝛtrariū rndet odiū ex ꝑte mali. Secōo si bonū sit nōdum habitū dat appetitui motū ad exequendū bonuz amatū. ꝛ hoc ꝓtinet ad passionē desideriꝫ vel ꝟcupiscentie. Et ex opposito ex ꝑte mali est fuga vel abominatio. Tertio cū adeptū fuerit bonū dat appetitui quietationem quandā in ipo bono adepto. ꝛ hoc pertinet ad delectationē vel gaudiū. cui opponit ex ꝑte mali doloꝛ vel tristicia. In passiõibꝫ aūt irascibilis ꝓsupponit quidem aptitudo vel inclinatio ad ꝓsequendū bonū vel fugiendum malū ex ꝟcupiscibili q̄ absolute respicit bonum vel malū. Et respectu boni nōdū adepti est spes ꝛ desperatio. respectu aūt mali nōdū inuadētis est timoꝛ ꝛ audacia. respectu aūt boni adepti nō est aliqua passio ī irascibili. qz tā nō hz rō rōem ardui. sed ex malo iam īminenti sequit passio ire. Tho. ꝑma scōe. q. xxiij.

Amoꝛ est prima pas- §. I.

Triplex est amoꝛ.

sionū ꝛ principalis. ex qua alie causant. vt oñdit Aug⁹ in. xviij. de ciui. dei. est aūt amoꝛ aliq̄d ptinēs ad appetitum. Nā amare est velle bonū. bonū aūt est oblectū appetitus. Et sic fm triplicē appetitū quo reperit in rebus est triplex amoꝛ. Tho. ꝑma se. q. xxvj. Est enī quidā appetitus nō ꝟseqns apꝓhensionē ipi⁹ appetētis. sed alterius. ꝛ hmōi dicit appetit⁹ naturalis. Res enī naturales appetūt qđ eis ꝟuenit fm suā naturā nō p apꝓhensionē ꝓpriā. sed p apꝓhensionē instituentis naturā. id est dei. Alius appetit⁹ est ꝟsequēs apprehensionē ipi⁹ appetentis. nō ex iudicio libero. sed ex necessitate. ꝛ talis est appetitus in brutis. qui tñ in hoīb aliquid liberatat̄ percipiat inquantū obedit rōni. Est ꝛ alius appetit⁹ cōsequens apꝓhensionē appetētis fm liberū iudicium. ꝛ

talis est rōnalis siue intellectualis appetit⁹ qui dicit voluntas. In vnoquoq; aūt hoz appetitū amor dicitur id qō est principiū motus tendētis in finem amatū. In appetitu aūt naturali principiū motus est cōnaturalitas appetētis ad id in quod tendit. Et ista cōnaturalitas dici potest amor naturalis. sicut ipa connaturalitas corporis grauis ad locū infimū est p grauitatē. z dici potest amor naturalis. z similiter coactio appetitus sensitiui vel volūtatis ad aliquod bonū. id est ipsa cōplacentia boni dicit amor sensitiuus vel intellectualis. Unde talis amor nō importat seu notat motū appetitus tendentē in appetibile. nā istud pertinet ad desiderū siue cōcupiscentiā. Sed notat motū appetitus qui īmutat ab appetibili vt ei appetibile cōplaceat. Et sic ipsa complacentia appetibilis dicit amor.

Amor dilectio z caritas differunt.

¶ Differunt aūt ista tria scz amor dilectio z charitas. Amor enī importat cōplacentiā ad rem amatā. siue talis cōplacentia sit in appetitu sensitiuo. siue in volūtate. z sic est cōmunis nobis et brutis. Dilectio aūt supra amorē addit p̄cedentē electionem vt ipm nomē sonat. z potest ꝯuenire z bonis z malis. q̄uis nō multū in scriptura vel a catholicis doctoribus dicit de malis. Charitas aūt addit supra dilectionem quandā p̄fectionē seu diuinā infusionē. vt de peni. dis. ij. Charitas. Est aūt amor causa cognitōis fm Tho. prima se. q. xxvij. Nā bonū appbensum a sensu mouet appetitū sensitiuū z appbensuz ab intellectu mouet voluntatē. Similitudo etiā est causa amoris tendit enī in assimilatū sicut in vnū sibi p̄. Delectatio etiā vl aliqua alia passio que tamē pri⁹ p̄cedit ab amore causat amorem. sicut vnū bonū causa est alterius. ¶ Nota q; amor est via qua itur ad xp̄m ad supnam patriā. Unde ipse air. Joh. iij. Dis qui credit in eū nō perit. sed habeat vitā eternā. Credere aūt in xp̄m fm Aug. est credēdo tēdere in ipsum. Via aūt amor charitatis est. Unde aplus. ad Coz. xij. air. Uolēs loqui de charitate. Excellentiorem viā vobis domonstro. Hinc inquit Hugo de arra anime ipsi loquēs. O aīa mea scio q; vita tua amor est. z sine amore esse nō potes. Et bñ. nam et amore fiūt q̄cūq; agunt. Dia enī agunt p̄ter finē. Finis aūt est bonuz desideratū ab amante. Est etiā amare fm Tho. in. iij. Extra gentiles. aq⁹ principalis voluntatis a quo alij procedunt. Nā desiderat voluntas bonū amatū. cū nō habz delectat in p̄tia boni amati. cū timet amittere ipm dolet de eius perditōe. irasat si impedit a ꝯsecutione. Iste aūt amor si regulat a spiritusctō charitas dicit. que est via fm Aug. que ducit ad celū. Si est sine spiritusancto cupiditas est radix oīm malorum. via q̄ ducit ad infernuz ꝯtraria charitati. O, aūt amor noster fiat charitas per spiritūsanctū. patet p illud qō dixit xp̄us Joh. vij. Qui credit in me sicut scriptura dicit. flumia de ventre eius fluent aque viue. Hoc aūt dixit de spiritusctō quē accepturi erant credētes in cū. Et ps. Spiritus tuus bonus deducet me in terrā rectā. Et sic omnis qui credit in eū non perit. sed habet vitam eternam.

Ps. 142

Septem amores q̄liter regulant p spiritūsctm

Septē ergo amores .H.II.

De amore naturali.

possunt esse in nob. qui si regulantur a spūsctō charitas sunt. si ibi desit sunt cupiditas. Prim⁹ amor naturalis amor sensualis. amor parentalis. amor ciuigalis. amor patrialis. amor socialis. amor rei tēporalis. ¶ De primo dicit quidā sapiēs. Est cūctis cōmunis amor. Et iste amor naturalis in insensibilibz est naturalis inclinatio ad ꝯseruationē sui esse. Hinc est q; aqua fluminū currit q̄tum potest ad mare. q; ibi melius ꝯseruat. Lapis in altum p̄iectus q̄ citius reuertit ad terrā vbi ꝯseruatur Titulus agnus porcellus cū ducunt ad maccellū reuertunt in q̄tum possunt. Iste amor est eximi⁹ inter aīam et corpus humanū. Nā cū sit maxima distātia ꝯditōis inter eos z differētia. q; vnū corpus aliud spūs. vnū vilissimū. s. corpus. aliud nobilissimū pluscq; oēs celi z plancte. tāto amore ꝯiungunt q; vnū nunq; vellet dimittere aliud. Et ratio est. q; ex tali separatione tollit natura hominis. qui homo nō est corp⁹ tm vel aīa tm sed ꝯiūctū ex aīa z corpe. Etiā in p̄fectis viris non tollit iste amor. imo auget in q̄tū cognoscunt vitā suaz vtilē alīs. Unde aplus de se z alīs aplis. Ipse nos ingemiscim⁹ p̄mittas spūs habētes. eo q; noluim⁹ expoliari. s. corpore. sed supuestiri. i. vellemus cū corpore regnū intrare. O, aūt desiderat. cupio dissolui z esse cū xp̄o. erat fm instinctū diuinum supantē naturalē. Iste ergo amor naturalis si non regulatur a spiritusctō cupiditas dicit z malus. Nā cuz quis amat viuere vt possit gaudere z delectari in mundo. et diu p̄manere in suis concupiscentīs. nō curās de salute aīe. vel etiā cum ita amat vitā q; p̄ter ipam ꝯseruandā facit fieri incantationes. vel alia quecūq; contra dei mādata amor infernalis est suus amor. Sed cum amat sui ꝯseruationē p̄supposito beneplacito diuine voluntatis. ad hoc vt penitentiā agat vt merita augeat. vt alīs. p̄sit eligere patus potius mortē q̄ aliquod crimīale cōmittere. p̄ter sui cōseruationem nō peccat. Joh. vj. Spiritus est qui viuificat. caro nō p̄dest quicq;. id est instinctus fm spiritūsctm est qui facit habere vere amorem vite. nō instinctus fm carnē. ¶ Sēs est amor sensualis. Ista est quedā inclinatio sensualitatis. complacē De amore sensuali tia ad ea que sunt delectabilia sensibz. Unusquisq; enīz sensualis sensus amat z delectat ō obiecto sibi ꝓportionato. visus in videndo pulcra. auditus in audiēdo suaues sonos z cantus. olfactus de fragrantia odoz. gustus in dulcedine sapoz z hmōi. Sed si iste amor nō regit a spiritusctō efficit bestialis z peior oīmi bestia insanie p̄timus. Unde z multi insaniuāt sūt ex tali amore. quādo exit limites suos. Iste inducit mala innumera. ad curiositates. ad carnalitates ad tripudia. ad spectacula. ad crapulā z ebrietatē. z hmōi. Unde dixit xp̄us Joh. xij. Qui amat aīam suā. s. sensitiuā. acquiescendo eius appetitibz. perdet eam. id est aīam intellectiuā. Est enī ibi relatio simplex. quia necesse est vt ruat in multa peccata p̄ter quod sancti viri semp attendūt ad mortificatiōe sensuū z carnis. vt possint magis in dño delectari fm Greg. Tanto vnusquisq; a supno amore diuītur. quanto in infimis delectat. Unde sanctus Dñe⁹ per totā noctē multotiens vigilabat z ter in die se disciplinabat catbena ferrea. Et beatus Franciscus in cibis aliquādo cineres vel aquā īmiscebat. vt magis eēnt capaces diuinoz. Et nimia familiaritas quā habent mulieres cum p̄sonis spiritualibz. z si pura intentione. nisi magno rigore gubernet in sensualē cōuertit. Cui⁹ signū est. quādo magis cogitat de ipso q̄ de deo. z delectat de eius p̄sentia corporali magisq; de doctrina ei⁹. z hmōi. Spiritus aūt sanctus cū regit hunc amorē facit quere tm necessaria corpori vel spiritui z superflua relecare Unde aplus. Si spiritu facta carnis. id est sensualitates mortificaueritis. viuetis. Et qui sic credit in xp̄m nō perit. sed habet vitā eternā. ¶ Tertius est amor parētalis. Magn⁹ vtiq; est amor inter parētes. z tanto maior quāto strictior est parentela. Unde inter patrē z matrē et filios est maxim⁹. maior tamē parentū in filios q̄ filiorum ip̄arētes. Et ratio est fm Tho. se. se. q; tāto amor est maior quāto diuturnior. z quāto est ad certiorē rem. Sz amor patris z matris est diuturnior q̄ filioz. Nam subito quādo nascunt filij parētes incipiūt eos amare. Sed filij differūt p̄ plures annos anteq; ament parentes. quia nō bñt vsum rōnis quo cognoscūt eos esse parentes. Etiam parentes sūt magis certi de filijs. suis q̄

Ro. 8

Ro. v

filij de parentib. Et q3 mater est magz certa de prole q3 pater et admistrat materiã in generatõe. ō ipsa teneri⁹ amat z vehemẽti⁹ q3 pr̃. Amad⁹ est generator: ait Aug. sed p̃ponẽd⁹ ẽ creator. Si igit iste amor parentalis nõ dirigit a spũscõ: inducit ad multa mala: z q̃si ad idolatriã. O q̃t fuer gentes q̃ ppt inordinatũ amorẽ ad filios: dãnationẽ incurrũr. O q̃t sunt q̃ eo q̃si idolis inseruiũt Et nota q⁹ idolatria bũt initiũ ab inordinato amore parentũ ĩ filios z ecõuerso. Nã ninus q̃ edificauit ninuẽ mortuo bello pr̃e suo ppt inordinatũ amorẽ p⁹is. fec̃ fieri statuã eius repsentatiuã. ordinãs q⁹ q̃cunq3 b̃ret refugiũ ad ipã3 post maleficiũ ꝓmissuz liber eẽt ab oĩ pena. Et ppt h̃ mlti videntes se mortẽ euadere cepẽr ipsã venerari z adorare. Et alie ciuitates simulta fecer. Ali⁹ ãt ninus dolẽs de morte filij. fec̃ sibi imaginẽ ei⁹ eã colẽs vt ỏ: in li. Sap̃. Sic mlta faciũt de filijs idola. Naz vt dimittãt eos diuites ꝓgregãt p pbas z nephas. nec cuyrãt ire ad infernũ. Et ecõtra multi filij z filie inspirãtur mũdũ deserere z ingredi religionẽ. videtes pcla seculi: 3 ne ꝓsistent gentes dimittũt ꝓsequi bona inspiratõz Qui amat pr̃em suũ z mrẽz pl⁹ q3 me nõ est me dign⁹ zc̃. Sz si regit a spũscõ est amor caritatz. vt scz parẽtes amẽt filios ꝓpcipalr q̃ ad aĩam eos erudientes z coꝛrigentes. Et filij gentes eis in licitis obediẽtes z subuenientes. Un apls ad Ro. viij. Qui spũ dei agunt hi sũt filij dei. s. nõ hoim tm̃. Et tal⁹ q3 credit in cũ nõ perit sed b3 vitã eẽnã ¶ Quart⁹ ẽ amor ꝓiugal⁹ q̃ fundat ĩ duobus. In cõmunicatõe mutua ad plẽ pcurãdã: z cooptione gubnatõis dom⁹. z puisõe necessariozz vite. Uir enĩ vocat circa exteriora negocia. vxor ad gubnationem dom⁹ Iste amor si nõ regit a spũscõ. est amor fatu⁹ z cũ multoz maloz. Un dicto. Amor forme mlieris rõnis obliuio est z insanie p̃im⁹. Propterea legit de salomõe q̃ ardẽtissimo amore ꝓiũct⁹ est vxoribꝰ q⁹ infatuat⁹ ẽ: et idola adorauit. Origo amoris erat honesta. 3 magnitudo deformis. incẽt Dicto. de q̃busdã ꝓiugatis. Et vt ait sextus. s. pbs in sentẽtijs. Ois adulter est in vxorẽ ꝓuaz amator ardẽtioz. xxxij. q. uij. origo. Sz si regat a spũscõ caritas est. Et modũ docz apl⁹ dicẽs ad Eph. v. Uiri diligite vxores vr̃as: sicẽ z xp̃s dilexit ecclĩam. Dilexit ãt vt esset sancta. casta. honesta. z ad h̃ laborauit instruẽdo ipsam. Sic vir dz diligere vxorẽ vt sit honesta. modesta z hmõi: nec acq̃escere vanitatibꝰ eius. sed arguere ipsam de suis leuitatibus. z docere ipam: z ecõuerso vxor virũ cũ bũlitate inducẽdo ad reuerẽtiã diuinoz. sumpcõem sacramẽtoz z hmõi. Bonitas vxoz3 mlticies virum iniquũ efficit bonũ. sicut dicit apls ad Coz. de infideli. Sanctificat⁹ est vir infidel⁹ p mlierẽ fidelẽ. Exemplũ pz in rege assuero z vxore ei⁹ Hester in theodoza z sisinnio: in cecilia z valeriano. z q̃tidie h̃ cernim̃. vñ apls Spiritu ambulate z desideria carnis nõ pficietis. i. carnalis amoz3. qui inducit ad mlra illicita ꝓperrandũ cõsugatos z assentiẽdũ mal⁹. Et tal⁹ quia credit ĩ xp̃m nõ perit zc̃ ¶ Quintus est amor patriał. Un sapiens. Dulcis amor patrie. Iste est ira magn⁹ q̃ aliq̃n supat amorem parentele z maritalẽ. Un marcus brutus: vt narrat Aug⁹. de ciuita. dei. propꝛio filio ,non pepcit . ꝓpter amorẽ patrie. cui⁹ bonũ maxie ꝓcurabat ex obedientia legũ z punitõe trãsgressoꝛis ipaz. Naz cũ dict⁹ brutus esset cõsul romanoz in q̃dã bello cũ impasser neminẽ debere te exercitu suo mouere arma ꝛ inimicos coz. filius eius audacia ductus sub spe victorie mouit bellũ. et victoriã bũt. z nihilomin⁹ pr̃ fecit cũ ỏcapitare. q3 fecerat ꝛ statutũ suũ. Un poeta . Dicit amor patrie laudũq3 ĩmẽsa cupido. In libro q3 Machabeoz habem⁹ de beleasaro. qui vt liberaret patriã ab inimicꝭ ipse solus incessit p media castra inimicoz. scz exercitus regis Antiochi: quousq3 puenit ad elephantẽ sup quẽ erat posit castz de lignis factis ad bellandũ. vbi plures stabãt excellentiozem z ornatiorẽ ceteꝛ elephãtib⁹. extimãs ibi regem esse. et ingressus subi⁹ eũ occidit: sub eo occũbens. Dic aũt amor si nõ regit a spũscõ cõmittit scelera mlta frangit fidẽ. ordinat pditiões leges dei trãsgredit. ỏ ordinatoꝛib⁹ ecclie nõ curat. deꝛ ꝓculcat. z oĩa facẽ vt possit ꝓseruare statũ suũ tpalẽ. Et tandẽ iste amor generat ambitionẽ. sectas et partialitates ꝓducit: seditiões excitat: concitat bella. odia gignit. inuidias nutrit. omnem iusticiã guerrit. adulatoꝛib⁹ seruit. detractionib⁹ z plecutionib⁹ seuit. nemini parcit: z tandẽ patriã destruit. Sicut iudei q: fecerũt ꝛ deũ z legẽ eius vt ꝓfuarent statũ tempalẽ patrie. occidendo xp̃m ne forte venĩat romani et tollant nostrũ locũ z gentẽ dicẽtes. Tandẽ amiserũt patriam tpalem z eternalẽ dispersi g orbẽ zc̃. Sz si regit a spũ sancto: iste amor patrie caritas est. Et rũc attendit vt sup oĩa in ciuitate obseruenk. leges dei auferant partialitates. extirpenk male ꝓsuetudies. exaltenk boni. puniank iniq. mali ꝛctus eliminenk. Sic vere amak ciuitas. et hinc ꝓfuak sua libertas. Plus. Ubi spũs dñi. ibi libertas. Et tal⁹ amator patrie. q: credit in xp̃m: non perit zc̃ ¶ Sextus amor est socialis q̃ alio mõ ỏ: amicicia. Et vt ỏ: in pverb. Amico fideli nulla ẽ cõparatio. Valde intẽsus est iste amor z multa facẽ. Tal⁹ amor fuit inẽ Jonathan filiũ saul et dauid. vt. i. Reg. xx. Et tant⁹ q⁹ nõ curaret Jonathas incurrere indignatiõem z cõtumeliã patrꝭ excusando ipm dauid. Et nõ solũ in vita. 3 et p⁹ mortẽ fuauit dauid amicitiã. bñfaciẽdo filio Jonathe. scz mipbiboseth. ¶ Un z ipe dauid audita morte ionathe: lugẽs dicebat Ita te diligebã sicẽ mr̃ diligit vnicũ filiũ suũ. Iste aũt amor si nõ ducit a spũscõ inadit ĩ varia pcã. Nã vt cõplaceat q̃s amico vl ne displicear. assentit aliq̃n in id q̃ nõ debz. Sic adã acq̃euit vxori suadenti sibi esum pomi vetiti. nõ q: credidit se p b̃ fi milẽ deo futuꝛ. sed ne displiceret z ꝛristaret sociam ducis nõ amore pcupiscẽtie q̃ adhuc nõ erat ĩ eo 3 amore socialꝭ q̃ timet q̃s nõ offendere amicũ suũ. vt dicẽ Augustin⁹ Sed si est sociatus cũ spũscõ est caritas fraternitatis ad quã exhortat apls dicens. Solliciti seruare vnitatẽ spũs. Iste amor oĩa exteriora facit cõia. Un dens mens quidã grecoz sapientissim⁹ amicoz dixit debere omĩa esse cõia. xij. q. i. dilectissim⁹ ¶ Immo z ipias volũtates vnit in deũ z cõem vnitatẽ ꝓpt q̃ ỏ: de ꝓmis fidelibꝰ q̃ fuerãt repleti spũscõ Act. uij. Multitudis credentiũ erat coꝛ vnũ z anima vna in dño. Pertinet aũt ad ꝓsitatẽ bui⁹ amicicie fm Tullĩ in li. de amicicia . vt nec q̃d inhonestũ. i. viciosum petas ab amico. nec roganꝭ tus facias. Insup q̃uis amicicie sit ꝓpriũ delectabiliter cõuersari ad inuicẽ. tñ fm Tho. sc. se. nõ dz verꝭ amic⁹ vereri cõtristari amicũ suũ cũ expedit. scz in repbendendo eũ de defectib⁹ suis. si cõmittat aliq̃s. al⁹ si sp velleꝭ placere esset adulator: nõ amicus . Sup oĩes aũt amicicias mũdi pfectissima et fructuosissima est illa q̃ alicui vel alique sub vna regula et religione indebita obseruatione viuũt. De q̃ venerabilis Cassianus facit vnã collationẽ que intitulatur abbatꝭ Joseph. vbi ponũt priorates eius. Talis q̃ nõ perit zc̃ ¶ Septimus et vltim⁹ est amor creature irrationalis. De dño deo dicitur Sap̃. xi. Diligis oĩa z nihil odisti eoz q̃ fecisti. Un cũ debeam⁹ dñm imitari. debemus z oĩa amare . aliter tñ creaturas rõnales: et aliter irrõnales. Nã creaturas rationales q̃ sunt in statu glie amam⁹ ex caritate. quia iam possidẽt beatitudinẽ glorie. Que aũt nõdum adepti sunt sed adipisci pñt . vt qui sunt in purgatorio. et oĩes viatores ex caritate et in caritate diligim⁹ vt scz p uenĩãt ad supnã patriã. alias aũt creaturas amamus

vel amore ꝓiugali.

De amore patriali.

Amor creature irrationalis.

non in caritate. vt sc̄z bēant vitā eternā. cū nō sint capaces: sed amam⁹ incōprehēsibilē tū sunt creature dei: vt sint ad illō ad qō ordinauit eas ōs. Sic̄ fuus bon⁹ ñ solū amat familiā dñi sui. sz etiā alia animalia bruta: vt vestes. cōpas. domos et oīa eius. Nos etiā possum⁹ ea amare incōprehēsibilē tū debemus nob: sz ita moderate debemus amare q̄ ꝓpterea nil fiat iniquū. Si igit amas pecuniā. honores. domos. vineas. agrū. porcū. gliam. vestes. z hmōi. ita ama q̄ ꝓpter d nō facias aliq̄d inordinatū. ita ama q̄ totus referas in deū. Nam vt dic̄ Aug⁹. Minꝰ te dñe amat q̄ tecū aliquid amat qō nō ꝓpter te amat. Sz sup oīa amari debet sapia. Hāc amaui z exquisiui a iuuētute mea: ait sapiens doctus a spūsc̄o. Sapiā vocat Hiero. Alma studia scripturarum. s. sacraz. vbi est vera sapia. et carnis vicia nō amab. sapia enī duc̄ ad claritatē eternā. ad quā nos pducat xc̄.

Sunt aūt effectus .§. III.

De effectib⁹ amoris. amoris plures. s. extasis. vnio. zelus. seu feruor. languor. liquefactio. inbelio. incbriatio. q̄ videl reduci ad extasim: et de singl' dicendū. ¶ Extasis q̄ sit effect⁹ amoris ꝓ

De extasi. id qō dic̄ Dyoni. q̄ diuin⁹ amor extasim facit: nō sines homines sui et amatores. Pro cui⁹ declaratiōe nota fm be. Dbo. pma scōe. q. xxviij. q̄ extasim pati aliq̄s ōt: cū aliq̄s ex se ponit. qō q̄dē ꝓtingit: z fm vim apprehensiuā et fm vim appetitiuā. Scōm q̄dē vim apprehensiuā aliq̄s ōt ex se poni: qñ ponit ex cognitiōem sibi ꝓportionatā: vl' qz ad superiora sublimat. sic̄ bō dū elevat ad apprehendēda aliq̄ q̄ sunt sup sensus z rōem: ōt extasim pati: incōprehēsibilē patit ex nātalem apprehensionē rōnis z sensus. vl' qz ad inferiora deprimit. pura cū aliq̄s in furiā vl' amētiā cadit: ōt extasim passus. Scōm appetitiuā ꝓ pter ōt aliq̄s extasim pati: qñ appetitus alic⁹ in alterū fert extra q̄dāmō ex seipm. Prima q̄dē extasim facit amor dispositiue: incōprehēsibilē sc̄z facit meditari de amato: vt dictū ē. Intēsa autez meditatio vnī⁹ abstrahit ab aliis. Sed sc̄dam extasim facit amor directe. simpl'r q̄dē amor amicicie. amor aūt ꝓcupiscētie nō simpl'r sz fm q̄d. Hā in amore ꝓcupiscētie q̄dāmō ferk amās ex seipm. incōprehēsibilē tū. s. nō ꝓcuri⁹ gaudere de bono qō hz: q̄rit frui aliq̄ ex se. Sz qz illō extrinsecū bonū q̄rit sibi bre: nō exit simpl'r ex se. sz ral' affectio in fine infra ipm ꝓducit. Sz in amore amicicie affect⁹ alic⁹ simpl'r exit ex se. qz vult amico bonū. z operat q̄si gerens cām z curā atz puidētiā ipsi⁹ ꝓpter amicū suū. ¶ Mota q̄ zelus in extrēsione amoris ꝓuenit. manifestū est enīz q̄ quo aliq̄ virtus intēsi⁹ tendit ad aliq̄d. fortiꝰ etiā repellit oīa ꝓtiū vel repugnās. Cū enī amor sit q̄dā mot⁹ in amatū. vt Aug. dic̄ in li. lxxxiij. qōnū. Intēsus amor querit: excludere oīa qō sibi repugnat. Alit tñ b ꝓtingit in amore ꝓcupie: z aliter in amore amicicie. Nam in amore ꝓcupie q̄ intense aliq̄d ꝓcupiscit. mouet circa oē illud qō repugt ꝓsecutioni vl' fruitioni vel q̄cti et⁹ qō amat. z b mō dicunt viri zelare vxores: si est amor amicicie q̄rit bonū amici. vñ si ē intēsi⁹ facē boiez moueri cōtra oīe illō qō repugnat bonis amici. Et fm b ōt aliquis zelare ꝓ amico vel ꝓ deo: qñ ea q̄ sunt circa. bonorem vel volūtatē dei repellere fm posse conatur.

De zelo.

De vnione dicit .§. IIII.

De vniōe amāt⁹ ad amatum Dyoni. c. vij. de diuis no. q̄ amor est ꝓtus vnitiua. Pro cui⁹ declaratiōe dic̄ Dbo. pīa sc. q. xxvij. art. i. q̄ duplex ē vnio amāt⁹ ad amatū Una fm rē pura: cū amatū essentialiter adest amāti. Alia vnio ē fm affectū. Que q̄dem vnio ꝓsiderāda ē ex apprehensiōe precedenti. Nā mot⁹ appetitus sequit apprehēsionē Cū aūt sit duplex amor sc̄z ꝓcupie z beniuolētie. vterq; ꝓcedit ex q̄dā apprehensiōe vnitat⁹ amati ad amantē. Cū etiā aliq̄s amat aliq̄d q̄si ꝓcupiscēs illō: apprehēdit illō q̄si ptinēs ad suū bn cē.

Similr cū aliq̄s amat aliquē amore amicicie. vult ei bonū sic̄ z sibi vult bonū. vñ apprehendit cū vt alterū se. incōprehēsibilē tū. s. vult ei bonū sic̄ z sibi ꝓpsi. Et inde est q̄ amic⁹ ōt alter ipe. Et aug. dic̄ in. x. xpsi. q̄ bn dixit q̄dā de amico suo: dimidiū aie sue ee. Prima igit vnionē amor facit effectiue: qz mouet ad desiderādū z q̄rendū pñtiaz amati. quasi sibi ꝓueniēt⁹ z ad se ptinēt⁹ Secōam vnionē facit formalr. qz ipe amor est ral' vnio vl' nex⁹. vñ Aug. dicit in. viij. de trini. q̄ amor est vis q̄dā aliq̄ copulās vl' copulare apperēs. s. amātē z qō amat. Qō enī dicat Aug. copulās: referk ad vnionē affect⁹. sine q̄ nō est amor. q̄ vero dicit copulare intēdēs ptinet ad vnionē realē. Ite sciendū fm be. Dbo. vbi. s. q̄ vnio triplex sc̄z ad amorē. Quedā enī vnio est q̄ est cā amoris. z hec q̄dē est vnio substātial' q̄rū ad amorē q̄ ds amat scipm. q̄rū ꝓ ad amorē q̄ ds amat alia ē vnio similitudis. vt dictū ē. Quedā ꝓ vnio ē ecētsal' ipe amor. z hec ē vnio fm coaptationē affect⁹. q̄ q̄dē assimilat vnioni substātiali. inquātū amās se bz ad amatū Jn amore q̄dē amicicie vt ad scipsum. in amore aūt ꝓcupie vt ad aliq̄d sui. Quedā vero vnio ē effect⁹ amoris. z hec ē vnio real. quā amās q̄rit de re amata. Et hec q̄dē vnio ē fm ꝓueniētiā amoris. Ut enī pbs refert in. ij. polit. Aristopātes dixit q̄ amantes desiderarēt ex ambob⁹ fieri vnū. Sed qz ex b accideret aut ambos aut alterū corrūpi q̄rūt vnionē q̄ ꝓcūit z decet. vt sc̄z sil' ꝓuersenk. sil' loqnk. z in aliis hmōi ꝓiugāk.

Unio triplicit' habet amorem.

¶ De vnitate fm triplicē statū. s. incipiētiū. pficientiuz. pficientiū seu pfectoz loquit pb̄s. Qui bitare facit. s. de vni⁹ mor̄. in domo. s. eccl̄ie militātiz z triūphātiz. Utraq; enī ōt dom⁹ dei. i. vni⁹ mor̄. i. fm vnū z eundē mode. i. act⁹ virtuosos i genere. Nec ꝓueniri ꝑt ad vnitatē ciuitatis supne nisi ꝑ vnitatē pñtis eccl̄ie. et b ē qō ait aplus. Hebr. ix. Qui in stadio currūt: oēs q̄dē currūt sz vnus accipit brauiū. Currim⁹ q̄dē oēs ad mortē q̄rū ad corpus ad vltimū finē bitudis q̄rū ad nāle ōsiderū aie Sz solū vn⁹. i. q̄ maner in vnitate eccl̄ie. ille accipit brauiū supne glie. Sic q̄ descēdebat i piscinā p⁹ motionē aq̄ ab angelo vn⁹ sanabat ab oī infirmitate. Qui enī in piscinā baptismi vl' pnie descendit se būliādo ad illud suscipiendū post ꝓtactū aq̄ in iordane a xp̄o qui ē magni ꝓsiliī angel⁹. seu p⁹ passiōez suā p quā aq̄s intrauit sume afflictiōis. sanat efficak ab oī infirmitate aie. si vn⁹ id est in vnitate eccl̄ie b̄ agit. de b̄ Joh. v. Ad hanc vnitatē hortat Aug⁹. dicēs. i. q. i. Teneam⁹ vnitatē fratres quoniā preter vnitatē etiā qui facit miracula nihil est. Nam z magi pharaonis fecerūt miracla. z tamē repbi. qz extra vnitatē. Propterea voluit gliosus deus vnū esse pncipiū omniū boim. s. Adam. ex quo post Eua formata est vt ꝓsiderātes homines se vnū principiū habere quo ad copulentā substātiā seu ꝓpagationē vnitatem amarēt et tenerēt ad inuicē. vt dicit mgr̄ sent. in. ij. lib. Et sicut est vn⁹ pater qui in cel' est deus. quē solum debem⁹ cognoscere nostr̄ creatorē z actorē oīm bonorū z nō alium. ita z vnus est magister nr̄ xp̄s. vt ōt matb. xxiij. Qui solus illuminat mētes hominū. sine quo nullus illuminari potest. ¶ De vnitate incipientiū dicit Aug. De vnitate incipientium. uij. multitudinis credentiū erat cor vnū z anima vna. Ad hanc vnitatē requirit primo vt idem credat q̄rum ad substantiā fidei implicite vel explicite. ꝓteritum vel futurū fm tempa varia. Epbe. vij. Una fides. vnū baptisma. Secundo req̄ritur vt vnū z idem appetat ab omnib⁹ sc̄z honor z gloria dei z salus animaz. Epb. vij. Sollicīti seruare vnitatē spīritus in vinculo pacis. glo. vt idem velim⁹ z idem nolimus cum fratribus. quod intelligendū est de his que mala nō sunt. Tertio vt eidem z p eodē gra agat seu petat. Epb. vij. Un⁹ deus et pater oīm: a q̄ sc̄z est oīe datū optimū qui est super

ones requirēdus. ꝛ p oēs .s. fideles regendos. et in oīb⁹ inuocādos. vt eni ō: Matb. xviij. Si duo ex vob⁹ consenserint sup terrā de oī re quācūq petierīt fiet illis a pre meo Consenserint. i. in vnū ꝙuenerint ad petendū. Quarto vt defectus aliox sufferat seu supportat. Eph. iij. Supportantes inuicē in caritate. Caritas ō: qsi chara vnitas. Blo. talis actio nec fungit negocio. nec frigida est octo: nec turbulēta. nec maculata. nec augat. nec fugat: nec preceps. nec iacens. Quinto vnitas in ꝺ̄ repit in incipientib⁹. qz idē sperat. s. pmū. Eph. iij. Vocati estis ī vna spe. Nec ānq notant ad Ro. xv. vbi ō:. Quecūq scpta sūt ꝛc. Ubi notat vnitas in credēdo in eo q dic: ad nostrā doctrinā scpta sunt. doctrinā. s. fidei q est ō eisdē. Scōa vnitas. s. in appetendo vl volendo ibi notat cū subditur Deus aūt pa. ꝛ so. det vob idipm sapere ī alterutrū. Cū aūt aliq idē sapiūt de aliq re. ꝛ idē iudiciū hnt si boni sunt idē volūt. Et ꝺ̄ eni aliqñ diuisa boni volūt. qz vni vidt hoc alij illud eē melius. Tertia vnitas. s. in gr̄as agendo vel petendo: notat in eo qō sequit. Oēs vnanimes vno ore honorificetis deū ꝛ pr̄em dñi nr̄i Jhu xpi. Quarta. s. in supportādo. ibi notat cū sequit. suscipite inuicē sicut xps suscepit vos. i. supportate. ¶ Cōsequnt declarās quō xps suscepit iudeos dē ds appellat circūcisionē eis ꝓdicādo pmo ꝛ p se. extinde gētes p ꝓdicatores ap̄lor. Et sic suscepit vtrosq vt faceret vtraq vnū fm ap̄lm ad cōuersos. Quīta vnitas ibi notat. Deus aūt spei. s. actor. in singulari die spei: qz vna est nr̄a. s. de supna beatitudine: quā ipse solus ꝓferre pt. ꝛ in eo qō sequit. ānq fructuosa ri pūt hui⁹ vnitatis. Primus ē q lenificat q ad cōcupiscibilē. vñ dic. Repleat vos oī gaudio. Scōs ē q pacificat seu quietat: cū subdit. et pace. Tertius q certificat q ad rōnalē: vñ subdit. in credendo. Quartus q ad supna eleuat intellectū. vñ dic. vt abūdetis in spe. Quintus qz ꝺ̄ aduersa roborat: ꝺcludēs. ꝛ ꝛrute spūsancti. ¶ De vnitate ꝓficientiū pt intelligi illō Col. iij. Pax xpi exultet ī cordib⁹ vr̄is. in q vocati estis in vno corpe. Proficientes enim aduocant fm statū coꝝ vt sedatis passionib⁹ ꝛrutib⁹ insistant. Ad hanc vnitatē ānq ꝺcurrūt q notat primceps ap̄lor dicēs. Oēs vnanimes cōpatientes fraternaq amatores. misericordes. modesti. būiles. i. sitis. j. Petri iij. In illā ānq oīa dit deberi fuari vnitatē animi. Et p mū est cōpassio respectu pcoꝝ. in eo q dic Cōpatientes vnū corpus sumus in xpo ait ap̄s ad Ro. xij. Sz in corpe videm⁹ q si patit membr vnū: cōpatiunt oīa membra. patit membr spūal⁹ p pcm̄. cōpatit membr aliud p ꝓassionē. vt faciebat ap̄lus dicēs. ds infirmat. s. p pcm̄. ꝛ ego nō infirmor. s. p cōpassionē. Scōm est viscerosa dilectio respectu bonoꝝ in eo qō subdit. fraternitatis amatores. oē eni aīal diligit sibi sile. Et mlto magis fraternitudo q ex bonitate ꝛruali. debet mouere ad amorē q fac vnitatē. Tertiū est superioris respectu egenoꝝ. vñ sbdit. misericordes vt dicat p effectū illō Proū. i. Marsupiū sit vnū oīm nrm. Ipsa lex nālis in necitate ecclia facit oīa cōia: ꝛ ꝙdā modo vnū. Quartū est modestie obtuatio respectu excessoꝝ. vñ addit modesti. i. moderati ꝛ bñ cōpositi. Phil. iij. Modestia vra nota sit oīb⁹ hoīb⁹. Quintū ē omissis grimonie ꝛ rācoris depositio respectu adūsanoꝝ. Un subdit. būiles nō reddētes malū p malo. dicit dñs Jesus Matb. xxvij. q duo erūt in agro. vn⁹ assumetur alius relinquetur: duo molentes ī mola. ꝛ duo ī lecto vno ꝛc. ager vbi laborat significat vitā actiuā. In q ꝙdē vnus vnitus cū ꝓximo assumit ad gliam. Et q alius. i. diuisus p odiū relinquit: molitio sigt vniam. ita q mola supior est spes: ꝛ inferior timor: ꝛ inf hec mouet penitentes. Sed in statu penitentium qui est vnus saluat qui alius. id est diuisus per odiū reprobat. lectus vbi quiescit est ꝓtemplatio. ꝛ ex cōtemplatiuis vnus p dilectionē saluat. ꝛ alius sez bñs ranctorē contra pximū dānat. ¶ De vnitate perficientiū seu pfectoꝝ apostoloꝝ ad Phil. iij. vnum est. De vnitate que retro sunt oblit⁹ ad brauiū sequor. Et ad hāc rediturnt ānq q notat ap̄lus. i. Cor. xij. loqns de fidelib⁹ ad rum. silitudinē vnitat⁹: q regit in corpe hūano. Un dic Omnes in vnū corp⁹ baptizati sum⁹. Et postea specificat illa ānq. Et pmū est superbie exclusio. qō notat cū dicit. Non pr oculus dicere manui: opa tua non indigeo ꝛc. Sic nō debet speculatiu⁹ ꝓtenere actiuū. extimādo nō coegere qō gruet ad superbiā. propterea vni data est vna gratia: alteri alia vt būilient boīes ad inuicē ꝛ vnum fiant. Scōm est infirmoꝝ supabūdās supportatio. vnde subdit: que inhoneſta sunt nr̄a: bis abundantiorē honestatē bñs apellās inhoneſta infirmos ꝛ imperfectos. Tertiū est mutua solicitudo ad impensionem beneficij. Unde subdit. pro inuicē sollicita sint membra ꝛc. Quartū est in passiōe cōis tribulatio seu ꝓassio ad augmentum meriti. vñ subdit. Si patit vnū mēbr: cōpatiūt alia membra. Quintū est de bono lectoris ꝓgratulatio ibi. si gaudet vnū membr ꝛc. ad Ro. xij. Gaudete cum gaudentib⁹ idipm inuicem sentientes.

De multiplici vnitate. ſ. v.

te diuersis modis necessaria. Unde xps dixit matthe. Porro vnū est necessariū. Lu. v. Ubi adūrendū q necessariū Aliqd est dr aliqd vno mō. qz sine illo aliqd eē nō pt: ꝛ sic alibi dr necessariū cum⁹ necessariū ad vitā boīs corpalē: fm vitā nālem. Et dupl'r. ad vitā spūalē dicim⁹ necessaria sumptionē sacramētorum ꝓcipue baptismi ꝛ pnie: actu l' ꝓposito. Un a theologis dicunt sacra necitatis. et baptisma vnū est: qz ad vnū effectū ꝓncipal' ordinatū. s. ad tollendū originale: cuius ꝛ alia tollat si inuenit. et quia sub vna substātiali forma dat. Eph. iij. Un⁹ ds: vnū baptisma'. Ambro. etiā dic q sic vnū est baptisma: ꝛ pnie ē vna. de pe. di. iij. Reputunt. Qō dictū si intelligat de solēni: pnie que olim fiebat vlt dicere q nō pt iterari: sic nec baptism⁹. Sz si intelligat de snia ꝓuata ꝛ sacramētali iterari frequēter ꝛ q tidie pt. Sz dici pt vna: qz ad vnū effectum ordinata. s. ad tollendū culpā actualē: q si mortal' est auferri nō pt nisi p ipam: ꝛ sic vnū est necessariū. Alio mō dicatur necariū illud sine q aliqd bñ eē nō pt: ꝛ qō vale est. ꝛ sic alibi carnis necessar⁹ ad vitā ds: sez ad bñ esse et vtil⁹ nutrimētū Sz ad vitā spūalē sic necria ē obtuatio ꝓsiox xpi seu ꝓtep⁹ mūdi Un saluator dixit: nisi ds renūciauerit oīb⁹ q possidet: nō pt me eē discipul⁹. Lu. xvij. Discipulatus aūt xpi ꝓsistit in q̄dā pfectōe vite spūalis. ad quā melius queunt p ꝓceptū tenere. Et hoc ēlld vnū qō dixit xps: inuenit q̄rēti vitā ad ꝓsequendū vitā eternā. sez adhuc vnū tibi deest. Lu. xvij. Si vis pfect⁹ eē ꝛc. Est igit ꝛ ꝺ̄ vnū necariū ad vitā spūalē pfectius bñdam ꝛ mlto vtile. ¶ Sciendū aūt septēplicez esse vnitatē necessariā ꝛ vtilē: sz variis modis. Unitas naturalis: ꝛ hec necria ad boīs ꝓfuatōem. Unitas ꝓuincialis: ꝛ hec est necria ad genera mlitudinem. Unitas politicalis: hec necessaria ad mlitudis directōem. Unitas ecclīasticalis: ꝛ hec necria ad salut⁹ ꝓsecutōez. Unitas regularis: hec necria ad pfectōis adeptionē. Unitas psonalis: hec necria ad pctōis redemptōem. Unitas essentialis seu diuinalis: hec necria ad orbis gubnatōz. Septuplex vnitas est necessaria. ¶ De prima inquit Athanasius. Anima rōnalis et caro vn⁹ est hō. neq eni caro est hō: neq aīa rōnal' est hō sed ista duo vnita ꝓstituūt vnā naturā que ds: hō. Illa turalis est q ista vnio ꝛ necaria ad ꝓfuationē talis speciei seu nature. ꝛ sicut necria est hmōi vnitas ad coseruationē esse naturale: ita necrium est ad ꝓfuationem corum esse spūalis q vnita sint ad opandum. quod contingit qñ aīa dūat corpi: ꝛ caro vt ācilla sbiugat spūi. Unitas nālis.

Nam vt aitbern̄. Dominā ancillari z ancillā dñari magna est abusio. Et sic in domo alīq̄ si ancilla dñarē verebellaret matrone nō posset eē vnitas z pcordia ſz multa diuisio z indecudo. ita si rō nō dñak ſz sensualitas velut spiritui impare. nec rennuat vt satisfaciat voluptatibus carnis nō ē ibi vnitas. q̄ sindereſis ps supior rōis remorder z ꝺdicit tali subiectōi. Sz cū ira subȳcik caro rationi ad bona opa. vt dicere valeat illud ps Cor meū id est volūtas. z caro mea. i. sensualitas. exultauerūt. i. exse saltauerūt nō gr̄ia ḡrentes. ſz in deū viuū ꝓfortādo se et volūtatitūc bec vnitas fac boiez fortē ad oīa. vt ēnī dr in li. de causis. Dis virtus vnita est magꝭ infinita. i. fortior. Nō ps p experientiā q̄ tres vel plēs candele accense: nō ita facilr extinguūt sic q̄libz de p se. Et magꝭ ē fortꝭ ad resistēdū inimicꝭ z inuadendū exercitus aduna tus q̄ dispsus. Vñ dr Judith. xv. q̄ assirū. s. exercitus holofernis nō adunati i fugā ibāt pcipites. filij aut isrl vno agmīe pcedentes debilitabāt oēs quotcūq̄ poterant inuenire. Sic potēcie sensitiua z rōnal cū suis alijs potentijs adunate. i. directe in deū ꝓfuāt vnitq̄ hominē.

Unitas coiugalis

¶ De scōa vnitate dr Gen. ij. Erūt duo in carne vna. duo vicz vir z vxor in carne vna. i. ad vnā carnē. hoc est prolē generādam. fm Rabi. de lyra. Vñ z de vna costa facta ē pma vxor. s. eua. ad insinuāduz q̄ nō plēs dr q̄s hēre vxores. sic nec vxor plēs viros. Qđ āt iacob dauid et aliq̄ alij habuerūt plēs vxores. dispēsatiue fuit a dño ordinatū diuīs rōnib: q̄s ob breuitatē dimitto. Est āt necessaria hmōi vnitas ad mltiplicationē hūani generis. Vñ z illud pceptū datū pmis pentib. s. Crescite et multiplicamī. s. p actū coiugalē necessariū fuit obseruari in pncipio hūani generꝭ. Et itez post diluuiū: quousq̄z ipm genus hūanū esset notabilr multiplicatū. Mā pmodū: q: sp inuēti sunt multi vacantes tali operi. s. nupti az. magis q̄s viduitati l virginitati. Iō in libitate hoim positū est alteri coiugari vl ptinētia fuare. sic autē ista vnitas ē ordinata ad vnā carnē. i. l plē procreandaz. ita ad cā etiā necessarijs vite z moribꝫ educādaz ad qđ requirit vtriuscz pentis. s. pris z mris exercitū z labor diutin⁹. Et iō necessariū est q̄ tal coniūctio. s. viri z mlieris fiat per vinculū coiugale. qđ dissolui nō pt ad placitū sic coiunctio q̄ fit p fornicationē. sed necessariū est cohabitare in vnū. z inuicē debitū reddere ad prolē procreandā z sufficienter gubnandā. fm Abo. ꝫ gentiles. Et tūc tal vnitas seu cōiunctio est absq̄ pcō qñ ad būc finez exercent. scz cā prolis vel debiti reddēdi. Et in bui⁹ signū dicit Ambrosi⁹ in li. de offi. q̄ nubentes post bñdictōem iuncta vno inuicē vinculo copulant. qđ vicz iō fit: ne compagē vnitat coiugal dirūpāt. ac ꝺo q̄ cadē. iuncta cādido: purpureoq̄z colore ꝓmiscet. Cādor q̄ppe ex mūdicia vite. purpura ad sanguinis posteritatez adhibet vt b signo z ptinētia z lex ptinēdi ab vtriscz ad tps admoneat: z p b reddendū debitū nō negēt.

Unitas policialis

¶ De tertia vnitate. s. policiali seu populari dr Judith. xv. Cōuenit vniuersus isrl ad ciuitatē quasi bō vn⁹ eadē mente: vnoq̄z consilio. s. ad prudendū bono cōi. Vñ z ciuitas dr q̄si ciuitū vnitas. Est enī necessaria tal vnitas ad bonā gubnationē p̄ti. vt scz q̄rat pncipalr bonū cōe. z spūalr et tpaliter post ponēdo oīe ꝓpriū comodū. Vñ apd platonē in thimeo illa ciuitas iustissime ordīata tradit: in qua quisq̄z nescit affectus ꝓprios. Causak autē z ꝓfuak hec vnitas in ciuitatib qñ ad b vnū attendik vt iura seruenk vniūsalr. i. tam a minoribꝫ q̄s a maioribꝫ: ne alias appareāt vt tele aranearū q̄ animalia pua vt muscas capiūt vt occidank: z a maioribꝫ a alijs lacerank. Secundo vt honores z officia plural distribuank: et non omīa vl multa vni z nihilū alteri. Vñ grego. Sicut in vno corpe mlta mēbra bēnt. omīa aūt mēbra nō eundem actū bnt. ita in vno cod̄ē corpe spūali. s. eccle vel ciuitat ꝓferendū est b officiū vni. alij committendū est aliud. Varietas enī psonaꝝ p diuersa officia distributa et fortitudinē z venustatē manifestat. Ixxxix. dist. Singula Tertia ꝺz esse vnitas ciuiū vt onera ꝓportionalr imponank. Mā si maioribꝫ vl amicis leuis iniūgank plebeis aūt z minꝰ noris onera grauia z importabilia imponank oportz secꝝ discordiā. iurgia. seditionē z alia mala destruentia ciuitatē. Melꝰ erīā gubernak ciuitas vel regnuz p vnū vl paucos sapientes cōiter q̄s p mltos. Vñ biero. dicit ad rusticū. In apibꝰ pceps vnꝰ ē. grues vnā seq̄untur ordine iterato. iudex quincie vnꝰ. Roma cōdita duos frēs reges sibi bre nō potuit: ſz parricida dedicak. In rebecce vtero Esau et iacob bella gesserunt. Dec ille.

¶ Romani dū vniti fuerūt ad gr̄endū bonū cōe: totꝰ orbis dominiū adepti sunt. et ecōuerso diuisi ad gr̄endū quicq̄z gr̄ia ad nihilū redigunt. ¶ De gr̄a vnitate. s. ecclesiastica dr Act. iij. Multitudinis credentiū erat cor vnū et anima vna. anima q̄dē vna gr̄ā ad intellectū p vnitatē fidei. cor vnū gr̄ā ad voluntatē p vnitatē caritat. Dicit aūt caritas q̄si chara vnitas. q: vnit nos cū deo et proximo. Qui enī adberet deo vn⁹ spūs ē cū eo. ꝓma ad Cor. vi. Adbesio aūt fit p caritatē. Nihil aūt charꝰ et ꝓfectꝰ tali vnione. hec aūt vnitas est necria ad psecutionē salut. Vñ et Beda sup Matb. dic. Quicūq̄z ab vnitate fidei vel societate Petri apli. s. p caritatē q̄libet mō scipos segregāt. tales nec vinculꝰ petroꝝ absoluit. nec ianuā regni celestꝭ pūt ingredi. Sic aūt est vnū ouile. s. ecclie. ita z vnꝰ pastor. vt bꝰ Joh. x. Et vt ait Cyprianꝰ eps. Ut hāc vnitatē manifestaret. vnitatꝭ eiusdē originez ab vno incipientē sua auctē disposuit. cū dicit Petro. Ti bi dabo claues rc. hoc erāt vtiq̄z ceteri apli qđ. z pet⁹, ſz exordiū ab vnitate ꝓficiscit. vt ecclia xpi vna mōstret Et infra. Quō radij mlti sunt. sed vnū lumē: z rami arboris multi sunt: et robur vnū tenaci radice fundatuz. et quō de fonte vno riui plurimi ō fluūt: z nūerositas licet diffusa videak ex vndārtis copie largitate vnitas tn̄ seruak in origine. euelle radicē solis a corpe. diuisiōe vnitas nō capit. ab arboze frāge ramū. fructus germinare nō poterit. a fōte pcide riuū. pcide riuū. palus arescit. Sic et ecclia dñi luce ꝓfusa p totū o: bē radios suos porrigit vnū tn̄ est qđ vbiq̄z diffusa. Nec ille. xxvij. q. i. Loquit. Figurata ēaūt ipsa ecclia p tunicā dñi incōsutilē q̄ scissa est cuꝰ esset: non aūt diuisa. Job xix. Sic aūt qui recedit ab vnitate ecclie romane saluari nō pōt. ita q̄ recedit ab vnitate capitis sui. i. sūmi pontificis scisma dānati nec̄riū ē. vt oñdit Cyprianꝰ. vij. q. i. Denicq̄z ibi vide. z vt dr Acc̄s. ix. Qui in vno offēdit. i. in hac vnitate mlta bona pdit: q: oīa spūalia. ¶ De gr̄a vnitate. s. regulari. i. religiosoꝝ. dr ps. cxxxij. Ecce q̄s bonū z q̄s io. habitare frēs i vnū. Ubi dicit Aug. Q, bec vnitas z si pueniat omib xpifidelib. gr̄ie tn̄ mōasterijs z fribꝰ venit habitantib in vnū spūalr z corpalr. Unde z monasteriū dicik a monos qđ est vnū. q: maxime debet ibi vnitas reperiri. Et pōt in dicto versu triplex bonū notari. vt oē bonū comprehendak ibi in tali statu.

¶ Bonū vtile. ibi. Ecce q̄s bonum.

¶ Bonum delectabile. ibi. Et q̄s iocundum.

¶ Bonum honestū. ibi. Habitare frēs in vnū.

Et incipiendo a tertio. Tunc bonū honestū et pfectum est in statu religioso quādo frēs habitāt in vnuz. id est in vnitate nō in diuisiōe. In vnitate. s. substātie cōis vel remota gr̄ietate. In vnū obedientie totalis abiecta gr̄ia volūtate. s. in vnū ptinētie integralis sine venerea societate. Nec triplex vnitas ē necria ad pfectionis adeptionē. nā vt dr Lu. vi. pfectꝰ oīs erit si sit sic magr⁹ eiꝰ. s. xps q̄ fuit mēdicꝰ z pauꝑ. factꝰ obediens vsq̄z ad mortē.

Et lilium qualiū p̄ tinentiā virginalē. sicut ḡ frēs fm carnē cū bītant in vnū. viuūt de vna cōmuni substa do mus. ita frēs fm spīm bītantes in vna domo: dēt accipere necessaria ab vno cellario. ab vno vestiario: viuere vno mō. vt vnitatē in cordibꝫ foueat et repūnet vnitoꝝ miras ī exteriorib⁹ moribꝫ. Jux illō ps̄. Qui bītare facit scs deus. vnī⁹ mor̄. i. fm vnū morē in domo religionis. Vñ demēs papa. Cōmunis vita omibꝫ nēcria est frēs maxime bis q̄ deo militare irreprehensibiliꝫ cupiūt z vitā aplōz imitari. i. pfecte viuere. Et sic aer diuidi non pōt neq; splendor solis. ita nec reliq̄ q̄ cōiter data sunt oibꝫ ꝛ̄ij. q. i. dilectissimis. Nō intelligit de religiosis fm glo. Et sicut frēs carnales obediūt suo patri carnali. sic frēs spūales obedire dēt pr̄i spūali in vnū. i. in toū. Cū em̄ p̄ iniūctionē obedientie placti mātfestet volūtas dei. non aūt p̄ initigatōem p̄prie valūtat⁹. sz sepe p̄ hāc deuiat ab ea. ō obedire oportz Alex. uij. vt p̄formet ds voluntati dei. Hoc ē vnū qđ postulabat dñō dicēs. Unam petij a dño hāc requirā ⁊c. vt videā volūtatē dēi. vt scz ea cognita implcā. Frēs fm naturā bītant in vnū suū. sine alīq̄ inf se venerea voluptate nisi sint petores bestiis. q̄ talia oñdunt horrere. Sic religiosi dēt caste viuē mēte z corpore. Qui enī cū vxore est: sollicitus est quō placeat vxori z diuisus ē. Ut ḡ sit diuisus sz vnī⁹ cū deo. ī vnū dz bītare. i. solū sine p̄iuge. Unū enī dr̄ qđ indiuisuz ē a se et diuisum a q̄liber alio. Non ḡ vniat seu p̄iugat carnaliter alteri: z ī se manear indiuisus. i. impolluⁿ. ‖ Bonū delectabile notat in statu hmōi p̄ sil'itudinē posita. ibi. Sic vngētū ī capite ⁊c. Et sic ros hermon. Nec nō pōt intelligi ad lītam. i. fm corticē. qz nūq̄ aaron fuit ita inunctus: vt vncio descenderet in oīa vestis. nec ros hermon pōt descendere in mōtē syon cū sint m'tū distātes et mōs syon sit altior monte hermon fm Hug. cardialē Oportz ḡ itelligē spūal'r. Aaron p̄m⁹ z sūm⁹ sacdos est figuratiue xp̄us. Caput aaron est ipe xp̄s: inq̄tū caput z rector eccl'ie. vngentū est gra qua sanant vulnera petoꝝ: et lenīūtur aduīsa. barba aarō q̄ signat virilitatē et capiti inhereret: est ꝯgregatio aplōz q̄ xp̄o adheserunt et viriles fuer̄t in ḡuia sufferēdo z ardua aggrediendo et ī bis ponit barba. Vestīt aarō eccl'ia q̄ circūdat xp̄m. Ora vestis sunt minores fideles eccl'ie. vl' qui crēscūt ī fine mūdi. Sic gra descendēs a capite iesu xp̄o in aplos et de aplis in oīs fideles vsq; ad finē sec'li. ita se bz q̄ facit eos iocūdos z letos. ita q̄ ibāt aplī gaudētes a p̄sencia p̄silij: qm̄ digni hīti sunt p̄ nois iesu p̄tumelia pati. Vñ ipsa gra dr̄ sic paradisus: vbi est magnū gaudiū. Ita status religiōis. vbi est vnitas ꝯa facit iocundos. Hermon interp̄tat lumē exaltatū. z significat christum syon speculario. z sig̃t eccl'iā. Sicut ergo ros miseri cordie z dulcedinis spūalis descēdit a xp̄o in eccl'iaz triumphantē. ita ros dulcedinis spūalis a deo infundit in religiosos. p̄cipue speculātes p̄ contemplatōem. Unde Bern. dic̄: q̄ ibi irrorat frequēcius. ‖ Bonū vtile ibi notat cū subdit. Illic mādauit dñs bñdictōem et vitam vsq; in seculū. Ecce vtilitas magna. quia dñs mādauit id est misit illic in tali vnitate bñdictiōem. i. multiplicationē virtutū fm Hug. card. et sic pfectionē et vitam. s. spūalem gr̄e p̄seruandā. vsq; in seculū. i. aliam vitam. s. glorie. nil vtilius homi virtutibꝫ. Unde de eis dr̄ Sapien. viij. Sapiam et sobrietatē docet iusticia. et p̄mitatē id est fortitudinē quibꝫ nil vtil⁹ in vita ē hoibꝫ. ¶ De septima vnitate scz essentiali dr̄. i. Joh. v. Tres sunt q̄ testimoniū dāt in celo. s. xp̄o pater. verbū. z spūs scīs. et hi tres vnū sunt. Et Joh. x. Ego z pater vnū sum⁹. nō inde excluso spūsctō. q̄ est nexus amboꝝ. Ubi notandū est q̄ abbas Joachim male intellexit istā vnitatē in diuis. Dicebat enī hāc vnitatem nō ee veram z propriā sz q̄si collectiuā z sil'itudiariā. Sicut mīti homines dicunt vn⁹ pl's. z multi fideles vna eccl'ia. Et sic dicit in lib. Regū. Populus me⁹ z p̄lus tuus vnū sunt. s. collectiue nō substātial'r. Et ad istruēdam suā sniam vt verā. inducebat ipse Joachim illud qđ xp̄us dixit in orōne de fidelib⁹ suis ad p̄em. Volo pater vt sint vnū in nob. s. fideles. sic z nos vnū sumus vt sint ꝑsumati in vnū. Joh. xvij. Non enī fideles dicebat Joachim sunt vnū. i. qđā vna res q̄ cōis sit oibꝫ. sed tm̄ sunt vnū. i. vna eccl'ia p̄prer fidei vnitatē. z tandem vnū regnū. p̄prer vnionē indissolubil' cariatis. Silem dicens ee vnitatē in p̄sonis t tuis seu trinitate. Et magistrū Petrū q̄ in p̄ sniaz dist. v. dixerat. q̄ qđā res sūma est pr filius z spūsctūs. et illa nō est generās nec genita nec procedens. Dixit enī in hac snīa fuisse hereticū. q: qui trinitatē nō trinitatē astruebat in deo. vtq; tres p̄sonas. et ullam cōem essentiā quasi ḡram. Sed sacrosanctū concilium vniuersale determīauit opinionē seu sententiā Joachim hereticā et falsam: et verissimā esse sententiam magistri Petri: predictam videlicet q̄ vna qđam summa res est: que veraciter pater z filⁱ⁹ z spūsctūs. ineffabilis z incōprehēsibil'. tres siml' p̄sone ac sigillatim quelibet earundē. Et iō in deo est trinitas nō quaternitas quia quelibet trīū personarū: est illa res substantia seu essentia. seu natura diuina: que sola est vniuersoꝝ principium: preter quā aliud inueniri non potest. Et illa res nō est generans nec genita nec procedēs: sed est pater qui generat. filius qui ḡnitur. et spīritus sanctus qui procedit. vt distinctio sit in personis et vnitas ī natura. ¶ Ad auctoritatē autem inductā euāgelij respondet q̄ cum dicat christus vt sint vnum in nobis: sicut nos vnū sumus. ly sicut non dicit omnimodā similitudinē. scilicz equalitatē: sed scōm proportionē. ita vt dicitur. sint vnū in nobis. intelligitur ibi vnio charitatis in gratie. Et cū subditur. sicut nos vnum sumus. ibi attenditur vnitas identitatis in natura. Quēadmoduz et intelligit illud. Estote vos pfecti sicut pater vester p̄fect⁹ est. Matth. v. nō scz fm equalitatē sed fm p̄portionē. q. d. Estote pfecti pfectōe gr̄e. sic pater vr̄ pfectus ē p̄fectione nature. Nec oia ex̄ de sum. tri. z fi. ca Damn⁹. Ista aūt goptime declarat Tho. ī expositōe p̄dicte decretalis Damn⁹. dicens: q̄ iste Joachim rudis fuit in subtilibus fidei dogmatib⁹: z in duob⁹ errabat circa hanc matiā. P̄mo q: dicens patrē et filiū z spīm sanctū esse vnā subiam. ponebat vnitatē essentie trīū p̄sonarū nō esse veram et realem et simplicē: sed similitudinariā

Unitas cēntial'.

Error.

Pō. 62.

Errores duo abbatis Joachi

Unitas sonalis'.

scz per cōsensum amoris. sicut dicimur nos vnum esse cū deo p amorē. Et sic incidit in errorē arrianoz: lz nō pertinaciter. Scdo errauit male intelligēdō ꝙba magri petri qz in eo ꝙ dixit Petrus ꝙ q̄dā summa res est pr̄ et filius et spūsscūs. credidit ꝙ illā rem diceret eē aliq̄d aliud a tribꝫ psonis diuis q̄si quartū q̄ ille nō dixit. Ubi ꝯsiderandū est ꝙ nihil cōnumerat alijs q̄ nō distinguit ab eis. Unū qz animal nō distinguit ab boue: cū qz boue. quoz q̄libet ē aial. iō nō possum⁹ dicere ꝙ bō equus z bos sūt q̄tuor. sed tria tm̄: qz q̄libꝫ eoz est aial. Ita q̄libet triū psonaz est illa res scz essentia diuina vl natura: nō pōt dici ꝙ tres psone z illa res sint q̄tuor. qz illa res non est aliud a tribꝫ psonis. Nec tho. Nec aūt vnitas est necessaria ad gubnationē vniuersi. Entia enī nolūt male dispon: et meli⁹ gubnet regnū vl multitudo p vnū q̄ per plures: fm pbm. Et gubernatio vniuersi sit optima necessariū est dicere vnuz esse gubnatorē ei⁹. qđ p rōnes p bat pbus in vltimo metaphi. dicēs Un⁹ est ḡ ꝓnceps. si enī plures eēnt: aut oīno eēnt in oīb equales aut nō. Si ꝙo vn⁹ alio maior in aliq̄ minor: nō esset de⁹. qz nō omnē pfectiōem bret. Si oīno eq̄les z diuersi in eēntia tūc vn⁹ superfluus esset: qz frustra fit p plura qđ pōt fieri p pauciora. Si essent vnū in subia z natura: lz ples in psonis. sic sunt vn⁹ ōs gliosus. Et sic necessariū est esse vnū deū. Ergo. xx. Deus tu⁹ vn⁹ est. Et berñ. Si dici pōt vilissimus est: qz absq̄ oi cōpositōe qđ in nulla creata

Notandū dezelo. §. VI.

repe rit.

qui est effectus amoris. Et de quo dicit in psal. Zelus domus tue comedit me. Prio eius diffinitiōem. Scdo ei⁹ ꝓductionē. Tertio ei⁹ p signa mānifestationē. Et ḡntū ad ꝓmū zelus aliter diffinitur a pho. aliter a theologo.

Psal. 68.

Pbus enī scdo rhetoricoz diffinit: ꝙ zelus ē tristicia de bono alteri⁹: ex eo ꝙ nob deest illō bonū. Sic ḡ est tristicia de bono alteri⁹ ex eo motiuo. qđ bonū alteri⁹ reputet impeditiuū boni ꝓpriū seu excellētie ꝓpr̄ qđ nō vellet tale bonū primo inesse. Talis enī tristicia ꝓtinet ad inuidiā. Neqz enī zelans tristat de bono alteri⁹ ꝓpr̄ hoc ꝙ cōparit primo de malo ei⁹. Hoc enī ꝓtinet ad miscōiam Neqz ꝓpter hoc tristat zelās de bono alteri⁹: qz ille sit indign⁹ illo bono qđ facit necnō sis. Sz est tristicia de bono alterius: eo ꝙ tale bonū deest nob. z sic diffinit pbs zelū. Et circa bona spūalia est laudabile. ꝓtristari se habere defectū ipoz. propt qđ aut apl⁹ dicit. Coz. xiij. Emulamini qđ idē videt ꝙ zelare charismata meliora. i. ardēter desiderare excellentiora bona. Sz si zelus hmōi esset de tpalibꝫ: pōt esse cū pcō z sine pcō fm Tho se. se. q. xxxvi. Ar theologi ꝙo zel⁹ sic diffinit. zelus est q̄dā feruor mēris q̄ qs dz incitari ad pficiendū cū meliorib⁹ Ꝫxit illud apli. ij. ad Cori. xi. Emulo: vos. i. zelo dei emulatōe. Vel fm Aug. z alchimū sup illō psal. Zelus dom⁹ tue cē. Zelus ē feruor animi q̄ mēs abiecto būano timore p defensione veritatis accendit. Et subdit. Zelus domus tue comedit me. Glo. interli. id est intus cōmouit z ꝯsi corrosit vt impios eūcerem z piculo me exponerē. cū scz flagello facto ō funiculis: oēs eiecit de tēplo cē. Job. ij

Diffinitō zelus.

Causak aūt seu ꝓducit zelus ab amore intēso. vt effectus eius: qđ oñdit aucte. rōne z distinctōe. Auctoritate quidē vt brī Dyonisij dicētis. iij. c. de diuis no. Od deus appellat zelotes iuꝫ illud exod. xx. Ego sum de⁹ zelotes ꝓpter multū amorē quē hz ad existentiā. z maxime ad ea in quib⁹ posuit z impressit imaginē suam. sicut ad angelum z hoīem. Rone ꝙo idē ꝓbat sic. Quāto vir tus aliqua intēsius tēdit in aliq̄d: tāto fortius repellit omne ꝯrīū z repugnās. Cum ḡ zelus ꝓueniat ex intēsione amoris: vt ad zelum ꝓtinere videt ꝙ alios nō patiat consortiū vl amorē ꝯriuz in amato: ipm refutans ḡntū

Zelus vñ causak.

potest. Tertio ꝓbat idem inductiue. Nam dicitur q̄s zelare ꝓ deo z ꝓ amico. Et ꝓ deo q̄dm dicit quis zelare quādo ea que sunt ꝓra honorē vel voluntatē dei: repellere fm posse conat. Sicut legit de Delia. iij. Reguz xx. Zelo zelatus sum ꝓ dño exercituū. qz dereliq̄runt pactū suū filij israel. et Nume. xxv. de pbinees dic dominus. Auertit pbinees iram meā a filijs israel. quia zelo meo succēsus. id est magno ardore bonoris mei succensus mot⁹ est contra eos. scz virū israelitē z mulierem madianitem: interficiēs eos cocunctes simul. Ꝓ amico aūt zelare: quādo aliqua fiūt vel dicūtur contra bonū amici homo repellere studet. Ubi tñ notandū ꝙ aliter se habz amic⁹ zelans amore beniuolentie aliq̄s zelās amore ꝓcupiscētie. Nam in amore beniuolētie quo ꝓncipaliter querit bonū amati zelans studet z conat repellere omne qđ contrariat bonori z bono amati. nō propter se id est ꝓpter vtilitatē ipsius amantis: sed propter bonū amici. Sed in amore cōcupiscentie est oppositum. quia scz studet repellere offe illud qđ ecōtrariat et impedit fruitionē et plenā; delectationē boni amati inq̄ntum est bonū suū amare rei. z sic vir dicunt zelare ꝓ vxore vel alijs mulieribꝫ. Ubi etiā notandū ꝙ bonū quod quis amat est duplex: qz vl est pfectū ꝙ integre ꝓtinet a mltis possideri. et ex amore talis boni nō causat zelus qđ am inuidie vl indignatiōis. qz nullus inuidet alteri de cognitiōe veritatis vel visione lucis: q̄ simil a mltis cognosci et videri pōt. Sz de excellēria hmōi cognitōis possz eē zelus. qz ex hoc magis ab alijs honorarer. et hoc iam ꝓtinet ad tēpalia bona z imperfecta. Aliud bonū est imperfectū defectuosum z paruū. qz sil a mltis possideri non potest. et ex amore taliū quādo inordinatus est. causat zelus indignatiōis z hmōi. Est igit triplex zelus. scz ꝓ deo bonus. si tñ sit fm sciam. i. rectā rōnem. als magis posset pertinere ad vindictā z iram. De quo apls. Zelum q̄dem dei hbūt: sed nō fm sciam. qđ hūc habuit vt dictū est belyas. et de hoc etiam pōt. Tabescere fecit zelus me⁹ cē. Illum zelū faruū non fm scientiā habuit Saul quādo occidi fecit gabaonitas: nō obstante iuramēto facto eis Josue. Sed ꝓpt hoc iratus dns misit famē sup terrā: diu q̄usq̄ fuit sanctificatū a Dauid gabaonitis cē. Vide hystoriā. ij. Reg. penul. Ꝓ amico circa honesta z rationabilia nō inutilia et respicientia laudē suoz doctoz vel maioꝝ et aliorum magoꝝ dei et veritatis. Qualem indiscretū zelum habebāt corinthi tendentes de suis baptistis. Quibus apls ait. i. ad Corinth. ij. Cum inter vos fuerit zelus et contentiōne carnales estis. Talem zelū habebāt et discipuli Jobānis erga ipm egrefferētes xpm pl⁹ ipso honorari. vt in euāgelio. est tertius zelus carnalis ꝓ bono ꝓprio quo quis indignat contra eos qui h̄nt vel q̄runt habere consortiū in re amata ꝓ delectatiōe vl veritate mūdano: ex eo qđ impedit pfectam z totam fruitionē seu delectatiōem rei amare. et iste est plenus superstitionibus et ōr zeloripia. De q̄ ōr Nume. v. Si spūs zeloripie ꝓcitauerit virū ꝓra vxorem. Sciendū etiā ꝙ cū zelus propie nō sit aliud q̄ intēsus amor refutās ꝓsortium in amato. zel⁹ ipse nō refutat nisi amorē ꝓtrarū in amato. qđ scz sit ꝯ suū: nō aūt si sit directe fm suum. Sic verbi gratia: vir nō indignat. si filius su⁹ vxorē diligat. qz apphendit hoc ipm agere inq̄ntum vxor patrē z dilecta ab eo. sed si extrane⁹ amaret vxorē illam indignaretur: quia ꝓcipet illū eā diligere ꝓpt ꝓpriā dilectiōem. z sic contrariat pfecte dilectioni vl fruitioni q̄s querit in sua vxore. sic a simili deus diligit creaturā suaz. z maxie angelū z hominē. Un⁹ in eis nō patitur alienū amorē qui scz nō referat ad gliam suam. Un⁹ q̄s homo refert

amorem suū ad gl'iam dei.amans scz aliquaz creaturā inquātū dei creatura vel dei capaz: vel bona: eadē dilectione diligit q̄ z deus.i.simili. Sz q̄n creatura rōnalis querit gl'iam in creatura: ponēs ibi finē ultimū: et p̄ponēs amorē creature amori diuino. tūc suus amor cōtrariatur amori z honori diuino. Et amorē talē ꝓtrariū nō patit zelus diuin⁹. Unde soli petrō indignat de⁹ et punit. Unde dicit Exo.xx. Ego deus z zelotes visitans iniq̄tates patrū in filios in tertiā z quartā generationē. et faciens miseri cordiam in milia. bis qui diligūt me z custodiūt precepta mea. In quibus verbis commendatur deus.

¶ Primo a feruore dilectiōis. ibi. Deus zelotes.

Scdo a rigore punitōis. ibi. visitās petrā patrū ꝛc.

¶ Tertio a dulcore cōpassionis vl premiatiōis. ibi Et faciens misericordiam.

Et inchoando a tertio. dicit deus facere misericordiaz in milia. i. in oēs. Nonit enī finitū p infinito. Unde illō psal. Verbi q̄ mādauit in mille generatiōes. Facit autē misericordiā saluatricē. nō simplr oībus. sz vt subdit. bis qui diligūt eū. q̄ dilectio mānifestat p obseruationē preceptoz ꝑ q̄ sequit z custodiūt p̄cepta mea. sic q̄ notat in deo. et iustitia cū dicit visitās. i. punies iniquitatē ꝛc. Et misericordia cū subdit: z faciēs misericordiā ꝛc. Ubi oēnditur q̄ in terra misericordia p̄cellit iustitiā. q̄nto plr cōprehendit p milia quā p tertiā et q̄rtā generatiōem. ¶ Quantum ad scōm dicit deū visitare iniquitates. i. punire. Et medicus dicit visitare infirmū cū eū curat p aspera remedia intrēdens q̄ntū in se ē sanatiōz ei⁹. Ita de⁹ dicit visitare peccatores cū flagellat. intrēdens p aduersa a peccatis emēdare. Visitat aūt petrā patrū in filios. q: punit aliq̄n filios p peccatis parentū. q̄d intelligendū est de pena tēpali: nō eternali. de q̄ pena eterna intelligit illud Ezech. viij. Filius nō portabit iniquitatē patris. ¶ Magis aūt punit filij pro gentibus: z ecōuerso. z p alijs ꝓsanguineis tpaliter q̄ p extraneis. vel ꝑter diffusionē. q: pena ꝓpinquorum redūdat in alios inq̄ntū filius est q̄dam res patris vel ꝑter imitationē. q: exemplo ꝓpinquoz domesticoz magis mouēt filios z alios ꝓpinques q̄ extraneos q̄ nō ita freq̄nt ꝓuersant cū illis. De hac tñ materia videtur in q̄rta pte in vlr. ti. et c. vbi declarat quō vn⁹ punit pro alio vl non. Nō aūt subdit vsq; ad tertiā z q̄rtam generatiōem. fm glālē expositionē intelligit vsq; scz quo viuūt. Tantū enī aliq̄n boies ꝓsueuerūt viuere vt tertiā z q̄rtā generatiōz filioz videant. Et sic mutuo videre pūt filij petrā patrū ad imitandū. et patres penas filioz ad dolendū. Et h fm. b. Tho. ꝑma scde. q. lxxxvij fm aūt expositionē moralē sic intelligit. Quattuor sūt generatiōes seu ꝓgressus in peccō. Prima est cogitatio peccati. Scda delectatio i peccō citra ꝓsensuz. Tertia cōsensus peccati. Quarta opatio peccati. Non visitat ꝙ deus. t. nō punit pena eterna petrā ꝑmez scde generationis: sed tertie z quarte. i. ꝓsensum in mortale vel opus. mgr sñaz. in. q̄. lib. ¶ Quantū ad primū notatū in diuisione sed vltimo positū quo ad declarationē: q: materna pliti⁹. Notandū quo ad cōprehendendū intrēsum feruorē amoris erga nos: oportet ꝓsiderare ea que facit multū zelotyp⁹ erga vxorē suā. Que oīa scriptura oēndit deū facere erga nos. Unde dr zelotes Exo. xxuij. Dominus zelotes nomē eius. Et Zach. viij. ait. Zelatus sum syon zelo magno. z indignatiōe magna. zelatus sum hierusalē. i. ecclām vl aīam quāliter. sicut q̄ zelotyp⁹ vxoz septem fac circa vxorē. vicz q̄ audit. respicit: longe se ire fingit. subito venit aliū habitū assumit. ingrit et nulli parcit sic ista de⁹ facit anime quā diligit. ¶ Primo nanq̄ zelotypus audit: si vxor videlicet loquat cū suspecto et quid dicat. ira z deus. Unde sap. i. dr. Auris zeli audit omnia. t. auris dei zelant aīas ex mlto amore quē habz ad eas. audit. i. perspicit mente omīa verba cordis. oris et operis z inuenit aliq̄d cogitantē. loq̄ntē. operantē. nō directū in cū. irascit punies hic vl in futuro. ¶ Scdo zelotyp⁹ respicit nutus⁹ z actus mlieris. z late p fenestras vl rimulas vel alios modos illi occultos. sic de⁹ fac. Unde cāticoz. ij. dr. En iste stat post parietē nr̄m respicies p fenestras: prospiciēs p cancellos. Stare dr q: immutabilis et impeccabil est post parietē stat. q: scz in būantrate assumpta diuinitas latuit. sic ille q̄ est p⁹ piceē nō vidr in ꝓpria ꝑsona sed p aliq̄ signa. Respicit p fenestras z cancellos. i. p creaturas nobiliores ranq̄s p fenestras. et inferiores ranq̄s p cancellos. p q̄s min⁹ videt de re ipsa. i. respicit qualiter cetu muniamur ad creaturas rōnales vl irrōnales. si videlicz ꝓter eū vl ꝓpt mundū. Unde Zach. i. dicit. Zelatus sum hierlm. i. aīam vl ecclīaz in syō: q̄ interpret speculatio. i. in ꝓsideratiōe opez eius diligēti. ¶ Tertio zelotypus longe se ire fingit. sic deus ꝓuer. vij. Abijt via longissima. s. xp̄us: vt fingat se nō videre vl audire: cū tū ab ostio nō recedat fm illd Apocal. iij. Ego sto ad ostiū z pulso. s. ad ostiū volūtatis q̄ ingredit ad aīam xp̄s. et pulso p increpationē z occultam inspirationē: p p̄dicationē z alios modos. Si q̄s audierit vocem meā. intelligendo z obediendo: z aperuerit tanq̄ am impedimētū gre nō p̄stādo. Introibo ad illū p gr̄iā iustificantē: z cenabo cū illo et ipse mecū in refectiōe spirituali z postea supnali. Quasi ergo longe recedit cum sint malignū in suis iniq̄tatib⁹ ꝓsperari. Sz ostendit prope esse cū subito terribilr flagellat Sop. v. Accipiet armaturā zelus illius. s. dei. z armabit creaturā ad vltionem inimicoz. ¶ Quarto zelotypus subito venit. q̄ndo vxor nō credit. Unde apls. i. ad Thessa v. Dies dñi sicut fur in nocte veniet. Apoc. i. Si nō vigilaueris: veniā ad te tanq̄ fur. s. improuisus tibi. Sop. b. i. In igne zeli ei⁹ deuorabit omis terra. i. omīs peccator amās inordinate terrena deuorabit. q: subito absorbebit a penis infernū. q: nolūt se preparare et vigilare ad aduentū eius p mortē. ¶ Quinto zelotypus aliū habitū assumit vt q̄si cognoscat ali⁹ esse. et sic mlier videat cē magis libera ad malū ꝓagendū si vult. Sic de⁹ cū sit sp quasi nāli habitu indut⁹ ꝓfectissima iustitia z clemētissima misericordia et benivolentia. aliq̄n videt fm exteriorē apparentiā mutare habitū iustitie et dr habitū misericordie. cū videlicet ꝓmittit multos in magnis sceleribus ꝓsperari. z p longa tempa z habitū misericordie z benivolētie q marīe deberet bonis. mutare in birum crudelitatis z indemētie. dū p mittit sanctos multiplr afflugi. ac si non curaret de eis. Et quib⁹ casib⁹ ꝓingentib⁹ anime videt q̄si dari occasio cuiusdā liberras ad malū. q. deus nō sit punitor malorum z amator bonoz. et sic libere faciat malū. q: inde nullū malū ei sequat. Sed aīa casta ꝓpter hoc nullo modo dimittit fidelitatē debitā spōso xp̄o. nec adheret dyabolo. Et ex h deus magis diligit videns firmitatē eius. Ezech. xxiij. Ponā zelū meū in te vt dñs loquēs de populo suo. ¶ Sexto zelotyp⁹ inqrit familia dom⁹ sue vel a vicinis z amicis. de gestis ipsius vxoris. si q̄d sciunt vel viderint procacitat vel leuitatis. Deus autez vt inquirat de ꝓuersatione aīe sponte sue non oportet. qui oīa nouit anteq̄ fiant. Sed dr inqrere q: inquirentes facit eos. videlz qui sūt in domo sua ag̃elos sanctos. Unde singul' animab⁹ dat vnū in custodiam. ad obseruandū viam eius. Juxta illud ꝓsal. Angel' suis deus mādauit ꝛc. Et hi diligenter inqrunt quomō se habeat anima. vl ad accusandū vel excusandū z cōmendandū eam cōrā sponso. Similr per ꝓphetas ꝓsidentes et doctores inquirit z inqrere facit mores animarū vt vel emendent. vel si pmāserint in sua malicia. demū contra eas testificet̄ur. Quod totum fit ex magno zelo-

ꝑs. 104.

Pō. 90.

quē habet ad animas. vt dici possit illud Esa. ix. Zelus dñi exercituū faciet hoc. ¶ Septimo zelotip⁹ nō parcit adultero vl' vxori. Prouerb. vi. Zel⁹ z furor viri nō parcet i die vindicte: nec acq̄escet cuiuscūq; precib⁹ zc. Et fm litteram exponit sic. Zelus id est amor vehemens viri erga vxorē. ita vt nō possit sustinere colloquiū alteri⁹ cū ea: rumēs amissionē delectatōis plene in ea: z furor viri scz contra adulterū: non pcet. s. a morte corpali adultero etiam si lex nō puniat in die vindicte. i. quādo cōprehēderit cū adultera nec acquiescet cuiuscūq; precib⁹ quin ipsum occidat. Spūaliter pōt exponi de xpo. qui in iudicio reperiens aiam adulteraſſe nec penituiſſe: nō parcet nec flectetur per pcamina: vel munera nec misericordia in iudicio vniuersali vel particulari.

Alius effect' amo .§. VII.

Amor lāguorē generat.

ris est lāguorē facere. Nam quādo bonū amatū amāti est absens. tunc ex sui absentia tristitiā causat. q̄ tristicia per lāguorē significat. Unde Tullius in. iij. de tuscula/nis qonib⁹ dicit. q⁹ maxime tristicia egritudinē nomīat et inclusum desideriū de psecutōe amati. Hec bc. Tho. ph/ma scōe. q. xxviij. ¶ Q, aūt tristicia de absentia dilecti languorē anime significet. patz p illud qđ dr Cant. ij. c. Fulcite me floribꝫ. stipate me mal. q: amore langueo. Et subdit. Leua ei⁹ sub capite meo: z dextera illi⁹ āplexabitur me. In qbꝫ ꝑbis spōsa amore infirmata tria facit.

Mota pulcrā diuisionem.

¶ Primo querit remedia. ibi. Fulcite me floribꝫ.

¶ Scōo oīdit morbū. ibi. amore langueo.

¶ Tertio innuit seu agnoscit beneficiū. ibi. leua ei⁹ zc. Quantū ad pmū anima q̄rit remediū: in b⁹ q⁹ dicit. Fulcite me floribꝫ. stipate me mal. Petit enī a diuuari oratioñib⁹ scōr: q̄ hic dicunt flores arborū: z muniri bonis opib⁹ corū. et b⁹ est stipari malis. i. pomis. Vel sic. Fulcite me floribus. i. cōsolamini me exemplis bñ incipientiū. exempla ipsa mihi ꝓponendo. stipate me mal. id est roborate me exēplis pfectorū. ipsa mihi nūciādo. Vl' sic. Fulcite me floribꝫ. i. virtutibꝫ interioribꝫ: q̄ sunt initia bonorū operū. sicut flores ꝓncipia fructuū. z stipate me malis. i. nō solū verborū folijs sed virtutū opib⁹. Vl' sic. Fulcite me floribꝫ. i. replete me suffragijs sanctorū. Canit eccl̄ia. Sancti tui florebūt sicut lilium. Et de ygie glōsa illud canit. Circūdabant eam flores rosarū. i. martyres. stipate me malis. i. roborate me pscientia diuinarū psonarum. Malū enī. i. rale pomū est rotundū. Forma autez rotunda nō habz ꝓncipiū nec finē in ipa figura. et ideo apte significat psonas diuinas. i. ptēm z filiū z spm̄scm tanqz tria mala seu poma: q̄ ꝓncipiū nō hñt neqz finez. Solus enī de⁹ est q̄ pōt animā replere. z sic stipare seu roborare qđ a nullo mouear. ¶ Scōo ostendit sponsa sponso suo morbū cū ait. q: amore langueo. Qđ intelligit fm glo. interli. id est amore supne visiōis deficio. iuxta illud Psal. Deficit caro mea z cor meū: deus cordis mei zc. vel fm glo. colla. amore lāgueo. id est defectuz in amore tpaliū sustineo. quāto enī ad amorē xpi veri spō si sese sponsa accendit. tanto ad amorē tpaliū langvescit vt scz ei vilescant. Juxta illud apli. Omia arbitrat⁹ suz. vt stercora vt xp̄m lucrifaciā. Sicut enī languēs nō hz delectationē in cibis solitā. sed fastidiū et abominatōez ita pfectus xpi amator fastidit ista tpalia z circa ea cum tedio occupat. Tertio mō exponit sic. amore langueo. i. amore eius penas carnis sustineo. Quāto enī quis pl⁹ amat sponsum: tanto pl⁹ carnē domat. vt scz satisfaciat offensis ꝑ eū cōmissis z plenū spū possit ei vacare. Ac etiā vt ei magis ꝓficiat: qui passus est p nob⁹ penas innumeras. Languet ē anima in defectu pcī. i. dolet. eo q⁹ dilectū offendit. Scōo in affectu boni. eo q⁹ q̄ntum vellet p dilecto pati: nō sufficit. Tertio i affectu dei: eo q⁹ differtur beatitudo quam appetit. ¶ Tertio ꝓncipaliter recognoscit bñficiū: ibi. leua ei⁹ zc. Ubi bñficiū gr̄e in p̄senti innuit cū dic. leua eius zc. et bñficiū glie in futuro cū subdit. Et dextera illius zc. Per leuā enī sponsi vita pñs designat: z p dextērā vita eterna: q̄ pfectior est sicut dextera pfectior est sinistra. p caput aūt sponsi mēs que anime principat: assumit. Sed leua sponsi dr ee sub capite sponse. q: vitā tpalem sub mente sua semp ponit. i. sub rōne: vt ipsaz vitā dirigat fm naturā rōnis: nec aliquid tpale ei ꝓponat. Dextera aūt spōsi amplexat. i. cōpiscat. z sicut qđ amplexat firmiter tenet. ita ipam vitam supnā inamissibiliter ꝓsequit. et sponso fruit. Vel leua eius significat vitā actiuā: z dextera p̄platiuā. Oz actiuā oportz semp tenere sub capite. i. exercere se in actiua nō totaliter aut occupatio trahit: sz fm regulā rōnis. Contemplatiua ꝓ q: optimā p̄ elegit q̄ nō auferet: sz pficitur in alia vita. iō ipsa fruendū nō restringendū. Vel leua eius. i. iusticia securitatis. quā spōsus aliqñ ponit sub capite sponse. vt eam excitet a somno pigritie: cū flagellis z minis. Dextera ꝓ eo mitescit z benignitas. qua animā ꝓuersam multa spe z fiducia ꝓfotat. ¶ Notandū etiā q⁹ cū bñficiū gr̄e insinuet. ibi. Leua ei⁹ zc. sicut leua aliqs vtit aliqđ pter tria. sic dñs gr̄a sua triplr animaz sponsam iuuat. Nam pmo leua supponit lapso: vt erigat. Et sic dicitur leua qsi leua. lens. sic deus leua gr̄e lapsos erigit ps. Cum ceciderit nō collidet. q: dominus suppōit manū suā. Scōo leua supponit iusto actiuo. vt in labore sustentet. et sic dr leua: quasi leuans vadētes Ezech. iij. Abū amarus i dignatiōe spūs mei. manus enī dñi erat mecū ꝓfotās me. Tertio leua supponit iusto: deuoto z ꝓplatiuo: vt in ꝓplatōe eternoz quiescat. Et sic dicit leua: quasi vacātibꝫ leta. Esa. xlix. Invmbra manus sue ꝓtexit me: cū aūt dicit dextera ei⁹ zc. Bñficiū glie significat vt dictū est. Nam sic dextera specialiter ita facit. sz attrahit. stringit: z vnit. Sic spūaliter glia dextere dei. Primo enī attrahit p cognitionē. Ps. Dextera dñi fecit fortitudinē: dextera dñi exaltauit me. Scōo stringit per fruitionē. Ps. Adhesit anima mea post te. z merito quia me suscepit dextera tua. Tertio coniungit vel vnit per amorē. amor enī vnit deo fm Aug. Et iō dicit. Amplexabit me. i. coniūget me eternaliter sponso.

Ps. Co

Alius effect' amo .§. VIII.

Amor liquefacit

ris est liquefacere. ideo dr Can. v. Anima mea liquefacta est vt dilectus locut⁹ est mihi. In q̄ verbo spūalr̄ cūs tangit tria q̄ multū sunt notāda. vicz ꝓmo subiectū culpe. ibi. anima mea Scōo effectū gr̄e. ibi. liquefacta ē. Tertio actū amicitie. ibi. vt dilectus me⁹ zc. ¶ Primo igit notat subiectū culpe. cū dicit. Anima mea. i. voluntas que est subiectū culpe vl' gr̄e amoris vl' odij. Omīs enī anima vel est ꝓuersa ad deū per amorē. z sic liquefacta vel auersa a deo p odiū. z sic est obstinata vl' indurata. Hiere. v. Indurauerūt facies suas supra petrā et renuerunt conuerti. Nam ygelatio vl' liquefactio: duo z mollire in se z in suis effectib⁹ naturalr̄ opponunt. sic spūaliter liquefactio cordis: est conditio amoris ꝓueniēs. Duritia vo cordis ē dispositio repugnās amori. qđ ꝓbat ex tribꝫ ꝓprietatib⁹: duri: vl' mollis: vel liquidi. nā duz est qđ subsistit ꝓprie terminationi. Resistit aliene inuasioni. Obsistit facilli/me susceptioni. Et sic omīs q̄ obdurati et obstinati est cordis: peccat bis tribus modis. ¶ Primū enī duz est qđ subsistit ꝓprie terminationi: eo q⁹ duz suis termīs cōtinet. liquidū vero suis termīs nō ꝓtinet. sz aliēis sicut pater de aqua. sed nō ꝓtinet aqua sz terra vl' aliq̄ re solida. Sic oportz q⁹ ab amāte termīatio illa hoc est duricia vl' ygelatio cordis q̄ infra suos termīos sine amore cōtinebat: amouear. Et si inslit debita dispositio. scilicet

Amor liquefa

Tres proprietates duri.

liquefactio cordis. vt anima sit amoris merito vel rationabiliʳ susceptiua. Cuius ratio est. qz sicut res naturalis nō amittit vnā formā. nisi excludis dispositionibus quibus forma illa in materia ꝓtinebat. sic in spūalibus. nisi excludā cordis duricia veluti amori ꝓtraria. nō sequit liquefactio cordis. nec ꝑ ons cor est susceptiuū amoris. ¶ Scō durū resistit alienę incisioni liquidū ꝯo velocissime cedit. Sic spūaliʳ ꝯgelatio cordis seu duricia mētis impedit sicut ꝓtraria dispositio amatū ne subintret affectū amātis et ꝓiungat ei. sed liquefactio importat quandā molliciē cordis ex qua amatum vulnerat vel penetrat cor amantis. ¶ Tertio dux est qō obsistit facillime receptioni. liquidū ꝯo est ecōuersio. qz est faciliʳ receptiuū. sic spūaliʳ. sicut duricia vel ꝯgelatio cordis est dispositio ꝓtraria. impediēs ne cor ab amore diuidat. ita ne amor a corpe recipiatur. Nā amatū ab amāte nunq̄ recipit. nisi ꝑius amās a se ipo sepeꝛ in amatū tendēs. et fm b dicit amor extasim facere et feruere. qz qō feruet extra se ebullit et exalat. hec. b. Tho. in. iij. sen. dis. xxvij. ar. j. ¶ Dis tribus modis peccatois qui est obduratus et obstinatus cordis. ¶ Primo qz sic dux subsistit. ꝓprie formationi vel terminationi sic qui est mētis obstinate ꝑsumit et ꝓmittit sibi pcm impunitatē. Eccā. v. Peccaui et qd accidit mihi triste. Scō q̄ est obstinate mētis resistit et ꝓtēnit dei bonitatē. qz a deo longanimiter expectat. sed ꝓtra b apls ad Ro. ij. An diuitias bonitatis eius ꝓtēnis. Tertio q̄ est obstinate mēs nō recipit. b est nō cognoscit dei benignitatē. Cōtra b dicit apls. Ro. ibidē. An ignoras qm benignitas dei ad penitentiā te adducit. ¶ Scō tāgit effectū gre. ibi. liquefacta est. q. d. Postq̄ dilectus locutus est mihi interna locutione. aīa mea liquefacta est. qz dū xps ꝑ spiritum suū aīe se desiderāti infundit. oēm duriciā cordis mox excludit et dissoluit. Liquefit ḡ aīa ad xpm dilecti tpaliʳ. s. in liquorem aque. in molliciē cere. in odorē spei aromatice. Primo liquefit aīa in liquorē aque. ps. Emittet verbū suū. s. inspirationis et cōminationis. et liquefaciet ea. s. corda arida. et fluēt aque cōpunctionis. Et ꝑ b soluit glacies cordis. Scō liquefit aīa in molliciē cere. et b igne dilectionis. ps. Cōcaluit cor meū intra me etc. Et iteꝝ facta est cor meū tanq̄ cera liquescēs in medio vētris mei dicit enī tanq̄ cera liquescēs. et meritō vt in ea scribat spōsi doctrina. pingat vite forma et sigillet similitudo dei grata. Nā in cera scribimus in cera pingim⁹ cera sigillam⁹ Tertio liquefit aīa in odorē vel ad odorē speciei aromatice. Que quidē est pulcra in horto. odorifera in mortario. saporosa in electuario. Sic deuota liquefactio. id est cordis dilectio. est pulcra in horto religionis. odorifera in mortario tribulationis. sapida et delectabilissima in electuario. id est in ꝓmptio eterne glorificationis. Et qz aīa ad xpm dilecti sic liquefit. ideo crescit currit et clarescit. Crescit in virtute. currit in charitate. clarescit in veritate. Vel crescit q̄ ad meritū. currit q̄ ad terminū sc̄z deū. clarescit q̄ ad ꝓmiū. ¶ Tertio tangit actus amicacie ibi. dilecte mee. de q̄ infra. §. x. et sequenti.

Alius effectus amoris est vulnerare. §. IX.

Rō huius est. qz ꝓprietas acuti est diuidēdo penetrare. id est ad intima rei puenire. Gz. b. Dionys. vij. c. cel. hierarch. dicē amorē esse acutū intime intētiue. actiue. et reductiue. Primo dicē q̄ amor est acutus eo q̄ sicē acutū diuidit vnā ꝑtē ab altera. sic et amor amātē diuidit a seipo. id est ab effectu ꝓprio et ꝓiungit amato. Vnō dicē idē Dionys. iij. c. de diuinis. no. q̄ amor nō sinit esse suis ipsius. sz amatoꝝ. Scō subdit q̄ amor est acutus intētequo ad intellectū qz amās oblitus sui. ꝑ amorē trahit ad intendendum amato. s. deo et ꝓximo. Tertio dicē q̄ amor est acutus intime. q̄ ad effectū qz amor nō sufficit q̄liscūq̄ ꝓiunctio sed q̄rit et facit se ꝑintrare amatū et penetrare amatū. et vnire se sibi. fm q̄ etiā si posset cū amato velle fieri vnū. Quarto dicit q̄ amor est acutus actiue et reductiue sicē ignis q̄ suā similitudinem in alijs causat. excludēdo vnā formā et inducēdo ꝓriā. sic amor dī formā facit. hec Dionys. vbi s. et Alber. ibidē. et b. Tho. ꝓfirmat ibidē autoritate sacre scripture. Cāti. iij. Vulnerasti cor meū in vno oculoꝝ tuoꝝ. In quibus verbis tāguntur tres effectus q̄s amor et pcipue caritatis habet. ꝓducere. habet enī diuidere vnire decernere vel eligere. Primo habet amor charitatis diuidere. Vñ dicē vulnerasti. Magna enī et violēta est vis charitatis ipm affectū dei attingēs et penetrās. et velut sagitta iecur eius vbi est cor. et ꝑ ons sedes amoris trāsfigēs vt dicat in ꝓuerbijs. Vulnerasti igit triplici vulnere. s. amoris. cōpassionis. et passionis. Primo vulnerasti vulnere amoris incarnatōe. Vñ glo. ꝑ amore tuo carnem suscepi. Scō vulnerasti vulne cōpassionis in ꝓgressu huius vite. Lu. xix. Videns ciuitatē fleuit sup illā. Tertio vulnerasti vulnere passionis in cruce. Esa. liij. Vulneratus est ꝓpter iniquitates nras. ¶ Scō amor et pcipue charitatis hz vnire. et iō subdit cor meū. Nā amor amati penetrat affectū amantis. vñ ōr cor meū. Et q̄ sequit q̄ vulnus nō est sine sensu. qz etiā cor penetrat bonū vulnus. de q̄ tāta ꝓtus egredit tetigit mulier fimbriā vestimēti ei⁹. et ꝓtutē de se xps sensit exire quātomagis si cor eius nō leuiter tangit sed vulnerat Respexit petrū. et cor eius pcussit et cōpunxit ad penitentiā. Lu. 8. Mar. 6 Lu. 22. Vulnerati cordis lachryme ꝑbent signa. ¶ Tertio amor caritatis habet discernere et eligere. sz amor mūdi nō. quia cecus. Vñ dicē in vno oculoꝝ tuoꝝ. q̄ verbū q̄ tuoꝝ modis exponit. Primo sic. Vulnerasti cor meū amore i vno nō in plūbus. qz martha sollicita est turbat erga plurima pauca vnū est necessariū. Lu. x. Et in ps. Vnā petij a dño etc. Scō sic. si vni adherere est necessariū. q̄ magis inhereat q̄s oculo. certe nullo. q̄ in vno oculoꝝ. Nā vbi amor ibi oculus et cōuerso. Cuius rō est qz pōt videri. et iō index soler esse amoris. Tertio sic. In vno oculoꝝ dicit se vulneratū. et nō in plūbus. ad ꝙ ondendū. q̄ duplex est oculus sc̄z affectus et intellectus. oculus affectus. vulnerat desideriis et suspirijs. intellectus ꝯo nō. qz ꝓsistit in pura speculatione. Quarto mō exponit sic. Nā intētio assimilat oculo q̄ sicē duplex est oculus ita est duplex intētio. vna qua intendit honor dei. et iste oculus. s. recte intētionis vulnerat qz rectissime in deū tēdit. Alia intētio est q̄ obliq̄ tēdit in deū. Cuius figurā habem⁹ in geneſi. vbi ōr q̄ rachel erat venusta facie et decora aspectu. Lya ꝯo lippis erat oculis etc. Gen. 29

Alius affectus amoris est inebriare. §. X.

Amor inebriat.

Rō huius est. q̄ duplex. pbo. s. similitudine et autoritate. Primo pbo b rōne vel similitudine. qz sicē ebrius calore vini sui et alioꝝ obliuiscit oīm ita amans ex amore amati sic in amatū tēdit. q̄ suiipius et oīm rez ꝓter illū quem amat obliuiscat. Scō b idē. pbo auctē Can. x. Comedite amici mei. et inebriamini carissimi. q̄ quidā xpba pnt esse verba xpi ad discipulos in cena. vel dei ad suos specialesamicos. In quibus xpbis tanguntur tria. s. delectabilis refectio. incōpabilis et singularis dilectio. mētalis trāsformatio. Primo tangit delectabilis refectio. ibi. comedite. sed forte q̄res quid. actus enī nō est sine obiecto. sic nec comestio sine comestibili. dd ḡ comedem⁹. Rūdet ibidē sup immediate. comedi fauū cū melle meo. bibi vinū meū cum lacte meo. ¶ In quibus verbis vide tria. Primo modū q̄ assumit. qz comedi. glo. id est mihi incorpaui. nā ꝑ modū māducationis sumit corpus xpi. Scō vide bonū q̄ ꝑcipit. qz fauū id est vinū. fauū. s. deitatis. Prouerb. xv. Vel inuenisti. comede q̄ sufficit tibi ne forte satiatus euomas illud. vinū redēptionis. s. sanguinē xpi. Matthei. xxvj. Bibite ex b oēs. Tertio vide nexum quo ꝓiungit

quia fauũ cũ melle ⁊ vinũ cũ lacte. dicit ergo. comedite fauũ cũ melle.nã fauũ est quoddã cõpositum ex cera et melle ⁊ ꝓpter sui excellentiã aureis lris scribebat. est enĩ fauũ cera ꝫ nes mel.id est caro ꝫ tines deitatẽ vel caro ꝫ tines deũ.aut fauꝰ est mel in cera.id est deꝰ in carne.vt diuinitas in bũanitate. Unõ Lant.uij. Mel ⁊ lac sub lingua eiꝰ bñ dic sub lingua.eo qõ postꝫ sacerdos sua lingua sup hostiã ẏba ꝫsecratõis funiuit. ibi est mel diuinitatis ⁊ lac bũanitatis. Hoc mel gustauit Jonathas qñ in sũmitate virge gustauit de melle.⁊ exhilarati sunt octi eiꝰ vt dicit.j. Reg.xiiij. Scõo addit.bibi vinũ meũ cũ lacte meo. Illõ vinũ fuit sanguis nr̃e redẽptõis q̃ fluxit de latere xpi q̃ quidẽ vinũ vt infirmis esset salubre vel vtiliꝰ ad bibendũ.aqua fuit admixtũ. Prouerbi. ix. Bibite vinũ qõ miscui vob.h vinũ recusat bibere. q̃ cõtradicit passioni eius. Bñ igit vtriusq; nexus.scz fauis et mellis.vini ⁊ lactis est necessariꝰ. Ubi nota q̃ quidã comedũt fauũ sine melle.sicut occidi heretici. q̃ comedũt corꝑ xpi.sz nõ credũt ex eo ꝙ venire ad eternã salutẽ.quidam comedũt cũ melle nõ suo.sicut xpiani existentes in pcõ mortali.q̃ credũt in eo esse salutẽ ei est quidẽ.sz nõ coz. Quidã alĩ comedũt fauũ cũ melle suo. sicut boni christiani q̃ sumũt.⁊ suã salutẽ in eo ꝫstituũt. Et vide q̃ dicit fauũ.sz nõ meũ. Comedit inq̃t fauũ.sz nõ meũ ⁊c. sz mel dic meũ.comedi fauũ cũ melle meo. q̃ corꝑ xpi ẽ salus vñ ꝓuenit nr̃a salus. ¶ Scõo ꝓncipaliter tangit singularis dilectio cũ subdit i ꝓncipali aucte. amici mei carissimi. Nã suos amicos vocat. ꝓcipue ꝓpter tres rões Prima est ꝓpter voluntatũ ⁊ affectuũ vnitatem.q̃ vera amicicia est idẽ velle ⁊ idẽ nolle.vt dicit tullius. Scõa ratio ẽ ꝓpter ꝑceptoꝝ adimplectionẽ. Job.xv. Uos amici mei estis si feceritis ⁊c. Tertia est ꝓpter amoris ꝫtinuationẽ. Prouerb.xvij. Ui tpe diligit.q̃ amicꝰ est. Uocat autem eos nõ solũ amicos sz charissimos. Unde dicit amici charissimi.id est charitate plenissimi. ¶ Ubi nota q̃ in

Inter amicos xpi triplex ẽ differẽtia.

ter electos quos amicos appellat. triplex est differẽtia. Quidã enĩ sũt onere carnis grauati.qui adhuc gemunt et hi habenꝫ charitatẽ quã hñt. Quidã alĩ sũt qui carnis pondere sũt soluti qui sũt in celo.⁊ hi sũt charioꝛes.eo q̃ ꝓmptiores ⁊ expeditiores facti sũt ad amandum. Quidã ẏo sũt in celo vtraq; stola vestiti. Et hi sũt charissimi.eo q̃ amore diuino fruunt.⁊ alacriores.quanto de ꝓprio nihil residuũ est qõ eos aliq̃l̃r sollicitet vl̃ retardet. vel dicas q̃ apli ⁊ alĩ electi sũt chari.charioꝛes ⁊ charissimi.sunt enĩ chari incõmutabili creatura dei. charioꝛes q̃ gr̃a informati.charissimi quia gl̃ia coronati. Eph.v. Estote imitatores dei sicut filĩ charissimi. ¶ Tertio ꝓncipaliter tangit mẽtalis transformatio. cũ subiũgit.⁊ inebriamĩ.s.diuino amore. Ex quibꝰ ẏbis dat intelligi.q̃ comedere.id est p fidẽ xpõ incorporari est bonũ.bibere id est xpõ delectari est melꝰ. sed in ebriari.id est sui obliui sci est optimũ. ¶ Ubi sciendũ q̃ comedẽtiũ h ineffabile

Triplex est differẽtia sumentiũ corꝑ xpi.

sacramẽtũ corꝑis ⁊ sanguis redẽptoris nr̃i Jesu xpi. est differẽtia triplex.quidã enĩ comedũt ⁊ nõ bibunt. sicut illi q̃ nõ sunt amici.quidã comedũt ⁊ bibũt.sz nõ inebriant.sicut illi q̃ sunt amici nõ tñ charissimi.quidã ẏo comedũt ⁊ bibũt ⁊ inebrianꝫ.vt illi qui sunt charissimi.id est pfecti. Nõ ꝓbo de oĩbꝰ p exemplũ. Primo enĩ dico q̃ sunt quidã qui comedũt ⁊ nõ bibũt. vt illi q̃ nõ sunt amici vt ẏbi gr̃a. Quidã sũt qui in scrã eccl̃ia diuina ꝑcepta ⁊ iustoꝝ exẽpla audiũt ⁊ addiscunt.nec tñ ꝓpter h vitã suã corrigũt. Scõo quidã alĩ sunt qui comedunt et bibũt.sed nõ inebrianꝫ.sicut amici dei.nõ tñ charissimi ⁊ pfecti.sicut sunt illi qui in scrã eccl̃ia ꝑcepta diuina audiũt.⁊ celestia plusq; terrena amare discũt ⁊ volũt.et ꝓ desiderio celestiũ mũda pauperib tribuunt. a prauis opib se custodiũt. nulla alicui violẽter rapiũt. ꝓdicationẽ

Exẽplarit er.

libenter audiunt.in fide ⁊ operib bonis ꝓficiunt. et tñ yroꝛes ⁊ filios hñt.pinguiora nutriũt res suas diligũt q̃uis his oĩb xpm ꝑponãt.hi ꝓfecto comedũt. ⁊ amici sunt q̃ sine crimie viuũt. Sz adhuc est amplꝰ .s. bibere ⁊ inebriari.⁊ iõ tertio sũt alĩ alĩ.qui tanta auditate diuinã scripturã audiũt vel legũt.vt ꝓtinus cũctis terrenis opib abdicatis sola celestia ambiũt parẽtes. vxores.filios ⁊ domos ⁊ oĩa trãsitorie abiciũt. ⁊ solũmodo xpm sequunt.vel sequi ⁊ amplecti ꝫcupiscunt.eius desiderio se affligunt.iciunijs afficiũt.lacrumis exercẽt meditatiõib diuis. Sola q̃ sũt eterna cogitãt. ꝓplationib vacãt.ad h vacãtes.vt ea q̃ retro sũt obliuiscẽtes.in anteriora magis ac magis se extẽdãt. Et isti q̃d aliud agũt nisi q̃ bibẽtes inebrianꝫ.dũ oĩm terrenoꝝ p desiderium obliuiscunt. Idcirco a spõso celesti nõ tm amici.sed etiã charissimi vocari merent. Unde q̃ dicit inebriami. glo.id est corꝑe mẽtis excutite. ⁊ ad amoꝛẽ eternoꝝ accẽsi tpa les penas nõ sentietis.sic ebrius qui obliuiscit oĩm tem poraliũ vñ in ps̃. Inebriabunt ab vbertate domꝰ tue. ps.35

Illi effect amoris .ℌ.xi.

est inhesio. Ꝓo cui declaratõe dicit.b. Tho. prima se. q. xxviij. arti. ij. q̃ iste effectꝰ mutue inhesiõis põt intelligi. et q̃tũ ad vim appbẽsiuã. ⁊ q̃tum ad vim appetitiuã. amatũ dicit esse in amãte.inq̃tũ amatũ imorat in appbensiõe amãtis. Sm illud Pbil.j. Eo q̃ habeã vos i corde. Amãs ẏo dicit esse i amato Sm appbensionẽ.inq̃tũ amãs nõ est ꝫtentus superficiali appbensione amati. sed nitit singula q̃ ad amatũ ptinẽt intrinsecus disquirere et ad interiora eiꝰ ingredit.sicut de spũsancto q̃ est amoꝛ dicit.j. Coꝛ.ij. q̃ scrutat etiã pfunda dei. Sed q̃tũ ad vim appetitiuã. amatũ dicit esse in amãte.put est q̃ndam cõplacentiã in eius affectu vt vel delectet in eo aut in bonis eiꝰ apud pñtiam. vel in absentiã p desiderium tẽdat in ipm amatũ p amoꝛẽ ꝫcupiscẽtie.nõ quidem ex aliqua extrinseca cã. sicut cũ aliq̃s desiderat aliq̃d ꝓter alteꝝ. vel cũ aliq̃s vult bonũ alteri ꝓter aliq̃d aliud.sed ꝓter cõplacentiã amatiantẽriꝰ radicatã. vñ ⁊ amoꝛ dicitur intimꝰ. ⁊ dicunt viscera charitatis. Econuerso autẽ amãs est in amato.aliter quidẽ p amoꝛẽ concupiscentie nõ redẽsat in quacũq; extrinseca aut superficiali adeptõe vel fruitiõe amati.sed q̃nt amatũ pfecte habere quasi ad intima illiꝰ pueniẽs. In amoꝛe ẏo amicicie amans est in amato.inq̃tum reputat bona vel mala amici sicut sua et volũtatẽ amici sicut suã.vt quasi ipe in suo amico videat bona vl̃ mala pati ⁊ affici. Et ꝓter h ꝓpriũ amicoꝝ est eadẽ velle.⁊ de eodẽ tristari ⁊ gaudere Sm pbm in ix. Ethic.⁊ in ij. retho. vt sic inq̃tũ q̃ sunt amici estimat sua amãs videat esse in amato q̃si idẽ factꝰ amato. Inq̃tum aũt ecõuerso vult ⁊ agit ꝓter amicũ sicut ꝓter se ipm.quasi reputãs amicũ idẽ sibi sic amatũ est in amãte. Potꝛaũt ⁊ tertio mõ mutua inhesio intelligi in amore amicicie Sm viã readamatõis.inq̃tum mutuo se amãt amici ⁊ sibiinuicẽ bona volũt ⁊ opanꝫ. ¶ Q, aũt amor causet mutuã inhesionẽ dicit Lant.ij. Dilectꝰ me mihi ergo illi.qõ verbũ sex modis exponit. ¶ Primo si vox est spõse. spõsi impio parituraꝝ. ꝓmittẽtis ⁊ dicẽtis. Dilectus meꝰ mihi.s.ꝑcepit vt surgerẽ ⁊ venirẽ. ⁊ facie meam ei oñdam. ⁊ ego illi.s.integerrime ⁊ deuotissime obediã. qz ipe diligit me.⁊ ego illum.⁊ ideo vna ꝓsus debet esse volũtas sui ꝑcipientis ⁊ mei obedientis. ¶ Scõo mõ exponit sic. Dilectꝰ meꝰ mihi intẽdit. qz sollicitꝰ mihi. ⁊ ego illi.s.intẽdo sollicita seruire sibi.q.d. oĩno mirãda est spõsi mei dignatio.qz intẽdit mihi. Sz nõ min laudanda miseratio.qz efficit vt ego intendã illi. ¶ Tertio mõ exponit sic. Dilectꝰ meꝰ mihi.s.ꝙgruit. qz si puritas. si speciositas. si generositas. si fidelitas. si qõ ꝑcipuũ est charitas

Amor est amor inhesio

mutus in alterutrū attendak oīno ꝓgruit mihi spōsus. z ego illi. Hz oīa hec hz ipe p naturā. ego p grāz. Quar ꝓ go mō exponik sic. dilect⁹ me⁹ mihi ē oīm labor dolor fatigationum preciū siue premiū. fm q ipe dixit abrahe Geñ. xv. Ego merces tua magna nimis. z ego illi. s. suz oīm labor dolor fatigationū merces z pmiū. Oīa enīz ꝓpter me būduz fecit z sustinuit oēs labores. imo seipm ꝓpter me babēdū dedit. Unū apls. j. ad Cor. vi. Empti estis ꝑcio magō zc. Quinto mō exponik sic. dilect⁹ me⁹ mihi. i. ad meā vtilitatē bibit calicē passionis. Unō tota ei⁹ vita z tota mors ei⁹ fuit mihi. id ē ꝓpter me. z ego illi. i. ad gloriā ei⁹ z bonorē bibā z dicā. Quid retribuā dño ꝓ oīb q̄ retribuit mihi. calicē zc. Sexto mō exponik sic dilect⁹ me⁹ mihi. est totuz q̄ amo. q̄ cupio q̄ quero. Quid'ēm venit q̄rere in terrꝫ nisi ouē q̄ pierat. z magnā quam pdiderat. z ego illi. s. sum totuz q̄ amat. q̄ cupit quod querit.

¶ De ista passione. s. odij. Cap'm. iij

Odiū q̄ est amori cō trariū ꝑ vt est naturale. sic iportat quādā dissonātiā naturalē. ad id q̄ ē repugnās z corruptiuū nature. z sic est in oīb⁹ reb⁹. sicut amor naturalis q̄ importat ꝓsonātiam z coactionē ad id q̄ ꝓuenit rei. Hz ꝑ vt est passio. sic odiū est q̄daz dissonātia appetꝰ ad id q̄ apphendik vt nociuū z repugnās. Mō aūt est repugnās rei habet rōnem mali. z sic odiū est de malis. Causak aūt odiū ex amore. Nil ēm odik. nisi ꝑ hoc q̄ ꝓtrahitur etiā cōuenīēri quod amak. Dicik aūt q̄s odire seipm inq̄ntū vult sibi aliq̄d bonū. q̄ ei ē simplicik malū z nociuū vt pcīm. z q̄ vult illud q̄ est cōtrariū rōni. z si placitum sensualitati. Veritas in vniuersali odio haberi nō pōt importat enī ꝓsonātiam q̄ cōis est oīb⁹ reb⁹. Sed in particulari pōt aliq̄ ꝓtas odio haberi. q̄ scz repugnat bono amato. vt cū q̄s nō vellet aliq̄d vez esse quod ē vt nō vellet scire aliq̄d ep⁹ esse pcīm vt liber⁹ peccaret. vt cū q̄s vult latere in pcō odit q̄d cognoscak veritas pcī. hec. b. rbo. pria se. o. xxix. ¶ Implet ē gen⁹ odij. s. dñi dei. viri iusti. z hois ꝓfi. ad Ro. xij. Odientes malū adherentes bonū. Matth. xviij. Sic faciet pat⁹ me⁹ celestis. Si nō remiseritꝫ vnusquisq̄ fratri suo de cordib⁹ vr̄is. s. odium. ita. s. vt nō habeatis i corde ex iniurijs receptis.

¶ Odit deus sed sine sui mutatione
¶ Odit iustus sed cū discretione
¶ Odit impius sed cū malignatione

diū naturale et nō pōt dici male

Quantum ad primū .§. I.

odio

dixit achior holoferni. vt habek. Judith. v. Dei illorū. s. israelitaz q̄ soli colebāt vez deū odit iniq̄tatē. iacob dilexi. esau odio habui. iacob q̄ interpretak supplātatoz. significat bonos supplātantes. i. dñantes z vincētes demones z vicia. esau interpretak frustra vel rubeus. z sigt peccatores rubeos pcīs q̄ frustrātur fine vltimo. Odit ātē deus. nō fm passionē q̄ est cū transmutatiōe corpali. sic odiūt asalia. q̄ de⁹ incorporeꝰ est. Nec etiā odit cū mutatiōe affect⁹ z vel̄tatis. sic ē odit angelus z hō. q̄ variant in affectib⁹ z motib⁹ vol̄tatis. Deus aūt ītmurabilis ē. et vnicū vol̄tatis actū habet. qui nō differt a sua vol̄tate ē essentia. Est ergo odiū dei ad creaturā. ipsa subtractio gratie. vel nō ꝓferre eā. z punitio pcī. z q̄ oīs creatura inq̄ntum creatura bona est. q̄ a deo facta. tō bñ dicik. Sap. xj. Diligis oīa q̄ sunt z nihil odisti eoz q̄ fecisti. Diligit vtiq̄ oīa ad esse naturale. Nec odit seu punit peccatoz inq̄ntū creaturā sed inq̄ntū peccatoz. id est rōe mali. q̄ ipse deus nō facit. Quāuis aūt odiat oēm iniquitatē pcipue dicit salomon ipm sex odire z pmaxīe septimū q̄ addik. ōz enim Prouerb. vj. Sex sunt q̄ odit dñs. z septimū detestak aīa eius. oculos sublimes. id est superbos z arrogāres. linguā mendacē. q̄. s. est habituata in mēdacijs dicēdis. Manꝰ effundētes sanguinē innocuū. id est crudeles z homicidas. Cor machinās cogitatiōes pessimas. vt faciēres ꝓiuratōes z ꝓditōes tractātes. Pedes veloces ad currēdū in malū. id est q̄ paratāk et sine ꝓsideratiōe festināt ad mala. Proferentē mēdacia vt ostēdat differētiā a scōo vbi dictū est. linguā mendacem quasi declarās z magis determinās q̄d dixerat subdit. Testē fallacē. id est mendactū in iudicio. Et q̄ p̄dicatores dicunk testes dei. ideo si sint fallaces. vt. s. no dicant vera vel ad debitū finē. sed ꝓpter lucrū vl̄ honorem ꝓpriū aut nō bñ viuāt. faciētes q̄d docēt hos odit deus Septimū est q̄ seminat inter fratres discordias. q̄. ergo ista odit de⁹. ab his dz q̄libz cauere ne odio hēak a deo.

Quantū ad secūdū .§. II.

De odio viri iusti tria respicit.

Ps. 138

dicit Amos. v. Odite malū z diligite bonū. Odiū aūt habēt iusti aduersa mala. s. offense deitatis. collecte ꝓximi societatis. z nocue ꝓpinquitatis. ¶ Habēt ꝓmo odio omnem iniquitatē. inq̄ntū est offensa dei. z ꝓ rationē siue sit in se siue in alijs. iuxta illud ps. Oēm viā iniquā. i. actū iniquitatis odio habui. Unde z mgr sen. in. iij. dis. xxij. dicit q̄ penitere est pcā odire. s. cōmissa zc. Discernunt iusti naturā a culpa in odio suo. Nā ira odiūt culpā in se z in ꝓximis. q̄ diligūt naturā. z merito. q. creatura inq̄ntū creatura a deo est. z bona z ideo diligēda z amāda. Et q. eiusdē rōnis est velle alicui bonū. et appetere illi aliq̄d malū. q̄d pcederet in bonū ei⁹. sic desiderare abscisionē man⁹. vt seruarek vita hois. ꝓ recte iusti appetant aliq̄ mala tpalia peccatoribus. vt emendenk de iniq̄tatib⁹ suis. Et signū hui⁹. s. q̄ diligāt naturā. z odiāt culpam est. q. cū videāt indigētiā nature. subueniūt illis quoz vicia odiūt z hoc est q̄d ait Aug⁹. Sic diligēdi sūt hoīmes. vt eoz nō diligāk errores. q. aliō est odisse q̄d fecerunt. s. pcīm. z aliud q̄d facti sūt. id est naturā. q̄d vtiq̄ nō lz. Et dis. lxxxvj. dicit leo papa. Odio babēt pcā nō hoīes. corrigank tumidi. roleranк infirmi. z q̄d castigare seuer⁹ necesse est. nō seuiētis aīo plectank sed medentis. hec ille. Odit iust⁹ ꝓuā societatē. ex eo q̄ multū potest nocere. iuxta illō ps. Odiui ecclīam malignāntiū. Et pcī pue ꝓsortes hereticoz odiēda est z vitāda. q. vt dic apostolus. Sermo coz vt cācer serpit. Hz iustus iesus sirach z. Ubi. z dicit. Eccī. xxv. Tres spēs odiuit aīa mea. pauperē superbū. diuitē mēdatē. z senū fatuū z īsensatū. Paup supbus est. q̄ reb⁹ tpalib⁹ indigēs. ita se hz in exteriori apparatu ac si dives esset. Vel q̄ vacuꝰ scīa z intellectu. ponit se ad ardua z subtilia. Vel q̄ virtutib⁹ puꝰ. magna de se extimat. Dives magꝫ detestabil⁹ in mēdacio. q. nō hz occasionē mētiēdi. s. necessitatē. Vel dives ī ꝓtrib⁹ z scīa cum mendactū multū nocet. Senē fatuū in locutiōib⁹ vanis et lasciuis. Insensatꝰ quo ad cognitionē spiritualium. Odit iust⁹ nociuā ꝓpinquitatē. Propinq̄ ei hoīes cōiter nō q̄runt nisi terrena de eis. honores z diuitias z hmōi. Et diligere eos in hmōi esset assentiri voluntati coz. et tradere se mūdo. Qđ fiendū nō est sed ō testandū. z odiendi sunt inq̄ntū ad ista. id est habēdi indispliciētia Et sic intelligik q̄d xp̄s ait. Qui nō odit patrē z matrē fratres z sorores zc. nō potest esse me⁹ discipl⁹. z illud Job. xij. Qui odit aīam suā in hoc mundo id est q̄ntum ad ea que sunt mūdi. vt vitia z pcā. z delectatiōes carnis habēdo in detestatiōnē z vitādo in vitā eternam custodit eā. Et q̄d ait apls. Quis nemo vnq̄ carnē suā odio habuit. hz nutrit z fouet. Uez est q̄ntum ad ea q̄ sunt necessaria vite fm instinctū etiā nature. Epbs.

Quantū ad tertiū .§. III.

Coz

De odio impioꝝ

dicit de fratribꝫ ioseph. q oderāt eū nec poterant quicq̄ pacifice loq̄ Gen. xxxvij. Et de egiptijs q oderāt filios isrl. Exod. j. z de Esau q oderat Jacob. Gen. xxvij. Et cō muniter mali odiūt bonos. Et rō est. q: ỹitas odiū pa/rit. vt dic Salustius. z iusti ỹitatē dicūt repbēdētes ma/los cū opter. ꝓpter qđ dicebat xps. Me odit mūd⁹ q: te stimoniū phibeo de illo. q: opa ei⁹ mala sūt. Joban. vij.

Perversi odiūt deū

¶ Sz adūtendū q ꝑuersi odiūt deū. primū. z aīm suum Odiūt qđ est deū. inq̄tum est punitor sceleꝝ suoꝝ. z fla gellat z phibet mala q optāt ꝓperrare. Sz aliq̄ nō valēt et ipm est maximū pctm q: directe ꝑtra charitatem dei et est ꝑditio demonū z dānatoꝝ. q deū oditunt q: punit eos. z de b̄ ps. Superbia eoꝝ q te oderūt. ascēdit semper.

Odiūt se/ ipos.

¶ Odiūt mali seipos q: ea faciūt q sume nocēt eis. scilz pctā. Unq̄ diceret se qs odire q seipm occideret. Sz b̄ agit pctor occidēdo p iniq̄tatē aīaz suā. vñ ps. Qui dili git iniq̄tatē. odit aīaz suā. q̄tū. s. ad ptē intellectiuā. q est pars ꝓncipalior. Mā q̄tū ad ptē sensitiuā nimis se dili git. ¶ Odiūt z ꝓximos intēdēres malū eoꝝ inq̄tū malū. id est i nocumētū solū eoꝝ. Sz vt dic Job. in cano. s. c. iij. Qui odit fratrē suū homicida est. occidēs. s. aīaz suā et p:iuans gr̄a. Hoc aūt ꝓhibet in Leui. xix. vbi dr. Ne oderis fratrē tuū corde tuo. Odiūt aūt cōiter bonos q repꝛ hēdūt eos. sic odebat achab micheā dicens. Nō ꝓphetat mihi nisi malū. z idcirco odisti eū. iij. Reg. xxij. Sz qui odit correctionē minuet vita. dr. Eccl. xix. De odio quō sit pctm. z q̄ gue z mortale. hēs in. ij. pte.

Odiūt ꝓximos

¶ De tertia passiōe q̄ dr desiderū. z quarta q̄ dicit ab/ominatio. ¶ Explm. iij.

Tertia passio dicit cō

Cupiscētia seu desiderū. Pro cui⁹ declaratiōe est sciēdū q bonū delectabile fm sensuz. inq̄/tum sibi appetitū adaptat q̄dāmodo: ꝓformat. sic cau/sat passionē amoꝝ. Inq̄tū aūt ꝓ ipz bonū absens attrahit ad seipm appetitū. causat passionē q dr ꝓcupiscētia. In q̄tum aūt ipm bonū q: pñs q̄etat appetitū in seipo. sic causat passionē q dr delectatio. Et sic ꝓprie appetit⁹ dele/ctatiōis fm sensū q̄ ptinet sil' ad aīam z corp⁹ dr ꝓcupi/scētia vt sonat ipm nomē. Et est passio in appetitu ꝓcu piscibili. cui opponit passio inoīata. q̄ pōt dici abomi/natio. ¶ Et pōt dici q sit triplex ꝓcupiscētia. Pria spi/ritual' Sap. vj. Cōcupiscētia sapiētie ꝓducit ad regnuz Impropꝛie tñ talis appetit⁹ dicit ꝓcupiscētia. cū sit de spūalibꝫ ptinētibꝫ ad volūtatē. Magis ꝓprie dici pōt de siderū. qđ iportat simplicē motū in rē desideratā. Dicit tñ z ꝓcupiscētia ꝓpter sūlitudinē quandā. vel ꝓpter inten tionē appetit⁹ supꝛioris ptis ex q̄ fit redūdātia i inferiorē appetitū. iuxꝝ illd. Cor meum z caro mea exultauerunt.

Triplex est ꝓcupiscen tia.

ps. 83

¶ Alia ꝓcupiscētia dr natural. z hmōi est appetit⁹ de lectabil' ꝓuenies nature aīalis. seu de his quibꝫ natura corꝑis sustētat. vl' q̄tū ad naturā indiuidui. vt cibi z po tus. vl' quātū ad naturā speciei. vt i venereis. Tertia est ꝓcupiscētia aīalis. q̄. s. nō de his est q̄ afferūt delectatio/nē p sensum carnis vl' sustentationē. Sz sunt delectabilia fm apphēsionē imaginatōis. aut alicui⁹ hmōi acceptio nis. sic pecunia. ornat⁹ vestiū z hmōi. Ex q̄libet horuꝫ cō cupiscētiarū a rōe regunt bone sūt. Ex aūt sunt ꝓter vel ꝓtra rōem. s. put in eis est amoꝝ inordinat⁹ ad creaturā. sic sūt male. Et ponunt esse tres radices seu cause omni um maloꝝ. s. Joh. ij. Omne qđ est i mūdo aut est ꝓcupi scētia carnis q̄ ptinet ad sēsum. aut ꝓcupiscētia oculo rū. q̄ ptinet ad primā. aut est superbia vite. Et hec est tertia radix q̄ ptinet ad inordinatū appetitū boni arduī. vt bonoꝝ. excellētia z hmōi. z sic ad ꝓmas duas pñt re duci oēs passiones ꝓcupiscibilis. ita ad tertiā oēs passio/nes irascibilis. Et sciendū q ꝓcupiscētia naturalis non pōt esse infinita in actu. est enī ei⁹ q̄ natura requirit. Na tura enī semp rēdit in finitū z certū. Sz pōt esse infinita p successionē. q:. s. post acceptū cibū itez vult cibū. Unde dns dixit samaritane Joh. iij. Qui biberit ex hac aqua nō sitiet itez. Sz ꝓcupiscētia nō naturalis est oīno infi nita. sequit enī rōem. Ratio aūt pōt in infinitū pcedere. Un Ambr. Nec finis vnq̄ nec satietas aderit cupiditaꝛ ti. dis. xlvij. sic bi. Nec. b. Abo. ꝓma se. q. xxx. arti. ij. z iij. de malo vsu hui⁹ passiōis dr a Greg. Cū mēs cepta de/sideria sequit. seruire rebz ꝓuincit. quaꝝ amoꝛe supak. xiij q. j. §. j. Et leo papa. Uiꝝ catholicū. sicut nullo errore. ita nulla cupiditati implicari oportet dicente scptura. Post ꝓcupiscētias tuas ne eas ꝛc.

Sciēdū q est triplex .§. I.

gen⁹ desideriorꝝ. Est enī desiderū pcoꝝ. desiderū iusto rū. desiderū hroꝝ. ¶ De ꝓmo dic ps. Desiderū pctorū pibit. Est enī h̄ desiderū plenū passiōibꝫ carnis. z iō sic oīs caro fenū cito deficies a sua viriditate. sic desideria ꝓtauoꝝ. Sz quantū dānū inferāt hoīb⁹. oñdit aplꝰ. j. ad Thi. vj. dicēs de amatoribꝫ mūdi. Qui volunt diui tes fieri incidūt i desideria mlta z iutilia. q̄ mergunt hoꝛ minem in interitū. Unde enī desideria pcoꝝ. mltiplicata tem. iutilitatē. z nocibilitatē fm auctoritatē apli indu/cram. Quia igit mlta sūt. iō nō facienda seu seq̄nda. iuxꝝ illd ad Ro. xiij. Curā carnis ne feceritis in desideriis. ni mis enī mltiplicant. Inducit enī perturbationē fm illd qđ dixit marthe dns. Turbar' erga plima. sic enī deside ria iustoꝝ sē vnita i fine. z iō pacifica. q: i vnitate nō ꝓ esse diūsitas vl' ꝑtes. Ita desideria maloꝝ sūt diūsifi cata in varijs vitijs iuxtā rōnibꝫ. ij. ad Thimo. Sedu cunt varijs desideriis. id est a deo seorsū ducunt seu se/parant. z iō nō est cū eis dns vnitatis z pacis. Adduꝛ cūt hostiū mltiplicationē ꝓpter qđ. j. Petri. ij. dr. Obse/cro vos tanq̄ aduenas z pegrinos abstinere a carnali/bus desideriis q̄ militāt adūsus aīam. id est milites in/fernales secū trahūt ad ꝓsternendū aīam. Demū iudica/tum dei z punitionē inferūt. ps. lxxvij. Nō sūt fraudati a desiderio suo. quod. s. habuerunt circa carnes ex viaꝛ gule. z sequit. Adhuc esce eoꝝ erāt i ore ipoꝝ. z ira dei ascē dit sup eos. ¶ Scdo q: iutilia sūt hmōi desideria. ideo fugiēda sūt. ij. ad Thimo. ij. Desideria aūt inutilia fuge. Unde enī vnitatē. Dicere. ij. Onager assuet⁹ in solitudine in desiderio aīe attraxit vētū amoris sui. Onager est ho mo passiōibꝫ bestialibꝫ dedit⁹. b̄ est assuet⁹ in solitudine id est ad ea q̄ sūt mūdi i desiderio aīe ipm. s. pseq̄ndo. de siderū b̄ unde attrahit vētū. id est vanitatē. Nō enī exꝑ quēdo desideriū suū ꝓsequit intentū. s. quietationē z cō tētamentū. Sz vanitatē quā amat. Prohibent z hec deside/ria futurē. Un Greg. Cū mēs cepta desideria. id est cō cepta sequit. fuire rebz ꝓuincit q̄z amoꝛe supak. xiij. q. j. §. j. tollūt viuacitatē. Prouerb. xxj. Desideria occidūt pigrū. Noluerūt enī manꝰ eiꝰ q̄q̄ opari. Tota die ꝓcupi scit z desiderat. s. mala. Et q: nō opak bona opa vñ aīa viuit. tō in mortē aīe incidit. ¶ Tertio q: nociua sūt iō abnegāda z abiicēda. Thimo. j. Abnegantes impieta tem z seculana desideria. sobrie z pie z iuste viuam⁹ in h̄ seculo. Nec enī abiicīdo hō viuit sobrie q̄ ad se. ad Gal. v Spiritu ambulate z desideria carnis nō pficietis. id est sobrie viuet. si fm spiritū. id est rōnē viuerit. q: ipa ab/dicat seculana desideria. viuit pie q̄ ad deū. expectādo et desiderādo aduentū eiꝰ cū bonis opibꝫ. De impijs autē dicit Michee. vij. Dium deū nō desiderabūt. viuit in/ste q̄ ad primū. fuas illō. j. Thessal. iij. Nullus aliqđ de sideretis. ¶ De scdo desiderū genere dr ꝓuerb. xj. De desiderijs iustoꝝ oīe bonū. Et istud ōsiderū pncipaliter no est volūtatis. sed aliqñ etiā est sensualitatis. vt cū qs de

Lu. 10

De desi/ derio pctī ps. 9

siderat aliqua corpi necessaria. vel vtilia bono mō z fine
Desiderāt aūt iusti pcipue tria. s. sui iustificationē. z obe
ditionē. ps. Mādata tua desiderabā. s. implere. Itē con
cupiuit aīa mea desiderare iustificatōes zc. Scdo desi
derāt ptimi edificationē z ꝓsolationem. Ro. j. Desidero
vos videre vt aliq̄d vobis impttiar gr̄e spūal. Et sic xps
dixit. Desiderio desideraui h̄ pasca māducare vobiscum
Lu. xxij. Hoc enī desiderauit valde. z ideo desideravit. q̄z
agnus ille comest⁹ qui ꝺr pascha signabat passionē z sa
cram cōionē. q̄ p nr̄i vtilitate desiderabat impleri. Ter
tio desiderāt dei visionē vel fruitionē. Esa. xxvj. Anima
mea desideravit te i nocte. id est in vita pr̄i zc. Phil. j.
Ap̄s desiderīū inq̄t hr̄s Lupio dissolui z esse cum xpo
¶ De tertio desiderij genere dicit ps. Qui repler in bo
nis desiderīū tuū. Nunq̄ implet desiderīū alicui⁹ nisi
sit brūs. Hoc aūt desiderīū est totaliter remotū a passione.
Et cū desiderīū ꝓprie importet z magnā auiditatē ad rē
desideratā ꝓpter cōplacentiā ad ipaz. z carentiā habitio
nis ill⁹ rei. Sicut cū q̄s desiderat pecuniā vel alia. ipaz
tūc nō habet. In desiderio brōz est primū. s. q̄ nō fasti
diūt ertimationē ill⁹ boni. sed habēt summā auiditatē
et cōplacentiā ꝓpter qō ꝺr. j. Petri. j. In quē desiderant
angeli. pspicere. Sz scōm nō est in desiderio eoz. q̄z nō ca
rent sed q̄ndie possidēt illud bonū. Vñ ad hoc bonum
desiderandū inuitās sapiētia q̄ deus est. ait Eccli. xxiiij.
Trāsite ad me oēs q̄ ꝺcupiscitis me. id est desideratis. z a
generatiōibꝫ meis implemī. id est a bonis q̄ genero. hoc
est in fundo creaturis saturabimī. sed sine fastidio. Vñ
subdit. Qui edūt me. s. possidēdo vel fruēdo p gl̄iam ad
huc esuriēt. z qui elucidāt me. id est clare cognoscūt. qō
nō sit nisi in patria vitā eternā habebūt. ¶ Abomina
tio est quedā fuga z vitatio ei⁹ q̄ō q̄s odit vl̄ ei displicet
sicut desiderīū est quidā motus ꝺcupiscibilis tendēs in
rem amatā. quā p̄sentē nō habet. Sūt aūt quedā inter
cetera q̄ faciūt hoiem deo abominabilē. z ideo vitanda.
Et primū est in cogitatiōibꝫ z affectibꝫ ꝰmundialitas.
Osee. ix. Facti sūt abominabiles sicut ea q̄ dilexēr. Se
cundū in ꝓsperis instabilitas. Vñ in figurā Leui. xj. di
cit. Oīne qō supra pec⁹ suū gradit z habet multos pe
des abominabile erit vobis. gradit supra pec⁹. s. p terrā
qui habet mentē fixā in terrenis. Habet multos pedes q̄
diuersa ꝓposita habet. z nō firmat in eis. cum bona sūt.
Tertiū puerilitas in iudicijs. Prouerb. xvij. Qui ꝺdem
nat iustū z iustificat impiū vterq̄ est abomīabilis apō
deū. Quartū in tractibꝫ dolositas. Prouerb. xx. Pon
dus z pōdus mēsura z mēsura. vterq̄ abominabilis est
apud deū. Quintū ꝺsuetudinis tenacitas. Job. xv. abo
mīabil est q̄ bibit q̄si aquā iniq̄tatē. aqua pot⁹ est ꝺsue
tudinari⁹. z ideo signat pcī ꝺsuetudinē.
¶ De ānta passiōe q̄ ꝺr delectatio. vl̄ gaudiū. Cap. v.

Est alia passio in ap

petitu sensitiuo q̄ dicit delectatio vel gaudiū.
Pro cui⁹ declaratōe sciendū. q̄ ista est differē
tia īt aīalia z alias res māles q̄. alie res māles q̄ñ ꝓsti
tuūt i id qō ꝺuēit eis scm naturā. h̄ nō sentiūt. Sz aīalia
h̄ sentiūt. Et ex isto sensu causat quidā mot⁹ z delectatio
que est passio. Delectationū aūt quedā est corpalis. q̄ scz
ꝺsequit adeptionē coz. q̄ ad naturā corpis ptinēt. sicut
sunt cibi. potus. z venerea. Et ista est cōis nobis z bru
tis alia spūalis est. q̄ ꝺsequit adeptionē coz. q̄ ptinent
ad intellectū. z ista est cōis nobis z angelis z dicit gau
diū. Vñ gaudiū ꝓprie est species delectatiōis. z talis de
lectatio q̄ est i volūtate. nō est cū trāsmutatōe corpali. sic
delectatio corpal. z q̄liber alia passio. Sz importat simpl̄r
motū volūtat. vñ dic̄ Aug. in. xiiij. de ciuit. dei. Q, nil
est aliud letitia. q̄ volūtas i ꝺsuetudic eoz q̄ volum⁹.

Item circa delecta- .§. I.

tiones fuit duplex error antiq̄. Nā epicuri dixerūt oēs Error epi
esse bonas. Sz in hoc decepti sūt q̄ nō distinguebāt in curi.
ter simplicē bonū z bonū scm q̄d. Cū g̃ delectatio sit q̄s
si id in q̄ quiescit appetitus. sit simplicit bonū. q̄z est scm
rōnem z illa delectatio est simpliciter bona. Sz si sit bo
num scm q̄d. puta ꝺueniēs sensui. Sz ptraria rōni erit de
lectatio bona scm quid. id est sensui. sed mala simpl̄r licz
apparēs bona. vt fornicatio. ¶ Aliq̄ vt stoici arbitrabā Error stoi
tur esse dicendū oēs delectatiōnes sensibiles esse malas. coz.
moti ex h̄. vt q̄ boies sūt. ꝓni ad hmōi delectatiōes īmo
deratas. ab ipis se retrahētes ad medīū fructus ꝓuenirēt
sed ista ertimatio nō fuit ꝺueniēs. Nā cū nll⁹ possit vi
uere sine aliqua corpali delectatiōe si illi q̄ docēt oēs dele
ctatiōes esse malas depbendant aliquas delectatiōes su
scipe magis boies ad delectatiōes erūt ꝓclives. exēplo
opez verboz doctrina ptermissa. In opationibꝫ enī et
passiōibꝫ humanis. in q̄bꝫ experientia plurimū valet. ma
gis mouēt exēpla q̄ verba. Dicendū igit q̄ delectationū
aliqua est bona. illa videlz. in qua appetit⁹ superior vl̄ i
ferior rectetur in eo qō ꝺuenit rōni vel legi dei z q̄ est de
opatiōe bona. Magis enī est ꝓpria delectatio opatio
nis q̄ desiderio. Desideriū aūt dicit bonū qō est ō bona
operatiōe. Alia delectatio est mala. illa videlz inqua ap
petitus inferior vel superior rectetur i eo qō discordat a ra
tione vel a lege dei. vel ertā q̄ est de mala opatiōne. opria
aūt delectatio inter humanā est in fruitiōe dei. Nā opti
mū in vnoquoq̄ est finis eius. finis aūt est duplex. q̄ vl̄
ipsa res vel vsus rei. vt finis auari est pecunia vel vsus
pecunie. Ultim⁹ aūt finis hoīs est de⁹. qui est summus
bonū. vel fruitio eius. qui importat delectationē quādā
in vltimo fine. Et in h̄ errauit plato. q̄ cū ertimaret oēm Error pla
delectationē ꝺsequi generationē z motū. qō rñ est falsus tonis
sequebat scm eū nullā delectationē habere rōem vltimi
perfectiōis. Et nota q̄ delectatio nō sensualis. q̄ est cōis
bonis z malis. s. volūtatis. est quasi regula z mēsura bo
nitatis vl̄ malicie moral. Tecm enī q̄ q̄s⁹ delectatur
scm rōnē. Sic rep̄bendit bon⁹ vel malus. Tho. ꝑma se.
q. xxxiij. Causat aūt delectatio istos effect⁹ delectationē
desideriū. aliq̄n ertā vsum rōis ipedit z delectationē pfi
cit vide declarationē notabilē ꝑma. se. q. xxxiij.

Causat aūt delecta- .§. II

tio ab opatiōe. sicut a ꝓpria z prima causa. Nā cū ad de Unus 'cau
lectationē duo ꝺcurrāt. s. ꝺsecutio boni ꝺuenientis. z cō sat delecta
gnitio hmōi adeptiōis. vterq̄ ꝺsistit in quadā opatiōe tio.
Nā actual cognitio q̄dā opatio est silr bonum ꝺueniēs
adipiscimur quadā opatiōe. Ipa ertā opatio ꝓpria qōdā
bonū ꝺueniēs est. ¶ Itē causat delectatio a motu ꝓpter
trāsmutationē q̄ ibi fit. Et h̄ triplr. ¶ Primo ex pte nr̄i
qui delectamur. trāsmutatio enī efficit nob delectabilis
ꝓpter h̄ q̄ natura nr̄a trāsmutabilis est ꝓpter h̄. q̄ qō est
nobis ꝺueniēs nūc nō erit nobis ꝺueniēs postea sic ca
lefieri ad ignē in hyeme z postea in estate. Et ex pte boni
delectātis qō ꝺtīgit nob. Nā actio ꝺtinuata alicuius
agētis auget effectū. Quāto enī q̄s diuti⁹ approximāt
igni tāto magis calefit. Naturaliter aūt habituato in q̄daz
mēsura ꝺsistit. z ideo q̄n ꝺtinuata ꝓtia delectabil sup
excedit mēsurā. remotio efficit delectabilis. ¶ Tertio ex
pte ipi⁹ cognitiōis. Nā cū hō desideret cognoscere aliq̄ō
rum z pfectū cū aliq̄ nō poterūt apphendi tota sil. i his
delectat trāsmutatio. vt vnū trāseat ad alterū succedat. z
sic totū sentiat. si aūt sit aliq̄ res cui⁹ natura sit i trāsmu
tabilis. z nō possit in ea fieri excessus naturalis habit⁹
per ꝺtinuationē delectabilis. z q̄ possit in totū suū dele
ctabile simul mouere nō erit ei trāsmutatio delectabilis

Et quāto aliq delectatiōes plus ad ꝺ accedūt. tanto plus ꝓtinuari possunt. ¶ Itē causat dilectio ex spe. intēctum videlz ꝙ eā sit ꝓuūctio rei delectātis z delectati. nō solū fm apphēsionē. hz etiā fm facultatē vl prātē adipiscēdi bonū qđ delectat. ad Ro. xij. Spe gaudētes. ¶ Itē mēoria causat delectationē. nō quidē intēctum est rei absentis. sic nec etiā spes. hz intēctū ꝙ eā sit ꝓuūctio fm apprehēsionē trīm ad rē delectabilē. ps. Mēor fui dei z delectatus sum. ¶ Itē tristicia nō intēctū tristicia. hz intēctuz facit mēoriā rei dilecte. ex cui⁹ sola apphensiōe delectat. cētris de eius absentia tristat. Fit etiā mēoria tristicie delectabilis ꝓter subsequntē euasionē. Mā fm ꝙ hō apprehēdit se euasisse tristicia z dolorosa accrescit ei materia gaudij. ps. Fuerūt mihi lacrime meez. Per panem enī intelligit refectio delectatiōis. ¶ Itē opatio aliorum causat in nobis delectationē. Et ꝺ tripl'r. Primo intēctū per opationē alic⁹ ꝓsequmur aliq̄ bonū. Scđo intēctuz per opatiōes alioz efficit nob aliq̄ cognitio vel extimatio ꝓprij boni. Et sic ex laudatiōe vel bonoratiōe aliorum et dilectiōe q̄ fit nobis delectamur. Tertio intēctum ipe opatiōes alioz si sint bone extimant vt bonū ꝓprium ꝓpter vim amoris qui facit extimare quasi amicū eūdem sibi. Ūñ in. ij. epla. Job. Gaudius' sum valde. qm̄ inueni de filijs ambulātes in ꝟitate. ¶ Itē bñ facere alteri causat delectationē. Et ꝺ tripl'r. Uno mō ꝙ compationē ad effectū. qui est bonū in altero ꝓstituū intēctum reputamus vt nrm. Scđo ꝙ compationē ad finē. qz ꝙ hoc ꝙ alteri bñfacit. sperat ꝓsequi aliq̄ bonū sibi. vel a deo vel ab hoīe. spes aūt est causa delectatiōis. Tertio mō ꝙ cōparationē ad principiū. qđ ꝓncipiū est triplex. Unū est facultas bñfacēdi. Mā ꝙ ꝟ fit quedā imaginatio abundātis boni in se. ex q̄ possit alijs cōicare. Aliud ꝓncipiū est habit⁹ inclinās fm quē bñfacere fit alicui cōnaturale. Tertiū est ꝓncipiū motiuū. id est amor. pura cū aliqs mouet ab aliq̄ quē ꝺsligit ad bñfaciendū alicui. ¶ Itez stultitudo est causa delectatiōis. Mā ipe est causa amoris. qui causat delectationē. Si aūt stle fit corruptiuū ꝓprij boni qđ pōt esse ꝙ excessum. sicut ptz in supabundantibus cibis. sic generat fastidiū nō delectationē. ¶ Itē admiratio causat delectationē. Est enī admiratio ꝺsideriū qđā sciēdi. qđ in hoīe ꝓtingit ex ꝺ q̄ videt effectū z ignorat causaum. vel ex ꝺ causa talis effect⁹ excedit cogitationez vel facultatē ei⁹. z ideo admiratio est causa delectatiōis intēctū habet. adiūctā spem ꝓsequēdi cognitionē ei⁹. qđ scire desiderat. z ꝓter ꝺ oīa mirabilia sunt delectabilia. Et cū delectator habeat duo. s. quietem in bono. z hmōi quietis ꝙceptionē. Quantū ad primū cū ꝙfectus sit cōplari veritatē cognitā q̄ inḋrere ignorā ꝓplationes rez scitaz ꝙ se loq̄ndo sūt magis delectabiles q̄ inquisitiōes rez ignoratz. Quantū ad scđm inḋsitiones sunt q̄nq̄ delectabiliores fm ꝙ ex maiori desiderio ꝓcedunt. vñ hō marie delectat in his q̄ de nouo inuenit vel didicit. hec oīa Tho. prima se. q. xxxij. ¶ Et nota ꝙ delectatiōes spuales intelligibiles. si compenk delectatiōib⁹ sensibilib⁹ corpalib⁹. simplr z fm se loq̄ndo sūt maiores. Et hoc apparet fm tria q̄ requirunk ad delectationē. scz bonū ꝓiunctū z id cui ꝓiungik z ipa ꝓuūctio. Mā ipm bonum spuale est maius q̄ bonū corpale z mai⁹ dilectum cui⁹ signū est ꝙ hoīes a maximis voluptatib⁹ corpalib⁹ se abstinēt. vt nō pdāt bonorē qui est bonū intelligibile Silr ipa ꝓs intellectiua est nobilior z magis cognoscitiua q̄ sensitiua. Ḋuūctio aūt vtriusq̄ est magis intima et ꝙfecta z firma. Intim⁹ quidē est. qz sensus sistit circa accidētia rei exteriora. Intellect⁹ vo penetrat vsq̄ ad rei essentiā. ꝙfectior est. qz ꝓiunctiōis sensibilis rei ad sensū adiūgit motus qui est act⁹ impfect⁹. vñ delectatōes sensibiles nō sunt tote stle. sed eis aliqđ trāsit. aliqđ restat cōsumandū vt ptz in delectatōe cibor z venereor. Hz intelligibilia ꝓiungunk intellectui absq̄ motu. vñ delectationes eor sūt tote stles. z sic sūt magis ꝙfecte. Est enī firmior qz delectabilia corpalia sunt corruptibilia z cito deficiunt. bona vo spuālia sunt incorruptibilia. ¶ Hz quo ad nos delectatōes corpales sūt magis vehemētes spiritualib⁹ ꝓter tria. Primo qz sensibilia sunt magis nota quo ad nos. Scđo qz cū delectationes corpales sint passiones. appetitus sensitiui sunt cū aliqua trāsmutatione corpali. Transmutatio aūt est de lelectabilis hom̄i. quasi ei naturalis. Sed trāsmutatio corpalis nō est in spualibus delectationib⁹. nisi ꝙ quauda redūdantia ab appetitu superiori in inferiorē. Tertio qz delectationes corporales appetunk vt quedā medicine ꝓtra corporales defectus z molestias ex quib⁹ tristicie quedā consequunk in hoīe. Unde delectationes corpales supuenientes hmōi tristitijs magis sentiunk. z ꝙsequens magis acceptantur q̄ delectationes spuales. q̄ nō habēt tristicias cōtrarias. Tho. prima se. q. xxxj.

Delectationes sunt vehementiores spiritualibus

Ps. 41.

De gaudio vario .§. III.

Gaudete in dño semp ait apl's ad Phil. iij. Notandū qđ gaudere naturalr quilibet desiderat. hz est gaudiū crimiale qđ ꝓgruit pcōib⁹. z hoc est gaudere. Est gaudiū spuale qđ ꝓgruit iustis viatoribus z ꝺ est gaudere in dño. Et est gaudiū qđ ꝓgruit cōprehēsoribus. z ꝺ est gaudere in dño semp. De bis gaudijs varijs notabilē distinctionē pōit pet⁹ de tharan. sup ep'am ꝓuli ad Phil. iij circa finē sic dicēs. Quidā gaudent in vanitate mundi. Alij in voluptate pcti. Tertij in volūtate boni. Quarti in visiōe dei. Primū gaudiū est periculosum z vanum scōm gnicioſum z insanū. tertiū gratiosum z bonū. qrtū est gloriosum z vez. ¶ Est q̄ primo gaudiū mundi. de quo Job. xvj. Mūdus gaudebit. ꝺ ondūt nō esse bonū mundi quatuor. Primū falsitas casus. Meritō timet z nō gaudet qui videt domū primi cōburi ideo Thiere. xlv. Quos plātaui ego cuello. vt lucifer adā iudā z vniūsam terrā bāc. vt diluuio. z tu queris tibi grādia. Hoc ꝑcipue probat vanitatē gaudij. q̄ gaudem⁹ in statu quo possum⁹ damnari. Scōm ignorātia status. merito dolet z non gaudet viator. qui dubitat de rectitudine vie. Nemo autem scit an amore vl odio dign⁹ sit. Eccles. ix. z Thob. v. Quale gaudiū mihi est qui in tenebris sedeo. Tertiū est cause gaudij trānitus. plus doleret q̄ gaudeat pater vidēs hodie filiū nasci z cras mori. sic z mūdus transit de quo gaudem⁹. Jō Job. xx. gaudiū ypocrite. id est mūdi instar pūeri. Quartū est multiplicitas reat⁹. Vane expēdit supflua qui obligat ad multa. In multis enī offendimus oēs qđ emēdare tenemur luctu. iō vane gaudem⁹ Isa. xx. Uocauit dñs ad fletū z plāctū ad caluitiū z cēce gaudiū z exultatio cē. ¶ Scđo est gaudiū pcti. de q̄ Eccli. xix. Qui gaudet in iniq̄tate dehonestabit. id est de notat peccat libri vite delebit. Nō gaudiū oñdūt esse insanū q̄tuor. efficiēs. materia. forma. z finis. Efficiēs enī iudicat res virtutibilis rōne efficiētis vt dona unicuiq̄. Aliq̄n rōne materie. vt nūm⁹ plumbe⁹. Aliq̄n rōe forme. vt hō mōstruosus. Aliq̄n rōne finis vt sirenaz cant⁹ sic gaudiū peccatoz fm quālibet sui causam virtupabile z insanū est. Et primo rōe efficiētis. si laborās ad mortē rideret z gauderet. reputaret frenetic⁹. peccās mortalr laborat ad mortē aīe. Eccles. ij. Risum reputaui errorē. z gaudio dixi. quid frustra deciperis. Vere peccator decipit ꝙ ignorantiam status. Quia si auerteret peccari maculā offensam z penam. fleret fm illud Luce. xix. Quoniam cognouisses z tu cē. Secundo ratione materie faruus reputaret. qui ignem ad se cumburendum. vel laqueum ad se suspendendum. vel gladium ad se interficiendum faceret. sic

enter ꝛ gaudenꝫ sicfacit qui gaudet in pctō.iō ℣prouer. xv.gaudiū ē stulto facere stultriciā.¶Tertio rōe forme.Fa tua cēt mlr q̄ cozā marito suo oñderet signa ipudicicie sue.sic fatui sunt q̄ in chorcis.comessatiōibꝫ ꝛ bmōi gau dent:q̄ in b̄ culpā deo ꝛ homīb⁹ mānifestāt.sic illi de q̄b Sap.ij.Venite fruamur bonis ꝛc.Isa.xxxij.ingemue rūt q̄ letabanꝫ cozd.cessauit gaudiū.iō.i.Cor.vij.Ips breue ē.reliquū est vt q̄ gaudēt sint tanq̄ nō gaudētes. Quarto rōne finis.Piscis sumēs cibū cū hamo.Auis granū cū laqo.Fatue gaudet.q̄ statim ex b̄ sequit dolor mortis.si q̄ mor⁹ recipit spēz a fine cui⁹ finis mal⁹ ꝛ ipm quoq̄ malū.Finis gaudentiū in pctō mal⁹.q̄ Job.xxi dr.Tenent tympanū ꝛ cytharā gaudēt ꝛc.scabiosus dū fricat se gaudet.sed vertit in angustiā.Sic hui⁹ gaudi um.Prou.xvij.Risus dolore miscebit:ꝛ extrema gau dij ꝛc.ideo pctōꝛ gaudētiꝫ dr Jaco.iij.Miseri estoꝫ te ꝛ lugete risus vester ꝛc.¶Tertio ē gaudiū iusti.de q̄ puerb.xxi.Gaudiū iusto ē facē iudiciū ꝛc.Voc gaudiū oñdunt ḡtiosum ꝛ bonū esse q̄tuor.Quia ē de bñficijs vel:de adūsitatiꝫ mūdi.de prospitatiꝫ primi.status tus proprij.¶Primo ergo est gaudium spūale de bñ ficijs dei.Sicut egeno merito gaudēt de donis diuitū pōs.In pūtendo dūs captiuare ſyō ꝛc.rūc repletū ē gau dio ꝛc.ergo gaudentiū de incarnatōe.vt infirmo de p patōe medicie.Diere.xv.Factū est mihi ℣bū tuū i gau diū.q̄ ℣bu caro factū.ē.Jo.i.Lu.i.Ecce vt fcā ē vox salu tatiōis tue i au.me.exul.infans i gaudio ꝛc.De natiuita te vt infirmo.de pītia media Lu.ij.Euāgelio vob gau diū ꝛc.De apparitōe vt ceco viso lumīe.matb.ij.Uidē tes stellā magi.gauisi sunt ꝛc.de pdicatōe ꝛ pueritatōr: vt discipulo de doctrina mgri.Job.iij.Amicus sponsi gaudet de victoriosa passiōe.sic viro de victoria pugil sui.Abacbuc.iij.Ego aūt in dño gaudebo ꝛc.De sacra mētoꝫ institutōe ꝛ ℣trute.sic sanatio de curatōe.Isa.xij Haurietis aq̄s i gaudio de fonte salua.i.sacramētis.de glo riosa resurrectōe sic seruo de dñi exaltatōe.Job.xx.gau si sunt discipli de mirabili ascēsiōe.sic catholico de infi cti amotiōe.Jo.xvij.si diligeretis me gauderetis vtiq̄ :q̄ vado ad pātrē.¶Scōo gaudet iust⁹ de adūsitatiꝫ mū dialiū mercatoꝫ de meramonijs lucrosis Matb.v.Bti estis cū maledixerint vob hoīes ꝛc.gaudete in illa die ꝛc Item sic debitoꝫ in debitis acq̄rendis.sic xp̄s posuit aias suas p nob.dignā est vt nos p eo patiamur.Act.v.Jbāt apli gaudētes a ꝓspectu ꝓcilij ꝛc.Item sic miles prob in torneamētis.q̄ ibi pbat ꝛ acq̄rit glia.sic hō patiens in adūsis.Jaco.i.Oīe gaudiū existimate ꝛc.¶Tertio debz iust⁹ gaudere de pspitatiꝫ primi.sic vnū membꝝ de salute alteri⁹.Ro.xij.Gaudete cū gaudētibꝫ.iō Job xxi.Si gauisus sum ad ruinā eius q̄ me oderat.Ergo gaudet iust⁹ ꝛ bñ de peccantiū pnīa.ij.ad Cor.vij.Nūc gaudeo.nō q̄ ꝛtristati estis.ſz q̄ ꝛtristati estis ad pniam De ignorantiū sapientia.puerb.xxiij.Fili si sapiens fuit anim⁹ tuus:recū gaudebit cor meū.De pficientiū pseue rantia.i.Job.ij.gauisus sum valde q̄ iuueni de filijs tu is ꝛc.¶Quarto gaudet iust⁹ de statu ꝓrio.sic obsessus infirmitate castri i exultatōe ꝛ deuotōe aduersarij.Pro uerb.xxij.Cor q̄ nouit amaritudinē aīe sue i gaudio eius nō miscebit extraneus.Et sic oīe istud gen⁹ gau dij est sanctū.¶Ultro ꝛ vltimo sequit gaudiū paditi de quo matb.xxv.Euge fue bone ꝛ fidel:intra i gaudi um dñi tui.Hoc gaudium ostēdit gloriosum quatuoꝫ Primo aspectus gratissime pulcritudinis.Si delecta bile est oculis videre solem siue creaturaꝝ pulcritudinē quanto delectabilius erit videre pulcritudinē increatā. Ideo psal.Certificabis eos i gaudio cuz vultu tuo. Se cundo amplexus sūme dulcedis.si amplexus sponsi de lectat spōsam.q̄nto plus amplex⁹ dei q̄ est splendoꝫ lue cis eē delectat aīaz.iō Apoc.xix.dr:gaudeam⁹ ꝛ exul tem⁹ ꝛ dem⁹ gl̄iam deo.q̄ venerūt nupcie agni ꝛc.Felix anima q̄ pōt dicē.Leua ei⁹ sub capite meo ꝛc.Tertio ex pulsio ois inq̄etudis.Si gaudet q̄ denuo stulto se libe rat.q̄nto gaudebit q̄ de oīb⁹ stulcijs ꝛ stultriciꝫ liberabit Isa.xxxv.gaudiū ꝛ letitiā obtinebūt ꝛc.Quarto obtē tus eterni⁹ dicte btitudis.Si q̄s gaudet de pximo.q̄ tū nō durat nisi p dimidiā diē.q̄nto gaudebit de conui uio eterno.Job.xvi.iterum videbo vos ꝛ gaudebit cor vestrū:ꝛ gaudium vestꝝ nemo tollet a vobis Hoc ē ple num gaudiū.de q̄ Job.xvi.Petite ꝛ accipietis ꝛc.Felix tristicia in labore ꝓsentis pnīe:que in illud gaudiū ꝓuer tetur.Appetendū ergo est gaudiū:vbi rōnalis videbit pulcritudinē.concupiscibil⁹ amplexabit summā dulce dinem.irascibilis tenebit totam quietem.totus homo eternam beatitudinem.

¶De sexta passione que dicitur dolor siue tristicia.

¶Capitulum Sextum.

Sequitur de passione que dicit dolor siue tristicia. De qua cū cete ris.Aug⁹.de ci.dei in.vij.inducit illud Vir gilij.Hinc mētūr cupiūt:gaudentq̄ dolentq̄. ¶Pro cui⁹ declaratōe sciendū q̄ sicut ad delectatōz duo req runt.s.ꝓiunctio boni et perceptio huius coniunctiōis ita etiam ad dolorem duo requiruntur.silicet coniun ctio alicuius mali:quod ea rōne est malus.quia priuat aliq̄d bonū ꝛ ꝑceptio hui⁹ ꝓiunctōis.Pertinet autem dolor ad appetitū.nā ois motus appetitiu⁹ seu inclina tio ꝓsequens apprehensionē pertinet ad appetitū intellecti uum vel sensitiuū.Inclinatio enī appetitus nālis.non sequit apprehensionē ipsius appetentis sed alteri⁹.Cum igitur dolor sicut delectatio presupponat in eodem sub iecto sensum vel apprehensione aliquā:manifestus est q̄ dolor est in appetitu sensitiuo vl intellectiuo.Et sm q̄ est in appetitu sensitiuo proprijssime dicit passio q̄ au tem Augustin⁹ dicit dolorē esse corpis.pro tanto dicitur quia cā dolor ē in corpe.pura cū patimur aliq̄d nociuū corpori:ſ mor⁹ dolor ſp est i aīa.Sic aūt gaudiū ē spe cies delectatōis.ita et tristicia est spēs doloris.Et sicut sola illa delectatio q̄ ex interiori apprehensione causatur gaudiū nomīat.que aūt ex exteriori apprehensiōe causat delectatio nomīat.nō aūt gaudiū.ita sol⁹ ille dolor q̄ ex interiori apprehensione causat:nomīat tristicia'.qui aūt ex exteriori dolor nō tristicia nominatur.Et q̄ vis cognitiua interior imaginatio.vel intellectus pōt percipe pns ꝓteri tum:ꝛ futurū.Sensus ℣o exterior nō percipit nisi pns. ideo tristicia esse pōt de pnīi ꝓterito ꝛ futuro.sed dolor corpalis qui sequit apprehensionē sensus exteriozis.nō po test esse nisi de ꝓsenti.Naturalr aūt maior est appetꝰ delectationis q̄ fuga tristicie.Cuius rō est.quia cā dele ctationis est bonū ꝓueniēs.cā aūt doloris vel tristicie.ē aliq̄d malū repugnās.Contingit aūt esse aliquod bo num ꝓueniens absq̄ oīi dissonātia.Non aūt potest esse aliquod malū totaliter repugnās absq̄ oīi ꝓueni entia.per accidens aūt cōtingit q̄ tristiciā aliq̄s magis fugiat q̄ delectatōem appetat.Et b̄ tripliciter.Primo ex parte apprehensiōis.q̄ vt dicit Aug.Amor magis sen titur cum cum prodit necessitas.Ex inuidentia autem amati procedit tristicia q̄ est ex amissiōe alic⁹ boni ama ti.vel incursu alicui⁹ mali contrarij.Delectatio aūt nō habet indigentiā boni amati.sed q̄scit in eo iā adepto Scōo ex pte cause tristātis.ex eo scz q̄ ē magis repugns bono amato.ꝛ p ꝓsequens mal⁹ malum q̄ sic bonus illō in quo delectamur.¶Magis enī amamus ꝓsistentiam corpis q̄ delectatōz cibi.Tertio ex parte effectus.quia tristicia non impedit tantū vnam delectatiōz sed oēs.

Ad dolo rē duo cō currunt.

Nota hic differētiā

Est autē dolor interior triplr loq̄ndo potior q̄s exterior. Dolor interior magis est de eo quod est magis tui ipi. dolor aūt exterior ex hoc q̄ repugnat appetitui: est exterior q̄ repugnat corpori. Nō aūt est p se. est pr eo q̄ est p aliud. Patet etiā hoc ex pte apphēsionis. Nā apphēsio imaginatiōis z rōnis est altior. q̄s apphensio sensꝰ tactꝰ z sic potior ē dolor interior exteriori. Cuiꝰ signū ē. q̄ etiā dolores exteriores q̄s volūtarie suscipit. vt euitet interiorē. Q̄nq̄tū dolor exterior ē cū interiori. z tūc dolor augef. quic q̄d eni sensu apphendit. pōt apphēdi imaginatōe z rone sed nō cōuertit. ¶ Ponit aūt damascenꝰ z gregoriꝰ nicenꝰ quatuor spēs tristicie. Cū eni tristicia sit ō malo. in q̄tū malū alterꝰ extimat vt suū: sic est tristicia misericordie. Inq̄tū apparēs malū. sz vere bonū extimat vt sui boni diminutiuū. sic est tristicia inuidie. inq̄ntū ꝓ maluz sic aggrauat. vt nō appeat aliq̄ō refugiū. sic ē angustia. Inq̄tū aūt sic aggrauat vt etiā ipa mēbra īmobilr sic est accidia. Est etiā z tristicia pnie q̄ est de malo ꝓprio. Est autē tristicia bona q̄n ē fm rōem. mala ꝓ q̄n est ꝑ vt extra rōnē. Tho. ꝑma se. q. xxxv. Causat aūt tristicias bonū amissū z magꝫ malū ꝓuēturū. i. pñs fm sensuz vel imaginatōem patienti. Itē ꝓcupīa seu cupiditas causat tristiciā inq̄tū sc3 detractiōe bone cupiti. vel totali subtractione tristamur. Itē appetitus vnitatꝫ. Uuūq̄ō q̄s eni appetit vnitatē sic z bonitatē. q̄ bonū vniuscuiusq̄s ꝓsistit in q̄dāꝫ vnitate. Sicut g̃ amor boni causat dolorē mō dicto: ita z amor vnitatꝫ. Itē prās maior inq̄tū sc3 remanet appetꝰ in ꝫnū inclinās causat dolorē. Si eni nō resisteret appetꝰ seu ꝓsentiret: nō causaret dolorē. ¶ Ex tristicia inordiata impedit bō ab addiscēdo. Itē ex ea agḡuat animꝰ a sperādo exaltonē mali. Itē debilitat vl etiā priuat a cōparādo. Itē inter oēs passiones maxīe nocet corpori. z b nō solū q̄ quātitatē excessiuam. sed etiā q̄tū ad spēm sui morꝰ. hec tho. ꝑma se. q. xxxvij. In remediū nota q̄ tristiciā bz mitigare quelibet delectatio sic sibi ꝛria. Itē fletus mitigat tristiciā. z hoc tum q: ad exteriora diffundit. tū q̄t ipaz operatiōem fletus: q̄ cū ꝙueniat tristato efficit delectabil. Itē dolor amici cōpatientꝫ mitigat etiā tristiciā. z b q: ei fit imaginatio in ꝓtristato q̄ alij cū ipso ferūt onꝰ tristicie. Tū quia ex b ꝓcipiūt cōtristari se amari q̄ō est delectabile. Item cōtemplatio veritatꝫ mitigat tristiciā. q: maximā delectatōem causat. Item somnꝰ z balneū. z hoc q: reforamant naturā corpalez in debitū statum mortōis vitalis. Tho. ꝑma se. q. xxxviij.

De triplici tristicia. ℣. I.

Multiplex ē tristicia. Nota q̄ ait saluator discipul. Mulier cū parit: tristiciā bz. Joh. xvj. Et iterꝫ tristicia vra ꝓuerť in gaudiū. Et mlr quidē nālis. i. femīa: tristiciā bz in ptu humanali. Mulier carnal. i. mala ꝙscia. tristiciā bz in ptu crimīali. Et mlr ꝓtualis z intellectiua tristiciā bz in partu ſpūali. Ubi sciendū q̄ sunt septē genera tristicie. ℣ Prima mlr vnā babet. sc3a tria. et tertia tria in ptibꝰ suis.

¶ Est igit tristicia passionis: et hec moderāda.
¶ Est igit tristicia attediationis: z hec resecanda.
¶ Est tristicia emulatiōis: et hec abdicanda.
¶ Est tristicia ꝓturbatiōis: z hec segreganda.
¶ Est tristicia miseratiōis: et hec ꝓcuranda.
¶ Est tristicia cōpunctiōis: et hec peramāda.
¶ Est tristicia deuotiōis: et hec amplexanda.

De tristicia inq̄tū est passio naturalꝫ. Quantū ad ꝑmū sciendū q̄ sicut naturale est hoī gaudere z delectari in ꝑsentia rei amate. z inhibitiōe rei conuenientis nature vel sensualitati vel rōni. ita econtra naturale ē tristari de ꝓpatiōe rei amate. zde eo q̄ molestat naturā. sensualitatē. aut rōnem. Et q: freq̄nter ꝓtingit nos incidere in ea que sunt molesta z nociua nature. vl sensualitati: vel rōni. Sicut in infirmitates. famē. sitim. frigus. vituperatiōes. iniurias. penas: z hmōi. ideo freq̄nter tristicia nos tangit. saltē fm passionē. et q: nullus ē tā cōpositē felicitatꝫ: q̄ nō aliq̄ ex pte cū sua fortuna rixetur. fm Boetiū de phica ꝑso. ideo nullꝰ ē qui aliq̄n nō ꝓtristet. Uerꝫ q: in nālib. vt dic phs. nō sumꝰ laudabiles neq; vituperabiles. nec meremur. nec demeremur. iō sistendo in ipso ꝑmo motu passiōis. z nō vltra ꝓgrediēdo: nō est pctm̃. Hanc z xp̃s ibs habuit. Unde dixit discipulis math. xxvi. Tristꝫ ē aīa mea vsq; ad mortē. Hinc et Amb. Suscepit dñs tristiciā meā ꝑfidēter: tristiciaz nomīo q̄ crucē p̄dico. Dicit aūt tristꝫ fm etimol'. quasi tritus stans. vt br̃ in catholicon. q: ipa tristicia, teritꝫ. i. affligit z ꝑsumit corpus. z iō dr̃ ꝓtriuer. xxv. Sic tinea vestī z ꝑmis ligno. sic tristicia nocet cordi viri. Et adeo q̄ Antiochꝰ rex incidit i lāguorē p̄ tristicia z dixit suis. Pereo tristicia magḡ in terra aliena. i. machab. vi. q̄ z mulꝰ aliqs ꝓtingit. et iō moderāda ē ista tristicia z refrenanda. orando et ꝓformādo se in oīb voluntati diuie. sine cuiꝰ beneplacito aduersa pati nō possumꝰ. sic ipse iesus ꝓtristatus docuit nos exemplo suo pluribus orans et dicens. Non mea volūtas: sed tua fiat. et vt ōr in. ij. Lu. 26 snīaz. tristicia fuit in eo fm ꝓpassionē: nō fm passionē. i. talī mō q̄ ex illa tristicia i nullo obscurata ē rō. nec ab aliq̄ bono p cā vel i mometo se subtraxit. in nob aūt est fm passionē. i. taliter q̄ aliq̄ntulū obtenebrat intellectū z debilitat affectū. Mulier ḡ cū parit ad lrām tristiciā bz ex afflictiōe. Unde ꝑme mlieri i ꝑsona oīm dictū Joh. xvi fuit (excepta ꝙgine maria q̄ sine dolore pepit) in dolore paries filios. Gen. iij. Dolor cōprehendit tristiciā: sicut quelibet aīa in operando multa afflictiua. sed tristicia vertetur i gaudiū. i. Pe. ij. Hec est eni grā si ꝓpter deum q̄s sustinet tristicias. gratia aūt ducit ad gloriam.

¶ Secunda ē tristicia attediatiōis: cū q̄s sc3 ꝓtristat in operib vel de opibus bonis: ad q̄ tenet rōne laboꝝ. existentiꝫ i eis. vt i orando. dicendo officiū. ieiunādo. confitendo et hmōi. Unde Damascenꝰ diffiniens accidiā que De tristicia attediationis. importat tediū operandi. dicit q̄ accidia ē tristicia aggrauās animū vt nil ei libeat facere. Ista tristicia ducit filiū israel: cum ambulabāt p desertū vt venirēt ad terraz promissiōis. ceperunt habere tediū laboris: z habere in nauseā suauē cibū manne. sz mortui sunt plurimi. Sic Nūi. xi pressi tristicia accidie fastidiūt bona spūalia. q̄ z si in ꝑncipio videant laboriosa. tamē sunt vere suauia. et sicut illi cōtempto suauissimo illo cibo quesierūt vilissimos cibos. ita accidit accidiosis: nam cū non diu q̄s in tristicia manere possit vt eam expellat. nesciens se cōuertere ad bona spūalia. que z si in ꝓncipio videant laboriosa. tamē suauia multū sentiūtur. tradit se ad mundana et carnalia vilissima. vt coꝛ delectatōe abūciat tristiciā. ꝓpterea dic sapiens Eccl. xxx. Tristiciam longe repelle a te. multos eni occidit tristicia: saltem spūaliter. Sic dominus Jesus surgens ab oratōe: cum inuenisset discipulos dormiētes p̄ tristicia. vt dicit Math. xxvi. excitauit ad orationē. et q: non se inuenerūt ad laborandu in orōne. inciderūt q̄s cito in mortē infidelitatꝫ circa diuinitatem cristi. Sed et cum xp̃us dixit cuidam adolescenti quereti viā salutꝫ z pfectiōis. si vis perfectus ē vende oīa q̄ habes z da paupib z seq̄re me. Cū ille b audisset abiit tristꝫ. math. xix. q: dives erat. iō videbat sibi nimis difficile relinq̄re substam. mlier ḡ. i. sensualitas cū parit faciendo opera peccatoꝝ ad se delectandū. z vitet tristiciā habz incurrendo laboꝛes z doloꝛes in eis. et remorsum conscientie sustinet. qui generat nō paruam tristiciā. Unde dic phs: q̄ oīs malꝰ implet plenitudie sc3 post malū cōmissuz. Et de bꝰ ptu crimīali dic Jaco. in canonica. Concupiscētia cū ꝛcepit. sc3 malū desiderius

Jacobi.}. parit pctm. Pctm cū ꝓsumatū fuit gñat mortē.s.eternā.

De tristi cia emula tionis.

Tercia est tristicia emulatōis:cū.s.ꝺs tristat de bono alteri⁹:qꝺ aliqñ ꝓtinet ad inuidiaz.aliqñ ad neemesim ſm pbm.Cū ꝺs tristat de bono ꝓximi tꝑalit vl spūali. inq̄ntū bonū ipm ꝓximi apprehendit vt diminutiuū sui bonoꝝ:z glie:ſm iudiciū suū hz falsum sit:sic talis tristicia est inuidia. Unꝺ damasc⁹ ꝺicit q inuidia ē tristicia de bono alieno. Et q3 ꝫ caritatē ꝓximi est. ꝓpt qꝺ ꝺicit apls. i.ad Corinth.xiij.q caritas nō emulat.i.nō inuidet. sic nec frigefacit ignis.ió apls admonet ipam abdicandā ꝺicens Ro.xiij. Non in ꝓtentione z emulatōe.i.inuidie:tristicie ꝓuersamī. Omis enī plaga.i.inuidia. Eccl.xxv.tristicia cordis. Vulnerat enī aiaz z corp⁹.vñ Gene. Utinā oculi inuidoꝝ in oīb⁹ ciuitatib⁹ inuenirent⁹.vt de oī felicitate torq̄rent⁹. Est z alia tristicia q̄ ꝺs tristat de bono alteri⁹ tꝑali inq̄ntū sibi videt eo iꝺign⁹.sicē cū ꝺs tristat aliquē malū bonorari dignitate.sblimari.diuitiis bre:z bmōi. Hz cū diuīa puꝺētia ista disponant:quecūcq certissime dispēsat.nō ꝺzaliqꝺs de bmōi ꝓtristari. Aliqn ei talia deꝰ ꝓcedit mal':vt ꝓsiderata dei benignitate erga se:reuertāt a vīs suis pessimis:vl si ñ se emēdāt.ad remunerādū bona q̄ bic faciūt. Et ira sūt bmōi parua z transitoria q nō ꝺebeant boni curare z ꝓtristari bis carere. Unꝺ psal. Noli emulari in malignātib⁹. scz si videris eos ꝓsperatē bre.z hz ió.qm vt subdit. Tanq̄z fenū velociter arescēt ꝛc. Mulier g.i.aīa viuēs ſm sensualitatē.cū parit opa.s.emulatōis:tristiciā hz.i.afflictionē de ipa sua inuidia. Et cū pepit nō vltq̄ tristicia sua ꝓuertit in gaudiū.et hz ió:q nō pepit masculū.i.opus virtuosuz fec:z sic tristiciā sup tristiciā hz. Eccl.xxxvij. Nōne tristicia inest vsq̄ ad mortē.s.inferni vbi ē sūma tristicia.

De tristi cia turba tionis.

¶ Quarto tristicia est turbatōis.s.cū ꝺs ex aduersitate vl iniuria recepta tristat multū circa ipsaz.ita q exinde turbat nō q tristicia sit ira:hz ex ipa causat:ni si ꝺs cito abiciat eā. Et ꝺe hꝺ ꝓintelligi illō Eccl.xxij. Felix q nō būit animi sui tristiciā.s.ꝓturbatiōis.z ꝓpea ꝺicit Hiero.iram vince patientia.nec mēs tua yageſ varijs ꝓturbatōib⁹:q si pectori tuo insederint.ꝺūabūt tui ꝺe pse.ꝺist.v.nunq̄. Signāter aūt ꝺicit. Irā vince patientia:q ꝓmū qꝺ occurrit mēti.qñ aꝺusa z iniurias sustinet:est tristicia z ꝺelectio q̄ꝺā animi:q vtꝺ sibi indigna pati.z tali tristicia opponit patientia:z ea expellit vt suū ꝓriū. Et q3 ex illa tristicia post eā causat ira.ideo ꝑ patientiā vincit ira q3 remota cā remouet effect⁹ Hāc aūt tristiciā ꝓturbatōis.z si haberi nō ꝺz in aīo.q3 vicio sa.cū oīꝺi ꝺz in actu extrinseco.ad correctōem alioꝝ. ꝺicatur enī Eccl.vij. Per tristiciā vult⁹ corrigit animꝰ ꝺelinq̄ntis:cū reprehendēꝺo ꝺs exhibet faciē tristē z turbulentā.is qui corrigit cōprehꝺit illi q reprehendit multum displicere talē defectū.z sic magſ ꝺat sibi occasiō emendandi. Et pueriꝺ.xxv.ꝺicit. Ventus aq̄lo dissipat pluuias.z facies tristis linguā detrahentē. Sic legim⁹ ꝺe beato Augustino:q si immēsa aliqꝺs cepisset detrahere ostendebat se tristem z turbatū.adeo q ꝺicebat obloq̄ntib⁹.Si ꝺs amat ꝺictis absentū rodere vitā. Hāc mensam indignā nouerit esse sibi.

De tristi cia misera tionis.

¶ Quinta tristicia ē misericordie.cū scz ꝺs videns miserias ꝓximoꝝ corꝑales vel spūales:ꝓtristat. Unꝺ aug⁹. ꝺicit i li. de ciui. dei. q misericordia est alicne miserie nrā in corde ꝓpassio. hanc habebat apls cū ꝺicebat ad Ro.ix. Tristicia mihi est magna z ꝓtinuus dolor cordi meo. Hāc z saluator būit quāꝺo videns ciuitatē.s. Hierosolymā fleuit sup illam. vt hr Lu.xix. Cōpatiebat enī ꝓditioni illoꝝ. et propter magnas tribulatōes ꝺs ꝺebēbāt sustinere ex obsidionis future ſb Tyto et vespasiano: quā exhssit ipe. Hāc etiā oīꝺit qñ ꝺe morte Lazari lacrimat⁹ est. Joh.xi. ex compassiōe sororꝝ eius. vel potius ex cōpassiōe ad aīam lazari que reuocabat ad miserias hui⁹ vite. vt ꝺz xiij.q. ij. Habent. Et q̄nto ꝺs hz maiorē caritatē. tanto magſ hz hāc tristiciā. nam misericōia effect⁹ est caritatis. Unꝺ ꝺrō Dñico legit q miseratio q̄ cū eo ab infantia creuerat nulli⁹ aspecte afflictiōis sinebat cū nō cē ꝓtinēs. ꝓpt qꝺ bis voluit in fuū venūdari.ad redimēꝺū filiū cuiusdā vidue ab infidelib⁹ captū cū mr illi⁹ subsidiū ab eo postularet.z altera vice ad subueniendū necessitatē q̄rūdā nobiliū. Comparī aūt ꝺz ꝺlibz pcupe crucifixo. Hā ſm apl'm.si cōpatimur z ꝓregnabim⁹. Huius enī tamduri cordis ē:q si videat ꝺm suū oprimū. pręz amantissimū benefactorē largissimū.asperrima tolerare. z p sui vtilitate nō cōpatiat:nō ꝓtristet z multū q̄nto magis ꝛc.

Exemplū

¶ Sexta tristicia est cōpunctōis.cū scz ꝺs tristat z ꝺoleat de pctis cōmissis.ꝺe q ꝺicit apls.ij.ad Cor.vij. Tristicia q̄ ſm ꝺeū est:salutē operat. Et loq̄tur vt ex ꝓcedētib⁹ patz ꝺe tristicia pnie z cōpunctiōis. Et q3 nil vtil⁹ ad salutē z purgatōem pctoꝝ ex parte nrā. tristicia z ꝺolore pnie vera.ió amāda est z ꝓcurāda. Unꝺ ꝺz Eccl⁹. vij. Cor sapientuz vbi tristicia. Petr⁹ apls.q: fleuit amare.i. cū magna tristicia pctm suū:inde ꝓcepit remissiōz maria magdalēa.q: ꝓtristata ē valꝺe de pctis suis. ita vt lacrimis suis lauaret pedes saluatoris:meruit audire:remittunt tibi pcā tua Luc.vij. Et q̄nto ꝺs plus tristat de peccatis.cū spe tē remissiōis.ex diuīa misericōia plus recipit emēꝺationis. Et tristicia q̄ꝺem ſm rōnem que nō est aliud nisi q̄ꝺā displicentia voluntatis.z detestatio de pctō inq̄ntū sunt offensa ꝺei:nimia ee nō pōt. Et rō est ſm be. Tbo.q3 amoꝝ ꝺei vñ illa ꝓcedit nō pt esse min⁹. Hz tristicia q̄ est in ꝓte sensitiua z eam affligit sensibl'r. illa pt excedere:sicē z alia afflictiua corꝑis. vt ieiunū.vigilia:disciplina:z bmōi.z iō optz illā moderare. Cauenꝺa est aūt tristicia ypocritaz:qua exterminātes facies suas ꝓpter mundi glām vt laudent⁹.ꝓpter qꝺ saluator ait Matth.ſ. Nolite fieri sicē ypocrite tristes.

Tristicia ꝺeuotōis

¶ Septima tristicia ꝺeuotōis:ꝺū scz ꝓtristat ex dilatōe patrie supne.ꝓsiderans felicitatē z securitatē illi⁹:z pericula z pctā vite p̄sentis. De hac pīs.xli Quare tristis es aīa mea z q̄re ꝓturbas me. Hz assignat rō supra.ibi. Fuerūt mihi lacrime mee panes die ac nocte. Ecce tristicia. Et subdit causaz Dum ꝺz mihi q̄ꝺie vbi ē ꝺeus tuus.i.ex dilectiōe glie. Nec ꝓcedūt ex magna caritate z ipam nutriunt z animā sanāt:sed nō reptunt nisi ex magna ꝓsequestratiōe a tumultu boīm z cogitationū. Et in hui⁹ figurā legit q Onan inuenit aq̄s calidas.i.balneares in solitudie Ben.xxxvi. Aque calide sunt lacrime deuotionis que solitarius inuenit.

¶ De passione q̄ ꝺicit Spes. ¶ Caplm.vij.

Conditiones obiecti spei.

Passionū aūt irascibilis ꝑma est species. Circa obiectū autē spei quattuoꝝ ꝓsideranꝺ ꝓditiones. Prīa q̄ꝺem q sit bonū. Non enī ꝓprie loq̄ndo est spes nisi ꝺe bono.z ꝑ hoc ꝺiffert spes a timore q est de malo. Scōo vt sit futurū. Non enī est spes de pñti iam habito.z ꝑ hoc ꝺiffert spes a gaudio qꝺ est de pñti. Tertio req̄rit qꝺ sit aliqꝺ arduū cū difficultate adipiscibili. Hō enī ꝺz q̄s sperare aliqꝺ minimū qꝺ est statī in sua pōte vt habeat.et ꝑ hoc ꝺiffert spes a ꝓcupiscētia sua seu ꝺesiderio q̄ est de bono fuꝺo absolute.vñ ꝓtinet ad ꝓcupiscibilē.spes ad irascibilē. Quarto q illud arduū sit possibile adipisci Non enī aliq̄s ꝺesiderat id quod oīno adipisci non pōt et per hoc ꝺiffert spes a ꝺesperatiōe. Presupponit aūt ꝺesiderū:sicut z oīs passiones irascibilis. psupponūt passiones ꝓcupiscibilis. Cū aūt motus spei importat quāꝺā extensionē appetitus in id qꝺ ei repugnat vis cognoscitiua:vt bonū arduū z adipiscibile:nō spes ꝓtinet

ad appetitū. In hoc enī videt differre vis.i. potentia appetitiua a potētia cognoscitiua. qz appetitiua pficit p extensionē ad res desideratas. ſz cognoscitiua p receptōz rez cognitarū in cognoscēte. ſ. p suas ſilitudines. ¶ Est aūt causa spei experientia. Et h̄ duplr. Primo qz p experiētiā hō acq̄rit facultatē de facili aliq̄d faciēdi. ex quo sequit spes. Scdo qz p experientiā fit hoī extimatio qō aliq̄d sit sibi possibile qō ipossibile añ experientiaz reputabat sed p hūc scōm modū est etiā cā defect⁹ spei. ¶ Itē iuuētus cā spei est z h̄ ꝓpter tria q̄ accipiūt fm ꝓditiōes boni. qō est obiectuz spei. ſ. arduū futuz z adipiscabile. Iuuenes hūt multū de futuro z parū ō p̄nti. z ideo qz memoria ē p̄terri. spes futuri. paz hūt de memoria. z multū viuūt in spe. Iuuenes etiā ꝓpter caliditatē hūt mītos spūs. z ira i eis cor ampliat. Ex amplitudine aūt cordis est q aliqs tēdat i arduū. z tō iuuenes fūt animosi z bone spei. Iuuenes etiā qz nō sunt passi repulsā. nec multa impedimēta in suis conatib⁹ experti. de facili reputāt aliq̄d possibile adipisci. Et sic ꝓpter inexperientiā z ꝓna q̄ nō st passi in suis opib⁹. sunt bone spei. ¶ Ebrietas causat spē ꝓpter caliditatē cordis ex vino z incōsideratiōem pericul⁹. faturas ꝙ ꝓpter incōsideratiōez. ¶ Affect⁹ spei ē amor. Sciendū tm q̄ spes z est causa z est effect⁹ amor. fm diuersos respect⁹. Inquantū enī spes respicit bonū speratū. spes ex amore causat. Nō enī est spes nisi de bono desiderato z amato. Inquātū ꝙ spes respicit id per quod fit nob possibile aliq̄d. sic amor causat ex spe z non ecōuerso. Et h̄ est q̄ p aliquē speram⁹ nob ꝓuenire bona posse mouemur in ipm sic̄ in bonū nr̄m. z incipim⁹ amare eū. Itē spes adiuuat operationez. Et h̄ duplr. ſz z rōne obiecti qō est arduū possibile arduū aūt excitat attentionē. z rōne effectus. qz ſz causat delectatiōem. Delectatio aūt adiuuat operationē. Tho. i. ſc. q. xl.

Expiētia est cā spei

Inuent⁹ est cā spei

Ebrietas causat spē

Spes duplicit se h̄z ad amorem

Triplex autem ē spes. §. I.

De spe naturali.

videlicz naturalis. virtualis. z crimialis. Spes nat̄ralis ē quedā passio. vñ z ꝑbus dicit. q̄ iuuenes sunt magne spei. Nec est cōis nobis z brutis p experiētiā enī videm⁹. q̄ canis mouet ad insequendū lepozē. z accipiter auē z hmōi. qō nō faceret nisi q̄ sperat assequi. Est aūt hec passio in vi irascibili. q̄ ē etiā i brutis. fm tho. in ſ. sen. di. xxvij. Cū enī oīs passio sit in cōcupiscibili vel irascibili. oīs illa passio. de cuius intellectu ē appetit⁹ in bonū. vel cōueniēs simpliciter ē in cōcupiscibili. sicut amor delectatio z hmōi. z opposita hoz. Dis aūt illa passio ō cui⁹ intellectu est mot⁹ in bonū cū circūstantia difficultatis. est in irascibili. Et hmōi sunt oīa illa q̄ important bonū vl malū. cū denotatiōe alic⁹ q̄nitat̄. sic̄ ira q̄ exurgit ex mag̃ lesione. quā q̄s pōt vindicare ſz nō i ꝓmptu. Amor nō est de q̄libet malo ſz de magno cui nō pōt resisti vel difficulter. Spes ꝙportat motū appetit⁹ ad aliq̄ bonū cōmēsuratuz appetēti. Nō enī est de bono z tā to ad qō nullo mō pōt puenīri. nec tm ō tam quo qō ꝓ nullo habeat. sed ō co qō est difficile haberi. z tm pōt haberi ꝓpter qō dicit arduū. z sic arduū addit quādaz specialē rōem bonitatis. ſ. ꝓciositatē quādaz ex hīpo qō nō de facili pōt haberi. sic̄ dicit esse raz carū. Differt aūt in hoc ab audacia: qz audacia importat extensionē appetit⁹ i aliqō arduū malū vt repellat. Spes āt extēsionē appetitus in arduū bonū vt acq̄rat. sed qz de spe vt est passio dictū ē. ſ. iō nō hic aliud de ea. Nalta tm nō sūt nec vitia nec virtutes. ¶ Spes ꝟtualis ē virt⁹ theologica. de q̄ ps. lxx. Tu es dūc spes mea: z est ibi ꝓdicatio p cām. i. tu es cā spei mee. Ubi etiā sciendū fm Tho. in iij. sen. di. ij. q. spes vltra acceptionē ꝓdictā. ſ. p passiōe fm q̄ sumit in bonū. accipit q̄druplr. Uno mō pot nominat habitū inclinantē ad actum voluntatis similez actui spei que est passio partis sensitiue. vt ibi. i. Lonf. xij. Nunc manēt fides. spes. caritas. Scdo mō pot nominat actū ꝓcedentē a tali hītu. z sic est actus virtutis. vt ibi in ps. Moab olla spei mee. moab significat maſ los q̄ sūt olla. faciētes sua ꝓsecutōe feruescere z coquere id est ꝓficere spem nostrā. Tertio mō pot nominat rem speratam. z sic est obiectū virtutis. vt ad Tyrum. ij. Expectantes beatā spem. id est visionē beatam speratam. Quarto mō prout notat̄ certitudinē que sequit spem. vt ibi ad Ro. v. probatio vero spem. id est spei certitudinē. z sic nomīat statū ꝓfectionis in virtute quātū ad certitudinis intētionē. Est etiam sciendū q̄ spes que est virtus nō opponit timori qui est donū. q̄uis illa de bono futuro: ista de malo futuro. Et ratio est. qz spes se extendit in deū ex ꝓsideratiōe diuine largitat̄. Timor vero dicit resilitionē ex cōsideratōe ꝓprie prauitat̄. z ita nō est fm idem resilitio timoris z extensio spei. vñ nō sunt contraria: nō ꝓtraria sint fm idem. ¶ Spes criminalis solo nomīe et ꝙpropie dicit spes ꝓpter aliquaz apparentē similitudinē quā habet cū ipa. de qua ōr in ps. lxi. Nolite sperare in iniq̄tate. Et in cuā glia Luc. vi. Mutuū date nihil inde sperātes. Naz tal⁹ spes q̄ impropie z large ōr spes. in mutuo inducit vsurā. extra de vsur. Consuluit. Quod intelligit quādo tal⁹ spes est cā ꝓncipalis mutui. De ista materia plene in. iij. pte. ti. i. c. vij. Et dicit spes fm etimol⁹ quasi pes ꝓgredienti ad ardua. vt ōr in Catholicon. ¶ Scōm istam largā acceptōem spei. ſ. in malū. Nota fm Guil. in summa ſtrū: q̄ ipa est triplex. Prima est ꝓfidentia de seipō. Scda est cōfidentia de alio. Tertia ē ꝓfidētia de aliq̄ vano. De pma ōr Pro verb. xxvij. Qui confidit in corde suo stultus est. Uere aūt stultus est ꝓfidens de se qui ꝓprius leando p̄sumptio est. Nam hō nō est sufficiēs ex se: nec ad subsistēdū nec ad defendēdū ex se: nec ad merendū. eo q̄ hō nec aliq̄ alia creatura sit sufficiens ad subsistendū ex se vt oñdit Greg. dicens. Esse oīm q̄ de nihilo fcā sunt. in nihilū redenderet nisi ea oīm actor mūi regimīs retineret. Scdo nō est sufficiēs ꝰfendere se ab hostib⁹ suis. imo a demonib⁹ cito pimeret: nisi a deo ꝓtegeret. Treñ. iij. Miscōie eius q̄ nō sum⁹ ꝙsumpti. ¶ Tertio est insufficiēs ad merēdū: qz nec ex se sufficit bonā vitā incboare. ij. Coz. iij. Non q̄ sufficientes sim⁹ cogitare aliq̄d a nob q̄si ex nob. Cogitatio aūt ꝓmū opus videtur esse. potest homo se pimere: ſz nō se resuscitare. Ozee. xiij. Perditio tua ex te isr̄l. tm in me auxiliū tuū. Itez est insufficiēs in bono incboato pseuerare. Greg. Cito bonū amittit nisi a largitate custodiat. Est etiā insufficiēs in bono pficere. Ps. lxxxiij. Beatus vir cui⁹ est auxiliū abs te ascensiones. ¶ Confidentia seu spes in homine est fallax z ꝙfundens hominē. Isa. xx. Cōfundent⁹ ab et ab ꝙpia spe sua et cōfidunt homīes in altero: aliquādo rōne potestatis. Sed ōr bis Isa. xxxi. Ue q̄ descēdūt in egyptū ad auxilium sperandū: z non sunt confisi in scō isr̄l. z. Aliqn ratiōe ꝙsanguitat̄. fm q̄ ōr Hiere. xvij. maledictus vir qui confidit in homīe: z ponit carnē id est parentelam brachiū suū. i. robur suū. Aliqn rōne malice z iniq̄tat̄. Psal. Nolite sperare in iniquitate p asturias hominū: putantes obtinere que volūt. ¶ Confidētia in re vana est ꝓfidere in vita tpali q̄ brevis z momētanea est. Sapientie v. Spes impū q̄si lanugo q̄ a vento rollit. Ut confidētia in diuitijs. i. ad Thimo. vi. Diuitib⁹ hui⁹ seculi precipue nō spare in incerto diuitiaz ſz in deo vivo. Ut confidere in fama z opinione hominū Job. viij. Spes ypocrite peribit. Quid enī ypocrita in cūctis suis operibus sperat. nisi honoris reuerētiam: gloriam laudis a melioribus metui. sanct⁹ ab homib⁹ vocari: ſz peribit. ista spes: quia eternitatē non querēs: fugit quod tenet

De spe virtuali.

Spes sumit q̄druplicit.r.

Triplex vana confidentia

psal. lxi

quia eius intētio ī illa gl'ia nō figit: q̄ sine fine possidet Job. viij. sicut tele aranee fiducia eius scalcz ypocrite. Omīs g̃ ista mala. īpropīe dicta spes abiectēda est.

¶ De octaua passiōe q̄ ōr desperatio. Lapīm. viij.

Desperatio est passio contraria spei. Sic enī spes īportat q̄ndā accessum. Tendit enī sperans in obiectū. i. rem speratā que est bonū arduū: qō hz rōnē attractiui. aut est cū possibilitate adipiscendi. Sic desperatio īportat quendā recessuz. Nā desperans discedit a bono arduo: nō quia nō desideret: sz qz ꝓsiderat illō cū impossibilitate obtinendi. et ideo habet rōnē retractiui.

De desperatione cuius .§. I.

ipsa soneт in vitiū. tū aliqū sine pctō est. cū scz est soluz fm mortū passiōis p̄mū. vt cū quis videns se in periculis maximis mar' vel inuasiōis sibi facte: vl' infirmitat' grauissime desperat euadere mortē: nihil tū incōueniēs agit: propter hoc. passiōibus enī puris nec meremur nec demeremur. Aliqū ē meritoria rōe: adiuuāte hūilitat'. puta cū ds vocat' vl' missus ad aliq̄d officiū vel exercitiuz magne importātie desperans de aptitudīe sua z idoneitate ad illud. hūiliē recusat z refugit. nō tū aīo obstinato. sic moyses desperās se eē aptū ad inseq̄ndū pharaōi. reducendū ꝑplm ō egypto. ꝑpt impeditiorē linguā recusauit ire nisi cū socio. s. aaron eloq̄nti. Ex.4. Ar saul audito q̄ deberz rex fieri sup isrl' se absondit ī domo. reputās se oīno indignū. Ar greg. fugit desperās se apte papatū recurū. aliqū ē viciosa z ꝺdemnatoria. vt cū ds desperat ō remissione pctī z salute. vl' receptōe aurilij a deo in suis indigentijs. ¶ Qui' aūt desperatōis septē p̄nt esse cause scōm Mauritiū de distinctōibus. Ar ꝑma est ex ꝺfusiōe quā habet ds ō pctī sui publicatōe. Cōfundit ds ex h aliqū vt intret desperatiōnē z effrenis peccet. ex q̄ videt se famā amisisse. Ar ꝑpt h̄ p̄cipit a xp̄o vt cū pctīs alic' ē occultū occulte corrigat. nō pala. ne amisso pudore ex ipius manifestatōe d cū retinebat. freq̄nt sine freno recidiuet. Vicē. ij. Desperatui. neq̄q̄ facia dicebat pp̄s iudeoruz sz vltra qō dñs iuber. Ar q̄st assignat cāz h' desperatōis subdit. sicut ꝺfundit fur q̄n deprehendit. sic ꝺfusa est domus isrl'. ꝺfusio fur' deprehensi in furto. desiḡt ꝺfusionez animi ex publicatōe sui pctī. Sz vt ōr Ecc̄ xx. Est qui pre ꝺfusiōe pdit aīaz. z tō nō dz ꝑpt h̄ ds desperare: sed ꝺsiderare ꝺfusionē īmensaz quā hēbit in finali iudicio q̄n publicabunt oīa scelera sua cor̄ toto mūdo. Vicē. xx Cōfundent vehemēter tūc. s. qz nō intellexer̄t obprobrium sempiternū qō nunq̄z delebit. z ex hac consideratiōe cessare a mal'. z desperare dei adiutorij z fame recuperatiōz que vtiq̄z recupat p̄ p̄niaz z bonā vitam. vt z magdalena z paulus. ¶ Scda cā desperatiōis est ex pctōz cōmissa multiplicitate. De q̄ bus pōt intelligi illō Aph. vij. Desperātes semetipos īmūdicie se tradiderūt. sz sic incedēs p viā lutosam. z freq̄ntissime cadēs in scenū. non tū ibi se firmat sz refugit. ita q̄ntūcūq̄z ds deliq̄rit. sp̄ hz recurrere p̄niam z nunq̄z desperare. ad qō animat pctōres: ipse fons pietat' iesus dicēs petr' Mō tibi dico septies sz si peccauerit frat' dimitte cū penitet: sz vsq̄z septuagies septies. Matth. xviij. etiā si cōmisisset oīa pctā q̄ cōmissa sunt ab initio mūdi vsq̄z ad nūc: q̄ nūquā rank' a Lu. iij. ca. et describunt. lxxvij. esse ab adā vsq̄z ad xp̄m. ad qō etiā facit qō ait Crisp. in li. de reparatōe lapsi dicēs. Talis est erga hoīes dei pietas vt nunq̄z respuat hoīs p̄niaz. si et pure z simpl'r offerat. etiā si ad sūmū ds pnenerit vitioz z reuerti velit ad ꝺtrit' viā. suscipit z libēter amplectit. z oīa facit q̄tin' ad pristinū reuocet statū. de pe. di. iij. Talis. Explū pz in parabola de pdigo filio. q̄ abierat ī regionē lōginquā: z ꝺsumpserat oēm substātiā z c. Ubi notat' multiplicitas vitioz. tū reūsus cū magno gaudio receptus fuit a pre. Lu. xv. ¶ Tertia cā puenit ex magnitudine enormitate. Unde. i. desperata ē plaga eius sic ē peccatū ꝺnatuz. pditio. homicidiū z hmōi. sic iudas scharioth attendens enormitatē sceleris. desperās se vnq̄z posse satisfacere: laqō se suspendit Matthei. xx vij. Unde aūt fuit peccatū ipa desperatio z occisio sui q̄z pditio. a bstulit enī sibi p̄ ipa p̄niē: qō solū est in vita p̄nti. sic enī sibi fuit ser indultū sic petro. si p̄niam egisset. nā. i. q. vij. si ds ōr. Bon' est in oīb' de' z apta viscera eius. s. misericordie oī hoī penitēti. Unde leo pa. in ser. Sceleratio: oīb' o iuda z infelicio: extitisti: quē nō p̄nia reuocauit ad dñz. sz desperatio traxit ad laqueū. Ex peccasses ꝺsumptionē crimis tuis et donec sanguis xp̄i. p pctōrib' funderet informis leti suspendiū distulisses. ō pe. di. iij. ¶ Quarta cā desperatōis est ex tēpis diuturnitate. puta cū ds pmanet in peccato p multa tpa: vl' vsq̄z ad mortē. Prou. xxiij. Si desperauer' lapsus in die angustie minuet' fortitudo tua. Dies angustie est dies mort'. Neq̄z enī lapsus ī pctā vsq̄z in finē dz desperare. q̄uis enim periculosum sit pmanere diu in pctis. qz vsus ꝺtrie in natura. z nālia nisi p diuinā potentiā nō mutent. tū manet vsq̄z ad extremū vite libez arbitriū ad aptandū z ꝑpandū se ad gr̄am: quaz de' infudit sp̄ facientī hoī qō in se ē: fm Abo. i. iij. Que gr̄a subito tollit oēm hūtū vitiū. inq̄tū ꝺtrū vtutib' ifusis. Unde leo pa. Nemo est desperādus dū est in hoc corpore ꝺstitut'. qz nō nunq̄z qō diffidentia eratis differt cōsilio maturioꝛi. q̄ficit. de pe. di. vij. Idem. mirificoꝛ die dei nec mēsuras possum' ponere nec tpa diffinire. apō quē nullas patit moras ꝺuersio. Explū de latrone in cruce. ō q̄ Iuli' papa. Latro vni' momēti pnia meruit esse in paradiso in hora vltime ꝺfessiōis. xxvi. q. vi. si pbr̄ penitentiā. Exemplū de manasse īpiissimo rege Juda q̄ pseuerauit ī malis. regnauit ei. p. Iannos: z ī senectute ꝑpt pctā sua capt' ab inimicis z incarceratus. penitens meruit indulgētiā z restitutionē regni sui. ij. Reg. xxi. ¶ Quinta cā est ex pusillanimitate. dū. s. videt pctōi nimis difficile z q̄si impossibile posse facere pnias sibi iniungēdas: cū p vnoq̄z mortali fm regulas antiqs ecclie deberet imponi septēnis pnia. vt h̄ xxij. q. i. pdicā dū. sed hodie cū sint arbitrarie pnie. vt h̄ ex de pe. z remis: Omīs vtriusq̄z. nō mūgit pnia alicui quā nō possit faciliter pagere: dūmō pctā velit dimittere z restituere et satisfacē primis de his q̄ tenet. z si hoc duz. tū nec ctū et rōnabil' z vtilis ē homī pponere salutē suā subie tpa li z familie q̄ in breui hz dimittē. z nil secū p̄ ferre q̄z pter amorē filioz z diuitiaz aliena retinēdo in infernū demergi cū familia sua. Ali' aūt ex pusillanimitate desperat se posse vitare pctā. expertus frequēt recidiuum. Sed cū gratia potioꝛ sit q̄s natura. gr̄a q̄ dat in pentia credere debet q̄ faciet cū fortitudīe cūctis hostib'. Nā fm hc. Abo. minim' gdus gr̄e est sufficiens ad resistendū oī tēptationi. vt scz nō assentiat. z etiā suffragia ecclie cū iuuāt. Debilis q̄z est hostis q̄ nō vincit nisi volentē. Unde dicebat Job dño. Pone me iux̄ te. s. p gratiā. et cui' vis man' pugnet ꝺ me. q. d. nullus preualebit. Job. 17.

¶ Sexta causa desperatōis pcedit ex falsa imaginatione dū scz ds videt se multū tepidū in dei fuitio. z omia defectuose z pauca bona agere. vel multū verā a tēptationibus fidei vl' luxurie z hmōi. dubitat et q̄si extimat se a deo reprobatū. z odio habitū. ꝑpt q̄ desperat se posse saluari. In q̄z psona dicebat ps. xxx. Ego dixi in excessu meo. s. rōnis proiectus sum a facie oculoꝛ tuoꝛum: vt scz non videas me ad approbatiōem et salutem. Sed vt dicitur. ij. Regū. v. Periculosa est desperatio. hanc per modum temptatiōis ingressi sunt sancti viri ad tpus.

Septem sunt cē cāe desperatōis

vt legimus de sancto Bernardo ⁊ de q̄busdā alijs: sed falsa est ista imaginatio. q̄ vt dicē saluator Lu. xviij. nō est volūtas p̄ris vt pereat vn⁹ ex bis pusillis. Propter ea toti mūdo oībus ꝓponit documēta salutis ⁊ sacra gratie. Et dicē be. Tho. i. sent. q. si reuelaret alicui q̄ esset reprobatus ⁊ deberet dānari: nō dz credere ꝙ cē illusionē dyaboli sub specie angeli lucis: vel si sciret esse a deo talē reuelationē. debet credere b̄ dictū fore sub ꝯditōe: vtq̄ si suā ꝯuersationē nō mutet quā dz malā. Sz talis dicat cū effectu illud Job etiā si occiderit me. i. occidendū et damnandū reuelauerit spabo in eū. Nām spauit in me liberabo eū. ait ipe p̄ ps. p̄tegā eū. Et infra. cū ipso sum in tribulatōe: eripiā eū ⁊ glificabo eū. ¶ Septima cā desperationis est multiplicatio talis afflictōis: a q̄ eū q̄s nō credit posse erui nec posse sufferre se. desperat procurās sibi mortē vt illa adūsa euadat. Viere. xv. Quare factus est dolor meus ꝑpetuus et plaga mea desperabilis. Multū cēm tal' decipit: q̄ dū credit euadere miserias illas q̄s patit incurrit multo maiores ⁊ ipsas. s. mortē q̄ est vltimū terribiliū ⁊ eternas penas inferni. Sic fecit saul rex isrl' q̄n monte gelboe pluū exercens cū philistijm: videns exercitum suū deuictū: timens capi ⁊ in vltionē illudi ab inimicis: ex desperatiōe sup hastā suā se iecit ad se occidendū. Et quia p illū modū nō plene mortuus ē: rogauit adolescentē amalechitā vt cōplete occideret eū ne viuus caperet a philisteis. qđ ⁊ factū est ⁊ dānat⁹ inde. vt hr. ij. Reg. i. Sz quātūcunq̄ q̄s aduersis circūdet ⁊ angustiet nunq̄ debet diffidere de adiutorio dei. et p̄cipue vt ꝑf boc agat aliq̄d iniquū. Mirabil' enī de⁹ adiuuat in casibus vbi deficit ꝓtus būana. Respicite filij nationes bominū ⁊ videte: q̄ nullus spauit in dño ⁊ derelictus est. Eccl. ij. Et de dauid legim⁹. q̄ cū saul p̄seq̄ns eū in q̄dā monte seu loco intrisset cū cū socijs. ita q̄ dauid dēspera bat euadē de⁹ mānibus ei⁹ sbito delata fuerit ipi saul noua q̄ philistijm inuaserāt ⁊ discurrerāt p̄ territoriū ei⁹ ꝑf qđ coacꝰ fuit redire: ⁊ sic dō cuasit. Nunq̄ g̃ dz q̄s in angustijs despare: sed deo se cōmēdare q̄ oīa p̄t. Scīm. Fortuna tibi oīa abstulit: spem reliq̄t. Idem. rolle spem nemo victus temptabit arma. Cū tm̄ videas q̄ndie alicui quādo fortes viros ⁊ bene munitos vinci ⁊ capi. ⁊ ecōuerso. paucos ⁊ debiles puenire ad magnas victorias p̄ter oēm spem ⁊ credulitatē būanā.

¶ De nona passione q̄ dicit audacia. ¶ Caplm. ixx.

Contraria aūt passio ad timorē dicit audacia. Cū enī de rōe ꝓrioꝝ sit q̄ maxīe a se distēt: ⁊ audacia maxīe distat a timore. Nā timor refugit nocumētū futurū ꝑf eius victoriā sup ipm timentē. Sz audacia aggredit pīculū imminens ꝑf victoriā sui supra ipm pīculū. Et sic ptz q̄ contrariat audacia timori. Et nota q̄ audacia. ira. et noia omniū passionū. fm q̄ important absolute motū appetitus sensitiui in aliq̄d bonū vel malū. sic sunt noia passionū. fm vero q̄ simil' cū motu tali ꝓportāt recessum ab ordine rōnis. sic sunt noia viciorū. ⁊ isto mō loquēdi vtunt cōiter doc. scz de ira. audacia ⁊ bmōi. ꝑut important virtū. ¶ Consequit aūt audacia ad spem. ex b̄ q̄ aliquis sperat superare terribile iminens. ex b̄ audacter insequit ipm. Sic ad timorē seqūtur desperatio. Jō enī q̄s desperat: q̄ timet difficultatē que est circa bonū sperādū. Et sic p̄secutio boni pertinet ad spem. Fuga ꝙ bonī ad desperationē. Fuga aūt mali ad timorē. Insecutio ꝙ mali terribil' ad audaciā. Causat etiā audacia ex parte q̄dez apprehensiui motꝰ q̄ sequit apprehensionē p̄ ea q̄ faciunt ex timare q̄ possibile sit adipisci victoriā. Vel p̄ q̄riā potentiā. sic fortitudo corpis. experientia in pīcis. multitudo pecuniaꝝ et talia bmōi. siue p̄ potentiā alioꝝ. sic multitudo amicoꝝ. vel quorūcunq̄ auxiliantiū. ⁊ p̄cipue si bō confidat de auxilio diuino. Vñ illi q̄ se bñ bñt ad diuina. audaciores sunt vt etiā dicē pbus. Ex p̄dictis enī oibus ꝓuocat spes q̄ causat audaciā. Causat etiā per remotōez terribiliū appropinq̄ntiū p̄ qđ tollit timor: q̄ nō dz bō inimicos q̄n nulli nocuit et bmōi. Ex pte ꝙ trāsmutationis corpal' causat audacia p̄uocationē spei in exclusione timoris. ex bis q̄ faciūt caliditatē circa cor. Vñ fm pbm habentia parū cor aīalia fm q̄ntitatē sunt magis audacia: ⁊ bñtia magnū cor sunt timida. q̄ calor naturalis nō tm̄ pōt calefacere magnū cor sic puū. Habētes etiā pulmonē sanguineū: sūt audaciores ꝑf caliditatē cordis ex inde seq̄ntē. vini etiā amatores sunt magis audaces ꝑter caliditatē vini. Item audaces fm pbm sūt volātes añ pīcula. sed in ipsis descēdūt. Et rō est. quia cū audacia sit motus appetꝰ sensitiui sequit apprehensionē sensitiue virtutis. virꝰ aūt sensitiua nō est collatiua: nec inq̄sitiua singulorū q̄ circūstant rem. sed bz subitū iudiciū. vñ q̄n audaces q̄ ex subita apprehensione aggressi sunt aliq̄d difficile: nō ꝓsiderātes pīcula: q̄n tā expiunt ipsa pīcla sentiūt maiorē difficultatē q̄s extimauerūt. et ī deficiūt Sz rō est discursiua oīm q̄ afferūt difficultatē negocij. ⁊ ī forte q̄ ex iudicio rōnis aggrediūt pīcula. in p̄ncipio vident remissi: q̄ nō passim: sz cū deliberatōe debita ingrediūt. q̄n aūt sunt in ipsis pīculis nō expiunt aliq̄d improuisuz: sed q̄nq̄ minora illis q̄ p̄ cogitauerūt: ⁊ ī magis plistūt. Tho. p̄ma se. q. xlv.

¶ De decima passione q̄ dr timor: ⁊ de effectu ⁊ vtilitate eius. ¶ Caplm. x.

De timore videda sunt quinq̄. s. ortum. obiectū. defectū. effectū. ꝓprietatē. Causa motis. ctū fm Ray. in sum. ¶ Quātū ad p̄mū sciendum q̄ causa timoris est duplex. s. amor ⁊ defectus p̄tutis q̄ amor sit cā timoris pbat tali rōe. ex b̄ q̄ aliq̄s amat aliq̄d bonū. sequit q̄ timeat p̄uatiuū illius boni qđ amat. ergo amor boni est cā timoris mali p̄uatiui illius boni. ad boc etiā facit qđ ait Aug. i. li. lxxxiij. q. vicj. Nulli dubium est nō esse aliā causaz metuēdi: nisi ne illud qđ amamus aut adeptū amittam⁹ aut nō adipiscamur sperātes. ergo ⁊c. Per accidēs āt est q̄ ecōuerso timor sit cā amoris. Inq̄ntū enī bō q̄ timet puniri a deo fuat eius mandata. sic incipit sparе de deo ⁊ spes introducit amorez. Nec be. Tho. p̄ma se. q. xliij. ¶ Scōo defectus virtutis est cā timoris: qđ sic pbat. Cōtrariorum sunt ꝓprie cause. sed diuitie robur. multitudo amicoꝝ. potestas. excludūt timorē fm pbm. ij. rethoricoꝝ. ergo p̄priū defectus bonoꝝ bonoꝝ causat timoꝝ. pbat et alia rōne sic Obiectū timoris est malū. qđ defacili vitari nō p̄t: sed ex defectu virtutis ꝓtingit q̄ aliq̄s vitare nō p̄t seu repellere malū iminēs ergo ⁊c. Nec tho. vbi s. ¶ Ponit aūt damasc. sex spēs timoris q̄ est passio. s. segnicie. erubescentiā. verecundiā. admirationē. stuporē. ⁊ agoniā. Quorū sufficientiā sic declarabat be. Tho. p̄ma. se. Cū timor sit de futuro malo: qđ excedit ptātez timentis. vt sz resistere nō possit. Sicut bonū bois. ita ⁊ malū ꝓsiderari pōt. vel in opatōe ipsius vel in rebus exterioribus. Primo q̄dē labor grauās naturā. et sic causat segnicies. cū sz aliq̄s refugit opari ꝑter rōnez excedentis laboris. Scōo turpitudo ledens opinionē. ⁊ sic si turpitudo cōmittat in actu. sic est erubescentia. si sit de turpi iam facto: est verecundia. Malū ꝙ qđ in rebus exterioribus ꝓsistit triplici rōne pōt excedere bois facultatē ad resistēdū. Primo rōnez sue magnitudis: cum sz aliq̄s considerat aliq̄d malū magnū. cui⁹ exitū cōsiderare nō sufficit. et sic est admiratio. Secundo rōne ꝓsuetudis: quia si aliq̄d malū incōsuetū nostre ꝓsiderationi offert

Job. ij.

Pſ. 90.

De spe timoris.

et sic est magnū nostra reputatiōe. z hoc mō est stupor qui causat ex insolita imaginatiōe. Tertio mō rōne improuisiōis. qz. s. puideri nō pōt. sicut futura infortunia timenť. z dicit agonia. hec. b. Tho.

De obiecto timoris .ℌ. I.

Malum] est obiectū timoris

Nota q primo z pncipal'r est ipm malū. scōdario q pōt infligere illō malū. Et qz de° est sūma bonitas. inq̄tum timor respicit ipm malū. sic de° timeri nō pōt. qz nullus malū est in eo. Est aūt sciendū. q timor p se est de malo. Et rō hui° est. qz timor est de eo qō est priuatiuū eī qō amam°. Cū g amor sit boni. z malū sit priuatiuū boni. sequit q timor sit de malo. b. Tho. ꝓma se. q. xliij.

Nō malū culpe

Secūdo notandū q timor nō est de malo culpe. ꝓprie. huius rō est. qz illō qō oīno subiacet prāti boīs. nō hz rōnē timibilis malā culpe est hmōi eo q ꝓprīā cām hz voluntatem humanā q vitare pōt qōcūq; pcm̄. g zc. tm̄ pōt dici aliq̄ mō timorē esse ō malo culpe. z si nō ita ꝓprie. Rō hui° est qz timor est de malo futuro terribili. qō vitari z vinci pōt. hz cū magna difficultate. Cū g voluntas hūana possit ab aliq̄ exterinseco inclinari ad peccandū si illō inclinās hz magnā vim ad inclinandū. fm b pōt esse timor de malo culpe. vt cū ꝺs timet cōmorari in societate malox. ne inducak in malū. z si nō cogak. Separatio aūt a deo timek. qz est ꝑnis pcm̄. vt pena. Tho. vbi supra.

timor est malo ture

Tertiū est q timor est de malo nature. qō ptz ex b ꝺ mors est malū nature. z mors est inter oīa mala terribilissimū. vt dic̄ phs i. ij. retho. Tho. vbi. s. Et ꝓpterea xps singulariter āmonuit discipl'os mortē nō esse timendā. que inferk ꝓpter deū dicēs. Nolite timere eos q occidūt corp°. qz sciebat maxīe timeri ab hoīb. Quartū notandū est. q timor est de malo futuro. Et in b differt a tristicia seu dolore. qz tristicia est de malo p̄nti. timor de malo futuro. z hinc est q illō malū qō nō extimak vl' apprehēdik vt futurū sz vt p̄ns z necessariū nō timek. vnō dic̄ phs. in. ij. rethо. q illi q tā decapitank nō timēt mortem. videres sibi īminere necessitatē mortis. Tho. vbi. s.

de malo futuro.

Quintū est. q timor est ō malo futuro ꝓpīq. Si enī malū appēhendak vt multū remotū. z m'cū distās. non timek. Ūñ dic̄ phs. q hoīes z si sciant q morienk. tñ qz nō appēhendūt nec extimāt mortē ꝓpe. nil curant. Tho. vbi. s.

Sextū est q timor est de malo arduo. cui deficili resisti nō pōt. Sz tristicia pōt esse de quocūq; malo parvo vl' magno. Timor aūt nō est nisi de magno malo. Cui° rō est. qz est de illo malo qō nō subiacet voluntati nre z prāti. sz tale est magnū z arduū. Et cū timor sit de malo pncipal'r q̄tuor sūt mala inter alia q magis timenť. s. mala penalia. insolita. repētina. inremediabilia.

Ideo igit timenť penalia mala. Cui° rō est. qz vitare talia nō subiacet prāti nre z volūtati defacili vt dictum est. s. de morte. Secōo timenť insolita. Cui° rō est. qz experiētia facit magis potentē ad opandū. Et iō sic auget spem ita diminuit timore p oppositū in experiētia fac̄ homine min° potentē ad opandū. z iō sic inexperiētia diminuit spem. ita auget timorē insolita aūt carēt inexperiētia ergo zc. Tertio timenť repētina. Et rō h ui° est. qz oīa corpalia bona z mala. q̄ntomag ꝺsiderank alias ptiū lank rāto minora apparēt. Et p oppositū q̄ntomun° ꝺsiderāt. tāto apparēt maiora. Et iō sic p diuturnitatē dolor p̄ntis mali mitigak. vt ptz p Tulliū in li. de tusculanis q̄stiōib. ita etiā ex pmeditatiōe minuit timor futuri mali. qō aūt repēte veīr. pmeditori nō pr. Tho. vbi. s.

Quarto timenť irremediabilia. Cui° rō est. qz cū malū sit obiectū timoris. qō auget malū auget timorē. sed diuturnitas vl' ppetuitas mali auget malum. qō ptz. ꝺa si pari malū in tāto tpe est malū. g pari illō in duplicato tpe erit malū duplicatū. g pari idē malū ppetuo est qōdā malū infinitū. Sz irremediabilia q̄z non iuenick auxiliū accipiūt vt ppetua. g zc. Tho. vbi. s. Ex his ptz extremū iudiciū mīt'u esse timēdū. tū qz supra oīa affligit. tū qz repentinū vl' improuisū. tū qz insolitū. tū quia oīs remedij exclusiū. tūc enī nulla patebūt remedia. Secūdanū vt dictū est obiectū timoris est illō qō pōt infligere malū. z sic de° pōt z ꝺz timeri. timet aūt bō fm hec tria. s. diuinā ecl'iam. Nā ꝺsiderādo diuinā iusticiā q ōs inflictor est pene. vl' subtractor sue gr̄e vl' gl'ie. ex merito pcī nr̄i. tūc de° pōt z ꝺz timeri a nobis. Ūñ Malach. j. Si ego dñs vr ubi est timor me°. Secōo timet bō humanā prātē qñ est lesiua. vl' qñ est iniusta. qz sic i ꝓmptu hz nocumentū inferre. sic legit de holoferne q cecidit timor illi° sup oēs inhabitātes terrā. Judith. ij. Et b ꝑpter potentiā magnā vsurpatā. tum qz nō recepant legatos Nabucho. cū honore. Tertio timet bō crimen ei° cognoscentē. sic̄ alle q est ꝺsci° crimis. qz pōt nocumentū inferre. timet ne crimē reueler. sic moyses cū deph̄enderet hebreū socio suo iniuriātē. z ille rndisset. q̄s te ꝺstituit iudicem sup nos. nū interficere me vis sic̄ interfecisti heri egyptiū timuit moyses. eo q ille sciret illō. vñ z fugit a facie et curia pharaōis. ne. s. accusaret Exo. ij.

De defectu timoris .ℌ. II.

Triplex cōdicio boīs reph̄ensibilis

Sciēdū q triplex est ꝺdicio vl' varietas boīm. Una q̄dz supabundāt in audēdo. q̄dā in timēdo. q̄dā in nō timēdo. Primi sūt q sūt nimis audaces. sic fuerūt illi tres viri de exercitu dauid. q iuerūt vsq; ad portā bethleem vbi morabank castra philistīm. q erāt inimici ei'. et ex cisterna q ibi erat hauserūt aquā. quā ō sideratā a dauid attulerūt ei. sz nō voluit bibere. imo libauit dño ꝓpter maximū piculū ad qō se tine cā vigēti posuerāt. ij. Reg. xxiij. Dox societatē admonet vitare sapiēs dicēs. Cum audaci nō eas. id est n ꝺsert cū eo. q no metuit vt recta rō docet. Sūt alij q supabundāt in timēdo. z hi dicuntur timidi. q. s. timēt qñ nō opteт z vbi nō opteт z eo modo nō opteт. ō q hꝺ pō. Timuerūt timore vbi nō erat timor. z ꝺ est pcm̄ sic̄ pena. timuit mortē q ꝑm negauit. vt ptz Lu. xxij. Ūñ Aug. Timēdo, morte carnis tue dabis morte alie tue. Tertiū sūt q supabundāt in non timēdo. z tales dicunk inpauidi. qui. s. nihil timēt. tales sūt silēs cuidā iudici. de q dicit Lu. xviij. Erat quidaz iudex in ciuitate q deū nō timebat. z hoīes nō verebat zc. z sz timor dei magis debeat retrahere a pcō q̄s vere cūdis mūdi tm̄ oppositū semp ꝺtingit. Ūñ theophilus sup illo ꝓbo sic dic. Vide q ipudenter erga boīes cē gratiosus est malū iudiciū. Deū enī q̄s plures boīes non timēt. actū hūano cohibenk pudore. Cū enī aliq̄s fit impudēs erga boīes tūc creseat tumulus vitioz. z de dyabolo dicit Job. xli. Factus est vt nullū timeret. id est nō p natūrā. sz elationē ad b venit vt nullū timeret. vel sic. Factus est bonus. sz p̄ꝓriā p̄sūptionē ad b veīr. vt nec deū nec q̄ passur° est timeret. Quiz enī demōes timore naturali tormēta timeāt. q: vt ō: Jaco. ij. Demōes credūt et ꝺtremiscūt. nō tm̄ bñ timorē filialē. vel sic. Fact° est vt nullū timeret. s. p būc modū q veller ei subīci. Quō autem timor z intimiditas sit pcm̄. vide in. ij. pre.

De effectu timoris .ℌ. III.

Nota q tria in nob causat timor inf alia. Primo ꝺfectionē efficit. Secōo tremorē elicit. Tertio operationē impedit

Quātū ad pmū timor ꝺfectionē efficit fm. b. Tho. vbi supra. Mā ex imaginatiōe alicui° mali q causat timorem ꝺfectionē

Timor cāt

fit in nobis detractio virtutis ⁊ caloris. Contrahit enī virtus aīalis ad interiora. Cui⁹ rō est. q⁹ q⁹ malū aliqđ repelli nō possit. puenit ex debilitate ⁊rutⁿ. Cirt⁹ autem quāto debilior est. tāto ad pauciora se pōt diffundere. et ad exteriora se pōt min⁹ extēdere. ⁊ b̄ ptz p exēplū. Videmus enī in mortēt̄ib⁹ q⁹ calor naturalⁱ ad interiora retrahit ꝓpter debilitatē ⁊rutⁿ. sil⁹ī ciuitat̄ib⁹ qñ ciues timēt retrahūt se ab exterioribus ⁊ recurrūt ad interiora loca magis tuta ⁊ntū pūt. Fit scđo ex timore ⁊cio caloris. Cui⁹ rō est. q⁹ spūs vl calor ꝯ est cā caloris in timētib⁹. retrahit ab exterioribus ad interiora. ꝯ subtracto remouet̄ calor. Ubi nordū q⁹ timor facⁱ pallētes. tacētes ⁊ fugientes. Prīo pallētes facⁱ. Cui⁹ rō est. q⁹ calor ⁊ spūs in timētib⁹. vt dictū est retrahit ab exterioribus ad interiora. b̄ subtracto remouet̄ color ⁊ seq̄t palledo. vñ videm⁹ q⁹ timētes mortē pallescūt. eo q⁹ tūc ex timore mort⁹ calor ꝯ est causa caloris ad interiora ⁊rahit. oppositū aūt huⁱ⁹ verecūdia cāt. nā ꝓecūdati nō pallescūt sīc faciūt ⁊uidi. ⁊z pot⁹ rubescūt. Cui⁹ rō est. q⁹ sīc in timore fit retractio vl ⁊cio caloris ad interiora. ita ī ꝓecūdia fit diffusio caloris ad exteriora. Quāto aūt calor ꝯ est cā caloris ad exteriora diffūdit. tāto magis rubedo cāt. Fāc scđario hoīes tacētes. Cui⁹ rō est. q⁹ ī timētib⁹ fit motⁱ⁹ interioris calor ⁊ spiritⁿ ꝯ a corde ad īteriora. ⁊ iō timor ⁊ciat formatiōi voc⁹. ꝯ fit p emissionē spiritⁿ ꝯ ad supiora p os p qđ timor nō sinit formare vocē. ⁊ p ꝑs tacētes fac⁹ ⁊z in dolētib⁹ est oppositū. nā ī dolore natura ꝓfuat interiⁿ⁹ spiritⁿ ꝯ ⁊ calorē vt b̄ vtat ad expellēdū nociuū. Replicatis aūt interiⁿ⁹ spiritib⁹ a calore ncēe est q⁹ emittant̄ p vocem. ⁊ iō dolētes vix pūt se ꝓtinē ⁊n clamēr. vt dic̄ pbs in li. de pblematib⁹. Tertio timor facⁱ fugientes. Cui⁹ rō est. q⁹ in timētib⁹ ꝓpter frigiditatē ī grossantē spūs et calorē. spūs ⁊ calor a supiorib⁹ ad inferiora mouent̄. nec ꝓgregant̄ circa cor. ⁊z magⁿ recedūt a corde ex imaginatōe ōfect⁹ ⁊rutⁿ. Et ꝓpter b̄ timētes nō ꝓmpte ⁊uadūt. ⁊z magis refugiūt. ⁊rati aūt oppositū faciūt. nā ⁊rati reddunt ꝓmpti ⁊ audaces ad ⁊uadēdū. Cui⁹ rō est. q⁹ ī ⁊ratⁿ ꝓpter subtilitatē spiritⁿ ⁊ calorē ꝯ pueīt ex appetitu vindicte fit interior motⁿ spiritⁿ ab inferioribus ad supiora. et iō ꝓgregant̄ spūs ⁊ calor circa cor. ꝓpter qđ ⁊rati ꝓmpte ⁊ audacter incedūt. hec. b. Tho. vbi. s. Scōs effectⁿ timoris est. q⁹ tremorē elicit. Cui⁹ rō est. q⁹ in timore calor ab exterioribus ad interiora ꝯbit. Remoto aūt ab exterioribus calore ꝯ mēbra ꝓtinebat remanēt mēbra frigida. ⁊ ꝓpter b̄ accidit in eis tremor. tremor enī ex frigiditate cāt ꝓpter q⁹ tremūt mēbra timentiū. Et p tremit cor. eo q⁹ ī timore calor defuit cor. Scđo tremit vox ꝓpter vicinitatē arterie vocal⁹ ad cor. Tertio tremit mādibula inferior ꝓpter ꝓtinuitatē. Quarto scđ⁹ trepidⁿ dētiū ꝓpter eādē rōem. Quīto brachia ⁊ manⁿ. tū ꝓpter ꝓnexionem ad pect⁹ vbi est cor. tū q⁹ hui⁹ mēbra sunt magⁿ mobilia ꝓpter qđ in timētib⁹ genua tremūt. Vñ Esa. xxv. Dorfortate manⁿ dissolutas. ⁊ genua ōbilia ⁊ tremētia roborate. Tho. ꝑma. se. q. xliij. Tertⁿ effectⁿ est. q⁹ opationē impedit. p cui⁹ declaratōe vidēda sūt tria. Primū est q⁹ opatio exterior a duob⁹ cāt. s. ab agēte ꝓncipali q⁹ est aīa et ab agēte instrali. s. a mēbr⁹ corpis. vñ ⁊ ꝓpter defectum agēt⁹ ꝓncipal⁹ ⁊ impant̄ vl mouēt̄. ⁊ ꝓpter defectū agēt⁹ instralis nō obseq̄nt̄. opatio pōt impediri Scōm vidēdū est q⁹ timor ꝑdit opationē ex pte corpis. vel ex pte mēbroꝝ ei⁹. Cui⁹ rō est. q⁹ ꝓpter defectū caloris ꝯ ex timore cāt in mēbris exterioribus. ⁊ pcipue ī mēbr⁹ supiorib⁹ timor ex subtractōe caloris mēbra debilitat. ⁊ sic ea impedit opari. Tertiū ꝯsiderādū est q⁹ si timor sit mⁱtū vehemēs ⁊ excessiu⁹. intūm q⁹ ꝯem ꝓturbet. tūc talis timor ꝑdit opationē ex pte mēt⁹. si aūt sit ita moderat⁹ q⁹ rōem nō ꝓturbet. tūc ad bū opandū ꝯfert inq̄ntum. s. sollicitudinē cāt ⁊ fac̄ hoīem attētⁿ ꝯsiliari ⁊ opari. et b̄ est qđ dic̄ aplūs ad ꝓbil. ij. cū metu ⁊ tremore salutē vestrā opamī. id est cū metu mēt⁹ ⁊ tremore corpis. vl sic. cū metu. id est nō ꝑsūptuose. ⁊z cū būilitate. ⁊ cū tremore. s. manifesto. opamī salutē vestrā. id ē vitā eternā. q. d. aplūs Nos meremur vitā eternā ꝓ būilitatē ⁊ ꝓ bonā opationē q⁹ ex nob nō habem⁹ ⁊z a do. q⁹ fm aplm opar⁹ī nobis velle bonū ⁊ pfic̄ bonū. hec. b. Tho. ꝑma se. q. xliij. qđ aūt dic̄ pbs. Qui timor facⁱ hoīes ꝯsiliatiuos. b̄ intelligēdū est nō fm q⁹ ꝯsiliatiuū a faculrate ꝯsiliandi bñ. q⁹ sic nec timor nec aliq̄ passio facⁱ ꝯsiliatiuos. nā hoīb⁹ affect⁹ aliq̄ passiōe videt̄ qđ mat⁹ vl min⁹ q⁹ sit fm rei veritatē qđ fit ex defectu rectitudis iudicij. ⁊z facⁱ timor cōsiliatiu⁹ pur ꝯsiliatiu⁹ ōz a volūtate vl sollicitudie. ꝯsiliank enī hoīes de magnis in quib⁹ quasi nobilispis diffidim⁹. Ea aūt q⁹ timorē incurrūt habēt quādā magnitudinē. tū q⁹ apphendunt vt difficilia ad repellendum tū q⁹ apprehēdunt vt deꝑe existentia. vnde in timoribus ꝯsueuerūt homines consiliari.

De pfectu timoris .ℌ.IIII.

Sciēdū q⁹ ex diuīo timore tria nob bona ꝓueniūt. Et p gra infundit. Scđo culpa excludit. Tertio vita pficit. Ex timore dei gra infundit.

Quantū ad pmū dico q⁹ gra infundit ex timore dei. vñ Prou. xiij. ōz. timor dñi sic fons vite. Sic enī a fonte procedit riuul⁹ aq̄. sic a timore dei riuul⁹ gre. Un bern. sup cant. fmōe. liij. In ⁊itate didici nihil ee ira efficax. ad pmerēdū gras dei retinēdā ⁊ recupādā. q̄z si ī oi re ī uenias cotā deo nō altū sape. ⁊z timere ⁊ iō. Prou. xxviij ōz. Beⁱ⁹ vir q̄ semp est pauid⁹. sup q̄ ꝯbo sic dic̄ Bern. time cū arriserit gra. time cū abierit. time cū ō vno reūtur. time cū ꝑs exiterit. cū adest. time ne indigne operēr. ⁊z si absceſſerit mⁱtomag⁹ timēdū est. q⁹ vbi tibi defecerit gra. defic⁹ ⁊ tu. Si aūt gra tibi ꝓpiciata redierit tunc mⁱtomag⁹ timēdū est tibi. ne forte ꝓtingat te recidiuum pati. q̄ ꝓ oi re est timēdū. Scđo ex timore dei culpa excludit vl remittit. Un Eccl. j. Timor dñi expellit peccatū. Et b̄ tribꝰ modis corrigēdo. s. ꝑterita. vitādo ꝑnta cauēdo futura. Et p q̄dē mō excludit timor dñi ꝑcīm. s. ⁊z cōmissū seu ꝑtentū. ⁊ b̄ ex ꝯsideratōe dāmificatōis inducit. Tertio. sic apostemat⁹ ⁊ scissura expellit sanies vñ Esa. xxvi. A timore tuo dñe ꝯcepim⁹ ⁊ pegim⁹ spiritū salut⁹. id est cōpūctionē. vñ spūs saluat. Scđo ex ꝯsideratōe future ꝯfusiōis inducit ꝯfusionē. sic vomit⁹ expellit cibū venenosū. Tertio ex ꝯsideratōe eterne punitionis inducit ꝓtin

De vtilitate timo/ .ℌ.V.

ris dñi. Nota q̄ nihil vtilº incipiēti. nil vtilº ad pfectionē ꝓueniēti. nil vtilº oi statui vl' sexui timore dei. Unde Eccli. xxiij. Mil melº q̄z timor dei. Nō ptz discurrēdo p singla. Est enī vtil' peccātib. penitētib. tribulatis. temptatis. z ꝓteplatiuis ¶ Prio est vtil' peccātib. inq̄tuz ad statū pnie adducit z trāsfert. Sic enī latro videns iudicē inseqntē se p timore iudicij timet. z se reph̄endit dicēs heu q̄d feci se iudicandū affligit dicēs. heu tu suspēderis et rē furatā si pōr pñgit. Sic petēs ꝓsiderās futuz iudiciū. p timore cor suū p redarguit ꝓsiderādo debitā penā petā dimittit ꝓsiderādo dei misericordiaz. ¶ Est scdo timor vtil' penitētib. inducat enī ad ꝓtritionē. confessionē. z satisfactionē. Unde Eccli. j. Sine timore dñi nō potent q̄s iustificari. iustificat enī bō p pñaz. p quā de ipso fit iustus. Unde cū publicanº. q̄ cū timore iuit ad orandū ad templū. reūsus est domū iustificatº ¶ Tertio est vtil' tribulatis. Sic enī infirmº timēs mortē corpis. libēter sumit potiones amaras z medicinas. sic timēs mortē aie z separari a deo. libēter gaudet in tribulationib. lōganimit sustinet. Unde tal' timor facit tribulatū patientē. gaudentē ꝓstantem in tribulationib. vñ Eccli. ij. Sta in iusticia z timore z prepa aiam tuā ad tēptationē. vñ sancti gaudebāt in aduersitatib. z eas affectabāt. q̄z sperabāt inde euadere penas futuras. z separationē a deo quē timebāt. Et tō Aug. dicebat. Dñe hic vre. hic seca. vt in futuro pcas. ¶ Quarto ē vtil' timor tēptatis. sic enī pugnāti p sua hereditate timor iniurrit sollicitudinē in aggrediēdo. psecutātā in ꝑpugnādo. z ꝓsidertā in vincēdo. sic timor dei facit diligentē in pugna spūali. Eccls. vij. Qui deū timet nil negligit. s. corū q̄ opteat facē p vincēdis vicijs. Facit psecutātē in diligētia. Eccli. xxvij. Nisi tenueris te instāter in timore dñi. cito subuertetur domº tua. Facit z timor tēptatū ꝓsidentē ꝺ victoria. Prou. xviij. in timore dñi. fiducia fortitudinis. q̄z. s. tanto q̄s fortiº mūdū despicit. q̄nto plº timet deū. ¶ Quinto est vtilis timor ꝓteplatiuis. Sic enī fuº dño cui seruit assistit sepiº. obsequit būilis. alloq̄t dulcº. sic facit timor ꝺ ꝓteplatiuis. Nā p̄ subleuat ad aspectū sume veritatis. Eccli. i. Qui deū timet. s. vt filij erūt i oculis eius. i. bñ placebūt ipi deo. sic oculi mris sup filiū sūt ybicunq̄z vadit. quia vbi amor ibi oculus. vl' sic exponit. Erunt in oculis eiº. s. plati. q̄ ꝺ oculis dei. id est cogitati a plato. Secūdo timor būiliat ꝓteplatiuos ad obsequiū diuine maiestatis. Eccli. viij. ego cogui q̄ erit bonū timēti deū q̄ vere facit eiº. Tertio ꝑpat ad gustū sume bonitatis. ps. q̄ magna multitudo dulcedinis tue dñe. quā absconditi timentibus te. vñ Eccli. xxv. Timor dñi sup oīa. s. bona. tanq̄z custos cauz ne amittant. vl' sup oīa mala. tanq̄z repssor ne ingrediāt. vl' sup oīa trāsitoria. tanq̄z prudēs ꝓtector et ne ꝑpetrent. z tō ꝺ Eccli. xxv. Beatus vir cui datū est hre timorē dñi. vbi tria notari pñt. Prio bti fruiº ibi. hre timorē dñi. Scdo donū gtiosū ibi. cui datū est. Tertiuz est ꝑmū gliosū ibi. beatus z̄. De septē speciebus timoris. et de timore. put est donū spūsci. infra in. iij. pte.

¶ De vltima passione q̄ dicat ira. et causa eius. z multiplicitate.

¶ Capm. xj.

Ultima passio est ira

q̄ dicit pōr passio generaliº. nō q̄z causet oēs passiones. nā isto mō amor est passio generaliº. sz in q̄tū ex ꝓcursu miltaz passionū generat ꝺ generaliº. non enī insurgit moiº ire. nisi ꝑ aliquā tristiciā illatā. z nisi assit desideriū z spes vlciscēdi. appetit enī iratº vindictā vt sibi possibilē. vñ si fuerit mltū excellēs psona q̄ nocumentū intulit nō causat ira. sz tristicia. Denoiat aūt vis irascibilē ab ira. nō q̄ oēs motº eius sint ira. sz q̄z ad irā terminant oēs motº illiº potētie. z inf oēs alios motus est manifestiꝺ ¶ Motº aūt ire tēdit i duo. s. in ipaz vindictā quā appetit z sperat. sic q̄dā bonū vñ z ꝺ ipa delectat. tēdit etiā in illū de q̄ grit vindictā. z q̄z circa vtrūq̄z ira reqrit q̄ndā arduitatē. nō enī surgit motº ire nisi cuz q̄dā magnitudie q̄z nihil z modica valde nllo dig̃ nō extimam. hic pz q̄ est i potētia irascibili. cuiº obiectū ē arduū ¶ Est aūt duplex differētia attēdēda circa ħ ire ad odiū z ad amorē. Quaz pma est q̄ ira semp respicit ad duo obiecta. amoꝛ ꝺo z odiū q̄nq̄z respicit vnū obiectū. tm. sic cū ꝺ aliqs amare vinū vl' aliq̄d hmōi. vl' etiā odire. Scda est. q̄z vtrūq̄z obiectoz q̄ꝺ respicit amoꝛ est bonū. q̄n. s. duo respicit. vt enī amās bonū amico. z ħ tanq̄ sibi ꝓueniēti. vtrūq̄z ꝺo boꝛ q̄ respicit odiū ħt rationem mali. vult enī odiēs malū alicui tanq̄ sibi inconueniēti. sed ira semp respicit duo obiecta. z vnū quidē fm rōem boni. s. vindictā quā appetit. aliud fm rōem mali sz boiem nociuū de quo vult vindicari. z ido ira est passio quasi cōposita ex ꝓtrarijs passionib. Dicit aūt ira crescere in aīm fm Aug. in regula p quandā causalitatem. quia. s. ipsa odiū causat cū est inueterata.

Nota differentias

Itē nota. q̄ ira est cū .ℌ.I.

rōe. nō q̄dē vt ꝑcipiēte. sic ꝺ esse volūtas cū rōe. sz vt denūciāte. id est manifestāte iniurīā. appetitº enī sensitiuº ratiōi nō obedit i mediate. sz mediāte volūtate. q̄ aūt bruta habeāt irā cū nō habeāt rōem ex instīcto nāli indito eis p rōem diuinā. Itē ira est q̄dē nāliꝺ ꝓcupiscētia ex pte subiecti. ꝓsiderādo boiem fm naturā speciei inq̄tū rōnale z etiā fm cōplexionē ꝑticulārē indiuiduī. Inq̄tū enī bō est rōnal' nāliꝺ est ira. q̄z ipa cū rōne. vñ pbus dic̄ q̄ humanº est punire q̄ꝺ ꝑtinet ad irā q̄z māsuetū esse. q̄a vnūq̄ꝺq̄z insurgit ꝺ nociua. Silr ꝓsiderādo boiez fm ꝑticulārē cōplexionē indiuiduī ira est nāliꝺ ꝓcupīa. Est enī bō dispositº ad irascēdū. fm q̄ hz colericā cōplexionem. Colera aūt inf ceteros hūores citº mouet. assilat enim igni z tō magis est in ꝑmptu. vt illi q̄ dispositº est fm naturalē cōplexionē ad irā irascat. q̄z deo eo q̄ est dispositº ad ꝓcupiscēdū ꝓcupiscat. vñ z pbs dic̄ in. vij. Ethic. q̄ ira magis traducit a pentib. in filios q̄z ꝓcupīa. Et ꝓsiderādo cām ire ex pte obiecti. vl' ex pte subiecti fm naturam generis. id est inq̄tū est aīal. sic nāliꝺ est ꝓcupīa ira. Cōcupīa enī aboꝛ z venereoꝛ est nāliꝺ. z ex ipa natura cōi hz bō inclinationē ad apperēdū ea q̄ sūt ꝓseruatiua vite. fm spēm vl' fm indiuiduū ¶ Itē odiū est gus ira q̄ꝺ ꝑtz ex dicto Aug. i regla. q̄ cōpat odiū trab'. festinatiōi irā. Duplex rō est. q̄z q̄uis vtercq̄z appetat malū. non tñ eadē rōe. Nā odiēs appetit malū inimici inq̄tū est malū et q̄z appetit malū alteri. fm se nlla mēsura mali sanctitur. ca enī q̄ fm se appetunt sine mēsura appetunt. sicut auar' diuitias. sz irat' appetit malū ei' ꝺ quē iratsc. nō inq̄tū malū. sz inq̄tū hz q̄ndā rōnez boni. put estimat illō esse iustū inq̄tū vindicatiuū. Irat' enī appetit. vt illi cui nocumētū infert ꝓpiat z dolcat z q̄ cōgscat ꝑ iniurīā illatā sibi ħ ꝓuenire. Et q̄z ħ appetit sub rōne iusti vindicatiui. tō q̄n malū illatū excedit mensurā iusticie fm extimationē irascētis. tūc miserek. Ira ꝑtie nō est ꝓra seipm sz inq̄tū q̄dā metaphorica iusticia. z iniusticia est boīs ad seipm. inq̄tū. s. rō regit ꝓcupiscibilē z ira scibilē fm ħ ꝺ hō ꝺ se facē vindictā z sibi irasci. Itē q̄a ira causat ex ħ q̄ aliqs nos lesit p actū suū. act' aūt sunt singulorū. tō ira est semp circa aliq̄ꝺ singlare. Itē i. viij. ethico. pbs dic̄ seu appellat q̄sdā irascētiū acutos. q̄z. s. citꝺ irascunt. q̄sdā amaros. q̄z. s. diu retinēt irā. q̄sdā difficiles. q̄. s. nunq̄z quiescūt nisi puniāt ¶ Est aūt causa ire aliq̄d factū ꝺ ipm irascentē. Cuiº rō est. q̄z ira est appetituº nocēdi sub rōne iusti vindicatiui. Vindicta autez

locū nō hz nisi vbi p̄cessit iniuria q̄ ad eū ptineat q̄ vindicta appetit. Iniuria aūt ab aliq̄ facta nō ptinet ad aliquē. nisi aliq̄d fecerit qō sit aliq̄ mō ꝯ ipm. q̄ aūt irascatur ꝯ illos cria q̄ alijs nocēt. h̄ tō est ingztū illi qbꝫ nocet aliq̄ mō ptinēt ad nos vl̄ p affinitatē. vl̄ p amicitiā. vl̄ p cōionē nature q̄ etiā boies irascāt ꝯ eos q̄ despiciunt ea circa q̄ ipi maxie studēt. vt dic̄ phs. h̄ tō est. qa p illō maxie reputam⁹ nos despici. Ira aūt ō ō deo. nō fm passionē aī. sz fm iudiciū iusticie. pur. s. vult punire pcōres ō culpa sua. Pctōr aūt z si ō possit nocē effectiue. nī ex pte sua agit ꝯ deū. Et q̄ cū i mādatis suis ꝑtinet. z q̄ infert nocumētū aliq̄ ei q̄ sub diuīa tutela ꝑtinet.

Paruipēsio est causa ire.

Paruipēsio est cā ire ad quē oēs alie cāe reducunt. puipēsio enī excellētie hois opponit. Que enī homies putāt nll'a dig̃ esse. puipēdūt. Et oīb⁹ aūt hōis nostris aliquā excellētiā q̄rim⁹. z tō q̄dūq̄z nocumētū inferat ingztū excellētie derogat. videt ad puipēsionē ptinere. Cū enī ira apperat vindicta sub rōe iusti. z tō puocatiuū ad irā est aliq̄d sub rōe iusti. Maxie aūt facit iniustū q̄ ex certa electōe z malicia nō passiōe vl̄ igrātia alteri infert nocumētū. z tō maxie ꝯ tales irascimur. q̄ p̄ opter puipēsionē vident feciss̄e. Qui ex igrātia vl̄ passione peccāt. nō vident puipēdere. z tō magz merent venia et miscōiaz z nō irā. Itē cū cā ire sit iniusta puipēsio. z nō cumētū ꝑtristatiuū illatū fm pmā cām excellētia hois est cā vt defacili ds irascat. Quāto enī ds est excellētior. tāto iniust⁹ puipēdit i eo i q̄ excellit. Ūñ irascit diues si puipēdit i pecunia. z rhetor i loq̄ndo. z sic ō alijs. Sed ingztū nocumētū ꝑtristatiuū est cā ire. sic ea q̄ sunt ptristātia vt q̄ ptinēt ad defect⁹ sūt cā ire. z fm h̄ infirmi de facili irascūt. Itē ō defect⁹ ei⁹ vl̄ puitas ꝯ q̄ irascamur aliq̄n anget irā. aliq̄n minuit. Si enī defect⁹ augeat indignaz despectionē. sic auget irā vt despiciant nobiles a rusticis. z hmōi. Si ꝙo minuat ō despectionē indignā. sic diminuit irā. Et h̄ mō q̄ penitēt de iniurijs factis z ꝙfitent z bumiliant mitigāt irā.

Irā seqt̄ delectatio

Causat aūt ira delectationē. Nā mot⁹ ire insurgit ex aliq̄ illata iniuria ꝑtristāte. cui ꝺdem tristicie remediū adhibet p vindictā. q̄nto aūt ꝯ iusticiā maiorē p delectationē remediū adhibet. tāto maior delectatio causat. Nō enī tollit tristicia nisi p delectationem vt suū ꝯtiū. Ad pñtiaz aūt videtur delectatio seqt̄. z tāto maior. q̄nto maior fuit tristicia. Si igit vindicta fuerit pñs realr. causat pfecta delectatio q̄ totalr excludit tristiciā. z p h̄ dcat motū ire. Sz añq̄z sit pñs realr vindicta sit irascēti pñs duplr. Uno mō p spem nll's enī irascit nisi sperās vindictā. Alio mō p ꝯtinuā cogitationē vnicuiq̄z enī ꝯcupiscēti est delectabile imorari i cogitatione eoz q̄ ꝯcupiscit. Et ꝓpter h̄ imaginatōes somniozum sūt delectabiles. z tō cū irat⁹ m'ltū cogitet ō vindicta in aīo suo. ex h̄ delectat.

Ira causat feruorem.

Itē causat ira feruorē. Quedaz enī ꝑpetuositas est i motu ire. z q̄ mot⁹ ire nō est p modū retractōis cui ꝓportionat frig⁹. Sz magz p modū insecutiōis. cui ꝓportionat calor. Consequenter fit mot⁹ ire causa ꝑtiu⁹ cuiusdā feruoris sanguis z spirituū circa cor. q̄ est instrumētū passiōis aie. Et exinde est q̄ p magnā ꝑturbationē cordis q̄ est in ira maxīe apparēt in iratis indicia q̄dā in exteriorib⁹ mēbris. Feruor aūt ds q̄ calorē ꝯsequitur alia rōe ptiet ad irā. z alia ad amorē. Nā feruor amoris est cū quadā dulcedine z leuitate. est enī bonū i amatū. z tō assimilat calori aeris z sanguis. ꝓpter q̄ sanguinei sūt magis amatiui. Feruor aūt ire est cū amaritudīe ad ꝯsumendū q̄ rendit ad punitionē ꝑtrarij. vñ assimilat calori ignis z coloze.

Itē ira inter ceteras passiōes manifestius impedit vsum rōnis. Itē cū ira sit cū rōne z impediat rationē ex veraq̄z pte pōt raciturnitatē causare. aliquādo tamē sequit magis locutio si nō fuerit nimia. Tho. prima se. q. xlvj. et sequentib⁹.

Notandū q̄ triplex .§.II.

est ira. s. diuinal'. ꝑtual'. z crimialis. Ira. s. diuinalis est illa quā dic̄ scꝑtura esse in deo. vt Ecci. xvj. Miscōia enī et ira cū illo est. z ps. Irat⁹ est furore dñs in pp'm suuz. De ira diuinali

Fuerit aliq̄ pbi. vt epicur q̄ dixerit irā nō esse in deo. hāc rōem assignātes. q̄ nō punit subito malos cū scelera ꝑpetrāt. Sz vt dic̄ lactāt⁹ reprobās talē opinionem falsam. h̄ fac̄ ꝓter suā imensam clementiā z miscōtam erga hoīes. facēs eaz fragilitatē z cōpatiēs eis. expectās coz ꝯuersionē. z ex eo differēs vltionē. Nā si cuz hoīes peccāt subito vellet punire. paucissimi in mūdo remanerent.

Ira est de deo.

Probari aūt. posse irā esse in deo dic̄ nō solū ex scꝑturis sc̄is. sed etiā gentiliū. allegās plura dicta sibillaz. Sibilla. fuge sceleratas religiōes. z viuo deo serui. z ab adultrerio te abstine. z manūli ꝑmixtione praua. p patria generationē creā. z ne occidas. bis de⁹ imortalis irascit q̄ hec agunt. refert lactāt⁹ in li. de ira dei. Sz sciendū q̄ cū scꝑtura dic̄ deū iratū z irā esse in deo. loquit p similitudinē eoz q̄ dicunt de hoīe iratо. nō q̄ ꝑprie ira sit i deo. Et rō est. q̄ ira ꝑprie est cū alteratōne ptis sensitiue. Est enī ira fm Damasce. accēsio sanguis circa cor. de aūt est imurabilis z alterari nō pōt. Et cū sit pur⁹ spūs. et nihil corporeū sit in sua deitate. nec sanguinez nec cor habet. vñ fm passionē possit irasci. Sz cū hō irascit cōtra aliquē alterat in ꝑte sensitiua z si pōt minat vel castigat. vl̄ guiter ledit cū ꝯ quē irat⁹ est. Et q̄ h̄ est cōiter effect⁹ ire. cū ds ista fac̄ erga aliquē. dicimus illū iratū ꝯ talē. Et ꝯtū ad istū effectū q̄ pcedit ab ira dicit scꝑtura deū aliq̄n iratū. nō q̄ sit in eo alteratio cū appetitu vindicte q̄ ꝑprie est ira. sz q̄ punit mala z iustissime. Unde dic̄t de pe. dis. iij. pducti⁹. Ira dei nō est hois. id est cōtrarietas animi furor. sz trāquilla iusti suppliciū cōstitutio.

De ira triplici

Est aūt ira dei triplex. seu dicere possum⁹ q̄ de⁹ triplic̄iter irascit. s. malis cōminādo. flagellis expurgando. reprobos exterminādo.

Primo

Locut⁹ est dñs aliq̄n ꝑphas. ꝓmittēs z asserēs alicui pplo se iratū ꝯ ipm. z mala illaturuz. z cū talis ppls se correxit z penituit de pctis dominꝰ reuocauit sniam z nō imisit illa mala. Nec tñ locutio fuit falsa. q̄ cōminatoria fuerat z sub ꝺditione. s. si se nō emēdarent. sic̄ pz de niniue. de qua ptirat dñs per Jonā ꝑphetā. Adhuc quadraginta dies z niniue subuertetur. Jone. iij. Et cū audissent h̄ niniuite pniam egerūt dicētes. Quis scit si forte ignoscat de⁹ z auertat a furore ire sue. Et ꝓpter pniam coz revocata est snīa. vnde et Hiero⁹ sup Ysee. xj. c. inq̄t. Sz ꝯtinuo qui dixerat. sicut adama faciā re. z sic̄ seboim ponā te. Que due ciuitates ex vicinia sodomoz parilis exciduꝫ trahere ꝯsortiū. Conuersum est in q̄t. s. dñs coz meū intra me. conturbata est aīa mea. nō faciā fm iracundiā furoris mei. Nōne apparet q̄ idcirco indignat nobis dñs. vt nos indignationis ire sue ꝯuertat. de pe. dis. j. sed ꝯtinuo. Et loquit de pplo isrl̄ cui dñs minabat se exterminaturuz. ꝓpter pctā. sicut illas duas ciuitates vicinas sodomis. sed cū aliqñ ꝯuersi sūt ad pniam dñs suspēdit sniam.

Scdo

Scdo dicitur de⁹ irat⁹. cū. s. flagellat. z flagellādo pctā expurgat. reuertēt⁹ ad pniam. Ūñ dicebat Thobias ad dñm loquēs. Cū irasceris flagellādo miscōiam facz. z in tempore tribulatiōis pctā dimittis his qui ꝺuocāt Thobie. iij. et Abacbuc. iij. Cū iratus fueris. s. flagellādo. miscōie recordaberis. s. pctā remittēdo. Sic̄ pz ꝓ exēplū in dauid cū psecutione sustinuit a filio absolon ꝓpter pctā sua. et cū pestis maxīa supuenit in pp'm suū ꝓpter pctm̄ elationis. ij. Reg. xviij. z. c. fi. hinc z Hiero. Si qñ fames et penuria z oīm rez egestas opprimit mūdū. sciam⁹ hec ex ira dei descēdere q̄ in paupib⁹ cū recipiūt elemosynā se fraudari loq̄t. xvj. q. j. c. reuertimi.

Tertio

Tertio irascitur

erga reprobos exterminādo. sic cū irascit hō ꝫ hostē capitalē extermiat cū si pōt de mūdo. sic vt dicit Naum. j. Ultiscēs dñs i hostes z irascēs inimicos suos. Job. xij. Qui incredul⁹ est nō videbit vitā eternā. ſz ira dei manet sup eū. Irascit ḡ de⁹ isto mō. s. exterminādo z morti eterne deputādo ipenitētes vsqz in finē. ꝓter quod ait apl's ad Ro. ij. Tu aūt ſm ipenitēs coz tuum thesaurizas tibi irā in die ire. Nō enī (vt ait Hiero⁹) hoīb⁹. ſz vtrūs irascit de⁹. de pe. dis. j. ḡbozē. Et qz in reprob semp inuenit pctā. iō semp ꝫ eos dñs manet irat⁹. z ira terribilit vt in fine mūdi dicāt mōtib⁹. cadite sup nos z absc̄dite nos a facie sedētis sup thronū z ab ira agni. Apoc. vj. Nec ira pōt cessare. id est punitio. qz nec culpa remoueri. Hinc Greg. in lib. dial. ait. Cū supna indigtio sese. ira vt dixerim medullit⁹ mouet. id est determinatiue. bāc būana opinio nō remouet. Nec se cuiuslibet vtriliter depcatio obtinet cū semel aliqd de⁹ ab intimis irascēdo disponit. xviij. q. iij. cū supna. Et lactāt⁹ in lib. d ira dei. Ira diuina in eternū manet. adūsus eos q̄ peccāt in eternū. Me ḡ tardes rē. Ecci. v. ¶ Scōdario est alia ira q̄ dicit vrual' seu ira p zelū. z hec est cū videlz ḡs hz displicentiā z turbationē ꝫ vitiū cōmissū a se vl' ab alio. inq̄tum est offensa dei. ꝓter qđ si hz auctē ipm punit. z ad hāc iuitat pōs. cū dic. Irascimī z nolite peccare. Loquit enī ſm Greg. in. v. moral'. de ira p zelū. vñ q̄si declarans ipam irā. subdit. Quē dicit in coz. ve. z in cu. ve. cōpungimī. id est isto mō irascimī. vt habeatis cōpunctionē et dolorē de his q̄ dicūt hoīes. in cubilib⁹ z cordib⁹. id est de pctis q̄ fiūt ope corpis qđ est quasi cubile aīe. z cogitatione q̄ est in corde. Signāter aūt dicit irascimī z nolite peccare. nā etiā ex zelo irascēdo peccat. nisi mod⁹ seruetur. Ira ḡ irascendū est ꝫ sua vel alioz vicia q̄ rōne ira regat. nō impatiētia vel odio vel nimia seueritate vtat. vñ Aug⁹. Irascit iustis peccatis paleaz. sed nō odit in quo extinguerē oculus rōnis. vij. q. j. ℌ. vlti. Nec aut ira tua bona facit.

¶ Placat deum.

¶ Auget meritū.

¶ Exterat proximū.

Dep̄ pōs. Stetit phines z placauit. s. deū in eo q̄ ex ira per zelū occidit ꝓncipē ex iudeis fornicantē cū moabitide. z cessauit quassatio. id est flagellū ppli q̄ m'ra milia occisa fuit. Vñ ōr Nume. xxv. phines auertit irā dei ab eis. Ibi habes historiā. sic scīs moyses cū vidit descendens de mōte syna vitulū aureū z choros adorantiū eū irat⁹ est valde. z ꝓfregit tabulas lapideas diuīe legis vt habet Exo. xxxij. reputās indignū margaritas verboz dei aī illos porcinos exponere. Et castra ingressus ipe cū leuitis zelo ducti interfecerūt. xxiij. milia q̄ adorauerūt vitulū. qui p⁹ in mōte dñi placauerat sua oōe ira tum ꝫ ppl'm illū ira vt vellet delere. Oz talis ira auget meritū. ptz ex hō. qz p quēlibet actū ȳrutis merek hō. z tantomagis. quāto maioz est ȳrus ceteris paribz. Sed irasci p zelū est act⁹ ȳrutis. z marie. s. pieratis. siue pietas dicāt dei cult⁹. qđ ptinet ad religionē q̄ est maxima virtutū moraliū. siue sumak p misericordia. q̄ est maxima in his q̄ fiūt ad ꝓximū. fm. b. Tho. se. se. q. xxxij. Oz autē sit hec ira act⁹ pieratis. oñdit Hiero. sic dicēs ad ripariū legi siromasten. id est vindictā phinees. auctoritatē Helye zelū symonis chananei pctī seueritatē. ananiā z saphirā trucidantē. pauli ostantiā. qui belimā magnum vās dñi resistētē eterna seueritate dānauit. nō est crudelitas crimina p deo punire. ſz pietas. hec ille. xxij. q. vij. legi. Opter tñ q̄ ad puniendū habeat ḡs auctem a deo vel ab hoīe. als nō iuste fieret. ¶ Est insup talis ira per zelū exercitiua. primi ad cauendū malū. dū videt puniri in bonū faciendū. vñ cū rex antioch⁹ misisset nunciū in ciuitatē modin. ꝓcipies iudeis oīb⁹ vt derelicta lege dī trāsferrēt se ad mores gēaliū sacrificando idolis. subito quidē ex iudeis in ꝓspectu oīm sacrificiū obtulit idolo. qđ videns matathias. irat⁹ zelo legī occidit illū iudeū et nunciū regis. z filios ac pp̄m animauit z ꝓfortauit ad seruandū legē dei. deserēs ciuitatē cū multis milib⁹ z in desertū secesserūt ne ꝓtaminarent. vt habet. j. Mach. ij.

¶ Tertia dicit crimialis. cū videlz ḡs hz inordinatum appetitū vindicte. id est punitōis alicui⁹ ꝓter aliquē defectū cōmissū. Et qz inordinat⁹ est talis appetit⁹ id est nō ſm ordinē rōnis. dū. s. desiderat punitionē fieri. nō ꝓpter iusticiā z ſm iusticiā. hz ꝓter indignationē sui z nō debito mō. iō peccat male vtēs passione ire. Hz ꝓpue cauēdū est ne m'tū reneak. ne ſm Aug. in regla. ira trāseat in odiū z trabē faciat de festuca. z aiam faciat homicidā. z iō dic apl's ad Ephe. iij. Sol non occidat super iracūdiā vestrā. id est nō rencatis vsqz sero. vel melius sol id est lumē rōnis vel lumē grē. nō occidat. id est nō succūbat sup iracūdiā vestrā. id est nō extinguak z amittatur in ira vra. qz tūc incurrēt tenebras pctī mortal' per qđ dyabol⁹ nō ꝓs habitaret in vob. vñ subdit. Nolite locū dare dyabolo. z de hac ira mortali intelligitur illud Matth. v. Oīs q̄ irascit fratri suo re⁹ erit iudicio. id est dānatiōe eterna. Un Ambr. Ira sepe in crimē inducit innocētes. xj. q. iij. z ponit exēplū de pbuntar patrono Joseph. qui iratus ꝫ Ioseph ꝓpter falsam accusationē vxoris iniuste misit eū in carcerē.

Ponit aūt Grego. ℌ. III

in. v. moza. tria remedia ꝫ irā. Primū est vt hō in opib⁹ suis ꝓsideret q̄ sibi pōt accidere vel fieri adūsa. z ex alia parte recogiter quāta sustinuit xp̄s ꝓ eo. z q̄s patiēter. et sine turbatōe imo oādo p crucifixozib⁹. z sic imitari debet dīm suū. j. Petri. ij. Christ⁹ passus est ꝓ nob vobis relinquēs exemplū. vt sequamī vestigia ei⁹. qui cū male diceret nō maledicebat. cū pateret nō cōminabat sic facit iratus. ¶ Scōm remediū est. vt cogitet quis defect⁹ et iniurias quas sepe facit deo z ꝓxio. z in oīb⁹ his vult sibi cōpati z nō irasci ꝓtra eū. Sic ergo z alteri ipe faciat ℔ iure naturali dictāte. z nō irascāt. Ecci. xviij. Hō hoī seruat irā z a deo q̄rit medelā. q̄si di. Frustra ḡs medelā gre q̄ vulnera pctoz curank petit a deo. si ipe ꝓmanet in ira cū ꝓxio. Neqz enī de⁹ pctoz recōciliak. si ipe cū ꝓximo pseuerat irat⁹. ¶ Tertiū remediū est rūdere curato bumiliter z dulciter. Hā vt ōr Prouer. xv. Sermo mollis frāgit irā. fmo dur⁹ suscitat furorē. Exēplū ꝓmi Judicū de gedeone. Exēplū. ij. Regū de tribu iuda dura loqnte ꝓtra isrl'. Vel saltē tacere. inx illō pōs. Turbat⁹ sum z nō sum locut⁹. de vitio ire. z q̄s sit graue. z q̄tum noceat. et qñ est mortale vl' veniale. z de diūsis gradib⁹ ei⁹ habes in scōa ptc tītu. de ira.

Primū remediū cōtra iram.

Scōm.

Tertiū.

Pō. 76

¶ De causa exterion peccati. ¶ Capl'm. xij.

DUnc de causa exterio ri pctī breuiter videndū est. Ubi sciendū q̄ sic cā interior pctī est volūtas vt pficiēs actū peccati. z rō q̄tū ad carentiā debite regule z appetitus sensitiu⁹ inclinās. Sic aliqd extrinsecū triplr pōt esse causa pctī. Vel qz mouet �Tmediate volūtatē. vl' qz mouet rōnē vel qz mouet appetitū sensitiuū. Hz q̄tū ad primū cuz volūtatē inten⁹ non possit mouere aliqd extrinsecū nisi deus. z de⁹ nō est cā pctī. sedk q̄ nil exterius pōt causare pctm̄ ex parte voluntatis. s. mouendo ipam immediate.

¶ Oz aūt de⁹ nō sit cā pctī. neqz directe neqz indirecte. sic declarak. Illō enī est causa directe alteri ad peccandū qđ inclinat volūtatē ad peccandū. Indirecte aūt est cā cui nō retrahit a pctō cū possit z debeat. sic plat⁹ nō coz

De ira cri mīali

De⁹ nō ꝓt cā pec cati

rigēs subditos dicit cā indirecta vitioz. Sed q dē nō
sit cā directa pcī sui vel alteri⁹. ptz ex ħ. q: oīe pcm est
per recessum ab ordīe q est in ipm sic in finē. dē aūt fm
dyoni. oīa inclinat. z ꝓuertit in seipm sic in vltimū finē.
Uñ possibile est q sit cā sibi vel alteri discordādi ab ord
dine q est in ipm. q etiā nō sit cā indirecta pcī. ptz. q:
nulli est debitor ad vandā grām. gubernator enī nauis
nō dicit cā indirecta submersiōis nauis ex ħ q non gu
bernat nauē. nisi qñ pōt z debet gubernare. cūis enim
de⁹ aliquib⁹ nō det auxiliū ad vitandū pcm. qō si da
ret nō peccarēt. trā q nō det ħ totū facē fm ordinē sue sa
pīētie z iustitie. cū ipe sit sapiēs z iustus. z sic non im
putat ei q aliqs peccet sic cā pcī. Et cūis actus pecca
ti inq̄tū actus z inq̄tū ens sit a deo. q: oīe ens est a p
ente. z oīs act⁹ a p actu. id est deo nō trī sequit q de⁹ sit
cā pcī. Pcm enī dicit actū cū quodā defectu. qui dese
ctus est ex causa creata. s. libero arbitrio inq̄tum deficit
ab ordine primi agētis. id est dei. sic defect⁹ claudicatio
nis reducit in tibiā curuā sicut in cām. nō aūt in virtu
te motiua. a qua trī causat quicqd est motōis in claudi
catiōe. C Q, etiā de⁹ dicit excecare z obdurare hec duo
importāt. Unū est mot⁹ animi humani inherens malo
et auerso a diuino lumīe. z fm ħ de⁹ nō est cā excecationis
vel obdurationis. Aliud est subtractio grē. ex qua sequit
q mēs diuinit⁹ nō illuminat ad recte videndū. z cor bo
mia nō emolliat ad recte vtuendū. z sic obdurationis et
excecatiōis de⁹ est cā. Et cūtuz ad quoslā. s. reprobos ex
cecatio opat ad dānationē cūtū ad qsdaz ad sanationē.
scz quo ad electos. cās aliqñ de⁹ ꝑmittit cadere vt humi
liores fiāt. Tho. j. se. q. lxxix. Uñ de pe. dis. ñ. dicit Aug⁹
Talibꝫ diligētibꝫ deū oīa cooprant in bonū. vscz adeo
ꝓrsus oīa. vt etiā si q eoz deuiāt z exorbitant. etiā hoc
ipm faciāt eis ꝓficere in bonū. vt. s. humiliores z feruen
tiores surgāt. Exemplū in petro de quo dicit Ambrosi.
dis. j. fidelior fact⁹ est petrus postq̄ fidē se pdidisse dole
uit. C Cū igit de⁹ nō sit causa pcī. sequit q nil exterius
pōt esse cā pcī nisi vel mq̄tum mouēs rōnem. vl inq̄
tum mouēs appetitū sensitiuū. Et fm ħ tripliciter ali
quid pōt esse causa pcī seu remouere voluntatē ad pec
candū. Uno mō ipm obiectū ꝓpositum. sicut aliꝫ exercat
desideriū boīs ad comedendū. z sic res sensibiles exteri⁹
apparēres mouēt voluntatē ad peccandū. Alio mō ille
qui ꝓponit vel offert hmōi obiectū. z sic diabolus vel ho
mo mouēt ad peccandū. Tertio mō ille qui⁹ psuader ob
iectū ꝓpositū habere rōnem boni. q: z hic aliqualr ꝓpo
nit ꝓpositū obiectū volūtati. qō est rōnis bonū vez vel ap
parēs. z sic etiā dyabolus vel hō mouēt ad peccandum
persuadēdo ad malū. Et q: nullo istoz modoz trū pōt
aliquid directe causa pcī esse. cū volūtas nō ex necessi
tate moueat ab aliquo obiecto nisi ab vltimo fine. ideo
nō est sufficiēs causa pcī. neqz res exteri⁹ oblata. neqz il
le qui cām ꝓponit. neqz ille qui suader. Uñ sequit q dia
bolus nō sit directe z sufficiēter causa pcī. sed solū p mo
dum psuadentis vel ꝓponentis appetibile. Uñ aūt dic
Piero. de pe. dis. ij. Si enī inquit q sicut de⁹ est pfectior
boni ita dyabolus mali. intelligēda est illa similitudo in
generali mq̄tum videlz sicut deus est causa boni nostri
ita dyabolus aliquo mō est causa mali sed nō codē mō.
quia deus opat interi⁹ mouēdo voluntatē. qō nō potest
facere dyabolus.

De⁹ dr ex
cecare et
obdurare.

Dyabol⁹
directe nō
est cā pcī

C De temptatione multiplici. scilicet mundi. carnis et dyaboli. C Caplm. xiij.

Qualiter
dyabolus
aliq̄ mō ē
cā pcī

Primo igitur videndū est aliqd breuiter de temptatione dyaboli fm quā dicit aliquo mō esse causa pcī. Ubi scien
dum fm Tho. ꝑma se. q. lxxx. q cū interior pars anime
sit intellectiua z sensitiua. intellectiua aūt ꝓtinet intelle
ctum z volūtatē. volūtatē quidē dyabolus p se z directe
mouere nō pōt. intellectus aūt p se mouet ab aliquo illu
mināte ipm ad cognitionē veritatis. dyabolus aūt ħ
nō intēdit circa boiem. sed magis obtenebrare ipius ra
tionē ad ꝓsentiendū. q obtenebratio ꝓuenit ex fantasia z
appetitu sensitiuo. vñ tota opatio dyaboli interior vide
tur esse circa fantasiā et appetitū sensitiuū. quoz vtrūq
cōmouendo pōt inducere ad peccatū. pōt enī operari
ad ħ q imaginationi aliq̄ forme imaginarie ꝓsentēt.
potest etiā facere q appetitus sensitiuus ad aliquā pas
sionē concitet. Natura enī corporalis naturaliter spiri
tuali obedit ad motū localē. vnde z dyabol⁹ omnia cau
sare pōt. que ex motu locali corpoz inferioz ꝓuenire pos
sunt. nisi ex virtute diuina repimant. q aūt alique foz
me repsentent imaginationi. ꝓsequit qñq̄ ad motū lo
calem. similiter z cū appetitus sensitiuus concitetur ad ali
quas passiōes fm quendā debitū motū spiritū z cor
dis. dyabolus etiā potest ad hoc cooperare. Ex ħ autez
q passio est cōcitata in appetitu sensitiuo ꝓtingit. vt id
quod ꝓponit imaginationi iudicet ꝓsequendū. quia ei
qui a passione detinet. videt esse bonū ad quod ꝑ passio
nem inclinat. z p hunc modū dyabolus interius indu
cit ad peccandū. z cūis dyabol⁹ possit ꝓtia virtute ni
si a deo refrenet aliquē inducere ad faciendū aliquem
actū qui de suo genere est peccatū. inq̄tum videlicz po
test impedire vsum rationis. mouēdo imaginationē z ap
petitū sensitiuū. sicut in arreptitijs patet. C Tamē non
potest inducere necessitatē peccādi. Ratio est. q: homo Dyabol⁹
motuo ad peccandū nō resistit nisi p rationē. si igit ra nemine
tio sit totaliter ligata p opus dyaboli mouentis imagi pōt indu
nationē. quicquid agat hō tūc nō imputat ei ad pecca cere ad n
tum. si aūt ratio nō sit totaliter ligata ex ea parte qua est cessitate
libera. pōt resistere pcō. vnde Piero. de pen. dist. ij. Si peccādi
enī inquit liberi arbitrij nos cōdidit deus nec ad virtu
tes nec ad vitia necessitate trahimur. Et Ambro. xv. q.
j. nō est. Uō cuiq̄ nostrū ascribimus erumnā. nisi no
stre volūtati. Nemo nostrū tenet ad culpā nisi ꝓpria vo
luntate deflexerit. Uolūtariā sibi milite elegit ꝓs. volū
tariū sibi seruū actionat dyabolus ꝛc.

Et q: rēptatio indu

cit ad peccatū. z sic est quasi causalicet insufficiēs peccati
agendū est de temptatōe. Ubi notandū q quinq̄ sunt
illa que temptāt. sed varijs modis. scz. deus. homo. caro
mundus. z dyabolus. C Et deus quidē temptat. homi Quō t
nem nō vt decipiat sicut dyabolus nec vt aliquid circa tempta
creaturā addiscat quod ꝓius nesciebat qui omnia no
uit sed vt bonū occultum ipi temptato vel alijs pateſa
ciat. Et sic temptauit deus abraam. vt habetur Genes.
xxij. vt scilicet ipi abrae innotesceret et alijs etiā in exem
plum fides z obedientia. vel etiam vt defectū homi oc
cultum sibi manifestet. Sic christus temptauit philip
pum quādo dixit. vnde ememus panes vt manducent
hi. Joban. vj. Et ad idem facit quod dicit Deutero. xiij.
temptat vos dominus deus vester. vt palā fiat verum
diligatis eum. et habet xxvj. q. v. nec mirū. Hec est con
tra illud quod dicit Jaco. j. Deus neminē temptat. hoc
enim exponit diuersimode. videlz fm glo. quia nō tem
ptat vt decipiat vel puertat. sicut facit dyabolus imitē
do malas cogitationes vel mala culpe. Uel fm Augu.
Deus neminē temptat inducendo in temptationē. Uel
fm Bedam loquit de temptatiōe interiori qua concipi
tur malum. non de temptatione exteriori tribulationis.
Uel neminē temptat deus fm bea. Tho. addiscendum
quod ignoret. Cum ergo temptari a deo non sit malus
sed bonum. non debet homo refugere temptari. Nam

vt dicit Eccl. xxxvij. Qui tēptatus nō est qualia scit. q. d. qui nō est tēptat⁹. i. in tribulatiōe, pbatus z exami nat⁹. paz vł nihil scit qualr se dz hre in tribulatōe. Vł q; nō bz noticiaz tribulationū p experientiā q̄ est optima mgra. Multa enī videnť bona ab inceptis q̄ mala co gnoscunť ab experti; nec scit cōpati tribulati; z tēptatis Est etiā periculosissima res nulla tentatiōe pulsari fm Aug. q; inde pceditur multa mala. Et pmū ē elatio. scōm est incircūspectio sui. tertiū incōpensatio tēptatoz. q̄rtū desperatio aliōz. q̄ntū igrantia agēdoz. sextū p̄uatio p̄ miōz. septimū incursio cnoz. suplicioz. ppł qō ecōtra dr Jac. i. Oīe gaudiū existimate frēs cū in tēptatiōes varias incideri;. ¶ Scdo temptat hō deū. iuz illō ps. Temptauerūt deū in cordibus suis. Dicit aūt qs tēptare deū cū peermittit facē qō ex se pt ad pericula euadēda: et ad subsidia equalia q̄rēda. solū ad auxiliū diuinū respi cienš. Sic diceret aliqs tēptare equū q̄n cū sine magna necessitate vł vtilitate currere facit. Nō aūt q̄n ex necessitate. puta vt hostes fugiat. vł ex vtilitate. puta vt bra uiū apprehēdat. cū aliter obtinere nō possit. Sic cū qs se sine rōne cōmittit alicui periculo in aliq̄ faciēdo: cū aliť sibi possit putidere sine periculo. iste dr tēptare deū ad ex periendū. s. vtz possit liberari ab eo. Nō pbiber dns di cens. Non tēptabis dnm deum tuū. Deut. vi. Et b ꝓpus vtauit q̄n tēptanti eū diabolo mittere se deorsum de pinnaculo recusauit. allegās dictā auctez. vt hr matth. uj. Hoc etiā egit abraam cū vxore suā sarai dixit soro rē nō dicēdo mēdaciū: sz veritatē occultādo. vt hr Gen xij. In q̄ facto inqt Aug. oñdit q̄ nemo deū suū tēpta re dr: dū hz q̄ salubri cōsilio faciat. Fecē qō potuit. s. abra am. z qō nō potuit deo cōmisit. xxij. q. ij. Querit. Nō si qs obiēcerer q̄ tēptare deū nō sit pctm. ex eo q; tēpta re deū est experiri bonitatē et volūtatē dei: ſ b nō ē pctm q; i ps. dr Gustate z videte q̄m suauis ē dns. Rūdet q̄ cognicio diuīe bonitatis ē duplex. s. speculatiua z affe ctiua. Et q̄tū quidē ad cognitionē speculatiuā nō licet dubitare: vtz suauis z bon⁹ sit dns: q; b eēt tēptare deū sed q̄tū ad cognitōez affectiuā: dū scz aliqs affectat in seipo experiri gustū diuine dulcedis: z pplacentiā diue volūtatis. sic licitū est z b nō est tēptare deū. quō autem istud. s. tēptare deū sit pctm spuale z q̄t modis hō tem pret deū. habes in. ij. pte. ti. ij. c. r. ¶ Tertio tēptat caro hoīem. i. concupiscētia carnis iudicū rōis querētdo aut impediēdo. Unde apls. Caro concupiscit aduersus spiritū Et iacobi. i. Unusq̄sq; temptat a concupia sua abstract⁹ a deo. s. z regla rōis p passionē. z illect⁹ a sensibilibus. Di citur aūt caro tēptare hoīes instrumētalr vł materialr inquantū scz pt cognosci qualr sit hō: ex b qō sequit vel repugnat concupiscentijs carnis fm Tho. in. i. pte. q. cxv Ubi sciendū q̄ tēptatio carnis sp est pctm. Cui⁹ ratio est: quia omīs appetitus anime inordinat⁹ est peccatū sed mot⁹ carnis q̄ est ex apphensiōe delectabil est actus et appetitus aie inordinat⁹. q; ipsa aīa est: q̄ inordinate mouet z appetit: licet mediāte carne. ergo rē. Dz si mo tus carnalis insurgeret ex calefactione corpis sine ima ginatiōe aliqua: est pure naturalr: nec habet rōnē pctī. Et ad hoc potest diabolus cooperari sua virtute. ¶ Cō siderandū etiā q̄ temptatio aliq̄ est difficilis ad vitan dū propter res causas. s. pter fortitudinē: debilitatez et ꝑinquitatē. Et quātum ad fortitudinez impugnātis fit temptatio ab hoste i. diabolo est difficil ad vitandū Unde dicit. xvi. q. ij. Milis. Mille nāq; nocendi habz artem seu modos: nec ignoramus astutiā eius. Conat nanq; a principio ruine sue vnitatē ecclesie rescindere. caritatem vulnerare. sanctoz operū dulcedinem inui die velle inficere: z omnib⁹ modis humanū genus euer tere z pturbare. dicit etiā Job penl. Nō est potestas si milis ei sup terram. ¶ Quantū vero ad secundam cau sam difficultatis in temptatōe. scz pter debilitatē tem ptanti. sic tēptatio carnis est difficilior ad vitandū vel vincendū. q; temptatio carnis magis debilitat hominez qui est magis pronus ad pcā carnalia q̄z spūalia. Unde et de diabolo dr Job penul. q̄ prās eius in lumbis est in vmbilico manet. quia vigz p luxuriā carnis multuz dominat hoībus. sedes enī luxurie in viris est in lum bis. q; inde decidit semē. sicut mīeribus ab vmbilico: ¶ Quantū ad tertiā cām. scz pter ꝑpinquitatē etiā tēpta tio carnis ē magis vicina ipsi temptatio. nō est difficilior: q̄ntū enī hostis est magis propinqu⁹: tanto magis p̄t nocere. Unde et Boet⁹ dicit q̄ nulla efficatior pest; ad nocen dum q̄s familiaris inimicus. Mūdus etiā tēptare dicit improprie. s. instrumētalr vel materialr. inq̄ntū scz pōt cognosci qualis sit hō. ex b q̄ ptēnit ps̄ga mūdi vł adūsa quibus etiā vtit diabol⁹ ad tēptandū fm be. Tho. i. pte. Et de b bello temptatōis mūdi inqt apls ad Eph. vi. Non est nob⁹ colluctatio adūsus carnē z sanguinē. s. so lum. sed aduersus mūdi pncipes tnās aduīsus mūdi rectores rē. Et aug⁹. i sermōe. Duplicē aciem ꝺ milites christi mūd⁹ pducit. demulcet ꝓsperis. deterret aduer sis. Potest igit dici temptatio mūdi inq̄ntum hō vel ex malicia ꝓpria vł instigatus a diabolo: inducit aliū ad malū. nam z mūdus dicunť pcōres mūdi amatores. Fit aūt hoc triplr. scz q̄ vn⁹ tempter alium. Uno mō persuadendo. Unde aug⁹. Si frater tuo ꝓsuades. occidis scz aīam eius quantū est ex te ad peccatū inducēdo. de pe. di. i. Holi. Uni ps. Lingua eoz scz male ꝓsuadētium gladius acutus. Scdo mō temptat mūd⁹. s. pseqndo. quod figuratū fuit in Ismaele pseqnte ysaac. de q̄ bus apls ad Gal. uj. Is qui fm carnē nat⁹ ē pseqbat eum qui fm spiritū. Legebat enī ismael maior natu ysaac adorare imagines luteas quas ipe faciebat. vt dic ma gister hystoria. Dinc Liberius papa: omnes qui volunt in xpo pie viuere psecutionē patiunť. z tō nō vos a pro mentis propositio afflictionis amaritudo coartet recog dere considerātes quāta pro absolutiōe nostra z libera tione: creator noster de⁹ ac redēptor ꝓtulit. vij. q. i. Jug gestum. Tertio modo temptat mūdus. i. homines mūdi scelerate in mālesto viuēdo. z sic suis exemplis ad ma lum inclinat alios. q; vt dicit xx. q. iij. Proclivi autem est cursus ad voluptatē z imitatrix natura vicioz. s. est. Et xxviij. q. i. dicitur. Sepe malox consortia etiam bo nos corrūpunt emulto magis eos q̄ ad vicia proni sunt propter qō dicit in ꝓuerb. Qui tetigerit picē inqn abit ab ea. ¶ Pōt etiā dici mūd⁹. ista bona sensibilia mūdi que alliciunt appetitū ad sui affectū. z diabol⁹ eius vtit proponendū ad tēptandū tanq̄ magna bona: vñ cuz bonū sit illud qō trahit appetitū ad sui amorē. z si illō sit vez bonū vel apparens: cū aliq̄d boni sit in istis sen sibilibus licz minimū respectu spūalis bonoz: nō atten dens homo ad vera bona spūalia z celestia. ipsis post positis exterioribus z sensibilibus se immergit. ea amans vel inquīt delectabilia vt cibos z venerea. vł tanq̄ vti lia: vt diuitias. vel tanq̄ honesta. vt honores z reuerē tias. qua exhibenť in testimoniū virtutis. vel scientiaz vt inde honorerur. z de his oīb⁹ quomō scz rapiāt ap petitū ostendit Adamantius dicēs. vbi irrationabilis impetus ꝓuenit. et flāma celerrimi motus aīam hic de pascitur. exurit eius innocentiā. ꝓponderat enī futur; ꝓsentia: seria iocūda. ardua tristibus z ꝓperata tardiori bus. velox enī iniquitas q̄ ad nocendū occasiones sug gerit. de pe. di. ij. Inter hec. Et sic anima misera deser to summo bono inhereat in fini bono creato. extimans illud sup omnia alia appetendū in ipso actu pctī. sillis illi qui propter delectatōem eius vni⁹ ficus non curat

Quō hō ꝓtat de m: vt in al. 77. ps. 94 ps. 105.

Unus hō tēptat alium tripl; ps. 56

Eccl. 13.

amittere vnū regnū. Unde aug. dic̄ q̄ pcm̄ nō ē appetie malaꝝ rez: iꝫ desertio melioꝝ. ¶ Uiamo ꝛ ꝓpue tēptare est diaboli. vñ i. ad Thessa. iij. Me forte tēptauerit vos is q̄ temptat. s. diabol⁹. Tēptare enī ꝓprie est experimentū sumere fm Tho. i. pte. q. cv. v. de aliq̄ ārt experimētū sumit aliq̄n vt sciat aliq̄d circa ipm. puta vtꝝ itelligat vl̄ sci ar rndere ad aliq̄d de q̄ introgat. vel vtꝝ velit facē q̄d petit. Aliq̄n aūt vltra sciaꝫ talē q̄rit aliq̄s ali⁹ finis bonus vl̄ mal⁹. Et bon⁹ q̄dē vt cū aliq̄s vult scire q̄d sit vel q̄lis sit vt cū ꝓmoueat et adiuuet sic mḡr tēptat scolarē. Mal⁹ aūt finis intēdit q̄n b̄ scire vl̄t vt decipiat vl̄ subūtat ꝛ noceat. ꝛ b̄ scōo mō ꝛ fine sp diabol⁹ tem ptat: vt sc̄z noceat in pcm̄ p̄cipitādo. Et fm b̄ ō: ꝓprīū officiū eius tēptare. ꝛ si aliq̄n bō sic tēptat: hoc agit in q̄ntū est mīster diaboli. sicut temptauerūt iudei xp̄m ꝛ phariseī: quando interrogauerūt de ꝑhensa in adultio vt bī Job. viij. et de censu cesari dandū. Quib⁹ rñdit. Quid me temptetis ypocrite. Marb. xxij.

Cā trip̄l⁹ ꝛ ūre diabo l⁹ tēptat bosem.

Triplici eni de causa. §. II.

mouet diabol⁹ ad tēptandū bosēs. s. ex malicia. superbia et inuidia. Ex malicia q̄dē q: cū odio deū bēat: inq̄ntuz punitoꝝ est ei⁹. ex malicia sua q̄rit auertere a fruitio ipi⁹ dei bosēs inq̄ntū pōt. Sicut is q̄ inimicat alicui ꝛ odit querit auertere ab ei⁹ obedīētia ꝛ reuerētia subditos ei⁹ et nocere eīs tū p̄: ꝛ p̄cipue scōs viros. Unde iob. xl. Esca eius electa. et bz fiduciā q̄ influat iordanis in os suū. i. q̄ deuoret baptismo purgatos. q̄ baptism⁹ būit origīnē in iordane. ꝛ ꝓterea baptizari desīgnt ꝓ iordanē. ¶ Se cunda cā q̄re tēptat est superia ei⁹. Dic̄ ei boni angeli mi nistrāt deo in determiat officijs ad salutē bosm. sic de mones ꝓpt̄ eoꝝ superbiā diuīe ptātis sīlitudinē vsurpan tes. deſmināt sibi certos ꝛ determiates mīstros ad im pugnatoēz bosm. Unde ꝛ de eo ō: Job. penl. Ipse est rex sup oēs filios superbie. ¶ Exēplū in viris patz ō sathana qui fuit visus a q̄dā: exigere rōnē a satellitibꝫ suis ō mo nijs inferior⁹ g̃dus. de mal' ad q̄ induxerāt temptatos ꝓ ipos: ꝛ illū q̄ q̄ndā scām vir ī heremo cōmorantē tem ptarū ab eo ꝓ plīmos āños ad ruinā tandē adduxerat luxurie mīcū cōmēdauit ꝛ bonorauit. ¶ Tertia cā q̄re tē prat est inuidia sui. Nā demōes saluti bosm inuidētes. pfectū eoꝝ p tēptationē impedire nitunt. Unde ō: Sap ij. Inuidia diaboli mors intrauit ī orbē trraꝝ. Et. xvi. c. ij. c. Uisis. ō: de eo q̄ dolet sat⁹ ꝛ erubescit caritatē quā nequit ī cel' hre. i. ꝛfuare. bosēs ꝛstātes ex lurea mācia in terris tenere. ¶ Sz hic occurūt tres q̄ones. Et p̄ma est q: cū deus sit amator iusticie. vid: q̄ nō debeat ꝑmit tere bosēs tēptari a demonijs: cū ipi bosēs sint infirmi et ignari. ac ecōtra demōes multū potētes ꝛ astuti eoꝝ inf eos nō vid: ē eq̄le bellū vl̄ pugna. Sz ad b rndet q̄ lic̄ ꝛditio pugne vel belli inf eos nō vr ē equal: sic tñ recōpensatio p diuinā gr̄am. ꝛ p angeloꝝ custodiā: nec ꝑmittit tēptare eīs tū volūt demōes: sed eīs pūt re sistere bosēs. Unī. i. Coz. x. ō: Fidel' ds. i. verax in pmis nō patiet vos tēptari sup id q̄ potestis: Sz fac cū tē ptatōe puctū vādo. s. virtus augmentū. Nā fz glo. Qui dat diabolo tēptandi lniam: dat temptat⁹ miscōiā ꝛ g̃ tiā. Uel fac cū tēptatōe puctū: robur ꝛ ꝛstātiā vādovt possitis sustinere. i. vincere vl̄ patiēter ꝛ pseueranter susti nere ne deficiat⁹ in luc̄a. ¶ Scōa q̄stio ē: q: videt q̄ cū naka būana sit infirma ꝛ debil. sufficiat ei ipugnatio q̄ est a carne ꝛ a mūdo. Unī nō vr q̄ ei ꝛueniat etiā impu gnatio q̄ est a diabolo. ¶ Sz ad b rndet q̄ infirmitati būane q̄d exercitiū sufficeret ei impugtio q̄ ē a carne ꝛ a mūdo. sz malicie demonū nō sufficeret. q: etiā veraꝫ impugtiōe vtr ad malū. Sz ds illā ipugnatoēz ordi nat ad gl̄iam: ꝛ maioꝛē coronā electoꝝ suoꝝ ꝛ ꝛfusiōez demonū cū vincunt. Unī psal. cxij. inḋt. Draco iste quez tu formasti ad illudendū ei. Formauit si quidē ds dia conē. i. diabolū ad pticipandā gl̄iam: sz ex superbia sua eā amittēs: ꝛ bosēs p tēptatōes infestās. gl̄iosus ds mali cijs draconis ꝛūnt ī bonū electoꝝ suoꝝ. s. cū tēptati ab eo vincētes coronas ꝑmioꝝ sibi adaugēt. ꝛ sic ipugna ei illudit: dū electi nō acq̄escūt suggestiōibꝫ ei⁹ vt ipe intē dit ꝛ credit iꝫ resistūt. sic ꝑz ī exemplo Job. i. c. ¶ Tertia qō ē an oīa pcā a demonis tēptatōe p̄cedūt. Ad q̄d dī cendū: q̄ aliud est cē occasio alic̄ effectus. aliud est cē cā ei⁹. sicut p̄bi gr̄a. Deliccās ligna ē occasio cōbustiōis li gnoꝝ. ī portat enī occasio ꝑtutē ꝑductiuā alic̄ effectus sed ipfectā. cā aūt pfecta: a sili diabol⁹ inḋtū instigauit ꝑmū bosem ad peccandū. ō: occasio oīm pcōꝝ inḋtū sc̄z ex illo pcō nā būana fuit ita viciata. vt oīs bosēs sint ꝑdiues ad peccandū. Sz directe diabol⁹ nō est cā oīm pcōꝝ būanoꝝ. ita q̄ ipe oīa suadeat: aut q̄ efficaciter ad peccandū ipse inducat iꝫ directa ꝛ ꝑse ꝛ ꝓncipa lis cā pcī est libras arbitrīū ꝛ corruptio carnis. Unī ori gencs dicit: q̄ etiā si diabolus nō esset: b̄rent homines appetitū cibi et venereoꝝ: qui possz cē inordinatus nisi ratiōe regularet̄ que subiacet libero arbitrio. Et aug⁹. dicit etiā q̄ nō oēs cogitatiōes male a diabolo immit tunt: sed aliq̄e emergunt arbitrīū motu. Tho. i. parte.

Diabol⁹ tēptat ō oī crimine

Circa temptatiōem. §. III.

autem diaboli possunt notari tria. scilicz.

¶ Generalitas viciorꝝ de quib⁹ temptat.

¶ Varietas modorum.

¶ Et qualitas temptatorum.

Et q̄ntū ad ꝑmū. s. generalitatē viciorꝝ diabol⁹ tēptat ō oī crimine: et oī latere: ꝛ oī tpe. Q, aūt tēpter de oī cri mine: ꝑz p b q̄d dic̄ xp̄s Mat. xij. de spū imūdo. i. dia bolo q̄ vadit ꝛ assumit septē spūs nequiores se. ꝛ ingressi in domū vacantē bitant ibi. Spūs iste imūd⁹ dia pt̄ diabol⁹ q̄ temptat de accidia. q: accidia ꝛ otiositas per maxime est cā oīm malaꝝ cogitationū ꝛ imūdaꝝ affe ctionū. Septē spūs q̄s secū assumit sunt septē vicia ca pitalia ipso grauiora. s. superbia. vana gl̄ia. auaricia. ira. ī uidia. gula. luxuria de q̄bꝫ tēptant demōes. Et sic ange li boni sumūt sibi nosa ab officijs q̄ circa nos gerūt. ita et demōes sumūt sibi nosa a vicijs. de q̄bꝫ ꝓpue ipu gnāt. nā ꝛ si oēs de singul' peccatis tēptare possint. magis tñ de vno alīq̄ vno sc̄z ipugnat. fm mḡrm. ij. sniaz.

Nosa de bolo ꝛ ptandi

¶ Et nosa ipsoꝝ in sacra pagina reptunt. Unde q̄ desu perbia Leutarban ō: q̄d interpt̄at addiramētū coꝝ: tē ptans enī ꝑmos pentes ō superbia. ꝑmittit eis addiramē tū diuīt⁹. de q̄ nose dicit dns p Esa. Uisirabo sup le uiathā serpentē veterē ꝛ tortuosū tēptās enī de inani gloria. dic̄t Lucifer quasi lucē ferens. s. gl̄ie tēpalis. De quo Esa. ruij. ō: Quō cecidisti ī lucifer q̄ mane oriebaꝝ Temptās de auaricia ō: māmona. q̄d interpt̄at diui tie circa q̄s est auaricia: de b ō: matb. vi. Non potestis deo fuire ꝛ māmone. Tēptans de ira ō: abedecdon. q̄d interpt̄at exterminator. Ita enī ponit hominē extra ter minos ratiōis ꝛ extra terminos humane conuersatiōnis. quia iracundus nō de facili reperit societatē. Tem ptans de inuidia dicitur sarban. q̄d interpretat aduer sarius. quia inuidus aduersat seu cōtrariat omni bono alterius cui inuidet. de quo Luce. xxij. dicit chris⁹ Ecce sarban expetiuit vos. sc̄z ad tēptandū. Temptās de gu la dicit vehemoth q̄d interpretat animal. quia gula fa cit bosem asalem et brutalē. de q̄ dicit Job. Uehemebit principiū viaꝝ dei. id. est ꝑma ipsarū operationū. nō or dine tpis sz dignitate. Tēptās de luxuria. ō: asmode⁹ q̄d interpt̄at factura tudi. ij. q: ꝓt hmōi viciū factū fu it terribile iudiciū sup sodomā ꝛ q̄tuoꝝ alijs ciuitatib⁹.

Et figurant̃ his vicijs dediti p octo demõia cos de q̃ bus br̃ in scripta sacra. Supbi enī figurant̃ p filios quosdã iudeoꝝ: q̃ in noīe Pauli apli q̃rebant demõs expellere ab obsessis. in q̃ cõmittẽtes magnã supbiã et ꝓsumptionẽ faciẽtes q̃ ñ ꝓgruebat ꝓditioni coꝝ. Uñ et a demonijs arrepti sunt: vt br̃ in actibꝫ aplorꝫ. Vane gloriosi figurant̃ p filiã chananee. Hã cõiter iuuẽcle sẽ dedite vicio inanis gl'ie ī ornatibꝫ. picturꝫ. fucis z hmõi. Auari figurãt p vẽtriloquã: q̃ bẽbat spm̃ phitonicũ vnde diuinabat: z inde magnũ q̃stũ suis dñis ꝓcurabat vt br̃ in act. apost. Uel etiã p lunaticũ illũ quẽ diabol' sepe ꝓijciebat in ignẽ vl aquã. vt br̃ matb. viij. Indu cit enī diabol' auaros ad mīta picta frigoꝝ z caloꝝ ꝓpe tpalia. Iracũdi figurant̃ p bñrem spm̃ immũdũ qui clamabat ī tẽplo. q: tu es filius dei zc. Lu. viij. Iracũd' enī clamat p̃ ira noīando aliq̃ deũ z scõs: z male scz blasphemãdo. Inuidi designãt p Saulẽ quẽ inuasit spũs mal'. vt br̃. i. Re. xvi. hic aũt p inuidiã ꝓsecut' est scm̃ dauid. Sulosi figurãt p demoniacũ bitantẽ in monumẽtꝫ z nudũ incedentẽ. vt br̃ Lu. viij. Nam vicijũ gule z denudat hoīez tpali subia z discooꝑit ad turpia sic ꝓtz ī illo de post ebrietatẽ z abbreuiat vitã z ducit ad sepulturã. Luxurioſi figurant̃ p viros saray q̃ obsessi a diabolo occisi sunt vicio libidis: cui intẽdebãt. et si cũ propria ꝓiuge. Accidiosi ꝙo significãt p demoniacuꝫ mutũ Lu. xi. Surdũ etiã fm matb q: accidia facẽ hoīez tacturnũ a laude dĩ z ꝓfessiõe pcĩ. z surdũ ab auditõe diuinoꝝ z correctionũ. Scõ tẽptat diabol' hoīes ex omissione vicꝫ ab añ z retro. sursuꝫ z deorsum. a dextrꝫ et sinistrꝫ. Ab añ tẽptat. vt scz a bõis inceptis resiliat a retro vt scz ad mala ꝑterita redeat. Uñ ꝙ ꝺ: de scis aliquib' q̃ significãt electos: q̃ cũ recederẽt. s. in ante nõ rẽuebant. i. retro Ezech. i. q: vicꝫ ꝓficiũt in actõe ꝑfectũ et nõ redeũt ad cõmissa viciorꝫ. Sic apl's de se dic ad Phil'. Que retro sunt oblit'. s. pcta nõ iterãdo. in ante riora me extẽdẽtes ad brauiũ scq: supne vocatiõis. Lu. xvij. Memores estote vxoris lot: q̃ respicies retro ꝓfusa est in statuã salis. Ad sursum tẽptat diabol' cũ instigat vt de bonis opibꝫ supbiãt hoīes. A deorsuꝫ tẽptat cũ ad desperationẽ puocat. z ꝺ his duobꝫ modis dic ps. Ascendũt vsq̃ ad celos. s. hoīes p supbiã. dũ sibi attribuũt q̃ dei z scoꝝ est: q̃ bitant ī cel'. z descẽdũt vsq̃ ad abyssos. s. inferni p desperationes cui sunt dediti dãnati. Sz ecõtra ꝺ: Eccl. xi. In die bonoꝝ. s. operꝫ vl' pspiratꝫ ne īmemor sis malorꝫ. i. petõꝝ vl' aduersoꝝ q̃ ꝓtigerunt vl' possunt ꝓtingere: vt bũlierꝫ nõ inde supbias. Et in die malorꝫ ne īmemor sis bonorꝫ factorꝫ. vl' q̃ pt tibi ds facere vt fiduciã sumas nõ desperatõꝝ: sic colũbe q̃ insecute ab accipitre p aerẽ voltrant in īmis. z p terrã insecute ab eo volant fugiẽdo p altũ aerẽ. A dextris tẽptat diabol' vt prosperis abutat. A sinistrꝫ vt adũsis ꝓmpatientiã frãgat. Et de his q̃ in tẽptatõe vincunt. dic ps. Cadent a latẽ tuo. s. dei. i. a sinistrꝫ adũsitat': mille z decẽ milia a dextrꝫ tuis. i. ꝑ pspitatẽ. q: multo plꝰ abutunt prosperitate q̃ adũsitate: sic ꝓtz in Dauid z salomõe. Sz ecõtra dicit apl's. ij. Coꝝ. vi. Exhibeam' nos sic dei ministros. p arma iusticie a dextrꝫ z a sinistris zc. Prospera rectitudine tẽperãtie moderãdo. z aduersa fortitudine ꝓstantie sufferẽdo. Ex oi q̃s latere tẽptat diabol': q: ex omĩ elemento. ex igne q̃ est supr̃ nos in spera sua. sic tẽptauit nabucho. admittẽdũ tres pueros Ananiã azariã z misahelẽ in fornacẽ ignis Dan. iij. Ex aere q̃ circa nos sicut tẽptauit symonẽ magũ ad volandũ p aera ductũ a demonijs. sed ozõe apl'oꝝ dimissus et ꝓfract' ẽ. Ex aq̃ que est iuxta nos. sic tẽptauit pharaonẽ ad faciendum ꝓijcere in aquã paruulos hebreoꝝ. Exo. i. Ex terra q̃ est infra nos: sicut temptauit illos qui statuerũt oc'los suos. id est intentionẽ declinare in terrã. i. in terrenis in ter quos fuit sapbar: qui reprus est colligere ligna ō ter ra in die sabbati. Temptat etiaz ex omĩ latere. i. ex oi sensu exteriori z de visu q̃ instigat ad videndũ illicita vel vana. sic tẽptauit dynã filiã Jacob ad egrediendum domũ vt videret mlieres regiõis q̃ violata fuit Genes xxxvij. De auditu ꝙo q̃ voluerit intelligere vt bñ agerent. sic marbanias cũ reliquijs iudeoꝝ q̃ remãserãt in hierlm de captiuitate q̃ noluerit audire Hieremiã loqntem eis ex pte dei ne descenderẽt in egyptũ. Uel etiã q̃ a veritate auditũ aducrtũt: ad fabulas aũt ꝓtunt. ij. Thimo. iij. De odoratu: q̃ fac odorari suauia z infirma vitari z fastidire. q̃ ꝺ: ꝙ Esa. iij. Erit ꝓ suaui odore feroꝝ. sic diues epulo: q̃ fastidiuit lazaꝝ vlcerosuz nũc in feroꝝ ignis z sulphuris zc: q̃ in inferno. Luie. 16. De gustu: sicut temptauit euã Gen. iij. Et xp̃m in deserto q̃ dixit. Dic vt lapides isti zc. Mat. iij. De tactu: ꝓtrecrando aliena inuito dño: q̃ ꝺ: gener ad furtũ. sic achaz qui abstulit ꝙdã aureã z damidẽ corinthã: z pecuniã de reby hiericho ꝓhibitꝫ Josue. vij. Uel etiã tangẽdo impudica: sicut ornan z zares Gen. xx. Temptauit q̃s ī celo q̃ñ. s. q: scz exẽplo ꝑmi angeli supbientꝫ. alij inferiores inclinati sunt ad idẽ. volũtariꝫ in nõ coacti. Apoca. 8 In paradiso terrestri tẽptauit. z vicit ꝑmos penes serpens q̃ erat callidior cũctis ãimantibꝫ. i. diabolus p serpentem. Gen. iij. In mũdo tẽptauit Cayn ō fratricidio. z filios dei descẽdentes ex generatõe seth: vt videres filias hominũ. i. descẽdentes ex progenie cayn q̃ malitiã q̃ cẽt pulere: acceperũt in vxores: vñ z prauitati facti sũt Gen. vj Tertio temptat diabol' in omĩ tpe a ꝓncipio. s. mũdi vsq̃ ad finẽ. z ab eo tpe q̃ q̃s incipit bre vsum rõis vsq̃ ad decrepitã etatẽ. Uñ saluator: Lu. xxi. Uigilate oĩ tpe orantes vt digni habeamĩ fugere oĩa illa. i. tẽptamenta. Et greg. xxiij. mora. tractas istud Job. Dec operatur deus tribꝫ vicibꝫ p singlos. s. hoīes vbi loquit Job de hoīe temptato. z post temptatoꝝ ꝙsolato fm expositionem eius dic hoīem temptari a diabolo tribꝫ vicibꝫ id est in ꝓncipio ꝙuersiõis z in medio ꝓbatõis in termino migratõis. Et in ꝓncipio q̃ dẽ ꝙuersionis q̃ñ. s. efficaciter vult vicia deserere p pniam vl ad religionẽ trãsire. cogitante ista occurrit sibi illa familiarꝫ sua carnal' delectatio: q̃ inueterata q̃nto diutiꝰ sustinuit. tanto acrius stringit. Et quis ibi memor: q̃ anxietas q̃ñ huc spiritus vocat: hinc caro reuocat. Uñ de hoc amarescente homine dici potest qđ Job ait. Si ꝓpinquauit corruptioni anima eius zc. Sz quia diuina gra diu nos istis difficultatibꝫ affici nõ ꝑmittit. ruptis petõꝝ nostroꝝ vinculis citius nos ad libertatẽ ꝙuersionis nouc consolando perducit. et precedentẽ tristiciam subsequens letitia refouet. vt de ipso dici possit quod ait Job. xxiij. Liberauit animã eius ne pergeret in interitũ zc. Figuraꝝ de labore z anxietate quã habuerũt israelite in exeundo de egypto et de mari rubro cum ꝓbarao sequeretur eos. Sed quia conuersio seueritate parit mater autẽ negligentie solet esse securitas: ne securitas negligentiã generet: scriptũ est. Fili accedẽs ad seruitutẽ dei prepara animam tuam ad temptatiõem. Eccl. ij. Nõ in christo figuratũ fuit. quia p baptismũ in deserto tẽptatus fuit Math. iij. Tres aũt sũt modi ꝙuersoꝝ. scz inchoatio vbi sentiũtur blandimenta dulcedinis. meditatio vbi experiũtur certamina temptatiõis. et terminatio talis scz status probatõis vbi habẽt perfectio plenitudinis.

Primus ergo dulcia suscipiũt conuerti qui cõsolent postea amara: quibꝫ exercitent z demũ suauia quibus confirment. Nam et sponsam vir quisq̃ prius dulcibꝫ blandimẽtis fouet: quantũ ꝓiuncta asperis increpatio

nib⁹ ꝓbat: probatā ſecure poſſidet. Uñ in figurā plebs iſraelitica cū ad nuptias mēſ egypto reuocarēt a deo q̄ſi arrarū vice. ꝯpus accepit blādimēta ſignoꝝ. Cōiūcta aūt. ſ. p legē acceptā: ꝓbatiōib⁹ exercēt i heremo. ꝓbata in tra promiſſiōis fruct⁹ plenitudie ꝯfirmāt. Sepe enī cō uerſi in ipſo adhuc ꝓncipio ſue ꝯuerſiōis: vl trā quillū ſ tarē ſue pauciſſime carnis vel dona alia ſuſcipiūt. ⁊ p⁹ hoc dur⁹ tēptationib⁹ fatigant: q̄b ſi i ipō ꝓncipio tan gerent forte deficerēt. Sepe enī tā diutina ſunt tēpta tionū certamina. q̄ꝫ longa fuēt in inchoatōe blādimēta. Sepe aūt magꝭ dat in inchoatōe dulcedīs. minus aūt in labore ꝓbatōis: ⁊ aliq̄n cōuerſo. Plerūq; etiam ex eo q̄ ꝑiſus quiſq; i inchoatōe magna gr̄e dulcedinē et dona recipit ꝯfirmaꝝ acceſſe ꝓfectōis ſe arbitrat vnde fit vt dū ſubdita tēptatōis pcella tāgit. deſpectū ſe a deo ⁊ ꝓditū arbitret. ⁊ b̄ q: ſuā ꝯditōem ⁊ ſtatum ignorat. Plerūq; etiā ꝑiſus q̄ſq; talib⁹ tēptatōib⁹ agit tat. qualib⁹ aūt ꝑſtionē nunq̄ pulſatū ſe remiſcit. et b̄ nō: q: hec eadē tēptatōis radix decerat: ſ q: nō appare bat mītis occupato. Jux̄ ſummā ꝯo certamīs remune rat quiſq; plenitudie ꝓfectōis ⁊ ꝯſolatōis. ſm illū ps. xciij. Scōm mīitudinē doloꝝ meoꝝ in cord ꝛc. vñ xp̄o poſt tēptatōem acceſſerunt angeli et miniſtrabāt ei.

¶ Reſtat demū dura in morte tēptatio. Cōſiderat enim cōuerſus ⁊ ꝓbat⁹. q: oporꝫ d̄ oīb⁹ iudicari ⁊ ſeuere etiā de cogitatōib⁹ minimis. Quis cōſiderare valeat q̄ntā mala p momenta tēpoꝝ ipſis in ꝓſtātib⁹ cogitationū
ps. 142. motib⁹ ꝓpetram⁹. ꝓpter b̄ Dauid timēs ait. Nō intres iudicio cum ſuo tuo. Et quid facient rabule. ſi tremūt colūne. Uñ ⁊ xp̄s ſolutioni carnis appropinq̄ns ⁊ mē broꝝ ſuoꝝ ſpēm ſuās. fact⁹ i agonia certamīs plꝰius orabat Lu. xxij. Dz dei adiutorio ꝑiſus ⁊ ꝓbat⁹ tēpta torē vinces ad iubilū ſupne patrie puēnit: ⁊ de tēptatiōi bus i morte babes. s. in p̄cedēti ti. ¶ Temptat etiā dya bol⁹ in oī tpe. vni⁹ ⁊ ciuſdē opa. q: in ꝓncipio bone opa tiōis i medio ⁊ in fine: vt declarat Hze. in. i. mota. Et in ꝓncipio bone actiōis impugnat inſtigādo mentē ⁊ ſini ſtrā intētionē in ipa bēat: vt. ſ. illā faciat nō ꝓp deū ſed ꝓpter ſui laudē vl aliū mūdanū reſpectū. Jntētio aūt ꝓncipiū p̄t dici opis. q: finis ad quē reſpicit intētio: mo uet agentē ad opandū. ⁊ ad b̄ facit q̄d d̄: Treñ. i. Facti ſunt hoſtes i capite et⁹. ſ. demōes inſidias poſuēt tem ptatis in capite. i. in ꝓncipio opatiōis q̄ ſi et reſiſtit. in tentionē firmādo in deū. tūc ponit inſidias in ꝑſecutōe opis inducēdo: vl ad vanā lertitā vel nimiā triſticiam et accidiā. vl iracūdiā vel omiſſionē alicui⁹ debite circū ſtātie in ipſo exercitio boni op⁹ demoſine. ſ. oīs. ſeu
ps. 139. nū. correctōis ⁊ hmōi. Uñ ps. Jn via hac q̄ ambulabā ſcz bonoꝝ opeꝝ. abſconderūt laqz. ſ. tēptatōis mihi de mones. Et ad b̄ firmādū ponit ipſe Hzego. figurā q̄ b̄r Hiere. xli. vicz q̄ octoginta viri de ſylo ⁊ de ſamaria raſi barba ⁊ ſciſſis veſtib⁹ hūres i mānib⁹ thus ⁊ mūera ad offerendū in tēplo ibāt. quib⁹ obuiauit iſmael fili⁹ Na thanie incedēs cū eis dixit. Uenite ad Godoliā dñz ter re. quē ſcz nabucho. p̄ fecerat reliquīs iudeoꝝ q̄ remāſe rant in hier'm. ⁊ cū veniſſet cū eis ad medīū ciuitat⁹: oc cidit oēs decē excepti q̄ dixerūt: ne occidas nos ⁊ oſtēda mus tibi theſauros frumti ⁊ mellis abſcōditos i agro quo dicto nō occidit. Significāt bi exercētes ſe in actōe decē preceptoꝝ ⁊ octo btitudinū. cōponit enī octogena rius nūer⁹ ex decē octies multiplicato. Barbā radere ē ſibi virilitatē bonoꝝ opeꝝ nō aſcribere ſz d̄o. veſtes ſcin dere eſt coꝝa abſtinentijs macerare. thus ⁊ muncra de ferre eſt oꝛōem ⁊ alia pietat⁹ opa facē. ſed iſta agēda in ꝑſecutione opeꝝ ipſoꝝ iſmael. i. diabolus occurrit inſti gans eos ad ꝑſeq̄ndū ralia opa ⁊ cōpaſſione q̄ſi volēs eos dirigere ad dñz terre. ſ. deū p ꝑſecutionē ipoꝝ bono rum opeꝝ: ad quā ſollicitat vt decipiat. ſed in medio d uitat⁹ occidit. dū ad aliquā indiſcretiōez vl vicīū mixtū aut defectū nccrie alic⁹ circūſtātie induc. p q̄d vita ḡtie priuank. decē ſo euadūt hūres theſauros abſconditos in agro. quia hūres theſaur⁹ pnie in agro cordis cū pro poſito obſeruatiōis decē p̄ceptoꝝ. mortē eternā euadūt. q: ſi vincere ⁊ decipe nō p̄t in ꝑſecutōe. in fine opis po nit inſidias, vt ſcz inde bō ſupbiat vl aliud malum fa ciat. Et ad hoc facit illud Genes. iij. Tu inſidiab⁹ cal caneo eius. ſcz mulier⁹. id eſt anime. Calcaneus qui eſt finis corꝑis ſignat finem operis.

Scōm principale .ſ. IIII.

Septē ḡna tem ptationū dyaboli

q̄d eſt vidēdū circa tēptatiōes diaboli ē varietas mo doꝝ. Ponit aūt Bern⁹. septē genera tēptationū: figura ta p̄ septē capita draconis inſidiātis partui mlieris ſole amicta. i. eccl'ie ſeu aīe ſtruose. vt b̄r Apoc. xij. ¶ Et p̄ma temptatio d̄r ipoꝛtuna. q: ſcz diabol⁹ ꝓtinuet frequnter ad malū inſtigat infra vires tñ tēptati. Uñ greg. dic q̄ diabol⁹ frequnt temptat vt boīem ſaltē tedio vincat. q̄d tñ de⁹ pmittit ne boīes ignauia corꝛpeāt. Jn cui⁹ figurā dicit Judi. ij. Nas gētes nō deleuit d⁹ vt eruditet iſrl in eis. Et loquit de finitimis natiōib⁹ chananeoꝝ iebu zeis ⁊ alijs. Unde ⁊ de q̄dā ſcō legit in vitas patrum q̄ temptat⁹ fuit p. lx. annos a ſpū fornicatōis. ¶ Scda tē ptatio d̄r dubia qua anim⁹ vl mēs tēptati dubitatiōe inuoluit circa aliq̄d fiendū. A tēptatōe hac vid⁹ pulſa tus ⁊ deiect⁹ moyses ad aq̄s ꝯdictōis q̄n dixit ꝓpo. Au dite rebelles ⁊ increduli. Nunq̄d d⁹ petra hac poterim⁹ aquā ēicere: q̄ſi dubitās de miraculo. ſ. exit⁹ aq̄ꝝ d⁹ pe tra: q̄d d̄ns pmiſerat: attēdēs ad malitiā illi⁹ ꝓpli. ⁊ mi nus ad dei dementiā. vt b̄r Nūi. xx. ¶ Tertia d⁹ ſubita qua mēs vel rō deliberare nō p̄t ꝓpt impꝛouiſionē tpis Hac tēptatiōe vid⁹ pulſarus aaron: q̄n petente ꝓpl'o in deoꝝ vt faceret eis deos q̄s adorarēt: cū iam bur ſpuꝫ interfeciſſēt: q: eis ꝯdicebat vt dicūt hebrei timēs ne ꝯ dicendo nō ſolū cū occiderēt ſz etiā i egypto reuerterēt. in ſubito corꝛques aureos ⁊ annulos q̄s mlieres portā bāt i auribꝰ poſtulauit. Forte credētes q̄ ex auaricia ei dare nō vellent. Acceptꝫ tñ piecit in ignē. ex q̄b ꝓflat⁹ eſt vitul⁹ aure⁹. forte ope diaboli quem ꝓpl's adorauit. vt b̄r Exo. xxxij. Exēplū etiā d⁹ Iorb. q̄ inſubito voluit filias ſuas exponere libidini ſodomitaꝝ: ne hoſtes ſu per b̄ moleſtarēt. Gen. xix. et de b. xuij. diſt. quod ait.

Quarta d⁹ occulta: qua rō deliberare nō p̄t ꝓpt abſcō ſionē rei q̄lis fuit tēptatio diſcipl'oꝝ: q̄n ꝓtendebāt q̄s coꝛeēt maioꝛ Lu. ix. vel q̄n Jacob ⁊ Jobes petebāt a xp̄o vt facē poſſent ignē deſcēdere de celo ad cōburēdū ſamaritanos q̄ xp̄m cū diſcipul⁹ hoſpicio nolebāt ꝛcipe Luce. ix. Zelo putātes moueri q̄ rñ ver⁹ zdus nō erat.

¶ Quinta d⁹ violēta q̄ mēs ꝓpt q̄ndā violentiā ꝓducit ad ꝓſenſu: ⁊ hac deuictus petr⁹: vt mortē vitaret xp̄m negauit. Matb. xxvi. Hac etiā inſtigata Suſanna vt aſſentiret ſemb⁹ in actū turpē: virilr reſtitit. Dan. pen'.

¶ Sexta d⁹ pplexa q̄ varijs vicijs aīm ꝯpedit. ⁊ cū al terū illoꝝ maloꝝ nēcē videat fiendū ꝓpt diſſaa rōis neſcit q̄d min⁹ ſit malū. Hac tēptatione pmot⁹ iepte at votū fuaret q̄d d̄no fecerat. p hoſtiū hūda victoria vt ꝓmū. ſ. occurrēs ſibi de domo ſua aſal reuertēti de ꝓlio d̄no īmolaret. occurrēt filia vnica in ſacrificiū obtulit.

¶ Septīa d⁹ fraudulēta q̄ mēs p q̄ndā doloſā extima tionē ſeducit ⁊ ꝓſentit ſub ſpecie alic⁹ boni. Et ſic ſatha nas trāſfigurat ſe in angelū luc'. vt dic apl's Hac fuit ⁊. Cor
seductus vir dei: q̄d miſſus a iudea ad increpādū hiero boam de idolatria ⁊ ꝓhibitus a deo ne ibi comederet. ſcz i ſamaria. inuitat⁹ a q̄dā alio ꝓphera ex pte d̄ni ad comedendū. mendacioſe tamen loḡns aſſentit ibi come

dendo pter quā transgressionē in via strangulatus est vt bñ.xij. Reg.xiij.et q̄uis Brianꝰ dicat.xxix.q.i.§.q aūt error pfonte q̄ nō ē piculosus error cū diabolus se trāsfigurat in āgelū luc.si credit bonꝰ cū bonū se simulat. Uñ si q̄s simplr inꝛrogatꝰ tūc ab⁹eo: si vellet i eius ꝓfectū trāsire.rnderet q sic.nō ex h̄ intelligeret ꝓfensisse in ꝓfectū dānatōis.tñ q tal' adorare cū z assentire locutioni sue false: nō excusaret a pcō mortl' fm Alex.i sum.q: ñ dz q̄s cē facil' ad adorādū vl' ad credēdū bmōi nisi bō certificatus. Et credendū ē q in bmōi debite se bñdo z humilr: deꝰ nō pmitteret decipi: si apponet omnē diligentiā quā deberet: q: deꝰ reuelaret. vl' p se cognoscere.sic̄ legimꝰ de bto Martino.et p hūc etiā modum scz p fraudulētiā. h̄ est oñsionē miraculoꝝ.sed falsoꝝ. terribilr rēprabit rpc antixpi.ita vt i errorē ducank si fieri pñt etiā electi: vt dic̄ xps Matb.xxiij. Et apl's inqt q aduēt⁹ eiꝰ.s.antixpi:est i oīb⁹ signis z pdigijs mendacib⁹. Et p hꝰ declaratōe sciendū fm Tho.in.4.pte.q. xxij.ar.iij.q si miraculū pprie accipiat demōes mirabilia facere nō pñt:nec aliq̄ creatꝰ scz solꝰ ds:q: miraculum pprie dz q̄ fit pter ordinē totiꝰ nature create. Sed quicq̄ miraclm dr large q̄ excedit hūanā facultatē z cōsideratōez.z sic demōes pñt facē miracla.q̄ scz hoīes miranť.inq̄tū eoꝝ facultatē z ꝑditōez excedūt. ¶ Ubi notandū est q oēs trāsmutatiōes corpaliū rez q fieri pñt paliq̄s ỹrtutes nāles seminū rez ad q̄s ptinent pdicta semia pñt fieri p operationē demonū hmōi semib⁹ adhibitis. Sicut cū aliq̄ res trāsmutank in serpentes et ranas q̄ p putrefactōem generari pñt. Ille ẏo transmutationes q̄ fieri nō pñt ỹrtute nature nullo mō operatōe demonū fm rei veritatē pfici pñt.sic̄ q corpꝰ hūanū ỹrak in brutale aīal.vl' q mortuꝰ suscitek. Et si aliqñ aliquid tale operāt demonū fieri videak.h̄ nō est fm rei ỹuatē scz fz apparētiā tm. Qđ q̄dē dupliꝛ pt ptigere. Uno mō ab interiori fm q demō pt immutare fantasiā hoīs. et sensus corporeos vt aliq̄d videak q̄ sit:z h̄ etiā interdū fieri dz virtute altiq̄az rez nāliū. Alio mō ab exteriori. Cū enī diabolꝰ possit formare corpꝰ ex aere spissato cuiuscūq̄ forme z figure vt illō assumēs in eo visibilr appareat potest eadem ratione circūponere cuicunq̄z rei corporee:quācūq̄z formā corpeā vt in ei⁹ specie videak. Et h̄ est qđ Aug.ait in.xviij.de ciui.dei.s.q fantasticuz hoīs qđ etiā cogitādo siue somniādo p rez inūerabiliū genera variat velut corporū in alic⁹ aīalis effigie sensibus appareat alienis.q fm hec. Tho.nō sic est intelligendū q vis ipa fantastica hoīs aut spēs ei⁹ eodē numero incorporata alteri⁹ sensib⁹ oñdat. sed q demō q in fantasia vni⁹ formar aliquā spēm.ipse etiā pōt similem spēm alterius sensib⁹ offerre. Exēpla habes de bis de samuele ficte suscitato:seu demōe apparēte:saulī formā samuelis ad inuocatiōez phitbonisse.z socijs olixis in bestijs muratis vt bñ.xxvi.q.v.nec mirum. Per hec aūt falsa miracula temptat dyabolus intēdendo hoīes ducere in errorē z credulitatē alicui⁹ falsitatis.

Tertiū pncipale no.§.v.

tandū est.s.qualitas z varietas eoꝝ q̄ tēptank. Nā aliq̄ sunt infideles.aliq̄ fideles. Et inf fideles aliq̄ sunt mali aliq̄ boni.z inf bonos aliq̄ pfecti.aliq̄ iperfecti. Et ifideles qđē multiplicꝰ impugnank.i.pliby tēptatiōib⁹.sed acrius fideles.rō buiꝰ est.q: fm Greg.q̄to crebrius q̄s diabolo se subijcit tāto intolerabilē sibi faciat vt et relucta nō possit. Scz cū infideles crebrꝰ se subijciant diabolo eis tēptatio fit magꝝ intolerabil' z freq̄ntior:cū nō bēant scutū fidei q̄ se tueank. De q̄ scuto apl's Eph̄. vi. In oīb⁹ sumētes scutū fidei in q̄ possit oīa tela nequissimi extinguere. Scz ex alia pte acrꝰ impugt fideles q̄z infideles. magꝝ enī appetit ōtigere fideles q̄si magꝝ sibi resistentes. Sciendū q intētio z appetꝰ diaboli maioꝝ est ad tēptandū bonos q̄z malos. Scz ex pte tēptati magꝝ tēptat malos q̄z bonos. Uuiꝰ rō é.q: cū malos tā possideat:nō ār bonos.io magꝝ conak p tēptatiōem ad trabēdū ad sui dominū iustos q̄s non dz q̄z possessos malos. Sic̄ etiā aliq̄s pnceps terrenꝰ:magꝝ insurgit ꝓ illū qui plꝰ auferr de iure suo.vel q plꝰ nocet regno suo: q̄z ꝓra alios q nō sibi ꝓfanak.ita diabolꝰ plꝰ insurgit ꝓ bonos q plꝰ nocēt reg̃ suo p documēta z exēpla ỹrutū q̄z ꝑ malos q in hmōi se nō exercēt. Scz ex pte tēptatoꝝ ampliꝰ habilitas ē in malis ad recipiendū tēptatiōez demonis q̄z sit in bonis.mali enī inclinank ad tēptatiōnē demonis.boni ẏo resistūt inqntū tales. Proptereā ipsi mali veniūt ad diabolū vt tēptenť ab eo pueniētes tentationes. ¶ Tertio fortioribꝰ z occultioribꝰ tēptatoribus impugt pfectos diabolus q̄z imperfectos. Uñ Leo papa inꝺmoc. Nemo de sui cordis puritate ꝓfidat.q: pugil ille bestijs actionib⁹ pulsat insidijs:q̄s maxime nouit abstinere a pctis. Uim⁹ tñ laborāt z facilꝰ vincūt tēptationes.ipi pfecti q̄z imperfecti suas lesiones. Uñ imperfecti vt infirmi nullo mō dñt appetere se velle tēptari. Et h̄ triplici rōe.s.ōnis.ꝓformatōis z ꝑditionis. ¶ Et rōne quidē ōnis.pbak sic. Illud debemꝰ desiderare qđ deꝺ bemꝰ orare. Scz dñs nos docet orare ne inducamur i tēptationē.q̄ z illud dēmꝰ desiderare. Et aūt duci in tēptationē:ꝓsentire delectationi.z delectari de q̄ q̄s tēptatur:nō aūt inducit ds in tēptationē causalr:seu efficiēdo.scz ꝑmittendo z derelinquendo. Rōe aūt ꝓformatōis ꝓbak sic. Sic̄ voluntas nra voluntati diuine dz cē ꝓformis.ita a voluntate hoīs dz cē discordās. scz hoīs nr diabolus vult et petit nos tēptari. vñ ds Au.xxij. Ecce satbanas petiit vos.s.a deo pmittēte vt cribraret sic̄ triticū.i.vt p tēptationē ꝓcuteret z ꝑturbaret sicut triticū:qđ cribratū z ventilatū ꝓcurit. ¶ Rōne demū ꝑditōis.infirmi z imperfecti nō dñt appetere tēptari.qđ sic.ꝓbak. Illud qđ ē ad malū finē ordinatū non debemꝰ appetere sed odire. sed tentatio est ordinata ad malū finē.i.ad ꝑditōem. ergo debemꝰ eam odire non appetere. Ad salutem autē hominū nō est ordinata nisi p aliud.s.p auxilium diuine gratie.q̄ temptari nō est simplr appetendū. Dec.b.tho. sup.ij.sent. ¶ Perfecti aūt z experti dñt appetere tēptari. Cum ꝓpt patientiā.cum ꝓpt coronā. cū ꝓpt victoriā. In tribulatōe z tēptatōe relucẓ virtus patientie. fm illō Jaco.i. Tribulatio parīum operak. Nanc aūt tēptatoꝝ appetē pmisit deus scz Thobie eucnire vt posteris daretur exemplum patientie eius:sicut z sancti Job. ¶ Secundo debent appetere iusti z pfecti temptatiōem ꝓpter coronā. Jacobi.i. Beatus vir q̄ suffert temptatōem:quoniā cum ꝓbatus fuerit accipiet coronā vite. Dicit autē sufferre temptationē qui insensualitate temptationem ferre sub ratione:ne ratio succūbat. vel dicit sufferre qui deoꝛsum ferr temptatōem scz conculcando z vilipēdendo.vel etiam sufferr qui sub deo ferr. non murmurando:sed volūtati diuine se cōformādo in temptatoibus et tribulationibus.vel sufferre temptatiōez.qui pro bis que sursum sunt.i.celestib⁹ ferr temptationes z tribulationes. ¶ Tertio ꝓpt victoriā. Quilibet certus est de victoria debet bellum appere. sed sancti ex perfecto dei amore sunt quasi certi de victoria. Dicitur enim in Canticis. Multe aque temptationū et tribulationū nō potuerūt extinguere caritatē. Unde apostol' ad Ro.viij. Quis nos separabit a caritate christi.tribulatio an angustia: scz mentis anxietas que cōtingit in temptatiōib⁹. q.d. nihil. Et propter hoc Dauid certus de patiētia:inflammatus de corona.securus de victoria dicebat ad dñm. Tempta me:vre renes meos et coꝛ meū. Ubi tria petit. Pſ.25

varie
coꝛ q
mptak.

Dyabolꝰ magꝝ tem prac bo. q̄z malos

Impfecti nō dñt ap petere tē ptationes.

Perfecti z expti dñt appetē ptationē.

Primo apetit plium dicēs. tempta me. i. pmitte me
temptari vt innotescat qualis sim in prosperis z aduer
sis in bonis z mal'. Sap. iij. Deus tēptauit illos z inue
nit eos dignos se. Scdo petit gre auxilium dicēs. Ure
igne. s. gre spūssancti qui corroborat mētes: sic ignis ma
terial' vasa testea: z pficit sicut ignis auz: fm illd Sap.
iij. Tanq̄ aurū in fornace pbauit electos dñs. tante enī
virtutis est ignis gre: vt minim⁹ sufficiat ad oīa tempta
menta z adūsa vincēda: fm. b. Tho. Tertio mali incita
mentū oñdit dicēs. Renes meos z cor meū. i. delectatio
nes ꝯcupiscibiles p renes designatas. z pturbationes
irascibiles per cor figuratas. Ira enī est accēsio sanguis
circa cor. ex ignis spūssū delectatōes carnis z turbatōes
cordis aufert vel sedat. Null⁹ tñ debet se ingerere tem
ptationib⁹: q: psumptuosum est: ex vitare occasiones.

Dubitatō Jux illud. Declina a malo ꝛc. ¶ Sz q̄rit vtr dyabolus
supatus in tempratōe ab homie possit amplⁱ tēptare
Circa qd est duplex opinio. vt ponit be. Tho. in. 4pte
q. cxvij. Prima est q demō supatus nullū ō cetero tem
ptare pot. nec de illo nec ō alio pcō. Hui⁹ opinio videt
fuisse Origenes: vnde dicit. Puto scos viros sarbane
reluctātes. minuere exercitū demonū: vt qui victus est
nec illū nec alium amplⁱ possit tēptare Alij tñ dicūt so
lū de illo victo de q victus est demon. tñ de alijs victis
potest. vt iducit mgr in. ij. Scda opinio est q pt alios
temptare: sed nō eundē. z b. pbabilius z melⁱ dicitur. si
tñ intelligat vsq ad tēpus. Ut et Lu. vij. dr de xpo q
cōsumata oīm tempratōe scz in deserto dyabol⁹ decessit
vsq ad temp⁹. Et q diabolus nō tempret victorē suū
saltē vsq ad tēpus. pbat be. Tho. duplici rōe. Pria ex
Dyabol⁹ parte diuine clemētie. q: sicut Crys. dicit sup matth. Non
nō tēptat tamdiu boies dei diabol⁹ tēptat. q̄diu diabol⁹ vlt. sed
victorē. q̄diu de⁹ pmittit: q nō pmittit vltra vires. Scda est ex
parte dyabolice astutie. Un Amb. sup Luc. dicit q dia
bolus instare formidat. q: refugit freqntius rūpbari
id est vinci. Sicut q vict⁹ est ab alio timet amplⁱ plia
ri cū eo. Tertio pōt pbari hoc ex parte hūane potentie.
Nā dñs cognoscēs infirmitatē hūane nāe no pmittit
hominē semp temptari. sed vt dr Thob. iij. post tempe
statē scz tēptationū trāquillū facit. ¶ Nō aūt dyabol⁹
reuertat ad eū quē dimisit ptz p id qd dr Matthei. iij.
Reuertar in domū meā vnde exiui. Et veniēs inuenit
eam vacantē scopis mūdatā z ornatā. Ubi tria notan
tur q preparāt. i. disponūt ꝯsciam pcōris ad hoc vt dya
bolus reuertat ad eū. Primū est ocū. vnde dicit vacan
tem. i. bonis opib⁹ cessantē. vnde Beda. Timēdū est ne
culpa quā p pniam dimissaz fuisse credebam⁹ p incuri
am nos vacantes opprimat. Et hiero. Non facile capit
a temptatōe q alicui bono vacat exercitio. Scōm vitiū
est inanis gl̄ia vel lasciuia. vñ dicit scopis mūdatā: qñ
scz studet purgare sordes corpor z ornare varijs colo
ribus. Ps. Dns dissipat ossa eor. i. virtutes q hominib⁹
placent eas auferēdo: q̄runt aūt placere mūdo lasciui et
vane gl̄iosi. Tertiū est superbia vl' ypocrisis. vñ subdit or
natam Matth. xxiij. Ue vobis ypocrite q similes estis
sepulcris dealbatis q̄ de foris appent hoīb⁹ speciosa. intⁿ
aūt sunt plena spurcicia z oīm imundicia.

Remedia ad vincen. §. VI

dum tempratōes sunt plurima de quib⁹ pauca dicem⁹
Primum Et primū est sui humiliatio ps. cxlvi. Custodies pusilos
remediuz dñs: būiliatus sum z liberauit me. Figura. i. Regū. xvij.
tēpratōis in dauid q vicit philistēū fortissimū diabolū signantez
in funda. i. būiliare z resistentie. Exemplū ō btō Anthō
nio: q videns totū mūdū plenū laqueis se innecentib⁹
id est tēptationib⁹: cū exclamasset. Quis istos euadet
audiuit sola humilitas. ¶ Scōm est deuota orō Mat
thei. xxvi. Uigilate z orate ne intretis in tēptationē: di Scdz r
xit xps discipul'. Figura Exo. xvij. moyse tenente man⁹ medū.
eleuatas ad celū z orante: pl's suus vicit amalechitas
qui designāt demones. Exemplū orante btō Pe. marty
re cū temptaret de fide fuit sibi dictū a xpo ge maria. Ego
pro te orauī vt nō deficiat fides tua. et orante btō Ber
nardo pro quodā tempore cessauit tēptatio. ¶ Tertiū Tertiū r
est sacra lectio lecta vl' audita. ad Heb. iij. Uiu⁹ ē sermo medū.
dei z penetrabilior omi gladio ancipiti. s. ad vulnerand
dū z debilitandū inimicos. Figura. ij. mach. vlt. In gla
dio quē dedit in visione onias iude machabeo dicens.
¶ In hoc deijcies inimicos z ibidē de ipso iuda dicit q
munitus exercitū suū. nō lancea z clipeo sz fmōib⁹ opti
mis. referendo gesta scōr de qbus in scriptura habuer
quib⁹ ꝯfortati victoriā ptra inimicos habuer. Hiero.
Ama studia sēpturaz z vicia carnis nō ama b. Et xps
eriā in deserto tēptatus fbis scripture tempratori resti
tit. matth. iij. ¶ Quarti est passiōis xpi pia meditatio Quarti
Trē. Dabis eis scutū laborem tuū. s. passiōis ad defen remediū.
dendū se ꝫ telā inimici tēptationū. ad Hebr. xij. Recogi
tate cū qui talē sustinuit aduersus semetipm ꝯdictōem
vt nō fatigemini animis vestris deficientes. Figura fuit
qñ ad aspectū serpētis enei in palo erecti homies aspi
cientes sanabant a morsib⁹ serpentū. i. demonū: pquā
ne occidant boies aspiciēdo ad crucifixū mēte. figura
to in serpente eneo. Nūi. xxi. ¶ Quintū est ꝯsideratio eo Quint⁹
rū que sunt fidei: vt pmij celestis. sup plicij eterni z hmōi. remediū.
ad Eph. vi. In oīb⁹ sumentes scutū fidei in q possitis
oīa tela. i. tēpta mēta inimici extinguere. i. Jo. v. Hec ē
victoria q vincit mūdū fides nra. Cōsiderādo enī glia
animar quis ad laborē certaminis. Un Lu. xxij. Vos
estis q pmansistis mecū in tēptatōib⁹ meis. et ego dispo
no vobis regnū vt edatis z bibatis sup mēsaz meā in re Extemp.
gno meo. ¶ Et quidā vt br in vitas partz cū tēptant de
luxuria xpi mulierē recepta ex compassione in cella: ne
deuorar nocte a feris: ꝯsiderās penas inferni. z vt effica
cius intelligeret. ponēs digitos ad ignē luceme accense
vsq ad cōbustionē: sic vicit temptationē. ¶ Septū est Septū
concordia z fraterna caritas. Un dr de sancta eccla in remedi.
Cant. q est terribil'. s. demōib⁹ vt castroz acies ordinata.
q: scz fideles sunt vniti inuicē sicut exercitus ordinat⁹.
Et in figurā bui⁹ dr Judith. xv. q filij isrl' instimul vniti
et si pauci pleqntes exercitū Holofernis pene innūerabi
lem fugarūt z viceruē cū. Et Eze. sup Ezech. dicit q nō
timet dyabolus in nobis abstinentiā vl' vigiliā vl' pau
pertatē z alia hmōi. sz pcordiā z caritatē quā in celo fua
re nescīt.

Dicto de cau. §. VII.

sa peccati interiori et exteriori. sequit de alia cā q est ip Unū p
sum pcm̄. ¶ Contingit aūt vnū pcm̄ esse cām alterius cauz ē
fm quor genera causar. vt dicit Tho. 2ma sc. q. lxxv. alterum.
Primo qdem fm modū cause efficientis vl' moventis: et
per se z p accidēs. Per accidēs q dē sic remouēs phibēs
dicit moues p accidens. Cū enī p vnū actū peccati hō
amittat gram̄ vl' caritatē vel verecundiā vl' quodcūq
aliud retrahēs a pcō incidit ex hoc in aliud pcm̄. z sic p
mū pcm̄ est causa secūdi p accidēs. p se aūt sicut cū ex
vno actu pcti. hō disponit ad hoc q alīū actū cōsimilē fa
cilius cōmittat. Ex actib⁹ enī causant dispositōes z ha
bitus inclinātes ad actus sibi⁹ act⁹. Scōm vo gen⁹ cause ma
terialis: vnū pcm̄ est cā alteri⁹ inq̄ntū prepat ei mater
iam. Sic auaricia pparat materiā luxurioso: q̄ plerū
q̄ est de diuitijs ꝯgregatis. fm vero gen⁹ cause finalis
vnū pcm̄ est cā alteri⁹: inq̄ntū ex fine vni⁹ peccati ali
quis cōmittit aliq̄ peccatū. sicut cū quis cōmittit simo
niā propter finē amb⁹: vl' fornicatiōnē ex furto
tum. Et q: finis dat formā in moralib⁹. vtḡ. habitū est

Ex hoc etiã sequit q vnũ peccatũ sit formaliter causa alterius. In actu enĩ fornicatiõis quo ꝓpter furtũ cõmittitur est quidẽ fornicatio sicut materiale. furtum vero formale.

Titulus septimus de peccato.

¶ De diffinitiõe pecti multiplici. ¶ Capm̃.j.

De peccato primo

videndũ est de diffinitiõe eius quid sit. ¶ Ubi notandũ q multiplex diffinitio dar fm doctores fm diuersas causas. s. materialẽ vel formalẽ efficientem vel finalẽ. Ex pte cause materialis seu materie exequẽtis seu exercẽtis peccatũ Augu. sic diffinit peccatũ. Est dictũ vel factũ vel ꝯcupitũ ꝯtra legem dei. seu ℈ legẽ eternã. ¶ In hac descriptiõe tangunt. duo Primũ est actus in ordine ad instrumẽta quibꝫ actus ipse peccati exercet cũ dicit dictũ vel factũ vel ꝯcupitũ. Mã instrumẽta quibꝫ exercet actus pecti. sunt vel cor vel lingua vel manꝰ. Mã aut cogitatiõe. aut locutiõe. aut operatiõe ꝓpetrat. Ubi notandũ q nulla priuatio vel negatio est in genere ꝑ se. qz nõ habet aliquã quidditatẽ vel esse. sed reducit ad genꝰ affirmatiõis. fm q in nõ esse. intelligit esse. z in negatiõe affirmatio vt dicit pbs qz omnis priuatio ꝑ habitũ cognoscit z remotio ꝑ positionez fm bea. Tho. in. j. pre. Et ideo in dicta descriptiõe z in dicto includit nõ dictũ vel omissio dicti. In facto omissio facti. In ꝯcupito omissio ꝯcupiti. Nõ enĩ habet hoc dictũ inq̃ntum est affirmatiue dictũ q sit pecti. sed ℈ habet a duobꝫ. Primo quidẽ ex parte volũtatis. s. inq̃ntus dictũ vel factũ, vel ꝯcupitũ est in potestate voluntatis. Scõo habet ℈ ex pte finis. inq̃ntum est a rectitudine finis exiens. In his duobꝫ ꝯuenit cũ dicto affirmatio facto vel ꝯcupito. eriã nõ dicere vel nõ facere vel nõ ꝯcupere. qz similiter est in ptãte volũtatis z a recto ordie finis exiens. Uñ sicut actus est in ptãte volũtatis. z ꝑ ℈ habet q sit pecti vel meritũ. ita eriã negatio actus. ¶ Secundo tangit defectꝰ regule dirigẽtis. cũ subdit ℈ legẽ dei in legẽ eternã. Nã lex eterna seu dei primo z principaliter ordinat hoiem ad finẽ. ꝑfter hoiem bñ se habere in his q sũt ad finẽ. Et iõ in ℈ q dicit ꝯtra legẽ eternã tangit auersionẽ a fine. z oẽs alias ordinatiões. ¶ Et si q̃ratur cũ peccatũ sit aliquid ex eo qõ est ℈ rõnẽ q̃re Aug. in diffinitiõe ꝓdicta nõ posuit pecti esse dictũ vl factuz vel ꝯcupitũ ꝯtra rationẽ. sicut dicẽ esse ꝯtra legẽ eternã. Ad ℔ rñdet q pecti aliter ꝯsiderat a pbo. aliter a theologo. Nã pbs ꝯsiderat pecti. fm qõ ꝯtrariat rõni. sed theologus ꝯsiderat fm q est offensa dei z ꝯtra deũ. z iõ Augu. vt theologꝰ diffinit pecti ꝯuenientius ex ℔ q est ꝯtra legẽ eternã q̃s ex ℈ q est ꝯtra rõnem. ꝓpue cũ in multis regulemur ꝑ legẽ eternã q̃ excedũt rõnez humanam vt in his q̃ sunt fidei. Hec. b. Tho. sup. ij. senten. di. xxv. Rayner. Et qz pecti ex dictis cõmittit quatuor modis. s. cogitatiõe. locutiõ. opere. z omissiõe. iõ pius deꝰ exhortat aiam. peccatrice ad pniam. õter inuitãs ad reuersionẽ dicẽs in Cant. Reuertere reuertere sunamitis. reuertere reuertere vt intueamur te. s. oclo pietatis z gre. sunamitis interptat captiua. z ꝑ pecti hõ captiuus tenet a diabolo. q. d. pcã oia dimitte. z detestare q cogitatiõe locutiõe ope z omissiõe cõmisisti. Et cũ tũc reuertit ad penitentiã. resuscitat spũal'r. Lazarꝰ ẽ driduanꝰ. Joh. xj. Dicti q̃tuor dies sũt ꝓdicti quatuor gradꝰ quibꝫ mortẽ aĩa ¶ Ex pte forme vel deficietis diffinit sic. Pecti est preuaricatio legis eterne. z celestiũ inobedietia mãdatorum. z est Amb. in li. de paradiso. Jn qua descriptiõe tanguntur duo. s. priuatio dirigẽtis in finẽ. z deordinatio ab ipso fine. Et priuatio dirigẽtis in finẽ ibi notat cũ dicitur q pecti est ꝓuaricatio legis eterne. z ℔ vl facẽdo qõ lex ꝓhibet. vel omittẽdo qõ lex ꝓcipit. exq̃ pecti habz rationẽ mali. Mã siue in natura siue in moribꝫ. de rõe pecti est ꝓterire regulã rõnis. Regla aũt rõis qua ꝯstituitur mediũ inter superfluũ z diminutũ. ncce est vt q̃dã rescere et quedã statuat. Uñ etiã in rõne naturali z in lege diuina. vñ debẽt actꝰ nri regulari. ꝓtinent q̃dã ꝓcepta negatiua z q̃dã affirmatiua. Sic aũt negatiõi opponitur affirmatio. ita affirmatiõi negatio. z ideo sic malũ agere imputat boi ad pecti. qz opponit ꝓcepto legis negatiuo. ita ipm bonũ nec agere imputat boi ad pecti. qz opponit ꝓcepto affirmatiuo. ¶ Scõo in diffinitiõe peccati tangit deordinatio ab ipso fine in ℈ q dicit celestiũ in obedietia mãdatorꝫ. Ubi nota q inobedietia accipitur duobꝫ modis. Uno mõ specialr. s. qñ q̃s nõ facit qõ ꝓcipit. vel facit qõ ꝓhibet. respiciẽdo ad ꝓtemptũ ꝓcipientis vel ꝓhibẽtis. Et talis inobia opponit obie q est specialis virtus. q̃ respicit auctẽ ꝓcipientis vel ꝓhibẽtis. Secũdo mõ accipit inobia generalr. s. qñ q̃s nõ facit qõ ꝓcipit vl facit qõ ꝓhibet. z ℔ mõ inobia comitat oĩe peccatũ. Et opponit hmõi inobedietia obie. q̃ ꝯcomitatur oẽm ꝟtutẽ. qõ ptz. qz quicũq̃ facit aliquẽ actũ virtutis obedit. z de hac generali inobia intelligit dictũ Amb. in supradicta diffinitiõe. fm. b. Tho. in. ij. sen. dis. xxv. Et sciendũ q illa duo q ponunt in diffinitione Amb. non sũt eadẽ vt videt. ꝯ distinguũt duplr lex z mandatum. Primo qz cũ fiendũ vel cauendũ statuit. tũc lex est. Cũ aũt ꝓcipit vel ꝓhibet ꝓceptũ est. Aliꝰ est aũt statui qõ fit ꝑ legẽ. aliud iuberi qõ fit ꝑ ꝓceptũ. Scõo mõ distinguunt sic vt lex dicat in declinãdo a malo. ꝓceptum vel mãdatũ in faciẽdo bonũ. Hec Alex. de ales. in. ij. parte sum. hinc ps̃. Cõfitemi dño in cythara. id est in ꝓfessione vocali. z in psalterio decẽ cordaz psallite illi. id est in obseruatiõe decẽ ꝓceproz. Figurat aũt transgressio decẽ mãdatorꝫ ꝑ illos decẽ lepꝛosos q a lõge stãtes clamauerũt dicẽtes xpe. Iu. xvij. Jesu fili dauid miserere nostri. Qui ab eo missi ad sacerdotes dũ irẽt mũdati sũt. Sic ꝑ recognitionẽ pecti z ꝓpositũ debitũ ꝓfitẽdi purgãt hoꝫmines a lepra inobie. ¶ Alio mõ diffinit pecti ex parte forme. seu cãe exẽplaris a qua deficit. Dictuz enĩ fuit moysi. Exo. xxv. Jnspice z fac fm exẽplar qõ tibi i monte monstratũ est q̃. s. pertinet ad constructionem taberna culi. id est ecclie. mõs aũt xpe signat z fm ℔ diffinit ab Aug. q pecti est appetere q̃ xpus ꝓtẽpsit. vel fugere ea que xpe sustinuit. qõ ꝓbat ꝑ eius oppositũ dicẽs. Non enĩ vllũ pecti cõmitti põt. nisi dũ apperunt q̃ xpe ꝓtẽpsit. aut fugiunt q̃ ipe sustinuit. qõ est respectu tristiũ z aduersoꝝ. Aliud est amoris seu cupiditatis. s. appetere que xpe ꝓtẽpsit. qõ est respectu delectabiliũ. z aliud fugere aut timere q̃ xpe ppessus est z ℔ respectu penaliũ. Oĩe aũt pecti vt dicit Aug. ꝓcedit vel ex amore male i flãmãre. vel ex timore male humiliãte. sed z timor procedit ex amore. Timet enĩ qs amittere aliqd qz illõ amat Hec Alex. in. ij. pte sum. Rayne. ¶ Tertio põt pecti ꝯsiderari ex pte potẽtie. vel cause sufficiẽter impantis z peccatũ cõplentis. Et sic diffinit ab Aug. in lib. de duabus aiab. q pecti est volũtas retinẽdi vel ꝯsequẽdi qõ iustitia verat. z habet. xv. q. j. Jn qua diffinitõe tangũtur duo. Primũ est actꝰ volũtatis in ℔ qõ dicit q est volũtas retinẽdi vel ꝯsequẽdi aliqd. Scõo tangit defectꝰ rectitudinis in ℔ qõ subdit. qõ iustitia verat. Et sumit ℔ iustitia nõ put est ꝟtus specialr sed ꝑ iustitia generali. q̃ idẽ est q ois ꝟtus. s. fm q importat rectitudinẽ volũtatis. q̃ attendit fm oẽm ꝟtutẽ fm. b. Tho. sup. ij. sen. De hac iustitia generali intelligit illõ ps̃. Luxorta est iustos gre z veritatis q̃ ad intellectũ. z rectis corde letitia. q̃

Inobedietia duplr accipit

Lex z mãdatũ distinguunt.

ps̃. 32.

Alia diffinitio Augustini

Alia diffinitio Augustini

ps̃. 96

ad effectū. Idē aūt est esse iustū ꝛ rectum corde. Cōsistit enī talis letitia in quadā rectitudīe qua reddīt vnicuiq; qđ suū est. s. superioꝛib; vt deo ꝛ plato obīam ꝛ venerati/one ad Ro. xiij. Dis aīa ptātib; superioꝛib; subdita sit. Et ad b̄ fac̄ qđ habet. dis. viij. q. j. mores. Equalib; ꝓpinq̄s et extraneis benuolentiā ꝛ subuētionē. Jo. xv. Hoc est p̄/ceptū meū vt diligatis inuicē. sic dilexi vos. affectu. s. ꝛ ef/fectu. ad b̄ fac̄ qđ habet de peni. dist. ij. pinde. inferioꝛi/bus. s. subditis ꝛ coꝛpi suo puidentiā ꝛ coherctionē. j. Pe/tri. v. pascite eū qui vob̄ est gregē. Ad b̄ fac̄ qđ habetur. xxiij. q. iiij. duo ista. de peni. dis. ij. coꝛp⁹. Et sic iusticia ge/neralis ista instigat. ita vetat ꝓtraria. Quia ibi est pctm̄ sic̄ superioꝛib; ꝺ dictionē ꝛ irreuerētiā eq̄lib; obdurationē et maliuolētiā. inferioꝛib; relaxationē ꝛ negligentiā. De

Alia diffinitio pcti augustini

hac etiā iusticia habet Ezech. xviij. Si auerterit se iust⁹ a iusticia sua ꝛc. ¶ Itē ex pte cause ꝓncipalis agētis. id est volūtatis diffinit sic. a b. Aug. i li. de lib. arbi. Pctm̄ est affectio mala volūtaria. in diffinitōne tāguntur tria que sūt de rōne pcti. Primū est act⁹ volūtat̄. Scōm est defect⁹ rectitudinis. Tertiū est defect⁹ culpabil'. ¶ Primo ergo notat act⁹ volūtatis. cū ꝺr pctm̄ est affectio. Hā af/fectio sumit̄ p actu volūtatis elicito vel imperato interioꝛi vel exterioꝛi. Et si arguat in ꝓtrarium qꝛ affectio est res. pctm̄ aūt nō est res vel suba. vt ꝺicit Aug. ergo nihil est. et sic p ꝺns nō est affectio. Rn̄detur q affectio vniq; est res. Sz cū ꝺr q pctm̄ nō est res. intelligit pctm̄ non est res. rōne defectus qui adtūgit affectiōi. Et rōne illi⁹ de/fectus cōpat pctm̄ claudicatiōi ꝛ alīs defectib;. Sz ille defect⁹ est in affectōe sic claudicatio q̄ nihil ponit i tibia. ¶ Scōo rangit defectus rectitudinis. cū ꝺr mala. s. af/fectio. ex q̄ sequit a bona affectiōe q̄ est in actu virtutis. Si enī esset defect⁹ eius qđ nō debet ineſſe. non haberet rationē mali. Sic nō est malū in lapide nō habere vsū qꝛ nō est nat⁹ ipm̄ hr̄e. Ubi nota q defect⁹ realis vl' ꝑuatio rei nō est res. Sz id cui accidit defect⁹ vl' ꝑuatio est res. Sicut esse cecū nō est res vel aliq̄d reale. sed id cui accꝫ/dit esse cecū. Defectus q̄ ſruitis seu virtualis est malum. Nec. b. Tho. in q̄stionib; de malo. q. j. vbi ꝺic̄. q nō oīs defect⁹ boni hz rōem mali. sed defect⁹ vel ꝓuatio boni qđ natū est haberi. Sic̄ nō est defect⁹ boi qđ nō posſit volare, ne p ꝺns habz rōem culpe vel pene. nec est ei ma/lū culpe vel pene. Sz esset malū aut q̄ est nat⁹ ad b̄. Unde cū hō sit nat⁹ habere affectionē bonā ſtutē ꝛ gr̄am. non habere est pctm̄. qꝛ hoꝛ ꝑuatio est volūtaria. ¶ Tertio rāgit in dicta diffinitiōe defect⁹ culpabilis. ꝛ p ꝺns vi/tupabilis est. id est volūtaria ex qua sequit ab affectōe pe/nali q̄ nō est pctm̄. vel culpa sed effect⁹ culpe fm Alex. ij. parte sūme. ¶ Diffinit pctm̄ ex pte cāe finalis qua defi/

Aliter diffinit peccatū q augusti.

nit sic ab Aug. in li. de lib. arbi. Pctm̄ est auersio ab ī cō/mutabili bono ꝛ auersio ad cōmutabile bonū indebita. Ubi quatuoꝛ sūt notāda. s. q̄uamē. oꝛdo. ligamē. ꝛ vnis/tas. ¶ Et q̄ntū ad ꝓmū. s. q̄uamē nota q ex indebita cō/uersiōe ad cōmutabile bonū sequit auersio. ab incōmu/tabili bono. in qua pticit rō mali. ꝛ iō oportet q fm diuersi/tatē coꝛ q̄ ptinēt ad auersionē. seq̄t diuersa q̄uitas in pctis. ¶ Quātū ad scōm. s. oꝛdinē ꝺd sit vicz pt⁹ ī pctō mortali aūsio an ꝓsio. Sciēdū q cū pctm̄ ꝓncipal'r in volūtate ꝓsistat. iō q̄ntū ad volūtatē illō est pt⁹ qđ a vo/lūtate ꝓncipal'r intēdit. Et iō in pctis spualib; ꝓncipa/lius intēdit auersio. ꝑius est enī auersio ab incōmuta/bili bono. q̄ ꝓsio ad cōmutabile bonū. sic in infidelib; et in illis q̄ desperantes seipos tradiderūt se impudicicie vt ꝺr ad Eph iij. In pctis aūt coꝛpalib; ī qb; ꝓncipal'r intēdit fruitio boni cōmutabil'. pt⁹ est natural'r ꝓuersio q̄ auersio. q̄ nō est ꝓncipal'r intēta sz ꝑter intentionē q̄ sequ/tur ex inoꝛdinata ꝓsiōe ad bonū cōmutabile. Nec bea. Tho. in q̄libeto. xiij. q. xvj. idē ibi qꝛ ꝺan⁹. ¶ Quantū ad tertiū. s. ꝓnexionē notandū q ī pctō sūt duo. s. aūsio et ꝓsio. ꝛ ex pte quidē aūsionis. motalis hnt ꝓnexionē inq̄tū q̄liber aūtit a bono incōmutabili. sz ex pte ꝓuer/sionis nihil mō habēt ꝓnexionē sic ſrutes. Ex b̄ enim q quis ꝓsit ad vtilitatē pecunie p auaritiā nō sequit q ꝓuertat ad bonū delectabile carnis qđ sit p luxuriam. Duo sū in pctō.

¶ Quantū ad q̄rtū. s. vtrū hec aūsio vel ꝓsio sint duo pcta vel vnū. Ad qđ breuiter rn̄dek q hec duo sūt vnū pctm̄ fm rē differēs in cōpatōe ad diuisos termios. s. de/um ꝛ creaturā. ita q ibi est vnic⁹ mot⁹ vel vnic⁹ actus. et duo termi. s. recessus a deo ꝛ accessus ad creaturā. Sic̄ verbi gr̄a. idē est mot⁹ q̄ recedit a bononia ꝛ venit florē/tiā. Cū q̄ ꝓceptus ꝛ auersio sit recessus a deo ꝛ o sit accꝫ/sus ipi⁹ volūtatis ad creaturā. est ibi vn⁹ mot⁹. ꝛ vnum pctm̄. Nec. b. Tho. in. ij. sen. dis. xlij. Et Alex. ij. pte sum. fm aūt ipos duos termios. s. recessus a deo. ꝛ accessus ad creaturā p auersionē inoꝛdinatā. ꝺic̄ dns p Piere. ij. capi. Duo mala fec̄ pp̄ls me⁹. Me reliq̄rūt fontē aque viue. ꝛ fodert sibi cisternas dissiparas q̄ nō valēt ꝓtine/re aq̄s. vbi duo notant. Primū discessio vel aūsio a crea/tore. ibi. me dereliq̄runt. nō iutile vel pax vtile. sed mul/tū vtile q̄ fontē aq̄ viue. ¶ Cōpat aūt de⁹ fonti triplici rōne. Prima est rōne eminētie qꝛ sic fons nō aliūde aq̄s habet sic riu⁹. sed ex seipo. sic de⁹ a nihō aliq̄d boni habz vel recipit. sed ex seipo ꝛ p suā essentiā est infinitū bonū. Scōo rone influētie. qꝛ sic fons riu⁹ aquā influit. sic de/us oīb; creaturis. ps. Apud te est fons vite. Tertia rone rectis aq̄s de fontib; saluatoris. Tertio rōe efficiente. qꝛ sic fons aquā viuā tribuit. sic deus nō est fons cuiuscūq; q̄ aque sz viue. Job. iij. Dedisset tibi aquā viuā. Et in Cant. Fons oꝛtoꝝ ecclia. s. est ꝑputa⁹ aquaꝝ viuēntū que fluūt ꝑ impetu de libano. s. a deo. Et rāuiua est ista aqua q in potantib; fontē faciat. Et iō est mlt̄ū desiderabil' q̄a nō est aqua q̄ in potātes ꝓuertat sz ipa ꝓuertit in se po/tātes. qꝛ fontes fac̄ iuxta illō. Aqua quā ego dabo ei fiet ī eo fons aq̄ saliēt⁹ in vitā eternā. ait xp̄s samaritane Job iij. Scōo rangit illō malū pctī ad bello. s. vel inoꝛdina/tā ꝓuersio ad creaturā. ibi. Et foderūt sibi cisternas dis/siparas q̄ nō valēt ꝓtinere aq̄s. Ubi oñdit defect⁹ tri/plex. Prim⁹ qꝛ nō sunt principales. ꝛ ideo a seipis nō sic vt fons. Scōs q sunt detestabiles qꝛ dissipate. s. idola quib; adherēt. ꝛ q̄mplere nō valēt mentē creatā. sicut nec cisterna dissipata pōt impleri. Tertius qꝛ sūt inutiles q̄m ꝓtinere nō valēt aquas. ꝛ iō nec recipe nec alīs in/fluere. ꝛ seruari nō pñt. qꝛ trāsitoria sūt. ¶ Ex ꝺictis pa/ter q cā efficiēs pctī est volūtas. Un̄ Aug. Pctm̄ vicz adeo voluntariū est vt nullo mō sit malū. i. malo culpe. nisi sit voluntariū. xv. q. j. §. ij. Et si arguat ꝓtra. qꝛ ꝺicit nyssi. ꝺic̄ in. iij. c. de diui. no. q malū est ꝑter intentionē ꝛ volūtatē. co q nihīs intēdens ad malū opat. Rn̄detur q malū ꝺicit esse ꝑter volūtatē p se. qꝛ intēdens ad malus per se operat aliquid. sed p accidēs malū pōt esse volūta/riū. ꝺū. s. aliq̄s extimat bonū qđ est malū vl' cum appa/ret aliqui bonū aliq̄d fm q̄d. cui est adtuncta ratio mali simpliciter. Uel potest ꝺici q malū est ꝑter voluntatem quia volūtas nō tendit in malū sub ratione mali. sed qꝛ aliquod malū est apparēs bonū. ꝛ ideo voluntas aliq̄ appetit aliq̄d malū. Nec. b. Tho. sup. ij. sen. Ad hoc etiaꝫ facit qđ ait Augu. xv. q. j. c. merito vbi sic ait. Si diligē/ter inspiciat̄. forte ipm̄ peccare nemo velit. sed ꝑter aliꝺ quod vult peccat. Omnes quippe boies qui sc̄ēres fa/cīt qđ nō hz. vellēt licere. Usq; adeo ipm̄ peccare nemo appetit. ꝓpter b̄ ipm̄. hz ꝑter illud qđ ex eo ꝓsequit.

¶ De diuisiōe pctoꝝ. ¶ Capt'm. ij.

De diuisiōe peccatoꝝ

Sciendū q̄ sex modis possunt distingui pec

cata adinuicē. Primus est ex parte reatus. Scōus est ex parte gradus. Tertius est ex pte respectus. Quartus ex pte nois. Quintus ex pte originis. Sextus ex parte radicis. ¶ Et q̄tum ad primū.s. ex pte reatus sic distinguit pctm.q; aliud mortale.aliud originale.aliud veniale. Que quidē diuisio nō est generis in spēs.cuius ratio est.q; species equaliter pticipāt rōnem generis.ista aūt nō equaliter pticipāt rōez pcti.ad qō pinet q̄ sit volūtariū pfecte.sed est diuisio analogi in analogata.qō fm prius z posterius pfecte z impfecte p̄dicat de pluribus. Sicut verbi gra. Ens diuidit in substam z accidēs.ens actu et ens in potētia.de quibus p̄dicat analogice. pfecte quidem de ente in actu z ō substātia impfecte de accidēte z de ente in potētia.q; minimū qō est de natura entis. est in ente in potētia z in ente p accidēs. Sic a simili diuisio peccati in mortale z veniale z originale.est sicut diuisio alicui⁹ in pfectū z impfectū.q; rō pcti p prius z pfectius inuenit in pctō mortali.in veniali ꝯo p posteri⁹ et impfecte.vñ minimū quod est de rōne pcti in aliq̄ actu est in veniale. Et hoc ipa nosa ostendūt.q; venia nō debet pctō.nisi fm q̄ aliquā impfectionē pcti habz.p quā ergo dicit pctm de mortali.tū q; mortale est volūtariuz volūtate p̄ria.tū q; ab vltimo fine deordinat.tum q; ei debet pena eterna. Pctm aūt veniale deficit a mortali i duob⁹.primo q; non ordinat ab vltimo fine sz aliq̄ mō a fine retardat. ordine ad finē seruato. scōo q; ei nō debet pena eterna.sicut mortali. Pctm aūt originale deficit a mortali ex pte illa qua pctm habet rōnem culpe scz ex parte volūtarij.q; mortale est volūtariū volūtate p̄pria illius in quo est vel qui peccauit.sed pctm originale est volūtariū volūtate alteri⁹ q̄tum ad q̄ eius in q̄ est. s. volūtate primi parētis. ade.bec.b. Tho.sup. ij. sen. dis. xlij. ¶ Et ꝯa dictū est q; ista diuisio est fm reatū. Sciēdū q; reat⁹ ꝑpe nota qd nō est aliud q̄tum ad obligatio ad penā. Et mortale obligat ad reatus. penā eternā damni z sensus veniale ad penā tpalē seu purgatorij. Originale tm̄ ad penā dāni.non sensus. id est priuatiōis dei visiōis.nō ignis infernalis.z hec infra declarabunt.aliqñ tm̄ reat⁹ sumit.p culpa. z obligatione ad penā.vt in collecta reatus nr̄i ꝓfessio indulgētia cē. Contiget enī hō culpā nō penā debitā. Et sciēdū q; peccatū actuale siue mortale siue veniale.aliqñ transit.actu sed remanet reatu. Et hoc vel cū cessat ab ipo actu peccati.puta ꝑpetrato homicidio vel fornicatōne.tūc cessat pctm q̄tum ad suā essentiā. id est q̄tum ad actū illuz inordinatū sed remanet reatu in suo effectu. id est in obligatiōe ad penā. Uel etiā cū quis p pniam quis habet remissionē pctōz quo ad debitū pene eterne. sed tñ propter impfectionē satisfactiōis adhuc remanet obligat⁹ pene tpali.sed tūc trāsit pctm actu z reatu qñ quis habet plenā remissionē culpe z tot⁹ pene debite. Dec Durandus.sup. ij. senten. Pctm aūt originale trāsit reatu p baptismū fluminis vel sanguis vel flaminis.sed remanet actu inq̄tum.s. viatoze remanet semp habitualis cōcupiscentia. q̄ sepe inclinat ad malū q̄ videt esse materialiter ipsum originale peccatum.

Scda diuisio pctōz .§.I.

ctm dz est ex pte gradus seu pcessus. Et sic diuidit pctm in peccatū cogitatiōis z locutiōis z opationis. Addit etiā alicui⁹ quādo pctm ꝯsuetudinis. Et ista diuisio ꝑbat auctoritate rōne z similitudine. Et q̄tū ad primū auctoritas. Hieron. sup Ezech. sic ꝯtiner. tria sūt genera pctōz quibus humanū genus subiacet. Aut enī cogitatiōe. aut sermōe aut opatione peccam⁹. addit a quibusdā quart⁹ grad⁹. scz p ꝯsuetudinē qō figurat in Lazaro quadriduano. sed Grego. in. xxj. moral. ponit aliter istos grad⁹ dicē q; i corde cōmittit quatuoz mōis z in ope aliis quatuoz modis. Est q̄ primus grad⁹ suggestio vel sensualis delectatio que est veniale. Scōs gradus est morosa delectatio in ipsa cogitatiōe.absq; deliberatiōe in op⁹. Tertius est deliberatio cogitatiōis in opus. Quart⁹ est defensio seu excusatio ipius pcti in seipo. sicut primi pntes post pctm se excusauerūt. Quintus grad⁹ est ipm op⁹ exterius sz occultum. Sext⁹ ipm opus pcti cū fictmanifeste. Septimus dū ducit in ꝯsuetudinē. Uerauus cū quis obstinat⁹ in malo obdurat. ꝓponēs nō penitere. ¶ Scōo ꝑbat rōne Mā ista diuisio assignat fm grad⁹ quib⁹ fit pcessus ad pctī cōplementū. gradus aūt isti attendunt fm q; vn⁹ actus includit primū. z tertius scōm. z q̄rtus tertiū. z addit sup eū. verbi gra. Prim⁹ grad⁹ sup quē addūt alij est volūtas interior.s. pctm cogitatiōis. Scōs huic addit⁹ et hūc exprimēs est act⁹ locutiōis. Cui⁹ ratio est. q; inter oīa mēbra est magis ꝓpinquū interiori actui.s. pctō cogitationis q; locutio est signū interioris act⁹.s. cordis. Tertius grad⁹ est pctm opis. tanq̄ cōplementū oīm p̄dictorum. ¶ Probat hō tertio p similitudinē z triplicē seu exemplū.s. artificiali. naturali. z morali. ¶ In artificiali exemplo pz de domo materiali in qua sūt tria.s. fundamētū vt principiū. parietū erectio vt mediū. tectū vt cōplemētum dom⁹. Uñdik hoc in exēplo naturali. Mā in generatiōe alialis. primū qō generak est coz. exinde mēbroruz ꝓductio. demū tanq̄ cōplementū totius corpis vl' hois formatio. Pz similitudo etiā in materia morali. Mā iracūdus et eo q; appetit vindictā ꝓmo pturbak in corde sēcūdo in ꝓba ꝓtumeliosa ꝓrūpit. tertio in facta iniuriosa. ideo pz de pctō luxurie z alijs. Cōsuetudo aūt z desperatio vl' defensio pctī quas Grego. addit vt dictū est supra sūt grad⁹ ꝯsequtes post pfectā speciē pctī. sic adolescētia z iuuētus post pfectam generationē hois consequunk. vel dicendū q; ꝯsuetudo z desperatio seu defensio. sunt q̄dā arcūstātie aggrauātes oīe pctm ex multiplicatiōe ipsoz actuū. hec oīa. b. Tho. ꝓma se. q. lxxvij. et super. ij. sen. distin. xlij.

Tertia diuisio seu di .§.II

stinctio pcōz est ex pte respectus seu obiecti. Et sic hō dicit peccare in deū. in ꝓximū in seipm. in deū peccat cuz de deo male sentit vt hereticus. vel q̄ dei sūt vsurpare p̄sumit indigne p̄cipādo sacramētis. vel qñ nomen dei dicitur. peierādo vel blasphemādo ꝓtemnit. in ꝓximū peccat cū eū iniuste ledit. vel offendēdo psonā. vel famā denigrando. vel substantiā diripiēdo z hmōi. ¶ In seipm peccat cū sibi soli nocet z nō alteri. vt in pctō gule. vel molliciei. vel accidie. vel in anis glie z hmōi. Et hanc distinctionē ponit etiā Isido. in lib. de sum. bo. ¶ Scōo hoc idē ꝓbak rōne sic. sicut oīs virtus est iusticia quodammō vt dicit. v. Ethi. ita oīne pctm est iniusticia. iniusticia aūt est ex hō q; detrahit alicui qō sibi debet. Unō iniusticia habet quasi duo obiecta. s. id qō detrahit z ille cui detrahit. sicut hō cui auferk res sua. sicut aūt hō debet ꝓximo et aliquid sibiipi. sic z mlto magis debet deo. debet autē deo amorē sup oīa z reuerētiā. Uñ qñ ab his deficit. dicit peccare in deū. Et si obijciak hoiem peccare in aliquē inq̄tum cū ledit. sed nullus pōt ledere deū. fm illō Job xxv. si peccaueris qd ei nocebis. s. deo. q. d. nihil. Rōem hui⁹ Augu. assignat dicēs de lib. arbi. Malū cū nocumentū sit nocere tñ nō pōt nisi bono qō corruptibile est. Summū aūt bonū incorruptibile est. z ideo malū ei nocere nō pōt. q; nature est impassibil. Rñdek ad hō q; nō dicit hō peccare in deū ex eo q; eū in aliq̄ ledat. sz q; deo subtrahit qō ei debet z q̄tū in ipso est ei⁹ gliam minuit q̄uis hō facē nō possit. Tūc g̃ dicit in pctō q̄s deū offendere. qñ in eo qō sibi debet ei iniuriat. ꝓximo etiā quis debet edificationē z bñficientiā z hmōi. Uñ igit hō non

facit cū possit ⁊ debebat. vel cum facit ꝓtraria bis. dicit peccare in primū sibi etiā debitor est. s. q̄ ad necessitatis collationē ⁊ mundiciā. Unde qui ꝓria fac sibi necessaria subtrahēdo vel peccādo vbi cū nō alijs noceat in se peccat. ¶ Tertio b̄ idē ꝑbat ꝓiterare sic. Sic ꝑ positū in ꝓpositō. ⁊ oppositus in opposito. Sz ꝑ ỹtutes quib⁹ opponunt pcā. bō ordinat in deū. ⁊ in primū ⁊ in scipm. q̄ ꝓz. Nā ꝑ ỹtutes theologicas bō ordinat in deū. rēporāria ⁊ fortitudie ordinat in semetipm. iusticia aūt ad ꝓximū ꝑ oppositū. Qui peccāt in his q̄ excedūt humanā rōe. sic sūt ea q̄ sūt fidei peccat in deū. sic hereticus. sacrilegus. ⁊ blasphem⁹. ⁊ hmōi. Qui aūt peccat in his in q̄bus q̄s ordinat ⁊ dirigit in seipm. ōz peccare in seipm. sic ꝓz in guloso. luxurioso. pdigo. ⁊ hmōi. Qui ꝯo peccat in his ꝑ q̄ ordinat ad alterū seu ad primū. ōz peccare in primū. sic ꝓz in homicida. fure. adultero ⁊ hmōi. ¶ Et notandū q̄ ista diuisio seu distinctio sumit fm id in q̄ dirrecte peccat ⁊ pncipaliʒ nō ꝙsequenter. Verbi gra. cū q̄s facit homicidiū vl furtū. ⁊ hmōi. iste directe ⁊ pncipaliter peccat in primū eū ledēdo. Et ꝙsequn aūt peccat in deum. q̄ in b̄ mādata et⁹ trāsgredit. ⁊ in seipz q̄ ꝑ pcm occidit aiam suā. sili⁹ qui peccat in seipm vt in gula. luxuria. ⁊ hmōi. directe ⁊ pncipaliʒ peccat in se. ⁊ ex ꝙsequenti in deū ꝙ mādata eius faciēdo. Et sic q̄ peccat in deū. ex ꝙnti peccat in seipm. priuando se lumie gre ⁊ ỹtutib⁹ et in primū alquādo ꝑ malū exemplū vl alio mō. bec. b. Tho. in. ij. q. lxxij. ⁊ super. ij. sentē.

Quarta diuisio pec⁹. §. III.

Pcm̄ diuiditur ex pte noīm

caroꝝ est respect⁹ noīs. Et sic diuidit pcm̄ in delictū et cōmissū. siue in pcm̄ omissiōis ⁊ trāsgressiōis q̄ idem est. Quam distinctionem ponit Augustinus dicens. q̄ pcm̄ q̄ ōz delictū est omissio boni. q̄ etiā ipm nomen ondit. dicit enī delictū quasi derelictū. Pcm̄ ꝯo q̄ dicit cōmissum est ꝑpetratio mali. vl fm mgrm sentē. in ij. lib. dis. xlij. Delictū est q̄ ignoraēter fit. Cōmissum q̄ sciēter cōmittit. Ubi notandū q̄ hec distinctio fm noīa sz delictū ⁊ cōmissū. attendit fm p̄cepta legis ex quib⁹ regulant actus nr̄i. Inter ipa aūt p̄cepta. q̄dā sunt affirmatiua q̄ fit ꝙ affirmatiua p̄cepta dicit omissio. quādo fit aūt ꝙ p̄cepta negatiua. ōz cōmissio vel trāsgressio Iterū q̄ ꝙ p̄cepta fit q̄q̄ sciēter q̄q̄ ignoraēter. si sciēter dicit cōmissio. si ignoraēter dicit omissio. Tho. sup. ij. sen.

Omissio ꝓz est cōmissiōe.

¶ Est aūt sciendū q̄ pr⁹ est omissio q̄ cōmissio. Ratio hui⁹ est. q̄ fm ꝑhm tria sūt in actib⁹ ỹtutū q̄ requruntur sz scire. velle. ⁊ imobiliter seu firmiter opari. Ignorantia est ꝙ primū actū. s. scire. Omissio ꝙ fm. q̄. s. tenet q̄s aliquid velle ⁊ nō vult. sic cōmissio est ꝙ opari. q̄. s. aliq̄s facit aliq̄d. ad q̄d obligat nō facere. Et sic patz ex ipo ꝑ cessu q̄d pr⁹ est omissio q̄ cōmissio. hec Alex. ij. pte summe. sed pcm̄ cōmissiōis est graui⁹ pcō omissiōis. s. cōmissio malī q̄ omissio boni. tū q̄ in pcō cōmissiōis est maioꝝ deordinatio ⁊ effrenatio volūtatis. tū q̄ mai⁹ no cumentū. cū vel iniuriā facit ceteris paribꝫ in pcō commissiōis. tū q̄ magis ꝙ iusticiā. Sic ꝓz ꝑ exēpla. quia graui⁹ est occidere hoīez q̄ sibi in extrema necessitate nō subuenire. ⁊ deū blasphemare q̄ eū nō honorare rpe debito ⁊ hmōi. ¶ Notandū etiā q̄ pcm̄ omissiōis alicui⁹ boni ꝑ eo rpe alicui⁹ impurat ad culpā. q̄n nō facq̄ debet. s. eo rpe q̄ debet. Cui⁹ rō est q̄ omissio boni opponit p̄cepto affirmatiuo. q̄ ꝛz obliger semp nō tm̄ ad semper. Verbi gra. nō obligat hō q̄ semp actu insistat parētib⁹ honorādis. sz tm̄ semp obligat q̄ rpe debito honoret ꝓntes. Tādiu ergo durat pcm̄ omissiōis. q̄diu durat rps q̄ obligat. ad q̄d obligat ꝑ p̄ceptū affirmatiuū. Quo trāsēūte rpe trāsit actu pcm̄ ⁊ remanet reatu. Et iterū redeunte rpe tali. iterat omissio. Sic enī transeunte actu ỹtutis remanet meritū p̄mū ita transeūte actu peccati remanet reat⁹ pene. bec. b. Tho. su. ij. sen. distin. xlij.

¶ Si aūt q̄rat. vrz in quolibet pcō sit aliq̄s actus. Respondet q̄ quidā opinati sūt q̄ in oī pcō est aliq̄s act⁹ vel interior. s. act⁹ volūtatis sic cū aliq̄s nō dās elemosynam peccat. q̄ vult nō dare. ⁊ sic ibi est act⁹ interior volūtatis. s. velle nō dare. vel etiā aliq̄s actus exterior. siue ille actus exterior sit simul cū omissiōe. puta. cū facit aliq̄d quo retrahit ab actu debito. Sicut cū aliq̄s ludit. ⁊ ꝓpter h̄ dimittit ire ad eccl̄iam. siue ille actus sit ꝑcedens omissionē. vt cū aliq̄s impedit ne surgat ad matutinas q̄ nimis vigilauit in sero. circa aliq̄ se occupādo. tñ. bea. Tho. tenet ꝓriū. s. q̄ nō requirit aliq̄s act⁹ in pcō omissionis ꝑ se loq̄ndo. sed in ipa cessatiōe debiti actus. pcatū omissiōis ꝙsistit. Et h̄ ꝑbat quatuor modis. s. auctoritate. rōne. distinctiōe ⁊ cōparatiōe. Auctoritate q̄dē ꝑbat ꝑ illud Jaco. iij. Sciēti bonū ⁊ nō facienti peccatū est illi. sed nō facē q̄ hō debet nō importat aliquē actū ergo pcm̄ omissiōis est absq̄ omni actu imo cessare ab actu. ¶ Secōo ꝑbat idē rōne sic. Judiciū dandū est ō rebus. fm id q̄ est ꝑ se. ⁊ nō fm id quod est ꝑ accidēs. sed actus ꝑ accidēs se habet ad pcm̄ omissiōis q̄ ꝓz q̄ omittēs aliq̄d ad q̄ tenet aliq̄d faciat est per accidēs. q̄ nō debet dici q̄ pcm̄ omissiōis ꝙsistit in actu ꝓter aliquē actū adiunctū. q̄ actus ille adiūct⁹ ꝑ accidēs se habet ad pcm̄ omissiōis vt dictū est. ¶ Tertio ꝑbat h̄ cōparatiōe. q̄ etiā in pcō trāsgressiōis ꝙtingit aliquē actū adiūgi q̄ trī ad pcm̄ trāsgressiōis ꝑ accidēs se habet. sic cū ꝙtingit aliquē furantē loqui vl videre. ⁊ sili⁹ nll⁹ act⁹ pertinet ad pcm̄ omissiōis sz ipa sola cessatio ab actu debito. Cōfirmat idē ⁊ alia rōne. videl. q̄ nō punit hō iuste nisi ꝑ pcō. sz ꝑ sola omissiō boni q̄d tenet facere punit fm illō. Omis arbor q̄ nō facit fructū bonū ex⁹ icidet. et in ignē mittet. Matth. vij. Et seru⁹ q̄ cognouit volūtatem dñi sui ⁊ nō fecit plagis vapulabit. Lu. xij. ¶ Quarto ꝑbat distinctiōe. Nā differētia ista est q̄tum ad h̄ inter pcm̄ trāsgressiōis ⁊ omissiōis. q̄ pcm̄ trāsgressiōis nō est sola priuatio. sed etiā actus priuat⁹ debito ordinis rōnis. sicut furtū vel adulteriū est quidā act⁹ inordinat⁹ Et rōne act⁹. pcm̄ est quedā res vel natura. rōe priuatiōis ordinis. pcm̄ dicit nihil fm Aug. sup Job. Et h. b. Tho. ꝑ quod libero dicē q̄ pcm̄ mortie trāsgressiōis est actus inordinat⁹. Et rōe actus. pcm̄ est aliqua res seu natura. Sz illa inordinatio est priuatio ⁊ fm hāc pcm̄ dicit nihil. ab Aug. Sed pcm̄ omissiōis fm veritatem loquēdo. est sola priuatio actus debiti. cui⁹ subiectū nō est aliq̄s actus sed ptās volūtatis. sicut subiectū cecitat⁹ nō est visio. sed id q̄ aptū natū est videre. Un̄ q̄ volūtas est causa effectiua ⁊ subiectiua omissiōis. iō omissio habet rōem culpe. q̄ omissio est volūtaria. q̄m in potestate nr̄a est nō velle sicut ⁊ velle. ⁊ nō facere sicut ⁊ facē. et iō ipa boni omissio est pcm̄. Et si arguat sic in ꝓriū Sicut meritū cōparat ad ỹtutē ita demeritū seu pcm̄ ad virtū. sed meritū nō pōt esse absq̄ actu q̄ nec demeritum. Rñdet q̄ differētia est inter meritū ⁊ demeritum. Nā meritū nō pōt esse absq̄ actu aliquo saltē volūtat⁹ sed demeritū pōt esse absq̄ actu. Et rō hui⁹ diuersitatis est. q̄ plura requruntur ad bonū q̄ ad malū. eo q̄ bonū ꝙtingit ex tota et integra causa. malū aūt ex singulis defectib⁹ vt dicit Diony. c. iij. de diui. no. Hec. b. Tho. j. se. q. lxxvij. ⁊ in cōnib⁹ de malo. Quia q̄ ⁊ omissio boni debiti. pcm̄ est sic ⁊ trāsgressio. ideo ps. vtrūq̄ dño ꝙfitet ꝙ dicēs. Delictū meū cognitū tibi feci. ⁊ iusticiā meā nō abscōdi. vbi ps. tria facit. Primo exprimit pcm̄ omissionis. ibi. Delictū meū. dicit enī delictū quasi derelictū. id est omissū. vt q̄ pcā dicēda facit. ⁊ h̄ est ꝓtra illos qui solū de cōmissis ⁊ nō omissis faciūt sibi ꝙscientiam

Ad oē peccatū nō ꝛrit act⁹

Sed ꝙ

Differu meritū demerit

ꝙ. §.

vel ꝓfitenť. Sed dauid vtrunq; fatet. q; pcm̃ est etiaꝫ ꝓtra illos qui de magnis ꝓfitenť. de paruis nō curãt. ſ; dauid etiã pua q̃ dicunť delicta respectu alioꝝ est ꝛ ꝓtra se excusantes. vel in alios sua pcã retorquẽtes. sic Adã et eua. Vñ dicit meũ. qđ. ſ. ego feci ex meo arbitrio. ad hoc facit. xv. q. j. nō est. Scđo ꝓpheta inuit vitiũ cõmissiõis seu trãsgressiõis. ibi. ꝛ iniustitiã meã tẽ. id est q̃ feci ꝓtra iustitiã. trãsgredẽdo ꝑcepta negatiua vbi magis apparet iniustitia ꝛ plus nocumẽti ꝓmo fit. Tertio addit actum ꝓfessionis. ibi nō abscõdi. Cũ enī deꝰ cognoscat etiam ꝛ dari oĩa q̃ ille q̃ facit tñ hoc est vt dicat Cassio. pcm̃ deo cognitũ fatere in ꝓfessione. ſ. delicta ꝛ pcã ꝑducere. Cõfessor enī repũtat ꝑsonã dei. hoc est nō abscõdere. nō minuere grauitatẽ. magnitudinẽ ꝛ turpitudinem peccatoꝝ circũstãtias celandũ.

Quinta diuisio pec .ſ. IIII

Pcm̃ diuiditur ex caroꝝ et ex ꝑte radicis caroꝝ. Prima est amor inordinatꝰ sui. Scđa est timor indiscretus. Tertia cupiditas. Quarta ꝓcupiscẽtia. Quinta superbia. Prime due insinuanť ꝑ ps̃. dicentem. Incẽsa igni ꝛ suffossa ab increpatiõe vultus tui ꝓpũte. id est propter opa mala q̃ pcedũt ab inordinato amore sui. ꝛ hec dicunť succẽsa igni ꝛ ea opa q̃ sunt ex inordinato timore mali. ꝛ hec dicunť suffossa. qz timor deiecit hoiem infra se. Perhũt hoĩes ab increpatiõe dei. id est iudicãre deo Vñ Aug sup ps̃. dicit ibi. Oĩe pcm̃ procedit vel ab amore male inflãmante. vel a timore male humiliante. Alie tres radices pcĩ notanť. j. Job. ij. Oĩe quod est in mũdo. aut est ꝓcupiscẽtia carnis. aut ꝓcupiscẽtia oculoꝝ. aut superbia vite. id est qđ est in amatoribꝫ mũdi seu peccatoribꝫ. id est oĩe pcm̃ qđ est in eis pcedit aut ex ꝓcupiscẽtia carnis. aut ꝓcupiscẽtia oculoꝝ. aut superbia vite. Dicunť aũt hec radices pcãoꝝ. qz silitudinarie se habẽt ad pcã sic radices ad arbores materiales. Sicut enī radix arboris est ꝑ quã arbor nutrimentũ sumit. ꝛ ꝑ quaꝫ arbor ꝓualescit ꝛ crescit. ꝛ ꝑ quã arbor ꝓficit ꝛ fructũ ꝓducit. Sic fm hec tria a silĩ ex qualibet hꝫ radicũ. peccatũ incipit ꝓualescit ꝛ fructũ ꝓducit. ex eo enī peccatuꝫ incipit. ex q̃ hõ ad pcm̃ inclinať. hoc aũt est bonũ intentũ ad qđ pcõr inordinate ꝓuerunť. Nã bonũ qđ habet rationẽ finis mouet efficienter ꝛ appetenter. ꝛ iõ radix pcĩ in nobis dicit passio vel pnitas ad peccandũ. q̃ ex corruptiõe originalis ꝓsequiť. Unde passio q̃ est radix pcĩ sic distinguiť. Quia vel est passio fm inclinationes appetitꝰ in id qđ est vltimꝰ finis bonoꝝ cõmutabiliũ sicut est hõ. ꝛ fm hoc ponit ꝓma radix pcĩ ab Augu. q̃ est amor sui inordinatꝰ que causa est oĩs pcĩ. Scđa radix oĩ pcĩ est timor. Vnꝰ ratio est. q; ex eo qđ aliq̃d inordinate diligit ꝛ male. oĩa impediẽtia illũ male timenť. et sic oĩe pcm̃ pcedit. vl ex inordinato appetitu alicuius boni. vel ex inordinata fuga alicuiꝰ mali. sed vtrũq; hoꝝ reducit ad inordinatũ amorẽ sui. Cuiꝰ ratio est. qz ꝓpter hoc hõ vel appetit inordinate bona. vel fugit inordinate mala. qz inordinate amat seipm q̃ enī aliãs appetat inordinate bonũ rpale. vel fugiat inordinate malũ rẽporale. nō est nisi ex hoc q̃ seipm inordinate amat. Qđ ꝓz ex hoc qz amare aliq̃ nō est aliud nisi velle ei bonũ. ḍa q̃ amat seipm inordinate. inordinate vult sibi bonũ aliqđ vel etiã passio inordinate inclinans appetitũ hoĩs in ea bona q̃ ꝓpter finẽ vltimũ cõmutabiliũ. id est ꝓpter hominẽ querunť. ꝛ hꝫ tripl'r. Primo qz vel talis passio est inclinãs appetitũ inordinate in bonũ vtile. ꝛ hmõi. De q̃ apl's. ſ. ad Thimo. vj. Radix oĩm malorꝝ est cupiditas. vel est talis passio q̃ inclinat inordinate appetitũ in bonum delectabile et sic erit quarta radix pcĩ. ſ. ꝓcupiscẽtia oculoꝝ circa bona exteriora in vsum ordinata. Et hec ꝓcupiscẽtia est duplex. Una q̃ ordinat ad ꝓseruationem speciei ꝑ generationẽ. ꝛ hec distincte ꝺr ꝓcupiscentia carnis. vt in venereis dicit etiã luxuria. Alia ꝓcupiscentia est q̃ ordinat ad ꝓseruationẽ indiuidui. Et talis dicitur ꝓcupiscẽtia oculoꝝ. ſ. coꝝ q̃ sũt delectabilia nō tm̃ fm sensum solũ. ſ; fm apphensionẽ cuiuscũq; apphẽsiue ꝑceptis. vt in cibis ꝛ aliꝫ delectabilibꝫ sensibꝫ. Tertio passio inclinat ap petitũ inordinate ī bonũ opinabile vel honestũ. Et sic erit ḍra radix. ſ. superbia. circa bona fm opinionẽ. vt honor dignitas. ꝛ hmõi. hec. b. Tho. sup. ij. sen. dis. xlij. Et ꝑma scđe. q. lxxvij. Posset etiã dici sic vt ī aucto ritate ipsa Jo. supius posita. exprimanť tres vltime radices pcĩ. In concupiscentia carnis notatur inordinatus appetitus in bonũ delectabile vt in cibis ꝛ venereis ꝛ hmõi. In ꝓcupiscẽtia oculoꝝ appetitus inordinatus in bonũ vtile. vt diuitias ꝛ hmõi. q̃ al's ꝺr cupiditas. tertiũ. ſ. superbia. aliter exponi nō oportet.

Sexta diuisio pcõꝝ .ſ. V.

Pcm̃ etiam diuiditur ex ꝑte radicis

est ex ꝑte originis. Unã. b. Greg. xxx. lib. moral'. dicẽ q; septẽ sũt capitalia vel ꝓncipalia vicia. ex quibꝫ oĩa alia oriunť. ſ. inanis gl'ia. inuidia. ira. accidia. auaricia. gula. luxuria. Et sup hec oĩa quasi regina ꝛ mater est superbia. Et circa ista capitalia videnda sũt tria. ſ. ꝓuenientia nocẽti. sufficientia differẽtia.

Uicia vñ dicunť capitalia.

¶ Quantũ ad primũ scienđũ q; oĩa predicta capitalia dicunť quasi a capite deriuata. quia capita sũt multoꝝ vitioꝝ ꝛ in hꝫ ꝓueniunt. Dicit aũt vitiũ capitale a capite ꝑ silitudinẽ. Caput enī tripliciter sumit. Primo sumit caput ꝑ mẽbro corꝑis. ꝛ sic sumit. j. Coꝝ. xj. Oĩs vir orãs aut ꝓphetãs velato capite deturpat caput suũ. ꝛ caput est quoddã mẽbrũ animalis quod est corꝑis ꝓncipiũ. iõ scđo caput dicit oĩe ꝓncipiũ. fm illud Treno. iij. Dispersi sũt oẽs lapides sanctuarij in capite oĩm platearũ. id est in ꝓncipio. Tertio caput sigt ꝓncipatũ vel ducatũ rectoris. Et hui' rõ est. qz sicut oĩa alia mẽbra corꝑis a capite quodãmõ regunť ꝛ adipm ordinantur. ita exercitus a duce regitur. et ad ipsum ordinatur. et hꝫ mõ sumit amos. vj. Capita populoꝝ pomparice ingrediẽtes domũ isrl. Capita vocat principes et rectores. Et fm has tres ꝓpietates capitis viciũ capitale põt dici qđ capite plectiť. fm Aug. vt sacrilegiũ. furtũ homicidiũ ꝛ hmõi. Et hꝫ mõ vitiũ capitale idẽ ẽ q; mortale. id est dignũ morte seu decapitatiõis. Nõ enī infligitur ista pena mortis in iudicio nisi ꝑ mortali sed sic non accipit Greg. in dicto nũeratiõe. Scđo mõ ꝺr capitale qđ est ꝓncipiũ aliorꝝ pcãoꝝ. ex q̃ plura alia oriunť ꝛ fm hoc Greg. vicia capitalia principalia noãt. Tertio dicitur capitale viciũ ad qđ vicia alia ordinãť. Nã ꝓceptis est caput exercitus ad cuiꝰ bonũ tot' exercituꝰ ordinať. vt dicit. xj. metha. Et ꝑ hũc modũ illud vicium ad qđ alia ordinanť. dicit capitale. Unã Greg. in moral. vbi. s. Uicia capitalia sũt quasi duces. ꝛ vicia q̃ ex eis oriunť sunt quasi exercitꝰ. Nec. b. Tho. ij. sen. dis. xlij. ꝛ in gõnibꝫ de malo.

Septẽ sũt capitalia ꝛ nõ plura.

¶ Quãtũ ad scõm. ſ. nũeri sufficientiã qre. ſ. septẽ et nõ plura nec; pauciora sũt. Pro cuiꝰ declaratiõe sciẽdum q; oĩe pcm̃ pcedit. vel qz appetitꝰ inordinate appetit bonũ. vel qz inordinate fugit bonũ. q̃ duo sũt eiusdem rõnis. ſ. appetere bonũ inordinate. ꝛ fugere oppositum inordinate. ſ. malũ. Uerbi gra. sicut gulosus inordinate appetit cibũ. ꝛ inordinate fugit tristiciã q̃ ex abstinentia ciboꝝ causať. Et sic̃ in aliꝫ capitalibꝫ. ꝛ sic vicia capitalia pñt ꝓuenienter distingui fm differentiã boni ꝛ mali. ita q; vbicũq; aliq̃ specialis rõ appetibilis vel fugibilis est. ibi est vnũ viciũ capitale. Et est etiã sciendũ q; bonũ ad se attrahit appetitũ ſ; q; appetitꝰ refugiat aliqđ bonum hꝫ est fm specialẽ rõem ꝓsideratã circa hmõi bonũ vt q; laboriosum vel ipeditiuũ delectationũ corꝑeaꝝ.

Sufficiẽtia viciorꝝ capitaliũ

Primo igit dico q̄ oīe pcīm̄ pcedit ex b̄ q̄ appetit⁹ inordinate appetit bonū. Et b̄ quidē bonū pōt esse triplex. s. vel bonū mētis. vel bonū corpis. vel bonū rei exterioris. Primo igit appetit⁹ inordinate appetit vl̄ q̄rit bonū mentis bonestū qđ est bonū imaginatiuū. s. excellentia glīe z bonoris z ad b̄ ordinat vt ei⁹ pncipiū sup̄bia ve inanis glīa. Scđo appetit⁹ appetit bonū corpis qđ est bonū delectabile z b̄ bonū vel pīnet ad ꝓseruationē indiuidui qđ est cib⁹. z ad b̄ ordinat gula. vel pīnet ad ꝓseruationē speciei. sic est in venereis. z ad b̄ ordinat luxuria. Tertio appetit⁹ inordinata appetit bonum vtile. s. corpi z diuitiar. z ad b̄ ordinat auaricia. Et sic q̄tuor sūt vicia capitalia ex pte appetit⁹ inordinate appetentis bonū. s. sup̄bia vel inanis glīa respectu boni bonorabilis. auaricia respectu boni vtilis. gula respectu boni delectabilis fm̄ gustū. vel luxuria respectu boni delectabilis fm̄ tactū. Scđo appetit⁹ buman⁹ inordīate fugit bonū aliq̄d fm̄ aliquā specialē rōnem pura īnēgrū illō bonū est impeditiuū boni inordinate cupiti in seipo. vt verbi gr̄a. Sic bonū spūale impedit quietē vel delectationē corpalem. z sic est accidia. q̄ nihil aliud est q̄ tristicia. de aliq̄ bono spūali. put est impeditiuū boni corporalis qđ apperēs in seipo inordinate cupit. Scđo appetit⁹ inordinat⁹ alicui⁹ bonū refugit in alio. fm̄ q̄ bonum illi⁹ impedit. p̄tā excellētiā in seipo. z sic est inuidia. q̄ est dolor ō alīo bono. inēgrū appēdit vt diminutiuū ppe excellētie. Tertio non solū alīqs refugit vel odit malū in alio. ſz etiā ꝺ bonū ei⁹ īsurgit ipm̄ repellēdo. z sic est ira que est appetit⁹ vindicte. qua aliqs impugnat aliquem ꝺtrariū agēdo. hec. b. Tho. sup. ij. sen. dis. xlij. z in qōnib⁹ de malo.

Differunt radix z capitale.

Quantū ad tertiū pncipale. s. differentiā capitaliū a radicib⁹. Sciēdū q̄ ipa vicia ita dicunt capitalia q̄ nō dicunt radices. Et rō hui⁹ est. q̄ hec est differentia inter capitale z radicē. q̄ capitale est quoddā pccatū. radix aūt pcī inēgrum radix nō est pcīm̄.

Hec septē vicia ca- .ſ. VI.

Septē capitalia p q figurantur.

pitalia figurata sūt p septē gētes seu nationes q̄ habitabāt in terra pmissiōis. fm̄ mgr̄m in. ij. sen. z Hug. cardinalē sup̄ pſ. Ipa enī terra pmissiōis affluēs lacte z melle signat humanā naturā in genere vel aīam quālibz in pticulari in statu inuocēte z iusticie. q̄ vtiq̄ affluebat lacte puritatis. z melle ꝺsolatiōis celestis. ſz p primorum parentum transgressionē postea inhabitata est z possessa a septē nationib⁹. id est vitiis capitalib⁹. Obtēta autez per xp̄m de victis vicijs est postea inhabitata p tribus duodecī isr̄l. z leuitica. id est p septē virtutes z ser opa misericordie corpalia z spūalia q̄ repiunt in veris fidelib⁹. qđ bellū xp̄us notauit cū ait. Lu. xj. Si fortior illo superueniēs vicerit eū. vniuersa arma auferet cē. Fortis in malicia dyabol⁹ q̄ castrū seu atriū mūdi tenebat in pace quasi nullo ei resistēte. z b̄ cū septē his nationib⁹. id est vitijs. Superueniēs fortior xp̄us vicit eū. et abstulit ei arma sue malicie ea deregēdo. Et b̄ bellū z victoriā notat pſ. psalmo. xlij. dicēs ad dīm. Man⁹ tua gētes dispdidit. plātasti eos afflixisti pp̄los z expulisti eos. Ubi ostēdit in ipo bello tria. Gram xp̄i opatam. ibi. man⁹ tu. gen. dis. Justiciā aī reformatā. ibi. plāta eos. Malicia penitentia euacuatā. ibi. afflixisti. Quantū ad primum sciēdū vtiq̄ q̄ p nos nō possemus superare vnā minimā tēptationē. nec ejicere a nobis vnuz pcīm̄. Sine me ait saluator nihil potestis facere. Job. xv. Et rō est. q̄ cū pccatū mortale sit defect⁹ quasi infinit⁹ seu iniuria q̄ ꝺtra deū bonū infinitū. Et hō sit̄ virtutis finite nō pōt finitus attingere ad infinitū. nisi adiunctū infinito. z hec gr̄a est xp̄i. q̄ est quasi infiniti valoris. Uñ apl's. Justificati gr̄atis gr̄a ipi⁹ cē. id est iusti facti expulsis pcīis. Sic g̃ Josue seu Jesu nauc. duc⁹ pp̄li dei ipe fuit. q̄ trāsito iordane deuicit z pstrauit illas septē nationes. z tradidit tribub⁹ israel terrā possidendā. Sic Jesus nr̄ mediāte baptismo vbi dimisit virtutē sue passiōis expulsis oīb⁹ capitalibus vicijs. trib⁹ virtutū infundit in gen⁹ humanū. seu aīam quālibz cū seq̄ntē p fidē. vt possideat statū quietis z suauem. z b̄ est qđ dicit pſ. Man⁹ tua brachiū dei dicit pater. fm̄ illō. Fecit potentiā in brachio suo. Lu. ſ. q̄ ab ipo pcedit filius sicut man⁹ a brachio. digit⁹ dicit sanctus fm̄ illud si in digito dei ejcio demonia cē. Lu. xj. q̄ procedit a patre z filio. sicut digit⁹ a brachio z manu. Sz manus freq̄nter in scriptura dicit filī. q̄ sic. pcedit a patre sicut man⁹ a brachio. Et q̄ sicut p manū quis opat. ita oīa p ipm̄ facta sūt. Job. j. man⁹ ergo dei filī incarnat⁹ supueniēs in mundū. gētes vitioz vicit. diabolū cū septē capitaneis vitioz q̄ vicia dicunt gētes quasi gebenne. id est inferno dedite. q̄ p ipa hō tradit inferno. Disp̄didit aūt z destruxit. id est ad nihilū deduxit merito sue passiōis. doctrina sue eruditōis. z exēplo suo pfectissime ꝺuersatiōis. Ipsa aūt interp̄tatio nom̄ illaz gēnū ostēdit. p̄tarum ipoz vitioz. De ipis aūt nob⁹ gentiū ꝺt. Deute. vij. Cū introduxerit te dn̄s de⁹ tu⁹ in terrā quaz possessur⁹ ingredieris. id est in illū statū iusticie repare et deleuerit gētes mlt̄as coram te. q. d. dn̄s b̄ faciet nō tu. etheū gergeseū. amorreū. chananeū. pherezeū. eueū. z iebuseū pcuties eos vsq̄ ad internitionē. Nō inibis fedus cum eis vt. s. etiā moriby ipoz capitaliū venialiter acq̄escas. sed vsq̄ ab p̄mas radices p̄sternē. Per etheū q̄ interp̄tat stupēs vel formidās signat inuidia. q̄ formidat felicitatē alienā z dolet. Uñ Sen. Utinā inuidi oculos vbiq̄ haberēt vt oīm felicitate torq̄rent. Dicit ethe⁹ stupēs id est admirās. q̄ inuid⁹ q̄liber bonū etiā parum admirat in primo cui iuuider. tanq̄ sit multū excellens. Uñ Poe. Fertilior est seges alieno semp in agro. vicinū q̄ pecus. grauis⁹ vber habet. Uel stupēs etiā dicit qui ob frigiditatē dentiū vt cū comedunt acerba vue z buiusmodi. nō pōt bñ comedere. sic inuidia facit sibi insipida bona alioz. Amos. iij. Ego dedi vobis stuporē dentium in cūctis vrbib⁹ vestris. dedi. id est p̄misi dare. ac rōne pene afflictiōis inuidi. b̄ dat de⁹ i punitiōe. Per gergeseū q̄ interp̄tat colonū ejciēs vel aduena appropinquās signat superbia. vel inanis glīa. Nec enī superbia ejecit diabolū de celo z hoīem de paradiso. qui erāt coloni alioz locoz. ꝺ etiā aduena. q̄ nītū sua mēte cogitat deo appropinq̄re. id est exaltari. rāto magis elongat⁹ a deo. Job. xx. Si ascenderit vsq̄ in celū superbia ei⁹. z caput ei⁹ nubes tetigerit. quasi sterquiliniū in fine perdet. Per amorreū q̄ interp̄tat amaricās. sig̃t accidia. q̄ facit hoīes amaricari p̄ laborē boni opis. sic gaudiū spūale ꝺsolat aīam. ita tediū de bono diuino agēdo fastidit z in horrorem ducit. ad Heb. xij. Uidete ne qua radix amaritudinis sursum germinās impediat. Per chananeū q̄ interp̄tat lapides colligēs vel cōmot⁹. intelligit ira. q̄ cōmouet totū hoīem ad appetitū vindicte. z colligit lapides ꝺtumeliaz z detractionū z ꝺtērionū. in mēte sua ꝺcipiēdo ad offendendū alios vbis suis. Eccī. xxvij. Qui voluit lapidē. s. p̄ciēdo ꝺ aliquē ꝺtumelias. reuert ad eū. q̄ sibi etiā fit iniuria in vbis z factis. Per pherezeū q̄ interp̄tat disseminatio. signat luxuriosus q̄ nō curat vbi semē spargat. ſz passim z indifferēter. Dicit. v. Eq̄ amatores in femīas z emissarij facti sunt. vnusq̄sq̄ ad vxorem p̄rimi sui hinniebat. In veteri lege q̄ patiebat fluxū sanguis imūdus iudicabat nec ad templū dei. qđ sig̃t eccl'iam militantē pōt accedere vel triūphantē. Per eueū qui interp̄tat ferus vel pessimus. signat auaricia. que facit hoīes ferā pessimā deuoratricē sui. p̄rimi. ad eo q̄ nō miserēt amicoz z gnāz. Eccī. x. Nihil iniq⁹ ōi

Sine gr̄a nō pōt eici pcīm̄.

Ro. 3

Thananeus.

Pherezeus.

Eueus

amare pecuniā. ℔ enī aīam suā venalē habet. ¶ Per ie-
buseū qui interp̄rat̄ p̄sepe signat gula. q̄ semp̄ velle esse
ad mensam. sic aīalia bruta ad p̄sepe. Esa. v. Ue qui cō-
surgitis mane ad ebrietatē sectandā ⁊c. vel interp̄rat̄ cō-
culcatio. q. aīa saturata calcabit fauū. ¶ Scōm q̄ō no
tat in p̄dicto psalmo est iustitia reformata dū ō. plāta-
sti eos. s. filios isr̄l. Ad lr̄am ō. plāt̄asse q̄n de nouo indu
xit in terrā. pmissiōis. ⁊ sic plāta cū nouo est sepe irrigat̄
vt qualescat ita deus illū pplm̄ suū de nouo introdu-
cū in terrā. pmissiōis miraculis plurimis irrigauit ⁊ bo-
nis varijs fecūdauit. Moral̄r aūt filij isr̄l sūt ꝑtutes et
boni mores q̄s de aīa by ꝙsoz infundit. Nā vt dicit
Amb. Cū renūciat̄ ip̄robitati statī assistit ꝑtuti. Egres-
sus enī malicie ꝑtutis opat̄ ingressum. Eodēq; aditu q̄
viciū excludit̄ innocētia copulat̄ Has aūt ꝑtutes vt fir
ment̄ ⁊ crescāt de spūalibꝫ ꝙsolatiōibꝫ irrigat vt fructū
faciāt. ego ait ip̄e deus p̄ Here. Plātaui te vineā meam
electā oīne semē ver. s. ꝑtutū posui tibi. ¶ Tertiū notatū
est malicia euacuata ⁊ ℔ p̄niam dum ō. Afflixisti po
pulos ⁊ expulisti eos: Pplos dic̄ illas nationes gentiū q̄
signāt vicia vt dictū est. affligit aūt p̄ p̄niam Nā gulo-
sus dū dolet ⁊ penitet vere de gula affligit se mēte ⁊ cor-
pore ieiunādo ⁊ abstinēdo. Luxuriosus penitens tristat̄
de virijs ꝑpetratis. ⁊ affligit se ꝓtinēdo. Sic modo suo
uar̄ supbi ⁊ alij. Dicunt̄ aūt hec vicia gētes quasi ge-
hēne dedita q. deducūt ad gehēnā. ſz ex affluēcie penitē
tie expellunt̄ de terra. pmissiōis. id est de aīa. Unō ma-
gdalene se affligēti in p̄nia q̄ō figurabat etiā vngentuz
secū ablatū dictū fuit. Remittunt̄ tibi pcā tua ⁊c. Lu.
vij. Et p̄ afflictionē penitētie factum fuit vt ꝑpe ejiceret
septem demonia ab ea vt dicit Marci. xvj. id est septez
vicia capitalia.

¶ De nocūmēt̄ pcī mortal̄ q̄ sūt viginti tria. Cap. iij.

Effec' seu nocumenta

pcī mortalis. colligēdo sūmatim notabimus
viginti tria. Que cū mag̃ sint. cogit pcō: da-
mare cū psal. Peccāte. ſz mala penitētē. Miserē mei de-
se. mag. mi. tu. Magna est miscōia dei erga hoīez incre-
ando q. de nō ente q̄ō est magna miseria facit esse. ⁊ taz
nobile eē dedit q. ad imaginē ⁊ silitudinē suā Magna
etiā miscōia dei in gubernādo hoīem ⁊ putidēdo oībus
suis necessitatibꝫ. ſz magna p̄ excellētiā. ⁊ maxīa est edu-
cendo pcōrē de lacu pcī. ⁊ de luto fecis. ⁊ de reneb: in-
ferni ad lumē celi. Et ꝓter ℔ efficiendū de celo venit ad
terras. ⁊ sustinuit passionē. Jō aūt miscōiam postulare
debet pcō: pot̄ q̄ alīō. q. miscōia habet p̄ obiecto mi
seriā ⁊ ip̄am leuat. Nō p̄t esse maior miseria q̄ peccatū
Educit enī tandē ad summā miseriā Jrīā ꝑfectissime
felicitati. Unī in figurā decē leprosi. designātes trāsgres
sores decē p̄ceptoz clamabāt ad Jesum. Miserē nostri
dñe fili Dauid. Lu. xvij. Et chananea p̄ filia sua demo
niaca signāte aīam possessam a diabolo. Miserē mei.
⁊c. inq̄t. Filia mea male a demonio verat̄. Uexat̄ autez
aīa a pcō mltiplicī malo ⁊ in vite bui⁹ ꝙuersatōe ⁊ ip̄i⁹
aīe separōe ⁊ in ip̄ius collatiōe. Et in vite quidē ꝙuersa-
tione miseriā patit̄ ⁊ vexatur in triplici differētia bono
rum. s. ¶ In bonis temporalibꝫ. ¶ In bonis naturali-
bus ¶ In bonis spiritualibus.

Et bona quidē tēpo- .S.I.

ralia. ⁊ si minima sint respectu aliōz. tñ bona sunt a dō
et vt dic̄ pbs organice deseruīt̄ felicitati. id est instrumē
tal̄r. q. sunt tanq̄ media ad pficiendū aliq̄ opa ꝑtuosa.
Sūt aūt hmōi tripartita videlicz diuitie seu suba rpalis.
honorificēntie seu glia mūdial. p̄sidētie ⁊ liberras huma-
nalis. ¶ Diuitias quidē sue naturales vt possessiones.
aīalia victualia. ⁊ hmōi. ac etiā diuitias artificiales. vt
pecunie argētee. auree. vestes. ⁊ hmōi dñs tribuit vt me
diante eaz fideli dispēsatiōe quis sibi merek ytā eternā
Sed si quis eis abutat̄. vel alias eaz largitorē offendat
per pcīm. freq̄nter eas amittit. vñ ad magnā miseriā et
vexationē deueniat. Sic egyptijs ꝓter pcīm suū. inuti
as videlz ⁊ offensiōes quas hebreis inferebāt. ablata sūt
Es vasa aurea ⁊ argentea. ⁊ plures eoz diuitie dño he-
breis illa ꝓcedēte vt babek Exo. xj. Jsraelitis aūt idola-
trantibꝫ in terra. pmissiōis ꝓter pcīm eoz clausū est cē- Lu. 4
lum annis tribꝫ ⁊ mensibꝫ iex. Uñ magnā penuriā cre-
dendū est indubitāter ibi exortā. Et ut̄z alias sub Deli
zeo ꝓpha tāta fame samaria oppressa est vt matres come
derēt filios. vt habek. iij. Reg. vj. q. etiā quotidie talia
flagella pplī patiunt̄ ꝓter peccata ipsoz. ¶ Bonū bo-
noris ⁊ glie multū appetit̄. Uñ ⁊ Aug. de ciui. dei dicit
allegās. Ciceronē. Honor alit artes. quicz gloria ad stu-
dia accēdunt̄. Et ꝓter hāc ꝙsequendā antiqui romani
ad innumera ⁊ imēsa picula ⁊ labores se exposuerūt. Et
hoc esse maius bonū. s. habere bonā famā. Salomō ostē
dit magis quā diuitias habē dicēs. melⁱ⁹ est nomē bo- Prou. 7
nū q̄ diuitie mltē. Uñ ⁊ sancti viri hāc ꝙseruare ⁊ auge-
re nitunt̄ nō ꝓter se. sed ad primoz edificationē. propt̄
q̄ō dicebat apls. Expedit mihi magis moriq̄ vt gloriā
meā quis euacuet. Sed ⁊ istud bonū p̄ pcīm tollit̄ vel
diminuit̄. Uñ ⁊ salomon sapiētissim⁹ quē ꝓter famam
virtutis ⁊ sapiētie oīs terra desiderabat eū videre. Cui
etiā dixit regina saba ad eū venīēs de finibꝫ terre. Uici-
sti famā virtutibꝫ tuis. ꝓter pcā lasciuie sue adeo sibi
gloriā ⁊ bonorē minuit. vt etiā de sua salute dubitarek.
de quo etiā dic̄t sapiēs Eccl. xlvij. Dedisti maculā in
gloriā tuā ⁊c. Sic ⁊ magdalena q̄tūcunq̄ esset genere
nobilis. diues ⁊ pulcra ꝓter lasciuias suas ita famā ar- Lu. 7
triuerat vt diceret peccatrix. ¶ Potestas quoq; qua q̄s
alijs p̄est donū est non puum a dño ꝙcessum fm illud.
Sap. vj. O iudices data est vob potestas a dño. ⁊ vir
tus ab altissimo. ⁊ in hoc babēt quandā silitudinē cum
deo specialē pricipātes diuinā potestatē. vt sicut de⁹ om
nibꝫ p̄est. ⁊ oīa regit ita p̄sidēres in mūdo quibusdā p̄
eminēt ⁊ eos regūt. Uñ ⁊ dij aliq̄n vocant̄ ꝓter q̄ō di-
xit dñs moysi Exo. vij. Cōstituī te deū pharaonis. Dec
sūt potestas ⁊ dominū frequēter p̄ pcā tollit̄. Unde ⁊
Nabucho. ꝓter supbiā suā ablatū fuit sibi regnū ad tē
pus qui erat monarcha mūdi. voce emissa de celo dicē-
te. trāsijt a te regnū tuū. ⁊ ab hoīby ejicieris ⁊ cū bestijs
bitatio tua. Sed ⁊ Balthasar fili⁹ ei⁹ ꝓter pcā sua ex
toto amisit ip̄m regnū. ip̄o interfecto a Ciro rege p̄sa ⁊
Dario capta babilonia. Sic ⁊ septē nationes q̄ habita-
bāt in terra. pmissiōis amiserūt terras suas. ip̄is inter-
fectis cū regibꝫ suis a Josue cū exercitu suo. s. Jsrahelita-
rum. ⁊ p̄ eis ip̄i Jsraelite possiderūt. vñ ⁊ cū dñs. pmitte-
ret illā terrā se datuz semini abrae. q̄si rationē assignās
quare tūc nō dabat ip̄si abrahe. subdit. Nō dū sunt cō-
plete iniquitates eoz. Geñ. xv. id est nōdū ascenderunt
ad. tantā malicia q. adhuc mereank ꝓdere illa dominia
Jnsup ⁊ ip̄i iudei possessam illā patriā fertilē ⁊ gratiosā
ꝓter pcā sua. p. lxx. annos amiserūt trāslati in captiui-
tatē babilonicā cū rege suo. Sedechia. iij. Reg. vlti. Et
demū reuersi grauiora ꝓpetrātes. ⁊ dei filiū interimen-
tes. post maximā stragē amissa omni dignitate regali ⁊
sacerdotali captiuitati ⁊ venditi in seruos dispersi sūt p
vniuersum orbē. Libertas vticq; magnū bonū est. mak.
Nō enī bene p toto libertas vendit̄ auro. sic ecōtra serui
tus est maxīa miseria. q. p pcīm inducta est seruitꝰ. Uñ
Amb. Nō eēt hodie fuitꝰ si ebrietas nō fuisset. dis. xxx v
sexto die. Et loq̄t ō cham q̄ ex eo q. deriſit Noe patrem
suū quē ꝓter ebrietatē vidit nudatū. maledictionē serui

tatis ab eo accepīt in genere suo. pctōr seruꝰ etiā efficit diaboli pcī. Joh. viij. Qui facit pcīm seruꝰ est pcī. male ergo vexat hō a demonio pcī. cū de magnis dignitatibus deuoluat ad magnas miserias ꝓpter qđ clamare cogitur. miserere mei vel nostri.

Bona autem natu- .ℌ.II.

*Pcīm nocet triplici bono naturali

ralia tripartita sunt videlicet.

¶ Familia parentalis.

¶ Consistentia corporalis.

¶ Potentia animalis.

Familia parētalis sunt ꝓpinqui. ꝑcipue filij qui cū sint de suba patris z mris. rōnabilr dicunt bona naturalia. Et ꝫ bonū cū nō habeāt. mltū desiderat etiā a reprobis vir. sicut pz in ysaac orāte p ꝓcepta rebecce vxoris sue. et abrahā de ꝫ dño pie ꝓquerēti cū dixit. Vernaculus meꝰ beliezer iste damascus erit heres meꝰ mihi aūt non dedisti semē. z cū habeāt multū amāt ꝓseruatio vite eoꝝ et sanitas. Et rō buiꝰ esse pōt. qz naturaliter vnuſqđq appetit ꝓpetuari q̄tū possibile ē. cognoscit aūt quilibet expientia docēte. qz in se diu ꝑmanere nō potest cū mortalis sit z corruptibilis. z cū filius sit de suba parentum dū sunt z viuūt. filij sic in eis z p eos vident ꝑmanere z perpetuari p successiuā ex eis generationē. Sed certe filij ꝓpter pcā parentū qñq ex hac vita subtrahunt. aliqñ diu z grauiter infirmātur. Exēplū in Dauid cui dicit fuit a nathan. Quia blasphemare fecisti nomē dñi. idcirco mortuꝰ filiꝰ tuus. qui. s. fuerat natꝰ ex bersabee. qđ factū est. vt habeāt. ij. Regū. xij. sic z beli sacerdos q̄ peccauerat in nō babēdo curā de filijs ophni z phinees. audito q filij eiꝰ in bello mortui essent z occisi z archa dñi capta a philisteis ex dolore cecidit retro. z fractis cruribus expirauit. s. R.g. iiij. q̄uis ſm leges humanas filius nō debeat aliquo mō occidi p pcto patris. etiā si cōmisisset crimē lese maiestatis. sed alijs penis puniri pōt vt amissiōe honoꝝ. rez tpalū z patrie. cū in iudicio dei et ſm legē suā etiā morte corpali punitur filius p patre Nec ex ꝫ fit iniuria vel iniusticia filio q: oēs sumꝰ et iusti z iniusti debitores mortis quo ad deū ꝓpter originale pcīm. sed q̄ ad aīam seu penā inferni. vel purgatorij vti q̄ firma manet sn̄a dñi illa Ezech. xviij. Filius nō portabit iniquitatē patris. z ecōuerso. ¶ Cōsistētia corporalis sen ꝓseruatio vite corpalis q̄tū amāt ꝑcipue cū sanitate eius quilibet expit in seipō vt induci nō opteat illud qđ sathan dixit dño. Job. ij. Pellē p pelle z cuncta q̄ habet hō dabit p aīa sua. id est vita ꝓseruāda. Propter hoc tpe pestis vitant etiā ꝓsanguinei ne inficiāt. querūtur diligētissime medici sumunt ꝓtiones amarissime. vstiones z incisiōes sustinent varia tormētoꝝ genera ac male factores patiunt. z multa illicita ꝓpetrant. ne vita pdat. sed vt dicit exta de pen. z remiss. cum infirmitas. Infirmitas corpis nōnunq̄ ex infirmitate aīmi procedit. dicēte dño languido. qui. s. iacebat in porticu pisci ne ecce sanus factꝰ es. vade z noli ampliꝰ peccare. ne deterius tibi aliqđ ꝓtingat. Joh. v. Et exēpla parēt de ezechia rege iuda q̄ egrotauit vsq̄ ad mortē. Esa. xxxviij. Et ꝫ ꝓpter pcīm ingratitudinis vel supbie. de victoria babita seu liberatōe ab exercitu senacherib. Exemplum etiā in maria sorore aaron q̄ effecta est leprosa ꝓpter murmurationē factā ꝓ moysen. vt patet Num. xij. Gz z infectio aeris z pestis euenire ꝓpter pcā hoīm oñditur. s. Reg. vlti. qñ z ꝓpter elationē dauid qua vsus est inumerare faciēdo ꝓplm. cū etiā ꝓpter ꝓspirationē ppli. ꝓtractōm dauid factā in ꝓsecutione absalonis. infra triduꝝ mortui et peste. lxx. milia de israel Notandū tñ q̄ decretalis dicit nōnunq̄. id est non semp sz aliqñ. Nā z infirmitates etiā immittunt a deo ꝓpter alias causas. qñq̄ ꝓpter pcā vt pz in Job vlcere pessimo ꝑcusso. z celidonio ceco postea illumīato. Joh. ix. z qz difficile est ex certitudine scire hmōi cām nisi a deo reuelet. iō quilibet in hac tpe viā tenere debet humiliorem. vt. s. ꝓpter pcā sua cū infirmat existimet se a deo flagellarū. de alijs non iudicet cū cām nesciat. Insup z guerre z bella vbi vulnerant z occidunt innumera miliū hoīm. ꝓpter pcā ꝓtingunt Jaco. iiij. Vnī bella z lites in vob. nisi ex ꝓcupiscentijs q̄ militāt in mēbris vris. postq̄ salomō pcīs se implicauit. suscitauit ei dñs plres inimicos ad bellandū cōtra cū qui prius in maria regnauerat pace. vt patz. iij. Reg. xj. c. z in libris iudicū ꝫ plene ostēdit. q̄ cū ille populus isrl a mādatis dei declinabat. suscitabant ꝫ eos bella a finitimis natiōib cū multis oppressionib. male q̄ vexat creatura a pcō. z iō in miserijs hmōi ꝓstituta. clamet. miserere zc. ¶ Potētie aīales cū naturales sunt. sunt ſm Aug. bona media. quib z bñ z male vti possumus sed in se valde bone sunt z necessarie ad opandum Et be sunt tres ꝓcipales. Primo potētia intellectiua. Scō potētia volitiua. Tertia potētia sensitiua. Quelibet vexat suo mō p pcīm. Vñ ps. penitēs ait. Cōturbata sunt oīa ossa mea. id est potētie quib aīa vigorat ad opandū. Et ꝫ figuratū extitit in vulnerato a latronib qui descēdit. a hierl'm in hierich. vt habet Lu. x. Vulnera enī fuit ipa mala infixa potentijs. vt declarat magister in. iij. sen. in prin. ¶ Et q̄tum ad potentiā intellectiuā dicit Sopho. j. de pcōrib. ambulabāt. id est operabant vt ceci. qz dño peccauerūt. Et in buiꝰ figura legitur Judi. xvj. c. q̄ samson captꝰ a philisteis excecat' est ab eis. ad insinuandū q̄ viro q̄tūcunq̄ sancto capto p temptationē a demonijs. eruunt sibi oculi intellect'. nō quidē vt priuet potētia intellectiua. vel actu intellectus simpliciter. sz in particulari ope eligibili. ira passiōe obtenebrat vt tunc nō aduertat illud esse malū. sed bonū. sibi videt illud faciendū. q̄uis in habitu z i generali cognoscat illud esse malū. Et hoc est quod dicat pbus in lib. ethi. q̄ oīs malus est ignorās. ignorat enī peccans tunc illō esse malū. vt fornicationē. z si habitualiter sciat illō esse malū et prohibitū. sicut ebrius positus in ebrietate. dicit veras sententias quas habitu tenet. sed cū ꝓpter ebrietate. nō eas intelligit impeditꝰ ab ebrietate. ignorat etiā peccatoꝝ quor z q̄tā bona per peccatū perdat. q̄ta mala incurrat p peccatū nō ꝓsiderans ea. Et q̄uis non auferat ex toto pcīm iudiciū rōnis ꝓpter quod pcōr nō priuat actu iudicādi z sententiādi et reprehendendi alios peccatores z puniēdo. dūmodo cū humilitate fiat. ramē multū hebetat intellectus z obscurus remanet. nō adiutus lumīe gratie. qua talis priuat in iudicando. corrigēdo et puniendo. z indignus reddit. Qua enī fronte posset alios corrigere cū tacitꝰ sibij psi rndeat. eadē se admisisse que corrigit. inquit Hyerony. distin. xxv. primū. Et si parū gaudij. esse valeat ei qui lumē celi corporale videre nō pōt. vt ait Thobias imo multi dolorib nō minus vexatur anima amisso lumine intellectus p peccatuꝫ. et ideo clamet. Miserere zc. ¶ Volūtas quoq̄ multū est remissa ad bonū. peccatū adeo quod bonū quod intelligit z in generali ꝓponit agere non valeat ꝓpter quod ait apls ad Ro. vij. Nō enim quod volo bonū hoc ago. sed quod odi malū illud facio. Et loquit ſm vnā expositionem in ꝑsona ꝓstituti in mortali. Unde z figuratur p dauid qui videt quidē quo ꝑgere debeat sed recto gressu incedere nō valet. quibus claudis dicit per heliam. iij. Reg. xviij. vsq̄quo claudicatis in duas ptes. Claudicat ex pte dextra qui ꝓcepta ad deū nos ordināria nō seruat. Claudicat ad sinistrā. qui mandata ecca primum nos dirigentia non custodit. et ſm bea. Tho. in prima. secū. Hec talis diu in peccatis permanere potest.

Intellect' p peccati obfuscat

Pō. 30

Volūtas p pcīm vicia.

quin labat in alia. In repentinis enī casibꝫ q̄ quotidie occurrūt īq̄bꝫ nō ꝑt bñ mltū ꝓpis ad deliberādū.opat bō fm finē sibi ꝓstitū z bītū ꝓceptū. Et cū pcōr nō sibi ꝓstituat vt vltimū finē ad quē oīa dirigat gl'iosus deū. ꝯ creatura cui⁹ amorē deo z mādat⁹ ei⁹ ꝓponit.tō ñ fm deū z mādata ei⁹ sed fm passionē suā z malū habituz alic⁹ vicij cui ē dedit⁹.z ℔est qđ dic̄ Gre.q̄ qđ pcm̄ p pniaz nō diluit:mor suo pōdere ad aliud trahit. Sic ꝑz in dauid q̄ lapsus ī adultiū:qz cito nō penituit. addidit z homicidiū ordinādo de morte Urie.ij.Reg.xi. Volūtas etiā pcōr⁊ spūalia ñ gustat.qz supfluo bōore terrenoz.s.amore infect⁹ ē vt ifirm⁹:ꝯ ei vilescūt z fastiꝺ diūt spūalia. ¶ Poretia sensitiua seu sensualitas multiplicit vexat passionibꝫ ꝓpt pcm̄.gl'iosus enī de⁹ sic instituit hoiez vt rō subiceret sibi.z inde sensualitas oīno erat subdita rōni. Sz p pcm̄ inobediēte rebellās se rō deo imediate:z caro recalcitrauit spiritui. In cui⁹ signū fm Aug.ō ciui.dei.ꝑmi ꝓtes sensert stimulos carnis in mēbr⁊ genitaliby.ꝓpt qđ erubescēres ad iuuicē.fecert sibi pensomata.i.succinctoria seu coopimenta. Pen.iij. Et potētia q̄dē ꝓcupiscibil' nō appetit nisi delectabilia sensibꝫ z si ℨria spiritui. Caro enī ꝓcupiscit adūl⁹ spūz vt ō⁹ ad Gal'.v. In cui⁹ figurā ancilla agar ꝓcepisse se vidēs ex abraam etiā prorerua despiciebat dñam suaz sarai.et cū verberibꝫ angerer ab ea:fugā arripuit. Pen. xvi.ad designādū q̄ sēsualitas q̄ ē ancilla rōnis:postꝯ p ꝓcupiaz ꝓcepit pcm̄ ex viro.i.appetitu rōnali. despicit postea rōez nec vult ei obedire. Sz z si aliq̄ cogat qui busdā penis:vt ieiuniꝫ z disciplinis.ipsa sensualitas fugit a rōe.nec ꝓpt ꝫ ei obedit ꝫ vt libera vagat. Et intm̄ excrescit ipa ꝓcupiscētia vt ñ deferat naturali federi seu ꝓpinq̄:vt ꝫ Amon ꝑmogenito dauid:qz amore ꝓcupiscētie insanies in thamar sororē suā .violēter ꝑstuprauit eā.ij. Re.xiij. Et de ruben q̄ ascēdit cubile ꝑris sui Jacob.cognoscēdo.s.vxorē ꝑris. Pen.penl'. et de semirāmis bellicosissima regina niniue:q̄ durit ī maritum filiū suū:sed ab ipo interfecta est. ¶ Irascibil' potētia plena est ꝑturbatōibꝫ z vindictꝫ illicitis. Ūñ saul q̄ prius erat pauciss⁹.adeo q̄ despicātes dñm ei⁹ sibi a dño traditū.patienter tolerauit.nec in aliq̄ molestari eos voluit.p⁹ victoriā magnā habitā ꝺ ammonitas:cū tñ gl'is boc ārerer postꝺ a dño recessit ꝑ pcm̄. ita turbulenter z furiosus effect⁹ est:vt frequenꝫ p se z p alios mortē quesierit generi sui Dauid ei fidelissimi et.lxxxv. sacerdotes occidi fecit.qz abimelech ꝓceps eoz fauorē dederat ipsi dauid concedendo ei panes et gladiū golie et consulendo pro eo dominū.i.Regum.xxi. Alexander magnus vicijs immersis ita iracundus aliquādo erat vt fidelissimum et amicissimū sibi propria manu interficeret sensitiua quoq̄ apprehensiua.vt visus.auditus et huiusmodi.ita efficiuntur inordinati per curiositatē q̄ nec satiatur oculus visu:nec auris auditu.vt dicitur Ecclesiastes.j.capło.

Sensualitas per pcm̄ vexatur.

Uexatur aūt pcōr .§.iii.

et detrimentū patit̄ in tertio genere bonoz q̄ sunt ꝑcipua.s.in bonis spūalibꝫ q̄ sunt sub triplici differentia.

¶ Munimenta suffragiorum.

¶ Fulcimenta meritorum.

¶ Ornamenta virtutum et bonoz.

Iste est qui est in grā recipit suffragiū :z munimenta sacris:ab indulgētijs a fidelibꝫ acōibꝫ bōis. Et a sacris quidē q̄ sumēdo aliq̄d eoz cū deuotiōe.inde augef sibi grā:z fructꝰ multiplex spūaliū vt illūinatio mētis. ꝯsolatio spūalis fortificatiōis z hmōi. Sz ille q̄ est in mortali nō ꝑt accedere ad tpa nisi cū suo detrimento. Dicit Aug.i.q.i.q̄ sacra talia fiūt vnicuiq̄ cū q̄li ꝓcōa ꝺs accedit. Qui cū ꝓscia mortal' accedit mortē nouā aīe īcurrit p spāle mortale qđ addit sic dicit apl's.i. Coz.xi. de eucharistia. Qui māducat z bibit indigne : iudiciū sibi māducat z bibit. Et si ī ꝓfessiōe accedēs cū mortali et ñ ꝓtritus:totū tñ dicēs.forte nouū nō cōmittat mortale. tñ fructū magnū ꝓfessiōis nō recipit. Si ꝯo sacra non capit z vtilitate ipoz se ꝑuat:z mādatū eccl'ie transgredit:z sic oī mō vexat. ¶ Secūdario ver⁹ fidel'.s.q̄ ē ī grā hz suffragiū ab eccl'ia indulgētijs. Valēt enī indulgentie date a ꝓlatis eccl'ie ad collendū seu diminuendū penā tempalē debitā ꝑ pcīs cōmissis. Nā culpā z debitū pene infernal' ꝓtractū p mortali sol⁹ ds remittit. Cū ār culpa cōmissa sit cā debiti pene remanēte culpa in aīa. nunq̄ pōt fieri remissio pene. Rō est qz remanente cā remanet effect⁹. Exemplū grā. Sol extīs supꝫ emisperiū nostrū:est cā illūinatiōis aeris..dū q̄ sol est supꝫ nostruz orizontē.sp aer inuenit illūinat⁹. sic remanēte culpa in aīa remanet z obligatio pene. Et cū pcā mortalia sint ꝓnexa q̄ ad auersionē. qz oīa auertunt ab vltimo fine. iō qui remanet ī vno mortli nullo mō ꝑt bñe remissiōz de aliq̄ alio mortali q̄ ad culpā:nec veniali.z p ꝺns nec quo ad penā remanēte inordinatōe culpe. Et sic indulgētie date a q̄cunq̄.siue a papa:siue ab epis vel alijs.nihil valent bis q̄ sunt ī mortli. Indulgētie enī tm̄ valēt q̄ntū sonāt. Sonāt aūt fm formā cōem q̄ hz eas q̄ fuerint contriti z ꝓfessi.vñ epis in mortali nulli⁹ indulgē tie est capax. Et si centies iret ad sepulcꝝ dñi et limina apl'oꝝ z bñet indulgētiā in articlo mort⁊ nil ei valent p manēti in mortli cū receptur⁹ nō ē effectū ei⁹. Quis al's faceret qđ ꝓtinet indulgētia . puta qz dat elymā ecclesie statuā vadit ad illā eccl'iam z hmōi. Clamare igit hz Miserere mei ꝛc. ¶ Tertiū gen⁹ suffragij eccl'ie est participatio oīm bonoz q̄ fiūt in eccl'ia oronū.ieiunioz.elemosynaz z hmōi. Illsimilāt enī theologi. vt.b. Tho et De de carātasia z alij.eccīaz cozpi būano quā sīlitudiez notauit apl's ad Ro.xij.di. Oēs.s.fideles sum⁹ vnuz corp⁹ ī xpo. Idem⁹ ei in corpe būano q̄ ex abo assumpto oīa mēbra recipiūt nutrimentū z robur :nisi sint ꝑfecta vel stupida: vt man⁹ arida vl' pes. Al sili ex oīb⁹ opib⁹ bonis q̄ fiūt a bonis q̄libet ver⁹ fidel' recipit participationē z fortificatōez nisi sit mēbr⁊ ꝑcisum.s.q̄ sentē tiā excōicatiōis. vl' aridū qđ euenit ꝑ ꝑuationē viualitatis grē.i.ꝑ mortale. Hoc intelligēs ꝑ.orabat dicēs. Ps. cxviij. Participē me fac ōs oīz timētiū te ꝛc.q.d.da mihi gratiā tuā qua sim liber a mortali.ertūc habebo partē oīm bonoz q̄ fiūt in eccl'ia. His q̄ suffragijs ꝑuat⁹ peccator nō mirū si diabol⁹ hz maiorē prārem supꝫ cū ad nocendū spūaliter z tpal'r q̄ sp alios. Ūñ z supꝫ septez viros sarai hz prātem demoniū:suffocandi eos.qz mali erant nō aūt supꝫ sarai vel thobiā qui timebāt deū. Potestatē habuit ad ligandū z īmobilē reddendū philetū discipulū Jacobi apl'i ante ꝓuersionē ei⁹. nō aūt p⁹ baptismū eius. Thob.3.

¶ Cōm genus bonoz spūaliū est fruct⁹ meritorum.z hec sunt triparrita vicz merita agendoz.merita gestoz.merita seu subsidia aliorz. ¶ Et qntū ad ꝑmū fructꝰ meritoz. Triplex ē vnusquisq̄z ait apl'us.i.Coz.iij. propriā mercedē accipiet fm suum laborē. Nō vez est de bis q̄ fiūt in grā quantū ad mercedē glie. Et qz caritas est radix mercēdi fm Tho.i.ij.q̄dlibet aūt mortale ꝓtrariat caritati fm ipm̄. ideo existēs in mortali nullo mō pōt mereri nec p se nec p alijs aliq̄d bonū glie seu gdū premij efm. Quere ergo facit ō genere bonoz q̄ est in mortali. Et si ad multa bona si valeāt z tempalia z spūalia. qz disponit per illa ad grām z huiusmodi:nō tamen de bis meretur accipit vt congreget fructum in vitam eternam .Nec etiam reuerso tali ad veram penitentiā illa bona reuiuiscunt ad premiū glie. Ūñ apl'us.i.ad Corinth.xiij. Si

distribuero oēs facultates meas ī cibos paupeꝝ: z tradidero corp⁹ meū ita vt ardeā. caritatē aūt ñ bēz nihil mihi ꝓdest. ſ. ad vitā eternā. vt expōit Aug. de pe. diſ. iij. ſi quis. Et ſic qō viuū nō fuit vnq̄ reſuſcitari nō pt. ſic viuere nō pñt. ſ. opa mortua q̄ nunq̄ viua fuerūt ſm Hoſti. ¶ Quātū ad ſcōm. ſ. merita acq̄ſita. vez ē qō dr Aggei. } Cōgregauerē mercedes. i. merita ex bōis factꝫ ī gra: z miſert eas in ſacculū pruſum. i. pforatū. vñ egredik q̄q̄ immittik. Vult dicē q̄ q acq̄rit aliq̄ merita p opa ꝓtuoſa ea amittit p pcīm qō poſtea cōmittit ſi eſt qō ꝓfozet. i. collat vnitatē aīe ei⁹. vt ē mortale. Naz ꝓſeuerās ī eo ſi moziak ꝑmiū nō ꝓcipit illoz meritoz ꝓpter defectū ſuū z obſtaclm pcī q̄ ſe indignū fecē ꝓmio ſuo pno. Ad qō inuēdū dixit nobil⁹ bō ꝺ illo ſuo q̄ ꝓpk ſuā pigriciā nō mltiplicauerat mnam ſibi traditā famulis ribꝫ ſuis. Auferte ab illo mnam z date ei q̄ hz. x. mnas: vt pabolice br̄ Lu. xix. Erogak g̃ illō meritū inf electos vez ē cū q̄ ſi ille recūtik ad pniaz: merita illa q̄ acq̄ſiuit in ſtatu gre ſibi reſtituūk: nō aūt q̄ fecit bona ex gram: vt dictū ē. Vñ aug. Piū eſt credere z fides nra b expoſtulat. vt cū gra xpi deſtruxit mala ꝓza etiā remūerat bona. ſ. mortificata. ſ. p pcīm. de pe. di. iij. ¶ Quārū ad tertiū. ſ. ſubſidia gricaria Sciēdū q̄ ſic corp⁹ mortuū nō pt aliquē iuuare nec ab aliq̄ iuuari. ita mortu⁹ p pec carū in aīa ñ eſt capax opis boni: qō fit in eo inq̄ntū eſt opus ipm ſatiſfactiuū. Nec p ſe ſatiſfacere pt p opa q̄ſtucunq̄ penalia vt ieiunia. pegrinatōes. eleōſinas z butuſmodi. Pcōr enī inimic⁹ dei ꝓſtituik ꝓpk offenſaz cō miſſaz. Durāte g̃ inimicicia nō acceptat ꝺs aliquā emēdā vel ſatiſfactionē cū deficiat amicicia q̄ acceptak. Vñ ps. Edificenk muri hier'm. i. ꝓtutes ꝓgregate ī aīa deſtructe p pcīm q̄ reedificank p pniam. z tūc tu de⁹ acceptabis ſacrificia iuſticie. i. religiōis et oīonis. oblatiōes elemoſinaꝝ. holocauſta ieiuniꝝ. Inſupī mortali exñs p alio ſatiſfacere: nō pt viuo vl defuncto ex opib⁹ mere ꝓpꝛiis z directe. Nā indirecte h̄ pt facere. puta dando elemoſinas. p miſſis dicēdis l aliꝫs oīonib⁹ fiendis a clericis. p viuis z ꝺfunctis. Quāuis ei el'yne tales nō valeāt illis ad expiationē. p q̄b fiunt. tñ miſſe z oīones dicte a clericis etiā ſi ſint mali valent. nō inq̄ntū. ꝑuate pſone: ſz inq̄ntū miſtri eccl'ie: cui⁹ ꝑces deo nō pñt nō eē grate Valēt tñ talia ad alia bōa cū fiūt ꝑ ipſe a mal': z tō nō ē ceſſandū ab eis: vt de⁹ mentē illuſtret. ¶ Tertiū gen⁹ ꝑncipale ſpūaliū bonoꝝ ſk ꝓtutes z dōa. Ps. Dereliq̄t me virtus mea. ſ. quā habebā. Et ſm mgr̄z in. iij. ſen. virtutes oīes ſunt ꝓnexe. ita q̄ vna ſine altera bñ nō pōt. cū quis cōmittit aliq̄ mortale: illō directe oportz q̄ ꝺrie tur alicui ꝓtuti. z p ꝓñs vt ſuū ꝺriū eā expellit: z cū illa oēs alie ab aīa recedūt. Et b figuratū extitit in illo q̄ incidit in latrōes. Lu. x. qui eū expoliauerūt. Latrones ſūt demōes: q̄ cū capiūt aīam p pcīm ī deſerto mūdi expoliant virtutib⁹. Fides igik amittit q̄tū ad meritū. z ſi ñ quantū ad informē bitū. Sic ieroboā fili⁹ nabath rex ꝑm⁹ iſrl vict⁹ a pcō ambitiōis ne ꝓpſs iſrl accederet ad templū in hier'm ad offendēdū ſacrificia vt mādabak in lege: timēs inde amittere regnū: fieri fecit duos vitulos aureos q̄s ipe cū ꝓplo adoraret z ſacrificia offerret. vt br̄. iij. Rx. xij. Spem oēm amiſit. Judas patrato ſacinoze. pditionis: vñ z laqo ſe ſuſpēdit. matb. xxvij. Caritatē oēm a ſe elimīauerat diues epulo nō ſubuenienꝺo necītatib⁹ lazari vlcerati Lu. xvi. Bona ſpūs ī pcō re repiri nō pñt. Nā ſapīa ꝓ inſipientiā deūcik vt diuina nō guſtet. Intellect⁹ ꝓ cebitudinē obſcuratur vt ſcripture ſint in eis in ꝓbolas nō ītra medullā penetrātes Conſiliū ꝓ ꝓcipitatione perūt: vt ſine examinatōe cūcta faciat. Fortitudo ꝓ puſillanimitatē z impatientiā ꝑſternik. Scientia ꝓ igrantiā ꝓculcak circa ꝓuerſationē cuꝫ ꝑſonis nō prudēter ſe bñs nec ſufficienk diſcernēs vez a falſo circa mozes z fidē. Pietas q̄ eſt dei cul⁹ vl' pximis ſubuenies ab impietate deūcik. Et timoꝛ ꝓ ſuperbiā abſorbek. Hoc aūt totū figuratū fuit ꝓ oppreſſionē triuꝫ filiaꝝ z vij. filioꝝ Job: vt expōit Gre. ī li. moza. ſignificant tres filie tres ꝓtutes theologicas. ſeptem filij ſunt. vij. dona ſpūſci q̄ ꝓuiuiū faciūt q̄libet ī die ſuo. q̄ q̄libet reficiat mentē ſpūali refectōe hec ꝓ ventū rēprationū cōcutiēte donū ꝓſcie oīa mortificāt. Cū g̃ ꝓ pcīm factū ſit miſer z miſerrim⁹ expoliatus. ꝓuatus oīb⁹ bonis ſpūalibus: z multipl'r vexatus clamare cogit. Miſere mei zc. vel miſerere nr̄i: q̄z filia mea male a demonio vexak.

Vexak quoq̄ ī ipſi⁹. §. IIII.

anime ſeparatōe. Moꝛs enī ſm ꝑm ē vltimū terribiliū ſed vt ꝺr Eccl. i. Timēti deū bñ erit ī extremis. Spe enī ꝑmiꝫ z ex fiducia bonoꝝ laboꝝ ꝓrentoꝝ ꝓfortak. ſed miſer pcōr z refrigeriū binc br̄e nō pt ſz magis angustias Et hoc ex triplici cauſa ſeu ratione. In morte triplex cruciatus.

¶ Ex amoꝛe concupiſcentie.

¶ Ex remoſſione conſcientie.

¶ Ex terroꝛe diabolice nequitie.

Quantū ad ꝑmū certū eſt q̄ doloꝛ ex amoꝛe pcedit. Doler enī ꝺs cū ꝓuak eo q̄ amat. z q̄nto pl⁹ amat rēnto ex carēcia z ꝓuatōe magꝭ doler. Hinc videm⁹ mres ḡuiſſime doloꝛe z lugere ſup moꝛte filioꝝ ꝓpk magnū amoꝛem ad eos. ſic z Jacob delata ſibi veſte filij Joſeph ſāguie cruēcata exiſtimās ipꝫ moꝛtuū valꝺ doluit. adeo q̄ cōgregarī cūctis liberꝭ vt delinirēt doloꝛē p'ris: noluit eos audire Miſer pcōr ꝺligit varias creaturas pl⁹ q̄ deū z aīam ſuā ibi ꝓſtituēs finē vt diuitias. honoꝛes. poſſeſſiones. venereas delectatōes. filios z alios vl' alia. et q̄n aliq̄d de hmōi ꝓdit mltū ꝺolet. Sꝫ veniēs ad moꝛtē cū vider ſe oīb⁹ ꝓuari vbi ſuū amoꝛē poſuerat nimis doloſcies ſe illꝰ oīb⁹ ī ꝓpetuū ꝓuari. Vñ ꝺr Eccl. xlj. O moꝛs q̄ amara ē mēoria tua boi ī iuſto bñti pacē in ſbſtātijs ſuis. Juſt⁹ aūt q̄ inoꝛdiate ñ ꝺligit iſta terrena. ſz ꝓputat ſe b aduenā z pegrinū iuxt illō ps. Aduena ego ſū apꝺ Ps. 38 tes pegrin⁹. Et futurā inq̄rit citatē: vt ꝓtiā z pmanētē ſō nō doloꝛ ſm roēz: ſz cupit diſſolui z eē cū xpo. Scōz q̄ cruciat pcōr: ē ī extremis ē remoꝛs ꝓſcie Cōſiderat ī infidel' q̄ oꝛtet eū cōparere coꝛā ſupno iudice. cui⁹ nil occultū z inultū remāebit. Cōſiderat vitā ſuā totā fuiſſe ꝺeditā mūdo z pōpis e⁹ q̄ſi nil boni feciſſe. Cōſiderat quō rps trāſiuit plenū ūq̄ratibꝰ q̄t z q̄ta bona facē potuiſſet q̄ nō feē. vñ ꝓſcia acerrime toꝛq̄t eū. z ex b aliq̄n in deſpatōz inducik. Et q̄uis q̄tūcunq̄ mal⁹ fuiſſ reūti adhuc potuiſſ ad pniaz et ad graz. iuſto tñ iudicio dei ſepe ꝓtigit vt nec ꝺ pnia n⁹ ꝺ deo aliq̄d curet. ſz deſperat⁹ vl' ecc⁹ ad iferna deſcēdat. Vñ aug. Hac aīad uerſiōe pcutik pcōr vt moriēs obliuiſcak ſui: q̄ dū viuet oblit⁹ eſt dei. z tō clamādum eſt ei. miſerere mei zc.

¶ Tertiū cruciās ē turba demonū. ſcīēs ei diabol⁹ ſibi ñ ſubeſſe pl⁹ rpis ad deciplendū hominē vltra terminuꝫ vite totū virus malicie ſue ī cauda reſuat. i. in fine. Vñ in figurā dictū fuit ſerpenti. Tu inſidiaber calcaneo ei⁹ Gen. 3. id eſt aīe vel creature rōnali. cui⁹ calcaneus eſt termin⁹ vite. Et frequēter peccatoꝛes obduratos quos cognoſcat ſecū mācipādos in inferno. antēq̄ aīa exeat ꝺ coꝛpe torquere incipit. ¶ Sic legik in vitaſpatꝝ de q̄dā diute. cuius anima ſanctus quidam vidit vncinis ferreis violenter trahi ex coꝛpe: z cum multa caterua demonū eum percutientū ad infernū deduci. De hac materia plenius vide ſup. titulo. vi. c. viij. de deſperatōe anime. Exēplum Poſt ſeparatōem a coꝛpe vexatur anima ꝓmarima ex tribus: licet z aliꝫs modis cruciek. Ex ꝓuatōe diuine viſionis. Eſaie vltio. Tollak impius ne videat gloriam dei

Ec psal. vi. Discedite a me o. q̃ operamini iniq̃tatẽ. Ex duratione ignee curatiõis. Vñ in Apocal. Pars illoz in stagnũ ignis z sulphuris. matth. xiij. Exibũt ãgeli z separabũt malos de medio iustoz. z mittẽt eos in caminũ ignis. nunc mittunt in aĩa: sz i fine etiã cũ corpe. Ex malignatione diabolice associatiõis. matth. xxv. Ite maledicti i ignẽ eternũ q̃ parat ẽ diabolo z angelis eius. Hiere. v. Seruietis dñs alienis. i. demonijs alienis ab omi misericordia qui nõ dabũt vob requiẽ die ac nocte ꝛc. De hac materia sz inferni vide. j. in ti. ix. de petõ actuali mortali. c. iij.

Titulus octauꝰ de petõ originali.

Cap. j. De eã petõ originaliꝰ z eius pena.

Post tractatũ dõ causis petõz z diffinitõibꝫ z diuisiõibꝫ et nomiñ cozꝝ. Nũc videndũ est de ipis peccatis fm illã diuisionẽ qua p̃ diuidunt quia. i. petõz aliud originale: aliõ actuale. Et hoc diuidit in mortale z veniale. et de singlis hoz dicendũ ẽ. Et p̃ de originali. Est aũt originale petiñ cũ q̃ nascũt homines. de q̃ Aug. dõ ꝑse. di. xij. sic ait. Firmissime tene z nullatenꝰ dubites oẽs homines q̃ ꝓpagine p̃ concubitũ viri z mulieris nasci cũ petõ originali. z ꝓpt hoc pueri mox nati deferũt ad baptismũ tanqz ab alio infectiõe culpe abluendi. Hic fateꝫ fides catholica: z horũ tenere eẽt hereis pelagiana vt dicit Tho. i. q̃. g. lxxxij. Est ãt petiñ originale fm Tho. q. vbi. s quidã hit innatꝰ p victatã originẽ seu q̃dã inordinata dispositio nate q̃ hz rõnẽ culpe in q̃ntũ pcedit a p̃ parente. Et hz talꝫ hitus aliq̃d p̃uatiõis: z aliq̃d positiõis sicut egritudo. Formaliter enĩ est defectus seu p̃uatio originalis iusticie. Dicit ãt originalꝫ iusticia illa rectitudo in q̃ fuit creatꝰ p̃mꝰ hõ. ex q̃ mẽs z rõ deo subdita erat et vires inferiores rõni z corpꝰ spiritui. Qõ donũ originalis iusticie erat. vt accõis spẽi hũane non ex p̃ncipijs nature causarũ: sz diuino munere collatũ primo pentio. vt trãsfundendũ in posteros cũ nã hũana q̃ postea i multis cõmunicata tota erat in ipo. Vñ p̃ suũ petiñ actuale viciata z ablata ipsa originali iusticia eiꝰ oppositũ vt accidẽs spẽi hũane. s. petiñ originale p ꝓpagionẽ trãsmisit in posteros cũ natꝝ. Generat enim hõ sibi simlem in specie etiã q̃ntũ ad accidẽtia ꝓpria spẽi nõ q̃ntũ ad accidentia individualia q̃ ptinẽt ad actiões psonales. nõ enĩ musicꝰ generat musicũ. Et hinc est q̃ solũ illõ petiñ p̃moz pntũ traducit z nõ alia. nec etiã aliox hoiz: q̃ solũ p primũ petiñ sublatũ ẽ bonũ nature. qõ erat p originẽ nature trãsductũ. Per alia vo peccata subtrahit bonũ gre psonaliꝫ qõ nõ trãsit ad posteros. Sed nec pnia p̃mi parentis nec eius scia nec aliox hoim traducũt. q̃ ptinẽt ad actiones psonales seu sunt accidẽtia individualia. Materialiter aũt est petiñ originale ꝯcupia q̃ vt dicit Augustinꝰ: paruulos hãt habiles ad ꝯcupiscendũ z adultos actu ꝯcupiscẽtes. Et hõ hic ꝯcupia inordinata potentiaꝝ aie q̃ in hõ attendit q̃ inordinate ferunt in bonũ cõmutabile. Petiñ aũt istud originale traducit a primo pente. p generatiões actiuã vtutẽ in hoies. de q̃ apostolus ad Ro. v. per vnũ hoiem petiñ intrauit. z p peccatũ mors. i. q. uij. Jam tragz. Pro cuiꝰ declaratiõe ẽ sciendũ fm tho. p̃ma scde. q. lxxxi et sup eplã ad Ro. Cũ omnes hoies ꝯueniãt in nã hũana quã traxerẽ ex adã et sic dici possint vnꝰ hõ. sicẽ vna ciuitas hõr vnꝰ corpꝰ Vñ fm Porphiriũ participatiõe speciei plures hoies sunt vnus homo. hinc est q̃ sicut diuersa corpoꝝ membra sunt partes vnius persone particularis: ita omnes homines sunt partes et quasi membra nature humane. sicut actus peccati exercitus per aliquod membrũ: puta per manũ vel pedem. nõ est voluntarius voluntate manus. sed volũtate totius hois vnde homicidiũ vt aliud cõmissum p manũ non imputarek ei ad culpam si considerarek manus vt separata a corpore. sed prout est aliq̃d hois motus a voluntate ipsius. Ira inordinatio ista nature que dick peccatũ originale nõ voluntaria voluntate hui⁹: vel illius deriuati ex adam. sz voluntate ipius ade qui mouet oẽs homines descendentes ab eo p propagationẽ mortionis generatiõis. sicẽ voluntas vni⁹ persone mouet omia membra ad peccatum. et sic talis inordinatio nature habz rõnem culpe in omnib⁹ ad quos puenit inq̃ntũ sunt susceptiui nature infecte culpa p adam. Et sicut petiñ actuale q̃ est peccatũ psone trahit ad singula membra p aliquẽ actũ psonalem. ita peccatũ originale trahit ad singulos homines per actũ nature qui est generatio. z sic in processu peccati originalis psona. id est adam infecit naturã. s. humanam: sed postmodũ in alijs natura viciata infecit psonam. dũ sc̃z genugo impurak in culpã nature viciũ propter volũtatẽ primi parentis. Quãuis enĩ anima hui⁹ vel illius homis nõ fuerit fm seminalẽ rationẽ in adã peccãre sicut in p̃ncipio effectiuo. eo q̃ semen corporale: quod ex Adam traduck: sua virtute non põt causare animã rationalẽ. fuit tamẽ in ipso sicut in principio in positiuo. q̃ semẽ ex ipo transductũ disponit ad animẽ susceptionẽ. et sic ipa anima cum infundit corpori, tũc maculatur culpa originali.

Est autem ipsum peccatum originale vnũ in essentia: sed multiplex in effectu ꝓpter qõ ps. l. Ecce enim in iniq̃tatibꝫ ꝯceptꝰ sũ: in pluali. ex eo videlicet q̃ inficit plures potentias anime. vt voluntatez concupiscibilẽ. irascibilẽ. tum etiam q̃ in ipso virtualiter preexistũt omia petã actualia sicẽ in quodam principio. Participat autẽ equaliter ab oĩbꝫ. Et q̃uis vnus sit prior q̃ alter ad ꝯcupiscendũ vel irascendũ z hmõi. b nõ pcedit ex rõne peccati originalis cũ equaliter in oĩbꝫ soluatur z tollat originalis iusticia. q̃ equaliter in oĩbꝫ partibus inferioribꝫ anime sibi relinq̃ntur. sed accidit hoc ex diuersa dispositione potentiaꝝ. Jam aliq̃ vires aie sunt fortiores in vno q̃ in alio ꝓpter diuersas corpis cõplexiones soluto autẽ vinculo originalis iusticie. vna q̃q vis tendit in suũ ꝓprium motũ. et tanto vehemẽtiꝰ q̃nto fuerit fortior. Et quia omnes homines: excepto ꝑpo solum descendũt ab adam p virtutẽ activã in generatiõe originaliter ab Adam deriuatã qõ est fm rõnem seminalem ab eo descendere. Ideo firmiter est tenẽdũ. vt dicit beat. Tho. p̃ma secunde. q. lxxxi. q̃ fm fidem catholicam oẽs homines p̃ter solum christũ ex adam deriuati peccatũ originale ex eo ꝓtrahũt: alioquin non oẽs indigerent redemptiõe que est p ꝓpm qõ est erroneum.

Petiñ originale quõ est vnum

Pena aũt hui⁹ petiñ. §. II.

quantũ quidẽ ad aĩam est pena damni. id est priuatio diuine visionis: q̃ nisi ꝑpurgat⁹ fuit ab eo nõ potest introire regnũ dei. Non aũt sustinẽt penam sensus pro solo originali. i. penã ignis infernalis vt tenet et ꝓbat bea. Tho. in. ij. Sniaz. et in quadam questiõe de q̃dliberis Et habet de ꝑse. di. xij. c. Nulla salus. Qõ aũt Aug⁹. dicit de eadẽ dist. c. Firmissime tene. rales paruulos sine baptismo trãseuntes. sempiterno igne puniẽdos exponit glo. et bene. igne id est penam: q̃ sp erit in tenebris. id ẽ priuari dei visione q̃ tñ priuatio diuine visionis est. z si adulti sit in maxima penã eis tñ non est ad afflictionẽ quia sciunt se non fuisse capaces. z sine propria culpa esse ꝓpatos. sicẽ nec etiã rustici⁹ penã hz q̃ non eligak in papã vel imperatorẽ. q̃ nõ ꝓportionak ei talis dignitas.

Quantũ vero ad corpus penã ipsi⁹ petiñ est mors. de

ꝓse.di.uñ. placuit.ac etiã alias penalitates q̃by sũt sub diti boẽs vt fames sitꝫ & hmoi.etiã iclinatiões ad malũ.

Tollit aũt ipm pec̃. §. III.

Quõ originale tollitur.

catũ nũc.s.in nouo testõ per baptismũ actu vel ꝓposito sumptũ & nõ p aliũ modũ nisi p martyriũ q̃ ad paruulos. In veteri aũt testõ p fidẽ pentũ ẽ̃ctũ ad nõ habẽtes vsum rõnis i.p actũ fidei relatũ ad salutẽ pueri p modũ oblõnis quã fidem ꝓtestabant offerendi ex abraam in circũcisionẽ datam abrae eam ꝓtestabant in virtute sacrificioꝝ. Adulti ẽ purgabant ab originali p fidẽ ꝓpriã. Femine iudeoꝝ ante vsum rõnis nõ p circũcisionẽ sed p fidẽ parentũ purgabant. Et sic dz intelligi q̃ virtute sacrificioꝝ dicebant purgari ab originali an circũcisionẽ datã. sicut & mares iudeoꝝ in ꝑtute circũcisiõis: vt dicit Gre. in moza. & bñ de ꝓse.di.uñ., qõ apud nos. Non q̃ in illis sacrificijs vl̃ circũcisione eẽt aliq̃ virtꝰ gr̃e ad purgandũ vt est in baptismo. sz p fidẽ tollebat pctm̃ quã ꝓtestabat illud sacrificiũ vel circũcisio. Unde et be. Tho. q̃ dixit in uñ. de circũcisiõe: postea retractauit in iũ. ꝓte summe.

In baptisato quõ remanet originale.

¶ Quãuis aũt trãseat ipm pctm̃ originale & tollat p baptismũ reatus. qz cuadit obligationẽ pene eẽne. remanet tñ actus. i. remanet in ipo baptizato. ipa birualis ꝓcupia. i. inclinatio ad malũ & ordinatio virũ inferioꝝ. Et qz bõ ñ generat fm mẽtẽ sz fm vires inferiores. & cũ ipsa habituali ꝓcupia. tõ trãsmittit pctm̃ in prolẽ. etiã si in ipso actu generatõis daretur alicui p gr̃am q̃ ñ sentiret actualẽ ꝓcupiaz seu ardoreꝝ libidis. nubilomin⁹ vt dic̃ be. Tho. ꝓma scẽe. q. lxxxi. sic genit⁹ ẽberet pctm̃ originale. Aug. dat exẽplũ de frumẽto q̃ ẽ̃ctus purgatũ seminet tñ nascit cum lolio.

Pro aliqua maiori. §. IIII.

De puul discedẽtibus cum originali.

declaratiõe de statu puuloꝝ discedentiũ sine baptismo est sciendũ q̃ aĩa q̃liber rõnal' migrans a corpe ꝓuocat ad locũ gl̃ie: q̃ scz ẽ pfecte purgata ab oĩ culpa & reatu. Et locꝰ iste gl̃e dz cẽ celũ ẽpireũ supmũ ꝛmotũ a motu: virtute tñ sua influẽs in inferiora: fm Tho. in. i. pte Aur aĩa vadit ad locũ miserie q̃ locus largo vocabulo dicit infernꝰ: & credit cẽ in centro terre seu sb terra. Qõ phat Gre. in. uñ. dialo. p eo q̃ dicit Jo. in apoc. v. q̃ nõ repiebat q̃ posset aperire libꝝ clausum signatũ septẽ sigillis: neq; in celo neq; in tra: neq; subtus terrã: nisi agnꝰ xp̃ẽ. De istis aũt diuisis locis seu receptacul' aiaꝝ: sic dicit Aug. Tempꝰ q̃ ẽ ink hoĩs mortẽ & vltimã resurrectõz animas varijs receptacul' ꝓtinet. put vnaquecq; digna est requie vl̃ erũna fm ea q̃ gessit i carne dũ viueret. xiij q. ij. Tẽpus. Infernus aũt distinguit ink locũ vbi ẽ pena dãni. i. puatio visionis dei q̃ dz limbꝰ: et locũ vbi est pena sensus. i. ignis cruciatio vltra penã damni. & dicit strictius infernꝰ. Qui etiã locꝰ diuidit in locũ dãnatoꝝ eternal': q̃ dz infernꝰ strictissima accepiõe: & locũ purgãdoꝝ qui dicit purgatoriũ. qui loca. i. infernꝰ & purgatoriũ diuerificant. sic inferius & supꝰ: ac si imaginaremus vnã domũ plenã ignis vsq; ad summũ. & in pauimento starent aĩe dãnare. & insuperi pte iuꝛ rectuꝝ aĩe que purgant. Un̄ grego. dicit q̃ sic sub codẽ igne aurũ mundat & palea fumat. sic idẽ ignis & reprobos cruciat: & electos purgat.

Duplex ẽ limbus

¶ Sic etiaz limbꝰ ẽ duplex. s. limbꝰ patruulorꝝ. et limbꝰ patrꝝ. qui etiã q̃ntũ ad sitũ differũt fm suꝑius & infer⁹ vt dictũ est de purgatorio & inferno: et in parte quidez superiori est limbus patrum qui etiã dicitur sinus Abrae. Sinus quidem quia quis ibi erit abrae. aut q̃ nõ nisi p fidem caritate informatã ibãt ad illum locũ aĩme: cuius fidei scz de vno deo. primꝰ publicus predicator & prestator fuit abraam. declinantibꝰ alijs ad idolatriã. Limbꝰ iste fuit locus sanctoꝝ patrũ: a creatione mũdi vsq; ad mortẽ christi. vel resurrectõem ad quẽ locum de purgatorio ascendebant tunc temꝑis ille anime que post banc vitã indiguissent purgatione. Et ad istum locũ descendit anima christi diuinitate sociata quãdo in cruce expirauit. et sic in simbolo dicitur descendisse ad infernũ. et tunc eos beatificauit educens inde in sua resurrectione. Non aũt alia loca inferni visitauit: nec ab eis visus fuit: nec eos edurit. Erat autem ibi in limbo illo: & si nõ pena ignis tamẽ pena damni. s. de tardatione gl̃ie quã expectabant que aliqualr̃ affligebat eos. Quãuis enĩ purgati essent a peccato originali. inquantũ ipm peccatũ inficiebat personas eorum. tum qz nõdũ erat natura humana purgata ab ipso originali: que purgata fuit in genere: vt in causa p passionẽ christi solutis Ade debitũ. et ideo detinebãt illi parentes in tali loco & pena. Un̄ eccia in hymno. Soluit a pena miseros &c. l. xp̃s.

Nota de pena puerorum.

¶ In limbo aũt puuloꝝ ẽ̃ quis nõ videat deꝰ: tñ de priuatiõe tal' visiõis penã nõ bñt: et cũ tales paruuli migrãt a corpe imꝑmunt seu cõcrepantur in intellectibꝰ eoꝝ spẽs rez nãliuꝫ. sic & oĩbꝰ alijs animabꝰ de corpe egredientibꝰ que dz sciẽtia indita ad quas spẽs seu sil'itudines rez intellectꝰ se ꝓuertẽs melius intelligit q̃ nãli cognitõe cognosci pñt q̃ alijs pbs mũdi. & sic in speculatõe rez pñt aĩe taliũ puuloꝝ valde delectari qõ facere nõ pñt dãnati. q̃ẽ bẽant talẽ sciẽtiã. qz absorbent a penis. Resurgẽt aũt & ipsi paruuli in vltima resurrectõe. sicut & alij cũ corpibꝰ suis ꝓprijs illius statureꝛ quã habuissent in. xxxiij. ãno si vixissent nõ habituri nec penã nec gl̃iaz. Sz in q̃ loco habitaturi nouit deꝰ. Anime aũt ipsoꝝ puuloꝝ iuuari non pñt vel liberari a tali statu suffragijs nr̃is qõ trahi potest ex verbis Aug. qui loquẽs de suffragijs q̃ fiũt p defũctis sic dicit. Eis solis hec ꝓsunt q̃by cũ viuerent bñ sibi vt postea possent ꝑdesse meruerũt. xiij. q. ij. c. Tempus Sed clarũ est q̃ tales in vita nihil meruerũt.

¶ De q̃stione vtr̃ virgo Maria fuit ꝓcepta in peccato originali. ¶ Capl'm Secundum.

Et qz de pctõ originali facta est mẽtio. Hic incidẽter ponãt materia seu questio. de qua ꝗdã catholica curiosis disputant et infructuose. s. de ꝓceptu ꝓgnis gl̃iose ponẽdo ea que senserũt doctores tam antiqui q̃ moderni de bõ dimittẽdo determinationẽ sancte ecclie. Quãuis enĩ non sit determinatũ per ecclesiã virginem esse conceptaz in peccato originali. vl̃ nõ propter quod absq; preiudicio salutis. licz vnicuiq; tenere alterã opinionẽ que sibi placeat. Tamen si bene cõsiderenẽ scripture & dicta doctorum antiquoꝝ & modernoꝝ qui fuerũt deuotissimi virginis gl̃iose. Manifeste patet ex verbis eorũ ipsam in peccato originali conceptã fuisse. Sed tenentes contrariam opinionẽ extorquent dicta eoꝝ contra intentionẽ dicentiũ. Et ꝓmo ostendit hoc apostolus ad Rom. iij. in ogi vbi dicitur q̃ omnes in Adam peccauerũt: et egẽt gloria dei: et nullum excipit nisi christum. vt patz ex eo qõ sequitur: et in glosa ibidem. ¶ Dicit etiam Job. iij. Et phat pectat lucem & nõ videat nec ortũ surgẽtis auroꝛe vbi nẽ ortꝰ loquit ꝓpheta de nocte q̃ designat originalẽ culpã que nullo modo vidit lucẽ. id est xp̃m: qz solus ipse sine originali peccato cõceptus. Auro vero virgo Maria cuius ortum ipa nox culpe originalis non vidit. qz ante fuit sanctificata et peccato originali mundata q̃ nata in mũdo. Sic exposuit beatꝰ Tho. iu. iij. parte. q. xxij.

¶ Eccleꝭ etiam. viij. cap'lo dicit. Utrũ vnũ de mille reperi: mulierẽ aũt nullã inueni. Uir ille fuit xp̃us. numerus aũt millenarius ponit ibi mozẽ scꝛipture determinatus ꝓ indeterminato. i. ꝓ omi ceru sanctoꝝ: inter

quos solus xp̃s reperꝰ est sine pcō aliquo nō aliq̃ mulier. Ita exponit dñs Job. dñici sup Eccs: vbi etiā per mlta originalia scōz antiq̃z z rōnes ꝓbat propositum.

Psal. 45. Psal. etiā ait. Sanctificauit tabnaculū suū altissimꝰ.

Doctores etiā scīi z quoz doctrina approbata est ab ecclia ꝺ clare dicūt. Dic etiā Aug. in li. de pfectōe iusti; cie. Quisq̃s fuisse vl̃ eē in hac vita aliquē hoiem vl̃ aliq̃s hoies. puta excepto vno mediatore dei z hoim q̃by nō fuit ncēria remissio pcōz ꝛrius ē diuīe scpture vbi apls ait. Per vnū hoiem pcm̃ intrauit ī mūdū: et per pcm̃ mors. z ita ī oēs hoies ptrāsijt: in q̃ oēs peccauerūt: necesse ē vt in pia ꝛtentiōe asserat posse eē hoies qui sine mediatore xp̃o liberāte z saluāte sint liberi: saluiq̃ a pcō. Idē in li. de nuptijs z ꝛcupiscētia sic ait. Sine carnis ꝛcupiscētia q̃ accidit ex pcō. ꝛcipi voluit qui futurꝰ erat sine pcō. vt hinc etiā doceret oēm q̃ de ꝛcubitu nascit carnē esse peccati. qñ quidē sola q̃ nō in de nata est nō fuit caro pcī. Ite greg. ix. mora. c. vlti. q: nec p carnalē delectatōez venit. Idē in gto. sup exo. ait. Oēs in pcīs nati sumꝰ. z ex carnis delectatōe cōcepti culpā originalē nobiscū trahimꝰ. Idē leo pa. ī ser. de natiui. Sic a reatu nullū dñs libeꝛ regit. ita p libe randis oīb venit. Item Amb. sup lucā. Sol ex natꝛ de femīa sctūs dñs ibs q̃ terrene ꝛtagia corruptele im maculari partus nouitatē nō sensit: z celesti maiestate depulit. Ite byariꝰ cui testiōniū inducit Aug. ꝺ iulia nū. Ex peccato est oīs caro ꝓter illā q̃ venit in silitudiez carnis pcī sine pcō. Ite aug⁹. in. ij. li. ꝺ iulianū. Ꝓpter catholicā vetratē z diuinoz eloquioz ꝓtractionē. clarissimi sacerdotes. Hirenꝰ. Cypanus olimpiꝰ. byarius. ambr. grego. s. nazanzenꝰ. imo z basiliꝰ q̃b addi ve lis nob. Hiero. vt eos omittā qui nōdū dormierūt adūsum nos pferūt oīm hoim pcō originali obnoxiā sniaz.

Anſh. in li. Cur deꝰ hō. dic ita expsse q̃ glosari nō ꝓt dicat eni. Licet ipsa hoīs xp̃i cōceptio sit mūda et absq̃ carnal' delectatōis pcō. virgo tñ ipa iniqtatib; ꝛcepta est. z in pcīs ꝛcepit eā mr ei⁹. Bern. q̃s q̃ deuotius et copiosius ceter' ꝺ virgīe scpsit. expsse ꝺ dic in q̃dā epla et in ser. de assump. sic ait. Etām virginē oīmodis constat ab originali ꝛtagio sola dei gr̃a anteq̃s nasceret fuisse mūdatā. Scūs Tho. cui⁹ etiā doctrīa ē approbata ab eccla ī. iij. pre. q. xx vij. z ī. iij. sen. idē sentit z ꝓbat di. ꝺ si nūq̃s aīa btē Marie fuisꝛ ꝛtagio pcī maculata ꝺ orasset dñ. z tati xp̃i. fm quā ē vl̃is saluator oīm z redē ptor. Tūc ei eēt aliq̃ ꝓsona quā nō redemisꝛ sc; ipsa virgo: nec ds tñ honorari mr̃ q̃ dehonorarēt filꝰ dero; gando sue dignitati: q: nec ẏgini placz tal' honor. Alber⁹ magnꝰ sr. iij. sen. ait: q̃ dicē q̃ btā ẏgo ẏ fuar ꝛcepta ī pcō originali fuit ꝺdēnarū tanq̃s erroneū a mgrīs parisiensib;. Mgr q̃s sen. in. ij. li. di. xxx. p to. nullum excludit a pcō originali ꝓter xp̃m. Et idē. in. iij. dist. iij. In decret' q̃s de ꝺse. di. viij. ꝺ: Firmissime tene et nullaten⁹ dubites oēm hoīem q̃ ꝛcubitū matris z fcīe ꝛcipit: nasci cū pcō originali. Et loquit de natiuitate ī vtero. i. ꝛceptōe. et Hugo z Ray et Guil. canoniste dicunt eam ꝛceptā in pcō originali. Plurimi etiam doctores idē dicūt declarātes particulari⁹ materiam. Tñ z Pe. de tharan. ord. p̃dic. q̃ fuit papa. s. Innocēti⁹ q̃nt⁹ sup. iij. senk. di. iij. sic dic. Quāto q̃s magꝛ accedit ad scīm scōz: tanto ds hr̃e maiorē scīficatōis gr̃dū. Nō est enī accessus ad deū nisi p sanctificatōem: mr̃ ẏo pl⁹ oīb; accedit ad filiū q̃ est sanctus sctōz. q̃ debuit q̃dum sanctificatōis hr̃e maiorē p⁹ filiū. Grad⁹ aūt scīficationis q̃druplr p̃t intelligi: aut q̃ sanctitatē q̃s hēat ante conceptū z ortū. aut post ꝛceptū z ortū. aut in ipo cōceptu z ortu: aut in ortu nō ꝛcepto. nam q̃ in conceptu et nō in ortu est impossibile. Primꝰ gradus nō est possibilis: q: gloriosus pfectio: vt scientia z virtus nō trāsfundunt a gntib. cum q: in filios nō pōt fieri esse gr̃e antecruale eē nature sup q̃ fundat. Scōs gdus cois ē oībus fm cōem legē scificatōis p sacr̃a. Tertiꝰ gdꝰ est singularis sanctiscoz. de q̃ solo fuit sil'ortus sanctificatio. cōceptio. annūciatio: z assumptio. Restat igit qrtꝰ gradus. et hic hz q̃tuor gradꝰ: q: pt intelligi fact⁹ in vtero sanctificat⁹. aut añ animationē: aut in animatiōe: aut cito post aīationē: aut diu pꝰ aīationē. Primꝰ gradꝰ impossibil' est. q: fm Syoni. de diuis no. sanctitas ē ab oī imūdicia libera z pfecta z imaculata Immundicia ẏo culpe nō expellit nisi p gr̃am q̃ facientē. sic tenebra p lucē: cui⁹ subiectū nō est nisi creatura rōnalis. Secūdꝰ gradꝰ nō fuit ꝛueniēs btē ẏgini. q: aut nō ꝛrilz originale: z sic nō indiguisset vll sctificatiōe xp̃i z redēptioe aut si ꝛtraxisz sil' culpa z gr̃a in ea nō posz eē. Tertius etiā gdꝰ ñ fuit ꝛueniēs btē ẏgini: q: fuit tal' vt Jobis et Viere. ee q: nō ꝛuenit tāte scīcitati vt diu moꝛata sit ī pcō. Marcus ẏo vl̃ ꝛueniēs z pie credibil' licz ō scīptura nō hēarur vt caro pꝰ aīationē vl̃ in ipo die vl̃ hora q̃uis nō ipo momēto scificata fuit. Nec ille. Quā opinionē sequit' heruꝰ. henricus de gadauo. durādꝰ. durādellus. Jo. neapolitanꝰ et alij solēnes doct. or. p̃dti. Multi etiā excellētissimi ordi. minoꝛ idē dicūt. et p̃cipue deuotissimꝰ sup oēs Bonauen. qui postea fuit cardinal'. sic dic sup. iij. sen. dis. iij. q. ij. Sanctificatio ẏginis subsecuta est peccati original' ꝛtractionē. q: nullꝰ imunis fuit a culpa original' pcī: nisi solꝰ filius ẏgis. sic dicit apls ad Rom. iij. Oēs peccauerūt z egent gl̃ia dei.

Vic aūt dicēdi modꝰ est cōmunior. rōnabilior: z securior. Cōmunior q: oēs fere id tenēt q̃ btā virgo habuerit originale: cū id appeat ex mltiplici eius penalitate. quā non est dicere ipsa esse passaz ꝓpt alioz redēptionē quā etiā ñ ē dicē p assumptionē habuisse hz p ꝛtractoz Rōnabilr ē etiā q: eē nat' ꝓcedit eē gr̃e vl̃ eē vl̃ nat'. Et ꝓter ꝺ dic Aug⁹. q̃ prius est nasci q̃s renasci: sic est esse q̃s bn esse. igit pꝰ est aīam vniri carni q̃s gr̃am dei sibi infundi. Sic igit caro illa infecta fuit. z ex sua infectione nata erat aīam culpā originali inficere. Necessariū igitur est q̃ ante fuit culpe originalis. infectio q̃s sanctificatio. Securior est. quia magis consonū fidei z pietati et sanctoz autoritatib; magis concordat pio eo q̃ sancti cōmuniter cū de ista materia loquūtur solū ꝺ hūstum excipiūt ab illa generalitate q̃ oēs peccauerūt in adam. Nullus aūt inuenit dixisse ō his que audiimus aut ab nostris virginē Mariam ab originale fuisse immunē. Pietati etiam fidei magꝛ concordat p eo q̃ si mater habenda sit in reuerētia z deuotōe. miltomaioz est habenda erga filiū. cui⁹ est oīmis honoꝛ z gl̃ia et ideo. q: ꝺ expectat ad excellentē xp̃i dignitatē. q: ipe est omniū redēptoꝛ z saluatoꝛ. z q: ipe vn⁹ p oīmib; ē mortuus. nullaten⁹ ab hac generalitate ẏgo maria excludēda est. ne dū mr̃is excellentia ampliat filij gl̃ia minuat et sic mater puocet q̃ filiū vult magꝛ honorari q̃s scipaz Huic igit opinioni adherētes ꝓter honorē iesu christi. quis in nullo piudicat mr̃is honori. teneam⁹ fm q̃ cōmunis opinio tenet: sc; virginis sanctificationē fuisse post peccati originalis contractōem. Nec ille. Quam opinionē sequunt' Richar. de media villa sup senk. Alexander de ales. Ribal. z Bern. in fmōib; de ꝓphis in sermo. Egredietꝛ ẏga ꝛc. Oēs hi tres ordinis minoꝛū solennes doctores idē dicunt. Egidi⁹ ordis heremitarū doctor excellentissimꝰ in suo q̃libeto sexto. Idē guido ordinis carmelitaꝛ in suo. iij. q̃libeto. Idem magister Jo. de policrat': qui oēs inducūt auctem apli ad Ro. iij. Oēs peccauerūt ꝛc. Et assignant rationes suas

O, ꝙgo i origiali ñ fuit concepta.

¶ Quidã alij dicunt nõ fuisse ꝛceptã in pctõ originali virginẽ ipaz: et ꝓpue Jo. scot⁹ ordis mĩoz doctoz sub tilissim⁹ 7 p sua opinioẽ allegũt auctes 7 assignt rõnes Et ꝓ illõ Can. iij. Tota pulces et macla ñ ẽi te. Et exponũt de ẏgine dicẽtes: ex ꝟ q nõ fuit macla pcti i ea. g nec original. Scõo iducũt illõ Aug. cũ de pctis agit ꝓpt honorẽ dñi nullã ꝓsus de ea. s. ẏgine volo hr̃e mentionẽ. Tertio illõ Anſb el. decuit vt ea puritate niteret. scz ẏgo maria. qua maioz sub deo neqat imaĩri. Quarto id oñdũt p hãc rõz: qz ordinãs vas ad fuitũ altaris ꝛfuat ipz a macul. ꝟ enĩ ẽ valõ decẽs scz ẏgo fuit vas deitat. g decuit vt ꝓfuaret etiã a macla originali Quinto sic. Decuit q xps eã singlari 7 nobiliori mõ redimeret 7 liberaret q̃z alios. sed ꝟ fuit si sine pctõ ꝛcepta fuit. Decuit enĩm magꝝ honorare eã: qz mr ei⁹ q̃z ceteros. Scz nobili⁹ 7 melj⁹ liberak 7 redimik cui quidek ne cadat 7 in fuiturẽ incurrat q̃z vt lapsus erigik: 7 fact⁹ fu⁹ ꝺdumak. g 7c. Sexto sic eccl̃ia errare nõ dz: scz ipa celebrat festũ ꝛceptiõis octauo die decẽbr. g 7c. ¶ Ad rões in ꝟnuz iducras sic rñdẽt: ꝓño ad illõ q oẽs i adã peccauerũt. 7 q oẽs gẽnti ex adã originale ꝛxerũt. dicũt q sci qñ loqbãk oẽs ꝛtis se originale loqbãk in cõi de filijs ade ſm cõem cursũ sed cũ locuti sunt de ẏgine in singlari. dixerũt oppositũ vt in auctib⁹ induct. Aug. et Anſb. ptz. Dicũt etiã q vbiqz ponik solũ vl tm̃ aĩa xpi: intelligik etiã aĩa ẏgis. qz ꝓtus est ps viscez. Alij eoz dicũt q oẽs ex adã ꝛbũt originale de iure 7 ex debito. 7 sic etiã ẏgo: scz de facto ipa nõ ꝛtit in ꝟ ꝓulegiata 7 exẽpta a iure cõi. ¶ Scõo ad illud qõ dic alia opi. s. q seqret q xps nõ essz vlis oĩm redẽptor. rñdet q nõ seqt ex ista positõe ꝟ qz redẽpta ẽ 7 saluata p ꝓfuatõem ab originali ne incurreret. ¶ Ad illud Bern. qz glosari nõ pt. dicũt q̃dẽ simplices q in visiõe appuit cũ macula in pecto: eo q ꝟ dixerat vel qz retractauit. Inducũt etiã reuelatiões sup ꝟ q̃rũdã mulierem laz. ¶ Scz ad oĩa ista facilr rñdek clare nõ expone. Ad ꝓmũ q illa auctas cantioz intelligik de eccl̃ia ꝓprie. trãs sumptiue aũt dr de ẏgine postq̃z fuat scrificata. Uñ in assumptõe el⁹ canik hec durãdel⁹. ¶ Ad scõm ſm tho. et durã. dr q ibi loquik aug⁹. de pctis actualib⁹ vt clare pz ex pcedẽtib⁹ 7 seqntib⁹ illi⁹ libri. 7 ex auctẽ Jo. in cã nõica quã imediate Aug. induc. Si dixerim⁹ qz pctm̃ nõ bẽm⁹ 7c. In ꝟ aũt oĩs doct. ꝛcordãt ipaz ẏginẽ solã ink adultos fuisse etiã a vẽiali imunẽ. ¶ Ad tertiũ dic Jo. neapol⁹. q illud Anſb. est magꝝ ꝓ q̃z ꝺ. decuit enĩ vt puritas mris eẽt sb puritate xpi dei: q nõ ꝟnit originale nec cõmisit actuale. 7 ꝟ fit p ꝟ q mr̃ acuale nullũ ꝓmisit scz originale ꝟnit. Si ãt nõ ꝟnisz originale. iã puritas el⁹ equarek puritate xpi: nec etiaz sub ea. Nec valz instãtia de angel⁹ bonis. qz in eis nõ esset pctm̃ p originẽ ꝛcruz, eo q vn⁹ ab alio non originak scz oẽs immediate creank a deo. Uel aliter 7 melj⁹. Sic nõ refert ad ꝟ q aer possit dici magꝝ lucid⁹. an q̃z fuit tenebrosus vl nõ. Aer ẽ qui plus dz ẽ luce magꝝ ẽ lucid⁹. scz aliq̃ tenebrosꝰ fuerit. sic in ꝓposito. Cũ spũalis puritas sit p carentiã ꝛpuritatis culpe: quã puritatẽ causat lux gr̃e dei. Uirgo q̃ plꝰ habuit de luce gr̃e q̃z q̃cunqz alia creatura. pura dz dici q enituit maiori puritate q̃z creatꝝ q̃cunqz. dato q fuerit q̃z subiecta culpe originali. Sic etiã pt dici magis albũ qõ aliq̃ fuit nigꝝ. ¶ Ad q̃rtũ sic rñdeak q de cuit ẏginẽ nõ ꝛcipi cũ originali. qz vt dicit Jo. neapol. nõ decuit vt ꝛceptio nãlis cuiuscunqz boĩs etiã mris virgis equarek q̃rtũ in imunitate a culpa originali sup conceptõe xpi. Nerueus aũt in qdlibet dicit q idẽ est decentius oĩb⁹ fieri qõ magꝝ in honorẽ dei cedit. magꝝ aũt cedit in honorẽ dei tota hũana natura descẽdentẽ ab adam p generatões. indigere redẽptiõe facta p xpm inducendo virginẽ q̃z aliquã psonã nõ indigere vt ẏginem. Quãuis enĩ 7 istõ cedat in honorẽ filij. s. puritas talis mris. ꝓmũ tñ magꝝ. Ratio est qz illud pertinet ad honorẽ xpi. vt de⁹ scz generat⁹ influẽtia el⁹ redemptiõis hec enĩ fuit qz vna psona fuit incarnata. puritas aũt ꝓdicta mris pertinet ad honorẽ el⁹ inq̃ntũ bo. qz licz sit mr̃ dei: nõ tñ ſm qõ est deus: scz inq̃ntũ hõ. ergo 7c. Sz si dicek q p talẽ emunitatẽ ab originali nõ tollik q̃n fuit redempta p pseruatõem seu meritũ ꝓceptũ qõ quito dicebak. Rñsio p Jobem neapolitanũ 7 alios q redemptio seu salus nõ est nisi exẽptis. Sicuti enĩ nihil ꝓprie bz eẽ cũ est in cã sua solũ nisi hẽat eẽ in seipo. Sic nec ꝓprie pt dici redẽptus vel saluat⁹. exẽs sub spũali fuitute q̃ est p culpã. solũ in suis pntib⁹ 7 nõ in ꝓpria psona. Quãtũcunqz q̃ ẏgo fuisz ab originali pctõ ꝓfuata ñ posset dici redẽpta 7 saluata: nisi q̃nqz fuisset subiecta pctõ nõ solũ in psona, parentũ scz ꝓpria. Rõ est ſm tpm 7 Johãnẽ de policrat. Redemptio 7 saluatio iportat q̃ndã mutationẽ 7 trãsitũ de pctõ ad gr̃am. Res enĩz q̃ aliq̃n fuit mea 7 postea ñ est: dr redimi. sed res q̃ nunq̃ fuit mea dicit emi. Res aũt q̃ sp fuit 7 est mea: nõ pot dici emi neqz redemi. Si q̃ virgo brã nulli vnq̃z pctõ subdita fuit. q̃ sp fuit dei: 7 sic nõ fuit redẽpta. Et idẽ de saluatione: qz ꝑsupponit casum seu infirmitatẽ pcãi. Et q̃ uis deus de potẽtia absoluta potuerit facere ipam originale nõ ꝟnisse. Est enĩ originale pctm̃ carẽtia originalis iusticie determiate volũtaria volũtate ꝓmi parẽtis Possz aũt de⁹ excipe a tali debito quẽcunqz ꝛcipiendũ tñ nõ decuit qõ ptinet ad potẽtiã ordinatũ quas voluit honorare mr̃em rõne iã dicta. Et vt etiã dic Egi. q̃ supra Aliq̃d est laudabile in ꝟferiori. qõ nõ est laudabile i superiori. xpõ nõ est laudabile qõ eẽt ꝛcept⁹ in originali est tñ laudabile in ẏgine mr̃e. nõ qz originale ꝟnit. scz qz facta est mẽbz xpi ab ipo redẽpta. Dicit etiã Augustꝰ de baptismo paruuloz: q nullũ membz christi fuit sine pctõ. Si ergo dicak ẏgo nõ ꝟnisse originale. sic nõ erit membz xpi quod est indedecus eius. ꝟmmo ſm Richardũ ordinis minoz hoc derogat matri 7 filio Matri virgini: qz eius priuilegiũ est q̃ sola sine peccato concepit Derogat 7 filio qui solus est ĩmunis ab omni labe: etiã originali. Et per ꝟ patz eos nõ sufficiẽter respondere. Ad id qõ ꝓmi dicunt de redemptõe 7 saluatõe dicrum est. s. ibi secũdo ad id qõ dicit. ¶ Ad sextum scz licet de festo conceptiõis. Rñdet bea. Tho. in. iij. parte vbi. s. q eccl̃ia romana nõ facit illud cuz nunq̃z reperatur institutũ. ĩmo Bern. in epistola lugdunenses dicit non debere fieri. Tolerat aũt hoc fieri ab aliquibus ecclesijs referendo hoc ad temp⁹ sanctificatiõis. quod qz ignotũ est q̃ fuerit: fit festũ de ipsa sanctificatõe die q̃ dicit esse concepta ¶ Uel ſm Job. neapolitanũ potest dici q tale festum nõ est festũ ꝛceptionis eius vt illi dicunt cũ fiat p nouẽ mẽses ante eius natiuitatẽ qus die nondũ anima erat infusa q̃ est subiectũ sanctitat. Sz magꝝ est festũ gratiarũactionũ: sicut in veteri lege erat festũ Epipbanie in q̃ nulla sanctitas fuit noua collata sed eccl̃ia regratiatur de beneficijs. et sic in ꝓposito.

Solutiones argumẽtoꝝ ꝓtis negatiue.

Solutiones argumẽtoꝝ ꝓtis affirmatiue.

¶ Ad rões autẽ et auctoritates nõ sufficiẽter respondẽt: Nam ꝓma rñsio nõ valet. s. q doctores loqnk i cõmuni: 7 ſm cõem cursum nõ intẽdendo de virgine illõ dicere. qz q̃ totũ dicit nihil excludit. 7 qui omnẽ dic nullum excipit. et qui nullũ dicit oĩe excipit. sed in ꝓdictis auctoritatib⁹ non dicit indefinite. scz vniũsal⁹ omnẽ ab adã ꝓpagatũ vl culpã incurrere originalẽ. g̃ sancti nullũ intẽdũt excipe etiã ẏginẽ mariã cũ 7 ipsa exꝑmak in aliquib⁹ auctib⁹ hic et alubi. Obi aũt et sancti loquentes de aliqua materia in cõi tractãt illã materiã cõiter loquendo ꝟ indefinite et non vniuersaliter si ea que dicunt in illa materia in cõmuni in aliquo singlari exce-

Solutiones gumẽtoꝝ ꝓtis affirmatiue

prionē habeant. Ad illud aliud qđ cū dr solū de xpo z de mre intelligāt nlla rō cogit đ dicere: imo plēs expsse auctoritates Aug. excludūt ipm ab originali z induduntmatrē: nec enī est tanta vnio xpi z mris. qnta psonarū diuinaz: vt sic dicim⁹ q cū dr aliqđ de vna psona etiaz cū dictōe exclusiua ptinēs ad subiaz. illđ intelligēduz ē et de alia. Sic cū dic xps. Nemo nouit ptēm nisi filꝰ zc. nō excludit spūsc̄us. ita etiā oporteat dicere de virgine: qđ dr de xpo cū sine cōgarōe filꝰ fuit maior; scripturis: etiā inqntū hō. Ad illđ aliud q z si iure z debito ptraxit nō tñ de fcō. q pprilegiata. Rñdet Job. de politus q pprilegiū surreptiniū reputatur: z igit vitanduz qđ ē p tenorē pcili. nec de đ fac aliquā mētionē. sz nullū preuilegiū legit in scrip. ptinēs ad ygienē: qđ de lege cōi de ea faciat mētionē. Itē pprilegiū pmaura dr esse expressiuū. vñ cū in sanctificatiōe etiā in vtero sit pprilegium nō credit de aliq cē satisfactū nisi istō hēat clare in scriptura. vt de Hiere. z Job. Et m̄lto magis vr đ dicendū de emunitate a culpa originali cū illō sit maⁱ: z tñ nil expsse reptit in scripta de isto pprilegio. sz priū. g zc. Ad illō de reuelatōe z de visiōe Bern. zc. Dicit Jo. neapol. q sunt visiones fantastice q̄bꝫ nō est credēdū. Et si dr aliquas sanctas habuisse reuelatōz ō bmōi. vt scā Brigida. Sciendū q alie scē q claruēr miracul' vt btā Katherina de senis: habuerūt reuelatōz de prio. z cū etiā veri ppbete aliqñ putēt se ex reuelatōe spūssc̄i aliq bre q ex se dicūt nō est inconuenies dicere q tales reuelatōes nō fuerūt a deo sz somnia būana. Expēplū in narbā ppba loquēte ad Dauid. q. Re. qui credebat ei spū ppbete respondisse dauid. z tñ nō sic erat vt postea patuit. Consequenter circa istā materiā sic vni istaz opinionū dr hō inhererē: z potⁿ pme rōnib⁹ dicas: q patus sit tenere priū si eccla priū determinaret: z añ determinationē nō iudicet hereticū: vl impiū z malū alterā tenentē q̄cūq; sit et caueat a pdicatōe hꝰ makie coā plis cū impugnatiōe alterius partis. q. malia scādalosa i pplo cū velut noctue nō possint sufferre tm radiū veritaⁱ. z nil fructꝰ reportaueric. Et modⁿ pulcer tradit ex q̄dā pdicatiōe mgri et sancti. Sincēt ij eximiū pdicatorⁱ q đ immediate ponit.

De conceptione virginis Marie per modum pdicationis. Capm Tertium.

Dndū erant abissi z ego iam pcepta erā. pverb. viij. Abyssus imporabat qndā voraginē seu pfunditatē cuⁱ⁹ termin⁹ nō inuenit. Et sic pō dic. Judicia tua abissus mlta. q. cōprehendi nō pñt iuxta illō apli ad Ro. xi. O altitudo diuitiaz sapie z scie dī q̄s incōpbēsibilia sūt iudicia e⁹. Aliqñ etiā ipoⁿrat abissus pfusionē z indecorē. z đ ex eius derivatiōe: dr enī ab a qđ ē sine. z bissus qui fm Bedā est genus lini candidissimū z pulc. z sic sumit hic Genes. i. Tenebre erāt sup faciē abissi. Dicit ei abissus materia ista pma informis z pfusa. vñ z indecora. Abyssi etiā dici pñt scripture sacre ppt pfunditatē interminalē sensus earū. Ac etiā apli ppt maximā noticiā seu sapiaz et dilectionē eaz. Sedm aūt vtrāq; pmā acceptionem creature oēs dici pñt abissi. Nā in se cōsiderate bñt qndā pfunditatē structa deo. vt nec maximi philosophi potuerūt cōplere intelligere naturā z quietatē cuiuscūq; q minime ex eis. sz respcū pfectōis diuīe oēs etiā maxime bñt quādā pfusionē z turpitudinē. Est g sens⁹ thema. q antequ essent create facte q dicunt abissi. virgo maria erat pcepta. Sz subito q cunq; etiā rudis movebit qōem dicēs. Cum virgo sanctissima sit concepta de anna: quō anna que creatura est potuit pcipe: si nōdū erat sicut nec alia creatura. Sed ad hoc respondet per distinctionē quadruplicem conceptionis.

Est enim eius conceptio in intellectu diuino alī.
Est eius conceptio in mente angelicali.
Est eius conceptio in scptura speciali.
Est eius conceptio in vtero materiali.

De conceptione diuinali.

De pma loquit thema. Non solū enī ab eterno cōcepta fuit diuīa sapia. s. filꝰ a pre. sz vergo Maria nō q̄dem eo mō q filꝰ a pre. s. de subia sua: sz p pordiatōz eternā. Expēplū sume in oplib⁹ būanis. Nā enī aliquis vult aliq̄d boni vl mali facē: tūc dicit istud fiet a me. qz sic pcepi in corde meo. sic qñ pcōr imaginat dimittere malā vitā z bñ facē deinceps. tūc pcipit pcōr. Un Esa. xxvj dr. A facie tua dñe pcepim⁹; z q̄si parturim⁹ z peperim⁹ spm saluz. A facie dic dñi i. ab aspectu q respicit dñs pcōrem oculo misc̄ie faciens eū recogīscere mala sua. Cū enī hō pseuerat in mal: de⁹ dr auertere facie suā ab eo. z merito: qz ipe pcōr vertit ei tergū z nō faciē. s. ratione. ppt qđ z pctm dr esse auersio ab incōmutabili bono. Sz cū ds illustrat cor: ouertit se pcōr ad deum. tūc pcipit desiderū boni z ponit se emēdare. z cū hō erat agere. tūc parturit qz laborat in his faciē dis⁹. Post q̄s aūt executⁿ ē: peperit: z masculū cū opⁿ est recte factum vt restitutōis. pfectiōis. ordinis z bmōi et tūc tā nō meminit pīssure q̄ter gaudiū. qz inde psequit spm salutz id est grām spūs eū saluantē. Sic igit ptz q pnscz hō aliqđ faciat illō mēte pcipit. mēte decernēdo. ita ds in mente sua ab eterno pcipit. i. disposuit mūdū facere: et hoīem i maxīa dignitate. Et puidēs hoīem debere ruere a tanta dignitate. pcipit etiā in mēte sua añ creatōez mundi: z pordinauit vnā virginē facere p quā hō recuperat dignitatē suā. imo z maiorē p̄tiōz pfectē p vnionē scz verbi cū būana nā. Et sic intelligit đ thema. Nōdū erāt abissi. i. creature: z ego pcepta erā. s. in mente diuina: vt suo tpe in mūdo fierē z in actuali existētia. Et sciebat ds q vna mlier erat futura in mūdo. scz eua ex qua eueniret omne malū in mūdo. Ita pcepit pordinauit q alia deberet vnire. s. btā mariā: ex qua totū malū auferet. Sicut etiā prescibat q Eua pma mr z spōsa esset z virgo. s. dū fuit in paradiso. ita pcepit et ordinauit q btā Maria desponsata essz. z nō sp intacta. mater vtuificatrix cūctoz. Et sic fuit Eua visitata p angelum malū qui eā decepit: z mortē intulit. ita in maria visitata p āgelū bonū qui ei vitā nūciauit. Et sic eua euacuata fuit grā cū ō fructu accepit z comedit. i. ita maria grā replera: qñ fructū in ventrē recepit verbi diuini. Et sicut fructus quē posuit in ventrē eue: occidit multos. ita fructus quē in ventrē recepit maria: vtuificauit eletos z vtuificat q̄tidie comedentes deuote: cū in sacra ministrat⁹ pplo. ideo dr: būdictus fructus ventris tui. q. per ipm benedicti sum⁹. sicut p fructū quē portauit eua viro ad esum: fuimus oēs maledicti. Paradisi porta demū per Euam cunctis clausa est. sed per beatam virginē iterum patefacta est: vt canit ecclesia. Et sicut rex dum mittit ad plium milites suos. quia vt sapiēs cognoscit q multi ibi vulnerātur. mittit etiam medicū ad curandū. ita deus sapientissimus prescies nos habituros continuū certamen cum demōibus. et sepe ab eis vulnerbus peccatoz: ū damnificari cōcepit in mente sua z disposuit mūdo mittere medicū. sz virginē beatissimā. Unde et devotus Bern. dicit de ea q de plenitudine eius omnes recipiunt eger curationem. tristis consolationē peccatoz veniam. iustus grattā. Et de ipa virgine maria potest intelligi illud Eccl. xxxvi. Ubi nō est mulier ingemiscit eger. Nam cōtra vulnus sugbie ponit ipsa expēplo vite sue ligaturā seu emplastrum humilitatis ad curandū. Contra vulnⁿ auaricie emplastrū liberalitatis cum aurū sibi oblatū a magis nō reseruauit pro futuris necessitatib⁹: sed paupib⁹ erogauit.

fm Bern̄. Contra vulnus luxurie remediū castitatē scū votū fecerit fm Aug. ꝓpetue ꝑginitatē. vt. xx vij. q. ij. §. beata maria. et sic discurrēdo p alia. Permaxīe aūt placuit z deo electa fuit vt mr̄ dei eēt ꝓter būilitatē Dic̄ depulsa de paradiso Eua cū viro z oi ꝓgenie ppt supbiā et b̄ē qō ipa dic̄ī epla. Dn̄s possedit me ab initio viaꝝ suaꝝ. Hic dei sunt ꝑtes qbꝫ nos imus ad deū. initiū virtutū est būilitas. vñ z fundamētū ōr eaꝝ. ¶ Scōa De conceptione angelicali. ꝯceptio. s. angelical' fuit nō ab eēno: sz in ꝓncipio mūdi añ creationē aliaꝝ rer̄. Nā cū dn̄s creauit angelos q̄ si gnant noīe celi cū ōr. In ꝓncipio creauit ōs celū z trā. fm Aug. tunc ꝯcreauit seu indidit in mētib⁹ coꝝ spēs seu similitudines oīm creaturaꝝ q̄ in sex diebꝫ referunt factio: quasi q̄dā semina ad ꝯcipiendū intellectū. ipsa ḡ facio rer̄sigt fm Aug. infusionē illaꝝ spēz intelligibilū Et nūer⁹ successiu⁹ diez non portat ordinē tpis sed dignitatē. nā in ꝓncipio creatiōis coꝝ sil' create sunt oīs spēs rer̄ nō p⁹ vna z postea alia ꝓximitate tpis. Sed q̄ dignitas magna dignitatē inf ipsas creaturas. illa ō ōr ꝓmo dic facta q̄ nobilior inuenit in eis. et sic de aliis diebꝫ. Dies signat cognitionē angelicā rer̄ q̄ duplex est. Duplex ē cognitio. ꝓria ē cognitio nālis. s. p ꝑsonē intellect⁹ sui ad alias spēs ꝯcreatas: z illis mediantib⁹ intelligūt res sicut nos mō mediāte fantasmate. Et ōr hec cognitio vespertina. Secūda est cognitio supnaturalis: quā sez hūt cognitionē ꝯtendo se ad ꝑbū eēnū in q̄ relucent ydee oīm rerum: z inde ꝯcipiūt dariorē cognitōez rer̄. Et hec ōr cognitio matutina q̄ pfectio est ꝓma Et sic ōr factū vespere et māe dies vn⁹. qz sez cognitio vna q̄ ad cognita. i. creata. sz duplex q̄ ad modū cognoscēdi. qz vl' in spēbꝫ sibi cōcreatis: vl' in ꝑbo. Inf cetera ār angeli sctī aspiciētes in verbū reuelatū seu declaratū fuit eis mysteriū incarnationis cū suis circūstātijs. z qō ad repandū lapsuz bominis ordinarēt z restaurādū ruinas coꝝ dei fili⁹ būane nake vnirēt. Et ꝑgo hec sctissima mr̄ ei⁹ eēt. Et sic tā q̄z essent abyssi. i. creature in sua distinctōe z vltima pfectione. Ego sez ꝑgo dei mr̄ ꝯcepta eram. intellectu angelico p cognitionē. Et cū b̄ coḡuerūt magnū festū fecerūt in paradiso regnantes deo z collaudātes ei⁹ miscōiam maximā p reparatōe fratꝝ suoꝝ. i. nostra. z restauratione sua q̄ ad lapsos angelos. Un̄ iob. xxxvij. ōr Ubi eras cū me laudarēt astra matutina. i. āgeli. et iubilarēt oēs filij dei ipsi. s. angeli summe exultātes de reparatōe' fuka. per filiū but⁹ ꝑgis-bn̄dicte. z oēs offerebāt ei famulari tpe suo. Si enī vt ōr Lu. xv. gaudiū est ī cel' cora angel' dei sup vno pctōre pnām agente q̄z tū debuit esse sup mediatrice pctoꝝ ꝛc. ¶ Tertia De conceptione spirituali. coceptio ōr spālis. Sapientia freqnt noīe mr̄is nuncupat ꝑcipue in libr̄ sapientialib⁹. Un̄ z ōr Sap. viij. Hāc. s. sapiam amaui et exq̄siui a iuuētute mea: z q̄siui mihi eā spōsam assumere. Sapia aūt sup oīs alias doctrinas maxīa ē in sctura sacra fm Tho. in pn. sūme sue. Dec aūt est prognās m'ris mysteriꝫ. i. spūalib⁹ significatiōib⁹ q̄ sunt multi occulte. Cū aūt doctor vel p̄dicator exponit q̄ latebat. tūc q̄si parturit. Et inf cetera in hac mr̄iere. s. sapientia sctrure ē ibi ꝯcepta. i. occulte ꝯtenta ista brissima virgo: z freq̄ntissime de ea ibi fit mētio p metaphoras varias. Et sic anteq̄z eēnt abyssi: siue create vt dictū est cōplete siue scripture q̄ dicūt erā abyssus ꝓpt pfundita tem sensuū anteq̄z innotesceret eaꝝ. pfunditas cōcepta erā. i. ibi cōprehēsa: vt cū ōr. In ꝓncipio creauit ōs celū et terrā. In ꝓncipio. s. nouī testi creauit q̄ ad aīam celū Joachim celū dictū ꝓpter affectū celestē. terrā Annam sic dictā ppt būilitatē. Terra aūt erat inanis z vacua. i. sterilis. Spūs dn̄i ferebat sup aq̄s lacrimaꝝ ipsoꝝ de confusione sua tenebre erant sup faciē abyssi. tenebre vicio: um sup mūdum totū. Dixit deus dando virtutem fecundatiuā Anne. fiat lux id est virgo bec beatissima. et facta est lux: ex Joachim et anna q̄ ad coꝝ⁹. a deo q̄ ad aīam. Et diuisit lucē a tenebr̄: punitās illaz aīam subito ab originali. ¶ Dec est terā ꝯcepta z figurata ī paradiso delicia ꝝ vbi erat lignū vite ꝛc. ¶ Dec est ibi cōcepta cū dn̄s dixit serpēti. Inimicicias ponā inf te z mulierē z semē tuū z semē illi⁹ ꝛc. ¶ Dec est mr̄ Maria a deo facta mr̄ spūal' cūctoꝝ maxīe inimica serpēti antiquo. s. diabolo. Semē serpēt' ꝓcedēs ex interioribꝫ voluntatis eius est malicia ei⁹. vnde generat in mētib⁹ boīm vicia z pcā. Semē mlier⁹ ꝑginis est bonitas z benignitas ei⁹ Iria semi diaboli. Contriuit ipa caput serpentis sola: qz oēs suggestiones viciorꝝ subito extinxit: nec cōcupiscētiā sensit religato in ea fomite postea extincto ꝛc. Dec ertā ꝯcepta est in sctura q̄n (Ben. v.) dictum fuit abrae. Egredere ḡrta reuertere huc. s. ad terram p missiōis q̄ significat vitā eēnā. Semē abrae spūale fuit oīs viri fideles. vt oñdit apl's ad Gal. iij. Di exules erāt z pegrini in terra nō sua in egipto q̄ interpratat rene bre. s. mūdo fuituri additi pharaonis inic̄i. i. dyaboli. sz quarta generatio q̄ p mariā seu in maria facta est reuertunk ad patriā. s. supne gl'ie. Iam ꝓma generatio fm Aug'bel. boīs est q̄ adā fact⁹ ē a deo de limo sine viro et muliere. Scōa est q̄ formata ē mlier ex viro. Tertia q̄ cōiter oēs generant ex femīa z masculo. Quarta alia ab bis. s. qua bō generat de mliere sine viro q̄ ꝑs formata est ex ꝑgine. Nec ali⁹ mod⁹ pductōis boīs repit. Dec cōceptio ē figurata in archa dei Eccl. xv. ¶ In throno salomonis. 3. Reg. x. ¶ In virga aaron. ¶ In porta dn̄i clausa. ¶ In vellere gedeonis. Nūm. xvij. Ezechie. 44. ¶ Et alijs innūer⁹. ¶ Quarta cōceptio ē in vtero maternali: qñ sez anna ꝯcepit eam. Et de hac ali qui faciūt festū. Et hoc tribus rationibus. Judic. vj.

¶ Prima qz fuit congruenter impetrata.

¶ Scōa quia fuit sublimiter sanctificata.

¶ Tertia quia fuit firmiter bñ operata. Quia agit de ꝯceptio

Quantū ad ꝓmū sciendū q̄ cū Anna et Joachim nō hr̄ent filios: q: steriles z p multos ānos trāsisset sine profectoꝝ. leuitib⁹ et elemosinis insistebāt vt ipetrarēt a deo prolē. nō diffidētes de liberalitate dei: qz qō naturā nō valz: gr̄a supplet. Uotū ertā fecer̄ offerēdi plem deo in tēplo. Diuidebāt q̄z suos reddit⁹ vt legit in tres ptes. Una sez tēplo. alia pauprib⁹. tertia sibi z familie cōcedētes. et p hmōi ꝓtinuata ipetrarūt fecūditatē. Ubi oñdit exemplo b̄ nō displicere deo: dūmodo fiāt sine superstitionib⁹: z cū ꝯditōe si saluti sue expediat. Apparuit ḡ angel⁹ eis z p̄nūciauit q̄ hr̄ent filiā noīe Mariam ꝛc. vt b̄ in legēda. Et sic anteq̄z essent abyssi. i. apl̄i qui dicunk abyssi. ꝓpt ꝓfunditatē cognitōis diuinoꝝ z dilectōnis sup oīs sctos. Un̄ dyonisi⁹. Paulū appellat abyssum sapientie. virgo concepta fuit in vtero maternali.

¶ Quantū ad secundū notandū tres fore sanctificationes. Prima cū puer egredit ex vtero mr̄is. et hec fuit iux illud Dicere. i. Anteq̄z exires de vulua: plene sez sanctificauit te. Scōa est quādo proles est adhuc in vtero totus: vt Job. baptista. qui in sexta mense fuit sanctificatus. q̄ndo sez ꝑgo Maria ꝯcepto dei filio salutauit Elyzabeth. Tertia est in pūcto q̄li post creatōem z infusionē anime. Formato enī corpe virgis cōcepto et anna et joachim: nō ex spūsco. hoc enī dicere esset hereticum. Solus enī christus hoc habuit. creata anima virginis a deo z infusa. subito sanctificata fuit eadem die. Triplex sanctificatio. ꝑs. 4. Flumis impet⁹ letificauit ciuitatē dei: sanctificauit tabernaculū suum altissim⁹. ¶ Quantū ad tertiam rationem Dico q̄ firmiter operata est bonū z continuiter quia nullum vnq̄z peccatum cōmisit: nec etiam venialē. Non sic fuit in alijs ab vtero sanctificatis. nam omnes venialiter peccauerunt.

Titulus nonus de peccato actuali mortali

Capm primū penes quid attēdatur grauitas varia in pcō mortali. Et de. xvj. regulis per quos pōt cognosci qñ aliquid est mortale.

Secundū gen⁹ peccati est actuale. Et dicit mortale ex eo q priuet aiam dei inhabitatōe p gram. ex qua aia viuit spūalr. de pe. dis. j. resuscitat⁹ Et ꝺducit randē ad mortē dānationis eterne nō in ipo morientē. xxv. dis. § alias ea. Et ꝺ b ꝺnqz videda sūt. Primū est de grauitate ipi⁹ fm qd attendit ex q vnū dicit grau⁹ altero. Secundū est quō discernat vel cognoscat mortale a venali. Tertiū de nocibilitate seu damno qō infert ꝓpetranti. Quartū quō puniat in alia vita pena inferni. Quintum est quō remittat mortale.

Quantū ad primū .§. I.

Scīēdū fm Tho. ſ. ij. q. lxxiij q opinio fuit stoicoz q oia pcā eēnt paria z ex b deriuat⁹ est qrundā hereticoz errorē q ponēres oia esse paria. dicūt etiā oēs penas inferni esse pares. Et siquidē pcm eēt pura z simplex priuatio. q. ſ. ꝓsistit qsi ineesse corruptū. sic mors z cecitas sicverum eēt nō eni pōt dici vn⁹ esse mag⁹ mortu⁹ qz ali⁹. Sz pcm est ꝑuatio nō simplr. sz aliqd retinēs de habitu opposito q ꝓsistit mag⁹ in corrūpi qz ineesse corruptū sicut egritudo corpalis. Uñ sic vez ꝺ vn⁹ magis vl grau⁹ i firmi⁹ qz alter vl etiā in eodē yna infirmitas grauior est altera. sic z vnū pcm grau⁹ altero. Et q pcm cōpatur infirmitati ptz nō solū ex scḥrura sacra q frequenter b dic iux illō. ps. Mifere m. d. q. infir. sum. Sz etiā ex doctrinis gētiliū. nā Seneca z Tull⁹ vicia appellāt egritudines. Et q vnū sit grau⁹ altero. ostēdit xps dicēs pilato. Qui me tradidit tibi mai⁹ pcm hz. Joh. xix. Hiero. etiā dicit qs dubitat sceleratū esse cōmissuz qō est gui⁹ punitū. xxiij. q. j. nō afferam⁹. Ptz etiā b ex diūsis penis tartari ab eccliā p pnia. fm diūsam grauitatē peccatoz. Prima aūt z pncipal' differētia gūtatis i pcīs fm Tho. vbi. s. Est illa q attēditur penes obiecta coz. Obiecta aūt actuū sūt fines coz. Pro cui⁹ declaratiōe ē sciēdū q grauitas pcōz differt eo mō q yna egritudo est alia grauior. Sic eni bonū sanitatis ꝓsistit in qdam cōmēsuratōe humoz p ꝓuenientiā ad naturā alis. ita bonū ꝑutis ꝓsistit in qdā cōmensuratōe hūani actus per ꝓuenientiā ad reglam rōnis. Manifestū est aūt q tāto est grauior egritudo qnto tollit debita humoz cōmensuratio p cōmēsurationē prioris pncipij sic egritudo q est in corde hūano qō est pncipiū vite. vl ex aliquo qō appropinqt cordi piculosior est. Uñ oportet etiā q pcm sit tāto grau⁹ qnto ordinatio ꝓtingit circa aliqō pncipiū qō est pu⁹ i ordīe rōnis. Ratio aūt ordinat oia agibilia ex fine. Et iō qnto pcm ꝓtingit i actiby hūanis ex altiori fine. tāto pcm est gui⁹. Sic ptz q res exteriores ordinant ad hoīem sic ad finē. Hō aūt ordinat i deū sic in finē. Uñ pcm qō est circa ipam subam hois sic homicidiū est gui⁹ pcō qō est circa res exteriores sicut furtū. Et adhuc est gui⁹ pcm qō ꝺmediate ꝺ deū committit sic infidelitas blasphemia. z hmōi. z i ordīe ad hūc libet hoz pcōz vnū pcm est gui⁹ altero fm qō est circa aliqd pncipali⁹ vl minꝰ pncipale. Et idē hre pt. xxxiij q. ij. si qō veꝝ. Ubi dicit q homicidiū est grau⁹ qz adulterū. z. xxij. q. iij. scḍo. dicit. q sacrilegiū est maius qz fornicatio. In pcīs etiā eiusdē generis repit vnū peccatū grauius altero fm gradū trāsgressiōis. sicut adulterium est grau⁹ qz fornicatio. z in ceteris grau⁹ adulterio z huiusmodi. vt. xxxij. q. vij. adulterij malū. Attēdit scḍo grauitas pcōz ex causis seu motiuis. Pōt aūt cē multiplex causa inducēs ad peccādū fm Tho. vbi. s. Pria est q est ꝓpria z p se cā pcī q est ipa voluntas peccandi. Cōpat aūt ad actū pcī sic arbor ad fructū vt dicit i gl. sup illō Matth. vij. Nō pōt arbor bona fructꝰ malos facere z̄c. Et cā qnto fuit maior tāto pcm erit gui⁹. Quanto etiā fuerit volūtas maior ad peccādū. tāto hō grau⁹ peccat. Alie ꝺo cāe pcī accipiunt quasi extrinsece et remote ex quiby. ſ. volūtas inclinat ad peccādū. Et in his causis est distinguendū. Quedā eni hoc inducūt voluntatē ad peccādū scḍam ipam naturā volūtatis. sic finis qō est ꝓpriū obiectū volūtatis. z ex tali cā augef peccatū grau⁹ eni peccat cui⁹ volūtas ex intentiōe prioris finis inclinat ad peccādū. Alie ꝺo cāe sūt q inclināt volūtatē ad peccandū ꝑter naturā z ordinē ipius volūtatis q nata est mouen libere ex seipa fm iudiciū rōnis. sicut ignorātia vl q diminuūt libez motū voluntatis sic infirmitas. vl violētia. aut met⁹. vl aliqd hmōi. diminuūt peccatū z diminuūt volūtariū intm. q si act⁹ sit oīno ꝟolūtarⁱ nō hz rōem pcī. z de his bēs. xv. q. ſ. §. j. vbi interpretat ponit dictū Augu. ſ. q pcm volūtariū vsqz adeo malū est vt nisi sit volūtariū nllo mō sit pcm. Et in ca. aliqs dic Aug. q re⁹ nō ꝓstituit q nesciat qd fecerit. z loquit de stulto. Pōt attēdi. tertia diūsitas gūtatis in pcō ex actu ipius cū eni cā ꝓpria pcī sit volūtas vt dictū est z pcm ꝓsistat in actu ei⁹ inordinato. ꝙto magis actus est inordinat⁹. tāto gui⁹ est pcm. Magis aūt est act⁹ volūtarius z inordinat⁹ q cū ope ꝓperat qz solum mētis ꝓsensu ceteris paribꝰ z gui⁹ ex ꝓsuetudine peccat qz vnica operatōe. Et nota fm Petrū q cū volūtas et op⁹ pcī sūt separata ꝛpura. fm aliud z aliud tps. sūt diuersa pcā. q. diūse aduersiōes z ꝑuersiōes vt si qs hīs volūtatē deliberatā ad fornicandū furandū. occidendū z̄c. Diūtir p tūc ad alia dimittēs exeq illā volūtatē inde ad horā opportunitate se igerēte cōmittit illa pcā. z sic sūt diūsa. Sz si volūtas z op⁹ sint ꝓiūcta vt cā z effect⁹ sic sūt vnū pcm formalr. sz plura materialr. q. est yna rō deordinādi. sz plura sin deordinata. Grau⁹ tn est pcm actu exteriori commissum qz sola volūtate. Nā ipe act⁹ exterior cōiter adauget volūtatē in malis opibꝰ sic et in bonis. Uñ Aug. de pen. dis. ij. sic di. Sic trib⁹ gradib⁹ ad pcm puenit. Suggestiōe. delectatōe. ꝓsensu. ita ipius pcī tres sunt differētie in corde in facto z in ꝓsuetudine. tanqz tres mortes. Una quasi in domo cū i corde ꝓsentit libidini. Altera quasi ꝓlata iā extra portā cū assensus ꝓcedit in factū. Tertia cū ꝓsuetudīs malecanqz mole terrena ꝑmit animꝰ quasi in sepulcro iā ferēs quetria genera mortuoz dñm resuscitasse dicēs cuāgeliū legit agnoscit. hec ille. z extra de ꝓsue. c. vlti. dicit q tanto sūt grauiora pcā qz rodiutius aiam infelicē detinēt alligata. Attēdit ꝙto diūsitas gūtatis in pcīs fm qli tatē circūstātiaz. Ubi est sciēdū fm Tho. in ſ. ij. q. lxxij. gūtas at q cū vnūqōqz ex eodē natū sit augeri ex q causat. Sic tendit circūdīē pbs de habitu ꝑutis. z pcm causet ex defectu alicui⁹ circūstātie qz ex b recedit ab ordīe rōnis q aliqs in opando nō obseruat debitas circūstātias. sequit q peccatū p circūstātias natū est aggrauari. Sz b ꝓtingit tripliciter. Uno mō inqntū circūstātia trāsfert pcm in alterius gen⁹ vl speciē pcī. sic pcm fornicatiōis ꝓsistit in b q hō accedit ad nō suā. Sz si addat hec circūstūtia vt ꝺ aggressa illa ad quā accedit sit ꝙ⁹ alteri⁹. trāsferet iā in aliū genus pcī. ſ. in iniusticiā inqntū hō vsurpat rem alterius Et fm b adulteriū est grau⁹ qz fornicatio. Sz talis circūstātia q mutat speciē qz uis p respectū ad actū in se. id est actū nature possit dici circūstātia. nō tn ꝙtie p respectū ad ipm pcm qz inqntū ad suā speciē seu actū moralem.

Grauitas attēdit ex causis peccatoz

Triplex est cā pcī.

Grauitas attēdit ex actu pcī

Quarto

Triplex cir cūstantia

nã circũstantie pcĩ q̃rie sunt accidentia q̃ repiunt circa ipam essentiã actus pcĩ seu speciẽ ad quã q̃ducũt p̃ p̃dictã circũstantiã. Scõo mõ circũstantia nõ aggrauat pcĩm ira q̃ trabat ipm in aliud genus. sed solũ q̃ multiplicat rationẽ pcĩ. Sic q̃dignus det q̃ non debet ꝛ cui nõ debet multiplicat peccat codẽ genere peccati q̃ si solũ det cui nõ debet. ꝛ ex hoc ipo pcĩm fit grauꝰ. Sic etiam egritudo est grauior q̃ plures pres corpis inficit. Tertio mõ circũstãtia aggũat pcĩm ex eo q̃ auget deformitatẽ pueniẽte ex alia circũstãtia. sic accipe alienũ ꝓstituit peccatũ furti. Si aũt addaũ hec circũstãtia vt, multũ accipiat de alieno. est gũ pcĩm q̃uis accipe multũ vel paꝝ de se nõ dicat rõnẽ boni vel mali. Hec ibi. ¶ Excepto illo modico q̃ dictũ est in p̃ma mẽbro vbi incipit. Si talis vsq; ad scõm mẽbrũ. Et ex his habes declarationẽ et determinationẽ glo. q̃ habeũ dis. xvij. sup. c. Nõ. Ubi ponit duplex opinio de circũstãtijs pcĩ. quorũdã. s. dicentium q̃ circũstãtie nõ aggũãt pcĩm. ꝫ solũ p̃ept⁹ qui depbẽdit maior vl̃ minor fm omissionẽ plurium vl̃ pauciorꝫ circũstãtiarꝫ debitarꝫ. Alia opinio est q̃ circũstãtie ipe habeãt aggũare ipam. Et istã scõam tenet Tho. et alĩ theologi p̃ma retecta. ¶ Inter ceteras aũt circũstantias q̃ pcĩm hñt aggũare est ꝺditio pſone in quã peccatur. si habeat aliquã excellẽtiã. Pro cui⁹ declaratõe est sciendũ fm Tho. ſ. ij. vbi. s. q̃ cũ p̃ma gũitas pcĩ attẽdat ex pte obiecti ex hoc sequit q̃ tãto attẽdit maior gũitas in pcõ. q̃to obiectũ est principalior finis. Fines aũt p̃ncipales hũanoꝝ actuũ sũt deus. ipe bõ ꝛ p̃rim⁹. Quicqd eni facim⁹ p̃ter aliq̃d boꝝ facim⁹ q̃uis etiã boꝝ triuꝝ vnũ sub altero ordinet. Põt igit ex pte boꝝ trium ꝺsiderari maior vel minor gũitas in pcõ fm ꝺditionẽ pſone in quã peccat. Primo quidẽ ex pte dei. cui tanto aliq̃s hõ magis ꝺiungit q̃to est deo p̃ruosior. vel deo sacratior. et tõ ī iniuria illata tali pſone magis redũdat in deũ. fm illũ zach. ij. qui vos tangit quasi pupillã oculi mei tãgit. vñ pcĩm fit gũius ex hoc q̃ peccat in pſonã magis deo ꝺiunctã. vel rõne p̃rutis vel officij. Ex pte sui ipius manifestũ est q̃ tãto aliq̃s gũius peccat. q̃to in magis cõiunctã seu naturali necessitudie seu bñficijs seu quascũq; ꝺiunctõe peccauerit. Ex pte hoc primi tanto grauius peccat q̃to pcĩm plures tãgit. Et tio pcĩm q̃s fit in pſonam publicã. puta regẽ vel p̃ncipẽ. vel rectorẽ est grauꝰ pcõq; q̃s pcõ cõmittit ꝺ vnã pſonã priuatã. Et silr ī iuria q̃ fit alicui pſone famose videt esse gũior ex hoc q̃ in scandalũ ꝛ p̃turbationẽ plurimoꝝ redũdat. Magnitudo etiã ipius pſone peccãtis q̃ p̃tiner ad circũstantiã habet sepe grauare pcĩm Unꝺ Crisõ. dis. xij. dicit. Hõ q̃dã nus fortiter cadit in pcĩm. aut p̃ter magnitudinẽ pcĩ. aut p̃ter altitudinẽ dignitatis. sed hoc nõ est semp. Pro cui⁹ declaratõe dic. b. Tho. ſ. ij. vbi. s. q̃ duplex est pcĩm. Quoddã. s. ex surreptõe pueniẽs p̃ter infirmitatẽ humane nature. ꝛ tale pcĩm min⁹ imputat ei qui est maior in ꝑfectꝰ eo q̃ min⁹ negligit hmõi pcã reprimere q̃ cũ omnino suterfugere infirmitas hũana nõ sinit. Quedã sũt ex deliberatõe pcedentia ꝛ ista pcã tãto magis alicui imputãt q̃to maior est. Et hoc põt esse p̃ter q̃tuor. ¶ Primo quidẽ q̃ facilꝰ pñt resistere pcõ maiores puta qui excedũt in sciẽtia ꝛ ꝑtute. Unꝺ dns dicit Lu. xij. q̃ sciens seruus voluntatẽ dñi sui ꝛ nõ faciens plagis vapulabit multis. ¶ Scõo p̃ter multitudinẽ. q̃ omne bonũ q̃ ds magnificat est dei beneficiũ cui hõ fit ingratus peccãdo ingraũ ad hoc q̃libet maioritas etiã in rebus bonis peccatum aggũat fm illud Sap. vj. Potẽtes potẽter tormẽta patient. ¶ Tertio p̃ter specialẽ repugnantiaꝫ actus pcĩ ad magnitudinẽ pſone. sicut si princeps iusticiam violet q̃ ponit iusticiẽ custos. Et si sacerdos fornicetur qui castitatẽ vouit. ¶ Quarto p̃ter exemplũ siue scãdalum. q̃ vt Greg. dicit in pasto. In exemplũ vehemẽter culpa extendit q̃n p̃ reuerẽtia grad⁹ pcõr bonorũ. ad plurũ etiã noticiã quenũt peccata magnoꝝ ꝛ magis hoies ea indigne ferũt. ¶ Attendit etiã grauitas peccati fm nocumentũ q̃ sequit ex ipo. Pro cui⁹ declaratiõe dicit Tho. vbi. s. q̃ nocumentũ triplr põt se hẽre ad pecatũ. q̃nq; enĩ nocumentũ q̃ ꝓuenit ex pcõ est p̃uisum er intentũ sic cũ aliq̃s aliq̃d opat aĩo nocẽdi alĩ. vt homicida vel fur. ꝛ tũc directe vel q̃ritas volũtatis adauget q̃ritatẽ pcĩ. q̃ tũc nocumẽtũ est p̃ se obiectũ peccati. Unq; vero nocumentũ est p̃uisum sed nõ intentũ sicut cum aliquis trãsiens per agrũ. vt compẽdiosius vadat ad fornicandũ. infert nocumentũ cũ bis q̃ sũt seminata in agro scienter. licet non in animo nocendi. Et sic etiam quantitas nocumẽti aggrauat peccatũ sed indirecte. in quantũ sequitur ex volũtate multum inclinata ad peccandũ procedit q̃ aliq̃s nõ ꝑtermittat facere damnũ sibi vel alĩ q̃ simplr nõ vellet. Unq; aũt nocumẽtũ nõ est intentũ: nec est p̃uisum. et tũc si p̃ accẽs se hẽat ad peccandũ nõ aggũat pcĩm directe. sed ꝑt negligentiã cõsiderandi nocumẽta q̃ ꝺsequi possent. imputant homi ad penã mala q̃ veniũt p̃ter eius intẽtionẽ si habat operã rei illicite. Si ꝓ nocumentũ p̃ se sequit ex actu peccati licꝫ nõ sit intentũ nec p̃uisuꝫ directe: pcĩm aggrauat. q̃ quecũq; p̃ se sequunt ad pcĩm: p̃tinet q̃dãmõ ad ipsaꝫ spẽm peccati. puta si aliq̃s publice fornicet. sequit scandalũ plimoꝝ. q̃ q̃uis ipe nõ intẽdat nec forte p̃uideat: directe p̃ hoc aggũat pcĩm. ¶ Quãuis nocumentum aggrauat pcĩm: nõ tamẽ sequit q̃ ex solo nocumento peccatũ aggrauet. q̃nimo pcĩm in se est gũ⁹ ꝑt inordinationẽ. vt. s. dictũ est. Unꝺ ꝛ ipm nocumẽtũ aggũat peccatũ inq̃ntũ facit actũ esse magis inordinatũ. Unde nõ sequit. q̃ si nocumẽtũ maxie habeat locũ in pcĩs q̃ sũt circa p̃rimũ. q̃ ipa pcã sint grauissima. q̃ maxima inordinatio inuenit in pcĩs q̃ sũt ꝺ deũ. ꝛ in quibusdam eoꝝ q̃ sũt ꝺ ipm ꝛ mõ põt dici q̃ si deo nlĩs possit nocere q̃ntũ ad eius substãtiam. põt tñ nocumentũ attẽdi in his q̃ dei sunt sicut extirpãdo fidẽ. violãdo sacra q̃ sunt pcã grauissima. Sibi etiã alĩ q̃q; scienter ꝛ violenter infert nocumentũ. sic ꝓ de his qui se interimũt. licꝫ finaliter hoc referãt aliq̃d bonũ apparẽs. puta ad hoc q̃ liberentur ab aliqua angustia.

Inter ceteras circũstãtias cõditio pſone magis aggũat

Propter q̃tuor conditio pſone peccati aggũat

Grauitas pcĩ etiam attẽdit ex nocumẽto eius.

Nota q̃ nocumẽtũ aggrauat pcĩm

Notãdũ etiã vltra .ff.ii.

Quatuor sũt q̃ culpa t dit gũ

Nota bos octo modos

supradicta q̃ vna culpa vel iniuria est gũior alia quatuor rõnibꝫ. ¶ Primo rõne modi circũstãtie. ¶ Scõo ratione dãni ꝺsequẽs. ¶ Tertio rõe viri offendẽti. ¶ Quarto rõe animi inducẽtis. ¶ Uõ vna culpa vel iniuria sit maior vel grauior alia rõe modi circũstãtie octo modis pbs docer cognoscere. Et ꝓmo sic. Illa culpa vel iniuria est maior q̃ est bestialior. Cui⁹ rõ est. q̃ talis est magis inordinata. id ẽ ꝺ ordinẽ vel rectitudinẽ rõis. Scõo ꝓbat sic. Illa culpa vel iniuria est maior q̃ est cuidẽtior ꝛ magis fm elationẽ. Cui⁹ rõ est. q̃ de rõne peccãtis vel iniuriantis est q̃ agat volũtarie et peccat. q̃to aũt magis volũtarie. tãto gũ⁹ peccat. Tertio sic. Illa culpa vl̃ iniuria est maior q̃ auditoribꝫ est horribilior ꝛ abominabilior. Nã hoies magis horrẽt ꝛ abominant vnũ scelus q̃ aliud. rũ ꝑter sui nouitatẽ tũ ꝑter sui grauitatẽ. Quarto sic. Illa culpa ꝛ iniuria est gũior in qua transgressio est multiplicior puta in qua sũt multe trãgressiões. Verbi gra. Qui frangit iuramẽta. decretas. fides. cõnubia ꝛc. Grauissime peccat. Cui⁹ rõ est q̃ in talibꝫ excessus culpaꝫ multaꝝ vel iniusticiaꝫ vl̃ iniuriaꝝ est magnitudo sceleris vel gũedo crimis. Quinto sic. Illa culpa vel iniuria est maior vbi locus est ineptior q̃n. ſ. fit in loco vbi faciẽtes culpã puniunt q̃ẽadmodũ faciũt falsi testes.

Cui⁹ ratio est. qz si q̄ in ꝓtorio nō facit̄ iusticiā vel peccant signū est q̄ in omni loco nō facerēt iusticiā. Si enī falsi testes in curia peccāt. signū est q̄ in omni loco peccarent. Sexto sic. Illa culpa vel iniuria est maior. i qua est maior ꝓfusio. Cui⁹ ratio est. qz ꝓfusio solū debet turpi ꝛ prauori. vñ de magis turpi videt sequi maior ꝓfusio q̄ magis prauū. Septimo sic. Illa culpa vel iniuria est maior. q̄ est indignior vel irrōnabilior. id est quā ds facit ꝑ cū a quo bona suscepit. Cui⁹ rō est. qz tales plures iniurias ꝛ pcās facit. ꝛ ꝑcipue qz facit male. scdo ds nō facit bñ tenemur enī bonū facere bñ factori. Octauo Ille plus peccat ꝛ grauᵗ⁹ qui peccat ꝑ iura nō scripta q̄ ꝓtra scpta. Cui⁹ ratio est. qz melⁱ⁹ est esse iustū p volūtatem q̄ p necessitatē. obſuare aūt scripta videt esse ex necessitate. seruare aūt nō scripta videt esse nō ex necessitate. sed ꝓpria volūtate peccare ꝓtra iura nō scripta ꝫ iusta videt grauᵗ⁹. Nec pbs. ij. retb. c. xxxiij. ¶ Scdo cognosci pōt gūitas culpe rone nocumēti ꝓsequntis vbi est magz damnū ibi magis pcm̄ ceteris paribꝫ. fm. b. Tho. j. ij. q. lxxij. Pōt aūt magnitudo dāni ꝓsequntis cognosci quatuor modis fm pbm in. j. li. retho. Primo qz difficile est vel impossibile fieri vl̄ recōpensationē. vt siqs occideret filiū alterius vel destrueret rem irreparabilē vl̄ nō inuenibilē. Scdo qñ nō pōt inueniri equa punitio tali culpe vel dāno. sed oīs alia est mitior. vt siqs occideret vel offenderet regē vel publicā psonā. Tertio qñ ꝓtingit eū qui dānificatus est nō recipe satisfactionē. vtputa qz mortuus est. Quarto qñ ds passus est dānū a seipō. vt q̄ affligit vl̄ nocumētū sibi infert. vel occidit se ex aliq̄ infortunio vel malo cōmisso ꝛ mlto magis qñ sine causa ꝑ egit hec pbs vbi. s. ¶ Tertio pōt cognosci gūitas culpe vel iniurie rone viri offendēdi qd quiq̄ modis videri pōt fm pbm in li. retho. Et ꝑ qñ ea culpa vel iniuria primᵘ⁹ vel solus vl̄ cū paucis fecit. Et rō est. qz videt alijs eē ex emplō ꝛ causa malefaciēdi ꝛ multitudini magis patitur in delictis q̄ pauc⁹. Scdo qñ in illa culpa sepe peccat. aggḡuat enī culpā ex freq̄ntatione actus ꝓpter inordinationē volūtatis. Tertio qñ ꝓpter illā culpā inueniuntur tormēta dānificātis gūiora. Illā ꝓpter magnitudinē scelꝛ inuēta sunt gūiora tormēta. Quarto qñ ꝓpter illuz qui cōmisit lex est posita. qd esse non pōt. nisi qz ille fuit primᵘ⁹ vel nouo mō peccauit. Quinto qñ ꝓpter illū carcer fuit edificatᵘ⁹. hec p pbs. vbi. s. ꝙ magnitudo psone peccantis aggḡuat. ¶ Quarto ostēdit vna culpa gūior alia rone animi inducētis. id est ex dispositiōe ꝛ q̄litate animi peccātis. Nō oñdit sex rōnibꝫ. Et ꝓma est ex cā pcī. Illā duplex est cā pcī. vna p se alia p accidens. Causa p se est ipa volūtas. ꝛ q̄nta fuerit maior. tāto pcm̄ est grauius. qz cū pcm̄ sit malū voluntariū. q̄nto volūtas fuerit maior ad peccandū. tāto pcm̄ est grauᵘ⁹. Illie ꝙ causa pcī sūt causę p accidēs inclinātes volūtatē ad peccandum ꝓter naturā ꝛ ordinē ipius volūtat̄. q̄ nata est moueri libere ex seipa. vt sūt passio. ignorātia. motᵘ⁹ ꝛ hmōi ¶ Scda rō quare vnū pcm̄ est grauᵘ⁹ alio. est ex notitia. qui enī peccat ex certa sciētia ꝛ industria. peccat gūius eo qui peccat in idē ex ignorātia. Rō buⁱ⁹ est. qz volūtas peccātis ex certa sciētia est magis inordinata ꝛ ꝫ dz talis sciēter eligit qd malū est. s. pari detrimētū i maiori bono. s. bono aīe vt priuari gra ad ꝫ q̄ potiat mīori seruat. s. corpali bono. cui⁹ ꝓtrariū facit volūtas ordinata q̄uis enī nlls intendēs ad malū opat fm Diony. tamē pōt esse intentū malū aliq̄d vel ad vitandū aliq̄d malū vel ad ꝓsequndum maius bonū. ¶ Tertia rō quare vnū pcm̄ est maius alio ex electōne. Illā peccās ex electione peccat gūius in codē pcō eo qui solū ex passiōe butᵘ⁹ rō est. qz talis peccat ex certa malicia. inq̄tū scienter eligit malū. nō q̄ velit illd qd est de se malū. ſz qz eligit minꝰ bonū spreto maiori. Aliud enī est peccare ex electōe. Aliud ex passiōe. qui enī peccat ex passiōe peccat eligēs non tm̄ electōe. qz electio nō est in eo p̄mū principiū pcī. sed inducit ex passiōe ad eligendū id qd extra passionē non eligeret. sed ille qui peccat ex malicia fm se eligit malū qz ſz spreto maiori bono vel postposito. s. aīe eligit minus vel lasciu⁹. qui magis vult bre delectationē venereā q̄ grām vel ꝓfectē. ꝛ ideo electio est in eo primū principiuz. hec. b. Tho. ſ. ij. q. lxxviij. ¶ Quarta rō gravitatis maioris ex ꝑte animi. est maioritas ꝓcipⁱ⁹. Illā vbi maior cōtemptus. ibi maior gūitas. Et rō. qz q̄nto ꝓtemptᵘ⁹ maior. tāto volūtas inordinatior. ¶ Quinta rō est ex dispositiōe volūtatis ꝛ rōnis. Verbi gra. idē peccarū vr homicidiū. grauᵘ⁹ est factū ab hoīe sobrio. q̄ ab homine ebrio. Cui⁹ rō est. qz ebrietas plus minuit d rōne pcī. q̄ sit sua gravitas. hec. b. Tho. j. ij. q. lxxv. ¶ Sexta rō est. qz maiori virtuti opponit maius vitiū. tāto ergo pcm̄ est grauius q̄nto opponit maiori virtuti ceteris paribꝫ. Unō pbs dicit. viij. ethi. q̄ pessimū optimo ꝓtrariū est. qd etiam ꝓprie ex ꝫ q̄ caritas q̄ est amor dei. sicut ipa est maxima virtutū. ita odiū dei maximū pcōꝝ. qd odiū ꝓtrariat dilectioni dei. ita q̄ maius est infidelitate ꝛ desperatione. hec. b. Tho. ſ. ij. q. lxxviij. Raynerius.

Nota sedeci regłas .§.III

vniuersales ad cognoscendū vbi sint pcā mortalia vel nō. Valēt aūt tales regłe ad ꝫ q̄ dū ad particularia venit ostendit ꝓ eas quid de singularibꝫ iudicandū sit. Singulares quippe regulas in illas vniuſales resolucre conuenit quo facto ꝓfectus illuscescat. ¶ Est igit prima fm Lācellariū parisiensiū. q̄ nullū est pcm̄ mortale actuale absq̄ ꝓsensu libero rōis. vere vel iterꝑtatiue. Interꝑtatiuū aūt ꝓsensum esse dicim⁹ dū habuit rō tps deliberandi. ꝛ refugiēdi ea circa q̄ vitāda esse pugil tenebatur Qualr dic̄ let. Qui facit ꝓsentire videt de regulis iur. qui facet. Dū videlz repugnare deberet. Cōsensus tū solus rōnis in actū venialr malū est tm̄ mō venialis loq̄ndo de venialī ex genē suo. vt est ꝫbū ociosum. ¶ Scda regula est. Nō quilibet tenet scire de quolibet pcō mortali an sit tale. licet expediat istud inquirere ꝛ scire iuxta vniuscuiusq̄ vires ꝛ statū. ꝛ plus ecclīastricos q̄s laicos. Et inter ecclīasticos plati ex officio tenenent q̄ sint pati omni poscēti reddere rōnem de ea q̄ est in eis fide ꝛ spe. argu. ad ꝫ. xxxvj. dis. p totū. Nota q̄ Augu. xij. de ciui. dei. c. vlti. dicit. Quis iste sit modᵘ⁹ ꝛ q̄ sunt illa pcā quita impedītē quentionnē ad regnū dei. vt tm̄ scōꝝ amicoꝝ meritis impetrent indulgentiā. difficillimū est inuenire piculosissimū est diffinire. Ego cerre vsq̄ ad ꝫ tps cū inde satagerē ad coꝝ indaginē puenire nō potui. Et fortassis ꝓterea latēt. ne studiū ꝓficiēdi ad oīa cauēda pcā pigrescat. q̄m si scirek q̄ vel qualia sint delicta. Pro quibꝫ etiā ꝓmanētibꝫ nec ꝓcuctu vite melioris assumptꝰ intercessio sit inquirēda ꝛ scōꝝ spanda eis secura se obuoluerct būana segnicies nec inuolui talibꝫ implicamentis vlⁱ⁹ virtutis expeditiōe curarer. ¶ Tertia regula est q̄ cōgatio pcōꝝ adinuicē fm grauitatē maiorē ꝛ mīorem generalr sumi nequit nisi compenk in genere suo et ceteri paribꝫ. q̄m fm alias circūstātias pticlares se bñ plurimū vr excedētia vel excessa. ¶ Quarta regula est q̄ ꝓtificatio pcōꝝ a posteriori sumik a pena ſz nō sufficienter vsq̄quaq̄ ꝛ a priori penes genus obiecti. ꝛ intentionē finis ꝛ libidinē seu conatū volūtat̄ maiorē vl̄ minorē ꝛ fm motū tps locū ꝛ penes dāna in sequēcia. que peccās ꝓuidebat aut ꝓuidere tenebak. ¶ Quinta regła est. q̄ bonitas moralis sumik ex subiecto. ſz totalis bonitas moral. specialr pēdet ex circūstātijs finis ꝛ aliarū sil̄ adunatis. malicia. vero ex vnⁱ⁹ illaꝝ circūstantiarum

Regłe. ſ 6 ad cogscēdum pcā mortalia

Prima

Scda

Tertia

Quarta

Quinta

Septa

carētis cognouim⁹ resultare. Cetez bonitatē gratuitam
et meritoria gr̄a gratu facēs opaī. ¶Septa regl̄a. Om
nis act⁹ cui⁹ finis intent⁹ est mortale mortalis est siue in
tendaī actu siue habitu. Qō scaī si opans interrogatus
cur b̄ facis z adūtens. tandē nādebit. ad hūc finem feci.

Septia

¶Septia regula. Actus q̄ aliūde nō esset mortal⁹. z sit
p̄ter finē venialis videī esse solū venialis nisi forte pīti
tuaī finis ille vt vltim⁹ z quietās z nō solū vt incidens
et min⁹ principalis actu vel habitu.

Octaua

¶Octaua regula. Nullū etiā desideriū rei illicite. factū ymmō sub cōditōe
actual⁹ vel habitual⁹ adhibita est ō per se mortale deli
crū. de p accidēs tñ p̄ter appetit⁹ sensualis cōmotionē
nimiā. qua sciēter dimittit inualescere. ex talis desiderij

Nona

ɔtinuatōe libera. pōt ipm̄ unī mortalia deputari. ¶No
na regl̄a. siqs mouet occasionaliter solum ex petō mortali
ad aliquē actū faciendū. nō oportet illū actū esse peccatuz
mortale. Secus si cā p̄ncipalis but⁹ actus esset mortale

Decima

petīm. ¶Decima regl̄a. exponē se pīculo mortalis petī est
petīm mortale. Vel sic agere incertū z dimittere certū qō
fit mortale nō solū p̄ pīcturas leues. aut ex suspitōe tre
pida z scrupt̄uosa. puenīēte ex nimio timore cadēdi i vi
dei est mortale. Sz intelligit dū tale est vehemēter z p
babiliter incertū eque sic̄ oppositū vel magis tūc eni illud
qō agit nō carebit mortali culpa aliter nō oportz vt tactū

Undecia.

est. s. ¶Undecima regl̄a. Dis agēs ɔ sciētiā edificat
ad gehēnā. vel mortaliter. si ɔscientia sit fixa. q̄ id qō agit
sit mortale vel venialiter solū q̄tū est ex p̄te vnius circun
stātie q̄ est facere ɔ sciētiā. si ɔscia iudicet esse illō solū

duodecia

venialē ¶Duodecia regl̄a. Nullis est act⁹ adeo mortalis.
quin ipe vel sibi silis sit non mortalis dū displiceat vel si
nō placet ɔsensu pfecto z deliberato. Silr nullū petīm
est adeo venialē. q̄n ipm̄ vel sibi simile fiat mortale dum
placet. b̄ est dū ɔsensus addit. Si tñ illud venialē erat
act⁹ mortal⁹ ex genere suo z ex eo q̄ nō fiebat ex ɔsensu li

Tredecia

bero z pfecto. venial⁹ reddebat. ¶Tredecia regl̄a. Nul
ta ex genere mortalia sūt q̄z sibia p̄nt effici bona dū tra
hunt extra rōem suā. Quēadmodū dolere deliberate de
bono alteri⁹ est mortale delictū. Si vo b̄ fiat p zelo iusti
cie boni cōis cui ɔriū est tale bonū. iste dolor virtus erit

Decīaq̄rta.

Pleraqz z mlta ex genere suo bona essent q̄ ex aliqua cir
cūstantia quersa fūt mala z spēt mortalē imitantia.
¶Decimaq̄rta regl̄a. Nihil est adeo ɔsiliū in lege euan
gelica q̄n in casu possit esse obligatoriū. Et ita quilibet
vtēs rōe tenet⁹ fm̄ p̄portionē aī ad qōliber ɔsilium. si et
vbi necessitas imineret b̄ agēdi. obligat igit qōliber cō
siliū vtendi ɔtenuat⁹ tanq̄ nō sit salubrior seruatio eius q̄z
oppositi. Et tñ nl⁹ ita ɔsilijs fuadis astringit q̄n ab
eis aut possit aut debeat in casu eoz obseruatio q̄nq̄ p
termitti vt de nō bādo duas tunicas. z de pbēdo pal

Quīdecia

lio tunicā auferēti z silibz. ¶Quindecia regl̄a est. quia
ars nō deliberat sic aliq̄s ex p̄rute bñ agit z subito. Sic
ex quersa assuefactiōe vitiosus quasi repēte pcipitat. Et
ita male habituat⁹ in vitijs vt iniuriādo. ɔcupiscendo.
odiēdo. iudicādo. z silibz vere demerēt⁹ ɔtinue sic̄ p̄ruos
ɔtinue merces accrescit vt vez sit qō ō: Apoc. xxij. qui

Sedecia

in sordibz est sordescat adhuc. z iustus iusticiā faciat ad
huc. ¶Sedecia regl̄a est de pmissionibz petōz z relata
rione penaz videlz q̄ pene sint restingende. sic q̄ absq̄
vultrate reipublice vl⁹ ei⁹ cui infligunt⁹. neq̄ instituī ne
q̄ institute exequi deberēt. z peccāt oppositū facientes vl⁹
eas cū instituerit nō delētes. In omni aūt republica to
lerari possunt aut debēt vitia q̄ absq̄ deteriori periculo
nec coīngi neq̄ extirpari valerē. Qñ aūt illud est z qñ
nō difficile est z fere impossibile generaliter diffinire. nisi p
circūstātijs particularibz i spectis plati superiores z sa
pientes determinabunt. Exemplum habes in meretrici
bus et vsuris et similibz que quādo pmittunt⁹ ita z de
concubinarijs p̄ loco et tempore.

¶De nocumento peccati mortalis in presenti vita.

¶Capitulū secundū

UIdendū est deinde de effectu z nocumēto petī mortalis quod est multiplex. Nā bonū nature corrūpit maculā aīe inducit reatū pene includit q̄ oīa designant in gabaō la. descendētis a hierlm in hiericho spoliato z vulnerato. vt habet Lu. x. Demultiplici etiā nocumēto petī habes. s. xi. viij. c. iij. Pro declaratiōe aūt p̄mi. id est q̄ peccatū bonū nature corrumpat seu diminuat. Nota fm Tho. i. ij. q. lxxv. q̄ bonū nature būane pōt dici triplr. Primo ipa p̄ncipia nature ex quibz ipa natura ɔstituitur z p̄ncipiata ex his causate sic̄ potēte aīe. z hmōi. z illud bonū nature. neq̄ tollit neq̄ diminuit p petīm. Secūdo dicit bonū nature humane. bonū originalis iusticie qō fuit in p̄mo hoīe collatū toti būane nature. z istō totaliter est ablatū p petīm p̄mi p̄ntis. Tertio mō ō: bonū nature ipa inclinatio ad virtutē ex eo q̄ a natura hō habet inclinationē ad v̄rutē. Et istō est bonū nature qō ō: diminui p petīm. Per act⁹ eni būanos fit q̄dam inclinatio ad silēs act⁹. Oportet aūt ex b̄ q̄ aliq̄d inclinat ad vnū ɔtraz. inde diminuat inclinatio ei⁹ ad alia. vñ cuz petīm sit ɔtriū v̄tuti. ex b̄ ipso q̄ hō peccat diminuit bonū nature qō est inclinatio ad v̄rutē. Et q̄ talis inclinatio ɔuenit hoī ex b̄ ipo qō est rōnalis. ex b̄ eni habet q̄ fm rōem opet⁹ qō est agere fm v̄rutē. p petīm aūt nō p̄t totaliter ab hoīe tolli q̄n sit rōnal⁹ q̄. nō ita esset capax petī ideo nō est possibile q̄ p̄dictū bonū nature tollat totaliter vñ etiā in dānatis manet talis naturalis inclinatio ad v̄rutē. alioq̄n nō esset in eis remorsus ɔsc̄ie. sed q̄ nō reducat in actū ɔtingit. q̄. deest gr̄a. Predicta aūt diminutio inclinatiōis ad v̄rutē ō: vulneratio q̄ vniūsaliter ɔducta est p petīm p̄mi p̄ntis. Nā cū p ipm̄ sit ablata originalis iusticia. oēs vires aīe remanent q̄dāmō destitute p̄prio ordie q̄ naturaliter ordinant⁹ ad v̄rutē. z ipa destitutio vulneratio aīe ō:. ¶Sūt aūt q̄tuor potētie aīe fm Tho. vbi. s. ar. iij. q̄ p̄nt esse sube v̄rutū. l. ratō in qua est prudētia. volūtas in qua est iusticia. irascibilis i qua est fortitudo ɔcupiscibil⁹ in qua est tp̄antia. Inq̄tū g̃ ratio destituit sui ordie ad vez. est vuln⁹ ignorātie. inq̄tū vo volūtas destituit in ordie ad bonū est vuln⁹ malicie. inq̄tū vo irascibil⁹ destituit suo ordie ad arduū. est vuln⁹ infirmitatis. inq̄tū vo ɔcupiscibilis destituit ordie ad delectabile moderatū rōne. est vuln⁹ ɔcupie. Sic igitur ista q̄tuor sūt vulnera inflicta toti būane nature ex peccato p̄mi p̄ntis. Sz q̄ inclinatio ad bonū v̄rut⁹ in vno q̄z diminuit p petīm actuale. ō etiā ista q̄tuor. s. ignorātia. malicia. ɔcupiscētia z infirmitas sūt. vulnera ex aliis petīs ɔsequtia. inq̄tū. s. petīm actuale z rō habitatur p̄cipue in agēdis. z voluntas q̄ndā p̄nitatē ad malū. et difficultas bñ agēdi crescit z ɔcupia magis exardescit.

Que p te aīe petīm nerant

¶Sc̄o petīm inducit maculā aīe vt ad epbe. v. ō: vt exhiberēt sibi gl̄iosam eccl̄iam nō hñtem maculā. id est mortale peccatū mortale. Que expositio haberi pōt ex vbis Ie re. de peni. dist. i. s. vbi dicit. Eccl̄ia xp̄i est nō habēs macula nec rugā. qui g̃ petōr est aliq̄ sorde macular⁹. non pōt de eccl̄ia xp̄i appellari. nec xp̄o subiect⁹ dici. hec ille. et loquit de macl̄a petī mortal⁹ vt exponit in glo. Ruga aūt refert⁹ ad scisma vel hereſim. Pro cui⁹ declaratōe est sciendū fm Tho. i. ij. q. lxxvij. q̄ macl̄a p̄tie ō: i corporalibz q̄ ad corp⁹ nitidū. pdit suū nitorē. ex ɔtactu alterius. sicut vestis aut argentū vl⁹ aliq̄d aliud hmōi. In rebus aūt spūalibz ad silitudinē but⁹ opter maculā dici. habet aūt aīa hoīs duplicē nitorē. Unū quidē ex refulgentia lumis naturalis rōis. q̄ qua dirigit i suis actib⁹

Peccatū mortale corrūpit bonū nature.

Peccatū

Aliud ꝺo ex refulguratõe diuini lumis. s. sapiẽtie ⁊ gre per quã bõ ꝓficit ad bñ ⁊ decẽter agẽdũ. Est aũt quasi quidã alter actꝰ qñ inheret reb⁹ aliqbꝫ p amorẽ ꝺ lumen rõis ⁊ diuie legꝫ vt ex supradictꝫ ptz. Uñ ipm detrimentũ nitoris ex tali ꝓtacta puenies ale. macla metaphorice vocat. ¶ Itẽ nota ꝙ aĩa nõ inqnat ex reb⁹ inferioribus ꝑrure eaꝝ ꝙsi agẽtib⁹ eis ĩ aĩaz sed magꝭ ꝓpũso. aĩa sua actiõe se inqnat inordinate eis inherẽdo ꝺ lumẽ rõis ⁊ diuie legꝫ. Itẽ nota ꝙ actio intellectꝰ ꝓficit fm ꝙ res intelligibiles sũt in intellectu p modũ ipi⁹ intellectꝰ. ⁊ iõ intellectꝰ ex eis nõ inficit ſz magꝭ ꝓficit. Sz actꝰ volũtatis ꝙsistit ĩ motu ad ipas res ita ꝙ amor conglutinata aĩaz rei amate. ⁊ ex ꝺ aĩa macla. qñ inordinate inheret fm illꝺ Osee. ix. Facti sũt abois abiles sic ea q̃ dilexerunt. Macla aũt iſta pcti remanet ĩ aĩa etiam trãseũte actu pcti. Cuiꝰ rõ est. qz macla sic dictũ est. ꝑportat q̃ndã deffectũ nitoris p excessũ a lumĩe rõis vl diuie legꝫ iõ q̃diu ꝺ manet ex ꝺmõi lumẽ. mãetꝫ eo macla pcti ſz postq̃ redit ad lumẽ diuinũ ⁊ ad lumẽ rõis qꝺ fit p gr̃am. cũc macla cessat. Iz aũt cesset actꝰ pcti q̃ ꝺ recessit a lumine rõis vl legꝫ diuie. nõ tñ ꝺ starꝫ ad illꝺ redit in q̃ fuerat. ſz redꝫ alĩqs motꝰ volũtatꝫ ꝺni ⁊ distãs p motui oppositꝰ. Sic si aliqs sit distãs alicui p aliquẽ motũ. non starꝫ cessante motu sit ꝓpinquꝰ. ſz opꝛet ꝙ appꝛopiquet redies p motũ ꝺniũ. Et ista macla nõ est aliqꝺ positiue in aĩa. nec sigꝛ ꝙuationẽ solã. Iz sigꝛ ꝙuationẽ q̃ndã nitoris aĩe. ĩ ordie ad cãz suã q̃ est pcti. ⁊ iõ ꝺusa pcta ꝺuas macias inducũt. Et ẽ sile ꝺ vmbra q̃ ẽ ꝙuatio luminis ex obiecto alicui⁹ corꝑis. ⁊ fm diuũsitatẽ corꝑꝭ obiectꝭ diuũsificant mẽbra. ¶ Terti⁹ effectꝰ pcti ꝺ q̃ tñ multiplex est. est reatꝰ pene. Reatꝰ aũt ĩportat meritũ pene. id est ꝙ bõ sit dignꝰ pena. Ꝺ aũt est malũ. q̃uis ipm puniri nõ sit malũ. Fac aũt pctm̃ hoiez reũ seu dignũ multiplici pena. hꝰ rõ est. qz quicꝺ ꝺ ordinẽ alquẽ insurgit ꝺño est vt ab ipo ordine seu ꝓncipe ipius ordinis depmat. Uidem⁹ enĩ ĩ naturalib⁹ ꝙ vnũ ꝺniũ vehemẽtius agit altero ꝺnio supueniẽte ꝓpter qꝺ aq̃ calefacte magis cõgelant vt ꝺz in. ij metheororꝭ. Cũ aũt pctm̃ sit actus inordinatꝰ. manifestũ est ꝙ ꝺcũqꝫ peccat ꝺ aliquẽ ordinẽ agit. ⁊ iõ ab ipo ordie ꝙñs est qꝺ deꝑmat q̃ ꝺdẽ deꝑsio pene est. Uñ fm tres ordies ꝺb⁹ subdit hũanas volũtas. Triplici pena põt bõ puniri. Primo ꝺdẽ subdit hũana natura ordini ꝓpie rõis. Secꝺo ordini exteriorꝭ hois gubnãtꝭ vl spualꝭ vl tpalꝭ politice seu yconomice. Tertio subdit vniũsali ordini regimiſ. quilibꝫ aũt boꝝ ordinũ p pctm̃ puertit. dũ ille ꝺ peccat agit ⁊ ꝺ rõez ⁊ ꝺ legẽ hũanã ⁊ ꝺ legẽ diuinã. vñ triplicẽ penã incurrit. Unaꝫ quidẽ a seipo q̃ est ꝺsciẽ remorsus. Alĩa ꝺo ab homine. Tertiã a deo. de pena ꝓma dicẽ apꝭ ad Ro. ij. Tribulatio ⁊ angustia in oẽm aĩam operãtẽ malũ. Et Piero. lo. q̃ns. de aĩa dicẽ. Caueat ne fiat meretrix ciuitas filia syõ et post trinitatis hospitiũ saltẽt in ea demões. s. temptationum. sirene. id est passiões inordinate cõcupiscibiles. et critij. id est motus trascibiles inordinati vel punctiones ꝺsciẽtie. Et habek. xxij. q. v. Si paulus. De pena ab hoe dicẽ Aug. in lib. de ciui. dei. Pertinet ad innocentis officiũ nõ solũ alteri malũ seu iniuriã nõ inferre. sed etiã cohibere a peccato vel puniri peccatũ. xxiij. q. v. Nõ est innocẽtie. De pena quã infligit deus dicẽ Piero. Nõ hominiby sed virtꝰ trascik deus. que cũ mutata fuerit nõ punit deus. quod mutarũ est. de peni. distin. ſ. q̃ obrẽ. Sed in vita ista aliquãdo deꝰ punit peccatores vt ostẽdat se habere prudentiã boĩm ⁊ mala eis displicẽ. Aliq̃ non punit. sed expectat. vt ostendat clementiã suam. Gratianus. xxiij. q. iij.

¶ Quõ puniunt dãnati in alia vita ⁊ de penis dãnatoꝝ. ⁊ de cognitiõe eoꝝ. ¶ Lꝯm. iij.

Deo punik pctõz pter mortale. nõ solũ ĩ vita pñti. ſz etiã in alia vita. Et pena q̃dẽ ꝙali si ipꝫ penituit añ mortẽ. ita ꝙ ĩ gra decessit. si ꝺ nõ plene satisfecẽ. cũc enĩ qꝺ reꝛ sidũ est debite satisfactõis soluẽ in purgatorio. Unde Aug. dicẽ. Purgãꝺ est igne purgatõis q̃ ĩ aliũ sclm ꝺispulit fructũ ꝙñsiõis. ꝺ pe. dis. vij. c. vlti. Et ꝺ pena purgatorij bẽs. j. ri. x. c. ij. Sz si mortꝰ ipenitẽs punik a deo pena eẽna. vñ Matꝫ. xxv. ꝺz. Ibũt hi ĩ supplicũ eẽnũ. et Aug. de pe. dis. vij. Aut ipenitẽs moriꝭ oino moriꝭ ⁊ eternaliꝫ cruciak. Rõ aũt q̃re pena hec sit eterna cũ culpa fuit ꝙalis. est fm Tho. j. ij. q. lxxxvij qz pena pctõ ꝓportionak fm acerbitatẽ tã in iudicio diuio q̃ ꝺuano. sicut Aug. dicẽ. xxj. de ciui. dei. In illo iudicio reqrik vt pena adequet culpe fm duratõez. Nõ enĩ qz adulterũ vl homicidiũ ĩ momẽto cõmittik. ꝓpter ꝺ momentanea pena nõ punik ſz q̃ndã ꝺdẽ ꝑpetuo carcẽ vl exilio q̃ndãtiaz morte ĩ q̃ nõ ꝙsiderak occasiõis mora. ſz portꝰ q⁹ in ꝑpetuũ auferꝫ a societate viuẽtũ. ⁊ sic repũtat suo mõ eterna. Pena dãnatoꝝ q̃re est eterna.
nitatẽ pene ĩflicte diuiꝰ. Est aũt hec pena aliq̃ mõ finita ⁊ aliq̃ mõ ĩfinita. pena enĩ ꝓportionak pctõ. Jn pctõ aũt sũt ꝺz vnũ est aũsio ab ĩcõmutabili bono qꝺ ẽ infinitũ. vñ ex hac ꝑte pctm̃ ẽ infinitũ. aliꝺ qꝺ est ĩ pctõ est inordiata ꝙñsio ad cõmutabile bonũ ⁊ ex hac ꝑte pctm̃ est finitũ. tũ qz ipm bonũ cõmutabile ẽ finitũ. tũ qz ipa ꝙñsio est finita. nõ enĩ pũt esse actꝰ creature infiniti. Ex ꝑte igit aũsiõis. rñder pctõ pena dãni q̃ est infinita. est enĩ amissio infiniti boni fm Da. Ex ꝑte aũt inordinate ꝙuersiõis. rñder ei pena sensus q̃ etiã est finita. De hac materia habes supra. ti. v. c. iij. vbi ponunk septẽ rõnes quare pena inferni est eterna.

Est ꝺ ꝑma ⁊ ꝑncipal .ſ. i. pena dãnatoꝝ ꝙatio diuie visiõis ĩ ꝑpetuũ. iuxta illud. Esa. vlt. Tollak ipi⁹ ne videat gl̃iã dei. Hec aũt visio vt refert Aug. de ciui. dei. tãte pulcritudis est tãtoqꝫ amoris dignissima vt ꝺbus libꝫ ⁊ q̃tislibꝫ bonis ꝓditũ sine hac prin⁹ extimet infelicissimũ. hãc ꝙationem visiõis esse maiorẽ q̃ pena ignis oñdit. Cris. sup Matꝫ. sic dicẽs. Intolerabil est gehẽna. id est ignis inferni. vel mille gehennas ꝓnar q̃s nil⁹ale dicet q̃le est excidi ab ipa gloria ⁊ odio bñi a xpo. Et ꝺ intelligẽꝺ est fm pe. in. iij. de cerẽtia tali but⁹ visiõis q̃ est cũ sensu doloris ꝓpter est in adultris ⁊ nõ ꝓpter est in puulis ꝺ limbo. Rõem ꝗuitatꝭ ꝺ pene declarak. Tho. i. iij. dis. Quãto enĩ aliqꝺ magis desiderak tãto ei⁹ abñtia est molestior. Et qz effectꝰ desiderãs sũmũ bonũ pꝰ bãc vitã est valde intẽsus. Mã itellectꝰ itelligit ĩ generali magnitudinez maximã boni. nec affectꝰ retardak mole corꝑis cũ iã termin⁹ aduenerit fruendi ipo sũmo bono q̃ tñ videt se ꝙuari ⁊ ĩ ꝑpetuũ hinc sũme dolet. ¶ Secꝺa pena dãnatoꝝ q̃ etiã excedit incõparabiliter oẽm penã vite pñtis est pena ignis. ꝺ q̃ xpus Matꝫ. xxv. Ite maledicti ĩ ignẽ eternũ. Et Augu. enũciat⁹ miꝫ pctis moralib⁹ sic ꝙcludit. Quisqs aliqꝺ horum. s. pctoꝝ ĩ se dãnari coguerit. nisi se emẽdauerit eterna illũ flãma cructabit. xxv. dis. §. Alias ea. Ignis autẽ iste fm Tho. in. iij. dis. xlviij. nõ ꝺz intelligi metaphorice dict⁹. nec ignis imaginar⁹ ſz ver⁹ corꝑoꝛe a q̃ aĩa patik nõ eoipo q̃ videt vt ꝺdã dixerũt. nec solũ ex eo q⁹ aĩa apꝓpẽdik ipm vt nociuũ. ſz vt instrm diuine iustice. Nõ quõ ꝙtingat sic declarat idẽ Tho. Corꝑ⁹ ĩ spiritũ naturaliꝫ agere nõ põt nec aliq̃ mõ obesse vel ipm q̃uare nisi fm ꝙ aliq̃ mõ corꝑi vnik. Sic enĩ ꝙuenim⁹ schrũ corꝑ⁹ qꝺ corrũpik aggꝛuat aĩaz. Sap. ix. Spũs aũt vnik corꝑi duplr. Uno mõ vt forma materie vt ex eis fiat vnũ simplr. ⁊ sic spũs vnik corꝑi ⁊ viuificat corꝑ⁹. et a corꝑe

aliq̄l'r agḡuak. Spūs aūt boīs vel demōīs. sic ignis corpo/reo nō vnīt. Alio mō sic mouēs mobili. vl' sic locatus loco eo mō q̄ incorpalis sit ī loco. Et fm b̄ spūs incorpo/rei creati. loco diffinitūr ira ī vno loco exīstes q̄ nō ī alio q̄uis aūt res corpea ex sua natura bēat q̄ spiritū in cor/poreū loco diffinitū ōtineat. nō tn̄ hz ex sua natura. q̄ spīn̄ incor/poreū loco diffinitū ōtineat. vt ita alligek illi loco. qō ad alia dimittē nō possit cū spūs nō ita sit ī illo loco natu/ral'r q̄ loco subdak. sz b̄ superaddit igni corpeo inḡtū est instrm diuīe iusticie iudicāt. q̄ detinet spiritū ī ita effi/cit ei pena vl' retardās eū ab executōe q̄rie volūtat. ne. s. possit opari vbi vult ī fm q̄ vult. Et būc modū ponit Greg. in. iij. dial. Exponēs enī quō est q̄ aīa incēdiū ex pīedo patiat sic dic. Dū vītas petōīe diuitē dānatū in igne ḡhibet. q̄nā sapiēs reprobor aīas teneri ignib⁹ neget. Et b̄ etiā Julian⁹ dixit vt ī lra mḡr dic. si viuētis boīs incorpore⁹ spūs tenet corpe. cur nō etiā p⁹ mortem corporeo igne teneat. Aug. etiā. xxj. ō ciui. dei dic. q̄ sic aīa ī boīs ꝓditōe iūḡit corpi vt dās ei vitā q̄uis illō sit spūale b̄ corpale. ī ex illa ꝓiūctōe vehemīt̄ capit amorē ad corp⁹. Sic ligat ignī vt accipiēs ab eo penā ī ex illa ꝓiūctōne ꝯapit horrorē. Oppter q̄ oēs p̄dictos modos ī vnū colligere vt sic ꝓfecte videat quō aīa ab igne corpo/reo patiat vt s. dicam⁹ q̄ ignis fm naturā suā hz. q̄ spi/rit⁹ incorpore⁹ ei ꝓiūḡi possit. vt loco locatū. Hz inḡtus est instrm diuīe iusticie hz vt ipm spūm q̄dāmō retine/at alligatū. Et ī b̄ ꝓcaciter est ignis ille spiritui nost⁹. ī sic aīa ignē vt nostū sibi vidēs ab igne cruciak. Un̄ Greg. in. iij. dial. ista oīa p ordinē rāgit vt ex p̄missis auctori/tatib⁹ et⁹ ptz. Idē Tho. ī qōlibeto dic. Uidem⁹ spiritus corpi alligari q̄nq̄ natural'r vt aīa corpi. q̄nq̄ q̄dā su/perior ꝓtute. sic p ꝓtutē superiox demonū. inferiores de/mones alligank arte nigromātie imaginib⁹ vl' anul' vel hmōi reb⁹ mīromagi. ꝓtute diuīa demōes vl' aīa alliga/ri p̄nt igni corpeo vt ab eo sumat penā. Pe. aūt ī. iij. dis. xxj. sic dic. Ignis iste corpor⁹ agit ī aīas sui sil' rudimen/tum impmēdo. q̄ appbēsa aīa infligit ꝑissime mīromagi. ōs affligebat ī corpe ex ignis agēti ī corp⁹ appbensiōe. Ille aūt ignis corpor⁹ duplic' pōt ꝯsiderari. Aut. put est in/strm nature ī sic agē pōt ī corp⁹ nō ī aīas. aut. put est in/strm diuīe iusticie. ī sic agit ī aīas impmēdo illi speciē su/am velit nolit. Et inde est q̄ aīa affligit q̄ violēter illa specie informat ī p illā a suis oparōib⁹ īpedit ī retardat hec ibi. Et Rich. ī. iij. ponēs istā passionē aīe ab igne vtrūq̄ rāgit. s. q̄ patiat ex b̄ q̄ illi igni alligat. ī q̄ spēs ipi⁹ ignis violēter ī ipa impmat p quā passiōez ab aliis oparōib⁹ īpediat. Et idē mod⁹ est ī punitōe demonū in ipo igne q̄ etiā q̄ūḡs vadāt vl' cū apō nos morant. dī/cunt secū ignē portare q̄ ista specie seu similitudine ignis semp intellect⁹ cor. ī informat q̄ coḡscūt se illo igne alliga/tos. Un̄ marīe affligūt sic ī captiu⁹ qui ad horā exiret carcerē scīēs se oīno illuc reūsurū ī ippetuū dānatū nihil omīn⁹ trist' remanerez. In vltīa vo resurrectōe ꝛassumēt et ipi dānati corpa sua q̄rie ꝓtute diuīa resuscitata vt sic corpe ī aīa deū offendēt ira ī vtrosq̄ patiank. Et ḋa

Sap. ij

p q̄ peccat ḋs p hec ī rorḡ vt hz ī li. Sap. cū ipi dānati pīensibilia peccauerīt inordinate amādo. itō ꝓgruēter ab igne sensibili ī vtrosq̄ patiunt. cū etiā ipe amor inordi/nat⁹ ignis metaphorice dicak. vñ Adamān⁹ dic. Ignis libido est ignis auaricia est. ī. c. de pe. dis. iij. inf. hec. Erūt aūt ipa corpa incorruptibilia simpl'r. s. fm subam. sz corru/ptibilia fm q̄d. s. corruptiōe accidētali vel passiōe al/teratōis material' vl' imaterial'. Per quā corrumpek oīs quies ī delectatio corpal' ī eis. Cā aūt īcorruptibilitatis cor fm subam pmar pncipal' est ordo diuīe iusticie que vtīt igne infernali ad corruptionē accidētalē id est trās/mutationē fm q̄litates imateriales. ī passio erit ī recipi

endo. nō ī abūdēdo. sic ocl's patīt a silitudīe recepte in eo. Scōa cā ī q̄si instrālis est ordo nature q̄ defic accio ꝓma cause naturalis. id est mot⁹ rei qui tūc nō erit. Exēpla ponūt doctores de Salamādra q̄ viuit ī igne ī qui busdā vermib⁹ qui nō nisi in aqua bullīēti. Aug. etiam plura ponit in de ciuitate dei. li. xxj.

Quomō ignis agat in spīritū

Erūt dānati ī alie .§.II.

De aliis penis dāna/toz.

pene vltra p̄dictas vt ille q̄ inferenk eis a demōib⁹. Dic̄ enī Greg. ō ipis. Quos babuerīt incētores ī culpa babe/būr tortores ī pena. Sūt etiā ibi ī maxīs tenebris iuxt̄ il lud Matb. xxij. Ligat⁹ manib⁹ ī pedib⁹ ꝓiciat eū ī te/nebras exteriores. Et ad b̄ satisfac vt dic̄ Tho. ī. iij. na/turalit⁹ loc. q̄ ī cre medio vbi īferna ponunt non pōt etiā ignis esse nisi ferulēt⁹ ī turbid⁹ ī q̄si fumosus. Qui dam rō tenebras hab cām assignt cōpressionē ī massā corpoz dānatoz q̄ pter mīrā tudinē ita replebūt locū in ferni q̄ nihil ō aere remanebit. ī sic nō erit aliq̄d de dia/pbono qō possit esse obiectū lucī ī tenebre nisi ocli dam natoz. q̄ erūt obtenebrati. Un̄ q̄uis ille loc⁹ sit tenebro/sus ex diuīa dispositōe est ibi aliq̄d lumīs q̄rū sufficie ad videndū illa q̄ aīam torḡre pnt. ¶ Est etiā ī eis flet⁹ tuī illō. Matb. viij. Ibi erit flet⁹. Nō q̄dem resoluto la crimaz sz dolor interior ī cōmotio ī ꝓturbatio capit⁹ et ocloz fm Tho. ī. iij. q. cessante motu celi cessabit ī oīs resolutio corpal'. Dic̄ etiā idē ī. iij. dis. vlti. q̄ fm basiliuz in vltīa mūdi purgatōe fiet q̄dā separatio ī elemēt̄. vt q̄d quid est puz ī nobile remaneat sup⁹ ad gl'iaz brōz q̄d q̄d aūt est ḡbile ī terulētū ī infernū. ꝓiciak ad penā dā/natoz vt sic oīs creatura dei est bris materia q̄ndā ita damnatis ex oīb⁹ creaturis rozmentū accrescat. fm illō Sap. v. Pugnabit cū illo orbis terraz ōtra insensatos Hoc etiā diuine iusticie cōpetit. vt sicut ab vno recedent/tes per peccatū in reb⁹ materialib⁹ q̄ sūt multa ī varia finē suū ꝓstituerūt ita etiā m ultipl'r affligank ī ex mul tis. ¶ Tē sciētia acquisita in dānat⁹ in vita ista nō erit eis ad refrigeriū sz ad augmentū pene ī etiā sciētia indi ra. Pro cui⁹ declaratōe dic̄. b. Tho. in. iij. q. sicut ꝓter q fecram scīoz beatitudinē nihil erit in eis q̄ nō sit gau dij materis ita nihil erit in dānatis q̄ nō sit eis materia et causa tristicie nec aliq̄d q̄ ad tristiciaz ptinere possit decrit vt sit eoz miseria ꝓsumata. Consideratio vo alij quoz norōū q̄rū ad aliq̄d inducit gaudiū vl' ex pte cog/noscibiliū inḡtū diligunk. vl' ex pte ipi⁹ cognitōis inḡ/tum est cōueniēs ī pfecta. Pōt etiā tristicie esse ratio et ex pte cognoscibiliū q̄ nata sūt ꝓtristare. ī ex pte ipi⁹ cognitōis prout ei⁹ imperfectio ꝓsiderak. vtpote cū aliis cōsiderat se deficere in cognitōe alicui⁹ rei cui⁹ pfectionē appeteret. Sic ergo in dānatis erit actualis ꝓsideratio eoz que prius sciuerūt vt materie tristicie nō aūt vt dei lectationis causa. Cōsiderabunt enī ī mala que gesserūt ex quib⁹ damnati sunt. ī bona dilecta q̄ amiserunt ī ex vtroq̄ torquebunk. Simil'r etiā torquebunt. de hoc q̄ considerabunt noticiā quā de reb⁹ speculabilib⁹ habue rūt imperfectā esse. ī amisisse summā eius pfectionē quaz potuerūt adipisci. ¶ Tē fm quosdā augeri potest pena eoz accidētalis aliquo mō. Pro cui⁹ declaratōe dic̄ Pe. in. iij. q. Joqui possum⁹ de statu reprobor⁹ post iudiciū et ante. Nam post iudiciū erit cōplerus termin⁹ ī cōsu/matio oīm bonoz ī malorum. vñ non erit augmentus quo ad meritū vel pmiū siue essentiale siue accidentale. ante iudiciū vero nō ē pfecta ꝓsumatio bonoz ī malor. Unde dubiū esse potest vtrū reprobi ad huc ḋmerentur vī enī quibusdam q̄ demerank supplicū accidētale nō essentiale. Aliis vī q̄ neutruz iam enī acceperūt diffini/tiuā sentētiā ī sunt ī termino vie. Nō sūt aūt ē in demōi bus q̄ habēt officiū exercercēdi boīes ppt qō nō sūt de

Pena da/natoz ex accidentali augeri.

ducti ad terminũ vſe. ꝛ ſic in eis augek pena accidental' vſq; ad iudiciũ. erit ꝛ in eis vermis .iuꝰ illõ Judith.vl. Dabis ignẽ ꝛ ỹmes in carne eoꝝ. Et q̃uis Aug.xxi.de ci.dei.dimittat ſub dubio ſi in iferno erũt ỹmes vl nõ. Dic tñ rich. i.uij.di.vl.q cõit tenek q ñ. q; vegetabilia ꝛ bruta ñ remãebũt p pñiam. q̃ vermis itelligik i ſcripka ſac remorſ pl' dic:q̃ ꝛ ſi ꝓncipal'r ꝛ imediate affligik aĩa eo tñ ex ꝓſequti ꝛ p q̃ndã redũdãtã affligik caro. Uñ caro damnatoꝝ affligek ab exterioꝛ ꝛ interioꝛ. Et ꝓbat idẽ Rich. q iſta pena vermis .i. remorſus ꝓſcie erit maioꝛ pena q̃ ignis. Mã aĩa nõ eſt apta pati ab igne ex p pria ỹtute imediate: ſz q̃tũ inſtrm diuie iuſticie. Patitur ãt ex pdicto verme remorſ imediate ꝛ p ſe. Eſt etiã preſentioꝛ aĩe ỹmis q̃ ignis ꝛ coniũctio fortioꝛ.

Si aũt q̃ratur vtrũ .§.III.

Uuõ dãnati sciãt q̃ circa nos agũt in mõdo. Circa h̃ dicit Pe. in.uij. q duplr ẽ mod' cogĩscendi p se l'p alteꝝ. Uno' cogĩscendi p se duplex ẽ. Un' ẽ q̃ cogĩscit pñtia ꝛ mãifesta. ſ. p sciaꝝ. Alter q̃ cogĩscit abñtia ꝛ occlusa. ſ. p ꝓfecturã. per alteꝝ duplr. aut p infusiõem ſuprior'. aut p relationẽ pariũ siue inferioꝝ'. Primo mõ nequit aliq̃ cogĩscere mũdana. q; cognitio talis fit p acceptiõꝛ a rebus. Sed mõ ꝛ secundo mõ potest aliq̃ p ꝓfectũ ñ pt fieri in q̃ntacũq; distãtia. Sc̃do cogĩscũt cõiecturãdo statũ viuentiũ pñtez ex statu ꝓterito in q̃ eos vidẽt. Tertio cogĩscere pñt si ẽs vellet eis reuelare. Quarto etiã mõ cogĩscũt p reuelatiõꝛ demonũ l' aĩaꝝ q̃ridie ad eos descẽdentiũ. Uñ aug. xiij. q.ij. dr. Fatẽdũ ẽ q̃dẽ nescire mortuos q̃d ẽ agak dũ hic agim⁹. postea ꝛ audik ab eis q̃ hinc ad eos moriẽdo pgũt: nõ q̃dẽ oĩa ſz q̃ sinunk etiã isti meminiſſe. ꝛ q̃ illos q̃bꝫ hic indicank oꝛ audire pñt etiã ab ãgel' q̃ reb' q̃ h agũk ꝓsto sũt audire aliq̃d mortui. // Uidẽt etiã ipi dãnati gl'iam bꝛoꝝ fm Rich. in.uij. vsq; ad diẽ iudicij. nõ tñ ꝑpe nec spãli mõ: qz visio ꝑpe ẽ cognitio sincera ꝛ clara. Sic enĩ ñ possẽ videre gl'ia bꝛoꝝ q̃n videãk beãtã ꝛ ipe ẽs eos beatificãs. In generali tñ ꝛ partim i spãli cogĩscũt gl'iaz bꝛoꝝ qi argumentãdo. nullũ enĩ videt dãnatũ ẽ renuentẽ fidem ꝛ bonos mores vñ cogik ĩtellect' coꝝ assentire. q ꝛa ẽ ſac' scripka et ex q̃ntũ q̃ beãtã h̃t bõa q̃ eis i ſac' scripka ꝓmittũk et h̃ cogĩscũt ñ tm i gñali ſz ꝑtim etiã in spãli. q̃uis ñ in rõe pure spãlissima q̃ sint rãta q̃ lingua homis ea nõ possit enarrare. Et ẽ hmõi cognitõe tristãk dãnati ꝑk iuidiã felicitat' aliene ꝛ carẽtiã beatudis ꝑpe. Sz p' iudicium dãnati hãc cognitionẽ nõ hẽbũt eo q̃ ad ꝑpas penas: quasi toraliter coꝝ ꝓsideraro flectek. nisi forte hoc sciant in esse generalissimũ. ꝛad h̃ ſiducit autoritatẽ gre. i ome.

Itẽ si querak vtruꝫ .§.IIII.

aie defũctoꝝ pñt ad nos vẽire. dic̃ aug. xiij. q.ij. fatẽdũ. q mlti ad viuos aliq̃s ex mortuis vẽire credũk. sic eẽ⁹ uerso. Paulũ ex viuis i paradiſũ raptũ eẽ ſcripka dĩna testak. hec ille. Cũ ãt venerint ad nos ad h̃ vt sentiãk oꝛ q assumãt aliq̃d corp' : puta fantasticũ seu de aere formatũ vñ ỹt Rich. i. uij. q aĩa separata pt p ỹtutẽ suã nãlem mouẽ aliq̃d corp' ẽ loco ad locuꝫ nisi ꝓhibeak a superiori ỹtute. In aĩa separata ẽ ỹt' mortua fm locũ. ꝛ ỹtuosioꝛ ẽ separata q̃s corpi vnita. ꝛ cũ corpi corruptibili vnik h̃ põt q̃ tñ aggũare aĩaꝫ: mlto fortiꝰ h̃ pt cũ separata est ab eo. Uñ gre. i. uij. dial. narrat. Germanũ epm capuanũ iuenisse pascasiũ ẽ fũctũ ꝛ obseq̃ntẽ i balneis. cũ q̃ aĩa illa ñ eẽt illi' corpis forma: ꝛ tñ ipꝫ mouebat ps q̃ aliq̃n separata mouet aliq̃ corp' fm locũ. Nec est dicẽdũ vt aliq̃ dicũt q eẽt ãgel' bon' l' mal' in spẽ pascasij. q; h̃ facẽdo ille pascasi' faciebat pñaꝫ suã. nec tñ fuit idẽ corp' cui' aĩa pascasij erat forma. Anima eĩm separata pbibek dĩna ỹtute mouẽ illõ corp' q̃ fuit forma. ꝛ q̃cũq; aliud corpus q̃ ẽ pt animari aĩa rõnali. ꝛ etiam corpa brutoꝝ ne eẽt boĩbꝰ occasio ruẽdi in vilẽ ꝛ horrẽdũ errorẽ opinantiũ intellectũ posse trãsire ẽ corpe in corp'. ita q̃ successiue sit ꝓpri' motoꝛ corpoꝛ diuisoꝛ. ꝛ q̃libet aiaꝫ q̃dlibꝫ corpus igredi posse. vt pitagorice fabule dicũt. Itẽ no. ſz tho. q aĩe separe si sẽ breui libratre sua ẽ vẽire i mõdo ꝛap parere. vbiq; tñ videres gl'iaz dei sic̃ agẽti scti. Sz si ik dãnate nõ ẽ in prãte eaꝝ exitu de inferno. ſz ex spãli dei dispẽsatiõe ꝛ pmissu. circũferẽte secũ ifernũ q̃cũq; pgũt. ꝛ h vsq; ad diẽ iudiciũ. nã p' ea nec dãnate aĩe nec dõmones imõ potert exirre. Sz n' credẽdũ ẽ ita sepe appere bꝛõs l' dãnatos sic̃ oꝛ. Nã aliq̃ ãgeli scti appent i psona bꝛoꝝ. ꝛ diabol' i spẽ dãnatoꝝ ad decipiẽdũ. Sciẽdũ vl teri' q aĩe dãnatoꝝ ad infernũ finalr deputate q̃ ẽ in oĩbꝰ fm legẽ cõez õ pẽis iferni libari ñ pnt. qz in iferno nulla ẽ redẽptio: vt õr Job: ꝛ hiero. õr Cũ añ tribũal xpi venerim⁹: nec iob nec daniel nec noe rogare pnt p q̃q; ſz vnusquisq; portare on' suũ. xiij. q.ij. in pñti. qõ õr gra nus i. ꝟ. se. esse itelligẽdũ õ ipenitẽtiby de q̃by ppba õr. Nõ dabit õo placatiõꝛ suã: nec pciũ redẽptiõis aĩe sue. et iõ fr ñ redimet eũ ſz laborabit i eternũ ꝛ viuet i finẽ. Itẽ credere ẽ hereſ. Orig. q̃ dic̃ eos dãnatos liberãdo vt refert Aug. xxi. de ci. dei. Nec obstat de traiano q̃ vt õr Damas. educt' fuit õ iferno oꝛõibꝰ Gregoꝛij. nã ſz tho. estimari pt q aĩa ista nõ eẽt ad ifernũ finalr depurata. q̃uis eĩm fm pñtẽ iusticiã. ꝓpoꝛ meritoꝛ eẽt i iferno tñ fm cãs suprioꝛes q̃by puidebat ad vitaꝫ reuocãdus. de' alik erat factur' vltra legẽ cõez. p spãle ꝓuilegiũ ꝓcessum illi. ꝛ sic reuocat' ad vitã credit' p gr̃az ꝓlixus obtinuit. Sz nec aliq̃ mõ pñt iuuari p nos ipe aĩe dãnate q̃cũq; suffragio ad diminutiõez coꝝ pene vl' inmissiõez ꝓfortatiõꝛ vt declarat tho. i. uij. Et q diẽ Aug. xiij. q.ij. tꝑs. ſ. q̃ ꝟbuſdã ꝓſũt suffragia aut ad h̃ ꝓſunt vt sit plẽa remissio. aut certe vt tolerabilioꝛ fiat ipa dãnatio. Dicũt tho. pe. rich. q dãnatio ñ sumit ibi. p pẽa infernali sed ꝑ pena purgatoꝛij ad quã etiã pt dici dãnari q illuc accedit. Et qõ õr in glo. ibi q elyna fẽ⁹ pecõ q̃ decessit i mortl' : q̃ ẽ mediocrit malꝰ vꝫ ad mortẽ penã. ꝛ p q̃dlibꝫ suffragiũ diminuit õ pẽa ñ in rãta q̃nta dimissa ẽ p ẽdes sile suffragiũ ſz i rãta ꝓporõe. ita q sp aliq̃d ꝛmaneat õ pẽa. Falsa ẽ illa glo q̃ ad duo. Primo q̃dẽ qz mediocrit malꝰ ñ õr ille q moritꝝ in pecõ mortali ſz bon' q̃ moritꝝ i statu gr̃e q tñ õficit a pfectõe iusticie. et ꝓpterea etiã õr mediocrit bon' ſz mediocrit malꝰ õr tidẽ ipe ab aug. qz defic̃ a ꝓpleta rõe malicie cũ nõ hẽat mortl'e ſz Pe. i. uij. Scõm ẽ q diminuak aliq̃d õ pena dãnati p suffragiũ. Nã si h̃ vez eẽt: seq̃rek q tot possent fieri q oĩno liberek: q̃d ẽ falsuꝫ fm Tho. In vita ãt pñti remittit q̃dcũq; mortle: dũmõ vere penitear. Dec ẽ eĩm dña fm Tho. in. uij. inter spĩm carni vnitũ ꝛ separatũ qz spũs carni vnit' ẽ susceptibil' pñie. nõ ãt spũs separat' Uñ dama. Doc ẽ boĩ mors q̃d angelo casus. hinc p ꝓ pbatã Ezech. c. xviij. dñs ait. In q̃cũq; q̃ul' fuit pcõz et ingemuerit: oĩm pcoꝝ ei' ñ recor. Et Crisi in li. de re parõe lapsi dic̃. Tal' mihi crede. tal' ẽ erga hoĩes deus pietas vt nũq; respuat hoĩs pñiam: si ei pure ꝛ sincere et simpl'r offerak. Etiã si ad summũ q̃s puẽit malozꝛ tñ reuerti velit ad virtutẽ viã suscipit libẽter ãplectẽ et oĩa facit. q̃tin⁹ ad pozẽ reuocet statũ. hec ipe de pe. di. iij. talis. Ut q̃ euadat penas eternas oꝛ hic pcõrẽ penitere. Uñ hiero. O pcõr sarisfactio deo i cõfessiõe pnie nõ expectes vt hũilier te cursarsarayn. id est diabol' ꝛ ab initio nequitiarẽ erroꝛ ãar: ſz puenit cotritio isti' duricias: qz si teipse cotreret' si te emẽdaueris. pl' est deus vt remittat. de pe. dis. i. vide. Sine pnia aũt mortle remitti nõ potest. i. ꝓtritione. Dic enĩ regula iuris. Penitentia venia non dak nisi correctio. ex de reg. iuris. Et aug'. Hominẽ

putes ab errore ad ꝟitatē a q̄cūq; mag̃ vl̃ quo vicio sine pnia posse pu̇ire. ira ip̄arit̄k a deo largitas mie vt ñ dimittat̄k scientias discaplīe. de pe. di. i. neminē. de mō aūt pēitēdi bēs i. ij. t. ij. ꝓte. Quāto āt pct̄ō: magʒ expectat̄k ad pniaz t nō reuertit̄k: tāto durꝰ punit̄k. Uñ valerꝰ. Lentō q̄dē gdu dīnaꝓcedit ira. tarditatēq; supplicij gl̃ uitate cōpēsat. Et hiero. Moderatio dei t pietas solū nr̄m reditū q̄rit. ac nos cupit lōga sua benignitate saluare. q; si nō ꝓtimur. si duri colli sumꝰ. si vsq; i finē i peccatis ꝓseueramꝰ. assidue peccātiū ñ miserēt deꝰ. di. xcviij. Dyaconi. Et q; oīa mortlia bñt ꝓuexionē ad iuicē ex p̄te auersiōis vñ ꝓncipalr̄ ē grauitas pct̄i. q; oīa aūtune a deo fm rbo. i. uij. Jō nō p̄t̄s penitere de vno sine altero. Alia ei cū sit simplex ñ p̄t ex p̄te aūti t ex p̄te ꝓūti p̄ q̄dlibet āt mortale aīa aūtk a deo. Uñ gre. Falsas penitētias dicimꝰ cū sic discedit ab vno pct̄ō vt nō discedat ab alio. de pe. di. v. Falsas. Cū āt peniteat q̄s vere de oīb; mortalib; remittūt ei pct̄a q̄ntū ad maculā. q. s. si bi restituit gr̄a. t q̄ntū ad debitū pene ekne. remanet tñ obligat⁹ ad penā tpalē cōtert. Pct̄m ei mortale fm Pe. i. iij. tollit q̄ō est ꝺ equitatē iusticie dū vltra debitū vl⁹ est ꝓpa volūtate sbrabēdo debitū obsequiuz. Restituta g amicicia q; se būiliauit t pcūt veniā. cōit remāet obligat⁹ ad soluēdū ōbitū pene tpal̄ ad recō pēsandū iuriā et satisfactiēdū iusticie lese q̄ō soluit postea p opa satisfactoria. Possz tñ fm doc. esse ꝓtritio tāta q; sufficeret ad delēdū oēz penā t d̄pā. Exēpluz i latrōe de pe. di. i. Im portū. t exēplū de illo q̄ abstulit ꝓio decē: hic cū fecerit ꝺ amicicia t ꝺ iusticia si veniā petit būiliat⁹ dic̄ ei⁹ iniurīa tibi remittit: ꝺ volo q; restituas meū. t si ñ potes mō in futuꝝ paulati facies. Possz tñ ita t tal̄r būiliari et ille lesus cē ita diues t libal̄ q; etiā debitū dimitteret t nō solū iniuriā. Sic accidit de offendēte deū Et q; p̄ remissiōez d̄pe remanenat q̄s obligat⁹ pene tpali. habes exēpluz i dauid cui postq̄ dictū fuit. vere peniteri dñs trāstulit pct̄m tuū. tamē ꝓpt ipꝺ sustinuit magnā tribulationē t ꝓsecutōez filij. q̄ō no. Bre. de pe. dist. i. si pct̄m. vbi dic̄ q; delictū ds sine vltōe ñ parit. aut enī hō punit p sepm. aut ds cū hoie. s. vel p tribulatōes vl⁹ postea in purgatorio. q̄ō enī ñ faciet ad plenā satisfactiōis debite p pct̄is mortl̄ by ī purgatorio soluet vl⁹ etiā p vēialiby. Et de bis mō dicendū. s. de venialiby.

Titulus. x. de pct̄ō vēiali

Quid dicat̄ pct̄m vēiale: t de nocumēt̄s ei⁹. Cap. j.

Ueniale ꝺz a venia.

Pōt g̃ dici aliq̄ō pct̄m vēiale tripl̄r fm tho. ꝑma se. q. lxxxviij. Uno mō q; est venia ꝓsecutū. t sic mortale post pniam ꝺz veniale. Uñ aug⁹. ꝺr. Fit veniale p ꝓfessiōz q̄ō erat criminale ī opatōe. de pe. di. i. t ꝺ ꝺz veniale ex euētu. Alio mō ꝺz vēiale q̄ō bz ī se vñ venia ꝓsequt̄: vl̃ totalr̄ l̃ in p̄te. In parte q̄dē sic cū bz aliq̄d diminuēs cl̃pā: vt cū sit ex infirmitate vl̃ ignōrātia. t ꝺ mō ꝺz vēiale ex cā q̄uis sit mortale. Uñ cypan⁹. Qui p̄ ꝟitatē manifestā pseuerat prudēs t sciēs. s. in errore de aliq̄ makia: iā nō in venia ignōrātie peccat. plūptiōe enī atz obstinatiōe q̄dā nitit̄k cū a'rōe supat̄k. Tertio mō ꝺz vēiale: q; ñ bz ī se vñ ñ ꝓsequtur venia ex toto ꝫ facilr̄ dimittit̄: q. s. nō tollit ordinez ad vltimū finē: vñ nō merek penā eknā ꝫ tēpalē. Et de bis ītelligit illō Bede. pct̄a q̄ ex ignōrātia l̃ infirmitate cōmittūt dicit t p̄cipit alfurꝝ ꝓfiteri. s. Jac. v. q; facile remittūt. di. xxv. §. criminis. vbi dic̄ glo. t bñ q̄ō loq̄t de venialiby q̄ pñr laico ꝓfiteri. etiā oblata copia sacerdotꝭ. Nunq̄ tñ est necēriū ipsa vl̃ alio laico ꝓfiteri. Unde ly ꝓcipit pōit ꝓ ꝓsulit seu exhortat̄. t sic sumit̄. xxiij. q. uij

vēiale ꝺz aliq̄d peccatum tripliciter.

gulisari⁹. Doc āt ꝺz vēiale ex genere: t de ꝫ nūc loq̄t q̄ō distinguit̄ ꝺ mortle. Pct̄ō āt actualiū aliq̄d ꝺz mortle ex gen⁹: t aliq̄d vēiale ex gñe: fm q; gen⁹ vl̃ spēs act⁹ de mortale t miank ex obiecto. Cū ei volūtas ferk in aliq̄d q̄d fm se vēiale ex repugt caritati dei vl̃ p̄xi p quā hō ordiak in vltimū fi genere di nē. rūc pct̄m ex obiecto suo bz q; sit mortle: t ex gñe suo stinguūt. est illō mortale. sic blasphemia dei. piuriū. homicidiū t hmōi. Quāq; āt volūtas ferk ī illō q̄ō i se ꝓtineret inordinatōez aliquā dei t p̄xi vt ꝫbū ociosuz. risus imoderat⁹ t hmōi. t tale ē vēiale ex genere suo Et ab Aug ponūt mlta ꝺ bis q̄ sk vēialia ex gñe suo. ꝛx v. di. §. alia ea. Uez q; act⁹ morales accipiūt rōz bōi l̃ mali. ñ solū ex obiecto sz etiā ex dispositōe agēt̄s ꝓtingit q̄nq; vt q̄ō est veniale ex genere suo rōne obiecti: sit mortle ex dispositōe agēt̄s vt puta ꝫbū ociosum dictū ad inducendū ad fornicationē. Et econuerso. s. q̄ō est mortale ex genere sit veniale ex dispositōe agēt̄is ꝓpf ꝺ. s. q; ē act⁹ ip̄fect⁹. i. nō deliberatus a rōe: vt cogitatio de adulterio: cui nō assentitur in rōne. De bis clarius infra dicetur.

Adā nō poruit p̄ pct̄ō vēa ut peccare

Ueniale peccatū scdz. §. i.

Tho. ꝑma se. q. lxxxix cōmitti nō potuit ī statu innocētie vt cōit p̄it q̄ō ñ ē sic ītelligēdū q; illō q̄ō ē nob vēiale si ipse adā cōmitteret eēt ei mortle ꝓpt altitudinē sui stat⁹ q; ñ potuit eē q̄ō ꝓmitteret aliq̄d q̄d ꝺ se ē vēiale. añq; amitteret ītegritatē illi⁹ stat⁹ peccādo mortl̄r. Rō ei ꝫ est. q; pct̄m vēiale ī nob ꝓtingit. vl̃ ꝓpter ip̄fectōz act⁹ sic subiti mot⁹ in genere mortaliū. vl̃ ꝓpt inordinatōz exīte circa ea q̄ sk ad finē suarto tñ debito ordie ad finē. Uez q; āt boz ꝓtingit ꝓpt q̄ndā defectū ordis: eo q; infer⁹ nō ꝓtinek firmit sb suptione. In statu āt innocētie erat ordinis infallibilē firmitas. vt sp̄ iferi⁹ ꝓtinerek sub suptione. i. sēsualitas sub rōe q̄ꝺiu sūmū bois alio ꝓtineret sb deo. vt Aug. dic̄ in. xiij. de ci. dei. Et q; malos ē p̄fectio angeli q̄ bois in ꝑmo statu seq̄k q; si hō in statu innocētie ñ potuit peccare vēial̄r. vt dēm ē: Nec āgel⁹ p̄t peccare vēial̄r. angel⁹ em̄ si ē bon⁹ ñ mouek ad ea q̄ sūt ad finē: nisi in ordine ad finē debitū q̄ ē ds. t ꝓpt hoīis et⁹ actus ē act⁹ caritat̄: t sic in eo ñ p̄t eē vēiale. Ange lus mal⁹ ñ mouek in aliq̄ nisi in ordine ad finē pct̄i ꝺ bie et⁹. t sic in oīb; peccat mortl̄r q̄cūq; ꝓpa volūtate agit. sec⁹ ꝺ appetitu nālis boni q̄ ē in eo. Et q̄uis venialia videāt q̄nq; ea q̄ pcurā demōes cōmitti ab boibus: tñ ꝫ facūt vt sic homines ad sui familiaritatē adducāt t inducāt ad mortle. Uñ in oīb; talib; mortl̄r peccāt ꝓpt intētōez finis. ¶ Jtē ꝑmi mot⁹ in infidelib; nō sk mortlia vt q̄dā dixerūt. sz venialia si eis ñ ꝺsentiat bo⁹ rō ē dupl̄r fm rbo. i. ij. q. lxxxix. ar. v. Pria q; sensualitas ñ potuit eē sbiecta mortal̄. Est āt eadē nāta sensualitas in infidelib; sic in infidelib; t sic nō p̄t eē q; ꝑmo mot⁹ sensualitas in infidelib; sit mortale. Seda q; diminutus psone nunq; diminuit pct̄m. sz magʒ ad auget. vñ pct̄m nō est min⁹ infideli q̄ in fideli. sm̃lr̄ magis vtz ad Heb. x t hoc etiā exp̄sse colligit. xij. q. i. c. scimus.

Dyabol⁹ in oīb; peccat mortle

Prim⁹ mot⁹ i fidelib; ñ mortl⁹ sic in fidelib; mortle

Pct̄m veniale ē impossibile q̄ō sit in aliq̄ cā originali solo absq; mortl̄. Cui⁹ rō est fm rbo. ꝑma scde. q. lxxxix ar. vi. Quis āteq̄ ad ānos discretōis ds q̄ētat defectū etatis ꝓhibēs vsum rōis excusat eū a mortali. vñ mlto magis a venili: si ꝓmitteret aliq̄d q̄d ex genere suo sit tale. Doc exp̄sse bt. xv. q. i. §. cum aūt ea. Cum ꝺo vsum rōnis bre incipit nō oino excusak a culpa venial⁹ t mortalis peccati. Sz ꝑmū q; tūc homī cogitandū occurrit est deliberare de seipo. t iidem seipm ordinauerit ad debitū finez. p grāz ꝺsequet remissionē originalis peccati: si vero nō ordinet seipm ad debitū finē: fm q; in illa etate est capax discretōis: peccabit mortal̄r ñ faciēs q̄ō in se est. et extunc peccatum nō erit in se peccatū veniale sine

Pct̄m veniale in aliis ñ in solo originali

mortali nisi postq̃ totum fuerit sibi p gr̃am remissum.

primi motus sēsua lites sunt venialia.

Et nota q̃ primi mot'. §. II

Triplex ē appetit⁹.

pcōz q̃ sit i sensualite sit vēialis. Dic̄ ei mgr̃. ij. sen. di. xxi. q̃ cēpcatō a carne ñ pt eē absq̃ pcō. sz qñcūq̃ ē p̄m⁹ mot⁹ est cēpcatio a carne. q̃ p̄m⁹ mot⁹ ñ pt eē sine pcō. P̄ro e⁹ declaratōe dt tho. in q̃libet. q̃ mot⁹ iportat ictū natōez q̃ndā ad terminū. q̃ q̃dē inclinatio p̄tinet ad appetitū i būanis actib⁹. In boie triplex appetit⁹ ē. An⁹ q̃dē nāls: fm q̃ vis appetitiua p̄tinet ad aīaz vegetabilē q̃ hz vim digestiuā z expulsiuā z recētiuā. Scōs appetitus ē sensualitat'. q̃ mouet fm apphēsionē sens⁹. Tert⁹ appetit⁹ ē volūtat'. q̃ mouet fm iudiciū rōnis. Pcīm ār q̃ hz rōz culpe de q̃ nō loq̃mur nō pt eē nisi i actu vo lūtat'. q̃ sez ē aliq̃lit in ptāte peccāt'. Act⁹ ār appetit⁹ natural' nō subiacet ip̄io rōnis. sē nec act⁹ aliaz potētiaz vegetabiliū aīe. Et tō in actu tal' appetit⁹ nō pt ꝓsistere culpa. sic̄ q̃ bō esuriat v̄ sitiat absq̃ culpa ē. z idē dicēdū ē in alijs hmōi. Sz act⁹ appetit⁹ sensitiui subiacet ī perio rōis. q̃ rō pueniēs ip̄m pt eū impare v̄ ertā impedire. z tō tal' mot⁹ pt tā bre rōz culpe. z si seq̃ret iudiciū rōis poterit etiā eē pcīm mortale sic̄ mot⁹ exteriōz mē broz. a rōe iperati. Si aūt pueniat iudiciū rōis ē q̃dez pcīm. si tēdat ī aliq̃d illicitū. q̃ in ptāte bois fuit ip̄m cohibere est tñ vēiale pcīm z leuissimū. vt̄z p Aug. xij. de trin. Et b̄ dr̄ p̄mus mot⁹ pcti. Motus aūt supior' appetitus. i. volūtatis ꝑ̄ns iudiciū rōnis. tā pt eē pcīm mortale. Et si dicat q̃ nemo peccat in eo q̃ vitare non potest. vt. xv. q. i. §. ij. Sed ꝓcupia vitari nō p̄t. Respōsio q̃ ꝓcupiscētia nō pt vitari. sic̄ q̃ null⁹ mot⁹ ī surgat. quia dū resistit vnt: insurgit ali⁹. pñt tñ vitari singuli. z ex hoc quilibet habet aliq̃d de rōne peccati. Jz nō habeat rationem perfecti peccati q̃ est pcīm mortale.

Insup q̃ritur si ve §. III.

Venialis quo pt effici mortale.

niale possit effici mortle. rñsio Tho. p̄ia sēe. q. lxxxviij ar. iij. q̃ veniale fieri mortle pt itelligi tripl'r. Uno mō si q̃ idē act⁹ nūero possit eē pcīm veniale z postea mortle. z b̄ nō pt eē. q̃ pcīm p̄ncipal'r ꝓsistit ī actu volūtatis. sic̄ z q̃libet act⁹ moral'. vñ nō dr̄ vn⁹ act⁹ moral'r si voluntas mutat. q̃uis etiā actio fm nūez sit ꝓtinua. si aūt volūtas ñ mutet: nō pt eē q̃ de veniali fiat mortle. Alio mō pt itelligi vt id q̃ ē vēiale ex genere fiat mortle. z b̄ q̃dē possibile ē inq̃ntū ꝓstituit' i eo finis v̄l inq̃ntū ad finē refert ad mortale pcīm sit ad finē. sic̄ cū q̃s dr̄ vbum otiosum intēdēs p b̄ iducere ad fornicatōz. z p ip̄sum se cūdū modū itelligit illd dē⁹ Aug. Nullū pcīm ē adeo vēiale q̃ ñ fiat crīale. §. i. mortale dū placet. di. xxv. §. crīminis. Et itelligit de cōplacētia fruitionis cū. s. ibi ꝓstituit finis. Tertio mō pt intelligi ita q̃ mlta vēialia pcā ꝓstituāt vnū pcīm mortale: q̃d o ī no falsuz ē. nō enī oīa pcā venialia de mōo pñt bre rātuz de reatu q̃tū vnū pcīm mortale. q̃d ptz etiā ex pte duratōis. q̃ pcīm mortale hz reatū pene eēne. pcīm ār vēiale reatū pene tpal'. vt dē⁹ ē. Ptz etiā ex pte pene dāni. q̃ pcīm mortle merect carentiā visiōis diuīe cui nulla alia pena cōpari pōt vt Crisō. dic̄. patz etiā ex pte pene sensus q̃ntū ad vermē ꝓsce. Jz forte q̃ntū ad penā ignis ī proportiōabiles pene sint. Si vo itelligat q̃ mlta pcā vēialia faciūt vnū mortale dispositiue. sic vez ē. Act⁹ eīm pcti dupl'r ad aliq̃d disponit. Uno q̃dē mō directe q̃ sic dispōit ad actū sillem fm spēz. et b̄ mō p̄mo z p se pcīm veniale ex genē nō dispōit ad mortle ex genere cū differāt specie. Sed p hūc modū pcīm vēiale pt dispōnē p q̃ndā ꝑ̄nz ad peccatū q̃d ē mortale ex pte agēt. Augmētata enī dispositione v̄l bītū p act⁹ pcōz venialiū intrīn pt libido peccandi crescere: q̃ ille q̃ peccat finē suum ꝓstituet in pcō veniali. Mā vnicuiq̃ hñti bītū inq̃ntū hui⁹ finis ē operatio fm bītū: z sic mltoties peccādo venialr disponet ad pcīm mortle. alio mō act⁹ hūan⁹ disponit ad aliq̃d remouendo ꝓhibēs. z b̄ mō pcīm vēiale ex genere potest disponere ad pcīm mortle ex genere. Qui enim peccat venialr ex genere ptermittit aliquē ordinē. z ex b̄ q̃ consuescit volūtatē suā ī mīoribꝫ ꝺbito ordini nō subijcere disponat ad b̄ q̃ etiā volūtē suā nō subijciat ordini vltimi finis eligēdo id q̃d ē pcīm mortle ex genere. Et fm hūc modū. i. fm dispositōz intelligēdū ē q̃d dr̄ Aug. ō pe di. i. tres sūt. s. q̃ illa pcā que hūane fragilitati q̃uis parua. tñ crebra surrepūt q̃si collecta ꝑ nos fuerint. ita nos q̃uabūt et opprimēt sic vnū aliq̃d grande pcīm. scz mortale. Dec ille. Jtē no fm tho. vbi. s. ar. v. q̃ veniale ex sui diuturnitate vl freq̃ntia vl assiduitate nō pt esse mortale. nisi forte p accūs ex alio q̃ sequentēte: cū. s. i actu mltiplicato vl p̄lato sequenente aliud q̃ variat speciē puta inobīa vl ꝓcēpt⁹: vl aliud hmōi. Et sic itelligēdū est q̃d dr̄. xxv. di. §. als ca. vbi vr̄ dici q̃ aliq̃ venialia ꝑ̄n ꝓsuetudinē ducta efficiunt mortalia. Et no. fm pe. ō pa. in. uij. q̃ idē act⁹ specie pt eē venialr z mortalr cripl'r. P̄ro q̃ꝑ ꝓsciam erroneā q̃ iudicat mortle q̃d ēveniale. Scōo q̃ꝑ ꝓcēpt⁹. Tertio q̃ter finē tbi ꝓstitutū. Cui signū ē: q̃ faceret etiā si eēt ꝓhibitū. dispositiue enī veniale fit mortle. vñ pdictus ē vēiale mltiplicare. q̃ q̃dā dicūt ea sic posse mltiplicari vt bō nō possit postea peccare. nisi mortalr ꝑmo pcō. Periculosum est etiā vnuz peccatū nimis assuescere: etiā veniale. q̃ facillimū ē agere fm bītū radicatū firmit z difficilimuz est agere ꝑ. q̃ assuetudo facē nēcitatē. Uñ bō assuetus ꝓbis ociosis si occurrat sibi temptatio q̃d faciet si a deo essz ꝓhibitus consentiet facere illud. Et tō ne habitualr in boie firmētur freq̃nt ꝓfitenda sunt: z sic nunq̃ radicabitur habitus. Dec ille dist. xxvi. q. i. in. iij. sent.

Jdē act⁹ specie pt eē vēialr z mortalr.

Effect⁹ aūt peccati §. IIII.

Prim⁹ effect⁹ pcti venialis.

venialr seu nocumētū ē mltiplex: fm q̃ dr̄ in cōpendio theologie: Prim⁹ ē macla aīe. i. impeditio exteriorꝭ fulgoris z nitoꝛ actualr opez bonoꝝ. Mā, ꝓpe sumēdo macula. sic tñ mortle nō vēiale causat eā: vt dic̄ tho.). ij. q. lxxxix. q̃d etiā vr̄ inuere Bre. di. q̃ mentē neq̃q̃ cogitatio imūda coinq̃nat. i. maclat. sz cū hāc p delectatiōem subiūgat. de pe. dist. iij. inf hec. Scōa ē q̃d minuit feruorē caritatis: sic̄ aq̃ in ignē piecta. sz ignē nō extīguat feruorē rñ illi⁹ cēperat. Tert⁹ q̃ trās aīe in bonis opibus lassat. Quart⁹ est q̃ retardat a gl'ia. q̃ bō q̃ nō cōmittere deberet z possz stati p⁹ mortē euolare coget. ꝓpē venialia ad rēp⁹ in purgatorio expectare. Nūq̃ enī ab aliq̃ facies dei videbit donec soluat p penas minimuz quadrātē venialiū pcōz. Oportz enī quēliber ita mūdū esse añ introitū gadii. sic̄ fuerat in inocētia baptismali. Quīt⁹ ē q̃ bona gl'ie celestī diminuūtur: nō q̃dē illa q̃ tā debent: z q̃ bēm⁹ ibi p meritū reposītū. sz q̃ deberent si venialia nō fierent: q̃ in eodē tpe possent aliq̃ bona fieri q̃ nūc fiūt. ꝓterea post ꝓperationē vēialiū oportz nos q̃dā opa ꝓcrere ad solutōez hui⁹ debitoꝝ p q̃ deberet nob crescere cumul⁹ eterni p̄mij. Sextus effect⁹ ē q̃ vēialia sunt sepe occasio pcōz mortalium.

Scōs effectus

Tert⁹ effectus

Quartus effectus

Quintus effectus

Sext⁹ effectus

Septimus effectus

Septim⁹ q̃ pcīm veniale obligat ad penā: vl ꝑpetualez ꝑsentēsi hic satisfacit. purgatoriū si moriꝭ in gratia. vl infernalē si moriꝭ cuz mortali. Nota q̃ peccatū venialē remitti nō potest sine mortli. Et ratio est fm Tho. in iij. dist. xvi. quoniaz remota priori remouet posterius nec posterius restituetur nisi priori restituto. Feruoꝛ autem caritatis cui veniale opponit est posterior ipsa caritate. vnde q̃diu caritas non restituitur. scilicet per dimissionē peccati mortal': nec feruoꝛ caritatis reparari

Venia le absq̃ mortle nō pt remitti

Unū venial' pōt sine alio dimitti.

potest in q̄ reparōe est venial' dimissio. ꝛ sic nō dimittit ei cui mortale nō dimittit. Idem petrus. ¶ Potest aūt dimitti vnū venial sine alio fm Tho. vbi. s. q: vēialia nō bñt ꝓnexionē ad iuicē ex pte aūsiōis sic mortalia: qm̄ in eis nulla est auersio a deo: nec etiā ex pte ꝑsiōis vt p se pz. ¶ Nō pōt dimitti vēiale volūtate manēte ad illō fm Tho. vbi. s. q: nō pt tolli culpa nisi reordinet volūtas q̄ reordinari nō pt q̄diu in ipa reordinatōe manet al's eēnt duo opposita simul. ꝛ tō vēiale nullo mō pt dimitti q̄diu volūtas ad illō manet. Idē pe. Quō aūt ad remissionē venial' reqrat ꝓtritio declarat. sic Tho. vbi. s.

Venial' remissio requirit cōnexionem ꝓtritionem

Pctm̄ vēiale ñ remittit vt dictū ē. s. q̄diu volūtas manet in illo. Jpm̄ ār recedere a volūtate ab eo qō pt volebat est displicere ei qō voluit: ꝛ tal' displicētia qñ ē ḡa informata ꝺr dolor ꝓtritōis. ꝛ tō vēiale sine ꝓtritiōe nō dimittit. ¶ Sz sciendū q ꝓtritio pt accipi triplr. s. vel habitu. vel actu. vl medio mō. Habitu q̄dē ꝓtritio nō sufficit ad pctī vēial' dimissionē. qz tūc q̄cūq; brēt bitū virtutis pnīe. cui' actus ē q̄libet ꝓtricio ꝓsecut' venial' pctī dimissionē. ꝛ sic pctm̄ veniale cū ḡa eē nō pt. nec ītz reqrit q' sit actual' ꝓtritio. qz seqret q' pctm̄ qō q̄s in mēoria et ꝓtritōe nō hz remitti nō posset. Et ideo dicendū q' reqrit ꝓtritio medio mō qñ scz ꝛ sī actu pec catū nō displiceat explicite. displiceat ī plicite. qz ex ꝑtu te pnīe quā agit seqret displicentia explicite pctī venial' si' cogitatio ad illud ferret. Idē pe. Et nota fm Pe. de

Feruor caritatis duplicat sūt

palude in. uñ. q' feruor caritatis sumit dupl'r. Uno mō p actu caritatis cū conatu. ꝛ b actu tendit ꝛ auget caritas. Sz hic nō est nc̄r' ad remissionē venial'. Alio mō pro actu simplici ī quē ꝓrumpit caritas etiā repide detestādo pctm̄. ꝛ hic reqrit ad remissionem venialiū. Dec ille. Dicunt q̄dē q' q̄tus aīa informata caritate mereat p ꝓtritionē remissionē venialiū. tñ illi' remissio nō ꝺr dici causa efficiēs. salte loq̄ndo de cā p se. qz mor' ꝓtritōis nō est cā remissiōis pctī venial' efficiēs p b̄ soluz q' ꝓtritio īmediate elicit a volūtate caritate informata. vt q̄dā dicēt Sz ēt ꝑncipal' p b̄ q' illa ꝓtritio ē ipi' dei īmediatus effect'. Dec ille.

Dimittūt aūt venia. §. V:

Pctm̄ veniale octo modis dimittitur.

lia octo mōis Sz Ray. Prīo p dignā cōionē. de Cōse. di. ij. Cū oē crimē. et. c. si q̄tinscūq;. Et vt q̄dā addūt p extremā vnctōz. ex de sac vnc. c. Unico. Scdo p aq̄ bñdicte aspsionē. ō Cōse. di. uij. aquā sale. Tertō p elymaz largitōz de pe. di. i. §. q̄obrē. ꝛ. c. medicina. ꝛ di. iij. sane. Addūt quidā iniuriaz dimissiōez: q̄ est elyna spūalis. de q̄ Lu. vi. Dimittite ꝛ dimittet vob. Quarto p oꝛōez. ꝛ pcipue dñicā. de pe. di iij. §. de q̄tidianis. Quīto p cōfessionez generalē. mlto magis p cōfessionē sacrālē de pe. di. uj. §. de q̄tidianis. Sexto p epalē bñdictōez. ꝛ fm q̄sdā etiā sacerdotalē. i. q. i. mlti. fi. Septīo p deuotā pectoris tūsiōez. vt ō pe. di. uij. §. tres sk actōes. Octauo p cordis ꝓtritōz vt p̄cedēti. §. dēm ē. de his sk fm'. Cōfiteor: tūdo cōspargor: cōteror. ora. Signor edo dono: p hec vēialia pono. Et nō solū p ista spāl'r notata sz etiā p q̄libz bonū op' delent. vt in p̄dicto. c. medicina. §. si. redime te op'ib' tuis Et sicut dicit Tho. pla ꝛ pauciora venialia p p̄dicta remittūt fz q' p̄ maior l' mior feruor ꝓcurat: q̄ ō plib' vl' paucior' saltē īplicite ꝓtritōz ꝓtineat. vñ nō oꝛtet q' sp oīa vēialia dimittāt. Nota q' ꝺr Pe. de pa. in. uij. di. xvi. q' p hos modos dictos. pctā vēialia dimittūtur pl' q̄s p alia bōa opa: sz cōiter p hos etiā nō dimittunt: nisi cū displicētia volūtat'. Minor tñ dolor cū his sufficit ad remissiōz venialiū q̄s sine his. vnō nō frustra' adhibēt: sz m'tū vtilr ꝛ rōnabil'r. Et p: q: isti modi pl' incitant hoīez ad modū liberi arbitrij detestādi pctā. Scdo q: pl' valent ad remissiōez pene: q: ex merito ꝛ pbly ce

desie m'ta ex his opant. Tertio q: pl' sufficit generalis ꝓtritio hic q̄s alibi. ita tñ q' hō vtat his hac intentiōe. Addit etiā ad p̄dicta idem q' q̄cūq; sacra vnctio delet veniale. vt ep̄oz. regū. ꝛ sacerdotū. Itē ꝛ benedictio monialiū ꝛ panis bñdictus in ecclia. Item ꝛ paña flagelloz ꝛ rotū intellige q̄ ad eos q̄ sunt in ḡra. indulgentie aūt solū penā nō culpā: nec etiā veniale remittunt.

¶ De purgatorio ꝛ suffragijs mortuoz. ¶ Ca. ij.

Purgatoriū eē ex scri

Oportz ponē purgatoriū.

ptura ondit cū ꝺr ī macha. xij. Sctā ꝛ salubris ē cogi. p defūc. ero. vt a pec. soluāt. Non enī ist' ꝓt intelligi de bris: qz nō indiget nec de venia qz eis nō ꝑsunt. Intelligit g̈ de his q̄ sūt in purgatorio. Cū enī p ꝓtritōz delet culpa nō ex toto tollit sp reatus pene: nec etiā sp venialia dimissis mortalib' tollunt: ꝛ iusticia dei b̄ exigit vt pctm̄ p penā debitā ordinet. optz q' iste q̄ post ꝓtritōz de pctō decedit añ satisfactionē debitā. vl etiā cū venialib' post hāc vitā puniat. Et tō q̄ negat purgatoriū cū ecclia vult b̄ renear. s. purgatoriuz esse oīaꝫ p defunctis illis q̄ ibi sunt. hereticꝰ ē etiaz q̄ hic nō credat cū aucte ecclie resistat. Dec tho. in. uij. di. xxi. hinc ꝛ Bre. dicit de q̄busdā paruis culpis añ diē iudicij purgatōis ignis credēdꝰ ē. di. xxv. qual'. Et aug'. si cōuersus. s. pctōr fuit vita viuat ꝛ ñ moriet. Nō tñ pmittimꝰ q' euadat oēm penā. pꝰ est enī purgād' igne purgationis ꝛc. de pe. di. vij. c. vlti. Et sic errāt iudei ꝛ greci purgatoriū negātes. ¶ De loco aūt purgatoriū nō reprit aliqd exp̄sse determiatū in scꝑtura. nec rōnes efficaces ad hoc possent induci. Tamē ꝓbabilr ꝛ fm qd magis ꝑsonat dict' scōz ꝛ reuelatiōi facte m'tis locus purgatorij animab' dupl'r assignat fm Pe. in. iij. aut fm legē cōmunē. ꝛ sic purgatoriū est circa limbū. aut fm dispositionē spālē et sic purgāt aīa aliqñ in diuersis locis in q̄bus peccauerūt. aut ꝓter aliquam suā reuelationē per suffragia coz quib' apparent. aut ꝓpter aliquā viuē tiū edificatiōem. b aūt nō est fm legē cōem sil' puniunt. Exempla pl'a hēs in libro dyalogoz ꝛ legēdis sanctorū. Est aūt hic duplex pena. scz pena damni. vt carēcia diuine visiōis. et ista est maxima vt patuit supra ō pena inferni. Alia est pena ignis: ꝛ ista etiā excedit oēm penā tempalē. Uñ aug'. Dic ignis. s. purgatoriꝰ: et si non sit eternus. s. quo ad officiū. miro tñ mō grauis ē. Excedit enī omnē penā quam vnq̄ aliq̄s passus est in vita ista de pe. di. vij. c. vlt. Dui' rōnē assignat Tho. in. iij. dist. xxi. dicens: q' cū dolor nō sit lesio: sed sensus lesiōis tanto magis aliq̄s dolet de aliq̄ lesione. quāto magis ē sensitiuus: cū lesiones q̄ fiūt in locis maxīe sensibilib' sunt maximū dolorē causantes. Et quia totus sensus corporis est ab anima. iō si in ipsam aīam aliq̄ lesiuū agat: de'nc̄itate oportz q' maxime affligat. Q, aūt anima abāgne corpali patiat. dictū est supꝰ in tractatu de inferno. Etenī eodē igne cruciant aīme q̄ sunt ī purgatorio et que in inferno. Et dicūt q̄dā q' ita sūt absoluti penis q' nesciūt se p penā purgari. sed dic Tho. q' b est falsuz quia nisi scirent se liberandos nō peterent suffragia vt frequenter faciunt. Sustinent ergo illam penā non volūtate absolūta: sed conditionata: q: sciunt se sine illa pena ad gl'iam venire non posse.

Delocopurgatorij.

Duplex pena purgatorij

Purgātur aūt ipe aie. §. I:

Quem mīsterio

sola diuina iusticia ignē incendēte nō ministerio demonū quoz victores existunt. nec ministerio angeloz qui cōcines suos nō tam vehemēter affligerēt. Si tñ possibile est q' angeli eos ad loca penaz deducāt. ꝛ etiā ipli demōes q̄ ō penis hoīm letant eos cōmittāt ꝛ assistūt purgādis. tum vt de coz penis lacten. tum vt in coz.

exitu a corpe suū aliqđ ubi repiant. Tho. in. uū. dist. xxi.
Notādū etiā q; q; qđā vēialia sūt maioꝛ ad hereticā ꝯ alia fm q; affect⁹ magꝭ ad ea indiaf. z i eis fortiꝰ figit et ea q̄ fit maioꝛ ad hereticā tardiꝰ purgāt. Jō qđā i purgatorio diuti⁹ ꝯ alij corāf. fm q; affect⁹ eorū ad vēialia fuerit magꝭ meriꝰ. z acerbitas qđē pene rādet ꝯtrati culpe ꝓpꝛie ꝭ diuturnitas. rādet radicatiōi ei⁹pe i ꝑbecco Uñ pt ꝓtigere q; aliqs i purgatorio diuti⁹ moꝛet q mi n⁹ affligit. Rich. i. uū. 6t q; ꝺ n vī vez. q; cū quatio seu carētia visiōis dei sit maxia pēa: q diuti⁹ ibi māeret acer bi⁹ afflugeret: ꝭ oīb ꝓpter hoc sit q pl⁹ peccauit pl⁹ punit

Duplici ē cā aīa greditur purgatoꝛiū.

Ex duabꝫ ār cāis aīa recedēs a corpe sustinet penam purgatoꝛij. s. vel q; moꝛit cū vēialibꝫ. z ꝺ ꝺ apo. i. Coꝛ. iij. Si qs sup edificauīt sup ꝺ fūdamētū. i. fidē viuā. li; gnū. fenū z stipulā ipe salu⁹ erit. Sic tñ q̄ p ignē: noīe aūt ligni. fenī z stipule diūsa vēialia designāt. vt expo nit Aug. xxv. di. ꝯ. alias ea. Alia cā ē ex co q; qs ñ satisf fecit plene penis debit⁹ p pcīs suis. moꝛiēs tñ in statu gre. pro bis q̄ possum⁹ z dēm⁹ facē suffragia. Sz q; di scernere nō possum⁹ qs moꝛiat in statu gre vel ñ vt dic Aug. pro oīb baptisatis ea facere dēm⁹ nisi quis in no toꝛio moꝛiatur. xxxiij. q. v. c. Placuit.

Quatuoꝛ aūt modis. ¶. II.

Quatuoꝛ odi aīe defūctoꝝ vidēt⁹ suffragiū nr̄m iuuāt.

Uñ greg. Aīe defunctoꝝ q̄tuoꝛ modi soluūt: aut oblatiōib sacerdotū aut p̄ibꝫ scoꝝ aut charoꝝ elemosynis: aut ieiunijs cognatoꝝ. q. ij. nō extimem⁹. z. c. anime. qs modos di stinguit Ray. di. sic. Suffragia q̄dem prosunt defūctis ad absolutiōz pene a qua pñt absolui quatuoꝛ modis. Uno mō p infessionē ipi⁹ capitis. s. xpi. z sic iuuāt p oblationē altar. Secdo p infessionē q̄si quatoꝝ mēbroꝝ id est p oꝛōes scoꝝ. Tertio p modū redēptōis pene. s. elemosinaꝝ largitionē. Quarto p modū solutōis pene. scz p ieiunioꝝ afflictōez: z ad victos quatuoꝛ modos oīa alij reducunt.

Quis p̄di oꝝ mo; oꝝ sit ctior.

Que aūt boꝝ sūt meliora suffragia: dic Ray. q; meli⁹ ē op⁹ caritatis q̄ dirigit in deū q̄ q̄ ī ho mine. ió duo p̄mi modi q̄ dirigūt in deū meliores sūt q̄ secundi vltimi nisi p accīs ingrātū est eleosina impetrat oꝛōes. Quia ꝺo meli⁹ ē op⁹ caritatis q̄ ꝯ quate et spe cialis. ió meli⁹ suffragiū sacri altaris q̄ oꝛōes. Itez q; bo nū q̄nto cōmuni⁹ tāto meli⁹. ió eleosina melioꝛ ē ieiūio.

Quō suf ag. mas ꝙ valēt.

Suffragia fcā p malos mīstros aliq̄ mō valēt. z aliq̄ mō nō valēt. Pro cui⁹ declaratiōe dic tho. in. uū. di. xl v. q; suffragia p malū fiūt tripl'r. Prio. s. velut p actoꝛē sicut fiūt ex p̄mo motu. z sic nō pñt nisi forte ex ꝑti z pacē ides ingrātū p ely nā mali ꝺois pauper exaratī oīat p defunct. Secdo pñt fieri p malū vt mīst publicū vel tot⁹ eccie. sic sacerdos q̄ celebrat missaz vel exeqas moꝛtuoꝝ i eccia valēt suffragia tal' sacerdot⁹ ꝯ⁹ sit peroꝝ et prosūt defūct. Tertio pñt fieri p malū mīst⁹ puarū scz puare pone de mādato. s. alic⁹ exīs i caritate. siue sit defunct⁹ siue viu⁹: z talia prosunt. Sic fu⁹ in petō exīs. qđcūq; opus mie facit ex pcepto dñi: caritatē ha bent magis. tñ prodessent si etiā mīstri in caritate eēnt. q; tñ illa opa eēnt meritoꝛia ex duabꝫ p̄ibꝫ. Si querat vt prosūt faciēti. dic tho. vbi ꝑ. Op⁹ suffragij qđ pro altero fit potest ꝙsiderari dupl'r Uno mō vt expiatiuū pene p modū cuiusdā recōpensatiōis. z ꝺ mō op⁹ suffra gij reputat quasi eius pro quo fit. z ita absoluit eum a debito pene sue: quod non absoluit facientē a debito ꝓpie pene. Alio mō pt ꝙsiderari inquātū est meritoꝛiū vite eterne: qđ habet inquantū procedit ex radice caritatis. z fm ꝺ nō solū prodest ei pro q̄ fit ꝭ faciēti magꝭ.

5.14. Uñ in psal. Oro mea i sinu meo cōuertet. Et tō damas. in ser. de his q̄ in fide dormierūt dic. Quicūq; salutē pro ximi agonisat: p̄mū ipm sibi prodest. deinde proximo

Utꝛ missa pro defūctis. ¶. III.

Utꝛ missa pro defūctis equal'r valeat defuncto vna sic alia. Rādet fm pe. in. uū. di. xlv. In officio misse ñ solū ē sacrm ꝭ etiā oīo nes fūt. z tō suffragiū misse ꝓpriet duo ꝺ pdict. s. oꝛōez et sacrificiū. Quātū igit ē ex pte sacrificij oblati missa ꝺ cuiꝰcūq; dicat equal'r prodest ꝺfuncto. z ꝺ ē p̄cipuū qđ fit p in missa. ꝭ ex pte oꝛōnū magꝭ prodest illa i q̄ sit oꝛōes ꝯ alia. ad ꝺ determiate Sz tū iste ꝺfect⁹ recōpēsari pt p maioꝛē deuotiōz vel ei⁹ q̄ dic missaz: vel ei⁹ q̄ fac dici: vl etiā p ꝭ terfessiōz sci: ei⁹ suffragiū iploraf.

Utꝛ suffragia ispe cialr pro aliq̄ fcō prosūt aliꝰ.

Rñsio fm tho. z pe. ī. uū. di. xlv. cū suffragiū sit ꝓrus finite. z derivet p intētionē faciēt⁹ q̄ voluerit vz ei p q̄ fit ꝯtrū ad libationē a pēa: rū ꝯtrū ad ꝓgrulationē z intentoꝛē ꝓsolatiōz. fm q; vn⁹ in caritate exīs de bōis alteri⁹ gaudz sic vz oīb ī caritate exīt⁹: z pl⁹ ei q̄ in maioꝛi caritate ē.

De suf fragiꝭ du bitat.

Utꝛ suffragia fcā pro multis equal'r prosint singul'. rñsio fm tho. z pe. vbi. s. si valoꝛ suffragioꝝ ꝙsideret fm q; valēt ex ꝓprie caritat. sic tñ pfūt singul' ac si p vno tñ fierēt: q; cari tas nō minuit si distribuat affect⁹ i multos. imo ma gis auget. z sic etiā gaudiū ex caritate pcedēs: ꝯto in plūb ē tāto fit maiꝰ. vt dic Aug. i li. ꝓfess. z sic ꝯtū ad ꝓgtulatiōez pt intelligi de ꝙse. di. v. Nō mediocrit. Si āt ꝙsideret valoꝛ suffragioꝝ inqꝰtū sūt satisfactiōes, qđā p intētōz faciēt⁹ cēsl'are i moꝛtuos. sic magꝭ valēt ei pro q̄ spal'r fiūt. z sic effect⁹ suffragij diuidit ex diuīa iustitia inf eos p q̄bꝰ fiūt.

Alia dubitatio.

Si āt qrit vtꝛ exīntes in purgato rio possint iuuari ab exīntibꝫ i ꝺ secło. Rñdz pe. q; sic. et sic declarat apl's. i. ad Coꝛ. xij. loq̄t de corpe mystico ad similitudinē corpis būani. In corpe ꝺ būano nā p vnuz mēbꝝ supplet indigētia alt⁹. g̃ cum gratia sit potētioꝛ ꝯ natura. in corpe mystico vnū mēbꝝ pt supplere īdi gentiā alt⁹. Et hinc ē q; suffragia mēbroꝝ eccie pñt p desse mēbris īdigētibꝫ. Quia ꝺo p mortē nō desinūt cē mēbra ciusdē corpis suffragia viuoꝝ pñt pdesse. Nam ad hoc q; aliꝰ defunctus iuuet duo requrunt ex parte ei⁹. vnū est idigētia. z tō ñ pfūt dānat. Utrūq; ꝺo ē in his q̄ sūt in purgatorio. z ideirco pfūt illis. Uñ aug. Non est negandū defunctoꝝ aīas pierate suaꝝ viuentiū posse iuuari. xxij. q. ij. Tempus.

Solet etiā queri ¶. IIII.

Utꝛ pmittēs sigillatim diūsis vnā missam liberet z satisfaciat celebrādo vnā pro oīb.

Jtez alia dubitatio pulcria.

Rñsio fm pe. ꝺ pa. in iij. q; ū libaf a toro. ꝭ a tāto q; soluit min⁹ ꝯ ꝺz Sic. p mittens ticio vnā marcbā: z seto vnā nō toral' liberat offerēdo duobꝫ vnā: q; missa celebrata p. o mītis ñ tñ vz singul'. pt tñ tal' celebrās excusari dnqꝫ mōis. Prio ꝓpt impossibilitatē celebrādi p q̄libz spūal'. puta si colle giū saluo officio ad qđ ē īstitutū ñ pt solue pl⁹ ꝯ tres aut duas ī vnā missaz. aut religioso si postꝫ promisit a superiore ꝓponaf alie misse. q; difficultas patrocinatio nis: z si ñ libat tñ excusat. Uñ sic qñ boni defuncti nō sufficiūt ad itegre soluēdū creditoꝛibꝫ soluit simil' plibꝫ qđ cuilibet erat p se soluēdū. sic hic. Secdo propt cō suetudinē marie apd cū q̄ scit vl' scire tenet: q; sciēti do lus nō inferf: sic petūt missas a curat. aut canōici relin ꝙntes āuersariū canōicis. Tertio propt quentionē si ex presse ꝺ dicat pmittēs: q; ꝺctus ex quentōe legē accipi unt qđ etiā sufficit dicere executoꝛi. q; cui cōmisit testa toꝝ distributōez pecunie pmissa vtiꝭ etiā cōmisisse ordinationē demissa procuranda. Quarto propter recōpensationē. q; nō refert quid ex eq̄pollentibꝫ fiat: vt si in aliꝰ missis vel suffragiꝭ recompenserur sicut apud nos missa dicenda a quentu imponit vni fratri.

¶ Quinto propter supplet̃onē dei. Ubi est sciendum ꝑm q̃sdam missaꝫ nō valere tm̃ pluribꝫ q̃ntū vni soli. si pro vno solo dicak̃ quenit ex actuali attentiõe sacerdotis non ꝓpter hoc q̃ eius attentio vel cui valet distribuatur diuersis ꝑm diuisas proportiões. Sed quia nō potest aliquis ad plures simlr̃ affici tm̃: q̃ntū ad vnū sicut nō pōt haberi tanta amicicia acq̃sita ad mlt̃os sic ad vnū Et ī missa dicta ꝑ plūbꝫ sīl nō tm̃ valz cuilibꝫ illoꝝ q̃n tū si ꝑ illo solo diceret nisi sūm⁹ sacerdos supleat. Tūc aūt supler q̃ rōnabile est q̃ sacerdos tm̃ affectū bēat ad quelibet q̃tū deberet trahere ad vnū solū. si ꝑ illo solo celebraret. Sic si aliq̃ parochiani vl̃ canōici ex deuotione quā bñt ad eccl̃iaꝫ suam faciūt fieri anniū̃sariuꝫ in eccl̃ia sua q̃ō fieri nō pt̃ nisi pl̃es ꝯcurrāt ad vnam missaꝫ: missa illa tm̃ ꝙ cuilibꝫ illoꝝ q̃tū si ꝑ q̃libꝫ solo diceret missa ab extraneo sacerdote q̃ non est ita affect⁹ de functo nec ecōuerso. Dicūt etiā isti q̃ bōa spūalia q̃ cōi cant religiosi suis familiaribꝫ nō ī o dicūt min⁹ valere mlt̃ꝫ q̃ꝫ pauc̃. q: diuidunt diuīsis sed q: ꝑm cursū cōem q̃ aliq̃s extēdit deuorōꝝ suā ad mlt̃os ꝺuorio sua mi nuit: et ex ꝺ talia min⁹ valēt mlt̃is. Sꝫ q: etiā talia bo na plus vl̃ min⁹ valēt petētibꝫ ꝑm maiorē vl̃ minorē de uotionē tpoꝝ. ī si cū instātia multi petant. ꝛ alis recta intētiõe eos recipiant. videk̃ q̃ tm̃ valēt talibꝫ mlt̃ꝫ sicut paucis: q: supplet vicē deuorōis actual̃ cū maneat suffi ciens ꝑm bītū ꝛ radicē. Sꝫ ꝑma istoꝝ distinctio int̃ se culare ꝛ regulare ꝓpriū sacerdotē et extr̃neū nō valet: q: vi dek̃ eadē rō in extraneo q̃ a diuīsis eq̃le bñficiū rapit. vñ nō min⁹ tenek̃ scdo q̃ tertio rōe bñficij. sic curat⁹ vtriq̃ parochiano rōne officij. Nec valet ꝑ istꝫ suppletio de re ceptis ad bñficia. q: ꝑ hui⁹ receptōem nō est immunis a pena sibi inūcta: nec in toto nec in pte ꝓpter ieiunia que fiunt in ordine. sicut eēt ꝑ indulgētias. Nec minus diu punienk̃ in purgatorio ꝙpk̃ q̃ō post mortē solent recitari oblitus vt spāliter ꝑ eis orek̃ Qui aūt special̃r petit missam ꝑ se vl̃ ꝑ amico viuo vl̃ mortuo: intendit hr̃e ꝓ se totā missam ad satisfaciēdū cū nō possit hr̃e eam totā ad merendū. q: nullū meritū pt̃ eē sic singl̃are q̃n oēs boni participent. ꝫ satisfactio sic. Uñ nō ē simile ꝙpk̃ dñaꝫ q̃ hic mō ponit. Et nota q̃ duplex ē dña int̃ participiū q̃ō est ad merēdū: ꝛ illō q̃ō ē ad satisfaciēdū Dña q: principiū meriti ē ex sola vnīõe caritatiꝫ sine aliq̃ intentiõe facientis specialr̃ directe ad principantē. licet sit maior cū intentiõe. sed principiū ad satisfaciendū nō. alio quin q̃cunq̃ eēt in caritate: siue in ꝺ mūdo siue in alio. stati eēt īmunis ab oī pena thesauro ecclie q̃ est infinit⁹ distributo ꝑ ei⁹ satisfactiõe. sic etiā q̃libet ex participatiõe meriti xp̃i ꝑ sacr̃a merek̃ ꝑmiū infinitū q̃ō est de⁹ inten siue ꝛ extēsiue vita ekna: vel saltē ille q̃ est in maiori cari tate eēt mino: pene debitor in ꝺ seculo et in alio: q̃ō nō est ver̃. sed ex sola intētiõe facient̃. Scōa dña est q: ꝑticipiū meriti nō minuit̃ ex multiplicatiõe participan tiū: sicut ꝑz q̃ nō fit deterior conditio mlt̃iplicat̃ electis sed melior nō solū q: illi incipiūt ꝑticipare q̃ incipiūt cō municare vt etiā paruuli baptizati sūt principes bonoꝝ opeꝝ q̃ nihil opank̃: et ꝓpter ꝺ sine p̃iudicio ꝑus rece ptoꝝ ad bñficia ordinis pt̃ recipi: nec min⁹ capiūt no uissimi q̃ꝫ ꝑmi. sed in satisfactiõe secus ꝑm cōem doctri nam. Sꝫ q̃d importat illud parricipiū meriti dubiū ē nō enī ꝓpter ꝺ maiorē bēbit gl̃iam: q: cū pluribꝫ partici pat. q: possibile est illū q̃ nō hꝫ pl⁹ de caritate eē parti cipē pluriū. sicut nūc q̃n sunt pl̃es fideles q̃ꝫ tribꝫ ade. noe ꝛ abraam. vel aliq̃s ē recept⁹ ad bñficia pluriū ordi nū religiosoꝝ q̃ꝫ al⁹ q̃ tanta hꝫ caritatē ꝑm quā datur gl̃oria. vñ nō videk̃ aliud nisi q: ꝓpk̃ merita aliq̃ꝫ ꝑfuat cū ꝺ añoꝝ a pctō. añoꝝ a morte: ꝛ sic ꝺ alīs. Sic recor dat⁹ ē ꝺs abrāā ꝛ libauit lorh: cū etiā q̃nq̃ ꝓpk̃ iustos parcat impñs. vbi nō ꝯcurrat meritū nisi ex vna pte ꝫ q̃n ambo iusti: tūc ex vtraq̃ pte. Sꝫ q̃ receptōes ad bñ ficia ꝓsequk̃ alia vtilitatē: q: spāli⁹ ꝑticipat ꝛ ex intētiõe prima generali in recipiendo. ꝛ ex intentiõe speciali pro receptis orando. Dec petr⁹ de palude in. iiij.

Utr̃ soluēs pro mul. §. V.

tis tot suffragia q̃t ꝺz omīb⁹ singillatim liberek̃ vt si solu uo. xxx. missas ꝑ recōmēdat̃ mihi in caplo ꝛ non banc pro illo ꝛē. Dico q̃ nō pt̃ pfecte q: min⁹ soluit cuiliber. ꝛ ꝑ ꝫns nō liberak̃. Nam particular̃ solutio mlta ꝺz in cōmoda: vt si debeo tibi. x. tritio. x. ꝛ scio. x. et soluo bodie decē tribꝫ. nō tm̃ ꝑdest oīb⁹ eis sic si vni soluiss̃. x. quia vn⁹ statim de illis facere potuiss̃ vtilitatē suā. Et sic est hic in ꝓposito vt si sint qtuor in carcere: q̃libet ꝑ. x. si ꝑ mo die soluo. x. pro oīb⁹: null⁹ euadet carcerē licz debitū oīm minuak̃. si secūdo die. x. adhuc nullus. si tertio ꝛ q̃r to die: tunc oēs ꝫ soluēdo ꝑ singul⁹ prim⁹ ꝑma die. scōs secūda. tertius tertia. quart⁹ q̃rta: fuisset liberatus. Et sic feci triū ꝺ ditionē deteriorem. Si ḡ aliq̃d in purgatorio existentes: sic sunt dispositi q̃ vnus vna missa ꝛ nō mi nori suffragio liberādus ē. et sunt mlt̃i tales vna missa pro oīb⁹ isti dicta neminē eripit. ꝛ sic diut⁹ singuli tene renk̃ ¶ Nec hoc est ꝺ Antisidiorensem q̃ credit q̃ nulla missa celebrak̃ ꝑ q̃ nō pl̃es de purgatorio liberenk̃. quia q̃ñq̃ fūt mlt̃i de purgatorio sic dispositi. vl̃ qui ibi diu steterūt: vel q̃ pauca purgāda habuer̃t. Pe. de palu. in q̃rto ¶ Itē nota q̃ soluēs ꝑ aliū ita liberak̃: sic si solueret ꝑ scipm. q: ñ refert q̃d ex eq̃ pollētibꝫ fiat dū eque bene esset aūt ꝑsumptuosus q̃ putaret oꝛōem suā meliorem oꝛatiōibꝫ alioꝝ. ¶ Item liberak̃ qui sc̃s soluēdo suffra gia cū alio sic ꝛ solus simplū. imo si a duob⁹ q̃ꝫ q̃libet debꝫ ꝓ mortuo ꝑsalteriū: soluak̃ simplū dicēdo. s. simlr̃ vnū ꝑsalteriū sufficit. Qō apparet ꝑ simile ō bon⁹ canōi cis: quoꝝ q̃libet clericoꝝ tenek̃ insolidū. et tm̃ dicēdo sīl oīs liberāk̃ vnica vice. ſꝫ requirit̃ q̃ vn⁹ attēdat sensuꝫ seu aliā ptē quā dic̃ soc⁹. sic̃ ad id q̃ō dic̃ ipse ꝺz attēdē aliter debitū ꝙ sunderek̃. Pōt etiā dici in hmōi casu q: magis acceptat deus oꝛōes cōmunes q̃ꝫ singl̃ares. et etiam ecclesia. ideo ex deu acceptiõe ꝛ eccl̃ie ordinatiõe liberantur et nō al⁹. Pe. de palu. in. uij. ¶ Itē cū q̃ritur vtrum soluēs suffragia in mortali liberek̃. vl̃ si teneatr̃ ea iterare. Rñdet Pe. ō pa. sic. Talis est nō obligat⁹ ad suffragiū ex statuto supior̃. aut ex pmissione ꝓpria. aut ratione bñficij accepti. Et ꝑmo casu nō tenek̃ q: supior nō potuit eū obligare ad ꝺ q̃ō faceret ī caritate. ſꝫ solū ad subiam facti. In scōo etiā casu nō vꝫ q̃ō teneak̃ ite rare. q: nō est verisīle q̃ se obligauerit ad dicendū in ca ritate: ſꝫ solū ad dicendū vl̃ faciēdū absolute. In tertio cāu tūc aut est obligat⁹ ex ꝙgruitate tm̃. ꝛ tūc nō tenek̃ iterare: aut ex necessitate. ꝛ tūc etiā nō tenek̃. q: nō tene bak̃ determinate ad istud vl̃ illō. Uñ illō nō tenek̃ ite rare sic nec tenebak̃ facere. imo nec tenek̃ aliud facere: si fuerit missa. Cui⁹ ꝑncipal̃ efficacia est ex opere operato. imo esset nec tenek̃ si sit aliud q̃ꝫ missa. q: valet ex carita te postulāt̃ suffragiū interp̃tative ꝑ bñficij collationeꝫ. quod dici pōt q̃ ex mādato vl̃ rogatu alter⁹ ī carita te existētis viui vel mortui. Alter q̃ est petōr suffragiuꝫ faciat q̃si ex ꝑsona ille⁹ al⁹ ñ factur⁹ tūc ꝑdest ei. Si aūt noīe suo faciēs ꝛ illi tm̃ applicare vellet nō possꝫ. Pe. de palude. ¶ Itē cum q̃rit̃ vtr̃ tm̃ valeāt suffragia ꝙtinua ta: q̃ntū suffragia sīl multiplicata. i. tm̃. xxx. misse dicte ꝑ. xxx. dies quātū. xxx. dicte in vno die a diuīsis. Respō sio Petri de palu. vbi. ō. q̃ ad celeriorē liberatōꝝ a pur gatorio ꝛ citi⁹ videndo deū pl⁹ valz accelerata mlt̃iplica tio. q: sacr̃m habitū tm̃ in ꝓposito nunq̃ tantū valz ad pene remissionē ex ope operato. q̃tū ad actū exercitatuꝫ.

Nota du plicē oiffe rentiam

De suffr gijs ꝺ pulcra.

Nota pulcr.

Alia bursti

dubit

Sicut patet de baptismo flāmis. ꝛ forte tādiu māsur⁹ in purgatorio ille p q̄ ꝓcruū fit ānuersarū q̄ eis egeat sed cōtinuata successio tm̄ vl' pl⁹ valet ad meritū mīcitudinis. q̄ magis est ad honorē dei ꝓtinuatio talū ānuersariox. Neutū ergo cōdēnādū q̄ vtrūq; fieri potest bona ieiunioe ꝛ annuersariox. vt de⁹ clar⁹ videat̄ p opus magis sibi honorificū. ꝛ multitudo missax sil' dicēdarū vt deus citius misereatur. ꝛ ne diutius torqueatur.

De indulgentijs. Capm̄ tertium.

De indulgētijs nil expresse hēm⁹ i sacra scriptura q̄uis ad h̄ inducat illō apli. ij. ad Cor. v. Si q̄d donauī vobis ꝑ q̄d vos in pſona xp̄i Necetiā ex dict⁹ antiq; doctox. ſz moderni. Dicit tm̄ Greg. ꝓposuisse idulgētias septēnes in stationib⁹ rome. Et q̄ eccīa facit hoc ꝛ fuat non est credēdū q̄ō erret. Sciēdū aūt q̄ nō valēt ad remissiōz culpe quā sol⁹ de⁹ remittit auctoritate. de ꝓse. di. iij. nemo. ſz valent ad remissionē pene debite ꝑ penas seu solutionē q̄ fit de thesauro eccīe. Et h̄ indulgentia plena fm pe. de pa. in. iij. di. xx. q̄ ad remissionē pene mortaliū. Pleniori respectu pene iniuncte mortaliū ꝛ venialiū Plenissima respectu pniarū nō solū iniunctax ſz ꝛ iniungendax. Uel sic. Plena respectu pene mortaliū ꝛ venialiū. Plenissima respectu nō solū pene. ſz etiā culpe venialis. Pōt enī vt videat̄ p indulgētias iniūctū rōnem cuiusdā absolutiōis remitti culpa venialis. sic ꝛ p cōfessionē generalē ꝛ sacramētalē. Sz ad hoc req̄rit̄ ꝓcritio nō pfecta. ſz aliqua ꝓcritio semiplena. adiūcta papali absolutione q̄ p se nō esset sufficiens sic ꝛ adiūcta epali benedictiōe q̄ p se nō sufficeret. Pec pe. de pa. Claues aūt isti⁹ thesauri ad ipm̄ erogādū plenarie h̄z papa. iō dicit̄ ē petro. Tibi dabo claues regni celox. ꝛc. Particularit ꝛ fm q̄ndā determiatiōem eis cōcessam h̄nt epi ꝛ eox supiores. prātez ad dandā indulgentias pāse subditis suis ꝛ nō alijs fm bostiē. ex h̄ pe. ꝛ re. quō aūt. Inferiores epis dare nō pñt indulgentias. sed pñt cōcedere ptcipationē bonox q̄ fiūt p subditos suos q̄buscūq; dumō rōnabil'r fiāt ꝛ in gra ꝓstitutis. alis nō eēnt capaces. Pñt aūt valere indulgentie fm Tho. ꝛ richar. in iij. nō solū viuis ſz etiaz exūtis in purgatorio. q̄ſz in forma indulgētie ꝓtinet. q̄ facit hoc vel illud. ipe facies vl'ali⁹ ꝑ q̄ facit sequat̄ tm̄ indulgentie. Sz si in forma indulgētie h̄ nō dicit. sed simpl'r qui sāc vel illud habz tm̄ indulgētie. tūc nō pōt extēdi ad defūctos q̄ntūcūq; iste qui faceret id ꝑ q̄ dat indulgētia intētionē suā dirigeret ad defunctos. Dare ē indulgētiā est accipe de illo thesauro ecclie dicto. ꝛ soluere p debitis penax recipiētib⁹ indulgētias. Nec est necessariū q̄ sit q̄s sacerdos ad dandū indulgentiā q̄ ptinet ad iurisdictionē. Et cū papa ponit generalē indulgentiam in aliquo ecclia. vel dat facientib⁹ certū quid que in dulgētia ꝓsueuit appellari licꝫ corrupte a pena ꝛ culpa. Si discrete ꝛ rōnabil'r dēt et fiat debitū ꝓ quo datur Dicit bostiens⁹ q̄ ille statim euolat si in tali statu decedat ad celū.

In valore indulgen ;§. I

tiax est triplex cā. Una est ex pte xp̄i ꝛ h̄ est meritū ꝛ satisfactio xp̄i. cui⁹ vna gutta sanguis sufficisset. Alī iste thesaur⁹ q̄ ditauit sponsam suā eccliam restat ad mutuandū peccatib⁹ grat⁹ satisfaciāt. Secūa cā est merita sanctox pene ꝛ penalitates. qui multo plura erogauerūt q̄ meruerūt petā eox. Tertia cā est ex pte ecclie. s. aliq̄ opus piū spuale vel tpale. Et ſz nisi sit iusta cā dāde indulgētie peccet ꝓcedēs. quasi dilapidator tāti thesauri. videtur tm̄ valere illi q̄ ꝛditionē impleret nisi ipe illā sine causa impetrāss. Si q̄ papa ꝓpio motu moriente absolueret ab oi pena p modū idulgētie. ꝛ ille pie crederet. stari ad celū cuolaret ac si nullā culpā haberet. etiā si papa iustā cām nō haberet. Sz alij dicunt q̄ nō valet indulgētia collata sine cā iusta ꝛ rōnabili a q̄cūq; dēt q̄ est ꝓ volūtatē dei. Et nota q̄ h̄ op⁹ bonū penale scīox pōt dupl'r ꝓsiderari. Uno mō inq̄tū meritorū. ꝛ sic nō trāsgredit personam merentis nisi solum meritum christi qui sibi et alijs meruit et sic nullus plus meruit q̄ accepit vel accepturus sit in seipso. Alio modo inq̄tum est satisfactorium. ꝛ sic m̄ti sancti plus satisfecerūt q̄ debuerunt. Quia q̄ scī plus sustinuerūt q̄ meruerūt. ꝛ nō solū animo merēdi sed etiā satisfaciēdi. etiā ꝑ se quidē ꝑmo. Deinde ꝑ oib⁹ indigētib⁹ fm intētionē ecclie. iō ill' p cedit i satisfactionē fm q̄ indiget. residuū reseruat̄ ꝑ indigentibus dispēsandū p ꝓlatos ecclie. Sic igit̄ tota satisfactio xp̄i cessit in thesaux. p ceteris ꝛ nihil p se. q̄ nulli⁹ pene debitox. De virgine maria. q̄ nulli⁹ pene ꝑ actuali erat debitrix. oēs et⁹ penalitates cedūt nobis in satisfactionē Pena aūt originalis q̄ est mox nature satisfecit ꝑ se q̄ illi erat debitrix. De alijs scīs q̄ supererogauerūt soluto debito suox petox h̄ remanet in thesauro ecclie. Nec oīa Pe. de pal. Et nota fm Pe. de pal. vbi. s. q̄ xp̄s non solū oīb⁹ meruit. ſz p oīb⁹ satisfecit. q̄ suppositū agebat et patiebat. vñ nō solū actio merēs sed etiā passio satisfaciēs fuit infinita. Nō est q̄ ex insufficiētia q̄ passio xp̄i in sacris nō soluit sed ex dei ordinatiōe q̄ grat⁹ remittit. dicere enī q̄ in sacris de⁹ nil remittit. nisi q̄tū sibi soluit aut de thesauro cōmuni ecclie. aut de thesauro cordis vel corpis vel oris. est dicere deū min⁹ liberalē. Et ſz in h̄ esset liberalitas boīs xp̄i nob cōicantis diuinas sue pietatis. i h̄ tū nulla est libalitas dei qui nihil ō nobis suo donat. Propter q̄ melius ō. q̄ i sacris est liberatio vel a tota pena vel a ptiali nō ex solutōe sicīn indulgentijs. ſz ex liberali dei remissiōe. Et merito q̄dem xp̄i. idest amore xp̄i. ſz nō ex solutiōe xp̄i. qui ꝛ si pro petro soluit ꝛ satisfecit nō sic ꝓ petro psone. Et si dicat̄ cū vltra infinitū nil sit ꝛ vnū infinitū ꝓsumat aliud. q̄ satisfactio xp̄i ꝛ si fuit infinita videt exhausta. tollēdo penā infinitam. s. originalis culpe in baptizatis. nil q̄ remanet ad solueūdū in indulgētijs. p actualib⁹ petis. Rūsio q̄ō est vnius rōnis ab alijs in infinitatib⁹ oēs enim excedit oīa alia ad ipam cōparata sūt finita. ꝛ quasi nihil. Passio igit̄ xp̄i ꝛ inq̄tum meritoria ꝛ inq̄tū satisfactoria est infinita rōe suppositi. quia oēs infirmitates existētes ꝛ possibiles excedit q̄ oēm penā dāni ꝛ sensus infinitā. finitaz et nullā facē pōt. Alioq̄n sit̄ argui posset q̄ō passio xp̄i pro vno solo satisfacere posset. cui⁹ pena est infinita. ꝛ nō pro duob⁹ sic pr⁹ arguebat q̄ō ꝓ originali nō ꝑ actuali nisi dicerē q̄ō dictū est.

Opus pe nale scīox pōt dupl'r ꝓsiderari

Xp̄us nō solū meruit sed etiā p oīb⁹ satisfecit.

Argumentum.

Solutio

Et nota q̄ ad ꝓsequ. §. II.

Ad ꝓsequēdū indulgētiā q̄ruꝫ or sunt necessaria

dū aliquā indulgentiā dat̄ā quatuor sūt necessaria fm Pe. in. iij. duo ex pte dantis eam. Primū est auctas plenaria quā habet papa erga oēs legati aūt nō. nisi i termio sue legatiōis. Archiepi ꝛo etiā in epatib⁹ suox suffraganeox. extra de peni. ꝛ re. nro. Epi aūt etiā electi. et si nō dū ꝓsecrati. dare pñt tm̄ in suo epatu. ꝛ in dedicatione ecclie sive ab vno sive a pluribus ꝓsecrēt. dare nō possunt nisi vnū annū. In anniūsario dedicationis tm̄. pl. dies. ex de pe. ꝛ re. cū ex eo in fi. Idē Rich. Q, aūt ꝑlati sint boni vel mali nil habet facere ad valorē indulgētie. Tho. Secūm est cā rōnalis. puta aliq̄ opus piū ad honorē dei ꝛ utilitatē ptinox ordinatū. vt visitatio eccliax. edificatio hospitaliū. redēptio captivox. ꝛ hmōi Uez q̄ indulgētie sūt bona spūalia. ꝛ spūalia p tpalib⁹

nō sūt dāda. ſō ſm Tho. ⁊ Pe. indulgētie nō sunt dāde principaliꝫ p rpalibꝫ sed p ſpūalibꝫ. vt. ſ. p eas exerceantur boīes ad bona opa. Et ex hoc ondit q nō pōt papa exercere oēs aīas de purgatorio dādo eis indulgētias. q hoc esset indiscretū ⁊ irrōnabile. ¶ Alia duo requirūt ex pte recipiētis. Et primū est q sit in statu merēdi. id est q habeat grām. Un ſm Pe. de pal. nō valēt indulgētie existētibꝫ in mortali. q manēte offensa reat⁹ pene tolli nō pōt. Dic Pe. de pa. q cū oz in indulgētijs vere penitētibꝫ ⁊ ꝓfessis. intelligit ipe ꝓfessionē in ꝓposito. q nō oportet de facto. Cōtra q tn est q in quibusdā exemplificat. vel q infra mēsem fuerint ꝓfessi. vnde videt ex mēte ⁊ pactione ꝓcedentis q qñ ds implet ꝓfessionē nō est in statu merendi postea recedēte fictiōe recipiat effectū. Secōm vt faciat illud p quo dat indulgētia. Un quārūcūq; aliqs haberet volūtatē faciēdi id p quo dat indulgētia. puta cūdi ad ecclīam vl dādo elemosynā ⁊ nō faceret. q; non pōt nō obtinet indulgētā ſm Tho. ⁊ Alb. Religiosi autem pñt habere sīē laici. si faciūt id q̄ ꝓtinet indulgentias. Quāus enī ex se nil possint cū nil habeāt ꝓpriū. ꝛ. q. j. nō dicatis. possunt tn ex licētia plati dare. Tho. Prelati etiā vāres indulgentiā possunt ea vti. Et clerici ꝓpr ecclie vbi est indulgētia ꝓsequi possunt. vnus aūt p altero indulgentiā capere nō potest nisi h ꝓtineat forma indulgentie. Thomas.

Valēt etiā idulgētia .§. III.

De valore indulgentiaꝝ.

ſm Tho. ⁊ Alb. quantū sonāt. vt videtz. xl. dies indulgētie valēt q̄ntū. xl. dies pnie ſm taxationē factā. siue a sacerdote siue a iure. siue a iuſticia diuīa. Dies enī iste siue anni nō sūt āni celi. nec purgatorij. sed mūdi. Et sicut ī mundo. xl. dies penitentie plus valent vni perficienti cum maiori deuotione q̄ valeāt alteri. ita. xl. dies indulgentie plus valēt illi qui cū maiori caritate seu rei date quātitate accedit. Richar. aūr dicit. in. iij. ſnīaꝝ. q q̄ntū ad remissionē pene pares sūt iste qui plus dat ⁊ qui minus. si h ꝓtinet in forma indulgētie. Sed q̄ntū ad remissionē intēſiōis pene. ⁊ q̄ntū ad sui dispositionē ⁊ recipiēdum augmentū gre plus recipit qui plus dat. nisi in casu in quo min⁹ datū esset mai⁹ p cōpartionē ad dantem.

Nota hic pulcra.

¶ Un aūt indulgētia posita ecclie est determiata ad tēpus. puta qui vadit ad talē ecclīam vsq; ad tale tps. habeat tm̄ de indulgētia. intelligit semel tm̄ hī ſm Tho. Un si ds multis viabꝫ iret ad vnā ecclīam in die q̄ est ibi indulgētia ⁊ semp de nouo offerret. nō haberet ꝓpterea indulgētiā nisi semel. Sedin ecclīa scī Petri de Roma est ꝑpetua indulgētia. xl. diez. vt quotiēs ingrediat totiēs obtineat. Tho. Nota q indulgētia ſm Pe. ō pal. in. iij. tm̄ valet q̄ntum sonat. ⁊ in foro dei. ⁊ hic ⁊ in purgatorio. Sic intelligēdo q qui lucrat idulgētiā. xx. ānorum tm̄ sibi valet ad remissionē pene p pctis suis q̄ntū illi valuissent. xx. anni in pnīa iniūcti. si illis. xx. annis penituisset. aliter ecclīa deciper. Sed sicut pnīa q̄nto fit in maiori caritate. tanto est magis satisfactoria. Si ist. xx. anni lucrati rāto sunt plus vel min⁹ satisfactorij isti q̄ illi. quāto pnīa istius fuisset satisfactoria magis q̄ illius. Et ꝓpter hoc indulgētie sūt marie vtiles pcōribꝫ ⁊ secure qui sepe recidiuāt. ⁊ nō facile abstinent p totū annuꝫ a mortali. sicut abstinēt vno die quo datur indulgentia. Quibusdā ꝓbabiliter videt q̄ intelligat de penitētijs ī iungēdis. q. d. xl. dies de tali pnīa qualis tibi daue nō erranti deberet iniūgi. ¶ Alij dicūt q tm̄ valēt q̄ntum sonant. ⁊ plus si plus intēdit ille qui dat dū tm̄ possit. concurrentibꝫ debitis circūstātijs. Sed si nō intendit dare nisi q̄ntum sonār. tūc nō relaxant nisi pnīe iniūcte in foro penitentiali. Un si nihil est iniūctū. nihil remittitur. Sed cū dat indulgētia plena. plenior vl plenissima. tūc oīs pnīa iniūcta ⁊ iniungēda remittit h ⁊ ī futuro. Alij dicūt q videt iste sensus verboꝝ. Remitto tibi vnū annum de pnīa iniūcta. id est tm̄ min⁹ puniteris in purgatorio. quantū esses si vno anno ꝓtinue egisses pniam in hac vita. Hec credūt. q̄ ꝓpter has indulgentias generales min⁹ teneat agere pniam in hac vita. ⁊ hoc dictum saris videt ꝓcordare equitati vt notat Innocen. Itē nota q cū est determiata quātitas indulgētie ⁊ taxata q̄ntitas elemosyne qui dat tm̄ habet. qui nō dat tm̄ nō habet etiā si sit paup. Sz si simplr dat sic. qui subuenit tali loco habeat tm̄ de indulgētia. intelligit ſm suam ꝓditionē. Itē nota q indulgētia data vel p papā vel p epos semp durat dū durat locus. Nec expirat p mortē ꝓcedētis. Sed si ecclīa destruat vt optetat eam iterū dedicare. tūc indulgētie destruunt date ad tps. vt quicquid vl q̄ ad illud tps durāt. hec oīa Pe. de pal. ¶ Itē nota q pāsi nō possunt dare indulgētias. q; nō extendunt nisi ad subditos quos pāsus no habet. Itē nota q̄ nō pōt sunt nō subdito nisi de licentia ꝓpriꝫ epi vel ꝓpriꝫ iudicꝫ vñ sufficē videt licētia curati. Pe. de palu.

Demū videndū .§. IIII.

De indulgētia p narīs

est de indulgētia plenaria q̄ dat solū a sūmis pontificibus. q̄ sit dīuīsimode. Aliq̄n enī dat vniuersalr omnibus certū locū visitātibꝫ simplr. id est p omni tpe sīē cōmuniter dicit de visitantibꝫ sepulcrū dñi. Uel est q sine licētia pape nō possunt illuc accedi. q videt instituta nec obstuasionē saracenoꝝ ibi habitātiū fideles fidē verā abnegarēt. vel timore deūicti penaꝝ inferendaꝝ ab eis. Aliq̄n dat indulgētia plenaria oīb visitantibꝫ certum locū certa die infra annū vt ꝓcessum est ecclie scē Marie de angelis ordis ꝑdicatoꝝ ferrarie. p Eugeniū. iij. et in quinta quincie in ecclīa scē Marie magdalene in balnea q̄ eundē. Et hmōi indulgētie ꝑpetuū ꝑmanent nisi p papam reuocent. sicut reuocate fuerūt oēs tales indulgentie date. instar indulgentiaꝝ aliaꝝ indulgētiaꝝ in concilio Cōstātiensi. Oportet enī visitās talia loca implere. ea que in forma ipa ꝓtinent ad ꝓsequendū talē indulgentiam nec ad alios viuos vel defunctos possunt applicari. q; cōiter ibi dicit de ipīs accidentibꝫ. ¶ Tertio modo dat indulgentia, plenaria oīb facientibꝫ certū opus. puta assumētibꝫ crucē ad bellandū ꝓtra infideles. vel euntibus vel mittentibꝫ bellatores ꝓtra illos vel dātibꝫ certam sūmā pecunie elemosinalr p tali ope vl alio pio negocio. ¶ Quaro mō dat certꝫ ⁊ determinatꝫ siue nominatis ꝑsonis facientibꝫ infra annū vel aliud tps in bulla taxatū certas elemosinas ⁊ ieiunia vel alia pia opa orationū ⁊ hmōi. q talis habeat facultatē eligendi ydoneū ꝓfessorē in articulo mortis qui vigore talis indulgētie valeat absoluere ab oīb pctis de quib⁹ est corde ꝓnt⁹ et ore ꝓfessus exceptis illis qui ꝑpetrasset sub fiducia talis gre. Quāro dat plenaria indulgētia visitantibꝫ certas ecclīas vtb certis diebꝫ. vt dicit infra. Et h de q̄nq̄genario in quinq̄genariū. ⁊ dicit indulgentia iubilei.

Indulgētia a pena ⁊ culpa modo debito.

¶ Circa materiā istā p̄ sciendū q q̄ꝫ tales plenarie indulgentie vulgariter nuncupent indulgētie de culpa et pena. locutio tm̄ talis ꝓprie nō est vera. q; culpe solus remissor est de⁹ auroritatiue. iuxt illō qđ dñs ait p Esa. c. xliij. Ego solus deleo iniq̄tates tuas ꝓpter memetipm. Et de ꝓse. di. iij. nemo. Pōt tm̄ sic saluari dicta locutio vt remissio culpe referat ad contritionē ⁊ ꝓfessionē q̄ prexigit ad ꝓsequendā indulgentiā vt pt ex forma ⁊ remissiōe pene ad effectū indulgētie. Ad h enī ordinatur oīs indulgētia. siue pticularis siue vniuersalis ad remissionē pene tpalis debite p pctis cōmissis gtialē vel totalem p qua si quis nō satisfacit in pñti p opa bona ī statu gre facta vel p pnīaꝫ iniuncta in ꝓfessione. vel p sa-

cramētoꝝ pīa susceptionē vel indulgentiaꝝ suffragatio nē in purgatorio postmodū eas luet. si tū in statu gre de cedat. alīs ad inferna descēdit nūq̄ eas soluturꝰ ꝑm doctores in. iiij. Et q̄ indulgētie tm̄ valēt q̄tū sonāt. ideo diligēter attendēdus est tenoꝛ eaꝝ ꝛ obseruādus. Nō enī in bmōi vorū ꝑ ope reputak vt ait Lasslod. de pe. dis. j sed oꝛtet ope implere qđ ibi mādak. Nec sufficit ꝓtem implere vt ꝓtē habeat indulgētie. sed aut totū aut nihil verbi gra. Si quis teneak ex forma indulgētie certa ieiunia facere infra annū. primū. ꝛ ex iocurida nō faciet oīa nō ꝓsequek. Si quis debeat visitare quatuoꝛ ecclias ꝑ quindenā. ꝛ tantū tres ex eis visitat. vel solū ꝑ quaterdenam nō consequit eam.

Et q̄ indulgētie in .§. V.

articulo mortis q̄ plurimis date sūt ab Eugenio. iiij. q̄ nulli dubio ꝓmanēt in suo valoꝛe post mortē eiꝰ ꝑ regulam. Decet bñficiū principis esse māsuꝝ. li. vj. plura dubia insurreꝛerūt circa bmōi. ¶ Primū est quis dicak in hac materia articli mortis. in q̄ habēs bmōi indulgētiā absolutk. Utrū veꝰ cū. s. q̄s mortk. vel ꝑsumptꝰ cū. s. q̄s ꝛtiak fm cōe iudiciū moꝛtuꝰ q̄tus postea euadat q̄ pluries accidit. Ad q̄ rūdek q̄ si nō plus habeak ex forma indulti. nec ꝓcedēs aliter suā intentionē exꝑmat. videk intelligendū de articlo ꝑsumpto nō ꝛo. Sic etiā extrema vnctio dicit q̄ est sacrm executū. q̄ debet dari his qui fm cōem extimationē reputank moꝛituriꝛ tū si euadāt iteꝝ postea imūgunk. ꝛ nihilominꝰ extrema dicit. q̄ sic extimabak q̄ foꝛet extrema. Tūc q̄ cū in tali articulo ꝑsumpto mortis absoluit. ꝓsequi videk effectū indulgētie vsq̄ ad illud tps q̄tus postea euadat ꝛ gra illa expiꝛat in posteꝝ. Ita ꝓsuluit dūs Jo. do. Secus aūt eēt si in forma diceret q̄ ꝓseq̄tur effectū indulgētie in casu q̄ moꝛiak tūc alīs sibi reseruek in fine. Tūc enī non ꝓsequit effectū si nō mork. nec gra expiꝛat ꝑ illam absolutionē. Idē si nō habeak b̄ in forma. ꝛ tū ꝓcedēs declarat sic intēdere. s. de articlo ꝛo nō ꝑsumpto vt dicit Eugenū declarasse. ¶ Scdo querit vtrū quis teneak generalr ꝓfiteri de pctis etiā qui alīs rite ꝓfessus est vt ꝓseq̄tur effectum indulgētie plenarie. Et aliquib⁹ visū est q̄ sic. q̄ ī forma indulti q̄ ꝓfessoꝛ q̄ elegerit in articlo moꝛtis absoluat ꝛ det sibi aucte aplica plenariā remissionē oīm pctoꝝ q̄ est oꝛe ꝓfessus ꝛ ꝛtritus. Si q̄ nō ꝓfiteak tunc ad illa q̄ alīs ꝓfessus est nō videk extēdi remissio nisi ad sibi tūc ꝓfessa. ꝛ nō ad alia. Sed in oppositū est rei veritas. Pro cuiꝰ declaratōe est sciendū q̄ clauis iurisditionis ecclie hōem in mortis articlo ꝛstitutū duplr in sacerdote dilatak. s. de iure cōi. ꝛ de indulta pticlari buiꝰ. Et q̄tum ad primū modū ꝑt quilibet sacerdos quēlibet in articlo mortis ꝛstitutū sibi ꝓfitentē absoluere ab omnib⁹ pctis ꝛ sentētijs excōicatiōis indifferēter sacramētaliter ꝛ in forma penitētiali. Nec aūt ptās ꝑ bmōi indultū nō cōmittik. q̄ quilibet sacerdos nō ꝑcisus bz banc de iure cōi in eo casu. Preterea talis absolutio sacramentalis etiā extendik ad pctā q̄ ꝑtextu talis vniuersal' auctoritatis cōmissa essent. nullū enī excipik dūmō cōtriꝰ ꝓfiteak. sed ptās ꝓcessa sacerdoti respectu buiꝰ indulti nō extendik ad pctā q̄ cōmisisset ꝑtextu talis indulgētie vt ptz ex forma indulti. Sz nihilominꝰ quo ad ipa commissa ꝑtextu indulti. valet absolutio sacramētalis q̄ fit de iure cōmuni in hoc articlo. si ꝓterak ꝛ ꝓfiteak si memoie occurrat q̄ ad culpā ꝛ quo ad penā talem. potest de cōi clauiū plus ꝛ mīn fm dispositionē eiꝰ. Sedō dilatak clauis iurisdictōis in sacerdote in articlo ꝑter indultū speciale talis idulgētie q̄ ad remissionē penaꝝ talīū quas q̄s solituꝰ est hic vl'in purgatorio q̄s de iure cōi sacerdos remittere nō ꝑterat. sed ꝑt vigoꝛe indulti bꝰ. Ubi etiā notādū q̄ ista remissio q̄ ī hac gra indulgētie cōmittik nō est sacramētalis. ideo nō reqrit ō necessitate noticiā pctoꝝ. nec formā absolutiōis sacramētalis. sed ꝑsupponit q̄ sit tūc vel antea coꝛde ꝛtritus et oꝛe ꝓfessus. Cuiꝰ rō esse pōt. q̄ cū sint tres ptes integrales pnīe. bmōi gratiosa indulgētia nō pōt supplere nisi tertiā. s. satisfactionē. ꝛtritionē ꝛ ꝓfessionē supplere non pōt. Nō enī pōt quis ꝑ alio ꝓteri vel ꝓfiteri sacramentaliter nisi ꝑ interꝑtem. cū nesciat loqui. sed bñ ꝑt quis ꝑ alio satisfacere viuo vel defuncto. Et ideo pontifex romanus qui est principalꝰ dispēsatoꝛ thesauri ecclie. intendit ꝑ bmōi indulgētias. id est q̄ de ipo thesauro. s. penaꝝ xp̄i ꝛ scoꝝ adiuuenk fideles ad satisfaciendū seu soluendum debita bmōi penaꝝ. Nō q̄ oꝛteat q̄ ꝓfiteak generaliter seu alīs ꝓfessa. nec b̄ exꝑmit forma indulti. Sz q̄ det sibi plenariā remissionē pctoꝝ. Sz est oꝛe ꝓfessus ꝛ ꝛtrit⁹. Nō dicit sibi. sed simplr qui est ꝓfessus. Si igit aliquis est ꝓfessus. ꝛ ipleuit formā indulti vt non oꝛteat ꝓfessa iteꝝ ꝓfiteri. Sz siq̄ ꝓpetrasset mortalia post vltimā cōfessionē rite factā de illis oꝛtet ꝓfiteri. vt ad illa extenda tur remissio pene debite. ꝑ illis. Et si amisisset loq̄lam. Sz nō vsum rōnis posset. puideri saluti sue ꝑ signa ꝛ nuq̄ que equualēt ꝓfessiōi. ꝛ ad ꝓsecutionē remissiōis pene illoꝝ. Sed si ꝑ nullū modū ꝑt intimare talia pctā vel debit quidē sibi ꝛtritio sola. si eā habeat ad remissionē culpaꝝ talīū. sed nō extendek remissio pene illoꝝ vigoꝛe indulti. vt videk q̄ nunq̄ est ea ꝓfessus. Si aūt incurrat amentiā vel frenesim post mortale cōmissū de q̄ nūq̄ habuit ꝛtritionē. cū nec in tali statu posset eā habere nec saluak. nec in aliq̄ sibi suffragak. nec valet indulgētia. Uel q̄ scire nō ꝑt b̄ nisi ꝓmansisset vsq̄ ad illud vltimū in aliquo noꝛorio crimīe. vt in ꝓcubinatu. vsura publica. ꝛ bmōi. ꝑt sacerdos facere qđ in se est vt det sibi talē absolutionē ꝛ plenā remissionē. ¶ Et idē dicendus est de venialib⁹ b̄ est q̄ nō sūt de necessitate ꝓfitenda ideo eis nō ꝓfessis. nō ꝓter b̄ tollik valoꝛ indulgentie. si mortalia est ꝓfessus. tūc vel alīs. ꝛ de venialib⁹ sit ꝛtritus alīs ꝛ si ꝑ b̄ nō impediꝛet a salute. q̄ venialia nō tollunt gr̄am nec effectū buiꝰ indulgētie. impediꝛent tū ad remissionē penaꝝ debitaꝝ ꝑ illis venialib⁹ nisi extenderet. ex eo q̄ pena nō remittit remanēte culpa etiā venialī. ¶ Idē intelligendū est de oīb⁹ indulgētijs q̄ dank pticulariter vel vniuſalr penitentib⁹ ꝛ ꝓfessis. s. q̄ oꝛteat cōfiteri siq̄ cōmisissent mortalia post vltimā ꝓfessionē. alīs sibi nō valerēt. Uenialia aūt nō oꝛteat ꝓfiteri. nec mortalia iā rite cōfessa. Uel q̄ ꝓfessio semꝑ est vtilis etiā iterata. frequnter etiā de venialib⁹ ꝛ venialis ꝓfiteri. ꝛ alīs cōfessa nō pōt nisi iuuare. ꝑsertim cū ꝑ ꝓfessionē efficiak quis aliq̄n de attrito ꝛtrit⁹. Jō si q̄s vult generalr tunc ꝓfiteri. nō pōt nec debet repbendi sed cōmēdari. sed non est b̄ necessariū ad ꝓseq̄ndū effectū indulgentie. Tertio querit q̄ sit forma huiꝰ absolutiōis vel remissiōis plenarie qđ est diligēter inspiciendū. q̄ sicut forma est principium essendi. ita cognoscēdi. Et iō est fīenda vna distinctio cōis ꝛ satis vulgata fm theologos ꝛ canonistas videz q̄ duplex est clauis. vna ordinis. alia iurisdictōis. Dare aūt indulgentiā plenariā vel nō plenariā nō pertinet ad clauē ordīs vel iurisdictōis. qđ ꝑt ex eo. q̄ clauis ordinis nō pōt vti nisi qui est sacerdos. qđ est absoluere in sacramēto pnīe sacramētalr. Sz absoluere in foro iudiciali seu dare indulgentiā ptialē vel plenariam ptinet ad clauē iurisdictōis. qđ fieri pōt etiā ꝑ eum qui nō est sacerdos. Nā legaꝰ nō sacerdos dat indulgentiā ꝛ papa electus canonice. ꝛ si nō sit adhuc sacerdos pōt dare indulgētias. Et sic ꝑt q̄ nō ptinet ad clauē ordinis sed iurisdictōis dare indulgētias. Ad clauē aūt ordinis ptinet habere ptātē sup corꝑ xp̄i vez ad ꝓficiendū ꝛ sug-

Nota bñ.

De venialibus

Dubitatō de forma

Duplex clauis.

corp⁹ xp̄i mysticū ad absolucēdū a pcīs sacramēral'r. Et absolutio quidē a pcīs sacramēral' habet certā formaz q̄ mutari nō pōt q̄ ad formā substātialē. nec ea vti pōt quis q⁹ efficaciā bēat nisi sacerdos. Pz absolutio plenaria seu ꝓcessio remissiōis plenarie nō bz certā formā determinatā. z iō variari pōt. quīnīmo absq; aliq̄ forma verboz pōt ꝓcedi. vputa cū ꝓcedēs dic̄. visitās talē ecclesiā. vel faciēs talē ecc̄iam. penitens z ꝓfessus bēat plenariā indulgēriā. Et intelligit vt dictum est. s. q⁹ tūc vel antea sit ꝓfessus de necessario ꝓfitendis. Manifestū est enī talē q̄ illa implet statī absq; alia forma ꝑboz alicuius absolutōis ꝓsequ effectū illi⁹ indulgērie nisi ponat obstaculū incōtritōis. Secundo notādum q⁹ illa debet esse forma ꝑboz in remissiōe plenaria ꝓcedēda quā ꝓcedēs indulgēriā decreuit. Nā in illa forma dz mīster exequi mādatū in qua ei⁹ impator iniūxit. Ūū g̃ in hmōi gratijs cōiter tal' sit forma ī dulti. vt ꝓfessor tali psone in obedīētia romane ecc̄ie psistēti etiā plenariā remissionē largiat. Seq̄t ex tali forma cōmissiōis impartiua q⁹ tal' debet esse forma executiōis indicatiua. Ego auc̄te sedis aplice mihi pnūc cōmissa ꝓcedo tibi plenariā remissionē oīm pcōz tuoz ꝙ quibus es ꝓtrit⁹ z ore ꝓfess⁹. ꝓterea que ex ꝓfidēcia b⁹ indulti cōmisisti. Si addat. In noīe pa. z fi. z. s. sgruū erit. z nō necessariū. z q⁹ aliq̄ addūt. z restituo te illi innocētie in qua eras q̄n baptisat⁹ fuisti supfluū videt. nō tū vitiat actū. Tertio est notanduz q⁹ ex cōmissiōe actual'r plenariā remissionē ꝓcedēs non oportet q⁹ necessario sit sacerdos. nisi expresse incōmissione mādet b⁹. Nō enī est fu⁹ maior dño suo. sz ꝓcedēs plenariā indulgēriā pōt nō esse sacerdos. g̃ z exēns nō oportet q⁹ sit sacerdos nisi b⁹ ꝓtineret forma indulgērie b⁹. Sic enī tal' pena remissio pōt dari cū forma z sine forma. ita etiā p mīstrū z sine mīstro. z p mīstz sacerdotē z non sacerdotē. nisi in bulla dicat exp̄sse q⁹ mīster b⁹ ꝓfessionis sit sacerdos. Si aūt nō dicat in bulla. nisi q⁹ sit ydone⁹ ꝓfessor z q̄s in articlo mortis ꝓstitut⁹ bñs talē indulgētiā sacerdotē hre nō possit. vl' etiā clez. saz. videt q⁹ laic⁹ in eo casu possit iudicari ydone⁹ ꝓfessor. q⁹ vt dictum est tal' ꝓfessio vl' absolutio nō est sacramēral' q̄ nō pōt fieri nisi p sacerdotē. Ūñ z ꝓfitēs pcā sua laico in tali casu. cū nō bz copiā sacerdoz laudabil'r quidē fac̄. sz euadēs tenet iterz illa sacerdoti ꝓfiteri cū laic⁹ nō habeat dauem ordīs. Tū si ꝓfitet laico necessario ꝓfitenda. vl' mortalia cōmissa p⁹ vltimā ꝓfessionē valet q̄dē sibi ad ꝓseq̄ndaz indulgēriā talē. Quarto est notādū q⁹ materia circa quā ꝑncipal'r est remissio plenaria z materia circa q̄z est remissio sacramēral' differt q̄si sic culpa z pena. Nā ꝓtestas q̄ est clauis ordīs pcipue est circa culpā actualem q̄uis etiā ꝑtute clauiū diminuat. z ō pena debita temporali pl⁹ z min⁹ ꝑm q̄ntitatē ꝓtritōis z laboris. z pr⁹ opis iniūcto satisfactōis. Sz clauis iurisdictionis est in hmōi indulgēriis ꝺ pena tpalē debitā p culpa. Nā et si culpa dimittat b⁹ est rōe ꝓtritōis z ꝓfessiōis pr⁹ facte. Ūñ z remissio sacramēral' vl' culpaz mortaliū semp est plenaria vl' nlla. cū oīa mortalia sint ꝓnexa adinuicē ex pte oūstōis vt vnū nō possit dimitti sine altero. Remissio aūt q̄ fit p indulgērias pōt esse z plenaria z ptial' de aliq̄bus annis vl' diebus ꝑm formā indulti. Quīto idem videt dicendū si sacerdos vl' laic⁹ cū nō habeat sacerdos. cū nesciat formā q̄ ꝓsuevit cōiter dici ex ignorātia vl' in adūtētia nō illā dic̄. sz eā pollētiā. puta do tibi illā indulgentiā q̄ ꝓtinet in b⁹ tuo indulto. Vel dñs te absolvat a tua culpa z pena ꝑm grām quā dic̄ ibi ꝓcessam a sūmo pōtifice. Nec seq̄t q⁹ frustra in forma indulti ponit q⁹ valeat sibi eligere ꝓfessorē ydoneū z̄c. q⁹ b⁹ fit vt faciēdo si pōt ꝓfessionē sacramēralē sacerdoti de mortalibus p̄ōdū ꝓfessis. Vel de illis z si iā ꝓfessis vel venialibus nō necessarijs ꝓfiteri efficar⁹ tollat obstaculū ad ꝓseq̄ndum indulgentiā cū p ꝓfessionē efficiat q̄s aliq̄n de attrito ꝓtrit⁹ ꝑm Tho. Q⁹ si in forma indulti b⁹ diceret q⁹ valeat sibi eligere ꝓfessorē sacerdotē secularē vl' regl'arē. Et ipa forma pz' q⁹ debet esse sacerdos q̄ det sibi illā plenariā remissionē. Quarto querit vtz valeat dicta ꝓfessio q̄ ad pcā oblita z videt q⁹ nō q⁹ dat ex forma indulgēne remissio plenaria pcōz. de q̄bus est ꝓtrit⁹ z ꝓfessus Sz q̄z est oblit⁹ nō est ꝓfessus. g̃ de illis nō dat. In contrariū. vt credo est rei ꝓitas. Cui⁹ rō est. q⁹ cū de⁹ nō requirat ab hoīe impossibile. ita videt sentiēdū de papa qui eius vices tenet in terris. cū reg'la dicat. nemo ad impossibile obligari poterit. de re. iu. li. vj. Impossibile est aūt q⁹ q̄s ꝓfiteat in ꝓticulari illō q̄ nō bz in memoria. nisi diceret mēdacū q⁹ nll'o mō est ficndū. xxij. q. ij. cū humiliatis. Sz nec istō reqrit ad b⁹ vt remittat oblita. sz sufficit q⁹ ꝓterat z ꝓfiteat de bñs in genere cū ꝓposito ꝓtrēdi z ꝓfitēdi in specie cū mēti occurrerit. z p b⁹ remittūt si al's est bñ dispositi⁹. Et ita videt extimādū papā b⁹ intendere in tali indulto. s. ō ꝓfessiōe eoz q̄ mēti occurrūt cū cōperēti discussionē z eoz q̄ sunt necessario ꝓfitēda vt mortalia. de oblitis aūt sufficiat ꝓfessio sic̄ z ꝓtritio generalis. Ad q̄ ō etiā fac̄ a simili decretalis oīs vtriusq; sexus. de pe. z re. Nā ibi p̄cipit q⁹ q̄s oīa pcā sua debeat saltē semel in anno ꝓfiteri ꝓprio sacerdoti. z certum est q⁹ pcā oblita sūt pcā. Nō enī obliuio faciēt pcīm ꝓpetratū nō esse pcīm. z cū q̄s ea nō ꝓfiteat q⁹ nō recordat. ergo nō oīa pcā sua ꝓfitet. g̃ cū nō seruet mādatum ea nō ꝓfitēdo. q⁹ nō oīa. peccabit mortal'r. q̄ō esset absurdū dicere. Intelligēda est g̃ decre. illa de pcīs ꝓfitēdis. s. q̄ memorie occurrūt in ꝓtic'ari. alia in generali. Et sil'r in proposito q̄ ad ꝓsecutionē plenarie remissiōis sufficit ꝓfessio de oblitis in genere. nec reqrit in spē q⁹ est impossibile. Idē videt dicendū cū in forma bu⁹ indulti ꝓtinet q⁹ si bz alteri satisfacere seu restituere restituat intelligendū videt si pōt. sic enī glosat Aug. illā regulaz pcīm nō dimittit. nisi restituat ablarū. de re. iur. li. vj. videlz si pōt restitui vt ipe Aug. exp̄sse dic̄. xiij. q. vj. si res. Qui ergo abstulit ab aliis p furtū. rapinā. vsurā. fraudes et hmōi certā sūmā pecunie. z penit⁹ nihil habet ad restituendū vtiq; talis babēs talē indulgentiā nō priuabit fructu ei⁹. s. al's ꝓtrit⁹ z ꝓfessus est cū ꝓposito efficaci satisfaciēdi si posset. Sz si pōt in totū vel in ptē z si nō sine magno incōmodo suo. vtiq; eam non consequitur.

Quinto querit vtz litarg⁹ vel frenetic⁹ vel amēs efficax ꝺ nōdū eligit ꝓfessorē qui eū absoluat seu ꝓcedat dicta remissione plenaria vigore talis indulti valeat cōtargiq; sequi effectū talis indulgētie. Et videt q⁹ nō. q⁹ talis pr⁹ nequeat nō eligit ꝓfessorē. nūc aūt eligere nō valet cū non sit ament⁹ cōpos rōis. g̃ z̄c. Circa b⁹ iz aliqua sint supdicta. adhuc addenda z alia. vtiq; dubiū nō habet q⁹ si in sana mēte ꝓstitut⁹ declarauit velle b⁹ sibi fieri q̄n casus ꝓtingeret mortis p quēcunq; extūc videt elegisse. z sic p sacerdotē si haberi posset fiat absolutio vel ꝓcessio remissionis. et valebit ei ad oīa nisi ad ea pcā q̄ ppetrasset ꝓterea ull⁹ indulgērie. q⁹ hec excludunt in forma illa. Et idem quo ad pcā mortalia q̄ nunq; fuit ꝓfessus ō quibus recordabat z ꝓtritus ꝓponebat tpe suo ꝓfiteri sed p̄uēt⁹ vel casu repētine z in puncto mortis vel amissiōe loq̄le vel frenesi supuenīēte nō valuit. Nā tal' z si ꝓcedat a sacerdote ad hoc vocato absolutio seu plenaria remissio vigore talis indulti valebit quidē sibi indulgēria al's ꝓtrito. sz non quo ad ea q̄ nōdū fuerat ꝓfessus. Videt etiā quibusdaz q⁹ z si mō p̄dicto exp̄sse nō elegerit vel declarauerit. hoc tū intēdebat q⁹ ista electio habitualis ei sufficit ad ꝓsequendā indulgētiā mō tū p̄dicto tū quīnīmo in absentia sacerdotis dicūt q⁹ laicus est ydone⁹ ad ꝓcedendum.

Dubitat. qrta ō p⁹ catis obl tis.

Dubit

talē remissionē ex indulto hꝰ. Utꝝ aūt ꝺ sit verꝝ. dubitari pōt ꝛ rōes ad vtrāqꝫ ptē sūt. nil tñ nocet ꝙ fiat plati cū si haberi nō pōt sacerdos. ꝛ valeat quantū valere potest. ¶ Sexto qrit vtrū qui adimplet ea q̄ ꝓmittunt i forma indulgētie ad ꝺ qđ ꝓsequat ea in ꝑto mortali. etiā per eū cognito ꝓsequt effectū indulgentie. ꝟbi gr̄a. In hꝰ indulgēne forma cōi exprimit ꝙ erogent pauperib⁹ certaꝫ quantitatē pecunie. ꝙ ieiunet p annū si pōt vna die in hebdomada. alīs nō habeat eā. vel si posita sit indulgentia ad certū locū puta in visitādo aliqs ecclias. vt idulgētia iubilei habeāt. Si in mortali exīs sumit iter advt bem vtrū ꝓsequat indulgētiā. ꝛ videt ꝙ nō qz ab oīb⁹ doctorib⁹ tenet ꝙ est necessariū hoīem esse extra mortale ꝑtīm ad ꝺ ꝙ valeat ꝓsequi fructū eius. Sed talis est in mortali. ꝙ ꝛc. Ad ꝺ saluo meliori iudicio rñdendū vident ꝙ distinctiouē. qz aliud est dicendū de eo qđ tenet ꝛ loco quo ꝓcedit indulgētia aliud de eo qđ tenet ꝛ disponit ad indulgētiā. Mā de eo q̄ ꝓsecutur⁹ est indulgentiā vtiqꝫ oportet ꝙ sit ꝓtritus ꝛ p ꝓñs sine mortali alīs nō ꝓdesset videlz cū est in articlo mortis qñ fit ei talis absolutio vl ꝓcessio. seu ꝙ eo qđ q̄ visitat ecclīam vel ecclias vbi posita est indulgētia vt in indulgētia iubilei. sed qđ q̄ pergit ad vbē vbi sūt dicte ecclie. Vl qđ q̄ dat elemosinas vl facit ieiunū p annū fm formā indulgētiaꝝ in articulo mortis nō videt necessariū ꝙ illa faciat extra mortale quis vtiqꝫ rutius et melius foret ꝛ vtilius etiā tūc esse sine mortale sicut etiā dicūt plures doctores. vt Tho. in iiij. ꝙ eas satisfactiones iniunctas a confessore que post expletionem earum relinquunt effectū in satisfaciente i mortali peractas. nō oportet iterare vt ieiunia ꝛ elemosine ꝛ peregrinationes. quia effectus ille remanēs valeat reuerso ad gratiam.

De indulgentia iu- .§. VI

bilei q̄ est plenaria. ꝛ videt valde rōnabil⁹ institutra seu ꝓcessa. tū qz boies sūt valde tepidi ad satisfactiōnū maximis debit⁹ penaꝝ quib⁹ tenēr ob noxij ꝓpter īnūerabilia ꝛ ḡuia pcā cōmissa. saltē semel in vita gratiose recipiant tale suffragiū in absoluēda tāta debita ex thesauro inexhaustibili meritoꝝ xp̄i ꝛ scōꝝ. tñ vt ꝓseruet reuerētia ac deuotio apl̄ce sedis q̄ originata est in⁹ vrbe vbi talis indulgētia ꝓcessa est. cū pontifex roman⁹ sit in terris xp̄i vicari⁹ ꝛ petri successor tū ad ꝓmādā fidē catholicā ꝛ excitandū feruorē e⁹ in mēt⁹ fidelīū quā verbis et factis īnūerabiliū passionū ꝛ miraculoꝝ scī martyres defensarūt ꝛ corroborarūt. p maxīe in vrbe tūc dña mūdi vbi ꝛ illoꝝ corpa sine nūero requiescūt. Accedentes enī illuc deuote ꝛ visitātes ecclias inquirūt ꝛ audiūt de locis martyrioꝝ ꝛ inde ꝓficiunt in fide ꝛ animā ad cōstantiā. ¶ Uñ habuerit initiū talis indulgentia iubilei nōdū inueni. Sed Job. an. ꝛ quidā alij doctores referūt bonifaciū. viij. instituisse. de ꝓsilio ꝛ ꝓsensu cardinalium indulgentiā plenariā. seu ꝓcessisse de centenario in centenariū accedētib⁹ ad vbē ꝛ visitātib⁹ certis diebꝫ q̄sdaꝫ vrb⁹ ecclias. s. scī Joh lateranēs. scī petri. scī pauli. scē Marie maioris. Qđ videt fuisse circa annos dñi. M. ccc. postea clemēs. ꝛ exinde Ure. ꝓsiderātes paucissimos boies attingere ad cēsimū. reduxerūt nūeꝝ centū annorū ad nūeꝝ quinquagenariū ad quē puenīūt qui i mūdo veterascūt. demū nicolaus papa qnt⁹. āno dñi. M. ccc. l. inchoāte. in festo nativitat⁹ dñi fecit in missaꝝ solennijs indulgētiā iubilei publice insinuari. s. plenariā remissionē ꝓsequi penitētes ꝛ ꝓfessos. qui dictas ecclias semel in die visitauerīt. p qndenā vltra mōtanos ꝛ citra montanos. Romanos aūt ꝛ vicinas ciuitates p mēsem p totū annū quinqgesimū ꝙmanet dicta indulgētia. et in sua bulla patēri ꝺ exprimēte recolit. quatinus ꝑfatī sūmi pōtifices mō declarato idē statuerūt. Paulus ꝟo papa. ij. certis ꝛ canō rōnabilib⁹ animū suum mouentib⁹ dictū iubileū assignauit de vicesimoqnto in vicesimum quintū annū. Et ne qs sumat dubia p certis. sciēdū ꝙ in copia cuiuscdā bulle q̄ ꝺr esse dēmēris mīra narrant que nō vident esse de stilo curie cū sint leuia ꝛ exorbitantia satis. Uñ lz ascribant dēmēri nō videt verisīle illius vel alteri⁹ sūmi pōtificis fuisse. sed ficticie iuēta ꝛ si ecclas essent papa nicolaus illa nō approbauit. Posset autem papa abbreuiare dies visitatiōis sic aliqñ fec ꝓpter maximā multitudinē ꝓcurrentē.

Notādū ꝺ iubileo .§. VII.

ꝙ ꝺ nomē fm interpr̄atiōnē deriuat a iobel. Jobel enīz hebraice latine interpr̄at initiū vl remissio. Inde iubile⁹ remissiu⁹ vel initiās ꝺr. qz vt dicēt fiebāt in eo remissiones. Scōm ꝟo ethimologiā dicit a iubilo qui significat magnū gaudiū. nā in tali anno erat magnū gaudiū et festū. ¶ Est itaqꝫ iubile⁹ Jn abrāā inchoat⁹. ¶ In veteri lege p̄figurat⁹. ¶ In tpe gr̄e pfectionat⁹. ¶ A sūmo pōtifice ad plenariā pene indulgētiā applicat⁹. ¶ Quātum ad ꝓmū refert mgr̄ in bisto. sco. ꝙ hebrei tradūt iubileū habuisse initiū. qñ abrāā lot nepotē suum qui ductus erat captiu⁹ a quatuor regib⁹. qui debellauerāt ḋn qꝫ reges. s. regē sodomoꝝ. vbi habitabat Lotꝫ ꝛ alios a captiuitate liberauit. Q, enī fuit remissa captiuitas eī Deū. xiij. Et tūc dicit lotꝫ fuisse ḋnqginta annoꝝ. Ul ipe abrāā in quinqgesimo āno erat cū dñs ei locut⁹ fuerat qñ egressus est de arā. Uel qz abrāā pitus astroꝝ nouerat ꝙ aeris intēpies q̄ sit ex eleuatī vl depressis planetis semꝑ vsqꝫ ad ḋnqginta ānos ad temperiē reducit ꝙ ficti vidit in astrīs voluit imitari in terris vt ḋnqgesim⁹ ān⁹ diceret iubile⁹. ¶ Quātū ad scōm mādauit de⁹ in lege. Leuitī. xxv. vt post hebdomadas annoꝝ ān⁹ seqns qui erat ḋnqgesim⁹. diceret iubile⁹ in q̄ anno fiebat remissio mīplex. Nā remittebat terra a cultura. qz nō poterant colere serere ꝛ hmōi. Remittebat fruct⁹ hoīm. qz tūc serui efficiebant liberi. Remittebāt ꝛ debita possessiones vendite reuertebant ad priores possessores. Sīlr ꝛ pignora ꝛ plura fiebāt alīs ad gaudiū. Sed vt dicit apl⁹s. ſ. Loꝝ. x. Nec oīa in figurā ꝓtingebāt illis facta sūt aūt ꝓpter nos. ¶ Quantū ad tertiū ꝺ pfectionē habuit ꝛ fuit implet⁹ qñ ḋnqgesima die post xp̄i resurrectionē. fuit lex gr̄e ꝛ amoris data⁹ discipul⁹ xp̄i in mōte ꝟbo descendē te spūscto. sup illos in specie ignis. Unō ꝛ tunc canit ecclesia. Parrata sūt hec mistice. pasce pacto tpe sacro diē nūero q̄ lege fit remissio. Resurgēs xp̄s ꝛ apparēs cīs dixerat Joh. xx. Accipite spiritū scm̄ q̄z remiseritis pec. ꝛc. Sz ipa ḋnquagesima die copiosi⁹ recepert gr̄az qua remissa est eis oīs iniqtas q̄ ad culpā ꝛ penā. p hāc rēmittit hō ad possessionē antiquā vepdictā vite eterne. Pet⁹ aūt mortali carne indut⁹ dixerat petro p̄ sūmo pōtifici. Nō dico tibi septies sed vsqꝫ septuagiessepties. Matth. xviij. qō mīplr exponit. Et alias expositōes omittēdo Septuagīta septē generatiōes nūerant a luca. a xp̄o vsqꝫ ad adā ꝓmū oīm patrē. q. d. Si oīa pcā qs haberet q̄ cōmissa sūt ab oīb⁹ hoīb⁹ q̄ fuer. oīa dimittent. ita tū vt ibi dicit si fuerit ꝟsus ꝛ penituerit. Uenia enī non dat nisi correcto. de reg. iu. lib. vi ꝛ in vnitate ecclie existat. Uñ ꝛ flāma ignis vitioꝝ ꝛ demonū i infernal⁹ egredīēs de fornace babilonica cubitis quadrāgīta noue incendit qs repit de caldeis mīstros regis diaboli. qz non venerāt ad. l. remissiōis annū vnitas ei deficiebat. Eos aūt q̄ in ea erāt. qz in vnitate erāt nō tetigit ignis. Dan. iij. Is bñdicebāt deū secū hūres simīle filio dei. ¶ Quantū ad q̄rtū qz sol⁹ papa hz plenitudinē prātis q̄ ad iurisdictionē a qua deriuat vt a fonte oīs iurisdictio spiri

Uñ sum⁹ pt⁹ est nō mē iubilei

Jubileus qñ est ꝓfi⁹ cboatus

Jubileus qñ est ꝓfigurat⁹

Jubileus qñ fuit ꝙ fectionat⁹

tualis in plātos ⁊ sacerdotes alios. xpiⁱⁱ. q. j. loquit. Et ꝓferre indulgētias ptinet ad fōz iurisdictionale eccl'ie/ sticū. vt dictū est. ō. Jō dare indulgētiā plenariā spectat solū ad papā. qui habet vnīūsal'r claues thesauri eccl'ie scz meritoz sat'isfactionaliū xpi ⁊ sctōz. Et nota q cum in symbolo fidei. vn⁹ ex articlis sit sctā eccl'ia catholicā. sctōz cōionē. pcōz remissionē in q̄ cōprehēdunt effect⁹ gr̄e remissio pcōz p sac'ra. ⁊ effect⁹ gr̄e q̄ est cōcordia me/ritoz ⁊ bonoz opeꝝ q̄ est p caritatē. Cū relaxatio pene q̄ fit p indulgētias initiat meritū eccl'ie. ⁊ pcipue passionis xpi. Pertinaciter renē q̄ indulgētie nō valēt ad remis/siōz pene habit⁹ debit⁹ circūstātijs. vl'q papa nō possit ꝓcedere plenariā indulgētiā est hereticū cū sit ꝺ articl'm fidei. ⁊ ꝺ determinationē vnīūsalis eccl'ie.

Titulus. xi. de lege in cō/

muni. De septemplici lege que omnis ordinatur ad cari tatem.

Capl'm j.

Quia p legē dn̄i do/cemur vicia euitare. ⁊ rutes amplecti. q̄/bus ad supnā brītudinē aīa ꝑuenit. Jō in hac ꝑma pte post tractatū ō aīa agēt de mltiplici lege qua aīa ⁊ porētie eius regulant. De lege aūt dicit in ps̄. Beati

ps̄. jj8 imaculati in via qui ambulant in le. do. Jn quib⁹ ꝙbis ps̄. tria ostendit.

¶ Cōplementū būane appetitiōis. ibi. Beati.

¶ Fundamētū but⁹ adeptiōis. ibi imaculati.

¶ Additamētū ipius exercitatiōis. ibi. qui ambulāt in lege domini.

Quantū ad primū .§. I.

Brītudo ab omib⁹ appetit. dic̄ Boet⁹ de ꝙsol. q̄ inserta est mētib⁹ hoim veri sūmi q̄ boni cupiditas. Hoc aūt sūmū bonū nō habēt nisi p verā brītudinē. Nā hāc diffiniēs ipe Boet⁹ ait. Brītu do est stat⁹ oim bonoz aggregatōe pfect⁹. Talē aūt sta/tum. s. hr̄e omne bonū oēs appetūt. Un. Aug. r. de ciuit. dei inq̄t. Oim aūt hoim q̄ quomodolibet rōe vti possunt certa sn̄ia est. oēs hoies btōs esse velle. Qui aūt sint vel vbi fuīt dū būana mortalitas q̄rit. dūse ꝓtroūste ꝓcita/te. fūr. in quib⁹ phi sua otia ꝓtriuerūt. Et ponit multas opiniōes circa hmōi. Sed mgr̄ veritat⁹ dns ihesus xps qui ad ℏ venit in mundū vt testimoniū phiberet vitati. vt ipe dic̄ Joh. xix. ⁊ in fine sue pdicatiōis in vltā cena declarauit. in q̄ ꝙsistat ista brītudo dicēs in oratiōe ad patrē. Hec est aūt vita eterna vt cognoscāt te solū deū ⁊ misisti ihesum xpm Joh. xvij. id est in ℏ ꝙsistit vita ct̄na q̄ est pfecta brītudo cognoscere clara ⁊ pfecta visione te patrē ⁊ filiū quē misisti. id est incarnari feasti. Et q̄ ipa incarnatio facta est ope spūsc̄i in ℏ includit in persona spūsc̄i ⁊ ipa incarnatio. Est ḡ sensus. Jn ℏ ꝙsistit beati tudo ⁊ vita eterna cōgscere patrē ⁊ filiū ⁊ spiritūsctm̄ eē vnū solū deū. ⁊ secūdario xpi būanitatē. Et visio. vt dic̄ Aug. est tota merces. s. fundamentalr ad ipm̄ imediate seq̄t cōprehēsio. dilectio ⁊ fruitio ipi⁹ dei. Hec enī visio tāte pulcritudis est tāto q̄ amore digna ⁊ssima. vt quibus libet ⁊ q̄ntūliber bonis aīam. repletā. sine hac Plotin⁹ phs extimet infelicissimā. Augu. ō ci. dei. Modū aūt p uenīēdi ad hāc brītudinē declarauerat cū dixit i monte discipul'. in ꝓncipio sue instructiōis. ⁊ ō eo descēdens ad turbas. Brī paupes ⁊c. Math. v. ⁊ Lu. vj. Que oīes brītudies. s. septē sunt actus ꝙruosi quib⁹ ꝑuenīt ad brī tudinē. Et illos oēs modos cōprehendit ps̄. Dum sub/dit. imaculati qui ambulant in lege dn̄i.

Scdm ḡ qd notat .§. II.

fundam̄tū. ⁊ mod⁹ adipiscēdi brītudinē. Doc aūt est ca ritas sincera. q̄ notat cū dr. Immaculati i via Ua ad brī tudinē esse caritatē oñdit apl's. j. ad Coz. xij. Postq̄ lo cutus est de q̄busdā donis spūalib⁹ dr. Adhuc excellen/tiozē viā vob⁹ demōstro videlz caritatē. de q̄ imediate lo quit p totū seq̄ns capl'm. Congrue aūt caritas dicta est via q̄ sic sine via nō pnt hoies ꝑuenire ad terminū op/tatū alicui⁹ loci. ita sine caritati q dicta est via nō possūt hoies ambulare sz errare. inq̄t. Prosper. de pe. dis. ij. Et Aug. in ser. Caritas est fons ⁊ origo oim̄ bonoz. Uia q̄ ducit ad celū. Jpam q̄z esse fundamētū tot⁹ spūalis edi ficij oñdit idē apl's. d. Jn caritate radicati ⁊ fundati. scz siris vt possitis cōprehēdere cū oīb⁹ sctis. s. deū ad Ephe. iij. Sz in hac via. s. opeꝝ caritatis q̄b⁹ itur ad brītudinē opter esse imaculatū. Nā maculati nō sūt brī sed imacu/lati. Apoc. xxij. Sine macla sūt ante thronū dei.

Fundam̄ tū ⁊ mod⁹ adipiscen di brītud nem.

Opter ergo vt via .§. III.

sit imaculata q̄ sit corde puro de ꝙscia bona in fide non ficta. vt docz apl's. j. ad Thi. j. Et ℏ est diligere deū ex to to corde ⁊ ex tota aīa ⁊ ex omni mēte sua ⁊ primū sūm̄ si cut scipm̄. Math. xxij. Cordis puritas excludit maculā affectiōis. ⁊ fac̄ diligē ex toto corde. Cōscie bonitas edu/cat maculā erroris et fac̄ diligē ex tota aīa. id est intelle/ctu. Nō ficta fides. id est fidelitas respuit maculā defe/ctiōis. ⁊ fac̄ diligere ex oi mēte. id est semp. Quātū ad pmū sūt alīq̄ qui vident esse caritatis. q̄ videlz faciunt opa de genere bonoz. vt elemosynas. oratiōes. iciunia ⁊ hmōi ꝓter deū. Sz q̄ hūt cor maclatū inordinat⁹ affe/ctiōib⁹. ideo nō sūt imaclati in via. Unde vir inq̄t sapiēs qui inuētus est sine macla qui post auz nō abūt ne spe rauit i pecunie thesaurū. Ille vadit p auz. q̄ inordinate ad tpalia afficit. magis diligēs pecuniā q̄z deū vl' primū. iste vtiq̄ nō hz cor puz. Caritas aūt vera est de corde puro. Puz fm Tho. i sūma dr. q̄ nō est mixtū cū alio se ⁊ilioꝝ. Dicim⁹ vinū puz q̄d nō est mixtū aqua. q̄ aqua nō est ꝓciosus liq̄r sic vinū. sz cū aq̄ miscet nō est puruz. Auz est puz cū nō est mixtū auricalco vl' argēto q̄ mi/nus ꝓciosa sūt. Argētū ipuz est q̄d mixtū est stāno. Sz si argēto miscet auz vt cū ō aurat calix vl' aliō. Si anu lo aureo includat lapis ꝓciosus adamas. carbūcul⁹. to/pas⁹ ⁊ hmōi. nll's dic̄s illa cē ipura. imo magis pfecta ⁊ ꝓ cioſa ex eo q̄ tūgunt rebus nobiliorib⁹ se ad ꝓpositū. Sic nr̄a vbi est cor nr̄m. id est volūtas q̄ est nobilior oī re cor porea. nō solū auro ⁊ argēto ⁊ lapidib⁹ ꝓciosis q̄ ita app/ciant. Sz oīb⁹ cel'is ⁊ planet⁹ ⁊ stellis pulcrior ⁊ perfectior naturali sua ꝺitōe. Cōiūgit aūt reb⁹ q̄dāmō miscet p amorē. q̄. amor hz ꝙrutē vnitiuā. Si ḡ q̄s inordinate diligit terrena diuitias. glīa delectatiōes corpis. ꝓponēs amorē hoz dei. ⁊ primi dilectōi cor hmōi. id est volun/tas efficit ipuz ⁊ maclarū. q̄ reb⁹ vilioꝝ miscet. Sz si cor ruū ⁊ affect⁹ ru⁹ dirigit ad deū. ad supnā patriam. ad ꝓcplādū glīaz angelor sctōz ad pficiēdū in ꝙrutib⁹ et gr̄a. q̄ oīa ista sūt nobiliora ipa aīa. Jō ex ꝓiunctiōe ta li efficit aīa ⁊ cor puz diligēdo ista super oīa trāsitoria. Sic ḡ diligēs deū ex toto corde tuo nō ex pte vt deū ex vna pte ⁊ mundū ex alia pte inordinate diligas. Dicit enī Esa. c. xviij. Angustatū est stratū. ita vt alter decidat et pallium breue vtrūq̄ operire nō potest. Stratum in quo quiescit amor noster est cor. et istud est ita angustuz vt nō possit cape nisi vnū deū vel mundū. Si ō amor quiescat in eo amor mundi. imediate decidit ⁊ cū eo ma nere nō pōt. Si intrat amor mundi inordinatus ⁊ ma/culosus decidit ex eo amor dei. Et cuius deus sit infini tus. et cor nostrū paruū. tamē ita se coaptat vt totus in eo quiescat. et pallium breue affectionis humane vtrū/q̄. s. vtilitū et ꝙrutem opire nō pōt simul. Sic ergo cari/

Quō via caritatis erit imacu lata.

Eccl. 33

tas de corde puro. vt deū diligas sup omīa: z ꝓpr se: nō ꝓpter re.i. tuā vtilitatē: z oīa facias ꝓpr deū. Diligas et proximū de corde puro. nō qz tibi vtl vl delectabil'. vt amor carnis. sz qz capax sugne bītudis. z sic eris imaculat⁹ in via hic. Quarū ad scōm sunt m'ti q̄ videt eē in vis caritat'. sustinētes etiā tormēta z mīa adūsa ꝓpr deū. sz qz bñt aīam. i. intellectū maculatū errore. bi non sunt in via qz ñ sunt imaculati. Dic apls q ꝑps eligit sibi spōsam eccl̄az nō bñtē maculā neq; rugā maculā sz erroris nec rugā dupliciter. Nullus error circa ea q̄ sunt fidei z bonoꝝ moꝝ ē vl eē pōt in scā eccl̄a. Uñ q̄ bz aliquē errorē circa b⁹ firmat⁹ in eo. hic nō est ō eccl̄a nec in caritat' via ābulat. qz caritas est de ꝓsentia bōa quā ille ñ bz: sed erroneā z pūsaz. Cōscientia ōr cū scientia q̄ scia si ē ꝑa. tūc cū ea est boa ꝓscia. ¶ Si est falsa: ē mala ꝓscia. Qui g̃ i aliq̄ articlo fidei errat l dubitat ō aliq̄ determīato p eccl̄am circa fidem z bonos mores. ille nō habet bonā ꝓsciam nec caritatē. etiā si sustineret mortez propt̄ christū saluari nō posset: nec quēire ad bītudinē qz nō est imaculat⁹ in via. Qui sequūt incātatōes. diuinationes z vanas superstitiones q̄dū plen⁹ est mūd⁹. z si vi deat ea facere propt̄ caritatē primi vt subleuet eum ab infirmitate l alia modestia ad eēnā dānatōem tēdit ꝑm Aug. xxvi. q. vij. Nō obstuer'. Non bñt bi bonā ꝓsciaz Sili q̄ mutuat ꝓrio suo vt subueniat ei in magna necessitate ꝓstituro certā summā pecūe recipiēs in pign⁹ aliquā domū vl agr: cui⁹ fructū capit: duz ille retinet suā pecuniā. Videt iste eē i via caritat': cū faciat illi magnū seruitiū. Sed certe ex̄ via est: qz ꝓsciam habet maculatā nō bonā. Et q̄uis ipe nō fac ꝓscias: extimās illō licitū: nō propterea excusat: qz illa ꝓscia sua nō ē cū scia iur' diuini vl nāli sed ɔ ius diuinū. Dic ei christ⁹ Lu. vi. Mutuū date nihil inde spantes. s. tpale vltra mutuatū. ex̄ de vsu. Consuluit. Ignorātia aūt iuris diuini nullū excusat. Unō quicq̄d fit ɔ ipm: fit cū mala ꝓscia. Item ꝑt dici de dantib⁹ pecūias mercatorib⁹ vel alijs ad discretionē si nō substant periculo ꝓut cōtingit. Item alij sunt q̄ vt fugiāt ꝓximos euitare picula vl dāna magna nō faciūt sibi ꝓscias mēdacia dicere. z qō peius est etiā ꝑiurare. Si mala ꝓscia ē ista. nō bona cū sit contra ordinē caritat' ꝑm quē q̄s dz pl⁹ diligere salutez propriā q̄s alioꝝ. Unō nunq̄ pōt licite fieri aliq̄d de se malū ꝓpter salutē alioꝝ. Nō sunt faciēda mala vt inde eueniāt bona: inq̄t ap'ls ad Ro. iij. Indecēs est enī crimen suū aliēis cōmodis impēdere. ait Leo pa. di. xlvij. sicut nō suo. Sit q̄ caritas de ꝓscia bona z nō sit error in conscientia de his q̄ sunt fidei z bonoꝝ moꝝ: sz diligas ex tota anima. i. intelligentia: [illegible] intellectuz de agendis. et sic eris imaculatus in via. ¶ Quātum ad tertiū sunt plurimi qui z si in via caritatis aliq̄ndo reperiant. tñ quia cōrrabunt maculā defectōis: nō perseuerātes in ea. tō via illa nō ꝺducit eos ad beatitudinē Incassum enī bonū agit: si aī vite terminū deseratur. Greg. i. mora. Et de salomōe ō: Eccl̄. xl vij. Posuisti maculā in gl̄ia tua. Et q̄ fuit ista macula: nisi q: nō pseuerauerit in gr̄a sibi collata a via recedēs dīni amor' ꝓpr inordinatū amorē m'tiez. Sed ꝺa z ꝓfecta caritas est cū fide non ficta: id est fidelitate obseruatōis mādatoꝝ ñ fragili et caduca. Ut enī dicit Amb. de pe. di. ij. Ficta ē caritas que deserit in aduersitate. i. fragil'. Nā oī ope diligit q̄ amic⁹ est. vt ō: 2. puerb. xvij. et tpe adūsitatis z tēpore prosperitatis z tpe temptatōis. Et si amic⁹ hominis multo mag̃ amic⁹ dei. Nā vt ō: Canti. viij. Multe aq̄ sz temptatio z tribulatio nō potuer̄ extinguere caritatem. dum sz q̄s vult sequi instinctū ei⁹. Sic enim caritas nunq̄ excidit. i. ad Lor. xiij. id est caritate operans nunq̄ peccat. Sic ex igne nō ꝑt ꝓcedē nisi calor. nō aūt frig⁹ z ex habitu virtuoso nō pōt ꝓcedere act⁹ vicios⁹. ita ex caritate nō ꝑt ꝓcedere nisi bonū. Uez qz volūtas vbi est bītus caritat' est libera z vertibil' ad bonū z malū. ió ꝑt hīs caritatē peccare g̃uit z eā amittere. Sic ꝑ exēplū in petro negāte. dauid adulterāte. Ezechia ifirmate Et hec ē ratio qre caritas viatoꝝ ꝑt amitti z non caritas ꝓbensoꝝ. qz sctī semp actualr vidēt diuinā essentiā facie ad faciē. z cognoscūt clare ipm deū esse summū z infinitū bonū in q̄ omīa bona ꝓtinent. Volūtas aūt amat bonū sibi p intellectū repñtarū z q̄tū bonū esse qō intelligit sibi pntarū amat. Et qz ꝓtinue actualiter cognoscit intellect⁹ deū esse bonū sūmū et vniūsale cōtinue volūtas summe amat in patria. z nō pōt non amare. eo q̄ videat oīa alia bona q̄si nihil esse i cōparōe eius. Sz in via ipfecte cognoscit ōs p fidē. sz Et si q̄ fecti viri in corēplatōe posuit cogitant q̄dam gustu mētis ipm deū eē summū bonū: z oīa q̄ in mūdo sunt q̄si lutum in ꝓspectu eius. vnde dū bñt illū gustum nūq̄ peccant. Sed qz nō pōt mens viatoris q̄ actualr in speculatiōe z gustu ꝓsistere. qz circa aliud oportz occupari. hinc ē q̄ dū circa alia versat aliq̄n volūtati repsentat aliq̄d op⁹ vt maximū bonū a'rōe obfuscata passione. z sic assentit postpōnēs dei mādata. et inde amittit caritatem. Sic ergo caritas ex fide nō ficta. nō fragili et deuicta temptatiōibus z retributiōib⁹. Sed diligas in omni mente. id est omī tempe vite eris immaculatus in via.

Quantū ad tertiū .§. iiii.

principale diuisiōis ꝓme addit̄ executio ipsi⁹ dilectōis dum dicit qui ābulat in lege dñi. Probatio dilectōis (inq̄t Greg.) exhibitio est op̄is. Di enī vere sunt in via dilectōis q̄ ambulat in lege dñi. i. qui opant ꝑm legem dei. Omīs enī lex in vno ꝑmōe implet̄ diligēs: ad Gal. v. Et finis p̄cepti caritas. idez ap'ls. i. ad Thimo. i. Uñ interrogat⁹ a christo legisperit⁹ q̄ dixerat ei. Quid faciendo vitā eternā possidebo. Ait ꝑps. In lege q̄d sc̄ptū est. Et rñdit optime. Diliges dñm deū tu. z proxim tu. Lu. x. Qō vtiq; in ōi lege sc̄ptuz ē. Sunt enī multe legū differentie. Unde Job. xi. ō: Utinā oñderet tibi ōs secreta sapie sue. Et q̄ multiplex sit lex ei⁹: z q̄ubz lex bz m'tas p̄cepta q̄si m'tas leges. ¶ Sūt igit dūe leges. Lex deifica z eternalis. ¶ Lex intrinseca z nālis. ¶ Lex mosaica et diuinal. ¶ Lex euāgelica z spūalis. ¶ Lex consuetudinaria z generat'. ¶ Lex canonica z ecclīastica lis. ¶ Lex politica et secularis.

De executione dilectionis.

De lege eterna Pſ. 36.

¶ De prima lege sz eterna potest intelligi illud psalmi. Lex dei eius in corde ipius. sz iust. nā iustus semp in omnib⁹ opib⁹ respicit ad legē eternā q̄ est ratio sapientissima volūtatis dei. put ordinat oīa in debitos fines suos: cuilibet creature dedit legē suā seu p̄cepta q̄b⁹ seruant ꝑm illud Prouerb. viij. Quando circūdabat mari terminū suū z legē dabat aq̄s ne trāsirēt sines suos Et ꝑs. cxlviij. Preceptū posuit. s. cel' z plane'. de quib⁹ loquitur et non ꝓteribit. z sic de alijs creaturis non est aliud illa lex seu p̄ceptum q̄s inclinatio creature ad operatiōes suas ꝓprias. Sicut lex celoꝝ z planetarū est inclinatio ad motū quē factūt quotidie de oriente in occidens: et ad influendū in ista inferiora. Et hanc legem nunq̄ ꝓtercreūt. Omīs aūt creature p suas opationes manifestant dei magnificentiā z bonitatē z ad conseruationē suam tendunt: et sic suo mō diligunt. homī autem de⁹ dedit inclinatōes ad appetendū summū bonū. Et quia nullius boni solitarij est iocunda possessio. ió etiā dedit inclinatōem ad appetendū participatōez b⁹ boni i. ꝓrio. In lege g̃ b⁹ sc̄ptū est. Diliges deū z ꝓxim: pro bis omīb⁹. s. tibi collat'. Hugo nil aliud vult nisi

De lege nāli. vt diligas ¶ De lege naturali q̄ est intrinseca boni t q̄dam participatio legis eē ne: dic aplūs ad Ro. ij. Cū gentes q̄ legē nō bñt. s. scptā nālit ea q̄ legis sūt facit ipi sibi sunt lex. i. legē nālē bñt secū. Nec enī lex nālis mltiplex ē q: ptinet ī se mlta pcepta. sz oīa reducūt ad duo. s. ad dilectionē dei t pxi. in bis duob mādat' vniūsa lex pēdet. Pbi nāles nllaz bñtes a deo legē scptā rōe nāli cogunt. t pbauerūt vnū eē deū gubnatorē oīm. t būe eē colēdū t amādū. Ad legē etiā nālē ptinet illd. Quō tibi ode

matb. 7. ris fieri: alteri ne feceris. t q̄cūq; vultis vt faciāt vob homines: t vos facite illis. Et ad hec duo reḡrūt pla alia pcepta legis nālis q̄ bñtur. di. i. Jus nāle. In lege ḡ hac dd scptū ē. Certe diliges do, deū tu. rc. t pxim tuū sic teipz.

De lege mosaica ¶ De tertia lege. dr Job. i. Lex p moysen data ē sp a deo misterio angelor. Angel' ei dñi apparēs moysi in mōte syna. dedit legē decalogi: sculptā in duab tabul' lapidis quaz pl'o iudeor referret. q: enī bō ita erat tā rōe obscurat' q̄ nesciebat legē in corde suo. legē nālē a deo instā. nec ꝓfabak fm cā. sz tā declinauerat ad idolatriā qđ est ꝑ dilcōnē dei t ad vicia ꝑ nāz t alia q̄ sūt ꝑ pxim. tō pūissim' ds dedit legē scriptā ī tabulis vt ex ea ḡdāmō recordaret vl' exciraret ad legēdū scripturā cordis. Sz in lege dd scriptū ē. Certe ad lras. Diliges dñz deū tuū ex toto corde tuo. Deut. vi. Et diliges amicū tuū. i. pximus sic teipm. Leui. xix. Ac etiā explicatū ē in ea. quō sit diligēd' ds p tria pcepta pme tabule. vt scz ipe sol' adoret t ois irrcuerētia ī loq̄ndo caueat: t q̄es in eo p puritatē mētis p oroēs q̄rat. Et quō etiā pxim' diligat p pcepta septē scōe tabule declarat: vt vicz adiuuet in suis necessitatib. t pmptie gentes. ibi. Honora pr̄em tuū rc. Et vt ñ offendat ipe pxim': nec in pson pxia p lesiōes corpis: nec in pson ꝓiūcta p adulteriū. nec in reb p furtū et alias vsurpatōes. nec in fama p falsam testificatōem et mēdacia: nec etiā desiderio. Ad ista decē pcepta oēs natōes erāt obligate: t oī tpe mūdi ad ea fuanda q̄ voluerūt saluari: q: sūt de iure nāli. Addita sūt ill' pcepta multa. cerimonialia t iudicialia q̄ obligabāt solū illū ppl'm vsq; ad xp̄i passiōez. Et cerimonialia ptinebāt ad cultū dei t dilectionē. Judicialia ad pacificū ꝓuictū ppli illi' Uñ ad dilcōnē pxi. Et q: mlta pcepta erāt dict mlte leges. Leui. xix. Ego dñs leges meas custodite inquit.

¶ De q̄rta lege dic Jacob. c. iij. in sua canōica. Un' ē legislator: t iudex. s. xp̄s q̄ legē dedit euāgelicā q̄ dr lex spūs q: vltra moralia pcepta q̄ ptinet vt lex mosaica ꝓphendit t sacra q̄ sunt p̄rētiua t causatiua gr̄e t spūs. vt baptismū. pniaz. eucharistiā t alia q̄ nō erāt ī lege mosaica: nisi ī figurā tm. Et tō bñ dic aplūs. Nihil ad pfectū adduxit lex. s. illa ad Hebr. vij. Nō enī ꝓferebat grām q̄ adiuuat ad obseruādū pcepta vt lex euāgelica rōe t vtre sacror q̄ etiā ducit ad glōriaz apta ianua p xp̄i passiōz Uñ Jac. i. dr. Si qs pspexerit ī lege pfecte libratē. i. euāgelica. t pmānserit ī ea n auditor obliuios' fact'. sz factor opis. hic brūs ī fcō erit. Sz ī lege hac dd scptū est. Certe ad lram. Diliges do. de. tuz rc. Et pxim tuū sic teipm. Matb. xxij. in dr dñs ibs. Addidit etiā ipe legis b' lator xp̄s ad pcepta decalogi. ꝓsilia castitatis paupertatis obedientie t patientie: vt p illa magis possit diligi ds t pxim'. Remouit etiā falsas expositōes q̄s doctores iudeorū inuenerāt circa legē mosaicā vt illud. Diliges amicū tuū: t odio hēbis inimicū tuū: oñdens inimicū nō odiendū sed diligēdū fm caritatē matb. v. Et illud. Non mechaberis. qđ intelligebāt pbibitū tm de ope exteriori. sed xp̄us oñdit idē esse de affectu interioris dr. Qui viderit mlierē ad ꝛcupiscendū eam: iā mechat' est eā ī corde suo. matb. vi. Et multa bmōi. Cerimonia q̄z implenit qđ figurabāt exhibēdo. Et ꝓterea ipe dixit. Nō veni legē soluē sz adimplere. matb. v. Et q: mlte sunt māndata euangelica que omīa damāt pfectaz dilectionē est multiplex etiā lex ista: vñ Jeremias dicit. Dabo leges mees in cordib eoz. t loquit de euāge. ¶ De ḡnta lege De lege ꝑ que ē ꝓsuetudo: dr in decre. di. ix. in bis. Mos pli dei suetudis instituta maioz. p lege bnda sunt. Et q̄uis lex ista fuerat añ legē mosaicā vl' euāgelicā. q: qñ cepert boes mltiplicari sup trā añ diluuiū vl' post sumpsert alicqs mores exteriores sue ꝓuersatiōis ad iuicē. put dicebat rō: quos absq; scriptura p lege tenebāt. tñ tō ponit lex cōsuetudis p' legē diuinā: mosaicā t euāgelicā. q: q̄cqđ ē cōtra mādata moralia vl' euāgelica. p q̄ntūcūq; rpis sit ductū in ꝓsuetudinē. nō est lex nec ligat. imo nec excusatur a pcō illud facies. Uñ cyprian'. Cōsuetudo sine ratiōe q̄ntūuis vulgata: q̄ntūuis antiq̄ vetustas erroris ē di. viij. Sz qđ in hac lege scptū ē. Certe diliges dñz deum tuū t pxim tuū. Nam sic vbi est de more superstitiones facere: peierare: furari: fornicari: vindictas facere. et hmōi q̄ sunt ꝑ dilectōem dei t pximi: nō est illa lex q̄ dr consuetudo sz abusio t corruptela. Nā ꝓsuetudo est ius moribus. i. actibus moligeratis approbatū qđ ꝑ lege suscipit cū deficit lex. vt dr di. i. Sz de ꝓsuetudie fuit antiq̄ offerre deo sacrificia absq; alia lege. vtz in abrahā: ysaac: et iacob t alijs. Reuereri t obedire pentib. non inferre nocumēta pr̄is t hmōi q̄ ptinent ad dilectōem dei t pxi. Et hec lex mltiplex. q: mlte t varie sunt consuetudines

De lege canonica De sexta lege. s. canōica pr intelligi illud qđ dr pueris viij. per me sapiam legū ꝓditores iusta decernūt. Conditores legū ciuiliū nō sp decernūt iusta. vtz in legibus pmittentib vsuras: vel pscripti male fidei. Uñ nec vim legis bñt tales leges. Sz ꝓditores legū ecclīasticar sp iusta decernūt. Nā eccl'ia regit a spūsctō: in cōdendis legibus suis. vñ errare nō pt fm Tho. in q̄dlibetis. t prudicar legi ciuili in eo qđ est ꝑ cā. Uñ nico. pa. Lex imperatorū nō est supi legē dei. i. canonicā sed sub. dis. x. Sz quid in hac lege scriptū est. Certe diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: t pxim tuū sicut teipm. Docēs modū diligēdi ex toto corde t primū. cū dicit lex canōica. de pe. dis. ij. Deū diligere ex toto corde est illū aio occupare: concupere fruēdi vitiōis affectū. pcti odiū. mundi fastidiū. et pxiū. q. uij. tebet hō diligere pxim suū sic seipm. vt oēm hoīem quē pōt informatiōe doctrine bñficiētie. consolatione. coercitōe disciplīne: inducat ad colendū deū. Et in principio decretaliū dr. Rex pacificus pis mirabile dispositum sibi subditos fore pacificos: pios parit t modestos. Pios q̄ ad dilectōz t deuotōz erga deū. Pacificos quo ad dilectiōez t iusticiā erga pximos. Modestos q̄ ad dilectionē et rēperantiā sui. Et ꝓpter hō eccl'ia statuit mltas leges ptinētes ad cultū diuinū t dilectionē dei agendā vt ꝑ frequentiā: cōsone sumēdo. festa celebrādis. diuinis exeq̄ndis t hmōi. Remouit mltas alterationes t liturgias q̄ possunt fieri in iudicijs ꝑ caritatē proximor p suas determinatōes. tō t ista multiplex lex dei

De se prima lege scz seculari intelligit illud Hester. i. Septez sapientes erant consiliarij regis assueri: quoz consilijs cuncta agebat. scientes leges t iura maioz. Non habebunt illi neq; legē mosaicā. quia non de pl'o iudeorum nec euāgelicā: nec canōicā que adhuc nō erant: sz leges ciuiles. Et be vtiq; cū no sint iniuste: siue sint imperiales siue municipales vt statuta ciuitatū: a quibuscūq; facte sint fidelibus vl' infidelibus: leges dñi sunt. et' seruari debent ab omīb. Sed quid in hac lege scriptū ē. Certe diliges dñm deū tuū rc. Uñ et priuilegiant ecclesias t ministros eccl'e t puniūt hereticos t blasphematores: t alia que sunt contra dei cultū t honorem. ¶ Et similiter puniūt inferētes nocumēta proximis. et sic inter pximos ꝓseruat dilectio. Unde dic Jsid. q̄ facte sūt leges vt earū metu humana coerceatur audacia: rutaq;

sit inter ip̄robos inocētia. di. iij. Et lecḳ de legib⁹ sc̄laribus q̄ ponūt pēas varias etiā mortis ꝯ trāsgressores. Et qđ ait ap̄lus. i. ad Thi i. q̄ iusta nō ē posita lex. ꝫ interficiūt. maleficj. veneficis. hōicidis z adulteris ꝛc. Nō intelligiḳ vt q̄dā heretici falso exponebāt. q̄ iusti nō sunt obligati ad leges hūanas fuādas. ꝫ q̄ cū lex hēat duplicē actū scz dirigere hoīes i opib⁹ suis z cogere metu pene ad obseruātiā ei⁹. iusti. z si sit posita lex: vt ē directiua. nō tñ vt est coactiua. q̄ vicz ñ metu pene eas obseruāt vt petōres ꝫ libere amore iusticie z obedictie. Hec etiā lex multiplic̄ q̄ multe sūt leges hoīz: q̄ ḡ ambulāt. i. opank fm has leges q̄ dñi sūt. z p q̄z obseruātiā exercck imackata caritas bi erūt sine dubio bti in p̄nti: i spe: z i fuko i re. Est tñ vna alia lex q̄ ñ ē ꝑpe dñi. ꝫ q̄ seḳ eā trāsgredikoēs dñi legē. Et ō hac ait ap̄lus. Ro. vij. Video aliā legē i mēbris meis: repugnātē legi mētis mee. s. rōnis z captiuū me ducentē in lege peti. Ista lex ōr fomes. z lex mēbroz. i. ꝑcupiscētia nob⁹ innata inclinatio vicz ad malū z ad delectabilia sensuū. etiā q̄ sūt ꝯ rōem. Pro cui⁹ declaratōe dic̄ tho. i. ij. q. xc. ar. vl. q̄ lex cēntialr iuenīk in regulāte z mēsurāte principatiue ār i eo qđ regḷaḳ z mēsuraḳ. ita q̄ oīs inclinatio q̄ inuenīk in his q̄ sbiecta sk legi principatiue ōr lex Sb deo igiḳ legislatore diuīse creatē diuīsas hāt inclinatiōes nāles. ita q̄ vni ē q̄dāmō lex: alteri sit ꝯ legē. Ut si dicā⁹: q̄ ē furibūdū ē lex canis. est ār ꝯ legē ouis vel alteri⁹ aīal' māsueti. Est igiḳ hoī lex qua sortiḳ ex ordinatiōe dīna fm ꝓpriā ꝑdirōz vt fm rōzoneḳ. q̄ qđā lex fuit tā valida i ꝑmo statu vt nihil vl' ꝑter rōz vel ꝯ rōz posit surripe hoī. Dz dū hō a deo recessit i curit in h̄ q̄ ferak fm ip̄etū sēsualitatis. z vnicuiq; etiā p̄clarit̄ h̄ cōting⁹: q̄to magis a rōe recesserit. vt sic q̄dāmō bestijs assimileḳ q̄ sensualitatis ip̄etu ferunk fm illō ps. Nō cū in honore cēr ñ intel. cōgn. ē iumen. ꝛc. Sic igiḳ ipa sēsualitatis inclinatio q̄ fomes ōr i alijs aialib⁹ simplr bz rōnē legi. illo tñ mō q̄ in talib⁹ p̄ lex dicī fm directā iclinatōz In hoīb⁹ tñ fm h̄ nō bz rōz legis: ꝫ magis ē deuiatio a lege rōis Dz inq̄tū p diuinā iusticiā hō destituitur originali iusticie z vigore rōis. ip̄etus sensualitatis q̄ eū ducit bz rōz legis inq̄tū ē penal' z ex lege diuīa ꝑseq̄ns hoīz destitutū ꝑpa dignitate. Dic̄ si aliq̄s dñs ponēs subditos suos in diuīsis statib⁹ seu officijs ciuilib⁹ statuēs legē quā debeant fuare: z ordinās q̄ si ds ab illa deficiat: trāseat ad aliū statū vilioꝛē. puta de statu militū vl' mercatoꝛ: ad rusticoꝛ statū vl' suoꝛ. Miles ḡ recedēs a lege ꝑpa: q̄ trāseat ad statū suoꝛ ex lege ē ordinatiōis illi⁹ dñi.

pe. 48.

De actib⁹ z ꝓprietatib⁹ z vtilitatib⁹ legis. Cap'm Scōm.

Attendite pple meus legē meā: inclinate au. vr̄az i ꝓba o. m. ps. 77. Congruēter dñs iuitās ad obseruatōez legis ꝓpter vocat. Non enī ꝑpe dak lex nisi ꝓpter quē Aug⁹. in li. de ci. dei diffinit esse centū milītudis: viris ꝑsensu et vtilitate cōitatis sociatis. Un abrae non fuit data lex a dño. nec Ysaac vl' Jacob. sed aliq̄ ꝑcepta domestica. vt declr cūalione: q̄ nō adhuc creuerat i ꝓpm. Dz multiplicatis eoꝛ filijs z descendētib⁹ in gentē copiosā: z liberatis a future pharaonis. q̄ fuis nō ꝑgruit lex data fuit a deo p moysen ꝓpter iudeoꝛ: q̄ erat ꝓpis dei: sed nūc populus dei est ꝓpis xp̄ianus cui cōgruit oīs lex iusta que dei est bñ intellecta. Et iō attēdite. Ubi tria pñt notari in ip̄is verbis de lege dei quacunq;.

Dō est diligenter intuenda. ibi. Attendite po. m.

Dō est reuerēter suscipienda. ibi. legem meā.

Dō est ꝓgruēter adimplenda. ibi. inclina aurē ꝛc.

Quantū ad primum .ſ. i.

dicit. Attendite. i. diligenter ꝑsiderate. Clerus dz attendere vt possit sine errore alios docere. Dic enī malachie iij. Labia sacerdotis custodiūt sciaz z legē requrūt ex ore eius. s. ꝓpter. Un biero. ad paulinū. Sacerdoꝛ ē interrogatū de lege rñdere. Nō inḥt ō poesi vl philosophia vl rhetorica ꝫ de lege. z iō attēdite. Populi aut̄ seu laici dīt attēdere cū docenk vt intelligāt z mēte retineāt. sic de ꝓpō ārīq̄ legiḳ. i. Esdre. iij. q̄ esdras sacerdos legit in libro legis dñi apte: de mane vsq; ad vesp̄az in ꝑspectu virōz z mulier z sapientū z aures oīs ꝓpter erāt recte ad librum z leuite silentiū faciebant in ꝓpō ad audiendā legē. z legēt i li. legis dei distincte z apte. Ergo z vosipi

Attendite ad legis quidditatem

Attendite ad eius actualitatem

Attendite ad eius effectualitatem

Quātū ad ꝓmū. ſ. quid sit lex in cōi. Btūs tho. ꝓpria se. q. cx. sic diffinit. Lex est q̄dā ordinatio rōis ad bonū cōmune ab eo q̄ curā hz cōmunitatis ꝓmulgata Ubi ponunk quattuoꝛ conditiones legis. Diffinitō legis

Dō lex est rationis practice ordinatio.

Dō est boni cōmunis curatio.

Dō est populi vel ꝓncipis ꝓstitutio.

Dō de eius rōne est ꝓmulgatio.

Dō lex est rōnis practice ad actōrs ordinatio. ꝑbak nominis interꝑtatiōe. diffinitōe z auctoritate. Dic enī: Jsi. q̄ lex ōr a legēdo: q̄ scḥra ē. vl' ōr a ligādo: q̄ ligat. i. obligat p̄ceptis affirmatiuis ad agendū negatiuis ad cauendū. Uel ōr lex ab eligendo fm Aug. q̄ dz q̄libet eligere z viuere fm legē. Isti aūt act⁹. s. eligere: legere: z ligare: sunt act⁹ rōis. Probak h̄ idē rōe vl' diffinitōe sic Y lex est q̄dā mēsura directiua hūanoꝛ actuū. fm quā inducik hō ad aliq̄d agendū. vl' retrahik ab agendo. s. mala. Regula aūt ꝓma hūanoꝛ actuū ē rō: q̄ est ꝓmū ꝓncipium hūanoꝛ actuū. Rōnis ē ordinare ad finē q̄ ē ꝓmuz ꝓncipiū in agendis. In vnoquoq; aūt genere id qđ est principiū seu ꝓmū ē regḷa z mēsura alioꝛ⁹ alli⁹ generis Et sic ꝑz q̄ lex ꝑtinet ad rōnē. Tertio ꝑbak aucte legis canonice z ciuil. Nā ysiō. dic̄ in li. etbi. dist. iij. Ois. O, lex bz ꝑcipere z ꝓhibere. Dī aūt act⁹ ſk act⁹ rōis. Juris etiā peritus dicat in lege qđ placuit ꝓncipi bz legis vigorē. quod intelligendū est cū volūtas ei⁹ est rōne regulata. Nā volūtas ꝓncipis ñ regḷata rōe: magis ē iniq̄tas q̄z lex Scōo de rōne legis est boni cōis intentio vl' ordinatio. Nā lex ad bonū cōmune oīm tanq̄ ad finē ordinak semp. Un ysiō. dic̄. q̄ lex nullo ꝓuato cōmodo: sed ꝓ cōmuni vtilitate ciuiū dz cē ꝑfecta. di. uj. erit aurē Ratio but⁹ ē fm Tho. vbi. s q̄ ꝓmū principiū in operatiuis est vltim⁹ finis. Finis aūt vltim⁹ hūane vite est felicitas seu beatitudo. Un oportz q̄ maxīe respiciat ordinem qui est in bītudine cū sit lex regula directiua humanoꝛ actionū Rursus cū oīs ps ordinek ad totum: sicut imperfectū ad ꝑfectum. vn⁹ aūt hō sit pars communitatis pfecte necesse est qđ lex respiciat ꝓprie ordīez ad cōem felicitatē. qđcunq; aūt ꝑceptū fiat aliquem de aliq̄ particulari ope intīm hz rōnē legis inq̄tum ordinatur ad bonū cōmune. Nam particularia opa pñt referri ad bonū cōe cōitate cause finalis. fm q̄ bonū cōe dicik cōmunis finis. Et omīs q̄dem lex iusta dei est: z ad felicitatem ordinat. sed si fiat aliqua lex hūana ob vtilitatē ꝓpriatā alicuiꝛ rōne nō erit ꝓprie lex. Tertio lex est populi vl' principis cōstitutio. Un dicit Jsido. vi. etbi. q̄ lex est constitutio ppli qua maiores natu simul cū plebib⁹ aliq̄d sanxerūt. di. ij. Rōb⁹ est fm Tho. q̄ lex ꝓncipalr z ꝓprie ordinak ad bonū cōmune. Ordinare autem ad bonū cōe aliq̄d ē principis vl' totius multitudis. et iō condere legē ꝑtinet ad totā multitudinē vl' ad ꝓncipem q̄ curā hz multitudinis. Nam intentio legislatoris

Scōa cōdicio le.

Tertia cōditio legis

est vt homines ad virtutes inducat: & a vicijs retrahat. Sz plons quata pt̄ q̄dē inducere monitōe: aut sua siōe bene dispositos sz efficaciter inducere. s. p vim coactiuaz metu penaz. pteruos & male dispositos: nō pt̄ nisi plōa publica ad quā ptinet pēas infligere. Et q: laici nullā iurisdictionē hñt sup plonas ecclīasticas: tō nullā legē cōdere pñt. pba aucte ō plonis vl' rebz eaz. Vñ dic' Nicola⁹ pa. Lege imperiali ñ pñt ecclīastica iura dissolui. di: x. Lege. ¶ Quarto de rōe legis est ꝓmulgatio. Vñ dicit Gratian⁹ in decre. dis. iij. q̄ leges istituunt cū ꝓmulgant. Rō b⁹ē. q: ad b̄ q lex obliget oportz q̄ in noticiā deducat alioz. Hoc aūt fit p ꝓmulgatōz. Et lex q̄dem nālis ꝓmulgata ē a deo. sm q̄ de⁹ eā mētibz hoim insc ruit naturalr cognoscenda. Lex ār exprior hūana ꝓmulgat quo ad pñs verbo sz in futuz scripto. Vñ legis ꝓmulgatio q̄ fit verbo in futurū: extendit p scripturē firmitatē que quodāmodo semp legē ꝓmulgat. Illi aūt cōmunitati quibus lex nō ꝓmulgat obligant ad legē seruādā inquntuz ad eoz noticiā deuenit vl' deuenire potuit p alios ꝓmulgatione facta. Vñ ōr di. xi. q̄ dicit: q̄ non oportet q singulorz auribz inculcet sz lex. Attendite g̃ plē meus legē meam: q̄ hz oēs has conditiones. & sic ois lex illas debet hre vt vere sit lex.

Quarta cōditio legis.

Quantū ad scm. ſ. ℌ. II.

Quadruplex ē actus legis

actualitatē legis sciendū sm Isid. v. etbi. q quadruplex est actus legis. dic enī ois lex aut ꝓmittit aliq̄d vt vir fortis petat ꝓmiū. aut petat vt sacraz ꝙginū nuptias nulli liceat appetere. aut punit vt q cedē fecerit capite plectatur ei enī ꝓmio vl' pena vita moderat būana: aut p̄cipit: vt diliges dñm deū tuū. di. iij. in decret. Pro quoz declaratōe dicit Tho. p̄ma scē. q. xciij. art. ij. q cum lex sit directiua būanoz actuū: tres sunt dñrie būanoz actuū. Quidā enī sūt actus boni ex genere vt sunt actus virtutū: & respectu boz ponit actus legis p̄cipere. Precepit enī lex oēs actus ꝑtutū. vt ōr pbs in. v. etbi. Quidaz alij actus sunt mali ex genere sic sunt actus vitioz: & respectu boz ponit actus legis ꝓhibere. Quidā alij sūt indifferētes ex genere: & respectu boz ōr lex ꝓmittere. Pñt etiaz dici indifferētes q̄ paz hñt boni vel mali vt venialia. Oportz aūt q̄ aliq̄d fit p q̄ inducat lex subditos vt ei obediat. b aūt ē tiore pene. & respcū b⁹ ōr actus legis punitio. Non aūt ponit ꝓsiliū actus legis. q: ꝓsulere etiā spectat ad ꝓtā plonā: cui⁹ nō est condere legē. Quilibet enī p̄ alteri ꝓsulere. sil'r ꝓmiare: nō ponit actus legis sicut punire: q: ꝓmiare p̄t q̄libz: sz pūire ñ ptinet nisi ad plonā publicā q̄ est miſter legis cui⁹ aucte pena inferit. Vñ et Isid. dic in. v. etbi. Facte sūt leges vt būana coerceat audacia. tutaq̄ sit inf improbos innocētia: vt in tpis sz probis formidato supplicio refrenet audacia: & nocendi

Tripler ē ꝓmissio

faculras. di. xij. ¶ Nota etiā q ꝓmissio ē tripl'r. vt dicit glo. sup. c. Omis. dis. iij. Pria est q̄ promittit q̄ nllo iure pbibet: hz tñ aliquā appentiā mali. vt ꝓhere secunduz mitimoniū q̄ vid: signū libidis. vt. xxxi. q. i. Hec ratōe Scda est q̄ promittit q̄ ꝓ ꝓstōnes būanas indulget. vt ꝓtrahere in gdu mitimonij pbibito. sz cū dispēsatōe: vt xxxv. q. ij. quedā. Et hec est ꝑa & absoluta ꝓmissio. Tertia est q̄ promittit mino⁹ malū vt vitet maius. ꝓmittit. i. nō punit. Et sic ꝓmisit ō⁹ dari libellu⁹ repudij. vt vitaret vroricidiū. di. ij. ℌ officiū. Et ōr hec cōpatiua ꝓmissio Attēdite g̃ ad actus legis Ad p̄cepta vt obſuet. Leui. xx. Custodite p̄cep. mea & fa. ea. Matb. xix. Si vis ad vitā ingredi ſua mādata Attēdite ad pbibita vt euitetis

Pro. iij.

Prouer. i. Prohibe pedē tuū. i. affectū a semitis eoz. s. peccati. ¶ Nō se oñdit ps. fecisse di. Ab omni via mala. i. ope. pbibui pedes meos. i. affectus. Attēdite ad ꝓmissa mala ne erretis: putantes esse licita: q: ꝓmissa. Vñ saluator matb. xvij. ait iudeis. Moyses ob duriciā cordis vestri ꝓmisit vob dari libellū repudij: q̄ tñ erat licitū: sz ꝓhere cū alia postea. Et decretal' ōr. Mlra p patiaz toleram⁹: q̄ si in iudiciū ducerēt. exigēte iusticia damnarent. ex de pben. Cū tam dudū. Attendite ad penalia vt euitetis: nō trāsgrediēdo legē vt tolerent faciēdo cōtra legē. Pene enī sunt medicine ait pbs. Medicina aūt & si displiceat patienter sumit ꝓpt sanitatē que seq̄t Non tñ teneť q̄s ad penas legū luendas nisi postea ad eas fuerit adiudicat⁹ sm Tho. et Ray.

Quantū ad tertium. ℌ. III.

sc̄z de effectu legis. Sciendū sm Tho. ꝓma se. q. xcij. ar. j. q̄ effect⁹ final' legis est hoies facere bonos. Dic enī pbs ij. etbi. q intētio cuiuslibz legislatoris est hoies facere bonos & ꝑfectos. Et b vel simpl'r vl' sm q̄d. Q̄ sic declarat. Lex nihil est aliud q̄ dicta mē rōnis in pncipiāte quo subditi gubnant. Sic videm⁹ q ꝑt⁹ ꝓcipiscibilis & irascibilis in b ꝓsistūt q sint bñ obedientes rōni. Et p hunc modū virtus cuiuslibet subditi est vt bñ subjiciat ꝓncipianti. vt dic pbs in. i. politi. Et apl'us ad Ro. xiij. ait. Omis aīa potestatibz sublimioribz subdita sit. Nō est enī potās nisi a deo &c. Ad b āt ordinat ynaq̄q lex vt obediat ei a subdit⁹. Vñ manifestū ē q b sit ꝓtiū legislatori cere subiectos ad ꝓtiā virtutē eoz. Cuz aūt ꝑtus sit q bonū facit habentē. & opus ei⁹ bonū reddit. sequit q eius effect⁹ ē facere bonos cos q̄b dat vl' simpl'r vl' sm q̄d. Nam si intētio ferentis legē tendat i vez bonū q̄ est bonū cōmune regulatū sm diuinā iusticiā. sequit q̄ per talē legē fiunt hoies boni simpl'r. sic p legē di. vel canonicā. Sic intētio legislatoris ferat ad id q̄ nō est bonū simpl'r. sed vtile sibi vel delectabile. faciet hoies bonos sm quid. i. in ordine ad tale regnū. sicut leges seculares antiquoz infideliū morales. faciebāt obſuātes bonos bonitate & felicitate terrena. s. cuiusdā pacifica victus.

De effectu finali legis

¶ Et si quis arguat q hoies sunt boni p virtutē: quia virtus est q̄ bonū facit hñtem vt dictū est. Virtutē aūt facit deus in homīe infundēdo. q nō p legē sz p deuz fit homo bon⁹. Rñsum sm tho. q cū sit duplex ꝑt⁹ acquisita & infusa. ad vtrūq̄ aliq̄d opaz bonoz assuetudo: sz diūsimode. Nā virtutē acq̄sitā causat operū bonoz assuetudo. q: ex actibz generat hītus virtutis. sez acquisite. Ad virtutē aūt infusam disponit operū bonoz frequētatio. & eam tā habitā ꝓfuat & ꝓmouet. nō aūt causat sed de⁹ gr̄a sua. Differit enī virtus infusa q est bona qualitas mētis qua recte viuit. quā deus in nobis sine nobis opat sc̄z ꝓncipal'r. sed nō sine nob cooperantibus seu consentientibz. Et quia lex datur ad b vt dirigat actus būanos inquātum actos humani operātur ad virtutē. intentū facit homines bonos. Unde pbus ij. politicoz dicit q legislatores assuefaciētes faciunt bonos. Nec semp aliquis obedit legi ex perfecta bonitate virtutis: sed quandoq̄ ex timore pene: quādoq̄ ex quodam dictamīe rōnis quod est q̄ddam ꝓncipiū virtutis. Est etiā impossibile sm Tho. q bonū cōmune ciuitatis bene se habeat: nisi ciues sint virtuosi. ad min⁹ illi quibus conuenit p̄incipari. Unde et Isidorus dicit. Justū est principē obtemperare lebitis suis. Nunc aūt existimet iura ab alijs seruāda quādo prim⁹ eis reuerētiam prebet. Vñ apl'us dei antiqu⁹: dum babuit bonos iudices et reges & ꝓncipes sacerdotū populus se bene habuit in moribz & in felicitate terrena. Quando hūit malos reges: q̄ p maiorē parte fuit: apl'us ad idolatriā et in materia mala lapsus est. et ꝓpter hoc in diuersas captiuitates ductus & demū per orbē dispersus. Sufficit aūt ad bonū cōmunitatis q̄ alij. s. subditi intantū sint subditi q ꝓncipiū mādatis obediant q̄ntū ad ciuitatem

Cōis.

Rūdet

Virtus infusa

terrenā. Sz ad ciuitatē sugnam ꝓsequendā ad quam ordinat lex dei. oportet qđ amore legē obſuēt. Qui enī ex timore facit ꝑceptū. ſ. legī: z si bonū eſt qđ facit: non tñ benefacit. i. virtuose. eſ de reg. iuſ. Qui ex timore.

Scđm principale .ꝟ. IIII.

notatū est: q lex est reuerēter suscipiēda cū dic: legē meā Esa. xxxiij. Dñs rex nr legifer nr. Et qz vt ōz Job. xxxvi. Nullus simil' ei in legū latoribꝫ. Tanto ei' lex cū maiori reuerentia est suscipiēda. q̄to maior est in potētia z sapia z bonitate ferēs eam. Cum nullus sit deo appropinquās: medū simil' tō reuerēter lex eius suscipiēda est Ūñ dicit Esa. i. Auribꝫ ꝓcipite legē dei vr̄i. qplus gomorre. Et Job. xxij. Suscipe legē ex ore ei'. ſ. dei. Ideo autem reuerentur.

¶ Propter eius eximiam autoritatem.

¶ Propter eius miram veritatem.

¶ Propter eius numiā vtilitatem.

Quantū ad ꝓmū. Accēdite ꝓpe me' legē meā. propter meā auctem q̄ tanta ē: vt omia mea potētia creata sint mea sapia gubnanť. mea iusticia oia ōfectuosa corrigātur. Ūñ leuit. xviij. dic. Ego dñs leges meas. custodite q.d. Jō debet' z suscipe z ſuare leges meas. qz dñs sum absolute: z vlis dñs oīm: z prātē bēo supoia. Dns em nomē est prāris ait Amb. Et ōz dñs q̄si do minas: scz penaz trāsgressoribꝫ legū meaz. Ūñ. ōz. ij. macha. uñ. In leges diuias impie agere nō impune cedit. Propter ea cū ꝓmo dedit legē scptaz in mōte syna: appuit mōs fumigās: tonitrua emittēs z cbonuscatōes. ita qđ ꝓphe exterritus diceret. Nō loquat nob dñs: ne forte moriamur. vt vsa autoritate z prāte datoris legī scz dei attendere ler ē deret z obſuaret eā. ¶ Quantū ad scđm ē suscipienda ipsa lex reuerēter ꝓpter eius mirā veritatē. Dicit propter lex ꝟitatis. fm illd malachie. ij. Lex ꝟitatis fuit i ore ei' Sicut i doctrinis hominū reperiunť pphes falsitates. vtz in doctrinis pharz. qz vt ait psal. cxv. Oīs hō mendax. Nulla añ falsitas reperi pōt in doctrina dei. ſ. sacre scripture: q omnis ꝟitas Job. xvij. Sermo tu' ꝟitas. Jta in legibꝫ hoīm reperiunť aliqñ falsitates z iniusticie ꝓpter qđ dicit Dieř. x. Leges ꝓpharz vane sunt. i. false z inutiles. Nam si vere z iuste sunt: leges dei sunt. Ūñ ipa dei sapia ait puerb. viij. Per me legū ꝟditores iusta decernunt. Sz lex dei omis verissima z iustissima est. z ideo debz cū omi reuerētia suscipi z audiri. nam vt dic Lactanc' in li. insti. Nullus suauior afe aby q̄ veritas.

¶ Et si quis obijceret: q lex dei videť cōtinere falsitatē quia pmittebat mlta bona tpalia fidēlibꝫ eam. z tamē multi obſuatores eius vt Thobias. Esaias. Dieremias et alij habuerē mlta adūsa z indigētias. Rñdz tho. prima secūde. q. xcix. arti. vlt. q illa tpalia pmissa sunt obseruatoribꝫ legī: nō vt ꝓncipal' remuneratio: in qbꝫ affectu inherēt sed tanq̄ impfect' vt p ea manuduceremť ad obseruationē legis Sicut pueri ad obseruationē eorum que imponunť eis. inducunť quibusdā munusculis Et fm hist̄iā veteris testi: cōis stat' qđ cū sub lege fuit: q̄diu legē fuauit in prosperitate fuit Declinans autē ab obseruatiōe legī multa adūsa incurrit Aliq̄ tamē ꝑsone particlares legē obſuāres in aliqbꝫ adūsitates incidebāt. vl qz iam erāt spūales effecti vt p boc magis ab effectu tpaliū abstraherentur z eaz ꝟitus pbata redderetur: vel qz opa legis exterius explētes aliq̄ cor i tpalibꝫ defitū bēbāt. ¶ Quantū ad tertiū Lex ē suscipiēda et implēda ꝓpter eius vtilitatē Ex nulla enī lege hō ꝑsequit tm fructū sic ex lege dei si obſuet Qđ intelligens psal. ait. vij. porro mea dñe: dixi custodire le. tuā. q.d. Jsta ē pars quā elegi: ex oībus bonis q̄ ponunť añ me de bonis mūdi tanq̄ meliorē seruare legē dñi Nam vicas primo bz mānifestare. vt sic possint caueri. apls ad Ro. vij Mā ꝓcupiaz nesciebā. ſ. eē pctm: nisi lex diceret: nō ꝓcupisces. Ubi aug'. Bona ē g̃ lex: q dū ꝓcupiaz ꝓhibz: oē malū ꝓhibet. ex ō ꝓsti. nā ꝓcupiaz. Quāuis ei lex būana nō ꝓhibeat oīa pcā etiā exteriora. sz ea q̄ magis bñt tollere pacificū ꝓuictū hoīm ad inuicē. vt furta. adulteria homicidia z hmōi. Lex tñ nāus z diuia oīa vicia ꝓhibz

¶ Scđo lex iuuat ꝟtuosa exercitare. Ūñ eccl. xlv. dedit illi coz ad ꝓcepta: z legē vite z discipline. Lex ōz vite scz spūalis q̄ ꝓsistit in ꝟtutibꝫ. Dicit etiā lex disciplīe q̄ importat moz ꝓpositoz. Ad legez sic̄dē nature ptinet oē illud ad qđ bō inclīat fm suā naturā. Jncliat añ vnū qđq; ad operatōez sibi ꝓportiōtē fm suā formā: sic ignis ad calefaciendū. Ūñ cū aīa rōnal' sit ꝓpa forma hominis nāus. inclinatio cuiusliber hoīs est operari fm rōnē. et hoc est agere fm ꝟtutē. Ūñ oēs act' ꝟtutū sunt de lege naturali. Et ꝓpterea Damas. dicit in. iiij. li. q ꝟtutes sunt nāles. i. scz inclinationē seu legē nāles. Lex diuia certū ē. q actibꝫ ꝟtuosis impar: z oīs lex būana intm bz rōnem leg' inq̄ntū est deriuata a lege nāli. ¶ Tertio lex facit pacē inter hoīes seruare qđ ml'tū desiderat Ūñ ōz. q. macha. i. Adaperiat dñs cor vr̄m in lege sua z in ꝓceptis suis z faciat pacē. q.d. Habēdo voluntatē efficacē ad implēdū legē dei: inde sequit pax. Finis oīs legis ē dilectio et pax ē effect' dilectōis. Qui enī se diligūt pacē inter se bñt. Ūñ apls ad Ro. xiij. Plenitudo legis ē dilectio. Et qñ etiā seruant leges būane q̄ phibent iniurias ꝓximoz: bñ paciferi eos. ¶ Quarto lex bz iustificare: z hoc ꝑ quod facit lex euāgelica. Ūñ ad Ro. viij. ōz Lex spūs vite: in xpo iesu liberauit me a lege pcti z mortis. ſ. eterne. Et dic Aug'. in li. de spū z litera: q sic lex factoz id est mosaica fuit scpta i tabul' lapideis. ita lex fidei. i. euāgelica ē scpta i cordibꝫ fideliū. Et ipe idē dic q̄ ñ est aliud lex dei scpta in cordibꝫ fideliū nisi ꝑsentia spūssci. i. grā q̄ vtiq; bz iustificare. i. a pcō emēdare: z deo grātū reddere: z ꝓpter opa meritoria reddē. Sūr tñ in lege euāgelica ꝟba scpta q̄ sūt dispositiua ad grām spūssci: z ad vsuz grē ei' ptinēta vt q ptinēt ad dirigere vl būanitatē christi q̄ disponūt intellectū ad fidē. Et q̄ ptinēt ad ꝓceptū mūdi vt vsus sacramentoz̄ que habent disponere ad gratiā. Et ista sunt vt secundaria huius legis. Sed principale in ea est gratia spiritussancti in mente fideliū infusa. Quinta lex habet in temptatiōibus vigorare. Psalm. xxxvi. Lex dei eius in corde ipsius scilicet iusti. et nō supplantabuntur gressus eius. Gressus hominis sunt opera eius que dicuntur supplantari quando decipitur in eis faciēdo id quod habz speciē boni: sed est vere malū Sicut auaro apparet bonū esse decipere proximū: vt sequatur bonū vtile scilicz lucri. Sed dū quis attendit ad legem que ostēdit huiusmodi esse mala: z lex doctrina est dei que errare nō potest. abstinet se ab his: z temptationes vincit. Unde et christus cum fuit temptat' a dyabolo in deserto: cū autoritatibꝫ legis pugnauit. respōdens temptatori. Scriptū est scz in lege Deutero. viij. c. Non in solo pane viuit homo: sed in oī verb. tē. contra vicia gule. Et nō temptabis dominū deum tuū cōtra superbia seu inanē gloriam. Et iterū. Dñm deum tuū adorabis tē. contra auaritiā. Nec oīa scripta sunt i lege dei Et sic nō fuit supplantat' scz dyabolū ipe supplātauit z vicit. ¶ Sexto lex terrena ml'tiplicare facē. Unde dicit Moyses Deut. xx viij. Si audieris vocē domini dei tui. scilez in lege sua loquētis: vt facias que ego ꝓcipio tibi: z serues mādata eius. faciat te dñs celliorem cunctis gētibus. Veniēt sup te oīes bñdictiones iste que ptinent ad tēporalia. Bñdictus eris in ciuitate: bñdictus in agro tē. ibi vide. Et p contrariū immediate sup' ōz Maledict' oīs q̄ nō ꝓmāserit in sermōibꝫ legis buiꝰ.

Lex cōseruat pacē.

Lex iustificat.

Lex roborat in temptatione.

Matb 4

Lex terrena multiplicat.

Et ponāt ibi determiate mīre maledictiōes ꝺ trāsgesso
res legꝭ. Infirmi enī z impfecti ꝓpalis manu ducūtur
ad spūalia opa. Septimo legꝭ obseruatio facit celestia
Lex ad ce penetrare ad possidendū. Jaco.i. Qui aūt ꝓspexerit in
lestia ꝺdu lege perfecte libertatis.scz euangelice:nō auditor obliui
at. osus factus.sz factor operꝭ.hic beatus erit. Attēdite ergo populo meus legem meam.

Quantū ad tertium .§.v.

principale lex est ꝺgruēter adiplenda. Unū subdit. Jn
Jnclinare clinate aurē vrām in verba oꝝ mei. Inclinare aurē inꝺba
aurez ꝺd legꝭ nō est aliud ꝙ implere z fuare legē. Ꝺe aure enī cor
est. dis loqt̄.i. volūtatꝭ. Volūtas eī cū efficax ē ꝙ mouet ad
opādū z fuādū legē. Et ad istū ītellectū ꝺr puer.xxviij.
qui declinat aurē suā ne audiat legē. oro ei⁹ erit execra
bilis. Declinare aurē nō audire.est nō obedire.z ral'nō
merek audiri i oronibꝫ suis. Inclinate ꝙ aurē vrām in
Ps.lxxi. verba oꝝ mei.nō expectare tps ad faciendū.vt ait ps.
Tēp⁹ faciēdi ꝺne dissipauerūt legē tuā.i. ꝙt tps ꝙ ex
pectant homies ad faciendū se hre. dissipāt legē ꝺ faci
endo.sed nunc inclinate aurē vestram. Et vt ꝺgruē ser
uetis inclinate aurē vrām tripliter.

¶ Ut impleatis integraliter.

¶ Ut obedientis intentionaliter.

¶ Ut agatis constantionaliter.

Lex ipleñ Quantū ad ꝑmū dicit Jaco.in cano.sua.c.ij. Qui totā
da est īte legē fuauerit.offendat aūt in vno.s.ꝓcepto legꝭ.factus
graliter est oīm re⁹.i. ita dānabīl.sic si oīa ꝓcepta legꝭ fuissz trā
gressus. Non ꝙ tanta pena pariat:cū q̄libet trāgressio
hēat debitū sue ḡuitatꝭ pene.sed tra vni⁹ trāsgressio ꝓce
pti legꝭ ē sufficiēs ad incurrēdū penā infernalē.sic trās
gressio toti⁹ legꝭ. Et ꝺ nisi ꝺs pnīaz agit. Ꝺō diligēter
Ps. lxviij. ps.oīdebat se facere dicēs. Extirus aq̄z deduxerūt ocu
li mei.i.abūdātiā lacrimoꝝ ex ꝓtritiōe ꝓcedentē.qz non
custodierūt legē tuā.sensus mei vł etiā ꝑtimi mei. Unꝺ
er tps ait math.v. Jota vnū aut vn⁹ aper nō ꝑteribit a
lege donec oīa fiāt. Sic enī ꝺ cerimonialibꝫ q̄ erant in fi
gurā xp̄i z eccl̄ie.nihil ꝑterūt qꝺ nō sit ꝑpletū.ita et ꝺ mo
ralibꝫ:nec ꝙd maiora ꝓcepta q̄z q̄libet iota dici pōt.
nec minora q̄ apices dicunt:vnū ꝑtermittere ꝺz qꝺ nō
saluek ꝙ voluerit salu⁹ rē. Unū sequit. Qui soluerit vnuz
de mādatis istis minimis.i. ꝺ fecerit z docuerit. sic hoies
id est ꝓdicauerit alꝭ bona.z ipe in vno ꝓcepto deficiat
nō fuādo:minim⁹ vocabīt in reg̃ celoꝝ.i null⁹:qz nō in
trabit illuc. ¶ Jnclinate ḡ aurē vrām rē.in ꝺba ſ.singula
Legi obe legis:vnde aliq̄t vt omia fuctis ad plenū. ¶ Scōo ꝺz
ꝺenduz ē legi obedire intentionalr.i.fm intrētionē legislatoris.nō
intrētiona fm ꝺba tantū. Unū dic reg.iur. Certū est ꝙ is cōmittit
liter. in legē.qui ꝺba legis ꝑplectens ꝺ legis nitit volūtatē. de
reg.iu.li.vi. Ad qꝺ etiā fac qꝺ Hie.in mora.ait.ſ.ꝙ nō in
tentio ꝺbis.sed ꝺba ꝺnt defuire intrētioni.xxij.q.v.bu
mane. Ꝺō etiā notat pbs in li.etbi.ꝙ magꝭ attendēdū
est ad intrētionē instituētis aliquā legē q̄s ad ꝺba legis
Modo ad ꝓsitū ꝺ:recepit ꝺns in antiq̄ lege aliq̄ ad
temp⁹ fuāda fm vrām q̄ erāt in figurā futuroꝝ:vt oīa
cerimonialia q̄ cūq̄z ipa figurata exhiberent in veritate
Unū apls ad Hebr.x.ait. Umbrā hns lex futuroꝝ bo
noꝝ. Cum ḡ implete sunt ille figure:nō ꝺnt illa seruari
fm vrām cum sit contra intentionē legislatoris: sed fm
spiritū. Et propterea dicit apostol⁹.ij.ad Corint.iij. Lit
tera occidit:spiritus aūt viuificat.id est legē intelligen
do z seruando fm litterā occidit animā.sed seruata fm
spiritū alē intellectum dat viram anime. Verbi gratia.
Mandauit ꝺns in lege circūcisionē:prius tamen pa
tribus data que figurabat baptismū habentē virtu
tem ex christi passione. Jam rōus aduenit passionē su
stinuit z baptismū instituit. Unū nō debet illō ꝓceptuz
seruari nūc ad lram:ex quo implera est figura illa. Hoc
enī mortale esset.qz ꝺ intrētionē legislatoris. Unū z ꝺ
legem:sed debet seruari spūaliter a superfluis et vicijs se
abstinendo. ¶ Precepit ꝺns in lege populo ne comedꝭ
ret porcinas carnes :ad figurandū ꝙ populus su⁹ fu
turus .scz popul⁹ christianus.debebat se permaxime
abstinere a moribus porcinis.i.luxuriosis. Jam est in
actu ꝑplus christian⁹.qui quo ad bonos se abstinet a lu
xurijs. Unde nō debet istud preceptū modo fm litterā
seruari.quia esset mortale.sed fm spiritū semꝑ:quoniaz
ꝺ intrēdit legislatoꝝ.scz abstinere se a vicio luxurie. Sic
etiā ꝓceptū est legꝭ nature.q̄cūq̄z vultis vt faciāt vobis
homines:z vos facite illis. Hoc est enī lex et prophete.id
est in hoc consistit. Si quis ergo velit sibi dare centum
florenos sine aliquo debito iusticie vel causa rationali:cū
non egeret.nunquid et ipse debet hoc facere proximo:
qz vult ipse sibi ꝺ fieri. Certe nō intelligit ꝺ legislatoꝝ:
scz deus:sed devolūtate rōnali:qꝺ quas rationabiliter
vult sibi fieri:debz alteri facere si potest. ¶ Item in lege
euāgelica christus dicit. Si quis te ꝑcusserit in dextrā
maxillā:prebe ei z alteram.matbei.v. Qui hoc indiffe
rēter faceret cuicūq̄z nō benefaceret:quia daret illi occa
sionē agendi peccatū iterum percutiēdo. Nō ergo hoc
intelligit rōus laꝺ legis but⁹.qz nec ipe hoc fecit cum
minister Anne pontificis alapā dedit sed eū redarguit
Job.xvij. Sed vult dicere ꝙ ꝑcussus q̄libet ira patien
ter ferat iniuriā sibi factā:ꝙ etiā si maiorē sibi veller fa
cere iniuriā paratus sit equanimiter tolerare. Ita expo
nit Aug⁹.xiij.q.i.c. Paratus. // Item lex diuīa et cano
nica ꝓhibet recipi pro pecunia mutuata aliq̄d vltra
sortem. Si igit̄ quis nō det pecuniā sed opam sue per
sone pro mutuo cōtra intrētionē legis facit z committit
vsurā.quia opa illa ꝓcio existimari ꝑt.xuij.q.ij. Ple
riq̄z. ¶ Item lex ciuilis mādat furē z alios maleface
res capi z punīri. Numq̄d ergo capiet iudex laicus cleri
cum furē:vel alꝭ malefactorē. Certe nō quia eēt excom
municatus.extra de senk.excō. Ut fame. Jntendit enīz
legislatoꝝ de subditis foro ciuili:nō de clericis. Sic ergo
in lege quacūq̄z.inclinate aurē vestram in verba.i. non
ad verba prout sonāt exterꝭ.sz in ꝺba.i. in intellectuz
verboꝝ legis:quid scz intendit legislatoꝝ. ¶ Tertia lex ē Lex ip
implēda cōstāter. vt scz ꝑter timorē penaz nō declinet da est
quis ab ea. Unꝺ de sanctis canit eccl'a. Iste sanctus p stanc
lege dei sui certauit vsq̄ ad mortē:z ꝺbis impioꝝ non
timuit. ¶ Sic legimus de castissima Susanna:ꝙ cum
inuitaretur ad opus nephandū sub cōminatiōe accusa
tionis de adulterio:z ꝓ consequēs mortis.subito respō
dit. melius est mihi incidere in manus vestras absq̄
ope q̄s delinq̄re legez dei mei. Si enī hoc egero mors
mihi est rē. Daī.xiij. Simil'r eleazarus antiqu⁹ voluit
potius duram mortē sustinere q̄s transgredi vnū man
datū legis dei:scilicz comedere carnes porcinas dicens
Adolescentibus exemplū forte relinquā:si forte animo
ac ꝓmpto pro ḡuissimis ac sanctissimis legibꝫ bone
sta morte pfungar.ij.machabeoꝝ.vi. Sz z septem frēs
machabei cū matre sua sustinuerūt constantissime mul
ta grauia supplicioꝝ genera:z demū mortē potius q̄s
velle legem dei transgredi. Unde z ꝑmus eoꝝ ad roꝝ
mēta ducus dixit. Parati sumus magis mori q̄s pa
trias dei leges preuaricari. Et mater eoꝝ eos exhortan
do ad cōstantiā martū dicebat. Mūdi creatoꝝ qui fortē
mauit hominis natiuitatē:quiq̄ inuenit hominū ori
ginē z spiritum. vobis iterum reddet z vitam cum mi
seritordia sicut nunc nosmetipsos despicitis propt dei
leges.ij. machabeoꝝ.vij. Sic in nouo testamento in
numeri martyres pro obseruatione legꝭ euangelice mor
tem sustinuerunt.

Titulus.XII. de lege eterna.

Q, lege eterne oīa subīciunt.z quō debem⁹ ꝓforma ri volūtari diuīe. ¶ Lapl'm.ſ.

Lex eterna ſecūduz

Tho.ſ.ij.q.xciij.arti.j. nō eſt aliō q̄ rō diuīe ſapie ſm qō ē directiua oīm actuum z motionū. Et q̄ diuīa rō nihil cōcipit ex rpe ſz hz eternū ꝓceptū. iō ō: lex eterna. De⁹ enī ſic p ſapiētiā ſuā eſt conditor vniūſaz naturaz.ad q̄s cōgak ſicē artifex ad artificiata.ita z gubernator oīm actuū z motionū q̄ ſuenuntur in ſinglis creaturis. Unī ſic rō diuīe ſapie inq̄tū per eā cūcta ſūt creata.hz rōnē artis vl' exēplaris vel idee ita rō diuīe ſapie mouētis oīa ad debitū fīnē.ſeu ipa rō gubernatōis rer.in deo ſic in p̄ncipe vniūſitatis exiſtētis. cū mūdus diuīa puidētia regak obtineat vim legī.cū nihil aliō ſit lex q̄ qōdā dictamē practice rōnis ī p̄ncipe qui gubernat aliquā cōmunitatē p̄fecte. Eſt aūt ipa lex eterna in trinitate deo q̄ mundū regit. Unī ō ipa trinitate canit eccl'ia. Qui.ſ.de⁹ trinitas totū ſubdit ſuis ordinē legiby. In ipo deo vna eſt lex vt dictū eſt in creaturī tot ſūt q̄'ſūt ſpecies creaturaz q̄by ſinglis īdidit diuīas inclinatōes in ſuos debitos fines. q̄ inclinatōnes leges in ipis creaturī dicunt. Et q̄uis ipa lex eterna attribuak p appropriationē filio ſm Tho.vbi.ſ.cm ſm Alex.in.iij parte.q.xij. pōt attribui ſm ꝺdītōes legī varias z aliis ꝓsonis ¶ Ria enī ꝺcurrit ad legē.ſ.auctoritas. ꝟitas.et bonitas.z ſm h⁹ oꝑtet q̄ lex habeat formā z figurā. Ratiōe p̄ncipū debeā legi auctas.q: nō pōt eſſe p̄ncipiū legī niſi habēs auctatē. Rōe forme debeā legi ꝟitas.q: nūq̄ ferk ſine rōe recta.ſ.ſi ſit.p̄ma lex.nā iuſta nō ē lex. Rōe finis debeā legi bonitas.q: lex nō ordinak niſi ad bonū. Si ergo reſpiciam⁹ in lege eterna auctatē.ſic appropriatur p̄ſone patris rōne p̄tis. Si reſpiciam⁹ in ipſa lege eterna ꝟitatē.ſic appropriak filio ſm rōnē formalē ſapientie. Si attēdam⁹ bonitatē legis.ſic appropriak ſpūſcō Dec Alexander de hales.

De lege eterna pōt .ſ.i.

intelligi illō pſal.id'eſt qō ō: ō iuſto. In lege dñi fuit voluntas ei⁹ z i lege ei⁹ meditabit die ac nocte. Dic Augu. q̄ certū nō eſt aliō niſi dictū vl' factū vl' ocupitū ꝺ legem eternā. Et ſub his cōprehēdit ſm Tho. oīs exceſſus ſiue locutōis.actōis z deſideriū ꝺ rōnē. Quia q̄ iuſt⁹ ſummā diligētiā hz vt caueat peccīa.iō affect⁹ ē ad legē eternā.id eſt volūtatē dei vt ī pleat intellectus vt intelligat. Unī in lege dñi fu.vo.z̄c.vbi tria p̄nt notari. ¶ Uō eſt vniuerſal'.z ideo mūd⁹ tot⁹ ea regl'atur. ibi. in lege dñi. ¶ Uō eſt pfectional'.z iō affect⁹ bon⁹ ei ꝺformak.ibi. fuit volūtas ei⁹ ¶ Uō eſt rōnal'.z iō intellect⁹ rect⁹ eā ſpeculak.ibi.z in lege ei⁹ meditabit die ac nocte.

Quantū ad primū .ſ.ii.

Sciendū q̄ nll's hō q̄ntūcūq̄ habuit dñīū latū z longum.potuit vl' pōt dici abſolute dīs z ſm q̄d. Naz z ſi octauian⁹ p̄m⁹ imperator poſt ceſarē fec̄ deſcribi vniūſum orbē terraz ranq̄ dīs terre.nunq̄d dīnium habuit aq̄z et aliaz elemētoz aut celoz aut angeloz.aut etiā omniū brutoz. Certe nō. Fuit q̄ dīs nō ſimpl'r oīm ſz hominū q̄ ſ'ſabank rūc in mūdo. Unī z illis legē dare valebat.nec tñ q̄ ad oīa.nō añt aliis reby ſibi nō ſubditis. Abſolute z ſimpl'r dīs eſt de⁹.omnīby dominās creaturis. Unī ſcūs mardoche⁹ in oratōe ſua dicebat. Dñe rex omnīs in dicōe tua cūcta ſūt poſita.z nō eſt q̄ reſiſtat voluntati tue z̄c. Dīs vniūloz tu es, Heſter.xiij. Sic g̃ dominiū eſt vniūſale.ita z lex ei⁹ ꝺz eſſe vniūſal'.z ipa totus orbis regl'ak.q: lex dñi. ¶ Et q̄ legi eterne q̄ non differt a dei volūtate.real'r ſubīciank z regulenk oīa. declarat oīa ſub et oñdit ſm Tho.ſ.ij.q.xciij. Nā creature irrōales eterne legi ſubīciunt.inq̄tū ſequunt ſine iudicio rōnis vel ſenſus.id q̄ eis impſſum eſt a deo.q̄ſi motē ab alio.ſ. deo ad ſuos fines z act⁹. Sed̄o creature rōales legi eterne ſubīciunk p noticiā diuī p̄cepti.eo q̄ eis datū eſt intelligere q̄d debeāt agere;vel cauere. Ipa enī lex natural que eſt in hoīe eſt q̄dā p̄ticipatio legī eterne. Mali etiaz ſubīciunk legi eterne.z ſi impfecte.ſ.nēcitate coactōis inq̄tū ſubīciunk nō eius p̄ceptiōi ſed puniti.ſ.inq̄tum mali puniunk a deo q̄ lex eterna dictat z imperat. Quaro boni ſubīciunk pfecte.inq̄tū.ſ.nō coactōe puniti⁹ ſed volūtate obſecutōis.ſ.volūtati obediēdi deo.amore nō timore ſe ſubīciāt. Bti etiā z dānati ſubīciunk legi eterne.cui⁹ rō eſt.q: ſic cor⁹ graue mouek grauiter de loco.ita eadē grauitate q̄ſcat in loco. A ſili ſic boni p legē eternā merenk btitudinē z mali miſeriā.ita p eandē legē bti in btitudinē z mali in miſeriā ꝓſeruank. Subīciūk etiā legi eterne oīa creata ſiue nēcia ſiue ꝓtingentia non aūt eterna. Et rō h⁹ eſt ſm Tho.vbi.ſ. Lex eterna eſt rō gubernatōis. q̄cūq̄ g̃ſ ſubīciunk diuīe gubernatiōi ſubdunk z legi eterne. Cū g̃ oīa q̄ ſūt in reby a ꝺo creat⁹ ſubdank diuīe gubernatiōi.ſiue nēcia ſiue ꝓtingentia.non aūt ea q̄ p̄tinēt ad diuinā eſſentiā vel naturā vt perſone diuīe. vel volūtas dei vl' bonitas dei z hmōi.ideo creata ſubdunk legi eterne.nō aūt increata.ſic̄ patz p exēplū in hoīby. Nā gubernatiōi hoīm ſubdunk q̄ ſūt p hoīes.nō aūt q̄ p̄tinēt ad naturā hoīm vt q̄ habeat man⁹ vel pedes. Unī z Aug. dic̄.xix. de ciui.dei. q̄ nll'o mō aliq̄d legiby ſūmi creatoris ordinatoriq̄.ſ.creatī ſubtrahit a q̄ pax vniūſitatis adminiſtrat. ¶ Nec obſtat q̄ dr ap'lus dicēs ad Ro.viij. Prudētia carnis inimica'eſt deo neq̄ enī legi ei⁹ ſubiecta eſt. Nā ſm Tho.vbi.ſ.z ſi ſubīci nō poſſit prudētia carnis legi eterne ex pte actōis. q: inclinat ad actōes ꝺrias legi dei.tñ ſubīcit lege dei ex parte paſſiōis q: meret penā ſm legē diuīe iuſticie. ¶ Sci endū etiā q̄ aliter eſt dicendū de lege hoīm.aliter ō lege dei. Nā hō reby irrōnabiliby q̄ſtūcūq̄ ei ſubīciank non pōt ſponere legē ſz ſolū hoīby ſibi ſubiect⁹ quib⁹ hoibus intm ponit legē inq̄tū ſuo p̄cepto vel denūciatōe imꝓmit mētiby eoz q̄ndā regulā q̄ eſt p̄ncipiū agēdi. Sic aūt hō denūciādo imꝓmit homī ſubiecto ſibi q̄dā p̄ncipiū intern⁹ actuū.ita de⁹ imꝓmit toti nature p̄ncipia actuū.p̄rioz. Et iō p hūc modū ō: de⁹ p̄cepe toti nature.ſm illō pſ. Preceptū poſuit z nō p̄teribit.ſ. in rōnalibus creaturī. Et p hāc etiā rōez oēs mot⁹ z actiōes totius nature legi eē ſubdūk. Alio mō q̄ ſubdūk legi eē creature irrōnales q̄ rōnales inq̄tū.ſ.irrōnales mouēk a diuīa puidētia.nō aūt p intellectū diuī p̄cepti vt rōnales. Et ipa ipſſio p̄ncipiū actiui intrīſeci q̄ntū ad res naturales eſt ꝓmulgatio legī eterne in eis. Defect⁹ etiā q̄ accidūt ī reby naturalib⁹ q̄uis ſint p̄ter rōem cauſaz particulariū.nō tñ ſūt p̄ter ordinē cauſaz vniūſaliū. z p̄cipue cauſe ꝓme.id'eſt dei cui⁹ puidentiā nihil pōt ſubterfugere.vñ z ipa ſubdūk legi eē. Oēs etiā leges inq̄tū p̄cipāt ō rōe recta.intantū deriuank a lege eē. Unī Aug. In tpali lege nihil eſt iuſtū aut legitimū q̄d nō ex eterna hoīes ſibi deriuauerīt. Et idē Augn. Lex eterna ſtra medio qōdā loco poſuit aliq̄. vt in eis vſurpandis meritō rep̄hēdak audacia.inexcūndis pure laudetur obediētia. Et ponit exēplū abrae.q̄ ſe volēdo occidere filiū peſſime feciſſet ſed ex volūtate dei iubentis hoc volēdo optime feciſſet.xxiij.q.v.lex.

Secundū quod no .ſ.iii.

Volũtas cuiuslibet se ꝺforma re diuine volũtati

tat̃ est affect⁹ seu volũtas iusti ꝺformat se ad legem eternã.id est volũtat̃ diuinã qõ quilibet facere debz. Dicit enī Aug.q lex eterna est rõ sũma in deo.id est voluntas rõnabilis cui semp obtpandũ est.s.ꝺformãdo volũtatez nr̃am sue. Dic enī Arest.in sua metha.q primũ ī vnoq̃ qz̃genē est regl'a t cã secũdoz seu oĩm illi⁹ generis. Sic ꝑmũ in genere caliditatis est ignis.t ipe est cã scḋa oĩm calidoz inq̃tũ calida. Intm̃ enī vnũqõq̃ est calidũ.inq̃tũ ꝓticipat naturã ignis. Pria igit̃ cã oĩs rectitudis est diuina volũtas.in q̃ est sũma rectitudo.t intãtũ volũtas bũana est recta inq̃tũ ꝓticipat rectitudinē diuie voluntatis.qõ fit ꝺformãdo se ei.tũc enī recta ē. Tenemur aũt esse recti.qz vt ḋr Can̄.s. Recti diligũt te.s.deũ. Ad dilectionē aũt obligamur q̃ sine rectitudie esse nõ potest

Nic nota distinctionem.

Uñ t glo. dic̃. Rect⁹ est q̃ult qõ de⁹ vult. ¶ Sciendũ tñ qõ cũ ḋr volũtas nr̃a ḋz esse ꝺformis volũtati diuie.vt dic̃ Duran.in.j.sen.dis.vlti.nõ intelligit̃ b̃ de ꝺformitate voluntatis inq̃tũ ad eẽntiã ei⁹ vel esse.id est velle.sed q̃tũ ad intendẽtiã ei⁹ in obiectũ.id est in volitũ. Nã cũ ꝺformitas importet q̃ndã assimilationē vni⁹ rei ad alteram.vñ ḋr ꝺformis q̃si ꝙueniẽtia in vnã formã. nõ põt hoc intelligi de oĩmoda assimilatõe volũtatis nr̃e vl' nostri velle qõ act⁹ ipi⁹ volũtatis est.cũ volũtate dei.b̃ enīz impossibile est cũ ī infinitũ differ.q volũtas dei t velle eius est eẽntia ei⁹.sz in nob volũtas est quedã potentia. nõ eẽntia aie.sed accidẽs ꝺsequens ipam.t velle est actus ipi⁹ potẽtie nõ potẽtia nec eẽntia ei⁹. Est aũt ꝺformitas ꝓportionis inter volũtatẽ nr̃am t dei.in b̃.s.q sic de⁹ vult liberare qõ vult.ita t volũtas nr̃a.t sic vult bonũ.ita t volũtas nr̃a natural'r.sz b̃ ꝓtinet ad imaginẽ dei q̃ natural'r est in nob. Cõformitas ḡ ista attẽdit fm tendentiaz in obiectũ.id est in volitũ.put.s.velle ꝓtinet ad genꝰ mo

Cõformitas voluntatis attẽditur fm q̃druplicem genꝰ cause.s.efficiẽtis.final'.formal'.t materiał'. Et fm genꝰ cause efficiẽtis tenemur ꝺformare voluntatẽ nr̃am volũtati dei.qõ.s.tũc facim⁹ qñ volumus id qõ de⁹ vult nos velle. Hoc enī ipe effic̃ in nob. Unde ad phil'.ij. Ipe est q opat̃ in nob velle t pficere pro bona volũtate. Et sic vno mõ exponit illõ.j.ad Thi.j.ꝺs vl't oẽs hoĩes saluos fieri.id est istã volũtatẽ q̃ velim⁹ oĩes hoĩes saluos fieri ꝺsideratã solũ natura ipoz ipe fac̃ in nobis.t b̃ vult nos velle. ¶ Scõm cãm finalẽ debem⁹ etiã ꝺformare volũtatẽ nr̃am volũtati diuie. Et sic ī lege dñi volũtas iusti.vt.s.velit oĩa ꝓter bonũ finẽ.qõ est ꝺformare se in rõe volẽdi. Quisq̃d enī vult de⁹ vult pro pter hũc finẽ.s.ꝓter bonũ vniũsi.p qõ manifestat̃ bonitas sua infinita.q̃ est finis oĩm. Et quilibet etiã qõcũqz vult ḋz velle sub rõe boni.nõ tm̃ apparẽtis.id est ꝓter alquẽ bonũ finẽ. Illõ aũt qõ de se est malũ nõ põt ordinari ad finẽ q̃.ꝓtie dicat̃ bon⁹. Sic furari ꝓter bunc finẽ vt qs inde faciet elemosynã nõ põt ꝓtie dici q fiat ꝓter bonũ finẽ. Debz ḡ qs ꝺformare volũtatẽ suã diuie fm cãm finalẽ.vt oĩa faciet ꝓter aliquẽ bonũ finẽ.fm illud. Oĩa in gl'iam dei facite. Uñ iudei volẽtes passionẽ

j. Cor. jo

xp̃i quã de⁹ volebat.nõ ꝺformabãt se volũtati dei.sz cõtrariebant̃ q̃ de⁹ illã volebat.t scti b̃ cupiebãt ꝓter hũc finẽ.s.ꝓter redẽptionẽ nr̃am inq̃tũ erat satisfactiua nr̃i debiti.nõ aũt volebãt inq̃tũ erat afflictiua innocentis xp̃i Sz iudei volebãt eã ꝓter hũc finẽ inq̃tũ erat afflictiua innocentis xp̃i.t satisfactiua passiõe coz ire t inuidie. nõ inq̃tũ erat nr̃i saluatiua.vñ ḡuissime peccauerunt. ¶ Scõm cãm formalẽ ꝺformare volũtatẽ suã diuie ẽ opari ex caritate seu hr̃e caritatẽ. Sz rect⁹ hõ in lege dñi volũtas ei⁹.vt.s.velit oĩa ex caritate dei. Sz ad habẽdũ caritatẽ directe nõ tenemur.q̃ b̃ nõ est in prãte nr̃a eaz habere.dei enī est cã infundere.sine merit̃ nr̃is. fm illõ ad Ro.v. Caritas dei diffusa est in cordibꝰ nr̃is ꝑ spiritum.s.q̃ dat⁹ est nob.sed indirecte tenemur ad cã. Tenemur enī facere qõ ex nob est.vt caritatẽ habeam⁹.puta orãdo.ieiunãdo.a pcis cessando t hmõi.ꝑ q̃ qs disponit ad recipiẽdũ. Exẽplũ de sole q illũinat q̃tũ est, de se nõ ponentẽ obstaculũ sz se ponẽtẽ añ eũ. Nec Tho.in.j. sen.dis.vlti. Et vt dic̃ Roman⁹ di.ea. Quis istud est ꝑceptũ affirmatiuũ.s.de ꝑpando ad bñdũ caritatẽ. obligat nõ ad semp.sz ꝑ loco t tpe vel ꝓpter pote.qñ cogitat ꝓcepta dei bñficia t hmõi. Determinare aũt tps hmõi obligationis.s.qñ teneamur vl' qñ nõ teneamur.nõ põt bñ determinari. Ad faciendũ aũt ex caritate q̃ facim⁹ tenemur ꝺditional'r.s.si volum⁹ mereri vitã eternã qz sine caritate op⁹ nr̃m nõ est meritoriũ. Absolute nõ tenemur ad b̃ qz si tenemur semp ex caritate agere.semp peccarem⁹ faciẽdo aliq̃d nõ ex caritate. Et sic filiꝰ bonoz̃ patrẽ naturali ꝓcurate peccaret.si nõ haberet caritatẽ. Uez est q ꝑ loco t tpe tenet̃ quilibet facere aliq̃d ex caritate quod tps nõ põt facile determinari a nob. Dec Roman⁹ in.j. sen.dis.vl. ¶ Scõm cãm materialẽ ꝺformare voluntatem suã volũtati diuie est velle qõ de⁹ vult. Sz vtrum tenemur ꝺformare volũtatẽ nr̃am diuie in volito. Rñ. frater Roman⁹ sup.j.sen.dis.vlti.q.vlti.dicẽs. Dic non querit̃ de volũtate sensualitatis.qz illa nõ ferr̃ in bonuz simpl'r sic volũtas diuia.sed incoueniẽs sibi.s.delectabile fm sensum. Uñ fm istã volũtatẽ nõ tenemur ꝺformare volũtatẽ nr̃am diuie. Et fm hãc voluntatẽ ꝑs nolebat pati.ꝓter qõ oranit dicẽs. Pater trãseat a me calix iste ꝛc. Nec etiã volũtate naturali tenemur ad b̃. qz illa semp ferr̃ in bonũ nature.vt ꝺfuationẽ sui vl' suoz. Et sic.b. Maria volũtate naturali t sensuali nolebat filiuz pati.qõ de⁹ nolebat vñ tristata est marie ꝺ morte eius. ꝓter qõ symeon dixit de ea. Tuã ipius aiam ꝑtransibit gladi⁹. Lu.ij. Et ad crucẽ canit eccl'ia. Flecte ramos arbor alta tẽsa laxa viscera ꝛc. Hec etiã volũtate ꝺditionata qz ꝑ illã nõ possum⁹ velle aliq̃d q̃ de⁹ velit sub ꝺditõe sz si deo placet. Sic̃ paul⁹ volebat sibi stimulũ auferri. ꝓter qõ b̃ postulabat t deus nolebat vt ps.ij.ad Cor. xij. Nõ enī volebat illõ apl's nisi inq̃tũ ꝺo placez. Uñ b̃ sibi reuelato.nõ amplius voluit sibi auferri.

mat.b.

Sed q̃rit̃ de volũ. §. IIII.

rate deliberata. Et circa b̃ fũt duc opiniones. Una est q̃ distinguit volitũ diuinũ.qz.s.aut ꝺgruit mihi illõ velle t simpl'r debeo illõ velle qõ de⁹ vult.ꝺmõ scia qõ de⁹ velit. Si aũt nõ ꝺgruit mihi velle.tunc non teneor velle qõ de⁹ vult.vt mortẽ meã vel dãnationẽ. Ratio est fm ipos qz cũ gra ꝓficiat naturã nõ destruat.nõ teneor ꝓpter statũ gre velle aliq̃d qõ sit ꝓriũ nature mee vt mortem meã vel meoz. Itẽ natura nõ dictat qz velit dãnationẽ meã nec etiã gra b̃ exigit vt b̃ velum.q̃ non teneor. Alia opinio q volũtate absoluta t delibata oĩno teneor velle qõ de⁹ vult.vl' qõ scio deũ velle. Et ad b̃ dicẽdũ mouet eos auctas rõ t ex exẽplũ. Et auctoritas quidez habek in glo.sup ps. Nõ adhesit mibi cor ꝓrauum.vbi dicit̃ q cor ꝓrauũ t distortũ bz q̃ nõ vult qõ deus vult Et glo.sup illõ. Rectos decet collaudatio. dic̃. Recti sũt qui volũt qõ de⁹ vult. Rõ q̃ ad idẽ mouet est. qz si non teneor velle qõ de⁹ vult.q̃ possum velle ꝺtrariũ ergo poteo mihi displicere qõ deus vult. Sz b̃ est falsum.qz vt dic̃ Aug. Impi⁹ est.cui displicet diuia puidẽtia. Itẽ nil iustũ displicet iusto.fm Aug.de ṽa religiõe.sed esse volitum a deo est iustũ ergo ille cui tale volitũ displicet est ĩ iustus. Si q̃ nõ possum velle ꝺtrariũ ei⁹ qõ deus vult. ergo teneor velle esse qõ vult. Itẽ qz fm tullliũ.amicoz est idẽ velle t nolle sz tenemur esse amici dei.q̃ t velle qõ vult ipe. Pater b̃ etiã ꝑ exemplũ qz mala q̃ inferunt̃ corpori meo debeo acceptare ex q̃ deo placet. Sed nihil ma

De volitate di. Opinio prima.

Alia opinio

ps.jc

ps.3

gis debeo diligere post aīam ꝯ corp⁹ meū. ꝑ mīcomagis debeat acceptare q̄ fiūt ꝓtib⁹ meis vt mortē cozꝫ tbmōi. Nec iſti dicūt q̄ debeā velle dānationē meā. ſed qō debeā eā velle fm qō de⁹ eā vult. De⁹ aūt nō vult ꝑ ſe ꝛ ſimplr me dānari. ſꝫ ſi facto opa ꝑti vult me dānari. vñ vult ordinē iuſticie q̄ eſt punitiōis culpe ꝑ penam. Iſtū autē ordinē iuſticie teneoz acceptare. ſ. li peccauero puniar. qz aliꝫ repugnarē ordini diuīe iuſticie. ꝛ ſine dubio ſic teneoz velle quicq̄d ſcio deū velle ſi mihi ꝓgruit. fm oēs bmōi rentiōi nō teneoz alia rōne. niſi qz volūtas mea tenet velle eſſe qō iuſtū eſt ꝛ bonū. Et ſi iſta eſt rō tenēdis. vbicūq; eſt iuſticia ꝛ bonitas. illō teneoz velle. Nec obſtat q̄ nature nō ꝓgruit. qz volūtas deliberata ſe ꝑfert in eā q̄ repugt nature. id eſt volūtas fm rōez ſubiūcit ſibi volūtatē ſeu inſtinctū naturalē vt cū hō ꝓpter ꝓximū ſe mori exponit. Tenet tn velle volūtate deliberata iſtū ordinē iuſticie. q̄ ſi in ꝑtis mortē dānat. qa ꝫ deus vult ꝛ nō dānationē ꝑ ſe neq; culpā. Tho. ad ꝑmā opinionē videt magis declinare ranq; durā. Scōaz firmat Tho. diſ. ea. Et de dānatōe ſua ꝓpria dicit. q̄ iſta poſitio eſt q̄ſi impoſſibil. ſ. q̄ aliq̄s reuelet dānatio ſua. ſic nec angelis. Vñ ſi cui fieret ꝛ ille cui fieret eſtimare q̄ ſit illuſio diaboli. Nō ſi certificaret q̄ reuelatio eſſꝫ a deo ꝛ credere q̄ eſſet fm cōminationē nō fm ꝑſciaz vt illō Jonc. iij. c. xl. dies ꝛ niniue ſubuertet. Sed ſciēdū fm Tho. diſ. ea circa fi. q̄ mot⁹ volūtatis deliberate circa voluntū diuinū. aliter ſe hz in ꝑcōitib⁹ ꝛ aliter in iuſtificatoribus. aliter in cōꝑhēſoribus. Nā in ꝑcōitib⁹ mot⁹ volūtatis eſt corrupt⁹ qz ex toto relinquūt deliberatiōem rōis et ꝓſequunt impetū volūtatis naturalē ꝛ ſenſitiue. murmurātes de dei ordinatōe. Alīs tn eſt a deo obſtinat⁹ in ꝑtis. q̄ obſtinationē nō poſſit deponere. ꝛ ſe diuīe volūtati ꝓformare dū eſt viator. Sed volū dānatis in penā inflictū eſt vt a ſua obſtinatiōe nunq; curent. In iuſtis aūt viatoribus manet mot⁹ volūtatis integer. ſꝫ imperfect⁹ dicitur. tū ex ꝑte cognitiōis qz nō plene volūtatē diuinā cognoſcūt. tū ex ꝑte affectiōis q̄ retardat ex motibus inferioribus. vñ in talibus ſufficit nō recalcitrare diuīe ordinationi. Phs enī dicit in. iij. Et h. qz ſufficiat fortē q̄ nō ꝛtriſtet in ꝑiculis mortis. q̄uis nō gaudeat ſic eſt gaudiū in actibus aliaꝫ ꝛtutū. Sed in bñs eſt mot⁹ volūtatis deliberate integer ꝛ ꝓfect⁹. tū ex ꝑte cognitiōis. qz diuinā volūtatē plene cognoſcūt. tū ex ꝑte affectiōis q̄ dñat oī appetitui inferiori. nec in aliq̄ retardat vl impedit. Vñ in vidēdo qō de⁹ vult ꝛ qō iſti volūt gaudiū exp̄iunt ō q̄ in ꝑs. Iterabit iuſt⁹ cū viderit vindictā. Vñ talis nō debz dimittere q̄n faciat oīe bonū qō pōt qz in cuſtodiēdis illis. ſ. in ꝓceptis dei retributio mīta. ait ꝑs. Non ſolū ꝓ cuſtodiēdis. id eſt obſuādis retributio mīta habet mercedis eterne. ſꝫ etiā in ipa obſuatōe retributio mīta delectatiōis ſpūalis qz ꝛtuoſe opari delectat mentē magiſq; delectabilia corpis. Et ex hoc etiā vitat mor⁹ ſupplicū. ſi pure deberet dānari in inferno qz ex ꝑcō aggravat ſupplicū. Legit in vitaſpatrū. Qō cū quidam pater ſet⁹ haberet q̄ndā diſcipulū valde obediētē. modeſtū ꝛ gratioſum. rogauit dñm vt ſibi reuelaret ſi debebat eſſe demū ſaluād⁹. Reuelatū eſt q̄ erat dānand⁹ ꝓpter qō cuz pater videbat illū lacrimas ꝓtinere non poterat. Qō ꝓpēdens diſcipl⁹ ille interrogauit patrē de eā flet⁹. Et cū freq̄nti hoc petiſſet. vic⁹ ꝑtib⁹ ei⁹ ſibi dixit q̄ ex cōpaſſione ad eū flebat. qz reuelatū ſibi erat eū eſſe dānādū. Qō ille audiēs ait. Pater nō oret vt ꝓpter hoc lugeatis. quia ſcio iuſtū eſſe dñm. ꝛ q̄ me nō dānabit niſi ꝓpter peccata mea. Et ſic fur patiēter dz pati penā ſuſpendi ex q̄ meruit. Ita ꝛ ego ſum par⁹ ferre penā dānatiōis ſi offendero. qz hoc exigit diuīe iuſticie ordo. cuius volūtati volo me ꝓformare. Ita q̄z conabor ex me facere qō boni faceꝛe poſſero. ꝛ dñs de creatura ſua faciat quod ſibi placet. Ideo aūt placuit deo fuit talis rīſio ꝛ ꝓformatio volūtatis. q̄ nocte ſeq̄nti reuelatū eſt ꝑti illi q̄ mutata erat ſnīa dei ꝛ ſaluād⁹ erat. Qō nō ſic intelligendū eſt q̄ voluntas dei vel diſpoſitio ſit mutabil. vt velit qō ꝑ⁹ non volebat. ſꝫ ſnīa dei cōminatoria q̄ reſpicit merita vel demerita hoīm mutab. erat in illo diſcipl⁹ forte aliqua inꝺiſpoſitio mētis vel vitiū occultū. qō merebat damnationē. q̄ remoto meruit ex opib⁹ bonis ſaluationē. Jn lege ergo dñi volūtas iuſti eſt ꝓformādo ſe diuine voluntati in voluto. vt dictū eſt.

Quantū ad tertiū .§.V.

Intellect⁹ rect⁹ ſpic legē etnaz

ꝑncipale nota. q̄ intellect⁹ rect⁹ reſpicit die ac nocte id eſt freq̄nter in adūitate ꝛ ꝑperitate ad legē eternā dei. id eſt ad cognoſcēdū volūtatē ſuā vt ꝑficiat. Unde ipſe ꝑs. Una petij a dño hāc requirā ⁊c. vt videā volūtatez dñi. Et qz in lege ſua ſcpta ipaz volūtatē manifeſtat. ꝛo freq̄nter eā legit ꝛ meditabit. ꝑs. Quō dilexi legē tuam dñe. tota die meditatio mea eſt nō ſolū vt ſciā. qz vt aīt apls ad Ro. ij. Nō auditores legis. ſ. tm̄. ſꝫ factores iuſtificabunt. Qui enī fecerit voluntatē ꝑris mei. aīt xp̄s q̄ manifeſtat in lege. ipe me⁹ frater eſt Matb. xij. Fratrib⁹ xp̄i debet hereditas eterna. ¶ Sꝫ ſciēdū fm m̄gīm i. j. ſen. diſ. penult. q̄ duplex eſt volūtas dei. vna q̄ dr volūtas bñplacīti. alia q̄ dr volūtas ſigni. Qō non ſic eſt intelligendū. tanq̄ in deo ſint ꝑres volūtates cum nō ſit niſi vna tm̄. ſed fm Tho. in. j. ꝑte. q. xix. Volūtas de ꝺo aliq̄n ꝓprie dicit. ꝛ hec volūtas bñplacīti nūcupatur et ſemp implet. Aliq̄n volūtas metaphorice de deo dicit ſic ꝛ multa alia de deo. ꝛ hec dicit volūtas ſigni. non q̄a ſit ſignū q̄ de⁹ illud velit ſꝫ q̄ eſt ſignū in nob volūtatis. Sic dicim⁹ deū tratū cū punit. nō q̄ punitio ſit ſignū ire in deo. cū nulla ira in eo ſit. ſꝫ q̄ eſt ſignū ire in nobis cū punit. Sic cū de⁹ ꝓcipit aliq̄d dicit velle a nob. q̄ cū nos ꝑcipim⁹. ſignū eſt nob q̄ velim⁹ illō. Per hāc ſiīlitudinē dic volūtas ſigni in deo. ꝛ hec eſt quintupl⁹ fm q̄nq; ſigna. ſ. ꝓceptū. ꝓhibitio. ꝓſilū. ꝓmiſſio. ꝛ operatio. Per hec enī vt ꝑ ſigna declaram⁹ nos aliq̄d velle. Declarat enī q̄s ſe aliq̄d velle dupl⁹. Uno mō ꝑ ſe. alio mō ꝑ aliū. Et ꝑ ſe quidē declarat aliq̄d velle aut directe aut indirecte. Directe cū aliq̄d opat. ſignū eſt qō illō vult. et ſic operatio dicit volūtas. Indirecte ꝛ accidēs. cū non ꝓhibet vel impedit operāte. Nā remouēs ꝓhibēs ꝺr movens ꝑ accidēs. fm pbm. ꝛ ſic eſt ꝓmiſſio. Per aliū vero declarat ſe q̄s aliq̄d velle inq̄ntū ordinat aliuz ad aliq̄d faciendū. vl nēcria inductōe qō fit ꝓceptēdo qō aliquis vult in ꝓhibēdo ꝛnū. vl aliq̄ ꝓſuaſoria inductōe quod ꝓtinet ad ꝓſiliū. Qō enī ꝓceptū ꝓſiliū ꝛ ꝓhibitio dicat dei volūtas. ꝑz ꝑ id qō ꝺr Matb. vj. Fiat volūtas tua ⁊c. O, aūt ꝓmiſſio vl operatio dicat dei volūtas. patet ꝑ Aug. qui dic in enchiridion. Nihil fit niſi oīpotēs fieri velit. vl ſinēdo vt fiat vel faciēdo. Vel pōt dici q̄ ꝓmiſſio ꝛ operatio referunt ad pñs ꝓmiſſio quidē ad malum operatio ad bonū. ad futuꝝ ſo ꝓhibitio reſpectu mali ꝓpter ſo reſpectu boni nēcrij ꝓſilium aūt reſpectu ſup abundātis boni. Volūtas q̄ bñplacīti q̄ ꝓprie eſt volūtas dei ſemp implet. ſive a nob ſive de nob. vt dic m̄gr i. j. ſen. diſ. xlv. Uñ ipe ait ꝑ Eſa. c. xlvj. Uiuo ego dic dominus. q̄ oīs volūtas in ea fiet. ꝛ oīe ꝓſiliū meū ſtabit. id eſt diſpoſitio. Et ad Ro. ix. Volūtati ei⁹ q̄s reſiſtet. q. d. nulls. Cū q̄ fuam⁹ mādata ei⁹ vel ꝓſilia implet volūtas eius a nob. id eſt ꝓſentib⁹ nob bonis opib⁹ q̄ facit in nobis. Cū trāſgredimur mādata eius volūtas eius implet de nob. incurrētib⁹ penas quas vult ō nob fm exigentiā ſue iuſticie. Et ſic volūtas dei cū ſit cā efficaciſſima oīm mentiū. nō aūt pcōz. q̄ nullo ſapiēte. ſ. opante

Dupl⁹ eſt voluntas dei

Uolūtas ſignuz eſt q̄ntuplex

ait Aug⁹. fit hō deteriōr. z mīro min⁹ dño opante semp implet cū ꝓprie illō vult. Qui enī recedit ab ordie voluntatis sue. fm miscōiaz q̄ ꝓpauit coronā diligentiby se. vt petōr ait. relabit in ordinē volūtatis sue iustitie. q̄ reprobos punit. ¶ Qō aūt opat̄ ī creaturā. ibi ꝯcurrit volūtas signi cū volūtati bñplaciti. illō enī ꝓprie vult. Dicitur tñ volūtas signi inēztū ī nob op⁹ nr̄m est signū volūtatis nr̄e. p similitudinē. Et simil⁹ pmissio ꝯcurrit cū volūtate bñplaciti. Sz q̄ pmittit. s. mala fieri. ōr q̄dē signū volūtat̄. nō sue. s. dei q̄ nō vult ipe mala fieri. sz ī nob q̄ cū pmittim⁹ malū fieri. z nō phibem⁹ cū possum⁹ dicim⁹ illō velle. In deo aūt pmissio q̄ mala pmittit fieri. est signū nō volēdi illa. sz volendi pmittere. z hō ꝓpter maiora bona inde seq̄ntia. q̄ ꝓprie vult. Vñ Aug. ī enchiri. ait. q̄ ōs omps nl pmitteret mali esse in oplb suis. nisi esset adeo potēs z bon⁹. q̄ ex oī malo eliceret mal⁹ bonus et si nō semp bonū ei cui accidit malū. saltē ad bonū meliꝰ vniūsi. Et sic ex crudelitate tyrānoꝝ secuta est corona martyriū z ꝓfūsio mīroꝝ exemplo martyꝝ. Et occisio ouis a lupo. z si nō sit ad meli⁹ ouis est tñ ad meli⁹ vniuersi. q̄ sic sustētat̄ spēs lupoꝝ in vniūso. Et dānatio reproboꝝ eis bona nō est est tñ ad meli⁹ vniūsi. vt reluceat nō solū miscōia in brīa. sz z iustitia dei in dānat̄. Exemplū in Joseph quē vēdider̄ fratres ī egypto. z ex tāto malo eduxit ōs tm̄ bonū. s. ꝯseruationē nō solū patr̄ et fratrū sz plūmoꝝ q̄ fame defecissent. ꝓpter pusionē suam de frumēto. Vñ ipe dixit Gen. vlti. nō possum⁹ resistere volūtati dei. vos cogitast̄ ī me malū. z ōs ꝯuit illō in bonū. ¶ Volūtas aūt signi q̄ ad p̄cepta obtinētis et ꝯsilia nō est ꝓprie volūtas. q̄ nō semp iplet vt in peccatoribus pz. Sz est signū voluntatis in deo q̄dē. q̄ vult illō p̄cipe phibere z ꝯsulere. in nob aūt vñ trāsumit vt dicat de deo est signū q̄ illō volum⁹ q̄ō p̄cipim⁹. igitur iust⁹ intellectu meditat die ac nocte i lege dñi. id est assidue siue i lege eterna q̄d velit siue ī lege scpta. vbi p sīg ipm ēmit. Hec est volūtas dei sanctificatio vr̄a. vt ait apl's. j. Thes. iij. Vult enī caueri phibita vt sic sit sancti. id est mūdi a pcis. vult fuari p̄cepta vt siris scī. id est firmi in vtutib⁹. Dant enī p̄cepta de actib⁹ vtutum et q̄z freq̄nta generant bītus. Vult ipleri ꝯsilia ad maiōr pfectū. quib⁹ efficimur scī. id est deo dedicati. sic tēpla dicunt scā. q̄ ōo dedicata. Vult recogīsci a nob sua bñficia q̄ opant in nob vt sim⁹ scī. id est ḡtificātes officiū scōr. ī patria q̄ semp. reḡtiant. Vult ꝯsiderari pmissa vt sim⁹ scī. id est pfecti cū imitātes. q̄. s. semp ex malis elicit bona. sic nos ex iurijs eliciam⁹ bona oblituscēdo iniurias. Ad Ro. xij. Vince in bono malū. Et ex malis tribulationū eliciam⁹ bonū ꝙersiōis nr̄e z pr̄ie. Et ex malo pcō cōmissoꝝ eliciam⁹ bonū humiliatiōis nostre vt humiliores z cautiores sum⁹. Et sic scī estote ait ipse quia sanct⁹ ego sum dñs deus vester. Leuit. 19 et. 20

Videt aūt ꝑdictis .§. VI

Contra obstare q̄ō ait apl's. j. ad Thi. j. Vult de⁹ oēs hoīes salvos fieri. z tñ pauci sūt qui saluant̄. nō ḡ videt impleri semp volūtas dei. Ad q̄ō rñdet Tho. in. j. sen. dis. penū. z in ep'la sup dicto passu. Quō de⁹ vult oēs hoīes salvos fieri

Qō ḥ intelligi pōt mīltipliciter. Uno mō fm damas. qui dic ḥ intelligendū de volūtate dei antecedēti nō volūtate dei ꝯseq̄nti. Et appellat voluntatē antecedentē illō q̄ vult de⁹ de creatura. rōnali ipam ꝯsiderando solū fm naturā. absq; opib⁹. z sic vult oēs salvos fieri. Nā quēliber creat adhūc finem. z dat ei naturā cadacē. z p̄cepta z ꝯsilia z documenta ꝓpter q̄ aīa cū vt ex illis possit peruare salutē suā. ōr ḡ volūtas antecedēs. q̄z añcedit ꝯsiderationē opeꝝ creature. quā quidem ꝯsiderationē possum⁹ nos facē de deo. put. s. ipam creaturā disponit fm naturā suā ad saluationē mō dicto. Et ḥ vniūsal'r erga oēs. Sz volūtati ꝯseq̄nti nō vult oēs hoīes salvos fieri. sz alios salvari. s. bonos. alios dānari. s. malos. Et ōr volūtas ꝯseq̄ns. q̄z vult illō de creatura ꝯsiderata nō solū fm naturā. sz fm etiā opa sua q̄ sequunt in creatura post naturā. Dat exēplū de iudice bono q̄ venies ad ciuitatē. volūtatē añcedenti vult oēs hoīes ill⁹ ciuitat̄ viuere z nullū pire ꝯsiderādo. s. hoīes fm suā naturā. Sz volūtate ꝯseq̄nti vult alios viuere sz bonos. alios occidi vt malefactores. z hō ꝯsiderat hominib⁹ fm opa eoꝝ. ¶ Vel exponi sic. vult oēs hoīes salvos fieri in generali z vt viuāt ꝓruose sicut ōr spūssanctus postulare gemitib⁹ inenarrabilib⁹ ad Ro. viij. q̄ nos postulātes fac̄. Aug. Nesciētes q̄s ꝓinear ad pdestinatoꝝ nūeꝝ quis nō ꝓinear. Sic affici debemus ad oēs vt velim⁹ oēs salvos fieri. ꝓxiij. q. iij. corripiāt. Tertio exponit illō fm distributionē accōmodā. p bis. s. tm̄ qui saluant̄. q̄. s. oēs q̄ saluant̄. nō nisi volēte saluantur. Sic illō. Joh. j. illumīat oēm ho. ve. in hūc mūdū. q̄ ex bis q̄ illūinant̄ gr̄a nll's illuminat̄ nisi ab eo. ¶ Quarto pōt exponi q̄ sic ibi distributio. nō p singul' genez sz p generib⁹ singuloꝝ. Sic ōr. omne animal fuit in arca noe id est de q̄libet genere aīalū aliq̄d. Et sic de q̄lib⁹ genere hoīm vlt aliq̄s saluari. q̄z z de viris z mlieribus z de iudeis z gētilib⁹. fidelib⁹ tñ. Et de italicis z de theutonicis et anglicis z de francis. z de hispanis z orientalib⁹ z occidentalib⁹ fidelib⁹ tñ. vult aliq̄s saluari. ¶ Quinto potest exponi de oī statu nō vicioso. puta de statu regulari de clericali laicali. ꝯginali. viduali. ꝯiugali. rectoꝝ. vasallorū. militū. stipēdiariorū. nō latrocinantiū tñ. mercatorū. non fenerātiū. artificū nō fraudātiū. aduocatorū. medicorum notariorū. ꝙuoꝝ z alias recte tñ viuēciū vult aliq̄s salvari. vt ptz discurrēdo p vitas scōr. Exēplū de bō mercatore. q̄ cū petisset in oratōe cui esset socius in patria. dixit ei q̄ de q̄dā mercatore. scōario ō q̄dā simphonista. tertio. de duab⁹ sororib⁹ nupt̄ duob⁹ germanis artificib⁹ ꝛc. vide in vitas pa. In lege ḡ dñi eterna fuit volūtas iusti. z in lege ei⁹ eterna vel scpta meditabit die ac nocte ad ꝯformādū volūtatē suā cū volūtate z faciēdū eā q̄. qui fecerit volūtatē p̄ris mei q̄ ī celis est. ipe intrabit in regnū ce. Matth. vij. Qui fecerit ea q̄ declarat in lege sue scpture se velle ꝛc. Mag̃ opa dñi. id est operatio. exponit glo. exq̄sita id est diligētissime z efficacissime bñs efficerū ī oēs volūtates ei⁹. id est in bis q̄ ōdarat se velle a nob. Ita enī vlt a nob iplere sua mādata z ordinata. et ꝯsulta. q̄ ipe ꝑncipal'est ad opandū ī nob. tñ volūtate nō coopantib⁹. Unde ad Ro. vij. Uelle adiacet mihi. pficere aūt nō inuenio. Et p Esa. xxvj. Oīa opa nr̄a opat⁹ es ī nob dñe. Et q̄cūq; vult̄ operari ī vob exq̄site. id est diligētissime z pfectissime opam̄. z nos ad illa mouet. Subest enī posse cū voluerī. ōr Sap. xij. z Exo. xxxiij. ait dñs: Misebo cui voluero. z clemēs ero bis q̄ placuerit mihi Sic cū voluit saluū pfecturē suū ꝯuit subito ꝙersus est. dicēte ipo. q̄d me vis facē. Secu. ix. Unde z ipse dic ad Gal. j. Coplacuit ei q̄ me segregauit ex vtero mr̄is mee ꝯtinue nō acq̄eui carni z sanguini ꝛc. Ad ꝓpositū Greg in lib. vj. moral. pulcra ponit ad oīendū quō volūtas hoīm. vñ ḡrie volūtatē dei seu ordinationē ipedire inde in effectu ei fuit dicēs. Sepe enī nōnll's bōana sapīa inflati dū desiderijs suis diuia iudicia Ihū ꝯspicūt. astutis ei⁹ deluctari machinatiōib⁹ conant̄ z q̄ ad votū suum vim supne dispēsatiōis introq̄ant callidis cogitatiōib⁹ insistūt subtiliora ꝯsilia exq̄rūt. Sz inde volūtatē dei p agūt. vñ hāc imutare ꝓtendūt. atq; oīporētis cū ꝯsilio dū resistē nitunt obsequunt. q̄z ḥ sepe dispositiōe diuia apte militat q̄ō ei p bōanū studiū friuole resultat. sapientes ḡ dñs in ipa eoꝝ astutia cōprehēdit q̄n ei⁹ ꝯsilis bōana facta etiā tūc ꝙgruē futūr cū resistūt. Qō mel⁹

Exempl

oſtēdim⁹.ſi pauca ad mediū geſtaꝝ rex exempla ꝓſera
mus. Joſeph ſonū viderat q manipulo ſuo fratꝝ ei⁹ ſe
mānipuli ꝓſternebār. Sonū viderat q lūa ⁊ ſol ſe cū re
liqs ſtellis adorabāt. Que qꝫ pure fribꝫ retulit. coꝫ cor
da ꝓtin⁹ future dānatiōis inuidie pauorꝫ ꝑcuſſit. Cū
qꝫ ad ſe hūc vēire ꝓſpicerēt malicia ſeuīēre dixerūt. Ecce
ſomniator ille vēit. venite occidam⁹ cū ⁊ videam⁹ q̄d il
li ꝓderūt ſonia ſua. Cūqꝫ ei⁹ dñio ſubiici metuūt. ſonia
coꝝ in puteū deponūt. eūqꝫ ymahelit⁹ trāſeūntibꝫ vēdūt
Qui in egypto duc⁹. futuri ſubdit⁹ luxurie aculeatōe
,dānat. Caſtitatis meritoꝫ adiut⁹ ꝓpheterie iudicio erect⁹.
oī egypto ꝓlat⁹ ē. ꝑ ſupnā ꝓo ſapiētiā quid⁹ frumēto co
geſſit ⁊ fuſo ꝓcio neceſſitatꝫ obuiauit. Cūqꝫ in orbē fa
mes irruit. de alimētoꝝ ꝓparōe ſolicit⁹. Jacob filios in
egyptū miſit qui frumētoꝝ diſpēſatōi ꝓpoſitum Joſeph
neſciētes inuenīrūt. atqꝫ vt meretenr alimēta ꝓcipe. eorū
diſpēſatorē cōpulſi ſūt̄ꝫ pnis in terram ceruicibꝫ adorare.
Pēſem⁹ igī geſte rei ordinē. pēſem⁹ quō ſapiētes in ipa
ſua aſtutia viſio diuīa ꝓphēdat. Jō ab eis Joſeph vēdi
tus fuerat ne adoraret. Sꝫ iō ē adorat⁹ qꝫ vēdit⁹ aſtute
namqꝫ aliq̄d agere cōpulſi ſūt. vt dei ꝓſiliū mutaret. ſꝫ
diuīo iudicio qō declinare conati ſūt remitēdo ſeruiēr.
In q̄ppe coacti ſūt dei volūtatē pagere. vnō hāc moliti
ſūt aſtute cōmutare. ſic diuinū ꝓſiliū dū deuitaꝫ imple
tur. ſic būana ſapīa dū reluctaꝫ cōprehēdit. Timuerūt
fratres ne Joſeph ſup eos excreſceret. ſed ꝟ qō diuinū⁹
exꝓſitū fuerat cauēdo actū eſt vt eueniret. Būana ḡ ſa
piēcia in ſeipa cōprehēſa eſt. ⁊ q̄ volūtatē dei. vñ ꝓ intē
tionē reſiſtit. inde ei⁹ implecioni militauit. Sic ſaul dū
dauid ſubiectū q̄tidian⁹ ſuccreſcere ſtrutū ſucceſſu con
ſpiceret. ſuā ei in ꝓtugio filā ſpopōdit. atqꝫ in ei⁹ dotem
centū dari philiſtioꝝ ꝓputia petit. vt cū ꝓuocat⁹ miles
vltra ſe excreſcere q̄reret tnimicoꝝ gladibꝫ tradit⁹ vitam
finiret. Sic ſcriptū eſt. Nō bꝫ rex neceſſitate ſpolia. niſi
rūi centū ꝓputia philiſtinoꝝ vt fiat vltio de tnimici rē
gis. Porro ſaul cogitabat tradere dauid in manibꝫ phi
liſtinoꝝ. Sꝫ dauid diſpoſitōis intime fauore roborat⁹.
centū ſe dare ꝓhibuit. ⁊ ducēta ꝓputia reportauit. Cui⁹
nimiꝫ opis ſaul argumēto ſupat⁹. ſupna ꝓuidētia ī ſa
piēcie ſue eſt ꝓſilio deꝑēſus. q̄ vñ ſuccreſcētis militis
vitā ſe extinguere credidit. ſtrutis gliam ei⁹ inde cumu
lauit. Sꝫ q̄ nōnunq̄ aſtute aliq̄d ſape etiā electi moli
unt. liber ad mediū aliū ſapiētē ꝺducere. ⁊ q̄ interni ꝓſi
lij aſturia moralitū cōprehēdaꝫ demōſtrare. Prudenter
quippe Jonas ſape voluit cū ad ꝓdicandū niniuitarū
pniam miſſus q̄ electi gētibꝫ iudeā deſeri timuit ꝓdica
cōis officiū implere recuſauit. Nauē petiit fugere rarſus
elegit. ſed ptin⁹ tēpeſtas exoꝛit. Sors mittit. vt videlicꝫ
cognoſcaꝫ cui⁹ mare culpa turbaꝫ. Jonas in culpa depē
bendit in pfūdo mergit. certo ſorbēte deuoraꝫ. atqꝫ illuc
ducēte belua pueit. q̄ ille ire ſpōte ꝓtēpſit. Ecce fugitiuū
dei tēpeſtas inueit. ſors ligat. mare ſuſcipit. belua inclu
dit. Et q̄ auctori ſuo obedire renitit. a loco q̄ miſſus fue
rat ſuo reus carcere potaꝫ tē. ibi vide. Cōprehēdit ergo
ſapiētes dñs in aſtutia coꝝ qñ ⁊ ꝟ in vſum ſue volun
tatis redigit. ꝑ qō ſibi volūtas būana ꝺdicit. Et ponit
exemplū de iudeis xp̄m occidēt ne amitterēt regū tē
porale. et illud amiſerūt. Et allegat illud Ps. Magna
odera dñi tē. Hec omnia Greg.

Vult autē nouēa .ſ. VII

nob de⁹ ſm Pe. de taran. ſup epl̄as pauli. Octo vult in
vita pñi ꝑ q̄ vult nonū in alia vita. Vult ꝑ viatoꝝ per
pniam ꝓſionē. Scō ꝓfectoꝝ a pctis emūdationē. Ter
tio emūdatoꝝ ꝑ oparionē ſcificationē. Quarto ꝑ ſcifi
catoꝝ ad cognitionū illuſtrationē. Quinto illuminatoꝝ
rū ꝑ feruoꝝ inflāmationē. Sexto iflāmatoꝝ ꝑ tribula

tionū ꝓbationē. Septio ꝓbatoꝝ vnitatꝫ ꝛcordationem
Octauo finalē in ꝓpoſito ꝓſeuerationem. Nono ꝑ hmōi
ſuaꝝ vult ꝓſeuerātū glificationē. ¶ De ꝑ bēs Ezech. De⁹ vlt ꝑ
xlvij. Nūquid voluntatꝫ mee eſt mors impij dic dns et pniaꝫ ꝓ
nō poti⁹ vt ꝓuertat ⁊ viuat. q. d. volo q̄ ꝓuertat. Sed lionē.
vt ait Aug. Neminē putas ab errore ad ꝟitatē in q̄cun
q̄ magno vl ꝓuo pctō ad correptionem ſine pnīa poſſe
trāſire. ō pe. dil. j. Eſt aūt ꝓuerſio cordis vndiqꝫ auerſio
tūc enī hō ꝓuertit vere. qñ ex toto dimittit pctm. Coꝛ.
ſ. Volūtatē auertēs a malo oī ⁊ vertēs ſe totū ad deuꝫ.
Cū enī aīa ſit eēntia ſimpliciſſima. ⁊ nec bꝫ ptes. nō pōt
ex vna auerti ⁊ altera ꝓuti. ſꝫ totū ad bonū vel malū cō
uertit. Cōuertit ſe impijſſim⁹ manaſſes ad deū ⁊ ſuſcepi⁹
eſt. ¶ De ſcdo nota q̄ vult de⁹ poſt ꝓſitionē vt ſatisfaci De⁹ vlt cō
at pctis. ⁊ ſic emūdet. id eſt liberet a pctis. Matth. viij. uerſorum
Volo mūdare dic xp̄s leproſo. Et q̄ nimis cōpatit de emūdatio
ſemp ſupplet defectū nr̄m cōpatiēs nob. ne habeamus nem.
nimis ſtare ī purgatorio ꝑ venialibꝫ vel ꝑ alijs debitis
pctoꝝ. Nā ſm Greg. iij. moral. De⁹ delictū ſine vltione
nō patit. q̄ vl bō ꝑ ſe punit. vel de⁹ cū hoie. Jn h⁹ figu
rā habem⁹ q̄ cū fuit edificatū tēplū ſalomonis nō fuit
ibi audit⁹ ſonit⁹ mallei. q̄ pri⁹ aptabant lapides ⁊ polie
bant vt nō haberēt niſi ſupponi. Tēplū iſtud eſt colle
ctio brōꝝ. vbi de⁹ inhābitat ꝑ manifeſtatōnē glie. Quilibꝫ
brūs eſt tanq̄ vn⁹ lapis vt ḡ qñ ꝑ mortē eſt ſupedificā
dus nō habeat penas pati de⁹ ſic ſuos electos q̄ndie p
tribulatōes polit vt ſic pleni⁹ ſatisfaciāt. ¶ Vult p⁹ emū De⁹ vult
datioꝝ ſcificationē. id eſt ꝓfirmationē in bonis ꝟitatib emūdaroꝫ
). ad Theſ. iij. Hec eſt voluntas dei ſcificatio vra. Vñ rum ſcifi
quis addiſcit aliquā artē. ſi ſe nō exerceat in ea cito obliui cationē
ſcit eā. Si aūt ꝓtinuet op⁹ ei⁹ habituaꝫ ⁊ firmeꝫ i eo vt
nō facile obliuiſcaꝫ ſic in ꝓpoſito. Quāuis ꝓſus recipit
ſtutes niſi ſe ꝓtinuo exerceat in actibꝫ coꝝ mō in humi
litate. mō ī ſobrietate. mō. in caſtitate. reſiſtēs tēptationi
bus debit⁹ eas bꝫ. ſꝫ ꝑ act⁹ freq̄ntes generaꝫ habit⁹. qui
eſt de difficili mobil⁹ a ſubiecto. Vñ vult de⁹ in ſcifica
tione illuminationē. j. ad Thi. Vult oēs ſaluos fieri et
ad cognitionē ꝟitatꝫ ꝓuenire. Unde ⁊ moraliſ ſeneca. Si
vnū pedē haberē in foues et aliū ex. diſcere vellē. Nō ta
men debem⁹ q̄rere ſcire oēm ꝟitatē. q̄ multe ſūt ꝟitates.
quaꝝ nō oēs ſūt capaces. Quedā etiā ſūt q̄ ſciendo bō
male vteref. nec a demonibꝫ ds debet q̄rere ꝟitatē. Pro
pterea xp̄s increpabat demōes ꝑcepto ei⁹ exēntes ab bo
minib⁹ ne dicerēt ꝟitatē illā. ſ. Lu. iiij. q̄ tu es xp̄s filius
dei. q̄ nō vult q̄ ab eis q̄ram⁹ ꝟitatē ſcire. cū etiā ꝟitatē
quā dicūt. dicūt vt decipiāt. Sꝫ boſes ita paꝛ ſūt audi
di ad cogſcendū vtilia. q̄ ſubito in ꝓdicatōib⁹ obdormi
unt. Un in colla. patrū narraf de q̄dā pre q̄ cū ſaluta Exemplū
ria doceret dormitare oēs ceperūt. Studioſe aūt mutā
do materiā. id eſt narrare fabuloſa. oēs excitati ſūt ⁊ ri
dere ceperūt. ¶ Vult de⁹ illuminaraſ ſeruoꝝ iflāmatio De⁹ vult
nē. Lu. xij. Ignē veni mittere in terrā dixit xp̄s. ⁊ q̄d vo ſeruoꝝ iꝫ
lū niſi vt ardeat. ſ. ꝑ ſeruoꝝ. Accēdit aūt ſeruoꝝ mēcis ꝑ fiāmatio
meditationē ſcām de paſſiōe xp̄i de glia celeſti ⁊ de be nem
neficijs ei⁹ ⁊ hmōi. iuꝫ illō ps. Jn meditatōe mea exar. Ps. 38.
ignis. Videſ ꝑ experientiā q̄ qñ olla ſtat ſup ignē cū fer
uet muſce nō audēt appropinq̄re. ſꝫ ſi deſinat a ſuo fer
uore ⁊ tepeſcat. ſubito currūt oēs muſce ⁊ coopiunt eā ⁊
deturpāt. Sic q̄ñ mēs deſideriꝫ feruet. demōes nō au
dēt appropinq̄re. ſꝫ cū videt ⁊ mētē repetactā. deturpāt
ſuis moleſtijs intentionē. ¶ Vult de⁹ inflāmatis ꝑ tri De⁹ vult
bulationē ꝓbationē. Ad Heb. x. Patīa vob necīa eſt. vt ꝑ tribulati
volūtatē facietes. pmiſſionē recipiatꝫ. Nō bñ cōgſcit a onces ꝓbs
micus in ꝓſperitate. nā dū ds abūdat oēs volūt ⁊ dicūt tionem
ſe eſſe amici ei⁹. ſꝫ ſūt amici illi q̄les muſce melli. lupi ca
dauerū. formice q̄noꝝ. Sꝫ ds cū tribulat. ⁊ hō nō deſe
rit eū. ſꝫ cōpatit ei ⁊ adiuuat eū. ꝑticipās labores illius.

ille est vel amic⁹. Sic g̃ ds vt cogĩscenk amici nõ abo e q: oĩa semp videt. ꝫ ab alijs ꝓbat ꝺoulatõibꝫ suis. Apoc iij. Ego q̃s amo argo ⁊ castigo vt. ſ manifeſtek bonitas coz. ¶ Vult etiã ds i tribulatʒ ⁊ ꝓbatis ꝺcordatione et vnitatẽ. Matb. xxiij. Quotiens volui ꝙgregare pullos tuos sub alis ⁊c. Nl'ri tribulank. ⁊ tñ nõ bñt vnitatez et ꝺcordiã cũ boibꝫ. ꝫ diſſenſiões. Sz oĩs ꝺr⁹ vnita eſt fortior. Un Humb. in expoſitõe regle aug. dic. q nil tñ timet diabol⁹ q̃ ꝺcordiã. Romãi aũt qñ fuert vniti ha buert magꝫ victorias. ꝫ facꝫ diuiſiõibꝫ paulatim deſe cere ⁊ ad nihilũ deuenert. ¶ Vult ds finalẽ ꝓſeuerãtiaz Job. vlti. Sic eũ volo manẽ donec veniã. ſ. ꝓ co p⁹ moz tẽ. Sic id est i bona vita. Nõ enĩ dak brauiũ niſi ꝺtinuanti cursum vſq ad terminũ. ¶ Dis fuatʒ i q̃by ꝺſiſtit volũtas dei. id est id qõ vlt⁹ a nob. Vult tãdẽ nr̃i glifica tionẽ. Job. xij. Uolo ꝓr vt vbi ego sũ. ſ. in regno celoz. sit et miſter meus. ſ. mihi fuluit i facẽdo volũtatẽ dei. Etiã ego semel ꝓmiſi. qui fecerit volũtatẽ p̃ris ipe intrabit in regnũ celoz.

Titulus, xiii. ꝺ lege naturali

¶ De quidꝺdicate legis naturalis. ⁊ quõ inſtigat ad bonũ multiplex. ¶ Capl'm. j.

Lex naturalis est se cũda lex. ꝺ q̃ dic apl's ad Ro. ij. de gentibꝫ q̃ viuebãt ſm rõnẽ. Oñdit op⁹ legꝫ ſcpt̃ũ i cordibꝫ suis vbi dic gl. q ⁊ si nõ bñt legẽ ſcpt̃ã. ſ. i carte. bñt tñ legẽ naturalẽ. q̃ intelligit q̃libet ⁊ sibi ꝺſci⁹ est. q̃d sit bonũ ⁊ q̃d malũ. De ipa aũt lege naturali dic Tho. j ij. q. xciij. q aliq̃ mõ est bic⁹ aliq̃ mõ nõ. Pro cui⁹ decla Arcuz lex naturalis sic bicus ratõe sciẽdũ q bic⁹ sumit duplr. Uno mõ ꝓprie ⁊ essentialr. Alio mõ põt dici bic⁹ illõ q̃ bitu tenet. sic fides id q̃ fide tenet. ⁊ ꝺ mõ q: ꝑcepta legꝫ natural' q̃nq̃ ꝺſiderantur i actu a rõe q̃nq̃ sũt i ea bitualr tñ. ſm bũe modũ põt dici q lex natural' sit bic⁹. Sic etiã ꝓncipia idemõ ſtrabilia i ſpeculatiuis nõ sũt ipi bic⁹ ꝓncipioz. ꝫ sũt ꝓncipia q̃z est bic⁹ ¶ Hec est ꝺ q̃ ait pbs. an. ij. Etb. ſ. q tria sũt i aĩa. ſ. potẽtia. bic⁹ ⁊ passio. ibi enĩ ponit. tñ ea q̃ sũt ꝓncipia bũanoz actuũ. Sz ꝓter hec tria sũt ⁊ alia q̃ dam i aĩa. vt act⁹ quidã sic velle est i volũtate. ⁊ cognitã cogĩscẽte. ⁊ naturales ꝓtestates aĩe insũt ei vt ĩmortalitas ⁊ hmõi. Sinderes aũt ſm basilũ ꝺr lex ĩtellect⁹ noſtri. inq̃tũ est bic⁹ ꝓtinẽs ꝑcepta legꝫ natural'. vt non inferri iurid alteri. reddẽ depoſitũ. vim vi repellẽ educare libros ⁊ alia. ꝺi j. Jus naturale inq̃tũ oĩa referũt ad p̃mũ ꝑceptũ. bñt rõnẽ vni⁹ legꝫ natural'. Reducunt autẽ ad iſtꝺ p̃mũ ꝑceptũ. ſ. q bonũ est faciẽdũ. Sic enĩ ens ẽ p̃mũ qꝺ cadit i appẽhẽſiõe ſimplr practice rõis q̃ ordinatur ad op⁹. Omẽ enĩ agẽs agit ꝓter finẽ q̃ bz rõem boni. Et ꝺ p̃mũ ꝓncipiũ i rõe practica est qꝺ fundat ſup rõem boni q̃ est bonũ est qꝺ oĩa appetũt. Hoc g̃ est p̃mũ ꝑceptũ legꝫ natural'. qꝺ bonũ est faciẽdũ ⁊ ꝓſequẽdũ et malũ vitãdũ. Et ſup ꝺ fundank oĩa alia ꝑcepta legis naturalis. vt. ſ. oĩa illa faciẽda vel vitãda ptineant ad ꝑceptа legis nature. q̃ rõ practica naturalr appẽbendit ee bona. Hec Tho. ꝓma ſcẽe. q. xciij. ar. ij.

In capite libꝛi scri- .ℌ. I.

ptũ est ꝺ me vt facerẽ volũtatẽ tuã ꝺs me⁹ volui. ⁊ le. t. in. med. coꝛ. m. ps. xxxix. Loq̃t in ꝓsona xpi vl' etiã cuiuſ libet iuſti ad deũ patrẽ. Et oñdit quõ habeak recta vita seu ſcitas ex tribꝫ. Prio q: est ex diſpoſitõe diuĩa bonũ ea et ſcã ꝺrdiatũ. ibi. In capite libꝛi ⁊c. vt fa. vo. tuã. Scꝺo q̃a est ex electõe bũana bonũ ꝺprarũ. ibi. Deus me⁹ volui. habek. Recta vi ex tribus

Tertiũ q: est ex lege seu illuſtratõe nature bonũ demonſtratũ. ibi. legẽ tuã in medio cordis mei. ¶ Quantũ ad p̃mũ. liber dei est noticia dei siue lex ek ns. in q̃ oĩa sunt ſcpta ⁊ oẽs hoies sũt ſcripti q̃d facẽ debẽt ⁊ q̃d facient ps. In libro tuo oẽs ſcribenk. In iſto libro non est aliq̃d ſcptũ in capite vel in fine. p⁹ vel poſtea ſm ordinẽ tpis q: vnico actu sil'r oĩa nouit. ꝫ ſm dignitatẽ vt illa dicantur in capite ſcpta q̃ sũt digniora ſm naturã vl' grãm. ⁊ q: dignill⁹ ſup oẽs est xps. inq̃tum hõ. ⁊ ꝓſequenter cleri et⁹. qui dicunt mẽbra vnigeniti. ꝺ i capite bui⁹ libri est de eo ⁊ q̃libet iuſto ſcptũ. Et q̃d sit ſcptũ oñdit dicẽs vt fa. vo. tu. Hoc est ꝺrdinatũ ad deo de electis suis. qꝺ faciãt in mũdo ꝺſantes volũtatẽ dei. q: in h̃ ꝺſiſtit ꝑfectio ⁊ ſcitas creature. vt subñciak voluntati dei seu legi ek ne. Un apl's ad Eph. j. Elegit nos de⁹ volũtarie ante ꝓſtitutionẽ mũdi vt eẽm⁹ ſcti ⁊ imaculati i ꝺſpectu ei⁹. Sz vt ait Aug. Holite cogitare iuitũ trahi nõ enĩ iuitus trahik anim⁹. ꝫ amore. ſ. boni. qꝺ ptinet ad volũtatem. Obiectũ enĩ volũtatʒ est bonũ intellectũ. ꝺ nõ ſuffi cit ad ſcitatẽ ⁊ saluẽ obtinẽdã ꝺrdinatio dei. ꝫ opter etiã q̃ hõ coopek deo volẽdo facẽ voluntatẽ dei. Et ꝓpterea ſubdit qꝺ est ſcõm. De⁹ me⁹ volui. ſ. facẽ voluntatem tuã. Et ꝺ eligẽdo bonũ vez. Ut enĩ ꝺr Ecci. xv. Deus ab initio ꝓſtituit hoiem ⁊ reliqt eũ i manu ꝓſilij ſui. poſuit añ eũ malũ ⁊ bonũ. ignẽ ⁊ aquã. mortẽ ⁊ vitã ad qꝺcũq̃ voluerit extẽdat manũ ſuã. vult ꝑcꝛ bonũ ꝫ nõ ſm volũtatẽ dei qꝺ est vez bonũ. ſ. op⁹ ꝓtuoſũ. ꝫ apparẽs bonũ. ſ. ſm ſenſualitatẽ. ⁊ ꝺ dei volũtatẽ q: ꝺ dei ꝑcepta. Sz scri hoies eligũt vez bonũ. q: volũt facẽ voluntatẽ dei ⁊ cũ magꝫ deſiderio. Un. ij. Mach. j. ꝺr. Factis et⁹ volũtatẽ corde magꝫ ⁊ aio volẽti. Et. j. Mach. ij. Cõgregata est ſinagoga fortʒ viribꝫ oĩs volũtarie i lege. Et ꝺ est qꝺ ait p Galo. Fili p̃be mihi cor tuũ. id est volũtatẽ. q̃ enĩ bz volũtatẽ verã faciẽdi volũtatẽ dei qꝺ est facẽ bonũ. vtiq̃ facẽ. Nec ẽ ꝺ qꝺ ait apl's ad Ro. vij. Nõ enĩ qꝺ bonũ volo ꝺ ago. ꝫ qꝺ odi malũ illꝺ facio. Intelligĩt enĩ illꝺ vl' de pcõte pmanẽte i pctõ. q̃ vtiq̃ ablq̃ dei gra nõ põt dimittẽ pctm̃. qꝺ ſm rõem apperit. ⁊ facere bonũ meritoriũ. põt tñ ſe ꝑpare ad graz. Uel si intelligak de iuſto. loq̃t de p̃mis motibꝫ volũtatis ad malũ q̃s euadẽ nõ p̃t q̃uis ꝺ opteat. ita exponit glo. illa. Qꝺ aũt sit bonũ qꝺ ꝺz velle ⁊ facẽ. oñdit lex natural' ꝺ qua subdik. ¶ Quãtũ ad tertiũ sciendũ q lex natural' docet nos volũtatẽ dei. Et ista est ſcpta i medio cordis. Sz ⁊ lex euãgelica ꝺr etiã ſcpta i cordibꝫ. ſm illꝺ. Scriba le ges meas i cordibꝫ eoz. Et vt oñdit apl's ad Heb. Loq̃tur ibi ꝺ euãgelica lege. Sz ſm Tho. Lex natural' dicit ſcpta i corde p lumẽ naturale imp̃ſſum homi. Lex aũt euãgelica ꝺr ſcpta p lumẽ gre. additũ lumi naturali.

Proũ. 25

Viere. 3

Excellit aũt lex na- .ℌ. II.

tural' leges bũanas i tribꝫ ꝺditiõibꝫ q̃s bz. Dz enĩ p̃ dignitatẽ cõmunitat'. Scꝺo firmitatẽ imutabilitatʒ. Tertio ꝓximitatẽ rpalitatʒ. ¶ Quãtũ ad p̃mũ dic Jſiꝺ. in lib ethimo. Jus naturale. id est lex naturalr est cõe oĩm nationũ. Qꝺ sic declarat. bea. Tho. pri. ſcõe. q. xciij. ar. iij. Lex nature q̃tũ ad ꝓncipia p̃ma cõia. est eadẽ apꝺ omnes. ⁊ ſm rectitudinẽ ⁊ ſm noticiaz. vt pura q: agak ſm rationẽ q: bonũ sit. ꝓſequẽdũ ⁊ hmõi. Sz q̃tũ ad q̃dam ꝓpria q̃ sũt q̃ſi ꝺcluſiões ꝓncipioz cõmuniũ est eadem apꝺ oẽs. vt in plibꝫ ſm rectitudinẽ ⁊ ſm noticiã. ſ. vt in paucioribꝫ põt deficẽ q̃tũ ad rectitudinẽ ꝓter pticularia impedimẽta sicẽ nature generabiles deficiũt. vt in

Lex naturalis ꝺcit legeꝫ bũanas ꝺtingui cõicatis

pauciorib⁹ ꝓpter impedimēta. Verbi gra. Ex isto cōmu
ni ꝓncipio q⁹ agendū est fm rōnē. sequit quasi ꝛclusio p
pria q⁹ depositū sūt reddēda. qđ vt in plurib⁹ bz recte intelli
nem iz i aliq̄ casu pōt ꝛtingere q⁹ nō sit dānosū. z p cōs
trīale. puta cū repetit depositū ad impugnandū pa
triā. vñ tūc nō esset reddendū. Silr etiā quātū ad notici
am nō est eadē lex nature q̄tū ad hmōi ꝛclusiones q̄ de
ducūt ex ꝓncipijs cōib⁹. Iz deficeret i paucioribus. Et hoc
hoc. q⁹ aliq̄ bnt rationē deprauatā ex passione. seu mala
ꝛsuetudine. seu mala habitudine nature. Sic apud ger
manos olim latrocinia nō reputabāt iniq̄ esse. cū ramē
sint ꝺ legē nature vt refert Iuli⁹ celsus. Nec obstat his
qđ dicit Gra. in ꝓncipio decreto⁹ q⁹ ius naturale est qđ
in lege et euāgelio ꝛtinet. Iz lex mosaica nō fuit cōmu
nis oīb⁹. Nec euāgeliū. qz vt ōr ad Ro. x. Nō oēs obe
diūt euāgelio nec recipiūt. qz fm Tho. vbi. s. Illō qđ di
cit Gratian⁹ nō sic intelligēdū est q̄si oīa q̄ sūt in lege ve
teri z euāgelio sint de lege nature cū m'ta ibi tradant q̄
sūt supra naturā. vt ꝓnētia ad fidē. Iz q̄ ea q̄ sunt de
lege nāe ibi plene ꝛtinet. Vñ ibi sbdit. vt qđ sibi nō vlt
fieri. alteri nō faciat. qđ sibi vlt fieri q̄ bñ i sacra scptura
Iz etiā lex naturalis dignitatē cōtrans. qz iure natura
li oīa sūt cōia. z oīm est vna libertas. vt ōr dis. j. ius na
turale. Vō vt dic Gratia. nō solū fuatū legit a christi
colis ꝓmittue eccle. de qb⁹ legit Act. xiij. Altitudinis
credentiū erat cor vnū z aīa vna. nec suū q̄sq̄ aliq̄d esse
dicebat. Iz etiā ab antiq̄s obtis traditū fuit. Vñ z apō
platonē illa ciuitas iustissime ordinata tradit in quaq̄s
q̄s ꝓtos nescit affect⁹. id est nō habet aliq̄d ꝓtū. disti.
viij. §. j. Iz vt dic Tho. q. ca. ar. v. De lege nature pōt
intelligi esse aliud duplr. Uno mō qz natura inclīat ad
bz. z sic est de lege nature. qz nemi fieda est iniuria. isto aūt
mō nō est de lege cōi oīm possessio. Alio mō ōr de lege
nature. qz natura nō induxit ꝛtū. Sic possem⁹ dicē cē
de lege nature. hoiem esse nudū. qz. s. natura nō dedit si
bi vestimētū. Iz ars hoib⁹ sibi adinuenit. Et sic de lege na
ture ōr cōis possessio oīm. qz. s. distinctio possessionū. p
prietas z fuit⁹ nō sūt inducte a natura. Iz adinuēta per
rōnem hoīm ꝓpter vtilitatē vite. Vñ Aug. sup Joban.
Quo iure defendis villas ecclias diuio an būano. Di
uinū ius in scpturis diuin⁹ habet. hūanū in legib⁹ regū
Vñ q̄sq̄ possidet qđ possidet nōne iure būano. Nā iu
re diuio. dñi est terra z plenitudo ei⁹. Jure g̃ būano ōr
hec villa mea. hec dom⁹ mea. hic fu⁹ me⁹. Jura aūt buma
na iura imperator sūt. Tolle iura imperator. z q̄s audebit
dicē. hec villa mea. hec dom⁹ mea z hmōi. dis. viij. q̄ iure
Sub iure aūt diuio cōprehendit ius naturale. qz in eo
ꝛtinet plene z sic ad ꝓpositū. Pōt etiā dici iure naturali
oīa esse cōia. id est cōicanda rpe necītatis. Et sic exponit
glo. illō Ambr. Proprīū nemo dicat qđ cōe ē plus q̄z suf
ficeret sumptui violēter obrētū est. dis. xlvij. sic hi. Legē g̃
tuā in medio cordis mei tu ōs scpsisti. vt ꝛtinue intelli
gam ingrantiā me nō excusare. in his q̄ sūt ꝺ rōnē natu
rale z q⁹ debeā nullū ledere. oēs iuuare. egalia indigenti
bus cōicare. Secdo lex nālis bz firmitatē imutabilita
tis. Nā cū alia iura humana freq̄nter mutent. qz mō sta
tuit vnū. mō ꝛtrīū. ius naturale ab exordio creature rō
nalis cepit. nec variat rpe sed imutabile pmanet. inquit
Gratian⁹ dis. v. §. j. Iz hec imutabilitas intelligēda est
q̄tū ad subtractionē nō q̄ntū ad additiones. fm Tho.
ꝓma secde. q. xciij. ar. v. Dupl'r cni pōt intelligi lex natu
re mutari. Uno mō p modū subtractiōis. vt. s. aliq̄d de
sinat esse sub lege nature. qz pr⁹ erat fm legē nature. Et
sic quantū ad ꝓma ꝓncipia legis nature. Lex nature ē
oīno imutabilis. Quantū vo ad secda ꝓcepta q̄ ditim⁹
esse q̄si q̄dā ꝓxias ꝛclusiones. q̄nq̄s ꝓmis principijs.
sic etiā lex naturalis nō imutat. dn vt in pluribus nō sit
rectū qđ fm eā est. Pōt tñ imutari in aliq̄ ꝑticulari. et
vt in paucioribus ꝓpter aliq̄s causas ipedītes obſuanti
am taliū ꝓceptoꝝ. Sic ꝛbi gra. Depositū reddi perenti
est de iure naturali. Iz si effect⁹ est furiosus nō ꝺz reddi
ne male vtat. Alio mō pōt dici lex nature imutari. p bō
q⁹ ei aliq̄d addat. Et sic nihil phibet legē naturalē imu
tari. Nā seu ei ad legē naturalē supaddita sūt. tā p leges
diuinas q̄z būanas. ꝓnētia ad vtilitatē būane vite. Et
si arguat q⁹ abrāā ex dñi ꝓcepto voluit filiū inocentē oc
cidere. Gen. xxij. Oseas ꝓpha ad mulierē fornicariā ac
cessit. Osee. j. Filij isrl' expoliauer⁹ egyptū vasis aureis z
argēteis. Exodi. xij. Que oīa apparēt esse ꝺ legē natura
lem. z tñ peccauer⁹. q̄ videt q⁹ lex nature imutet. Respō
det Tho. vbi. s. q⁹ sic in naturalib⁹ effectib⁹ illō qđ fit a
deo miraculose. naturale pōt dici. Iz sit ꝓter solitū cursum
nature. ita z in actib⁹ moralib⁹. qđ de⁹ ꝓcipit alicui facē
Iz sit ꝓter cōem vsum rōis. pōt tñ dici totū esse fm rōem
q⁹ illō est rōnale z fm legē nature. qđ de⁹ ordinat in le
ge nature. Cū g̃ oēs sim⁹ debitores mortis. nocētes z in
nocētes ꝓpter culpā originalē. quicūq̄z exmādato dei oc
cidit aliquē quācūq̄z inocentē iuste occidit. qz cōā ōo
innocēs nō est. vñ nō facē ꝺ legē naturalē vel diuinā. Et
oseas. Et quicūq̄z ali⁹ accedēs ad solutā vel ꝛiugatā ex
mādato dei. accedit ad suā q⁹ vnicuiq̄z illa est sua. quam
de⁹ ordinauit esse suā. Sic aūt in cōi ordinauit esse suaz
que nō sibi Iz illi est legitime copulata ita ꝓter cōem le
gem ordinauit in aliq̄ ꝑticulari esse suā q̄ alteri erat con
iūcta. Et filij isrl' furtū nō fecer⁹t. qz de volūtate dñi ꝓn
cipalis oīm illa abstulerūt. Habet etiā firmitatē. qz a
cōde aboleri nō pōt lex natural' ex toto. Vñ Aug. in li.
ꝛfes. air. Lex tua scripta est in cordib⁹ hoīm. quā nec vl
la vnq̄m delet iniq̄tas. Et vt declarat Tho. q. ca. ar. vj.
quantū ad illa ꝓncipia cōia lex natural' nullo mō pōt a
cordib⁹ hoīm deleri in vnīsali. delet aūt in ꝑticulari ope
rabili. fm q⁹ rō impedit applicare cōia principia. ad ꝑ
ticulare opabile. p ꝛcupiscentiā vel aliquaz passionem.
Quātū vo ad ꝓcepta secūdaria q̄ sūt quasi ꝛclusiones de
ducte ex primis principijs cōib⁹. pōt deleri de cordib⁹
hoīm. lex natural'. vl ꝓpter malas psuasiones. vel pᵖ̄ pra
uas ꝛsuetudines vel bitus corruptos. Sicut apud ger
manos nō reputabant⁹ vitia latrocinia. vl etiā vitia con
tra naturā vt ait ad Ro. j. Et Iz gra sit efficacior q̄z na
tura. tñ natura essentialior est. nō z si gra ex toto ab ania
posset deleri. nō tñ lex natural' sed pmanet. Legē g̃ tuā
in medio cordis mei. s. dedisti pmanentē. Nec admittit
dispēsationē lex naturalis. sic leges būane. Et licz Gra
tian⁹ videat casum ꝑplexitatis excipe. vt. s. cū qs est per
plexus inter duo mala. sit q̄si sibi licitū eligere min⁹ ma
ad qđ inducit auctorē. Greg exponēdo illud Job. Nec
qui resticlor⁹ leuiathan ꝑplexi sūt q⁹ suggestionū illi⁹ ar
gumēta implicatis alligant. inuētis. id est inuentionib⁹
pcī. vt plerosq̄ ita peccare faciāt. quatin⁹ si fortasse pec
catū fugere appetāt. bō sine aliq̄ pcō laqo nō euadant et
culpā etiā faciāt dū aliq̄ vitāt atq̄z nequaq̄z se ab vna
soluere valeāt nisi in alia ꝛsentiāt se ligare. dist. xiij. ner
ui. Et ponit plura exēpla būane ꝛuersationis. Iz tñ vt
dicit glo. sūmarie in principio distinctionis. z bñ fm rei
veritatē. Nullꝰ pōt esse ꝑplexus inter duo pcā mortalia
vel venialia. ita q⁹ sit necītū alterꝝ eoꝝ incurrere simpli
citer z absolute. q⁹ illud qđ qs eligeret facere qđ vitare
nō posset nō imputerē⁹ ei ad pcm̄. Talis ire id est re
probis nunq̄z deus redderet interitū. si nō spontaneuz
inuenirē⁹ bō habere pcm̄. ait Aug. xxij. q. iij. nabucho
donosoꝝ. Implicaret bō ꝛtradictionē fm. b. Tho. vt ali
quis debeat aliq̄d facere. z illud sit illicitū. Uerū est q⁹ p
suppositā erronee ꝛsciā alicui⁹ vel obstinatōe in aliquo
malo. tūc pōt esse ꝑplexus. z tūc eligēdo alterꝝ illoꝝ. nō

excusak ꝓterea a pcō. qz dimittē debuit ꝓscias erronēā vl obstinationē. Sic̄ si qs faceret sibi ꝓscias q si nō obedirī oīb suo supiori peccet. Et supior su' ꝓcipiat sibi vt dicat ꝑiurū vl mēdaciū. z ꝓscia sibi dictat q ōbeat obedire. qz erronea est. nō excusaret eū a pcō. Durāte tale ꝓplexitate dak regīa. dis. xiij. qō eligat. q exīmat minus malū. ¶ Tertio lex natural' hz ꝓoritatē ꝑpis. est enī priori oīni lege creata. Nā vt dic̄ Gra. dis. vj. in fi. Jus naturale cepit ab exordio creature rationalis. Jus vo ꝓsuetudinis post naturalē legē exordiū habuit. Ex q̄ boies ꝓuenientes in vnū sil' ceperūt habitare. qō eo ꝛpe factū credit quo Layn ciuitatē edificasse legit. qō cū ꝓter diluuiuz hoim raritate fere videbak extricū. Postmodū a ꝛpe Mēroth regatū vel ꝑtis imutatū extimak. cū ipe cū alijs ceptet ceteros opprimere alij sua ibecillitate eoz ditioni ceperūt esse subiecti. Jus aūt ꝓstōnis ꝛcepit a iustificatōibꝫ quas dñs tradidit moysi dicēs. Si emeris fuū hebreū ꝛc̄. De ipo z alijs qui fuerunt inuētores legū hūanaruz apō diuīsas natōes. exp̄mit Jsīd. dicēs. v. Ethim. Moyses, gētis hebree prim⁹ oīm diuīas leges sacris lr̄is explicauit. Forone⁹ rex grecis prim⁹ leges iudiciaq̄ ꝓstituit. Mercuri⁹ trimegist⁹ prim⁹ leges egp̄cijs tradidit. Solon prim⁹ leges athenīēsibꝫ edidit. Licurgus prim⁹ lacedemonibꝫ iura ex appollinis auctōe ꝓfixit. Numa pompilius q̄ Romulo successit in regno prim⁹ leges romanis edidit. Deinde decē electi sūt ex romānis q̄ leges Solonis ex libris grecis in latinū sermonē trāslatas duodecim tabulis exposuerūt. Leges autē redigere in libris prim⁹ ꝓsul pōpei⁹ instituere voluit. hz nō pseuerauit metu obtrectatoz. Deinde cesar id facē cepit. sed ante interfectus est. Nouē a ꝓstātino cesare ceperūt. z reliquis succedētibꝫ factis ex ꝑioribꝫ imperatoribꝫ codicem fecit. Nec oīa Jsīd. dis. vij. p totū. Lex euangelica a xp̄o data fuit sub Tyberio imperatore. z postea p apl'os diuulgata vbiq̄z terraz. Lex canonica q̄tū ad canōes ꝓsiloz a ꝛpibꝫ Cōstantini cepēr fm ysīd. in. vj. Ethimo z dis. xv. i pn̄ci. Decreta z decretales epl'e sūmoz pontificū quasi a pn̄cipio eccl'ie ceperūt vt ptz in actibꝫ apl'oz ō decisiōe. circa obseruantiā legaliū.

¶ Multipler est bonū q̄ō lex natural' docz. Capō. ij.

Sacrificate sacrificiū

iusticie z spate in dño. ml'ti dicūt q̄s ostēdit no. bo. Signatū est sup nos lumē vult⁹ tui dñe. ps. iiij. Loq̄t psalmista de lege naturali ostendens quō ꝓcedit a lege eterna. z hz nos regulare. Pro cui⁹ declaratiōe dic̄ Tho. ꝑma scē. q. cxj. ar. ij. q lex cū sit q̄dā regula z mēsura pōt esse in aliq̄ dupl'r. Uno mō sic̄ in mēsurāte z regulāte. Et sic lex eterna est in deo sic̄ lex humana est in ꝑncipe ciuitatis. Alio mō lex pōt esse i aliq̄ vt in mēsurato z regulato qz inq̄ntum ꝑticipat aliquid de regula z mensura intantū regulat z mensurat. Et sic cū oīa q̄ diuīe puidētie subdunt a lege eterna regulent et mensurent. ptz q oīa ꝑticipāt aliqual'r legē eternā. in quantū. f. ex impssiōe ei⁹ hūt inclinatōes in ꝓpios act⁹ et fines. Int cetera aūt rōnal' creatura. excellētiori q̄dāmō diuīe puidētie subiacet. inq̄ntū ipa fit puidentie ꝑticeps. valēs sibi z alijs puidere. Un z ab ipa ꝑticipatur rō eterna p quā habet naturalē inclinationē ad debitum actū z finē. Et talis ꝑticipatio legis eterne in rōnali creatura dic̄ lex naturalis. Un cū ps. dixisset. Sacrificate sacrificiū iusticie z spate in dño. quasi quibusdā q̄rentibus q̄ sint iusticie opa. subiūgit. Multi dicūt quis ostendit nobis bona. Cui q̄stioni rndens dicit. Signatū est sup nos lumē vult⁹ tui dñe. q. d. lumē rōis natural' q̄ discernim⁹ quid sit bonū z quid malū q̄ō ꝑtinet ad legez naturalē. nihil aliud est q̄ impssio diuini lumnis in nobis. et sic patet q lex naturalis est ꝑticipatio legis eterne in creatura rationali. Nec Tho. Et in dictis verbis tria notantur.

¶ Operatio boni ꝓcipitur. ibi. Sacrificate sacrificiū iusticie.

¶ Expectatio auxilij et ꝓmij adiūgitur. ibi. sperate in domino.

¶ Ignorantia agendi excludit̄. ibi. multi dicūt quis ostendit no. ꝛc̄

Lex naturalis habz ꝓioritatē ꝑpis.

'Lex naturalis est ꝑticipatio legis eterne

Quantū ad primū .ℌ.i.

dicit Hiero. Quod ꝓcipit impak. qō impak necesse est fieri. si nō fiat penā habet. xiij. q. j. Et penā eternā z temporalē incurrit. Impartiue aūt dicit. Sacrificate sacrificium iusticie. In veteri lege mādauit deus ppl'o suo sibi offerri diuersa sacrificia animaliū. nō q̄ delectarek in occisione z oblatione illoz animaliū in se. sed q̄ oīes alie nationes offerebāt dijs suis sacrificiū animaliū. ne populus ille qui erat prompt⁹ z inclinatus ad imitandum mores malos vicinaz nationū similia facerēt īmolando falsis dijs. voluit pot⁹ illa sibi offerri. Erāt grata ex deuotione offerentiū. z ex eo q figurabant. Omnia enī in figura contingebāt illis ait apl'us. j. ad Loz. x. Figurabant autē duo que ꝑtinent ad iusticiā vt partes eius integrales. s. declinare a malo z facere bonū. Nā in occisione diuersoz animaliū signak mortificatio passionū bestialium z virtioz. fm illud apl'i Pe. in canonica. j. Christus semel mortu⁹ est ꝓ peccatis nostris vt ꝑcis mortui iusticie viuam⁹. In oblatione autē illoz animalium que fiebant deo. z aliquādo totū z aliquādo ꝓ ꝑte cōburebak igni ad dei honorem. Signak exhibitio bonorum operum. igne claritat̄ incensoz ad dei laudē quod aliqui offerunt ex toto vt religiosi. z hoc dic̄tur holocaustum. aliqui ex parte vt boni laici. z hoc dicāk sacrificiū. Sacrificia animalia modo nō vult deus. quia cum implete sunt ille. hoc esset iudaizare z cōtra iusticiā. Unde ipe dicit. Esa. j. Holocausta arietum z adipem pinguium et sanguinem vitulorum z hircoz z agnorum nolui ne offeratis vltra sacrificium frustra. Sed sacrificium iusticie semper voluit z vult quale est illud. ps. Sacrificium deo spiritus contribulatus. Et illud ad Ro. xij. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem sanctam deo placentē. Et ista opera iusticie dictat lex natural' exercere. Sacrificate ergo sacrificiū iusticie.

Quō ive. le. occide bank aiu malia

ſ. Pes.

Pō. 50

Quātū ad secundū .ℌ.ii.

cum fm apl'm. ij. Loz. iij. Non simus sufficientes cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. multo minus possumus bona operari vel mala vitare ꝓpria virtute. sed debemus expectare z procurare auxilium a domino. Unde dixit illa sancta Judith. Benedictus es deo mine qui non derelinquis p̄sumentes. id est sperātes de se z de sua virtute gloriantes humilias. Sperāt alij qui non in domino. sed in iniquitatibus suis. s. astutijs et inuentionibus. Holtre sperare in iniquitate. Alij sperant in hominibꝫ dominis vel parentibus vel exercitibꝫ Sed maledictus vir qui ꝓfidit in hoīe z ponit carnem brachium suū z a dño recedit coz eius Hiere. xvij. Alij autē in dño sperant. Et vt dic̄it Esa. xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudinē. sumēt pennas vt aquile ꝛc̄. Sperate ergo nō in mundo. vel sensu. qnio. sed in dño adiuuari. Et a deo est exp̄ctanda p̄miū retributio. Unde si bona opera facis fm iusticiā z mala pateris et iniurias ab his quibus bona fecisti. nō debes propterea bonū dimittere. quia hic nō debes expectare p̄miuz tui operis a deo vel ab hominibꝫ. sed in celo in futuruz hic enī est sperare in domino. Sic cum thobie faciēti

Spera dū est u dño.

Judith

opera iustitie diligēter: cum ipse multa aduersa pateret insultātes aliq̄ sibi noti dicebāt. Hūc vana fcā est spes tua. Quibꝫ ille rndit. Tacere qm̄ filij scoꝝ sum⁹ z vitam illā expectam⁹ quā datur⁹ ē ds bis q̄ nō recedūt ab eo scz ꝑ aduersa. Sperate g̃ in dño ꝑmiari: ꝑmiū ꝓsideratū est qđ mouet agentē ad opandū. z tāto magꝭ q̄nto mai⁹. z iō vt ferueni⁹ opet dz sepe de ꝑmio cogitare Uñ apls ad Ro. xij. Spe gaudētes in ꝛtribulatiōe patientes. Fiat miscdia tua dne sup nos: quēad. spc. i te.

Tbo. ij.

Quantū ad tertiū .ℸ.III.

excludit ignoātia agendoꝝ: dum subdit Multi dicūt quis ondit nob bona. q. d. volentes se excusare de ignoātia l' tia q̄s demonstrat nob ista sacrificia. i. opa iustitie q̄ debem⁹ facere. Quibꝫ rndet q̄ rō seu lex nālis ꝺ docz. et ꝺ est lumē vltus dei. i. ꝓcdens vultu suo. i. a sapīa sua z lege etna: qđ ē sigtū. i. impssuz ī nob. Nā vt ait Boeti⁹ de phīca ꝓsol. Inserta ē mētib⁹ hoim veri sūmiq̄ boni cupiditas q̄ oportz q̄ sit summū bonū: q: ds z natura nihil frustra opank: inqt phs. Esset aūt frustra tale desiderīū in nob si in ꝗtate nō cēt ipm summū bonū. Ergo sperate in dño. Jrē z lumē rōnis nālis docz in nob: ondit q̄ bona facere debeam⁹ z q̄ mala vitare. z si in aliquib⁹ obscuratū est vt nō cogīcāt vl' faciāt sibi ꝓsciam de ḡuib⁹ pctis nō excusant: q: sunt in causa sue obceca cātōis. Signatū est g̃ sup nos lumē vultus dñe. s. lex nālis q̄ ondit nob bona agēda. Nā vt dic tho. ꝑma. se. q. xcvij. art. ij. q: bonū dz rōem finis. malū aūt dz rōem cōtrarij. inde est q̄ oīa illa ad q̄ dz bō naturalē inclinatiōnē rō nāliter apprehēdit vt bona. z p ꝛns vt ope. ꝑse quēda. z ꝛria eoꝝ vt mala z vitāda. ſm g̃ ordinē, inclinationū naturaliū est ordo ꝑceptoꝝ legis nature. Inest ei ꝑmo inclinatio hoīs ad bonū ſm nakaz in q̄ cōicat cū oīb⁹ substātijs. qut scz q̄libet subia appetit ꝓseruationē sui esse ſm sui naturā. Et ſm hāc inclinatiōem grīnēt ad legē nālem. ea q̄b⁹ vita hoīs ꝓfuak. z ꝛriū impedīt. Et ponit cē ō iure nāli. vim vi repellere. di. i. ius naturale. Quia tñ instinct⁹ nālis dz in hoīe regl'ari rōe ideo ꝺ fieri debet cū moderamīe inculpate tutele. Non enī licet quemcūq̄ vitare mortē: et infirmitates sed debito modo. Neq̄ liceret malefactoꝛi resistere iudici condēnāti eum iuste ad mortē. Neclicet ad euadendū mortem corpis incurrere mortē aīe ꝑpetrādo aliq̄d criminale. Dz ab iniuste inuadēti: licet se defendere: non tm̄ ꝺ vindicte repcutere: sz ad ꝓsuatiōem vite se iuuare cum moderamīe. ¶ Scdo ineſt hoīi inclinatio ad aliqua magis spālia ſm naturā in q̄ cōicat cū bestijs aīalib⁹. Et sic dic̄tur esse de lege nāli ea q̄ natura oīa aīalia docuit: vt cōmixtio mar̄ z fē: educatio liberoꝝ z hmōi dist. i. Jus nakale. Et q: bō dz sensualitatē regere freno rōnis: al's si impetu ei⁹ ferak: sil'is erit aīalib⁹ brutꝭ que passiones refrenare non possunt: q: rōne carent. tō tale instinctū sensualē. scz ad cōmixtionē debet rōe dirigere vt videlicz nō ad quācunq̄ feminā: sed ad legitime sibi cōiunctā accedat. z mulier ad legitime ꝓiunctū. al's ꝺ lege nālem erit fornicādo vl' adulterādo. z si nō ꝺ natura generis in q̄ cū bestijs cōicat. tñ ꝺ nāz spēi humane Dz z nāz etiā generī. z tō ꝑ excellentiā sodomia dr ꝑtra naturā speciei: Nullū animal brutum inuenit accedere masculū ad masculū: vel femīa ad feminā per cōmixtionem sicut homīes. De quibus ait apostolus ad Rom. i. Masculi in masculos: z femīe in feminas turpitudinem opantes. de quib⁹ dicit q̄ digni sunt morte. z qui faciunt z qui assentiūt facientibus. morte scz temporali et eterna. Consentiūt aūtē parentes z rectores qui non puniunt talia. dis. lxxiij. Error. Similiter nō nutrire f'lios ꝓout potest. corporaliter et spiritualiter moribus

Inserta ē mētib⁹ hoīm veri sūmiq̄ boni cupiditas q̄ oportz q̄ sit summū bonū: q: ds z natura nihil frustra opank: inqt phs. Esset aūt frustra tale desiderīū in nob si in ꝗtate nō cēt ipm summū bonū. Ergo sperate in dño. Jrē z lumē rōnis nālis docz in nob: ondit q̄ bona facere debeam⁹ z q̄ mala vitare. z si in aliquib⁹ obscuratū est vt nō cogīcāt vl' faciāt sibi ꝓsciam de ḡuib⁹ pctis nō excusant: q: sunt in causa sue obcecatiōis. Signatū est g̃ sup nos lumē vultus dñe. s. lex nālis q̄ ondit nob bona agēda. Nā vt dic tho. ꝑma. se. q. xcvij. art. ij. q: bonū dz rōem finis. malū aūt dz rōem cōtrarij. inde est q̄ oīa illa ad q̄ dz bō naturalē inclinationē rō nāliter apprehēdit vt bona. z p ꝛns vt ope. ꝑse quēda. z ꝛria eoꝝ vt mala z vitāda. ſm g̃ ordinē, inclinationū naturaliū est ordo ꝑceptoꝝ legis nature. Inest ei ꝑmo inclinatio hoīi ad bonū ſm nakaz in q̄ cōicat cū oīb⁹ substātijs. qut scz q̄libet subia appetit ꝓseruationē sui esse ſm sui naturā. Et ſm hāc inclinatiōem grīnēt ad legē nālem. ea q̄b⁹ vita hoīs ꝓfuak. z ꝛriū impedīt. Et ponit cē ō iure nāli. vim vi repellere. di. i. ius naturale. Quia tñ instinct⁹ nālis dz in hoīe regl'ari rōe ideo ꝺ fieri debet cū moderamīe inculpate tutele. Non enī licet quemcūq̄ vitare mortē: et infirmitates sed debito modo. Neq̄ liceret malefactoꝛi resistere iudici condēnāti eum iuste ad mortē. Neclicet ad euadendū mortem corpis incurrere mortē aīe ꝑpetrādo aliq̄d crimina le. Dz ab iniuste inuadēti: licet se defendere: non tm̄ vindicte repcutere: sz ad ꝓsuatiōem vite se iuuare cum moderamīe. ¶ Scdo ineſt hoīi inclinatio ad aliqua magis spālia ſm naturā in q̄ cōicat cū bestijs aīalib⁹ Et sic dic̄tur esse de lege nāli ea q̄ natura oīa aīalia docuit: vt cōmixtio mar̄ z fē: educatio liberoꝝ z hmōi dist. i. Jus nakale. Et q: bō dz sensualitatē regere freno rōnis: al's si impetu ei⁹ ferak: sil'is erit aīalib⁹ brutꝭ que passiones refrenare non possunt: q: rōne carent. tō tale instinctū sensualē. scz ad cōmixtionē debet rōe dirigere vt videlicz nō ad quācunq̄ feminā: sed ad legitime sibi cōiunctā accedat. z mulier ad legitime ꝓiunctū. al's ꝺ lege nālem erit fornicādo vl' adulterādo. z si nō ꝺ natura generis in q̄ cū bestijs cōicat. tñ ꝺ nāz spēi humane Dz z nāz etiā generī. z tō ꝑ excellentiā sodomia dr ꝑtra naturā speciei: Nullū animal brutum inuenit accedere masculū ad masculū: vel femīa ad feminā per cōmixtionem sicut homīes. De quibus ait apostolus ad Rom. i. Masculi in masculos: z femīe in feminas turpitudinem opantes. de quib⁹ dicit q̄ digni sunt morte. z qui faciunt z qui assentiūt facientibus. morte scz temporali et eterna. Consentiūt aūtē parentes z rectores qui non puniunt talia. dis. lxxiij. Error. Similiter nō nutrire f'lios ꝓout potest. corporaliter et spiritualiter moribus

informando est contra legē naturalē: cum animalia bruta nutriāt filios suos. Un apostolus ꝑma ad Thimo. v. Si quis suoꝝ et maxime domestico ꝝ curam nō habet fidem negauit. id est fideliratē naturalē. et est infideli deterior. Sed quanti ꝓra nālem legē agūt aborsum ꝓcurātes. vel filios occidētes ad occultandū scelera.

Tertio ineſt hoīi inclinatio ad bonū ſm naturā rationis qua est sibi ꝓpria. et sic hō dz nālem inclinatiōem ad hoc q̄ vitatē cognoscat. Un pbs i. i. metaphi. Oēs homīes natural'r scire desiderāt: z pcipue de deo. z ad ꝺ q̄ in societate viuat. vñ dr hō animal politicū seu sociale: ſm pbm. Et ſm ꝺ ad legē nālez grīnēt ea q̄ ad hmōi inclinatiōem spectāt. vt q̄ homo ignorantiā vitet: z q̄ alios nō offendat cū q̄b⁹ dz cōuersari. q̄ deposita z comendata reddank cū repetunt. di. i. ius nāle. Et ad hāc ctiā legem nālem grīnet: q̄ inferiores subijcianť suis superioribus z obediant. ſm illud. Omnis anima potestatibus sublimioribꝫ subdita sit. q: nō est prās nisi a deo: z que a deo sunt ordinata: sunt z quasi naturalia. ad Ro. xiij. Et ſm hanc inclinatiōez nālem. s. ſm rōnem oīne peccatum est ꝺ naturā. Et ista sunt vera mala: quia ledūt animā z corp⁹. z iō nālis rōis lumē docet euitare que vera mala dicunť: q: nociua corpori docet tolerare. Un ambros⁹ i exameron. Mala illa nō sunt: q̄ nec crimīe mētem implicāt nec ꝓsciam ligāt. Uñ pauperiē. ignobilitatē. egritudinē. mortē nemo sapiēs mala dixerit: nec in maloꝝ sorte nūerauit. xv. q. i. c. illa cauēda. Dz et q̄nta et quot mala z dāna sequnť ex pctō. hēs. s. ti. ix. de peccato mortali. c. ij. z. iij. Et ideo lex nālis ostēdat q̄ debeat euitari. ¶ Item nota diligēter ſm be. Tho. ꝑma secūde q. xcvij. q̄ iste lumē legis nālis nō ondit homī q̄ sint bona quousq̄ ꝓueniat ad vsum rōnis. i. in q̄ etate nō ꝑt dari regula certa: q: in aliq̄b⁹ accelerat: z in aliq̄b⁹ retardat vsus rōis ſm veritatē cōplexiōis. Cōiter tñ credit q̄ incipiat vsū rōnis hre circa. xi. annū ex dictis Tho. in. iij. et Pe. de ancha. Et extunc incipit hre vsum rationis pōr peccare mortal'r z venial'r: z nō ante. Et sic intelligit decretal' ex de delict. pue. c. i. Tunc ergo lumē vultus⁹ dei. i. dest lex naturalis: ostendit ei q̄ sint bona agenda. Et ꝑmuz q̄ tunc homī cogitandū occurrit. Est ſm Tho. ꝑma secunde q. lxxxix. deliberare de scipo. Et liquidē scipm ordinauerit ad debitū finē p grām ꝓsequek remissionē originalis peccati: si vicz nōdū est baptisatus z ꝓponat baptisari. Si ꝺ nō se ordinat ad debitū finē: ſm q̄ in illa etate est capax discretiōis peccabit mortal'r. nō facies qđ in se est: z est sic impossibile in aliq̄ repire venale cū originali peccato sine mortali. Et subdit paulopost. Quāuis ab alijs peccatis mortalib⁹ possit puer incipiēs hre vsuz rationis p aliq̄d tēpus abstinere. sz a peccato omissionis predicte nō liberat: nisi q̄ cito ꝑt se ꝓuerrar ad dominū. Primū'enīq̄ occurrit discretionē habenti ē q̄ de scipo cogiter ad quē alia ordinet sicut ad finē. Finis ei est pri⁹ in intētiōe. Et tō ꝺ est tēp⁹ p q̄ obligak ex dei ꝑcepto affirmatiuo. quo dicit Zach. i. Cōuertimi ad me z ego cōuertar ad vos. Lumē ergo vul⁹ dei. i. lex natural' que nobis impressa est. ostendit q̄ bonum est appetēdum et prosequendum.

Et nota q̄ considerando .ℸ.IIII.

bonū in cōmuni et absolute vt bonum: describitur et cognoscit trib⁹ modis. Describit enī bonū a ꝑfecto q̄ est appetitus mortuū. A dyonisio: q̄ est suū ꝑfect⁹ diffusiuū. A tho. q̄ est virtus vl' potentie ꝑfectiuū. Primum sz q̄ bonū sit appetitus mortuū: habek ex ómo etbi. in principio vbi dicit pbs: bene enūciauerūt dicentes. Bonum est qđ oīa appetūt. Dz ꝺ hoc triplici rōe arguit

Bonum tribꝫ modis cognoscitur.

Arg.3. ¶ Et ꝓmo sic. ¶ Multi desiderãt ⁊ opank malũ vt homi
cide: fornicarij ⁊ hmõi. q̃ nõ oĩa appetũt bonũ. Rñdek q
oĩs tales appetũt malũ: nõ sub rõne mali: ꝫ sub ratiõe
boni inquitũ extimãt illõ eẽ eis bonũ vtile vel delectabi
le. Et sic oprãt bonũ. ⁊ si nõ existẽs. tñ eis appens: et in
suis oparõib⁹ mouent ab aliq̃ qõ hz appẽtiã vl̃ silitu
dinẽ boni. Ad qõ etiã facit qõ ait Aug⁹. s. peccare nẽo
appetit ꝓt hĩm: ꝫ ꝓt illõ qõ ꝫsequit ex eo. xv. q. i. me
rito. ¶ Scõo arguit sic. ¶ Multi sunt scientes. et tñ ꝫ̃ria
agẽtes bis q̃ sciunt. Aut q̃ eoꝝ scĩa est recta aut opatio.
Sz ꝫstat q̃ scĩa eoꝝ ẽ recta. q̃ opank ꝫ̃ illõ bonũ ꝑ scĩaz
qõ sciunt. Et sic nec appetũt bonũ nec opank gr̃a boni.

Rñsio Rñdek q̃ q̃uis tales scãt scientia recta in vniũsali et in
bitu illõ eẽ malũ qõ agũt. nõ tñ scũt ĩ pticlari ⁊ ĩ actu
cũ malũ agũt. cuj⁹ rõ est: q: ꝑ passionẽ aliquã obfuscat
rõ eoꝝ vt appẽdant illõ malũ vt bonũ ad opandum.
¶ Tertio arguit sic. Desiderũ nõ est nisi aĩatoꝝ ⁊ boꝝ ñ
omniũ ꝫ sensibiliũ. Sz nõ oĩa q̃ sũt animata sunt sensi

Rñsio bilia. q̃ nõ oĩa appetũt bonũ. Rñdek q̃ q̃uis nõ oĩa ha
beant aĩam vl̃ sensum vel cognitõez ꝓncipiũ ꝫiunctũ
eis: hũt tñ cognitõez ꝓncipiũ separũ qõ est ꝑm⁹ mo
toꝝ q̃ dirigit oĩa in ꝓmũ bonũ: ⁊ desiderũ eoꝝ ẽ in oĩb⁹
bis q̃ mouẽt ab ipso. Sic desideriũ ⁊ intẽtio sagittãtis
est in sagitta directa. Nam ex ordinatõe diuĩa res q̃libz
etiã cognitõe carẽs tẽdit in bonũ: sicĩ sagitta tendit in si
gnũ ex directõe sagittãtis. Jꝑm ãt rẽdere ⁊ indiari ĩ bo
nũ est appetere bonũ: ⁊ sic cõĩa entia appetũt bonũ. Nec
tbo. in scrip. i. erbi. et Alb. sr̃ dyonisiũ. Est aũt illõ bonũ
qõ cõiter oĩa appetũt: ꝓpetuatio ĩesse. Nã appetit⁹ nõ
solũ est boni nõ habiti. ꝫ etiã boni habiti vt mel⁹ bẽak
Et tal est appetit⁹ oĩm ipsi⁹ eẽ cũ mõ: sc̃z cũ ꝓpetuatiõe
ipsi⁹ eẽ. Qõ q̃dẽ ꝓbak ꝑ eius ꝫrũ: q: sicĩ nulla res appe
tit corruptõez suũ ps⁹ eo q̃ corruptio sit nõ ens: et ꝑ ꝫns
malũ q̃ nõ cadit in appetitu. Jta cuz cõfuatio ĩ esse sit
bonũ. ab oĩi appetitu appetit. Signatũ ẽ sup nos lu
mẽ vult⁹ dei. lex naturalis: oñdens nob bonũ istud ap
petẽdũ. s. ꝫfuatõez sui. ⁊ cũ ps ꝓncipal⁹ sit aĩa q̃ ꝫfuat
in eẽ spũali ꝑ gr̃az: als ꝑ pctm̃ corrũpit ab esse spũali: ⁊
merit corrũpi in eẽ nãli. vnde ⁊ pctm̃ nihil dr̃. Jõ lumẽ
istud docet peccata vitare: et grãm querere ⁊ cõseruare.
¶ Scõm bonũ sic describit eẽ sui diffusiuũ ꝫm dyoni.

Bonum sui diffusiũ quare et quõ. vel cõmunicatiuũ. Rõ buj⁹ est. qõ in oĩ bono est eẽntia
et econuerso. q: vt dr̃ Beñ. i. Vidit deus cũcta q̃ fecerat
et erãt valde bõa. Ab eẽntia ãt fluit potẽtia: ⁊ a potẽtia
actus vl̃ actio. Actio aũt boni est cõicare seipm̃. ad hoc
enĩ ordiatũ est tãq̃ ad finẽ sc̃z ad cõicandũ seipm̃. Ubi
nota diffriã inf bonũ creatũ ⁊ bonũ increatũ. nã bonũ
creatũ aliter diffundit ⁊ cõicat seipm̃ ⁊ aliq̃ bonũ increa
tum q̃le ẽ de⁹. Bonũ enĩ creatũ cõicat ⁊ diffundit seipz
triby mõis. Prio ꝑ sui diuisionẽ. sicĩ vnũ totũ diuidit⁹

Bonum creatũ q̃ mõ scipz diffundit in mltas ptes: vt cũ lignũ vel lapis scindit in ptes. Sz
tal⁹ multitudo tollit plenitudinẽ ⁊ adunatiõez q̃ erat in
toto. Sz bonũ increatũ q̃le ẽ ds ad oĩa entia se diffun
dit sine sui diuisione. pducendi enĩ diuersa nõ distidit
quia ipse deus in sua eẽntia supsubstãtialr est ab oĩb⁹
entibus segregatus. Scõo bonũ creatũ se diffundit ꝑ
sui cõicationẽ numerale. sicĩ ex vno genere pueniũt mlte
spẽs ex vna specie mlta indiuidua. Sz illõ vnũ sic mlti
plicatũ nõ est vnũ singlare ꝫ cõe. Sz diuina bonitas
se diffundit sine sui mltiplicatiõe: q: pducendo diuersa et
successiue infinita: nõ minorat. cuj⁹ rõ ẽ. q: cũ sua boni
tas sit infinita: ex cõicatiõe bonoꝝ ifinitoꝝ minorari nõ
põt. Unde nõ est dicẽdũ q̃ si aliq̃ sua bona cõmunicet q̃
nõ ampli⁹ possit cõicare. Tertio bonũ se influit ⁊ diffũ
dit ad alia ꝑ effusionẽ. Sicĩ ex vno fonte pcedũt multi
riuuli. sed hoc est cũ quadã egressiõe. inq̃tũ sc̃z aq̃ a fonte
egrediens in riuulos multos diffundit. Sz diuina bo
nitas sine sui effusione cõmunicat: coꝝ diuina bonitas
ꝫm suã eẽntiã manẽs vna indistincta in se collecta. mul
tiplicat in sui silitudie. s. in effectib⁹ particip̃atib⁹ diui
nã bonitatẽ. Cuj⁹ rõ est. q: cũ sua bõitas sit idẽ qõ eẽn
tia sicut eẽntia dei ẽ vna ita q̃ mltiplicari nõ ꝑt. sic bo
nitas dei successiue infinita pducens. in se manens vna
multiplicari nõ põt. Et manifestat hoc ꝑ exemplũ de sole
Sicut sol nr̃ sensibilis illumiat oĩa q̃ ei⁹ lumen partici
pare pñt: q̃ntũ est ex seipso lucẽ nõ amittẽdo. lucẽ ĩ seip
so nõ diuidẽdo neq̃ mltiplicãdo: nõ minorãdo: nõ pre
eligendo vnũ alteri. ita diuina bonitas facit ꝑ suũ intelle
ctũ ac volũtatẽ. Hec tbo. sup dyonisiũ. Unde eccl. xlij. dr̃.
Sol illuminãs ꝓ oĩa respexit ⁊ gl̃a dñi plenũ est opus
eius. Cum igit lumẽ vult⁹ dei. i. lex nãlis: oñdat hoc bo
nũ eẽ sui diffusiuũ: ⁊ tõ cõicat bona q̃ hz tpaliaꝝ natu
ralia vl̃ gratuita. q̃tũ põt alijs dicrante luminis nãlis
rõne: q: bonũ quantũ cõmun⁹ tanto diuinius. Et. i. Pe
tri dr̃. Unusquisq̃ sicut accepit gr̃am in alterutr̃ illam
administrãtes vt boni dispẽsatores mltifoꝛmis gr̃e dei
Et q: ds ẽ bonũ infinitũ maxie diffusiuũ. ⁊ si sine sui di
minutõe: tõ sup oĩa diligẽd⁹ ⁊ imitãd⁹. Aut vt dicitur
Matth. v. solẽ suũ oriri facit sup bonos ⁊ malos: ⁊ pluit
sup iustos ⁊ iniustos. tempal̃r ⁊ spũal̃r. lumẽ. s. intelligẽ
tie. ⁊ pluuiã gr̃e influẽdo. ¶ Tertio dscribit. bonũ: q̃ est
virtus vl̃ potentie pfectiuũ. Nã tunc dr̃ aliq̃d eẽ bonũ
qñ hz suã pfectionẽ. Et ꝫm hoc bonũ dr̃ trib⁹ mõis. Prio
enĩ dicit bonũ ipa pfectio rei. Sicut verbi gr̃a. Acumẽ
visus dicit oculi bonũ: ⁊ ꝫtus dicit bonum hominis.
Secundo dicit bonũ que habet suam pfectiõem. sicut
homo virtuosus dicitur bonus. ⁊ oculus acute videns
dicit bonus. Tertio dicit bonuz ipm subiectũ ꝫm q̃ est
in potentia ad pfectionẽ. sicut aĩa dr̃ bona: q: est in po
tẽtia ad virtutẽ: ⁊ subia oculi ad acumẽ visus. Nec tbo.
in qõnib⁹ dr̃ malo. Cum igit aĩa pficiat ꝑ ꝫtutes q̃ãto
pfect⁹ hz: tanto magis bona ẽ. ⁊ nãliter q̃libet appetat
nõ solũ bonũ: ꝫ ⁊ maꝝ bonũ. Ideo natural̃r q̃libet hz ap
petere virtutes ⁊ q̃rere pfectr. Nam virtus ꝫm phm est
que bonum facit habentẽ. Et Aug⁹. Virtus est bona
qualitas mẽtis: qua recte vivit: q̃ nemo male vtit. Si
gnatũ est sup nos lumẽ vultus tui sc̃z. i. impssa nãliter
quedã cognitio vultus dei. i. dine essentie. Cum enĩ ob
iectum appetitus seu volũtatis sit bonũ ab intellectu ap
prehẽsum: sicut nãliter est appetit⁹ sumi boni. i. cogni
tio aliqua summi boni. Un ⁊ de pbis dicẽ aplis ad Ro.
ꝓmo. Qõ notum est dei mãifestũ est in illis. id est quod
natural̃r potest sciri de deo: illi cognouerunt.

Ipsum aut bonum .§.V.

De bono increato q̃ mõ tribꝫ modis cognoscit

increatũ quale est deus: describit ⁊ cognoscit trib⁹ mo
dis ꝫm dyoni. in diuis nomib⁹. iij. c. Primo sic. Bonũ
increatum est in q̃ oĩa ꝑexistunt. et q̃ hz rõnẽ omĩa cõ
tinẽtis. Scõo sic. Bonum increatum est ex q̃ oĩa subsi
stunt. ex q̃ habet rõem oĩa efficiẽtis ⁊ cõfuatis. Tertio
sic. Bonũ increatũ ẽ qõ oĩa apperunt ⁊ ꝫcupiscũt. ex q̃
habet rõem cause final̃r vl̃ vltimi finis. ¶ Quãtũ ad pri
mũ: dico q̃ bonũ increatũ est illõ in q̃ oĩa ꝑexistũt. ex q̃
habet rõem omĩa ꝫtinẽtis. Ubi sciendũ q̃ oĩs creatu
ra pducta a deo nobilius hz eẽ in deo q̃s in seipa. Unde
bñ dicit Job. i. Qõ factum est in ipo vita erat. Hoc au
tem oñdit per rõem: ꝑ similitudinẽ: ⁊ p sufficiẽtem di
visionẽ. Et ratõe q̃dez: q: nobili⁹ est aliq̃d in aliq̃ sicĩ in
radice causante ⁊ substẽtante: q̃s in ramo substentato:
sed omĩs res creata habz eẽ in deo vt in radice substen
tante ⁊ causante. in se autẽ hz eẽ vt in ramo substẽtato ⁊
causato. ergo nobili⁹ res quelibz habz eẽ in deo q̃s in se
ipsa. Probatur etiam sic. Licet res nobilius habeat
esse ĩ seipsa. q̃s in causa instrumẽtali vel in causa pdu

cente partē rei. Sicut bō nobilius bz esse in seipō q̄ in pre generāte vl' in sole, tñ res nobili⁹ bz cē in cā p̄ncipali a q torū esse rei dep̄det sic a deo. hoc Deruē⁹ ¶ Probak 7 bō p̄ filiū trinitatē. nā effectus nobiliori mō inuenit in causa eq̄uoca q̄ i cā vniuoca. Sic calor excellētiori mō inuenit in sole q̄ in igne. Sic oīa bōa q̄ reperiunt in creaturis: excellētiori mō inueniūt in deo q̄ in seipis. Tho. 1. p̄te. q. vi. art. ij. Probak idē sufficiēti diuisiōe. Nobile⁹ enī ē cē spūale. etnale 7 diuinū q̄ cē materiale: t̄rale 7 humanū. Bz cē cuiuslibet rei create i deo ē esse spūale eternū 7 diuinū: q; creata in deo ē ōs. q̄ nobili⁹ 7 p̄fecti⁹ cē bz creatura i deo q̄ in seipa. Ex q̄ igit bona appetūt ab hoīby velut dulcia gustui: vl' vt fragrātia odorarui. vel vt p̄sonātia auditui: vel vt suauia 7 leuia tactui: vl' vt vestia opi: vt argentū aurū 7 alie diuitie. vl' vt magnāti. vt honores 7 potēcie. vel vt scīa 7 sapīa intellectui: vel vt ȳrtutes morales vite politice. Et hec oīa bona excellētiori mō sunt in deo. 7 sine defectu sic grossus argēteus ē in floreno aureo. nō q̄dā in materia bz i valore et p̄ciositate. m'ro etiā maiori. vñ q̄libet p̄legit florenū grosso vt lōge melius. Sic cū lumē nāle rōis impressum nob. oīdat nob bona. q̄ instituerū et debem⁹ ipm amare et p̄curare bre. Unde ps. Quid mihi ē in celo: aut q̄d a te scz deo volui sup terrā. q. d. nihil ex bonis creatis. Bz de fect caro mea. i. appetit⁹ sensitiu⁹: 7 cor meū. i. appetitus rōnal' ab oī affectu t̄ralū: 7 ps mea ōs in eternū. Mihi adhere deo bonū ē absolute. Est enī ōs fm Anse. q̄ melius nil excogitari p̄t ¶ Scōo bonū increatū q̄le est ōs sic describit. Deus ē bonū increatū ex q̄ oīa subsistunt. et ex b̄ bz rōez cause: nō solū oīa efficiētis bz etiā oīa p̄sernātis. Dō ondit tripl'r. scz auctoritate. similitudie 7 rōe. ¶ Auctoritate q̄dē: nā vt dic Dieg. Oīa nec ad momētū subsisterēt: bz in nihilū tederēt: nisi operāte diuīe ȳrtutis in esse sustētarent. Et aug⁹. xiij. sup Genē. ad lram. Virtus dei ab his que creata sunt regendis scz aliqū cessaret: sil' 7 eoz cessaret spēs. omisq; natura p̄cideret. Et sic oīa dicunt vanitas. Eccles. i. q; oīa 7 angeli 7 hoīes et elemēta sic bñt cē ex nihilo. ita ex se bñt tendere in nihilū: nisi dei influētia sustētarent. ¶ Probak scōo b̄ filiū trinitatē. Sicut enī aer p̄ne lumie statī fit lucid⁹. sic bō deo p̄ne illūinat. 7 sic aer nec ad momētū remanet illūinatus: bz p̄tinue obtenebrat cessante actione solis: ita creatura nec ad momētū inesse remaneret cessante actōe dei vt dic Aug. Rō ār q̄re aq̄ calefacta retinet calorē ignis cessante actōe ignis. nō aūt aer etiā ad momētū remanet illūinat⁹ cessante actōe sol' est ista. q; aq̄ est susceptiua caloris ignis fm eandē rōem vl' formā q̄ est i igne. Et tō cessante actōe ignis remanet calor i aq̄ pl⁹ 7 min⁹ fm participatōs caloris. Bz aer nlo mō recipit lucē fm eandē rōem q̄ est i sole: vt recipiat formā sol' q̄ est p̄ncipiū luminis. Unde q; nō bz lux sol' radicē in aere statī cessat cessante actōe sol'. Sic a simili: q; ee nō recipit in creatura fm eandē rōez q̄ est in deo. tō statim cessaret: cessante influentia ȳrtutis diuīe. Tho. i. p̄te. q. ciij. art. ij ¶ Tertio p̄bak rōe sic. Effect⁹ q̄ dep̄det a causa tm̄ q̄ ad suū fieri et nō q̄ ad suū esse bñ p̄t manere subtracta cā. Bz nō si dependeat q̄ ad suū esse Sic verbi grā. Esse dom⁹ dependet q̄ad suū fieri ab edificatore: nō aūt q̄ ad suū ee. Et tō cessante actōe edificatoris: nō p̄pterea deficit ee domus eo q̄ duricies ligni 7 lapidū 7 hmōi est nata p̄ se retinere formā impressam ab edificatore in domo fcā: 7 etiā forme artifex est cā in fieri: cessante influctia artificis nō cessat forma dom⁹ Bz ōs n̄ est solū cā in fieri creature: bz 7 in facto esse. 7 ideo cessante influētia dei nec ad momentū creata p̄t p̄seruari i esse. Nec ōs p̄t cōicare creaturē vt p̄seuerē in ee sua operāte cessante. Tho. i. p̄te. q. ciij. art. i. et Deruens. Cū igit bō appetat bonū sue p̄seruationis in esse. propter q̄s dic Boetius: q; omne aīal vitā tueri laborat. Profecto vt ait Aug. Magna miseria bominis est nō ee cū illo. s. p̄ gram sine q̄ esse nō p̄t. Sicut aūt inesse nāli bō p̄seruari nō p̄t sine influxu naturali diuine ȳrtutis. ita inesse gre p̄seruari nō p̄t sine influxu ip̄ius dei. Unde apls. Gra dei sum id q̄s suz. Quo esse spūali amisso p̄ negatōez ait Petrus. Hō nō sum. Unde aug. ō pe. dist. i. Resuscitatus in corpe viuit absente suscitatore nō autē resuscitatus in aīa. Sic ei corp⁹ nō viuit absente aīa. ita aīa scz nōnisi deo p̄nte scz p̄ influxum gratie. ¶ Tertio bonū increatū q̄le est ōs describit. Qō est bonū q̄ oīa appetūt seu p̄cupiscūt. Oīa enī suo mō desiderāt deū. Et b̄ p̄bak q̄uor rōnby fm Dyo. de diui. no. c. iij ¶ Et p̄mo: omnia desiderāt deū sic p̄ncipiū a quo causant. Nā ipse est omīa in oīby p causalitatē: inq̄ntū oēs p̄fectōes ē ipe ōs causal'r. Licet enī q̄libet res creata sit bona seipa formal'r. nō tñ est bōa seipa causal'r. exemplariter 7 final'r. Nā bz q̄libet res creata sit bona p̄ bonitatē. p̄riā: 7 formal'r inherētē 7 p̄ficientē. tñ m'ro magis est bona bonitate dei efficiēti. Et tō cessante bōitate dei efficienti: exemplari 7 finali: cessaret tota bōitas creature. Unde aug. in. viij. de trini. sic ait. Bonū b̄ est bonū illō. s. creatū 7 increatū. Tolle b̄ 7 tolle illud: 7 vide ipm bonū si potes. Ita deū videb nō alio mō bonū. bz oīs rei bonū scz causal'r: ita q; vna est bonitas oīm p causalitatē scz bonitas diuīa. 7 m'ro sunt bonitates formal'r: q̄libz res scz res formal'r est bona sua bonitate. ¶ Scōo oīa desiderāt deū vt auxiliū q̄ in esse p̄seruatur. Nam ipse deus portat. i. p̄seruat oīa vbo virtutis sue. dicit apls Hebre. i. vt ptz. ℣. p̄cedenti. ¶ Tertio oīa desiderāt deū vt bonū in q̄ oīa q̄rank 7 nobilitank. Nā deus est bonū primū totū: integrū: 7 p̄fectū. Et p̄ oīa desiderāt deū: eo q; ipe ē primū bonū. Nam sic oēs nūeri participāt vnitatē: vnitas aūt est p se nō p̄ticipās nūez aliquē. Ita ōs est p se bonus id est essential'r bon⁹: nō bñs bonitatē suam ab alio. Ps. Bonoz meoz nō indiges dne. Unde sicut ipse essential'r est sua deitas: ita ē p se cēntialiter sua bōitas. Omīs autē bonitas creature participative est bonitas diuina. hec Dyonisi⁹ Et b̄ est ad excludēdū errorē Arrij et zorigenis: q̄ posuerī deitatē entitatē 7 bonitatē filij cē participatā a patre. Ut q̄ oñdat q; entitas: deitas 7 bonitas eq̄liter conuenit filio sic patri: dicit filiū esse bonum primū. Scōo oīa desiderāt deū: eo q; est bonū totū. Bz cū totū dr dupl'r. s. totū q; p̄stat ex ptib⁹ vt dom⁹ p̄ut ē in mātia in actu. Constat enī ex fundamīto tecto et parietib⁹ vt ex ptib⁹ suis. Et totū q̄ est aī ptes: vt dom⁹ p̄ut est i mēte edificatoris. Istō dicit aī ptes q; p̄existit domui fiende ex partibus eius. Deus igit cum dicitur bonū totum: nō dicit totū q̄si sit compositū ex partib⁹ quia b̄ repugnat simplicitati diuīe. Berñ. Si dicipotest vnissimus est: sed est de⁹ totū ante partes: q; ipse deitas patris et filij et spīritussancti. est quasi p̄habēs omnia bona ¶ Tertio omīa desiderant deum: eo q; est bonū perfectuum. Sed cum dupliciter dicat aliquid perfectum. Uno modo quia complete factum. sicut cuz dicim⁹ p̄fectaz esse nram ambulationē. cum scz cōplete terminauim⁹ eam. Alio mō q̄ bz naturā 7 ȳrtutē p̄p̄e speciei. Sicut dicit bō p̄fectū aīal eo q; habet naturaz sensitiuā. De aūt nō dr bonū p̄fectū. Primo mō q; q̄ nō est factū nō p̄t dici p̄fectū. De aūt fact⁹ nō ē nec creatus. Bz dr p̄fectū bonū integrū est marie in sua natura et virtute p̄fectus. ¶ Quarto oīa desiderāt deū integrū est bonū integrū. Nā integz dr p exclusionē vl' remotionem diminutiois. Sicut dicim⁹ boiem nō cē integz si aliquo mēbro priuetur vl' truncetur. et q; ōs non bz alicui⁹ malia admixtionē sic creature terrestres. nec alicui⁹ bonipuatōez: sic 7 celestes. q̄b deficit salti imutabilitas

De hco q; omīa suo mō ōstderāt deum quomō.

nec alicui⁹ boni subtractionē: quia nihil ei subtrahi pōt Ideo ō: bonū integr:⁊ p ꝯñs est ab oīb⁹ ꝯcupitū. Dec Dyoni. ij. c. de diuīs no. et Tho. in scriptis ibidem.

Quam bonus israel. §. VI

deus bis q̄ recto sc̄ corde. Ubi circa deū quē nob⁹ oñdit ratio nālis: p̄mittēda est ꝓa illustratio q: de⁹ isrl'. Israel interp̄tat videns deū ⁊ signat fideles videtes p fidē. i. credentes ea q̄ sunt fidei: q̄ ꝓtinent in simbolo. Figuratⁱ in gradib⁹ scale vise ab isrl': in cui⁹ summitate de⁹ innix⁹ erat. Gen. xxviij. ¶ Scō addēda est ꝯgrua ꝯuersatio q: bis q̄ recto sunt corō. Rectū ō:: cui⁹ mediū nō discrepat ab extremis. Extrema nr̄a sunt p̄ncipiū ⁊ finis. dic̄ dñs Apoc. i. sc̄i oīs creature. Cuz igit̄ ꝯuersatio nr̄a in opib⁹ suis ic̄ipit a deo p rectā intēt̄ionē: ⁊ termiat̄ i deū p ꝯpletā executionē: ⁊ mediū ñ discrepet. s. in p̄secutiōe p alicui⁹ debite circūstantie omissionē recti sum⁹ corde. Extrema nr̄a sunt natiuitas ⁊ mors. in q̄b⁹ pauges et būtles inuenimur ac dolentes. Et igit̄ mediū. i. dū vi uim⁹ ñ discrepat ab būlitate ⁊ paupte ⁊ luctu. recti sumus. Extrema amoris q̄ est ī corde nr̄o ⁊ sine eo esse nō pōt. vñ ⁊ ignеū est sic̄ deus q̄ est p̄mū q̄mandū. Ulti mū est p̄rim⁹ dilcōe amplexādus. Mediū nos sum⁹ Si ḡ nō discordem⁹ ab extremis. i. vt nō amem⁹ nos rm̄: sz deū ⁊ p̄rimū nobisc̄ū. recti sum⁹ corde. i. Coz. xiij. Caritas nō q̄rit q̄ sua sunt. s. rm̄: sz q̄ dei ⁊ p̄rimi. Cañ i. Recti diligūt re. Tertio ex pectāda est dulcoꝛosa degustatio: ubi q̄ bon⁹ inuenit. Bon⁹ dñs aīe q̄renti eū. Inuenit aūt ⁊ degustat ōs bon⁹ in rep̄ creatiōe. Uñ eccl̄s iij. Omīa fec̄ bona in tpe suo. In rep̄ ꝓfuatōe. Uñ Jaco. i. Oīme datū optimū quo. s. ad nālia: ⁊ oē donū p̄fectū. s. q̄ ad gratuita: desursuz est. s. a deo causante ⁊ conseruāte. Et de ꝓlo dei ꝓfuato p suā bōitatē. Dicit sap. xvi. O q̄ bon⁹ ⁊ suauis ē spi. q̄ vt tu⁹ dñe dul. cu. ī fi. de mon. tē. Loquit̄ de mānā dato ad ꝓfuatōem vite illi⁹ ꝑpl. Inuenit̄ p gustū ōs q̄ bon⁹. i. valde bon⁹: in rerū quietatōe ⁊ nobiliratōe. Ps̄. Qui replet ī bonis desideriū tuū. s. in bonis q̄ replunt in deo. Uñ aug. omīa sūt aspera ⁊ tu sol⁹ es requies. ⁊ ideꝛ est cor nr̄m donec requiescat in te. Inuenit enī q̄ bon⁹ essentialr. ⁊ sic nemo bonus nisi sol⁹ ds. ait xp̄s math. xix. Inuēit q̄ bon⁹ notialr. Uñ in figurā dicere p̄t q̄libet alia q̄ p̄ceptū deum amisit illō Thob. In re vno oīa bona būtes nunq̄ debuim⁹ re dimittere. Inuenit q̄ bon⁹ p̄fectionalr. math. v. pater vester celestis p̄fect⁹ est. Inuenit q̄ bonus integralr. Apls. Qui sol⁹ h̄z īmortalitatē. i. īmutabilitatē. q̄ nulla creatura h̄z. ⁊ tō nō h̄z īregrū bonū. Stabiliscz manēs dās cūcta moueri. et veriſſime ait. Ego sū pastor bon⁹. Jo. x. qui pascit oues suas. eos. s. qui recti sūt corde dādo gustū sue bonitatis. ⁊ p lumē naturale ⁊ magis p lumē grē. additū. quod oñdit nobis omīa bona in ipso. Uide declaratiōē horum in. §. p̄cedenti. sc̄z quomō deus est bonus illis modis.

Gustat deꝛ bonitas multiplicater.

Bonus es tu ait . §. VII.

psal. ad dñm: ⁊ in bōitate tua doce me iustificatōes tuas. ps̄. cxviij. Bon⁹ est dñs in se ⁊ in bonitate sua quā cōicat creaturis. docet nos ⁊ iuuat facere ea q̄ nos faciūt iustos ⁊ bonos q̄ lex nālis oñdit lumē a deo impſſum Ubi sciendū q̄ rō boni vt bonū dic̄ eē p̄fectū cui nihil deest ꝓsistit ī tribꝰ. s. in mō: specie: ⁊ ordie. Uñ aug. in li. de nā boni sic ait. Omīa q̄nto magis moderata ⁊ speciosa ⁊ ordinata sunt: tanto bona sunt: vbi hec tria sunt: magna bona sunt: vbi parua pua bona sunt. vbi nulla: nulla bona sunt Et iterꝝ Aug. exponēs illō Sap. xi. Oīa disposuisti in ponder: nūero ⁊ mēsura: dicit. Qō idē est mensura q̄ modꝰ. idē est spēs q̄ nūerus. idē ordo q̄ pōdꝰ. et hec cōueniūt creatori ⁊ creature: oīm ī esse nālī ⁊ rōnali in esse morali: seu ope virtuoso ⁊ in esse penitētiali et in esse penali. Quantū ad p̄mū Aug. ad Orosium. Numerus mēsura ⁊ pōdus ip̄e deus. bonus cēntis alr. bonus es tu Ipse enī fm Aug. est mēsura sine mēsura. Est enī mensura ipse deus mēsurans. i. mēsurā cuiliber rei p̄stigens. Mensura aūt mēsurata ē cuiuslibz rei q̄ntitas. magꝰ vel parua vl' mediocrꝭ q̄ a deo ē. Est deus nūer⁹ sine nūero a q̄ est oīs nūerus. Est enī nūer⁹ nūerās oēs res. Nūerus nūerat⁹ ē vniuscuiuscz rei ꝑfa q̄litas: q̄ vna res distinguit ab alia q̄ a deo ē. Est ds pōdus sine pōdere: a q̄ est pōdus Est enī ipe ds ordo ordinās seu pōderās pōdus oīb⁹ dās ordinē ⁊ pōdus. i. p̄tiā inclinatōz ad locū vl' ad finē suū. Appropriāt etiā hec tria: p̄sonis diuinis sic. Nā pōdus ad potētiā opantis: nūerus ad sapientiā ordinātⁱ. mēsura ad clemētiā ꝓfuātⁱ. Et ita pōdus refert ad p̄rem cui appropriat pōd⁹. Nūerus ad filium cui attribuit sapia. Mēsura ad spūsc̄m cui appropriat clemētia. ita q̄ oīs creatꝰ bz pōdus a p̄re creante nūez a filio ordināte: ⁊ babz mensurā a spūsc̄o ꝓfuāte. ¶ Scō hec tria seu tres ꝓditōes inuenit̄ in oī creatꝰ. Unde aug. in xi. de ciui. dei sic ait. A deo est oīs modꝰ omis spes. oīs ordo sine q̄b⁹ nihil in reb⁹ inuēit̄ p̄t aut excogitari. Nā esse oīs rei creatē nō p̄t itelligi nisi sub relatione ad p̄mā cām sub rōne triplicis cause. s. efficientⁱ formalⁱ ⁊ finalis. Uñ aug. v. de ciui. dei. Tria de offīs rerum. s. q̄s eā fecerit: quō fcā est res. ⁊ ꝓpt q̄d fcā est Et sic oīa fecit ds in pondere: numero: ⁊ mēsura: vñ bz bonitatē. Rō aūt quare bonū in his tribꝰ ꝓsistit ē ista. Quia vnūqōq; intm̄ est bonū: ⁊ p ꝯñs appetibile: intm̄ q̄ntū est p̄fectū. ¶ Est autē bonū p̄fectū: cui nihil deest coz q̄ redrunk fm modū sue p̄fectiōis. Perfectio aūt boni seu rō boni vt p̄fecti: integrat ex pte cause efficientis ex parte cāe distinguētis: ⁊ ex pte nāe inclinātis. ¶ Primo rō boni vt p̄fecti integrat ex pte cause efficiētis: que quidē ꝓstituēdo bonū inesse: dat sibi certū modū essendi. sc̄z esse cōmēsuratū ⁊ ꝓportionatū. Et talia sunt modus vl' mēsura. Nam cā efficiens dat modū vl' mensuram bono: ex q̄ efficit ꝓportionatū vl' ꝯueniēs appetitui et sic efficit appetibile. Uñ aug. dic̄ q̄ mēsura modū p̄fixit. Scō ratio boni ꝑfecti integrat ex parte forme specificantis ⁊ distinguētis. Nam p̄ter cām efficientem ad p̄fectionē boni req̄rit cā formal' q̄ bonū specificat et distinguat. et ꝓpt hoc ponit ab Aug. forma vl' nūer⁹ Rō quare ponit forma est q̄ vnūqōq; a forma sua speciē habet. Rō aūt q̄re Aug. dicit q̄ nūerus spēm p̄bet est. q: sicut ī mēbris vnitas addita vl' subtracta variat spēm nūeri. ita in diffinitiōib⁹ q̄libet differentia addita vel subtracta. variat spēm boni cuiuslibet rei create. vt dicit Arest. in sua methaphisica ¶ Tertio p̄fectio boni intergrat ex pte nate inclinātis. Sic enī a forma causat specificatio: ita etiā ex forma seqūtur inclinatio ad conueniētē actionē vel finem. Nam vnūquodq; p formā suā agit ⁊ tendit in illud q̄ sibi ꝯuenit fm suā formā. Et quantū ad hoc ponit ab Aug. pōdus vel ordo. sic̄ enim corpus pondere fert ad locū suū sursuz vel deorsuz. ita quelibet res sua forma inclinat ⁊ ordinat ad finē suum Dec tho. in. i. q. v. arti. v. Uñ aug⁹. sup Gen. ait: q̄ mēsura modū p̄figit: nūerus cōi rei spēm p̄bet. pōdus vero in loco suo ordinat ⁊ quiescere facit. Et sic oīa fecisti in pondere. nūero et mensura. Et in ista bonitate cōmunicans creaturis sibi petit doceri iustificatōes. vt sc̄z faciat oīa in pondere. numero ⁊ mēsura. et inde iustificet⁹ vt bon⁹ ¶ Tertio hec tres ꝓditōes replunt p̄cipue in būana cōseruatiōe cum est iusta et bona. Et ꝓmo q̄ ad naturam in cōi. vt mēsura sit in aliquid agendo mēre ne sit irrevocabilis et īmoderata p̄gressio. Et hoc pertinet

ad intellectū ne sꝫ plus vl' min⁹ sapiat q̄ oporter. Numerus vt i mēte seu memoria bēar aīa recolēdo singla bñficia dei et pcā sua. Prima ad recoḡpēsandū. scōa sꝫ pcā ad dolendū. Pōdus est volūtatis z amor ꝫ vbi appetit z ferr in illō q̄ dz z respicit q̄d ei ꝓponat. Nec ar docenk a deo vt iustificatōes exerceat z bōa fiat. Scōo pñt be tres ꝯditōes referri ad volūtatē. in q̄ ꝓncipalit cōsistit bonitas z malicia moral'. Mod⁹ em̄ z mēsura volūtatis est: inq̄ntū volūtas inniti potest summe bonitati producitue omīs boni. Spēs volūtatis inq̄tū hz suam rectitudinē z maxīe ex trālformitate ad rectitudinē diuine volūtatis. Ordo volūtatis ē cū volūtas seq̄t diuinā volūtatē: z ei⁹ bonitatē diligit sup oīa. Malū autez volūtat' est ꝑuatio istoꝝ triū. q̄d ptiq̄ cū creatura amatur vt de⁹ vl' plus q̄ de⁹: est defectus modi vl' mēsure. Cū nō amat ꝓpter se: sꝫ ꝓpt sui volitatē: vt ꝓpter ꝓspe ritatē habendū vl' ꝓsolatiōem vl' bonū cōsequendū in alia vita q̄ aliud ab eo: est defect⁹ spēi. Cū nō amat sup oīa est defectus ordīs. Tertio pñt be tres ꝯditōes reperiri in omī būana actōe bona. Et tō de⁹ facit oīa in mēsura contra vicia supfluitatis. In pondere ꝯ vicia lentitatis. In numero ꝯ vicia singularitatis. Et hec q̄ creaturis ꝓtulisse noscunk a creaturis reqrit. Habeas q̄ pond⁹: serua nūez: mensurā tene. z sic faciendo: diuidi nō potest ab auctore Falsitas nō hz mēsurā. vñ cuolat z fert in incertū. Pondus nescit leuitas: z nō sinit ee stabile neq̄ firmū. Nūerū nō seruat singularitas: z est diuisio vnionū. Rō q̄ ponderis reddit stabilē. Ratio numeri reddit sociabilē. Rō mēsure reddit frugalē. Habe q̄ pond⁹. i. stabilitatē in fide. habe nūez. i. socialitatē in caritate. habe mensuraz. i. frugalitatē in ꝯsatōe. ¶ In pnīa etiaz be tres ꝯditiones dñt esse: vt ds iustificet in bonitate ei⁹. Nūez debz attendere pcōz q̄riens peccauerit. q: qlibz vice cōmisit vnū pcm̄: de q̄ dz dolere z ꝓpitert. pō. Lauabo p singulas noctes. i. pcā. lectū meū. i. ꝓcias in ꝓritōe z ꝓfessione ꝓut docet rō nālis. Pond⁹ dz attendi pcōz q: diu sa est ḡuitas eoz. Aliter grauat venale: aliter mortale. Et licz q̄libet mortale grauet vsq̄ ad pfundū inferni tū vnū est grau⁹ alio. Apoc. xviij. Quātū se exaltauit z in delicijs fuit: tm̄ date ei tormētū z luctū. Quāto ḡui⁹ est pcm̄: tāto magꝭ rō dicrat dolēdū. Mēsurare dz pena debitā peccatis. vt q̄nto pl⁹ peccauit. pl⁹ satisfaciat. In veteri lege dictū ē: fm delicti modū erit et plagaruz modus. Dicit tū Hiero. de pe. di. i. Mensurā tpis non satis ꝓfigūt canones ꝓ vnoquoq̄ pctō. q: apud deum nō tm̄ valet mēsura tpis q̄ doloris. nec abstinētia ciborū q̄ mortificatio criminū. ¶ Q, si ds nō egerit pniaz deus i iudicio oīa ꝓstituet in pondere: nūero z mēsura puniēdo. Infligit enī de⁹ in iudicio penas pctōibz. In numero vt multitudo penaz rīdeat multitudini pctōz. apoc. xviij. Duplicate illi duplicia sꝫ opa ei⁹. Et ecc. xxxvij. Intuere opa altissimi duo ꝯ duo. vnū ꝯ vnū. Scōo disponet ds penas i mēsura. vt sꝫ tanta sit q̄ntitas pene z acerbitas: q̄nta fuit grauitas culpe. matth. vij. In q̄ mēsura mēsi fueritis: remetiet vob. Hiero. Dicim⁹ deū oīm rez: ira z penaz scire mēsurā. ꝛc. xviij. q. v. Quid ḡ. Tertio disponit penas in pondere. vt sꝫ pena dānato rū respōdeat cause vl' rōni mouēti ad pctm̄. Pl⁹ enī pōderat culpa ei⁹ de genere vno q̄ in alio. fm q̄ magꝭ vel minus impellēs habuit. Vñ pl⁹ punit angelū qui nullo suadente peccauit q̄ hoīem q̄ angelo, temptante offendit. Sap. vi. Exiguo ꝓcedit misericordia. i. peccanti p infirmitatē vl' ignorantiā. z se būlianti i pnīa. potētes āt potenter tormēta sustinebūt. i. ex malicia vel indurati i pctis. Hiero. Si duri colli sum⁹: si vsq̄ in finē in pctis ꝑseueram⁹: assidue peccantiū nō misereꝛ de⁹. dist. xciij. Ysconi. Hec tenet Alexā. in. iiij. parte summe. partim Hugo in postillis. partim Robrus holcbot in li. sapie.

Dixi dño de me⁹ .ℵ. VIII.

es tu: quoniā bonoꝝ meoꝝ nō idiges. Ps. Omis creatura indiget bonis alic⁹: saltim deus: sꝫ deus nullis⁹ bono eget. Et ex hoc oñdit infinita sua bonitas. q: cū in se bēat omne bonū. nō indiget nec nīi nec aliozꝝ. Sꝫ nos indigemus bonis ei⁹. imo nec aliqd boni hre possum⁹ nisi ab eo. Et rō nālis apperit bonū: sꝫ diuisa z multiplex distinctio dat de bono. ¶ Una est Aug. ō libe. arbi. Quā etiā ponit mgr in. ij. sent. sꝫ q̄ bonoꝝ q̄dā sunt minima. q̄dam media. quedā maxima. Minima bona sunt bōa rpalia. vt diuitie: bonor: fama: ptās z hmōi. z his ꝓtinḡit bñ z male vti. Bona vtiq̄ sunt i sua natra. Vñ esa. j. Si voluerit is z audierit me: bona terre comedet: aīe dñs. Bona etiā sunt bñ vtenti. quia vt ait pbs organice. i. instrumētal'r defuūt fecilitati. sed cōiter vt in plibz boies male eis vtunt: cū copiā habēt. Vñ dixit diues ille de q̄ hr Lu. xij. Anima mea hēs bona plima reposita i ānos plimos: comede: dēsce: epulare. Et tō misceōia magna vtit de⁹ cū boibz: cū nō dat abūdantiā hoꝝ eis. ¶ Bona media sunt potētie aīe z alia nālia: q̄bz possumus vti bñ et male. vt intellect⁹: volūtas: sensus corpis et hmōi. Gen. i. Vidit de⁹ cūcta q̄ fecerat: z erant valō bona. Neq̄ ens melioza in suo ē naturali et specifico ē potuerūt Poterat quidē equo dare meliorē naturā de⁹ puta naturā hois. sꝫ nō remaneret equ⁹ sꝫ etiā altern⁹ nature sꝫ būane. sic hoī vt hret nāz angeli sꝫ nō ēt homo. Ista. aūt bona nālia dat de⁹ vni melioza q̄ alteri nō q̄dē quātū ad naturā sꝫ q̄ntū ad vsum. Nā ita hz intellectū nālem z mēoriā z fantasiā vn⁹ fatuus sic sapientissimus, Sꝫ ꝓpt indispositiōem organi corpalis cui ē affixo patētia fantastica vl' mēoria. fatu⁹ deficit i vsu rōis. alius acutissim⁹ habz. Nō ār ōr in gabola matth. xxv. q̄ dñs tradidit bona sua suis vnicuiq̄ fm suā ꝓtutē. Non sic est intelligēdū q̄si bñi melioza nālia det deus maiorē grāz bonoꝝ spūalū z ꝓrutū: cū mānifeste videamus bñtes magnā memoriā z acutū intellectū ee pueros z alios rudes z ebetes ee deuotos z scōs Sꝫ pniz paliter ex liberalitate dei hr fit. fm illō apli ad Eph. iij. Unicuiq̄ nostꝝ data ē grā fm mēsurā donatiōis xpi. Secundario dānt bona spūalia: fm grām virtutē. i. conatū ad recipiēdū z ad exercendū ea vt magꝭ ꝓparet. Et quia ceteris paribz: bñs melioza nālia: magis se ꝓparat: sic pōt maiorē grām recipe. ¶ Bona maxīa sunt gratia z ꝓtutes nēcia ad salutē z his bonis nemo male vtitur. Vñ aug. dic̄ q̄ virtus est bona q̄libz mēris qua nemo male vtit. Sꝫ vt dicit Alexāder in ꝓma pte sūme hr intelligēdū est de ꝓtutibz ꝓsideratis formal'r nō material'r: nā de ipis ꝓtutibz ꝓsideratis material'r vt ō abstinētijs: vigiliis. actibz iustitie z fortitudīs et hmōi cōtingit hoīem male vti: inquātū homo de ipis superbit. Aug⁹. dicit de ciuitate dei. Hz virtutes cū referunt ad seipas z nō ꝓpter aliud repetunt: inflate z superbe sunt id est materia supbie z elatiōis. Sed formal'r ꝓsideratꝫ sic eis nemo male vtit. q: act⁹ q̄ procedit ab hitu ꝓtutis. nō potest esse mal⁹: sic nec ipsa virtus potest esse mala. Ex q̄ igit rpalia sunt minima bona z ꝓtualia maxima et ratio naturalis dicrat maiora bona ꝓponere minoribus. Ideo dz q̄libet rpalia ꝓtenere vt ꝓsequat spūalia: z media bñ regulare z ordinare. Vñ hiero. dic̄. Non modicū errat q̄ minus bonū maiori ꝓponit. de cōse. di. v. Lex autē natural' docet vitare errorē. Et apls ad Galathas. vi. Dum tempo⁹ habem⁹ operemur bonū ad oēs. Operatiōes aūt sunt potentiaz aīe. Ponit alia distinctio seu differētia bonoꝝ fm Alex. in ꝓma pte. q. viij

De mtuplici distinctiōe bōi.

De q̄druplici bono: um

dicit enī q̄ est quadruplex bonum. sꝫ bonum nature

bonū virtutis pollitice: bonū grē: z bonū glie. Bonū nāe cōuenit generaliter omni enti. Et tale bonū est pfectio debita z ꝺueniēs nature. Unū eccs. Omīa fecit bona i tpe suo. s. deꝰ. hui⁹ priuatio vl carētia est malū nāle. ¶ Secundū bonū est bonū virtutis pollitice: qō bonū hz ꝓncipiū intra nos: eo q ꝟtus pollitica ē virt⁹ q̄ acq̄rit voluntaria ꝺsuetudīe. Ex actib⁹ enī generant hītus. sicut patz de castitate: abstinētia: iustitia z hmōi. Unū dns p ieremiā ca. vij. ait Bonas facite vias vras. i. opa vra. et habitabo vobiscū: q: talia disponūt ad gram. Sed istud bonū nō sufficit ducere ad salutē. Unū aug. dicit: Nullū bonū. s. ducēs ad salutē: sine summo bono. i. deo p gram inhabitantē. Ubi est agnitio eterne z incōmutabilis veritatis falsa ē virt⁹: etiā i optimis moribꝫ. xxviij q. i. ℈. vlt. Et q: actus virtutū acq̄sitaꝝ: sūt simules actibus ꝟtutū infusaꝝ. iō quantūcūq̄ opa virtuosa opet quis scire nō pōt certitudinaliter se ee in statu gre. q: sane nō valet si opa eius bona, pcedūt a ꝟtute infusa vel acquisita: vl naturali indinatōe. ¶ Tertiū est bonū gratie quod cōuenit creature rōnali bñ disposite Et istō bonū habet ꝓncipiū: partim intra nos z ptim ex nos. Dic ēm aug⁹. Qui fecit te sine te: nō iustificabit te sine te. s. cooperante z p libez arbitriū cōsentiente. Justificat aūt p infusionē gre: z ꝺsensum liberi arbitrij: adultos et paruulos p vsum sacramēti. Et istud est sufficiēs ad salutē cōsequēdā. ij. ad Corin. xij. Sufficit tibi gra mea dictū fuit paulo. Ipsam aūt ꝓpriā gram nemo merek: sz ex diuina liberalitate bonis largit. Ideo ꝺr gratia q̄si gratis id est sine meritis data. Ab hac aūt gra, pcedūt oīa bona virtutū infusaꝝ in diūsas potētias aīe ad eas faciēdū expeditas in opib⁹ bonis. Sic a sole, pcedūt plēs radij ad illūminandū oēs pres orbis z q̄libet op⁹ bonū, pcedens a ꝟtutib⁹ infusis. p gram est meritoꝝ vite eterne Ad qō ꝺr rak aplis ad Gal. vi. di. Bonū autē faciētes nō deficiam⁹. tēpe enim suo metem⁹. s. mercedē eorum.

¶ Quartū est bonū glie: z tale est bonū pfectū qō ꝺuēit anime informate p gram. Sic enī in matia ē necria ꝓma dispositio ad formē suscepiōem. Ita necessaria ē dispositio q̄ est p graz ad adeptiō glie pō. Qui replet in bonis desiderij tuū. s. deus: Meq̄ enī replet desideriuz aīe nisi bonis glie Confitere q̄ deo i bonis: z bñdic deū scōz. ait Thobias ℈. lauda z regtiare cū p bonis collati tibi. bona nature: ꝟtutis politice gre z glie. Et bonū qdē nature pt distingui in duo. s. in nālia tibi ꝺcessa qbꝫ ꝺsistis: z ptalia tibi largita ad vsum: q̄ bona etiā in se bñt naturā suā bonā: vt diuitias: cibū: potū: vestitū et alia hmōi. Et ista figurant p illa bōa sua q̄ tradidit dns seruis suis vt negociarent in eis. s. q̄ntz talenta.

Tertia distinctio bo. ℈. IX

Bonū itez diuidi tur.

ni est ſm Tullij et Amb. et Tho. s. q bonū aliud vtile aliud delectabile: aliud honestum. Hec diuisio boni nō est sicut diuisio vniuoci qō equaliter p̄dicat de suis pribꝫ sed sic diuisio analogi in sua analogata: qō p pri⁹ z pncipali⁹ p̄dicat de vno q̄ ꝺ alijs partib⁹ suis. Nā bonū per ꝺus z pncipali⁹ ꝺr de honesto. secūdario de delectabili. tertio de vtili. Rō diuisionis boni in hec tria ē ista:

Rō pōit.

quia bonū est aliq̄d mōtū appetibile. Appetit āt aliq̄d bonū tribꝫ mōis. Primo enī appetit aliq̄d nō ꝓpter se sed ꝓpter aliud sc̄z vt q̄ddā mediū p qō in aliud bonū tendit. z tale vocat bonū vtile. Sic etiā isto mō appetūtur diuitie: vt sc̄z mediū p q̄d q̄s possit bñe victū. vestitum honorē z glām z delectatōes. Propt qō dic Salo. Eccs. x. c. Pecunie obediunt omīa. ¶ Scdo appetit bonū vt quedā res terminās appetitū p se totaliter. Et tale vocat bonū honestū. Dicit aūt bonū hōestū q̄ ꝺ, ꝓpter se desiderat. et ꝺ est bonū virtutis: ad qō ꝺr rak aplis dicēs. i. ad Corint. xiij. Omīa honeste z ſm ordinē fiant in vobis Et bonū honestū pmaxime repit z pfecte in ꝟtutib⁹ infusis. Unū Sap. vij. ꝺr de vera sapīa. s. infusa q̄ sine gra esse nō potest. Venerē mihi oīa bōa pariter cū illa. z innumerabil⁹ honestas p man⁹ illius ¶ Tertio appetit bonū vt quies i re desiderata z ꝺcupita: z tale ē bonū delectabile, put appetunt delectatōes ciboꝝ: venereoꝝ z ludoꝝ et hmōi. Sz si delectatōes sint viciose. vt q: ꝺ ordinem rōnis. ſm illud Prouerb. ij. Letant cū malefecerint z exultāt in reb⁹ pessimis. Letari est delectari. Dicit Gre. in moralib⁹. q̄ momentaneū est qō delectat: eknū qō cruciat. sc̄z aīam, ppt delectationes prauas. Sz si delectatiōes sint bone vt in actib⁹ bonis. maiores et pfectiores sūt delectatiōib⁹ q̄ buscūq̄z mūdanis ducētes ad delectationes eknas. ſm illō ps. Delectatōes in dextra tua. i. in bonis spūalib⁹ o deꝰ: vsq̄z in finē. i. ꝺducūt hoies ad finē vltimū ¶ Bona igit vtilia nō bñt in se vñ desiderēt sed desiderant solū vt ducētia in bonū alterꝫ. sic ſuptio medicine amare desiderat. nō ꝓpt se sꝫ ꝓpt sanitatē. Bona ꝟo delectabilia nullā aliā rōnē bñt appetibilitatis: nisi delectatōem: cū z aliqn̄ sint noxia z ihonesta. Sed honesta in se bñt vñ desiderent Nec tho. in. i. pte. q. v. Opponit aūr bono honesto malū culpe z bono delectabili malum pene. bono autē vtili nō opponit aliq̄d speciale malū: eo q bonū vtile ordinat in bonū honestū vl delectabile: sic in fine. Tho. in q̄stionib⁹ de malo. Cū igit rō nālis ostēdat nob⁹ ista varia bona: z lex naturalis dicter meliora inē bona appetenda z pseq̄nda. Ideo cū bonuz honestū sit pcipuū in q̄ inuenit vtilitas maxia: q: cōsecutio saluris. pax mētis. z edificatio z ꝺlectio primi: ac etiam delectatio precipua. ergo declina a malo vbi ē anexum bonū delectabile vl vtile tempaliter. et fac bonum honestum z virtuosum et inquire pacem eternam omnia bona faciendo p:ppter pacem supernam.

Signatū est sup nos. ℈. X.

lumē vultus tui domine. id est lex naturalis: que ostendit nobis bona q̄ appetunt. Et sic bonum naturaliter op petitur. ita et malus bonū est cum aliq̄d cognoscit magis appetit. Propterea ei plus amat z q̄rit vnū aureū q̄z argenteum nūmisma: quia maius bonū vtilitatis est in eo. Plurib⁹ autē rōnib⁹ oñdit vnū bonum esse maius seu melius altero. vnde et magis appetendum.

¶ Quia diuturnius.
¶ Quia impermixtius.
¶ Quia cōmunius.
¶ Quia sufficientius.
¶ Quia honorabilius.

Primo vnum bonū est maius altero: quia diuturnius. Ubi sciendū: q̄ sic in mal⁹ q̄nto diuturnius⁹ ē malū: tanto peius. ita ecōtra in bonis. q̄nto diuturnius⁹ bonuz: tanto melius⁹. Patz p exīm. Egrotari p ānū qō ptinet ad maluz pene seu nature: est pei⁹ q̄z p mēsem vl ebdomadā. Unū et naturaliter magis horret z si pōt vitat. Sic infirmitas aīe que ē pctm̄ q̄nto magis durat: tanto peius. Peius enī est ꝑmanere i pctō p mēsem q̄z p ebdomadā. Unū ex ꝺ cōsue. c. vlt. dicit. Tanto sunt gutora pctā quāto diuturnius aīam infelicē detinēt alligatā. Cōsuetudo enī peccādi z habituatio ei⁹ aggḡuat pctm̄. Itē q: plus hz de ratiōe mali malū culpe q̄z pene. iō semp eligendū est malū pene q̄dcunq̄z q̄s minimū malum culpe. Unū Aug. xxxij. q. v. Ita ne ait. Potius hz q̄s oīa mala sustinē q̄z pctō ꝺsentire. sic dixit z fecit Susāna. Melius ē mihi absq̄z ope. s. malo incidere in man⁹ vras q̄z delinquere legem dei mei Dañ. xiij. Sz in bonis q̄nto diuturnius⁹ tanto melius. et ideo magis eligendū. Et rō: q: q̄nto bonum est diuturnius⁹: tanto securius possidet. Et q̄nto ꝺs cū volū

De bono quo vtitur bonū p esse mel alio plib⁹ rat nib⁹ cas nibus.

tate magis habituata 7 fixa in bono opak: tāto op⁹ est perfectius. Et cō ō: Treñ.vij. Bonū ē viro si portauerit iugū obedientie ab adolescētia sua. Cū igit̄ bona spūalia ꝑtū ꝓmanēāt: nec auferri vel amitti possint ꝫ volūta tē hñt̄: vt dic̄ amb. de pe. di. ij. Sapiēs. Bōa ār tpalia auferri possint inuit̄ vl amitti saltē in morte. Ūñ amb. sup Lu. Nō ſt̄ hoīs bona q̄ secū auferre nō p̄t. ḡ magis eligenda spūalia q̄s tpalia. Scdo vnū bonū ē mai⁹ altero: qz impmixti⁹ seu purius. Bonū ei qđ ē sine malo: est mai⁹ 7 magis eligēdū q̄s qđ hz admixtionē mali 7 gaudiū sine tristicia est mai⁹ gaudio qđ hz annexā tristiciā Cui⁹ rō est: qz bonū q̄nto delectabili⁹ tanto meli⁹ 7 magis eligendū. Hz bonū qđ est malo puri⁹ 7 impmixti⁹ est delectabili⁹. Cum ḡ bōa spūalia nō hēant admixtionē mali aut tristicie. Ūñ ō: de sapiēa. Venerūt mihi oīa pariter cū illa aut sapiēs Sap. vij. nō hz amaritudinē ꝓuersatio illi⁹: nec rediū cōuici⁹ eius ſz gaudiū. Bōa aūt terrena siue diuitie siue voluptates: hñt mixtā tristiciā 7 anxietatē admixtā. Ūñ saluator eas spinis cōparat Luce. viij. qz pūgunt 7 mentē lacerāt diuīsis afflictōib⁹. Ideo spūalia bona sūt eligēda. Respectu rei sut ī cāu ſz ꝓpositā culpa cōmissa. meli⁹ est bonū malo admixtū. s. bonū pnie admixtū dolori 7 tristicia contritōis q̄s gaudere 7 magis eligēdū. Meli⁹ est enī penitere q̄s gaudere. ps. Bonū mihi dñe q̄ hūiliasti me. s. p cōpūctiōz Respectu etiā amici cū tristat: meli⁹ est enī ꝓtristari q̄s gaudere: qđ pertinet ad ꝓfuationē amicicie. Flere cū flentib⁹ ait apl's Ro. xij. Tertio vnū bonū est mai⁹ altero qz cōmuni⁹ bonū. Bonū etiā q̄nto cōmuni⁹ tāto diuinius: fm pōm. i. pfectius. qđ intelligit de illo bono cōi qđ fm se totū 7 in eodē tēpe p̄t a mlt̄z participari. Sic aspect⁹ ludi in theatro 7 doctrina in plo ꝓpinata. Utilior est: qz bonū simplr est mai⁹ 7 magis eligēdū q̄s bonū alicui. Hz bonū simplr. i. ex se 7 ex sua nata est bonū cōmune. Bonū ār priculare vl ꝓpriū est bonū alicui isti vl illi. Apl's ad Gal. vi. Dū tps hēm⁹ opemur bonu⁹ ad oīes. Et. vij. q. i. scias. dicit. Nō vtilitas cōis vtilitati vni⁹ ꝓponēda est. Et caritas non ꝓpria cōibus ſz cōia p priis anteponit. inqt Aug. in regla. Illud ār bonū cōe qđ nō p̄t simul fm se totū a pl⁹ participari ī eodē tpe sicut vnū equū vl vnā vestē. Aut 7 si in eodē tpe: nō tm fm se totū ſz fm ptē p̄t participari sic pec⁹. sic bonū p̄ priū est mai⁹ 7 magis eligendū q̄s cōe. Et rō est qz illud bonū qđ hr̄ in omni tpe est maius bonū q̄s illud qđ hr̄ alicq tpe. 7 qđ hr̄ fm se totū q̄s fm partē. talia sunt tēpalia. Hz spūalia vt ōs 7 ꝑtues fm se totas p̄nt haberi in oī tpe deo opāte. q̄ tē. Quarto vnū bonū ē mai⁹ altero: qz sufficient⁹ Nā illō bonū q̄ hīto: nl'o indigem⁹ est mai⁹ eo q̄ hīto adhuc alijs indigem⁹. Uerbi gratia Justicia ē mai⁹ bonū q̄s fortitudo. Hui⁹ rō est. qz habita fortitudīe adhuc iustitia indigem⁹. s. ad recte ꝓuiuēdū: Sed habita iustitia nō indigem⁹ fortitudīe. Nā si oēs boies eēnt fortes adhuc idigerēt iustitia q̄ reddit vni⁹ cuiq⁹ qđ suū ē. Hz si oēs boies eēnt iusti. ad nihil esset vtilis fortitudo: qđ intelligēdū est ō fortitudīe fm actū Nā cū fortitudīs a ce⁹ sit repellere nociua 7 adūsa sustinere: cū talia nō sp occurrāt nō sp ē necria fortitudo fm actū. ſz hñ idigem⁹ fortitudīe fm hītū. Est ḡ vnū bonū sufficient⁹ altero. l'qz p se sufficiēs sine alio. aliō nō sufficiens sine alio vt est inductū exēplū ō fortitudīe 7 iustitia. Uel qz tale bonū est finis qđ p̄t ee sine his q̄ sūt ad finē: ſz nō ecōuerso. Nā habit⁹ q̄ sūt ad finē nō hr̄ finis Hz habito fine nō indigem⁹ his q̄ sūt ad finē. Exēplū de medicina et sanitate: 7 de diuitijs 7 btitudīe. Uel qz tale bonū est ꝓncipiū oīm qđ p̄t ee sine bono qđ nō est principiū oīm. Ex his sequit. Deus 7 gla ei⁹ 7 gra 7 virtutes alijs bonis mūdi ee maiora. et tō magis eligenda. Sed sufficientissimū bonū est deus qz nullo indiget. Ps. Bonoz meoz nō indiges dñe. Hra dei sufficit ad salutē. nō aut̄ alia bona. ij. Coz. xij. Sufficit tibi gra mea. Et. c. viij. Oēm sufficientia hītes abūderijn oē op⁹ bonū. Quinto aliq̄d bonū est mai⁹ altero. qz eligibilius. Et ex pte eligibil' rei est aliq̄d bonū magis eligibile. Uel rōne maioris desiderij. q̄nto enī aliq̄d bonū magis cōiter desiderat tanto est mai⁹. Uel rōne maioris p̄ij: quia quoz precia sunt maiora illa meliora. Preciū enī est q̄dā mēsura rei appreciate. Uel rōne maioris dāni. nā illa sunt meliora q̄z damna seu amissiones coz sūt maioza. qz maiori bono mai⁹ dānū opponit. Et qz brītudo est bonū qđ oēs maxīe desiderāt fm Aug. de ciui. dei. 7 qz nō est digna ponderatio aīe ꝓtinētis. i. eq̄le pciū ad bōa tpalia. 7 idē de alijs fruitib⁹ 7 maxīm dānū acq̄rit ex istis bonis mūdanis male visis. qz ꝓuerbio brītudis vere fm illud Job. xxi. ducūt in bonis dies suos: 7 ī pūcto ad inferna descēdūt. tō eligenda et magis amanda sūt bona et na 7 spūalia alijs. Dec aresto. rhetoricoz. li. i. c. xv. Raynerius.

Diffiniēs Jsido. in .S.XI:

v. etbimo. ius naturale sic ait. Jus nāle est cōmune omnū nationū: eo q̄ vbiq⁹ instinctu nature nō aliq̄ constitutiōe hr̄. vt viri 7 femie cōiunctio. liberoz successio. 7 pueroz educatio. cōmunis oīm possessio: 7 oīm una libras acquisitio eoz q̄ celo terra mariq⁹ capiunt: depositi rei vl cōmēdate pecunie restitutio. violētie ꝓ vim repulsio Nam ℔ aut si qđ sit̄ ē: nō iniustū ſz nāle. equūq⁹ habet in decre. dist. i. Dicit ibi glo. q̄ ius nāle seu natura dicit mult⁹ mōis. Unq⁹ enī ō: natura vis insita rebus ex siliby similis. pcreās. Scdo ō: natura qđā stimul⁹ seu instinctus ex sensualitate pueniēs ad apprehendū pcreādum 7 hmōi. Tertio mō ō: natura instinct⁹ nature ex rōne proueniēs: qz etiā ō: nālis ecras. Dic aūt in isto caplo supponit ꝓ instinctu rōnis. 7 sic cōperūt oīa exēpla h⁹ caplī ex finis etiā cū ō: eo q̄ tpm ius vbiq⁹ inter homines instinctu nature. i. inspiratōe dei. Archid. post Lau. Dei⁹ enī ō: natura naturās: omīa alia natura naturata: Ponit aūt Jsid. octo effect⁹ iur⁹ nālis. Cōiunctio mar⁹ 7 femie Nota fm Alexan. q̄ hec ꝓiunctio p̄t dupl'r ꝓsiderari. Uno mō inq̄ntū est signū significās videlicz cōiunctionem x̄pi 7 ecclie 7 aīe ad deū. 7 sic nō est de iure nali: sed diuino. De⁹ enī instituit sacra eccl'ie inq̄ntū est matrimoniū. Alio mō inq̄ntū est q̄dā res ipa. s. cōmixtio. 7 sic est de iure nāli. sed si ius nāle dicat instinct⁹ sensual'. sic ipsa ꝓiunctio simplr 7 absolute ē de iure nāli. Hz si dicatur instinct⁹ rōnis. sic ꝓiunctio mar⁹ 7 femie nō q̄cūq⁹: ſz maritalis cū debit⁹ circūstātijs ē de iure nāli. Successio liberoz al's susceptio 7 meli⁹ glo. nō intelligo de successiōe q̄ fit p hereditatē: cū illa nō sit nālis. ſz ds successione q̄ fit p carnis ꝓpaginē Uel etiā p̄t intelligi de illa p quā liberi succedūt iure nāli parētib⁹. vt. ff. vñ liberi l. i. 7. Lscripto Puerozeducatio. glo. Parentes enī debent thesaurizare filijs. nō filij parētib⁹ fm apl'm. xvi. q. i. pdicator. Sil'r fili⁹ ptēz egentē cogit̄ alere. xij. q. vij. c. inter. Tenet aūt p̄ filios educare: nō solū q̄ ad co:p⁹ sed etiā 7 mlto magis q̄ ad aīam ꝓ doctrinā 7 correctiōez ad bonos mores habendos de iure nāli. 7 sic intelligit illud apl'i. i. ad Thi. v. Si qs suoz 7 maxīe domesticoꝝ curam nō habet fidē negauit. i. fidelitatē nālez. quia contra ius nāle facit. Cōmunis omniū possessio. Archidyacon⁹ post Lau. i. res possesse. al's cū possessio sit nomen iur⁹ cōiter possideri nō potest. nec aliq̄d a pluribus insolidū. nec natural'r nec ciuiliter: quod dic vt notatur extra de proba. c. Licet. Et nota scōm Alexandrum q̄ lex naturalis circa cōmunionē et ꝓprietatē dicat̄ alij

De iure nāli. s. qđ sit.

De nā q̄ mō dr mlt̄ mōis.

quid triplr. Dictat enī aliqd quia debitū aliqd qz bonū aliqd qz equū. Quia debitū dicrat: qz in casu necitatis suntoia cōmunia. In statu enī isto oīa sunt cōicanda. Et ꝺ mō in pcepto est cōicatio. Et ꝺ est dictamē respectu rez ad sustētatōz psonaz. Et unde sumit illō matb. vij. Omīa q̄ vultis vt faciāt vob hoīes ꝛc. Respectu ꝯo personaz q̄ntū ad mltiplicatiōes ꝓlis. dictat q vtor sit propria z fm oīe tps. iuxt illō. Nō tibi ñ vis fieri ꝛc

Scdo mō lex nālis aliqd dictat circa cōionē z ꝓpietatem qz bonū. et sic in statu nature institute dicebat oīa esse cōia. In statu ꝯo nature corrupte dictat q bonū est aliq̄ esse ꝓpa: alioq̄n boni egerēt. z iō nō staret societas būana: qz mali oīa raperent. z fm diūsos status dictat q bonū sit q oīa sunt cōia: z q aliq̄ sint ꝓpria. Dictat tertio aliqd lex nālis circa cōmutationē z ꝓprietatē qz equū Et sic fm dictamē eqtatis dictat q̄dā ee apropriabilia et si in nullo sint bonis occupāti ꝛcedant. Et in his sūt que celo terra mari capiūt: vt ceptio auiū et piscium.

Omniū liberras: dicat Archiē. post alexandz q est lo qui de natura seu iure nāli duplr. s. fm statū añ pcm et post pcm. Ante pcm nō fuit fuitus: sic dic Aug⁹. Lex q̄ nālis dictat cōem libratē oīm fm statū nāe mistiture. Sz fm statū nāe corrupte dictat: q est ncria seruitꝰ z dominū ad coercendū malos fm Aug. de ciui. dei. Dictat enī rō iustū ee vt rōnabilr viuētes dominēt bis q carnalr viuūt. Acquisitio coz q̄ celo terra maris capiunt. Glo. Dec enī z alia q in nullo bonis succedunt occupāti ꝛcedunt. vt insti. de re. diui. §. Fere. Archidia. dic q q̄nq modis oz aliqd in nullo bonis ee. Natura vt liber hō mare z hmōi. Facto vt q̄d p dereliccto habet. Censura pli. vt res sacra: vniuersitatis cōia. Tempe vt thesaur⁹. Casu: vt cū iacet hereditas. Nō q̄ in nullo bonis est sez in re vl in spe q dico ꝓpter hereditatē iacentē: que i spe est in bonis alic⁹. Itē q in nullo bōis est nō censura: sed ostōne boīm vt res sacra occupanti concedit si apta fuerit occupari: sz nō vt occupet q̄ dico ꝓpter libez hoīem. Depositi rei vl cōmodati pecunie rectituro. Glo. Fallit ꝺ in casu q̄ br. xxij. q. ij. Ne q̄s. Et est cū furiosus in furia repetit gladiū suū depositū. tūc enī nō oz reddi. Fallit in alio casu sez cū ꝺponens rē: z dñs rei simlr perāt rē: pon⁹ enī oz restitui dommino cū scitur. ff. depositi. l. bona. Violentie p vim repulsio. q̄ nō intelligit cū moderamīe inculpate tutele: et nō ad vindicādi sz se defendēdi. ꝺ faciat et incōtinenti et tūc nō incurrit nec pcm nec excōicatio. q̄ ad pcurātes clericū: nec irregularitas etiā se seq̄t mutilatio vl homicidiū nisi dedisz operā rei illicite. vt furādo vl fornicando ꝓpt q̄ō inuasus vt se defendat: mutilat. vl etiā si alit er poterat euadere casum q̄uis daret operā rei licite. De ꝺ rñ. xxiij. q. i. in sum. z in. iij. pte. ti. xiij. de clericis.

Aliqd oz ee in bōis nulli⁹ qui q̄ modis

Titulus decimusquart⁹

de lege mosaica. De lege diuina in cōmuni: et eius excellentia respectu aliarum. Caplm ꝓmum.

Post legem eternā z naturalē agendū est de lege diuia: ō qua agit ꝓpha ps. xviij. Lex dñi imaculata cōuertēs aias: testi. dñi fidele sapiez pstās paruul. Lex dñi oz quā dñs tradi dit sez euangelica: qua ipse dñs incarnat⁹ instituit. et mosaica quā dñs tradidit pplo isrl p moysen. vtz Exo. xx. Quaruis enī lex nālis sit vna: rñ diuis est duplex. Et rō hui⁹ ē. quia lex nālis dirigit hoīem fm q̄dam pcepta cōia: in quibꝫ conuenit rā pfecti q̄s i mpfecti. z iō est vna oīm: sz lex diuina dirigit hoīem in q̄busdā ꝓticularibꝫ pceptis ad q̄ nō similr se būt pfecti z ipfecti. et iō duplex ponit. sez veter⁹ z no. testi. q̄ differūt nō in specie: sed sic pfectū z impfectū. sicut puer z virl eratis. Un aplꝰ ad Gal. iij cōparat statū veter⁹ legis puero existēti sub pedagogo: et legē nouā statui viri. s. pfecti. Attendit aūt ista perfectio et impfectio q̄tū ad tria. Primo ex pte finis vltimi quia lex vetus ordiabat ad bonū sensibile z terrenū homines. Lex noua ordinat ad bonū intelligibile z celeste. Un xps in pncipio sue pdicatiōis statū inuitauit ad regnū celeste dicēs Matb. iij. Pniam agite appropinq̄t enī regnū celoz. Scdo ex pte officij: qz lex vet⁹ cohibebat manū: nous aūt animū. q̄uis enī in veteri lege, phibere⁊ mal⁹ affectus. vtz in nono z decimo pcepto. nō tñ puniebat p legē tal⁹ trāsgressio. Tertio ex pte motiui: qz lex vetus inducebat ad obtēnā metu penaz q̄s tarauerat. Lex aūt noua ꝺ fac amore q̄ infundit in cordib fideliū p gram xpi. Dec tho. ꝓma scde. q. xci. arti. v. Ad hoc etiā fac qꝺ dic Gra. in decre. xxiij. q. iij. Dec aūt. §. Ex his omīb. Dicit em̄. In lege vet⁹ restī cōpalis pena statuta est. in lege ꝯo euāgelij omī peccāti p pniam venia pmittit. Un illa a terrore incepit dicens Ego suz dñs de⁹ zelotes: vlcās pcā patz in filios vsq in tertiā z qrtā generatōes. Dec ꝯo a lenitate mānsuetudies et misēdie: ira inq̄ens. Bti paupes spū. bti mites ꝛc. In illa dicebat q̄ fecerit ꝺ vl illō moriat in ista dicit: gaudium sup vno pctore pniam agēte. Et vt vniūsalr dicat In lege pl⁹ ille rudis fuit penaz timore cogebat. vñ z legē in pedagogū accepit. in euāgelio aūt pl⁹ gre liber et adultus. filiali amore z hereditatis certitudie. ad cultū diuine fuisturis inuitat. Dec ibi. In pdicto aūt ꝓsu psalmiste notāt qtuor rōnes qre fuit ncria institui legem diuinā: seu notāt. qtuor excellētie leg⁹ dine ad būnas fm Tho. ꝓma se. q. xci. arti. uñ. Et ꝓpter cohibitōes omnis criminis. ibi. Lex dñi immaculata:

Lex dina qtuor rōbus ē necessaria.

Est ꝓpter directionē mēt⁹. ibi. Conuertēs aias

Est propter incertitudinē veritatis. ibi Testimoniū domini fidele.

Est ꝓpter ꝓsecutiōem felicitat⁹. ibi. sapiez pst. par.

Primo igit rō qre fuit ncria dari legē diuinā vltra naturalē z būnā. est qꝺ cohibitōem exclusionē oīs criminis. vt enī dic Aug. De libero arbi. Lex būana non pōt omīa mala q̄ fiūt, phibere vl punire. qz dū auferret mala omīa. seqrent q multa bōa auferent: z impediret vtilitas boni cōis: qō est ncria ad ꝓsuatōem būnā. Un Aug. Tolle mererices de ciuitatib z ꝛplebis omīa libidinib, quia accederēt hoies ad nuptas ꝛgines. vel alꝰ corruptelas: vnde scandala seqrent. Lex aūt nālis vt in pluribꝫ obscurata erat: z mltis pcā igrabant esse mala

Et iō vt nullū malū impunitū z impunitū remaneat: fuit necessariū dari legē diuinā q̄ nullum pmittit pcm. Et iō dicit, Lex dñi imaculata. i. nullā pmittens peccati turpitudinē. Scda rō est ꝓpter directiōz mentis: de bis etiā pt hō legē ferre de qbꝫ pōt iudicare. Iudiciū aūt hoīs nō pt ee de interioribꝫ animi motibꝫ vel volūtatibꝫ q̄ latēt. sed solū de exterioribꝫ q̄ appent. vt dicit Urban⁹ pa. De mānifestis loq̄mur: oculoz em̄ cognitor et iudex est deus di. xxij. Erubescāt. et lex dicit cogitationis penā nemo patiat. de pe. di. i. Et rñ ad pfectiōz virtut⁹ requirit q̄ in vtrisq̄ actib. s. interioribꝫ z exterioribꝫ hō sit rectus. Lex aūt būana non pt sufficienter cohibere z ordinare actus interiores mentis. z ꝓpter ꝺ ne cessariū fuit q̄ supuentret lex diuia q̄ phibet actus etiā interiores viciozꝫ. Et illud Exo. xx. Non concupisces rēpti tui. Et illō Matth. vij. Qui viderit mlierē ad cōcupiscēdā iā mech. ē eā i cord suo. Et iō dicit ps. Cōuertēs aias quia sez exteriores z interiores act⁹ dirigit. Tertia rō est propt certitudinē veritat⁹. hō enī oz scire absq̄ omī dubitatione qd debeat agere qd vitare. Sed p legē nālem

Differūt lex diuia et nālis.

vel humanā nō potest ꝫ scire. qō ptz ex hoc. qz de rebꝫ humanis tō diuersa iudicia dant ꝓpter incertitudinem humani iudicij. z ꝓcipue de rebꝫ ꝓtingentibꝫ z particularibus. ex qbꝫ diuersę leges z ꝓtrarię ferunt. Ut g̃ hō absq; dubitatiōe aliqua scire posset qd ei agendū qd ei vitandū. necessariū fuit vt in actibꝫ ꝓpꝫ dirigeret ꝑ legē diuinā. de qua ꝓstat q errare nō pōt. z tō subdit. Testimoniū dñi fidele. s. ꝓpter certitudinē veritatis. Lex dicitur testimoniū qz in ea dē testat. id est declarat qd debeat agere vl̄ vitare. z qd inde expectare. penā. s. vel prēmiū ꝑm obseruātiā vel trāsgressionē. ¶ Quarta rō est ꝓpter adeptionē felicitatis. ꝑ legē enī hō dirigit actꝰ ꝓ pꝛios ad vltimū finē. Si aūt hō ordinaret ad finez tm̄ naturalē. q nō excederet ꝓportionē facultatis naturalis hois. sufficeret lex humana. sz qz hō ordinat ad finē supernaturalē. id est ad finē eterne btitudinis q excedit facultatē hūane vite. z tō fuit necessaria lex diuina. ꝑ quā hō ordinaret ad finē eterne btitudis. Lex enī diuina tradit ea q̄ sūt credēda fide. z sacramēta quibꝫ hō iustificat et ad btitudinē supnā tēdit. Nec aūt nō habent lege naturali vel hūana. Et tō subdit. sapiam pstās puulis. id est humilibꝫ. Sapia est noticia diuinoꝝ q̄ ꝓfecte habet in supna btitudine. nō in vita p̄senti.

¶ De conditionibus illius legis quantū ad latorem et receptorem. ¶ Caplm̄. ij.

Et qz pꝛior tpe est lex veteris testamēti. tō pꝰ de ea agat. de qua loquēs ꝓpha. ait ps. cxviij. Reuela oculos meos. et ꝓsiderabo mirabilia de lege tua. vt ait Hiero. lex spūalis est. z vt intelligat reuelatōr opꝰ est. Et hoc aūt est reuelare seu interpretari gmatice cuiꝰ est ꝓdere. Et qz dñs deꝰ cōdidit ipam legē. ad ipm ordō recurrēdū est. vt nob reuelet qd in ea intrēdum. Judei qz innituntꝫ ꝓprio sensui. intelligēres ea carnaliter z ꝑm superficiē. remanēt vacui in intellectu eius. in mltis deliratēs in expositōe eoꝝ. etiā q̄ ad moralia. vt ptz Matth. v. dictū est antiquis. nō occides ꝛc. Et in hoc figurā cū legē illā moyses pplo exponeret. ponebat velamē sup faciē suā. ad innuendū intellectū eis ipius velatū z absconsum. Et vt dic Hilariꝰ. intelligētia dictoꝝ ex causis est sumēda dicēdi. qz nō ꝑmoni res. sz rei est sermo subiectꝰ. extra de ver. signi. Intelligētia. Et Greg. dicit. qz nō intrēto ꝓbis. sed ꝓba debēt desecruire intentiōi. xxij. q. v. humane. Erat g̃ ꝓphetia. vt velamē obscuritatis qō est in superficie littere auferat. qz lra occidit ait aplus. Et tūc ꝓsiderabit mirabilia de ipa lege. qz oīa in figuras ꝓtingebant illis. s. Loz. x. ꝓcipue quo ad cerimonialia. significabāt mysteria xpi z ecclesie. q̄ mirabilia sūt. facta autē reuelatione buiꝰ legis ꝑ spiritū sanctū loquentē. per expositores eius ꝓsiderare debet mirabilia eiꝰ quadruꝑliciter.

¶ Quo ad latorem sublimitatem.
¶ Quo ad receptoris proprietatem.
¶ Quo ad valoris quantitatem.
¶ Quo ad temporis congruitatem.

Quantū ad primū .§. I.

scz de latore legis veteris testamēti ꝓsiderādo qs dederit et quō mirabiliter est data. Data enī est lex ista a deo vero et bono. mediāte misterio angeloꝝ. qō oñdit aplus. ad Gal. iij. dicēs. Lex data est z ordinata ꝑ angelos in manu mediatoris. ordinata. id est ordinabiliter data ꝑ angelos. id est ꝑ moysen z alios mistros q̄ angeli dicuntur. Mal. ij. Labia sacerdotis custodiūt sciaz ꝛc. qz angelus dñi exercituū est. vel data ꝑ anglos. id est misterio angeloꝝ. in quibꝫ angeli erāt vtiqz pater z filius z spūssctūs. et aliqū sine vlla distinctiōe ꝓsone ꝑ illos figurabat in manu mediatoris. subdit. id est in prāte xpō q̄ est mediator dei z hoim vt. s. illa lex staret dū vellet. z cessaret cuz sibi placeret. Apparebat g̃ angelꝰ in forma hūana. vt creditꝫ vel alia moysi. Et loqns voce hūana in ꝓsona dei. ex pte dei dicebat. Ego sū deꝰ zelotes ꝛc. s. reprimatur. leges meas custodite. Fuit aūt ꝫ ꝓgruū. qz diuīa. vt erat lux illa deferunt hoibꝫ mediātibꝫ angelis. ſm Diony. Rō specialis hui⁹ ꝓueniētie est. qz videmꝰ in oibꝫ ptātibꝫ z artibus hūc ordinē fuari. q̄ supior artifex ꝑ se formā induit. inferior aūt materiā ad formē susceptionē disponit. sic nauiffactor ꝑ se nauē cōpaginat sz ꝑ alios. scz. ꝑ artifices submistrātes disponit z pparat materiā. scindendo et dolādo ligna z hmōi. sic a simi. qz lex noua est ꝓfecta eo q̄ ꝓducit ad finē supnaturalē eterne btitudinis. tō immediate data est ꝑ xpm deū hoiem factū. Lex aūt vet⁹ imꝓfecta fuit. qz nō ꝓducit. sed disponit ad ꝓfectā salutem hūani generis. Et tō ꝓueniēs fuit vt ꝑ angelos bonꝫ mutibꝫ daret. Tho. pri. se. q. xcviij. arti. iij. Fuit etiā data mirabiliter. qz apparebat mōs syna fumigans z fulgurans. Et audiebant tonitrua. z ꝫ ad inducendū illū populū ad reuerentiā legis z ꝓseruātiā. z innuendū quia lex illa erat timoris nō amoris.

Quantū ad scm .§. II.

scz de ꝓditōe ꝓpli recipientis illā legē. Mirabile est etiaz ꝓsiderare qre illi solo pplo iudeoꝝ fuit data illa lex. Assignat aūt ad ꝫ triplex rō. s. dispositiōis. discretiōis. z ꝓmissiōis. ¶ Et ꝓ fuit ꝓueniens dari illā legē pplo iudeoꝝ quia ex eoꝝ potiꝰ q̄s alij pplo rōe dispositiōis. qz alijs poplis declinantibꝫ ad idolatriā solus ille ppls iudeoꝝ remānsit in cultu vni⁹ dei. Et tō alij ppli indigni erāt illa lege dei qz vt ꝛ. Matth. vij. nolite sctm̄ dare canibꝫ ꝛc. Unde sicut lux corpalis nō lucet nisi oculo dispositō. ita lux spūalis. vt lex. nō dat nisi dispositō. Est aūt hō dispositꝰ ad ipaz legē ꝑ volūtatē. ꝑ quā vult hō sub lege viuere z legi obedire. Unū qz solus ppls iudeoꝝ se ꝓparabat z disponebat ad receptionē legis. tō ꝓgruū fuit vt sibi traderet illa lex. Et si arguat ꝓtra. qz etiā in alijs pplis gēribꝫ erant aliq̄ ꝓsone digne. vt Job z alij. Rndet qz lex nō dat ꝑsonis particularibꝫ sz pplis. Quāuis g̃ aliq̄ ꝓsone i alijs nationibꝫ bone essent. nō tm̄ pplis nisi pplis iudeoꝝ. z tō ꝓgruit ei dari. Tm̄ qz ista ratio nō est sufficiēs cū pplis iudeoꝝ declinauerit ad idolatriā post datā legē qō gravius fuit. Jō inducēda est scda rō. q̄ est rō discretiōis. vt scz. pplis iudeoꝝ tanq̄z a deo electꝰ. z tāq̄z dignꝰ ab alijs pplis distingueret ꝑ legē veterē sibi datā a deo. ꝓgruuz etiā erat vt pplis ille de q̄ xps nasci elegerat ꝓcesset q̄dā scificatōne polleret. qō fiebat ꝑ cerimonias legis. ¶ Tertia rō est ꝓpter promissionē. Que aūt promissio facta est ostēdit aplus ad Gal. iij. dicēs Abrae dicte sūt repromissiones z semi eiꝰ. nō dicit semibꝫ quasi mltis. sed in vno. s. semi tuo q̄ est xps. Ista aūt promissio. s. q. ex semie abrae xps nasceret nō fuit ex meritis abrae sed ex gratuita electiōe z vocatōe dei. si aūt vltrius q̄rat. q̄re deꝰ magis elegit pplm iudeoꝝ q̄s aliū ex q̄ nasceret. Nō pōt rō assignari sufficiēs nisi suū bñplacitū. Est aūt ꝓueniēs responsio ad hmōi z sibi q̄s. Illō dictū Aug. sup Joh. Nemo venit saluꝰ ad deum nisi tractus. quem autem trahebat z quem non trahebat cum istum trahebat et illum non trahebat noli iudicare si nō vis errare. Si nō traberis ora vt traharis. Tho. pri. se. q. xcviij. ar. iij. ¶ Cōtinebat autem illa lex triplex genus ꝓceptoꝝ. s. moraliū. cerimonialiū. iudicialiū. Et moralia quidē sūt de dictamīe rōis naturalis vt decalogꝰ z alia moralia q̄ reducūt ad ipm. Et ad obseruantiā illoꝝ obligabantꝫ. nō solū iudei. sed oēs nationes z semꝑ obligabūt. qz dictat ea rō naturalis. Tm̄ vt dicit Alexāder in tertia ꝑte sūme. Moralia ꝓcepta prout

Quare solo pplo iudeoꝝ ē data lex triplex.

Triplex ge⁹ ꝓceptoꝝ ꝓtinebat illa lex

sunt de iure naturali. dicčt in genere bonū faciēdum et malū vitandū. Sz put moralia sunt de iure legis mosaice. dicčt ꝫ determiate. vt ps in decalogo Honora patrē t matrē. nō occides t hmōi. put aūt moralia sūt ō lege euāgelica. dicčt ipa iplēda nō timore pene vt lex vet⁹. sz intuitu amoris diuī. data sūt aūt moralia q̄ sūt de actib⁹ hūtū in se vt p illa hoies efficerēt bonī t amici dei. ¶ Cerimonialia aūt sūt instituta ad ordinandū hoies ad deū circa cultū diuinū. nō solū enim hoies ordinant ad deū p actꝰ interiores. vt credē spare t amare. sz etiā pexteriores q̄b⁹ hō pficit diuinā fruitutem. Et circa cultū exteriorē erāt cerimonialia p̄cepta obligāta solū illū ppl'm iudeoꝝ in illo tpe. ¶ Judicialia sūt instituta ad ordinādū hoies adinuicē ad pacifice cōuiuendū p modū statutoꝝ vt faciat alteri alter q̄ iustū est. Et solos indeos obligabat. Unū apl's ad Ro.vij. cuz dixisset. Lex q̄dē scā q̄si subdēs ista tria genera p̄ceptorum subdit t mādatū iustū t scīm t bonū. vt iustū referat ad iudicialia. scīm ad cerimonialia. q̄ scīm ōr ꝺo dicatū. bonū ad moralia. id est honestuz. Tho. Mirabile est q̄ ꝺsiderare cū ōnto ordie t sapia fuit data illa lex.

Tertio ō valore seu .ℌ.III.

valitate legis mirabile est ꝺsiderare. Ubi p̄ sciendū q̄ et si illa lex nō fuit pfecte bona sic lex euāgelica q̄ nō ꝺtinebat grām t ipa lex euāgelica ꝺducat ad gr̄az q̄ lex mosaica nō faciebat ꝓpter q̄ dic apl⁹ de ea ad Heb.vij. Nihil ad pfectū adduxit lex tñ fuit bona illa lex nō mala. vt q̄dā falso dicebāt. Cōtra q̄s dic apl⁹ ad Ro.vij. Lex q̄dē scā. bonū enī ōr aliq̄d dupl'r. s. pfectū t impfectū. Perfectū est q̄ ō est p se sufficiēs ad inducendū t cōseq̄ndū finē. Impfectū aūt q̄ nō est p se ad h̄ sufficiēs. sed disponit t opak ad h̄ sic medicina pfecta est q̄ disponit t opak ad sanitatē. sz nō pficit. Sic lex vet⁹. q̄ ꝺbibat pctā p penas disponebat ad grām t salutē sz eaz nō ꝺferret sic lex euāgelica. q̄ ideo pfecta ōr. Tho. in p.ii. se.q.cviij.ar.j. Utrū aūt ipa lex iustificaret t quō p huiusmodi declaratōe sciendū fm Tho.) ñ.q.c.ar.vij. q̄ iustificatio p̄t sumi quadrupl'r. Uno mō t h̄ ꝓprie p creatione iustitie. put iustitia est ōtus generaliꝫ importās recitudinē quandā mēris. t tūc cū hec sit dupl'r. s. infusa p dei grām. t acq̄sita p humanū exercitiū. Loq̄ndo de infusa q̄ est vera iustitia fm q̄z ds est iust⁹ apō deū. fm illud ad Ro.iij. Si abraā iustificat⁹ est ex opib⁹ legis. habet gl'am sz nō apō deū. sic isto mō p̄cepta legis. Hoc etiā moralia iustificabāt q̄ causare nō poterāt iustitiaz infusam q̄ est solū p grāz dei. Sz loq̄ndo de iustitia acq̄sita. sic obseruatio illoꝝ p̄ceptoꝝ iustificabat. q̄ cū moralia sint de⁹ actib⁹ iustitie. t ex actib⁹ frequentatis generent habitꝰ hūtis acq̄site sic ex actib⁹ tpantie generant habitus tpantie. Ideo t illa p̄cepta obseruata iustificabāt causando iustitie habitū acq̄situ q̄ tñ nō est sufficiēs ad salutē. ¶ Secdo mō iustificatio sumit p dispositōe ad iustitiā. t sic illa p̄cepta legis iustificabāt. q̄ disponebant obseruātes ad grām xpi iustificantē. Per obseruātiā enī illoꝝ retrahebant ab idolatria t alijs vitijs. vñ magis erāt dispositi ad gr̄az. q̄ aūt dñs dicebat Leui.xviij. Custodite leges meas arq; iustitias. q̄ faciēs hō viuet i eis nō intellig̃it de vita gr̄e q̄ iustificat. sz de vita corpis in qua ꝺseruabat. q̄ iplendo legē nō incurrebat penas legis quaz aliq̄ erāt pene mortis. ¶ Tertio sumit iustificatio p significatōe iustitie. Sic vzina ōr sana q̄ desig̃t sanitatē. Et isto mō oīa legalia illa t p̄cipue cerimonialia iustificabāt q̄ figurabāt grām t sacramēta nr̄a noui testamēti. q̄ vere iustificāt. Unū t Aug. dic. q̄ vita illius ppli ꝓphetia erat xpi t ppl'i xpiani. Et apls.j. Ad Coz x. Oīa in figurā ꝺtingebāt illis. facta sūt aūt ꝓpter nos. Uñ apls ad Gal'.ij. Si data esset lex q̄ posset iustificare xps gratis mortuꝰ est. id est sine causa. ¶ Quarto mō sumit iustificatio p̄ executiōe iustitie. t sic oīa legalia iustificabāt aliter tñ t aliter. Mā cerimonialia ꝺtinebat ꝺdem in se iustitiā. sed in generali. put. s. illa exhibebant i cultū dei. in speciali ꝺo nō ꝺtinebant fm se iustitiā. nisi ex sola determiatōe legis diuīe. Et ideo de hmōi p̄cepts dicit cōiter q̄ nō iustificabāt. nisi ex denotōe t obediētia faciētiū. Moralia ꝺo t iudicialia p̄cepta ꝺtinebāt quidē fm se iustū. vel in generali vel in speciali. sed moralia ꝺtinebāt id q̄ō est iustū iustitia generali. q̄ est oīs virt⁹. Sz iudicalia id q̄ō est iustū iustitia speciali q̄ consistit circa ꝺtractꝰ hūane vite. q̄ sūt inter hoies adinuicē. Et sic p executiōe iustitie sumit iustificatio. cū apls ad Ro.ij. Nō audītores legis sed factores iustificabuntur. ¶ Pro maiori declaratōe dictoꝝ Tho. pri. se. q. ciij. q̄ illa cerimonialia erāt q̄dā remedia adhibita ex ordinatione legis. ad collēdas quasdā imūdicias ex statuto legis inducras corpales. q̄ tollebāt idoneitatē ad cultū diuinum. quasi q̄dā irregularitates. sic dicebat imundus leprosus. vel q̄ tāgebat mortuū. t hmōi. Et h̄ est quod ait apls ad Heb.ix. q̄ cinis vitule aspsos inquinatos sanificauit ad emūdationē carnis. Sz imūditia mēt⁹. id est culpā nō tollebat. q̄ expiatio a pctis nō potuit fieri nisi p xp̄m qui tollit pctā mūdi. t q̄ mysteriū passionis xp̄i. nōdū erat pactū realr. ille veteris legis cerimonie nō poterāt realr in se ꝺtinere hūtē pfluentē a xp̄o incarnato et passo. Sicut ꝺtinēt sacramēta noue legis. t iō nō poterāt iustificare t a pctis mūdare. poterat tñ mēs illoz patrū in veteri lege ꝺtūgi xp̄o incarnato t passo. Et ita ex illa fide iustificabant. cui⁹ fidei ꝓtestatio quedaz erat ipa cerimoniaz obseruatio. inq̄tū erat figura xp̄i. Et q̄ etiā expirarēt illa cerimonialia ab imundicijs corpalibꝫ erāt i figurā expiatiōis pctoꝝ fiēde p xp̄m. ¶ Et sciendū fm Tho. pri. se. q. ci. ar. j. q̄ oīa p̄cepta legis p illa tria genera cōprehēdunt. Unū ōr Deute. vj. Hec sūt p̄cepta et cerimonie atq; iudicia. q̄ mādauit dñs de⁹ nobis. Si qua q̄ alia in scriptura vocabula ponūt sub illis ꝺtinētur. Mā iustificatiōes de quib⁹ fit mētio frequēs in psalmis. p̄t dici oīa p̄cepta legis inq̄tū sūt quedā executiones legalis iustitie. vl' etiā ipe pene vel pmia q̄ ponunt in lege trāsgressoribꝫ t obseruatoribꝫ p̄t dici iustificationes fm q̄ de⁹ aliqs iuste punit vel pmiat testimonia aūt de quib⁹ ōr ps. t Deute. vj. Custodi p̄cepta t testimonia. p̄t dici vno mō ea q̄ ptinēt ad penā vel pmiū i lege. inq̄tū sūt p̄testatiōes diuīe iustitie. Uel alio modo dicunt testimonia q̄ oñdūt auctoritatē dei p̄cipientis. vt illud Exo.xx. Audi isr'l dñs de⁹ tu⁹ vn⁹ est. Et illō Genē j. In ꝓncipio creauit de⁹ celū t̄. Inter p̄ceptū aūt t mādatū est hec differētia. Quia p̄ceptū est de bis q̄ sūt de necessitate salutis seruāda. vt decalogus. Mādatū ꝺo q̄ō nō est necessariū ad salutē. Sz q̄ pfectꝰ vel p̄ceptū p̄t dici q̄ de⁹ iussit p se ipm. Mādatū. q̄ō p alios. mandauit vt p moysen t aaron.

Quadruplicat p̄t sumi iustificatio

Dia' p̄cepta legis cōprehendunt sub tribꝰ.

Quātū ad quartū .ℌ.IIII.

sz quō ꝺgruo tpe data sit illa lex. ꝺsiderare mirabile est. Fuit enī data lex mosaica. inter legē nature t legem gr̄e. Et ꝺueniēs fuit rōe ista. Queliber lex imponit duobus generib⁹ hoim. s. bonis t malis. Alijs tñ t alijs rōnib⁹. Nō sic pz. Imponit enī lex mal's. duris t superbis. in remediū ꝺ ignorātiā. t in flagellū ꝺ superbiā. Per legē enim mali. s. superbi t duri ꝺuincunt. t domant. t q̄ hoies illo tpe erāt tales. iō ꝺueniēs fuit vt tpe moysi lex vet⁹ daret ad ꝺuincendū eoz superbiā. Superbiebat enī hō ō duobꝫ scz de scia t potētia. Primo de scia quasi rō naturalis et posset sufficere ad salutē. Et iō vt de h̄ ei⁹ superbia ꝺuince

Data fuit lex ꝺgruo tpe inter legē naturē et gr̄e.

rect gmissus est bō sue regimī rōnis absq; adminiclo legis scpte. Et ex hoc exprimēto potuit bō discere q̄ pariebat defectū rōnis.qz homes vsq; ad idolatriā z turpissima vicia plapsi sūt. Et iō post tps legis nature fuit necessariū dari legē scpām.s. Mosaicā.qz p legem cognitio pcī fm aplm.fecit supbiebat hō tpe legis nature de poterīa.qz ex arrogātia z supbia dicebat.deest q̄ iubeat.nō deest q̄ ꝑleat. Iō post hāc instruct⁹ est p legē scpām.ꝑuicta est ei⁹ supbia de infirmitate z ꝑpotētia.dū ꝑlere nō poterāt qō p legē cogiscebāt.z iō sic apls ꝓcludit ad Ro. viij.qō ꝑpossibile erat legi in qua infirmabat p carnem misit de⁹ filiū suū vt iustificatio legis ꝑleret in nobis.

¶ Scdo lex vet⁹ data est bonis ī auxiliū z in signū z in auxiliū q̄dē ī gr̄atie z ꝑpotētie. Oō q̄dē tūc necessarium fuit.qū lex nālis obscurari incipiebat ꝓpter exuberātiaz pcōz. Oportebat aūt dare hō auxiliū quodā ordie.vt.s. p impfectū ad pfectū manuduceret. Et iō oportuit inter legē nature z legē gr̄e dari legē scpam. Scdo lex illa fuit data bonis in signū seu in figurā legis gr̄e. Oia enī illa cerimonialia figurabāt mysteria xp̄i z eccl̄ie z sacra que mirabilia sūt Tho.pri.se.q.xcviij.ar.vj. Et qz aduentiente ꝓitate dz cessare figura.z figura debz cedere figurato. Iō cū tradita fuerit illa lex vt obligaret pplm illū q̄ ad cerimonialia z iudicialia.vsq; ad ꝓsūmationē seu ꝑpletionē figuraz de xp̄o q̄ ꝑplete sūt in morte ei⁹. p quā ꝓsecuta est salus hoim. Unū dic circa nonā Cōsūmatū est. et in signū but⁹ velū tēpli qđ tegebat interiora scissum est mediū ad ꝛnuendū q̄ velamia figuraz deficiebant.

Iō mortua sūt illa legalia.z nūc etiā mortifera. Et sciendū q̄ cū q̄rit q̄ tpe cessauerūt legalia.q̄ nō potuerīt fuari sine mortali pcō. Circa hoc Augu. distinguit tria tpa. Primū aū passionē xp̄i in q̄ legalia nō erāt mortua nec mortifera. Erāt salutifera z currebāt sīl cum euangelio Scdm tps fuit mediū inter passionē xp̄i z diuulgationem euāgelij in q̄ tpe legalia erāt mortua. qz nec erāt ꝓitatē habebāt nec obfuari tenebant nō tū erant mortifera. qz illi q̄ ex iudeis erāt ꝓuersi ad fidē poterāt licite ea seruare.dūmō nō ponerēt spem salut̄ in eis.putātes.s.eorū obfuātiā necessariā quasi sine legibꝰ fides xp̄i nō sufficeret ad salutē vel posset iustificare. Et iō paul⁹ circūcidit Thimotheū. vt habet Act̄.xvj. natū ex iudea mr̄e ad tollēdū scādala aliq̄z iudeoz ꝓuersoz zelantiū ꝛ obfuatōe legaliū.nō aūt ritū q̄ erat nat⁹ ex gentilibꝰ. Non enī gētiles ꝓuersi poterāt fuare legalia sicut ꝓsūi iudei. Iō aūt voluit spūssctus q̄ non starī inhiberet ꝓsūis ex iudaismo ad fidē xp̄i obfuātia legaliū. sic inhibit⁹ fuit ꝓsūis ex gētilibꝰ ritꝰ gētiliū.vt oīdere fidē differētia ī vtrisq;. Nā gētilitatis ritus repudiabat tanq̄ semp illicit⁹. et a deo semp phibitus. Ritus aūt legis cessabat tanq̄ implet⁹ p xp̄i passionē.vtpote a deo ī figurā xp̄i īstitut⁹ Terciū tps est p⁹ euāgelīū diuulgatū.in q̄ legalia nō solū sūt mortua ꝓitatē nullā habēta. Erāt etiā mortifera. ita q̄ pcm mortale est illa fuare. Et rō h⁹ est fm Tho. pri. se.q.ciij.ar.iij. Quia oēs cerimonie sūt q̄dā ꝓtestatiōes fidei in q̄ ꝓsistit interior cultus dei. Pōt aūt hō fidē interiorē ꝓtestari factis sic z ꝛbis.z in vtraq; ꝓtestatōe si aliquid hō falsum ꝓtestat.peccat mortal̄r. Quātus aūt sit eadē fides quā habem⁹ de xp̄o.z quā habuer̄t ꝑres veteris testamēti. tū q̄ ipi ꝓcesserīt nos sequmur.eadē fides diuersis ꝛbis significat ab eis z a nob. Nā ab eis dicebat Ecce virgo concipiet z pariet. Et nos dicim⁹. Virgo concepit virgo peperit. Idē repsentādo p ꝛba ꝓteriti tpis qđ illi p ꝛba futuri tpis. Sīl cerimonie veteris testamēti figurabant xp̄m nascitur.passur.z hmōi. Sacra aūt noui testamēti signāt xp̄m vt natū z passū. Sic q̄ peccaz mortal̄r ā nūc suā fidē ꝓtestādo doceret xp̄m nascitur passū z hmōi.qđ antiq pie z veraciter dicebāt. ita nūc peccaret z mortal̄r si q̄s cerimonia legis fuaret. Q̄s illi antiq qui pie z fideli⁹ obfuabāt. Qđ aūt dr Baruch. iij. Hic est liber mādatoz.z lex q̄ est in eternū intelligit lex eterna illa q̄ tū ad moralia simpl̄r z absolute. q̄ tū vo ad cerimonialia est eterna fm figurarū nō figurā. Sciendū q̄ Diero.z Aug.s. hac materia fuer̄ ꝓie opiniōis. Diero. enī distinguēs tm̄ duo tps circa illa legalia. dicebat q̄ añ passionē xp̄i in q̄ legalia erāt mortua ꝛ nō mortifera. Aliq̄ p⁹ passionē in q̄ erant z mortua z mortifera.ita q̄ nō poterāt fuari sine mortali pcō. Et sic dicebat. q̄ p⁹ passionē nunq̄ aplī fuauer̄t legalia fm ꝓitatē. ꝛ qdaz pia sīlatiōe ne.s.scādalizarēt iudeos z eoz ꝓsūionē ꝑdirēt.q̄sīlatio intelligēda est fm Tho.nō q̄ illos actꝰ nō facer̄t fm rei ꝓitatē.ꝛ q̄ nō faciebāt tanq̄ legē obfuantes. Sic si q̄s abscideret pelliculā mēbri virīl̄ ꝓpter sanitatē.nō cā circūcisiōis faciēde ꝛ indecēs videt dicere fm Tho.q̄ aplī ea occultarēt ꝓpter scādalū q̄ ꝓtinēt ad veritatē vite z doctrine.z q̄ vterenk sīlatiōe in ꝓtinētib⁹ ad salutē fidelīū. Dic etiā Diero.q̄ Petr⁹ sīlatorie suberabebat se a gentilib⁹ ꝓsūis.cū eēt antiochie vt habek ad Gal. ij.vt vitaret scādalū iudeoz q̄z aplī erat. Unū in hoc nō peccauit. Petr⁹ z Paul⁹ sīlatorie eū reprēdit vt vitaret scādalū gētiliū q̄z erat aplī. Ꝛ hoc Aug. ꝓbat. quia paul⁹ in canonica scptura.s.ad Gal. ij. in q̄ nephas est credē aliq̄d falsum.dic.q̄ Petr⁹ reprēhēsibil̄ erat. Unū verū est fm Tho.p⁹ Aug.q̄ petr⁹ peccauit z paul⁹ non simulatorie ꝛ vere reprēhēdit nō aūt peccauit petr⁹ in hoc q̄ ad tps legalia obfuauit.qz sciebat sibi licere tanq̄ ex iudeis ꝓūso. Ꝛ in hoc peccabat q̄ ī obfuatōne legaliū nimiā diligētiā adhibebat ne scādalizaret iudeos ita q̄ ex hoc seqbat scādalū iudeoz. Magr̄ tenet Aug. in hac materia. Ad hoc etiā facit qđ dic Gra. ij.q.vij. Testes. §. fin. Paulus petz reprēhēdit q̄ erat ꝓnceps aploz. Unū dat ī telligi q̄ subditi possūt reprēhēdere suos ꝓlatos si reprēhensibiles sūt. Ꝛ hoc facile refellit si vñ sit reprēhēsus attendat. Petr⁹ cogebat gētes iudaisare.s.facto suoz a ꝓitate cuāgelij recedē.cū iudeis gregē faciēs z actib⁹ gētiliū se subtrahēs latēter. Parati⁹ est in se a fide erozbitare z alios a fide deꝛcere exēplo vt ꝓbo. Non q̄ ex hoc oīdit q̄ ꝓlati possint a subditi accusari.nisi cū erozbitaverīt a fide vel alios erozbitare fecerīt. Ad hoc etiā facit dis.ix.si ad sacras. tū in illa nimia ordescētiōe circa legalia non dr peccasse mortal̄r ꝛ venial̄r.fm Tho.

¶ De ꝑceptis moralib⁹ ipi⁹ legis ī cōi z supaddit̄. Ca.iij.

De moralib⁹ preceptis

Veter⁹ leg⁹.ō mō ꝑplēdi ea.vtz cadat sub ꝑcepto z ō ꝑplici eoz differētia sub quā cōprehendunk actꝰ oim ꝓitatū.z si ꝑplere ea in caritate est ī ꝑcepto.z si sūt dispēsabilia.z qz ista sūt difficilia ad cognoscēdū.ſō cū pōs. ordādū est. Da mihi intellectū z scrutaboz legē tuā z custodiā illā in toto corde meo non sufficit q̄ dederit nob legē nature z scpture s. mosaice. fm illō Eccl̄iast.xvij. Addidit illis disciplinā z legē vite hereditauit eos.nisi det intellectū ei⁹. Lex dr a legēdo qz sepe debet legi. Ꝛ legē z nō intelligē est negligē. Humanus aūt intellect⁹ defacili errat.sic pz in doctoribꝰ iudeorum antiqs z nouis male intelligētib⁹ legē.nō solū q̄ ad cerimonialia.vt pz Matth.v.z vj.c. Propter hoc q̄ de⁹ det intellectū ad ipm intelligendū.q̄ ad cerimonialia fm spiritualē intellectū fm quē adhuc dr obfuari puta q̄ nō comedank carnes porcine.id est q̄ non habeank mores lasciui. ¶ Quātū ad moralia fm sensum ꝛalem vez. z de ipis moralib⁹ tria videda sūt. vt modalitas faciendi ea cognoscak.ibi. Da mihi intellectū. ¶ De varietate in dicendi ea pāroſ. ibi.z scrutaboz legē tuā. ¶ Ut caritas implēdi eis adhibeak.ibi.z custodiam illam.

Nisi dedisset ī tellectū legi sue frustra, dedisset.

Nota cir ca cessatio nē legaliū alic ienetur Dierony. q̄ Aug⁹

Tria sunt videnda ō ipis moralib⁹

Precepta moralia .H. II.

sūt de actib⁹ ꝑutū.sz act⁹ būan⁹ nō pōt esse ꝑtuosus nisi
Modus ꝑtuꝫ ꝓsistit in tribꝫ. ꝙ.erbi.ꝓsistit in tribꝫ. Primū est vt opek sacēs z b̄ iudica
bus. tur a lege diuina q̄ būana. Dō enī q̄s sac̄ oīno nesciēs
se illō facere nō merek.ꝑmiū z in mal⁹ nō merek penaz si
est ignātia inuincibil' alias sec⁹.dz g̃ q̄s ꝙuare ꝑcepta sci
ens illa esse ꝑcepta. Scōm q̄ ptinet ad modū ꝑtuꝫ
est vt opek volēs vel eligēs.in q̄ importak duplex mo⁹
tus interior.s.volūtat⁹ z intrēciōis. Et ista duo q̄uis nō
diiudicet lex būana. Eo q̄ legislator ip⁹.s. legis būane
est bō.qui nō bz iudicare de interioribꝰ actib⁹ q̄s nō vi
det sz de exterioribꝰ. Lex tñ diuīa diiudicat.qz de⁹ q̄ est
but⁹ legislator.iudicat etiā de interioribꝰ actib⁹ q̄s videt
Lex enī būana nō punit volentē occidere. sz lex diuina
punit. Unī ꝺr Matb.v. Qui iracūt fratri suo reus erit
iudicio z sīr̄ī bonis opib⁹ malā intēcionem.iuxta illud
Ne faciatis iusticiā vestrā coꝝ hoīb⁹ vt videamī ab eis
Matb.vj. Tertiū qō ptinet ad modū ꝑtuis est vt
firmiter z īmobilr opek.s.in ꝓposito. Et ista firmitas pti
net ad habitū.vt.s.aliq̄s ex habitu radicato opek.z ist⁹
nō diiudicak nec a lege būana nec diuīa.s.vt puniak ex
defectu b⁹. Sz si ꝺz bō mereri in obſuādo aliq̄ō pticu
ꝑtū optet q̄ z ist⁹ obſuet id est q̄ act⁹ q̄ pcedat ex ha
bitu ꝑtuis infuso.nō tñ trāſgress⁹ est ꝑcepti vñ mere
atur penā a deo nō būdo habitū ꝑtuis.cui⁹ actū opak
Honorās enī parēres qō ptinet ad ꝑceptū quartū.z est
act⁹ pietatis.q̄uis nō habeat habitū illi⁹ ꝑtuis.s.pieta
tis.q̄ semp est cū est i aliq̄ mortali pcō vtiq̄ merek ex
hoc ꝑmiū a deo.nō tñ peccat mortalr in b̄. Et sic q̄ntuz
Ad duo ē intrēcio legislatoris ad illud mod⁹ ꝑtuis nō cadit sub ꝑcepto legis. Intēn
tio enī legislatoris est de duob⁹. Unū est id ad qō intēdit q̄ ꝑcepta legis inducere.z b̄ est ꝑtus. Aliud est id
de q̄ intēdit ꝑceptū ferre.hoc est qō ducit z disponit ad
ꝑtutē.s.act⁹ ꝑtuis. Nō enī est idem finis ꝑcepti z id de
quo ꝑceptū dak. Sic̄ z in aliꝭ rebꝰ nō est idē finis z illud qō est ad f.nē. Ergo intelligere debem⁹ circa legem q̄
optet im plere ꝑcepta ei⁹ scienter cogscēdo ea.libēter non
ex tristicia vel coacte faciēdo recta intentiōe nō sinistra
implēdo.firmiter habendo habitū ꝑtuꝫ.vt mereamur
hec bea. Tbo.pri.se.q.c.arti.ix.

De varietate mora .H. II.

liū quib⁹ iubenk in lege act⁹ oīm ꝑtutū q̄uirēdi.ait ps̄
Act⁹ oīm ꝑtutū iuc nianꝭ scru tādo legē dei. Scrutaboꝝ legē tuā. Morale ꝺra more. Mores ꝓpie dicunk act⁹ būani q̄ ꝙueniūt rōni. Et bi sūt boni actus
Act⁹ aūt būani q̄ discordāt a rōne nō mores sz mali mo
res dici debēt. Moralia g̃ ꝑcepta sūt ꝺ bis q̄ ptinēt ad
bonos mores q̄.s.ꝙueniūt rōi. Vñe autē iudiciū rōnis
būane.cū a naturali rōe aliq̄lr deriuek.necesse est q̄ oīa
ꝑcepta ptineāt ad legē nature. Diūsimode tñ. Et ꝑūt sic
diuidi.q̄ moraliū legū q̄dā sūt vt fundamēta.quedā vt
supedificamēta.quedā vt additamēta vite actualis. Uñ
Moraliū est triplex gradus. et.b. Tbo.vri.se.q.c.ar.x). dic̄.q̄ moraliū triplex est grad⁹
quidā enī sūt cōmunissima adeo manifesta. q̄ edutione
nō indigēti sic̄ mādata de dilectiōe dei z pximi z hmōi
que sūt q̄si fines ꝑcepto⁹. Finis aūt in opabilib⁹ est ꝑn
cipiū opandi.s.intēciōe. Et iō̄ hec ꝑcepta cōmunissima
dicunk fundamēta q̄ō est primū in edificatiōne.z in bis
nullus pōt errare sm iudiciū rōnis. Preceptū etiā de fi
de habēda ꝑsupponik ad decalogū. Sic̄ z ꝑceptū dile
ctiōis. Sicut enī prima ꝑcepta legis nature cōia sūt q̄
se nota habēti rōem naturalē z pmulgatōe nō indigent
vt q̄ nemī est fīēda iniuria.z q̄ bonū est faciendū. Ita z
credere in deū est q̄ se notū ei q̄ habet fidē.z non indiget
alia pmulgatōe nisi infusiōe fidei. Quedā ꝙo ex moralibus ꝑceptis sūt magis determīata q̄z rōem stari ꝺlibz
pplaris pōt facili videre. Et q̄ in pauciorib⁹ b⁹ ꝓtin
git būanū iudiciū quere.iō ista editōe indigent. Et hec
sūt ꝑcepta decalogi data seu ꝓposita a deo q̄ seipm pp̄lo
quedā ꝙo sūt q̄z rō nō est adeo manifesta q̄ se.sz solū sa
pientib⁹. Et ista sūt ꝑcepta moralia supaddita decalogo.
tradita a deo pp̄lo ꝑ moysen z aaron. Sed q̄ ea q̄ sunt
manifesta sūt principia cognoscēdi rōem eoꝝ q̄ nō sunt
ita manifesta. Jō ista moralia supaddita decalogo.redu
cunk ad decalogū ꝑ modū cuiusdā additōis ad ipa. Et
ad qōliber ꝑceptoꝝ decalogi reducunk aliq̄ supaddita.
vt infra declarabit. Tertioq̄ tñ genera ꝑceptoꝝ.s.illa pri
ma cōissima.z ista supaddita ꝓtinenk in decalogo.sz di
uersimode. Nā ꝑma cōia ꝓtinenk in ꝑceptis ꝺcalogi. sic̄
ꝓncipia in ꝓclusiōib⁹ primis. Supaddita aūt q̄ ꝑ sapi
entes cognoscunk.ꝓtinenk in eis sic̄ ꝓclusiōes in princi
pijs. Ipa aūt ꝑcepta moralia sūt de actib⁹ oīm ꝑtutuꝫ
Nā pcm̄ sm Amb.est trāſgressio legis diuīe. Qōliber
aūt pcm̄ est ꝺ aliquā ꝑtutē directe. Et ꝺ aliq̄ ꝑcepto⁹
rum. Pro cui⁹ declaratōe dic̄.b. Tbo.pri.se.q.c.arti.ij. q̄
cū lex oīs ordinek ad bonū cōe.vt.pz ex diffinitōe legis
ꝑcepta legū diūsificank sm diūsos modos cōtratū. Uñ
et ꝑbs in sua pollitica docꝝ alias leges dādas i ciuitate
q̄ regik ꝑ pp̄lz alias i ciuitate q̄ regik ꝑ aliq̄s porēres ō
ciuitate. Est aūt al⁹ mod⁹ cōtractis ad quem ordinak lex
humana. Et al⁹ ad quē ordinak lex diuīa. Lex enī hu
mana ordiat boīes ad cōtractē ciuilē q̄ est boīm adinui
cem. boīes aūt ordinank adinuicē ꝑ actus exteriores q̄
bus iuicē cōtant. Hmōi aūt cōtractio ptinet ad rōnē iu
sticie q̄ est directiua cōtractiōis būane. Et ideo lex huma
na nō ꝓponit ꝑcepta nisi de actib⁹ iusticie. z si precipiat
actus aliaꝝ ꝑtutū. vt q̄ nō fiat adulterrū. ꝺd ptinet ad
castitatē.hoc nō facit nisi inq̄ntū assumit rōez iusticie.vt
qz ꝑ adulteriū iniuria alteri. Sz cōtras ad quā ordinat
lex diuina ē boīm ad deū i pñti vita vl futura. Et ideo
lex diuina ꝓponit de oīb⁹ actib⁹ ꝑ q̄s boīes bñ ordināt
ad cōiactōem cū deo. Dō aūt diūgik cū ꝺo mēte siue rōe
in q̄ ē ꝺ imago. Et iō lex diuina dat ꝑcepta de oībus
illꝫ ꝑ que rō sit bñ ordiata . Ē aūt ē ꝑ actus oīm ꝑtutum
Nā ꝑtutes intellectuales ordināt bñ act⁹ rōis circa pas
siones interiores z morales circa actus exteriores. Et sic ꝺ
actib⁹ oīm ꝑtutū ꝑcipit.ita tñ q̄ act⁹ q̄ sūt de necessitate
ꝑtutis sine q̄b⁹ nō pōt virt⁹ ꝙsistere. sūt sub obligatōe ꝑ
cepti. Sz q̄ sūt de bñ esse seu pfectōe virtutis nō sūt ꝑce
pto sed ꝙsilio. Et q̄uis ꝑcepta decalogi sint soluz de
actib⁹ iusticie. Nā ꝑma tria sūt de actib⁹ virtutis latrie:
q̄ est ꝑs iusticie potissima. Quartū est de actu pietatis.
q̄ est etiā ꝑs iusticie. Alia sex sūt de actib⁹ iusticie cōmu
liter cū ꝑcepta de actib⁹ aliaꝝ ꝑtutū dank in aliꝭ mora
libꝰ ꝑceptis legis q̄ ptinēt ad pma cōia.vt de dilcōe z fīd
vl ad supaddita. Que qz vt dcm̄ ē ꝙtinēt reductive i de
calogo. Ideo etiā isto mō pōt dici i ipo decalogo z alia ꝑ
cipi. Ideo aūt magis i decalogo dank ꝑcepta de actibus
iusticie exp̄sse q̄s de actib⁹ aliaꝝ ꝑtutū. qz cū ꝑceptū im
portat rōem debiti. Et decalogi ꝑcepta sūt q̄ statim mēs
humana intelligit obseruāda. magis apparet oīb⁹ rō de
biti i actib⁹ iusticie q̄ ē altez q̄s i actib⁹ aliaꝝ ꝑtutū. ma
gis enī qliber cognoscit se debere abstinere ab offēsa pxi
mi. z deū honorare q̄s q̄ debeat vti prudētia.fortitudine
aut tpantia. De q̄b⁹ tñ ꝑtutib⁹ z al's dank lege i ꝑcepta
Scrutāda ē g̃ lex i. diligēter inuestigāda. vt inueniatur
actus omniū virtutum que nobis ꝑcipiūtur.

De obseruatōe eo⁹ .H. III.

rum cū dilectiōe z sine dispensatōe ait ps̄. Custodiā illā
scz legē in toto corde meo. Custodire in toto corde.est ob
seruare toto affectu z dilectiōe. Nō enī sufficit ad salutē

custodire seu seruare oīa mādata decalogi ⁊ supaddita
nisi fiāt in caritate. vt ꝺr Ja.ij. Qui totā legē ꝟuauerit.
offendat aūt in vno.id est in caritate q̄ vnit nos cū deo.
q⁹ꝯs lex facta⁹ est oīm re⁹.id est dānabīt.ac si nullū ꝟuasset māda
toꝝ. Seruādo tm̄ q̄cūq; ꝑceptoꝝ nō exp̄s in caritate.
puta.honorādo gentes.nō peccat nec ex ꝺ dānab.q⁹ bo
norauit gentes in caritate nō exp̄s. Sꝫ ex ꝺ q⁹ nō habu
it caritatē.nec se exercuit in actibꝫ ei⁹ cū debuit. Pro ma
iori aūt declaratiōe hoꝝ dic̄ Tho.pri.se.q.v.ar.c.q⁹ act⁹
caritatis pōt dupl'r ꝯsiderari. Uno mō fm q⁹ est quidā
act⁹ p se. Et ꝺ mō cadit sub ꝑcepto legis q⁹ de ꝺ⁹datur
speciale ꝑceptū.s.diliges dñm deū tuū.⁊ diliges primū
Et q̄tū ad ꝺ vez dixer̄ illi q̄ dixerūt q⁹ mod⁹ caritatis
cadit sub ꝑcepto. Nō enī est impossibile obꝟuare ꝺ ꝑce
ptū qō est de actu caritatis.q⁹ pōt se hō disponē ad ca
ritatē hñdā ⁊ cū cā habuerit.pōt ea vti. Alio⁹ mō pōt
ꝯsiderari act⁹ caritatis fm q⁹ est mod⁹ actuū aliaꝝ ꝟtu
tum.id est fm q⁹ act⁹ aliaꝝ ꝟtutū ordināt ad caritatē q̄
est finis ꝑcepti. Et ꝺ mō vez est qō dixer̄ alīq.s.q⁹ mot⁹
caritatis nō cadit sub ꝑcepto ꝺ est dictum. q⁹ sub ꝺ ꝑce
pto honora patrē tuū ⁊c.nō includit q⁹ honorēt pat⁹ ex
caritate sꝫ solū q⁹ honorēt. Uñ q̄ honorat patrē.nō hñs
caritatē.nō efficit trāsgressor ꝑcepti de honoratōe pen
tum ersi sit trāsgressor ꝑcepti qō dat de dilectiōis actu
vñ penā merēt. Quāuis q̄ honorat parētes teneat ex
caritate honorare.ꝺ tm̄ nō est ex vi h⁹ ꝑcepti. Diliges do
minū deū tuū ex tota corde tuo.qō itelligit vt oīa acta
referant in deū. Et cū ista sint duo ꝑcepta affirmatiua.
scz de honore pentū ⁊ de dilectōe nō obligātia ad semp
pūt.p dūūis tpib⁹ obligare.ita pōt ꝛtingere q⁹ implēs
ꝑceptū de honore parētū.nō tūc trāsgredit de omissio
ne caritatis in deū. Opter q̄ ꝑcepta custodire in toto⁹coꝝ
de.id est in caritate si q̄s vult saluari qō aūt ꝺr. Matḃ.
xix. Si vis ad vitā ingredi ꝟua mādata.intelligit non
solū de mādatis decalogi.sed etiā de alīs inter q̄ ꝑcipu
um est illō de caritate. ¶ Debēt etiā semp custodiri ꝑce
pta moralia.q⁹ indispēsabilia sūt. vñ p̄s. Custodiā le
gem tuā semp in sec̄m sec̄i. Pro cui⁹ declaratōe dic̄. b.
Tho.pri.se.q.c.arti.viij.q⁹ in ꝑceptis ꝺr fieri dispēsatio
q̄ occurrit aliq̄s ꝑticularis casus in q̄ si ꝟbū legis ob
seruet̄.ꝛtrariat intentiōe legislatoris. Intentio aūt legis
latoris cuiuscūq; ordinat principal'r ad bonū cōmune.
Scō ad ordinē iusticie ꝟtutis fm q⁹ bonū cōe ꝯseruat.
Et ad ipm̄ puenit. Si qua q̄ ꝑcepta dant.q̄ ꝛtineāt ad
obꝟuationem boni cōis vl'ordinē iusticie ⁊ ꝟtutis hu⁹
ꝑcepta ꝯtinēt intentionē legislatoris.⁊ tō indispensabi
lia sūt.puta.si ponerēt i aliqua ciuitate ꝺ ꝑceptū. q⁹ nul
lus destrueret rē publicā vl'ꝑderet ciuitatē vl' q⁹ nullus
faceret aliq̄d iniuste hmōi ꝑcepta essent indispēsabilia.
Precepta aūt decalogi ꝛtinēt ipam intentionē legislatoꝝ
ris.s.dei. Mā ꝑcepta ꝑme tabule q̄ ordināt nos ad deū
ꝛtinēt ipm ordinē ad bonū cōe ⁊ finale qō est de⁹. Prec
epta aūt scōe tabule ꝛtinēt ordinē iusticie inter hoīes
ꝟuāde.vt.s.nlli fiat indebitū ⁊ cuilibet reddat debitum
fm enī hāc rōnē intelligēda sūt ꝑcepta decalogi.⁊ tō sūt
oīno indispēsabilia qō enī in decalogo ꝓhibet occasio
hoīs.ꝺ fit inꝫtum istud ꝺr rōem indebiti.q⁹. s. est ino
cēs. Et ꝺ lex būana nō pōt ꝯcedere.s. q⁹ indebite homo
occidat. Sꝫ malefactores vel hostes reipublice occide
re nō est indebitū vñ nō ꝛtrariat huic ꝑcepto nō occi
des.q⁹ q̄ uder occidat malefactorē. Sil'r q⁹ abraā ꝯsen
sit occidere filū ysaac.nō ꝯsensit in homicidiū ꝓhibitū.
q⁹ debitū erat cū occidi fm mādatū dei.qui iuste inflīꝫ
gīt mortē iustis ⁊ pcōribꝫ p pctō primi parētis.cui⁹ sen
tencie si hō est executor deo iubēte. non est homicida sic
nec de⁹ iubēs. Sil'r si alicui auferat q̄ suū est si debitū
est q⁹ amittat ꝺ nō est furtū qō in decalogo ꝓhibet. Et
ideo cū filij isr̄l tulerūt spolia egiptioꝝ deo iubēte cuius
sūt oīa nō cōmiserūt furtū. Et olee accedēs ad mulierez
fornicariā vel adulterā.nō cōmisit fornicationē nec adul
teriū.q⁹ sua erat ad quā accessit deo iubēte. qui est insti
tutor mr̄imonij. Uñ ⁊ aliq̄ dicūt q⁹ ꝑcepta prime tabu
le sūt oīno dispēsabilia eriā a deo. Et ꝺ ideo. q⁹ semper
trāsgressio eoꝝ ꝺr rōem indebiti. Sꝫ ꝑcepta scōe tabu
le sūt dispēsabilia.q⁹ pñr materialē trāsgredi.non hndo
in se rōem indebiti. vt ptz in exēplis positis.

De fundamēto seu .§. IIII

principio moraliū ꝑceptoꝝ qō est caritas. Uñ apl's ad
Phil. In caritate radicati ⁊ fundati pōt intelligi illud
ps. Portio mea dñe dixi custodire legē tuā. An hoīem
posita sūt mīta bona vera vel apparēcia. vt bona tpa
lia.diuitie.honores.delectatiōes corporee. Bona spiritu
alia.vt sciēcia ⁊ ꝟtutes. Ad qōcūq; vult exrēdat manuz
suā vt eligat ⁊ q̄rat. Et alij quidē vt parrē sibi meliorem
eligūt diuitias.alij voluptates.alij sciētias.sꝫ iusti ⁊ scī
hoīes eligūt ꝑ pte sua vez bonū.s.custodire legem dei ⁊
mādata ei⁹ dicētes cū ps. Portio mea dñe. id est pars
quā mihi elegi de bonis dixi.id est liberaui esse custodi
re legē tuā. Nec custodit integre p dilectionē. Uñ apl's.
plenitudo legis est dilectio. Oīme enī ꝑceptū legis ad ꝺ
ordinat. ¶ Pro cui⁹ declaratōe dic̄.b. Tho.se.se.q. exxij.
q⁹ cū ꝑceptū ꝯportat rōem debiti.q⁹.s. ex ꝺ q⁹ aliq̄d pci
pit debet fieri. Intantū aliq̄d cadit sub ꝑcepto inꝫtum
habet rationē debiti. Est aūt aliq̄d debitū dupl'r. Uno
mō ꝑ se. Alio mō ꝓpter aliud.p se est debitū in vnoquo
q⁹ negocio id qō est finis.q̄ habet rōnez p se boni. ꝓpter
aliō est debitū qō ordinat ad finē.sic medico p se est de
bitū q⁹ sanet.q⁹ ꝺ est finis artis ei⁹ ꝓpt aliud aūt medico
est debitū.vt det medicinā.q⁹ medicina ordinat ad īdu
cendā sanitatē. Finis aūt spūalis vite est. vt hō vniatur
deo.⁊ ꝺ fit p caritatē.q⁹ qui manet ī caritate.in deo ma
net ⁊ de⁹ ī eo.vt.j. Joh.iiij. Jō ꝺr caritas.quasi cara vni
tas.in ꝺ ꝯsistit pfectio vltima creature vniri cū deo. et
ad ꝺ ordinant sic ad finē oīa ꝑcepta q̄ ptinēt ad spiritu
alem vitā. Uñ apl's.j.ad Thi. Finis ꝑcepti.s.oīs est ca
ritas.de corde puro.ꝯscēcia bona.⁊ fide nō ficta. Oēs
enī virtutes de quaꝝ actibꝫ dant ꝑcepta ordināt vl'ad
purificandū corda a turbinibꝫ passionū.sic ꝟtutes que
sunt circa passiōes moderādas.vt fortitudo ⁊ temperan
tia.vl'soltē ad habendā bonā ꝯscientiā. Sic ꝟtutes q̄
sūt circa opatiōes.vt iusticia ⁊ prudēcia vel ad haben
dam rectā fidē.vt illa q̄ ptinēt ad diuinū cultū. Et hec
tria requirunt ad diligendū deū. Naz cor impuz a dei
dilectiōe abstrahit.ꝓter passiōes inclinātes ad terrena
Cōscēcia mala fac̄ horrere diuinā iusticiā ꝓpter timoreꝝ
pene. Fides ficta trahit affectū in id qō de deo fingitur
sepans se a dei ꝟitate. In q̄libet aūt genere illō qō est p
se est pri⁹ eo qō est p aliud. Et tō primū ⁊ maximū man
datoꝝ est de caritate. vt dic̄ xp̄s Matḃ.xxij. Mō pomit
aūt hoc in decalogo.q⁹ p̄su ꝓponit ad illū.⁊ in oīb illis
ꝑceptis includit istud. Diuisificat aūt ꝑceptū de dile
ctione in duo.s.in diligēdo deū ⁊ in diligēdo primū. vñ
xp̄s Matḃ.xxij. Postq̄ interrogat⁹ de magno ⁊ precio
puo mādato in lege.rñdit. Diliges dñm deū tuū ex to
to corde tuo.⁊ ex tota aīa tua.⁊ ex oī mēte tua. ꝺ est ma
ximū ⁊ primū mādatū. Scōm aūt sile huic est. Diliges
primū tuū sic teipm̄.subdit. In his duobꝫ mādat⁹ vni
uersa lex pendet ⁊ ꝓphe. Et.s. Joh.iiij. dicit. Hoc manda
tum habem⁹ a deo.vt qui diligit deū diligat ⁊ frarem
suū. Et q̄uis vnū includat in alio. nec posset esse dile
ctio dei vera sine dilectiōe primi.nec dilectio primi sine
dilectione dei.cū dilectio primi ordinet ad dilectionem
dei vt ad finē.ꝓpter qō dicit apl's. Qui primum diligit

Omīe ꝑce
ptū ad ꝺ
ordinatur
vt ds ⁊ p
rim⁹ dili
gat.

Debitum
est aliq̄d
dupl'r.

legē implevit. Cū optulit dari distincte p̄ceptū. nō solus de dilectiōe dei. s. diliges dñm deū tuū. qđ habet Deut. vj. Sed etiā de dilectiōe p̄ximi cū dicit Leui. xix. Diliges amicū tuū sicut teipm. id est p̄ximū. z b̄ p̄ter min⁹ capaces. qui nō defacili vnū sub altero scīūt p̄mineri. Et quāuis etiā diligere nos ipos teneamur. Cū de b̄ nō datur speciale p̄ceptū q; quātūcūq; quis excidat a ꝑfate remāet cū i ipso dilectio sui. Nec ita p̄ringit obseruari rationē sui. sicut circa dilectionē dei z p̄ximi. Vel etiā quia ex hoc q; quis diligit deū z p̄ximū vere diligit z seipm. Imo etiā in p̄cepto de dilectiōe p̄ximi notat dilectio sui cum hoc ponat pro regula z modo dilectiōis p̄ximi. cum dicit. sicut teipm.

De ipso decalogo q̄ .§.V.

cōtinet decē p̄cepta dicit Deute. iiij. Ondit vobis dñs pactū suū qđ p̄cepit vt faceretis. z x. verba. q̄ scripsit in duabꝫ tabulis lapideis. Nec aūt exp̄sse ponunt. Exod. xx. vt patebit infra. Et ad obseruationē eoꝝ iuitās. Ps. vij. In psalterio. p. coꝝ psallite ei. Psalteriū est lex. dei cem corde sūt p̄cepta eius. Un Aug. fecit quendā librū de decē p̄ceptis. quē intitulauit de decē cordis. Manibus aūt tactū tale instrm reddit suauē sonū z nō aliter Tangere igit manu psalteriū illud. id est legē est opa seruare. Et p hoc vitat omne pctm. z suauis armonia bonorum opeꝝ inde sequit. Un ps. Iniquitatē odio habui et abominat⁹ sum. legē aūt tuā dilexi. q. d. Ideo odiui oēm iniqtatē. id est vitaui. q; legē mādatoꝝ tuoꝝ fuaui Un Aug. in dicto li. Tangis primā cordā qua colit de⁹ Et occidit bestia superstitiōis z sic de alijs. Et cū pctm sit trāsgressio legis diuine. z celestiū inobedientia mādatoꝝ. et oē pctm sit vl in deū vel in p̄ximū. vel ꝑtra seipm. potest dici fm quandā adaptationē q; p prima tria obseruata vitant pcā directe ꝑtra deū. p quinq; sequētia peccata q̄ sunt ꝑtra p̄ximū. p duo vltima q̄ sunt contra seipm. Nā p desideria z cupiscētias malas interiores nō fit lesio p̄ximo sed sibi ipi. id est aīe sue quā maculāt p prava desideria. Rationē autē sufficientē quare sex nō sūt pl'a nec pauciora assignat. b. Tho. pri. se. q. c. arti. v. Sic enī alia p̄cepta legis būane ordināt hoīem ad cōmunitatē humanā. ita p̄cepta diuine legis ordināt hominem ad quandā cōmunitatē hoīm sub deo. Ad b̄ autez vt hō in aliqua cōitate cōmodē duo requirunt. Primū est vt hō bene se habeat ad eū qui pest cōitati. Scō vt bene se habeat ad alios cōitatis cōsocios z participes. Oportet ergo q; in lege diuina ferant aliqua p̄cepta ordinantia hoīem in deū. z deinde alia p̄cepta ordinātia hominē ad alios p̄timos sibi ꝙuenientes sub eodē p̄ncipe Principi aut cōitatis tria debet hō. Primo fidelitatem. Scō reuerentiā. Tertio famulatū. Fidelitas aūt ad dominū in hoc ꝙsistit. vt honorē principat⁹ ad alū nō deferat z quantū ad hoc accipit primū p̄ceptū. cū dicitur. Nō habebis deos alienos coꝝ me. Reuerētia ad dñm seruat. vt nil iniuriosum in eū cōmittat. z q̄tuz ad hoc assumit scām p̄ceptū. s. Nō assumes nomē dei tui inuanum. Famulatus deo debet in recōpensatiōe beneficiorum q̄ ab eo recipiunt a subditis. Et q̄tum ad b̄ pertinet tertiū p̄ceptū. s. de sanctificatōe sabbati in memoriā conditionis rez. Memēto aīe vt diem sabbati sanctifices ꝛc. Ad primos aūt bene se quis habet z specialr z generaliter. Specialr quidē q̄tum ad eos quib⁹ est debitor vt eis debitū reddat z quantū ad b̄ dicit honora patrē tuum z matrē. Quantū ad oēs generalr hō se habet hoīmo vt nulli nocumentū inferat nec ope. nec corde. nec ore Et nocumentū primo infert ope qñq; in psonā ꝓximam q̄tum ad ꝙsistentiā. z sic pbibet homicidiū cum dicit. Nō occides. Qñq; in psonā ꝓiunctā q̄tum ad ꝓpagationē prolis. z sic ꝓcipit Nō mechaberis. Qñq; fit iniuria in rem possessam q̄ ordinat ad vtilitatē. Et sic dicitur Nō furtū facies. Nocumentū oris pbibet cū dicit. Nō loqueris falsum testimoniū ꝑtra p̄ximū tuū. Nocumentum cordis cū dicit. Nō cupisces rem p̄timi tui. nec desiderabis vxorē eius ꝛc. Scōum hāc assignationē nō dat aliq̄ō p̄ceptū ordinās hoīem in seipm. Et ratio fm Tho. q; cū p̄cepta decalogi referant vt ad finē ad precepta dilectiōis dei z p̄timi. Sicut in illis p̄ceptis de dilectiōe dei z p̄timi includit dilectio sui. quia tūc vere q̄s diligit seipm. cū ordinat se bene in deū z p̄timū Ita etiā tunc q̄s bene ordinat seipm. cū bene se habet ad deū z p̄timū seruādo ista p̄cepta. Vel etiā nō dat p̄ceptū in decalogo speciale de seipo ordiatū. q; cū precepta decalogi oporteat q; sint talia. que statim in mēte ppli cadere possint. Preceptū aūt habet rōem debiti. q; aūt hō ex necessitate debeat aliquid deo z p̄timo. hoc defacili cadit i cōceptione hoīs p̄sertim fidelis. Sed q; ex necessitate sit ei debitū de his q̄ pertinent ad seipm. nō apparet b̄ in primo cū videat primo aspectu. q; quilibet sit liber sui in his q̄ pertinēt ad ipm. Ex magis inordinatōes hoīm ad seipos puenīūt ad pp̄m meditāte instructōe sapientum Preceptū aūt de obseruatiōe sabbati inq̄tū est morale pertinens ad decalogū inq̄tū intelligit ibi precipi quies mēris in deo. Et vacare deo p aliq̄ rpe. Ex q̄tū ad determinationē dicti rat. s. sabbati. est cerimoniale z nō morale. vñ nūc cessat. Et q̄uis esset⁹ z Origenes ista decem p̄cepta alit distīguāt z assignēt. ista tñ melior fm Tho. quā ponit Aug. vt dictū est.

De p̄ceptis morali⁹ .§.VI

bus additis decalogo p quib⁹ potest induci illud Ps. Legem pone mihi dñe in via tua z dirige me in semitam rectam. ꝓter inimicos meos. Via qua itur ad deū est via virtutū. dantur p̄cepta legis vt dictum est. Sed oportet q; deus ponat in affectu nostro per gratiam. scz vt velimus seruare. quia vt dicit Aug. Sine spūsancto constat nos mandata dei seruare non posse. Semita que est strictior ad tus q̄ via pōt intelligi collectio illorum moraliū mandatoꝝ. q̄ addunt decalogo. q̄ vtiq; artiora sunt ad fuādū vt patebit. Et oportet q; de⁹ dirigat ad recte. sentiendū de eis ꝓter inimicos iudeoꝝ male ex ponētiū vel rpianoꝝ male de eis sentiētiū. vl' demonū nos seducere cupientiū. Sūt igit hui⁹ addita q̄ deferuntur pp̄lo a deo. mediāte doctrina z instructiōe sapientū subtiliori eoꝝ ꝙsideratiōe. Un in p̄cepto primo vbi pohibet cult⁹ alioꝝ deoꝝ. addunt precepta phibentia ea q̄ ordinantur i cultū idoloꝝ. Sicut habetur Deut. xviij. Non inueniatur inte qui lustret filiū suū aut filiam suā p ignē ducēs aut qui ariolos scisciteꝛ. aut obseruet somnia arcq; auguria. nec sit maleficus aut incantator. nec phitones cōsulat nec diuinos. z querat a mortuis veritatem. Et sic omnis superstitio phiberur diuinatio incantatio z vana obseruatio. Scō p̄cepto quo phibet periurium. superaddit et. phibitio blasphemie Leui. xxiij. z phibitio false doctrine. Deute. xiij. Tertio p̄cepto superadduntur oīa cerimonialia vt determinatiua modi exteriorīs diuini cultus qui precipue in festis est exercendus. Nūc aūt illis cerimoniis cessantibus succedunt cerimonie diuini cultus noui testamenti que obseruande sunt fm ordinationem ecclesie vl' consuetudinem locorum in sacramentis et diuinis officijs. vt di. x). ecclesiasticarū. Precipitur autem in eo vt vacetur deo p aliquo tpe. et fm hoc ponit in decalogo. z nūc sabbato succedit dies dñicus. Et alia festa ex statuto ecclesie. Quarto p̄cepto de honore parentū superadditur vniuersa p̄cepta inducentia ad reuerentiam et obedientiā exhibēda ma-

Ps. iuitas ad obseruationē decē p̄ceptoꝝ.

Nō assignāt ꝗre nisi plura vl' pauciora p̄cepta sūt q̄ decem

In decalogo nō datur p̄ceptū de seipo ordinatū.

Nota differentiā inter viā z semitam

lorib⁹:et p̃cepta inducentia ad beneficia exhibenda
temporalia vel spiritualia proximis vt elemosinas:aut
etiam minorib⁹ vt curam quã debent habere parentes
de filijs:et prelati de subditis. Et etiam p̃ceptũ de bo⁹
notatione senũ:scõm illud Leuitici.xix. Honora psonã
senum:et cano capite surge. ¶ Quinto q̃ est de prohi⁹
bitione homicidij:superaddit̃ phibitio cuiuscũq; moli
tionis cõtra personã proximi. Sicut illud Leuiti.xix.
Non stabis cõtra sanguinẽ proximi tui. Et phibitio odij
scõm illud Leui.xix. Non oderis frẽm tuũ in corde tuo:
sed publice argue eum. Sexto q̃ est de adulterij pro⁹
hibitõe: supaddit̃ p̃ceptum de prohibitiõe meretri
cij.sm illud Deutero.xxiij. Non erit meretrix de filiab⁹
israel nec scortator de filijs israel. Et prohibitio vicij cõ
tra naturã scõm illud Leuitici.xx viij. Cum masculo nõ
cõmiscebe⁹is. Et vicij bestialitatis :sm illud Leuiti. xx
viij. Cum oñi pecore non coibis. ¶ Septimo de pro
hibitiõe furti : supaddũr prohibitio vsure. sm illud
Deute.xxiij. Nõ venerabe⁹ fratri tuo ad vsuram z pro
hibitio fraudis.scõm illud Deutero.xxv. Non habebis
in sacculo diuersa pondera maio⁹ z minus. Et vniuersal⁹
oñia que ptinẽt ad calumniã z rapinã. ¶ Octauo q̃
est de ꝓhibitiõe falsi testimonij: supaddit̃ prohibitio
falsi iudicij.sm illud Exodi.xxiij. Nec in iudicio pluri⁹
morũ sententie acquiesces: vt a vero deuies. Et prohi⁹
bitio mẽdacij.sm illud. Mendaciũ fugies.et prohibi⁹
tio detractiõis.sm illud Leuiti.xix. Non eris susurro
et criminator: in populis. ¶ Alijs duob⁹ preceptis vlti
mis nulla alia addunt: q̃ omnis mala concupiscentia
etiaz alioz vicioz per ea phibetur.propterea autẽ ma⁹
gis ꝓhibẽt speciali⁹ desiderũ adulterij z furti q̃z aliorũ
viciorũ:vt homicidij z hmõi.ex eo quia delectatio adul
terij et vilitas diuitiarũ sunt sm seipa appetibilis :in
quantũ habent rationẽ boni delectabilis vel vtilis . sed
homicidiũ et falsitas sunt sm se horribilia:quia proxi⁹
mus et veritas naturali⁹ amant et nõ desiderãtur con⁹
traria eis:nisi propter aliud et iterũ:quia passiones ira
scibilis:deriuãtur a passionib⁹ cõcupiscibilis. Ideo in
preceptis decalogi que sunt quasi prima elemẽta legis
nõ erat mentio faciendа de passionibus z vicijs irasci⁹
bilis:sed tantũ concupiscibil⁹: et in preceptis supaddit⁹
decalogo:repiunt in diuersis locis p̃cepta de omnib⁹
virtutib⁹:sed non ita aperte.

¶ De calogo et singulis preceptis eius in par⁹
ticulari. ¶ Capitulũ Quartum.

De singlis preceptis

decalogi:quoz tria ꝑma ptinent ad dilectio
nem dei. Et illoz primũ ẽ:nõ habebis deos
alienos coram me.nec facies sculptile:neq; adorabis neq;
coles ea. Exo.xx. Ad q̃ etiã facit q̃ ait dñs p ps. Isr̃l
si audier⁹ me nõ erit in te de⁹ recens:neq; adorabis deũ
alienũ:ego enim sum dñs de⁹ tu⁹. Israel interꝓrak videꝫ
deũ.z significat p̃fm fidelẽ.qui si audit.i.obedit deo.in
mãdatis legis sue obſuat q̃ sequit̃:q; hoc ꝑmũ man
datũ legis: vt sc̃z nõ sit in corde suo z credulitate alius
deus q̃z ali⁹ verus de⁹ qui est eter⁹. Omnis alius qui
opinione falsa haberet deus esset de⁹ recens. Neq; ado
ret cultu exterioꝛi:quo quis testat fidem suaz. deos alie
nos extra deũ verum. Et quia sapientis est ordiare sm
philolophũ. Maxima autẽ sapientia reputur in lege di⁹
uina.ideo cũ maximo ordine posita vt numerara sunt
ipsa p̃cepta. Et vt istud sit ꝑmũ. Pro cui⁹ declaratione
dicit.b.Tho.sc̃da sc̃de.q.cxxij.ar.ij.q; ad legẽ ptinet bo
mines facere bonos.z tõ oportz p̃cepta legis ordinari sm
ordinẽ generatiõis:sm quã hõ fit bon⁹. In ordine autẽ ge
neratiõis duo sũt attendẽda:quoz ꝑmũ est q̃ ꝑma ꝓ

primo constituit̃. Sicut in generatiõe aialis primo ge
nerat coꝛ:z in domo ꝑmo sit fundamẽtũ z in bonitate
animę. Prima pars est bonitas volũtat⁹: et q̃ hõ vnit̃
bene quacũq; alia bonitate. Bonitas autẽ volũtat⁹ attẽ
ditur ad obiectũ suũ qđ ẽ finis.z tõ in eo est q̃ erat per
legem instituend⁹ ad virtutẽ. Primo oportuit quasi ia
cere quoddã fundamentũ religionis :q̃ quaz hõ debuit
ordinat in deũ qui est vltim⁹ finis hũane voluntatis.
Scõm qđ attendit̃ in ordine generatõis est q̃ pr⁹ im
pedimẽta z ꝛria rollank:sic̃ agricola prius purgat agꝝ
q̃z seminet. Et ideo circa virtutẽ religiõis prius erat ho
mo instruẽd⁹ vt impedimẽta vere excluderet q̃z q̃ act⁹
eius exerceret:sc̃z in colẽdo cum.pcipuũ autẽ impedimẽ⁹
tum religionis est: q̃ homo inhereat falso deo sm illud
Matbei.vij. Non potestis ſuire deo z mãmone. et ideo
rationabil⁹ primo ꝑcepto excluditur cultus falsoꝝ deo
rum:prius ergo erat premittẽda ꝑcepta negatiua qui⁹
bus tollerent impedimenta religionis.sc̃z infidelitatis
per primũ p̃ceptũ:et irreuerentia p secũdum.z postea
tacendũ fundamentũ religionis per cultum exhibendũ
vero deo:quod fit in tertio ꝑcepto.sc̃z de sanctificatione
sabbati. Non ergo sit in te deus recens vt credas vl⁹ co
las alium deum eternũ. Neq; adorabis deum alienuz.
vt notat betus Tho.in libello de decem p̃ceptis.

Sicut contra istud .§.I.

preceptũ primũ. Non habebis vel adorabis deos alie
nos:faciebãt antiqui pagani quadrupliciter.ita et nũc
mali fideles q̃si eos imitãtes. ¶ Quidã enim colebant
celestia corpora credentes astra esse deos. De quib⁹ dici
tur Sapie.xiij. Solem z lunã z gyrum stellarum rectoꝛ
res oꝛbis credentes deos putauerũt. Et ideo Moyses
prohibuit iudeis ne leuarẽt oculos ad celum. et adoꝛa
rent solẽ et lunã z stellas que fecit deus in mysterũ . id Quaꝛ
est in fuitiũ nostr⁹ nõ in cultũ coꝛ. Nos imitank̃ cõtra tuoꝛ facie
hoc p̃ceptum gentes astrologi qui dicũt rectoꝛes esse bãt inſiõ
animarũ corpa celestia et constellationib⁹ sub quib⁹ na les ꝛ bõ p⁹
sciunk homies necesse ad bonũ vl malũ trahi. Et hi pro ceptũ: q̃s
hereticis cõdemnãtur.xxiij.q.iij.c.penulc. ¶ Quidam similtudia ꝛ
alij colebant inferiora elementa de quibus Sapiẽ.xiij. rie mali
aut ignẽ spiritũ aut aerẽ deos putauerũt. Chaldei ignẽ imitank̃ si
pro deo habebãt:et quia Abraam cum fratribus suis deles.
et patre Aram:noluerẽt illũ tollere dicẽtes nõ cẽ deum.
In ignẽ piecti sunt vt experiri⁹nk̃ vim eius q̃ fide euase
runt. Vñ abraam dicit̃ liberatus de vr:id est de igne
chaldeoꝛ. Dis similes sunt q̃ inferioꝛib⁹ male vruntur
Nimis amantes diuitias. Vñ z ap⁹s dic̃ auariciã esse
idoloꝝ seruit⁹:q; cultũ quẽ dz auarus deo exhibẽ z sol
licitudinẽ:exhiber nũmo. Terrã errantes colebãt homi
nes i deos se vel alios. Aliqui enim nimis carnali⁹ aman
tes cerras psonas.ipsis mortuis fecerunt eis imagines
que colebãt in deos Sicut fecit Ninus de belo pre suo.
Vñ idola primo denominata sunt vt discrepent bel vel
baal vl baalim. Et sap̃.xiij. dicit̃. Acerboꝛ lucru dolẽs
pater cito rapti filij fecit imaginẽ .et illũ qui tunc quaꝛ
si homo moꝛtuus fuerat. Nunc quasi deũ colere cepit.
Dis similes sunt qui nimis amãt aliquas psonas siue
presidentes vt pro eis nõ vereank̃ oĩa mala facere. Vel
filios quos male nutriũt:et vt dimittãt diuites :rapi⁹
nas faciunt. Contra quos psal. Nolite confidere in pn
cipib⁹:in filijs hominũ in quib⁹ nõ est salus. Aliã vero
fuerũt ita ꝑsumptuosi:vt se facerent deos nominare z co
lere sm illud Ezechiel.xxviij. Eleuatũ est coꝛ tuũ et di⁹
xisti deus ego sum. Quod nabuchodoſoꝛ conatus est
facere q̃ Holofernẽ ducẽ exercitus sui. Sed cõfusus vt
patz Judith.i. Nos imitar⁹ k̃ à nimis credũt sensui suo
et q̃ voluptatib⁹ coꝛpis inherẽt vt vltimo fint. de qui⁹

bus aplis ad Philip. iij. Quoꝝ deus venter est. Ceteri colebāt demões q̄ in statuis birrantes dabant responsa req̄siti ad decipiēdū hoies. vtz ī legēdis aplōꝝ. De q̄b psal. Oīes dij gēriū demōia. Nos imitanꝫ facientes diuinatiões. incāratões ꝛ vanas obſuatões. Jn q̄b fuit ſm Aug. quedā pacta tacita vl expſſa cū demōibꝫ. ꝛ iō ista facientes adorāt deos alienos. i. demões q̄ sunt alieni ab oīm miscōia et ſitate. Et q̄ guiter delinq̄nt ista facientes ptz p illud qđ dic Aug. ꝛ bī. xxvi. q. vij. Non obſuet dies q̄ dicunt egyptiaci: aut Kalendas Januarij: ꝛ infra. Qui bas vl q̄scūq; diuinatões aut fata aut auguria obſuat aut cōsentit obſuantibꝫ. siue p q̄sdam nūeros litteraꝝ ꝛ lune ꝛ p pitagoricā nigromātiā egrotantiū: vitā vel mortē: pſpa vel adūsa inārit. Siue qui attendūt somnialia scripta: ꝛ falso Daniel noīe intitulata: et sortes q̄ dicūt scoꝝ aplōꝝ: ꝛ auguria auiū: ꝛ aliq̄ pro dono facienda: vl ꝛiugia copulāda. aut in collectis nibꝫ berbaꝝ carmina dicūt: aut picractolas. i. breuia p quarus infirmitate sup hoies ꝛ alia ponūt. pter simbolū ꝛ orōnē dīicam: aut magicis falsitatibꝫ in grandinarūꝫ ꝛ tempestatibꝫ credunt. qui talibꝫ credūt aut ad eoꝝ domꝰ euntes: aut suis domibꝫ introducūt: aut inrogāt sciant se fidē xp̄ianā ꝛ baptismū p uaricasse: ꝛ paganū ꝛ apostatā et dei inimicū irā dei ī ſeſū incurrere. nisi ecclīastica pnīa emēdat deo recōciliet. hec ibi. Et in caplo p̄cedēti dic idem. Admoneāt sacerdotes fideles magicas artes ꝛ incātatiões p infirmitatibꝫ hoīm vel animaliū laqueos esse ꝛ insidias hostis antiq̄: q̄b ille pfidus genus būanū decipe nitit. Ecce quō decipit: quum hmōi incantatiōibus immisceant aliqua pia: vt orationes. credet se homo colere deum et colit dyabolū qui ibi operatur. Sed nō adorabis deū alienū. id est demones p incantatiōꝝ p̄cipit dīus p Moysen et p psal.

Quattuoꝝ aūt rōnes .§. II.

Deū colūt multiplicā rōne

sunt q̄b excluso cultu falsoꝝ deoꝝ dēmꝰ verꝫ deū colere que habenꝫ in dicto libello brī Tho. de aq̄no. Et ñ pñt notari ī eo qđ subdit inver. psal. Ego ci sū dīus ōs ruꝰ. ¶ Prima est ex dei largitate. Dīne enī bonū nāle ſ rpale vl ſpūale a deo bēmꝰ. Quid enī habes ait aplis. i. ad Corinth. vij. qđ nō accepisti. Ps. Aperiente te manuꝫ tuā. ſ. large, putidentie: omīa implebūt bonitate. Et oīa in nibilū redirent: nisi maꝰ omīpotentꝫ ea sustētaret: ait Greg. vñ dicit. Ego sum q̄ sc̄z do esse omībus: et ꝛseruo ꝛsolꝰ habeo esse īmutabile. Et iō vt verus deꝰ adorandꝰ Nimis ingrus est q̄ deū nō colit a q̄ oīa bona recepit. Deut. xxxij. Nunq̄d nō ipe est pr ruꝰ q̄ possidet et fecit ꝛ creauit te. Qui aūt nō recoḡscit būficia eius ꝛ nō colit eū: silis est illis israelitis q̄ educti de deserto cuꝝ tot mirabilibꝫ ostensis ꝛ coluerūt deos dicētes. Di sunt dū tui filij israel Exo. xxxij. ¶ Scōa rō quare debemꝰ eū colē et nō aliū deū est ex pmū numeralitate seu magnitudie In nlla enī lege pmittit obſuatoribꝫ eius tīn premium In lege machometi pmittit sarracenis p pmio obſuationis eiꝰ fluuius lacꝛ ꝛ mellis. Judei expectabāt terrā pmissiōis: ꝛ expectāt reuersionē illuꝰ. Sꝛ xp̄iānis pmittitur glia angeloꝝ. Ūñ et aplis ad Ro. viij. Nō sunt condigne passiões bꝰ rpis ad futurā gliam. Matbei. xxij. Equales sūt angel dei. Ūñ dic: ego suꝫ dīus. Dīus dicit quasi do munꝰ i. glie. Ps. Gratiā ꝛ gliam dabit dīus. ¶ Tertia rō est ex sua dignitate: q̄ vt ōr: Ecci p. Unus est enī ōs omps rex potens ꝛ metuēdus nimis. Sapientissimꝰ est quia oīa nuda ꝛ apta sunt oculis eius. Ad Hebr. iij. Ūñ deus latine: grece theos ōr. et theos dicit quasi ab ythin qđ est videre. q̄ oīa videt. ¶ Quarta rō est ex pacti fidelitate. Nam in baptismo quilibet abrenunciat dyabolo ꝛ pompis eius: et obligat se ad fuandum mandata dei et ad fidem. Unde magnū supplicū meretur frangens promissum. ad Hebr. x. Irritam q̄s faciens legem Moysi duobꝫ aut tribus testibꝫ lapidabitur sine vlla miseratiōe: q̄nto magis putādū est deteriora mereri supplicia. Qui filiū dei conculcauerit ꝛc. Ūñ dic Ego sum dīus deus tuus. ſ. frater effectus p incarnationem: et quē elegisti in deū tuum ad eū colendū.

De secūdo p̄cepto. §. III

Scōo p̄cepto pbibet esse id grānes ad religiosi tatem.

quod est. Non assumēs nomē dei tui inuanū Exo. xx. Hic p pmū p̄ceptū excludit vitiū supstitiōis: qđ opponit religionis virtuti ſm excessum. ne sc̄z cultus diuinꝰ alteri tradat q̄ deo vero. Ira p scōm p̄ceptū excludit vitiū irreligiositat q̄ opponit religioni ſm ōfectū: ne sc̄z deus ꝛtenat p defectū reuerētie. Prius aūt est deuꝫ suscipe ad colendū q̄ eū susceptū honorare. ꝛ iō rōnabilit pmittit pmū p̄ceptū quo pbibet supstitio. scōo quo pbibet piuriū ꝛ alia grānēria ad irreligiositatē seu irreuerentiā dei. Tho. ſe. ſe. q. xxij. art. iij. Et q̄nisp b̄ p̄ceptū propie ꝛ principalit pbibeat assumptio nomīs dei illa qua assumit nomē dīi ad ꝛfirmatiōz ꝛbi p modū iuramēti: ex eo q̄ illa est freq̄ntior apō hoies: ꝛ p̄cepta decalogi sunt de bis q̄ prius in occursum būani generis solēt accidere. tū pōt ex ꝛsequenti intelligi pbibita: hoīs inordinata diuini nois assumptiō. Et ſm b̄ reptunt diuerse expositiones buiꝰ p̄cepti. Item q̄uis noīa dei sint: multa tñ quia reuerētia debet noīb dei rōne rei signate q̄ est vna sc̄z diuitas: nō rōe vocū significantiū q̄ sunt mlte. iō signāter in singlari dr. nō assumes nomē dei tui inuanū. Idē tho. Freq̄nt pcōres faciūt ꝛ istō p̄ceptū. pter qđ dici potest illud psal. Uniuersa vanitas omnis hō viuens. Homo aliq̄n ſm Greg. in moral. signat naturā cum culpa. Ūñ. i. ad Corint. iij. dic aplis. Cum sit in vobis zelus ꝛ cōtentio: nōne carnales estis. et ſm hominez ambulatis. i. ſm sensualitatē culpabilē. Est aūt vat bō id est pcōr vniuersa vanitas. i. vanꝰ omīmodo vanitatis. Dicit enī vanū quadruplex. Primo vanū. i. falsum iuxta illd psal. vana. i. falsa locuti sunt vnusquisq; ad p rimū suū. Scōo dicit vanū qđ est inutilis seu illicitum Eccs. vlt. Adolescētia ꝛ voluptas vana sunt. idest adolescens voluptuosus illicita cōmittit. Tertio dicit vanū inutile seu indiscretū. ſm illd Hiere. li. Uana opa coꝝ et risu digna. Quarto dr vanū qđ nō ꝛsequit finē suum ad quē ordinat Sap. xiij. Uani sunt omnes homines quibꝫ non subest scientia dei: quia nō pringūt ad pmaz veritatē ad quam ordinat omnis scientia. Et illd psal. Nisi dīus edificauerit domū. sc̄z consc̄tie ꝛ anime edificio virtutū. inuanū laborauerunt qui edificant eam. q̄ non acquirūt eas Omnis igit homo id est peccator: est vniuersa vanitas. id est vanus omnibus bis modis.

Uanū dr q̄druplr.

¶ Sciendū aūt q̄ nomen dīi assumit a q̄tuor: vt babetur in textu be. Tho. de p̄ceptis. Primo ad sanctificationem. Secundo ad confessionē. Tertio ad auxiliū implorationē. Quarto ad dicti sui cōfirmatiōem. Sz peccator in bis quattuoꝝ modꝫ assumit inuanū. ¶ Quantum ad primā sumit aliquādo nomē dei ad sanctificationem. sc̄z cū nominat ad hoc vt sanctificet. i. purificet hominē a peccat: qđ p̄cipue fit in sacramēto baptismatis et penitētie: que ordinata sunt ad purgatiōem pcōrum. i. ad Corint. vi. Abluti estis sc̄z p baptismū: sanctificati estis in noīe dīi. Dicat enī baptisans. Ego te baptiso in noīe pa. ꝛ fi. ſpūſſci. qui sūt vnꝰ ōs. ꝛ absoluēs in pnīa: ego te absoluo in no. p̄is ꝛ fi. ꝛ ſpūſſ. Ūñ dīus dixit sacerdotibꝫ veteris testi vos ponite nomen meuꝫ super filios israel. sc̄z invocando in collatione sacramēti coꝝ. ego dīus benedicā eos. sc̄z ꝛferendo ſbrutē ꝛ effectum coꝝ. Sed invanū assumit in hoc nomen dīi qui

Quattuoꝝ mōis assumit nomen dei.

male vtĩ sacramẽtꝫ ꝓferendo vl̃ accipiendo ea in pcõ mortali.q; talʾ nõ ꝓsequit̃ sanctificatoꝫ ad qõ ordinãt̃ sacra ⁊ saluationẽ ⁊ culpã mortalẽ ⁊ dãnatõꝫ. Et sic in uanũ assumit nomẽ dei iuocatũ. Vñ aug. Sacarmẽta talia fiũt vnicuiq; cũ quali ꝓscia qs accedit.i.q.1. Qõ quidã. Qui ḡ irreuerẽtiã facit sacris: ꝫ illõ p̄ceptũ agit ⁊ q; fit freq̃nt̃ io vnũsa vanitas:oĩs bõ viuẽs. ¶ Scõo sumit̃ nomẽ dñi ad ꝓfessionẽ. Et b̃ vel p̄dicãdo ⁊ docẽdo vl laudãdo deũ. Ps̃. Cõfitemi dño ⁊ iuocate nomẽ eius:annũciate int̃ gẽtes opa eius.s. p̄dicãdo sic̃ paul⁹ de q̃ dixit dñs Act.ix. Propt̃ nomen meũ coã gẽtib⁹ ⁊ regib⁹ ⁊ filijs isr̃l. Sꝫ iuanũ sumit q̃ falsa p̄dicat vl docet vt deterreat.quia nõ sequit̃ fruct⁹ salut̃ unde ad quez est ordinata p̄dicatio. Vñ vna glo.sup b̃ p̄cepto dicit nõ dices creaturã esse.s.puram. xp̃m filiũ dei :quod iu dei factũ ⁊ talʾ peccat mortalʾr.falsa scienter p̄dicãs:ſm Tho.in.iij. Sumit̃ etiã nomẽ dei ad laudandũ: ſm illud Esa.xlij. Omnẽ qui iuocat nomẽ meũ in gl̃ia mea creaui eũ. Et illõ ps̃. Laudate nomẽ dñi. Sꝫ inuanum assumit q̃ illud nomĩat in dctionẽ in cantilenis mundanis:vl q̃ peius est:blasphemãdo ⁊ maledicẽdo:qõ vsq; ẽ mortle. ⁊ ꝫ istud p̄ceptũ ſm Tho.se.se.q.vbi.s. Contra qs ꝓhibit̃ dñs dicens p Esa.lij. Jugiẽ nomen meũ blasphemat̃ tota die.⁊ de blasphemia bẽs.diffuse in.ij.gte ti.vij.c.v. ¶ Tertio sumit̃ nomẽ dñi ad auxilij implorationẽ.puerõ.xvij. Turris fortissima nomẽ dñi ad eã ꝓfugiet iust⁹ ⁊ saluabit̃. Et biere.xlij. Nomẽ tuũ inuocatũ est sup nos ne derelinq̃s nos. Et ad b̃ vt citʾ aliq̃s obtineat auxilũ in oõne adũgit vorũ aliq̃d.sed inuanũ assumit nomẽ dñi :q̃ in oõne volũtarie distrahit ad alia. Contra qs ór Matth.xv. Popul⁹ b labijs me honorat:cor aũt eoꝝ lõge ẽ a me. Sine cã.i.vtilitate colũt me. Et mlto magꝫ iuanũ assumit nomẽ dei q̃ vota faĉ.p illicit̃ vl̃ licita nõ impler.⁊ q; pcõtes in hoc freq̃nt̃ incidũt. Jõ vnũsa vanitas:oĩs bõ viuẽs trãsgressiõe votoꝝ bẽs diffuse in.ij.gte ti,xi.p to. ¶ Quarto sumit̃ nomẽ dei ad ꝓfirmatõꝫ dictoꝝ.s.p iuramẽtũ Quãuis enĩ aliq̃n iurẽt p creaturas:aut p euãgelium p fidẽ.p scõs:p cor⁹ suũ ⁊ bmõi.implicite assumit̃ nomẽ dei.p illa enĩ iurat̃ inq̃ntũ veritas vel bonitas,aut virtus dei in ill̃ mãifestat̃. Est enĩ iurare ſm Aug. deũ in testẽ inuocare suoꝝ ꝫboꝝ. Sꝫ vt dicit Diero.tractans illud biere. Et iurabũe in nomĩe meo ĩ iudicio ⁊ iustitia ⁊ veritate. Ad iustitiã adtendũ q̃ iusiurãdũ dꝫ bñe tres comites.s.iudiciũ:iustitiã ⁊ veritatẽ. Sic̃d horum defuerit nõ iuramẽtũ sꝫ ptiũ erit.xxij.q.ij. ⁊ ꝫ istũ p̄ceptũ aut preter ipm. ¶ Primo enĩ req̃rit̃ veritas vt iuret q̃ credit esse vez. Nã iurãdo scienter falsuꝫ q̃cuq; mõ ⁊ cã semp peccat̃ mortalʾr ſm Tho.se.se. Et tunc q̃rie agit ꝫ istud p̄ceptũ assumẽs nomẽ dei inuanũ.i.ad asserẽdũ falsũ. vnde dicit̃ scptura. Non piurabis in nomĩe meo.i.non iurabis falsum. ¶ Scõo req̃rit̃ iustitia in iuramẽto q̃ videl bñe locũ in ꝑmissorio iuramẽto. vt scz iurẽt q̃ sit iustũ ⁊ licitũ. Nã iurãdo facere q̃d iniquũ:fuari nõ dꝫ. Sic̃ fecit herodes amputare faciẽs caput Jobis baptiste ꝓpt̃ iusiurãdũ. Et peccat mortalʾr qũ iurat̃ q̃d illicitũ q̃ sit mortle vt occidere hoĩem:nõ facere pacẽ ⁊ bmõi et tũc assumit nomẽ dei inuanũ.i.p re illicita. ¶ Tertio requirit̃ iudiciũ.i. discretio.vt scz nõ iurẽt nisi in casu necessitatis vl̃ magne vtilitatis.nõ enĩ p re vili vel ioco dꝫ iurari.etiã ꝫticatẽ dicendo ⁊ iustũ ꝑmittẽdo. Unde dicit̃ Aug.q̃ iuramẽto q̃s vti dꝫ vt medicina.s.pro necessitate alʾs iurãdo leuiter vt cõiter fit.⁊ si vez sit,⁊ licitũ quod iurat̃: est peccatũ:nõ tñ mortale nisi fieret in ptemptũ. Et sic sumit̃ nomẽ dei inuanũ.i.pro re inutili. ⁊ est preter non ꝫ illud p̄ceptũ. Periurãs ãt ſm tho.in dicto libello iniuriat̃ ⁊ facit irreuerentiã deo:q; viõꝝ sentire cum esse ignorantẽ:et nescire vez vel falsum dicti sui.vl̃ malicia in eo quasi diligat deũ mendaciũ:cui⁹ testẽ inducit vel imporentia quasi nõ possit punire. ¶ Proximo est nociu⁹:q; societas hoĩm inuicẽ ꝓsuari nõ possꝫ nisi crederet ꝙbis eoꝝ. Dubia aũt ꝓfirmant iuramẽto.ſm illõ ad Hebr.vi. Omis ꝓtroversie finis ẽ iuramentũ. et est sibũ ipsi crudel:qui se obligat ad b̃ vt puniat̃ si nõ dicat verum in iurando. Exemplũ in historia Ecclesiastica de tribus qui falso iurauerũt contra aliquem accusantes de crimine. Et vnus dixit q̃ cõburerẽt si nõ iurarent verum. Secũdus q̃ leprosus efficerẽt. Tertius q̃ ceci⁹ efficerentur: ⁊ omĩb⁹ euenit q̃ sibi impĩcatus ẽ:cuncris notificara veritate per vnũ illorum. De iuramento et periurio habes diffuse in secunda parte titu.x.

De tertio p̄cepto.§.iiii.

quod est. Memento vt die sabbati sanctifices Exo.xx: exclusis bis q̃ ꝓhibent debitũ cultũ deo exhibere.s. infidelitatis supstitiõem ⁊ irreuerentiã p ꝑmũ ⁊ p scõm p̄ceptũ. Ꝓsequens fuit vt ponerẽt tertiũ p̄ceptũ p q̃ hõ ĩ vera religiõe fũdarẽt. Ad religionẽ ãt pertinet debitũ cultũ deo exhibere. Sic aũt diuina nob̃ tradunt̃ in scripturis sacris sub similitudinib⁹ rez corpaliũ. vt intuitus ⁊ cognitio dei dicat̃ oculi⁹ eius ⁊ bmõi. ita ⁊ cultus exterior dõ exhibeat̃ ſm aliq̃d sensibile signũ. Et quia ad interiorez cultum qui consistit in oratione ⁊ devotõe magis ducitur homo ex interiori instinctu spiritussancti:p̄ceptus legis dandũ fuit nõ de eo sed de exteriori cultu ſm aliq̃d sensibile signũ. Et quia p̄cepta decalogi sunt q̃si quedã prima et cõmunia legis principia. ideo in tertio p̄cepto decalogi p̄cipit̃ exterior cul⁹ dei sub signo cõmunis beneficij q̃ pertinet ad oẽs scz ad repsentãdum opus creatiõis mũdi:in quo requieuisse dr̃ septimo die. In cuius signũ septima scz sabbati mãdat̃ sanctificanda.i.deputanda ad vacandũ deo ⁊ colendum eum. Est aũt istud p̄ceptũ morale ſm literalẽ intellectum quantũ ad hoc vt homo aliq̃d tẽpus deputet vire sue ad vacandũ deo ⁊ diuinis reb⁹ : et sic semper obligãs. Sed cerimoniale est q̃ntũ ad determinationẽ dei scilz septẽni.et ſm hoc nõ obligat:imo nec debz seruari sicut nec alia cerimonialia. Nec tho.scõa scõe.q exvij.arti.uij. Et ad hoc põt induci illud ps̃. lxxx. Buccinate in neomenia tuba:in insigni die solẽnitatis vr̃e.quia p̄ceptuz in isr̃l est. Ubi tria nota q̃ festũ est obseruandũ.ibi Quia preceptũ in isr̃l est. Scõo q̃ tẽpus est determinãdũ.ibi Insigni die solen. vr̃e. Tertio q̃ op⁹ in eo est declarãduz ibi. Buccinate in neo.tu ¶ Quãtũ ad ꝑmũ nota q̃ plures solẽnitates bẽant iudei figuratiuas vr̃az vt dicet Et hi dies dicebant̃ insignes ꝓter aliq̃ facta in eis. ⁊ p̄ceptũ erat illa custodire sicut xp̃ianis suis. Freq̃ntior autem solẽnitas erat sabbatum in qua repsentabatur maius ⁊ generalius insigne scz creatiõis mũdi:cui fidelibꝫ succedit dominica:in qua commemorat̃ insigne renouationis mũdi p christi resurrectionẽ ⁊ nostrã. Preceptuz aũt in isr̃l erat sabbatũ custodiri:ꝓter q̃tuor rões ſm bñ Tho.in tractatu de decẽ p̄ceptis. ¶ Primo ad destructiõe errozis. puidit enĩ spũssctũs q̃ aliqui venturi erant qui dicerẽt mũduz semp fuisse vt philosophi antique. Voluit ḡ de⁹ vt custodiret̃ vnus dies ebdomode in memoriã q̃ ꝺs omĩa creauerit in sex diebꝫ. Et ĩ septimo requieuit.i.cessauit a nouis cõdendis creaturis. Unde Exo.xx.assignans dñs hanc rõem. Sex diebus operaberis omĩa opa tua.septima dies sabbatũ domini ẽ Non facies in ea opus. Et paulo post. Sex enĩ diebus fecit deus celũ ⁊ terraz:⁊ q̃ in eis sunt.et septimo die requieuit. Judei ergo celebrabant sabbatũ in memoriam prime creatiõis.ſ q; xp̃s aduenies fecit nouã creationẽ

Fundat̃ bõ in ꝑa religiõe p tertiũ p̄ceptum.

Nota

Istũ p̄ceptũ primum est morale et ꝑtim cerimoniale.

No.tria de solẽnitate.

Sabbm erat custodiendũ p pter q̃tuor rões.

vt Apocal.xxi. Ecce noua facio oīa: q̄ melior est ꝓma: qz p ꝓmā bō fact⁹ ē terren⁹. p sc̄am factus est celestis. Vñ ad Gal.vi. In xpo ihesu nec circūcisio nec p̄putiū aliq̄d valet. sz noua creatura q̄ est p gr̄am q̄ incepit in resurrectiōe xpi. Vñ ad ro.vi.dic. Xpus resurrexit a mortuis p gl̄iaz p̄ris. ita z nos in nouitate vite ambulem⁹. Que resurrectio qz fcā est ī dñica. Jō eccl̄ia p̄cepit de ꝑse.dis. iij. Pronūciandū oēm die dñicā ad bonoꝛē r̄surrectōis Jesu xpi dñi nr̄i de vespa ad vesp̄am festiue obs̄uari. Scōa rō quare p̄ceptū fuit dies sabbati: est ad instructionē fidei redemptoꝛ. Quiescēdo enī sabbato: figurabāt iudei: q xp̄s in sepulcro mortu⁹. debeat quiescere in sabbato. Quieuit āt p̄ bō q caro ei⁹ nō vidit corruptōz Ps. Caro mea requiescet in spe. s. resurrectōis. Et iterum. Non dabis scīm tuū videre corruptiōem. Est enim q̄si quedā quies bois: dū qđ nāliter appetit. s. nō corrumpi sed cū suo corpe manere vnitaz: hoc cuenit sic in christo. Sicut ḡ sacrificia iudeoꝝ sig̃ficabāt xp̄i mortē. ita sabbatū xp̄i quietē in sepulcro: qđ credere pertinet ad fidem Et qz aduenīente ꝓritate figura dz cessare. Jō exq̄ xp̄s iā quieuit ī sepulcro z a mortuis resurrexit: iō nō sabbatū sz dñicā debem⁹ celebrare. Vñ de ꝑse.di.iij. Peruenit. dicit q illi q̄ dicūt sabbatū custodiendū: sunt p̄dicatores antichristi q̄ facient celebrari sabbatū z dñicā. Verū est q talē die sz sabbati deputam⁹ spāliter bonoꝛi ꝓgenis Marie. Quia ī illa die sz sepulture xp̄i in ea sola remāsit fides plena ō xp̄o. Et qz sic ōs requieuit septimo die ī creatiōe mūdi. ita requieuit in ꝓgine p̄carnatiōne recreandū mūdū. aliqua ḡ facere illa die ob bonoꝛē ꝓgis laudabile est. nō tñ ab opib⁹ cessare ne videamur iudaizare. Tertia rō est ad inflāmationē amoꝛis. Corp⁹ em̄ terrenū de sui natura terrena appetit. Et iō bō fm illam partē a qua cōiter depmit: semp ad terrena rēdit: nisi conetur se eleuare ab eis. Et iō oportz hr̄e certū tp̄us in q̄ cū nō liceat ei vacare opib⁹: deb̄t et malia vacandi spūalibus. Sic̄ enī corp⁹ indiget aliq̄ tpe ad refectiōem sui que fit p somnū: comestionē z bmōi. als deficeret ī operando z viuēdo. Ita z alia indiget refectiōe spūali ne deficiat q̄ fit p orōnes z alia spūalia. Et aliq̄ quidē semp faciunt sabbatū. s. semp vacando deo vt p̄fecti. Aliqui freq̄nt vt boni clerici z religiosi. Sz z laici dñt hr̄e suuz sabbatū: quo ad̄scentib⁹ ab opib⁹ exterioꝝ: vacēt deo saltez festa xp̄ianoꝝ ne nimis repescant in diuinis. Esa. lviij. Erit sabbatū delicatū z sanctū dñi gl̄iosuz. z quia etiā serui z ancille dñt hr̄e tp̄us ad vacandū deo. Jō dns p̄cepit Deut.v. Custodi sabbatū ōz rui vt requescat seruus tu⁹ z ancilla qđ est ꝫ illos q̄ facūt diebꝫ festiuis seruos laborare. Quarta rō est ad roborādā veritatē p̄missiōis. p̄mittit enī nob quies p̄fecta ī alia vita quaz signabat dies sabbati. Sz oportz p̄ius opari sex diebꝫ id est ī vita p̄nti: qđ modicū est respectu ꝑpetue future quietis. Ecc̄l.li. Modicū laborauī z inueni mihi multā quietē. Esa.vlti. Erit sabbatū ex sabbato. Quia sc̄z ad illā q̄etē etnā q̄ sabbatū ōz nō q̄uēt nisi ex q̄ete mētis liberate. s. a passiōib⁹ z vicijs. Matth.xi. Tollite iugū meum sup vos z discite a me quia mitis sū z humilis corde: et inuenietis requiem aiabꝫ vr̄is. Quantū ad scōm sciendū q sic nō solū sabbatū ī vet̄i testō erat in p̄cepto sz z alie solēnitates: sic ī nouo nō solū dñica dies sz z multe alie solēnitates q̄ figurate sūt p illas q̄ ad p̄nes pertinent: z q̄liber dicebat insignis dies solēnitat⁹ q̄ aliq̄d insigne ī illa factū. z fm Tho. pri. se. q. cij. arti. viij. Septē erāt solēnitates tpales ī illo p̄lo vt p̄ colligit Vñi xxviij. z xxix. Pascha erat z iterabat q̄liber septimana. s. sabbatū q celebrabat in mēsi creatōis rer. Cui rñdet no. testō festū dñice ī mēsi resurrectōis: p quā fcā est creatio spūal⁹ mundi. Scōa solennitas iterabat q̄liber mēse: z dicebatur neomenia: qđ celebrat in mēsi gubnatōis rer. Hā hec inferiora pcipue variant fm motū lune. z iō celebrabat in nouitate lune. Cui rñdet festa ꝓgnis q̄ sūt plura q̄ lune assistant. Et ipa suis meritis et p̄cib⁹ sustentat mōz z q̄si regit. Vñ regia mōi ōr. Alia festa celebrabant sol̄ in āno: vt festū pasce valō solēne: qđ durabat septē diebꝫ p̄mo mēse ī mēsi libatiōis de egypto. Cui rñdet festū natiuitat⁹ xp̄i: p qđ inchoatiue libatiōis est gen⁹ būanū de futuro diaboli. Aliud erat inde ad. l. dies. s. penthecostes. in mēsi legis date ī mōte syna. Cui rñdz festū spūsci. dati in mōte syon: cū lege euāgelica. Erat z quitū festū: p̄ma dies septēbris: qđ dicebat rubaz in cō memoratōez liberatiōis ysaac: qñ abraam inuēit arietē quē obtulit p eo. Et erā erat istō festū q̄si q̄dā iuitatio vt p̄parent se ad festū seq̄ns. Cui rñdent festa apl̄oꝝ q tubis p̄dicationū inuitauerūt mūdū ad festū supnum. Septū festū erat expiatōis decima die septēbris ī mēsi beneficij q ōs ꝓpitiat⁹ est p̄lo isr̄l in adoratōe vituli aurei ad p̄ces moysi. Cui rñdet festū ascensiōis xp̄i: q ascēdit vt sit ꝓpitiatio p pctis nr̄is apd p̄rem. Septimum erat festū encoenie. i. rabna culoꝝ in eo d̄ mēse septē diebus in signū deductiōis in deserto: vbi hītabāt ī tabernacul. Cui rñdet festū angeloꝝ q nos deducūt z custodiūt p desertū mūdi sic illos angel⁹ dñi. Octauo āt die illi⁹ festi erat aliud qđ dicebat cer⁹ seu collecta. Cui rñdz festū dedicatōis eccl̄ie k'oīm scōꝝ. Erāt z alia festa alia sed nō ita solēnia vt furni z encenia z bmōi. Et sic in ecclesia q dñt celebrari: vt martyꝝ z confessoꝝ. put eccl̄ia statuit. de ꝑse.di.iij. pnunciādū. Quelibꝫ ōr insignis solēnitas ꝓpt insigne ꝑcs factū. q̄libꝫ dieꝝ dz sacrificari: vt declarabit: qz p̄ceptū in israel est de ea celebrāda.

Quātū ad tertiū op⁹ qđ dz fieri ī die festo vt rectificet est q̄druplex declarādū. Prio corpal'opa abdicāda. Secūda mortal' culpa euitāda. Tertio coral' negligētia eliminānda. Quarto vtis nr̄a subia sacrificanda. Vñ dicit ps. Buccinate. i. sonate ī tuba neomenia. i. qua mane vtebat in neomenia. Erat aūt sonit⁹ tube ad q̄tuor. sz ad Quocādū p̄lm ad vocandū z animādū ad p̄lū. ad epulū solēnizandū z ad laudādū deū. Est ei festū ordinatū ad vacandā deo. Et p ista oprime vacat vr ipleat illō ps. Vacate z videte qm̄ ego sum dns exaltabor ī gentibus. Prio nō dz fieri op⁹ fule. i. manuale ī festo. Dies re. xvij. Sacrificabis sabbatū z nō facies opus seruile in eo id est corporale. Est enim peccatū mortale operari in festis sine causa vigente rationabili. Unde quēdam iudeum inuentū colligere ligna in sabbato: iussit dominus lapidare. que autē opera corporalia prohibeantur habes diffuse in secūda parte titu. xx. cap. iij. de negligentia bñ operandi. Buccinate ergo tuba in festo. idest vocate populū vt dimittat opera. Secūdo vitanda est mortal' culpa Dieꝝ xvij. Custodite animas vestras vt nō portetis pondus in die sabbati. Pond⁹ p̄maxime est pctm̄ fm illud ps. Sic̄ onus graue grauate sūt sup me sz iniquitates Peuiti. xxij. Omne opus seruile non facietis in eo sz sabbato. Opus maxime fule ē peccatū qđ facit fuū dyaboli. Unde fm Tho. magis facit ꝫ istud preceptū peccās mortal'r in festo q̄ operās manualiter Et tal' circūstantia sz in die festo. trahit pctm̄ in aliam spēm. Nam fornicans in festo facit cōtra duo p̄cepta sz Non mechaberis. z illud de sanctificatione sabbati. Buccinare ḡ tuba ad exitandū animā ad pugnam cōtra dyabolum ad resistendum peccatis. Unde in figura dicit Esa. lviij. quasi tuba exalta vocē tuam: z annūcia populo meo sceleꝛa eoꝝ: vt sz caueāt. et matthathias cum suis dixerunt. i. Macha. iij. Quicūq; venerit ad nos die sabbati pugnem⁹ ꝫ eos. Tertio vitāda est negligentia in festis: ne sz q̄s det se ocio et ludis. quia la-

Quadruplex pl's op⁹ ñ dz fieri in die festo.

In no tes. nō solum dñica dies ē in p̄ceptū: sz z mlte alie solennitates.

bozare nō bz sic cōiter fit. Omia enī mala docuit ociosi tas: ināt sapiēs Eccī. xxxiij. Un dr Treñ. 1. Uiderūt eaz hostes. s. aiam aut plonā ociosaz: z derisēt sabbata eoz pter octū. Dic be. Tho. se. se. q viciū accidie q importat tediū bñ opandi est ꝫ b̄ pceptū. Buccinate ḡ in isigni die solēnitat̄ tuba ad epulū spūale. i. ad audiendū ꝓbū dei. Joel. ij. Canite tuba in syon: ꝫgregate cetū: vocaz te plm. Acc. xiij. Uoces ꝓbaz q legūt p oīe sabbatū

Quarto est oīs nra subia sacrificio offerenda. vbi eīm alīs diebz offerebat vnū sacrificiū: in sabbato duplica bat. offerendū est ḡ sacrificiū de aīa p cōtritionez. De q̄ ps. Sacrificiū deo spūs ꝛtribulat⁹. Leui. xvi. Sabba tū requietiōis ē: affligetisq aīas vras. s. p ꝛtritionē fm Origē. examinādo ꝓscīam: z dolēdo de cōmissis. Offe rendū est corp⁹ p sobrietatē. ad Ro. xij. Exhibeat̄ corpa vra deo hostiā. i. in sacrificiū. Un aug⁹. reꝑbendit come sationes z ebrietates q fiūt ī festis z magis in alīs diebz di. xlvij. Comessatiōes. debet etiā corpus exerceri in eun do ad ecclīas indulgētias ꝓcipādo. faciēdo disciplīas et ad laudes diuīas ire. Psal. Sacrificiū laudi honorifi cabit me. Offerenda est terrena substātia dando elemo synas magis q̄ alīs diebus. Esdre. viij. Mittite ꝓtes eis q nō ꝓparauerūt sibi id est paupibus. Sanctus enīz dies dñi est. Buccinate ergo tuba ad laudandū deum. Jux illud ps. vlti. Laudate eum in sono tube. Et sic sa crificat sabbatū seu festum: et seruatur dñi ꝓceptum.

Quartū preceptū est. §. V.

Honora patrem tuū z matrē vt sis longeu⁹ sup trā. quā tibi dat̄ dñs Exo. xx. Hoc ꝓpus inducit Matth. xv. Post ꝓcepta ꝓme tabule: q nos ordinat ad primū. Pri mo ponit istud de honoratōe parentū. q: sic de⁹ est ꝓn cipiū vniūsale essendi omīb⁹. ita p̄ est q̄dā ꝓncipium essendi filio. Et q̄uis fm Tho. p. se. q. c. arti. v. z se. se. q. cxxij. arr. v. sub isto ꝓcepto includat nō solū veneratio fi enda oībus superioribz: ꝫsanguineis z plat̄ ab iferioribz sed etiā puisio z gubnatio fienda inferioribz a patribus et p̄sidēt⁹: ac etiā bñficioz oīm exhibitio oīb⁹ primis quo ad elemosinas corpales z spūales: cū debeāt ab oī bus. tū exīsse nō fit mētio nisi de honore parētū. Et rō est: quia cū vt dictū est ꝓcepta decalogi sunt de bis que statim rō nālis p se apphēdit cē fuāda. Debituz filij a patre est adeo mānifestū q nulla p̄t tergiuersatiōe nega ri. eo q p̄ est ꝓncipiū generatōis z esse filio. sed q aliq̄ bñficiū vl obsequiū sit exhibēdū alīs. nō ita statim di citat rō nālis sic parentib⁹. Et tō de bñficijs alīs exhi bendis nō dat in decalogo spāle ꝓceptū z eadē ratione. quia pntes nō vident debitores cē filij ꝓpt aliq̄ benefi cia suscepta ab eis sz ecōuerso. Jō nō dat ꝓceptū etiam de cura parentū erga filios: sed tū vt dictū est sub b̄ pre cepto includit. Trez q̄ b̄ ē ꝓceptū affirmatiuū obligat semp: sed nō ad semp. i. ita q̄ omī tpe debeat q̄s actu ve nerari pntes: sz p loco z tpe cū expedit. Et circa b̄ viden da sunt tria. Primo que sit ista p̄mitas. Secōo que sit ista honorabilitas. Tertio que sit ista remunerabilitas.

Quantū ad primum. §. VI

Nota q est quadruplex paternitas veneranda. Prima est carnalis. Secūa p̄sidentialis. Tertia tempalis. q̄rta sa cramental. z de q̄libet p̄ dici illō psal. Miserere pater filioz. De ꝓma p̄mitate dr Eccī. vij. Honora p̄tem tuū z genitū mātis tue ne obliuiscar. memēto q: nisi p illos nō fuissem. Ipsi enī generādo dāt esse post deū. De scōa dicit Deut. xxxij. Interroga p̄tem tuū et ānūciabit tibi maiores tuos z dicēt tibi. Et di. xcvi. ait Greg. Quis du bitet sacerdotes xp̄i. regū z ꝓncipū z oīm fideliū p̄res et magros censeri. De tertia sz tpali dicit. iij. Re. v. Pater si rē grandē dixisset tibi ꝓpha facere debuisses. Que fue rūt ꝓpha puoz dicta ad Naamā dñm suū. De q̄rta dic Simach⁹ pa. Omnes q̄s in pnia suscepim⁹: ita nri spi rituales sunt filij: vt z ipsi q̄s vel nobis suscipientib⁹ vel sub trino mersiōis vocabulo mergētib⁹ vnda sacri baptismat̄ regenerauit. xxx. q. i. oīes. Idē de sacro ꝓfes matiōis. q̄libz hoz parz miserek z misereri dz filioz suo rū. Et miset p̄ filioz suoz vere puidendo eis in q̄tuz in nutrimēto. in documēto. in castigamēto. in exemplo. Et ꝓmo q̄dē pat carnal. s. vtiq dz nutrire filios. Non enī aut apls filij dñi thesaurisare gentib⁹: sed parētes fi lijs. Un z iura statuerūt q legitima sine magna cā pri uare nō p̄nt. vnde malefactūr q̄ filios mittūt ad hospi tale z nō puidēt eis si p̄nt qō ꝓtigit de ꝓcept⁹ fornica tiōe vl alio illicito mō Et in decre. dis. xxx. dr Si q̄s de reliq̄rit ꝓprios filios z eos nō aluerit: z qō pietat̄ neces saria nō ꝓbuerit. sed sub occasiōe ꝓtinēte eos negligen dos puauerit. anathema sit. i. fiat. Nō est enī lata inia sed cōminatio. Nō tū dñt illicita aliq facere: vt vsuras et fraudes vl alia mala vt p̄nt filios nutrire. Qui enīz diligit filiū pl⁹ q̄z me ñ est me dign⁹: ait xp̄s Matth. x. Pater scōs sz p̄sidential. etiā dz ꝓ posse de nutrimento puidere filijs suis. i. sbditis. Un petr⁹ in canōica. Pasci te cū q̄ in vob est gregē. Et hiero. Quicquid bñt clerici pauper suut: z dom⁹ eoz oīb⁹ dñt eē cōes. xv. q. ij. qm. P̄ tertius. s. rector tpalis dz subditz vt filijs puidere ō nutrimēto: vt nō sic penuria in ciuitate: z q̄rere bonum cōe z pcipue pupillor viduaz: z miserabiliū psonaruz causas vt p̄ iuuare: vt faciebat Job dicēs. P̄ erā pau per: eiusdē. xxix. Quart⁹ p̄ sz spūalis p admīstratōez sacroz pnie z aliorz ex ꝓgruo dz puidere: z si ipe nō pōt. saltē procurare. ꝓ filijs suis. debet etiā p̄ q̄libz miseri si lijs puidēdo de documēto. Mā p̄ carnal. et q̄ loco et⁹ ē bz curā filij q̄ ad aīam magis q̄ ad corp⁹. Debet ḡ aīe puidere filio de nutrimento qō est bona instructio. vt Eccī. vij. Filij tibi sunt erudit illos. Ad heb. xij. Patres carnes nre habuim⁹ eruditores. Sic bon⁹ p̄ Thobias docuit filiū suū ab infantia timere deū z cauere ab oīi pcō vt dr Thob. ij. Pater p̄sidentialis mlto magis tene tur filijs suis. i. subditis de eruditiōe. Un dictū fuit pri mis p̄ribz z platis. s. aplis. Euntes docete oēs gentes docētes eos ꝑuare q̄cūq mādaui vob. Matth. vlt. z ij. ad Thimo. ult. Predica verbum insta oportune impor tune. Esa. lviij. Clama ne cesses q̄i tuba exalta voce tu am: z ānūcia ꝓpl⁹ meo. sceleta eoz. Et qō p se ñ pōt vel nescit: faciat p p̄dicatores. z qz et ipi p̄es dicūt. Pater tempalis etiā dz admonere subditos ad bonos mores Pat sacramēt̄al⁹ multo magis. Debz enī ꝓfessor instrue re confitentē de necessarijs: et patrinus alumnū pcipue de credendis Debet tertio misereri p̄ filijs de casti gamento: z pater z mr carnal. debent castigare filios de linquētes. et corrige verbis z verberib⁹. Unde puerbio. xxij. Qui parcit virge odit filū: qui diligit illū assiduat ei flagella. Et in eodem. xxiij. Tu percuties eum virga: et animā eius ab inferno liberabis. Nec dz expectare ad ipm corrigendū. quia cū est magn⁹ incorrigibil⁹ erit. Unde dr ꝓuerb. xxv. Adolescēs iuxta viaz suā ambu lans: z cum senuerit nō recedet ab ea. Pater presidētia lis debet corrigere diuersis modis. Apostolus pma ad Thimo. v. peccantē coraz oīb⁹ argue. Sic fecit ipe excōmunicās illum corinthū q̄ publicū cōmiserat ince stum: tradens eū sathane. i. Corint. v. Et ambro. Non oculos semp p̄ filiū: sed aliqn castigat. Ergo cum ca stigat q̄ diligit. tūc circa eū pietas exercet. v. q. v. Pat tempal dz punire malefactores. Exo. xxij. Maleficos nō patieris viuere. Augu⁹. Et q̄ emendat ꝓbere in quez potestas dat: vel cobercet aliqua disciplina: misc̄iam

Quilibet boz p̄m miseri dz filijs suis

prestat. dist. xlv. Pater penitẽtialis sibi ꝓfitentẽ dz verbis durꝫ increparc: cũ viderit expedire. ¶ Quarto debet pater filijs misereri: exẽpla bona ꝓferẽdo. qz pl⁹ mouẽt exẽpla q̃ ẏba: ꝓpea dic dñs. Ego sũ dñs ds fortis zelotes visitãs. i. punies pcã patrꝫ ifilios i ẽtiã tertiã q̃rtã gnãoz Exo. xx. Nõ q̃ puniat filios ꝓ pcis gentũ: sed qz cõiter filij imitãt exẽpla patrꝫ i ꝓsãtiõe. z si mala exẽpla dãt parentes filijs in peierando. blasphemãdo. furãdo: rurs pia ꝓperrãdo. silia illi faciũt: z ꝓ suis nõ paternis vicijs puniũt fm Aug. Pater pstidentialis ꝓmaxie dz exẽpla bonoz opeꝝ filijs ꝓbere. Math. v. Sic luceat lux vra coꝝ hoibꝫ vt videãt opa vra bõa. dixit xps pmis patribus nouitesti. Et greg. ait. Scire dñt plati: qz si vnq̃ deliq̃rint: tot mortibꝫ digni sũt: q̃t exempla pditõis ad posteros trãsmittũt. Et de pfe tpali dic Isid. dist. x. iusti. Tũc ꝓnceps existimet iura sua ab oĩbꝫ fuãda: qñ ip se pm⁹ eis reuerẽtiam ꝓber. s. fuãdo. Cõunic in pplo isrl qñ boni fuerũt reges bona exẽpla dãtes opeꝝ pls virtuose se bũt. qñ aũt mali et pls securus est exẽpla illoz: z demũ vtriq̃ perierũt. Confessores etiã et patrini debent bona exempla ꝓbere filijs suis spũalibꝫ.

Scõo videndũ q̃s. §. VII.

Quadruplex ẽ honor exhibendꝰ parentibus.

sit honor q̃ debeꝫ patribꝫ a filijs. intelligendo generaliter de oĩ paternitate. Honora inq̃t pr̃em tuũ z mr̃em tuã Et dicendũ q̃ est q̃druplex honor exhibẽdus. honor reuerentie. honor obedientie. honor bñficentie. honor tolerantie. ¶ De pmo dicit Eccl. iij. Qui timet deũ honorat parentes: z qsi dñis fuiet bis q̃ cum genuerẽt in ope et sermõe. Manifestũ est aũt q̃ fuit dñis suis fuiũt cũ magna reuerẽtia in assurgẽdo: caput inclinãdo: associãdo. famulãdo: cũ bũlitate loq̃ndo. Sic dñs filij pentes reuereri. Contra qõ agũt q̃ derident eos vl blasphemant Sz ita punitionẽ eoz ds. Prouerb. xxx. Oculũ q̃ subsannat pr̃em: z q̃ despicit partũ mr̃is: effodiant eũ corui de torrente: z filij aq̃le comedãt eũ. i. tyranni seu dñi tpales puniant: vl demões excecent mentẽ z deuorẽt. Et exodi. xx. Qui maledixerit pr̃i vl mr̃i morte moriat. Prẽs etiam presidẽtiales debent honorari reuerentiã exhibẽdo eis. Aug⁹. in regla. Honore coꝝ vob̃ plarus sit. sunt enĩ ministri dei. Et iõ etiã si sunt mali reuerendi. i. nõ despiciendi: z mala coꝝ mãifestãda. Vñ nico. papa. Si ds dñi sacerdotibꝫ q̃ iure prẽs dicunt aliq̃d ꝓrigerit vos audire q̃ ꝓfusionẽ pñs mẽtibꝫ ingerat: non in frontem cham: ẽ pudoratos filios Noe imitãtes patriã de reliquo verecundiã ꝓregatis. di. xcvi. in scptur. Prẽs tpales. i. dñi sunt reuerẽdi. fm illud. i. Pe. Deũ timete. regẽ honorate. Ac etiã confessores z patrini sunt honorandi Malach. i. Filius honorat pr̃em suũ. ¶ De scõo honore scz obedientie dz Job. viij. Ego honorifico pr̃em meum ait xps. s. seruãdo mãdata eius. Et de parẽtibꝫ carnalibus dicit apls ad Col. iij. Filij obedite pentibꝫ vr̃is. Et precipue ad hoc tenent in his q̃ pertinẽt ad domesticã curã dom⁹. Vñ puerb. i. Audi fili disciplinã patris tui. i. doctrinã z mãdata: z ne dimittas legẽ mr̃is tue. De parentibꝫ spũalibꝫ. i. plaris dicit apls ad Hebr. vl. Obedite ꝓpositis vr̃is z subiacete eis. Et hiero. Esto subiectus pontifici tuo: z q̃si parentẽ anime tue ama. di. lxxij. subdyaconi. Etiã de malis prelatis inq̃t xps. Omia q̃cũq̃ dixerint vob̃ facite z fuate Math. xxiij. scz spectantia ad officiũ suũ. De dñis tpalibꝫ ait Petrus. Obedite dñis vestris: nõ tm̃ bonis z modestis: sz etiã discolis. Et similr patribꝫ sacramẽtalibꝫ obediendũ est: z facieda pnia iniuncta: q̃ illud ẽ necessariũ. z in alijs monitoribꝫ: q̃ fructuosum. Nec oĩs ista obedientia filioz erga prẽs intelligenda ẽ cũ precipiũt iusta z licita. q̃ nõ impediãt salutẽ vl salutis incremẽtũ. vt dic Nicro. xi. q. iij. si dñs. Cum eũ dñs a q̃ oĩs paternitas deriuat aliq̃d iubeat z ꝓrarsũ parentes: obediat summo patri: nõ terreno. Pater aũt est eccla q̃ vtriq̃ nõ põt nisi iusta iubere: z iõ obedientia. ¶ De tertio honore pr̃ intelligi illõ Eccl. iij. Honora patrẽ tuũ z mr̃em tuã: vt supueniat tibi benedictio a deo. Dat vtriq̃ bñdictio a xpo veniente ad iudiciũ bis qui subuenerũt indigẽtibꝫ. Sz pmi q̃bꝫ tenet hõ subuenire in necessitate sunt pentes Vñ xps reprehendit scribas z phariseos q̃ inducebant homies ad faciendũ vota oblationum in templo z implẽdũ ea: nõ curãtes q̃ ex hoc parentibꝫ eoz subtraberent necessaria. declarãs quõ faciebat contra istud pceptũ. Honora patrem tuũ. nõ subuenientes indigentijs parentũ. Hinc Amb. Ceterũ dei traditio est vt puus pascas parentes. Nã si iuxta diuinũ oraculũ ꝓtumelia parẽs morte luitur. q̃nto magis fames q̃ mltos gulosi est. dist. lxxxvi. nõ satis: Parentibꝫ etiã spũalibꝫ. s. plaris subueniẽdũ est a pls. Dignũ ẽ enĩ vt q̃b seminãt spiritualia. ab his merãt corpalia subsidia in decimis. oblatiõibꝫ z elemosinis. Vñ apls. i. ad Thi. v. Qui bene presunt pbyteri duplici honore sunt digni s. reuerentie et subuẽtiõis vl duplici portione q̃ alij clerici nõ plati. Dñi q̃z tpales z rectores ex q̃ laborãt ꝓ pplo: ab eo dñt sustẽtari. ad Ro. xij. Reddite oĩbus debita: cui honorẽ honorẽ: cui tributũ tributũ. Ob̃ institutũ est ad sustentationẽ dominoz. Confessoribꝫ etiã in necessitatibꝫ subueniendũ z pdicatoribus. iuxta illud Deut. xxv. Non alligabis os bouis triturãtis. Nõ tm̃ vt pciũ sacramti vel ẏbi dei tribuẽdũ ẽ: q̃ simonia cẽt: ẽ ꝓ modũ elemosynaz. ¶ De q̃rto honore dz Eccl. iij. Fili susciape senectã patris tui. z si defecerit sensu venia da. z ne cũ spernas in tua virtute. Sic etiã z alij prẽs siue plati: siue dñi tẽporales. pdicatores z confessores tolerari dñt in suis defectibus a subditis. Nec ꝓpt̃ hoc dñt discedere ab obedientia eoz z iudiciũ eoz fugere. viij. q. iij. nõne directa. Et hoc ni si precisi sint p sñias excõicatiõis vl suspẽsi. dñt tm̃ denũciari superioribꝫ eoz: vt puideat. Et aug⁹. dic q̃ tolerãdꝰ est mercenarius. Difficile est diffinire q̃n fiat ꝓ illud pceptum ita q̃ peccet mortaliter. nisi cũ sit mãifeste magna iniuria pentibꝫ: vt ꝓtinendo eoz monita. verberando. nõ sbueniẽdo in necessitatibus.

Tertio videndum. §. VIII.

est de pmio obscuratõis huius pcepti. Ubi sciendũ fm Thom. q̃ ad nullũ aliud pceptũ ponit remuneratio obseruatoribꝫ eius nisi ad istud scz in decalogi descriptione Et rõ est fm cundez scõa scõe: nõ q̃ ad alioz impletio: nõ habeat pmiũ sic z istud: sed q̃ cũ istud sit valde de instinctu nature: scz honorare pentes: poterat aliquibus oriri extimatio et hmõi obfuatiõe nil mereri: cũ natura ad hoc instigat. z sic min⁹ sollicite implere: sed ppt̃ hoc nõ caret mercede sua a deo. et iõ ponit pmiũ scz lõgeuitas id est longa vita vt sis ait lõgeuus sup terrã: viuentiũ vel morientiũ. ‖ Est aũt q̃druplex vita: scz vita nature: vita gr̃e: vita fame: vita glie. z in q̃libet fit longeuus per honoratiõem pentũ. ¶ Quantũ aũ ad vitã nãe dz Eccl. iij. Qui honorat pr̃em vita viuet longior. Quia pr̃ est pncipiũ activũ generatiõis. iõ frequentius fit mẽtio i scptura de honore pris q̃ mris. scz sub eo ẽ includit etiã honor maternus eadẽ rõne. qz pncipiũ generatiõis: z si passiuum. Multũ aũt ꝓgruit talis remuneratio huic operi. Nam qui hoc vtik beneficio concesso merek sibi illud augeri. Quia q̃ bñficiũ vite pr̃ deũ hz a pentibꝫ. z hoc vtik eos honorãdo. dignũ est vt augeak ei vita. Vel aũt aliq̃ndo ꝓtũ inueniak. qz honorates pentes cito moriank. et inhonorates diu viuãt. hoc accidit occulto dei iudicio. qd aliud melius nobis ignotũ. ¶ De vita gr̃e dicit Eccl. iij. Qui honorat pr̃em suũ iocundabit in filijs. vel nãlibꝫ

Remuneratio ꝓ quibus cepta z re boc.

Nota duplicem vitam.

q; bonos habebit honorãtes eũ. vl spũaliby. q̃ sunt bona opa. q̃ multiplicabunt et p gr̃am. z dãt ei locũ diratẽ spũalẽ. Et subdit. In die oris exaudiet. ¶ De tertia ór Eccli. iij. Glia bois ex honore pris sui. z dedec' pris filius sine honore. Glia aũt ór clara fama cũ laude. Et iterũ Quã male fame est q̃ relinq̃t patrẽ. z maledict' a deo q̃ exasperat matrẽ. Dicit aũt bona fama q̃si q̃dam vita. q; p hãc viuit bõ in memorijs alioz. ¶ De vita glie ór Eccli. iij. Honora prem tuũ vt supueniat tibi benedictio a deo. s. gr̃e. z bndictio ei'. s. glie. in nouissimo manat. s. in terra viuẽtiũ. Et cũ ẽ cõtentio de aliquo inf prem. z filiũ. pponẽd' est pater filio in honore. q; non piudicet filio cũ in veritate. Vñ Aug. Querit pater de filio. q̃rit filius ó duro patre. fuam' honorificẽtiaz pri. q̃ ei debeat a filio. Mõ equam' filiũ pri in honore. ꝫ pponim' filium patri in veritate. scz si habet. z sic tribuim' bonoz debitũ vt nõ gdat equitas meritũ. ij. q. vij. queritur.

Quintũ preceptum. §. IX.

est. Nõ occides. Exoð. xx. Post quartũ pceptũ qõ ẽ prius in scõa tabula. qõ est virtus pietatis q̃ reddit parẽtibus debitũ. in q̃ includit omne qõ primo speciali aliq̃ rõne fit. necesse fuit vt ponerẽt aliq̃ pcepta primentia ad iusticiã. que dicrã. que indifferẽter reddit omnibus debitum. Est aũt debitũ cuilibet z nulli inferat nocumentũ. et ideo ponunt illa pcepta negatiua. quibus prohibentur nocumenta primis. Omne enim nocumentũ qõ infert alteri. vel est in psonã. q̃riã quod primet ad homicidiũ. vel in iuncta p modũ libidinis quod primet ad mechiam vel in subam qõ primet ad furtũ. vel ad famã qõ primet ad falsum testimoniũ. Ultima duo prohibẽt desideria mechie z furti. quia ad illa trahit cõcupiscentia cordis ratõe delectabilis vel vtilis. nõ aũt sic trahit cõcupiscẽtia ad homicidiũ vel falsum testimoniũ p se. quia nõ habent rationẽ delectabilis vel vtilis. Et q; inter nocumenta maximũ est qõ fit in psona. q̃ria p homicidiũ. ideo pmũ in negatiuis que obligãt semper z ad semp est. non occides. Hec Tho. se. se. q. cxxv. arti. v. Et dicit idẽ i tractatu de decẽ pceptis. q; tripliciter est erratũ circa istud preceptũ. Aliqui enim putauerũt nõ esse licitum occidere bruta animalia. sed hoc est falsum. q; nõ est peccatũ vti illis que sũt subdita potestati bois. Est aũt ordo naturalis q; plante sunt in nutrimentũ animaliũ. z animalia quedã in nutrimentũ aliozz. z oĩa in nutrimentũ hominis. Gen. ix. Quasi olera virẽtia tradidi vobis omnia. Per osequens etiã in pollitic' dicit q; venatio est iustum bellũ. Et. s. ad Coz x. Omne qõ venit in macello mãducate. Cũ ergo dicit nõ occides intelligit bois nõ bruta aãlia. Scõus error fuit dicentiũ q; phiberet hec occisio cuiuscũq; bois. etiam malefactoris. vñ iudices z officiales occidẽtes reos. appellant homicidas. Contra quos dicit Augu. q; deus qui hoc pceptũ dedit. nõ sibi p hoc potestatẽ occidendi abstulit. Dicit enim Deute. xxiij. Ego occidã z viuere faciã. Judices aũt occidendo reos iuridice occidũt mãdato dei. qui legẽ statuit vt rei occiderẽt. Prouerb. viij. Per me. s. sapientiã que de' est. legum cõditores iusta decernũt. ad Ro. xiij. Nõ sine causa gladiũ portat. minister enim dei est. vindex in irã et qui malefacit. Intelligit ergo. nõ occides hoĩem scz propria auctoritate. Tert' error fuit dicentiũ q; prohibebat hic occisio primi sed nõ sui. asserẽtes hoc licitũ esse. sed hoc etiam falsum est. Nulli enim licet quacunq; ex causa occidere setp̃m nisi deo iubẽte. vt habemus de sampsone. vt enim dicit Augu. Spũs sctũs qui p eum miracula fecit cũ ad hoc induxit ad figurandũ xpi mortẽ. Est enim grauissimũ pctm hoc z irremediabile. vñ ecclesia phibuit rales in ecclesia sepeliri. vel p eis fieri suffragia. vt habet. xxiij. q. v. placuit. Cũ ergo dicit. nõ occides. intelligit nec; te. ne q; alioz. sm Aug. i. de ciuit. dei. Et de raliby homicidis dicit ps. Veloces pedes eoz ad effundẽdũ sanguinem Contritio z infelicitas in vijs eoz viam pacis no cognouerunt. Pedes anie sunt effectus. qui in homicidis sũt veloces. id est. pmpti ad effundendũ sanguinẽ humanũ. id est occidendũ z affectũ cito ducunt ad effectũ. sed omnis qui accepit gladiũ nõ enim rapinã pmisit qui furtuz prohibuit. sed furti nomine in lege re. cesta. z rapinã intelligi voluit. Apte enim rotũ significauit quicq̃d illicite rerum primi auferẽt. xiij. q. v. penale. Nec pterea excusare tur quis a furto qui auferret a primo vt indigẽtiby subueniret sibi vel alijs. nisi in extrema necessitate essent et nõ sueniret subuenientẽ. ¶ Unde Aug. Forte aliquis cogitat z dicit multi sũt rpiani diuites auari. cupidi. nõ habeo peccatũ si illius abstulero z pauperiby dedero. vñ illi nil boni agũt mercedẽ habere potero. Sed hmõi cogitatio diaboli callidit ate suggerit. Naz si totũ tribuat addit potius peccatum q̃ minuit. xiij. q. v. forte. z p totam illã. q. Nec etiã sumendũ est exemplũ furandi ab israelitis. qui accipiẽtes sub mutuo ab egyptijs vasa aurea z argentea spoliauerũt eos. qui vt dicit Aug. israelite furtũ nõ fecerũt. sed deo iubente hoc ministeriuz prebuerũt. xiij. q. v. dixit. Mõ ergo furtũ facies. ¶ Fit aũt quatuor modis cõtra istud pceptũ. p iniustã rerũ acqsitionem. p prauã ad hoc operationem. p iniquã retentionẽ per indebitã distributionẽ. ¶ Quantũ ad primũ multis modis acquirit bona temporalia iniuste. Primo occulte aliena accipiendo. Sed vt dicit Eccliasti. v. Super furẽ est obprobriũ z confusio. Scõo p rapinam manifeste z p vim capiendo. z hi non sunt solũ latrones instratis. sed z etiam principes z cõmunitates vsurpãtes iniuste ciuitates z castra sine iusto titulo vel etiã facientes extorsiones indebitas a subditis in gabellis pedagijs z collectis. Ezech. xxij. Principes eius in medio ipsi' quasi lupi rapientes predã. Vel etiã cũ faciunt leges iniquas ad lucrandũ. Esa. x. Ue qui cõdũt leges iniquas et scribentes iniustitias scripserũt vt opprimerent in iudicio pauperes. z vim facerent cause humilium populi mei vt essent viduе pda eoz z pupillos diriperẽt. ¶ Tertio per fraudulentiã multiplicitatẽ. In quantitate dando diminuta pondera z mẽsuras rez. In qualitate prauando bonis vendendo iniusto precio. In substantia vendẽdo vinũ limphatum pro puro. vnũ metallũ pro alio carnes pecudinas p castrato. aromata vnius speciei pro altera. Amos. viij. Audite qui cõteritis pauperẽ z deficere facitis egenos terre. dicentes quãdo transibit messis z venũdabim' merces z sabbatũ. et appariem' frumẽtum vt iminuam' mensurã z sicli augeamus. z supponamus stateras dolosas. vt possideamus in argento egenos z pauperes pro calciamẽtis. z quisquilias frumẽti vendamus. ¶ Quarto fit cõtra hoc pceptum p vsuram scz pro mutuo pecunie vel rerũ qui vsu psumunt. vt actualiũ accipiendo aliquid vltra capitale hec dicit vsura. vt ptz. xiij. q. iij. vsura. Vñ plal. Qui pecuniam suam nõ dedit ad vsuram. hic requiescit in monte sancto dei. scz glorie supne. Qui aũt eam facit nõ illic habitabit sed in inferno. ¶ Quinto fit cõtra hoc pceptum per sacrilegium. id est iniustã acceptionẽ rerum ecclesie. Hieron. Amico quippe rapere furtũ est. ecclesiam fraudare sacrilegiũ. xij. q. ij. Gloria. ¶ Sexto p iniusticiã iudicum seu officialiũ dantiũ iniquas sententias. vel ex timore vel ex amore vel ex cupiditate. vel odio. vel ex notabili ignorantia Esa. v. Justificatis impiũ pro muneribus et iusticiã iusti auferẽtis ab eo Isido. Cito violatur auro iusticia xj. q. iij. paup. ¶ Septimo p variam damnificationẽ. vt in incendijs. de vastationiby agroꝝ et ca-

Septimus pcptus decalogi est nõ furtũ facies. quo. pp. Sup quo Aug'. fuit nõ mẽ bat intelligit. omnis illicita vsur patio rei alienc: nõ end rapina ꝓmissa

Quatuor modis fit cõtra pceptũ istud septimũ

Iniuste multiplicãdo modis acquirunt rẽ porralia.

castrorum in bellis iniustis.in mutilationib. occisionib⁹ falsis accusationib⁹ testificationib⁹ z instrumentis Et hi oēs nō solū peccant mortaliter agentes contra hoc preceptū sed etiā tenent ad restitutionē p̄dictorum. Unde Aug.ad macedoniū. Qui cōtra ius humanc sacrilegia furtis.rapinis. calūnijs.oppressionib⁹.inuasionib⁹.aliqua abstulerit reddēda potius q̄ donāda censemus zachei publicani exemplo xuij.q.v. Non sane infi. Qui zacheus dixit xp̄o intranti domū suam. Si q̄d aliquē defraudaui reddo quadruplū. Luce.xix. Sz acquisitio etiā per symoniā ludū vel aliud turpe lucrum quasi furtū censet.nō quidē restituendū danti.sed pauperib⁹ erogandū. Aliquando de necessitate vt in symonia z ludo.aliquādo ex honestate vt in meretricio.z huius modi.ar.xiij.q.v.qui habetis.z.c.nō sane. Qui aūt per symoniam vel intrusionē et nō canonica institutiōe recipit vel tenet beneficiū ecclasticū furatur oēs fructus quos percipit. Johan.x. Qui nō intrat p ostiū.sed ascendit aliunde.ille fur est et latro. ¶ Scō fit contra istud preceptū per prauam cooperationē ad talia acquisita illicita.etiam si nihil ipse inde percipiat.vt cōsulendo.persuadendo.imperando.z hmōi.ad Roma.j. Digni sunt morte nō solum facaunt.sed etiam qui cōsentiunt facientib⁹.z nō solū peccant mortaliter sed etiā tenent ad restitutionē damnoz z ablatoz.quādo talis cooperatio fuit p̄ sine ea nō fuisset facta rapina vel furtū.vsura vel damnū.ij.q.j.notū.in fi. Facientē z ꝯsentientē par pena cōstringit.quod intelligit de cōsensu cooperationis sine qua nō fieret malū in glo. Et ad hoc facit quod dicit extra de iniu.z dam.da.c.vlti. Qui occasionē damni dat. damnū quodz dedisse videtur. Et in proueb.vulgari dicitur. Tanto fa qui tiene el sa.boc quāto qui l bola. Si aūt nō ita cooperati sunt quin etiā sine eis fieret damnū peccant quidē grauiter.sed nō tenent ad restitutionē nisi q̄tum quenisset ad eos de furto vel rapina z huius modi.vel inq̄tum ex suo ꝯsilio vel alia cooperatōe plus damni fuisset factū.fm Tho.in.iij.z Alber. Unō Esa. j. Principes tui infideles socij furū.oēs diligunt munera sequunt retributiones. Et per huiusmodi cooperant rapinis alioz. De restitutione z modo eius habes diffuse in scōa parte ti.ij.per totū. ¶ Tertio fit furtū per retentionē rei alene cōtra voluntatē domini sui. Apls ad Roma.viij. Reddite omnib⁹ debita. Et infra. Nemini quicq̄ debeatis. Qui enī detinet rem alterius ꝯtra voluntatē eius vtiq; facit ei iniuriā.quia impedit euz ab vsu eius.nisi hoc faceret ad horā ad obuiandum malo puta cū non reddit gladium suū furioso postulanti cuz ab eo penes quē deposuit.z hoc ne se vel aliū ledat. hoc enī licitum est. Facere aūt iniuriā primo hoc est peccatū quia cōtra iusticiā.nō aūt licet nec in modico in peccato mortali sed subito debet egredi.iuxta illud Ecclīasti.xxj Quasi a facie colubri fuge peccatū. Qui autem detinet alienū contra voluntatē domini mortaliter in peccato. z sic semp auget peccatū. Et quoties mēti occurrit se detinere alienū.z proponit retinere z nō reddere.totiēs de nouo peccat mortaliter z peniterenō potest nec absolut. Unō Auguſti. Si res aliena p̄pter quam peccatum est reddi possit z nō reddit penitentia non agit sed simulat. Si aūt veraciter agit nō remittit peccatū nisi restituat ablatum.si restitui potest.xiij.q.vj. Si res. z de Reg. iu. in lib.vj. Quāuis ergo quis nō acceperit ipse p furtum vel fraudulentiā vel vsurā sacrilegiū z hmōi. sed pater vel alij consanguinei vel amici. Si tamē ad eum peruenit hereditas tenet illa restituere inq̄tum sufficit hereditās. Idem de legatis quādo non sufficeret hereditas. extra de vsur.michael. ¶ Quarto fit cōtra hoc preceptuz per indebitā distributionē. Apls. j.ad Coz. iij. Nic iā queritur inter dispēsatores vt fidelis quis inueniat. Ecclesiaz prelati sūt dispensatores rez ecclie potius q̄ domini. Unū Auguſti. Nō illa nostra sunt quoz procurationem quodāmodo gerimus.vt p̄uenirē nobis damnabili vsurpatione vendicam⁹.xij.q.j.§.vlti.vbi dicit glo. q̄ prelati si bene administrāt loco dominoz sunt. si male loco predonū.ff.p empt.l.qui fundū.§.si tutor. Ecclesia enim tenet locū pupilli z prelatus locū tutoris. Sicut ergo tutor si male administrat.dilapidando bona pupilli vt fur habetur.ita z prelatus dum p̄mittit destruere bona ecclesie vel vsurpare.vel indebite alienat.z tenetur satisfacere. Si etiam expendit in malos vsus.dādo sine necessitate ꝯsanguineis.vel cuiuis.ludis canib⁹ et turpib⁹ psonis exponit.q̄ debet dare pauperib⁹ quasi furatur.nec dubiū q̄ mortaliter peccat. Utrum autē teneatur ad restitutionē.vide infra in secūda parte titu.ū Qui etiā habent aliqua pauperibus vel ecclesijs distribuere.vt hospitalariū z societates laicoz.si nō fideliter faciunt.si nō indigentib⁹ tribuunt.furtū cōmittunt. Religiosi qui p̄ium tenent vel extra conuentū sine licentia et rationabili causa bona distribuunt furtū cōmittunt. Seculares de bonis propijs nō dantes elemosynas indigentib⁹ quos sciunt cū decenter possunt.furtū facūt. licet nō teneant ad restitutionē. Unde Amb. Esurientium est panis quē tu detines.nudoz vestimentū quod reducis.captiuoz pecunia quā in terra defodis. Tantorum ergo re scies inuadere bona.quantus possis prestare q̄ vales.dis.xlvij.sicut bi. Contra oēs fures dicitur Esa.xxxiij. Ue qui predaris.nōne z ipse p̄daberis cum cōsumatus fueris depdationem z ipse predaberis vel substantiā vel animā. Et vt dicit Tho.in tractatu d decem preceptis. Nullū peccatū est quasi periculosū isto. Nam de alijs peccatis homo dolendo z confitēdo saluatur.sed isto oportet q̄ etiā satisfiat de alieno ablato si potest.alias nil valet penitentia. Sed nimis difficile videtur hominib⁹ exbursare pecuniā z restituere. z facilius inducunt ad dandū elemosynas vel faciendū ecclesias et hospitalia q̄ ad restituendū.quod nō sufficit. Et idō bene dicit Abac.ij. Ue bis qui cōgregant non sua vsq; quo aggrauant cōtra se densum lutū. De dēso luto difficile extitur Achior quia furatus est.z tulit de bonis bricho cōtra ordinationē dei.lapidatus est a toto pplo. De singulis modis furti q̄ sunt species auaricie habes diffuse in.ij.parte titu.).

Nota d religiosis

Octauū p̄ceptū est .§.xij

Nō loquaris contra proximū tuū falsum testimonium Exo.xx. Inter omnia animalia soli homini datū est loq vt conceptū sui mentis possit alteri manifestare. Propter quod dicit pbs. q̄ ea que sunt in voce sunt earum que sunt in anima passionū note. Dō ergo aliquis scienter falsum dicat.abutit lingua.nec est sine peccato etiam si faciat ad bonū consequendū vel malū vitandum quia nō sunt mala faciēda vt veniant bona. ait apls ad Roma.iij. Et Auguſti. Ad salutē sempiternā nullus ducēdus est opitulāte mēdacio.xxij.q.ij.primū. Est aūt vitandū mendaciū p̄pter tria.fm Tho in dicto tractatu decem preceptoz.

Hoc p̄ceptū simile respicit iusticiā primo iuxta illud Ecclīasti.xx. Melior fur qui assiduitate operis furatur quam homo qui mendacium frequentat.

¶ Propter diaboli assimilationē.
¶ Propter societatis dissolutionē.
¶ Propter fame amissionē.

Propter tria est vitandū mendaciū.

Primo p̄pter diaboli assimilationē. Efficit enim mēdax similis diabolo.quia ipse vt dicit Johan.viij. mēdax est et pater eius. Ipe inuenit primū mendaciū cū dixit primis parentib⁹. Nequaq̄ morieminī z.c. Gen.iij. Ambro. Oēs qui dicunt mendaciū filij sunt diaboli.xxij.q.v cauete. Filius aūt similis est patri. ¶ Scō mendaciū

vtari debet propter societatis dissolutionē. Homo enī naturaliter est animal sociale seu politicum cum alijs viuens. Sed male possent homines inuicem conuiuere si homines haberent semper dubitare de verbis aliorū. vnde ap̃s ad Ephe.iiij. Deponentes mendaciū loquimini vnusquisq; veritatem cum proximo suo quoniam sumus inuicem membra. ¶ Tertio propter fame amissionem. Homo enim qui assuescit mendacijs non creditur ei cui veritatem dicit et precipue in viris spiritualibus. dominis prelatis multum reddit infames mendacium. Eccle.xxxiij. Ab īmundo quis mūdabitur z a mēdace quid verum dicetur. q. d. nullum. Et hoc peccatuz est contra vel preter illud preceptum fm magistrum in iij. sen. li. distin. penul. Non loqueris contra proximū zc̄. Unde p̃s. Insurrexerūt in me testes iniqui. z mentita est iniquitas sibi. Proprie z principaliter loquit de xp̃o. contra quem dixerūt duo falsum testimoniū. Quadrupliciter ergo fit contra hoc preceptū fm Tho. vbi. s.

¶ Per falsam in iudicio probationem.

¶ Per variam de alio detractationem.

¶ Per mendacem in sermone locutionem.

¶ Per noxiam de prelato murmurationem.

Quantum ad primum cum aliquis in iudicio aliquē accusat falso vel testificatur. expresse agit contra istud p̃ceptum. z tenetur ei de omni damno. Et si deficeret in probatione sustineret penam talionis. ij. q. iij. per totum. Sic illi duo presbyteri accusantes testificantes ꝓtra Susannam de adulterio. quia conuicti sunt a Daniele falsum dixisse testimonium. lapidati sunt a populo Dañ. xiij. Illi autem duo testes qui testificati sunt contra christum falsum cum non conuenientia essent testimonia eorum. non tamen puniti sunt vt merebantur. nec probare potuerunt suam falsitatem. s. christum dixisse. possum destruere templum hoc zc̄. Et sic insurrexerunt testes iniq. ¶ Secundo loquitur quis falsum testimonium contra proximū cum eī detrahit. dicendo aliquod criminale de alio in obseruantia eius quod non est verū. vel si est verum cum illud sit occultū alijs manifestat ad denigrandam famam eius quod vrigz est mortale fm Tho. se. se. Unde Eccls. x. Quasi si serpens mordeat in occulto. sic qui occulte detrahit. Serpens comedit terram. idest detractor pascitur defectibus aliorum narratis. Serpens videtur in cedere per viam viam. z subito imperceptibiliter voluit se ad aliam. Sic detractor incipit bona dicere de aliquo postea vitur aduersatiua ꝓiunctiōe. Sed cum summa iniquitas est fratribus detrahere. vnde dicitur. vi. q. i. Et deteriores sunt qui vitā moresq; bonorum eorum punit his qui substantias aliorum predas q; diripiunt. Caueat vnusquisq; ne aut linguā aut aures habeat p̃rurientes. ne. s. aut alijs detrahat. aut detrahentes audiat. Sedēs inquit aduersus fratrem tuum loquebaris. s. detrahendo zc̄. Parcant omnes detractores lingue. custodiantq; sermones suos. Et sciant cū de alijs loquuntur sua sententia iudicabuntur. Nemo īuito auditore libenter loquitur. Dec Adrian⁹ papa. vj. q. i. Ex merito. Unde z Prouerb. xxv. dicit. Ventus aquilo dissipat pluuias. z facies tristis linguā detrahentem. Et tenetur talis restituere famā ablatam prout potest non tamen debet illi notificare vt simplices dicunt nec ab eo petere veniam ꝺ quo malū dixit. nisi certus q; sciret. Nam hoc esset scandalum in illo generare z cōtra se pericula incitare. Si autē malum de aliquo quis dicit falsum vel verum in sui p̃sentia. hoc pertinet ad cōtumeliā. z tunc tenetur petere veniam ab eo. z coram illis dicere se falsum dixisse si falsum dixit. Non ergo detrahendo falsum testimoniū loqueris. ¶ Tertio per mēdacem locutionē. Osee. iij. Non est veritas in terra non est misericordia. sed furtum. mendacium. maledictum inundauerunt. Unde Piere. ix. Docuerunt linguam suam loqui mendacium. Sed os quod mentitur (dicit Sapientie. j.) occidit animā. Non occidit autez animā. scilicet priuando gratia nisi peccatum mortale. ergo videt mortale. Quod verum est sed non semper. Mentiri in his que sunt fidei z morum. qui sunt necessarij ad fidē. mortale est. z contra hoc preceptum. quod precipue pertinet ad prelatos. magistros z predicatores. de quibus ij. Pe. ij. Erunt in vobis magistri mendaces qui introducent sectas perditionis. Et aliqui talia dicūt vt videantur sare. Esa. lxvij. Super quem lusistis super quem dilatastis os. z eieastis linguam. nunquid non vos filij scelesti semen mendax. Similiter mentiri in notabile damnum proximi spirituale vel corporale. mortale est. Ad etiam cum quis vtitur mendacio in confessione de mortalibus. precipue. vel in iudicio interrogatus iuridice. Et ō his intelligitur auctoritas predicta. Os qō mentit zc̄. In alijs casibus loqui mendaciū non est contra sed preter istud preceptum. Unde z veniale a quo etiam abstinendum ad Col. iij. Nolite mentiri inuicē. z aliquādo quis mentitur pro salute aliorum. Sed dicitur Job. xiij. Deus non indiget nostro mendacio. Aliquādo ex falsa humilitate. dicens aliquod malum de se quod non est vel negans bonum quod inesse scit. De quibus Augusti. In cauri sunt humiles qui mendacio se illaqueant. xxij q. ij. Aliquando ex verecundie leuitate. Ut cum quis credit verum dicere z dicit falsum. postea aduertens verecundatur istud retractare. Aliquādo istud posset esse mortale. Ecci. iiij. Non contradicas verbo veritatis vllo modo. Aliquando ex vtilitate. vt scilicet aliquis consequatur vt malum euitet. Esa. xxviij. Posuimus mendacium spem nostram. z mendacio protecti sumus. Illi quando propter cōmodum alterius. Ecci. iij. Non accipies faciem contra faciē tuam. nec aduersus animā tuam mendacium. Aliquando propter ludū quod z peccatum est fm Augu. Ab omni ergo mendacio cauendū est. fm illud Isiō. Omne genus mendacij summo opere fuge. nec casu nec studio loquaris falsum. xxij. q. ij. non loquaris. ¶ Quarto per murmurationem. frequenter subditi murmurant de prelatis conquerentes de eis q; male tractant z gubernant eos. Sed vt dicitur Sap. j. Custodite vos a murmuratiōe que nihil prodest imo multum nocet. quia conturbat totus collegium. z inducit alios ad similia. j. Cor. x. Nec murmuraueritis sicut quidam eorum murmurauerunt. z a serpentibus perierunt. distin. xc. Alienus sit a fratrum vnitate qui murmurauerit zc̄. Maria soror aaron quia murmurauit cōtra Moysen. percussa est lepra. De his vitijs. s. detractione. contumelia. mendacio. z murmuratiōe. diffuse habes infra in secunda parte.

Contra ij ceptū fit drupl'r

Nonū preceptū .S. XIII

est. Non concupisces rem proximi tui zc̄. Exo. xx. Post precepta quibus prohibent expresse peccata oris ponuntur ea que prohibent peccata cordis. concupiscentiam. s. seu desiderium. Ista enim est differentia vt dicitum est supra. inter legem diuinā z humanā. quia humana solum iudicat de peccatis oris z operis. non autē de peccatis cordis. Lex autē diuina iudicat de occultis cordis peccatis z ostendit ea esse puniendā. Christo. Deus non ex operibus tantū iudicat. sed ex cogitationibus et ex corde. xxij. q. v. Iuramenti. Et ratio vt dicit. j. Reg. xvj. quia homines vident que foris apparent. deus autem intuetur cor. Cum etiam dicitur q; lex vetus cohibet manum non animā vt noua. non sic intelligendū est quare lex vetus nō prohibeat peccata cordis. quia hu⁹

Differunt lex diuina et hūana

contrarium apparet in isto precepto. sed ideo dicitur cohibere manū non animā. quia non puniebat pena temporali seu corporali peccata cordis et malas concupiscentias. sicut peccata operis prohibita p precedentia precepta. Et vt dicit Augu. Bona est lex. s. ista que dum concupiscentiam prohibet omne malū prohibet. extra de cōsti. nam cōcupiscentiā. Concupiscentia enim mali est radix omnis mali et principiū. Nisi enim quis concupisceret malū non faceret. Unde Matth. xv. Ex corde exeunt cogitationes. homicidia adulteria ꝛc̄. Et hec sunt que coinquinant hominē. et quantū ad concupiscentiam rerū de qua hic dicitur. non concupisces rem ꝛc̄. Dicit Ps̄. Rapinas nolite concupiscere. diuitie si affluant nolite cor apponere. ¶ Propter quatuor autē rationes debet quis abstinere ab ista concupiscentia. fm Tho. in tractatu de decem preceptis.

Propter qtuor rōnes dz qs abstinere a ꝓcupia

¶ Propter concupiscētiam infinitatem.
¶ Propter inquietudinis anxietatem.
¶ Propter iusticie contrarietatem.
¶ Propter substantie inutilitatem

Quantū ad primū sciendū q cupiditas seu ꝓcupiscentia habet quandam infinitatem. Quilibet autem sapiens debet intendere finem aliquez in suo facto. Nullus enim debet ire p viam infinitam. Concupiscentia autez rerū est infinita. Unde dicit Eccs. v. Auarus nō implebitur pecunia. Et Amb. Nec finis nec satietas vnq̄ adest cupiditati. distin. xlvii. Sicut hi. Et esa. v. dicit. Ue qui coniungitis domū ad domū. et agrū agro copulatis ꝛc̄. q. d. Nunq̄ potestis finem ponere vestre concupiscentie rerū. Ratio huius est. quia cor humanū est factū ad recipiendū deū p gratiam. et postea p gloriā. Et video quicquid habeat minus deo non potest finire desiderium eius. Ipe enim maior est omni re. Psal. Qui. s. de⁹ replet in bonis desiderū tuū. ¶ Secundo debet caueri concupiscentia propter inquietudinem quam habet in se. Quilibet naturaliter appetit quietē. quia hoc est valde delectabile cuilibet. Sed cupiditas facit hoīes semper inquietos punctionib⁹ solicitudinū. Unde compa rantur cupidi terre spinose. que seminata verbo dei suffocatur a spinis crescentibus solicitudinū rerū vt dicit Luc̄. viij. Semp enī cupidi sunt solliciti non habita acquirere. acquisita custodire. et augere ipsa non amittere. Eccs. v. Saturitas diuitis nō sinit dormire eū. Matth vj. Ubi est thesaurus tuus ibi est et cor tuū Amb. Mens auari vinculis cupiditatis astricta. semp aurum videt semp argenteū cogitat. semp reddit⁹ comparat gratꝰ aurū q̄ solem intuet ipa eius oratio a deo petit aurum distin. xlvii. Sicut hi. ¶ Tertio propter iusticie contrarietatem. Remota iusticia ait Aug. de ciui. dei. Quid sunt regna nisi magna latrocinia. et sic tollitur recte conuersatio humana. Est autē cupiditas contraria iusticie quia vt acquirat sibi cupidus facit omnē iniusticiā in negociationib⁹. in iudicijs et alijs Unde dicit Eccī xxxj Qui diligit aurū nō iustificabit. id est nō facier iusticiam. Et de iudicijs dicit Exo. xxiij. Non accipies munera. quia munera excecant oculos sapientū. et puertūt verba iustorū. Legit de quodam iudice cupido. q cū haberet quandā causam p manib⁹. vna pars obtulit ei p munere vnū vitulū vt p se sententiā daret. altera vaccā. Cū aūt deberet sententiā proferre. dixit qui vitulū dederat. Loquat vitulus p me. At ille iudex respondit. Vacca non pmittit. Voluit dicere q quia maius munus acceperat ab alio. ideo p eo debebat dare sententiā. ¶ Quarto propter substantie seu diuitiarū inutilitatē. Nec enī sibi p̄sunt corpi. q⁹ tales sustinēt multa incōmoda et pericurias ad ꝓseruandū et agendū. Eccs. v. Diuitie congregate in malū domini sui nec anime prosunt. quia cupiditas nō pmittit sibi facere elemosynas et inde sibi quere re thesaurū et mansionē in celo. fm illud Luc̄. xvj. Facite vobis amicos de māmona iniquitatis et cum defecerit recipiant vos in eterna tabernacula. Et demū ducit eaz ad interitū. ad Thimo. vj. Qui volūt diuites fieri incidūt in temptationē et laqueū diaboli. et desideria multa inutilia et nociua que mergunt hominē in interitū. Et Grego. Bonorū actoꝝ inherere nō possumus nisi cupiditatem que radix est omniū malorū. radicitus euellamus. distin. xlvij. ¶ Tripliciter aūt talis cōcupiscentia rerū potest esse mortale peccatū. Primo concupiscit res temporalis vt habeat quocūq̄ modo si potest de facto vt p furtū. rapinam. vsuram. fraudē. et hmōi. Et de hoc intelligit illud ap̄li. Omnis īmundus auarus non habet hereditatē in regno xp̄i et dei. Auarus quasi auidus eris. Secūdo cū concupiscit substantia terrena. et si per licitam acquisitionē. tamē ad malū finem. vt. s. inde possit ludere. fornicari. et alia mala facere. acquirere inde amicos ad ꝓcurandū regnū et tyrannizandū. et hmōi. Et de hoc. Eccī. x. Auaro nihil est scelestius. hic enī animam suam venalem habet. Tertio cū nimis diligit etiā iuste acquisita. adeo q non amittat ea paratus est facere contra dei mandata. vt peierare. et hmōi. Uel etiam non est paratus subuenire in extrema necessitate indigentibus ne ea diminuat. Talis ponit finē suū vltimū in terrenis que ita inordinate concupiscit. Et isto modo im possibile est diuitem intrare in regnum celorū. ait xp̄s. Matth. xix. s. ponentē finem suū in diuitijs. Alias autē inordinate concupiscere seu amare diuitias. citra scilicet dilectionem dei vel proximi talis concupiscentia est veniale. Sed vt dicitur Dicre. vj. A maiori vsq̄ ad minorē. a sacerdote vsq̄ ad leuitam omnes auaricie student.

Decimum et vl⁹ .ℋ. XIIII.

timū ꝓceptū decalogi est. Non desiderabis vxorē proximi tui. Exo. xx. Ut dicit Joh. in prima canonica. c. ij. Omne quod est in mundo. id est in mundanis peccatoribus. aut est concupiscentia carnis. aut concupiscentia oculorum. aut superbia vite. quod pertinet ad concupiscentias bonorū. fm beatū Tho. in tractatu de decem preceptis duo ex his intelligunt. phibita p precedens ꝓceptum. Nam cū dicit. Non concupisces rem proximi tui. intelligitur prohibita cōcupiscentia oculorū. cū dicit. Non domū. intelligit phibita superbia vite. seu cōcupiscētia bonorū. In domo enim in qua est altitudo⁹ latitudo intelligit superbia et diuitie. et consequēter dignitates et honores. Tertiū autē id est. concupiscentia carnis hic prohibetur cū dicit. Non ꝺsiderabis vxorē eius. sub quo etiā comprehendit oīe desiderū carnale illicitū. Sicut supra sub nomīe mechie includit oīe peccatū opis carnalis. Sed quia hoc apparet magis de se iniustū. s. de vxore proximi. Ideo exp̄sse hoc prohibet dū dicit. Non desiderabis vxorē proximi. In alijs ꝓceptis sub peccato operis intelligit phiberi peccatū mali desiderij ipius opis. sed de mechia et furto dant specialia et distincta ꝓcepta operis et cogitationis. quia concupiscentia magis trahit ad ista. Ps̄. Concupierunt concupiscentiam in deserto. id est diuersarum rerum et gule et luxurie. vt in mo abitis. Est autem quadruplex gradus huius concupiscentie.

Exemplū

Gradus q̄drupl⁹ ꝓcupie

¶ In carnali suggestione.
¶ In sensuali delectatione.
¶ In rationali deliberatione.
¶ In audaci defensione.

Notat ista Grego. in. xiij. moral. dicens. Quattuor modis peccatū ꝑpetrat in corde. s. cōcupiscēdo. quod intelligitur de quolibet peccato. sed magis discerninit in cō

cupiscentia luxurie.suggestione.s. delectatiõe consensu z defensionis audacia. Fit aũt suggestio ꝙ aduersarij.delectatio ꝙ carnẽ.consensus ꝙ spiritũ.i.cõsensionis.audacia per elationẽ. Dat exemplũ de lapsu primor parẽtũ discens. Illã primi hominis rectitudinẽ. antiquꝰ hostis bis quatuor ictibꝫ fregit Nam species suasit Eua delectata est ꝙsi caro. Adam cõsensit vt ratio.qui etiã reḋitus cõfiteri culpã ꝙ audaciã voluit defendere.d. Mulier quã dedisti mihi sociam.dedit mihi de ligno z comedi.Doc in humano genere quotidie agit qõ accũ in primo parẽte nostri generis non ignorat. Serpens suasit.qz occultꝰ hostis mala cordibꝫ hoim latenꝫ suggerit. Hz vt ór Eccl. xxviij. Post cõcupiscentias tuas non eas qz vrait Ambro.exponẽs illud pſ. Beatꝰ q̃ tenebit z allidet paulos suos.i.lubricas cogitatiões z primos motus cõcupiscẽtie ne vlera ꝓcedant ad pertã resistentie. Raro tamẽ est quin ibi sit peccatũ.z ꝑcipue quãdo quis est occasio huius cogitatiõis ꝙ distractionẽ sensus Secundꝰ gradꝰ est ꝙ sensualẽ delectatiõez.ad Gal.v. Caro cõcupiscit ad uersus spũm. Ubi dic Augꝰ.q nõnullum peccatũ ẽ cũ caro ꝛcupiscit aduersꝰ spiritũ. Et beatꝰ Tho. vbi supra dicit. q nullꝰ euadit cõcupiscẽtiã carnis post peccatum primoꝝ parentũ ꝓter corruptionẽ nature ꝓter ꝓm et virginẽ mrez eꝰ. Uñ ad Ro.vj. Nõ regnet ꝑtm i vro mortali corpe vt obediatis cõcupiscẽtijs eꝰ. non ait nõ sic.sed nõ regnet.i. nõ dominet. Est q̃dem in carne peccatum cõcupiscentie.cũ delectat sola sensualitas. hz nõ dominat cũ ratio nõ assentit. Et vt dicit Grego. Neq̃quã immũda cogitatio mentẽ maculat.s.ꝙ mortale cũ pulsat scz ꝙ suggestionẽ vel sensualẽ cõplacentiã. Sed cũ banc per delectationẽ supat.s.assentiendo.de pe.dis.ij. Sciendum. ¶ Tertiꝰ gradus est ꝙ cõsensum rationis. Sicut enim Eua comestu fructu potuit subito viro. ita sensualitas insuggestione cõcupiscẽtie alicuius mali delectata subito suggerit rationi vt assentiat. q si cõsentit tũc quasi adam comedit.z moraliter peccat in his que sunt cõtra ꝑcepta. De quo ór Dañ. xiij. Cõcupiscẽtia subuertit cor tuũ. Nõ fit duplicit.duz scz cõsentit in opus malum vel cũ cõsentit in motus delectationes.qõ etiã est mortale ſm Tho. Matth.vij. Qui viderit mulierẽ ad cõcupiscendũ eam.iam mechatꝰ est eaz in corde suo.i.ad. Cor. x. Nõ simus cõcupiscentes malorꝝ sicut illi cõcupierunt z ceciderũt vna die.xxiij.milia ¶ Quartꝰ gradus ẽ aut dar defensio seu excusatio Sic primꝰ parens cuz fuisset reḋitus de culpa subito quasi defendens ironice fecit culpaz in mulierẽ vel cũ qui dederit ei in sociam. Sic peccator post consensum se excusat vel ꝙ exempla peius facientium. vel diaboli temptatis. Et hmõi. Jaco. iij. Uñ bella z lites in vobis. nõne ex cõcupiscentijs q̃ militãt in mẽbris vris.excusando scz mala ꝛc. Debz aũt conari q̃libet has cõcupiscẽtias vincere.occasiones exteriores fugiendo.z malas societates z discursus.auditũ z aspectũ vanum nõ cõcupiscat pulcritudinẽ mulieris cor tuũ.ne capiaris nutibꝫ illiꝰ. Prouer.vj. Oñs qui tetigerit picẽ inq̃nabit ab ea.Secũdo ꝙ mortificationẽ carnis. Ad Gal. v. Qui xp̃i sunt.carnem suaz crucifixerũt cũ vicijs z cõcupiscentijs.Tertio ꝙ orationẽ.Sap.viij. Scio q non possum esse cõtinẽs.nisi ru dederis. Quarto ꝙ occupationem Ecci.in desiderijs est omnis ociosus. Per agrum pigri hominis transiui. ait salomon. totum replcuerat vrtice concupiscentiarum.

¶ De ꝑceptis cerimonialibus ipsius legis sub quadruplici differentia. ¶ Capitulum quintum.

Secda pars legis moysayce est de ꝑceptis cerimonialibꝫ.que quidez olim cessant in nouo testamẽto.z seruari non debent. Sed quantũ ad moralẽ intelligentiã seu expositionẽ adhuc debent seruari Unde Gratianꝰ in decretis dis.vj.§.vlti.dicit q mystica mãdata legis q̃ntũ ad iuperficiem.a naturali iure videnꝫ aliena. Quantũ autez ad moralẽ intelligẽtiã.mutabiliterẽ nescire probantur et sibi inueniunꝫ annexa.ac ꝙ boc z si fm̃ supficiẽ videatur esse mutata.tñ fm moralẽ intelligentiã nõ sunt mutata. Et sic potest intelligi illud psalmiste. Custodiã legẽ tuã semp in seculũ.z in seculũ seculi.quia nõ solũ moralia.sed etiã cerimonialia legis.fm moralẽ intellectũ obligant semp.ideo debẽt seruari. Sicut ꝟbi gratia q̃ non comedanꝫ carnes porcine.quia i lege ꝓhibite seruari nõ debet.sed q nõ habeantur mores lasciui luxuriosi.figurati per talẽ esum.semp debet seruari. ¶ Sed.ꝙ horum declaratiõe sciendũ primo fm Tho.pri.se.q.cj.arti. j.q ceremonialia ꝑcepta determinãt ꝓcepta moralia in ordine ad deum.sicut iudicialia determinãt ipsa moralia in ordine ad ꝓximũ.puta ꝑceptũ morale est q̃ quis colet z adoret deũ sed quomõ vel quo tempore vel loco. h determinabant cerimonialia. puta offerenda sacrificia ab templũ z tali tempore. Ordinat autẽ homo ad deuz per debitũ cultum eius.z ideo ꝓprie cerimonialia dicuntur que ꝓprie pertinẽt ad cultũ dei. Et dicunt cerimonialia q̃si munia.i.dona cererꝫ. que dicebatur a gentilibꝫ dea fruguz.eo q primũ ex frugibꝫ oblationes do offerebant. Uel sicut Ualerius maximus refert. Nomẽ ceremonie introductũ est ad significãdũ cultũ diuinũ apõ latinos a quodã oppido iuxta romã quod cere vocabatur.eo q roma capta a gallis illuc sacra romanoꝝ ablata sunt reuerendissime habita.Tho.pri.se.q.ꝓx.ar.iij. Ut ceremonialia a cereis.qui in solennitatibꝫ accendunt̃ur Uel fm alios ceremonialia quasi normalia.id est regule salutis.Sed iste due vltime expositiões nõ sunt ita ꝓprie. De ipis aũt cerimonijs dixit dñs Moysi Exod.xviij. Esto tu pplo in his que ad deũ pertinent vt referas q̃ dicunt ad eũ ostendasq̃ populo ceremonias z ritũ colendi. ¶ Sciendũ aũt q omnia ceremonialia sunt figuralia. Unde aplus ad Col.ij.inquit. Nemo vos iudicet in cibo aut potu.aut i parte diei festi. aut neomenie. aut sabbatorũ que sunt vmbra futuroꝝ.id est figura. s. xpi et populo xp̃iani.z sacramentoꝝ z moꝝ ipoꝝ.Pro cuius declaratione notanduz fm Tho.pri.se.q. cj. articu.ij. q cum ꝓcepta cerimonialia ordinent ad cultũ dei vt dictum est.duplex est cultus dei.s.interior z exterior. Et cũ homo sit compositus ex anima z corpore. ꝟrũq̃ debet applicare ad colendũ deũ.vt s. anima colat interiori cultu.z corpus exteriori.fm illud pſ. Cor meũ. id est anima et caro mea exultauerũt in deũ viuũ. Et sicut corpus ordinat ad animã.ita cultus exterior ad interiorẽ. Cultus aũt interior consistit in hoc.q anima ꝟiungit deo ꝙ intellectũ z affectum.z ideo fm q diuersimode intellectus z affectus colẽtis deũ ꝟiungit deo .fm hoc diuersimode actus exteriores hominis ad cultũ dei applicant. In statu enim future beatitudinis intellectus humanꝰ ipsaz diuinam essentiã in seipam intuebit. Et ido exteriorꝝ cultus nõ cõsistit ibi i aliqua figura sed solũ in laude dei que ꝓcedit ex interiori agnitione z affectiõe ꝓfecta.fm illud Esa.h. Gaudiũ z letitia inueniet in ea.gratiarũactio et vox laudis. In statu aũt ptis vite nõ possumꝰ diuinã veritatẽ in seipa intueri.sed oportet q radius diuine veritatis nobis illucescat.sub aliquibꝫ sensibilibꝫ figurꝫ vt dicit Diony.diuersimode tamẽ fm diuersum statum cognitionis humane. In veteri enim lege neq̃ ipsa diuina veritas in seipsa manifesta erat.neq̃ etiã adhuc ꝓpalata erat via ad hoc perueniendi. Sicut dicit apls. ad Heb. vij. Et ideo oportebat exteriorẽ cultũ veteris legis nõ solum esse figuratiuũ future veritatis manifestãde in pa-

tria. sed etiam figuratiuum christi qui est via ducēs ad illam patrie veritatē. In statu vero noue legis hec via iam reuelata est vnde hanc prefigurari nō oportet sicut futuram. sed cōmemorari per modum preteriti vel presentis. vt mysterium passionis. resurrectionis. et hmōi. et exhibitio sacramentorum. Se solū oportet prefigurari futuram veritatem glorie non reuelatam. quod fit in ipsis sacramentis et sacramentalibus. Et hoc est quod apostolus dicit ad Heb. x. Umbram habens lex futurorum bonorum. non ipsam imaginem rerū. Umbra enī minus est q̄ imago. tanq̄ imago pertineat ad nouam legem. z vmbra ad veterē. Hec obstat q̄ lex populo danda debet esse manifesta fm Jsid. distin. iij. Erit autem. Quia diuina non sunt reuelanda hominibus nisi fm capacitatem eorum. alioquin daretur eis materia precipitij. dum contemnerent que capere nō possent. Et ideo vtilius fuit vt sub quodam velamine figurarum diuina mysteria dei populo traderentur. vt saltem ea implicite cognoscerent dum illis figuris deferrent ad bonorem dei.

Ipa autē cerimonia. §. I.

liu precepta sunt multiplicia. fm illud Osee. viij. Scribam eis multiplices leges. huius autē ratio est fm Tho. pri. se. q. cj. arti. iij. quia omnis lex datur alicui populo. In populo autem sunt duo genera hominum. Quidam proni ad malum. Et hi sunt per precepta legis coherceri. Quidam sunt habentes inclinationem ad bonū vel ex natura vel ex consuetudine. vel magis ex gratia. z tales sunt per legis precepta instruendi. et in melius promouendi. quantū igitur ad vtrūq; genus hominū fuit expediēs multiplicari ceremonialia in vetere lege. Quia enim in illo populo aliqui erant proni ad idolatriam. cui multipliciter idolatre gentiles deseruiebant oportebat econuerso multa instituī cerimonialia ad singula reprimenda. z multa talibus imponi. quasi oneratē ex bis que ad cultum dei impendebant. non vacaret eis idolatrie deseruire. Ex parte vero eorum qui proni erant ad bonum. fuit necessaria multiplicatio ceremonialium. tū quia per hec diuersimode mens eoz referebatur in deū. et magis assidue. cum etiam quia mysteriū xpi quod p hu iusmodi cerimonialia figurabatur. multiplices vtilitates attulit mundo. z multa circa ipsum erant considerāda. que oportuit per diuersa ceremonialia figurari.

Duo sunt genera hominū

Quatuor sunt genera ceremonialiū.

¶ Diuiduntur autē ista ceremonialia precepta in quatuor genera. s. sacrificium. sacramentum. z obseruantias. Huius ratio est fm Tho. vbi supra. arti. iij. quia ceremonialia precepta ordinantur ad cultū dei. in quo quidem cultu considerari potest z ipse cultus. z colētes. z instrumenta colendi. Ipse aūt cultus specialiter consistit in sacrificijs. que in dei reuerentiam offeruntur. Instrumenta autem colendi pertinent ad sacra. sicut est tabernaculum z vasa z alia huiusmodi. Ex parte autem colentium duo possunt considerari. s. z eorum iustificatio ad cultum diuinum. quod fit per quandā cōsecrationē vel populi vel ministroz. Et ad hec pertinēt sacramenta. Et iterum eorum singularis conuersatio per quā distinguunt ab his qui deū non colunt. Et ad hoc pertinēt obseruātie circa in cibis. vestimentis. z alijs huiusmodi.

De sacrificijs vete. §. II.

ris testamenti in lege mandatis. quare instituta sunt. et quid significarūt dicitur Leui. j. Adolebat ea sacerdos super altare in holocaustū z odorem suauissimū domino. Dicuntur illa sacrificia odorem pstare domino suauissimum. quia deo erant accepta. Non q̄ deus illis indigeret. ps. Munquid māducabo carnes thauroz. Aut q̄ illa de se placerent deo tanq̄ expiatiua culparū. Unde dicat apostolus ad Hebr. q̄ sacerdos offerebat sepe hostias que nunq̄ possunt auferre peccata. sed propter rationes propter quas offerebant grata habebat. ¶ Assignatur aūt triplex ratio illoz sacrificiorum. quare talia aut talia vel alia offerebant. z talo mō fm Tho pri. se. q. cij. articulo. iij.

Triplex rō illoz sacrificioz assignatur.

¶ Propter idolatrie detestationē euitandā.

¶ Propter offerētis dispositione signandā.

¶ Propter xpi passionē figurandā.

Prima z secūda ratio est litteralis. tertia mystica z figuralis. Et ad hoc potest induci illud ps. Sacrificiū z oblationē noluisti. aures autem perfeci. mihi. Holocaustū. et pro peccato non postulasti. Tunc dixi. ecce venio. q. d. Sacrificium z oblationē noluisti. propter se. quasi delectaretis illis rebus. sed propter idolatriam vitandam. Et est sacrificium in animalibus. oblatio in alijs terre nascentibus. Aures autem perfeciste mihi. idest dedisti mihi perfectum intellectum in bis vt intelligerem mentis dispositionem. quam requiris in offerente tibi placitam. et hoc quo ad secundū. Holocaustū z pro peccato nō posturasti. que erant principua inter sacrificia. tūc. s. cuz dixi per effectum ecce venio. s. in mundum ad sustinendam passionē. Nunc ergo implera figura illorum sacrificioz nō postulo imo respuo illa sacrificia q̄ figurabāt istud p effectū sacrificiuz. ¶ Quantū ergo ad primū dicē Hero. xxij. q. j. Cōstōra. q̄ cū iudei cēnt pni ad idolatriā in qua gentiles offerebant animalia occisa dijs suis. voluit vt iudei potius illa offerent deo in bonorem suum q̄ dijs seu demonijs. et sic retraberent a sacrificijs idolorum. Unde non fuerunt data illi populo precepta de sacrificijs nisi postq̄ declinauerūt ad idolatriā adorando vitulum conflatilem. z hinc est q̄ illa animalia que nō offerebant egyptij. inter quos erant conuersati dijs suis vt oues et boues z arietes. Illa iussit sunt offerre. nō alia que offerebant gentiles dijs suis. Et propter hoc etiam prohibebatur deo offerri sanguis animaliū z adipem. z mel. z fermentū. quia ista offerebant gentiles in suis sacrificijs. Aues offerebant. vt turtur pulli columbarum et passeres propter pauperes qui non poterant in alijs animalibus multū expendere. Harum autē auiū est copia in illis partibus. Nō autē offerebant pisces in sacrificium. quia cum in aquis viuant. magis sunt alieni ab homine q̄ alia animalia que viuunt in aere. Modus etiam occidendi quedā animalia vt aues. determinabatur a lege. ad excludendū etiā idolatraz modū quē tenebāt ¶ Quantū ad secundū dicit Tho. vbi supra. q̄ per sacrificia representabatur ordinatio mētis in deū. ad quā excitabat sacrificium offerens. Ad rectaz autem ordinationem in deum pertinet. q̄ omnia que habet quis. recognoscat a deo tanq̄ primo principio. z ordinet in deum tanq̄ in vltimū finē. Et hoc representabat in sacrificijs et oblationibus. fm q̄ homo ex rebus suis quasi in recognitionē q̄ ea haberet a deo. in bonorē dei ea offerebat. fm illō quod dixit Dauid. j. Parat. xxix. Que de manu tua accepimus dedimus tibi. Et ideo in oblationibus sacrificiorū protestabatur homo. Quod deus esset primū principiū creationis rez. z vltimus finis. ad quē essent omnia referenda vt mens hūana nō recognoscat aliuz actorem primū rerū nisi solum deū. nec in alio finē suum constituat. Et propter hoc prohibebatur in lege sub pena mortis non offerri sacrificiū alteri nisi deo soli. Exo. xxij. Offerebātur autem animalia occisa z coquebant quia sic veniunt talia in vsum hominū. fm q̄ a deo dantur ad esum hominū. Similiter etiam per occisionē illoruz animaliū signabatur destructio peccatorum. q̄ debet esse in offerentibus deo sacrificijs bonoz operū. Unō glo-

Leuitici. i. Vitulū offerim⁹ cū ſupbiā aut crim⁹. Agnū cū irrōabiles mor⁹ corrigim⁹. Edū uū laſciuiā ſupam⁹. Turturē uū caſtitatē ſuam⁹. Azimos pāes: cū azimis ſincerit. ſepelamur. In colūna ſignat ſimplicitas z caritas mēſ. Gallina z porc⁹ nō offerebant: q; hūt imū; dū nutrimētū. Deo aūt quod eſt puz z mūdū tribuendū eſt. Aialia ꝯo ſilueſtria nō ſunt cōiter boīm uſui deputata. Maculoſa etiam aīalia: dauda z hmōi ꝓhibebant offerri. q; vt ait Hiero. di. xlix. c. vi. Indignū ē da re deo q̄ dedignat hō. Et q; ſignat defect⁹ mētis a q̄b offerentes dñt cauere. ¶ Et notādū ſm Tho. vbi. ſ. q; triplex eſt gen⁹ ſacrificioz quod mandabat offerri: qō ſcz deſigt triplicē ſtatū fideliū. Primū dicebat holocauſtū: qō interpretat q̄ſi totū incēſuz. q; totū aīal offerebat: et cremabat ad honorē dīne maieſtat: z amorē ſue bonitatis. Et ſignat ſtatū ꝓfectōis in obſeruatiōe ꝓſiliorū. quib; q̄s totū ſe deo z oīa ſua offert i honorē ſuū nihil ſibi reſeruās. Aliud dicebat ſacrificiū ꝓ peccō q; offerebat deo ꝓ remiſſione peccati z ꝓuenīebat ſtatui penitentiuz in ſatiſfactiōe peccōz. qō ſacrificiū diuidebat in duas ꝑtes: quaz vna incēdebat: alia cedebat i vſum ſacerdoz ad ſignificādū q; expiato peccō fit a deo ꝑ miniſteriū ſacerdotū ſacra. z b̄ niſi cū offerret ꝓ peccō ſacerdoz. tūc ētiā totū cōburebat ad inuēdū q; nil peccati remaneret in ſacerdote. Tertium dicebat hoſtia pacifica: qō offerebat deo ꝓ gratiarū actione: vel ꝓ ſalute et ꝓſpitate offerentiū z debito beneficij accepti vl' accipiēdi. Et ꝓuenit ſtatui ꝓficientiū in obſeruatiōe mādatoz. Et diuidebat tale ſacrificiū in tres ꝑtes: quaz vna ſuccedebat in honorē dei que ſcz cōburebat. Alia i vſum ſacerdoz. Tertia in vſum offerentiū. Ad figurandū q; ſalus boīs ꝓuenit a deo mediātibus ſacerdotib; vt miniſtris dei: z coopantibus homīb; ipſis qui ſalnant. Sacerdotū aūt erat pectuſculū z arm⁹ dexter animal' ad deſignādū q; dz b̄re ſapiam cordis ad inſtruēdū pp̄lm et fortitudinē q̄ deſignat in armo dexro ad ſuſtētādū defect⁹. Sacrificate ergo ait pſal. ſacrificiū iuſticie. Vō ſacrificia aīalium: q; holocauſtū ꝓ peccō non poſtulaſti. ſz ſacrificiū iuſticie. i. bonoz opez: ſm iſtū triplicē ſtatū. ¶ Quātū ad tertiū dicit Tho. vbi. ſ. q; inf omīa dona q̄ de⁹ hūano generi per peccm̄ lapſo dedit: ꝑcipuū eſt q; dedit filiū ſuū Jo. iij. Sic deus dilexit mūdū vt filiū ſuū vnigenitū daret: vt omnis q̄ credit in eū non pereat ſed habeat vitam eternam. Et ideo potiſſimū ſacrificium eſt quo ſe obtulit deo patri in odorē ſuauitatis. vt dicit ad Hebre. v. Et propter b̄ omīa alia ſacrificia offerebant in lege. vt hoc vnū principale z ꝑcipuū figurarēt tanq̄z ꝓfectū ꝑ impfectū. Vñ ad Heb. x. Chriſtus vnā ſemel ꝓ peccō obtulit hoſtiā in ſempiternū. Et ſic omīa iſta figurabāt chriſti paſſionē. Unde glo. Leuiti. i. Chriſtus in vitulo offert propter virtutē crucis. In agno ꝓpter innocentiā. In ariete propt̄ principatū. In birco ꝓpter ſimilitudinem carnis peccati. In turture z colūba duarum naturarū cōiunctio deſignat. Vel in turture caſtitas eius. In columba caritas inſinuat. In oue patientia vel obedientia. Offerebant et panes a paupib; q̄ etiā figurabant chriſtū qui ait. Ego ſum panis viu⁹ Joh. vi. Vel farinā vel ſpicas. Et xp̄us ſpica fuit in ſtatu legis nature. In fide patz vt ſimila. In lege z doctrina ꝓphaz: ſic panis formatus poſt aſſumptionē humanitat' ſigne ſpūſſanct' coctus in clibano vteri virginal'. in ſarragine coctus ꝑ labores ſue ꝓuerſatōis in mūdo. In cruce q̄ſi in craticula aduſtus. Vinū q̄ō aliq̄ādo offerebat ſignat ſanguinē ſuum. Oleum gratiam eius. ſal ſapiētiam. eius rbus deuotionē oratiōis. Tunc ergo cum noluit deus amplius ſacrificia iudeoz dixit dei filius. Ecce venio et in me perficio et implebo omīa ſacrificia.

Ben⁹ ſacrificiorū eſt triplex.

De ſcda parte cerí. ſ. III.

monialiū q̄ ſcz dicunt ſacra: z ptinēt ad templū: et vaſa eius dic̄ apl's ad Heb. viij. q; illi q̄ offerūt ſm legē muſnera. i. in ēplo defuiūt exemplari ētiā vmbre celeſtiū ſicut rīſum eſt moyſi cū ꝓſummaret tabernaclm. vide inquit ꝯa z facto ſm exēplar q̄ō tibi in mōte mōſtratū ē vbi dic̄ be. Tho. ꝓma ſe. q. ciij. arti. iiij. q; tot⁹ exterior cultus dei ad h̄ ordiat. vt boīes deū i reuerētia hēant. Doceñ hz hūan⁹ affectus vt ea q̄ cōia ſunt z non diſtincta ab alijs min⁹ reuereāt. ea ꝯo q̄ hūt aliquā excellentie ꝓ ſeretionē ab alijs. magᵗ admirāt z tenereāt. Vñ et boīm conſuetudo inolcuit q; reges z ꝓncipes q̄s oportz in reuerentia haberi in ſubditis z ꝑciosioribus veſtib; vtantur: et ampliores habitatiōes inhabitēt. Propt̄ h̄ oportuit vt ſpecialia templa z ſpāles ornatus z vaſa: z ſpeciales miniſtri ad dei cultū ordiarent. vt p h̄ animi boīm ad maiorē reuerentiā dei inducerent. Inſup z ſta⁹ veterz legis erat ordinat⁹ ad ſignādū myſteriū xp̄i. Oportz autem cē aliq̄d determinatū. id p q̄ō aliud figurari debet vt ſcz aliquā eius ſimilitudinē repſentet. Et ideo oportuit aliqua ſpecialia obſeruari ad cultū dei. z circa templum eius. De quo p̄ō induci illud pſal. Adorabo ad templū ſcm̄ tuū in timore tuo: ꝑcipue reuerētiali. Adorare ptinet ad cultū dei exteriorez. ¶ Sed ſciendū q; triplex eſt templū. Et de quolibet poteſt dauiticum illud intelligi.

Templuz eſt triplex

¶ Eſt ſynagoge materiale.

¶ Eſt eccleſie ſpirituale.

¶ Eſt glorie ſupernale.

Et q̄ntū ad p̄mū ſciendū ſm Tho. vbi. ſ. q; cū cultus dei duo reſpiciat: ſcz deū qui colit et boīes colētes certū eſt q; ipe de⁹ q̄ colit nullo loco claudit. vñ q̄ ipm non oportuit facere ēplū vel tabernaculū: ſz q̄ boīes colētes q; cōpales ſunt. oportz ꝓpter eos facere tabnaculū vel templū ad cultū di. q̄ duo. Primo vt ad hūc ꝓuenientes cū hac ꝓſideratiōe q; ille locus deputat⁹ eſt ad colendū deū: cū maiori reuerētia ꝓuenīēt. Scōo vt p diſpoſitionē talis templi vl' tabernaculi: figurarent aliq̄ ptinētia ad excellentiā diuinat' vel hūanitatis xp̄i. Et hoc ē q̄d dicit Salomon dixit. ij. Reg. viij. Si celū z celi celoz te capere nō p̄nt. q̄nto magis nec dom⁹ hec quā ego edificaui tibi. Et paulo poſt ſubdit. Sint oculi tui aperti ſup domū iſtā die ac nocte de q̄ dixiſti. Erit nomē meū ibi. et exaudies deꝑcionē ſerui tui z ꝓpli tui iſrl. Et q̄buſ patz q; templū vl' tabernaclm nō eſt factū vt deū inhabitantē capiat: ſz vt nomē dei ſit. i. noticia dei mānifeſtet per ea q̄ ibi fiunt z dicunt. Et q; ꝓpt reuerentiā loci orationes ſint magᵗ exaudibiles ex deuotiōe faciendū eas Adorabo ḡ ad ēplū ſcm̄ tuū in timore tuo. Et videt loqui de tabnaculo moyſi. Nam adhuc nō erat factū templū ſed ipm fecit ſalomon filius eius: qō templū ſucceſſit tabernaculo: quia tempe Moyſi nō bēbant firmā māſionē eunres p deſertū. z poſtea tpe iudicū z vſq; ad ſalomonē fuerūt in bellis ꝯ finitimos: nō nō potuerūt apte habere firmū templū: ſed loco eius tabernaculū portabile. Cum aūt fuit in q̄ete tpe ſalomōis tunc factum eſt templū. Factū eſt aūt vnū templū vel tabernaculū non plura. Ad euitandū idolatrias gentiliū: qui plura templa dūs ſuis faciebant: z vt firmaret in mentib; hominum fides vnitatis diuīe nature. ¶ Et ad deſignādam vnitatē eccleſie militantis z triumphātis. Erant tamē in populo iudeorū multe ſynagoge: vbi ſcz docebāt populū. Sed vnū tantū templū vbi offerebat ſacrificiū: Sicut aūt ꝓ vnitatē tabernaculi vl' ēpli illi⁹ deſigbat vnitas dei. ita ꝓ diſtinctiōem eo⁹ in partes. ſcz in ſancta et ſancta ſanctoz: ſignat diſtinctio eoz q̄ ſūt deo ſubiecta.

Cult⁹ dei duo reſpicit.

Distinguebatur ergo illud tabernaculū vel templū sic. Quia vna ps pncipalior ei⁹ dicebat sanctasctōr: et erat versus occidentē: ipsius quā fiebat oratio ad excludēdaz idolatriā. q; gentiles adorabant ad orientē ad reverentiā solis. reputantes illū deū. Et in ista pte q in tabernaculo erant spacij. x. cubitoz in longitudine z latitudine. Erat arcba dei de lignis setbim facta z deaurata intus z extra. In qua arcba erāt tria. s. tabule decalogi. virga aaron q fronduerat. z vna aurea babens manna. Tria erāt in arcba. Huj per arcbā erat quedā tabula subleuata quasi sedes. que sustentabat ab alis cherubin. qui ibi erant sculpti de ligno oliuaz. positi vnus ab vno latere. alius ab altero. respicientibus se mutuis vultibus. ita q; arcba erat in medio eoz. Et dicebat illa tabula propiciatorū qsi extimarek sedes dei vñ propiciarek populo. z exaudiret oraciones eoz. Juxta illud. Qui sedes super cherubin ꝛc. Ante istā partē sanctasctōr erat velū quoddā intextuz. ex quattuoz colorib⁹. s. byssō. iacincto. purpura. et cocco bistincto. Qō velū sustentabat colūnis aliquib⁹ z diuidebat sctā a scāsctōr. occultans q erāt in sctāsctōr. In loco vero seu parte illa tēpli vel tabernaculi erant tria. scz candelabrū aureū cū bastilib⁹. vij. z lucernis. vij. aureis ex parte austri. z mensa aurea sup q ꝓtinue erant. xij. panes. q dicebank ppositōis. z in medio altare aureuz. qō dicebak altare thimiamatis. sup qō incensabak cū thuribulo aureo. Añ vero istā pte que dr sctā erat arcā in tēplo qō fecit salomon. vbi erat altare holocaustoz concauū. sup qō erat craticula ferrea vbi ponebank animalia occisa ad cōburendū in sacrificiū. z subtus crate. i. in illa cōcauitate altaris ardebat semper ignis. Et sup illō altare offerebant sacerdotes sacrificia in ꝓspectu populi. In locū añt q dr sancta. intrabant soli sacerdotes pro certis causis. In sancta añt sctōr solus summus sacerdos. z semel tm in anno in festo ppciatōis. Etiam atria templi large dicebank templū. vt patet in euāgelio. nam cū ibi dr xp̄m docuisse vel aliquid fecisse in tēplo. intelligitur de atrijs tēpli. Et parietes quidē tēpli salomonis fuerunt de lapidibus vt fiunt cōiter edificia. Sz tabernaculū moysi babuit p parietibus tabulas ligneas. lōgitudinis decē cubitoz in longū erectis. q; ꝓiungebātur ad inuicē certis modis. Et bi parietes ligneī. cortinis tegebank ab intra. ex quatuoz coloribus cōtextis. s. byssō. iacincto. purpura. z cocco bistincto. Pro tecto autez tabernaculi erat triplex opimentū. Primū de pellib⁹ iacintinis. Secm supra illud de pellib⁹ arietū rubricatis. i. de cocto. Terciū de zagis cilicinis qō nō solū coopiebat alia opimenta tabernaculi. sed etiā descendebat a lateribus vsq; ad terrā z coopiebat tabulas ab extra. Hec oīa fuerunt facta ad ornamentū tēpli vel tabernaculi z protectionē z ob reducendū ad memoriā bñficioz dei z reuerentiā deo exbibendā. Sed q; oīa in figurā ꝓtingebant illis. inquit apls. s. templi spūalis xp̄i z ecclesie. Jō de tpo nunc videndū. Sicut ergo adorabak in illo templo vet eri in timore reuerētiali. Ita nūc z multomagis boc agendū in templo materiali noui testamenti. Adorabo ergo ad templū sanctū tuū in timore tuo. Figura buj⁹ tēpli Rō figuralis buius tēpli vel tabernaculi. est dispositio varia templispūalis qō est ecclesia. Unū apls. s: Coz. vj. Tēplum dei sanctū est qō estis vos. Hui⁹ templi pars principalis z caput est xp̄s. qui est scrūssanctoz. Alia pars q dicitur sancta. nō ab eo diuisa. sed vnū corpus vnū tēplum cū eo. est ꝓgregatio fideliū. Que igit erant in sctāsctōr conueniunt xp̄o. seu figurant ip̄m. fm Tho. vbi supra Arcba igitur signat humanitatē xp̄i. q; arcba erat facta ex lignis iputrescibilib⁹. q; corpus eius sicut fuit ex purissimis sanguinib⁹ virginis formatū. ita nec corruptionē vidit in sepulcbro. nec corruptionē pcī babuit in ea

Tota ista arcba erat intus z extra deaurata. q; plenus charitate. semp in actibus exterioꝛib⁹. In ista arcba bumanitatis xp̄i erant tabule testamenti. i. summa sapia z ipe est legislator. Virga aaron q designat iusticiā z potestatē iudiciariā z dignitatē regiā. z sacerdotalē q in eo fuerunt. Uñ z de regib⁹ z sacerdotib⁹ natus est qsi summ⁹ sacerdos z rex. Aurea vasa babens manna. i. mensa eius sanctissima plena grā z misericordia. Desup erat propicia toriū. i. diuinitas ei⁹. qua nobis ppiciak cū patre z spū sancto. i. Job. ij. Ipe est ppiciatio p pcīis nris. Cherubin quasi deferentes ppiciatoriū z arca archā. signant angelos z supioꝛes obsequntes sibi in nro adiutoꝛio. Ue lū ex quatuoꝛ coloꝛibus qō extinguit sancta a sctāsctōr. Sunt quatuoꝛ virtutes cardinales q fuerūt in cbristo. Et sunt in omnib⁹ scīs eius. s. prudentia. iusticia. z fortitudo. z tpantia. Sed alio z alio mō. q; in xp̄o vt exemplares z purgati animi in scīs ecclesie militantis vt purgatorias vel pollitcas. in sctā. s. ecclesia militanti. i. ꝓgressōe bonoꝛ fideliuz. Sunt ista bona spūalia. s. mensa aurea. i. charitas sctā. q; babet sup se aureā z postea aureolam. q; pmiuz essentiale qō rnder charitati z ꝓpea dak actā pmiū accidentale. nec enim pmiarek virginitas aut martyriū. nisi cū charitate seruatā. Duodecim panes ppositionis signant doctrinā reficientē credēdoꝛū. sz duodecim articuloꝛ. q; cū charitate inuenik. Candelabrū aureū designat grām spūssancti. q; septiformis est nib⁹ ꝓsi in septē donis. s. sapie. intellectus. cōsilij z fortitudis. scie tionis. z pietatis z timoꝛis. De designātur ꝓ septē bastilia eius z lucernas. Bastilia q; ad babitū. lucernas quo ad actū. Per actū em̄ z exercitiū coꝛ illuminak templū ecclesie. Altare thimiamatis designat spem ex qua quis mouetur adorandum deū. z tbus. deuotōis offerendum. In isto loco. s. sancta. assggebak p sacerdotē septies sanguis contra velū de quodā sacrificio. pcipue in festo ppciationis. q; in ecclesia militāti remanslt virtus sanguis xp̄i signati in illo sacrificio. z in septē sacramētis q; administrank p sacerdotes ad expiādū septē peccata mortalia. In qlibet em̄ oparatur sanguis xp̄i. tabule tabernaculi designāt fideles. q; sunt erecti p purā intentionē. cōiuncti p fraternā compassionem auro coopti per lucidā exēploꝛ ostensionē. Decē cubitoꝛ p decē pceptoꝛ obseruationē. Coopimentū designat eoꝛ plates z doctores q; supemnent eis. Hi debent babere celestiū ꝓmplationem. z signank p iacinctinas pelles. pmptitudinē ad martyriū. qō signak p rubricatas pelles z tolerantiā aduersoꝛ vel abstinentiā qō signak p saga cilicina. Terciū tēpli potest designare fideles. q; sunt numero nō merito in ecclesia. In tali congregatōne offerunk sacrificia opeꝛ. s. q; sūt de genere bonoꝛ. Sz nō babent illa bona spiritualia. que sunt in sancta. In sancta sanctoꝛum non intrat ad xp̄m in celum. nisi vnus. i. perfecte vnitus cum xp̄o. p pfectaz dilectionem. Ad istud ergo templum debemus adorare id est xp̄m z sanctos suos. Sed ad xp̄m adoratione latrie. Ad sanctos adoratione dulie. z boc in timore filiali z reuerentie. Tertium templum dei est celum empirreum. in quo sanctis z angelis manifestak gloria dei De quo ps. In templo eius omnes dicēt gloriam id est omnes laudabunt z glorificabunt deū. Aliud exercitiū ibi non est. Hoc templum etiam figurabat pars illa tabernaculi vel templi. que dicebatur sancta sanctoꝛum. Alia etiam insinuabant deo subiecta. ex quibus cōsuꝛgimus in veneratiōnem dei. Significat ergo sancta sanctoꝛum fm Tho. Altius seculum. quod est substantiaꝝ separatoꝛum. z sancta mundum coꝛpalem. Et ideo sancta a sancta sanctoꝛ distinguebank quodam velo qō q;uoꝛ coloꝛib⁹ erat distinctū. p que quatuoꝛ elementa signank cilicet byssō. per quod signatur terra. quia byssus id

De duodecim panibus

est linū de terra nascit. Purpura per quā signat aqua. Fiebat enī purpureus color ex quibusdā conchis marinis que inueniunt in mari. Jacincto: ꝙ quod signat aer qui habet iacinctinū colorē: id est aereū concho bistincto q̄ est rubei coloris: signat ignem. Et sicut illud velū abscondebat sancta sanctoꝝ homibꝰ. ita materia quattuor elementoꝝ: est nobis impedimentū per quod velant nobis incorporales substātie. quia ex ipsa corpora nostra ex ipsis quattuor elementis compacta: nō sinunt animā pure et perfecte illas cognoscere. Per tria autem que erant in sancta sanctoꝝ: figurant tria que sunt in templo celi empirei. Nam archa designat diuinitatem q̄ est de lignis imputribilibꝫ. qz deus nō solus incorruptibilis et imortalis est: sed etiā alienus ab oīmi corruptiōe mutatiōis. Malachie. iij. Ego deus et non mutor: deaurata tota erat archa: quia deus caritas est. Tria contēta in archa: designāt tria tributa deo. Nā in virga potentia eius. Apostol⁹. Potestati eius quis resistit. In tabulis in quibꝫ erat lex magne sapientie. signatur sapientia dei. Ecclesiastici. ꝑmo. Fons sapientie verbū domini in excelsis. In māna dulcedo bonitatis eius. Sap. xvi. O q̄ bonus et suauis est spiritus tuꝰ domine: qui vt dulcedinē tuam in filios demonstrares panem suauissimū māne prestitisti eis.

De tribꝰ ꝓsonis in diuinis.

¶ Potentia attribuit patri.
¶ Sapientia filio.
¶ Bonitas spiritui sancto.

Quāuis ipse tres ꝓsone diuīe sint. sūt tū vna cētia. tra tra vna oīpotētia. vna sapia. vna bōtas. Erāt illa tria q̄si clausa in illa archa: quia in illo intelligibili seclo seu templo rōnes omniū eoꝝ que hic perficiunt: quodammodo clause sunt: sicut rationes effectuū claudūtur in suis causis. et artificiatoꝝ in mente artificis. Propiciatorium vero q̄ erat sup archa. id est quedam tabula quasi quedā sedes designat: q̄ deus qui est sup omnia incōprehensibilis est omni creature. Et propterea nulla similitudo ponebatur ad repsentādum eius invisibilitatem: sed ponebatur q̄dam figura sedis: vt dictū est: ad innuendū q̄ sunt deo subiecta omnia. Cherubin qui ibi erant designant sanctos angelos. Duo erāt nō vnus: ad designādum pluralitatē eorum. Et ad invicem se aspiciebant. ad innuendū concordiam eorum ad invicem: scōm illud Job. xxv. Qui facit concordiam in sublimibus. Alis suis tenebant propiciatorium: quia in suis officijs propiciationem dei ad nos deferunt. tunc temporis nō homines. sed soli angeli in illo tem

Septē sūt lucne seu ꝓtabuli

plo erant. In sancta vero erat candelabrū cum hastilibus et lucernis septem. et designat septuplex celum in seculo isto visibili: cum septem planetis quasi lucernis illuminātibus sancta. id est mundum sensibilem scōm Josephū. id ē Luna. Mercurio. Venere. Sole. Marte. Jove. et Saturno. Erat ibi et mensa cum panibus designās nutrimentū vite humane. Et altare thimiamatis quod designat officium sacerdotale: quod habz reducere populū ad deum: et ista habētur a deo. Intrabat autē solus vnus summꝰ sacerdos de sancta in sancta sanctoꝝ. quia de statu presentis seculi et ecclie congregatione intratur in tēplū glorie. Et nemo ascēdit in celum nisi qui descendit de celo: filius homis qui est in celo. Ipse est christus: qui assistens pontifex futurorum bonorum per propriū sanguinez introiuit solus in sancta eterna redemptōe inuenta pro nobis. Sed oportet vt simus vnū cum eo. id est vniti in charitate: quia nemo ascendit: nisi christus vnū corpus mysticum cum ecclesia cuius est caput: et ibi adorant oīes angeli et sancti in tēplo in timore reuerentiali. Juxta illud Tremūt videntes angeli.

De tertio genere ce. 5. iiii

rimonialiū: quod dicit obseruātie que consistunt in cibis et vestibꝰ quibusdā: et alijs eis prohibitis. De quibus dicit. iij. Regū. ix. Si auersi fueritis nō sequentes me nec obseruātes cerimonias tē. Pro hoc declaratōe quare scz ista sint illis prohibita. Sciendū scōm Tho. ꝑma scōe. q. cij. arti. vi. q̄ ꝓpls iudeoꝝ specialiter erat deputatus ad cultū diuinū inter oīes nationes deli nantibꝫ alijs nationibꝫ ad cultū idolorū. et inter ipsos iudeos specialiꝰ sacerdotes. Et sicut alie res que applicātur ad cultū diuinū aliquam specialitatē debent habere q̄ pertinet ad honorificentiā diuini cultus: ita et in cōuersatiōe illiꝰ populi: et precipue sacerdotū debebāt esse aliq̄ specialia cōgruentia ad cultū diuinū vl̄ corporalem vl̄ spūalē. Per cultū aūt illi⁹ legis figurabat mysterium christi. vnde oīmia eoꝝ gesta figurabant ea q̄ pertinēt ad christū seu populū christianū. sm illud. 1. ad Corinth̄. x. Oīmia figurbam contingebāt illis. Et ad hoc potest induci illō psal. Gressus meꝰ dirige sm eloquiū tuū: vt nō dñetur mei omis iniusticia. Gressus nostri sunt opera nostra: quibꝫ incedimꝰ vl̄ ad deum vl̄ ad infernū. Eloquiū dei lex sua ī qua nobis loquit declarando quid exigit a nobis. Hec est aūt voluntas dei sanctificatio vestra inquit Apostolꝰ. i. Thimo. iij. id est puritas mentis vt abstineatis a peccatis omibꝫ. et ideo prohibuit a cibis aliquibꝫ abstinere et vestibꝫ per que designat omis iniusticia seu peccatū: q̄ vt nō dñetur nobis indigemꝰ dei auxilio q̄ oratione impleat. Et ideo postulat psalmista dicēs. Gressus meos dirige tē. Una in huiusmodi obseruantijs ciboꝝ et vestiū et hmōi triplex ratio assignari potest.

Tertium genꝰ cerimonialiū

Ps. 118.

De obseruātijs ciboꝝ et vestiū triplex ratio.

¶ Que est litteralis ad remouendū circa cibos nimiā diligentiam.
¶ Que est figuralis ad abijciēdā circa christianos vanam nequitiam.
¶ Que est etiam litteralis ad destruendā circa iudeos cuncram idolatriam.

Ista triplex rō est beati Thom. vbi sup̄ in responsione ad primū argumētū. Quātū ad ꝑmū sciendū sm eandem q̄ nulla genera ciboꝝ īmūda sunt: vel hominez inquinari possunt sm suā naturā. Unde xp̄us Matthei xv. Non q̄ intrat in os coinq̄nat hominē: sed q̄ exit de ore scz cordis. Et exponit illud de peccatis. Possunt tamē aliqui ex ibi coinq̄nare animā p accidens inq̄ntum scilicz contra obedientiā vel votū vel ex nimia concupiscētia gule comedunt: vel inq̄ntū prebēt fomentū luxurie. ꝓter q̄ aliqui a vino: alij a carnibꝰ abstinēt. Et hoc tangit de cōse. dist. v. Carnē. Prohibent ergo in lege aliq̄ cibi comedi. vt ꝑz Leui. ix. Non q̄ in sui natura maculēt: sed ad tollendā nimiā diligentiā circa cibos. Una tamen illa accedunt q̄ de facili in ꝑmptu pūt habere. Et ista cā rōne nō ita prohibita sunt alicui ex terra nascentia. Nam talia magis ꝓtinēt ad q̄ndā simplicitatez victus. et ō facili hūtur cū modico cultu terre. Alia aūt cū magis studio nutrire vl̄ cape oportz. Et vsus olei aquatilium solus erat nō animaliū. Prohibebant talia animalia. q: quandā immundiciā corporalē corruptionis habent. vel q: ex rebꝫ immūdis nutriuntur vt porcus. vel quia immūde cōuersantur: vt sub terra: sicut mus et talpa et hmōi. vel q: eoꝝ cames superfluos humores et malos generāt in corporibus comedentiuꝫ ꝓpter nimiam siccitatē et humiditatē. Una ꝓpter hoc alia nō habētia vngulā scissaz vl̄ hūtia mleas soleas in pedibus vl̄ figuras sunt prohibita ꝓpter eoꝝ terrestritatē. Et quia sunt nimis colerica et adusta. Et aues rapaces ꝓpt nimiā siccitatē. Et aues aquatice. Et pisces

non habentes squamas vt anguille ꝓter nimiã bũidi-
tatẽ. Animalia ꝙ habẽtia vngulã scissam et ruminan
tia sunt concessa: qz bũt bũoues bene digestos et medie
cõplexionata sunt. Et pisces habẽtes squamas z pẽnu
las vt sicciores ꝓmissi sunt. In auib⁹ etiã ꝓcessa sunt q̃
sunt magis ẽperata. vt gallina. perdix z hmõi. Voluit q̃
ds ab hmõi q̃ ĩmũda sũt cozpalr etiã abstinere cozpalr.
Ut ꝓ hec inducerẽt magis ab ĩmũdicia mẽrs. i. peccatis ca
uere. Esus sanguis vniuersalr erat ꝓhibitus ad vitan
dũ crudelitatẽ vt horrerent bũanũ sanguinẽ fundere
et eadem rõne animaliũ strangulatoz et suffocatorum.
Adipis esus erat ꝓhibitus ad tollendã occasionẽ gulo
sitatis. Erat etiam sanguis et adipis esus prohibitus:
quia nõ generãt bonum nutrimentũ: ꝓout dicit rabbi
moyses. Et ista est ratio litteralis. Quantũ ad secun
dam rõnem q̃ est spiritualis. vt dicit Aug⁹. Populus
ille erat figuratiu⁹ populi christiani. Et vita coz fm ce
rimonias legis erat q̃dã ꝓphetia designatiua ꝓfiguras
vite et cõuersatiõis. Quã seruare deberet ꝓs xpianus
Illa igit animalia ꝓhibita comedi vt ĩmũda: figurant
diuersa vicia q̃ immũdã aiam facũt. Esus ergo illoz
significat operãtem illoz q̃ comesta incozpank z ꝙuertũt
in naturã. z ex opibus malis generank habit⁹ mali vi
cioz. Qui ꝙuertunk quasi ĩ naturã ꝓter assuefactionẽ
Debent g̃ fideles abstinere a vicijs designatis ꝓ illa. Et
animalia q̃dez q̃ nõ bũt vngulã scissam vl nõ ruminãt
designãt homies nõ bũres discretõem: nescietes distin-
guere z ꝑsiderare circũstãtias rez. vel nõ ruminãtes. i.
meditãtes scꝑturas sacras. hi ergo ĩmũdi sunt peccato
indiscretiõis vl ignozãtie. z tales motes dũt cuitari. Ut
diuisio vngule designat fidẽ duarum naturarũ in xpo.
et ruminatio sanus intellect⁹ scripturarũ. z vtrũq; iudei
transgrediunk. Et vicũ supbie prohibek in esu aquis
le que alte volat sup oẽs aues. Sed vt dicit dns Hie
remie. xlix. Si exaltaueris te vt aq̃la: z in celo collocaue
ris nidũ tuum: inde detrahã te: quia supbis dominꝰ
resistit. Exemplũ ponit de Lucifero de celo ejecto. Vi
cium ypocrisis prohibek in esu struthionis. Haz struthio
habet alas: sꝫ ꝓ grauedine nõ potest volare: circa terrã
ambulat. Unõ significat ypocritã: qui per opa exterio-
ra de genere bonoz volare videk. Sed circa terrena est
semp in mẽte fm Greg. in moralib⁹. Nolite ergo fieri sic
ypocrite: ait christus Matth. v. In griffone designatur
crudelitas potentũ. Quia griffo est infestus hominib⁹
armatis z equestrib⁹. Sed dns currus pharaonis et ex
ercitum eius ꝓcit in mare Exo. xv. Vicium inanis
glorie potest designari in cigno que auis est coloris can
didissimi. Sed cibũ trahit ex ꝓfundo terre vel aq̃. Sic
vana gloriosi omia opera sua que candida videntur fa
ciunt vt videank ab hominib⁹. Et sic querũt cibum ex ter
reno fauore. Sed amen dico vobis: receperũt mercedẽ
suam. Matth. vi. Et iõ noli cignũ comedere. id est inani
gloria duci. Onacrotalus est auis in partibus orien
tis que habz longũ rostrum: z habet in faucib⁹ longos
pelliculos in quibus primũ cibum ponit. et post horaz
in ventrẽ mittit: et signat auaros qui ĩmoderata sollici-
tudine vite necessaria cõgregant. Contra illõ Matthei
vi. Nolite soliciti esse. Dicit aplus ad Hebr. xiii. Sint
mores sine auaricia: q̃si diceret. Noli vesci onacrotalo.
Vicium rapine. ꝓhibek in esu auiũ rapatiũ omnium
vt accipitris z hmõi. Accipiter qui deseruit hominib⁹
ad predandũ: designat eos qui deseruiũt potẽtibus ad
predam. Alietus que pascit minutis auib⁹ designat
eos qui pauplib⁹ sunt molesti. Vultur qui sequit exer
citum exꝑctans comedere cadauera mortuoz: signifi-
cat eos q̃ mortes et seditiones et guerras ꝓcurãt vt in-
de lucrenk. Upupa q̃ nidificat in stercorib⁹ z pascit
simo z gemitũ in cantu simulat. sig̃ficat tristicia seculi:
que ꝓtinet ad accidia z mortẽ in hoib⁹ opak. Propk q̃
dicit sapiens Eccl. xxii. Remoue tristiciam a corde tuo.
Oĩs aues coruini gener⁹ q̃ crocitãdo q̃si cras sonant:
sig̃nt rarditatẽ z pigritia bũ opandi. Ex coru⁹ egress⁹
de archa nõ est reũsus ad eã. Et iõ dr eccl. v. Ne tardes
cõuerti ad dñm: nec differas de die in diem. Ibix est
auis in affrica bñs longũ rostrũ que ex serpentib⁹ pasci
tur: et forte idẽ est q̃ ciconia: significat inuidos: q̃ de de-
fectib⁹ aliozꝫ quasi de serpentib⁹ reficiunk. Non in ꝓten
tione z emulatõe ambulet. i. inuidia: aut aplus ad Ro.
xiii. Mergulus cui⁹ natura est vt sub vndis diutius
immozet. sig̃t gulosos qui in aq̃s delicias se ĩmergũt.
Per bubonẽ qui de nocte pastum querit. de die autẽ
latet: significank luxuriosi q̃ occultari q̃rũt in nocte ope
ribus q̃ agũt. Ut per porcũ in die in luto iacentẽ ma-
nifestos luxuriosos. Ex sint lũbi vestri ꝑncti ait xps:
sez abstinẽdo ab omni luxuria. Per nicticoracẽ que ĩ
nocte acuti est visus in die nõ videt. sig̃ntur hiq̃ in spi-
ritualib⁹ sunt hebetes. in temporalib⁹ acuti. Baruch. iii.
Quesierũt prudẽtias q̃ de terra est. Larus q̃ volat in
aere z natat in aq̃s: signat eos q̃ cũ volent ꝓ speculatio
nem. ẽ natant in aq̃s voluptatũ. Prophetis preter
modũ aliarũ autũ bz vnũ pedez latũ ad natandũ: aliũ
fixũ ad ambulandũ. qz in aq̃ natat vt anates: in terra
ambulat vt perdices: solo morsu bibit omnem cibũ aq̃
tingens: et significat hoies ꝓprie volũtatis: q̃ nil volũt
facere ad arbitriũ alteri⁹: sed solũ q̃ sit ꝓprie
volũtatis: cũ tamen xps dicat. Non veni facere vo
lũtatẽ meam. Job. vi. Per herodianẽ q̃ vulgariter di
cit falco. signantur iracũdi et ꝓni ad effũdendũ san-
guinem bũanũ. Charadion est auis gracula: z signat
loquaces. contra illõ Proũbioꝝ. x. In multiloquio non
deerit peccatũ. Per vespertilionẽ: q̃ circa terram volitat
signank illi q̃ sec̃lari sapiẽtia prediti: sola terrena sapiũt
Circa volatilia etiaꝫ q̃drupedia illa concedũtur: que po
steriora crura bñt longioza: ꝙ q̃ salire possunt. Alis ve
ro immũda habenk: z signãt eos q̃ doctrina q̃tuoz cuã
geliozꝫ abutunk vt per eam in altum subleuenk. De fru
ctibus aũ arboꝝ non licebit vesci q̃tuoz primis ãnis.
Leuitici. xix. adsignificãdũ scõm Tho. et Grego. q̃ pri
mo: dia nostroz̃ bonoꝝ operũ debent nobis esse suspe
cta. Meruus femoris prohibit⁹ in animali ad esum si
gnificat fortitudinẽ ad peccandum que debet vitari.
Quantũ ad tertiam ratiõez q̃ etiam est litteralis: ꝛre
fuerũt ista prohibita est: qz bis gentiles vrebantur in
ritibus sue idolatrie. vel ad maleficia que ad aliq̃ ex bis
propter quod etiã fuit prohibit⁹ esus adipis z sangui
nis: primitiua fructuũ et portatura vestiũ femince a vi
ris et econuerso. Deutero. xxii. quia idolatre talib⁹ vte-
bant. Et etiam vestib⁹ contextis ex lana z lino. Leuitici
xix. Et agros etiã ꝓhibebat dominꝰ in legi nõ seminari
diuerso semine: et animalia diuerse specieiꝫ commisceri.
Talia faciebãt gentiles diuersisq; superstitionib⁹: a qui
bus voluit dominꝰ populũ suũ esse liberũ. et ideo ista
prohibuit. Et diuerse superstitiões q̃ adhuc reperiunk in
populo christiano nõ sunt nisi q̃dam reliquie paganoꝝ
Moralis aũt ratio seu figuralis taliũ prohibitionũ
est quo ad vestes: quia mlier nõ debet sumere sibi offi-
cia virozꝫ: hoc est sumere vestem virilem: nec vir acti-
mollib⁹ vti. In veste lana z lina cõtexta prohibita. signa-
tur prohibitio cõtractiõis simplicitatis cũ malicia. Ua-
ger vel vinea nõ est diuerso semine seminãda. Leuitici
xix. et Deuterono. xxii. signat q̃ debet eger vel vinea ec
clesia: nõ varia doctrina. sed catholica et hereticã edoce
ri. Ua, iumẽta nõ deberent facere cõmisceri diuersarum
specierum. Leuiti. xix. signat q̃ nõ debz ꝓmitti homies

populares cõiungi. scz per familiarẽ conuersationẽ hoꝝ
minibꝫ alterius fidei. scz iudeis vel paganis. Est etiam
ratio spũalis scz ad detestatiõem vicij contra naturã:
et tollendũ omnẽ occasionẽ concupiscẽtie. Non enim fi
unt talia nisi procurãtibꝫ hoibꝫ vnde exurat mod⁹ ꝓcu
piscentie. Q⁹ reperta aue in nido cũ filijs nõ deberent
capi: retineri mater. cũ filijs. Deutero. xxij. fuit ratio lit
teralis ad inducendũ ad pietatẽ. Sed rõ figuralis est: qz
in quibusdã scripture passibꝫ retinẽdi sunt sensus spiri
tuales quasi filij. et dimittẽda est obscuritas litere q̃si
mater. Q⁹ aũt est arandũ in boue et asino signat. quia
in ꝑdicatiõe nõ est iũgend⁹ fatuus cũ sapienti. quia qõ
vnus edificaret verbo: ali⁹ destrueret exemplo. Q⁹ por
tarent fimbrias iacinctinas in angul⁹ pallioꝝ ꝑceptum
obseruantie fuit. Nume. xv. vt distinguerent in habitu
ab alijs nationibꝫ: et figurandũ q̃ deberent fideles habe
re celestem cõuersationẽ et intentionẽ in omibꝫ operibus
ad celũ. Q⁹ sacerdotes in mortibꝫ ꝓpinquoꝝ non debe
bant deponere capillos capitis vel barbe. Leuitici. xxi.
significat q̃ nunq̃ debent deponere sapiam mentis nec
perfectionẽ sapientie. nec debebant scindere carnes vel
vestes: id est vicijs scismatis vitare: q̃ homines egestio
nes e corpore debent operi terra. Deute. xxiij. significat
q̃ opera praua debẽt operi terra penitẽtie. Ab his ergo
prohibitis abstinẽdo sm̃ exposituõem factã moraliter que
est be. Tho. nõ dominat in nobis aliq̃ iniusticia. Sed
vrendo abis cõcessis. scz ruminãtibꝫ et findẽtibꝫ vngu
lam pedũ quo ad quadrupedia. i. operibꝫ insistendo que
sunt cũ examinatiõe rõnis: et scripturaꝝ collatiõe: et cum
discretione. Uescendo squamatis et pennulas habenti
bus quo ad pisces. id est exercendo se in austeritate vite
signata ꝑ squamas asperas: et in cõtemplatiõe celestiuz
quod notat ꝑ alas. Comedẽdo aues q̃ nõ habent ni
miã siccitatẽ vel humiditatẽ. i. in cogitatiõibꝫ nõ haben
do siccitatẽ indeuotionis: et humiditatẽ nimie carnalis af
fectionis. sed medie tẽperatas. i. in virtute qua mediuz
tenet fundatas et cauẽdo a duplicitate sed vestes habẽ
do cũ fimbrijs iacinctinis. i. ꝓsatiõem cũ intẽtiõe erecta
ad celestia: et ꝑua opa coopiendo pnia. sic virginamus. id
est rectos facim⁹ gressus opeꝝ: vt nos ꝓducãt ad celũ.

De quarto genere ce. §. V.

rimonialiũ qõ dicit sacramẽta que vtiq̃ erant tanquz
signa sacraꝝ rerũ: nõ aũt causatiua nec contentiua gr̃ie
ad sacramẽta ecclesie. de q̃bꝫ Leuitici. xx. Ego dñs q̃ san
ctifico vos. Pro quoꝝ declaratiõe dicẽ be. Tho. ꝑma se. q.
ciij. ar. v. Qõ sacra gr̃ie dicũt illa q̃ adhibebant dei cul
toribꝫ ad q̃ndã ꝓsecratiõem. ꝑ quã scz deputabant q̃
dãmodo ad cultũ dei. Cultus aũt dei generaliter ptinet ad
totũ ꝓlm: ꝓ specialiter ptinet ad sacerdotes et leuitas qui
erant cultus diuini ministri. Uñ in sacramẽtis veteris
legis: q̃dã ptinebãt cõiter ad totũ ꝓlm. q̃dã spãliter ad
ministros. et circa vtroscz tria erãt necria. Quoꝝ ꝑmuz
est institutio in statu colendi deũ. et hec institutio. q̃ntũ
ad omia fiebat per circũcisionẽ: sine qua nullus admit
tebat ad aliquid legaliũ. q̃ntũ vero ad sacerdotes ꝑ sa
cerdotũ ꝓseruationẽ. Secũdo reꝛebatur vsus eorum
que ptinent ad diuinũ cultũ: et sic quantũ ad populum
erat esus paschalis cõiuij. ad quẽ nullus incircumcisus
admittebat: vt patz Exo. xij. Et quantũ ad sacerdotes
oblatio victimaꝝ et esus panũ ꝓpositionis: et aliozuz q̃
erant sacerdotũ vsibus deputata. Tertio requirebat re
motio eorũ per q̃ aliq̃ impediebant a culto diuino. s. im
mũdiciaꝝ. et sic quãtũ ad populũ erant institute q̃dam
purificatiões a quibusdã exteriozibꝫ immũdicijs: et etiã
expiationes a peccatis quantũ ad sacerdotes et leuitas
erant instituta ablutio manuũ et pedum et rasio pilozꝝ.
et hec omia habebant et rationabiles causas litterales
sm̃ q̃ ordiabant ad cultũ dei ꝑ illo tpe. et figurales sm̃
qõ ordinabant ad figurandũ christũ. Et ad hoc potest
induci illud põ. Benedictus es dñe: doce me iustifica
tiones tuas. Illa veteris legis ꝑcepta omia q̃ibus possint
dici iustificatiões: quasi quedã executiões iusticie ex se vl
ex institutiõe diuina. ꝑapue tamẽ illa sacrãmta possunt
dici iustificationes: nõ quia ex se iustificarent: sed ex fi
de et deuotiõe vtentiũ: etiã quia disponebãt ad christuz
iustificantẽ. et figurabãt ꝑ maxime sacramẽta ecclie que
vere iustificant vt cõtentiua gr̃ie. Sed quomõ ista figu
rent et debitũ vsum ipoꝝ sacramentoꝝ obseruz est. et iõ
petendũ a dño vt docear. scõm illud Benedict⁹ es do
mine doce me tẽ. Et sm̃ Tho. vbi sup. circũcisioni corre
spondet baptismus: et figurat ꝑ ipam. Unde apostolus ad Colos. ij. Circumcisi estis in circũcisione dñi nostri Jesu christi: consepulti in baptismo. Cõtutio agni paschalis correspõdet in noua lege sacrãmtũ eucharistie. Purificationibꝫ omibꝫ veteris legis correspondet in nova lege sacramentũ penitentie. Cõsecrationi pontificũ correspondet sacramẽtũ ordinis. Matrimoniũ fuit in veteri lege. put est officiũ nature: nõ ꝓout est sacramentum ecclie. significans coniunctiõem christi et ecclie que nondũ erat facta. Sacramẽtum autẽ confirmatiõis nõ habuit figurã seu correspondens sacramẽtum in veteri lege: eo q̃ est sacramẽtũ plenitudinis gratie: que nondum erat data: scz in plenitudine illa. Et simil⁹ sacramẽtũ extreme vnctiõis: qz ꝑ ipm fit quedã immediata ꝓparatio ad introitũ glorie sed eius audit⁹ nõdum parebat in veteri lege. De his ergo quatuor generibus sacramentoꝝ veteris legis videndũ scz circũcisiõe. agno paschali. purificationibꝫ et vnctione sacerdotum. Jn his enim figurant sacramẽta ecclie et quomõ sint sumenda. Petendũ ergo vt doceat dominꝰ ista: quibꝫ seruatis iustificemur. Benedictus es dñe: doce me iustificationes tuas. Et ꝓmo de circuncisione.

Circũcisio primum. §. VI.

sacramentũ veteris legis est habens ꝓncipiũ nõ ex moyse: id est in lege sua. sed ex patribꝫ inchrpo Job. vij. ba
buit enim ꝓncipiũ in abrãa. cui ds p̃mo mandauit. vtz
Gen. xvij. vbi dicit dñs abrae. Circũcidet in vob oẽ ma
sculinũ et circũcidet⁹ carnẽ ꝓpuꝫ vestri. Masculꝰ cuius
ꝓpuꝫ caro circũcisa nõ fuit delebo illã in ꝓlo suo: id
est de ceru scõz: q̃ pactũ meũ irritũ fecit. s. Adam ĩ pa
radiso trãsgrediẽdo mãdatũ dei ꝑ quã trãsgressionẽ
traducit ꝑ generatiõem in oes ptim originale. qõ nisi
tollat priuat aiam gr̃ia dei. vt exponit Beda. Ad tollẽ
dum igit ptim originale fuit instituta circũcisio. Unde
Greg. Qõ apud nos valet aqua baptismat⁹. hoc apũ
veteres egit: vel ꝓ paruulis sola fides. vel ꝓ maioribus virtus sacrificij: vel bis q̃ de Abraam stirpe pdie
rũt ministeriũ circũcisiõis. de ꝓse. dis. v. Qõ apũ. Scz
endũ tamẽ sm̃ Tho. in. iij. ꝑte: q̃ nõ eo mõ circumcisio
tollebat peccatũ originale: sicut modo baptismus. naz
circũcisio ꝓtestative non causative. Tollebat ergo originale ꝑ fidẽ parentũ: cui⁹ ꝓtestatio erat illa circũcisio
ita q̃ essz causa sine qua nõ tollebatur. Sed baptism⁹
est causa qua tollitur originale. quia ẽ contẽtiuus gra
tie et iudicatiu⁹. Triplex est autem ratio iustificatiõis
circũcisionis ob fidei ꝓtestatiõem: ob concupiscentie
debilitatẽ ob nostre purgatiõis figuratiõnẽ. Prima
ergo ratio circũcisionis sm̃ hea. Tho. vbi supra que est
principalis et litteralis fuit ad ꝓtestationẽ vni⁹ dei. quia
abraam fuit ꝓmus q̃ se ab infidelibꝫ sepauit exiens de
domo sua et conatiõe sua. et iõ ipse ꝓm⁹ circũcisionẽ acce
pit. Et banc cãm assignat aplus ad Rom. iiij. dicens.

Octo sūt etates mūdi.

Baptisatus dz eē circūcisᵒ ī tribus

Signū accepit circūcisionis signaculū iusticie fidei que est in preputio.: q; sz in ꝫ legitur fides abrae reputata ad iusticiā.quia in spe contra spem credidit.id est ꝓtra spem nature in spem gratie:vt fieret pater multaꝝ gentiū.cū ipse eēt senex ꝛ vxor sua anus ꝛ sterilis.Et vt hec prestatio ꝛ mutatio fidei abrae firmaret ī cordibꝫ iudeorū.ō acceperī signū in carne sua cuᵒ obliuisci ñ possent Uñ Ben.xvij.ōr. Erit pactū meū in carne vra in fedᵒ eternū.Et Hra.di.q abrāā accepit circūcisionē ī signuz iusticie:nō in cām iustificatōis.ō pe.di.i. Scōa rō circūcisionis potuit esse ad debilitatōem ꝛcupiscentie:q̄ maxime māifestat in illo mēbro qꝺ ē instrm generatōis.ꝛ eo tempe decēs fuit dari signū in ꝛcupīe debilitatōem quoꝝ magᵗ vigebat in hoīb ipsa ꝛcupīa:incipientibus homīb declinare ꝑ inordinatōem eiᵒ ad vicia ꝫ nām vt ꝑz in sodomitis.Fiebat aūt octauo die natiuitatis pueri.vt ōr Ben.xvij.nō ante:q; puer erat valde tenellus ꝛ poterat inde ḡuit ledi.Nō aūt postea tardabat :ne ali qui ꝑ dolorē circūcisionis ipam refugerēt:ꝛ ne pentes quoꝝ amoꝛ est nimiᵒ ad filios post coꝝ frequentē ꝙuersationē ꝛ augmētū:eos circūcisioni subtraberēt. Tertia ratio est figuralis:q; ꝑ ꝫ deligbat ablatio oīs corruptionis fienda ꝑ xpm:q̄ ꝑfecte cōplebit in octaua etate mūdi:q̄ est etas resurgētiū.Nam ꝑma etas fuit ab Adam vsqꝫ ad Noe.Scōa a noe vsqꝫ ad abraam. Tertia ab abraam vsqꝫ ad dauid. Quarta a dauid vsqꝫ ad transmigrationē babylonis. Quintа inde vsqꝫ ad xpm. Sexta inde vsqꝫ ad finē mūdi vl̄ antixpm. Septima dormientiū. Octaua resurgētiū. Et q; omīs corruptio culpe ꝛ pene ꝙuenit in nos ꝑ carnalē originē ex pctō primi parētis.ō tal circūcisio fiebat in mēbro generatōis.Figurabat aūt circūcisio baptismū:q; dabat ad tollendū defectū peccati originalis.quē tñ nō tollebat eo mō quo baptismᵒ. In effusiōe aūt sanguis in circūcisione figurabat xps.in cuⁱ virtute tollit pctm ipm.s.in fructe sanguinis xpi effusi. Suscepit aūt christus hāc circūcisionē mltis ō causis qs hic nō declarabo. Et inter ceteras vt doceret nos circūcidere non coꝛpaliter:q; ꝫ essz iudaizare:sed spūaliter. Uñ apls ad Col.ij.Circūasti estis circūcisione nō manufacta.in expoliatiōe coꝛpis carnis.s.in circūcisione dñi nri Jesu xpi. Debet aūt ꝙliber baptisatus esse circūcisus in tribꝰ. Quo ad potentiā intellectiuā.quo ad potentiā affectiuā.quo ad potentiā sensitiuam. Quo ad intellectum vt inde remoueat oēm errorem ꝛ supstitionē. Et hec figurata est ꝑ circūsionē factaz in galgalis transito iordane ꝑ Josue. Et signat errorum remotionē gentiliū quā ñt facere homies post baptismū. Uñ Piero. Est ꝛ illud opprobriū egypti.qꝺ si neglexerimus post iordanis transitū ꝛ post baptismi secundam circūcisionē vetuste consuetu dinis.inustione sugeritur obseruare auguriꝫ.ꝛ requirere stellarū cursus et cuentus futurorū et his rimari.ceteriscꝫ hmōi supstitionibus implicari idolatrie nāqꝫ mater est egyptus.ex q̄ certū est huius obprobria pullulare ꝛē xpij.q.ij. sed illō Et de supstitionibus que fiunt in Kalendis ianuarij.q̄ est dies circūcisionis christi habes xxij.q.vij. Si quis kalendas Debet etiā fidelis circūcidere affectū a superfluitate affectᵒ terrenoꝝ Dicere.iij. Circūcidimī dño et auferte ꝓputia cordiū vrozꝝ.i.supfluitatē affectuū Debet etiā circūcidere sensitiuā.i.sensus exteriores. Visuz a vana aspectu. Auditū a detractiōibꝫ ꝛ adulatiōibus Gustū ab īmoderatis cibis. Odoratū a suauib odoribus. Tactū a voluptatib. Os a loquacitatib. Totum coꝛpus a pomposis vestib ꝛ vanis ornatib qꝺ tāgit beda in omelia. Uñ stephan dixit iudeis eos cōprehēdēs. Incircūcisi cordib ꝛ auribꝰ vos semp spūiscō resistitis. Act.vij. Et fuerā ista triplici circūcisiōe. christus nos ducēs ad gl̄iam ibi circūcidet demū ab oīmi corruptione miserie coꝛpis ꝛ aie. Uñ ꝛ moyses in egyptū vadēs:q; ducebat secū duos filios incircūcisos:angelᵒ voluit occidere cū.ꝫ subito circūcidit ꝛ euasit.ꝛ significat duplicem affectū .s.sensitiuū ꝛ intellectiuū quos debemus a supfluis remouere et mortificare.

De agno paschali .ꝟ.vii.

Cōditōes qs dz bō bre digne sumendū corpᵒ xpi.

sacramento veteris legis ꝛ figurartuo sacramēti cuchari stie:ꝑcipue quo ad modū debitum sumptōis: de quo potest exponi illud psal:Parasti in conspectu tuo mensam aduersus eos qui tribulant me. Ad litteram vtiqꝫ illa mensa id est illud ꝙuiuū agni paschalis:fuit parata iudeis contra egyptios q̄ eos affligebāt Nam mortuis primogenitis egyptioꝝ ꝛ ipis intactis ab exterminatore angelo ꝑ signū rbau:ex sanguīe agni in supliminaribꝰ domoꝝ coegerunt egyptij illos recedere subito: ne pcioꝛa paterent. Et ista est ratio lr̄alis q̄re dᵒ statuit agnū annuatim comedi ꝛ talibus circūstantijs:vt recordarent sepius beneficij sui liberatōis a tribulantib. Nam ille cerimonie oēs insinuāt festinātiā exitus coꝛ de egypto sicut lactuce agrestes designāt amaritudinē tribulationum quas patiebant in egypto. Notanꝫ autē seu ꝑm rationē figuralē ꝑm Tho.vbi.s.figurabat xpm passuz pro nobis:qui ꝑponit sumēdus in sacrāmēto adūsus eos qui tribulant nos.id est demones. Uñ apls ꝓma ad Corinth.v. Pascha nostrū immolatus est christᵒ. Et Greg.in omelia inqr. Quid sit sanguis agni:non tam audiēdo sz bibendo didicistis q̄ sanguis sup vtrūqꝫ postem ponit qñ nō solū ore coꝛpis sz ꝛ ore cordis haurit de ꝙse.di.ij. Quid sit. Et sic ab exterminatore tribulāte liberamur. Ille aūt cerimonie comedendi agnū figurāt conditiōes seruādas in sumendo agnum xpm in sacramento. Dicit enī de ipo agno Exo.xij. Caput cū intestinis ꝛ pedibꝰ vorabitis vt nil vsqꝫ mane remaneat. Si quid aūt residui fuit igni cōburat:q; si tanti nō fuerint in familia vt sufficiant ad esum agni assumāt secuz vicium cōiunctū domui sue.nil de carnibus extra domū ferendo. Non aūt crudū vel aqua cocrum. sed tantum igni assatum debet comedi. Et hoc ad vesperum cum panibꝰ azimis ꝛ lactucis aggrestib. Accinctis quoꝝ reniꝫ ꝛ baculos hūtes in mānib ꝛ calciamēta in pedibus et festināter. Notanꝫ in his conditiōes quas debet habere digne sumēs agnū sacramentalē seu christū Primo exigit plena fides in intellectu circa ipm sacrm id est q; in eo sit diuinitas ꝛ coꝛpus ꝛ anima. Signatur ista ꝑ caput:pedes ꝛ intestina. Caput est xps deus ait aplus:pedes quibus coꝛpaliter incedebat est coꝛpᵒ interiora occulta ē anima. Totū vorat qui totū credit Nil dubites (ait bilariᵒ) sed potius suscipe verba salutis ī fide qui ait. Caro mea vere est cibus. Sz si quid est durū et arduū rationi:qꝺ capi nō possit :comburat igni id est totū credat ex immēso dei amore processisse. Ad firmandū coꝛ sincerū:sola fides sufficit.ait.b.Tho. In cōmunionibꝰ aūt sententijs que dicuntur de hoc sacramēto quod per se cōmode non valeꝫ.i.intelligere. ad introitū sumat aliquē :sz peritū domui sue vicinū: id est ecclesie vnitū qui valz ei declarare. Nil extra domū est ferendū de hoc agno. Et nec incircūcisus debet admitti ad hoc qꝺ est secundo seruandū. vt sz nulli cōferatur extra ecclesiā existenti.nec aliquis hereticus.sacrmaticus.excōmunicatus accedat:quia ad sui iudiciuz sumeret. Terciū obseruandū:q; aqua id est sapiētia secularī.coqui id est examinari nō debet que vult q; accidētia nō possint esse sine subiecto. Et alia multa q̄ docet ecclesia Nec crudū etiā vt comedam carnē humanam christi crudam sed igne assatū spūssancti: qui de co

loquit in scripturis. ¶ Quartū vt effectus sit sincerus sine aliqua mala intentiōe z duplicatiōe. ¶. Cor. v. Epu lemur in azimis sinceritat⁹ z veritatis. Leo papa. null⁹ fictus accedat. nullus fucato aīo nec insidie mēte ꝑdan⁹ tur. ꝓcedat veritas ꝓfessionis debite. ¶ Quintū vt sit ibi ꝓtrito peccatoꝝ. Per lactucas aggrestes signat ipa amaritudo ꝓtritionis. qz z lactuce amare erāt. Debet quis examinare ꝓscientiā z dolere de omnib⁹ z recogno scere se indignū ꝓpter peccata sua z dicere cū Centuriōe Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. id est ī do mo corporis mei. sed tm̄ dic ẏbo. id est ope virtute tue misericordie remittētis culpas z saluabit aīa mea. Matth. viij ¶ Sextū vt habeat in mente ꝑ meditationē mēo⁹ ria passiōis eius. qđ signat ꝑ baculū quē tenebāt ī ma nibus. vt. ſ. parati sint imitari cū in opib⁹ suis vt patien ter ferant aduersa. Aug⁹ de ꝓsec. dist. ij. Quis morte dñi liberati sumus. hui⁹ rei memores in edendo corp⁹ z bi bēdo sanguinē xpi esse debemus. Ꝟ facte qz ipe in meā cōmemorationē. ſ. passionis. ¶. Cor. xj. ¶ Septimū vt reducant ad effectū imitatōis exēpla sctoꝝ. z hoc est ha bere calciamēta in pedib⁹. Calciamēta enī fiūt de pelli bus aialiū mortuoꝝ. z signāt exempla sanctoꝝ qui de ꝓ cesserūt. Nos debem⁹ habere in pedib⁹ affectionū. vt de sideremus imitari eos. Antiqui fideles ꝑ totā septima nam sanctā cessabāt ab opib⁹. vt ꝓz de ꝓse. dist. ij. ꝓnun ciandū vt se cū summa diligētia ꝓparare possent ad cō munionē. z ꝑ septimanā etiā pasce sequentē ad referen dum gras deo de tāto beneficio. Hodie aūt nulla quasi preparationē facit. z subito post pascha ad vana redeūt ¶ Octauū est castitas ꝓmissa mēte z corpe. z hoc est re nes habere accinctos. id est restrictos lumbos in quib⁹ est sedes luxurie. Propter qđ ab actu ꝓiugali etiā absti nere debet accedēs. vt dr. xxxij. q. iij. c.). Nō ꝙ nuptias ꝓemnam⁹. sed eo tpe quo carnes agni māducaturi su mus vacare a carnalib⁹ opib⁹ debeam⁹ ¶ Nonū vt su mak ad vesp̄z qđ nō solū pūr intelligi qz istud pasca le sacramentū est nobis datū in vespera. mūdi. id est in sexta etate. de quo apls. Nos sum⁹ in quos fines seculo rum deuenerūt. Sed etiā signat ꝙ cū tāta deuotiōe de ber sumere quis z humilitate ac si in vespere suo. id est ī fine vite sue acciper. cum firmo ꝓposito nō recidiuandi. ¶ Decimū est vt sumak feruenter. id est cū magno desi derio se veniendi cū deo. z hoc est sumere festināter non tepide. Job. Damasce. Ignis nr̄i desiderū sumēs cā q̄ ex isto sacramēto est ignitionē. illuminabit corda nr̄a ꝓtici patiōe eius igneamur z deificemur. z tāto quis ex hui⁹ sumptiōe suscipit maiorē fructū. cū quanto maiori desi derio amoris accedit ad ipm. ¶ Undecimū qđ est seruā dum est ꝙ nullo mō ꝓtermittat sumptio eius. in figurā cui⁹ est. qz oēs tenebant annuatim ad illi⁹ agni paschalis esum. Et si habu isset aliqđ impedimentū in illa solenni tate. debebat inde ad breue tps supplere. Sic etiā quili bet fidelis in annis discretiōis existēs tenet in pascha re surrectiōis sumere eucharistiā. Et si ob aliqđ impedimē tum cū licētia ꝓfessoris dimitteret. debet supplere q̄tū us. vt nullo mō obmittat quolibet anno. extra de peni. et re. Dis. Alias incurrit culpā mortalē vñ z damnatio nem. Sed deuote comedendo liberat de manu pharao nis. id est diaboli. z pascit deinde manna celestis gr̄e et verbi diuini. vt demū pueniat ad terrā ꝓmissiōis. Ubi y soſt. vt leones flammā inspirātes. sic ab illa mensa dñi discedimus diabolo terribiles effecti. ſ. per virtutē sacra menti. Parasti ergo mensam ꝛc. Et qui māducat carnē meā in me manet z ego in eo. De multis alīs que perti nent ad hoc sacramentū habes diffuse in tertia parte ti. xliij. Et in scda parte. ti. ix. c. xliij. z sequen. de omissione diuinoꝝ.

De varijs purifi· §. VIII.

cationib⁹ veteris legis figurantib⁹ sacramentū peniten tie z baptismū z passionē xpi in cui⁹ virtute sacramētū penitētie z alia habēt effectū. Pro cui⁹ declaratione scie dum fm Tho. p.ii. se. q. cij. art. v. ¶, purificāres legi ve teris ordinabant ad remouendum impedimēta diuini cultus. qui est duplex. ſ. spūalis qui ꝓsistit in deuotione mentis ad deū. z corporalis qui consistit in sacrificijs et oblatiōib⁹ z hmōi. A cultu spirituali impediunt hoīes per peccata quib⁹ hoīes poluti dicebant. sicut per ydo latriā. homicidiū. adulteriū. z hmōi. Et ab istis pollutī onib⁹ purificabant hoīes ꝑ aliqua sacrificia vel cōmuni ter oblata ꝓ tota multitudine. vel ꝓ peccatis singulorū. nō ꝙ illa sacrificia haberēt ex se virtutē expiandi pecca tum. sed qz figurabant expiationē futurā per xp̄m cui⁹ participes erāt etiā antiqui. prestantes fidem redempto ris in figuris sacrificioꝝ. ¶ A cultu vero exteriori impe diebant homines ꝑ quasdā īmunditias corporales. vel in hominib⁹ z in alijs animalib⁹ in vestimentis. domi bus z vasis. Et in hominib⁹ quidē aut ex se. vt in cada uere hominis. aut in infirmitate lepra vel fluxu sanguī nis vel seminis z hmōi. que procedūt ex corruptiōe hu mor. Aut etiā contrahebak īmunditia illa ex contactu rerū īmundaꝝ vt cadaueris lepre z hmōi. Ratio autem haꝝ īmunditiaꝝ erat litteralis. ꝓpter reuerentiā coꝝ que ad diuinū cultū pertinēt. cū quia ꝓciosas res hoīes non solent ꝓtingere cum sunt īmundi. tum quia ex raro ac cessu ad sacra. ea homines magis veneranť. cum etiam quia in quibusdā erat ratio vitandi ritus z occasiones idolatrie. ad quā erant inclinati. z gentiles multi ex his vtebant in cultu suoꝝ deoꝝ. Hmōi aūt īmunditie coꝝ porales purificabant. vel ꝑ aspersionē aque lustratiōis de qua dicet. vel que maiores īmunditie erant ꝑ aliqua sacrificia. Ratio aūt figuralis est. quia iste īmūdicie coꝝ porales significāt īmunditias culpaꝝ varias. quē impe diunt a vero cultu interiori dei. Et earum purificatio si gnat purgationē coꝝ per sacramentū baptismi vel peni tentie. virtute passionis xpi in illis sacrificijs figurate. Unde potest ad hoc induci illud pſ. Asperges me dñe ysopo z mundabor. lauabis me z sup niuē dealbabor. Aspersio z lotio fit aqua. z hec est penitentia figurata in lustrationis. Sed adiungit ysopus qui est herba minu tissima in folijs. calida medicinalis. quia purgatiua et odorifera. signat passionē xpi. que fuit pactia in magna humilitate z caritate. purgatiua culpaꝝ z odore virtu tum reficiente. Cū quis vere penitet. tūc deus aspergit ysopo. applicās virtutē sue passionis ad aquā peniten tie illius. Et sic lauak a sordib⁹ īmunditiaꝝ z efficit alb⁹ id est immaculatus. vt nix puritatis celestis. ¶ Decla rande ergo sūt ille īmunditie quid significent. Et īmun dicia lepre signatis īmūditiā heretice doctrine qz here Quid sit hereſis. est morbus cōtagiosus z īmiscēs in suis dictis vera cū falsis quasi quedā distinctio maculaꝝ in corpore. Lepra domus. que erat ex aliqua corruptione ꝓpter excessū hu miditatis vel siccitatis signat īmunditiā congregatiōis hereticoꝝ. Lepra vestis linee peccatū operis occulti. qa lino vtimur ad carnē. Unde occulta est vestis linea vt camisia. Lepra vestis lanee qua vtimur ab extra est pec catum in exteriori cōuersatione. Lepra in pilis peccatuꝝ est in cogitatiōib⁹. Immunditia mulieris sanguinē flu entis. signat idolatrie culpā ꝓpter īmolaticū cruorem. Immunditia mulieris pruritis. īmunditiam peccati originalis. Immunditia mēstruate. culpā anime ꝑ vo luptates emollite. Immunditia fluxus seminis. culpe superflue vel inordinate seu inutilis locutionis etiam legendo z predicando. vt exponit Greg. distin. xliij. Sic

rector. Immundicia cadaueris. peccatum obstinationis
In mundicia contactus rerū immundaꝝ consensum in
peccatū. alterius ſm illud ad Coꝛ. vij. Exite de medio
eoꝝ z segamini. z imundū ne tetigeritis. ſ. consentiendo
Immundū nō tangit qui peccato alterius nō assentit
vt dicit Aug. xxiij. q. iij. recedite. Uas nō habēs cooper
culum vel ligatura imundū erat. z signat nō habens re
strictionē disciplīe. ¶ Modo videndū est quomodo
Quō mū purgabant he imundicie peccatoꝝ. Et certū est per pe
dant imū nitentiā. Actu. iij. Penitemini vt deleant peccata vestra
dicte pcō dicit petrus. Lauabis me inquit pñs. ſ. aqua penitentie. z
rum. ſup niuē dealbabor. Et hoc figurabat p illam aquā que
dicebat lustrationis. que miscebat cinere vitule cōbuste
De qua ait apl's ad Heb. ix. Si enim cinis vitule aſper
sus inquinatos sanctificat ad emūdationē carnis. id est
ad tollendū illas imundicias corporales. quāto magis
sanguis xpi emundabit conscientias nostras ab operi
bus mortuis. ſ. peccatoꝝ. ¶ Mandauit dñs Numeri xix
vt acciperet vaccam rufam sine macula z que nō portaſ
set iugū. z imolaret id est occideret extra castra. z de san
guine eius intingebat sacerdos digitū. z aſpergebat cō
tra fores sanctuarij septē vicibꝫ. Cremabat aūt illa vac
ca tota. cum sanguine. pelle carnibꝫ z fimo. z adiūgeba
tur combustioni eius lignū cedrinum. yſopus z coccus
bistinctus. Et ille cinis vacce reseruabat z ponebatur i
aquis z cū illa aqua aſperſi mundabant a dictis imun
dicijs. Sed imundi efficiebantur. z cremantes vaccam
et cines colligentes z aſpergētes alios aqua. Spiritua
liter. Uacca ista signat dominū iesum dei sapientiā qui
dicit vacca propter assumptā nostrā infirmitatē morta
litatis. Rufa fuit quia plenus caritate. vel quia aſper
sus sanguine in passiōe. Integre eratis vacca ista erat.
quia omnis actio eius fuit pfectissima z in pfecta erate
passus est. Nulla fuit in eo macula peccati. nec iugū ser
uitutis. Debebat autē populus adducere ad Moysen.
quia imputabant ei transgressionē mosaice legis in vio
lationē sabbati. Precipit autē tradi eleazaro sacerdoti.
quia xps occidendus traditus est in manus sacerdotū.
Immolat extra castra. quia extra portam passus est. vt
dicit Apl's. Intingit sacerdos digitum in sanguine eius
quia mysteriū passionis xpi considerandum cum discre
tione z imitādū actōe est. ē ꝑcipue a sacerdotibꝫ. Aſper
gitur sanguis contra tabernaculū. designans synagogā
vel ad condemnationē non credentiū. vel ad purificati
onem credentiū. z hoc septē vicibꝫ vel propter septē do
na spiritus sancti que ex sacramentis ꝓcipim⁹. vel p om
ne tempus quod signat in septenario. Omnia igne cre
manda sunt. id est spiritualiter intelligēda. igne spiritus
sancti instructione. Nam p pellem z carnē exteriorē eius
opario. p sanguinē subtilis interna eius virt⁹ viuificās
per fimū lassitudo suis z alia ad infirmitatē pertinētia
Tria addita signant. Cedrus altitudinē spei vel contem
plationis yſopus humilitatē vel fidē. coccus bistinctus
geminā caritatē p hec debemus xpo passo adherere. Ci
nis hui⁹ vacce est memoria seu virtus xpi passi. Colligi
tur iste cinis a viro mundo. quia reliquie passionis gue
nerunt ad gentes qui nō fuerunt culpabiles in xpi pas
sione. Apponunt iste cineres in aquam ad expiandum
quia ex passione xpi baptismus z etiā penitentia sortit
effectū emundādi peccata. Qui aūt imolabant vaccam
vel colligebant cineres. z qui aſpergebant aquā. efficie
bant imundi vsq; ad vesperū. quia iudei in occisione
xpi effecti sunt imundi z peccatores. z hoc vsq; in finem
mundi. quia tūc conuertent ad vesperam ſm psal. Uel
etiam ad figurandū. quia qui ministrant alijs sacramē
ta in collatione eoꝝ aliquas imundicias cōtrahunt. et p
maxime in sacramentis penitentie. z hoc vsq; ad vespe
rum id est finē vite ꝑsentis. Fiebant z alia sacrificia in fe
sto ꝓpitiationis scz vituli arietis z duoꝝ hircoꝝ ad expi
ationē peccatoꝝ pro populo z sacerdotibꝫ designantia
passionē xpi. Et etiā sacrificia que fiebant a singulis ꝑ
sonis pro peccatis. vel a leprosis mundatis sacramenta
erant figuratiua passionē xpi. et etiam sacramentū peni
tentie z confessionis que ob breuitatem nunc dimittun
tur. Aspergamur ergo yſopo cum aqua lustrationis. id
est penitentia. z sic super niuem efficiemur albi. et erim⁹
mūdati vt in templū glorie possim⁹ intrare.

De consecratione .ℌ. IX

sacerdotū z ornamentis eoꝝ z maculis prohibitis i eis
Et correspondēt ista sacramenta sacramēto ordinis dei
corum z conuersatiōi eoꝝ. ¶ Pro quoꝝ declaratione di
cit. b. Tho. pri. se. q. cij. arti. v. Sicut popul⁹ iste instrue
batur ad cultū dei p sacramentū circūcisionis. ita minis
tri per aliquā consecrationē vel purificationē. Unde se
parari ab alijs precipiunt. que si specialiter ad ministe
rium cultus diuini p alijs deputari. et totū quod fiebat
in eoꝝ consecratione vel institutiōe ad hoc pertinebat ve
ostenderet eos habere quandā prerogatiuā puritatis et
virtutis z dignitatis. Ad quod facit qō ait pñs. Sacer
dotes tui induant iusticia. z sancti tui exultēt. Ui circa
institutionē ministroꝝ tria fiebant que habēt rationes
literales z rationes figurales.

Tria fiebant circa institutionē ministrorum.

¶ Debebāt eni esse a certis maculis liberi.

¶ Debebāt varijs ornamentis indui.

¶ Debebāt certis sacrificijs z modis purificari.

Quantū ad primū mandauit dominus vt qui haberēt
maculā etiā si essent de genere aaron non ministrent ei.
Ratio litteralis hui⁹. quia tales solēt hominib cōtem
pui haberi z inde etiā ipe cultus dei. Sed ratio figura
lis est quia macule designāt defectus peccatoꝝ. qui tol
lunt sanctitatē animaꝝ debitā sacerdotibꝫ. Et describū
tur he macule. Leui. xxj. vbi dicit. Homo de semie tuo
qui habuerit maculā nō accedat ad altare. neq; offerat
panes deo suo. Et subdit singulas describendo. Si cē
cus. id est ne sit ignorans. Si claudus. id est ne sit insta
bilis z aduersa se inclinans. Si paruo vel grādi vel tor
to naso id est ne p defectū discretionis in plus vel min⁹
excedat. aut aliqua praua exerceat. Per nasum etiā per
quē discernim⁹ odores a fetoribꝫ discretio designat. Ne
sit fracto pede vel manu. id est ne amittat virtutes bene
operandi vel procedendi de virtute in virtutē. Ne gibb⁹
ante vel retro id est ne superfluū amoꝝ vel laboꝝ habeat
ad terrena. Si lippus ne. ſ. p carnalē affectū eius ingeni
um obscurū fiat. Si albuginē habens in oculo. ne. ſ. pre
sumptionē candoris inscientie habeat in extimatōe. Si
iugē scabiē. id est pecuniā carnis in opere. Si impeti
ginem id est litigiosus. impetigo corpus sine dolore oc
cupat. z membroꝝ ramē decorē fedat. vnde z auaritiam
designat. Si bernosus seu ponderosus. z signat luxuri
am in cogitatione. Hec Tho. vbi. s. Et quasi similē expo
sitionē habz macularū ponit Hugo. in pastorali. z in de
cre. habet dist. xlix. Hinc etenī diffusius ibi hec declaran
tur. ¶ Quātū ad scōm Uoluit deus vt sacerdotes ha
berēt diuersa ornamēta vt in maiori reuerentia haberen
tur a populo. z sic cultus dei esset in maiori honorificen
tia z gloria. Et vt habet Exod. xxviij. Pontifex habebat
nouē ornamenta. Primū vestē lineā. Scōm tunicā bia
cinctinā. in cuius extremitate versus pedes ponebātur
tintinnabula quedā z malapunica. intexta. z ex hiacin
cto purpura z cocco bistincto. Tertiū superhumerale qō
tegebat humeros z anteriorē partē vsq; ad cingulū. qō
erat ex auro z hiacincto z purpura z cocco bistincto. et
bisso retexta. Et sup būeros habebat duos onichinos

De vestibꝫ ut hic dicūtur ornamēta sacerd.

in quibꝫ erant scripta nomina filiorꝫ israel. Quartū erat rationale ex eadē materia factū quod erat quadratum. et ponebat in pectore. ⁊ coniungebat suꝑhumerali. Et i hoc rationali erant. xij. lapides ꝑciosi distincti ꝑ quatuor ordines in quibꝫ erant scripta nomina filiorꝫ israel. quasi ad designandū ꝙ deferrent onus totius populi. et ꝙ debebāt iugiter ꝺ eorꝫ salute cogitare. Et iō i pectore. id est in rationali. in quo mandauit dominus ibi poni doctrinā ⁊ veritatē. quia quedā pertinentia ad veritatem iusticie. quedā ad veritatē doctrine. ibi erāt scripta Quintū ornamentū baltheus. id est cingulus quidam factus ex illis quatuor coloribꝫ. Sextū est thyara. id est mitra quedā de bisso. Septimū lamina aurea pendēs in fronte. in qua erat scriptū nomen dei. Octauum erat femialia linea vt operirent turpitudinē suam quādo accederent ad altare. vel ad sanctuariū. Ex bis octo ornamentis sacerdotes minores habebāt tantū quatuor. scz tunicam lineā. balthcum. femoralia. id est serabulas. et thiaram. Horum autē ornamentorū rationē litteralem quidā assignant dicentes. ꝙ in bis designat dispositio orbis terraꝝ. quasi pontifex protestarēt se esse ministrū creatoris mundi. Unde ⁊ sap. viij. dicit ꝙ in veste aarō erat descriptus orbis terraꝝ. Nam femialia linea figurabat terram ex qua linū nascitur. Balthei circūuolutio significat mare oceanū quod circūit terrā. Tunica hyacinctina suo colore signat aerem. per cuius tintinnabula tonitrua. ⁊ per malogranata corruscationes. Suphumerale sua varietate celuz sidereum. Duo onichini duo emisperia vel duo luminaria magna solem ⁊ lunam. Duodecim lapides in rationali. duodecim signa in zodiacho. quia in celestibꝫ sunt rationes eternoꝝ. Cydaris vel thyara celum empirreū. Lamina aurea deum omnibus presidentē. Ratio autē figuralis horꝫ est. quia ista designant ornamenta virtutū. quibꝫ dñi ministri esse induti. id est habituati. que omnia continent in iusticia. ⁊ ideo bene dicit. Sacerdotes tui induantur iusticia. Ut enim dicit Gratia. dis. xl. § j. Multis virtutibꝫ debet splendere vita pontificis vt gradui cōferat decorē quez ab eo nō accepit. Unde ex eo nō licentiā peccandi. ꝫ necessitatē bene viuendi se nouerit assecutū. Et in minoribus sacerdotibꝫ debent esse quatuor. Lastiras signata per femialia. Abstinētia signata per cingulū. Linea rumica. id est moderatio discretionis. Et thiara recte intentionis in capite id est in mente. Sed pontifices debent pre alijs habere ꝓdicta ⁊ alia quatuor. s. fugē dei memoriam in cōtemplatione. ⁊ hoc signat in lamia. Suppor tationē populi per patientiā. ⁊ hoc in suphumerali. Tertio ꝙ habeat populū in corde ⁊ viscerib caritatis quod signatur ꝑ rationale. Gratia autē addit. ꝙ in corde eius debet esse manifesta veritas. s. scripturaꝝ. qđ quod ibi scriptū erat. dis. xxxvj §. iij. Debet vltimo habere celestē cōuersationē quod signat ꝑ tunicā hiacinctinā. Tintinnabula aurea que erant adiūcta in fine vestis signāt exercitiū predicationis de sapiētia scripture. Et malogranata incerta. signant vnitatē fidei ⁊ moꝝ. vel ꝙ in predicatione debet cauere scandala ⁊ diuisiones ⁊ querere vnitatē. ¶ Quantū ad tertiū ꝓ cōsecratione eorum fiebant quedā. Et primo purificabant omnes ꝑ ablutionem aque. Et quedā sacrificia facta ꝓ eis specialiter leuite. Scōo radebāt omnes pilos carnis sue vt habetur Leui. viij. Tertio ꝺsecratio pontificis ⁊ sacerdotum hoc ordine fiebat: Post ablutionē ꝓdictā inducbant vestimentis ꝓnominatis. ad designandū dignitatem suam. Specialiter autē pontifex inungebat in capite. vt designarek ꝙ ab ipo diffundebak potestas cōsecrandi in alios. sicut oleū a capite deriuak in inferiora. iuxta illō ps. Sicut vngentū in capite. Leuite ꝓo nō habebāt aliaz consecrationē nisi ꝙ offerebank dño a filijs israel ꝑ manus pontificis qui orabat ꝓ eis. Minoꝝ ꝓo sacerdotum sole manus cōsecrabank. q̄ erant applicande ad sacrificia. Et de sanguine animalis īmolati tingebak extremū auricule dextre eoꝝ. ⁊ pollicem pedis dextri. vt. s. essent obedientes legi dei in oblationibꝫ sacrificioꝝ. quod signak in intinctione dextre auricule. ⁊ ꝙ essent solliciti ⁊ prompti in executione sacrificioꝝ. ⁊ in signū huius intingebak extremū pedis ⁊ manus. Ipi etiā ⁊ vestimēta eorum aspergebank sanguine animalis īmolati. in memoriā sanguinis agni ꝑ quē fuerunt liberati ex egypto. Offerebank autē in cōsecratione eoꝝ ista sacrificia. vitulus ꝓ peccato. in memoriā remissionis pctī aaron circa vitulum cōflatilem. Aries in olocaustū. in memoriā oblationis abrae. cuius obedientiā deberet imitari. Aries cōsecrationis qui erat quasi hostia pacifica in memoriā liberationis de egypto ꝑ sanguinē agni. Canistrū panū in memoriā manne date. Pertinebat aūt ad applicationem ministerij. ꝙ imponebak sup manus eoruz adeps aricis ⁊ torta panis ⁊ armus dexter. vt ostenderet ꝙ accipiebant potestatē huius offerendi. Leuite ꝓo applicabank ex hoc ꝙ introducebant in tabernaculum federis. quasi administrandum circa vasa sanctuarij. Ratio figuralis horꝫ est. quia illi qui sunt cōsecrandi ad spiritualē mysteriū xpi. debent primo purgari ꝑ aquam baptismi ⁊ lacrimaꝝ in fide passionis xpi. ⁊ debent radere omnes pilos carnis sue. id est omnes prauas cogitationes a se remouere. ꝺbent vngi oleo gratie spiritussancti atqꝫ aspersione sanguinis xpi per memoriā passionis. ⁊ sic accedere ad ministrandū cū obedientia ad legem dei ⁊ diligentia agendoꝝ. Inunctio autem in capitibꝫ pontificum ⁊ manibꝫ sacerdotum. adhuc fit in ecclesia. sed ob aliam causam. vt extra de sacra vnc. c. j. Sacerdotes ergo induantur iusticia isto modo. ⁊ sancti facti per illam consecrationis figurationem habitam in se. exultabunt in gloria.

Rō figuralis

¶ De preceptis iudicialibus ipsius legis.

¶ Capitulum. vj.

Quatuor debent esse in minoribus sacerdotibus.

Tertia pars legis mosaice est de ꝑceptis iudicialibꝫ que habentur Exo. xxj. ⁊ xxij. c. de quibꝫ potest intelligi illō ps. Judicia dñi vera iustificata in semetipa desiderabilia super auz ⁊ lapidē ꝑciosum multū ⁊ hoc ꝓpter maximā equitatē ⁊ humanitatē quā continēr. Judicia id est preceptа iudiciaria domini quia a domino instituta. vera. quia nō possunt continere errorē sicut iudicia hominum in suis statutis. Justificata in semetipa. quia habent causas ⁊ rationes valde iustas quare sic instituta sunt. Et nota vt dicit Tho. j. ij. q. cij. Sicut ante legem mosaicam fuerūt habita ⁊ seruata quedā cerimonialia ad cultū dei a sanctis hominibꝫ vt patz de sacrificijs factis ꝑ Noe abrahā. ⁊ alios. ⁊ altaribꝫ erectis. ita etiā fuerunt habita quedā iudicialia inter eos. sed nō erant illa iudicialia ex institutiōe diuina. sed humana. vt sunt modo statuta ciuitatū. Sic etiā illa cerimonialia nō fuerūt ꝑ institutionē dei. sed ꝑ deuotionē colentium deuz ad hoc instigatoꝝ ex instinctu diuino. Differūt aūt iudicialia a cerimonialibꝫ. in tribꝫ in determinatiōe. in figuratione. in obseruatione. Et primo. s. determinatiōe. sunt ī se iustificata. quia a deo ordinata. Et scōo. s. obseruatione. vt quia ab hominibꝫ assumunk. sūt desiderabilia super aurū. qz valde vtilia reipublice. Et tertio. s. figuratione sunt dulciora sup mel ⁊ fauū. ꝙrum ad expositionē misticam ⁊ moralē. ¶ Primo differunt. quia cerimonialia ordināt hominē ad debitū cultū dei. Judicialia autem ordinant ad debitū conuictū cum ꝓximo. Sed ꝓ

Differunt iudicialia a cerimonialibꝫ in tribꝫ.

huius maiori declaratione dicat.b.Tho.j.ij.q.ciij.arti.j.q. ꝓceptoꝝ cuiuslibet legis quedã habent vim obligandi ex ipo dictamine rationis.quia.s.ipa ratio naturalis dictat hoc esse debitum fieri vel vitari. ⁊ huiusmodi dicuntur ꝓcepta moralia.eo q̃ a ratione dicunt mores humani. Alia vero ꝓcepta sunt que non habẽt vim obligandi ex dictamine rationis. quia in se considerata non habent absolutã rationem debiti vel indebiti. sed habent vim obligandi ex ipa institutione diuina vel humana ⁊ huius ꝓcepta sunt determinationes moralium preceptoꝝ. Et si determinẽt moralia ex institutione diuina.in his q̃ que homo ordinat ad deum.talia dicuntur cerimonialia. Si autẽ determinant moralia in his que pertinent ad ordinationẽ hominũ ad inuicẽ talia dicũtur iudicialia. Et in his duobꝫ consistit ratio iudicialiũ preceptoꝝ vt scz non habeant vim obligandi ex ipa naturali ratõne.sed ex institutione.⁊ q̃ hoc differunt a moralibꝫ.Scõ vt pertineant ad ordinationẽ hominũ ad inuicẽ ⁊ sic differunt a cerimonialibꝫ preceptis. Per hoc autem differunt iudicialia ista a legibꝫ statutis ciuitatẽ.quia illa,sunt ex institutiõe dei.hec autẽ ex institutõe hominũ.⁊ dicunt iudicialia nõ solum que pertinent ad lites iudicioꝝ.sed etiam quecũq̃ ꝓtinent ad ordinationem hominũ ad inuicẽ que subest ordinatiõi principis alicuius seu officialis. ¶ Scõo differũt iudicialia a cerimonialibꝫ in figuratiõe.quia scz cerimonialia figurabant primo ⁊ q̃ se.tudicialia autẽ secundario ⁊ ex consequenti. Pro cuius declaratiõe dicit Tho.prima scõe.q.ciij.arti.ij.q̃ dupliciter dicit aliquod ꝓceptũ figurale. Uno modo primo ⁊ q̃ se.quia.s.⁊ principaliter est institutum ad aliquid figurandũ.⁊ hoc modo cerimonialia sunt figuralia. Ad hoc etiaꝫ sunt institura vt figurarẽt aliquid pertinẽs ad cultum dei ⁊ ad mysteria xp̃i. Alio modo dicit ꝓceptũ aliquod figurale nõ primo ⁊ q̃ se. sed ex consequẽti.⁊ hoc modo iudicialia sunt figuralia. non enĩ fuerunt principaliter instituta ad aliquid figurandũ sed ad ordinandũ statũ illius populi fm iustitiam ⁊ equitatẽ. Sed ex consequenti aliquid figurabant inquantũ status illius populi qui q̃ huiusmodi ꝓcepta disponebatur.figuralis erat.fm illud.j.ad Coꝝ.x. Omnia in figurã contingebant illis. Quia enĩ ille populus erat electus a deo.vt ex eo ꝑpus nasceret ideo oportuit statim illius populi esse prophetici⁊ figuralem. vt ait Aug. Et ideo iudicilia illi populo tradita fuerũt magis figuralia q̃z iudicia aliorꝫ populoꝝ. Sicut etiã ⁊ bella et gesta illius populi exponunt mystice.nõ autem bella vel gesta assiriorꝫ vel romanoꝝ que fuerunt magis famosa fm homines. Unde ⁊ Grego.dicit.xpiij.q.j. Nisi bella illius populi significarent bella spiritualia demonum contra nos.nequaq̃ ecclesia libros illos qui narrãt illa bella.vt regũ.Josue.⁊ aliorꝫ proponeret legenda. Et sic iudicialia ꝓcepta a doctoribꝫ sup Exo.in glo.exponunt allegorice ⁊ moraliter. ¶ Tertio differunt iudicialia a ceremonialibꝫ in obseruatione. Nam q̃uis vtraq̃z in nouo testamento sint mortua.quia euacuata ab obligatione q̃ aduentũ xp̃i.tamẽ cerimonialia non solum sunt mortua sed etiam mortifera post diuulgationẽ euangelij. Et ratio est.quia vt dictum est.illa cerimonialia sunt figuralia principaliter instituta ad figurandum xp̃i mysteria vt futura. vnde ipsa modo seruare esset protestari contra veritatẽ fidei ac si nõdum essent impleta. Sed iudicialia ita sunt mortua q̃ non mortifera. Nam si ds princeps vel ecclesia veller aliquid ex illis iudicialibꝫ assumere pro suo statuto seruando in ciuitate tanq̃z iustũ et vtile.non peccaret quia illud seruaret nisi hoc faceret ipe vel ab alijs mandari seruaret.q̃ in lege mosaica contentum ⁊ inde obligatoriũ.tunc enim intentio esset mortifera. Ideo autem iudicialia nunc sunt mortua ⁊ nõ obligant.quia cum institura essent ad disponendum statum illius populi.qui ordinabatur ad christum.mutato illo statu populi christo adueniente ipa iudicialia nõ obligant. Fuit enim lex pedagogus ducens ad christuꝫ. fm apostolum. Sed quia huius ꝓcepta vt dictũ est non ordinabantur principaliter ad figurandum christi mysteria.sed ad aliquid fiendum fm iusticiam. ipsoruꝫ obseruatio nõ ita ꝓiudicat fidei veritati absolute. Sꝫ nunc si intentio obseruandi esset.vt quia in lege mosaica mandatum.hoc enĩz ꝓiudicaret veritati fidei. quia per hoc haberetur q̃ status ꝓioris populi adhuc duraret.⁊ christus nondum venisset. Unde ⁊ apostolus ad Hebre.viij.ait.Translato sacerdotio necesse est q̃ legis translatio fiat.scilicet quo ad roram. Ubi dicit Augus. Quia enim simul ⁊ ab eodem.⁊ sub eadẽ spõsione vtra q̃ data sunt.quod de vno dicit necesse est. vt de altero intelligatur.extra de consti.translato.

Præceptũ figurale ꝺꝛ dupliꝛ

Fit autem quadru- .§.I.

plex distinctio horum preceptoꝝ iudicialium fm distinctionem ordinationis humane. vt ponit hea. Tho. prima se.q.ciij.arti.iij. Quadruplex enim ordo in populo potest inueniri. Primus ordo est principũ populi ad subditos.⁊ fm hoc dantur quedam precepta iudicialia de institutione principum ⁊ officioꝝ eorum. et reuerentia eis exhibenda.⁊ hec est vna pars eorum. Secundus ordo est subditoruꝫ ad inuicẽ.⁊ fm hoc dantur quedam alia precepta pertinentia ad conciues ad inuicem pura circa emptiones.venditiones.iudicia⁊ penas et huiusmodi.⁊ hec est scda pars iudicialiũ. Tertius ordo est eorum qui sunt de populo quo ad extrancos. et fm hoc dantur quedam alia precepta pertinentia ad extrancos.pura de bellis contra hostes.⁊ de susceptione peregrinoꝝ ⁊ aduenarũ.⁊ hec est tertia pars. Quarꝰ est ad domesticos.vt vroris ad virũ.patris ad filium.domini ad seruum.⁊ fm hoc dantur alia ꝓcepta pertinentia ad domesticam conuersationẽ.sicut de filijs.vroribꝫ et seruis.⁊ hec est quarta pars. Et de singulis ponetur in sequen.§.sed breuiter. ¶ Et notandũ q̃ aliqua ex his iudicialibus preceptis ecclesia sumpsit pro suis cõstitutionibus in diuersis titulis decretalium. ⁊ precipue in.v.li. vnde obligant vt statuta ecclesie.non vt in lege mosaica mandata. ¶ Et primo extra de adul.dicit. Si seduxerit quis virginẽ necdum desponsatã. dormieritq̃z cum ea.dotabit eam ⁊ in habebit vroꝛem.Si ꝓ pater virginis dare noluerit pecuniam reddet id est dabit pecuniam iuxta morem vel modum dotis quaz virgines recipere consueuerunt. Glo.ibi dotabit.id est donationem propter nuptias assignabit ei. vel potius pecuniam dabit mulieri quaz pro dote sibi reseruabit.quod fieri potest.ff.de dona.inter virum ⁊ vxo. si quis vxoꝛi. Etiam si cum ea non contrahat nihilominus habebit illam pecuniã. Glosa super illud.habebit eam vroꝛem. scilicet si pater ei dare voluerit ⁊ ipsa cõsenserit vel si ipe eam accipere voluerit.als punietur. prout continetur. c. sequenti.s.peruenit. Glo.super illud iuxta modum qui extimabitur.iuxta facultates ipsius ⁊ dignitatem puelle. Et illo.c.peruenit.dicit glo.talis non cogitur illam accipere in vroꝛem si noluerit. Sed quia illaz decepit. als punietur. Et fm leges si per vim hoc egerit punit mortẽ.insti.de publi.iudi.§.sin autem. Si decepit puellam relegatur.vel si est vilis persona verberatur.fm q̃ iudici visum fuerit.insti.e.§ ij. Scõm canones si nõ acceperit excõmunicatur.quousq̃z visum fuerit superiori.et in monasterium ad agendum penitentiam ad tempus retruditur.vt dicitur in dicto.c.peruenit. ¶ Item in ciuꝰ

Quadruplex ordo in pplo inuenit

lo de fur.c.). dicitur. Qui furatus fuerit hominem ⁊ vẽ
diderit eũ nocte. ꝙuicꝰ morte moriat Etiã glo. sup illõ
hoiem. s. libeꝝ. nam q̃ furat fuũ hac pena non tenetur
ff. ad. l. falci. de pla. l. vl. Et ſm canones hec pena nõ im
ponit. vt de rap. in archiepiſcopatu. vbi dr q̃ ꝑ certis ex
ceſſib⁹ cp̃i pñt certã penã pecuniariã imponere. ⁊ flagel
lis afflicere. ea moderatõe habita q̃ flagella in vindictã
ſanguinis tranſire nõ videamur. Sed vbi eſt ita grauis
exceſſus q̃ morte ⁊ mẽbroꝝ truncatõem meretur reus
ſuſtinere. refuẽt illa pẽtib⁹ ſeculanb⁹. Et ſi ep̃s hz iuriſ
dictõem ꝑalem. cauſas ſanguinis demãder ei cui bmõi
cõperat. dicit ibi glo. ¶ Itẽ de imuñ. ⁊ dam. da. c. j. dr. Si
rixati fuerĩt homines ⁊ ꝓcuſſerit alter prim ſuũ lapide vl
pugno. ⁊ ille mortꝰ nõ fuerit. ſi iacuerit in lecto q̃ ꝓcuſſe
rit operas eiꝰ ⁊ impenſas in medicos reſtituet Exo. xxi.
Glo. ibi. opas amiſſas ⁊ impẽſas curatore ꝑſtabit. ¶ Itẽ
ſi q̃s aperuerit ciſternã ⁊ foderit. ⁊ nõ operuerit eã. ceciderit q̃
bos vl̃ aſinus in eã. dñs ciſterne redder ꝑcũ iumẽtoꝝ
Quod autem mortuum fuerit ipſius erit. ex eo ti. Glo.
ibi. ſi hoc fecerit in publico nam ſi in occulto vbi ꝓſcue
runt fieri non tenetur. Ratio primi eſt. quia occaſionem
damni dedit. ¶ Itẽ ſi bos cornupeta eſſet ab heri ⁊ nu
diuſtertius. ⁊ non cuſtodiuit cuꝫ dominus ſuus. redder
bouem pro boue ⁊ cadauer integrum recipier. Exo. xxi. ⁊
e. ti. Glo. ſuper illud non cuſtodierit. ſ. ſi bouem alterius
occiderit tenebitu r. quia nõ adhibuit diligentiam quã
debuit. ¶ Item ſi leſerit quiſpiam agrum vel vineam. et
dimiſerit iumẽtum ſuum vt depaſcat aliena. pro dãno
extimationem reſtituet. Glo. ſuper illud extimationem
vltra extimationem enim non tenetur expellere debet
animal quod damnũ dedit tanquam ſuum non inclu
dere. cuꝫ dominus eius teneatur ad damnũ. ¶ Item ſi
egreſſus ignis comprehendat acervos fruguꝫ. ſiue ſtan
tes ſegetes in agris. reddet damnũ qui ignem ſuccendit
Exoꝺ. xxij. co. ti. Glo. ſup illud. redder. Si fuerit in cul
pa cum ignẽ appoſuit nec adhibuit diligentiã quã de
bui. ff. ad. l. acqui. qui occidit. Alꝫ ſi nihil de ꝓtingenti
bus omiſit nõ tenetur. infra. co. ti. capi. vult. ¶ Itẽ in ti
tu. de homic. c. j. Si quis per induſtriã occideret ꝓ
ximũ ſuũ ⁊ per inſidias ab altari meo euellas eũ vt mo
riatur. Exoꝺ. xxj. Glo. ſuper illud per induſtriã. Sec⁹
in can. arri. xv. q. j. ſi quis nõ ira tus. Inſidias. Iſte talis
inſidãs ſi occidit non baber ĩmunitatẽ ab eccleſia. ſcz vt
poſſit extrabi. qõ forte intelligitur quando boc agit in
eccleſia.

De ratione ꝓcece- .ℌ. II.

ꝓtorum iudicialium legis moſaice que pertinent ad ꝓn
cipes. Circa bo- Ꝓo quorum declaratione dicit. b. Tho. prima. ſe.
nã ordina q. cv. q̃ circa bonam ordinationem principũ in aliqua
tionẽ ciui ciuitate vel regno duo ſun attendenda. Quorum vnuꝫ
tatis duo eſt vt omnes habeant aliquã partem in principatu. per
ſideranda. hoc enim conſeruatur pax populi. ⁊ omnes talem ordi
nationem amant ⁊ cuſtodiunt. vt habetur in. ij. pollit.
Aliud eſt quod attenditur iuxta ſpeciem regiminis vl̃
ordinationis principatuum. cuiꝰ cum ſint diuerſe ſpe
cies vt ꝑ hus tradidit. in. ij. pollit. precipue tamen eſt re
gnum in quo vnus principatur ſcõm virtutẽ. Unõ di
cit pluralitas principatuum mala. vnus ergo princeps
Et ariſtocratia. id eſt poteſtas optimoꝝ in qua aliqui
principant. pauci tamẽ ſcõm virtutẽ. Unde optima or
dinatio principum eſt in aliqua ciuitate vel regno. in q̃
vnus perficitur ſm virtutem qui omnib⁹ preſit. et ſub
ipo ſunt aliqui principantes ſm virtutẽ. Tum q⁹ talis
principatus ad omnes pertinet. Tum quia ex omnib⁹
eligi poſſunt. Tum quia etiam ab omnib⁹ eligant. Ta
lis eſt optima pollicia bene cõmixta ex regno in quꝫ tum
vnus preeſt. Ex ariſtocratia inquantũ aliqui principan
tur ſcõm virtutẽ. Et ex democratia. id eſt poteſtate po
puli in quꝫ tum ex popularib⁹ poſſunt eligi ꝓncipes ⁊ ad
populũ ꝑtinet electio principũ. ⁊ hoc fuit inſtitutũ ſcõm
legem diuinã in illo populo iudeoꝝ. Nam Moyſes et
eius ſucceſſores gubernabant populũ quaſi ſingulariꝫ
ter omnib⁹ principantes. quod eſt quedã ſpecies regni.
Eligebant aũt ſeptuaginta ſeniores ſm virtutẽ. Unde
dicit Deut. j. Dati ex vobis viros ſapientes. ⁊ ſic patet q̃ optima fu
it ordinatio principũ quã lex poſuit. Et cuius ordina
tio populi precipue dependeat ex maxime principatu id
eſt principali rectore. vt dicit philoſoph⁹ in. iij. pollit. ta
men q⁹ ille populus ſub ſpeciali cura dei regebat. Un
de dicit Deut. vij. An te elegit dominus deus tuus. vt
ſis ei populus peculiaris. Ideo inſtitutionẽ ſummi ꝓn
cipis ſibi dominus reſeruauit. non lex ipſa determinauit.
Et hoc ẽ quod domin⁹ petiuit Numeri. xxvij. Prouide
bat dominus deus ſpirituũ omnis carnis hominẽ qui
ſit ſuper omnẽ hanc multitudinẽ. Et ſic ex dei ordinati
one inſtitutus eſt Joſue in principatu poſt moyſen. Et
de ſingulis iudicib⁹ qui fuerũt poſt Joſue legit q̃ deus
ſuſcitauit pop̃lo ſaluatoꝝ. Et quia ſpiritus dñi fuit in
eis. vt patet li. iudicũ. De rege aũt cõmiſit populo conſti
turionem. ſed ſibi reſeruauit electionẽ. Unde dicit Deut
xvij. Cum conſtitues regem quez elegerit domin⁹ deus
tuus. Quomodo autẽ ſe debeant habere reges ⁊ alij ꝓ
fides. oſtendit ps̃. dicẽs. Et nunc reges intelligite erudi
mini qui iudicatis terrã. Seruite dño in timore. Regnũ
vtiq̃ eſt optimũ regimen populi. quia bmõi regimẽma
xime repſentat regimen dei quo vnus mũdũ gubernat
Et hoc eſt verũ ſi nõ corrumpat. Sed propter magnã
poteſtatẽ que regi conceditur defacili degenerat in tyrã
nidem. niſi ſit ꝓfecta virtus eius cui talis poteſtas con
ceditur. Perfecta aũt virtus in paucis inuenit. ⁊ preci
pue in iudeis qui erant crudeles ⁊ ad auariciã proni. ꝑ
que homines maxime in tyrannidẽ decidũt. Et ideo do
minꝰ a principio eis regẽ nõ inſtituit plena poteſtate. ſz
iudicem ⁊ gubernatorẽ ⁊ poſtea regem ad petitionẽ po
puli quaſi indignatus cõceſſit vt patet per ea que dixit
ad Samuelẽ. Regũ. viij. Nõ enim te ſed me abiecerunt
ne regnẽ ſuper eos. Inſtruxit tamẽ a principio circa re- Dei inſtru
gem inſtruendũ. Primo de modo eligendi. vt. ſ. quando ctõe regis.
in eius electione expectarẽt iudiciũ dñi. ⁊ vt nõ facerent
regem alterius gentis. quia tales reges ſolent parũ affi
ci ad gentẽ cui proficiũt. ⁊ per cõſequens parũ curare de
eis. Secũdo ordinauit circa reges inſtituros qualiter de
berent ſe habere ad ſcipos. ſ. vt nõ multiplicarẽt currus
et equos ⁊ vxores ⁊ diuitias imẽſas. q⁹ ex cupiditate ho
rum facile principes decidũt in tyrannidẽ ⁊ iuſticiã de
relinquunt. Tertio qualiter ſe deberẽt habere ad deũ. vt
ſcz ſemp legerẽt ⁊ cogitarẽt legem dei. vt ſemp eſſent in ti
more dei ⁊ obedientia. Seruite dño in timore. Inſtruxit
etiã qualr debent ſe habere ad ſubditos. vt. ſ. nõ ſuphe
cõtemnerẽt ⁊ oppmerẽt. ⁊ a iuſticia declinarẽt. Nõ aũt
dixit dñs pp̃lo ꝑ Samuelẽ j. Reg. viij. Hoc erit ius re
gis. filios vros tollet ſibi in ſeruos. tribunos ⁊ centurio
nes. Illud ius nõ acq̃rirẽ regi ex inſtitutiõe diuina ſed
magis ibi prenunciat vſurpatio regũ. qui ſibi iniquꝫ
ius conſtituunt. in tyrannidẽ degenerantes. ⁊ ſubditos
depredantes.

De ratione ⁊ con- .ℌ. III.

uenientia iudicialium preceptorum ꝯrum ad populari um hominum conuictum illius populi. Omnia enim talia precepta inueniuntur esse ſm rationē. z plena equi tate z caritate. Et hec est intentio legis. assuefacere homi nes per eius precepta. vt sint bene comunicantini adinuic cem z faciliter. vt sic conseruetur amicicia z pax inſ eos. Unde in cōmendatione talium preceptorū dicit in ps. Non fecit taliter omnationi. ſ. deus qualia fecit populo israel. z iudicia sua. id est precepta iudicialia nō manife stauit eis. Pro cuius declaratione dicit Tho. j. ij. q. cv. arti. ij. q ſm Augusti. in. ij. de ciui. dei. Tullius diffini ens quid sit populus dicit q est cetus multitudinis iu ris consensu z vtilitate cōunitatis sociatus. Unde ad rationem populi pertinet vt cōunicatio hominū ad inuicē iustis ꝓceptis legis ordinetur. Est autē duplex cōunicatio hominū adinuicē. vna que fit auctoritate principum. alia que fit propria auctoritate priuatarū pſonarū. Et quia voluntate vnius cuiusq disponi potest quod est subditum eius potestati. ideo auctoritate prin cipum quibus subiecti sunt homines oportz q iudicia inter homines exerceantur z pene malefactoribus infe rantur. Potestati autem priuatarum personarum sub dunt res possesse. z ideo ꝓpria voluntate in his pñt si bi inuicem cōunicare puta emendo. vendendo. donan do. z alijs huiusmodi modis. Circa autem cōunicati onem lex sufficienter ordinauit. Statuit enim iudices. vt patet Deutero. xvj. Judices z magistros constitues in omnibus portis tuis vt iudicent populum iusto iu dicio. Instituit etiam iustum iudicij ordinem z sine ac ceptione personarum. Unde dicitur Deutero. j. Quod iustum est iudicate. siue ciues ille. siue peregrinus. nul la erit personarum distantia. Et quia iudices ad hoc in ter homines constituuntur. vt determiner quod ambi guum est inter homines. cum ambiguum sit duplex. qz vel apud simplices. vel etiā apud peritos z doctos. ido verisq prouidit lex. Nam ad dubia cōmunia tollenda mandauit. Deutero. xvj. vt iudices z magistri constitue rentur per singulas tribus ad iudicandū populuz. Ad tollendum ſm dubium. scz quod est apud peritos. sta tuit lex vt omnes recurrerent ad locuz principalē a deo electum in quo summus sacerdos erat qui determinaret dubia circa cerimonias diuini cultus. Et summus iu dex populi rex vel iudex. qui determinaret quo ad iudi cialia. sicut etiam nunc per appellationē ab inferioribus iudicibus ad superiores cause deferuntur. Unde Deut. xvij. dicitur. Si difficile apud te et ambiguum iudiciū prospexeris. et iudicium qui intra portas tuas sunt vi dens verba variari. ascende ad locum quem elegerit do minus deus tuus. Sustulit etiam occasiones iniusti in dicij. scz per munera dum air. Non accipiat munera sci licet iudex. quia munera excecant oculos sapientum. et peruertunt verba iustorum. Deutero. xvj. Quamuis enim sit possibile duos vel tres testes in mendacio con uenire. non tamē est facile vel probabile q conueniant. et precipue si eorum testimonia nō vacillent. nec alis sint suspecti. Et ad hoc q defacili testes a veritate non decli narent. instituit lex vt diligentissime examinarentk. z nō accipitur testimoniū eorum tanq verum. Nam in nego cijs humanis ſm pbm non potest haberi probatio de monstratiua z infallibilis sed sufficit coniecturalis pro babilitas. ſm q rectoz suadet. Etiam lex instituit certas penas pro certis delictis. vt infra dicetur. ¶ Circa res vero possessas optimum est ſm pbm in. ij. politicorum q possessiones sint distincte. z vsus sit ꝓtim cōunis. partim per volūtatem possessoruz cōunicetur. Et hec tria fuerunt in lege statuta. ¶ Primo enim ipse posses siones erant diuise per singulos. Dicitur enim Numeri. xxxiij. Ego dedi vobis terram quaz sorte diuidetis vo bis. Et quia p possessionum irregularitatem plures ci uitates destruuntur. vt dicit pbus. ij. politico. Ideo cir ca possessiones regulandas triplex remedium lex insti tuit. Unū. ſ. vt ſm numerū hominū diuiderētur equali ter. Unde dicit Nume. xxxiij. Pluribz dabitis latiorez. et pauciorib angustiorem. Aliud remediū fuit vt pos sessiones in ꝑpetuum non alienarentur. sed certo tempo re redirent ad suos pristinos possessores. vt. ſ. non ꝑfun derentur sortes possessionū. Sic ergo concessit lex vt ne cessitatibz occurrentibz possent sibi homines ꝓuidere q ad certum tempus alienari possent. Sed ne confunde rentur sortes tribuū. in iubileo saltem optebat q reuer terentur ad priores possessores. Expiebantur domus vrbane. quia in ꝑpetuū poterant vēdi. Et ratio est quia non erant domus ita sorte distincte vt possessiones. Ter tium remediū erat ad tollendum bmōi confusionem vt proximi succederent morientib. Et ꝓmo quidē gradu filius. secundo filia. tertio fratres. quarto patrui. quinto quicunq ꝓpinqui. Et ad distinctionē sortium conseruā dam vlterius lex statuit vt mulieres que sunt heredes nuberent hominib sue tribub vt habeť Nume. xxxvj. Non aūt statuit lex q mulieres succederent in bonis pa ternis. nisi in defectu masculorū. Tunc autē fuit necessa rium vt mulieres succederent in consolationē patrj. cui fuisset graue q ad extraneos hereditas deuolueretur. sed vt dictū est. non poterant nubere nisi in tribu sua. ¶ Secūdo statuit lex vt ꝯrum ad aliqua vsus rerum esset cōunis. Et ꝓmo ꝯrum ad curam. Preceptū est enim Deutero. xxij. Nō videbis ouē z bouē fratris tui errantē. z ꝓteribis. sed reduces fratri. Et sic de alijs. Se cundū ꝯrum ad fructū. Concedebať enim ꝓuenienter ꝯrum ad omnes vt ingressus in vineam amici posset comedere licite. non aūt extra ferre. Intendebat enim lex assuefacere homines vt sibinuicem de facili sua cōuni carent. Non aūt est defacili suorū excōunicatiuus qui non sustinet q ꝓtim⁹ modicū quid de suo accipiat ab q magno detrimento. secus aūt cū magno damno. Et ideo ꝓhibebat lex extra portare. sed non in vinea come dere. Quantū aūt ad pauges mādabat lex vt relinque rentur manipuli obliti. z racemi remanentes in ipis. vt patet Leui. xix. ¶ Tertio statuit lex cōunicationem fa cram p eos qui sunt domini rerū. Et vnā quidē cōuni cationē pure gratuitā. Unde dicit Deutero. xxiij. Anno tertio sepabis aliā decimā. venientez leuites z pegri nus z pupillus z vidua z comedent z saturabunť. Alij am vero cōunicationē cum recompensatione vtilita tis. sicut per emptionē. venditionē. locationē. mutuū depositum. dequibus omnib inueniunk ordinatōes in lege. Intentio legis erat. vt sibiinuicem homines in necessitatibus defacili subuenirent. quia boc est maxi me amicicie fomentum. Et ad hanc facilitatem subuenien di non solum statuit in his que gratis et absolute do nantur. sed etiam in. his que mutuo conceduntur quia butusmodi subuentio frequentior est et pluribus neces saria. Butusmodi autem subuentionis facultatem mul tipliciter instituit. Primo quidem vt faciles se preberēt ad mutuum exhibendum et ne rali retraherent se anno remissionis appropinquante. vt habetur Deutero. xv. Secundo ne cui mutuum concederent grauarēt. vl vsu ras vel etiam aliqua pignora omnino vite necessaria ac cipiendo. Et si accepta fuerint q statim restituerentur. Dicitur etiam Deuteronomij. xxiij. Non fenerabis fra tri tuo ad vsuram. Et vigesimoquarto. Non accipies lo co pignoris inferiorem est et superiorem molā. quia ani mam suam apposuit tibi. Et Exodi. xxij. dicitur. Si pi gnus a proximo tuo acceperis vestimentum. ante solis

Triplex re medij po nit circa possessio nes regul.

occasum' reddes eis. Tertio vt non importune exigerent. vt dicitur Exodi.xxij.c. Si pecuniā mutuo dederis populo meo pauperi qui habitat tecum. non vrgebis eū quasi exactor. Et propter hoc etiā mādatur Deuteronomij. xxiij. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quā debet tibi: nō ingredieris domū eius vt pignus auferas. Quarto instituit q̄ in septimo anno debita penitus remitterentur. Probabile enim erat q̄ illi qui comode reddere possent añ septimū annum reddent: et gratis mutuātes non defraudarent. si autē omnino impotētes essent eadem ratione erat eis de nouo dandū ꝓpter indulgētiam. Circa vero animalia mutuata hec lex statuit: vt propter negligētiā eius cui mutuata sunt si in ipsis absentia moriant vel debilitētur. reddere ea compellat. Si ꝙ eo presente z diligēter custodiente mortua fuerint vel debilitata: non cogebātur restituere ea: z maxime si erant mercede conducta: quia ita etiam potuit mori seu debilitari apud mutuantē. Hoc obseruādū erat q̄n animalia erant mercede cōducta. quia tūc habebat certū precium pro vsu animaliū vnde nihil accrescere debebat p restitutionē animaliū nisi propter negligentiā custodiētis. Et quia hec est differentia inter mutuū et depositū: quia mutuū traditur in vtilitatē eius cui traditur: sed depositū in vtilitatem deponentis. ideo magis artabat aliquis in certis casibus ad restituendū mutuū q̄ ad restituendū depositū quia de minori negligentia tenebat eis qui recepit mutuum q̄ depositarius qui tenebatur nisi de furto. vt patet Exodi. xxij. De penis que inferebant per iudicialia precepta legis pro diuersis delictis. Nota fm Tho. vbi supꝛ. q̄ nō solum propter grauitatē culpe: sed etiaz propter alias causas grauis pena infligitur. Pro quidem ꝓpter quantitatē peccati: quia maiori peccato: ceteris paribꝫ. grauior pena debet. Secundo ꝓpter peccati consuetudinē: quia a peccatis ꝓsuetis non faciliter homines abstrahūtur nisi per graues penas. Tertio propter multā concupiscētiam vel delectatiōem in peccatis. ab his etiā nō facili hominꝫ abstrahūtur nisi propter graues penas. Quarto ꝓpter facilitatē cōmittendi peccatū z tacēdi in ipō. Huiusmodi etiā peccata q̄ manifestant sunt magis puniendi ad aliorum terrorem.

De q̄druplici ḡdu peccati.

Circa etiam ipam quātitatē peccati quadruplex gradus est attendēdus etiā circa vnū z idē peccatū. Quo primus est quādo inuolūtarius peccatū cōmittit. Tūc enī si omnino est inuolūtarius totaliter excusat a pena Dicitur enī Deutero. xxij. q̄ puella que oꝑimitur in agro nō est rea mortis. quia clamauit et nemo affuit q̄ liberaret eam. Si vero aliquo modo fuerit volūtarius sed tamē ex infirmitate peccat: pura cū aliquis peccat ex passione minuat peccatū: z pena fm veritatem iudicij diminui debet: nisi forte ꝓpter cōmunē vtilitatē pena aggrauet ad abstrahendū homines ab huiusmōi pectis. sicut dictū est. Secundus gradus est quādo aliqs per ignorantiā peccauit. z tūc aliquo modo reus reputabit propter negligentiā addiscendi. sed tñ nō punietur per iudices: sed expiabit peccatū suum p sacrificia. vt dicit Leuiti. iij. Anima cū peccauerit p ignorantiam ꝛc. Sed hoc intelligendū est de ignorātia facti: nō aūt de ignorantia ꝑcepti diuini: q̄ oēs scire tenent. Tertius gradus est q̄ndo aliquis ex subita peccati. id est ex certa electione vel ex certa malicia: z tūc puniebat fm q̄ntitatez delicti. Quartus aūt gradus est quādo per ꝓteruiam et pinaciā peccabat. z tūc quasi rebellis z destructor ordinatōis legis oīno occidendus erat. Et fm hoc dicendū est q̄ in pena furti cōsiderabat fm legez id q̄ frequēter accidere poterat. z ideo pro furto z aliaz rerū que ō facili custodiri possunt a furibꝫ nō reddebat furem nisi duplū. Oues aūt nō de facili possunt custodiri a furto quia pascūtur in agris. ideo frequentius contingebat q̄ oues furto subtraberent. vnde lex maiorē penaz apposuit: vt sez q̄tuor oues p vna oue redderēt. Adhuc aūt boues difficilius custodiūtur quia habent in agris et nō ita pascant gregatim sicut oues. z ideo adhuc tibi maiorē penam apposuit. vt sez q̄ndꝫ boues pro vno bone redderētur. Et hoc dico nisi forte idem animal in uentū fuerit viuēs apud eum. quia tūc solum duplus restituebat. sicut in ceteris furtis. Poterit enī haberi pre sumptio q̄ cogitaret restituere ex quo viuus seruasset. Et nota scōm Aug. xxi. de ciui. dei. q̄ Tullius posuit octo genera penarū esse in legibus: videlicet damnū. vincula. verbera. talionē ignominiā. exilium. mortē et seruitutem. Et quibus aliqua in lege sūt ꝯstituta. Damnū quidem. sez cū fur cōdemnabat ad quintuplū vel quadruplum. Vincula ꝙ sicut Nume. xv. mandat de quodaz in carcerē includerēt. Verbera. sicut Deute. xxv. Si essent qui peccauit dignū viderint plagis ꝓsternent: cozā sez facient verberari. Ignominiā etiam inferebat illi q̄ nolebat accipere vxorem fratris sui defuncti: q̄ tollebat calciamenta illi⁹ et spuebat in faciem eius. Mortē etiam inferebat. vt patet Leui. xx. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriat. Penam enī talionis lex induxit dicens Exo. xxi. Oculū pro oculo: dentē p dente. Penam aūt seruitutis induxit in duobus casibus. In vno quidē quando septimo anno remissionis ille qui erat seruus nolebat beneficio legis vti vt liber exiret: vnde pro pena ei infligebat vt in perpetuū seruus remaneret. Secundo infligebat furi quādo nō habebat q̄ posset restituere. Sicut habet Exodi. xxij. Penam autē exilij vniuersaliter lex non statuit. q̄ in solo ꝓlo deus colebat omnibꝫ aliis ꝓlis p ydolatriam corruptis. Unde si q̄s a ꝓlo illo vniuersaliter exclusus esset. daret ei occasio ydolatrie. Et ideo p̄ Reg. xxvi. dicit q̄ Dauid dixit ad saul. Maledicti sunt q̄ dereliquerūt me: nō habitent in hereditate dñi dicentes: vade serui dij alienis. Erat aūt aliquod particulare exilium. Dicit enim Deutero. xix. q̄ qui occiderit primū suum nesciens et nullū ergā ipsum habuisse odiū comprobat: ad vnam vrbiū refugij confugiebat vsq̄ ad mortem summi sacerdotis. Tunc enim lucebat et reddire ad domū suam: qui in vniuersali damno ꝓlī consueuerūt particulares ire sedari. et ira proximi defuncti nō sic prompti erant ad eius occisionem. Penam autem mortis lex inflixit in maioribus criminibus: saltez in his que sunt contra deum. in homicidio et in furto hominū: et in reuerentia ad parentes et in adulterio et incestibus. In furto autem aliarum rerum adhibuit penam damni. In percussuris et in mutilationibus induxit penam talionis. In aliis minoribus culpis penam flagellationis: et ignominie.

In duo casibꝫ penā futꝫ indu xit.

De iudicialibus .§.iii.

preceptis que recipiat extraneos. Pro cuius declaratione sciendum fm hec. Tho. prima secunde. q. cv. art. iij. q̄ cum extraneis potest esse hominū conuersatio dupliciter. Uno modo pacifice. Alio modo hostiliter. Et quātum ad vtrūq̄ modum ordinandū lex cōuenientia precepta cōtinebat. Tripliciter enī iudeis offerebatur occasio: vt cum extraneis pacifice cōmunicarēt. Primo quidem quādo extranei per terrā eoꝝ transitū facerēt quasi peregrini. Secundo mō quādo in terram eorū aduenientes ad inhabitandū sicut aduene. Et q̄ntum ad vtrūq̄ lex ꝑcepta misericordie proposuit. Nam Exo. xxij. dicit. Aduenā nō contristab. Et. xxiij. Peregrino molestus nō eris. Tertio quādo aliqui extranei

Cōuersatio hoīs fit duplr.

toraliter in eorum consortiū ⁊ ritum admitti volebant. Et in his quidē ordo attendebat: nō enī statim recipiebant quasi ciues. sicut etiā apud quosdā gentiliū statutum erat. vt nō reputarent ciues nisi qui vel ex auo vel atauo ciues extitissent. vt dicit phs in. iij. politi. Et hoc tō q; si statim extranei aduenientes recipent ad tractandū ea q̄ sunt populi possent multa pericula cōtingere dū extranei nō habentes ad hoc amorē firmatū ad bonum publicū. aliq; cōtra populū attēptarēt. Et ideo lex statuit vt de quibusdā gentilibus aliquā affinitatem ad iudeos. s. de egiptijs habētibus apō quos nati fuerāt ⁊ nutriti. ⁊ de idumeis filijs Esau frīs Jacob in tertia generatione reciperent in psortiū populi. Quidā vero quia hostiliter ad eos se habuerant. sicut amonite ⁊ moabite nunq̄ ad cōsortiū eor admittereť. Amalechite aūt qui magis eis aduersati fuerant. ⁊ cū eis nullū habebāt cognatōis consortiū quasi hostes ꝑpetuī hr̄entur. Dicit eīm Exō. xvij. Bellū dei erit cōtra amalech a generatione in generatōem. Sic etiā quantū ad hostilē cōuersationem cū extraneis lex ꝑcepta cōuenienter tradidit: Nam primo q̄dem instituit q; bellū iuste mirek. Mandat eīm Deutero. xx. q; q̄n accederent ad expugnandū ciuitates offerrēt ei primū pacē. Secō instituit vt fortiter bellum susceptū exeq̄rent. hñtes de deo fiduciā. Et ad h̄ melius obseruandū instituit q; imminēte plio sacerdos eos cōfortaret. pmittēdo auxiliū dei. Tertiū mādauit impedimenta a plio remoueri remittēdo quosdā ad domus q̄ possent impedimēta pstare. vt nou⁹ edificator domus aut plātator vince. aut desponsator vxoris. Vi exclude bant a plio ⁊ hoc ꝓpter duo. Primo q̄dem q; ea que bō de nouo hz vel statim patus est ad habēdū magis solet amare. ⁊ p ꝓseqūns cor amissionē timere. Vñ probabile erat q; ex tali amore timerent mortem. ⁊ sic minus fortes essent ad pugnādū. Secō cadē rōne timidi mittebāt ad domus. Quarto instituit vt victorijs moderate vterent parcēdo mulierib⁹ ⁊ puerīs. ⁊ etiā ligna fructifera regionis nō incidenda. Accipe aūt vsuras ab alienis nō erat sm legis intentionē. sed ex quadā pmissiōe propter pnitatē iudeorū ad auaritiā. vt magis pacifice se haberent ad extraneos a quib⁹ lucrabantur.

De preceptis iudicij. §. V.

Alib⁹ circa psonas domesticas. vt filios vxorē suos. que docent quēliber circa suā familiā suare ad bñ regendū. nō q; in lege mosayca scripta. sed q; in magna equitate ⁊ humanitate fundata. vt valeat dicere illud ps. A iudicijs tuis nō declinaui. i. preceptis iudicialib⁹. q; tu legem posuisti mihi q̄. s. ista cōtinent. ⁊ ad q̄ seruāda legē primatū. s. inspiratōis in corde posuisti ad ea implenda: vt valde iusta. ¶ Pro cuius declaratōne notandū sm Tho. prima scē. q. cv. q; cōmunio domesticor psonarū ad inuicē. vt dicit phs in primo politicor. est sm quoddianos actus q̄ ordinant ad necessitatē vite. Vita autē bois ꝓsistit ex tribus. Uno mō quantū ad indiuiduū. put sez hō idem numero viuit. ⁊ ad talē vite ꝓsistentiē opitulantur homini exteriora bona. ex quib⁹ habet victum ⁊ vestitū ⁊ alia huius vite necessaria. in quib⁹ administrandis indiget hō seruis. Alio mō ꝓseruat vita bois sm spēm ⁊ q; generationē ad quā hō indiget vxore vt ex ea generet filios. Sic igr̄ in domestica cōtione sūt tres cōbinatōnes. s. dñi ad seruū. viri ad vxorē. patris ad filium ⁊ q̄ntū ad oīa ista lex vetus ꝓuenienter ꝓcepta tradidit. Quantū eīm ad seruos instituit vt modeste tractarentur: ⁊ q̄rū ad labores ne. s. in laboribus immoderatis affligerent. Vñ Deutero. v. dñs mandauit vt die sabbati requiescerent seruus ⁊ ancilla. sicut ⁊ ipe. Et itez q̄rum ad penas infligendas. vt. s. moderate castigarent. imposuit eīm penam mutilatorib⁹ seruorum vt dimitterēt eos liberos. sicut habet Exodi. xxi. ca. Et simile statuit in ancilla quā in vxorem aliquis duxerit. Statuit etiam specialiter circa seruos qui erant ex populo. vt septimo anno liberi egrederent cum omnib⁹ que apportauerāt etiā vestimentis. vt habetur Exō. xxi. Insuper etiam notatur Deutero. xv. vt viaticum eis detur. Quia enī filij israel erāt a seruitute liberati pbarsonis a domino et p̄ hoc dulie seruituti additi. ideo voluit dominus vt in perpetuū serui essent simpliciter. sed sm quid. id est ad tempꝰ. Et q̄ quis ista nunc nō seruent nec obligēt quārum ad ista determinata in lege: obligant tamē in genere. vt sez quis modeste se habeat ad seruos. ¶ Circa vxores vero statuit in lege quantū ad ipsas ducendas vt accipiant vxores de tribu sua vt habet Num. vltimo. Et hoc ideo ne sortes tribuū cōfundātur. Prohibuit etiam quasdā personas ne in coniugium ducerentur. sez alienigenas. id est que nō erant de populo iudeor propter periculū seductōis: et propinquas propter reuerentiā naturalem que eis debetur. Hoc autem nūc seruandū est: et quantū ad propinquas in multo pluribus gradibus q̄ in veteri testamēto. ⁊ etiam quātum ad affines. vt patet extra de consang. et affini. cap. vlti. Quantū autem ad alienigenas hoc ita seruādum est: vt fideles cū infidelibus contrahere prohibeātur matrimoniū. xxviij. q. i. ca. Caue. In lege etiam fuit statutū q; aliquis in vxorem duceret vxorem fratris defuncti si ne liberis. vt patet Deuteronomij. xxv. Et hoc ne totalr memoria defuncti deleretur. Nam filij et illis genitus dicebatur filius fratris defuncti sm quandā adoptōz Hoc aūt tunc expedisse prohibetur propter affinitatem Statuit etiā lex qualiter vxores iam ducte tractari debent. s. amicabiliter. vt sez nō leuiter infamarent. Unde et mandat puniri qui falsum crimen imponit vxori: vt habet Deutero. xxij. Et etiā q; propter vxoris odium filius detrimentū nō pateret. Deutero. xxi. Et etiā q; propter odiū vxorem non affligeret: sed potius scripto libello repudij eam dimitteret. vt patet Deutero. xxiij.

¶ Sciendū aūt q; lex pmisit repudiū vxoris: nō quia simpliciter iustū esset: sed p̄ duricia. vt dicit dñs Matthei. xix. Fuit ergo pmissum repudium ad vitandum vxoricidium. Erant enī ita crudeles q; occidissent vxores quas odio habebant si non potuissent dimittere vt alias ducerent. Sed nunc autem in nouo testamento matrimoniū consumatū nulla potest ratione dissolui. nec etiā cum dispensatione pape. Diuortiū autem quo ad separatiōem thori; vel quo ad cohabitatiōem sēm formā ab ecclesia traditam fieri potest ⁊ nō aliter. Et de hoc in tertia parte: titulo primo. ¶ Circa filios autem instituit lex vt patres eis disciplinā adhiberent instruendo eos in fide. vt habetur Exō. xij. vbi dicitur. Cum dicerint vobis filij vestri: que est ista religio: id est causa harum cerimoniarū que fiebant circa agnum pascalem: dicetis eis. Victima transitus domini est ⁊c. Et q; instruerēt eos in moribus. Unde Deuteronomij. xxv dicitur q; patres cum habebant filios rebelles et contumaces. debebāt eos ducere ad iudices ciuitatis et eis denūciare q; monita eor audire contemnerent comessationibus conuiuijs aras luxurijs vacarent ⁊c. Et illi iudices mādabāt illos lapidari. Non aūt hoc parentibus licebat sez occidere vl mutilare filios ad correptionē suorum scelerū. sicut nec etiam nūc licet. Nam sicut philosophus dicit. x. ethicor. Principatus paternus habet solam amonendi potestatem: non autem vim coactiuam per quam rebelles et contumaces comprimi possunt. Et ideo lex mandabat vt filius contumax a principibus puniretur.

Uita bois minus tri pliciter cō seruat.

Repudium vxoris simpliciter illud lex

Titulus decimusquītus

De lege euangelica seu noui testamenti. Cap̄. vnicū.

Quid sit testū.

Quarta lex euangelica siue noui testamēti q̄ etiā videt lex indita. s. in cor: seu lex gratie quam ꝓmisit dñs dandā Iere. xxxi. cū ait. Ecce dies veniēt dic̄ dñs: et ꝓsūmabo sup domum israel et sup domū iuda testamētū nouū. Et exponēs ad sit hoc testamētū subdit q: hoc est testū q̄ disponam domui isrl. dando leges in eas i mēte eoꝝ et in corō eoꝝ subscribā eas. Quā autoritatē inducit apls ad Hebre. viij. Et de ea pōt intelligi illd psal. Bonū mihi lex oris tui sup milia auri et argēti. Precipue aūt lex euāgelica dicit lex oris dei. q: ab ipso incarnato ꝓnūciata et data fuit: et cū ea gr̄a collata. Vñ matheꝰ euangelista narrat quomō cepit eis xp̄s p̄dicare di. apiens eos suū docebat discipulos suos dicens. Beati pauperes ꝛc. Matth. v. Et hoc in mōre q̄ designat fm Aug. insignē pfectamq̄ iusticiā quā ꝓtinet ipa lex sup ēcs alias leges. Et ꝓpterea dicit p̄s. q. est sibi bonū sup milia. i. melior q̄ditate temporales auri et argenti. vel diuitie spuales cuiuscunq̄ scientie vel eloquētie seu legis: que designantur per aurum et argentū. Continet enim lex euāgelica nō solum documēta que ibi cōtinent: sed etiā gratiā ipsi⁹ christi que ducit ad gl̄iam. Et ideo melior super omnes substantiā: sapientiā et scientiā et mūdi gl̄iam. ¶ Sed ꝑ hoc declarationē dicit be. Tho. ꝑma sc̄de. q. cvi. arti. p. q. vnaquęq̄ res illud videt esse q. est in ea potissimum vt dicit pbs in. ix. ethi. Id aūt q̄ est potissimū in lege noui testamēti: et in q̄ tota virt⁹ eius ꝓsistit est gr̄a spiritussancti q̄ dat ꝑ fidē xp̄i. et iō ꝓncipaliter lex noua est ipa gratia spūssc̄ti que dat xp̄i fidelibus. Et h̄ manifeste apparet ꝑ apl̄m qui ad Ro. iij. dic̄. Ubi est gloriatio tua. sc̄z o iudee: excluſa est ꝑ quā legem sanctoꝝ. Non: sed ꝑ legem fidei. Ipsam enī fidē gr̄am legem appellat. Et ex pressius ad Ro. viij. dicit. Lex spūs vite in christo iesu liberauit me a lege peccati et mortis. Unde et Aug⁹. in libro ō spū et lr̄a dic̄. q. sicut lex sanctoꝝ fuit in tabulis lapideis. ita lex fidei sc̄pta est in cordibus fidelium. Habz tamē lex noua ādaz sicut dispositiua ad gr̄am spūssc̄ti et ad vsum hui⁹ gratie ꝓtinētia q̄ sunt quasi secūdaria in lege noua de quibus oportuit instrui fideles christi ex verbis et scripturis tam circa credenda q̄ circa agēda. Et ideo dicendū est q. ꝓncipaliter lex noua. hec est indita nō quasi aliquid ꝓtinēs ad naturā humanā. quia sicut indita lex natural⁹: sed quia nature aliq̄d superaddit ꝑ donū gr̄e adiuuās implendū q̄ docet q̄ non facit lex nālis vel scripta. Secūdario aūt lex noua: est lex scripta. et in scriptura quidē euāgelū continent ea q̄ ꝓtinent ad gr̄am spūssancti. Uel sicut dispositiua vl̄ sicut ordinātia vsum hui⁹ gr̄e. Sicut dispositiua quidē q̄tum ad intellectū ꝑ fidem ꝑ quā dat spiritussancti gr̄a continent in euāgelio ea q̄ ꝓtinent ad manifestandā diuinitatē vel hūanitatē christi. Unde dicit Joh. vlt. Hec aūt scripta sunt vt credatis q: iesus est fil⁹ dei. Sed m vero affectū continētur in euāgelio ea q̄ ꝓtinent ad cōtemptū mūdi ꝑ quem contēptū fit homo capax gratie spūssancti. Mund⁹ enim id est mūdi amatores nō pūt capere spiritū sanctū inde xp̄s Joh. xiij. Usus ꝙ spūalis gratie est in operibus virtutū ad que multiplicit̄ in doctrina noui testamēti oīes exhortant. vt pater in sermone dñi in monte Matth. v. et in alijs locis. ¶ Ubi ē notandū q̄ nullus vnq̄ habuit gr̄am spiritussancti nisi ꝑ fidē xp̄i explicitā. vel saltem implicitā q̄tū ad eos qui fuerunt in veteri testamento. per fidem aūt christi pertinet homo ad nouū testamentū. Unde quibuscūq̄ fuit lex gr̄e indita in veteri testamento siue iudeis siue gentilibus oīm illi fm h̄ ad nouū testū ꝓtinebāt. Et sic ꝓpter quomō lex oris dei bonū est. i. melius sup milia auri et argenti sc̄z per gratiā spiritussancti in ea cōpr̄hensam. Et fm hoc q̄ est in ea principale: lex euangelij h̄z iustificare hoiem. Ad quod facit q̄ ait apostol⁹ ad Rom. i. Non erubesco euāgelium. virtus est enī dei in salutem omni credenti. i. ducēs ad salutē q̄ nō pōt esse nisi ꝑ purificationē. Quantū autem ad doctrinā que est in euāgelio et ꝓcepta et consilia ordinātia intellectū: affectum et actū. lex euāgelica nō iustificat. sz de facto verificat quod ait apostolus. ij. ad Corinth. iij. Littera occidit: spiritus autem viuificat. Occidit id est non viuificat ad iustificandum. Ipsa enim doctrina euangelij: et si multum instruat clare ad bene operandū. et ad occasiones malorum tollendum. non tamē adiuuat efficaciter ad implendum. Nam et si gratia in euangelio comprehensa adiuuet hominē ad non peccandū non tamen confirmat vt peccare non possit: quia hoc pertinet ad statum glorie.

Gr̄a spūssc̄ti nō dr̄ nisi ꝑ fidē xp̄i.

Ipsa aūt lex euange. §. i.

Triplr̄ rō assignr̄ q̄ lex euāgelica nō fuit data a ꝓncipio mūdi.

lica nō fuit data a ꝓncipio mōdi triplici rōe fm Tho. ꝑma se. q. cvi. art. iij. Quarꝫ ꝑma ē: q: lex noua sic dictū ē principaliꝫ ē gr̄a spūssc̄ti q̄ abūdāter dari nō debuit ante q̄ impedimentū peccati ab hūano genere tolleretur cōsummata redēptiōe p xp̄m. Unde dicit Joh. vij. Nondū erat spūs datus q: iesus nōdū erat glorificat⁹. Et hanc rōem assignt māifeste apls ad Ro. viij. vbi postq̄ premiserat de lege spūs vite subiunxit. Deus filiū suum misit in silitudinē carnis peccī. vt de peccō dānaret peccm in carne vt iustificatio legis impleret in nob. Secūda rō pōt assignari ex pfectiōe legis none. Nō enī aliq̄d ad perfectum. adducit statim a ꝓncipio. sed quodam tempali successiōis ordine sicut aliq̄d ꝓius ē puer: et postmodū est vir. Et hanc rōnē assignat apls ad Gal. iij. dicens. Lex pedagogus noster fuit in xp̄o vt ex fide iustificemur: at vbi venit fides: iam nō sumus sub pedagogo. Et. iad Cor. xv. Non ꝓius q̄ spirituale est: sed quod animale. Lex aūt euāgelica maxime est spūalis. et ideo nō ꝓius debuit dari sed posteri⁹. ¶ Tertia rō sumitur ex hoc q̄ lex noua est lex gr̄e qua hō indiget ad bñ operandū. et iō ꝓius oportuit q̄ hō relinq̄ret libūpsi in statu legis veteris vt cadendo in peccatū: cum ꝓ illā iuuari non posset suam infirmitatē recogn̄scens. sciret se gratia dei indigere ad bene operandū: et ad hāc procurandaz se humiliaret. Nil enī magis gratie recipiende obsistit q̄ superbia: cū sc̄z quis confidit de viribus suis ad bene operandū. Propter quod dicit Jacobus. Deus superbis resistit: humilib⁹ autem dat gr̄am. Hanc rationem assignat apls ad Ro. v. dicens. Lex subintrauit vt abundaret delictū. vbi aūt abūdauit delictum: superabūdauit et gratia. Nec ex hoc pōt dici deus acceptor personarū. quia scilicz puidit eis de lege gratie hominibus noui testamēti et nō hoibus veteri. Nam hūanum genus ꝓpter pctm̄ ꝓmi parentis meruit priuari auxilio gratie: et iō q̄buscūq̄ nō dat gr̄a: h̄ ē ex iusticia. q: hoc illi meruerūt. Quibus aūt dat hoc ē ex gr̄a seu liberalitate. Non aūt ē acceptor q̄s psonaz si de suo in q̄ nō est alicui debitor: non dat vni q̄ dat alteri. Non ergo ex hoc q̄ homibus a ꝓncipio mundi nō dedit deus legem gratie iniuriā fecit: vel acceptor psonaz fuit: cum et ipsa lex debito ordine danda esset.

De duratione legis §. i.

euangelice. sc̄z q̄ durat vsq̄ ad finem seculi: nec est ex

pectanda alia lex que ei succedat vt quidā male sencēt. Pro cuius declaratione dicit Thomas ꝓma secūdo.q.

Status mūdi duplicit variat. CVI.arti.iij.q. status mūdi variari pōt dupliciter. Uno modo ꝑm diuīsitarē ligis. z sic huic statui noue legī nullus status alī succedit. Successit enīz statꝰ noue legis tanqz perfectior statui veteris legis tanqz imperfectiori. ꝑm illud ꝓma ad Corinth. xiij. Cum venerit quod ꝑfectū ē euacuabit qō ex parte est. Sed in statu vite pntis nullus status ꝑfectior esse ꝑt statu noue legis. Nihil enim potest esse ꝓpinquꝰ fini vltimo qz id qđ imediate inducit in finē vltimū. boc aūt facit noua lex. Unde dicit aplus ad Heb. x. Habentes itaqz frēs fiduciā in introitu sanctoz in sanguīe xp̄i: quā initiauit nobis viam nouam accedamꝰ ad eum. Unde nō potest esse aliquis status vite p̄sentis qz statꝰ noue legī. quia tanto vnūquodqz est ꝑfectius: quanto magis fini vltimo ꝓpinquius est. Alio mō pōt statꝰ hominū variari: ꝑm q̄ homines diuersi modo se hnt ad eandē legē. vl ꝑfectius vl minꝰ ꝑfecte: z sic status veteris legis fuit multipliciter mutatꝰ. qz qnqz homines optime illam legē seruabāt: qnqz oīno prenebāt. Sic etiā status noue legis diuīsificat: ꝑm diuersa loca et diuersa tempa z personas. in qua grā spūssancti perfectius vl minꝰ ꝑfecte habet. Non est expectandū q̄ aliquis status sit futurꝰ in q̄ ꝑfectiꝰ grā spūssancti habeat qz bactenꝰ habita sit. z maxime ab aplis qui sicut tēpe prius: ita z ceteris abūdantiꝰ spūmsanctū acceperūt: vt dicit glo. sup illud: primitia spiritus accipiētes. Ultra istos duos status. scz legis mosaice z euāgelice. ponit q̄dem Dyonisiꝰ in celesti hierarchia tertiū statum sed nō in vita ista sz in vita brā. vbi sine figurꝰ et velamīe videbimꝰ deū facie ad faciē. Promissio aūt aduentus spūssancti: quā christus ꝓmisit aplis pluries: quam aliquā dicebāt nōdū implerā sed ꝑfectā iam facta ē apostolis. Unde z xp̄s dixit Act. i. Vos aūt baptisabimī spiritu sco nō post multos hos dies. Qō impletū legit Act. ij. scz in festo pentb. Et tunc docuit aplos oēm ꝓfectē. s. de necessarijs ad salutē credētis z agētis. Nō aūt docuit eos de oīb futuris euētib. boc enīz nō spectabat ad eos. Unde dixit Act. i. Non est vestr nosse tempora vel momēta que pater posuit in sua potestate. Q, autē

Tres sūt statꝰ mōdi aliq assignabāt tres status mōdi: Quidā tres tribus pōnis diuinis: dicētes statū veteris legis cōuenire patri: quia illi generationi intendebant statū noue legis conuenire filio: quia clerici in eo intrēdunt sapientie. vnde z sequendus erat tertius statꝰ q̄ cōueniret spiritui sco. in quo viri spūales p̄ciparent. Rūdet be. Tho. vbi supra: q̄ status veteris legī fuit nō solū patris sed z filij: qz xp̄us in veteri lege figurabat z status noue legis nō solū est filij sed etiā spūssctī: ꝑm illud ad Rom. viij. Lex spūs vite in christo iesu. Unde nō oportz expectare aliā legē spūssci Posset etiā ꝑm dictū Io. dicī ille triplex status sic adaptari: vt dicat primꝰ in lege nature q̄ incepit a creatiōe et puritate: z renouatꝰ fuit p diluuiū. Hoc puritas z potestas rone creationis attribuit patri. Secundus incepit in lege mosaica q̄ fuit lex plena sapientia Et in ꝓphetis etiam qui tūc maxime floruerūt fuit maxima sapiētia ꝓpberantes de christo sapiētia patris: z in christū fuit terminat in sui passiōe et ascensione. Successit tertius qui appropriat spūisctō: incipiens in aduētu eius sup apostolos: in quo data est in cordib lex amoris et dilectionis et spūssancti: q̄ filij dei agunt. Unde nō oportet expectare aliam legē. Qō aūt xp̄s dixit Matb. xxiij q̄ p̄dicabit euāgeliū regni in toto orbe z tunc veniet cō summatio. Dicit tbo. q̄ ista p̄dicatio euāgelij potest intelligi dupliciter. Uno mō q̄ntum ad diuulgationē notitie christi. z fuit diuulgatū euangelium in toto orbe per p̄dicationem apostoloz. Et qō subditur in ista autoritate. Tunc erit ꝓsummatio: intelligit de destructione hierusalem de qua tunc loqbat ad Iram. Alio mō potest intelligi p̄dicatio euāgelij cū pleno effectu: ita scz vt in qlibet gente recipiat ecclia. Et ita ꝑm Aug. nōdum p̄dicatū est in toto orbe. Et b̄ factum venient ꝓsummatio mōi et sic nō oportz expectare aliq̄d euangelium: quod illi vocabant eternū. Repertus est quidā liber qui intitulabatur euāgelium eternū. q̄ dicebat fuisse doctrina Joachim abbatis: sz ex ipso tractatu z tempe suo cōprehendit manifeste ipm nō fecisse. Sūt aūt ibi multa hereticа z erronea et farua. Nam in ꝓmo dicit doctrinā Joachim excedere doctrinā christi: et nouū z vetus testamentū. Secūdo q̄ euangelium xp̄i nō est euangelium regni. Tertio q̄ nouū testamētū erat euacuandū: et q̄ nō erat duraturū nisi p sex annos. id est vsqz ad annū incarnatiōis. M. cclx. Quarto q̄ sicut euāgelio christi succedit aliud euāgelium. ita sacerdotio xp̄i aliud sacerdotium. Quinto q̄ euāgelium xp̄i neminē ducit ad ꝑfectōz. Sexto q̄ spūalis intellectꝰ nouī testi nō est cōmissus pape romano. sz tm̄ litteralis. Et sic nō hz iudicare papa de intellectu spūali sed litterali. Septimo q̄ recessus grecoz a romana ecclia fuit bonꝰ. z q̄ viri spūales nō tenerent obedire romane ecclesie in his que sunt dei. Octauo q̄ papa grecus magis ambulat ꝑm spm̄ q̄s papa romanus. Et sic q̄ magis est in statu saluandoz. Nono q̄ spūssctūs capit aliq̄d ab ecclia: sicut xp̄us inquātum homo a spiritu sancto. Decimo q̄ christus et apostoli fuerunt perfecti in vita contemplatiua: et q̄ vita activa fuit fructuosa vsqz ad Joachim. sed ammodo nō est fructuosa. sed vita cōtemplatiua quā dicit esse in monachis. Undecimo q̄ sicut in primo statu mundi fuit concessum regnū ecclesie totius a patre aliquibus. de ordine cōiugatoz in quo autoritatus est ille ordo. Et in secūdo statu mūdi fuit concessum a filio alicui de ordine clericoz in quo ab ipso glorificatus est. Sic in tertio statu mundi committet alicui de ordine monachoz: in quo spūssancтus glorificabitur. Et q̄ predicatores qui erūt in illo vltimo statu erunt maioris dignitatis q̄s predicatores ꝓmitiue ecclie. Hec oīa sunt partim hereticа: partim fatua et erronea.

De comparatione .§.III.

noue legis ad veterem quomō scz noua lex est alia a veteri: et quomō tenet in veteri. Primū probat q̄ hoc quod ait apostolus ad Hebr. viij. Translato sacerdotio necesse est vt legis translatio fiat. Sed sacerdotiū noue legis est alia a sacerdotio veteri. ergo z lex alia. Pro cuius declaratione dicit brūs Tho. prima secunde. q. cviij. q̄ cū omnis lex ordinet cōuersationē humanā ad aliquez finē. possunt aliqua ordinari ad finē dupliciter Uno mō q̄ diuersa ordinent ad diuersos fines. Et sic leges sunt omnino diuerse diuersitate speciei. Sicut lex ciuitatis que cēt ordinata ad b̄ vt populꝰ dominaret esset oīno diuersa speciei ab ea que ordīaret ad hoc q̄ optimates ciuitatis dominant. Alio modo possunt ordinata in finem diuersificari: ꝑm q̄ vnum ꝓpinquiꝰ ordinat ad finem: z aliud remotius. Et sic alia dicit lex que datur in eadem ciuitate et eodē modo reginīnis pueris circa agenda. z alia que datur viris perfectis. Scōm igitur primū modū diuersitatis: lex noua non est alia a lege veteri. quia vtriusqz est vnus finis. scilicet vt homines subdantur deo. Est enī vnus deꝰ noui et veteris testamenti. ꝑm illud ad Ro. iij. Unꝰ est deus qui iustificat circūcisionē ex fide et ꝓputiū p fidem. Alio modo lex noua est alia a veteri. quia lex vetus est pedagogꝰ puerorum. et lex noua est lex ꝑfectionis: quia lex dilectionis Et oēs dictis q̄s ponūt doctores inf legē veterē z nouam hec oīdunt. q̄ differunt sicut ꝑfectū z imꝑfectum.

Nova lex est alia a veteri.

Et ꝙuis in lege euāgelica contineātur multa documē/ta et sacramentalia: nō tamē in illis ꝓsistit ꝓncipalitas hui⁹ legis: sed in gr̄a ⁊ fide. Principalitas aūt veteris legis ꝓsistebat in documēt̄s ⁊ mādatis illi⁹ legis. Et illi q̄ in illa lege fuiebāt deo: nō timore pene nec ꝓpter tpales promissiōes illi⁹ legi: sed amore iusticie ⁊ ꝓter ꝓmissiones eternas ꝓtinebāt ad nouā legē. Sicut econtra qui in nouo testamēto fuat leges timore penar⁹ ⁊ ꝓter tem/poralia: ꝓtinēt ad verus testm̄ ⁊ legem. ¶ Continet aūt ipsa lex noua ī veteri: sicut exponit Greg. illō Ezech. j. Erat rota in medio rote. i. testm̄ nouū in veteri. Continetur quidē non tantū in actu: sicut continet locatum in loco sed in virtute: sicut effectus in causa. ⁊ sicut complementū in cōplero: ⁊ sicut tota arbor in semine. Comparat enī noua lex ad veterē vt dictū est. sicut perfectus ad imp̄fectū. et sic noua lex ꝓtinetur in veteri: sicut frumentū in spica. Omnia enī que tradūtur in nouo testamento credenda explicite et aperte tradūtur in veteri: sed implicite et in figura. Et si dicūt ꝓcepta noui testamenti meliora ꝗb veteris: intelligit quātū ad manifestationem nō quo ad substātiam: et hoc quo ad moralia.

Quomō ꝙ legem nouā lex verus implet. hoc enim christus dixit Matth. v. Non veni legem soluere sꝫ ad implere. Et paulo post. Iota vnū aut vnus apex nō pe/teribit a lege donec oīa fiant. Vñ potest induci illud psal. Dis ꝓsummatiōis vidi finē. latū man. tu. nimis. Mandatū dei ꝓpriū qđ dedit xp̄s: fuit de dilectione Joh. xv. Hoc est ꝓceptū meū vt diligat̄ inuicē. qđ includit dilectiōem dei. Et lex euāgelica est lex dilectionis. et istud est nimis. i. valde latū. quia cōprehendit oia. creatorem ⁊ creaturā. Et in ipa implet omis lex etiam veteris testamēti. iō dicit oīs ꝓsummatiōis. i. implerionis totius legis vidi finē. ¶ Pro cui⁹ declaratōe dicit. b. Tho. prima scē. q. cvij. arti. ij. ꝙ lex noua cōgat ad veterē sicut ꝓfectū ad imp̄fectum. Oīe aūt perfectū adimplet qđ deest imp̄fecto. Et sm hoc lex noua impler veterē: inq̄ntū qđ veteri lege deerat supplet. In veteri autē lege duo possunt cōsiderari scz finis ⁊ ꝓcepta contēta ī lege. Finis aūt cuiuslibet legis est vt hoies efficiantur iusti ⁊ virtuosi. Vñ etiā finis veteris legis erat iustificatio hoīm quā quidā iustificationē efficere nō poterat sed figurabat quibusdā cerimonialibus factis ⁊ ꝓmittebat verbis. Et quātū ad hoc nouā impler legē veterē iustificādo virtute passiōis xp̄i. Et hoc ē qđ apls dicit ad Ro. viij. ꝙ impossibile erat legi: deus mittēs filiū suū in similitudinē carnis peccati: dānauit peccm̄ in carne vt iustificatio legis implerek in nob. Et q̄ntū ad hoc lex noua adhibet ꝙ lex verus ꝓmittebat. fm illud ad Colos. i. Quorū ꝫ ꝓmissiōes sunt in illo. s. xp̄o sunt. Quantū ad hoc etiaz cōpler ꝙ verus lex figurabat. Vñ ad Col. ij. dr̄ de cerimonialibus ꝙ erāt vmbra futuroꝝ. scz corpis xp̄i: ⁊ veritas pertinet ad xp̄m. Vñ lex noua dr̄ lex ꝓritatis. lex aūt vetus vmbra vl figura. ¶ Quātū ad ꝓcepta q̄ ꝓsiderant secūdo circa legē impleuit xp̄s ꝓcepta veteris legis ope ⁊ doctrina. Ope q̄dem q⁹ circuncidi voluit ⁊ alia legalia seruare q̄ erāt tpe illo fuāda. fm illud ad Gal. iiij. Misit deus filiū suū factū sub lege. Et faciendo miracula ī sabbat̄ nō soluebat legē fm rei veritatē. tum q⁹ illa miracula faciebat ꝫture diuīa q̄ semp opak. tū quia opera salutis būane faciebat: cū etiā pharisei saluti animaliū puiderēt in die sabbati. tum etiā rōnē necessitatis. discipulos excusauit spicas colligentes sabbato. Sed videbatur soluere sabbatū fm superstitiosum intellectū phariseoz. Tangere leprosuz nō erat ꝓhibitū in lege. sed contrahebatur ꝙ hoc q̄dā immūditia irregularitatis. sicut ex contactu mortui. Sz dns q̄ erat mūdator leprosi immūditiā incurrere nō poterat tāgendo leprosum. ¶ Docrina aūt sua impleuit ꝓcepta leg̃ tripl̄r: Primū veruz intellectū legis exp̄mēdo. sicut ꝓz in homicidio ⁊ adulterio. in quoꝝ ꝓhibitōe scribe ⁊ pharisei nō intelligebāt nisi actū exteriorē. ꝓhibitū. Vñ dns legē impleuit ostēdendo etiā actū interiorē ꝓhibitū ex lege. Secdo impleuit dns doctrina sua ꝓcepta legis ordinādo quō tuti⁹ obseruarek qđ lex statuerat. Sic lex vetus statuit ꝙ hō nō ꝓiurarer: ꝫ b turius ꝙfuak si oīno a iuramēto abstinear nisi in cā necessitat̄. Tertio adimpleuit legē superaddendo ꝓceptis legis. q̄dā ꝓfectiōis consilia: vt patet Matth. xix. vbi dns cuidā dicēti se seruasse ꝓcepta. ait: Unū tibi deest: si vis ꝓfect⁹ esse: vade q̄ bes ⁊ da pauperibus ⁊ seq̄re me. Et in ꝑmone dñi ī mōte qđ hr̄ Matth. v. et in seqnti. c. de cerimonialibus ꝓceptis nō fit mentio quia euacuata sunt. Cū enī essent in figurā: impleta sūt per exhibitionē eoꝝ q̄ figurabant: et sic excludūt. De iudicialibus ꝫo ꝓcepit̄ cōmemorauit ꝓceptū talionis vt qđ ō hoc diceret de oīb⁹ alīs intelligendū essz. In quo ꝓcepto docuit nō eē intētionē legis: ꝙ pena talionis quereretur ꝓpter vindicte liuorē quā ipse excludit: moꝫ uens ꝙ homo debet eē parat⁹ maiores etiā iniurias sufferre. sed solū ꝓp amorē iusticie: qđ adhuc ī noua lege remanet. De moralibus aūt excludit falsum intellectuz phariseorum.

Dns alle ipleuit do ctrinā suā tripl̄r.

Que sit grauior lex. §. IIII.

ad obseruandū verus vl noua declarat be. Tho. ꝑma ꝑsecunde. q. cvij. arti. iij. dicēs ꝙ circa opa virtut̄ de q̄bus ꝓcepta legis darur duplex difficultas arrēdi pōt. Una ex parte operū exterioꝝ q̄ ex seipis hñt q̄ndā grauitatē et difficultatē ⁊ q̄tū ad hoc lex verus est m̄ro grauioz q̄ꝫ noua: q⁹ ad plēs actus exteriores obligabat lex vet⁹ in multiplicib⁹ cerimoniis q̄ꝫ lex noua q̄ ꝓter ꝓcepta legis nature paucissima addit in doctrina christi ⁊ ap̄lorum licz aliqua sint postea superaddita ex institutōe scroꝝ patrū in q̄b etiā oportz moderationē eē attendenda. ne cōuersatio fidelium onerosa fiat. Dicit enī Aug. ad inquisitiones Januarij de q̄busdā ꝙ ipam religionē nostram quā manifestissimis ⁊ paucissimis celebrationū sacramētis: dei miseric⁹ia voluit eē liberā: seruilib⁹ ꝑmūt oneribus adeo vt tolerabilior sit ipsa cōditio iudeoꝝ q̄ legalibus sacramētis nō humanis ꝑsumptionib⁹ subiiciunt̄. Et hr̄ b etiā in decretis dist. xij. c. Omnia. Alia difficultas est circa opa virtutū in interioribus actib⁹ puta ꝙ aliq⁹ opus virtutis exercetur ꝓmpte et delectabiliter ꝓout agit habens habitū virtutis. Et hoc nō habenti habitum virtutis est valō difficile: sed ꝓ virtutē redditur facile. Et sm b ꝓcepta noue legis sunt graviora ꝓceptis veter̄. quia in noua lege ꝓhibent̄ interiores animi motus qui exp̄sse in veteri nō ꝓhibebant in oīb⁹: et si i aliquib⁹ ꝓhiberent̄ in quib⁹ tamē ꝓhibendis pena nō apponebat. hoc aūt est difficilimū nō habenti virtutez. Sicut etiā dicit philosophus. v. ethicoꝝ: ꝙ operari q̄ iustus facit est facile. Sed operari eo mō quo iustus facit. scz ꝓmpte ⁊ delectabil̄r difficile est nō habenti iusticiam. Et sic intelligit illud ꝑma Jobis. v. Mandata eius grauia nō sunt. Quod exponēs Augustin⁹ ait: ꝙ amanti grauia nō sunt: sed non amāti grauia sunt. Dec tho. Sed si considerētur ipsa ꝓcepta noue legis cum aduentu suo. sic etiā leuiora sunt ꝓceptis veter̄. Nam in noua lege ꝓponūtur sacramenta. adduntur exempla. ꝓmittūtur imediate eterna ꝓmia: que multum habent homines attrahere ad bene operandū. et si in opere sit difficultas eam quasi minuit. Hec autem nō habebant in veteri lege. Unde et xp̄s dixit Matthei xi. c. Uenite ad me oīes qui laboratis et onerati estis. Quod exponens Hylarius dicit. Legis difficultatib⁹

Duplex difficultas arrēdi pe ꝓcepta legis

laborantibus peccatis oneratos ad se vocat: z postmodum de iugo euāgelij subdit. Jugū enī meū suaue ē et onus meū leue. Ad hoc potest induci illō psalmiste. Viam mandatoꝝ tuoꝝ cucurri: cū dilatasti cor meum. Dilatatio cor caritas: quia facit se extendere ad oēs: z oīa bona z ipsa est populū legis euāgelice. Et cum hec habeāt non solū itur: sed z currit per viam. id est opa mādatoꝝ dei veteris z noue legis. Importat aūt cursus auiditatē. velocitatē et facilitatem. q: vt ait Aug⁹. Omīa leuia et inania: facilia z prope nulla facit amor. Et alubi idem. Solus amor nescit laborē. ¶ Q, lex euangelica precipit et prohibet q̄dam opera exteriora. opa tenebraꝝ: videlz crimina phibet. ad Romāos. xiij. Abijciam⁹ opa tenebrarū. Opera lucis mādat. id est virtutū. ad Ephe. vi. Eratis aliq̄n tenebre: nunc aūt lux in dño: vt filij lucis ambulate. Et hoc fuit valde decēs: cū p nouā legē efficiant homīes filij lucis: vt opa luceis mandarent. Johānis. xij. Credite in lucē vt filij lucis sitis: ait christ⁹. Et hanc lucē legis euāgelice potest dici psal. postulasse cū ait. Emitte lucē tuā z ueritatē tuā: ipa me deduxerunt z adduxerunt in mon. sanc. tuo z in tabnacl'o tuo. Lex euāgelica cōtinet lucē scz gr̄e. q: hoc est in ea principale vt dictū est. et veritatē documētoꝝ q̄ ibi hōrur. z ipsa nos deducūt in psenti vita. i. de vno actu virtutū ad aliū inducūt faciendū: z de vno statu scz imperfectiori ad aliū perfectiorem ducunt illustrādo z adiuuando Et demū adducunt in montē dei. i. ad supnā patriā vbi sunt plurima tabernacula. i. varia premia sanctoꝝ. quia vt dicit Joh. xiij. In domo patris mei mānsiones multe sunt. ¶ Pro horum declaratiōe dicit hūs Tho. prima secūde. q. cviij. q̄ principalitas legis noue est gratia spūssancti: que manifestatur in fide per dilectionē. aperte hanc aūt gratiā consequūtur homines p dei filium hominē factum. cuius humanitatē primo implcuit gratia: et inde ad nos etiam derivata est. Unde Johis. i. dicit. Verbū caro factū est. Et postea subdit. Plenū gr̄a z veritatis. Et infra De plenitudine ei⁹ nos oīs accepim⁹ gratiā pro gr̄a. Unde et subdit. Gratia z veritas per Jesum christum facta est. Et ideo cōgruit vt per aliqua exteriora sensibilia gratia a verbo incarnato profluens in nos deducat et ex interiori gratia per quā caro spiritui subjiciatur. ex teriora quedā opera sensibilia producātur. Sic igitur exteriora opera duplicitet ad grām pertinere possunt. Uno modo sicut inducētia aliqualiter ad gratiam. z talia sunt opera sacramentoꝝ que in lege noua sunt instituta: sicut baptis. eucha. z alia. Alia vero sunt opa exteriora: que ex institutu gratie pducunt. et in his est quedam differentia attendēda. quedā enim necessariam cōuenientiā vel contrarietatē habent ad interiorē gratiaꝝ que in fide p dilectionē aperte consistit. Et hmōi opera exteriora sunt p̄cepta vel phibita i lege noua. Precepta est professio fidei z prohibita negociatio dei. Dicitur enīz Matthei. Qui me confessus fuerit coram hominibus: confitebor et ego eū coram patre meo. et qui negauerit me coram hominibus: negabo eum coram patre meo. Alia vero sunt opa que nō habent necessariā cōuenientiam vel contrarietatē ad fidem p dilectionē operantē. z talia opera nō sunt in lege p̄cepta vel prohibita ex ipa legis prima institutiōe: sed relicta sunt a legislatore. scz christo: vnicuiq; sm q̄ alicuius curā gerere debet. sicut vnicuiq; liberū est circa talia determiare quid sibi expediat facere vel vitare. Et cuilibet respondenti ordinare circa talia suis subditis quid in talibus faciendū vel vitandum Unde etiā quantū ad hoc lex euāgelij dicitur lex libertatis. Nam lex multa determinabat: z pauca relinquebat hominibus determinānda. Sic igitur q̄uis euangelium q̄ dicitur euangeliū regni; consistit principaliter in interioribus actibus: propter quod dicit Lu. xvij. Regnū dei intra vos est. Et paul⁹ ad Romāos. Regnum dei nō est potus sed iusticia. pax. gaudiū in spiritusancto. Lamen ex consequēti etiam ad regnū dei seu euangeliū pertinent omīa ista. sine quibus interiores actus esse nō pnt. sicut si regnū dei est interior iusticia: pax et gaudiū. necesse est vt oēs actus exteriores q̄ repugnāt iusticie: pci et gaudio: repugnent regno dei. Et ideo tales actus prohibēdi sunt in euāgelio regni. Jn his vero q̄ indifferenter se habent vt comedere bos vl illos cibos: in his nō est regnū dei. Sciendū etiam sm Tho. vbi supra q̄ lex noua ꝺ lex libertatis: sm illud Jaco. i. Si quis perspexerit in lege pfecte libertatis ⁊c. Et hoc duplicit. Uno mō q: nō artat nos ad facienda vel vitanda aliq̄ nisi que sunt repugnātia saluti de se q̄ sunt sub p̄cepto vel phibitiōe. Scdo mō q: hmōi p̄cepta z phibitiones nos libere implere facit inquntū ex interiori instinctu gr̄e quē lex euāgelica includit ea impler. Ipsa enī gr̄a spiritussancti est. sic interior hūs infusus: inclinānsnos ad bene operandū. z facit nos libere z sponte opari q̄ pueniunt gratie. Unī apls. Ubi spūs: ibi libertas.

Lex euangelica pcipit q̄. opa exteriora.

Opa exteriora duplicit ad grām pertinent

Lex noua ꝺ lex libertatis duplicit.

Q, lex euāgelica conuenienter ordinat hoīem q̄ ad actus exteriores: nulla alia opa exteriora determinādo nisi sacramēta z moralia p̄cepta q̄ de se pertinēt ad rōnē virtutis. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho. prima scōe. q. cviij. arti. ij. Lex noua in actibus exterioꝝ solū illa p̄cipe vel phibere debuit: p q̄ ad gr̄am introducimur: vel q̄ pertinēt ad rectū vsum gr̄e exercitare. Et q: gr̄am ex nob hre nō possum⁹: sed solum p xpm. iō sacra p q̄ gr̄am pcipimur: p seipm instituit. s. bapti. eucha. ordinē mīstroꝝ noue legis instituendo apostolos: et. lxxij. discipulos: z pniam z mrimoniū instituibile. Confirmationē pmisit p spūssancti missionē. Ex ei⁹ etiā instōne apli legunt infirmos vngēdo sanasse: vt hr Mar. vi. que oīa sūt noue legis sacra. Quia enī in sacrameīs vak gr̄a q̄ nō est nisi a xpo. iō oportuit q̄ ipa sacra hūt instōnē a xpo. Sz in sacris noui testi. pura pfectiōis tēpli vl altaris. et in celebritate solēnitatū z hmōi ñ vak aliq gr̄a. z iō q: ipa nō pertinēt sm seipa ad nēcitatez gr̄e interioris. relict de⁹ institutēda prelatis p arbitrio suo. ¶ Rectus aūt vsus gr̄e ē p opa caritatis: que q̄dem sm q̄ sūt de necessitate salutis: pertinēt ad p̄cepta moralia q̄ etiā in veteri lege tradebant. Uñ q̄ntū ad hoc lex noua addere nō debuit circa exteriora agēda. Determiatio aūt horum opez in ordine ad cultū dei pertinet ad cerimonialia. in ordine ad primū ad iudicialia: z iō q: iste determinationes nō sunt sm se de necessitate interioris gr̄e: in qua lex noua cōsistit. iō nō cadūt sub p̄cepto noue legis sed relinquūtur hmōi hūano arbitrio. Quedā quidē quātū ad subditos: q̄ scz pertinēt sigillatim ad vnūquēq;. Quedam vero ad prelatos temporales vl spūales q̄ scz pertinēt ad vtilitatē cōmunē. Sic igit lex noua nlla alia exteriora opera determiare debuit. p̄cipiendo vl phibendo nisi sacramēta z moralia p̄cepta q̄ de se pertinēt ad rationē virtutis: vt nō esse occidendū: furandū et hui⁹modi. Ea aūt q̄ sunt fidei: q: sunt sup hūnā rōnē. vnde ad ea nō possum⁹ puenire nisi p gratiā. ideo abūdāter gr̄a supueniēte oportuit plura credenda explicari: sic de mysterio trinitatis: et articulis incarnatiōis que traduntur explicite in euangelio. Judicialia aūt p̄cepta nō sunt posita in euangelio: quia cum sm se nō sint de necessitate virtutis: sed solū quantū ad cōmunē rationē iusticie. ideo reliquit dominus ea disponēda: his qui curam erāt habituri aliozꝝ tempalē vel spūalem. explanauit tamen quedam iudicialia xpus. ad excludendū falsum intellectum scribaꝝ et pharisecoꝝ. q̄ aūt christus dedit apos

Q, iudicialia p̄cepta ñ ponūtur in euāgelio.

stolis quedā mādata. vt patet Matb. x. Nolite portare sacculum neq; peram. neq; argentum. ꝛc. Nō illa dedit rā q; cerimoniales obseruātias. sed tanq; moralia statuta. que pnt intelligi duplr. Uno mō vt dicit Augus. de cō senso euāgelistaꝝ. vt sic no fuerint pcepta sed concessiones. Concessit enī vt possent ggere ad pdicatōis officium sine pera. baculo. auro. z pecunia. tanq; bñtes potestatez accipiendi necessaria vite ab his quib; pdicabāt. Unde subdit. Dignus est enī operarius cibo suo. Nō aūt peccat qui sibi erogat sua potrās ex quib; viuat in pdicatōis officio. nō accipiens sump. ū ab his quib; predicat. sicut fecit Paulus Corinthi laborās manib; suis. vt inde viueret. Alio modo possunt intelligi sm expositōnes aliaꝝ scriaꝝ. vt fuerint illa quedam statuta temporalia apostolis data pro illo tempe quo mittebant ad predicādū in iudeā ante passionē christi. indigebat enī adhuc quasi paruuli sub christi cura existētes accipe aliqua instituta spealia. sicut z quilibet subditi a suis prelatis. Ex hoc capue qui erāt paulatim exercitādi vt tēporaliū sollicitudinem abdicare. per q̄d redderent idonei vt euāgelium p orbē pdicarēt. Illa aūt tpalia statuta remouit imminēte passione tanq; discipulus sufficienter exercitatus p ea Ubi dixit eis Luc. xxij. Quādo misi vos sine sacculo. ꝛc Sed nūc qui habet sacculū tollat similiter z peram. q̄si tam imineret tempus pcepte libertatis quo suo dimittetur arbitrio. Nec Tho. Possunt etiā exponi illa moraliter. vt sic pdicatores nō possideant aur humane sapientie. aut argentum eloquētie. s. ꝓfitendo in illis. z in illis unistēdo. Nec sacculum thesaurisatōis. nec perā solliciti cruditionis laute ad edendū preparatis. Nec duas tunicas duplicatis seu hypocritis. nec calciamēta. i. exemplamortifere actōis seu affectōis. nec virgam ire z vindicationis. nec p viam salutēt. sic adulādo auditoribus. Et ideo dicit. Ite non amodo de domo in domū nō trāsierent. i. non sint vagabundi. z visitātes domos mulierculārum. vt annunciēt primo domui pacem. i. querāt pacē domus. vbi morātur et ecclie predicant. z nō seminent scādala. z comedēt q̄ apponūtur. nō q̄dē lapides vel noxia. sed ne sollicitētur de cibis preparandis. z molestent hospites in perēdo varia vel etiā q̄ oīb; indifferēter predicēt incorporādo ecclie fidei. si tm̄ baculū concessit portare designātē crucē. Nos aūt apli predicamus xp̄m crucifixū. ꝛc. In quib; pdictis omib; obseruādis multū deficiūt pdicatores moderni vt euidens est.

Q; lex noua sufficien. §. VI

ter ordiat hominē circa actus interiores. z hoc precipue in sermone quē fecit dns in mōte discipulis suis quē recitat Matheus euāgelista. vt. c. sui euāgelij usq; ad. viij exclusiue per tria capitula ꝓtinus. Unde dicit August. in li. de sermone dñi in mōte. Cōsiderādū est. q; cū dixit Qui audit ꝑba mea hoc facis significat istū sermonem dñi oīb; pceptis. quibus christiana vita formak cē p fectū. Uñ posset induci de eo illud ps. Lucerna pedib; meis verbū tu. z lu. semi. me. Uerbū vocale ex ore christi est in toto illo sermone. Uñ in ꝓncipio dicit euangelista. Aperiēs os suum. q. d. In aliis sermonib; sparsim z veteris legis aputa ora ꝓphetaꝝ. in isto aūt os suū. Et p prophetas locutus est quasi infra dēres. i. obscure. i isto aperuit os. i. clare locutus. Et istud verbū sic doctrine huius sermōis. est lucerna plena oleo gratie. quā ꝓtinet lex euāgelica z igne amoris. Uñ pueri. vj. c. Mādatū. Lucerna est lex. lux. Et bene posita pedib; meis. i. ad dirigēdos pedes intentōis z affectōis in agendis. z lumen semitis meis. i. oplib; exterioribus ad informādū ea. In isto igitur sermōe perfecte interiores mor⁹ hominū ordinātur sm Thomā prima secūde. q. cviij. arti. iij. Nā ꝓmo christus ponit z declarat finē in agēdis debitum qui est vitimus sic beatitudinē dicēs Bti pauperes spū. qm̄ ip. est reg̃. et. et alie beatitudines. Secūdo cōmendat aplica dignitatē p quā erat doctrina euangelica ꝓmulgāda. declar. s q̄d exemplaris z pfecta debet esse vita eoꝝ subdēs postea. Uos estis sal terre. ꝛc. Tertio ordinat motus interiores cuiuslibet homis. Et ꝓmo q̄tū ad seipm. Secdo q̄tum ad ꝓximū. Tertio q̄tū ad deū. Quātū ad seipm duplicit ordinat hoīem sm duos interiores animi motus circa agenda qui sūt volūtas agendi. z intētio de fine. Primo igitur ordinat homis volūtatē sm diuersa legis pcepta. vt sic abstineat aliquis nō solū ab exterioribus que sunt sm se mala dicens. Dictū est antiquis. Nō occides. sed etiā ab interioribus motib; z occasiōib; malis. vt ira z ꝓtumelia dicens. Qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Matb. v. Intētionē aūt ordinat docens q; i bonis operib; nō debemus querere humanā gl̄iam dicēs. Attendite ne iustitiā vestrā faciatis coram homib; vt videamini ab eis. ꝛc. Matb. vj. Et nolite fieri sicut hypocrite Neq; mūdanas diuitias apetatis dicens Nolite thesaurizare. Matb. vj. Ubi etiā notandū est q; oēs res mūdane ad tria reducūtur. s. honores. diuitias. z delicias. sm illud. j. Joh. ij Omne q̄d est i mōdo. aut est ꝓcupiscentia carnis. aut ꝓcupiscētia oculoꝝ. aut superbia vite. Et superflua es quidē delitias carnis que ptinent ad ꝓcupiscentiam carnis lex vetus nō prohibuit sed magis promisit. Promisit enī lex illa celitudinē bonoꝝ quod ptinet ad superbiā vite z abūdantiā diuitiarū. quod ptinet ad cōcupiscētiā oculoꝝ. Dicit enī Deutro. xxviij. Si audieris voce dñi dei tui facies te excelsiorē cūctis gētib;. Et paulo post. Et abūdare te faciet oīb; bonis. Qui q̄dē prohibita prave intelligebāt iudei sic; vt propter ea esset ōs seruiendū sicut ꝓpter finē. Et ideo dns hec removit ostendens ꝓmo q; opera virtutū non sūt facienda ꝓpter humanā glōriā. Et ponit tria opera ad que oīa alia reducūtur. Nā oīa q̄ quis facit ad refrenādū seipsū a suis cōcupiscentijs. reducūtur ad ieiunium. Quecūq; vero fiunt ꝓpter dilectōem ꝓximi reducūtur ad elemosynā. Quecūq; vero propter cultū dei. reducūtur ad orōem. Ponit aūt hec tria quasi ꝓpatus. q; per hec maxime homies solent gloriari. Secūdo docuit q; nō debem⁹ ꝓstituere finē in diuitijs dicēs Nolite thesaurizare. ¶ Secūdario ordinat homis interiorē motū quo ad ꝓximū. vt. s. eū non temerarie aut iniuste aut ꝑsumptuose iudicem⁹ dicens Nolite iudicare z nō iudicabim̄ i. Mat. vij. Neq; etiā q; simus erga ꝓximum nimis faciles vt eis. s. sacramēta cōmittamus vel demus si sunt indigni. vt dic Nolite sc̄m dare canib;. neq; mittatis margaritas ante porcos. q; sic immundis nō sūt danda sacramēta. Hoc tamē cū distinctōne intelligendū est. vt habet in tertia parte. Ubi etiā sciēdū q; pcepta moralia veteris legis oīno i lege noua remanere debuerūt. que sm se pertinent ad rationē virtutis. Uñ z Ora. dicit in principio decretoruꝝ q; ius naturale q; sic ē de moralib; in lege z euāgelio cōtinetur. quo sic quis iubetur alteri nō facere quod sibi nō vult fieri. z alteri facere quod sibi vult fieri. sic q̄d vult sm rationē. vt dicit glo. ibi. Istud sūt sc̄a sic oīa que vultis vt faciant vobis homes z vos facite illis. dic xp̄s in illo sermone. Precepta aūt iudicialia nō remanēt i lege noua ex necessitate sm q; lex determiauit. sic relinquebant arbitrio hoīm. vtz si e vl al⁹ esset determinandū. z tāo circa ista duo genera preceptoꝝ nos ordinauit. Preceptoꝝ aūt cerimonialiū obseruatō totalr̄ q; implemētōnem tollebat. z ideo circa hmōi pcepta cerimonialia i illa doctrina sermōis nihil ordinauit. Uñdit tñ alubi q; totus cultus corpal⁹ q̄ erat determiatus i lege erat i spūalē cōmutād⁹. vtz Jo. iij. cū dixit samaritane Uenit hora qñ

Ad tria reducunt oīes res mūdane.

neq; in monte h̄. neq; hierosolimis adorabitis patrē. sed veri adoratores adorabunt patrem in spiritu z veritate.

¶ Circa tria aūt pceptа ex moralibꝫ adimplenē posuit. Prīa circa homicidiū z adulteriū existimabant scribe z pharisei actū exteriorē phiberi nō motū interiorē. qz huiusmodi motꝰ ire z concupiscētie videnť inesse nobis a natura. Sz dns ondit phibitū etiā appetitū interiorē buiꝰ dicēs. Qui viderit mulierē ad concupiscendū eā iā mechatus est eā in corde suo. Matth. vij. Et illud. Qui irascať fratri suo. reꝰ erit iudicio. Juramētū etiā existimabāt vt p se appetendū. qz videť ad reuerentiā dei pinere. vñ frequentandū. Sz onditions nō appetendū vt bonū z melius sine iuramēto loqui nili necessitas vrgeat. Unde dixit in sm one illo. Nolite iurare omīno. i. sine causa rōnabili. Circa iudicialia errabāt scribe z pharisei. Primo quia q̄ dam q̄ in lege meyli erāt. tradita tanq; pmissiones reputabāt p se iusta. vt repudiū vxoris. z accipe vsuras ab extraneis. Et ideo dns in sm one phibuit. z repudiū vxoꝛ Matth. v. z vsuras accipe dicēs Lu. vj. Mutuuz date nihil inde sperātes. Jn h̄ enī pfistit vsura sperare lucruz ex mutuo. Secūdo errabāt extimātes penā quā lex iusti tuerat pter iustitiā exequendā. ex appetitu vindicte. vel cupiditate rpaliū rez vel odiū inimicoꝝ esse licitū. pter preceptū talionis datū. q̄ datū fuit vt iustitia seruaretur nō vt vindicta quereret. Uñ dns ad h̄ remouendū dicz animū debere ds hre paratū ad plura etiā sustinēduz si necesse sit. Uñ dixit. Ego dico vobis nō resistere malo. sz si ds te pcusserit in dextera maxillā. phe ei z alterā. Matth. v. qđ intelligit q̄tū ad animi ppatiōz sm Augu. xxiij. q. j. parat. Motū cupiditatis extimabāt licitum pter pcepta iudicialia. qbꝫ mandabať fieri restitutio cū additiōe. Sz dns docet vt ex cupiditate nra etiā non repetamꝰ sz simꝰ pari etiam ampliora dare si necesse fuerit ibi. Si ds accepit tunicā. dimittere ei z palliū. Oditū crebāt licitū pter hostiū interfectiōem pcessam. sed ad h̄ tollendū mādauit dns etiā inimicis bñfacere. Matt. v. Ego dico vobis. Diligite inimicos vestros. benefacite bis q̄ oderūt vos zc. Tertio z vltimo docet modū implē di doctrinā euangelicā. s. p oratiōem. Et h̄ habet nos ordiare ad deū p conatū nostꝝ. qz q̄ fcat te sine te. nō iustificabit te sine te. ait Augꝰ. Et ideo ait. Cōtendite intrare per angustā portā z regnū celoꝝ vim patiť. z violēti rapiūt illud. Matt. vij. Et q̄ cauťelā adhibeamꝰ ne seducamur p falsos pdicatores. ibi. Attēdite a falsis pphetis q̄ veniunt ad vos in vestimētis ouiū. intrinsecꝰ aūt sūt lupi rapaces. Et demū q̄ observatio mādatoꝝ est necessaria ad ꝑuenīē. nec sufficiat pfessio fidei vel oratio miraculoꝝ. vñ ait. Nō omīs q̄ dicit mihi dne dne zc. Et postea. Multi dicēt in illa die. dne nōne in noīe tuo pphetauimꝰ. zc. Nec etiā sufficit audituꝰ solū boꝝ. sed boꝝ sz executio. Uñ dicit. Omīs q̄ audit ꝑba mea hec z nō facit. sīlis est homini q̄ edificauit domū suā sup arenā. sz facies similis ē edificātī supra petrā. Prohibet etiā solicitudinē circa tēporalia dicēs Matth. vj. Nolite solicite esse. Et h̄ nō necessariā sz inordinatā. Nec aūt ioordinata est quadruplex z ideo vitāda. Primo vt in eis finē nō cōstituamꝰ neq; deo seruiamꝰ pter victū z vestitū. Uñ dicit. Nemo pōt duobꝫ dnīs seruire. Secūdo vt nō solicitemur de rpalibus cū desperatiōe diuini auxiliij. Uñ dns. Scit pr vester q̄ his omīb⁹ indigetis. Tertio ne solicitudo sit pūs pruola vt sz hō confidat p suā solicitudinē se posse procurare necessaria vite. qđ remouet p hoc qđ dicē q̄ hō non pōt adijcere ad staturā suā cubituz vnū. Quarto p h̄ q̄ solicitudinis occupat rps q̄ sz solicitꝰ est nūc de eo qđ nō pinet ad curā pūis rpis sz futuri. Sicut cū rpe mestis solicitať circa vindictā. pter qđ dixit. Nolite solliciti esse in crastinū. i. in futurū remotū. De hac tñ materia solicitudinis habes diffuse in scđa pte titu. pmo. cap. xxv. de inquietudine

Q̄ in lege euangelij. §. VII.

ca ꝓuenīēter tradunť cōsilia. q̄si addita pceptis multuz vtilia. Unde ꝓuerb. xxv. dr. Unguēto z varijs odorib⁹ delectať cor. z bonis amici ꝓsilijs aīa dulcorať. Maximus z vtilissimꝰ amicꝰ noster Jhs xps. Uñ in Can. Ipe est amicꝰ meꝰ filie hierlm. Cōsilia eiꝰ vtilissima z dulcedine plena. s. que tradit in euāgelio. Uñ. ps. Animalia tua habitabūt in ea. s. hereditare. parasti i dulcedine tua pauperi deꝰ. Animalia mūdi sunt viuētes bestialiter. Sz animalia dei sunt q̄ ducunť spū dei nō ꝓprio sm opa ꝓ tutū. Uñ designanť p q̄tuoꝝ animalia q̄ vidit Ezech. c. j. Designāt enī ex specie sua q̄tuoꝝ virtutes cardinales. sm expositōem Grego. sup Ezech. Ista habitabunt dei mūn hereditate dñi. i patria supna. quā ipe deꝰ dat filijs suis. Ad Ro. viij. Heredes quidē dei. coheredes aūt xpi. Unde z illa cadē animalia vidit Jobes aīe rbonuz dei stantia. Apoc. iij. Quō aūt pueniāt ad hāc hereditatē. insinuat psalmista subdēs. Parasti zc. i. in dulcedie dilectiōis qua ꝓtuer lex euāgelica. quā tu deꝰ pasti pauperi. Sic exponit Ora. xxiij. q. vj. §. ij. Ad pfectiōem dilectionis pueniť pter obseruantiā ꝓsilioꝝ quoꝝ pmum ē pauptas xpi. fundamentū aliorꝝ. z ideo signāter dr pauperi. Pro boꝝ declaratōe dicit Abo. pma lcē. q. cvij. ar. iij. q̄ ista est differētia inter pceptū z cōsiliū. q̄ pceptuz importat necessitatē. Cōsiliū aūt ponit in optiōe eiꝰ cui datur. Et ad hoc facit qđ ait Augꝰ. Qđ pūpit impliť. Qđ impliť necesse est fieri. si nō fiat penā habet. Cōsilio dñi si vti nolueris minꝰ boni adipiscēris. iij. q. j. Q. cōuenīēter aūt in lege noua q̄ est libertatis dic Abo. vbi ē ꝓcepta addita sunt ꝓsilia. nō aūt in veteri lege q̄ erat lex futuritis. Oportet ḡ q̄ pdicta noue legis intelligank esse data de his q̄ sunt necessaria ad ꝑsequendū finē eccne beatitudinis. in quā lex noua immediate introducit. Cōsilia ꝙo sunt de his q̄ melꝰ z expediꝰ pt homo ꝓsequi finē pdictū. Est aūt homo ꝓstitutꝰ inter res buiꝰ mūdi. z spūalia bona in qbꝫ eterna beatitudo ꝓsistit. ita q̄ q̄to piꝰ inherer vni coꝝ rāto plus recedit ab altero. z ecōuerso. Qui ḡ totaliter inheret rebꝫ buiꝰ mūdi vel ei ꝓstituat finē bns eas quasi rōcs z regulas opeꝝ suoruz. totaliter excidit a spūalibꝫ bonis. z hmōi inordinatō tollitur p pcepta. Sz q̄ homo totaliter ea que sunt mundi abiciat. nō est necessariū ad ꝑueniendū ad finē pdictuz q̄ pt hō vti rebꝫ buiꝰ mūdi. ita q̄ ad eternā beatitudinē ꝑueniat. dūmodo in eis finē nō ꝓstituat sed expeditius ꝑueniť ad ipam beatitudinē. ista rpalia abdicandoꝝ ideo dē h̄ dank cōsilia euāgelij. Bona aūt buiꝰ mundi q̄ pinent ad vsum humane vite intrinꝙ ꝓsistūt. sc̄z in diuitijs rez exterioꝝ q̄ pinēt ad concupiscentiā oculoꝝ z delitijs carnis q̄ pinent ad concupiscentiā carnis. z bonoribus que pinet ad superbiā vite. vt patet. j. Joh. ij. Nec igitur tria relinquere pinent ad cōsilia euāgelica. relinquere dico sm q̄ possibile est. In quib⁹ trib⁹ fundať omnis religio q̄ statū pfectiōis ꝑficit. Tā diuitie abdicanť per pauptatē. delicie carnis p ꝑpetuā castitatē. superbie per obedientie seruitutē. Hec aūt simpliciter obseruata pertinent ad cōsilia simpliciter ꝓposita. Sed obseruatio vniuscuiusq; coꝝ in aliquo casu pinet ad consiliū sm qđ sq̄ in casu illo. puta cū homo dat aliquā elemosynā paupi quaz dare nō tenek. sequiť consiliū quantū ad factū illud. Similiter quādo in aliquo rpe determinato a delectatiōibꝫ carnis abstineat vt oratiōib⁹ vacet consiliū sequiť p tempore illo. Silr quando aliquis nō sequitur voluntatē suaz in aliquo facto quo licite facere posset. sequiť consilium in casu illo. Similiter si benefaciat inimicis q̄ nō tenek

De diffa inter pce prum z cō silium.

Uel si offēsam remittat cuius iuste posset exigere vindictam. ꝓsiliū sequitur in casu illo. Et sic oīa ꝓsilia particularia ad illa data generalia ꝛ ꝑfecta reducūtur. ¶ Et nota q̄uis p̄dicta ꝓsilia de se sint oīm̄by expedientia. tamē ex indulti positōne aliquoꝝ ꝓpingit q̄ alicui expedientia non sunt. q̄ eoꝝ effectus nō inclinat ad hoc. Et ideo christus cū ista cōsilia ꝓponit. semp facit mentōne de idonietate hominū ad obseruātia ꝓsilioꝝ. Dans eni ꝓsiliuz ꝑpetue paupertatis p̄mittit. Sivis ꝑfectus esse. Mat. xix. Et subdit. Uade ꝛ vende oīa q̄ habes ꝛ da pauperib⁹. Similiter dās ꝓsiliū ꝑpetue castitatis cuz dixisset. sūt eunuchi qui castrauerūt seipos ꝓpter regnū celorum. statim subdit Qui pōt capere capiat. Similiter aplūs dans ꝓsiliū virginitatis subdit hmōi ad vtilitatē vram di. co. nō vt laqueū vobis iniiciam. Cōsiliuz aut̄ obedientie particulariter dedit christus cū dixit Uade ꝛ vende oīa ꝛ sequere me. Uel etiā cuz ait. Qui vult venire post me tollat crucē suā ꝛ sequatur me que sequela intelligitur nō solū imitādo opa sua sed etiā obediēdo mandatis ſm illud Ques mee. vo. meā au. ꝛ se. me. Jo. x. Que aūt dicūtur a xp̄o de dilectōe inimicoꝝ ꝛ similib⁹ que habentur Matb. v. ꝛ Luce. vj q̄ntū ad p̄paratōem animi sūt in p̄cepto. vt sc̄z sit homo paratus benefacere etiā inimic̄. cū subest aliqua necessitas. Sed q̄ aliquis in p̄mptu hec exhibeat inimicis vbi necessitas specialis nō occurrit est in cōsilio. Et de cōsilio virginitatis seu castitatis ōr ambrosius. Integritas corꝑis exp̄tenda a nobis est quam pro ꝓsilio suadeo. non ꝓ impio p̄cepto. Sola eni virginitas est q̄ suaderi pōt. impari nō pōt. Res est magis voluntatis. i. volūtatis libere q̄s p̄cepti. habēt̄ hec. xxxij. q. j. integritas. De cōsilio obedientie aut̄ stephanus papa cuidam vxorate. Placeat tibi ꝓsilium meum q̄d tibi melius ꝛ vtilius videri pōt. Relinque hoc scīm malū. ingredere monasterium. humiliare sub manu abbatis. cuncta facito simplici animo que tibi fuerint imꝑata. xxxiij. q. ij. admonere. De paupertate dicit Urbanus papa. Quicunq; nr̄am coēm vitā suscepta habet ꝛ vouet se nihil ꝓpriū habere. videat ne pollicitationē suā irritā faciat. sed b̄ quod domio est pollicitus fideliter custodiat ne damnatōem sed p̄mium sibi acquirat. xx. q. scimus. Et nota q̄ ista q̄ de se ponūtur sub cōsilio postq̄ ꝓmissa fuerint ꝓ votuz cadūt in ꝑceptū. vt patet in religiosis quo ad paupertatem castitatem ꝛ obedientiam.

quinta. q̄ dī ꝓsuetudo vl mos.

Titulus. xvi. De lege quinta

Ciaplūm vnicū de ꝓsuetudīs q̄dditate actōe ꝛ dñria.

Pro quinta lege ponitur

ꝓsuetudo seu mos. Dicit eni Augustin⁹ ad casulanū q̄ mos populi dei ꝛ statuta maiorū Jus ꝓsuetudis q̄ꝛ ꝓpriū habuit. ꝓ lege tenēda sunt. ꝛ sicut ꝑuaricatores legū diuinarum ita ꝓmptores ꝓsuetudinum ecclesiasticaꝝ coercēdi sūt dist. xj. in his. Et dicit Gra. dist. viij. §. j. q̄ ius ꝓsuetudinis post naturalem legem exordiū habuit. ex quo ꝓuenientes in vnū simul ceperūt habitare quod ex eo tempore factū esse creditur quo Cayn ciuitatē edificasse legit. quod cū ꝑ diluuium videbat extinctū. postmodū tēpore Nemrodi fuit reparatū seu īmutatum. hec ibi. Fuit q̄ ante cōmune ius humanum. ꝛ aliq̄n etiā tollit ipm̄ seu ꝓiudicat. vt dicetur.

Diffinitur aūt sic ab .§. i.

Quid sit mos ꝛ cō suetudo.

Jsydo. v. ethimo. Mos est longa ꝓsuetudo de moribus rātūmodo tracta. Cōsuetudo aūt ē quoddā ius moribus instituti q̄ꝛ ꝑ lege suscipit cū deficit lex. dist. j. vbi glo. obiicit ꝛ deleptionē ꝑma tanq̄z nō bona. Primo q̄ idem ponit in deleptō ꝛ deleptōe eius. Mos ē eni q̄ describit ꝛ in deleptione eius dī de moribus tm̄o tracta. Secundo obiicit. q̄ cū consuetudo videat esse species moris ꝛ mos genus. inconueniēs ē q̄ species ponatur in diffinitione generis sui. Sicut si diffiniēdo animal diceret q̄ est homo. cēt inconueniēs. Sz ad primū rndet q̄ mos sumitur tripliciter. Uno modo ꝓout ē genus ad oem legem humana sc̄ptam ꝛ nō sc̄ptam. Et sic sumit Gra. in ꝑncipio decretoꝝ cū ait Genus humanū in duobus regit. naturali sc̄z iure ꝛ moribus. s. iure positiuo scripto vl non scripto. Secūdo mō dicit mos ac. frequentatus. ꝛ ꝓpue mortgeratus seu fm rōem. Et sic sumitur in diffinitione moris ꝛ ꝓsuetudinis. Tertio mō sumitur ꝓ iure humano nō sc̄pto. Et sic sumitur cū b̄ dī q̄ mos e longa ꝓsuetudo. Et sic etiā cōsuetudo aliq̄n sumitur ꝓ oī iure positiuo sc̄pto vel nō sc̄pto. ꝛ sic sumit cū dicit Mos est lōga ꝓsuetudo. Aliquādo sumitur ꝓ iure positiuo non sc̄pto. ꝛ sic sumitur cū diffinit ꝓsuetudo q̄ ē q̄ddā ius. ꝛc. ¶ Archid. in rosario suo ꝑbo mos dicit q̄ mos ꝛ ꝓsuetudo q̄nq; sūt nomia iuris. ꝛ fm b̄ hic diffinūtur. vt dictū est. ꝛ aliq̄n sūt sinonima. Aliq̄n ꝑo sūt nomia qualitatis. Et fm hoc idē videtur esse mos ꝛ ꝓsuetudo. s. qlitas seu habitus mētis ex quo homo disponitur ad b̄ vl illud faciendū. Et si ad malū vitium ē. Et q̄uis large dicatur tal habitus mos vl ꝓsuetudo. tame ꝓprie loquendo nō simpliciter dici deberet sed cū adiectione. s. malus mos seu mala ꝓsuetudo. Si vero tal habitus ad bonū inclinat dicitur virtus vl bona qualitas mentis. ꝛ non solum dicit cū additione bonus mos ꝛ bona ꝓsuetudo sed simpliciter mos ꝛ ꝓsuetudo. Et idē sunt mos ꝛ consuetudo. s. qualitas veniens ex actibus iteratis similibus. ꝛ sic sumit in diffinitōne cum dicit moribus. s. ꝑ actibus iteratis pluries ꝛ bonis. Idem sī verbo ꝓsuetudo vbi dicitur q̄ ꝓsuetudo est facti. vt dicit ex de ꝓsti. lic. li. vj. Uꝛ ꝓsuetudo ꝓtrahit̄ salē tacite. qm̄ ē pactū tacitum. is pacisci ꝛ ꝓtrahere est quid facti. ff. de pac. l. j. ergo non ē ius q̄ddā. Rndet archid. q̄ ꝓsiderādo actus ex quibus elicit consuetudo. sic ipa ꝓsuetudo est factum. Sed ex q̄ ē elicita. sic est ius. ꝛ sic est in diffinitōne. ¶ Moribus instituti id est actibus assiduis quod ꝑ lege suscipitur. s. ꝑ lege scripta accipitur q̄ nō est sc̄ptum vt lex is ꝓsuetu. cū deficit lex sc̄z sc̄pta. pura cū negotiū tale emergit. cuius declaratio reꝑitur in lege sc̄pta. ꝛ tūc recurrendū est ad ꝓsuetudinem. Et vtroq; deficiēte vl succedit rō naturalis vl de similibus ad silia procedēdū vt fiat. sicut dī di. xx. ō libell.

De virtute et effectu .§. ii.

Cōsuetudinis effectus sit hic

ꝓsuetudinis que est multiplex ꝓpter quod dicitur. ff. de ꝓsue. Consuetudinis vsuscq; longeui nō vilis auctoritas Et ponit archid. primā esse q̄ est iuris inductiua ꝛ supplētiua cū deficit lex. vt di. j. cōsuetudo. ꝛ ex de sepul. ca. certificari. ¶ Secūdo ē similiū attectiua vt in eis idē inducat. vt ex de cōsue. cū olim. ꝛ di. xj. q̄s nesciat. ꝛ ff. de legi. l. de quib⁹. ¶ Tertio est iuris dubij interpretiua. ex de ꝓsue. cum dilectus. ff. e. ti. si de interpratōne. ¶ Quarto ē iuris mutatiua. insti. de iure natu. §. ex non sc̄pto. ex de ꝓsue. c. vl. ¶ Quinto est iuris derogatiua. in b̄ eni differt. ff. de verbo. sig. derogatur. Nā abrogat ius quādo ex toto tollit. Derogat q̄n ꝑ ꝑte tollit. Unde ꝓsuetudo aliq̄n abrogat quādo sc̄z est vniuersalis. aliq̄n derogat quando ꝑ ꝑte tollitur. s. q̄n est particularis. Sexto ꝓsuetudo ē legis firmatiua. vt di. vij §. leges. ꝛ ex de ꝓscrip. Uenies. ¶ Septimo ꝓsuetudo est gratie dilatiua. ex de ꝓsue. non est dicēda. li. vj. Rone boꝝ sc̄z quare ꝓsuetudo possit legē mutare vel facere. ꝛ hmōi. assignat be. Thomas ꝓmatecūde. q. xcvj. ar. ij. Dicat eni q̄ ois lex ꝓficiscit a rōe ꝛ legislatoris volūtate Et lex q̄dē diuina ꝛ naturalis rōnabi

li dei volũtate. Lex aũt humana a volũtate hoĩs z rõe regulata. Sicut aũt volũtas hois z rõ manifestat ꝑbo in reb⁹ agẽdis. ita z facto. h enĩ vnusquisq; eligere videt vt bonũ qđ ope impleꝛ. Manifestũ est aũt q lex humana põt instituꝛi z mutaꝛi ꝑbo z expoꝛi. inquantũ iudicat interiorẽ motũ z ꝓcepti rationis humane. vñ z p actꝰ maxime multiplicatos. q ꝓsuetudinẽ efficiũt. lex põt et mutaꝛi z expoꝛi. z aliq̃d inde causaꝛi qõ habeat vim legis. inquantũ p actꝰ hoĩm multiplicatos interiꝰ volũtatis motus z rõnis conceptus efficacissime declarat. Cũ enim aliq̃d multoties fiꝛ. sic videt ex deliberato rõnis iudicio pueniꝛe. Et ꝑm ꝑsuetudo habet vim legis z abolet aliquãdo legẽ z interpꝛat legẽ. Et q; lex diuina z naturalis ꝓcedit a volũtate diuina vt dictũ est. supra q; nõ se extendit potestas humana. nõ sicut lex humana nõ põt tollere legẽ diuinã vel naturalẽ. ita enã nulla ꝓsuetudo potest tollere legẽ dei vel naturalẽ. Un Isiõ. in synonimis. Pax unum vsum lex sc̃z diuina z rõnalis vincat. dist. xj. vsus. Sed q ꝓsuetudo nõ possit tollere legẽ hũanam

Arguit ꝫ

arguit sic. Ex multis malis nõ potest fieri vnũ bonum. sed ille q ꝑmo incipit ꝓtra legẽ facere malefacit. g̃ multiplicatis similib⁹ actionib⁹ non efficiet aliq̃d bonũ. Lex aũt est quoddã bonũ. q; est regulatiua humanoꝝ actuũ g̃ p ꝓsuetudinẽ aboleri nõ potest lex. vt ꝓsuetudo habeat vim legis. Ad qõ ꝛnder Tho. vbi s. q leges humane

Rñsio

in aliquib⁹ casib⁹ deficiũt vñ possibile est aliquãdo cõtra legẽ agere in casu in quo deficit. z tamẽ actꝰ non erit malꝰ. Et cũ tales casus multiplicant ꝓter aliquã mutationẽ hoĩm. tũc manifestat ꝑ ꝓsuetudinẽ q lex vtentꝭ vtilis nõ est. sicut etiã manifestaret si lex ꝓtraria verbo ꝓmulgaret. Si aũt adhuc remaneat eadẽ rõ quare lex prima utilis erat. tũc nõ ꝓsuetudo legẽ. ſz lex ꝓsuetudinem vincit. Nisi forte ꝓter hoc solũ lex inutilis videt. q; nõ est possibile ꝑm ꝓsuetudinẽ patrie. q̃ est vna de ꝓditionib⁹ legis. Difficile est enĩ ꝓsuetudinẽ multitudis remouere.

Arguit scõ sic.

Secũdo arguit sic. q ſz ꝓsuetudo nõ possit facere legem seu ꝟe vim legis. Facere seu ꝓdere legẽ pertinet ad ꝑsonas publicas. q habẽt regere ciuitatẽ seu comunitatez vn̄ ꝑuate ꝑsone legẽ facere nõ possunt. ſz ꝓsuetudo ĩuasiuaꝛ p actus ꝑuatarꝫ ꝑsonarꝫ. g̃ ꝓsuetudo nõ habet vim legis nec potest tollere legẽ. Ad qõ respõdet Thomã. vbi

Rñsio

supra. Multitudo in qua ꝓsuetudo aliqua introducit potest esse duplicis ꝓsuetudinis. si enĩ sit libera multitudo que possit sibi legẽ imponere. pl⁹ est cõsensus totius multitudinis ad aliq̃d obseruãdũ qđ ꝓsuetudo manifestat q̃ auctoritas ꝓncipis q nõ habet potestatẽ cõdendi legẽ. nisi inquantũ gerit ꝑsonã multitudinis. Unde licet singule ꝑsone nõ possint ꝓdere legẽ. tñ totus populꝰ legem ꝓdere põt. Si vero multitudo nõ sit libera nec habeat potestatẽ ꝓdendi legẽ. tũc etiã nõ habet potestatez remouẽdi legẽ a supiori positã. Et tũc ipa ꝓsuetudo ĩ tali multitudine ꝑualens nõ obtinet vim legis nisi ingẽtũ p eos tolerat. ad quos pertinet legẽ imponere multitudini. Ex hoc enĩ q tolerat qđ fit ꝓtra legẽ suã. videntur approbare qđ cõsuetudo induxit. Nec Tho. que refert archidyacon⁹ in rosario. dist. xj. Dicit aũt Job. in glo. super. §. leges. di. iij. q ꝓsuetudo nõ potest abrogare id est tollere legẽ nisi q expssum ꝓsensum pape. vt extra de prebẽ. cũ iam dudũ. Licet q̃dã dixerint q sufficiat sola sciã pape. Et sequit illa glo. q̃ est Bar. bñx. Ego credo q consuetudo rõnabil⁹ z ꝓscripta tollat legẽ. vt extra de cõsue. c. vlti. Etiã sine sciã ꝓncipis. difficile enĩ esset scire oĩes ꝓsuetudines q̃ seruant. Addit Archi. in rosario. Alij dicunt ꝓtra. s. q non sufficit sciẽtia ꝓncipis. ad hoc q consuetudo tollat legẽ. dist. xij. cõsuetudo. Jn papa certuz est q requirit eius assensus expssus. z est necessariꝰ cũ non ex translatiõe populi ſz dñica iussione. z ꝓsilioꝝ auctoritate suã habebat iurisdictionẽ. di. xi. ꝓsequẽs. Sz p opinione glo. s. q sufficit tola sciã z tolerãtia. facit ff. de legi. l. de qb⁹. Cũ idẽ operetur racioꝰ ꝓsensus qđ expssus. imo plꝰ quãdoq; vt notaꝛi ꝓsuevit dist. iij. l. iij. si seruꝰ. Si aũt subditi nollẽt acceptare rõnabilẽ ꝓstitutionẽ allegantes ꝓsuetudinem in ꝓtrariũ. cõstituẽs potest eos compellere vt factũ fuit. xxij. q. v. Alias potestas ei⁹ esset delusoria. Jussa enĩ romane ecclie seruare tenemur. z q nõ fuat pec cat. dist. lxiij. Quia. Et cũ dicit lex tolli p dissuetudinez intelligendũ est p ꝓtrariũ actꝰ seu vsum ad id qđ mandat lex.

Quomõ consuetudo. §. III.

In q̃bus consuetudo parificat legi

parificat legi in multis. q ponit Archidyacon⁹ dist. xj. in bis. sup eo qđ dixit Aug⁹. q mos populi dei z instituta maiorũ p lege habẽda sunt. Et ꝓmo quidẽ parificatur i nouo iure ꝓstituẽdo. Sicut enĩ lex de nouo institui põt que ꝓus nõ erat facta. ita z ꝓsuetudo vbi nõ est statutũ ius legẽ obligantẽ introducit. ff. de legi. l. diuturnu. Secundo in interꝓtatiõe. licet enĩ vna lex aliã interꝓtat. ff. de legi. si de interꝓtatione. ita z ꝓsuetudo interꝓtat legem. extra de ꝓsue. cũ dilectus. Tertio sicut in iure scripto ꝓcedit de similib⁹ ad similia. ita z in iure ꝓsuetudinario. C. que sit lon. ꝓsue. li. j. Quarto sicut lex fac aliquẽ iudicẽ ordinariũ. ita z ꝓsuetudo. extra de fo. cõpe. cũ contingat. z de offi. archi. dilecto. Quinto sicut lex iformat iudicẽ z iurisdictiõem. ita z ꝓsuetudo. ff. de offi. ꝓconsu. z lega. l. solẽt. Sexto sicut lex dat certis ꝑsonis ptãtem eligẽdi. ita z ꝓsuetudo. extra de postu. bone memorie. Et de elec. venerabilẽ. z. c. cumana. Jtẽ sicut in electionibus iuris ciuile z canonicũ arrẽditur. ita z ꝓsuetudo. extra ỏ ex ces. pla. z. c. nõ ira. imo plꝰ facit ꝓsuetudo. q; sc̃z tollit ius eligẽdi et cui cõpetit de iure. extra de bis q fi. a pla. sine ꝓsen. c. ea noscitur. Septimo sicut forma iuris arrenditur in penis emolliendis z exasperãdis. ita forma consuetudinis. extra de symo. p tuas. Octauo sic de iure ꝓceditur edificare in loco publico. ita z de consuetudine. ff. q vi aut clam. l. iij. §. plane. Jtẽ nono sicut dat immunitas alicui⁹ officij vel collationis a lege. ita z a consuetudine. ff. ỏ iur. immu. l. semp. §. legẽ. Decimo sicut lex derogat cõsuetudini. ita z cõsuetudo aliquando legi. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. extra de cens. q̃ q̃. lib. vj. z di. iij. leges. Qđ intelligo. s. q lex tollat ꝓsuetudinẽ. qñ ꝓnceps per suũ statutũ vel rescriptũ intendit tollere consuetudinẽ. z sic debet intelligi ꝓdictus §. diuus alias cõtra. extra de ꝓsti. licet. li. vi. Et hanc sententiã vsus est tenere Innocẽ. z hoc teneas quicq̃d alias inuenias notatum. Undecimo sicut lex dat formã testãdi. ita z consuetudo. C. de testa. l. si non speciali. Duodecimo sicut antiqui canones determinabãt iurisdictiõem archiepi in suffraganeos z subditos eoꝝ. ita z consuetudo. extra de offi. ordi. duo. Tredecimo sicut sentẽa principis ĩtendens facere legẽ facit ius. extra de sentẽ. z re iudi. ita z sentẽtia lata sup consuetudinẽ. dũmodo plures sint facti. z remittit circa hoc ad no. p cũ in ca. frustra. distin. viij. Jbi aũt dicit sic clarꝰ. Consuetudo inualida cõualescit. si obtinet in iudicio cõtradicto. Si enĩ fuit deductũ in q̃stionem an esset cõsuetudo sup aliquo. z iudex pnunciauit eam esse consuetudinẽ esse. z nõ fuit appellatũ ab illa sententia. z iudex non illã pnũciauit p errorẽ vel corruptionez confirmata est talis ꝓsuetudo. z in cõtradicto iudicio de cetero seruabit. nec recipietur libell⁹ contra. z est vn⁹ casus specialis in quo res inter alios acta preiudicat alijs. Et sit nullus alꝰ de ciuitate illa habebit pbare cõsuetudinẽ illam esse. sed sufficiat pbare q est obtenta in contradictione. Decimoquarto sicut lex est arrẽdenda z inspicienda in testib⁹ euocandis. ita z consuetudo. ff. de testi.

l.ij. ¶ Quintodecimo sicut lex adiuuat ꝓsuetudinē. ita ꝙ consuetudo legem. ex de senit. c. sopite.

De triplici genere .§. III.

De tripli. c. ꝓsuetu. ine.

ꝓsuetudinis sumendo large hoc vocabulum ꝓsuetudo. Dicit Aug⁹. ij. ꝓfes. Que ꝓra mores hominū sūt flagitia pro moꝝ diuersitate sunt vitanda. vt pactus inter se genus aut cuiuscuis consuetudine vel lege firmarum nulla cuius aut peregrim libidine violetur. Turpis est enim oīs pars vniuersi suo non cogruēs. Cū aūt deus iubeat aliquid ꝓra morem quocūlibet. ꝙ si ibi nunqꝫ factū est. tamē faciendū est di. viij. Unde etiā ꝑ ps. dicitur de eo. Qui habitare facit vnius moris in domo. Dom⁹ dei est superna glia. fm illud. ij. Corin. v. Habemus ī cel̄ domū non manufactā. Et in hac domo qui inhabitant scī sunt vnius moris. Et hic mos non est alius nisi graciarumactio ꝙ vox laudis. vt dicitur Esaie. ꝙ Thob. xij. Hierusalē ꝑ oēs vicos eius cātabit alla. Sed ad illā domū nō itur nisi de domo dei que est eccla militās. in qua deus inhabitare facit electos suos ꝑ gratiam. ita vt sint vnius moris ꝙtum ad cultū interio. ē quo vna fationem exteriorē sunt vnius moris q̄tū ad necessaria ad salutē. ꝙ sub eisdem etiā ritibꝫ ꝙ cerimonijs eccl̄ie. Et si aliqui fideles nomīe sunt diuersoꝝ ꝙ maloꝝ moꝝ bi nō habitant in ecclesia merito. nec ꝓprie dicitur malus mos vel ꝓsuetudo. Est igitur triplex ꝓsuetudo.

¶ Est consuetudo de se mala. ꝙ ideo effugianda.

¶ Est ꝓsuetudo de se bona. ꝙ ideo imitanda.

De ꝓsuetudie mala.

¶ Est ꝓsuetudo dubia ꝙ ideo bene examinanda.

Cōsuetudo de se mala est oīs que est ꝓtra legē diuīam vel naturalē. ꝙ actus ex illa ꝓcedēs semꝑ est peccatū. nec minuit peccatū. vt aliquibꝫ videtur. nec excusat ied auget. vt dicit. xxij. q. j. Salsma. ꝙ ex de ꝓsuc. c. vicimo di. Cāto sūt grauiora peccata q̄to anima infelices diutius detinent alligata. Et raro datus est q̄ cum magis effrenata uolūtate ꝙ firmiori habitu malitie tales peccāt. Et q̄ fm ꝑbm Cōsuetudo ē quasi altera natura. ideo cū difficultate magna quis recedit a peccatis ꝓsuetis. Et ī hui⁹ figuram Lazarus quadriduan⁹ sepultus designās peccatem ex ꝓsuetudine fm Augustī. de pe. di. ij. Sicut multis ꝑmissis fuit resuscitatus. s. lacrimis ꝙ precibus ꝙ huiusmōi. Nō obstat q̄ Grego. loquēs de crapula quā ꝓsueuerūt facere laici in carnispriuio. que vnqꝫ peccatuz est dicit. Hec a tali ꝓsuetudine auerti possunt. Et ō cuz venia suo ingenio relinquēdi sūt ne forte pctores existat si a tali ꝓsuetudine prohiberenꝫ. dist. viij. Deniqꝫ. Dic ei ibi glo. q̄ relinquūtur cū venia scz pene tēpalis. ita q̄ non vult dicere Gregorius q̄ consuetudo excuset illos a peccato. sed q̄ non debet tolli talis ꝓsuetudo per penas tēpales quādo timetur maius inde scandalum prouenire. Uerū est tamē q̄ aliquādo quis peccat ex ignorantia vel fragilitate. faciens id quod consueuerūt alij facere circa aliquid. ꝙ tūc nō excusatur a mortali. sed istō quod agit fm cōsuetudinem alioꝝ est ꝓtra legem dei vel naturalem. Sed minuitur grauitas eius. puta si quis fac̄ alicui ꝓtractū vsurariū credēs esse licitum. q̄ illō cōmuniter fit cōtra morem siue patrie. certū est q̄ cōsuetudo illi⁹ loci nō excusat cū a mortali. q̄ ꝓtra legē dei. quā sicut lex humana tollere non potest. ita nec consuetudo que ponus dicenda est corruptela seu abusio. talibꝫ abusionibꝫ ꝙ corruptel̄ plen⁹ est mōs. Contra q̄s dicit dñs Exo. xxiij. Nō sequeris turbā ad malū. Et apls. j. Coz. xj. Si q̄s videt̄ inter vos ꝓtentiosus esse scz ꝓtra veritatez. nos cōsuetudinē talē non habem⁹. sed nec ecclia dei scz ꝓtēdē di. Et ecci. xxiij. Juramōem nō assuescat os tuū. Et de hac mala consuetudine dicit Cyprian⁹. Consuetudo q̄ apud quosdam obrepserat impedire non q̄ min⁹ ꝑualeat et vincat veritas. Nam ꝓsuetudo sine veritate. ut⁹ error⁹ est. propter quod relicto errore sequamur veritatez scientes apud Esdram. s. scō Esdre. iij. Ueritas vincit. vt scriptū est. Ueritas valet ꝙ inualescit ꝙ viuit ꝙ obtinz in secla seclorz. di. viij. Et in cap̄lo seqnti dicit. Hecqꝫ bomīs consuetudinē scz malam sequi oportet. sed veritatē. cū per Esaiam propheta loquat de⁹ ꝙ dicat. sine causa. s. vilitate colūt me doctrinas ꝙ mandata hominū docētes. i. ꝓsuetudines malas ꝙ statuta iniusta. Sic idē etiam Augustī. in li. de bap. aur. Qui contempta veritate ꝓsumit consuetudinē sequi. aut circa fratres inuidus est ꝙ malignus. quibꝫ veritas reuelatur. aut circa deum ingratus. cuius inspiratiōne ecclesia eius instruitur. Hā dns in euāgelio. Ego sum inquit veritas. Ño dicit ego sū consuetudo. Itaqꝫ veritate manifestata cedat coniuetudo veritati. qz ꝙ ꝑr⁹ q̄ circūcidebat cessit paulo veritatem predicāti. Igitur cū christ⁹ sit veritas magis veritatē qꝫ consuetudinē seq̄ debemus. q̄ ꝓsuetudine rō et veritas semꝑ excludit⁹ est. vij. Raro pōt referri ad legez naturalem. ꝙ veritas ad legem diuinam scz veteris ꝙ noui testamēti. Et non solū consuetudo q̄ est ꝓtra legez naturalē ꝙ diuinā est vitanda sed etiā cōtra legem humanā reprobāda iure. Et generaliter de talibꝫ abusionibus dicit Nicolaus papa. Mala consuetudo nō min⁹ qꝫ pernitiosa corruptela vitāda est. q̄ nisi citius radicit⁹ euellatur. in priuilegioz ius ab impijs assumit̄. Et incipiūt preuaricatiōnes ꝙ varie ꝓsumptiones celerrime no cōprosse pro legibꝫ venerari. dist. viij. ¶ Secūdum genus ꝓsuetudinis est que non est cōtra aliqua legē diuina vel humanā. ꝙ habet in se aliquā rationem boni. Et hec si generalis est generaliter ꝙ ab oīmibꝫ seruari debet. Si particularis scz in aliquo loco. in illo seruari debet. Unde et mater dñi voluit seruare laudabilem ꝓsuetudinē iudeorū que erat q̄ in festis coz irent ad templū in hierusalez etiā mulieres. Lex quidē hoc mandabat masculis dicēs in Exo. Ter in anno apparebit oīne masculinū in cōspectu meo. Sed tamē etiā mulieres ibant non ex lege iz de more. Unde dicitur Luce. ij. Cū fact⁹ esset ibs annoz duodecim. ascendentibꝫ parentibꝫ eius in hierusalē scōm cōsuetudinē diei festi. ꝛc. Et peccatū esset agere ꝓtra huiusmodi ꝓsuetudines sicut contra leges scꝑtas. Unde dicit Aug⁹. in li. de baptismo. Hoc plane verū est q̄ ratō veritas semꝑ ꝓsuetudini ꝓponēda est q̄ si ꝓsuetudi raro suffragatur nihil oportet firmius retinere. dist. viij. frustra. Dec etiā documēta dicit Aug. accepisse a bto Ambrosio. Hā cū aduen. esset ipe Aug⁹. cū matre sua Mediolanū. ꝙ mater sua ieiunarz in sabbo. sicut solita erat alubi scz Rome ieiunari in tali die. Mediolani aūt nō ieiunaretur in die sabbi. Interrogauit Aug⁹. Ambrosiuz ex parte matris quid agere deberet. s. an ieiunare in sabbato sicut solita erat alubi. an dimitteret ieiunium illō mediolani vt se alijs conformaret. Cui respondit Ambo. cū fuero Rome ieiuno sabbato. cum Mediolani sum. nō ieiuno. ita ꝙ tu ad quā eccl̄iam veneris eius morē serua. si cuiqꝫ nō vis scandalum esse nec quēqꝫ tibi. dist. xij. illa. Et in eo cap̄lo dicit q̄ neqꝫ ꝓtra fidem neqꝫ ꝓtra bonos mores esse cōtinetur. indifferēter est habēdū. ꝙ pro eoz inter quos viuitur societate fuādū. Et di. xj. dicitur Ecclīasticarū institutiōni quasdā scꝑturis quasdaz apostolica traditōne ꝙ successores in ministerio confirmatas accepimus. quasdā vero consuetudine roboratas apto bauit vsus quibꝫ par ritus ꝙ idē vtriusqꝫ pietatis debetur affectus. Et infra. Que enī scriptura salutifere crucis signaculo fideles docuit insignir. q̄ tripharia digesta super panē ꝙ calicē prolixe orōnis vl̄ consecratiōnis ꝙba commēdauit. q̄ ꝓsus oratē nos orare ſrarum forma docuit.

De cōsuetudie bōa.

benedicim⁹ fontē baptismatis. vncriōis oleo xē. Et sicut agere ꝓtra ꝓsuetudinē generalē eccl'ie est peccatū vbiqz. Vñ t ōr Guil. q⁹ dicebo missam an matutinas ē pcm̄ mortale. q⁹ hoc est ꝓtra ꝓsuetudinē generalē eccl'ie. nam al's p legē scriptā nō inuenit. Jra erit facere ꝑ ꝓsuetudinem ꝑticularē alicui⁹ eccl'ie. est pcm̄ moriātibꝫ i illo loco Vnde q̄ ꝓficeret in azimis in eccl'ia greca: peccaret mortaliter. faciēdo ꝓtra ꝓsuetudinē eccl'ie orientalis. t similiter q̄ in eccl'ia latina ꝓficeret in fermētato. grauiter peccaret. cuius vtiqz ꝓficeret fm Tho. in. iij. Idco aūt peccaret. q⁹ nō faceret ꝓtra ꝓsuetudinē eccl'ie sue. Sic in italia in sabbato abstinet ab esu carniū. t qui tali die sine causa rōnabili. puta infirmitatis: comederet carnes. peccarz mortaliter. q⁹ faceret ꝓtra ꝓsuetudinē talis patrie. Extra italiā in multis ptibꝫ. vt in carbalonia nō est talis cōsuetudo abstinēdi illa die a carnibꝫ. vnde comedētes ibi carnes nō peccāt. Vigilia bartholomei aplī in aliquibꝫ ptibus seruat in vna die. in alijs locis die sequēti. Vñ fm ꝓsuetudinē locoꝝ dz illa vigilia q̄ ad ieiuniū seruari. ex. de obser. ieiu. cōsiliū. In ieiunijs eccl'ie q̄ sunt extra quadragesimā quo ad esum lacticiniorꝝ. fm Tho. ij. ij. seruari potest ꝓsuetudo locoꝝ. Et vbi ē de ꝓsuetudine abstinere ab eis. esset pcm̄ mortale vti eis sūcdo ℔. secus vbi est de more comedere talia. Jeiunia etiā que sunt de generali ꝓsuetudine eccl'ie obligāt. sicut ea que sunt in ꝑcepto seu statuto eccl'ie. vt vigilia natiuitatis Jobis baptiste. omniū sanctoꝝ. t beati laurēcij. fm Jnno. Sic erit vbi ī aliqua ciuitate de ꝓsuetudine est celebrare aliqō festū qō tamē nō sit ab eccl'ia statutū debet seruari. vt festū antbonij vel nicolai vel alteri⁹ sancti. Et ad hoc optime facē qō dicit Jhero. ad Lucinū. Illud breuiter te admonendum puto. vt traditiones ecclesiasticas. pīsertim que fidei nō officiunt: ita obseruādas vt a maioribꝫ tradite sūt. nec aliq̄ eārum ꝓsuetudinē alioꝝ ꝓtrario more subuerti. di. xij. illō Ubi dic̄ glo. traditiones. i. ꝓsuetudines. pīsertim. id est rm Sic ponit. xj. q. ij. Si q⁹ eps. Uel pīsertim. i. ita demuz q⁹ nō aduersent ꝓsuetudines fidei. vel bonis moribꝫ. vt dic̄ ea. illa. Nec alioꝝ ꝓtrario. dicit ibi archi. ꝓtrario. i. diuerso. Bonū q̄ bono ꝓtranū nō est. Si q̄ due ꝓsuetudines sunt ꝓtarie. q̄ vna mala est. sz si sunt diuerse nō. Et ꝓsuetudo vni⁹ loci alteri nō ꝑiudicat. Et dicebat Hoff. q⁹ eadē iurisdictio dz bñ in vna eccl'ia que in alijs habetur de iure cōmuni. ex. de ꝓsuetu. cū olim. nisi pīscripserit aliqua eccl'ia. dic̄ glo. extra de pīscrip. audiuis. Sec⁹ autē si agat de iurisdictiōe sz de patrimonio vel ꝓsimili actu. vt q⁹ dicūt aliqui q̄dam facūt sic. q̄ t nos debem⁹ ℔ agere. sz nō sequit. Et ad hoc facit. c. illud. t ad idē facit qō ait Nico. papa. Sat sancta romana eccl'ia q⁹ nihil obsunt saluti credentiū diuerse. p loca t tpe ꝓsuetudines. si illis canonica nō obsistit' auctoritas. p qua eis obuiare debeamus. Uñ nihil iudicam⁹ eis debere vl' posse resisti. dist. xij. Jtē. C. li. viij. ti. lj. q̄ sit lon. ꝓsue. l. j. ōr. Cōsuetudo pcedens t ratio que ꝓsuetudinē suasit tenenda est. Et q̄cq̄d ꝓtra longā ꝓsuetudinē fiet ad solicitudinē suā reuocabit pses. puincie. di. xij. Et loquit de ꝓsuetudine que non est ꝓtraria iuri scripto. fm glo. Jmā cū ꝓtraria est dicetur infra. q̄d iuris. Cōsuetudo q̄ erat in regione mesopotamie quā allegauit Laban iacob ꝓquestus est de eo q⁹ supposuisset sibi lyam loco rachelis dicens. Nō est ꝓsuetudis in loco isto vt minores pus tradam⁹ ad nuptias. vt habetur Geñ. xxix. in se laudabilis fuit. sed tamen Laban male fecit eā seruādo. ex eo videlicet q⁹ fregit fidē sibi data seu pmissionē factā de rachele. qō est ꝓtra ius naturale. qō ꝑiudicat oīm ꝓsuetudini. Sicut etiā mōstri quis iuraret seruare determinata statuta. pura ducere rm̄ secum familiā cū mittit ad gubernandū ciuitatē vl' castrū Et de more cōmuni oīm est nō ducere secū rātā. t quasi oīes illud agūt. nec vnq̄ defect⁹ iste deducit ad iudicium. vtiqz talis peccaret mortaliter. q⁹ iuraret ducere rantam familiā. ita q⁹ si ꝓsuetudo alias forte excusarz a peccato transgressiones statuti. non rm excusabit a periurio.

¶ Sciendū etiā q⁹ cū dicit ecclesie romane ꝓsuetudinez seruandā. dii. xj. c. vi. circa finē. intelligit illud nō de omni ꝓsuetudine romane eccl'ie q̄ ad vbē. sed de ꝓsuetudine que quā eccl'ia romana mādat generaliter seruandā. vt dicit glo. summaria in pn. dist. eiusdē. Cū aūt de nouo fundaret aliqua eccl'ia. l. p⁹ uersionē alicui⁹ gentis vel aliq̄ religio. seruari posset illud Gregō. q⁹ ait Augu. epō anglozꝝ. Nō p locis res. i. mores. sed p rebꝫ. i. moribus. loca amanda sunt. Ex singulis que q̄q̄ bus q̄ ecclīs q̄ pia que religiosa que recta sunt elige. t hec quasi ī fasciculuz collecta apud anglozꝝ mētes in ꝓsuetudinē. de pe. di. xij. nouit.

¶ Tertiū gen⁹ ꝓsuetudinis est. quādo dubia est. vtrz sz sit seruāda. Et hec papa dz locū qn̄ est cōtraria alicui iuri humano scripto. Nā si esset ꝓtraria iuri naturali vel diuino tā declaratū est supra q⁹ esset semp mala t ideo reprobāda. Cū g̃ est ꝓtraria iuri humano. aliqn̄ p iudicat t rollit ipm̄ t aliqn̄ nō. Unde. C. li. viij. ti. lj. dicitur. Cōsuetudinis vsuq̄ longeui nō vilis auctoritas est Uerz nō vsq̄ adeo sui valitura mōmēto vt aut rōz vincat aut legē scriptā. dis. xj. Ubi dicit glo. q⁹ aliqui intelligunt illud. ca. quo ad primā ptē de bona ꝓsuetudine. q̄ ad secūdam de mala ꝓsuetudine. Sz ille intellect⁹ est inceptus. q: sepat caudā a capite qn̄ non licet. ex. de bapt. maiores. Alij vero omnes exponunt de bona consuetudine totū. c. que q̄dem ꝓsuetudo si sit particularis. s. in aliquo loco. nō rm rollit seu vincit legē ubi contrariā vniuersaliter. sz solū in illo municipio vbi seruat. Et q̄uis hoc sit verz. rm null⁹ de ℔ vnq̄ dubitauit. q⁹ ꝓsuetudo particularis debet vincere legē in oīmbꝫ aliis locis. Refert archidy. dis. xj. sup dicto. c. ꝓsuetudinis. q⁹ Bern. compostel. dicit. q⁹ pncipiū illi⁹. c. licu legis loquit de bona ꝓsuetudine nō scripta. cui ius aliqd̄ directe nō obuiat. imo est iure consona. t hec seruari debet etiā si nō sit pscripta. Secūda ps loquit de cōsuetudine iuri ꝓtrana. t in tali requirit pscriptio ad hoc vt iuri positiuo ꝑiudicet. extra de consue. c. vl. Alij dicūt q⁹ loquit ista lex de ꝓsuetudine ꝑticulari. que nec etiā in loco illo ꝑticulari vincit legē nisi sint ille ꝓditiones q̄ ponunt in glo. sup. c. frustra. dist. viij. In illa aūt glosa que est Joh. ōr. Scias q⁹ ad ℔ q⁹ consuetudo ꝑiudicet iuri requirit primo q⁹ sit prescripta extra de cau. pos. cū ecclesia surrina. Secūdo qō obtineat in ꝓtradicto iudicio populi. extra de ver. sig. abbatem Tertio q⁹ eo aīo fiat vt credat se ius habere et vt in posterum inēdat illud facere. aliq̄n talis vsus non ōr vsus ff. de tri. ac. q̄. prius. le. j. Quarto vt res illa sit pscriptibilis. xxv. di. illud. Quinto vt possit dici antiquata et approbata. extra de postu. bone. ij. circa finē. Sexto debz primere naturalē equitatē. extra de ꝓsue. ex pte. Septio q⁹ sit de scīa pncipis introducta. non rm tolerata. extra de priuile. cū iam dudū Octauo q⁹ non sit per errorē inducta. ff. de legi. qō non ratiōe. t dist. viij. cōsuetudo. Nono q⁹ maior pars populi cōsuetudinē illa consuetudinē vti: quia sicut minor ps populi nō posset condere legem. ita nec consuetudinē. Quidā tamē dicunt q⁹ illa cōsuetudo ꝑiudicat iuri que excedit memoriā hominū. Illud enī loco constituti babet. ff. de aq̄ quoti. t estiua. l. hoc iure. Jo. Sed quicqd̄ dicat Jo. dicit Bartho. brix. hoc breuiter reneas. qō fm canonē sufficit q⁹ currant ista duo. s. q⁹ sit rationabilis t pscripta. hoc enī dicit decre. extra de consue. c. vlr. Unde licet cōsuetudinis longeue etiā non sit vilis auctoritas. non tamē est vsq̄ adeo valitura. vt vel iuri scripto valeat derogare. nisi fuerit rationabilis et legitime pscripta. Glo. sup illud. legitime prescripta.

De tertio genere cō suetudis.

De ieiunijs ꝓsuetudinarijs nota quō obligāt.

Q⁹ ꝓsuetudo ꝑiudicet iuri hec requiruntur

spacio quadragīta annoꝝ. cꝫ de cau. poss. cū ecclesia. z de pscrip. audiris. Et de hoc pnt habere multa iura. Ea cī iola locū habēt in rebꝫ ecclīasticis. vt. xxvj. dist. iij. §. Pōr. Olo. sup illud. nisi sit rōnabilis. Rōnabilis dicit consuetudo qua nō improbāt iura vt de causa poss. cū ecclesia. z e. ti. cū dilectus. z de verbo. sig. abbatem. vt qnqꝫ aliq admittant ad electroem. ad quos nō pinet de iure communi z de alio collegio. ista ꝓsuetudo nō improbat a iure. vt dicit pscripta iura. Irrationabilis aūt dicitur consuetudo que reprobatur a iure qual' est illa. cꝫ de instit. frequēnt. z de cōsuet. Cū venerabilis. ibi reprobatur consuetudo cuiusdā loci que erat q abbas qui immediate erat ꝑ applica sede. transferebatur ad aliam abbaciam sine licentia obtēta a papa. qō fieri non pōt. z e. ti. c. i. reprobat ꝓsuetudo qua diurumpitur neruus ecclīastice discipline. ca. cū inter vos. Et dicitur neruus ecclīastice discipline vigor censure ecclīastice. i. excōmunicatio. suspēsio. z interdictū. Istis enī ꝓseruatur robur auctis ecclīastice. Qō ergo nō ierusrenk que statuta sunt circa hmōi cēsuras seruanda ratōe consuetudinis alicuius. nō excusaret consuetudo. Item. eo. ti. q̄uis. reprobatur. cōsuetudo q̄ aliq̄ simplices sacerdotes ad defectū episcopoꝝ crismabāt in fronte. tales enī nihil cōferebāt. Item nec cōtra obedientiā valet ꝓsuetudo vl̄ pscriptio. eo. ti. cum venerabilis. Et. xxviij. q. j. abbatibꝫ. Item nec ꝓtra curatōem q̄ ratōne visitationis debetur. infra. eo. cū ex officijs. Itē reprobatur a iure ꝓsuetudo que est ꝓtra libertatem ecclesie. cꝫ de elec. cum terra. z ca. sacrosancta. Itē extra de ꝓsue. c. ex pte reprobātur due ꝓsuetudines in quibusdam partibꝫ existentes. sc̄z q̄ cū maritus ex pdigalitate vel incuria vl̄ in alio casu amisisset bona sua alienabat bona vxoris mobilia vl̄ immobilia arbitrio suo. Alia ꝓsuetudo erat q vxore cōmittente adulteriū. medietatē omniū bonoꝝ que maritꝰ fuerat adeptus perebat z applicabat. Vtraq; pariebat occasionē malignādi. Nam ꝑ primā inuitabātur viri ad dispensandū bona sua. ꝑ secūdam mulieres ꝓniores erāt ad perpetrandū adulterium. Itē sicut nō valet ꝓsensus vel pactum ꝓtra legem vt clericus respondeat in alterius foro. extra de foro cōpet. significasti. ita nec ꝓsuetudo. Nec etiā vt clericus verberādus se layco subijciat sua sponte. extra de sentē. excō. Cōtingit. Item reprobatur a iure ꝓsuetudo qua ds ꝓtra aucte sibi eligat confessorem. cꝫ de pe. z re. Si epūs. li. vj. Item reprobatur a iure ꝓsuetudo exigēdi pedagia z gabellas a clericis z religiosis. cꝫ de cens. quanqꝫ. li. vj. Itē reprobat ꝓsuetudo exigendi vel pacisc̄di aliquid tpale ꝑ spūalibus. vt ꝑ ingressu monasterij vel sacramentis. cꝫ de simo. quoniam simoniaca. Sed cōsuetudo dandi vl̄ accipiēdi aliquod tempale in collatōne vel receptōne spūalium ꝑ modum elemosine. z ex deuotōne z nō ex pacto. vel ꝑ modum pcē. nec ꝑ subtractōem spūalium nō reprobatur. imo tuari debēt laudabiles in hmōi cōsuetudines. vt extra de simo. per totū. Hostiens aūt dicit q que dicat rationabilis cōsuetudo erat arbitrio iudicis relinquēda. Nec certa regula sup hoc poterat dari. Archid. aūt sup ca. cōsuetudinis. dist. xj. post multas opiniones recitatas ad declaratōem illius c. s. quādo ꝓsuetudo tollat seu vincat legem scꝑam. sicut dicit in summa. vbi consuetudo obtinet cōtra ius. ita q ipsa ꝓsuetudo nō toleratur ab aliquo iure tunc indistincte succumbit ꝓsuetudo. z hoc ꝓter bonum obedientie. z. xij. dist. c. ij. Et q; decreta summorum pontificū nō sunt in aliquo violāda. z hoc ponit sub statuto. dist. lxj. statuimus. Et ꝓtranū facies peccat grauiter. di. lxvij. Quia per. Sed vbi cōcordat cōsuetudo seu toleratur ab aliquo iure licet alijs iuribus videat cōtraria. tunc ꝓsuetudo vincit z tollit legem scriptam. q; multa fieri non debent. facta tamē remanēt. extra de regula. ad apostolicā. Et. ij. q. vj. biduū. hec ille. Et fm hec cum dicitur q ꝓsuetudo non est rationabil' seu non valet que obuiat canonicis statutis. cꝫ de consuetudi. ad nostram videtur intelligendū qñ obuiat oīmb; statutis. Nam si obuiat alicui. z ꝑ aliud toleratur. nō erit irrationabilis ꝑ hoc solum. als nunqꝫ tolleret ius scriptum. cū tamē quotidie fiat cōtrariū ꝑ totā ecclesiam. Verbi gratia de consecra. dist. iij. pnunciandū. z ca. Rogatōes. In illis capitulis mandant seruari dies Rogatōnū quo ad ieuniū z quo ad cessatōem ab operibꝫ. Et tamē vbiqꝫ fit ꝓrarium. nec aliquis dicit q peccent fideles dies illos nō seruando. z hoc q; abrogatum est ꝑ ꝓtrariam ꝓsuetudinē que pscripta est. Et etiam videtur rationabilis ꝓter ieunia multiplicata z festa ab ecclesia z fideles paꝝ devotioni se dant diebꝫ festiuis z vix laborādo viuere possint pauperes. Idem dicēdū de tota hebdomada pascue ponitur celebrāda in. c. pronūciandū. Idem de ieunio quadragesime quod fuit statutū ab ecclia inchoari a clericis pma die post quinquagesimā. dist. vij. statuimus. z no obseruatur a clericis sed cōmuniter incipiunt quadragesimā quādo layci sc̄z q̄rta feria. Nec dicat Gratianus eos esse transgressores canonū. z hoc q; est abrogatū per cōtrariā ꝓsuetudinē. dist. vij. §. leges. Quāuis ergo ista z similia obuient canonicis statutis aliqbꝫ tamē q; nō oīmb; obuiāt sed ab aliquo tolerātur. vt ab ista decretali de ꝓsue. c. vlti. que vult q vincat legē etiaꝫ canonicā cū est rationabilis z pscripta. ideo valent z sine ꝓiudicio salutis seruari possunt. Dic tamē magna diligentia habenda est in iudicando vt nō defacili aperiat̄ via transgressionis ordinatōnum ecclīasticaꝝ. Nec etiā condemnetur quis leuiter de mortali in huiusmōi ꝓsuetudinū obseruatōne. sicut est de festo innocētū. De festo sancti Siluestri. z huiusmōi. que cōmuniter abiectūr in dissuetudinem. vbi tamē seruant oīmino custodiēda sūt q; ab ecclia instituta. Similiter de ꝓsuetudine q̄ est in multis locis q in sabbato z in vigilijs magnaꝝ solemnitatū homines laborāt vel vendāt vsqꝫ ad tertiam horaꝫ noctis. vt barbitōsores plus faciētes exercitij illa die q̄ tota hebdomada. Et videtur posse tolerari. cū quasi ī recompensatōem huius nō laborent in sero festi vsqꝫ ad mediam noctem. quod tamē de iure possent. q; de vespera ad vesperam. i. sero mandatur celebrari. de consec. dist. iij. pronunciandū. Sed nullo modo tolerari debent. nec excusat a peccato qō de ꝓsuetudine imo corruptela est. nō cōmunicēt homines nisi in virili erate vel puelle cū sunt nupte. cū debeant ꝓfiteri z cōmunicare oēs postq̄ peruenirent ad vsum rōnis. Similiter z viduc. q de more patrie stent ꝑ menses qō non vadant ad ecclīam ad diuina officia post mortez viroꝝ. excusari nō possūt. Sed nec puelle nondum nupte debent obmittere audi tionem misse. q; de more patrie imo abusione nō mittūtur extra domū. Magis tamē hoc imputādū est culpe parentū. nō enī deceret eas ꝓtra volūtatem parentum ire ad ecclesias. Similiter q clerici multa faciant ꝓtra decentiam status clericalis q̄ iura insinuēt. in habitu z cōuersatōe. q; de more est patrie. Aut etiā q religiosi diuitent austeritates sue regule z constitutionū z cerimonias q; sic ꝓsueuerāt relaxate viuere. nullo modo excusantur. Nec dici possūt huiusmōi ꝓsuetudines sed corruptele z abusiones. z ideo extirpande a plātis. cū fieri pōt sine maiori scandalo q̄ esset bonū inde sequēs. ar. dis. vij. denicq̄. Et ad hoc facit qō ait Nico. papa. Ridiculm est z satis abominabile dedecus vt traditōes quas a patrib; accepimus infringi patiamur. dist. xij. Et de huiusmōi prauis ꝓsuetudinib; intelligitur illud Nicolai pa. di. viij. Mala consuetudo non min⁹ q̄ pniciosa corruptela viuanda est. que nisi citius radicitus euellatur. in ꝓtulegiorū

ius ab impis assumitur.

De cõsuetudine quo .§.V.

De ꝓsuetudine q̃ ad iudicia cõtentiosa

ad iudicandũ seu q̃ ad iudicia ꝓtentiosa. glo. sup. c. ꝓsuetudo. di. j. tractat. vtr̃ fm ꝓsuetudinẽ sit iudicandũ. q̃n ꝓsuetudo est ꝓtraria iuri scripto. aut fm ius scriptum. Inducit multa iura p ꝛ ꝛ. ¶ Nã q̃ nõ sit iudicãdũ fm cõsuetudinẽ. q̃n ius scriptũ ꝓtrariũ bz. ꝑbat p. c. si ꝓsuetudinẽ. di. viij. ꝛ di. xj. ꝓsuetudinis. ꝛ. c. lequẽ. extra de sen. ꝛ re iudi. cũ causa. Et de fo. cõpe. q̃ clericj. ff. de sepul. vio. l. iij. §. diuus. ¶ Bz q̃ fm ꝓsuetudinẽ sit iudicãdũ. etiam ꝓtra ius scriptũ. ꝑbat p. c. placuit. dis. xxxij. ꝛ extra de eo q̃ mur. i pos. cũ venissent. Et de testa. Ad hec de cognati. spi. sup eo. de ꝓsue. c ij. Et de ar. c. dilecti. Cõcludit dns Jo. ꝛ dicit q̃ iudicandũ est fm ꝓsuetudinẽ ꝓtra ius scriptũ. quãdo in ꝓsuetudine ꝓcurrũt ille cõditiões que habent in glo. sup eo. frustra. di. viij. quas habes supra i §. ꝓcedenti. circa pn̄. Bz Barthо. brixẽ. addit. Hoc tene q̃ si sit rationabilis ꝛ ꝑscripta ꝓsuetudo. ꝓiudicat iuri. extra de ꝓsue. c. vlti. Deinde querit glo. ad quã ꝓsuetudinẽ sit recurrendũ in iudiciis. vtr̃ ad cõsuetudinẽ terre illi⁹. vel puinciaꝛ vel romanã. Et rndet q̃ iudex maxĩe delegat⁹ fm canones ꝑmo iudicabit. deficientib⁹ canonibus fm leges. vt extra de no. ope. nũ. intellexim⁹. ꝛ dis. x. si in aduersarũ. Deficiẽte oĩ iure ꝓcedendũ est fm ꝓsuetudinẽ generalẽ vel particularẽ. si generalis circa illõ negocũ no inuenit. licet quidã dicãt tũc recurrendũ ad romanã. Deficiẽte aũt oĩ iure ꝛ ꝓsuetudine. ꝓcedat de similib⁹ ad silia. vt. xx. di. de quib⁹. Dmodi deficientibus recurrat ad romanã ꝓsuetudinẽ. vt. ff. de legi. ꝛ ꝑsti. de q̃bus. Licet sit ar. q̃ ad ꝓsuetudinẽ puinciaꝛ vicinaruꝫ sit recurrendũ. extra de censi. sup eo. Jo. ¶ Itẽ glo. sup. c. illud. di. xij. querit fm quã ꝓsuetudinẽ debeat iudex delegat⁹ iudicare: an fm ꝓsuetudinẽ loci seu puincie. an fm ꝓsuetudinẽ romanã. an fm ꝓsuetudinẽ delegãtis. an fm ꝓsuetudinẽ rei vel actoris. Inducit multa iura p qualibet parte hoꝛ. demũ decidẽdo dicit. Dubit aliquis q̃ si aliquis sponte se subiiciãt iudicio alicui⁹ seu petãt iudices ꝺ legatos spõte. q̃ semp fm ꝓsuetudinẽ iudicis delegãtis est iudicandũ. Si aũt inuitis dak iudex. tunc iudicabit fm consuetudinẽ litigantiũ. ꝛ portus rei q̃ actoris. quia fauorabiliores sũt rei q̃ actores. ¶ Vel⁹ potest distingui sc̃z quia aut p appellationẽ obtinet iudex aut sine appellatione impetrat. Si per appellationẽ. tũc dico delegatus debere sequi ꝓsuetudines iudicis a quo appellatũ est. q̃ iudex appellationis debz sequi leges prioris sententie. vt in auten. cũ de appellatõe. cog. col. viij. in pn̄. Ar. ad hoc extra de testa. Raynaldus. Sed si sine appellatõe impetrat iudex. tũc debet sequi ꝓsuetudinẽ delegãtis. ar. ad ff. de ꝓdi. que conditio. Ego credo q̃ iudex iudicabit fm ꝓsuetudinẽ rei. quia actor sequit̃ forũ rei. vt extra de foro cõpe. cũ sit generale. Nisi rõne ꝓtractus vel maleficij sit fact⁹ de foro alteri⁹. q̃ tũc seruabitur cõsuetudo loci. vbi contraxit vel vbi maleficiũ fecit. vt di. viij. que ꝓtra morem. Et extra de fo. compe. c. vlti. Addit archidyacon⁹ super dicto. c. cõsuetudinis. ad hanc glo. ꝛ dicit q̃ Hugo et Lau. asserũt q̃ si circa articulũ de quo queritur sunt diuerse cõsuetudines actoris ꝛ rei. sequatur iudex rei ꝓsuetudinẽ. vt dicit hic glo. nisi in duobꝫ casibꝫ. s. cuꝫ ꝓsuetudo actoris est magis cõsona iuri ꝛ veritati. vel si magis iuuat eum absolutionem q̃ ꝺdemnationẽ. tũc enĩ magis debet sequi quod cõsonat veritati negocij. iij. q. vij. iudicet. ꝛ ꝑm priores esse debem⁹ ad soluendũ. xxxv. q. x. Ventam Ponit etiã archidyacon⁹ ibidẽ ꝓsuetudines varias attẽdendas in diuersis negocijs. ꝛ dic fm Job. Consuetudo loci contract⁹ seruat̃ ad hoc. ff. de vsu. l. j. ꝛ. ff. de cuic. Si fundus. Et mouet questionẽ talẽ. Pone q̃ sit quedaꝫ regio vbi est ꝓsuetudo q̃ si vxor premoriat viro. marit⁹ eiꝰ lucratur tota dotẽ. contrahit cũ quadã de bononia. vbi est cõsuetudo q̃ in tali casu vir lucrat̃ medietatem tm̃. Quero cuiꝰ consuetudo inspicit̃ in ꝓtractu instrumẽta dotis. Dixit dns Guido de suc. q̃ marti consuetudo est attẽdenda. ꝛ hoc. ff. de iudic. l. exigere. Sed circa hoc est sciendũ q̃ consuetudinũ alia generalis. alia specialis. Generalis seu generalissima est que inducit̃ a populo rhomano. ff. de legi. de quib⁹. Specialis consuetudo alia ciuitatis. alia puincialis. alia oppidi. alia certi predij. alia certe dignitatis. alia certe ecclie seu monasterij. alia certi hominis seu patrisfamilias. alia animalis. alia certi fori. De puincialis consuetudine seu ciuitatũ loquit̃ littera. ff. ꝺ legi. l. cum de consuetudine. extra de elect. cum ecclesia vulterana. extra de censi. sopite. Est tamen differẽtia inter puincialẽ ꝛ ciuitatẽ. sc̃z quo ad probationẽ. prouincialis ẽ quando in ciuitate eiusdẽ puincie vsitata est. ff. de tribu. l. iij. §. vltimo. Alia dicit̃ esse puincialis q̃ de iure communi statutũ nõ est. cum dubitat̃ i illa puincia in qua nihil est statutũ. nec aliquid de iure cõmuni reperitur. extra de cogna. spiri. c. sup eo. Idẽ iuris est. si dubitet̃ de interpretatione iuris cõsuetudinarij. vt in pdictis. c. in quibus cauet̃. q̃ standũ est interpretationi aliaꝫ ciuitatũ primaꝫ. Si aũt de ꝓsuetudine ciuitatis dubitet̃. debet attẽdi q̃liter ipa ciuitas vsitata sit in illis de quib⁹ dubitat̃. ꝛ in similib⁹. ff. de legi. l. de q̃b⁹. ꝛ. l. si de interpretatiõe. Si aũt nõ apparet q̃ declarat̃ ꝺ dubiũ nec est determinatus aliquid sup hoc in iure cõmuni. tũc debz attẽdi q̃ optinet in circũuicinis ciuitatib⁹ coherẽtib⁹. de ꝓsuetudine earũdem. vt in pdicto. c. sup eo. ꝛ extra de ꝓsue. cum olim. Et idem est obseruandũ de ꝓsuetudine oppidi vel castri. C. que sit lõ. ꝓsue. l. j. ff. de edi. pmo. l. iij. De ꝓsuetudine aũt certi pmij loquit̃ lra. ex̃ de offi. or. tuo simul. Et. xj. q. iij. ꝓquisi⁹. ex̃ de excel. pla. c. ij. Et in ꝓsuetudine pcedit ꝺ similib⁹ ad silia. ex̃ de off. archi. dilecto. In ꝓsuetudine aũt certe ecclie vl certi monasterij. inspicit̃ q̃ fieri consueuit in illo monasterio. ex̃ de his q̃ fiũt a pla. si. ꝓsen. c. ea nosci tur. ꝛ de ver. signi. abbatẽ. Et etiã ꝓsuetudo hominis seu patrisfamilias. ꝛ in ipa etiã attẽdit̃ q̃d facere consueuit. ff. de testa. fa. pos. heredes palã. §. j. ꝛ. ff. de re mili. l. semp Est etiã ꝓsuetudo animalis ꝛ in ea aspicit̃ q̃d facere cõsueuit illud animal. vt instit. de rer. diui. §. pauonũ. ꝛ credo q̃ in alijs actib⁹ ꝛ delictis sufficit bin⁹ actus ad pbãdam ꝓsuetudinẽ peccãdo quo ad homines ꝛ animalia. xxv. q. ij. ira nos. ff. de seruo. cor. l. neran⁹. Sic bina sententia lata sup ꝓsuetudine. ꝓsuetudinẽ inducit ꝛ approbat. ff. de legi. l. cum de consuetudine. Est etiã ꝓsuetudo fori. ff. de var. ꝛ extra de ordi. cogni. l. j. Est etiã consuetudo corporis. extra de celebra. missa. §. perniciosus. Dec oĩa Archiꝺ.

De consuetudine q̃n. §. VI

tollat legem ꝛ ꝓiudicet legi ꝛ quando nõ. notat̃ summa Henricus boych. sup. c. vlt. de consuetudine. Ubi ꝓmo sciendũ q̃ nulla consuetudo quãtũcũq; generalis vl antiquata potest ꝓiudicare seu tollere id quod est ꝺ lege naturali seu etiã diuina quo ad moralia precepta. vt di. viij. per totũ. Cerimonialia aũt precepta q̃rum ad lram cessant. ꝛ seruari non debent quia hoc esset iudaizare Judicialia vero precepta legis diuine non obligãt ad obseruantiã eoꝝ. inquantũ contenta in lege mosayca. sc̃z inq̃tum assumerent̃ p constitutis seu statutis ab ecclesia vel aliq̃ ciuitate fm Thomã. Et de istis dictũ est supra diffuse in ti. de lege mosayca. Restat ergo questio solum de lege positiua canonica vel ciuili ꝓout lex positiua ꝛ includit etiam ius gentium. Circa hoc igitur distinguit predictus Henricus. Quia aut consuetudo precedit legem.

z lex sequit. i. cōstituitur post ipam. aut ecōtra lex pcedit consuetudinem. z consuetudo sequitur. Si igitur cōsuetudo pcedat legē. tūc aut ꝓsuetudo est generalis. que ius per totū orbem seruat. aut est localis seu particularis q̄ ius seruatur in vna ciuitate vel regno z no in alio. Si cōsuetudo generalis est tunc lex noua suguemens sibi contraria ei preiudicat z eam abrogat seu derogat. licet ō ipsa nō faciat mentionē. arg. de consti. licet. li. vj. Ibi scz loc z glonarū singularū. tc. a ꝓrario sensu. Et hoc ibi notat Jo. an. q̄ illud q̄d communiter tenet princeps non ꝑsumit ignorare. vt. ff. de testi. mili. l. comuni. Et q̄ alias talis lex generalis nihil operaretur qō nō est dicendum. ar. xix. dist. Si romanoz. Si vero ꝓsuetudo est localis siue particularis tūc alia lex superueniens habet clausulam derogatiuam ꝓsuetudini. vicz vel expresse improbādo consuetudinem inducendam vl' simpliciter ꝓrariaz ꝓsuetudinē tollendo. q̄ tūc intelligitur de inducta z inducēda in futurū. z tūc lex tollit ipam consuetudinez. vt de cenſi. quanq̄. libro. vj. Et ita intelligit Bern. illam legem. ff. de sepul. vio. l. ut. §. diuus. z de fi. instru. pastoralis. z Archid. z Jo. an. de consti. c. j. li. vj. Aut no habet clausulam derogatiuā ꝓra consuetudinē inducram. et tūc nō tollit eam. vt notat Inno. Et est bodie expressum de consti. c. j. li. vj. Fallit vbi cōsuetudo localis esset fm ius comune. cōtrariū secūdo iuri. vt notāt Jo. an. de consti. z Archid. de fi. presc. j. li. vj. Si vero lex pcedit cōsuetudinem z ꝓsuetudo sequitur. tūc aut lex pcedens habet clausulam derogatiuā ꝓsuetudini. vt q̄ phibet in futurū ꝓrariam ꝓsuetudinem introduca. vel tollit simpliciter ꝓrariā cōsuetudinē. vt dictum est. z tūc ꝑiudicat cōsuetudini sequēti. ita q̄ cōsuetudo sequens non valet. vt. C. de cenſi. l. cos. extra. c. non putamus. li. vj. fm Jo. an. Sed pe. de ancha. dicit q̄ licet tollat ꝓsuetudinem inducram. tamē si ꝓsuetudo ꝓra talē legem durer. tra vt sit pscpta z nō rationabilis. adhuc tollet talem legē. Jo. de imo. in cle. dicit in aliquib habere locum dictū Joh. an. in aliquib aliis dictuz Petri. Si aūt predicta lex nō habet clausulā derogatiuā cōsuetudini. tūc aut est rationabilis aut irrationabilis. Si rationabilis nō tollit legē Et dr irrationabilis vt q̄ est ꝓra ius q̄d lediturz ordo iudiciarius. vt co. ti. ad nostram. Vel q̄ quod diſrumpit ecclesiastica disciplina. vt eo. ti. Cum inter. Vel q̄ est onerosa ecclesijs. eo. ti. Cū inter. Vel q̄ est ꝓra publicā vtilitatē cōmunē. z talis consuetudo nō derogat canoni vl' legi. vt viij. dist. mala ꝓsuetudo. Et ratiō est. q̄ sicut iuramentū nō est vinculum iniquitatis. nec debet admittere peccatū. als nō valet. vt. xxij. q. vij. inter cetera. Jta nec ꝓuilegiū nec consuetudo nec ꝓscriptio. nec ꝓscriptio. nec etiam appellatio. fm Hostien. Ad hoc concordat q̄ notāt Hosti. z Jo. an. de elec. per venerabilē. dicentes q̄ ꝓsuetudo vel statutū q̄ cōmittens furtum vel homicidium vel simile crimen in pecunia tm̄ puniatur. sūt irrationabilia. q̄ nihil aliud est q̄ homies venalitati exponere. vl' inclinare homines ad cōmittendū peccata. Tales enī minus timēt penam pecuniariā q̄ timēt suspendiū vl' aliā mortem. illa ergo nō sunt tenenda neq̄ seruanda. de offi. ordi. dilectus. z. c. fi. Dicit ꝓtiā Hosti. in summa de pe. z re. q̄ b z qualiter q̄ ꝓra peccari correptionem non currit prescriptio vel ꝓsuetudo vl' dissuetudo. Si aūt ꝓsuetudo sit rationabilis. tūc aut est prescpta aut non ꝑscpta. Si ꝑscpta tūc derogat iuri positiuo. z etiā iuri gētiū. vt de ꝓsuetudine. c. vl. Et cū generalis est consuetudo tūc generaliter z vbiq̄ derogat. vt de legi. l. de quib. §. inueterata Si vero sit particularis consuetudo seu localis tūc i illo loco tantū ꝓsuetudo tollit legem. Sic loquitur lex. ff. cōmūia pre. l. vendit. z dist. xj. consuetudinis. Si aūt nō est ꝑscpta consuetudo tūc nō derogat legi. vt in cap. cumana. de elec. Et hoc etiam exposse dicit de ꝓsue. c. vl. Dicit etiā Hostien. q̄ que sit ꝓsuetudo rationabilis vl' nō relinquitur ꝓsilio iudicis. Item etiā dicit q̄ ꝓsuetudo que est contra votū vl' ꝓra religionē nō valet. nec tollit legē. de sta. mona. cū ad monasterū. Idē dicit q̄ lex vel canon ꝓtinens ꝑceptum vel ꝓhibitionem nō potest tolli p ꝓsuetudinem q̄ tamē nō videtur simplr verū sed de his que cōpchē dūr ꝑceptū vl' prohibitoem legis diuine. non aūt in pre positiuis. Illā rogatiōnes quo ad tenuū z quo ad seruandū ponūtur in ꝑcepto. de conse. dist. iij. Rogationes Et cū ab oībus dicatur ꝑceptū illud esse abrogatū. q̄ cōtrariā cōsuetudinem. Jte sic legē. z si nō generalem tamē spēalem potest sibi facere vnusquisq̄ populus. z in hoc dicitur ꝓnceps ꝓscribere. licet etiam posset illā ignorare. Eadem ratione potest sibi ꝓsuetudinem facere particularem z rationabilem. q̄ ꝓnceps nūq̄ vult facta rationabilia impedire sed potius approbare. Et q̄tū ad consuetudinē generalem vl' particularē introducēdā credit henricus ꝑdict⁹ q̄ scia ꝑlatoꝝ z tolerātia ꝓncipis sufficiat inducēs glo. Bux. dii. vij. §. leges. q̄ ꝓsuetudo rōnabil' ꝑscribi ꝑt sine scia ꝓncipis. licet Jo. z Inno. z Hosti. z archi. ꝓrariū videāt sentire. sed male dicit henric⁹. z ꝑmā opinionē magis approbat.

Titulus. xvii. De lege canonica.

Capitulum vnicū in q̄ agit de ꝑceptis eccie de rescptis. De decretis. decretalib⁹ epl'is. z de aucte doctoꝝ.

Lex humana dicitur ius positiuū scptū. Nā si nō ē scptū dr ꝓsuetudo vt dcm̄ est. Ipa aūt lex humana si nō est iusta q̄uis large dicat lex inq̄tū ab aliq̄ bñte auctez ꝓsti tuit. ꝓter q̄d dr Exo. x. Ue q̄ pdūt leges iniq̄s. n rn̄ ppe est lex. q̄ n ligat. i. nō obligat ad sui obseruātia. Si aut̄ iusta a deo inspirāte est. fm illō puerbi. viij. Per me reges regnāt z legū ꝓditores iusta decernūt. vñ lex dei dicit pōt z custodiri z meditari debet. Et sic pōt exponi illud ps̄. Alia mea i mālib⁹ meis sp z legē tuā n sū oblit⁹. Alia mea. i. ꝓsideratō z affect⁹ aie i mālib⁹. i. in opib⁹ nr̄is dz esse vt scz sint bona ipa opa ꝺo grata. Et q̄ opa tūc sūt bona q̄ sūt fm legē. n solu dī scz etiā boim. Un z xps nascēs q̄uariuolui a mre sua legē boīs infidel. l. cū exijt edictū a cesare augusto vt describeret vniuersū. Luc. ij. iuit pgnās i bethleē. ió sbdit. legē tuā. A sū ob. scz bñ recordat⁹ legis diuine z būane. vt ipa opa ceñt fm legē n ꝺ legē. Et q̄ lex ē spēs iuris fm Isid. di. j. ió videdū ē ō isto fmlo ius q̄d sit z vñ dicat. Pro q⁹ declaratōe dr b. tho. se. se. q. lvij. ar. j. q̄ ꝓsuetum ē q̄ noīa a ꝑma suti positōe retorq̄nt ad alia significāda sic nom̄ medicine ꝑmo ipositū ē ad significandū remediū q̄d pstat i furmo ad sanādū. deinde tractū est ad significādū artē q̄ b fit. Jta b nom̄ ius ꝑmo ipositū ē ad significādū ipaz rē iustā. postea ē derivatū ad significādū artē q̄ cogscit q̄d sit iustū. z fm b dr celsus iuris⁹ sult⁹ q̄ ius ē ars bōi z eq̄. Sic ei coz q̄ fiūt p artē exterq̄ dā rō i mēte artific scz pexistit q̄ dr regla artis. ita ec illius opis iusti q̄ rō determinat q̄dā rō pexistit i mēte q̄si q̄dā regula. prudētie. z ec hec si in scptis redigāt vocāt lex. z ió ipa lex n ē ꝑt ipm ius sz aliq̄l rō iuris. i. illi⁹ regle q̄ ē i mēte. vñ z Isid q̄ lex ē ostitutō scpta. di. j. Ulteri⁹ ec b nom̄ extendit ad significādū locū i q̄ ius redditur. z sic dr aliqs cōparē iuri. Quarto ēt ꝺ ius id q̄d redditur ab eo ad cui⁹ officiū ptinz iusticiā facē. sz ēt id q̄d decretū sit inīquus. Deinde ē ārius eo q̄ iustū. fm Isid. di. j. Justū āt ē obiectū iusticie. Un phs. in. v. eth. ꝺt. Oēs tles habitū volūt appellāri iusticiā a q̄ opatiui iustoz sūt. Dr āt aliq̄d iustuz q̄ hns i se rōnabiez ad q̄d fmiat actō iusticie. cē n ꝓsiderato q̄l'ter ab agēte fiat. Imperat ei iustū q̄ndā eq̄litatez

sicut ipm nomẽ demonstrat. Dicunt enĩ vulgariter ea q̃ adequent iustitiã equalitas aũt est ad alterũ. Illud g̃ dicitur in ope nostro iustũ qđ respondet ꝑm quandã equalitatem alteri. puta recõpensationẽ debite mercedis p̃ seruitio impẽso. Et cũ in alijs virtutib; nõ determinet aliq̃d rectũ nisi ꝑm id qđ fit aliqualiter ab agente. ꝫ tñ in ꝑtute iustitie spẽsaliter p̃ alijs ꝑtutib; determinat ꝑm sc obiectum qđ vocat rectũ. z b̃ quidẽ est ius. Et sic patet q̃ iustum seu ius est obiectũ iustitie. Vñ aũt dr Isido. dist. j. omnes. q̃ pbas est lex diuina. ius lex humana. ꝓterea hoc dicit. q̃ cũ ius sit obiectũ iustitie. z iustitia equalitatẽ importet. nos aũt deo nõ possum⁹ recõpensare ꝑm equalitatẽ. ideo nõ ꝓprie deo possum⁹ reddere ius sic. primo. ꝫ sufficit q̃ impleam⁹ qđ possumus deo. s. animã subijciẽdo. z hoc dicit pbas.

Diuidit aũt Isidor⁹ .ℌ.I.

De diuisione iuris positiui

sic ius. di. j. Jus aut naturale e aut ciuile aut gẽtis. Ubi sciendũ q̃ ius gentis cõpbendit sub iure positiuo. Sic enĩ diuidit pbs. v. etbi. ius ꝫ in naturale z politicũ. Dicit enĩ politicũ ius b̃ quidẽ naturale. b̃ aũt legale. i. lege positũ. Jus siue iustũ aut naturale est qđ ex sui natura ẽ alteri adequatũ vel cõmensuratũ alteri. Hoc autẽ potest contingere dupliciter. Uno modo ꝑm absolutã sui cõsideratiõem. sic masculꝰ ex sui ratiõe hz cõmensurationẽ ad feminã vt ex ea generet. z pariẽs ad filiũ vt eum nutriat Alio mõ aliq̃d est naturaliter adequatũ alteri. nõ ꝑm absolutã sui rõem. ꝫ ꝑm aliq̃d qđ ex illo cõsequit. puta ꝓprietas possessionũ. Si enĩ ꝓsideret iste ager absolute. nõ habet vñ magis sit hui⁹ q̃ illi⁹. ꝫ si ꝓsideret ad oportunitatẽ colẽdi z pacificũ vsum agri. Scdo loco hz quandã cõmensurationẽm ad b̃ q̃ sit vni⁹ z nõ alteri⁹. vt patet p pbm in. ij. polit. Absolute aũt apprehẽdere aliq̃d nõ solũ ꝓuenit boi ꝫ ceteris alijs aĩalib;. Et iõ q̃ ius dr naturale ꝑm ꝓmũ modũ. cõe est nobis z alijs aĩalib;. Iure autẽ naturali sic dicto recedit ius gentis. vt turisconsulꝰ dicit. q̃ id oĩb; aĩalib; b̃ solũ iter se cõmune est. Cõsiderare ãt aliq̃d cõpando ad id qđ exinde sequit est ꝓprium rõis. Et ideo b̃ est naturale boi ꝑm rõem naturalẽ q̃ hoc dicitat.

De iure gentiũ

Et iõ Gaiꝰ turisconsulꝰ. Vñ naturalis ratio inter oĩs homines ꝓstituit. id apud oĩes gẽtes custodit. vocaturq̃ ius gentiũ. Et q̃ ea q̃ sunt de iure gentiũ rõ naturalis dictat. puto ex ꝓximo habẽtis q̃ratẽ. unde est q̃ nõ indigent aliq̃ speciali institutiõe sic ius ciuile. ꝫ ipa naturalis rõ ipm ius gentiũ instituit. Et si arguat⁹ q̃ seruitꝰ est de iure gentiũ. ꝑm Isi. di. j. Jus gentiũ. Hz seruitꝰ est naturalis Dicit enĩ pbs in. j. polit. q̃ naturaliter aliqui sunt serui. Rñdet Tho. q̃ hũc hoĩem esse seruũ magis q̃ alitũ absolute ꝓsiderãdo. nõ hz rõem naturalẽ. ꝫ solũ ꝑm aliquã vtilitatẽ inde ꝓsequentẽ inq̃tũ vtile est huic q̃ regatur a sapiẽti. z illi q̃ ab hoc iuuet. vt dr ꝓmo polit. Et iõ seruitꝰ ptines ad ius gentiũ est naturale. scdo mõ vt dictum est nõ ꝓmo mõ. Et q̃uis vtrũq; ius. s. gentiuz z ius ciuile seu politicũ deriuet a iure naturali tamẽ alio z alio mõ. Nã ius gentiũ ꝓpinquius deriuat ab eo vt conclusiones ex ꝓncipijs. Jus aũt ciuile non ita immediate z vt determinatiões alioq̃ vniuersaliũ. Itẽ q̃uis etiam sit qđdã iustũ qđ dr pr̃nũ. i. inter patrẽ z filiũ. z quoddã qđ dicit dñatiuũ. s. inter seruũ z dñm. tñ ista nõ ptinent ad ius politicũ. ꝫ magis ad iustũ yconomicũ. Ad iustitiam enĩ cui⁹ obiectũ est iustũ simpliciter. qđ est ius politicum ꝓprie ptinet reddere vnicuiq̃ qđ suũ est. supposita tñ diuersitate ꝑsone vni⁹ ad alterũ. Siqđ enĩ sibi det qđ sibi debet. nõ ꝓprie vocat hoc iustũ. Et q̃ qđ est filij ẽ patris. z qđ est serui est dñi. ideo nõ est ꝓprie iustitia patris ad filiũ. vel dñi ad seruũ. Cũ enĩ iustitia sit ad alterum. alter ꝓprie dici potest aliq̃d dupliciter. Uel quia est omino distinctum ab eo sicut in duob; hominib; quoꝝ vnus nõ est sub alio. sed ambo sub vno principe. Uel quia aliq̃d est eius existẽs. z sic filius est aliq̃d patris. quia quasi pars eius. z seruꝰ aliq̃d dñi. q̃ instrumentũ eius. Ideo ꝓprie z simpliciter iustũ seu ius qđ est obiectũ iustitie ꝓprie ẽ ius politicũ seu ciuile. Dominatiuũ autẽ ius non est simpliciter ius sed aliquo modo. Sub iure aũt ciuili qđ ponit Isidor⁹ in diuisione illa que est in principio hui⁹. §. compbendit ius canonicũ. Primo ergo de iure vel lege humana tractando ponent quedã cõmunia tam iuri ciuili. quod alio nomie dicit ius forense q̃ iuri canonico. Postea aliqua propria de iure gentiũ z ciuili. demum ꝺ iure canonico.

De necessitate legis .ℌ.II.

De lege humana. vtꝝ necessaria sit

humane dicit Isidor⁹ in li. etbi. Facile iunt autẽ leges vt earꝝ metu humana coerceat audacia. rutaq̃ sit inter improbos innocẽtia. z in ipsis improbis formidato supplicio refrenet nocendi facultas. dist. iij. Sed hoc est maxime necessariũ bũano generi. s. vt tollatur facultas malo nocendi alijs. alias non possent cõuenire homines. Et cuz hoc faciat lex humana p̃ penas impositas ab ea. iõ necessariũ fuit tales leges statuere. Sed p̃ maiori hoꝝ declaratione dicit Thomas ꝑma scde. q. xcv. ar. j. q̃ hoĩminũ inest naturaliter quedã aptitudo ad virtutẽ. Hz ipa virtutis ꝑfectio necesse est q̃ adueniat hoĩmini p̃ aliquam disciplinã sicut videm⁹ q̃ p̃ aliquã industriã subueniatur homini in suis necessitatib;. puta in cibo z vestitu quoꝝ initia quedã sunt a natura. id est. ratiõe z mãu. Nõ aũt complementũ ipm sicut cetera animalia qb; natura sufficiẽter regumentũ z cibũ dedit. Ad hanc aũt disciplinã non de facili homo sibi sufficies est. quia perfectio virtutis cõsistit ꝑcipue in retrahendo se ab inordinatis delectationib; z indebitis ad quas homines sunt ꝓni z maxime iuuenes quib; magis est efficax z necessaria disciplina. Et ideo oportet q̃ hmõi disciplina p̃ quã ad ꝙ tutem ꝑueniatur ab alio sortiant. Et quantũ quidẽ ad illos iuuenes q̃ sunt ꝓni ad virtutis actus. vel ex dispositione nature. vel ex ꝙsuetudine. vel magis ex diuino munere sufficit disciplina paterna q̃ est p̃ admonitiões. Hz quia inueniunt q̃dam ꝓrui z ad vicia ꝓni qui de facili verbis moueri non possunt. necessariũ fuit vt p̃ vim z metũ cohiberent a malo. vt saltem sic a malis desistẽtes z alijs quietã vitã redderent. z ipi tandez p̃ huiusmodi assuetudinẽ ad virtutẽ perducerent. z volũtarie facerẽt que metu ꝑius implebãt. z sic efficerẽt virtuosi. hutusmodi aute disciplina cogens metu pene est disciplina legis Unde necessariũ fuit ad pacẽ hominũ virtutẽ acquirendam vt leges humane instituerent. Quia sicut dicit pbs in. j. polit. Sicut homo si est virtuosus est optimũ aniãlium. Sic malũ inter oĩa animalia. Ira si sit seꝑatꝰ a lege z iustitia est pessimũ omniũ animaliũ. q̃ homo arma rõis ad expellẽdas cõcupiscentias z feuitias habet q̃ alia animalia nõ habẽt. Et si arguat q̃ melior est iustitia animata q̃ inanimata hz iudex est iustitia animata. Dicit ei pbs. v. etbi. q̃ ad inuitẽ ꝓfugiũt boies sicut ad iustitiam animatã. Lex aũt est quasi iustitia inanimata. q̃ videtur q̃ melius fuisset. vt executio iustitie cõmitteret arbitrio iudicũ q̃ lex aliqua ederet. Rñdet Tho. vbi supra. q̃ ꝑm pbum in. j. rhet. Melius est oĩa ordinari lege q̃ dimitti arbitrio iudicũ. Et hoc ꝓpter tria. Primo quia facilius est reperire pauces sapientes qui sufficiant ad rectas leges condẽdas q̃ multos qui requirent ad recte iudicandũ de singulis. Secundo q̃ illi qui leges ponunt multo tempe cõsiderant qđ lege ferendum sit. sed iudicia de singularib; factis fiunt ex casibus subito ortis faciliusaũt ex multis cõsideratis potest homo videre qđ rectuz

Argumẽtum ꝺ

sit ꝯ ex vno solo facto. Tertio qz legislatores iudicāt in vniuersali z de futuris. sed homines iudicijs p̄sidentes iudicāt ad que efficiūtur odio vel amore aut cupiditate z sic eoꝝ deprauat iudicium. Quia igitur iustitia ab ista iudicijs nō inuenitur. z qz flexibilis est. ideo necessarium fuit in quibuscunq; esse possibile lege determinare quid iudicādū sit. z paucissima arbitrio hominis relinquere.

De qualitate seu de .§.III.

scriptione legis humane Isid. in ii. ethimo. sic describit. Erit aūt lex honesta. iusta. possibilis ꝑm naturā. ꝑm consuetudinē patrie. loco reponiq; cōuenies. necessaria. vtil. manifesta quoq; ne aliquid p obscuritatem i captione contineat. nullo ꝑuato cōmodo. sed p cōmuni ciuiū vtilitate ꝑscripta. dis. iij. Erit. Que quidē descriptio nō videt bona. Nam Isido. dist. j. c. consuetudo. ponens qualitatem legis dicit. Lex erit oīe qđ ratione p̄stituerit dummodo cōgruat religioni congruat p discipline cōueniat p saluti proficiat. aut ergo ista est diminuta ōscriptio que ponit tm̄ tres p̄ditiones legis. aut illa superflua que ponit vndecim conditiones legis. Sed responsio p veraq; bona est. z tamē ista secūda videtur primens que sunt necessaria legi. illa aūt magis explicat p̄ditiones ipius legis. que tamē oīes p̄nētur implicate seu reducūtur ad illas tres conditiones positas in secūda descriptione. Hoc aūt sic declarat beatus Tho. j. ij. q. xcv. ar. iij. Unusquisq; rei que ē ꝓpter aliquē finem necesse est p forma determinetur ꝑm ꝓportionem ad finē. sicut forma serre talis debet esse qualis conueniat sectōi. vt patet i. ij. phisi. Quelibet etiā res recta z mensurata oportet p habeat formā ꝓportionalez seu regule z mensure. Lex aūt humana vtrumq; habet. qz z est aliquid ordinatū ad finem. z est quedā regula et mensura recta. z mensura quadā regula superiori. q̄ quidem regula superior est duplex scz lex diuina. z lex nature. Finis aūt humane legis est vtilitas hominū. sicut etiam dicit iurisperitus. Et ideo dicit Isido. in descriptione secunda legis tria posuit scz p religioni congruat inq̄tus scz est ꝓportionata legi nature p vtilitati proficiat inq̄tū scz est ꝓportionata vtilitati humāe. Et ad ista tria omnes alie conditiones que postea ponuntur reducuntur. Nam p dicitur honesta refertur ad hoc p cōgruat religioni. p aūt subditur iusta. possibilis ꝑm naturaz z cōsuetudinem patrie. loco temporiq; ꝓueniens refertur ad hoc p conueniat discipline. Attenditur enī disciplina primo q̄tū ad ordinem rationis. qui importatur in eo p dicitur iusta. ¶ Secūdo q̄tum ad facultatem agentium. Debet enī disciplina esse ꝓuenies vnicuiq; ꝑm suaz possibilitatem. z ideo dicitur possibilis. Obseruata etiā possibilitate nature. z ideo dicitur ꝑm naturam. Nō enī eadem imponenda sunt pueris que imponūtur viris ꝓfectis. Et ꝑm humanam consuetudinem non enī pōt homo solus viuere in societate. aliis moꝝ non gerēs ¶ Tertio modo q̄tum ad debitas circumstantias. ideo dicit tēpori locoq; conuenies. Qđ aūt subditur necessaria vtil. refertur ad hoc p proficiat saluti vt necessitas referatur ad remotionem mali. vtilitas vero ad ꝓsecutiōez boni. manifestato vero pertinet ad cauendū nocumētū qđ posset prouenire ex ipa lege si esset obscura. Et vt dictū est Lex ordinatur ad bonū cōmune. ideo z hoc ponitur in hac ōscriptione dū dicitur nllo ꝑuato commodo cē. Et ex ista descriptione posset rīderi ad ea que obijcerētur in ꝓrarium. hec Tho. que refert archid. sup ca. Erit aūt. dist. viij. ¶ Glo. aūt dicit capitū sic exponit. Donesta debet esse lex. qz in iure nō tam attenditur iusticia q̄ honestas. vt. xxxv. q. iij. porro. Addit archid. hic in rosa. Honestas dicitur quasi honoris statum ꝓseruans. Omnis de honestū est quod sua vi trahit z dignitatē allicit. vt dicit Tullius. Et hec est virtus ꝓria turpitudini z matercē decentie. Dicitur etiā honestas aliquādo compositio z apparatus diuiciarum. ꝑm illud Eccli. xj. Paupertas z honestas a deo sunt iusta. Alr enī non esset ius nisi esset iusta. nō est lex possibilis. qz si ex impossibilitate legis eaz homo transgrederet scz quādo seruare non posset. transgressio ei no imputaretur. vt. xv. q. j. non est. z. xxiij. q. iij. Nabuchodonosor. Sōm naturam. i. ꝑm naturale rationem. qz si corraria esset rōni. non esset lex. Vel ꝑm naturā. i. ꝓuidentiam ꝓpriam quibus datur. vel ꝑm naturā scz negotioz de quibus agitur. Sōm ꝓsuetudinē. quia si est ꝓtra ꝓsuetudinē inhabitantiū. p ꝓtrariā ꝓsuetudinem derogatur. vt dist. xj. §. leges. Item qz z ꝓsuetudo lege interpretatur. extra de verbo. sig. abbate. Loco. qz i aliquibus locis aliq statuūtur que alibi nō recipiunt. vt dis. xxxj. alr. vbi oīdit lex ꝓmentie imposita in sacris ꝓfatis in ecclesia occidentali non esse posita i ecclia orientali. quo scz ad vsū matrimonij ꝓtracti. Tempi cōueniens. Omnia enī debent ꝓuenire tempibus suis. vt. xxij. q. vj. Si ecclia. Multa enī fuerūt statuta rigorosa tēporibus antiquis. quado homines deuotiores erāt z fortiores. q̄ modernis tempibus per alia iura vel ꝓsuetudines sunt immutata. Unde dicit dist. xxxiij. fraternitatis. Defectus nostri temporis q̄bus non solū merita sed z corpa defecerūt non patitur distinctionis illius manere censuras. Ecclesiastica non nisi instante necessitate ius statui debz. vt. xxix. di. regle. Sed non de necessitate absoluta sed de necessitate ꝓgruentie. q scz aliqđ melius fit. manifesta. ne in captione. ne scz aliqs vitiose possit eam interpretari. vl ne alicui parēt iaqus per eam. cū scz nō dare loquit. hec Jo. Et mouet glo. q̄stionē super ca. in vltis di. c. ¶ Quidicuz papa vult condere canonē. z episcopi ꝓtradicūt dicēces Iste canon nō ꝓuenit consuetudini regionis nostre. Cuius sententie potius stabit pape vl oim epoz. Uideturq; p̄ pas episcopoz qz orbis maior est vbe. dist. xxij. legimus. Argu. p sententia pape ꝓualet. vt. xxxv. q. ix. venia. Nam z error principis ius facit. ff. de supl. leg. Liij. Jo. Intelligendū tamē de tali errore qui nō fit ꝓtra legē diuinam vl naturalem. Et dicit archid. sup dicto ca. Erit i ꝑn. p iste conditiones legis intelligende sūt de legibus cōmunibus in quibus hec oīa cōsiderada sūt. Uel forte hec oīa intelligūtur negatiue. vt scz leges nō ferātur ꝓtra honestatem vel iusticiam. z sic de aliis. Ul intelligit qđ hic dicit collective. i. in cōdendis legibus. Dec sūt ꝓsiderada sed non in qualibet eaz. Item Archid. sup. c. consuetudo. dis. j exponēdo scdam descriptionem legis s posita sic ait Lex erit. i. p lege seruādū z vigorē legis habebit. omne. i. aliqđ de oīi vl oīe non genere subie sed equalitate dūmodo ꝓtinuat q̄d scit. Qđ ratione. i. nō scripta tantū p religioni bē io ōr qz satis dicatur rō humana p quis posset pecunia fenebrē exercere. scz qz bē ꝓhibitū ē discipline z saluti. io nō est ius. nec loco iuris pt bri. ¶ Et ē ar. p leges pmittēres vsuras. i. p nō sūt leges. Item satis dicaret hūana rō posse vti azymis iudeoz vl ydoloticis. scz qz bē contrarū religioni io nō pt de iure fieri. xxviij. q. j. oes. xxxiij. q. iij. sicut scribit. Qđ vr intelligēdū qđ bē fieret vt qz i lege vetere mādatū q̄ ad ꝑmū. vl in veneratōem ydoli. q̄ ad secūdū exemplū. vl ita vt scādalū sequeret q̄ ad vtrūq;. Item satis ꝓbaderet rō hūana p ds posset vti sua vxore i sacro ordie. vl p posset ꝑbere cū cōmatre vl affini. Sed qz ꝓhibitū ē discipline z religioni. nō pt fieri ō iure. z diffinit hugo ō scō vic. sic disciplinā. Disciplia ē bona z honesta ꝓuersatō cui paz ē nō malū facere scz etiā studet in bis q̄ bñ agit irreprehēsibil appere. Sōm aūt aug. z papiā disciplia dicit quarūcunq; rez scia. Deriuat a to discedo.

Questio.

De lege humana q̄ ℌ.IIII

deriuat a rone naturali z phibet vicia ꝯ nō oia. Impat actus vtutū. ſz nō oēs. ¶ Ar p declaratōe pmi ōr beatus Tho. j. ij. q. xcv. ar. ij. q̄ lex inḡtū habet de iuſticia. ſ̄ tantū habet de vtute legis. In rebꝰ aūt humanis ōr aliq̄d eſſe iuſtū ex eo q̄ eſt rectū ſm regulā rōnis. Rōis aūt pma regula eſt lex nature vt ſupra dictū eſt. Dis igit̄ lex humana poſitiua intrīn habet de legis rone inḡtū a lege nature deriuat. nō tn deriuat lex humana a lege naturali. vt ꝯclusiones ex pncipijs demōſtratiue pducunt. Hoc enī modo deriuant̄ p̄cepta decalogi a lege nature ſic. ex hoc q̄ dicit lex naturalis. nemini fiēda iniuria. ſequit̄ de neceſſitate nō eſſe occidendū. adulterandū. furandum. z hmōi. Et quaſi etiā iſto mō ius gentū deriuat a lege nature. ſz deriuat lex humana a naturali. ſicut determinationes ꝑticulares quorundā generaliū. ſic etiā forme cōes in artib⁹ determinant̄ ad aliq̄d ſpeciale ſicut artifex formā cōmunē dom⁹. neceſſe eſt q̄ determinet ad hāc vl̄ illam figurā dom⁹. Dicit̄ lex naturalis malefactorē puniri. ſz ponit lex humana modū determinatū punitionis z ſic de aliis. Vn z Tull⁹ dicit in ſua rherorica q̄ res a natura p̄fectas z a conſuetudine approbatas legū metus z religio ſanxit. Dicit aūt iuriſperit⁹ q̄ nō omnium q̄ lege ſtatuta ſunt p̄t rō aſſignari. nō q̄ leges omnes p̄cedant a rone ſi iuſte ſunt. ſz q̄ nimis eſſet difficile z plixū. Sed vt ōr pbs. v. ethicoꝝ. In talib⁹ oportet attēdere exptorū vel ſenioꝝ vl̄ prudentiū in demōſtrabilib⁹ enunciationib⁹ z opinionib⁹ nō minꝰ q̄ demōſtrationib⁹. ¶ Quantū ad ſecundū ſciendū q̄ lex ponit̄ in cōmuni. Ratō huius eſt ſm be. Tho. j. ij. q. xcvj. ar. j. q̄ vnūquodq̄ ꝺ eſt p̄pter finē. neceſſe eſt q̄ ſit fini p̄portionatū. Finis aūt legis eſt bonū cōmune. ſic enī dicit Iſidoꝰ. ſ. de reſcriptōe legis. ſ. q̄ lex nullo p̄uato cōmodo. ſz p cōmunitatis vtilitate ciuitū debet eſſe cōſcripta. diſ. iij. erit. Unde oportet leges humanas eſſe p̄portionatas ad bonū cōmune. bonū aūtem cōmune ꝯſtat ex multis. z ideo oportet q̄ lex ad multa reſpiciat ſm pſonas z ſm tpa z ſm negocia. Cōſtituit̄ur enī cōmunitas z ciuitas ex multis pſonis z ei⁹ bonū p multiplices actiōes pcurat. Nec ad hoc ſolū q̄ modico tpe duret. ſed q̄ oīm tpe pſeueret p ciuiū ſucceſſionem vt Aug⁹. dicit in ſcō de ciui. dei. Notandū tn q̄ pbs i v. ethicoꝝ ponit tres ꝑtes iuſticie localis q̄ eſt ius politiuū. Sunt enī quedā q̄ ſimpliciter in cōmuni ponūtur z hę ſunt leges cōmunes. Et q̄tū ad hoc dicit q̄ legale ē q̄ ex principio quidē nihil differt vt ſic ſit vel aliter. Dñ aūt ponit̄ differre puta q̄ capitur ſtatuto p̄to redimant̄. Quedā vero ſūt q̄tū ad aliq̄d cōmunia. z q̄tū ad aliq̄d particularia. quaſi leges p̄uatoꝝ q̄ reſpiciūt ſingulares pſonas. ſed poteſtas eaꝝ extendit̄ ad multa negocia. Et q̄tū ad hoc ōr. quecūq̄ in ſingularib⁹ lege ponunt̄. Dicunt̄ etiā q̄dam legalia nō q̄ ſint leges ſed p̄pter applicationē legū cōmunū ad ꝑticularia facta aliq. ſicut ſūt ſententie q̄ p iure habent̄. z q̄tū ad ꝫ dicit pbus z ſententialia. ¶ Quantū ad tertiū. ſ. q̄ lex humana p̄hibet vicia. ſed nō oīa. declarat b. Tho. j. ij. q. xcvj. ar. ij. ſic. Cū lex ſit q̄dam menſura humanoꝝ actuū. z diuerſa diuſis mēſurent̄ ſm ꝓuenientiā eoꝝ. oportet q̄ leges imponāt hominib⁹ ſm eoꝝ cōditionē. q̄ lex ſm Iſidoꝝ debet ē poſſibilis z ſm patrie conſuetudinē. Poteſtas aūt operandi ſcu facultas in exterior habitu z diſpoſitione pcedit. Nō ei idem eſt poſſibile nō habēti habitū virtutis z virtuoſo. ſic non eſt idē poſſibile puero z viro p̄fecto. z p̄pter ꝫ nō ponit̄ eadem lex pueris q̄ in adultis. Multa enī p̄mittunt̄ in pueris q̄ in adultis ponūtur in lege vel vitupāt. Et ſimiliter multa ſunt p̄mittēda hominib⁹ nō p̄fectis virtute. que nō eſſent tolerāda in hominib⁹ ꝑfectis. Lex aūt humana imponit̄ multitudini hominū. in qua maior eſt hominū imperfectoꝝ virtute. Et ideo lege humana nō p̄hibent̄ oīa vicia a quib⁹ virtuoſi abſtinēt. ſz ſolū grauiora a quib⁹ poſſibile eſt maiorē partē multitudis abſtinere. z p̄pue que ſunt in nocumentū alioꝝ. ſine q̄rum p̄hibitione ſocietas humana cōſeruari non poſſet. ſic̄ p̄hibet homicidia. furta. adulteria. z hmōi. Unde z ſignāter Iſido. dicit di. iij. Facte ſunt aūt leges vt earum metū humana coerceat audacia. Audacia enī pertinere videt ad iniuriā alioꝝ. Uñ ꝓtinet p̄cipue ad illa peccata p q̄ inferūt iniuria p̄mis que vtiq̄ lege p̄hibentur. Et q̄uis intētio legiſlatoris ſit homines p eam facere ꝫtuoſos. nō tamē hoc intendit ſubito facere. ſed gradatim. z ideo nō ſtatim multitudini imperfectoꝝ imponit ea q̄ ſunt virtuoſoꝝ. vt ſcz ab omnib⁹ malis ſe abſtineāt. alioquin impfecti hmōi p̄cepta ferre non valētes in deteriora mala p̄rumperēt. Unde dñs dixit Matth. ix. Mittit̄ vinū nouū. id eſt p̄cepta pfecte vite mittit̄ in vires veteres. id eſt in homines impfectos. Alioq̄n rumpūt vires z vinū effundit̄. id eſt p̄cepta cōtemnunt̄. z homines imperfecti p ꝓtemptu ad peiora ꝓlabunt̄. ¶ Quantuꝫ ad quartū. ſcz q̄ lex nō p̄cipit oēs actus virtutū. ſic declarat beat⁹ Tho. vbi ſupra. ar. iij. Species virtutum diſtinguunt̄ ſm obiecta. Oīa aūt obiecta virtutū referri poſſunt vel ad bonū p̄uatū alicuius perſone. vl̄ ad bonum cōmune multitudinis ſicut ea que ſunt fortitudinis poteſt homo ꝫequi vel ꝓpter cōſeruationē ciuitatis. vel ad cōſeruandū ius amici ſui. z ſimile de aliis. Lex autē deducit̄ ad bonū cōmune. z ideo nulla virtus eſt ꝺ cui⁹ actib⁹ lex p̄cipere non poſſit. Non tamē de oīmib⁹ actib⁹ omniū virtutū lex p̄cipit humana. ſed ſolū de illis q̄ ſūt ordinabiles ad bonū cōmune immediate vel mediate. ſicut cū aliqua ordinant̄ a legiſlatore ꝓtinētia ad bonam diſciplinā qua ciues informant̄ vt bonū cōmune iuſtitie z pacis ꝑſeruent. Sicut ergo lex humana non p̄hibz ſm obligatiōem p̄cepti oēs actus virtuoſos. ita etiam non p̄cipit oēs actus virtuoſos. Sed ſicut p̄hibet lex aliquos actus ſinguloꝝ viciorū. ita z p̄cipit aliq̄s actus ſingularū virtutū. Notandū etiā q̄ cū actus virtutis dicatur dupliciter. vno modo materialiter. id facere actus fortitudinis iuſtitie z hmōi. z ſi non ex habitu z ſic lex p̄cipit aliquos actus virtutū. Alio modo formaliter. id eſt operari virtuoſa. eo modo quo virtuoſus operatur. z talis actus p̄cedit ad habitū virtutis. nec cadit ſub p̄cepto ſi pro legis.

Lex bñas deriuari a ratōe naturali. quō intelligit

Lex phibet vicia. ſz nō oīa. quō intelligit

Nō p̄cipit oēs actus virtuoſos. quō intelligit

Q; oēs ſubiiciuntur .ℌ.V.

legi humane. Ꝺ ſic declarat b. Tho. j. ij. q. xcvj. ar. v. Lex ō ſui rone habet duo. q̄ eſt regula humanoꝝ actuum. ſcō q̄ habet vim coactiuā. ¶ Dupl̄r q̄ pōt aliquis eſſe ſubiectus. Uno mō ſic̄ regularū regule. z Ꝺ mō oēs q̄ ſubdit̄ur p̄lāti. ſubiiciunt̄ legi quā fec̄ p̄lās. Q; aūt aliqs nō ſubiiciat̄ p̄lāti pōt ꝓtingi dupl̄r. Uno mō q̄ eſt ſimpl̄r abſolut⁹ ab ei⁹ ſubiectiōe. vñ illi q̄ ſūt de vna ciuitate vl̄ regno nō ſubdunt̄ legib⁹ ꝓncipis alteri⁹ ciuitatis l̄ regni ſic nec dñs ei⁹. Alio mō ſm q̄ regit̄ alia lege ſuptori. puta ſi aliqs ſit ſubiect⁹ pcōſuli. regulari ꝺ ei⁹ mādatis. nō tenet̄ his q̄ diſpenſant̄ ad imperore. q̄tū enī ad illa nō aſtringit̄ur aqs mādato inferioris cū ſuptoris mādato dirigatur. Et ſm hoc ꝓtingit̄ q̄ aliqs ſimpl̄r ſubiect⁹ legi ſm aliq̄ legi nō aſtringat̄ ſm q̄ regit̄ aliq̄ lege ſuptori. Et ad hoc facit q̄ dic̄ Aug. Sic̄ in p̄tib⁹ bñ ordinate ſocietatis ad obediendū maior minori recte ꝓponitur. ita deus omnibus diſ. viij. q̄ contra mores. Alio modo dicit̄ aliquis ſubiici legi ſicut coactū cogēti. z Ꝺ modo boies virtuoſi nō ſubiiciuntur legi. ſed ſolū mali. Q; enī eſt coactū z violentū eſt contrarium voluntati. voluntas aūt bonoꝝ conſonat

legi a qua volūtas maloꝝ discordat. Et scōm hoc bona non sunt sub lege sed rātum mali. Et sic intelligitur illud apostoli. j. ad Thimo. j. Lex iusto posita nō est ꝙ impijs ꝛc. qz leges nō fūt iuste iubentes legi per modum coactionis quas volūtarie obediūt. Nec obstat quod dicit. xix. q. ij. due fūt leges. l. q. q̄ lege p̄ncta. i. spūs. s. ducit. nulla ratio exigit vt astringat lege publica. i. humana. Ita lex spūs sancti est sup omi lege humanitus posita. z iō viri spūales ꝑm hoc ꝙ ducūtur lege spūssancti nō subdūtur legi humane q̄uis ad ea q̄ fūt ꝓpria ductōi spūssancti. ꝙ tn hoc ipm est de ductu spūssancti ꝙ viri spūales subijciant legibus humanis ꝑm illud. j. pe. ij. Subiecti estote omni humane creature ꝓpter deū. Hinc z Ambr. Magnū quidē est z speciale documētū ꝙ xpiani viri potestatibus sublimioribus docētur debere esse subiecti. ne quis constitutiōnem terreni regis putet esse soluēdā. Si cm̄ cēsū filius dei soluit qs tu ratus es q̄ nō putas esse soluēdū. Et apls air. Omīs anīa p̄stātibus sublimioribus subdita sit. xj. q. j. magnū. Nō aut̄ dicit iuris peritꝰ ꝙ p̄nceps solutꝰ ē legibus nō vult dicere ꝙ nō debeat eas seruare. sed qz nō est subditus q̄ntū ad vim coactiuā. nullus enī cogit a seipso. Nō enī ꝑt lex vim coactiuā. nisi ex p̄cipis potestate. z sic dr̄ p̄nceps solutus lege. qz si trāsgredit nullus in eo ꝓt ferre iniam ꝓdemnatōis. Un Nicolaus sup illud. Tibi soli peccaui. Rex enī erat. z aliū nō timebat. de pe. dist. iij. tota. i. q̄ posset eū punire de adulterio. z iō dixit Tibi soli peccaui. q. d. Tu solus habes me punire. sed inq̄tū lex habz vim directiuā. p̄nceps est subditus legi sue ꝓpria. s. volūtate. z debet seruare. Un ex̄ de ꝓsti. cū omes dicitur. Quo qs iure in alio ferat ipe eodē vti debet. Et sapiētis dicit autoritas. Patere legē quā tuipse tulens. Et Isidorus etia dic. Iustū ē p̄cipē obtēperare legibus suis. cūc enī extimet sua iura ab alijs seruāda qn̄ ipe p̄mus reuerentia poet. dist. x. in palea. Et dns iesus imperat eis q̄ imponūt alijs onera grauia z importabilia. z digito suo nolūt ea mouere. Matth. xxiij. Un q̄stū ad dei iudiciū p̄ceps nō ē solutus legibus q̄stū ad vim directiuā eius. sed debet volūtarius no coactus seruare. Est etiā p̄nceps suā legē inq̄tū cū expedit̄ fuerit pōt eā mutare. z in eo pro loco z tempe dispensare.

Princeps solutus ē legibus suis quō intelligitur.

Quomodo vel quā. §. VI.

Quomodo licear subditis legis p̄ter ꝙba legis agere. Ad declarationē huius dicit. b. xbo. j. ij. q. xcvj. ar. vj. Omīs lex ordinat ad bonū cōe vt dcm̄ ē. z inm̄ habet vim z rōem legis. Scōm vero qō ad hoc deficit nō habet virtutē obligādi. Un z iurisperitus dicit ꝙ nulla iuris rō aut equitatis benignitas patit vt q̄ salubriter p̄ vtilitate boīm introducūtur. ea nos duriori interpratōne ꝓ ipoꝝ cōmodū p̄ducamus ad seueritatē. Cōtingit aūt ꝙ aliq̄d obseruari cōi saluti est vtile vt i. plurib. q̄d tn̄ i aliq̄bus casibus est nocumētū maximū. Quigitur legislator nō pt oēs casus singlares intrueri ꝓponit legē ꝑm ea q̄ vt i plurib. accidūt feres intentōz suā ad cōem vtilitatē. Un si emergat casus in quo talis obseruatio legis sit damnosa nō salutifera. talis lex nō est seruāda. Sicut si in ciuitate obsessa statuat lex ꝙ portę stent clause. hoc est vtile cōi saluti vt in plurib. Si aūt ꝓtingat casus ꝙ hostes insequantur aliquos ciues. p quos ciuitas cōseruat damnosissimus esset ciuitati si portę eis nō aperirētur. Et tō in tali casu ceūt eis portę apiende ꝓ verba legis. vt seruet vtilitas cōis quā intendit legislator. Sz tn̄ hoc ē cōsiderādum ꝙ si obseruatio legis ꝑm verba nō habet subitū piculm cui oporteat statim occurri. nō pertinet ad quēlibet vt interpret̄ q̄d sit vtile. sed hoc solū pertinet ad p̄cipes q̄ ꝓpter hmōi casus hūt auctem dispensādi in legibus. Si ꝙo sit subitū piculm nō patiēs tāctā moꝝ vt ad superiorē possit recursus haberi ipa necessitas dispensatōem habet annexam. qz necessitas nō subdit̄ legi. hec tho. Et tūc habz locū q̄d ait gratian⁹. j. q. j. remissionē. ꝙ sed notandū. Necessitas no dabet legē. sed ipa sibi facit legem. Nec obstat quod ait Augustinus in li. de vera religione. In his tēporalibus legibus quis homines iudicēt de ipis cū eas instituūt. tamē cū fuerint institute z confirmate nō licebit de ipis iudicare sed ꝑm ipas dictates. Videtur enī ꝙ si qs permittat verba legis dicens se intentōem legis seruare ꝙ iudicet aliter de lege. Ad qō respondet Thomas ꝙ ille qui in casu necessitatis agit preter verba legis non iudicat de lege. sed de casu singulari. in quo videt verba legis nō esse seruanda. Un dicit ex̄ de rescrip. cām. verba in rescriptis vel legibus posita debemus conformare equitati. etiam si aliter legem cuius est condere. vt dicit Gracian⁹. xj. q. j. sicut enī. ꝙ ex his oībus. Sed subditos legi nō est condere legem. nec ergo eoꝝ est interpretari intentōem legislatoris sed ꝑm verba agere. Rndet Thomas ꝙ ille qui sequitur intentōem legislatoris nō interpretatur legem simpliciter sed in casu in quo manifestū est ꝙ cuidētia nocumenti legislatorem aliud intendisse. si enī dubiū sit debet vel ꝑm verba legis agere vel superiores consulere. Unde grego. dicit ꝙ humane aures talia verba iudicāt qualia foris sonāt. Et paulo post. Verba debent deseruire intentōni. nō intentio verbis. xxij. q. v. humane. vbi dicit glo. arg. ꝙ potius est cōsideranda mens alicuius in loquēdo q̄ verba. vn z ex̄ de verbo. sig. dicit Hilari⁹. Intelligētia doctoris ex causis est assumēda dicendi. qz non sermoni res sz rei est sermo subiectus. Sed hoc est verū dicit glo. cum cōstat de intellectu legis. als in dubijs non est a verbis recedendū. ff. de leg. l. ij. non a. l. r. z sic concordat glo. cū thoma. Item q̄uis sapientes nouerint intentōem suā verbis explicare. z conditores legū fuerint sapiētes. tamē nullius sapiētia tanta est vt possit oēs casus excogitare. z ideo non potest sufficiēter per verba sua in lege exprimere ea que ꝙueniunt ad finem intentū. Et si posset legislatoꝝ oēs casus considerare non oporteret ꝙ oēs exprimeret ꝓpter confusionem vitandam. sed legem ferre debet ꝑm ea que cueniunt. vt in plurib. Tho.

Obijcit.

Rndeo.

De interpretatione. §. VII

Legis nota ꝙ glo. super. § ex his oībus. xj. q. j. ponit quadruplicem interpratōnem legis. Nam quedā interpretatio est probabilis sed nō est necessaria vt magri z doctores interpretantur leges. Q de profes. que in vrbe Cōstantinopolitana. l. vnica. Queda est necessaria sed nō generalis vt iudicis. ff. dele. l nam vt ait. sed non pōt interpari sententiam suā nisi sit preses puincie sue. ff. de appel. l. ab executore. Quādoq̄ etiā legatus interpratur rescriptum pape. extra de sequestra. ad hec. Quedā interpratio est probabilis necessaria z generalis. sed nō in scriptis redigēda vt cōsuetudinis. ff. de legi. l. si de interpratiōe. ex̄ de verboꝝ signifi. abbate. Quedaz est probabil necessaria z in scptis redigenda. vt principis. C. de legi. l. j. Addit archid. ad glo. Dicit quidam z forte non male ꝙ nō licet inferioribus iudicibus interpari inter ius scriptum z equitatē. imo hoc solis principibus licet. C. de legi. z cōst. l. viri. Sciendū tamē ꝙ in causis quas cora se hūt inferiores iudices bene possūt q̄stū ad ius litigatoris p̄tinet sup iuribz z interrogatōnibz interius z equitatem interpretari. ita notat Innocē. extra de appell. cū speciali. Sed quid si sup arbitrio prolato oritur dubitatio. nunquid arbiter poterit interpretari. dic ꝙ arbiter potest interpretari seu declarare seu determinare pⁿ sētentiam ab eo latam ꝑm ea que notantur. extra de arbi. Cum olim.

legis interpretatio q̄ duplex:

Questio.

De mutatione legū. §. VIII

Si mutari lex būana posit ꝛ qñ. Et de hoc dr Aug. in p̄mo de libero arbitrio. Lex tēpalis cuius iusta sit mutari tm̄ p ꝓpa iuste p̄t. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe dr b. Tho. j. ij. q. xcvij. ar. j. Lex būana est quedā dictū rōis q̄ dirigunt actꝰ būani. ꝛ fm hoc duplex p̄t esse causa q̄ lex būana iuste mutet. vna q̄dē ex ꝑte rōis. alia vo ex ꝑte hoim q̄ humani actꝰ lege regulant. Et ex ꝑte q̄dē rōnis q̄ humane rōni naturale esse, videt vt q̄dam ab imꝑfecto ad ꝑfectum veniat. Vñ videm⁹ in sciētijs speculatiuis q̄ q̄ primo phi losophati sunt q̄dā imꝑfecta tradiderūt q̄ postmodum p posteriores magis sunt ꝑfecta. ita etiā est in opabilibus hūā p̄mi q̄ intenderūt inuenire aliq̄d vtile cōtra hoim nō valēres oīa ex sapis ꝓsiderare. instituerūt q̄dā imperfecta in multis deficientia q̄ posteriores mutauerūt. instituētes aliqua q̄ in pauciorib⁹ deficere possent a cōmuni vtilitate. Ex ꝑte vo hoim quoq; actꝰ lege regulant. lex recte mutari potest p mutationem ꝓditōis hoim. q̄bus fm diuersas eoꝝ ꝓditiones diuersa expedit. Sic̄ Augꝰ ponit exēplū in p̄mo li. de libero arbitrio. q̄ si populꝰ sit moderatꝰ ꝛ grauis. cōsq; vtilitatis diligētissimꝰ custos recte lex ferꝛ q̄ sibi liceat magistratꝰ creare p q̄s respublica administretꝛ. Porro si paulatim ꝑ lus deprauatꝰ habeat venale suffragiū ꝛ regimē flagitiosis sceleratisq; cōmittatꝛ. recte admittit ꝓtās tali ꝑ lo dandi honoris. ꝛ ad paucoꝝ bonoꝝ redit arbitriū. Et q̄uis lex būana veruet a lege naturali q̄ est immutabil. nō tm̄ sequit q̄ ipsa lex humana etiā sit immutabil. Et rō huiꝰ est. q̄ lex naturalis est quedā ꝓticipatio legis eterne. vt dictū est s. Ideo immobilit̄ ꝑseuerat q̄ hz ex imobilitate diuine rōnis instituētis naturā. Sz rō būana mutabil̄ est ꝛ imꝑfecta. ꝛ iō lex humana abea ꝓcedēs ē mutabilis. Itē q̄ lex naturalis ꝓtinet q̄dā vniuersalia ꝓcepta q̄ sp manēt. lex aūt ab hoīe posita q̄dā ꝓcepta ꝓticularia fm diuersos casus q̄ emergūt. ¶ Itē sicut iura ciuilia siue cōia siue municipalia mutata sūt diuersis tpib⁹ ita ꝛ iura canonica iō oñdit Gratianꝰ p exēplū circa electionē pontificū. Dicit enī dis. lxiij. §. post. c. vota. Principib⁹ ꝛ imperatorib⁹ electōes sūmoꝝ pontificū atq; aliorꝝ epoꝝ vt Grego. ꝛ Amb. referēdas vsus ꝛ ꝓstitutio tradidit, p scismaticoꝝ ꝛ hereticoꝝ dissentiōib⁹ q̄b⁹ eccl̄ie dei nonnūq; ꝓcussa ꝓticrabatur Replentabat q̄ electio catholicoꝝ ꝓncipib⁹ vt eoꝝ auctoritate roborata null⁹ hereticoꝝ vl̄ scismaticoꝝ audeꝛ cōtraire ꝛc. vt in. §. sequēti subdit. Ex q̄ imperatores aliq̄n modū suū ignorātes nō in numero ꝓsentiēciū hz p̄mi distribuentiū imo exterminātiū esse voluerūt. frequēt etiaꝫ in hereticoꝝ pfidiā plapsi. catholice mr̄is ecclie vnitatez impugnare conati sūt sanctoꝝ patꝝ institura ꝓ ces ꝑdi erunt vt se electiōi nō ingererent. Et quisq; coꝝ suffragio eccl̄iam obtineret. anathematis vinculo innodarek. sicut etiā scriptura diuina dicit. q̄ Ezechias postq; dissipauit excelsa vbi sc̄z idola colebant ꝓfregit etiā serpentē eneū quē fecerat moyses. q̄ illū serpentē deꝰ fieri iusserat ne serpētina morte popul⁹ interiret. Ille aūt popul⁹ iō veneran ꝛ colere cepat. idcirco destruxit iste. q̄ deo iubēte fecerat ille. Ac p hoc magna auctoritas est in eccl̄ia habenda. vt si nōnulli ex ꝑdecessoribus ꝛ malis ordinib⁹ fecerūt aliqua statuta sc̄z que illo tempe fuerūt sine culpa. et postea vertunt in errorē ꝛ superstitionē sine aliqua rarditate. ꝛ cū magna auctoritate destruenda sunt. Hec Gratianꝰ Et dicit ibi glo. ar. q̄ successores debent mutare facta instituta antecessoꝝ etiā bona. si viderint esse ꝓnitiosa exēplo. xij. q. j. videntes. xxxj. q. j. c. j. ꝛ xcvj. di. bene. in fi. ex. de tecti. suggestum.

Lex būana mutari pōt duplici ō cā.

De mutatione legū. §. IX.

q̄ fieri non debet sine causa multum vtili vl̄ necessaria. Unde Nico. papa dis. xij. Ridiculū est ꝛ satis abominabile dedec⁹. vt traditiones quas a patribus accepim⁹ infringi patiamur. Pro cui⁹ declaratione dicit beat⁹ Tho. q̄ lex humana intm̄ recte mutat in q̄tū p ei⁹ mutatōem puidetur bono cōmuni. Habet aūt ipa legis mutatio q̄tū in se est quoddā detrimentū cōmunis saluris. quia ad obseruantiā legū plurimū valet ꝓsuetudo intm̄ q̄ ea que ꝑtra cōmunē ꝓsuetudinē fiūt. etiā si sint leuiora: grauiora videant. Unde quādo mutat lex. vis cōstitutiua legū diminuit inquantū tollit cōsuetudo. Et iō nunq; debet lex mutari nisi ex alia parte tm̄ recompenset communi saluti q̄tū ex ista ꝑte derogat. Quod quidē ꝓtingit ex hoc q̄ aliqua maxima ꝛ euidentissima vtilitas ex nouo statuto puenit. vel ex eo q̄ est maxima necessitas. eo q̄ lex ꝓstituta aut grauamen aut iniquitatē continet. aut eius obseruatio est plurimū nociua. Unde dr in iurisperito q̄ in reb⁹ nouis cōstituendis euidēs debet esse vtilitas vt recedat ab eo iure q̄ diu equū visum est. Et cū leges habeāt maximā ꝓtatē ex ꝓsuetudine. vt ait philosoph⁹ in. ij. polit. iō nō sūt de facili mutāde.

Legesmutari nō debēt sine cā. Ratio ponit

De iure gentiū. Hoc. §. X.

ius quid sit seu quale. declarat Isidoꝰ di. j. in decretis p exēpla. Dicit enī Jus gentiū est sedū occupatio. glosa vacantiū. que sc̄z occupanti cōcedunt. insti. de re. diui. §. fere. Alioq̄n si ꝓpria auctoritate caperet rex suā: cadit a iure suo. vt ff. q̄ me. causa. exrat. Et hoc nisi forte alio modo non posset habere q̄ iudicē. vt. xxiij. q. j. c. j. Hoc etiam tenet Thomas. ita tamē q̄ nō inde sequatur scandalum vel grauamen alīs vel sedū occupatio sc̄z hostilium. q̄ videtur intelligendū quādo iustū est plū occupantium. Edificatio sc̄z ad hospitandū. munitio sc̄z contra hostes seruitutes. Seruitus dicitur esse de iure gentiuz. non q̄ primo ea inuenerit cū Noe maledictionem seruitutis intulerit chanaan filio cham, ꝓter irrisionē in eum factaz ab ipso cham cū ex ebrietate vidit eū nudatū tacere ī pudendis. sed quia ius gentiū eā approbauit. Cū ergo bellum est iustū: captus efficit seruus capientis qui habet iustū bellū. Unde seruus dicit a seruādo. quia sc̄z captꝰ seruabatur in vita ne occideret sed ad seruiendū fuabatur. Et peccat qui hic capiꝰ sc̄z in bello iusto recedit a domino suo. Sed si bellū est iniustū licitū est fugere. si pōt. bella sc̄z iusta, captiuitates. vt sc̄z qui cāptiunt seruentur ad vitā. Postliminiū est ius quo restituit alicui res quā ꝓter captiuitatē amiserat. vt. xxj. q. iij. pauca. Nisi sint arma que nō restituūtur. quia ea turpiter amisit. vt. ff. c. l. ij. ve vestes fm Lau. inducie. id est. treuge. Hugo. Circa eas aūt determinat per ius canonicū. vt extra de treu. ꝛ pace. per totū. legatoꝝ non violandoꝝ glo. Si quis legatum amicoꝝ vel hostiū impedit fm canones excommunicatur. dist. xcvij. si quis. Deōm leges hostib⁹ tradictur. vt seruus illoꝝ. vt. ff. de legi. leyl. Connubia. sc̄z inter homines eiusdē ritus fidei. vt. xxviij. q. j. Cauc. Concludit Isid. Hoc ius gentiū appellat. quia ea fere omnes gentes vtunt. Et dicit hic Archi. q̄ ex hoc iure gentium fere oīes contractꝰ introducti sunt. sc̄z emptionis. venditionis. permutationis. ꝛ hmōi. Licet aūt ius gentium obligationes induxerit. nō tamen nomīa neq; actiones. imo. a iure ciuili postea inducto ꝑseuerunt. insti. de actī. §. iste quoq;.

Jus gētium q̄d sit

Postliminiū q̄d sit

Lex canonica est lex. §. XI.

ecclesie. Et dicit canon largo tamē vocabulo. quid aut̄ sit canon dicit Isid. in lib. etbim. Canon grece. latine regula nuncupat. Regula aūt dicta eo q̄ recte ducit nec aliquando aliorsum trahit. Alij dixerūt regulā dictā vl̄

q̄ regat. vl' nōm̄ā bene viuēdi prebeat. vl' q̄ distortum: prauumq̄ corrigat. dist. iij. c. j. Et dicit ibi glo. sūmaria q̄

De consti tutōne ecclesiastica q̄ varijs nomibus appellat

constitutio ecclesiastica appellat varijs nomibus. Aliqn dicitur canon. qnq̄ decretū. qnq̄ decretal' epla. Canō dicitur quod statuitur in generali ꝯcilio. Decretū q̄a statuit papa de ꝯsilio cardinaliū suoꝝ ad nullius ꝯsultationē. Decretalis vero epla quā statuit papa vel ex se vel ex cōsilio cardinaliū. Item inuenimus alīs canonice cōstitutōnis appellatōis, vt dogma. mandatū. interdictus. z sancto. Dogma est in doctrina ꝯsistēs fidei christiane. Mandatū in doctrina de moribꝫ. Interdictū in q̄ nulla pena adijcitur. Tamē vnū quādoq̄ ponitur pro alio xxv. q. ij. si quis. glo. super illud. nec aliquādo scotus tractat. ꝯtra. ff. de re. iu. l. j. Regula est que rem breuiter enarrat. non vt ex ea ius fiat. ergo aliqn aliorsum trahit. Respondeo si illud appellatur regula in quo aliquid generaliter statuitur in suis exceptōibꝫ. sic trahit aliqn aliorsum. z ꝑm hoc intelligitur regula inducta. Si aūt sumatur regula ꝑm q̄ inducit suas exceptiones. sic nunq̄ fallit. Et notandū q̄ ait Grego. dist. xxix. Regule sacrorum patrū p tempe loco z persona. z negotio instante necessitate tradite sunt. z dist. e. Isto. dicat. Sciendū ē q̄ plerasq̄ capla ex causa. ex ꝑsona. ex loco. ex tempore ꝯsiderāda sunt. quoꝝ modi. quoꝝ medullitus nō indagamur in erroris labirintum nonulli intricando impingūtur. cū ante iudicāt q̄s intelligāt. ante inculpant q̄s iterando lecta perquirant. De regulis iuris ponetur infertus.

De ꝓceptis eccle .ꝟ. XII

Sic que obligāt ad mortale. Et aliqua quidē vniuersalia sunt que extendūtur ad oēs fideles. aliqua ad certos status ꝑsonarū. Et vniuersaliū ꝑmū quidē est de celebratone festoꝝ. de quibꝫ agitur z determinatur de cō. se. dist. iij. pnunciandū. Nā quis vacare deo z per consequens cessare ab operibꝫ exterioribꝫ. ꝓ aliquo tēpore sit de iure diuino z naturali. tamē determinatio tēporis in quo hoc fiat vel determinatio dierū est de iure positiuo z ꝓcepto ecclesie. Declaratio circa istud ꝓceptū habetur in. ij. parte. ri. de accidia. c. de omissione festorū.

¶ Secūdum ꝓceptū est de obseruātia ieiuniorꝫ diebus determinatis p ecclīam. vt p totā. xl. de consecra. dist. v. quadragesima. Et in quatuor tempibꝫ anni z certis vigilijs. dist. lxxvj. p totū. ¶ Tertium est de abstinētia ab esu carnium oīm sexta feria anni. de consecra. dist. iij. de esu. nisi cū natale dñi venerit in tali die. extra de obſua. ieiu. c. fi. Die aūt sabbati in gralia z vbi est talis ꝓsuetudo etiā est in ꝓcepto. Est etiā abstinere ab ouis z caseo in tempe quadragesime. non solū ieiunātibꝫ. sed etiā habentibꝫ iustam causam nō ieiunādi. nisi excusaret infirmitas. dist. iij. Denicq̄. ¶ Quartū ꝓceptū ecclesie est de audītone misse diebus dñicis z festiuis. de conse. dist. j. missas. z extra de patro. vt diebꝫ dñicis. Declaratio aūt huius ꝓcepti habet in. ij. parte. ti. de accidia. c. de omissione diuinoꝝ. ¶ Quintū ꝓceptū est de annuali cōfessione. id est q̄ semel saltē i anno quilibet postq̄ venerit ad annos discretionis cōfiteat peccata sua ꝓprio sacerdoti. ex ō. pe. z re. oīm vtriusq̄. Declaratōem huius z q̄s dicatur ꝓprius sacerdos habes in ri. de accidia. ij. pte. c. de omissione cōfessionis. z in. iij. parte. ri. de ꝓfessionibꝫ. z de materia confessionis. in ri. de cleri. c. de sacramento penitentie.

¶ Sextū ꝓceptū ē de annuali cōtione sumēda in die pascatis postq̄ venerit quis ad annos discretōnis. extra ō. pe. z re. oīm. Quis aūt sit annꝰ discretōnis z de die pascatis declarat ri. de accidia z de omissio. cōmunibꝫ i ij. parte. Addit z huic aliud ꝓceptū ecclie erga sumētes eucharistiā. s. q̄ ieiuno stomacho sumāt. nisi sint grauiter infirmi. de cōse. dist. ij. liquido. Et declaratōem huius habes in tertia parte ri. de cleri. c. de sacramēto eucharistie.

¶ Septimum est de solutōne decimaꝝ q̄ scz ad q̄tam. i. decima partē fructuū vel lucroꝝ. ꝑm tbo. ex te dei. a nobis. Et patuit vbi est ꝓsuetudo dandi eorū vl' grē. egrū ad illa grē esset in ꝓcepto. Quo aūt excusant no dantes vbi no est ꝓsuetudo. vel non excusent. vide declaratōz in. ij. parte. ri. de imani glia. c. de inobediētia quo ad solutione decimaꝝ. ¶ Octauū est abstinere ab omni actu q̄ ꝓhibetur sub pena excōmunicatōis. z ꝓmaxime late sententie. Nā ꝓtrariū faciēdo est peccatū mortale. siue sit sētentia lata a iure vniuersali siue synodali. siue ab homīe. etiam si illud de se nō esset peccatū. pura ingredi monasterū mōialiuz nō mala intentione. sed videndū locū. de se nullum ē peccatū. Sed si est lata sententia excōicatōis cōtra ingredientes extra casuz necessitatis ingredies peccat mortaliter. Et hoc nisi excuset cū ignorātia iuris illi⁹. z habeat iustā causā ignorātie. z nisi sententia iniuste ferret ab homīe. Nā etsi liget talis sentētia. nō tamē ꝓscientia in ꝓspectu dei nisi ꝓtemnerer. xj. q. iij. etsi damnatus. De hac materia habes in tertia parte ri. de excōmunicatōi.

¶ Nonū est de vitatōe excōmunicatoꝝ. xj. q. iij. cū excōicato. z sequēti. z hoc in diuinis officijs. Nā ꝓticipare cū hōi excōmunicato maiori in diuinis sciēter est mortale ꝑm Thomā z alios. z etiā participando in aliꝫ. vt loquela. mensā. z hmōi. q̄n scz hoc fieret in ꝓtemptū ecclie vl' post prohibitiōem plaroꝝ specialiter sup hoc facta. ꝑm Thomā z alios. ¶ Nota tamē hodie q̄ p decretū cōstātiense hoc fuit modificatum. s. q̄ nō tenent fideles excōmunicatos vitare. etiā in diuinis. nisi postq̄ fuerint publice denūciati. vel ꝓter publicam manū iniectionē in plonā ecclesiasticā. vide hoc in tertia parte ri. de excō.

¶ Decimū est q̄ nō audiātur misse z diuina officia clericoꝝ publice in fornicatōe tacentium seu ꝓcubinatoriuz xxxij. dist. ꝓter h. Hoc tamē varie intelligit a doctoribꝫ. Sed z p illō decretū Cōstātiēse etiā nō ꝓdicto videtur mitigatū vtiz q̄ nō debeāt euitari nisi fuerint a suis plātis publice denūciati. ¶ Undecimū ꝓceptuz ꝓcernit clericos ordinatos i sacris vel beneficiatos. s. q̄ debeāt dicere quotidie septem horas canonicas tam de virgine q̄s de tempe. alīs etiā vnā horam ex negligētia omittēdo sciēter peccat mortaliter. ex ō. de celebra. misse. dolētes. Cuius declaratōem habes in tertia ꝑte. ri. de clericis. c. de horis canonicis. ¶ Duodecimū q̄ nō dicāt missam sacerdotes nisi ꝓpe dictis maturinis z ꝓma. vbi est de ꝓsuetudine vl' ꝓstitutōne. alīs cēt mortale ꝑm Guill. z hoc ex generali ꝓsuetudine ecclie. ¶ Tredecimū ē q̄ dicēdo missaz sacerdotes si omittāt de vestibꝫ sacris ordinatis ab ecclia vl' aliꝫ ꝓsuetis vbiq̄ obſuari. vt cū lumine cū missali. cū ordine debito z hmōi. omittēdo aliq̄ notabile sciēter erit mortale. q̄ ō ꝓstōem vl' morē eccīe. di. xj. i his. de his habes i. iij. pte. ri. ō cleri. c. ō sacro ordīs. ¶ Decimūquartuz est erga religiosos q̄ ñ dicāt aliq̄ retrahēria hoīes a solutione decimaꝝ. z q̄ faciant ꝓfessores ꝓsciam ꝓfitēntibꝫ ō decimis. z q̄ ꝑdicatores ꝑdicēt certis diebꝫ ō materia decimaꝝ cū fuerit sup hoc a plātis ecclīaꝝ requisiti. Ista sunt tria ꝓcepta z trāsgredientes sciēter cēt mortale. In tertia parte habes declarationē huius. ¶ Decimumquintum est cōmune clericis z religiosis scz q̄ nō se exercēant i negotijs secularibꝫ. vt in malicia. in negociatōe. in macellaris. in cauponis. z hmōi. ex ne de. vl' mona. c. j. ¶ Decimumsextū in quolibet regula seu religione est sciēduz q̄ habētur aliqua statuta p modū ꝓcepti ꝑm expōnem ibi factā. vl' declaratōem eccīe. vt i regula minoꝝ. z q̄libet illoꝝ trāsgredientes ē mortale. Facere aūt ō aliq̄d contra aliū religiosū. s. ō pauptatē castitatē z obīam ē mortale. nō solū q̄ contra ius humanum ſs magis q̄ contra ius diuinū z naturale. q̄ ō factū eorū. Hanc declaratōz habes i iij

pte.ti.de rel giosis. ¶ Decimūseptimū ē ad medicos. vt scz cū vocant ad infirmos debeat eos inducere vt ꝓfite antur ꝑtā sua.cꝰ de pe.z re.cū infirmitas. Et declarationē but⁹ habes in tertia ꝑte ti.ō medicis.q aūt nō debent medici medicinā in detrimentū aīme.p salute corꝑis vl alia causa puta q mulier grauida faciat abortiuum ne ipa moriat.vel ne fornicatio sua nota fiat. qō ertiā in dicta decretali ꝓhibet.qm hoc nō est solū de iure positiuo sed etiā diuino z naturali. ¶ Decimūoctauū scandū q ad statū ꝓiugatoꝝ multiplex ꝑceptū fuit p ecclesiā istius turū. Primo q nō ꝑtrahāt habēres aliqō ex impedimentis matrimoniū diriměntib⁹.q sunt duodecim.z habenť in tertia ꝑte ti.j. Secūdo q nō ꝓsummēt matrimoniuz ꝓtrahēres in ꝑte ꝓhibito.t.nuptias faciāt.vt in.lx.z buiusmodi de q habes in tertia ꝑte.ti.j. Tertio q cū debeāt benedici.qz nō bigami nō ꝓsummēt matrimoniū ante benedictionē nuptiaꝝ. Quarto q nō fiat seu contrahat matrimoniū clādestine.i.sine testib⁹ saltē. Et de his oīmbus habes in .iij. ꝑte.ti.j. Quinto q ꝓseuerāti in adulterio alter q est innocēs nō debet exactꝰ reddere debitū qm est notum.xxxij.q.j. Declarationē but⁹ habes in.iij.ꝑte ti.j. Sūt z alia ꝑcepta ecclie aliqs ꝓsonas ꝓcernēta.z nō ita generalia.q z causa brevitatis z aliꝝ de cauſ obmittūtur q ptinēt ad diuersos status

De multiplici accessione b⁹ nominis scz canon.

De canonibus. ℌ. XIII.

Nota q canon aliqñ sumit large ꝑ quacūqz regula in q cunqz facultate.z sic etiā scientia medicine dr habere suos canones. Aliquādo sumit ꝑ oīmi scriptura ecclesiastica. z sic Dieroni.dic in ꝓlogo biblie.q aliqui libꝝ in biblia vt liber Sapie.Ecclesiastici.z hmōi.nō habenť in canone scz libroꝝ scripture q sunt approbati ab ecclia.vt nullo modo liceat dubitare de his q ptinenť in illis z ꝑ illos argumētaf necessario ꝓcludēdo in his que sūt fidei fm hoc etiā qōcūqz habeť in corꝑe iuris canonici dr canon nō solū ꝓstitutiones ecclesiastice sz etiā dicta doctoꝝ q ibi habenť. Tertio dr canon stricte.ꝑ ꝓstitutōe ecclesiastica q fit in ꝓcilijs vniuersalib⁹ vl puincialib⁹. Nam vt dic Gratian⁹.di.xij.ℌ.j. Cōciliꝝ alia sūt vlia.alia puincialia. Et puincialia.alia celebranť auctoritate rhomani pontificis ꝑmittente videlicet legato romane ecclie.z dicat ibi glo.sup ꝙbo legato.l.specialiter ad hoc destinato.licet enz aliqs sit generalis legat⁹.nō tamē potest facere generale vel puinciale ꝓcilium.qz ea que romano pontifici ꝓcedunt ur.spēaliter mādata.generali iurisdictōe nō trāsferunť cꝰ de offi.lega.q trāslationē. Sz nunqd metropolitan⁹ potest cōdere canones i suo ꝓcilio scz puinciali.dicas q sic:de puis negocijs.z de his que spectāt ad onus suuz de magnis reb⁹ nō pōt.vt ō his q ptinēt ad fidē.vt.xvij di.multis. Et canones sui solū obligāt eos q sibi sūt subditi.l.de puincia ¶ Et notandū fm archidya.di.e. super ꝙbo legato.q legat⁹ in puincia sibi decreta seu cōmissa potest statuta facere.z durāt statuta p cū etiā eo recedēte.cꝰ de offi.lega.nemini. Et vt cuites oēm calumniā.intelligas de statutis legatoꝝ in ꝓcilijs puincialib⁹ vl generalib⁹.de q̄b⁹ loquit hic gratian⁹ dis.lxxvj.vnā. De alijs ꝑceptis suis inhibitionib⁹ z interdictis. dico q si aliquē ꝓhibet aduocare post rēs administratōis s.legati. potest suū officiū aduocatōis sue exercere.ff.de penis.l.vl.fm Vin. Et similiť si ad tēs ꝓhibet illud.ff. ō penis l.motis. Si ꝙo sentētialiter cū cause cognitōe.suo officio finito nihilominꝰ tenet statutū. Et ita intelligit.C.ō posiu.l.j. Et q glo.dic de legato q nō potest ꝓcilium puinciale facere in.r. ll' gēdū est in his que spectāt solū ad papā hz facere ꝓcilium puinciale spectat ad metropolitanum cū suis suffraganeis.vt eo inferior nō videť legat⁹.dicendum est q ēgūs ad puinciā sibi decretā pōt facere ꝓcilium quia in ea ordinarꝰ est.cꝰ de offi.lega.legatos.lib.vj.

¶ Itē quer archid⁹.dis.xvij.c.j. si fiat in ꝓcilio puincia li aliq canones.z aliqs incidat in aliquē illoꝝ. nūqd archiepūs sine epis potent absoluere. Rndeo fm Hostien. in.c.graue.de ꝑben.facit circa hoc distinctōem.z dicit q si formaf statura in forma ꝓcilij.vt si dicaf. Nos ꝓcilium vl nos archiepūs de ꝓsensu suffraganeoꝝ nostroꝝ in ꝓcilio ꝓgregatoꝝ statuim⁹ ꝛc.tūc sine ꝓsensu eorundez nō potent fieri absolutio vel relaxatio.ar.de tempo.ord. si archiepūs.z de offi.delega.causam. Nisi forte epi hoc ex ꝓcesserint.vel sup hoc sit munit⁹ ꝓsuetudine vel ꝓuilegio speciali.cꝰ de offi.ordi.duo.aut in ꝑsonā archiepi sit factus canon.vt si dicaf. Nos archiepūs de ꝓcilio fratrū nostroꝝ.q cōsiliū cū nō imporet necessitatē.vt nota.cꝰ de arbi.cū olim nō multū opaf.z sic ꝑ se potent absolvere.satisfactiōe tamē ꝓmissa.extra de inſti.ex frequēntibus nisi sit solēne anathema. Aliꝝ vero indistincte dicunt q nō pōt. Hā cū statutum nō possit facere in puincia sine suffraganeis.nec ecōtra scz pōt absoluere.di.xvij.epūs. Et sic nō potent penā tollere sine ꝓcilio.q ꝓmis res.cē. extra de reg.iu. Cocludit Archi. Ego credo q siue si dicat nos ꝓcilū siue nos archiepūs de ꝓsensu.z cetera. non solū archiepūs ꝑtest absoluere suū debitū ab illo ligamine.imo z q̄libet suffragane⁹ ei⁹ potent absoluere suū subditū.cū talis sit sentētia canonis sine iuris.cꝰ de sen. excō.nup. Dic etiā Gratian⁹ q epoꝝ ꝓcilia.i. ꝓgregationes quas faciūt epi cū clericis sue dyocesi q ꝓsueuerunt dici synodi ēgūs sint inualida ad ꝓstituendū z diffinēdum nō tñ sunt inualida ad corrigēdū z exhortandum habēt etiā auctoritatē imponēdi z indicēdi.q ꝙ alis statutū.est.di.viij.ℌ.j.vbi dicit glo.q istud nō est vez.s.q epi in synodo nō possint aliq̄d statuere. imo pñt cōdere canones epales sicut archiepi.puinciales.nō tñ ꝓsuescunt dicta canones sz ꝓstitutiones synodales. Et q̄libet populus z q̄libet ecclia potest sibi statuere aliqō ius.di.pi. catholica. Sup quo.c.dic Archidyacon⁹ q nullū statutū potest facere siue catbedral ecclesia siue alia sine ꝓsensu episcopi.extra de ꝓsue.cū ꝓsuetudinis. Et de his q fiunt a ꝑlatis nouit.nisi sint aliqua minima. Ratio ē. qa epūs est caput carbedralis ecclie z aliaꝝ.cꝰ de testi. requisiti. Et sine capite nihil est faciendū fm Innocentiū .q sic nota.extra de ꝓstitu.cū accessissent. Sz videť ꝓcedere.extra de ꝓstitu.cū oīmes.z de clericis nō residentibus. cū dilectus. Sz dic q illa iura possunt intelligi quādo ꝓstitutio illa fuerit facta auctoritate epi.vel nō erat q ea impugnaret.alias nō valeret.nisi papa ex certa scientia illā cōfirmasset.fm Bern. cōpostella.qui ita notat i decreto.c.cum oīmes

Questio.

De canonibus cō. ℌ. XIIII

ciliꝝ vniuersaliuꝝ.z de ipis ꝓcilijs vniuersalib⁹ q sint approbata habeť di.xv.z.xvi.ꝑ totū. z ibi etiā habeť de canonib⁹ apostoloꝝ q sunt autētici z q apocrifi. Et specialiter canones seu ꝓstitutōes edite in q̄tuoꝝ ꝓmis cōciliꝝ vniuersalib⁹ in q̄b⁹ reprobate sunt quedā hereses tūc exorte. Approbanť q̄tuoꝝ euāgelia vt ꝑz di.xv.sicut sancti euangelij. Et in dist.xvij.ꝑ totū ostendit aperte q talia vniuersalia concilia nō possunt celebrari nisi auctoritate pape. Idē Tho.

De decretis sum⁹ ℌ. XV.

moꝝ pōtificū seu ꝓstitutōib⁹ dr Nico.papa. Si decreta summoꝝ pōtificū non habetis de negligentia z incuria redarguēdi estis.si habetis z nō obseruatis.de temeritate estis redarguēdi z increpādi.di.xx. Quid sit decretū habes sup. ēgūs etiā aliqñ dicaf decretū ꝓstitutio que fit in ꝓcilijs. Et ēgūs fm Thom. in quodlibeto. papa in

iudicialibꝫ sentēcijs possit errare. qz ibi pceditur p pbatones boim q̄ pnt errare. Et de his intelligit q̄d dr ex de sen. exco. 8 nob. l. q̄ ecclia z fallit z fallit. In bmōi cū constitutōibꝫ z decretis errare nō pt. qz regit a spūsco. dist. vij. q̄ pcepta. z xxv. q. j. c. violatores. Et h̄ est verū l his que determinat papa vt papa. l. cū plilio cardinaliū. Nā q̄ determinaret papa vt puta plona posset errare vt alij bomies. vt patet de decreto Anastasij pape. qđ reprobat vt no vez. dist. xix. scōm. ¶ Jrē qđ dicit Gratian⁹ dist. e. Nulli pbas ē vel velle vl posse trāsgredi aplice sedis pceptа. Sic ergo ruine sue dolore pstratus q̄sq̄ aplicę voluerit ptrare decretis. nec locū deinceps inter sacerdotes bēat. lz exoris fiat a scō mīsterio. 2c. vbi dic archid. i rosa. q̄ istud. c. nisi pt esse canon late sētie. l. excōicatōis vl ecclie. Sūt em̄ qdā q̄ aplicā sedē pumaciter negātes cl se caput oim ecclias. dicūt ipam n posse pdere canones z decreta. nec brē aucte ea pdēdi. nec cē fuāda ab ea statuta. isti tles hereticj z salma sapiūt. z i ipo genere delicti tanq̄ heretici excōicati sūt. xxv. q. j. violatores. Et de talibus loquit istud caplm si dicat esse canon late sententie. Sūt z alij q̄ trāsgredūtur decreta aplice sedis. nō tamē dicūt vl credūt papā nō posse pdere ea. vl nō ee seruāda tales n sapiūt hereticm. nec sūt ipo fco excōicati. lz peccēt mortalr. z sic pnt excōicari p admonitōem. siue g̃ sit canon late sētie siue ferēde. nullū seq̄t incōuenies. lz varie exponēda ē lra ipius. c. ego tn. aut archid. credo pot esse late sētie. z q̄ loquat de pceptorib⁹ decretoz. q̄. l. credūt romanā ecclīam nō esse caput z nō posse pdere decreta. ¶ Verū papa p decretū suū seu cōstitutōem vl determinatōem possit facere nouos articulos fidei. Dic archi. in rosa. di. xv. in pmo. c. q̄ articli fidei pt accipi duplr. vno mō stricte. p bis q̄ ptinēt i simbolo. qs opter oēs fideles explicite credere z dnt scire. ō pse. di. viij. ante. Et sic papa pt facere vl addere nouos articlos. sic etiā nec noua sacramēta fm tbo. Alio mō pt dici articulus fidei largi⁹. Talis sz q̄ credere opteat qđ pus n opteret. z sic cōphēdit articulus diffinitoes sacras a papa vl cōciliꝫ sup q̄stionibꝫ moris de fide. Et sic papa potest facere nouos articulos. qz potest declarare aliquid esse firmiter credendū z oppositū esse hereticū. qđ pius an declaratōnem non erat necessarium illud credere magisq̄ oppositū. vt illud Tres plonas diuinas esse equales z alia multa que habēt in. c. canones. di. xv. que post illā determinatōem fuerā a pciis vel papa nō licuit credere pterituū sine preiudicio salutis. vt pus. Et sic sumit i decretali. cū christus extra de hereti. vbi dicit Alan⁹ q̄ ante illā diffinitōnem deq̄ loq̄t illa decretal. cū christ⁹. priū dicere licebat. cū n esset. phibitū. Post declaratōem illā non licet ista buiusmōi credere explicite nō est necariū nisi platis q̄ legē scire debēt. nō pfuctorie sed scrutabiliter. xxxviij. dist. oīm. Implicite aūt credere ē credere generalr qđ credit z tenz ecclia. q̄ fides sufficit in bmōi subtilitatibꝫ fidei. dūmodo ispeal⁹ i pceptis nō sentiat. Largissime aūt sumēdo articlm fidei fm q̄ comphēdit oēm sniam verā circa fidē. siue sit diffinita siue no. In hac larga exceptōe articli. sic licet dubitare de eo. qđ nō ē diffinitū an determinatoz. Nec archid.

De decretalibus .§. XVI.

epistolis Quid sit decretalis habes s. q̄ aūt habeāt decretales epl'e cādē au ctem sicut z decreta z canones ostēdit agte. di. xix. c. j. vbi in fine dr. Nōdimus nullam ee dnām inter illa decreta q̄ in corpe canonū habent apostolice sedis pūlū. z ea q̄ p multitudie vitiꝫ singla voluminū corpa reptuntur. cū oīm pdecessoz suoz decretis institutа atq̄ decretales epl'as qs beatissimi pape diuersis tpib⁹ ab vrbe Roma dederūt venerabiliter foꝛe suscipiendas z custodiēdas eximios pūles leonē sz mādalē z gelasiū. pbauimus. Hico. papa. z in sequēti. c. dist. e. dicit agathon. sic oēs aplice sactiones accipiēde sūt tanq̄ ipius diuina voce petri firmate. Et Aug⁹. etiā dic in. li. de doc. xp̄iana. q̄ inter canonicas scripturas ille sint quas aplica sedes bre. z ab ea meruerūt epl'as accipere. di. c. in canonicis. Et nota fm Archi. in rosa. dist. xix. in pncipio q̄ nemo ligat̄ ststutōne anteq̄ ad cū ueniat. vt xxxvj. q. ij. Si aūr. vbi nota Du.

De rescriptis vi .§. XVII.

dendū est q̄d sit rescriptū. qs rescriptum pdere possit. super quib⁹ reb⁹ rescpta interpretetur li sup eis dubitare contingat. que vis ac potestas ipoz. q̄nto tpe duret coꝛ auctoritas. q̄ rescripta sint generalia q̄ specialia. q̄ iurisdictōi cōferūt. z q̄ merā execution̄em. z q̄ ius cōe ptinet. z q̄ gratioz speāle. z q̄ pena debeat bis q̄ rescripta impetrāt p suggestionē falsitatis seu veri suppressionē. Rescripta pape vl principis sūt mādata q̄ad instātiā alicui⁹ vl aliquoruz seu pprio motu. vel ex relatōib⁹ absentiū. vl ex suggestiōibus psentiū. vl ad pfultatōem facit. vl cū aliq̄d alicui vl aliq̄b⁹ coꝛpi. collegio vniuersitati vel ciuitati mandatur seu indulget. Tria enī ius factūr. non generale sed speciale in negotijs z inter plonas in quib⁹ inter quas pmulgata sūt. vt. C. del. z plul. l. rescriptū. cōcedere pt i ecclīasticis papa. i sēlaribꝫ imperator. ¶ De iuribꝫ aūr rescriptorū sciēdū est q̄ aur rescriptū ē fm ius aut p̄ter ius. aut cōtra ius. Si est fm ius vim pstitutōis h̄z. Tle enī ē decretal' epla. z in cauꝫ difficiendis autoritatē habet. vt. xix. dist. p totū. Si p̄ter ius similiter vim pstitutōis habet. z arctat illos ad qs dirigitur. Nā z si vir ferēdū iugū a scā romana sede imponitur. pia tamē deuotōne tolerandū est vt. xix. dist. in memoria. aut is cui mādatū dirigit rōnabile causam assignet. quare qđ mandat adimplere non possit. vt ex. eo. Si qñ. Si p̄ra ius z forte p̄ra deū & apostoloz. euāgelistaz. aliquid pdest oīmo respuit. vt xxv. q. j. sūt quidā. Quia nedū minoꝛ in maioꝛē sed par in parem nō habet imperium. vt. ff. de arbi. nam. ff. ad trebell. l. ille a quo. §. tempestiuū. Coꝛ tamē dā vl statuta potest papa modificare. Uñ illud. Quos deus pūxit homo nō seperet. sic modificat̄ q̄ summū pontificem piunxit sensu animoꝛ z carnis cōmertio. als si primū interueniat sz sensus aīoꝝ. nō fm. l. carnis cōmertiuz sepat̄ p ingressū religiōis. vt j. de puer. piu. vez. z. c. Et publico. Nō sic si alter cōiugū velit i domo q̄ria remanere. vt eo. ti. ex pte tua. i fi. Jte modificat̄ z alr illud verbū Quos deus pūxit hō nō seperet. s. violēter sine lege z absq̄ rōne. sic modificat̄. Jsiō. xxxvij. q. ij. qs deus pūxit. Si aūt p̄ra ius positiuū aliq̄d rescriptū emanet. abijciēdū est. vt. xxv. q. ij. rescripta. C. de pc. impa. of. l. rescripta. nec enī rōe rescripti recedēdū ē a iure cōi. vt infra de ere. z q̄lita. ex pti. cum te. nisi exp̄sse i rescripto ptineat. nō obstāte pstōe vl iure tali. vt. ff. de leg. ij. l. si qs. i pin. cē de off. del. super q̄stionū. alias non est verisimile sūmum pontificem vna epistola multa velle tollere iura. vt infra ō clerici. ecclia. C. de in offi. testa. l. si quando. Sed si super iure aliquo dubitatio oriatur. pfulēdus ē papa. vt infra ō fide instru. pastoralis. Et in hoc posset poni exemplum infra de concess. prebeñ. vel ecclie nō va. dilectis. De qua probabiliter dubitatur. an sit reuocata p aliā decretalez posteriorem tempe nō ordine. infra. de elec. ne pro defū. Sed si rescriptū sit p̄ra pfuetudinē preualet pfuetudo Nam preualet iuri si sit rationabilis z pscripta. vt infra eo. ti. c. vltimo. Jtē si rescriptio sit contra fiscū vl publicā vtilitatem respuitur prima iussio z expectatur secūda. vt. C. de preci. impera. offi. l. Nec damnosa. i auten. Nōnulli. in. §. Ex hoc quoq̄ iubemus. z de manda. pri.

§. deinde. ¶ Si ꝙ ꝯ ius puari. distinguit. aut in leuē modica lesionē. vt si papa mādet ī suo rescripto q̄ ñ obmissis dilatoriis exceptionib⁹ procedat in principali vl̄ si mādet actionē vl̄ petitionē alicui⁹ differri. vt cū indulgs cruce signatis nō ꝓueniri rpi crucē tale rescriptū. vt. C. de ꝓci. impa. of. l. quotiēs. ⁊. l. rescripta. ¶ Nā modica dāna tolerant. vt ar. xij. q. ij. terrulas. ⁊. c. si q̄s de seruis. ⁊. c. bōe rei. ex⁹ de bis q̄ fi. ab epi. sine ꝓsen. c. pastoral. ff. de in integ. resti. l. sao. sic ⁊ deceptio modica tolerat. vt. ff. de mino. ī annis. §. item. magna ꝙ rescindit. vt. C. de rescin. ven. l. rez maiorus. Cetez si rescriptū enormē alicui lesionē inducat ⁊ in totū ius ei⁹ absorbeat, nō valet. vt in p̄dicta. l. q̄tiēs. extra de deci. suggestū. ⁊ de dona. aplice. j. de ꝙ. sig. q̄d p nouale. ff. ne q̄d in loco publi. l. ij. §. sunt q̄ purāt. Eo saluo q̄ ex delicto auferunt oīa bona. vt. C. de bo. dā. per totū. extra de iudeis ⁊ saracenis. ad liberandā. infra ō de reti. vergēris. ⁊ ne cle. vel mona. relatū. alias enī nō est verisimile q̄ papa vl̄ imperator in p̄dō actōem indulgeat vt. C. de peti. bono. sub. l. j. li. x. ⁊ ff. de mino. l. deniq; ī p̄n ci. Ubicūq; enī denegat petitio: denegandū est ⁊ rescriptum. vt. C. si imperator ex rescripto p̄n. l. ij. nisi forte aliq̄d sit qđ ꝓsit impetrāti ⁊ nullo obsit. vt. ff. de sena. l. nupte. vel li is cui p̄ceps exēplo sine subuenit. vt insti. de iu. natu. gen. ⁊ ciui. §. is q̄ principi. ⁊. xx v. q. ij. rescriptū ¶ Tollitur rescriptū si p suggestionē falsitatis vl̄ veri suppressionē fuerit impetratū. ⁊ sciēnt vl̄ ignorāter. Si p talem q̄ nō interuenīte nō fuissent obtēte lre. vt ex⁹ eo. tit. sup litteris. Etiā si rescriptū sit ꝓsentaneū iuri. vt. xx v. q. ij. ⁊ si le gibꝫ. C. si ꝓtra ius vl̄ vti. publi. Ut eodē modo tollit si p mendacū iurꝫ obtineat. vt. xx v. q. ij. p̄scriptū. C. si ꝯ iun vel vti pub. l. p̄scriptū. Ut cū q̄s suggerēs principi cē de iure qđ nō est impetrat. q̄uis nō sit verisīle principē in hoc falli. vt. C. de testa. l. oīm. ¶ Tollit rescriptū primuz p posteri⁹ facies mentionē de primo. ⁊ tūc ipo iure. vt ex⁹ offi. dele. ex lris. ⁊. c. pastoral. §. ꝓterea. in fi. Si ꝙ ī posteriori fiat mētio de priori. tollit posteri⁹ p primū. ſz non ipo iure. ſz ope exceptois. Et est ro diuersitatis. q̄ in primo casu certi sum⁹ de volūtate principis vel pape q̄ voluerit primū tollī cū in secūdo de ipo fecerit mentionem. In secūdo aūt casu cū in vno de altero mētio nō habeat de volūtate principis. ignoram⁹ qđ illoz voluit ꝓualere nō reqrimus opē exceptois ex primo ꝓtra secūdū. et sic intelligim⁹. ex⁹ e. ti. cetez ⁊ ex⁹ te. Ubi aūt dubitat ō duobus rescriptis. qđ sit primū ⁊ qđ posteri⁹. vtpote quia eadē data est vtriusq; ſ. impetrata a diuersis sup diuersis. ſz ad cosdē iudices fuerint supior cōsolat. vt infra de offi. dele. l. sane. Si ꝙ diuersa fuerint obtēta rescripta a diuersis ⁊ ad diuersos iudices. ſz sup eodē negotio ⁊ dubitet qđ sit primus qđ posteri⁹. tūc seruāda est doctrīa illaz decretaliū. ex⁹ eo. ti. pastoral. ⁊. c. cum ꝓtingat. ¶ Item elidit primū rescriptū generale p posteri⁹ speciale. Etiaz si in speciali de generali mētio nō habeat. In eo tñ q̄ in speciali spāliter ꝓtinet. vt ex⁹ eo. ti. pastoral. Ubi autem verūq; rescriptū est spāle. ſz vnū est sup incerto. aliud super certo. reqrit in scdo mētio de priori. vt infra de of. de le. ex ꝑte. ¶ Item tollunt rescripta si ab eodē duo paria fuerint impetrata q̄z posteri⁹ de priori mētionē nō faciat. Si ad diuersos iudices obtēta fuit causa verandi reus corā diuersis. nūc corā istis. nūc coram illis. Sec⁹ si ꝫ fiat ad cautelā. nec alterz admittat. vel ne iudices vnius interim moriant. Uno tñ impetrato vti intēdit. vt ex⁹ eo. ti. ex tenore. ⁊. C. de asser. l. tollen. l. j. §. vlt. Si duo rescripta eiusdē tenoris impetrant ad cosdē iudices tūc nullū est vtiū. vnū enī esse videt. vt ff. de testa. l. vnū. §. ō bis que in testa. dele. l. vlti. Et. C. de bo. pos. fm tabu. l. j. §. ij. Et rō. ꝓsuetudo curie habet frequētius duplicare lras p ꝑticulas viaz. Ubi ꝙ q̄s impetrat diuersas litteras ad diuersos ꝓtra diuersos. talis diuersitas nihil obest. ſz si cōtra eundē talis diuersitas obest in psonalib⁹ actionibus que cōmodi⁹ corā eodē vel eisdē iudicib⁹ poterāt expediri. vt infra. c. c. vl. ff. de qui. re. ad eundē. in. l. eadem. ¶ Item si diuersi impetrāt diuersas lras sup diuersis ⁊ ꝯ diuersos. hec diuersitas nihil obest. Et ide si ꝓtra eundē eodē saluo q̄ si plures impetrāt diuersas litteras sup diuersis beneficiis cōtra eandē eccliam. vnus illoz obtinebit q̄ prius ad executores litteras portabit. extra. eo. ti. capitulū. Nō intelligo cū papa nō intendat grauare eccleiam in receptione duoz. vt extra eo. ti. ca. Quā intentionem pape colligo ex forma litterarz. vt si in litteris cōtinetur Si p alio vel aliis ibidem nō scripserim⁹. vt infra. e. ti. mandatū. vel sic. Nisi p alio q̄ nos vestra ecclesia sit grauata. vt infra. e. ti. litteris. Cetez si hec vel similia in rescripto nō inueniant q̄uis eccleia cui scribitur sit grauata in receptione alicui⁹ vel aliquoz de mandato domini pape. nō tamē cōpetit exceptio. nā ⁊ si graue sit qđ imponitur ab eccīa rhomana ferendū est. vt. xix. dis. in medio. vel saltē excusandū. vt extra eo. ti. si q̄n. ¶ Item elidit rescriptū si ab appellato fuerit impetratū infra tēpus appellationi p̄fixū. vt extra de appel. sepe. ⁊. c. oblate. infra de cōsti. vti. vel inuti. c. bone memorie ¶ Item elidit si ab excōmunicato fuerit impetratū. vt extra. de ex. ⁊ q̄li. or. pte. cū bone. infra. de. pba. post cessationē. ⁊ de. pcu. ca. vlti. ¶ Item elidit rescriptū obtentū lite pendēte. extra de li. pen. c. j. ⁊. ij. ⁊ vlti. Nā lite pendēte supplicare ñ licet vt. C. vt li. pendē. nisi in casib⁹. vt. C. vt lit. pen. l. ij. In auten. in medio lit. nō expec. sac. §. sup hoc. col. viij. ¶ Item tollit rescriptū ex vicio visibili vel inuisibili intelligibili tamen. Uicia enī rescriptoz quedā sunt visibilia. quedā inuisibilia. sed intelligibilia. Visibilia enī sunt que acuto ingenio ⁊ ꝑspicaci oculo cerni possunt. De quib⁹ ponūtur septē exempla. extra de cri. fal. licet. Inuisibilia sed intelligibilia sunt vt suggestio falsitatis. suppressio veritatis de quib⁹ dictū est supra. ¶ Item cū littere impetrenk non cōtinentes seriē facti. vt extra de ceba. cleri. ⁊ muli. sup. e. Et causam facti. vt extra de rescrip. dilectus. infra de sen. excō. cū ꝓ causa. ¶ Item si nō fiat mentio de dispensatione. vt extra de fi. p̄by. ex tua. De cōpositiōe. vt infra ō decimis. ex multiplici. De statuto vt extra de rescrip. cōstitutus. De priuilegio. vt extra eo. ti. cū ordinē. De sentētia. vt infra de sen. ⁊ re iudi. inter monasteriū. Uñ ꝙ⁹. Si priuilegiū. si dispensatio pactū. Uel si rescriptū. sententia siue statutū. Finis tollek. nisi mentio facta ꝓbetur. ¶ Elidit etiā rescriptū si p aliū sine mādato dñi ipetrek vt extra eo. ti. nōnulli. que exceptio hodie fm obseruaraz consuetudinē locū habet in audiētia litterarz. non in iudicio negociorz. Si opponēs ex illa decre. eo. ti. ex parte. ī fine. sed illa loquit in ꝓcuratore reuocato cui⁹ impetratōnem ratū dñs nō habebat. Secus si is cuius nomīe impetrat. ⁊ si sine mādato ratā habz impetrationē. Potest aūt quis impetrare p alio sine mādato si sit de illis ꝓsonis a quib⁹ nō exigit de iure mandatū. vt in decre. illis. nonnulli. ⁊ ex ꝑte. Que aūt sunt ille ꝓsone legit. ff. de pcu. l. sed ⁊ hec ꝓsone. ¶ Durat rescriptoz autoritas p decennium. si impetrātes copiā iudicū habuerint ⁊ neglexerit vti. Nā infra illud temp⁹ quādocūq; poterunt experiri vt. C. de diuer. rescrip. l. falso. Alij aūt doctores dixerūt. q̄ si quis impetret rescriptū ⁊ infra annū cū copiaz iudicum habuerit nō vtat. perit rescriptū lapsu anni. vt infra co. ti si aūt. ⁊. c. plerūq; qui sic dicunt ⁊ asserūt ō plano. l. illam falso fore correptā. sed quia ꝓmptū est iura turibus cōcordare. vt. C. de inoffi. dot. l. vna. sic leges ⁊ decretales reduco ad concordiā. Ā egē intelligo cū post primum rescriptū secundū nō fuerit impetratū. Decretales illas intelligo cū impetro primū rescriptū. tu impetras

secūdū nō facta mēcione de primo agis ex consuetudine exaīe nō possum ex primo iur codē negotio ad alios iudices obtento si i illo fraudulēter vel negligēter infra annū ab impetratōne eius secūdi. vt obmiserim. sic loquuntur ille decre. z hūc aliū. l. illa nō cōsiderauit. Et si p hec opinio placeat dices vt superius tactum est q̄ annus iste incipit currere a tempe secūdi rescripti quod tali rōe prohabis. Annus p se sine secūdo rescpto nō tollit primum rescptū. vt dcm est. nec secūdus rescptū p se sufficiat ad tolendū primū. cum deco nō habeat mēcōem. Erit igitur verumq̄ necessariū. z secūdū rescriptū impetrari. z annū cedere. vt sic ambo iuncta primū perimāt. Juxta illud. Et si nō prosūt singula queq̄ iuuāt. Et ad hoc habes optimum simile. qz impfecta volūtas p se non tollit solēne testamētū precedēs. sed cū decēnio tollit. vt C. de testa. l. sacimus. Doctores tamē multi dicunt pmū respectū nullo alio impetrato sup eodē negotio tolli p lapsum anni. Generalia rescripta sunt illa i quib generales seu indiffinite clausule pnētur. s. cum dicitur talis z talis z quidā alij iniurianť eidem. Vel sic. sup decimis possessionibus z reb alijs quo casu rescpta ad maiores z digniores psonas. vl ad maiora negotia exprssis nō extēdūtur vt ex. c. sedes aplica. z. c. pastoralis. Itē si ponatur clausula illa. Cōtradictores. cē. Item illa. Amoto inde. Item illa Vocatis. cē. Tales enī z psimiles clausule faciūt generale rescriptū. Item cū littere dirigūtur ad offīes. vt ex de pe. z re. cum ex eo. Speciale rescptū ē q̄d inter certos dirigitur. z super certis z expressis reb seu negotijs sine clausula generali. vt ex. eo. ti. c. j. z. c. pastoral. z tale rescriptū nō extenditur ad alias res vel psonas. vt infra ō offi. del. Cū olim. Sic ergo z priuilegium psonale psonam nō trāsgreditur. vt infra. de vsu pal. c. ij. infra de offi. de leg. quontā abbas. ℣ qui mo. vsufru. amit. l. si vsufructº z. vij. q. ij. petisti. Jnsti. de iu. na. gen. z ci. ℣. sed q̄ z prīci. ff. de iudi. l. sed si restituat. ff. de regu. iur. l. priuilegia. ij. q. vj. Si qñ. ℣. diffinitiua. in ℣. quadoq̄ nō obstat. ex ō iudi. q̄ vero. Nā ibi agitur p pmas litteras sed aucte secūdarum. nō obstat infra ō offi. deleg. qñ. cum sit pmissio expresso nomīe dignitati. ibi enī littere trāsēūt ad successorē. qui succedit primo in onere z honore. vt infra de of. or. pastoralis. Item nō obstat infra de offi. deleg. ca. j. vbi iurisdictio ex litteris specialib extenditur ad alios. Nā ille casus specialis est vt extendat iurisdictō ad illos qui pcessum iudicū impediunt. vt infra de offi. iudi. del ex lris. ¶ Jurisdictōem pferūt omēs ille littere in quib cause cognitio demandat. q̄d ex forma colligitur lrarum. vt cū in litterī pnēt. si est ita. Si pmissis veritas suffragatur cognita veritate iusticia mediāte. sicut de iure fuerit q̄d canonicū. q̄d iustū. vt promisit. vt renet. put in instrumēto inde pfecto vel litteris pnēt. z talis iudex cui negotiū a pncipe cōmittatur. sub aliqua de bis formis possūt in figura iudicū pcedere. potest z alij vel alijs causam cōmittere totā vel partē. vt infra de of. deleg. Cuius re. Principiū medium vl finē. cognitōem vel executōem. vt infra de offi. del. sup. q. Talis pōt recusari ex causa. nisi fuerit iudex petitus. vt ex de offi. del. Cū olim magister. ij. q. iij. inducie. ℣. spacium. in auten. offerat. iij. q. iij. ℣. item in crimīali. in ysi. si q̄s testib. Sz z tūc poterit recusari ex noua causa. vt ex de offi. del. insinuāte. Executore lre sūt p qs sine aliq̄ iudiciali cognitōe fcm̄ seu misterium deleget. vt ex de offi. dele. c. vlti. Tal nō est iudex sed auditor vel executor. vt ex. de offi. del. sup questionū. ℣. porro Tal z si possit recusari nisi dē de volūtate ptis. vl recipiatur assensu. vt in decre. sup questionū. ℣. nos autē. z. ℣. porro. a tali appellari nō pt nisi fines mādati excedat. vt in ea. decre. sup q̄stionū. z infra. de appel. nouit. ij. q. vj. si qu. ℣. diffinitiua. in ℣. ab executori. C. quoz appl. nō re. l. ab executore. Fines aūt excedit cū aliud vl aliter exequitur q̄z mādat. Vl cū exeq̄ndo mādatū pter comissum iniuriā infert. Nā z tūc pt ab iniuria appellari. vt. C. de appl. si q̄s puocatōe. Tal cū nō sit iudex. vt dcm ē. nec ei sit iurisdictio sed executio demādata. vt extra de offi. del. c. vl. alteri delegare nō pt. q̄ ex iurisdictōe pcedit iudicis dādi ptās. vt. ff. de iurisd. om. iudi. l. ij. Et q̄ cū misterū cōmittit industria eligit psonā. z tō a psona recedi nō ds. vt de offi. deleg. c. vl. C. de cadu. tolle. l. vna. ff. de iolu. l. iter artifices. Tales i exeq̄ndo pces iudicis nō aliumar. vt C. de execu. rei iudi. l. si vt pponis. Cōtinet ius cōe lre i q̄bus mādat q̄d ptinet iuri z eq̄tati. z maxime cū ipe lre pnēt iuris determinatōes. pura gnāles puocatis vel vocatis q̄ fuerint euocādi. q̄d iustū vl q̄d canonicū. cē. Itē iusticiaa mediāte vel put de iure fuerit. cē. vl alias psumptiones clausulas. ¶ Gratiā pnēt ille q̄ pnēt dispositōem pene debite remissionē. z in q̄b ob fauorē. vtilitatem ln necessitatē recedatur a iure cōmuni. Tria enī sūt q̄ faciunt a iure discedi. Necessitas. vtilitas. z euidēs meritorū progatiua. vt. j. q. vij. tali. ex de elec. Innotuit. ¶ Restat videre de pena impetrātū litteras p subreptōem. Et est sciēdū q̄ pdemnādi sūt ad expēsas quas altera pars fecit in ea re. z circa ipz iter. vt ex eo. ti. Cetez. in fi. C. ō bis q̄ accu. pos. i q̄. crimē. Et als seuerius iudicant iudicantū. vt. xx v. q. ij. z si nō cognitō. Nā z g. l. cornel. de falsis punit possūt. vt. ff. ad. l. cornel. de fal. l. si quis irrepserit.

Nota.

De doctris eccle. ℣. XVIII.

Statutis pcipue doctoz Nata cmplicem ormiam. Quedam enī sūt reprobate tanq̄ falle z hereticē. de quib habetur. xxxij. q. iij. c. penul. et di. xv. sancta romana. Jn palea. z extra de sum. trini. z fi. catho. damnamus. Quedā vero doctrine declarant apocrife de quib babek i dicto sancta romana. in palea. di. xv. Dicitur aūt apocrifus fm archi. di. xvj. in pnn. quasi occultū seu secretū. q̄ lez nō in ecclīs sed remote erat legēdū. Dicitur aūt aliq̄d duplicater apocrifū vlz vel q̄ ignorat q̄s fuerit autor talis libri. Et sic in biblia dicūtur aliqui libri apocrifi. z remē legūtur publice i eccl'ia. vel q̄ dubitat de veritate tal' libri. z de hmōi apocrifis dr in dicto. c. scā romana. z talium liboz liber est quilibet ad credendū vel nō. Tertius genus doctrinaz est q̄d est approbatū ab ecclia. Et hc sūt pmū q̄dem z pncipal'r doctrine seu libri biblie quas tota vniuersal'r z firmiter oportet credere q̄ nullo mō licet ō veritate ipaz dubitare. q̄ b̄ erat hereticū cū sint dictate a spū sancto. vt patet in simbolo q̄ errare nō pt. Deide ordinationes seu pstitutiones z determinatōes facte p sūmos pontifices vel pstia vniuersalia approbata. ertā indubitāter credende. Post hec etiam opuscula scōz patruz z doctoz eccl'ie sunt approbata. z pcipue boz scz Cypriani. Grego. nazanzeni. anastasij. hieronimi. pisperi. Jo. crisost. Valerij. ambrosij. augustini. Leonis pape. vt patet i dicto ca. scā romana. Et in fine dicti ca. dicitur. Opuscula aūt oim patrū orthodoxoz q̄ in nullo a sēe rhomane eccl'ie pstitio deuiauerūt. nec ab eius fidei pdicatōe seiūcti sunt. sed cōmunionis ipius gratia vsq̄ ad vltimum diem ptipes fuerūt legere decernimus. Et decretales epistole summoz pontificū venerabiliter suscipiēde sūt. Nō tamē credēdū ē vl dicēdū dicta pdictoz doctoz vel alioz ee tāte autoritatis vl firmitatis. q̄te sūt doctrie scpture sancte vel determinatōnes eccl'ie facte in pstijs. vl p summos pontifices. Nam de bis nullo modo licet dubitare. De dictis vero doctoz licet dubitare z aliter sentire. nisi sint talia que vel sunt determinata per eccl'iā que sunt firmiter tenenda. vel que sunt alias in doctrina scpture sacre pcepta. Unde Augustin⁹. Ego solis eis scriptorum qui iam canonici appellant didici. hunc timorem

De opusculis ab eccl'ia approbatis.

honorēq; referre vt nullū eoꝝ scribēdo errasse audeā credere.aut si aliqd in eis ostendero qđ videat ꝓtrariū veritati.nihil aliud existimē q; mēdosum codicē esse. vl non esse assecutū interp̄rem qđ dictū est. vl me minime intellexisse nō ambigā. Alios ꝯo ita lego q; q̄ntalibet sanctitate q;ue doctrina polleāt.nō tō ꝯ purē qz ita ipi senserūt iz qz mihi ꝓbabiles rōnes qđ a vero nō abhorreat ꝓsuadere potuerū..di.ix. ego idē.Aug⁹.Noli meis lr̄is quasi canonicis scripturis inserere.iz in illis ita qđcūq; credebas cū inueneris incūcranter credere.In istis aūt qđ certū habebas nisi certū intellexeris noli firme tenere.di.c.Vñ archi.sup dicto.c. noli.dicit.Hodie in scripturis ralibus scz doctoꝝ aliqđ posse reꝑhendi.z nō nisi si qđ inueniat qđ nō imitat auctoritati veteris z nouī testamēti.siue ꝓbabili siue canonica rōne.Hec ibi.Hoc patet ex eo q; ipi sancti doctores sibi inuicē ꝓtraria in suis libris dixerūt.sicut ꝛ̄bi gra Hiero. dixit bigamū nō esse censendū,cū q; aī baptismū habuit vnā vxorē.z post baptismū aliā.Aug⁹.vo ꝓtrariū sensit scz talē esse bigamū cui⁹ inia ꝑfect z illa Hiero.nō tenetur.vt patet dis.xxvj.acum⁹.z.c.Deinde.extra de stiga.debitum.Et sil̄r de obseruatiōe legaliū z reꝑhensione quā fecit paul⁹ petro.Ad Gal.ij.ꝓtraria scripserūt.tamē magis stat̄ Augu.vt dictū est supra.Verū est q; in his q̄ pertinent ad fidē vel bonos mores necessariꝰ ad salutem in nullo discordāt sancti doctores realiter.z si aliquādo superficialiter videant sentire ꝓtraria. ¶ Itē dic archidya con⁹ sup.c.quis nesciat.di.ix.q; rubrice decretaliū autenticant.extra de ꝓbemio decretaliū in fine vbi dic vsque.z extra vt lit.pen.nihil.inno.Et similiter rubrice vl tituli legales autētici sunt z allegari possunt in causis. ff.ō in inte.resti.l.j.Sed rubrice decretoꝝ nō. vñ false inuenīūt aliqñ.xvj q.j.placuit.Sz Inno.q; ita notat extra ingbemio decre.Que etiā ponunt in decretis scz ca.seu dicta ꝯcilioꝝ summoꝝ pontificū z doctoꝝ autētica z approbata sunt.nō aūt dicta Gratiani in pagraphis sm Jo.an.

Doctrina beati tbome approbatur.

Doctrina etiā b.Tho.de aq̄no approbata fuit vt patet ꝑ extrauganē.Jo.xxij.Quādo aūt dicta doctoꝝ vl aliorum ꝓtraria essent dictis summoꝝ pontificū cui sentētie magis est standū.Declarat Gratian⁹ di.xx.§.j.ꝑ distinctionē vicz q; in causis seu negocijs diffinitēdis ¶ Cum ḡ quelibet negocia finē accipiāt vel in absolutōe innocentium vl ꝯdemnatōe delinquentiū.Absolutio vero vl cōdemnatio nō sciam tm̄ desiderat.sed etiā potestatē p̄sidentiū.tō diuinaꝝ scripturaꝝ tractatores.z si scīa pontificibꝫ ꝑmineāt.tm̄ qz dignitatis eoꝝ apicē non sunt adepti in scripturaꝝ sacraꝝ expositiōibꝫ bis ꝑponunt.In causis vero diffinitēdis scōm post eos locū merentur.

De ordine tenēdo in solutio ne alicui⁹ q̄stionis

Quis aūt ordo tenēdus sit in solutōe alicui⁹ questiōis. Ponit Inno.di.e.de qbꝫ summatim explicat ibi archid. di.Nam ꝑmo recurrēdū est ad scripta noui z vete.testa. Secūdo ad canones apl̄oꝝ z cōcilioꝝ.Tertio ad decreta z decretalia romanoꝝ pontificū.Quarto ad scpta greca Quinto ad scripta sanctoꝝ patrū latinoꝝ Ultimo ad exempla sanctoꝝ.Si aūt nec veritas inuenit.ꝫ modo congregādi sunt sapientes.z qđ agendū sit inuestigādū dīs reuelabit.Jxta illud.vbi duo vel tres ꝯgregati in nōie meo sū.Matꝫ.xviij.Quia tm̄ dictum est q; recurrendū est ad scripta greca.subdit Archi.z dicit q; hoc locū habuit quādo penes grecos ꝑsules catholice fidei vigebat auctoritas.z exēplaria eoꝝ erāt correcta z tō in dubijs recurrebat ad eos.di.ix.vrveteꝝ.sed ꝫ hodie locū nō habz Jtā hodie greci sunt acephali z scripta eoꝝ corrupta sm Aug.Z paucis tm̄ annis citra reuersi sunt ad vnitatem fidei ecclie romane. Dic aūt glo.sup dicto.c.vt veteruz faciēdo cōparatiōem inter doctores cui magis sit credendum q; augustino in disputatiōibꝫ.hiero nimo in hystoriis z translatiōibꝫ.gregor⁹ in moral. Sed queret archidya.di.xx.Si Greg.q; fuit expositor seu doctor z papa ī aliquo articulo ꝓtrari⁹ inueniat aliquī illoꝝ ei⁹ positorum cui⁹ doctrina etiā est approbata.vtiqz credendū est magi⁹ grego.in determinatione causaꝝ q; alijs doctoribꝫ.Jn his vero q̄ vt expositor dixit videt ei nō magis cē credendum qz papa.iz forte qz magis ꝑsona rōni dixit. vel qa maioris scie z sanctitatis z auctoritatis habeb. Tā z inter aplicos vn⁹ ꝑponit alteri.vt pet⁹ lino.gelasio.lucio. Et sil̄r interpretes vt ambrosi.Jsido.Augu.Bede. sm augusti. ¶ Aug⁹.in li.de doctrina xp̄iana dicit z habet di stin.xix.Jn canonicis scripturis ecclie catholicaruz q; plurimū diuinaꝝ scripturaꝝ solertissimus indagator auctoritatē sequat.inter quas sane ille sint quas apostolica sedes hē.z ab ea meruerūt epl̄as accipe. Tenebit igitur hūc modū in scripturis canonicis.vt eas q̄ ab omnibus recipiunt eccl̄ijs ꝑponat eis quas quidā nō accipiunt. Jn eis vero q̄ non accipiunt ab omnibꝫ ꝑponat eas q; plures grauiores q; accipiūt eis quas pauciores minoꝝ q; auctoritat̄ eccl̄ie tenet.Si aūt alias inuenerit a pluribus.al⁹ a ḡuioribꝫ hīt q; ꝫ inueniri vir possit.equalis tm̄ auctoritatis eas habeat sed⁹ puto.

Itē nota q; posteri.§.xix.

oꝝ cōstitutio siue lex tollit priorē etiā si de ꝑte nulla fiat mentionē.ex de cogna.ispi.c.j.Secus est in rescriptis. ex de rescrip.cetex.Sec⁹ etiā de priuilegijs.qz scz nō tollitur ꝑ us z posteri⁹.nisi in posterior fiat mētio de priori vt no.di.xvij.qm̄.in glo.z idē dep̄suetudine.qz scz non tollitur p ꝓstitutiōem.nisi fiat mētio de ea.extra de ꝓsti. licet.li.vj.Itē sm Hosti.Jo.an.z Bern. q; ꝓstitutio generalis incipit arrare seu obligare post duos mēses a tē pore publicationis.Et hoc nisi in ipa ꝓstitutōe aliud cōtineatur.Inferior aūt ꝓstitutio vr̄pata capitulorꝝ z vniuersitatū sm Hosti.ligat in ꝓtinēti facta ꝑmulgatōe nisi forte absentes z ignorātes.q; hꝫ negocꝫ rps dabo. Iz iudicis arbitrio relinquo. ¶ Itē ꝓstitutio nō extendit ad ꝑterita sed tm̄ ad futura nisi aliud declaret.extra de ꝓstica.vlt. ¶ Querit aūt vtrū q; facit ꝓtra ꝓstitutionē pape ꝑ ignorantiā peccet. Rñdet Tho.in quodlibetis q; ignorantia q; est causa actus causat inuoluntariū.vñ semper excusat a pcō.nisi ignorātia ipa sit peccatū. Est autem ignorātia peccatū qñ quis q̄d potest scire z tenet ꝫmōi. Constitutiōem aūt pape oēs suo modo scire tenētur. si aliquis ḡ ꝓtra ꝓstitutionē pape agat.z habeat sufficiens impedimētū p qđ scire nō potuerit.puta si fuit ī carcere vl in terris extraneis.ad qs ꝓstitutio non peruenit vl̄ vl aliqđ sil̄e.tal̄ ignorātia excusat vt nō peccet agens ꝓtra ꝓstitutōz pape.Dec ipe.

Questio.

Itē nota q; dispen .§.xx.

sare in legibꝫ vel eas interp̄tari ꝑtinet ad ꝓlatos z rectores qui scz ī bmōi habēt potestatē.nisi subita necessitas occurrat cui oporteat subito obuiari.ne sequat aliqđ inconueniēs.Nam tūc ipa necessitas habet annexā ipam dispositiōem legis.z quilibet ꝑ se potest tūc interpretari legē z dispensare secū.z papam cū nō potest habere recursum ad sup̄iorem.Si ergo quis grauiter infirmat tempore ieiunij ab ecclia cōstituti.ꝑ ipm potest dispensare secum in lege ieiunij z interp̄tari quod nō obligetur ad illa.Jn obseruatiōe enī legū vel p̄ceptoꝝ maxime dz attēdi z seruari intētio ferentis legē vel ad p̄ceptū de qua si constet z ꝓtraria sit ad scripturā legis vel ꝫbum p̄cepti. eque obediendū est.obmissa littera legis vel p̄cepti. xij. q.v.humane.Si autē dubitet de intentiōe.standuz est littere sm archidyaconū.vel habeatur recursus ad sup̄iorem si potest.cui⁹ est interp̄tari z dispensare.vel si nō pot

De regis dispēsatōne z ci⁹ interp̄tatōe ad quē ꝑtinet

habeatur ꝓ filium peritor. Possunt aūt ipi plati dispen sare z debent cū adest causa rationabilis. puta alicuius necessitatis vel maioris vtilitatis. Unde diffinūt dispen satio sic ab Hosti. q̄ est iuris allcuiatio facta cum causa. s. rationabilis cognitōne ab eo qui pōt. q̄ si plati absq; ra tionabili causa vel saltē dubia ꝓ sola volūtate licentiam tribuāt veniendi ꝓtra leges fm Berū. in li. ō dispēsatōe z p̄cepto nō erūt dispēsatores sz dissipatores. z peccabūt ipi dispēsantes cū dispēsatis si eis vtūt. Ūñ dns ōt Lu cc. xij. Quis putas est fidelis dispēsator z prudens quem ꝓstituit dns sup familiam suā. Ubi tria notanf i dispē satōibus. Primū est fidelitas. vt sc̄z in dispēsatōne habeā ar intentōem. ibi. fidelis. Secūdū ponderositas vt sc̄z cō sideret causas mouētes z qualitates psōaꝝ. vnde dispē sare quasi diuersa pensare seu pōderare. ibi prudēs. Ter tium ē potestas. vt sc̄z in eo in quo dispensat habeat au ctoritatē. z sup his cum quib⁹ dispensat habeat prātez ibi. quem ꝓstituit dns. ꝛc. Et nota fm Ray. q̄ prohibēt etiā dispēsatio vbicūq; nō pōt fieri sine manifesta decla ratōne ecclie. vbi nō est iusta causa dispēsandi. j. q. vij. Tali. Aliqñ vero dispensatio est debita. z hoc vbi iusta causa est dispensandi. que iusta causa multiplex pōt esse vt. j. q. vij. requiritis. ℌ. nisi rigor. z. c. z. ℌ. sequē. Et q̄ us dispēsatō ex iusta causa sit debita. z peccet plat⁹ nō di spēsando. vt est ar. ij. q. v. q̄sto. fi. tñ subditi non bñt ius petēdi nisi forte supplicādo. Aliqñ dispensatō ēmissa. vt di. l. si quis ꝑsbyter. Et papa quidē i oīb⁹ pure posi tuis habet plenitudinē dispēsandi. Et sic dr̄ habere om nia iura in scrinio pectoris sui. extra de const. licet. li. vj. q̄stū sc̄z ad interp̄atōem z dispensatōez. In aliq̄b⁹ tamē non ꝓsueuit dispensare. Ep̄i aūt dispensare possūt scōz cōmunem opinionē doctoꝝ in his que nō sunt eis a iu re prohibita. extra de sen. excō. nuper. z di. l. miror. i glo. Que añcederēt eis ꝓhibeañt z pape nō reseruent in par te habes in predicta glo. Et inde etiā in. ij. pte. Et nota fm Inno. in glo. sup ca. dilectus. ex̄. de tem. or. q̄ epō nō licet dispēsar sup faciēdo. vt sc̄z aliquid faciat ꝓtra cano nes niti vbi ꝓmittūt ei a iure. extra de ꝓsti. c. j. nisi cōtra ria ꝓsuetudie z ꝑscripta esset ei derogatū. extra ō ꝓsue. ca. vl. Sup eo aūt q̄d factū est semp pōt dispēsare vt rol lerē nisi ꝓhibeat. ar. ad hoc. xij. q. v. hoc videtur. Dico z forte melius q̄ vbi ius ꝓcedit dispēsatōem simpl'r po test. Et sic loquitur decre. ex̄ de sen. excom. Hug. Si aūt dispēsatio nō ꝓceditur a canone nūq̄ pt epūs dispensare etiā si in canone inueniatur q̄ papa dispēsat. extra ō cō sang. z affi. q̄ dilecto. q̄ cū epi debeant seruare canones nō dūt ꝫ facere. nisi ex̄ps esse ꝓcedat. xxv. q. j. c. j. z sequēti. Nec Inno. De dispēsatōib⁹ que pnt fieri ꝑ epos. vide in ij. parte ti. de statu epoꝝ.

De cōpi latoribus Iuris ca nonici.

¶ Notandū etiā q̄ corpus to tius iuris canonici habeē i quatuor libris sc̄z Decreto. De cretalib⁹. Sexto. z Clementinis. Compilator decretoꝝ fu it Gratianus monachus. q̄ opus illud edidit Anno do mini. M. C. vl circa. vt dicit Hug. ij. q. vj. ℌ. forma. Fue rūt ante hāc cōpilatōes quedā alie. s. Isidori. postea quo nis. Distinguitur aūt in tres partes. Hā. ꝓma ꝓtinz cen tum z vnā distinctōes. Secūda ꝑs cōtinet triginta sex causas. quaꝝ quelibet habet plres questiones. Et i. xxxij causa tertia q̄stio ꝓtinet tractatū specialē plixum de pe nitētia. q̄ sic allegaē. s. de pe. dist. tali. z ꝓtinet septē distin ctōes. Tertia ꝑs dicit de ꝓsecratōne. z habet quinq; di stinctōes. Primus qui fecit ibi lecturam fuit Hug. qui nimis scrupulosus fuit in suis determinatōib⁹. Sz glo sa cōmunis ei⁹ est Jo. saris bona. Addidit tñ Bar. brix. quedā ad dictas glo. q̄ corrigūt opi. Jo. vel meli⁹ decla rant. Post fecit solēnē apparatū sup eo. Archi. q̄ dr̄ rosa riū. Cōpilator ꝫo decretaliū fuit magr̄ Ray. magr̄ ordis predicatoꝝ ad requisitionē z iniunctōem Greg. noui. an no domini. M. CC xx. vel circa. Et diuiditur liber ille i quinq; partes. z quelibet ꝑs habet multos titulos. q̄ titu li ex̄plūtur materias. de quib⁹ ibi agitur. Et allegaē non ꝑ ptes sed ꝑ titulos z capitula. z antiquitus ante titulū dicebatur extra. s. decretū. sed a modernis dimittaē illud extra. z solū titulus allegaē cū. c. Glose cōmunes ei⁹ sunt Berū. sed plurimi fecerūt apparatū seu lecturas sup eis dem. vt Inno. quartus. Hosti. Jo. an. i nouella. Jo. ō li gnano. Pe. de ancharano. Franc. zamb. Anth. de butrio. Ab bas de sicilia. z alij. Sexti⁹ libz compilari fecit Bo nifa. viij. anno do. M. CCC. vl circa. qui dicitur Sext⁹ q̄ sequitur ad. v. li. decretaliū. z habz titulos z capla sicut decretales. z fm illū ordinē. nō tamē oīs illos titulos hz Unde de matrimonio paz ibi agitur. Glo. cōis eius est Joh. an. qui etiā sup eo fecit apparatū i nouella. Archi. etiā fecit apparatū. Dñicus de sicō Geminiano notabili ter scripsit. z alij multi. Quartus liber dicūtur Clemēti ne ex eo q̄ sunt sub Clemēte in cōcilio Uienēli edite. post modicū temp⁹ a compilatōne Sexti. Clemēs tñ morte puētus nō ꝓmulgauit eas. Sed Jo. xxij. successor eius Naber titu. fm ordi. decretaliū. sed nō oīes illos. q̄llegatur ꝑ titulos z capla. sed cū additōne in clementinis. sicut allegatur q̄d habetur in vj. li. vj. Et hoc ad triplam ti tuloꝝ qui habēt in decretalib⁹. Glo. eius cōis z nota bilis est Jo. an. sed fecerūt apparatū super eis Paul⁹ de leaza. Fran. de zamb. Jo. de ymola. z cen. Reperiūtur eti am quedā cōstitutōes ecclesie que nō sunt in corpe iur. Et ideo dicūtur extrauagātes. que postq̄ sunt ꝓmulga te ligant. sicut que habēt i corpe iuris. ꝑpue cū sunt.

¶ Titulus. XVIII. De lege ciuili.

¶ Quo tempe ius ciuile conditū sit q̄tum liget. de legū diuersitate z coꝝ effectu. ¶ Caplm Unicum.

Lex seu ius ciuile sic de scribit ab Isi⁹. i. v. erbimol. Jus ciuile est q̄d q̄s ꝑ ꝑpl's vel ciūtas sibi ꝓpriū diuina humanaq; cā con stituit. de. i. Glo. cā prima ꝓemplatōne dei z hoim. Ad dit archi. ꝓemplatione. i. ad reuerētiā dei z vtilitatē ho minū. Si enī lex ꝓtinet aliquid ꝓtra deū vl' homies re pellēda est. Ūñ si imperator vl' alius ꝓnceps faceret leges ꝓtra ius naturale. puta q̄ dominia rez trāsferent ō vno in aliū sine causa. tal' lex nec i foro aīe nec in foro ꝓtentio so valet z remittit ad nota. p. eū. ix. q. iij. ꝑ pncipalem. Et ibi dicit q̄ si imperator vult ex rescripto auferre rem meā. nō pōt. q̄ rez dominia sūt de iure naturali. unde. ō iure na. ℌ. vl. fm ac. z olde. Joh. tñ ibi in glo. sentit ꝓtrariuz ꝑ le gem. ff. de rei ven. item verberatū. z ff. de cuic. l. lucī⁹. Sz dicit archi. q̄ nō obstāt iste leges q̄ volūt q̄ imperator ibus licet predia nostra dare militib⁹ ob publicā vtilitatē. nā illud verū est ꝑcio nobis dato. Dic ergo q̄ oīa sūt prin cipis. vt dicit lex alle. omnia. s. fiscalia. Et sic intelligit ibi Olde. Et ad hoc facit q̄d dr̄. xxij. q. viij. tributū. ℌ. q̄ us Dicit etiā idē archi. di. xij. in ꝑn. q̄ licet rhomana ecclesia sit mater z caput oīm ecclesiarū ratōne principij institu tionis z plationis. vt dist. xxj. q̄uis. nō tñ est domina alia rum ecclesiarum. nec papa est dns fm Berū. ad Euge. Et q̄ papa non sit dns oīm episcoꝝ est optimū. ar. vij. q. j. mutatōnes. q̄uis enī res ecclesie sint eius vt ꝑncipalis dispensatoris. nō tamē sūt eius vt dñi possessoris. vt di cit Thomas. ij. ij. q. c. Unde z symoniam cōmitteret pa pa recipiēdo ꝑ rep̄sali aliquid de redditib⁹ ecclie. vl' cē ab aliq̄ seculari de bonis suis. Et hoc sane intelligēdum Nam q̄ papa in collatōne bñficioꝝ recipiat annuas taxatas non est hoc accipe tēpalia ꝑ rp̄ualib⁹. sed suis z curie necessitatib⁹ prouidere quod fieri potest. Jus

De iure ci uili q̄d sit

De iure militari q̄d sit

militare sic describit Jsi. q̄ est belli inferendi solēnitas. Archi. i. ius q̄ de militib⁹ p militib⁹ est statutū. q̄ dē est ps iuris ciuilis. Et impropie ponit. quia ponit seu describit no essentiā talis iuris sed ei⁹ effectus p exēpla. Solēnitas. i. solēnis ordinatio seu dispositio exercit⁹. q̄ scz debēt in p̄mo loco esse. qui in secūdo. qui in tertio. et hmōi. Federis pactis. i. componēde. signo dato. scz ruba l' cornu egressio vel cogressio in hostē signo dato recepto. scz in domū Flagitij militaris disciplina. i. pena seu punitio delicti. Si locus deserat. glo. Qui fugit i bello publico s̄m cano. infamis est s̄m leges capite punit. Et ꝺ̄ s̄m archi. deserto⁹ militie q̄ p longū tp̄s euagat⁹ ad castra reducit. Stipendioz modus. i. qualiter milit̄ et q̄liter petit tribuat dignitatū gradus in q̄ gradu differāt quis dignior vel supior alio. Premioz bonoz qualiter. s. quidā magis. quib⁹ min⁹ bonorent. veluti cum corona vel torques donat. Corona dicit hic maius mun⁹. Torques min⁹ munus. Prede decisio. i. diuisio. et p̄onaruz qualitatib⁹ et laborib⁹ iusta diuisio ac principis pcepto. Glo. Hō ergo oīa q̄ capiunt in illo bello sunt pncipis et videt esse ꝯ. xxiij. q. v. dicat. vbi ꝺ̄ q regis sunt oīa intelligendū. q. ad ip̄m debēt deferri oīa et pntari. et iple debet diuidere s̄m merita p̄sonaz. xij. q. ij. vulterane. Et intellige de bello nō iniusto. nā in iniusto oīa q̄ capiūt debēt restitui s̄m oēs doctores.

De iure publico q̄d sit

Jus publicū dic Jsi. est in sacris sacerdotib⁹ et magistratib⁹. di. j. vbi Archi. publicū. i. ius q̄ est p bis ꝓstitutū est. i. ꝓsistit in sacris. id est. reb⁹ deo dicatis venerādis. sacerdotib⁹ honorandis. magistratib⁹ nimēdis et obediēdis. sicut sunt p̄fect⁹ p̄consul. cōsul. pretor. et hmōi. Et dicit hic glo. q̄ q̄dā sacerdotes vel res sacras ab oīib⁹ tamē̄ p publice crimine potest accusari. ar. ij. q. j. in p̄mis. Et eodem assignat ibi archi. quia de p̄sone ad statū reipublice pertinēt. pl⁹ enī oratiōib⁹ ecclie q̄s auxilio militari constitit imperium. vt xxij. q. viij. §. q̄uis.

De iure q̄ ritum.

Jus quiritū aut Jsi. est p̄prie rbo manoz. q̄ nulli alij nisi romani eo vtunt. et de legitimis hereditatib⁹. de tutelis. de curatiōib⁹ et vsucapionib⁹ statura sunt. di. j. de p̄tractib⁹. qualiter scz debēt celebrari in scriptis vel sine. Et dicit glo. q̄ ius quiritū dictum est a quirino vel romulo q̄ fuit cōditor p̄mus rome. vii di⁹ cunt romani. Et s̄m glo. hic dicunt romani oīes subditi romano impio. Nā imperator p̄cepo est ton⁹ mūdi. vt. vij. q. j. in apib⁹. sed in diuersis p̄uincijs diuisi reges sunt sub eo. vt. vj. q. iij. scitote. Qui g̃ nō vult esse sub romano impio. nec hereditatē habere pōt nec alia que hic enumerant de iure humano.

Iuris ciuilis spēs varias ponit Jsi. in eodē. v. li. etymol'. et nota eas. Et habētur oīa in decretis. di. ij. p totū. Unde in principio ei⁹ dicit. Constat aūt ius quiritū ex legib⁹. ex plebiscitis. ex iurisconsultis. ꝓstitutionib⁹ p̄ncipū. edictis senatorum. et prudentiū respōsis et singulas hoz describit.

Lex q̄d sit

Lex s̄m Jsi. est ꝓstitutio populi q̄ maiores natu simul cuz plebib⁹ aliq̄d sanxerūt. di. ij. lex. vbi dicit archi. q̄ lex aliq̄ sumitur hic aliter supra. dist. j. Nā hic sumit stricte. put ē spēs iuris quiritū. Supra aūt put est gen⁹ ad oē ius scriptū. Cōstitutio p̄li dic hic glo. Olim p̄l's statuit leges. sz hodie trāstulit p̄trē in imperatorē. vt instit. ꝺ̄ iu. na. §. iz q̄ p̄ncipi. Vl' q̄ hodie etiā p̄l's p̄t legē statuere. et q̄ ꝺ̄ in dicta. l. trāstulit. i. ꝓcessit. Addit h archi. Dicūt q̄dā q̄ p̄l's hodie nō p̄t ꝑdere legē. ar. ad b. C. ꝺ̄ leg. l. vl. Alij vt Bau. dicūt ꝯ. l. q̄ p̄l's p̄t auferre aucte imperatoꝝ. sz oēs eccl̄ie nō possent tollere aucte pape. Et rō est. quia papa nō hz aucte ab eccl̄ijs. sz eccl̄ie ab eo. ar. dis. xxi. q̄uis. Ex dñica enī iurisdictione et potestate aucte papa hz suā iurisdictionē. et nō ex trāslatione p̄li sic imperator. ex de elect. significasti. Et dicūt hi q̄ ad p̄trē trāslatā. p̄l's in imperatorē ꝑdēdi legē. q̄ p̄l's p̄t revocare istā p̄trem cum vult. sicut iudex q̄ delegat. q̄ p̄tas apud eū remanet. nec ob. illa. l. vl. C. ꝺ̄ legi. q̄ ibi illud solū nō excludat p̄l's ar. xv. q. vij. §. sol⁹. Sz tale ē ac si diceret. Solū p̄ncipi. id est. nulli alij soli. nec obstat ex de offi. dele. sup q̄stionum. et in. c. venerabili. q̄ ille iura loquuntur in delegato. In alio forte secus. vt. ff. de offi. p̄li. leg. i. Nec archi. Maiores natu. glo. maiores natu dicunt nobilitate. dignitate. antiq̄tate. vt. ij. q. vij. q̄rendū. Addit archi. q̄ hic magis p̄prie ꝺ̄ nobilitate.

Plebisciꝝ q̄d sit.

Plebiscita sūt q̄ plebes tm̄ ꝓstituunt. Et vocant plebiscita eo q̄ ea plebs sciat. vl' q̄ salutata rur et rogat vt fiāt Jsi. di. ij. glo. ubi. Plebiscita p̄ma facta fuerūt p̄ter discordiā int̄ nobiles et plebeios. vt. ff. ꝺ̄ orig. iu. l. ij. Addit hic archi. q̄ quodā tp̄e recessit plebs romanoz a patrib⁹ in montē auentinū. et ibi statuta ab ea vocata sunt plebiscita. scita. i. statuta plebis. vl' quia ei⁹ scientia et ꝓsensu statuebant. Est g̃ plebiscitū ius q̄ plebs magistratu interrogāte veluti tribuno constituebat. Et hec lex p bono pacis fuit obseruata p. l. ortesiam. vt. ff. de orig. iur. l. ij.

Senatusconsultū

Senatusconsultū est q̄ tm̄ senatores p̄lis ꝓsulendo decernūt. Jsi. di. c. Dicit h archi. m rosa. q̄ cuz popul⁹ roman⁹ ita esset auct⁹ vt in vnū ꝓuenire nō posset. causa legis sanctiēde visum est senatū vice populi ꝓsuli. vt instit. de iu. na. §. senatus. Ubi ꝺ̄ q̄ senatusconsultū est q̄ senat⁹ iubet atq̄ ꝓstituit s̄m Bau. Et sicut rom⁹ populus interrogabat quādo cōsul legē ferebat ad p̄lum. ita senatores interrogabant vice populi. quando consul legem ferebat. et ita eoz consensu senatusconsultū vocatū est. Aug. Erant aūt senatores centū numero. et dicit senatus a senectute. Isti electi sunt a romulo centū. et a populo centū. Aut ob eratē senatores ob similitudinē cure patres dicebant. Vel senatus a sinendo dicebant. quia leges faciendi dabāt. Nam sine licētia eoz nulli licebat magistratū aliquē facere. id est. officium. Et senatus etiā dicebat locus in quo ꝓueniebant senatores

Constitutio vl' edictū q̄d sit

Constitutio vel edictū est q̄ rex vel imperator ꝓstituit vel edidit Jsi. di. c. vbi dicit Archidyacon⁹. Rex. scz tm̄ Nam reges p̄us leges tulerunt. ff. de orig. iur. l. ij. Aug. Vel dic q̄ idem est rex et imperator. sed rex antiq̄us coronet. Et idem est constitutio q̄ edictū. licet edictū possit dici tm̄ in p̄cipiendo. dicunt etiā edicta pretoz. vt dicit Jo. q̄ scz pretor ius ciuile corrigens vel suplens vel cōfirmans in ambone posita siue scripta publice ꝓponebat s̄m Augustinū. Responsa sunt que iurisconsulti respondere dicūtur consulentib⁹. Unde et responsa pauli dicta sunt. Fuerunt etiā quidam prudentes et arbitri equitatis. qui constitutiones iuris ciuilis compositas ediderunt. quibus dissidentiū lites contentionesq̄ sopirent. Isidor⁹ dist. c. archi. Responsa. id est. sententie eoz quib⁹ permissum est iura condere. Consulti quib⁹ datū erat ius respondēdi. Consulentib⁹ sup aliquo articulo vel interpretatione alicuius iuris. Addiderūt. id est. exposuerūt et interpretati sunt constitutiones compositas ab aliis.

Quedā leges dicunt ab his qui ediderunt eas. vt consulares. tribunitie. iulie. et cornelie. Nam et sub octauiano cesare fuerunt consules papi⁹ et pompeius legē tulerunt q̄ a nominib⁹ eoz papia et pompeia nuncupant. continēs patrum p̄mia p suscipiendis liberis. Sub eodem imperatore faladius tribunus plebis legem fecit. ne q̄s plus extraneis in testamento legaret. q̄z vt quarta pars superesset heredibus. ex cuius nomine lex faladia nominata est. dist. c. Archidy. Consulares. Cum rhomani ferre nō possent superbiā regum consules fecerunt. et edite leges ab illis consulibus: consulares dicuntur. Tribunitie. cū quadam vice populus rhomanus a patribus recessisset: fecit sibi tribunos. qui scilicet p̄cessent alijs. et leges facere ab his dicuntur tribunitie. Et dicitur tribunus a tribuendo iura vnicuiq̄. Vel a tribu. id est. popu

lo cui pēsat. vl' q; populus diuisus fuit in tres partes. z ex qualibet parte tribuum eligebātur. Suffecti. i. substituti. q; ei in locū ꝓsulū ante finē sui officij decedētiū substituebātur dicebātur suffecti. Falcidi⁹. De lege falcidie quā notat hic glo. vide in. iij. parte ti. ꝑ. c. de testamētis.

Gayra lex. Natura lex dicta est eo q; de plurib⁹ reb⁹ lex illa loquitur. sic dicta a copia rez. z quasi a saturitate. Unde z satira scribere est poemata varia ꝓdere. vt oratij. iuuenal'.

Leges rodie. z persij. Rhodie leges nouissimum ꝓmercioz fuit ab insula rhodo cognominate in qua antiquitus mercatoz vl⁹ fuit di. eo. Et sic hic glo. q; lex illa iniquissima est. i. q; pari entib⁹ naufragiū inhabitatores oīa auferāt. ff. co. mo⁹ destinus. Sed illa lex hodie correcta est. vt. C. de fur. l. aut naufragia. imo rales ipo iure sūt excomunicati. ex ō rap. c. excōicatiōi. Addit archi. q; videt q; sit canon late sentētie. qō etiā tenet glo. hic posita sed Inno. credit q; sit canon ferede sentētie. Idem Bern. sentit ibidem. De hoc habes in tertia parte in tractatu de censu.

Et nota q; to tū corp⁹ .ff.i.

iuris ciuilis cois diuidit in quattuoz libros q; ad allegationes. i. Codicē. Digestū. z Institutā. z autentica. Et q; ī eis notant allegātur per nomē libri. per titulos. p; leges. per paragraphos. Couentētā huius diuisionis legum humanarū supraposite fm Isido. pulcre notat b. Thom. ij. q. xcv. ar. iij. Dicit enī q; vnumq̄dq; potest per se diuidi fm id qō in eius rōnē ꝓtinet ānia que est vl' rationalis vel irrationalis. Et ideo anīal per se diuiditur in rationale z irrationale. nō aūt diuiditur fm album z nigrū que sunt eius diuisiones ꝑter eius rationem. Sūt aūt multa de rationē legis humane. fm quoz quodlibet lex humana ꝓprie z per se diuidi potest. Est enī ꝓmo de rationē legis humane q; sit deriuata a lege nature. vt ex dictis patet. Et fm hoc positiuū diuiditur in ius gētiū. z in ius ciuile. fm duos modos quibus aliquid deriuatur a lege nature. vt ō dictū est. Nā ad ius gētiū ptinēt ea que deriuātur a lege nature. sicut conclusiones ex principijs vt iuste emptiones z venditiones. z alia hmōi sine quib⁹ homines adinuicem ꝓuiuere nō possent. q̄d est de lege nature q; homo naturaliter est anīal sociale. put probat in ꝓmo politi. Que vero deriuātur a lege nature per modū particularis determinationis ptinet ad ius ciuile fm q; aliqua ciuitas aliq̄d ius libi ad cōmodū determinat. Secūdo est de rōne legis q; ordinet ad bonuz ciuitatis. Et fm hoc lex humana diuidi pōt fm diuersitatē coz q̄ dant opam bono cōmuni. sicut sacerdotes p; populo deum orates. ꝓncipes ꝓ fm gubernātes. milites ꝓ salute populi pugnātes. z ideo istis nominib⁹ spēalia quedaz iura apranē. vt sic ponatur ius publicū z ius militare. Tertio de rōne legis est vt instituatur a gubernante cōmunitatē ciuitatis. z fm hoc distinguūtur leges fm diuersa regimina ciuitatū quoz vnū regimen est fm pbm in. iij. politic. qū ciuitas gubernat ab vno. z fm hoc ponūtur ꝓstitutiones principum seu edicta. Aliud regimē est Aristocratbia. i. ꝓncipatus optimoz vel optimatū. z fm ō sumūtur responsa prudentū z senatusconsulta. Aliō regimē est obligarchia ꝓncipatus paucoz diuitum z potentū. z fm hoc sumitur ius ꝓtoz. z etiā dr ius honorariuz Aliud regimē est ꝓpli qō dr democratbia. z fm hoc sumitur plebiscita. Aliud regimē est tyrannicū q̄d est oīmino corruptū. vnde ex hoc nō sumitur aliqua lex. Aliō regimē est ex bis cōmixtū. q̄d est optimū. z fm hoc sumit lex qz maiores naturaliter cum plebib⁹ aliquid sanxerūt vt dictū est ꝑ. Quarto de rōne legis est q; sit deriuatiua humanoz actuū. z in ō fm diuersa de quib⁹ leges ferūtur distinguunt leges que aliquādo ab auctoib⁹ cauz nominātur. z sic distinguit lex iulia. vl' de adul. et is. lex cornelia de siccarijs. z sic de alijs. Alie denominātur nō ꝓter auctores cauz. sed ꝓter res de quib⁹ sunt. vt lex de ornatu ꝓcessui. lex de furtis. z hmōi. Distinguit aūt ius gētium a iure naturali maxime ingtū ius naturale est cō mune oīb⁹ animalib⁹.

Quod leges humāe .ff.ii.

etia seculares imponat homini necessitatē ad obediendū in foro cōscie. ita q; nō obediens peccat si sint iuste Unde Aug⁹. dic. Qui legib⁹ imperanti q; ꝓ deo volūtate ferūtur. obtempare nō vult. acquirit grade supplicij. qui aūt legib⁹ imperanti q; ꝓ deo volūtatē ferūtur ob⁹ tempare nō vult. acquirit grādē ꝓmiū. di. ix. imperatores. ꝓ huius declaratione dicit bīus Tbo. j. ij. q. xcvj. ar. iij. q; leges humanitus posite vel sūt iuste vl' iniuste. si sint iuste habēt vim obligādi in foro cōscie a lege eterna a q̄ deriuātur. fm illud pue. b. viij. ꝓ me reges regnant. z legū ꝓditores iusta decernūt. Dicūtur aūt leges iuste vel iniuste fm quadruplex genus cauzaz. s. finalē effectiē. formalē z materiale. Dicūtur iuste ex causa finali seu ex fine qn ordinant ad bonū cōmune. Iste est enī finis legis vtilitas boni cōmunis. Econtra est lex iniusta qn est ꝓtraria bono cōmuni. Un qn aliquis ꝓlātes impōit leges onerosas subditis no ꝓter cōmunem vtilitatē. sed ꝓter ꝓpriam suā. vt ꝓter cupiditatē vl' glām. puta facies statutū. q; qui comittit tale delictū soluat tm. q̄d nō ꝓter aliud fiat nisi vt inde lucret. Vel cum imponit talias z gabellas vltra debitū vt thesaurizet vl' pompiset. Secūdo dicūtur iuste ex causa efficienti seu actore. Causa efficiēs legis ē statuens legē. si ergo nō excedit ptātē ferentis. q; sic cā facit subditis iuste ē. Iniusta aūt si fert legē sup eos in quib⁹ nō habet potestatē. puta si laycus cuiuscunq; dignitatis etiā imperator facit legē. q; extendat etiā ad clericos vt q; habeat rndere in foro suo. vl' q; solūat tallias z hmōi. Nō enī habēt potestatē sup clerum. Tertio dicūtur iuste ex forma q̄ sic fm equalitatē ꝓportionis imponūtur onera subditis in ordine ad bonum cōe. Cū enī vn⁹ hō sit ꝑs multitudinis quilibet hō z q̄d ē z q̄d hz ē multitudis. sicut z q̄libet ꝑs ē q̄d ē totū⁹. Un ex natura aliq̄d detrimētū infert aliqui pti. vt saluet totuz. Et fm h̄ leges ꝓportionabiliter onera imponētes sūt iuste. z obligāt i foro ꝓscie. Un ex cā rōnabili rectores ciuitatis imponūt aliquas collectas. puta ad defendēdū se i iusto bello. z fm ꝓporcioz debitā q; h̄ recusaret. peccaret Iniuste aūt sūt qn ñ eq̄lr onera iponūtur fm ratā vnic⁹ cuiq; ꝓtingētē fm lubam. hz alij min⁹ grauātur enormiter. alij nimis allcuiāt. Et iste sūt violētie magis q; leges Un tles leges ñ obligāt i foro ꝓscie nisi forte ꝓter vitandū scādalū vl' ꝑturbatiōem ꝓter quā hō dz cedere etiaz iuri suo. fm illud Matb. v. Qui te angariauerit mille passus. vade cū illo z alia duo. Quarto leges sunt iuste ex materia qn hz sūt de reb⁹ in se iustis. Iniuste aūt qn sūt de reb⁹ illicitis. puta ꝓtra ius diuinū vl' naturale vt q; adorēt ydola. sicut fecit Nabuchodonosor legē q; oēs adorarēt statuā. tē. Dan. iij. Et tles leges nullo mō sūt obseruande. q; vt dī Act. v. Obedire oportet deo magis q; bomib⁹. Et de huiusmōi legib⁹ inqt z ꝓdentib⁹ eas dr. Esa. x. Ue bis q; ꝓdūt leges iniquas. z scribētes iniustitias scripserūt. vt oppmerent in iudicio pauper. z vim faciet rēt cause humiliū populi mei. Quocūq; ergo istoz modo rū sūt iniuste. nō obligāt in foro ꝓscie. Si tn solū ex fine essent iniuste z in alijs iuste. s. ex materia. forma. z auctore forte ligarēt tūc. Et nota q; ꝓdentes leges iniquas. puta ad impenēdū collectas indebitas z grauamia. tenet ad restitutiōem. z heredes coz oīm damnoz q; occasione dictarum legum aliqui passi sunt. z illi qui induxerunt condītorē ad talem legē faciendam q̄libet insolidum. Et

seruãtes eas leges tenent ecñ ad restõem eoꝝ q̃ occasiõe taliũ legũ lucrati sunt. Vbi aũt iuste sint leges seculares eñ seruari debẽt ꝛ peccãt trãsgredientes. Vñ Celasi⁹ papa. Quis aut leges ꝓncipũ aut patrũ regũs. aut monitiones pñas dicat debere ꝓtẽnere. nisi q̃ impunitũ sibi extimet trãsire cõmissum. di.x. Vbi ỹt glo. q̃ peccat oĩs qui ꝓtẽnit legẽ. ꝫ nõ peccat oĩs q̃ nõ paret legib⁹ vbi ꝛc loq̃tur de ꝓsilio lex. xuij. q.j. q̃sc̃s. Et sic aliud est ꝓtemnere. aliud nõ parere. Dic̃ Berñ. in li. de dilpẽsatiõe ꝛ ꝓcepto. Cõtempt⁹ vbiq̃ dãnabilis. ꝛ sic ẽ mortale ex ꝓcemptu legẽ trãsgredi. Ex ignorãtia enĩ vl negligẽtia nõ ꝛc ꝫ fm materias. Et ỹt Joh. papa. Quicq̃d ꝫ leges accipit: p̃ leges dissolui merek. dis.x. vides. Et dicit ibi glo. q̃ hec regula est ꝙa in bis in quib⁹ est ꝑpetua cã. ꝓhibitois. vt q̃ fili⁹ ꝫbat matrimoniũ cũ mr̃e. vl dic q̃ merek dissolut. nisi illud p̃ aliã ꝓstitutionẽ tolleret.

De comparatione .§. III.

De exor/dio legis ciuilis

legũ ciuiliũ ad canonicas q̃ ad ꝑiculatẽ. Sciendũ igr̃ q̃ lex ciuilis est ꝓior lege canonica tempe. Sz lex canonica est ꝓior ciuili dignitate seu auoritate: ꝓmũ patz ex hõ q̃ lex ciuilis cepit tpe moysi vel circa. Lex vero canonica tpe apostoloꝝ qñ fecerũt ꝓstitutionẽ. q̃ uersi ad fidẽ ab stinerent se a fornicatiõe. ab idolorũ sanguine ꝛ suffocato. ſ. animali. Fornicatio quidẽ de se ſp fuit pctũ mortale sed ideo ꝓhibita. q̃ gentiles putabãt licitã quasi naturalem. Alia ꝙo ꝓhibita fuerũt. nõ quia de se mala. ſz ad inducendũ pacificũ ꝙuictũ inter iudeos ꝛ gentiles cõuẽsandos ad fidem. ꝛ remouendũ occasionẽ ꝛ exẽplũ mali. ¶ Qui fuerũt autores legẽ secularũ ponit Jsido⁹ in. v. ethimo. di. ¶ Moyses gentis hebree ꝓmus omniũ diuinas leges sacris litteris exprimit. Forone⁹ rex ꝓmus grecis leges iudiciaq̃ cõstituit. Mercuri⁹ trimegistus ꝓmus leges egyptijs tradidit. Solon ꝓmus leges athenien̄sib⁹ edidit. Licurgus ꝓmus lacedemõnib⁹ iura ex apollinis auctoritate ꝓfert. Numa pompili⁹ q̃ romulo successit in regno ꝓmus romanis leges edidit. Deinde cũ populus seditiosus magistrat⁹ ferre nõ posset decẽ viros legibus ꝓdendis creauit. q̃ leges ex libris Salemonis i latinũ sermonẽ trãslatas duodecim tabulas exposuerũt. di. vij ¶ Moyses. Et in. c. se. dicit. Leges redigere in libris. ¶ Primus cõsul Pompei⁹ instituere voluit ꝫ non ꝑseuerauit metu obtrectatoꝝ. Deinde cesar cepit id facere. ꝫ ante interfect⁹ ẽ. ¶ Paulatim aũt antique leges vetustate ꝛ incuria aboleuerũt. ¶ Noue aũt a Cõstantino cesare ceperunt. ꝛ reliquis succedẽtib⁹. eranteq̃ ꝓmitte ꝛ inordinate: ¶ Postea Theodosi⁹ minor augusti⁹ codicẽ factũ ꝓstitutioem dispositi. ¶ De legib⁹ aũt canonic̃ dicit Jsid. xvj. di. c. j.

Quo tpe leges ca/nonice ce/perunt

Canones ꝙ uoꝝ generaliũ ceperũt a tpe Cõstantini ĩ/peratoris. Tempib⁹ ꝑcedẽtib⁹ ꝑsecutiõe feruẽte. non dabatur facultas docendaq̃ plebiũ. nec licẽtia epis ꝙuenjendi in vnũ. ſz ipe Cõstantin⁹ dedit hanc facultatẽ christianis. ꝛ sub eo factũ fuit ꝓmũ generale concilij. ſ. niceenum. Dicit ñ ibi glo. q̃ tempe Clemẽtis ceperũt fieri cõcilia. vt patz di. xj. Jsido. Sed non fuerũ ita generalia. ꝛ sic soluit ꝓrarietas. Fuerũt etiã fcã añ tpe cõstãtini multa decreta a summis pontific⁹ diuersis tpib⁹. Dignitate ꝛ auoritate leges canonice sunt ꝓres adeo q̃ leges seculares q̃ legibus canonicis reperiunt cõrarie. nullius sunt momẽti. Et hec est ſnia ꝙclusiua ron⁹ distinc. x. quã ꝓbat p̃ multa ca. Et in ꝓmo ca. ỹt. Lex imperatoꝝ non est supra legẽ dei. sed subtus. Imperiali iudicio nõ ꝓnt ecclestica iura dissolui. Et di. c. Constitutiões q̃ sunt ꝓtra canones ꝛ decreta p̃sulũ romanoꝝ. vel ꝓtra bonos mores. nulli⁹ sũt momẽti. Imperat⁹ etiã dicit q̃ sacre leges non dedignant̃ seq̃ sacros canones. ꝑpue in matrimonijs. vsuris. ꝛ bmõi. Ju auten. vt clerici. apud ꝓtos cpi. ix. colla. vj. ꝛ. ij. q. iij. §. hinc colligit. ꝛ extra de no. ope. nun. intellexim⁹. Vbi aũt cũ gelasius ꝛ canonicis decretis nõ obtemperauerint. offt reuerẽtia digne habeãt. dicit gracian⁹ di. x. §. ecce. Vñ ꝛ Aug. Si in adiutoriũ vestr̃ terreni imperij leges assumendas putaueris nõ reꝓbẽdim⁹. Nam ꝛ hoc fecit Paulus cũ aduersus tiburtinos romanum se esse ciuem testat. Sed vr̃ papa possit tollere leges quo ad vtilitatẽ forũ. sunt opi. p̃ ꝛ cõtra. Sed dicit Jo. an. sup regula possessor. de re. iu. li. vj q̃ vbi papa nõ habz tpalem iurisdictiõem. nõ potest tollere leges q̃ ad forũ ciuile nisi in bis in quibus vertitur periculũ anime. vt vsuris. et hmõi. cum potestates sint distincte. dist. x. qñ. ꝛ dist. xcvj. cum ad verum. In bis autem in quibus vertitur periculum anime põt tollere quo ad vtilitatẽ forum ꝓbãtur. hec de iudi. nouit. ꝛ de ꝓscrip. c. vlti.

Casus plures illici .§. IIII.

ti q̃ ꝓmittunt̃ a legib⁹ secularib⁹. sed q̃ ꝓbidenk iure diuino vel canonico in oĩbus illis casibus leges ille sunt abrogate nec decerent seruari. ꝛ peccarent qui eas seruarẽt Et ꝓmo in matrimonijs Nam fm leges filius germani vnius potest copulare matrimonium cum filia alterius germani. vt insti. de rap. §. inter eas. C. de nup. l. nemini Sed fm deum tales debent penitus separari. extra de cõsanguinit. ꝛ affini. non debet. ꝛ xxxv. q. iij. progeniem. Secundo quia fm leges puella rapta nõ potest contrahere matrimoniũ cum suo raptore. C. de rap. virginum. l. vnica. Et idem erat olim fm antiquos canones. sed hodie põt. extra de rap. c. fi. Tertio quia fm leges licitus est homini in soluto tenere mulierem solutã in concubinam vt in auten. qui. mo. na. effi. su. §. Si quis. sed fm deũ etiam simplex fornicatio peccatũ mortale est. ꝛ excludit a regno dei. vt dicit apostolus. j. ad Chorinth. vi. ¶ Quarto quia fm leges licitũ est viro occidere adulterũ vxoris deprehẽsum in adulterio. si est persona vilis. ꝛ cui nõ debet reuerentia. ff. de adul. l. marito. j. ꝛ. l. si adulterium. et C. de adul. l. gracus. Insuper licet patri qui habet filiam in potestate occidere adulterũ filie in domo sua fornicãti ꝛ occidere filiam. ff. de adul. l. pater ꝛ. l. non in ea. Et simiter de latrone ꝛ populatore agrorũ. sed fm deum nihil horum licet. ꝛ prohibẽtur talia cum ꝓcipitur Exodi. xx. Non occides. ¶ Quinto quia fm leges damnatur qui deprehẽsam in adulterio tenet vxorem. C. de adulte. l. crimen. ꝛ. l. castitati. sed fm deũ ꝛ iura canonica potest tenere sine vlla pena dummodo ipa velit ab adulterio recedere. xxxi. q. i. §. obauditur. ¶ Sexto quia fm leges in multis casib⁹ licitũ est vxorem repudiare ꝛ matrimoniũ rite contractũ dissoluere. ꝛ maxime in casu qui notatur. dist. x. lege. ꝛ xxvij. q. ij. sunt qui dicũt. sed hoc lex diuina prohibet. vt in eisdem. c. dicitur. ¶ Septimo quia fm leges mulier que mortuo viro nubit infra temp⁹ luctus. scilicet vnius anni infamis fit ꝛ incurrit mlres penas. C. ꝺ se. nup. l. j. ꝛ. ij. Sed fm deum vt apostolus dicit nubat mulier cui vult. extra de se. nup. c. i. in fine. ꝛ vt ibi notat Jnnocent⁹. Remittitur ei omnes ille pene q̃ sunt tm̃ ad penam ipsius. secus si inde proueniat aliq̃d ad alios. ¶ Octauo quia scõm leges filius spurius nõ est alendus. sed fm deum ꝛ canonẽ contra. ¶ Nono qa fm leges heres si non fecerit inuentariũ tenetur ad omnia debita defuncti. secus fm deum. ¶ Decimo quia incertis casibus fm leges heres non tenetur de maleficio defuncti. secus fm deum. ¶ Undecimo quia fm leges illud quod relinquitur nisi habeat septem vel quinq̃ testes. non valet. C. de testamẽ. l. si vnus. Sed fm deum in relictis ad pias causas sufficiunt tres. aut etiam duo testes. ex̃ de testa. cũ esses. ꝛ. c. relatũ. ¶ Duodecimo quia fm leges si ꝓmitto aliq̃d nudo pacto ñ teneor. ꝛ dico. qa

nō ōtur inde actto. ff. de pac. l. furis. ¶ Contra est scōm deum ⁊ canones. quia mortaliter peccat recedens a pa/ cto. ⁊ extra de pac. c. j. cū similib⁹. que ibi notant. Et idē si promitto vni recipienti p alio. q; ꝑm deū tenet. scōm leges no ¶ Terciodecimo q; inter emētes ⁊ vendentes ꝑ cedūt leges deceprōrem. tē ¶ Quartodecimo. q; ꝑm leges no licet emere ieu vendere iura ⁊ actōes. que quis bz con tra aliū p maiorē ꝓcio q; sit ꝓncipale debitū. alīs nō valz emptio. nec peti potent nisi vsq; ad illud qd solutū est. nec etiā debet talia iura p par. e vendi ⁊ p parte donari. C. mādati. l. ꝑter diuersa. ⁊. l. ab Anastasio. Bz ꝑm deū nihil ꝓhibet me emere iura contra aliquē p minorē ꝓcio q; sint ipa iura. dum tamē no facia hoc in fraudē viure. sed ꝑter interesse meū aut laborez. qui forsan erit i reba/ bēdo. Seu q; dubito ne debitor fugiat aut ad paupta/ tem veniat. ¶ Quintodecimo qa ꝑm leges in iogtissimo tēpore etiā possessor malef. dei ꝑscribit. secus ꝑm deum ⁊ iura canonica. extra de regu. iu. possessor male fidei. li. vj ¶ Sextodecimo q; ꝑm leges maleficia cogitatois regla riter no puniūtur. ff. de penis. l. cogitatōnis. sed tamē ois cogitatio mala vel a deo vl̄ ꝑ penitentiam puniēda ē. de pe. dist. j. Omnis. ¶ Septimodecimo q; ꝑm leges ij ma/ li ⁊ venefici puniant. tamē qui hoc faciūt contra imbres vētos ⁊ grādines ꝓmiant. C. de malefi. l. eoz. Sed ꝑm deum etiā talia sic facere grauissimū peccatum est. vt cla/ re ꝓbat Thomas. ij. ij. q. xcvj. ¶ Octauodecimo. qa ꝑm legem licitū est in causa laguinis corrumpe accusatores. ff. de ꝓba. l. fi. Sed scōm deū nō licet. vt patet in Tho. ij. ij. q. lxix.

Titulus. XIX. De priui

legijs in cōmuni. ꝓuilegia p quem ꝓcedi possūt. ⁊ per quem impetrari. ⁊ quādo ⁊ quomō tollunt. ¶ Lōp. j

De ꝓuile/ gio a deo quid sit.

Est ⁊ alia lex priuata

que dicit ꝓuilegiū. dist. ij. ꝓuilegia plen⁹. xxx. q. j. §. vlti. Bz est ꝓuilegiū datū a deo. ⁊ ꝓuile/ gium ab homie. Et ꝓuilegium qdem est quoddā ius seu quedā gratia ꝓcessa alicui in aliquo contra legē cōmunē. Sic fuit ꝓcessum Gregorio orare. p Troiano damnato⁹. et marcino ꝑ quodam a sepo suspenso. ⁊ ꝓcessus fuit apo/ stolis vt sortib⁹ in electione Matthie ⁊ Dilecte accedere ad vxorē fornicariā. ⁊ sampsoni ceipm occidere. ⁊ israelitis expoliare egyptios. ⁊ abrae ⁊ iacob habere plures vxo/ res simul. vt extra de diuor. gaudemus. xvij. q. v. Dixit dns. ⁊. xxij. q. v. si non licet. §. nō occides. ⁊. xxvj. q. ij. no statum. Ubi dicit Beda post Hiero. q; ꝓuilegia paucoz cōmunē legē facere nō possunt. vt extra de diuor. gaude mus. Et regula iuris in vi. q; alicui gratiose cōcedit non debet ab alijs trahi in exemplū. Qui ergo veraciter di/ cūtur hac lege ꝓuata q est lex. i. inspiratā certa spiritussā cti. bi nō sunt sub lege sz cōmuni in illo ope cōtra quaz habent cōtrarium instinctum a spūsancto. xix. q. ij. Due sunt leges. Sed caueat sibi quis diligenter in hoc. q; ip se sathanas transfigurat se in angelum lucis. vt habes plura exempla i collatione secūda abbatis moysi. Et ideo nisi sis omnino certus de hmōi instinctu vt erat sancti nō dimittas leges cōmunes. xxvij. q. iij. trāsferūt. Quā cū vero ad ꝓuilegia hominū nota. q; q̄libz ꝑsona potest legem facere ⁊ in aliquib⁹ potest ꝓuilegiū indulgere. vt papa i spiritualib⁹. ⁊ quadoq; in temporalib⁹ i certis sue tempo/ ralis iurisdictionis. vel qn iudicū ad eū deuolueret. Et nota ꝑm Bern. q; ecclia Romana siue papa nūq; ꝓsue/ uit aliquē ꝑa se ꝓuilegiare. arg. extra d̄ ꝓscript. cum ex officij. quod est cōtra eos qui dicūt vl̄ potius fingunt q; absq; cōz. approbatōne nō sit. ꝓcedendū ꝑm rescripta pape ⁊ hmōi ¶ Item potest cōcedere ꝓuilegium imperator i rem

De ꝓuile/ gijs hoīs. s sz pot/ est idulgē

poralib⁹ sed nūq; in spiritualibus. q; de eis nihil potest statuere. xcvj. dist. bene quidem. ¶ Itē pōt ꝓcedere epūs ꝓuilegiū. extra de rel. domi. c. constitutus. ⁊ de censi. cuz venerabilis. xvj. q. ij. visis. Dum tamē hoc faciat de vo/ lūtate sui capituli. extra de iur. pa. pastoralis. ⁊ extra de excel. ꝓcla. sicut vnire. ⁊ multo fortius hoc potest patriar cha. quis aūt possit legem facere dictum est s̄.

Inter pretatio priuile. §. I

gioz vbi verba sūt obscura siue ambigua ad eū spectat cuius est condere ꝑm Host. ⁊ interim negotium tulpen dek. ex de sen. excō. inter alia. ⁊ extra de iudi. cū venissent. Si aūt verba nō sūt obscura vl̄ ambigua tūc debet di/ ligēter tenor considerari. extra eo. porro. ⁊. c. recepimus. et potius insistēdū est intentōi ꝓuilegij q; verbis. j. q. j. Marchion. ⁊ ex de verbo. sig. intelligēria. Et q̄tū potest fieri latissime interꝑtandū est. extra d̄ dona. cū dilecti. ff. de constit. prin. l. bnficia. Et hoc nisi ꝓiudicet iuri alitco. q; tūc reducitur ad ius cōmune. ex de ꝓbe. Cū dilectus. Ita tamē q; aliquid operetur. Alā si aliquid indulgeretur nō esset ꝓuilegiū. extra de verb. sig. abbate. Cōcedit ta/ men quadoq; ꝓuilegiū ꝑm ius comune. ex de ꝓcu. q; i causis. q; magis solet timeri quod ꝓhibetur q; quod ge neraliter. xxiij. dist. q; Cum q; multi nesciūt quādoq; ꝓuilegia data sibi ⁊ ignorāt iura. tum cū frequēter iura male obseruētur. ipa ꝓuilegia innouātur. extra d̄ excu. ⁊ pace. c. ij.

De interꝑ tatōe ꝓui legioz.

Item nota secūdū ho. §. II.

itiē. in fin. q; multiplex ē spes ꝓuilegioz. vlz reale. ꝑ sonale. ⁊ corpale. Reale ē q; ecclie dignitati ciuitati vl̄ ali cui loci. seu cuiuscunq; rei ꝓceditur. ex eo. Cū olim eēm⁹ ⁊. c. ij. Et tale ꝓuilegiū ꝓpetuū ē ⁊ rei adherens. ⁊ sic sem/ per durat nisi res ꝑimat vl̄ destruat vl̄ nisi in partem vel i totū reuocet. xxv. q. ij. ita nos. vl̄ admittat. ex. d̄ sta tu mona. recolētes. Et hoc dicit vex Jo. an. super regula ꝓuilegiū. extra de regu. iu. qn ipa res vel locus ꝓuile/ giatus ecclia ciuitatū ⁊ hmōi. destrueret aut ēre supiozis. Si aūt destruat ab hostib⁹ retinet omia sua ꝓuilegia. ⁊ remanent ibi clerici. xix. q. iij. que semel. Item si autozi/ tate supiozis transferat ad aliū locū. vl̄ aliū vniat. xvj. q. iij. si epūs. ¶ Personale ꝓuilegiū est quod singulari ter ꝓsonale dicit ꝑ. i. illud qd alicui vel aliquib⁹ certis et ꝓpijs nomib⁹ exꝑssis ꝓsonaliter cōceditur. ex de offi. le/ ga. volētes. Et tale ꝓuilegium ꝓsonā illius cui ꝓcessus est nō egredit etiā si obtētu dignitatis ꝓcedit. In q̄ casu si aliā dignitatē adipiscat ꝓuilegio nō vtitur. ex. de postul. bone. ij. Nec etiā ꝓuilegiū ad successorē nō trāsfert nisi h̄ exꝑssum. sz vt dicit regula. ꝓuilegium ꝓso/ nale ꝓsonā sequit ⁊ extinguit cū ꝓsona. ⁊ sic ē tale ⁊ no ꝓ/ petuū. Est aliud ꝓsonale qd dr cōe ꝓsonale. qd necꝫ ꝓce dit certis ꝓsonis cōiter ex certis causis ⁊ in certis articul. ꝓpijs notis nō exꝑssis. Et ꝑ ponit exēplū i mioribus. xxv annis q; gaudet ꝓuilegio restitutōis i integrum. ff. d̄ mi no. l. j. Et multa talia reputantur in iure. Corpale ꝓuile/ giū est illud qd alicui vniusitati corpi vl̄ collegio. sic cōe ditur q; quilibet singularis de illa vniuersitate ꝑ tū ꝓ uilegio se iuuare. ex de foro cōpe. si diligēti. vl̄ etiā vniuer sitas ipa. xij. q. ij. q; manumittitur. Et d̄ siue ꝓcedat vni uersitatis siue collegijs cleroz siue religioso⁹. Et sic cor poralia ꝓuilegia appellant ꝓcessa predecessorib⁹ ⁊ mi/ noribus. ex de excel. ꝓcla. nimis iniqua. ⁊. c. nimis praua. Et tale ꝓuilegium nō perit durāte collegio nisi vt supra dictum est de reali. Et vt dicit glosa summaria. xxv. q. ij. circa medium. Cum dubitatur de ꝓuilegio vtrum sit personale vel reale. ꝓsumitur potius esse reale q; per sonale. extra de instit. Cum venissent. Non enim ob hoc

De multi plicia spe/ cie ꝓuile gioꝝ.

dicitur persone q̄ sola inseritur persona. vt. ff. de pac. iu-gen. §. pactorum ¶ Item hec notak differentia inter pri uilegium ⁊ confirmatiōem. vt dictk in ipsa glo. quis i cō firmatione nihil noui iuris datur. vt extra de confirma. cū dilecta. secus est in ꝓuilegio. Ite in ꝓfirmatione nihil ponik vel affirmak. sz tortū ꝓditionaliter intelligik. vt ex. de ꝓcess. p̄ben. q̄ diuersitatē. sz in ꝓuilegio oīa iura ponū tur. ⁊ certū ibi asserik. vt ex. de ÿ. sig. abbate.

Nota q̄ priuilegium. §. III

Quoties ꝓuilegiuz nō valet

nō valet seu euacuak multis modis. Et ꝓmo quidem si fuerit p̄ surreptionē ꝓcessum. Mā quo ad sic impetrātez fauore caret. ar. de rescript libris. Et ō surreptitiū. cū impe petrās suggerit falsam cām. ex qua p̄supposita vt ÿa da tur priuilegiū. xxv. q. ij. ⁊ si legib. ¶ Secūdo irritū est ꝓ uilegiū si sit ꝓtra ꝓstitutionē. ⁊ nō facit mentionē de ea. oportet enī q̄ priuilegiū faciat mentionē de ꝓstitutione. ꝓtra quā indulget. ex de bis q̄ fi. a. ma. pte ea. Cum nos. ¶ Tertio nō valet si est ꝓtra ꝓuetudinē. nisi faciat mē tionē de ea. q̄ tollik p̄ priuilegiū. extra de ꝓsti. c. j. lib. vj. Et hec duo etiā notat glos. Jo. xxv. q. ij. in ꝑn ¶ Ite si sit ꝓtra sniam. datā oportet q̄ faciat mentionē de sententia ad ō vt tollak p̄ priuilegiū. extra de fide instru. inter dile ctos. ⁊ no. in glo. p̄dicta. ¶ Quarto ipo facto ꝓuilegiū fauorē ꝓcessum cessare intelligik quo impetrās siue ꝓuile giatus facit ꝓtra illud q̄d in ꝓuilegio ipo exprimitur cē ꝓcessum. extra de priuil. c. porro. ⁊ c. accepim. ¶ Quinto cessante causa priuilegiū. cessat siue cessare dz ꝓuilegium extra de appel. cū cessante. ⁊ xxv. q. ij. c. vlti. vbi ōr Grati anus ⁊ Bern. in glo. sup dicta decretali q̄ si datur aliq̄ō priuilegiū ex causa religionis. vel rōne pauptatis. q̄ cito cessat causa. cessat ⁊ priuilegiū. cū est als damnosum. xvj q. j. generaliter. ¶ Sexto cessat cū incipit alicui esse inī quū. ⁊ p̄ papue in cui⁹ fauorē est ꝓcessum. vt enī dictk i re gula. Q̄d ob grām alicui ꝓcedik nō est in ei⁹ dispendiuz retorquendū. extra de re. iu. li. vj. ⁊ extra de ver. sig. quid p̄ nouale. cū glo. ¶ Septimo cessat ⁊ tollik ꝓuilegium p̄ secundū facies plenā siue exp̄ssam mentionē de priori. ex de prescrip. venies. fm Host. Hosti. tamen dicit q̄ p̄ secū dum speciale tollik generale. etiā si nō faciat mētionez de ipo fm Jo. in glo. summaria vbi mouet istā questionem ꝓcludit q̄ nec etiā sēm tollit ꝓpus generale nisi de eo fa ciat mentionē. ¶ Octauo tollik p̄ ꝓcedētis reuocatiōem ar. ff. de iudi. l. iudiciū. q̄d tū facere nō decet sine cā. Ex cā tamē potest ⁊ dz reuocari. puta q̄ fieret aliis lesio enor mis ¶ Ite si ds nō seruat priuilegia sui ꝓdecessoris cōcessa subditis suis etiā ipsi⁹ nō seruātis priuilegiū: merito re uocak. extra eo. dilecti. ¶ Ite si ꝓdecessor ex certa scia confir mauit indulgentiā inferioris: non potest postea inferior sine licētia ꝓdecessoris reuocare. Unde ꝓuilegia ꝓcessa a re ge vel imperatore ecclesie ⁊ p̄ papā ꝓfirmata. nō potest im perator reuocare. xxv. q. ij. priuilegia. ⁊ c. fe. ¶ Nono tolli tur priuilegiū p̄ renunciationē p̄priam ⁊ exp̄ssam. extra de dec. nup. q̄d intelligas quantū ad ius tangēs renun ciationē tantū. Sec⁹ si papa vel aliū tangit. extra ō foro compe. si diligēti. Bern. etiā dicit in glo. de reli. domi. sup ca. Cū dilectus q̄ abbas suis ꝓdecessoris priuilegio renūcia re nō possunt. ¶ Ultimo admittit priuilegiū p̄ abusis. q̄d potest exponi. p non vsis vel p̄ vsum contrariū. xj. q. iij. priuilegiū. puta si est aliquis ꝓuilegiatus q̄ non sol uat decimas ⁊ offa anno. tamē sicut alij soluit. Et si ē exi emptus ⁊ cū cōuenik coram ordinario. respōdet nec alle gat priuilegiū. nec si allegat ostendit. Quanto autez rpe non vtens ꝓuilegio. amittat. ⁊ quo actu vel quando po nit Hostien. ⁊ Jo. in summa cōfessio. lib. j. titu. v. q. iij. Bern. etiā in glo. extra de insti. cum venissent. posuit con tra hoc diuersas opiniones. ⁊ tandē sic ꝓcludit. Ad⁹ videtur dicendū. q̄ sicut sunt diuersa priuilegia ⁊ diuer sis casib⁹ concessa. quodlibet priuilegiū habeat locum i suo casu. sicut in scriptionib⁹ in quib⁹ diuersa tempa req quiruntur. De hoc etiā habes. xxv. q. ij. priuilegia. i glo ¶ Si quis autē allegat ⁊ ostendit priuilegiū ⁊ non ser uatur ei sēm Hostien. nō debet imputari non obstante q̄ obiciak ei q̄ non sit eo vsus. vel q̄ sit cōtrariū facium. Quo enī vtek priuilegio qui vti non ꝓmittik. nisi forte si snia ferak ꝓtra cū ⁊ no appellat.

Qui dicunt se exem. §. IIII.

pros ⁊ allegant priuilegia requisiti ab ordinario ostēdey re tenenk. ⁊ tradere rescripta ad requisitionē clericorum ō quib⁹ fuerit ꝓtroversia. q̄ si ad exemptionē allegent solā ꝓscriptionē. debent de hoc facere fidē. Si vero allegant vtrūq̄z. tūc si priuilegiū ad plenū non sufficiat. sz tārum causam p̄beat ꝓscribendi. tenētur ꝓscriptionez probare. ⁊ p̄batione pendente nō turbenk. Q̄d si non allegāt. nec exhibent saltē tale priuilegiū q̄ causam ꝓscribendi det dyocesani vtunk iure suo. extra de priui. cum ꝓsone. li. vj ecclia exempta. etiā monachi vel canonici ꝓuersi ⁊ ꝓpey tuo obligati: intelligunk exempti. Non autē presbyter q̄ parrochianoz̄ curā habet quo ad ea que ad ipam curaz ptinent. nec ipi parrochiani. extra de priui. p exemptiōez li. vj. Si eximank canonici alicui⁹ ecclie. non ꝓpter h̄ sūt exempti clerici. sed bene econuerso. Sed ipsa ecclesia non est ꝓpter hoc exempta. vt in dicto. c. Et per monasterium siue huiusmodi locū exemptū. intelligi debet tam ō ipso q̄z de cimiterio. ⁊ domib⁹ monasteriȳ. ctarris. ortis. ⁊ are is. que sunt iuxta ecclesiam. ar. xij. q. j. necessaria. ⁊. c. nulla. ¶ Legatus de latere fm Bernardū. bene potest cogno scere de causis contra exemptos. quia priuilegia eximunt a potestate episcopoz̄ ⁊ huiusmodi. sed non pape vel le gatoz̄. no. hoc extra de offi. lega. translationē. ¶ Monaste ria monialiū etiā si sint exempta debent singulis annis per ordinariū visitari. vt de ſtatu. mona. attendentes. in clemen. Exempti quātacunq̄z gaudeāt libertate. nihilo minus possunt cōueniri coram ordinarijs ratione delij cti siue contractus. aut de re qua contra eos agitur. nisi delictū sit cōmissum in loco exempto. vel contractus ibi sit factus. vel ibi sit ipa res litigiosa. ¶ Item nō possunt conueniri vbi domicilium habent. si alibi deliquerunt vel contraxerūt. vel res consistit. nec etiā possunt dyocesa ni illorum locoz̄ vbi domiciliū habent remittere exemi ptos. si conueniātur ad locū vbi deliquerunt vel contra xerunt vel res consistit. extra de priuileg. Volentes libr. vj. Saluis que dicūtur infra. ¶ Et propter hoc est sciē dum q̄ quidā sunt priuilegiati ita q̄ nec ratione delicti vel contractus possunt conueniri. vt predicatores mino res ⁊ cistercienses. Exempti non possunt constituere ora toria vel capellas vel loca in locis non exemptis sine licē tia dyocesanorum. nec etiā sic constructis tempore inter dicti in casibus non exp̄ssis celebrare vel facere celebra ri. alias per ordinarios compelcantur. Et si propter hoc conseruatores eoz̄ ferrent sententias contra ordinarios non valeret. extra de priuileg. auctoritate. libro. vj ¶ In locis autem exemptis non possunt predicta facere. nisi de licentia vel priuilegio vt in dicto capitulo auctoritate Et vt ostendit Gratianus. xxv. questione pma. §. vltimo Sacrosancta rhomana ecclesia ius ⁊ auctoritatem sacr̄ canonibus impartit. sed non eis alligatur. Sed sic ebri stus qui legem dedit ipsam legem carnaliter impleuit. paret in circumcisione ⁊ alijs ¶ Postea vero vt se domi num legis ostenderet contra legis literam leprosuz mū dauit. Unde in euangelio dicitur q̄ erat docens tanq̄m potestatē habens id est tanq̄z domin⁹ legis addēs mo ralibus ea que decrant ad perfectionē ymbrā figuraliuz

in lucem spiritualis intelligentie commutans. non tamq̄ scribe coz qui legis litteras astricti nō audebant aliq̄d addere vl̄ mutare. Hic t̄ sūme sedis pontifices canonibus a se siue ab aliis sua auctoritate pditis reuerētiā exhibēt. t eis se humiliando ipos custodiūt. vt ab aliis obseruādos ipos exhibeant. ¶ Nonnunq̄ vero seu iubendo seu diffiniendo. seu decernendo. seu alr agēdo. se decretoz dominos t pditoz esse ostendūt. Hec Bratian⁹ ¶ De ista materia sic pulcre dicit Gregor⁹. xxv. q. ij. De ecclesiasticis priuilegijs hoc teneat fraternitas vestra. q̄ sicut nostra defēdimus. ita singulis quibusq̄ ecclesijs sua iura seruamus. Nec cuilibet gratia fauente vltraq̄ meritū impetrāti. nec vlli hoc q̄ sui turis est ambitu stimulāte denegabo. sed fratres meos perbonorare cupio. sicq̄ bonore singulos subuehi volo. dūmodo nō sit quod alteri iure ab altero possit opponi.

¶ De priuilegijs ordinis fratrum Predicatorum.

¶ Capitulum Secundum.

Quia vero multa priuilegia pcessa sunt a sede apostolica ordini fratrū pdicatoz. t cōmuniter dicit q̄ pdicatores t minoz⁹ gaudent eisdē priuilegijs. cū vtile sit nos ipa priuilegia habere. que no facile reperiunt in bullis. nisi ī paucis quentibus. ideo cogitaui hec interserere. summatim de ipis priuilegijs obmissis his que habentur extra de priuil. nimis iniqua. t etiam praua. t etiam quibusdam q̄ ponūtur in tertia parte. de censuris. ¶ Ad a prelatis ecclesiarum cogi non possumus vt inuiti pcā nostra confiteamur eis. imo si vellemus non possemus. q̄ prohibetur p summū pontificez fratribz nostris. vt peccata sua nulli nisi prelatis cōfiteri presumāt nisi a plenis ipis licētiā habēāt. aliq̄ q̄ fratribz nostri ordinis cōfitēdi. quā licētiam dare potest sol⁹ magister ordinis. ¶ Itē cogi non possumus ab eis quin oīm tēpore missas t diuina officia celebremus. ¶ Item impediri ab eis nō possumus quin ī ecclia nostra. oratoria seu edificia p nostrz vsibz. cōstruamus. ¶ Itē in cōstruentes ecclesias vel edificia nostra. sententiā interdicti vel excōmunicatōis ferre non possunt. ¶ Item impedire nos nequeūt quin tempore interdicti seruata tamē interdicti forma diuina officia celebremus. ¶ Item nō possunt nobis inuitis defunctoz corpa in nostris cimiterijs sepelire. vel ī ecclesijs nostris missarū solemnia. vl̄ mortuoz q̄ in nostris locis tumulādi sunt exequias celebrare. ¶ Item impedire nō possūt quin in domibz nostris p lectores nostros theologia solenniter t publice legat. ¶ Item cogere nos nequeunt quin eos q̄ in nostris moriatur obsequijs. sepeliam⁹ in nostris cimiterijs. t ministrem⁹ eis ecclesiasticā sacramenta. ¶ Item impedire nequeūt quin male ablata incerta ingredientium ordinē nostz possūt p magistz ordinis vel pozes aut coz vicarios in locis sibi cōmissis ī pios vsus conuerti. ¶ Itē cogere nos non pnt. vt de ortis vl̄ virgultis nostris decimā psoluamus. ¶ Itē non possūt nos cogere ad collectas procuratōnes. exactōnes. subsidia. vel ad quascunq̄ pmissiones faciendas. etiā auctoritate aplica. sedis. nisi ipe littere de ordine nostro expressaz fecerint mentōnem. ¶ Item cogere non possūt q̄ priores vel superiores nostri fidelitatē cū iuramēto firmatā vel manualiter obedientiā eis impēdāt. ¶ Itē impedire nos nequeūt quin ordinandos fratres nostros quibuscunq̄ voluerimus episcopis psentemus. ¶ Itē fratres nostros quos ad ordines promouent. examinare vl̄ promissioni alicui obligare non possūt. ¶ Itez subditos suos nequeunt impedire quin apud nos eligant sepeliri. ¶ Item ī receptatores nostros interdicti. sui pēsionis. excōmunicationis. sententias fulminare nō possunt. ¶ Itē in būfactores nostros p eo q̄ benefaciunt nobis sentētias excōmunicatōis suspensionis t interdicti ferre nō pnt. ¶ Item fres nostros ad suaz ecclias negotia ptractanda. vl̄ ad secū manēdū nō pnt assumere. vl̄ assumptos tenere pretextu litterarū sūmi pontifis. que de indulto huiusmōi t ordine nostro expressam nō faciūt mentionē. nisi q̄s. magister ordinis vl̄ prior prouincialis ipoz tanq̄ ydoneos et discretos eos duxerit assignādos. ¶ Itē impedire neq̄unt quin fratres nostri eis p sedē aplicam vl̄ p ordinē ī socios deputari. subiaceant ordis discipline. ¶ Itē impedire nō pnt quin fres nostri eis p sedē aplicā vl̄ p ordinē in socios deputati. p plaros ordinis corrigi valeāt. t ad ordinem reuocari cōtradictōe aliqua non obstāte. ¶ Itē apostatas nostros nob inuitis secū t in locis aliis sine voluntate platoz nostroz tenere nō possunt. ¶ Itez cogi per eos non possumus ad impēdendum correctōis visitatōnis. seu inquisitōnis officiū monasterijs ecclesijs seu quibuscūq̄ personis. ¶ Itē per eos cogi nō possumus ad recipiendū curam monialiū seu quarumlibz religiosarum psonaz. Itē ad visitādū mōasteria cuiuscūq̄ ordinis ¶ Itē ad portādū seu deferēdū lras. ¶ Item. cogi non possumus ad exequēdū vel denūciandū sententias contra pncipes seculares. cōmunitates. populos. seu quoscūq̄ benefactores nostros. ¶ Itē cogi nō possum⁹ p eos q̄ simus assessores in quibuscunq̄ causis ecclias vel prelatoz. seu ad alias lites vel cōtrouersias pringentes in causis que coram ipis tractant. ¶ Item nō possūt nos inuenire impetere vel molestare ratione delicti cōmissi vel initi cōtractus. aut rei site posite vl̄ existentes extra loca nostra exempta. Nec obstat cōtra hec cōstitutō Innocen. pape. viij. in cōtrariū edita. Hec Bonifac. in pncio. Virtute conspicuos. ¶ Itē non possunt nos phibere an quoscūq̄ voluerimus epos habēre cōmunionē apostolice sedis inuocemus ad ponendū primariū lapidē ī oratoriis vel ecclesijs nostris ad dedicandū ecclesias vel altaria. t ad benedicēdū cimiteria nostra. si diocesani locorū infra quartuoz mēses nobis denegāt predicta postq̄ per fratres nostros fuerint humiliter requisiti. aut si grauare nos volunt nimiū in expensis. Honorius. Ex parte nostra. ¶ Itē cogere nos nequeūt ad fuādū pacta t remissa ad que frēs ī aliqbz locis plenis t rectoribz ecclesiarū se obligauerūt ī receptōe locoz. Si pacta illa sūt pniciosa nostro. vl̄ fm ius p sedē aplicā absoluti nisi pacta illa facta fuerint de licētia magistri ordinis t capituli generalis. Honorius Religionis fauor. ¶ Jura impedire non possūt quin bona temporalia q̄ nobis ex successiōe p uenīūt apprehendamus vēdamus. t ipoz pceū in nrm vsū. put voluerimus cōmutem⁹. Clemēs obrētu. ¶ Itē cogere nos nō pnt vt coz pstitutōibz subijcia⁹ ¶ Itez q̄ accedam⁹ ad pcessiōes coz intra ciuitates vl̄ ex. Alexan. Minis iniqua. ¶ Item in oīmbz electionibz ordinis excepta electōe magri ordinis supior ad quē electi confirmatio pertinet. si confirmare electū noluerit potest aliū cōcedere in priorem prouincialem vl̄ quentualem. quem maior pars per suas litteras petierit sibi dari. Boni Virtute. ¶ Item electores priorz prouincialiū t quētualiū cōmittere possūt fratribz q̄ ab eis p electi cōfirmatōne mittūt vt aliū eligāt in pozem. si is qui electus fuerat nō fuerit confirmatus. t superior ad quem confirmatio pertinet possit electum quem voluerit confirmare. Alexand. Ueca. ¶ Item apostate nostri vel qui electi de ordine fuerīt non possunt licite predicare. docere. vel confessiones audire nisi ad alium ordinem licite transeant. in huiusmodi officia exerceantur. Ar si secus attentare presumpserit magister ordinis t priores t coz vicarij possunt in illos monitōis t excōmunicatōis sententiā promulgare. Boñ. Virtute. ¶ Itē prelati ordinis in correctōnibz fratrum

obmissis apicibꝫ iurꝫ ⁊ postpositis libere ꝓcedere possūt ſm ꝓsuetudines ordinis approbatas ⁊ generalis ordinis institutа. Boni. ad augmētū. ¶ Itē ꝓuenire nō possunt ꝑ lras aplice sedis. vt legatoꝝ eiꝰ aut delegatoꝝ eiꝰ. nisi ipe lre de indulto hūi de ordine nostro expſſam facerēt mentionē. Boni. ⁊ Inno. Cū iā ꝑ eiꝰ grām ¶ Discedēres ab ordine nro absq; licētia plator̄ suoꝝ nulliꝰ audeat retinere. ⁊ sub pretxu lraꝝ aplice sedis nō facietes expſſaꝫ de indulto buiꝰ mētionē. Boni. Uirtute. ¶ Itē q̄ nulli siue sit in religionis ordine vl extra ordinē ꝓstituꝰ liceat deferre habitū nīm aut ita ꝓsilem q̄ ꝑter eū frater pdicator credi possit. absq; mādato sedis apostolice speciali Aut ꝓhibitū ꝑsumpserit facere. ad deponendū ipsum ꝑ dyocesanos locoꝝ. cū a fratribꝫ nris fuerint reqsiti. monitione ꝓmissa ꝑ censurā ecclīasticā appellatōe post posita cōpellant. Inno. Quia ꝓsuso habitꝰ. ⁊ Boni. Uirtute. ¶ Itē ordinatio ⁊ correctio officij nri facta ꝑ frem Humbertū mgri ordinis nri est ꝑ sedē aplicā approbata. ⁊ q̄ ꝓtra ordinationē pdictā nullus liceat aliq̄d imutare. Clemens. Cōsurgit. ¶ Itē pnie ⁊ vota ingredientiū ordines nostr̄ pnt ꝑ platos ordinis vl eoꝝ vicarios in obseruātias ordis cōmutari. dūmō vota illa nō fuerint ō trāscūdo ad ordinē obseruātie arctioꝝ. Urban. Quia aplici. ¶ Itē pdicare libere possum⁹ clero ⁊ ꝑplebi in locis nostr̄is ⁊ in platcis cōib; absq; quorūcunq; licētia plator̄. exceptis duobꝫ castris. s. hora qua dyocesan⁹ pdicat. vl cessare pdicare faceret. Sermones aūt ad clerū intermittendi sunt a fratribꝫ qñ hora ſmonis ejus aliqua rōe vl urgente causa ꝓuocaret generaliter ad se clerū. Boni. Inter cuncta. ¶ Itē generalis vicariꝰ mgri ordinis ex prātē sibi a ꝓuilegijs tradita pōt frēs omes absoluere a pcīis. ⁊ a sē tentia excōicatiōis iterdicti ⁊ suspēsionis vt posset mgr. ¶ Itē pōt sup irregularitatibꝫ dispēsare sic mgr ¶ Item pōt illas a suis ꝓfessoribꝫ absolutiōes ⁊ dispensatiōes recipere q̄s ꝓpē suis subditis ꝓt impertiri. ¶ Itē pōt socios plator̄ vel ꝓncipū corrigere. Et si ei visum fuerit ad ordinem reuocare. ¶ Itē pōt si ei visum fuerit fratres nros ſm priuilegij formā ad ordines alios licētiare. Papa ꝯo Jo. solis magistro ⁊ puinciali ꝓuto Bꝓcedit. ¶ Itē potest apostatas nros ⁊ ejectos licētiare cohercere ⁊ punire. sic pōt mgr ordinis. ¶ Itē vicariꝰ ꝓtis puincialis potest ex priuilegijs sup frēs sue puincie oīa q̄ pōt mgr ordinis vicariꝰ. Et insup pōt crucē pdicare. ⁊ inquisitores hereticorū ꝑ sedē aplicā deputatos remouere. vl q̄ supsedeāt iniungere ⁊ alios pt remotos substituere. prout ei visuꝫ fuerit expedire. ¶ Itē vicariꝰ ꝓtis ꝓuētualis in suo ꝓuētu pt oīa q̄ supius de vicario mgri ordinis posita sunt. Excepto q̄ de sociis plator̄ vl ꝓncipū se intromittere n̄ pt Hec q̄ dicta sunt de vicarijs habent in diuisis priuilegijs ⁊ ꝓcipue Boni. Uirtute. ¶ Itē sorores ordis nri mgro ordinis ⁊ puincialibꝫ sunt cōmisse. ⁊ ꝑpetuo ꝑmanere dñt sub mgro ordinis ⁊ ꝓtis puincialiū magisterio ⁊ doctrīa Inno. Licet olim. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē mgr ordinis et ꝓtes puinciales curā aliaꝝ sororꝝ ordis ⁊ solicitudinē gerētes. eis de ꝓstitutiōibꝫ nri ordinis debēt ꝑut illis cōpetit ꝑtidere. Inno. Licet olim. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē q̄ mgr ordis pt ꝓstitutōes sororꝝ ordinis corrigere. ad vniformitatē reducere. ⁊ quocūq; mō in melius cōmutare seu reformare ꝑut viderit expedire. Alex. Affectus ꝑmptitudo beniuoli. ¶ Itē mgr ordinis ⁊ ꝓtes puinciales pnt monasteria ordinis ꝑ se vel ꝑ alios idoneos quotiēcūq; expedierit visitare corrigēdo ⁊ reformādo ibidē tā in capitibꝫ q̄s in membris ea q̄ correctiōnez reformatiōe viderint indigere. instituēdo. destituēdo. mutando. ⁊ ordinādo. ꝑut ſm deū viderint expedire. Inno. Licet olim. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē electio ꝓtis libere ꝑtinet ad ꝓuētū sororꝝ. Inno. Licet olim. Cle. Affectu sincero. ¶ Itē ꝓfirmatio ꝓtis ad magistr̄ ordis vbiq; ꝑtinet ⁊ ad quēlibet ꝓtem puinciale in sua puincia vl ad eos q̄bꝫ ipi duxerint cōmittēdos. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē magister ordis ⁊ ꝓtes puinciales pnt ꝑ se vel ꝑ alios audire ꝓfessiones sororꝝ ordis ⁊ mīstrare eis ecclesiastica sacra. Inno. Licet olim. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē mgr ordinis ⁊ ꝓtes puinciales pnt sororibus ordinis deputare aliquos discretos ⁊ pudos capellāos Inno. Licet olim. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Itē magister ordinis ⁊ ꝓtes puinciales pnt ꝓuersos ⁊ familiares monasteriorum nrorum mutare ⁊ ordinare de ipis ꝑut scōm deū viderint expedire. Clemēs. Affectu sincero. ¶ Item declaratio q̄ ille q̄ in seculo ⁊ i seculari habitu existentes voto obedīētie ⁊ castitatis omisso ꝓfessiōis vinculo se ex sua aliqua monasterio obligarūt. ab ipis votis obligatōe ⁊ donatiōe bonoꝝ in ꝑpetuū etiā baptismū assumptum habitū nequunt reuelure. ſz sunt ordini ⁊ monasterio obligate ꝑpetuo nō obstāte ordinatōe siue ꝓstōe. Inno. papa iij. de ꝓhibitis anno cōplēdo. q̄ nō bz locū in monialibus fratr̄ ꝓdicatoꝝ ordis ⁊ minoꝝ ⁊ monachorum si postea ꝑ eos ꝓtractū fuerit nulliꝰ firmitatis existit. ¶ Possunt etiā ipe moniales añ annū libere ꝓfiteri. Alex. Ex tenore ¶ Itē sorores ordinis nri illis gaudēt priuilegijs q̄ nro ordini sunt ꝓcessa vel i poster̄ ꝓcedent. imo licet olim. Clemens. Sacra vra religio. ¶ Itē a iurisdictōe ⁊ a prāte q̄rumcūq; plator̄ sorores nri ordis cū monasterijs ⁊ locis suis totaliter sūt exemptе. Bñdictꝰ. Sacra nra religio. ¶ Itē sorores nri ordinis ad ꝑstationē decimaꝝ de q̄busc̄q; suis bonis. vl ad ꝓtribuendū in ꝑcuratiōibꝫ ordinariorum vel legatoꝝ. aut nūciorum sedis aplice ⁊ ad quascūq; tallias ⁊ collectas ac pedagia. thelonea ⁊ exactiōes alias quibuslibet regibꝫ ⁊ ꝓncipibꝫ seu alijs ꝑsonis secularibꝫ exhibēdas mīme obligant. Hico. Quāto studiosiꝰ. Bonifa. Laudabil. Bñdictꝰ. Sacra nra religio. ¶ Itē nulla sororum nri ordinis assumi ꝑt q̄ quēcūq; ad aliquā abbatiam vl regimē alicuiꝰ monasterij alterius ꝓfessiōis. sine licentia sedis aplice. facietе de statuto bꝰ mētionē expſſaꝫ Bñdictꝰ. Ut monial. ¶ Itē ex pdicto priuilegio bonifacij q̄ incipit. Petrus ꝓspicuos. Et ꝑ Grego. xj. in nouato bꝰ babet videlicet. Cōcedimꝰ q̄z vob. vt de illis q̄ in ornamētis vel ꝑ eis aut libris fabrica luminaribꝫ anniuersario. septimo. vigesimo. trigesimo. seu alijs ad ꝑpetuū cultum diuinū seu ꝑ pitātijs aut victu ad sustētatiōem vestram vel indumētis necnō ꝑ annuis cēsibꝫ retinētis. ad q̄ruꝫ solutiōem aliq̄ dom⁹ vra ordinis obligare noscunt. vl de domibꝫ pdijs. ⁊ ortis aliisq; locis ſm institutа vri ordis opportunis. aut de bis q̄ ꝑ bmōi domibꝫ pdijs ortꝫ ⁊ locis emētis vob legant. dūmodo ꝑmissa nō ꝓuertant in alios vsus. ſz in illos dūtaxat ꝑ q̄bꝫ relinquit. aut alios etiā q̄ in hac ꝓcessione vl indulgētia ꝓtinent. nulli canonicā portionē aliquā tenea mi exhibere. ⁊ ne q̄s a vob vl vltimaꝝ executiōibꝫ voluntarū seu decedentiū beredibꝫ de ꝑmissis aut de bis q̄ vobis in vltimis voluntatibus absolute legant. vl alis ꝑ vestris necessitatibꝫ ꝓferūtur. aliq̄d exigere vel extorqre ꝑsumat districtiꝰ inhibem⁹ ꝛc. ¶ Et nora q̄ cū a quibusdā doctoribꝫ diceret istud priuilegiū. s. q̄ ad quartā nō dandā. rolli ꝑ clementinā duduz de sepulturis. renouatū extitit ꝑ martinū q̄ntū ⁊ ꝓfirmatum. ⁊ ad remouendū dubiū ⁊ declarandū. q̄ ad q̄rtam soluendā delegatis nō tenent frēs. b fuit additū ꝑ martinū q̄ntū videlicz. Ucz ne dubitatiōes ac ꝓtroversie que alias vos pluribꝫ laboribꝫ ⁊ expēsis vexauerī. de cetero vobis fiāt. ex certa scīa decernim⁹ vt dictū priuilegium Grego. pape. xj. in iudicio ⁊ extra in q̄liber sui dispositiōne inuiolabiliter obseruet. nō obstātibꝫ ꝓstitutoribꝫ apostolicis. illa ꝑsertim felicis recordatiōis clemētis pape. v. pdecessoris nri. edita in ꝯcilio vienēli. q̄ incipit tudum.

Nec nō ꝓuilegijs gratijs ꝛ ꝓcessionibꝫ aplicis ī genere vl̄ in specie. q̄buscuꝫ ꝑsonis ecclesijs siue locis ꝓcessis sub q̄cuꝫ forma vl̄ expssione ꝙbozꝫ. etiā si de eis bnda cēt ī p̄sentib⁹ mētio spēal. seu p q̄ pntib⁹ nō expssa aut totaliꝫ de ꝙbo ad ꝙbū no inserta eaꝫ ī toto seu ī aliq̄ ꝑte sui effectus possit aliqlr impedim ꝛ aliꝫ ꝓrarijs q̄buscuꝫ. Hec cī ex nūc irritū decernim⁹ ꝛ inane. si secus sup bis aut eorū aliq̄ a q̄cuꝫ q̄uis auctoritate sciēter vl̄ ignoranter ꝓgerit attētari. declarātes clausulā illā viz. salua tm̄ iustitia illaꝫ ecclīaꝝ a q̄bꝫ mortuoꝝ corpa assumūtur. ī oīmbus aliꝫ debere intelligi ꝑtineꝫ ī bis de q̄bus ī ipō ꝓuilegio spēaliꝫ caueꝫ. q̄ canonica portio minīe exigat. Illū g̃ ꝛc.

Titulus. xx. De regulis

iuris sub vnico cap̄. ex decretlib⁹ ꝛ libro sexto collectis.

QUia materia de regulis iuris est satis vniuersal̄ vtil̄ ꝛ breuis. ideo b ponet cū glo. ꝫ abbreuiatis tm̄. Ꝛ ꝓmo videndū est de etimologia nois ipius. Ad q̄d dic Isido. q̄ regula dr̄ eo q̄ recte ducat. nec aliq̄n aliorsū trahit. Alij dixerūt regula dicā eo q̄ regat vl̄ normā recte viuēdi ꝓbeat. vl̄ q̄d distorti ꝓauiq̄ est. corrigat ī decre. dist. ij. Glo. ibi. Si regula nunq̄ aliorsum trahit. g̃ ois regla ē ius. Sed ꝯ dic lex q̄ regla ē q̄ rē breuiter enarrat. non vt ex ea ius fiat. vt. ff. de regu. iu. l. j. Ad b dicas q̄ si regula dr̄ illō ī q̄ aliq̄d statuit generaliꝫ n̄ adiuncti exceptionib⁹. sic ex ea n̄ sumit ius. ꝛ sic sumit lex. Sz si appellas regulam id q̄d ī cludit exceptōes suas secū. sic regla nūq̄ fallit. ꝛ ita Isider. sumit. Jo. Dr̄ aūt regla q̄ a rego. vl̄ regula quod idē ē q̄d recti rudis forma. sic enī p regulam nouit sceptor modū recte scribēdi. secator modum recte secādi. ꝛ sic de alijs. ita p bas reglas modū recte iudicādi cognoscim⁹. Quare aūt regle iuris ponūtur ī ti. decr. assignatur dupl̄ ro. Prima ē coloratiua. viz. q̄ q̄ vltimo loco dicūtur melius memorie cōmēdant. de ꝓse. di. ij. liq̄do. Secūda est vera ꝛ ꝓria. s. vt oīderet ius n̄ sumi ex regula ꝫ regla ex iure. si enī posite fuissent ī ꝓncipio cōpilatois. forsitan crederet aliq̄s q̄ius seq̄ns ex regul̄ sumeret. Jn fine g̃ ponūtur vt appareat ex iure q̄d ꝓcesserit reglas sumi. Est aūt regula ꝓrie regl̄riter ꝙa q̄uis patiat exceptōes ī se. verū aūt exceptōes ꝓtineant sub regula breuiter dico q̄ q̄ ad prātē ꝙbozꝫ q̄ ī ea ꝑferūtur vl̄ vl̄ salte indefinite affirmādo vl̄ negādo cōphēdit exceptōes. alis nō diceret exceptō sicut si dicerē Omis bō currit excepto eq̄ ticij. hec nō ē exceptio. q̄ eq⁹ ticij n̄ cōphendebat sub illa ꝓne omis bō currit. Sed si dico omis hō currit excepto ticio. illa est ꝓpria exceptio. q̄ ꝓpō. omis bō currit bn cōprehēdit ticiū. Tollit g̃ tit⁹ ꝑprie exceptōis q̄ ad materiā de q̄ fit mō ꝫ q̄ ad iuris determinatōem exceptio nō cōphēdit sub regula. q̄ ꝓria rō ꝛ ius ē ī exceptōe q̄ ī regla. Hoc g̃ opat exceptō vt illō q̄d alis sub ꝙbis regle cōphēdebat ad determinatōem regle exceptōis ꝑprie tollat. Cōstituit aūt regula p ꝙba q̄ de sui natā oīa cōphēdāt sc̄z p signa vniuersalia affirmatiua. q̄ omnia cōprehendūt de re. iu. Ois. Et p ꝙba negatiua q̄ vniuersaliꝫ negādo excludūt omnia. de re. iu. m. vj. Nemo pt. Et all̄. Et p ꝙba indefinita que simpliciter. plura equipollēt vniuersalib⁹. xix. dist. cap̄. j. Et ideo omnes regle tradūt p signa indefinita. affirmatiua vl̄ negatiua paucis exceptis. Officiū aūt regule ē plures casus simil̄ iūgere clauo rōis. Utrū aūt regula constituat ius nouū vel antiquū recitet. dubitat. Subtiliter dixerūt doctores q̄ ē cōsiderare tres spēs casuum. Quidaz sunt tā determinati. ꝛ in illis regula nō cōstituit ius q̄ inuenit tā cōstitutū. Quidā aūt sūt exceptī a legis determinatione. ꝛ in illis similiter regla nō cōstituit ius. q̄ nō clauditur sub regule determinatōne. Quidā sunt ī q̄bus est equitas dē equitas in casibus determinatis a iure. nec tm̄ reprimunt in iure positi. ꝛ in illis regula facit ius ꝓpter ydēntatē rationis nō paritēr ius. similiū casuū esse diuersum. Ego tm̄ n̄ recedo a verbis legis. ꝛ dico q̄ p regl̄am nō statuit ius sed ex iure sumit regula. alis nō video quō possit dici regula iuris. Sicut enī ī regla ligni vel ferri necesse est materias ꝑuenire. s. ligni vel ferri. ex q̄bꝫ regula fiat. sic necesse ē ī regula iuris ius q̄d est ibi materia ꝓueniisse. ad b vt possit inde regula disponi. ꝛ hūc ꝓprie loq̄t. l. de re. iu. alis debuisset dici de iur. reg. Et sic dicaꝫ q̄ in casibus nō expssis a iure vbi ē silis rō. regl̄a facit ius. b ē sine aliqua regula p iura q̄ bene volūt. de relīg. Cetez. Et si dicaꝫ q̄ aliq̄ regule videntur ꝓcessisse iuris expssē traditi onē. Dico q̄ ius idē est q̄ rō. vt di. j. Cōsuetudo. ab exordio rōnal̄ creature ꝓcesserat. dist. v. in pn. vel saltē dispositōem ꝓdētis ius ꝓcessit. Uidēs enī formatoꝝ regule sic esse debere de iure q̄d ī eius saltē mēte sedebat formauit regulā. Allegaꝫ tm̄ regula ꝙ iure nō tā ex origie q̄ ex forma. Et portior est cā eius ꝙ̄ facit regula. Habet enī adūsatus necesse oīdere rōes q̄re ī illo casu nō loquaē regula. ꝛ facit q̄d dicā infra. vtile. Cū aūt dr̄ b regula iuris sumitur ꝙ iure canonico. non ciuili vt ꝓbat in regula que de iure ciuili non procedit. Hec omnia. Jo. an. in glo. sup rubrica de re. iu. Ponētur aūt ipe regle p alphabetū vt melius memorie cōmēdētur ꝛ n̄ ꝑm ordine iuris. Nota q̄ dicit Tullius. di. xxix. q̄ regule sceptoꝝ prīm ꝓpte. loco. ꝛ plona negotio instāte necessitate tradite sunt. Et Isid. ibi. Sciēdū ē q̄ pleraq̄ capla ex causa. ex loco. ex tpe. ex plona ꝓsiderāda sūt. q̄z mōi q̄ medullitus nō indagārur. in errorib⁹ labirintū nōnulli intricādo impingunturcū añ iudicāt q̄s intelligāt. ante inculpāt q̄s iteraro lectra pquirant. Exēpla ponūtur in dist. sequēti. de diuersis ordinatōnibus factis ab ecclesia.

Accessoriū naturaz sequi.

Ogruit ꝓncipal̄. hec regula sumpta ē ex. l. ff. e. ti. cu ꝓncipal̄. Pone casū in ꝓncipali destructo q̄ dr̄ destructus et accessoriū. xvj. q. vij. ꝛ b diximus. Jtē si causa ꝓncipalis matrimonij cōmittitur. sic ꝛ accessoriū sc̄z dos. de do. p⁹ dist. re. de prudētia. Sz ꝯ de iuriu. debitores. ꝛ. c. cū ꝓcurator. ꝛ s. ti. e. l. licet. vbi tenet accessoriū. ꝛ n̄ ꝓncipale. fol. il lud ꝓpter qđm anīe q̄ eueniret si nō seruarek iuramētū ꝛ dic vt in ꝓdicto decre. vt ꝓcedat Jo. an. m̄ta alia ibi vide. Pōr sic extrēdi. Fides vīua ē ꝓncipale vt fūdamētū in statu spūali. Opa de genere bonoꝝ sūt accessoriū. Remota fide nil boni meritorij ꝓt cē ī hoīe. xxviij. q. j. §. Ex bis. Ubi deest agnitio incōmutabil̄ veritatis. s. q̄ fidem falsa ē virtus etiā ī optimis moribꝫ. sic in ꝑticulari opere ꝓncipale ex intentio recta. Accessoria opa q̄ ex illa fiunt q̄ sequūtur naturā eius. vt sint bona. dist. lxxxvj. Non satis. Et mala sūt opa si intentō mala. Jn his aūt que sūt mala de se nō est bona intentio ꝛ si videaē. Contritio ē ꝑticipale in penitētia. Confessio ꝛ satisfactio accessoria que sequuntur naturam eius. ꝛc.

Actus legitimi conditio

nē nō recipiūt neq̄ dīē. hec regula sumpta ē ex. l. ff. co. ti. actus. Dicūtur aūt actus legitimi emācipatio. acceptilatio. hereditatis aditio. serui adoptio. tutoris datio. electio. postulatio. sententie latio mīmonij ꝛ bmōi. Exemplū pone ī snīa q̄ n̄ dz fieri sub ꝓditōe. vt de elec. in electionib. li. vj. Nō dīt etiā fieri ī diē. i. vsq̄ ad certū tempus ꝛ nō vltra. ꝫ simpl̄r. nō enī dicitur quis vsq̄ ad certum tempus sed simpl̄r. nec cōtrahitur mīmoniū ad tempus sed absolute. xxxij. q. ij. solet. Sed cōtra di. xvij. c. vl. ꝛ lxxxxvj. cāta. vbi fertur snīa excōmunicatōis vsq̄ ad duos menses. solo. ibi sumitur excōmunicatio p remotōe a sa-

cramēt. Nā excōicatio dz cē pperus. x. q. j. qz sacerdotes Ar. ponūt pperuā. a. donec penituerit. xxvij. q. j. de vij duis. Jtē ꝯ de. cle. cū in vrteri. Ubi eligēdi plās i certū tēpus pferr. So. Et c no ē ille actꝰ legitimꝰ q̄ nō recipit dicm. Alij nō pr canonū. aliquē sibi eligere i plātū vsq; ad festū resurrectōis. sz plās eligēdi nō ē ille actꝰ. z nō pferr i tps vt ibi. Et pcuratoz daf ad tps. tepcu. si quē. li. vj. Cōtra. vij. q. j. pasl. xal. vbi plactura ecclie videf dari ad tps solū. in vl. glo. vbi dz. q; b fieri pt ex dispēsatōe pape. Jtez ꝯ qz mrimoniū licet nō recipiat diē. recipit tn ꝑditōz. vt de ꝑdi. ap. sup eo. so. Veritate inspecta nō ē ibi mrimonium vbi nō iteruenit pus ꝯsensus. vt ibi pz. imo nec ispōsalia. de ispōsa. c. j. li. vj. Jtē q; dictū est de datōe tutoz q; nō recipit diē bz locū in tutore daro a iudice. Sec; si a restatore Et nota q; sic hi actꝰ nō recipiūt ꝑditōem ne q; diē ita nec distinctōz. vt i. c. palle. ō elec. i electōnibꝫ Jtē nota q; regla ista ī distinctē loq̄f de actibꝫ legitimis q; nō recipiūt ꝑditōz neq; diē. Aut ā strictꝰ dixit. Alicꝰ legitimi q̄ ꝑditōz nō recipiūt tē. q. d. Aliq̄ actꝰ sunt q̄ recipiūt. aliq̄ nō. Et loquit ipa lex in actibꝫ q̄ nō sunt contractꝰ sz quasi. Cōtractꝰ enī bñ recipiūt ꝑditōem. ff. ꝑtra. emp. l. hec vēdi. Jo. an.

Beneficiū ecclesiasticum

nō pōt licite sine instituto canonica possideri. Pone casum p. c. xvj. q. vij. si ds deinceps. Jbi ei dr q; accipiēs ecclesiā de manu laycali sulpēsus. z eā retinere nō pt. vide ibi glo. Et sic no. ꝫ casum in q̄ nō currit ꝓscriptō. Idē ē in matrimonio carnali. xxxiij. q. v. q̄ deo. Et de ꝓsang. z affi. nō dz. Idē in alijs casibꝫ q̄ notant. xvj. q. iij. derici. z de ꝓscrip. cū nō liceat. in glo. Sumit aūt hic beneficium largo mō vt cōprehēdat dignitates ꝓsonat. ecclias oēs actus cura z sine cura q̄ cū titulo habenf. j. q. iij. Si quis tutoz. Sumit aūt interdū stricte vt distinguat a pbēda xij. q. ij. alienatōes. alias includit pbendā. vt. j. q. iij. c. vl. Alibi stricte sumit ꝓ solis beneficijs simplicibꝫ sine cura de pben. c. vlti. Cū igit in bñficio ecclīastico requirat canonica institutio. videndū est q̄d sit institutio. Institue reaūt est ius canonicū in eccl'ia vel ecclīastico beneficio tribuere. qđ dic vt no. de instit. auctorate. Instituere aūt est quasi iurꝫ alicꝰ possessionē ꝓferre. Accipit tn aliqn vnū ꝓ alio. vt dicē ibi glo. in dicto. c. Et de iure cāi instituere ipe erat ad cpm. xvi. q. vij. Nullꝰ. Et sit inuestitura ꝓ anulū baculū vel libꝝ. Sz an capl'm sede vacāte possit istituere determinat b de instit. c. j. li. vi. Et q̄ differētia sit inter collatiōem ꝓsentatiōz z institutiōz. vide de pben. cum in ulls li. vi. Nō pōt. hec dictio pōt post negatiuā posita vt b necessitatē ꝓportat. ij. q. i. c. i. Cū aūt affirmatiue ponit. necessitatē nō ꝓportat. iij. q. iij. §. itē in criminali. vbi. pt. Licite supabūdat. id ei dicimur posse qđ licite possumꝰ. xxij. q. ij. faciat. vbi de duplici posse. Obtineri. Cōtradicit huic regule de iure pīno. cura. Sol'. ubi nō ꝓcribebaf ecclia rāq; beneficiū sz vt ꝓpteras. Jtē necessitatis cā vel pietatis vl cā impēsi obsequij sine canonica institutiōe possidet qs. puerus eccl'ie. nec ex eo canonicus vel bñficiat. dr. ppie. xij. q. ij. dēq; suffragio. xvj. q. j. possessiones. z. q. iij. derici. z de mgrīs q̄m. z de pugnatibꝫ i duello. Denīq. Jtē ar. ꝯ de elec. in Genesi. vbi possessio datus eligēdi ex ꝓscriptōe. sol. ꝙ possessionē acquirit⁹ ius eligendi z ꝓsentādi. qz pcedit ex nrīs actibꝫ. Institutō autē pcedit ex actibꝫ aliozꝫ q̄ ad b vt valeat dz esse canonica. vt hic. Jn q̄ pcipue q̄ruoz reqrunf. Primū q; psona sit que possit instituere. xvj. q. vij. c. nullꝰ. Scōm q; institutus sit talis q̄ possit institui. de instit. c. ij. qz nō laic⁹ pōt instituī. vel ipe idē instituēs co. ti. c. vlt. Tertiū qđ illꝰ bñficij institutio ex iure ꝓprio vel deuoluto vel delegato ad instituentē pertinet. co. ti. c. iij. Quartū q; seruet forma ꝓstitutiōis illꝰ. de elec. c. vl. li. vi. tē. Jo. an. Extēde regulam istā qz triplex ē genꝰ bñficij ecclīastici. s. beneficiū sacrozꝫ. beneficiū suffragiozꝫ. z bñficiū ecclīasticoz locoruꝫ. Primū sez quod liber sacrm nō pōt de iure z ad salutē aīme obtineri nisi fm institutōz canonicā. i. ordinatōz ecclesie. vt sez dispositꝰ accedat z fm ritū eccl'ie. Secūdū q; cōmunicatio seu ꝑticipatio bonozꝫ q̄ fiūt in eccl'ia z oratorijs. z aliozꝫ bonozꝫ z indulgētiaꝝ nō pōt hīi. nisi fm institutionē eccl'ie. i. existēdo ī charitate z factēdo ea q̄ ordinauit eccl'ia fieda. vt ꝓtinet indulgētie forma. Tertiū est eccl'ia pbenda. z dignitas ecclīastica. Jn q̄bꝫ oportet seruari. ꝙ ut ordinauit eccl'ia. vt pz hic in glo.

Bona fides non patit vt

semel exactū iterꝫ exigaf. Hec regula sumpta fuit ex. l. ff. e. ti. bona fides. Eccl'ia enī nō debet suū recipe vel repetere cū augmēto. sz si semel exactū. iterꝫ exigerꝫ augmētū reciperet xij. q. ij. fraternitas. Et bz locū hec regula etiā ī pensq; semel exacte ab eodē iterꝫ exigi nō dñt. vt b. xij. q. ij. c. vlt. z de iudi. at si deria. Ab eodē aūt ꝯ dixit. quia si plures tenerenf ad penā insolidū. soluta pena ꝙ vnū nō liberaf alter. xij. q. ij. cū deus ottissimā An aūt res z pēa simul peti possint. dic vt no. xxv. q. ij. si eccl'ie. Hāc aūt regulā dico verā in his quoz causa vnica exactiōe finitur vnde si. x. debeo ipoz solutionē tollit oīs obligatō. vū nō patit bona fides vt illa. x. iterꝫ exigant. z si soluāt. vt indebita repetunt. qđ dic vt. j. q. iij. in fine. de solu. c. vl. Si aūt vnica exactiōe nō finit obligatio. puta in actiōe debiti viri ab vxore. z ecōuerso nō habet locū hec regla. Idē in pcuratione quā exigit epūs ꝓmo anno visitās. nā sēdo anno visitās iterꝫ exigit pcuratōem. Et idē si ex necessitate eccl'ie iterꝫ eodē mo visitaret. z anno. z sic potest ī telligi illud de eccl'ijs. cū venerabilis. Idē dico in actione pene. vbi actū est in ꝓtractu sic vt sez tortēs pena cōmitteretur z exigi possit. q̄tiēs ꝯ actū fuerit. nā tūc pena semel exacta. iterꝫ exigit. Nō est. qz ſm aliā regulā. ꝓtractus ex ꝙuentione lege accipiūt. Sz veritate inspecta in his casibꝫ z illis nō est idē. sz aliud. licet eiusdē generis. et facit hec regula ad questionē quā mouet Jo. xij. q. ij. mouem. Jn si eccl'ia ꝓsecuta est suū a possessore qđ facere potest vt ea. q. a postolicos. Jn idē possit petere etiā a prelato. z certe nō. qz bona fides tē. Ad penā tn agere posset ꝓtra cū. vt de re. ec. nō alie. si q̄s. Jo. an. Bona fides. i. scientia z equitas bona. Et potest extēdi istud q; exactū nō debz iterꝫ exigi in solutōibꝫ. z ꝓtra b facit⁹ vsurarij. qz cū receperūt suū capitale. iterꝫ exigūt illud tū vsuram petunt. qđ est aliud capitale. Tho. q; bona fides non patit vide de vsuris in scda pte ti. j. Hoc etiā seruandū in punitionibꝫ. Sicut enī nō iudicat deus bis in idipsum. sic z qui semel iudicat⁹ z punit⁹ est. ꝙ illo peccato non debet iterꝫ puniri. Et cui deus remisit culpā ꝙ penitentiā non punit ad gehennā. ꝙ illa. quia peccata nō redeunt nec q̄ ad culpā. nec quo ad pena. Tho. Sed si deus punit hic peccatorē. z ille non emendat q; non soluit debitū. ideo deus punit etiā in inferno. quia debitū nō est solutum. Similiter in contractibꝫ solura pena non debet iterꝫ exigi. vt dictum est in glo.

Institutō quid sit

Cū sint partiū iura obscu

ra. reo fouendū est potius q̄z actori. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. fauorabiliores. Et pone casum. iij. q. ix. in dicas. Et hec regula vera est. nisi actor foueat fauorabilē causam. pura matrimonij. libertatis. testamenti vel dotis. Tunc enī fallit regula. quia fauendū est portꝰ actori. xxxij. q. i. si quis accepit. de ꝓba. ex litteris. Et habz locū hec regula. non solū ex sentēcia fienda sz etiā tam lata. puta a duobꝫ ordinarijs. vno absoluente z alio ꝓdēnante.

tenet enī sentēcia p reo nisi fuerit lata in supradictis casibus. Et nota q dicit obscura. Si enī certū cēt reū cē obnoxiū puniret. qz culpa ē relaxare vindictā. vt di. xxviij. qz sūt. Et b̄ dico cū ē certū iudex vt iudici. secus si vt deo de offi. ordi. si sacerdos. vl' vt homī. iij. q. vij. iudicet. Si certū ē eū nō esse obnoxiū absoluit. Idē si dubiū. vt b̄ vides. Sāctus est enī nocētē absoluere q̄ innocētē ꝓdemnare. ff. de penis. absente. Et sic in re dubia ferē certa sententia. Cōtra illud. xj. q. iij. geauc. de spon. de muliere. sed hic nō est dubiū imo certū. qz ex quo actor nō ꝓbauit clare reus debet absolui. v. q. vi. actor. Sic notat Bern. de spon. iuuenis. Et vide de triplici ambiguitate no. xxiij. di. c. vlti. reo. Sic dicto a re q̄ perit vel supra qua impenitur. vt de verb. sig. forus. Actor. Cōtra. ff. de iudi. l. si q̄s intērōe. Ubi ambiguā orōem actoris i sui vtilitatē inꝓtamur. So. Illud i ꝓncipio litis in quo fauet actori istud in fine in q̄ fauet reo. q̄d dic vt no. de resti. spo. cuz ad sedē. in glo. iij. In summa ergo nota q̄ i obscurj potius fauet reo q̄ actori nisi cause fauor aliō inducat. vt di. cū est. cē. Nec intelligas hāc regl̄am i obscuris ꝓbationibus inductis a reo. qz illas ꝓtra eum interꝓtamur. de ꝓba. licet. Quod dic. vt infra i regula. ℞ cū Jo. an.

Cum quis in ius succedit

alterius iustā ignorātie cām cenſet hīc. Hec regla sūpta est ex. l. ff. co. l. ti. q̄ in alterī. Et pone casum. xvj. q. iij. Si sacerdos. Scōm tertiū casū ibi nota. z. ff. depositi. l. j. i fi. Ibi enī heres vēdēs rē depositā credēs illā fuisse defuncti. nō tenet ad rē iz ad pcūiā. Nō aūt in hac regula ōz vendū est si cū ipo successore agat. secus si ipe agat. qz certus debuit esse de facto suo cū ad iudiciū ꝓuocat. Intelligit aūt hec regula de q̄libet successore. siue sit singularis. siue vniuersal. de q̄bz dicā infra. is q̄ in ius. co. ti. q̄ videt ℞. sed nō ē. qz ibi loq̄tur de iure. b̄ de facto. Ubi q̄ quereretur de prescrōne in qua sufficit bona fides pscriberet successor bone fidei. qō pscriberet predecessor male fidei. Ubi aūt reqrerēt titulus si iniustū titulū habuit pdecessor. q̄ nō dedit cām pscribēdi. successor q̄ eodē titulo vtit nō pscribit. ff. ō diuer. z tēpo. pscrip. l. cū heres. Et aduerte qz regla ista venit exemplificatiue ad illā ignorātiā. vl' ignorātia facti ꝓbabilis excusat. Jo. an.

Cum q̄d prohibetur pro

hibētur oīa q̄ sequūtur ex illo. Pone casum in ꝓhibito a carnibz q̄ ꝓhibitus intelligit ab oīb̄ q̄ trahūt semen suā originē. vt di. xij. deniq̄. Et ꝓhibita ꝓcupiscētia p legē intelligūtur ꝓhibita oīa mala q̄ sequūtur ex illa. ō cōstitutōibz. nā ꝓcupiam. Item ꝓhibita alienatōe ꝓhibita intelligit vēditio. donatio. manumissio. cē. de re. eccle. non alie. nlli. Item ꝓhibito officio z būficiū. di. lxxxj. cos. Item furto ꝓhibito intelligit ꝓhibita oīs illicita vsurpatio rei alicne. xvij. q. v. penale. Item ꝓhibita mechia oīs illicitus ꝓcubitus ꝓhibet. xxxij. q. vij. meretrices. Et cui ꝓ bet ecclie cōto vel stipēdia ꝓhibita intelligūtur. de appell. pastoral. Cōcordat. ad hāc regl̄am supra illa accessoriuz

Cui licet quod plus est li

cet vtiq̄ q̄d est minus. Hec regula sumpta est ex. l. ff. co. ti. nō dz. Et fallit hec regula i casibz ibi no. Pone casum pōr ꝓficit i missa corp⁹ xp̄i. q̄d plus ē. bn̄ g̃ pt bn̄dicere plm qō min⁹ ē. xcv. di. ccce. Item cui ꝓcessum ē testandi vt filiofamilias de peculio castrēsi. g̃ z donare cā mortis. Concor. xij. q. j. ꝓcipim⁹. Cui cōmittunt anie z pecunie dispēsande. vt de dōa. z do. post diuor. per nras. Cui cō mittit vxor corp⁹ bn̄ pōt cōmittere dorē. Et nota q̄ ullō est vnū brocard. cui licet plus z minus. Aliud q̄d licet maiori z minori. dist. xcv. illud supfluum. Aliō negando cui nō licet min⁹. nec maj⁹. de sen. ex. cū illoz. Et q̄d nō licet i minori. nec i maiori. de elec. cū i cūctis. vbi de b̄. Contra de ꝓse. di. ij. cōpimus. Sz illud ē ipēale. ꝓter cōiencz Item ℞. xxxiij. q. ij. laroze. vbi ꝓcedit colligare. z nō obligari onē offerre. z. xxvij. q. iij. miroz. Item de romeā mētis. c. j de rap. c. ij. Ubi ꝓcedit pnīa z nō sepultura. Sol. Regula ē q̄d b̄ dī nisi a minori. ꝓhibeat ex cā. vl' vt ꝓsulatur viuis. vt ibi. vl' ob altā cāz. Item ad negatiuā ꝓtra di. xxxvj. q. ecclīsticis. z. j. q. j. si q̄ epi. Ubi q̄ iniuste ꝓtulit ordiez ꝓuaē collatōe ordis illi⁹ iz nō minoris vl' maioris. scōm Bar. licet Hug. ℞dic. Sz dic vt s̄ ꝓxime dixi. Plus g̃ q̄ litrate includit min⁹. iz nō sq̄. Sicut plus q̄ntate semp includit minus. vt infra. plus semp. Jo. an.

Contra eū q̄ legem dicere

potuit a prius est interꝓtatio facienda. Hec regula sūpta est ex. l. ff. co. ti. in ꝓtrabēda vēditōe. Ut plene hāc ista materia. licet de ipa tractet de spon. ex lītis. z. ff. de pac. l. veteribz. Tu tñ nota q̄ obscuritas vl' ambiguitas aut apponit i vltimis volūtatibz. aut i quētōibz factis i iudicio. aut i ꝓfessiōibz. aut i ꝓtractibz z penis. aut i sentētijs Si i vltimis volūtatibz subdistingue. Q̄ aut ꝓstat de volūtate exp̄sse aut tacte. Si exp̄sse illa seruat. qz mbl' ē q̄d tm̄ debeat b̄ibz q̄ vltime volūtatis liber sit stilus xiij. q. ij. vltima volūtas. z de testīs officij. Si ꝓstat tacte. vt p ꝓlectura illa seruat. xxvj. q. vj. q̄ recedūt. z ō test. rediti. Et b̄ nisi dicta volūtas turpis esset. vt. ff. de cond. instit. l. q̄dā. Vl' als ℞ius. Pone exēplū de testa. tu. Si nō ꝓstat exp̄sse nec tacte. statur ꝑbis testamēti. Ad b̄. xxij. q. ij. is aūt. de cele. mis. in q̄dā. Si aūt ꝑba sūt nimis lata ga seq̄mur benignius z minimū. vt i regula in obscurj. infra eo. ti. Et sic esset heredis electio. Si ꝑo nō apparet q̄ ps sit benignior vl' minor neutra tenet. ff. de testa. in. l. si duo sūt. Si querat ad quē spectat īdagatio. dic q̄ ad iudicē. C. de fideicōmiss. l. volūtatis defūcti. Si i iudicijs sit ambiguitas sit interꝓtatio ꝓferēte. rō qz debitor semp negaret se de b̄ sensisse. C. de annali except. l. vl. z b̄ in litis exordio. De b̄ ō resti. spo. cū ad sedē. Si ꝑo in ꝓbatiōibus sit ambiguū interꝓtabitur ℞ pducētē. ō pdi. appo. p tuas. z ō ꝓba. in pnīis. Dūt cām ꝓbatōes eē clare. ō prescrip. auditis. Saluo eo q̄ pūt testes obscure deponere. interdū iterū interrogari. vt ō ꝓfessi. cū dilectus. Jn ꝓfessiōibus si ꝓfitens incertū. certificare cogit. ff. ō ꝓfess. l. certū. Allioqn accipet q̄ō magis expediet aduersario. vt ibi. et ō ꝓfes. c. j. Jn ℞ibz aūt ē certū ō ꝓsensu. aut ō dissensu aut dubiū. Jn ꝓmo tñ ē q̄ō sensērūt. de spo. c. j. vno. ō rapto cū cām. xxix. q. i. ℸ. t. Et ibi error nō solū corꝑis iz z materie vēditōem impedit. Nihil enī rē ꝓtrariuz ꝓsensit sic error. ff. de iudi. l. ij. Et errare est aliud p alio putare. xxxviij. di. ignis. nō tñ oīs error impedit mrimoniū. Sz error tm̄ ꝑsone q̄d dic. vt. xxix. q. i. ℸ. t. z i summa. In certio casu. s. dū est dubiū subdistingue. Aut potest valere fm intellectū vnius tm̄ aut vtriusq̄z. Si fm intellectuz vnius tm̄ valeat fm quē valere ꝑt. ff. de verbo. obli. q̄tiens. Et b̄ bz locū etiā i ꝓtractu matrimoniali i foro iudiciali. Jn foro aūt aīe staret ei q̄ dissensisset i cli dubio. vt de spon. tua nos. Si fm vtriusq̄z intellectū ꝑt valere. valeat fm q̄ verisimilius. ff. de verbo. obli. cū q̄ ita. Et infra i regula inspicimus. cū suis ꝓcor. Si dubitat q̄ sit verisimilius seruat q̄d in hac regula dicit. ff. de verbo. obli. l. q̄d. z b̄ vez cū neuter dolū cōmittit. Si aūt alt dolū cōmittat ℞ cū fiet interꝓtatio. xxij. q. v. ℸ. Ex bis. et c. quacūq̄z. si aūt vterq̄z cōmittit dolū. ad cetm significatōem recurret. vt in dcā decre. ex lītis. Ubi de b̄. z xxij. q. v. ℸ. si ergo. Et idē reputat i iuramētis. vt ibi notatur Jn sentētijs suis interꝓtari potest ꝑsona ꝓncipe ꝓcura-

rator cesaris.ff.de appel.ab executore.in pn. Functꝰ est ei officio suo siue male siue bene iudicādo. Nō intellige de diffinitiua sentētia. Secꝰ de interlocutoria. Nō dicit no tatur de appel.cessante. De fructib tñ z expēsis supple pt eadē die.ff.de re iudi.l.Paulꝰ. Et de hoc no.xxxv.q.ix. qz ḡ alꝫs incipit. Quis ira in glo. Et ibi de multiplica interp tatione. De legtib nō est dictū qz in eis nil obscuꝝ est vel ambiguū.di.iij erit.z.C.de no.co.cōpo.in pma institutione.ibi. Erit lex certa z breui fmone pscripta. Si tñ ambiguitas esse videret in eis recurrit ad pdentē. qz ille solus interpretari pōt q z cōdere.xij.q.j.§.ex bis. Et idem in priuilegijs que sunt leges pprie z p cadē iura Jo.an. Et nota qd dicit Gre.xxij.q.v.humane. q verba debēt deseruire intētione.nō intētio verbis. Vbi glo.ar.potius esse psiderandū intentiōem alicuiꝰ q verba.j.q.j. marchio. Sed hoc est vez cū pstat de intellectu.alꝫs a verbis non est recedendū in dubijs.ff.del.iij.nō aliter. Et adde qd. xxiij.q.j.paratꝰ.dicit glo.q nō debemꝰ semp adherere verbis. Verba enī in rescriptis posita vel in legib debemꝰ pformare equitati.licet verba nō patiant.vt de rescript. causam.z de pscue.cum dilectus.

Cum non stat per eum ad

quē pertinet.quo minꝰ cōditio impleat.habeti debet pro inde ac si impleta fuisset. Nec regula sumpta ē ex lege.ff eo.ti.in iure ciuili. Pone exemplū in abrahā.p quē nō stetit quo minꝰ filiū suū imolaret fm dñi pceptū. Unde p inde ita gratū fuit ac dñm.ac si imolasset.xxij.q.ij.si q̄lib bet.§ abrahā quoq.z.c.sequē. Item pone casum q impedit ne ad eū citatio perueniat.vt lit.nō pcest.qm. Item portes ponere in libertate legata.z vt aliqd dek heredi. z p eum stat.C.de pdi.inser.l.penul.z vlti. Et idē in alijs legatis Et nota q si mihi quicq pmiseris si te vicero.tacite videt hoc actū vt resistere possis.z sic babek p expressa. Et nota q dicit p eū ad quē pertinet. Mā si staret p aliū tertium vel p impedimētū meipsi.tūc locū baber regula ista.in fra.imputari.qa tūc licet nō impuret qd p me non stat. vt ibi.nō tñ babebit.p implero vt hic. Item nota q si libertas legata ē seruo.si.x.heredi dedit. z p heredez steterit quo minꝰ seruꝰ decerit illa x.pinde ē ac si impleta cēt cōditio.qz ille liber erit. Tenek tñ illa decē postmodū solue re.nisi forte obtulerit z heres nō suscepit.C.de cōdi.inser. l.vlti.zc. Jo.an.

Cum quid vna via prohi

betur alicui ad id alia via admitti nō debet. Pone casuz xxxiij.q.v.hec imago.z de cōcess.pben.detestāda. Nota ḡ q cū aliquid phibek.phibenk z omnia q sequunk ex illo. vt in regula cū quid.s. Ac etiā omnia p que possit peruenir ad illud. Fallit h̄ interdū.qz seruꝰ nō admittit in testimoniū p dño nec cōtra dñm. z tñ testificak de facto suo dū dr p eū depositū vel cōmodatū vel simile.iij.q.ij.fi ui neqz. Item q nō potest accusare denūciet de iureiurādo quē admodū.in fi. Item plat de mobilib p ecclīam acquisitis testari nō pōt.z tñ in egritudine moderate potest ō ipis aliqua erogare.de testa.ad h̄. Satis circa h̄ dici potest q cū aliquid phibek pncipaliter habito respectu ad phibitū.nō ad via vel ad modū quo phibek. Explīfica p iura in pncipio dicta.tunc sufficit phibita vna via. vt ad id in ei⁹ fraudē alia via vel modo admitti nō debeat vt hic Speciale tñ est i libertate.ff.de offi.testa.l.papinianus. Si aūt phibitio pncipaliter se bz ad via vl moduz ñ ad rē.tūc secꝰ. Un alteri eccīe alligatꝰ eps ñ eligit sz tñ postulat. Item q iurauit ñ accusar bn denūciat.qz sibi ñ ē phibitū ōferre crim sz p modū accusatōis phibek.zc.jo.ā.

Contractus ex conuentio

ne legē accipe dinoscunk. Dicūt vulgares. Pactū rūpit leges. Et hoc dicit regula q sumpta est ex lege.ff.eō.ti.xō tractꝰ. Pone casum p canonē.xxiij.q.ij.cleuthery. Ubi puentio inter epm dyocesanū z fundatorē irrita.de oblationib obuenientib in festo ipsi⁹ eccīe seruāda est. Item depositarius fm iura tenek solū de dolo.z lata culpa q dolo compar. Si tamē intercesserit puentio vt tenear ō teneat z leuissima culpa z casu fortuito.illa seruat.de depo.c.ij. Et qd dicit regula hic intelligas de puentiōe honesta et non p bonos mores. Un si puenerit vt dolꝰ pstek.ñ valet puētio.vt in dicta.l.ptractꝰ. Jo.an.

Certū est q is cōmittit in

legē q legis verba amplectēs p legis mtik voluntatem. Pone casum.xxiij.q.iij.plerigz z de elec.auaricie.li.vj. Et cōcordat.j.q.j.sunt nonulli. Circa regulā nō insisto plcē re ipam.vt no.xxiij.q.iij.plerigz.ibi in glo.ōr. Voluntas q dam facere ptra legē sed faciūt fraudem legi. Facit autē fraudē legi q obseruat ꝓba legis.sz mentē ei⁹ circūuenit. ff.de legi.fraus. Fit aūt fraus legi quattuoz modis.s. de re ad rē..i.quādo in fraudē dak aliqua res.vt in dicto.c. plerigz.z.j.q.j.sunt nonulli. Item de pona ad ponā.vt si qs sub pona alteri⁹ exerceat vsurā.xlvij.dis.licut non suo Et cū maritꝰ nō potest aliqd dare vxori supponit aliam ponā cui det.vt.ff.de dona.inter vi.z vxo.hec rō. Item de vno ptractu ad aliū fit fraus legi.vt cū mulier ñ possit aliquid dare viro.fingit se vēdere ei.ff.de do. inter vi. z vxo.si spōsus. Item de vno ptractu ad aliū. vt cū mlier nō possit fideiubere.pstituit sepncipalē debitricē.ff. ad vell.ḡuis.xxxiij.q.v.mulierē. Joh.an. Extrēdi potest ad multa.z in vsuris q palleank sub iustis titulis.s.venditōis.emptiōis.pignoratiōis.depositi societatis.z hmōi de quib fraudib vsuraz vide i.ij.p.ti.j.c.vj.z sequeñ. Item in nō cōicādo vl male cōicādo. Item in iciunijs z alijs Et ōr decretal.q fraus z dolꝰ nemi dñr patrocinari.

Decet concessum a princi

pe beneficiū esse mansuz. Pone casum.xxxv.q.ij.c.j.z.ij. z de pben.si cui.li.vj.z in auten.li.vj. Cōstitutio. Decet hoc verbū quantū ad subditos ipos necessitatē importat.ḡtū ad ipm pncipē honestatē. Ipe enī priuilegium per se pcessum diminuere vel moderare vel in totū tollere potest. Primū pbak de dec.c.ij.li.vi. Secundū pbak de elec.quia sepe.li.vi. Ad hoc.lxij.dis.§.vez. A principe qui solus priuilegiū in alteri⁹ prudiciū pferre potest fm quosdā.ix.q.iij.nunc ꝓ zc.z sequēti. Nō nō est vez vt no.xv.q.ij.in sum.in princi. Licet enī hic exprimak ō p.incipe. Idem est in beneficijs alioz.xij.q.ij. Si episcopus.de instru.cum venissent. Possunt enī episcopi dare priuilegia.de re iu.cum inter eos. De hoc. xxv.q.ij.in summa.beneficiū. Priuilegiū est quoddā beneficiū collatum alteri. Cū aūt sit duplex genus priuilegioz. quia realia z pnalia.hoc est vez in realib priuilegijs. Nec enī priuilegia pncipū sunt pperua. Non aūt intelligik de personalib.nā pnalia cū pnis extinguunk.vt infra in regu.priuilegiū. Et idē dico de priuilegio dato ad temp. Pone casum de ver.signi.tua. Mansuz. Nota q licet priuilegiū debeat esse pperuū vt hic. extinguitur tamē ꝓpter abusum negligentiā cōtrariū factū. z supueniens enorme prudiciū. Quod dicit vt no.xxij.dis. renouantes.xi.q.iij priuilegiū. de dec.suggestū. Unum dico q ab ipo pncipe verba priuilegij interpranda sūt. ita q alteri enorme prudiciū non afferāt.de ver.signi. quicquid p nouale. Si aūt ex post facto supereueniat enorme prudiciū. pone casum p decre.suggestū. hoc cū sit necesse directe venire contra verba priuilegij crederē ꝓponendā pncipi questionē de priuilegio.quod de nouo rēdit ad

§.ti.xix.q. j.§.ij.

porã. ꝛ ꝺ illõ nõ debere ꝓpria autoritate venire. ſm Lau. qui hoc ſentit. xxv. q. j. in fine. Et Bern. Beneficiũ remiſſionis peccatoꝝ q̃d daꝝ a ꝓncipe adeo manet q̃ nunq̃ revocaꝝ. xxiij. q. uj. ſi illic. Cõtra. de pe. diſ. uij. q diuini. So. Nõ redeũt peccata dimiſſa p recidiuũ nec q̃ ad cul uarõis illius ſeq̃nꝫ culpe. Tho. in. uij. Beneficiũ erga gr̃e ꝛ virtutũ ſp durat i hoie ex ꝓte dei dãtis. de pe. diſt. ij. q̃ rẽdũ. Sꝫ q̃ amittaꝝ ẽ ꝓpter abuſum vl negligẽtiã hoim Bñficiũ eſt quodcũq; habeꝝ ꝓcognitionẽ. Ps. Noli obliuiſci omnes retributiones eius.

Dubia ſunt in meliorem

ꝓtẽ interꝑtãda. ſ. ea q̃ã q̃ dubiũ ẽ quo animo fiãt. Dec regula habeꝝ in decretali. de regu. iuris Eſtote. Et iſte verba Bede ſup illõ Luc. vj. Nolite. ꝛc. Ubi ſaẽdũ q̃ triplex ẽ genꝰ opm humanoꝝ. Aut enĩ ſũt bona vl de genere bonoꝝ. vt ieiuniũ. oꝛõ. elemoſina. ꝛ hmõi. ꝛ iſta ſemꝑ ꝺbñt interꝑtari i bonã. ꝓtẽ q̃uis poſſint fieri mala intentiõe. Aut ſũt de genere maloꝝ ꝛ mala ſm ſe. vt furta. homicidia. blaſphemie. ꝛ hmõi. Et de his vt dicit Beda ibidẽ ꝓmittit nob iudicare. i. interꝑtari i malã ꝓtem. ꝛ reputari digna dãnatõis iudicio. ꝛ peccatũ eẽt huiuſmõi bñ interꝑtari ꝛ excuſare. xi. q. iij. ſi q̃s dixerit. ꝛ. c. ſequẽti. Nõ tñ debemꝰ iudicare illos ſimplr damnatos. q; pñt rcũri ad penitẽtiã de illis. Eſt tertiũ genus opm q̃ ẽ indifferẽs. vt comedere. bibere. loqui. ire. vendere. ꝛ emere. ꝛ huiuſmõi. ꝛ hec fiũt bñ ꝛ male. Et de his ꝑcipue intelligitur q̃ ſũt interꝑtãda i meliorẽ ꝓtẽ cuꝫ neſcit alis facta talia. in meliorem. i. ſecuriorem. ſm gloſam.

In dubijs tutior via ẽ eligenda.

Iſtud dictũ q̃ ẽ eſt quaſi regula ſic ꝺſuetũ allegari cõiter. Et eſt ſumptũ ex. c. iuuenis. de ſpon. vbi dicitur. In his q̃ dubia ſũt q̃d certius exiſtimamus tenẽ debemus. Glo. ibi. Sic ergo pater q̃ i dubijs ſemꝑ certꝰ eſt tenẽdũ. de pe. diſ. vij. c. ij. Ubi dicit Augꝰ. Tene certũ ꝛ dimitte incertũ. ꝛ loqꝛ de penitẽtre i extremis. ꝺ quo eſt dubiũ ſi vere penitear. Qz aũt certus eſt devera penitentia q̃ ꝓcurat. tamẽ ſi ſanus agit penitẽtiã. xxij. diſtinc. de homici. ad audiẽtiã. Nota tñ q̃ ẽ dubiũ ꝓbabile. ꝛ ẽ dubiũ ſcrupuloſum. De ꝓbabili dicit loqꝛtur. cuꝫ ſcrõnes ſũt ad vtramq; ꝓtẽ quaſi equales. ꝛ peccatuꝫ grave eſt ſe exponere tali dubio vbi ẽ mortale. Eſt aliud ſcrupuloſum. vbi ſcꝫ ex leui ſuſpitiõe timet q̃s eẽ i aliq̃ actu peccatũ vbi nõ eſt. ꝛ iſtud ad ꝓfectũ boni viri ẽ deponendũ. Grego. Bonaꝝ mẽtũ eſt ibi culpam agnoſcere vbi culpa nõ eſt. i. timere. nõ tñ aſſerere. di. v. ad eius. Itẽ ꝛj q. iij. Graue ẽ ꝛ ſatis indecẽs vt in re dubia certa deꝛ ſẽtẽtia. Dicit glo. xxxiij. di. c. vl. q̃ triplex ẽ ambiguitas. ſcꝫ iuris. facti. ꝛ ꝑſone. Ambiguitas iuris ẽ vbi de ſimilibꝫ ad ſimilia. procedit. vt di. xx. de libellis. Et de tali ambiguitate loqꝛtur. c. ſicut. di. xxij. Sꝫ vbi eſt ambiguitas facti nunq̃ ferẽda ẽ ſentẽtia i ꝓiudiciũ alicuꝰ. ꝛde hoc intelligitur. c. graue. xj. q. iij. Sed vbi nulli fit ꝓiudiciũ vt i baptiſmo. ꝓfirmatõne. ordinatõne. ꝓſecratõne. ꝛ huiuſmodi. bene ferꝛ in dubio ſentẽtia certa. ſ. vt baptizeꝫ vl eccleſia cõſecreꝫ. vl denuo ordineꝫ. ꝛ hmõi. vt de ꝓſe. di. iij. paruulos. ꝛ di. j. ſolẽnitates. Quãq; tamẽ dubitaꝫ de facto. ꝛ ferꝛ ſentẽtia in ꝓiudiciũ alterius. vt deſpon. Juuenis. Sed iſtud eſt ꝓpter ꝙdm animę. Ubi ꝯo eſt ambiguitas ꝑſone ſed factũ eſt rectũ hoc ferꝛ certa ſententia. vt. v. q. j. quidã. pura cũ dicit publice furtũ factũ ſcꝫ ignoraꝫ ꝑſona. tũc pt iudex ferre excõicatõem i eũ qui feẽ. ꝛ ꝓcipe vt ſibi manifeſter. ꝛ tenetur ſu bditus obedire.

Defleat peccatoꝝ qui offendens in vno factus eſt omnium reus.

Dec regula habeꝫ in decretali. de regul iuris. deflcat. Et ſumpta eſt ex ca. cõſideret. de pe. di. uij. Et ſũt verba auguſtini. prim aũt iacobi apoſtoli i canonica vbi dicit. Qui tota legẽ ſeruauerit offendat aũt i vno. factus ẽ oĩm reus. Deflcat ſaltim luctu interiori. Nã lacrime exteriores ſine interiori fletu. ſ. ꝓtritõis modicũ vl nihil ꝑſunt. de pe. di. uij. irriſor. Interior fletus etiã ſine exteriori. i. ꝓtritio cordis ſufficies eſt ad remittendũ. de pe. di. uij. ꝓſideret. ibi. Doleat interior cũ exteriori adhuc melior. Proſp. Lachrymis ex ꝑna cordis ꝓtritõe fluentibꝫ reſtringeũt eterni ignis incendia. ꝺ pe. di. j. porro. Offendẽs in vno. ſ. ꝓceptoꝝ. Oĩe ei mortale eſt ꝓta aliq̃d ꝓcepti diuini directe vel indirecte. vl in vno. i. charitate. q̃ vnã nos facit cũ deo ꝛ ꝓximo. ꝛ q̃d libet mortale eſt ꝺ charitatẽ. Glo. Bern. Oĩm reus. ſ. ꝓceptoꝝ. id eſt ita damnat quis ꝛ ꝑcatur glia eterna ꝓ vna tranſgreſſione ꝓcepti in ipa moriendo. ſicut ſi omnia fuiſſet tranſgreſſus. ita exponitur. de peni. di. v. Fratres Nõ tñ ſuſtinet tãtã penã. Nã quodlibet mortale hꝫ ſuã penã. vl oĩm ſcꝫ ꝑtiũ. q̃ quelibet virtus pnit detrimẽtũ ab vno vitio. Sic exponit Augꝰ. de pe. di. vj. q̃ vulc. Cũ enĩ virtutes ſint connexe. vna amiſſa omnes amittũt Ud oĩm bonoꝝ reus. id eſt ingratꝰ. ꝛ ſic omnia meretur ſibi auferri. Ul oĩm. q; p peccatũ amiſit meritũ oĩm precedẽtiũ opm bonoꝝ. Aug. de pe. di. vj. qui vult.

Dold facit qui perit quod reſtituere oportet eũdem.

Dec regula ſumpta eſt ex. l. ff. eo. tit. in ꝺdemnatõe. Pone caſum in vſurario q̃ nõ petit vſuras a debitore. ipas enĩ reſtituere cogereꝫ. xxij. q. uij. nullus. Ad idẽ de iureiuran. Debitores. Duo aũt nota circa hanc reglam. Primũ eſt q̃d dõ ꝺ loco habere quãdo res reſtituenda eſt ei a quo peꝛit. Cõmodatarꝰ enĩm repetit rem a fure quã teneꝫ dño reſtituere. C. de fur. ꝛ ſuo cor. l. vl. Uir ſoluto matrimonio petit dotem a ſocero quã vxori ꝛ liberis reſtituere cũ oporteat. ff. ſoluto matrimonio ſi ſocer. Item i vſurario q̃ vſuras repetit q̃s alis ſoluit. Si nõ eſt ſoluendo ꝑſtita cautiõe reſtituẽdi eas a q̃ ꝑcepit. de reſti. ſpo. olim. ꝛ de vſuris. q; fruſtra. Secũꝺ nota hãc reglã nõ habere locũ i poſſeſſorijs iudicijſ ſed in petitorijs. Nec etiã notat Goff. de offi. iudi. deleg. venerabili. ꝛ Bern. Jo. an.

Dannum quod quis ſua culpa ſentit ſibi nõ debet alteri imputare.

Dec regula ſũpta eſt ex. l. ff. eo. ti. q̃ q̃s. Pone caſum p canonẽ. xxij. q. uj. diſplicet. Ubi ſi q̃s ductus ad iudicem de equo ſeꝑ ꝺcat. ꝛ ledaꝝ ſibũꝑ imputet. Itẽ de ꝑbeñ. ſi clericꝰ. li. vj vbi clericus q̃ negligit petere ꝑbendã ſibi debitã cũ vacat. ſibi imputan debet. nõ ſequẽti expectãti. Ad idẽ ꝓ ſocio. l. cũ duobꝫ. Ubi ſocius eĩm bonoꝝ damnatꝰ ex cõtractu ob ꝓtumaciã ſuam. vl ex maleficio. puta furto vl ſimonia. nõ recupat a ſocio. Concor. l. di. ſepe. ꝛ. c. Di qui. Itẽl curatoꝝ penã quã ex ſuo delicto ꝑſtitit nõ recupat a dño. ff. de ꝓcura. qui ꝓuio. Ad idẽ. C. de cuic. l. emptoꝝ vbi ꝺ q̃ emptoꝝ ſi in iudicio nõ fuit re cuicta. de cuictõe nõ agitur ꝺ venditorem. q; culpa ſua res cuicta videtur. Jo. an. Ad hoc etiã facit q̃d ait Augꝰ. Ablit vt ea q̃ ꝑ bonũ ac licitũ facimus ꝛ habemus. ſi q̃d ꝑter intentionem noſtram accidat nob imputetur. xxij. q. v. ꝺ occidẽdis. Ubi ponit exemplũ de eo q̃ ſe occidit gladio vel ligone. ꝛ hmõi. q̃d non imputaꝫ facienti vel vtenti in bonum. talia inſtrumenta. ſed illi qui ſe occidit. Poteſt etiã ſic extendi regula theologice q̃ cũ ſit triplex damnũ. Primũ priuationis glorie non debet quis imputare diuine ꝑſcientie. q; ſm Aug. ipa nulli eſt cauſa labendi. ſed culpe ꝑprie. xxij. q. uj. Nabuchodonoſor. Secũꝺ damnũ eſt

subtractõis siue ꝓuisõis gratie p peccatũ. quod nõ debz ꝙs imputari dei scelerati. ſz sue negligẽtie. xj. q. iij. audi z de pe. di. j. §. Incertumini ad me ꝛc. Nec dz iputare dyabolo tẽptanti. ſz siue ꝓprie volũtati. xv. q. i. nõ est. z. ca. illa. Certũ est dãnũ tpalis fortune. in rebz. in fama. ſ honoris bus. z hmõi. z ꝑ dz imputari pcis suis. de pe. dist. j. ꝙ obiem. z. c. ſz ꝓnuo. z. c. si pcm.

Delictum persone nõ de

bet in detrimẽtũ eccl'ie reaũdare. Pone casum in cpo de posito ꝓpter crimẽ. Nõ enĩ dz eccl'ia ꝓpter ꝑ expoliari rebz suis. xvj. q. vj. si cpm. vbi de ꝑ. Itẽ pone casum in pcura tore q falsificauit instrm. nõ ꝓterea pdidit eccl'ia causam de excepr. cũ venerabil. Et delictũ turoris nõ obligat pupillũ. ff. e. ri. l. ueqz. Cõtra. vj. q. iij. placuit. Ubi delictum plati nõ reperẽtis rẽ eccl'iasticã nocere eccl'ie. Ad idẽ ꝺ ꝓscrip. c. j. Sol. Delictũ aliud est in faciẽdo. z istud bene ꝓiudicat eccl'ie. vt dic. Aliud est in omittẽdo. z istud bene ꝓiudicat eccl'ie. vt ibi. Et hoc ꝓprie dz delictũ. ſ. omissio. ꝙuis nõ sp stet huic significatioi. ſz ampliat aliquãdo. Itẽ ad banc solutiõem ꝓtradicit. xx v. q. iij. ita nos. ibi delictum. qꝺ ꝓsistit in faciẽdo ꝓiudicat eccl'ie. Sol. dic potest ꝑm Jo. q hoc ibi notat q hec regula intelligit ꝺ detrimento facultatũ. illa de detrimẽto bonoꝝ. ſz potꝰ ibi nocet delinquẽtib ꝙs eccl'ie. Ad ꝑ ꝓtra istã solutiõem. de cẽsi. cũ olim. Ubi delictũ qꝺ est in faciẽdo nocet eccl'ie. z ꝺ in re. resti. auditis. Ubi delictũ in obmittẽdo nõ nocz eccl'ie Sanctis ꝙgrue distingui possz inter iudicialia z extraiudicialia. vt in iudicialib iudicioꝝ fauore siue sit ĩ faciendo siue ĩ obmittẽdo ꝓiudicet eccl'ie. Et in decre. auditis. Delictum qꝺ fuit in obmittẽdo bene ꝓiudicat eccl'ie. sed fuit restituta. z sic nõ est ctra. Jn decre. venerabilis dicit̃ cẽ iudiciale. Uel ibi solꝰ procurator deliquit in faciẽdo. icz in strumentũ falsando. Itẽ ctra. di. liij. si seruꝰ. vbi putnik epus qui p vno seruo debet duos dare. So. illud debet facere de ꝓprio si habet nõ de bonis eccl'ie. z sic nõ est ctra hanc regl'am. Itẽ ctra. de ordi. cogni. cũ dilectus Ubi dolus z violẽtia abbatis eccl'ie nocere videt. Sed ibi soluit ꝑ Bern. in glo. qz icz ibi delictũ fuerat ꝓmissuz p abbatẽ. z collegiũ cõunicato ꝓsilio ꝑsone noie possumus itelligere de plato. Uel indistincte de qlibet ꝑsona intelligat cuiꝰ delictũ nõ nocebit eccl'ie. saltẽ cum effectu qz darec restitutio vsqz ad quadriennũ tm̃ nisi ex causa plus ep'us darec de resti. in. c. j. li. vj. Jo. an. Põt z sic extẽdi regl'a. Declara q cũqz clericoꝝ dũmõ tolerẽt non nocet eccl'ie. i. fidelib ꝙ ad veritatẽ z vtilitatẽ sacroꝝ. que ꝓferũt. vt. i. q. i. si fuerit. z. c. dñs declarauit. Uel etiã non redundãt in detrimẽtũ eccl'ie. i. fidelitũ. vt p hmõi officia z oroes q faciũt vt ministri eccl'ie nõ valeãt ꝑm Abo. et p regulã illã. q p aliũ. Eccl'ia enĩ cuiꝰ noie faciũt. est semp deo gra z obsequ eiꝰ. Ul'etiã ꝓpt maliciã eoꝝ nõ dz pdere eccl'ia iura sua z ꝓuilegia. vt decimas. libertatẽ. emunitatẽ. z obediẽtiã ei debitã z reuerẽtiã. di. xxix. c. vlti.

Ea que fiũt a iudice si ad

ei nõ spectãt officiũ iuribz nõ subsistãt. Hec regl'a sumpta est ex lege. ff. e. ri. factũ. Pone casum. lxviij. di. quoruz vices. Ubi ꝓsbyteri simplices crismãdo eccl'ias. vl' virgines ꝙsecrãdo. ordinando: nil agũt. de pe. z re. indulgẽtie. li. vi. Ubi indulgẽtia data ab epo vltra tenorẽ ꝓcilg general' nõ valet. Ad idẽ. ff. de iurisdi. iudi. l. vl. ibi dicitur. Extra territoriũ ius dicẽs nõ pariat impune. Idẽ si sup iurisdictioz suã velit ius dicere. Et dz hec regl'a locũ eciaz in his q bona fiũt q facit iudex. tm̃ ex ꝙ ad eius nõ spectat officiũ. viribz nõ subsistũt. Pone exẽplũ di. xcvi. Bñ qꝺ dẽ Bonũ qꝺ dẽ est statuere res eccl'ie alienari nõ posse. xij. q. ij p totũ. Tm̃ statutũ imperatoꝝ sup ꝑ nõ valuit. qz ad eiꝰ ꝑ tinebat officiũ. vt ibi Generale enĩ est q nõ sufficit bonum facere nisi z bñ id fiat. xxvi. q. i. monachi. ij. Et qꝺ dicit hec regl'a. Ea q fiũt a iudice. al's subaudi. Nã in eo qꝺ facit nõ ptinẽt ad officiũ suũ. nõ dz iudex. Itẽ ꝓcuratoz fines mãdati excedere non debet. ita z iudex fines iurisdictiõis. Saluo eo qꝺ de ꝓrogatõe notat de offi. dele. p. z. g. Hec habet locũ hec regula in spualib. q ponꝰ dependẽt ex potestate ordis ꝙs iurisdictiõis. Hinc est q si epus q hoc põt ex ordine ꝓsecret alienã eccl'iam vl' altare. vel ordinet alienũ subditũ. qꝺ nõ põt ex iurisdictione Cõsecratio tm̃ z ordinatio bñ tenet. licet ordinatꝰ executione careat. vij. q. i. epus in dyocesi. Et de tẽ. ordi. q translatione. Nõ est ꝓ. di. xcv. c. i. Ubi pibi crismabãt z ꝓe. cum tm̃ nõ ptineat ad ordinẽ sacerdotalẽ. ſz epalẽ. Nã illꝺ fuit spẽaliter eis ꝓcessum a grego. papa. Et sic ad coz ꝑcebar officiũ. z si nõ ex ordine. tm̃ ex demãdatõe Queri solet si iudex q de decẽ tm̃ põt iudicare. iudicat de. xx. an valeat snĩa in. x. Et Jo. ôt q nõ. q: res iudicata non potest in pte tenere z ĩ pte nõ tenere. Et ꝑ tpe no. ij. q. vi. §. diffinitiua. v. cum certa rõe. Et facit optime p Jo. de pe. z re. indulgẽtie. li. vi. Et ꝓcor. cũ co Accur. ff. de iurisdic. om. iudi. l. vlti. Dug. tm̃ z Lau. tenẽt ctrariũ. ſ. q sententia tenet in. x. tm̃. z dicũt sententiã rescindi in illo superfluo tm̃. Et facit p eis de arbi. c. i. li. vi. z regula infra vtile. Et qꝺ ibi dicã Jo. Extẽdi potest ad multa. Qui dat aliquã indulgentiã de culpa. etiã papa: nõ valet. q: solꝰ deus indulget culpã. de cõse. di. iij. nemo Eps qui facit cõpositionẽ cũ publico vsurario de certa q̃ta. remittẽs sibi residuũ obnoxiũ etiã restitutioni ꝑsonis certis nil facit. nec sibi valet illa remissio. q: nõ est eps iudex aliene substãtie. ij. q. i. reintegrãda Cõfessor q absoluit ab aliq casu pcri vel snĩa a q nõ põt. nõ valet absolutio. Prelatus q subdito aliqꝺ ꝓ regulã suã. vel aliquid sibi reuelãdũ sal uo ordine fraterne correctiõis. nõ obligat illud ꝓceptum nec dz obedire. ij. q. i. si peccauerit. z hmõi.

Cũ qui certus est certioza

ri vlteri nõ oportet. Pone casum di. xi. c. vl. v. sepe. dile. Et de appel. si duob. Jn archiepo q scies illũ excõmuni cauit q appellauerat ad papã. Et no. q ꝑ dic q certus est subaudi vel esse dz. Nã nõ est necessariũ singulorum auribz intimari qꝺ est publice ꝓmulgatũ. di. xvi. Qꝺ dicitis. Et de postu. pla. c. i. Licet aũt canonic q certꝰ est ô morte epi nõ oportet cũ amplꝰ certiorari de ipsi mortꝰ. Tm̃ citari dz ad electionẽ faciẽdã. vt no. Bern. in decret. cũ inter. de elec. Nõ vez puto. qz q certꝰ est vt bõ. certiorari vt iudex. ij. q. i. multi. Et interdũ qui certꝰ est adhuc certiorari ad cautelã. vt in dicto. c. vi. xi. di. Preterea. licet sciat ecclam vacare. diẽ tm̃ assignatã ad electiõz celebrandã ignorabat. z iõ vocãdꝰ est z dies notificãdꝰ. Et ẽ hec regula in ar. ad qõem q querit. An ingressus religionez z in fine anni exies. si vez eandẽ religionẽ ingrediat. an debeat vez bre annũ pbarõis. z satz videt q nõ p banc regl'am. nisi ꝓditio ꝑsone vl' religiõis mutata essz. Et hoc tenet Bar. bux. in qõnib suis. Jo. an. Si ãt p medietate anni stetisset vl' circa. xiic sũt opi. z vide de ꝑ infra. ij. pte. ij. ô statu religiosoz. Et facẽ ista regl'a ꝓ ignorãtes mandata dei. vl' etiã generalia eccl'ie pcepta vl' sinodalia cuz publicãt. vl' acta capitoz generaliũ q nõ vident excusari si ꝓ faciũt. q: certi ee dñt ô hmõi religiosi. Ubi sciẽdũ q nõ eadẽ certitudo requirit in oĩb. Nõ ei certitudo demonstratiõis scie requirit in his q sũt fidei. ſz sufficit eis q tradit ab eccl'ia p miracla. p doctrinas doctoz. z tolerãtias martyz. nec debẽt velle vlteri certiorari.

Ex eo non dz quis fructũ

cõsequi q nisus extitit impugnare. Pone casum in eo q

dicit decretales cplas nō esse auctenticas. q; nullā debet ꝓ se allegare. dis. xix. si romanoꝝ. Ad idē. di. viij. quo iure. Item pone casum in eo q impugnabat testamētum. dicēs illud inofficiosum. qui si id improbe dixit z succubuit. q quid ex testamēto capiebat ꝑdit. ff. de inoffi. test. papa. ℣. meminisse. Ad idē. xiij. q. ij. q; ꝓposterū. Et dic ꝛr. Aliud ē est quē reduc ad id q̄d temel renūciando puratur. C. de rebꝫ credi. l. si quis. Et q hic dicat nullus ex tit. dic cū effectu. salte ꝑ tū in eo fuit. q; ꝑseuerauit. Si aūt simpliciter prestaretur. secus esset vt intelligit Bern ꝓdictā decre. ꝓsentiū. de test. Idem si incipiet agere vl ex ape. z postea desisteret añ sententiā. Et quod dicit hec regula verū ītelligo nisi ex necessitate officij habuit impugnare. Nā tūc ꝓpter noīe fructū consequi posset. boc pbatur. iij. q. vij. ℣. tria. ℣. si ꝫ patrē pupilli. Item licet q̄s impugnet sniaz ī vno cap. ex alio cap. ꝓsequ fructū. ō testa. Raynuti⁹. z ca. Raynald⁹. z ꝓcor. ad regl. j. q. vij. c. j. z di. xcvj. si imperator. Et simile ē qō dr frustra implorat legis auxiliū q cōmittit ī legē. de vsu. q; frustra. Item nota q sicut quis non debet fructū ꝓsequi ex eo qō impugnat. vt hic. Ecōtra nō debet q̄s impugnare ex q fructū ꝓsequit. xix. di. c.). z xiij. q. viij. cui⁹ in agendo. Jo. an. Extende. Qr ex quo peccator impugnat dei ꝓuidentiā murmurādo nō meretur ab eo gubernari. vl aliq̄d boni cuz pugnet ꝯtra dñi volūtatem. Itē cū male se habet ad patientes merek ꝑuari bonis eoꝝ. ꝛc.

Exceptionē obꝫciēs non

videk de intentōe adūsarij ꝓfiteri. Habes hec verba ō ex cep. Cū venerabilis. Et ꝓsequere hāc materiā. vt ibi notā. Et pone casum de ꝓscꝑ illō. Et aduerte q; mirabilis videk hec regula. Nā si excipio de pacto de nō petendo. videor cōfiteri debitū fuisse. Si dico interrupi ꝓscꝑtōez videor fateri te ꝓscꝑsisse. Si dico. cōtra te ꝓscꝑsi. ergo primo id tibi debitū erat q̄d ꝓscꝑsi. Et sic actor nil amodo deber cogi pbare. ꝫ excipiens tm̄. Et facit ad hoc de trāsac. ꝓterea. Dic ergo q huius regule est triplex rō. Prima q; licet dicā. Feci ti pactū de nō petendo. poterat esse q illud nō erat vere debitū. vl naturaliter tm̄. vl nullo mō Itē licet dicā interrupi ꝓscꝑtionē forte nō erat completa ꝓscriptio. ĩmo hoc dicere videor q cōpleta nō fuerit dicēdo me interrupisse. Vl si cōpleta fuerat sine titulo erat z bona fide. Item ī aliis exceptōibꝫ. Secūda. q; ꝑ exceptionē nego me debere. Nā si ꝑ ipam de intētōe adūsarij dicerek ꝓfiteri. cadē exceptio duos ꝯrarios effectus haberet q̄d esse nō debet. ff. de solu. qui bemīnē. ℣. vlti. Et de baptismo z eius effectu. maiores. cum igit ꝑ exceptionē negē intētōem adūsarij. nō est ꝓgruū me ꝑ ipam dici fateri. Tertius ē q; reus ꝓulegiatus ē vt possit duas exceptōes ꝓponere. cuā sibi ꝯrarias. vt infra in regl. a. null pluribꝫ. Sicut ergo exp̄sse dicere posset. nego te ꝓscꝑsisse. z postea si ꝓscripsisti ego interrupi. vl nego me promisisse. z postea pactū opponere de nō petēdo. sic dicendo. Tuā ꝓscꝑtionē interrupi. vl pactū de nō petēdo feci ti. vl bis simile. intentōem aduersarij nō fatek. cū adhuc dicere possit. nō ꝓmisi. nō ꝓscꝑsi. z sic de singulis. Tuto ta mē esset ipē reo sic dicere. Ego me ꝓmisisse. Et posito q ꝓmiserim. postea pactum de nō petēdo feci ti. z sic ō singul. Ad hec. xij. q. ij. in ꝓn. Sz q; hec forma verboꝝ docet mētiri. vbi ꝓiras z ꝓscia ē ī ꝓnū nō ē amplectēda. cū ꝓrius aīas. demū linguas oporter fieri eruditas. vt in ꝓhemio. ff. in fi. Unū nota q idē q̄d dicit hec regula in exceptōe intelligas z in replicatōne. Uñ sicut exceptiēs ñ ꝓfitek actōnē. ita nec replicās exceptōz. eadē ō cā. Sicut enī se hz exceptio ad actōz. ita z replicatio ad exceptōez z ꝙduplicatō ad replicatōnem. Et b̄ sañ. pbak de excep. dilecti. Jo. an.

Factum legittime retracta

ri nō debet. licet casus postea ſcueniat. a quo nō potuit inchoari. Nec regula ſumpta ē ex. l. ff. e. ri. in ambiguis. Ex emplifica ī eo q ꝓtraxit mr̄imoniū. z postea factus ē furiosus. xxxij. q. vij. nec furiosus. Idē in ſupueniēte affinitate. de eo q cogno cōſan. vxo. ſ. c. penl. Idē in adoptōne ſupueniēte. ff. de ritu nup. adoptiuū. Et nota q aliam regulā habes infra p ꝓnū. ſ. nō firmak. q; licet casus ſuperueniat a. q̄ potuit inchoari nō firmak q̄d ab initio nō valebat. vt infra. Qō tñ intelligas vt ibi dick. ita q a ꝓncipio factū erat legittime nō retractarek. licz ſupueniat casus in quo non potuit inchoari vt h. Et nota q dicit retractari. q. d. Propter cām ſupueniētē nō retractak. ac ſi legittime nō fuiſſet factū. Interdū tñ ꝓpter ſupueniētem causā impedik eius effectus. qō legittime factū erat. Exē plifica p canonē. xxxiij. di. cōiter. z de cleri. egro. preſbyterū. ꝛc. Jo. an. Extrēdo. Religioſus poſt profeſſionē ſi efficik peſſim⁹ vl fatu⁹. nō tñ ꝓpter ō ſoluit vl retractak profeſſio. placus poſt ꝑplatura efficik malus. excōmunicat⁹ z hmoi. nō tñ ꝓpter ō retractak electō vl ꝓfirmatō eius. Abſoluit q̄s a peccatis dicēs ſe velle facere penitētiam intūcrā. z ſe ꝓtritū. z ſatisfacere lek. z reſtituere. poſtea mutat ꝓpositū. nil volēs facere. nō p ō retractak abſolutō facta. ſed tūc peccat mortaliter. cū ꝓnit illa nō facere. de pe. diſt. j. magna. in glo. z hutuſmōi.

Fruſtra ſibi fidē quis po

ſtulat ab eo ſuari cui fidē a ſe ꝑtitā ſeruare recuſat. Pone caſum in fideli quo ad dñm. z ī dño q̄ ad fidelem ſeu vaſallū. xxij. q. v. de forma. Itē de eo q interpoſita cōditione iurauit aliquid facere. de iureiu. pueniſ. vbi de ō. Itē de eo q nō vult tranſacrōem interpoſitā obſeruare. C. de pac. cuz ꝓponeꝫ. Concor. q̄d habek. xcv. di. eſto ibi. Cur ergo te habebo in ꝓncipem. cū nō habeas me ī ſenatorem. Sed nōne hoſti ſeruāda eſt fides. xxij. q. j. noli. Gol. vt ibi nota. Illud enī verū ē cū ipe hoſtis nob ſuat fidem. z ſic cōcor. cū hac regula. Item ℣. xxxvij. q. v. q̄ deo. vbi dr q ſi vir z vxor pari ꝓſenſu vouēr ꝓtinentiā. vno labēte alter debet ꝓſeuerare. So. Illa ꝓmiſſio nō fuerat fcā hominī ſed deo. Et q deo vouenk ſine vlla ꝓditōne impleri debēt. xxxij. q. viij. c. j. Et licet vxor adulterata ſit. peccat tñ vir adulterādo. xxxij. q. vj. p totū. Fruſtra igit debitū petit q̄d dz nō impēdit. Unū nota q qñ ꝓtes aliq̄d ſibi adinuicem ꝓmittūt ſub pena. z vna pars ꝓmo frangit fidem. aut expedit magis alteri parti pena ꝓſeq. et ſtare pacto vl ꝓtractui. aut magis expedit ſibi fidē rumpere. In ꝓmo caſu licet fides ſit ſibi fracta. ipa tñ ꝑ ſua parte ſeruet eandē. z ſic poterit petere penam cuz effectu. In ſecūdo caſu ſecure frāgat fidem. z fiet bīnānde mutua conmpēſatō penaꝝ. vt de penis ꝓſtitutis. Et ſic illā decretalē intelligas z que ibi notanť. Jo. an. Extende. Deus ꝓmittit ꝓmium z bona temporalia ſi bene facia mus. q̄d ꝓmittimus in baptiſmo z penitētiā agamus. Et q; nos frāgimus fidē z ds reuocat ꝓmiſſa. de pe. di. j. ſi agamus. z. c. ꝓdixerat. In ſocietate aliqua. ꝓmittunt adinuicē oīa luc cōicare. cū vn⁹ cert⁹ ē ſociū ñ ſuare hoc nec ipe tenek ſuare. Promittūt adiuicē ꝓuges ratam reddere debitū alter alteri petēti. z alij ñ adherere. Si ḡ alk adulterek ĩnocēs certe ō ſcīs. ñ tenek illi adulterāti redder debitū ex q̄ fregit ſibi fidē. ñ tñ ꝑt z ipe adulterare. ꝛc.

Generi p ſpēz derogatur.

Nec regl'a ſūpra ē ex. l. ff. co. ri. ī ro. Pone caſū. xciij. di. c. vl. Ubi diaco. q̄ generaliꝫ ē mīor pbro. ī illo ſpēali caſu. ſcz q obtinet vices epiſcopi maior ē. Itē de offi. deleg. c. ſtudui ſti. vbi de cā cognoſcit delegat⁹ ſpēal nō general legat⁹

Hec regula hꝫ locū in r. scriptis siue ꝓmū sit generale. et ſcōm ſpāle. vt de rescrip. pastoral. Siue ꝓmū sit ſpēale. z ſcōm generale. vt e. ti. abbatē. Siue codē tpe sit datum generale z ſpāle. Ad hoc rescriptū. c. j. li. vj. Rescriptū autē ſpāle nō tollit ꝓuilegiū generale. vt e. ti. cū ordinē. Nō est ꝓtra. nisi de ipo ꝓuilegio fiat mētio ī rescripto. vt ibi.

Uolunt q̄dā bu⁹ regule dictū extēdere ad ꝓuilegia vt scūdū ſpāle deroget generali ꝓmo. Sꝫ hoc est falsum. q̄a ſp valet ꝓmū siue sit generale siue ſpāle si ī scōo nō tollat ex ꝓsse. de rescrip. venies. li. vj. Et ī regula sup decet. Rō diuersitatis é. q: p ꝓmū ꝓuilegiū erit generale. statim cōſequit q̄s plenū ius. Sꝫ p ꝓmū rescriptū generale nō statim ꝓsequit q̄s plenū ius iudicioꝝ in ſpēbꝫ. de rescrip. pastoral. z ideo stari rollit facile. Contra. de offi. dele. ex parte. Ubi scōm ſpāle nō derogat ꝓmo generali. sꝫ ibi si bñ intucamur vtrūq; fuerat ſpāle. z dic vt ibi. Notauit igitur Bof. de of. lega. c. ij. q: hec regula fallit ī triby casiby. Jn ꝓuilegio vt de rescrip. cū ordinē. Et cū gen⁹ ad vnicā rē referr. vt in decre. ex pte. Et cū ſpāles lre nō exhibēt re integra. de fi. ꝓpinquoꝝ. ¶ Jtē nota circa hāc regl'am q: ñ trā valet gen⁹ ad ſpēm q̄tū ſpēs q̄ad gen⁹. de appel. c. ij. lib. vj. Et de hꝫ. xxiij. di. q̄q̄. ¶ Jtē nota q: licet p ſpēm generi derogēt. vt hꝫ in regl'a. trā ſpēs sub genē bñ ꝓtinet xiij. q. ij. nō extimem⁹. Semp enī in generalibꝫ ſpālia insunt zc. Jo. an. Extēde ad statuta ciuitat. q: p hāc legē que ē ſpālis alicui⁹ ciuitat. derogat legi generali ꝑperiali. ī eo q: est ꝓ. Et lege generali q̄ oīs ecclie z monasteria ſpaliq; dyocesi subsūt dyocesano: derogat p ſpālia ꝓuilegia mēdicantiū. i. pdicatoꝝ. minoꝝ. heremitaꝝ. carmelitaꝝ. seruitaꝝ. z aliꝫ exēptoꝝ monachoꝝ

Homagiū indignū est ꝛa

romana eccl'ia alienū. vt p ſpūalibꝫ facere homagiū cōpellatur q̄s. Hec regula habet de regu. iur. in decret. Et ſm glo. ibi homagiū ꝺr iuramentū fidelitat. q̄ non licz facere p aliq̄ ſpūali. cū hoc sit ſymoniacū. de ſymo. ex diligēti. Aliqn clericꝰ tenet̄ plato facere obedientiā. vl' de fidelitate. z hoc post receptā administratiōz. de iureiurā. null⁹. Et. xxiij. di. q̄q̄. Als in ſpūalibꝫ nullū iuramētū. nulla pactio. nulla obligatio hꝫ intervenire. Et si intervenerit: nullā obligatoz ō iure vl' de facto induceret vt de pac. pactiōes. Arboma na zc. Ergo z alꝫ ſuetudine aliaꝝ eccl'iaꝝ hꝫ eē alienū. q̄a q̄ō humana eccl'ia approbat vl' reprobat z alie eccle hoc facere dñt. cū ab ipa ſuā habeāt institutoz z auctoritatem di. ij. ꝓsequēs. z. c. nolite. Bern̄.

In iudicijs non est acceptio ꝓsonaꝝ

babēda. Pone casum. iij. q. ix. necesse. z ō iudi. nouit. Aliqz enī bonores aliꝫ nō dñt esse occasio nocēdi. C. de statu. z yma. l. vlti. Ad hꝫ. xj. q. iij. si q̄s. Signt ꝓtraria ad hāc regl'am. xl. di. c. j. Et. xlv. di. beat⁹. et. xcvij di. nobilissim⁹. de offi. dele. sane. Sco. Jn penis deberk dignitari z ꝓsone. vt ibi. Et de hꝫ. de trāsac. c. vl. Jdē ī sedendo z assurgēdo. di. xciij. nō oporter. Et nota. iij. q. ix. c. vl. Jn iudicijs aūt vel ſnia nō est habēda acceptio ꝓsonarū vt hꝫ. Jn eis enī est eq̄litas seruāda. vt hic i regl'a. Item ī pnie exhibitiōe. xxvj. q. vij. sacerdos. Jtē in fide xp̄i suscipiēda. de ꝓse. di. iij. nec q̄q̄. Et in aliꝫ sacris. ō cōtingeruo. c. j. Et in pauper receptōe cū sufficere possumus. xlij. dis. q̄escam⁹. Et ī aliꝫ opibꝫ pietat. xxj. q. j. si cupis Docē q: ōr in iudicijs soluit ꝛria. Et nota q: iudiciū interdū ponit p eo q̄ō p̄cedit ſniam. vt hꝫ in regl'a. Interdū p ꝺemnatōe. de ꝓse. di. ij. timorē. Interdū p discretōne. ij. q. vij. § tria. Interdū p vltima volūtate. ō sepulc. penul. Et nota q: licet iudex vti nō debeat acceptione ꝓsonaꝝ ī iudicijs. vt hꝫ. tñ vsle est ī arbitrijs iudicē gratiosum hre. de offi. dele. ꝓsuluit. Caueat tñ ne in faciēdo gr̄am incurrat penā ꝓstitutoꝝ. z de re iu. cū eterni. li. vi. ¶ Extēde q: de⁹ nō est acceptor ꝓsonaꝝ. ex eo q: vni dat gr̄am: nō alteri q: ꝓsonaꝝ acceptio hꝫ locū in his que q̄s hꝫ dare seu distribuere ex debito. de⁹ nulli ē debitor. g. zc.

Ignorantia facti non iuris excusat:

Pone casum in ignorantia facti de ordinato ignoranter a ſymoniaco. q̄ō ſc; nesciebat esse ſymoniacū. i. comisisse tale factū. i. q. i. si q̄ a ſymoniacis. Jtē in eo qui ignorabat bñficiū reseruatū p papā. vel al's collatū. de pben. si bñficia li. vi. De ignorātia iuris pone casum. i. q. iij. §. norandū. in fi. Hec regl'a nō indiget glo. cū ei⁹ materia plenissime habeat in dicto §. norādū. ī tex. z glo. ex di. xxxviij. in sum. ¶ Unū nota q: cū querk de ꝺdēnatione expensaꝝ liteꝝ dicim⁹ q: in ꝓncipali cā. pbabil' error excusat ꝺdēnationē expensaꝝ. ij. q. iij. c. Paulū. Sed in causa appellatiōis indistincte victus ꝺdemnat victori ī expēsis. ij. q. vi. omī mō. Rō hui⁹ diuersitat̄ colligit̄ per hāc regula. Jn ꝓncipali enī cā est error facti. q: in ea exceptionib⁹ q̄ in facto ꝓsistūt. pcedit. hꝫ in appellatiōis causa. pcedit ex actis ꝑtis cause. vñ ibi est error iuris. z ideo nō excusat a ꝺdemnatōe. vt hic in regl'a. Tñ ſm Jnno. z bo stien. si in cā appellatiōis nō. pcedit p sola antiq acta. hꝫ in ducuūt. pbationes nouas. p q̄s pnunciet̄ pbabilis error. tūc bñ excusat victū a ꝺdēnatiōe. q̄ō vez̄ puto. ¶ Extēde materiā. q: vtil' est. Duplex ignorantia. i. facti z iuris. Ignorātia facti excusat a toto. Si q̄s dabat operā rei illicite. z adhibuit debitā diligētiā. Hec est ꝓ. xxxiij. q. ij. in lectū. vbi imponit pnīa ignorāti. pbabilit̄ factū ī re licita. Sꝫ illud fit ad cautelā. Si aūt daret operā rei illicite vt ludēdo ludo nocio: inaduertenk occidit. vl' non adhibet diligentiā nō excusat a toto. hꝫ a tāto. Ignorātia iuris diuini et naturalis hꝫ q̄ sunt necessaria ad salutē. nemine excusat bñrem vsum a toto. hꝫ a tāto. di. xxxviij. §. ꝓmo. Si ē crassa. i. ex negligētia pcedēs. hꝫ si ē affectata vt sc; libere peccet: nō vult scire. nō excusat hꝫ auget peccatū. imo ē ſpāle petīm. Jgnorātia aūt iuris canonici vel ciuilis q̄tum ad comunia ꝑcepta eccl'ie nō excusat a toto eos. q̄ potuerūt habere copiā dicentiuz. Nec prelatos religiosos z clericos q̄tum ad ea que ptinēt ad statū suum. di. xxxviij. si in laicis. Sed illos q̄ nō habuerūt copiam addiscendi. vt in dicta. dis. §. i. Quantū ad lucrum captādū vl' dānū tpale vitādū quō excuset. vide. i. q. iij. §. notādū. Et de ignorātia habes infra in. ij. pte.

Ignorātia ꝑsumit̄ vbi

scientia nō ꝓbatur. Pone casum. lxxxij. di. ꝓposuisti. in fi. ſm q: ibi facet lra. Sed ꝓtra. xvi. di. q̄ō dicitis. Et. ix. q. i. ordinatiōes. cū similibꝫ. in q̄bꝫ iuribꝫ ꝺr. q: nō ꝑsumitur ignorātia hꝫ scīa. Sꝫ dic vt in ꝑdicto. c. ꝓposuisti. q: circa ea q̄ publice fiūt ꝑsumit̄ scīa nisi ꝓbet̄ ignorātia. Sꝫ circa ea q̄ fiūt occulte ꝑsumit̄ ignorātia nisi scīa ꝓbet̄. vt hic Et scias q: hec regula ꝝa est in his que q̄s scire vl' indagare nō tenet̄. Jn his aūt q̄ scire vl' indagare tenet̄. non hꝫ locū sic in eligēdo ꝓlato. lxi. di. c. ij. z. viij. q. ij. dilectissimi. z ideo ꝑsumit̄ scīa nisi. ꝓbet̄ ignorātia. Ad hoc est q̄ō ꝺr. q: magistrat⁹ tenet̄ de idoneitate tutoꝝ vl' curatoꝝ ī q̄rere que nosauit. Q: aūt regl'a ꝺr ꝑsumit̄ est bona ꝑtis hec ꝑsumptio. vt trāsferat on⁹ ꝓbandi in aduersariuz. et idē est in aliꝫ casibꝫ. q̄ no. vi. q. vlti. accor. ¶ Jtē nota q: ignorātia tribꝫ modis ꝓbat̄. Prima p sacrām. vt cū iuro me ignorasse. z tūc demū admittit̄ ꝓbatio hec cū est ꝓbabilis. Secūdo q̄n id. ꝓbat̄ ex q̄ sequit̄ necessario me ignorasse. puta me tūc fuisse anniculū vl' furiosum. Tertio q̄n ꝓbat̄ id. nō ex quo necessario hꝫ verisimilr sequit̄ me ignorasse puta me tūc absentē fuisse. z hoc dicere voluit Jo. i. q. i.

si q̄ a simoniacis. Et licet in facto ꝓtio pbabilis sit aliq̄n ignoꝛãtia ꝓbabiliteꝛ tamẽ ī alieno. q̄ꝫ dic vt no. j. q. uij. §. notãdū. Et in regula ignoꝛãtia facti. Et q̄ ignoꝛantia iuris naturalis nõ excusat. ideo de tali nõ loquit hec regula. Jo. an.

Indultū a iure beneficiū

nemini est auferẽdū. Pone casum ī licentia nubẽdi data ab aplo. di. xxviij. de bis. Itẽ ī anno daro ad ꝓmotiõnem sacerdotij. de elec. cõmissa. li. vj. Itẽ in q̄drimestri cẽpore daro ꝑdemnato in ꝑsonali actiõe ad soluẽdū. ff. de re. iu. l. uij. si q̄s ꝑdemnat⁹. Jsta auferri nõ ꝑt nec abbꝛeuiari. Cõtra. de re iudi. q. ad cõsultationẽ. Et de appel. cũ sit. Go. q̄ddã ẽ iuris bñficiũ q̄d nõ ꝑt alicui auferri. vt inducie. x. diez. ad appellãdũ. ij. q. vj. anteꝛioꝛ. Inducie q̄tuoꝛ annoꝛ. ad petẽdũ restitutiõem. de in integ. rest. ca. j. li. vj. Et istud vez ẽ ī istis vbi aliꝫ inducijs q̄ dantur a lege sine tacito vl expꝛesso mistꝛio iudicãtis. Quoddã bñficiũ est q̄d sine causa auferri nõ ꝑt. Et sic ītelligit hec regula. Jꝫ cũ causa cognita bñ ꝑt auferri. Et nota de h̄ plene in dicta decretali. cũ sit. Et illud vez ī inducijs q̄ licet dẽtur a iure. interuenit tñ ī ei⁹ expꝛessũ vl tacitũ mistꝛium iudicãtis. vt in deliberatoꝛijs. xx. diez. z sil'ib. Q̄ꝫ g̃ hic dic̃ q̄ bñficiũ iuris nemini ẽ auferẽdũ. ītelligas ab hoĩe z sine cause cognitiõe. Alio enī iure interdũ tollit alteꝛius iuris bñficiũ. Pone exemplũ ī solẽniter vouẽte. q̄ nõ contrahit de voto z vo. re. c. j. li. vj. Itẽ ī ꝓtumace in nõ veniendo. Itẽ ī notoꝛio criminoso. z in tertio appellãte q̄ non audiũtur appellãtes. xxuij. q. iij. de illicita. de appel ꝓposit. z. c. tua nob. Sed vbi ius auferri vl ꝑmittit hoĩem auferre cessat regula. Sicut est videre in patre q̄ hz a iure vsufructũ ī bonis aduẽticijs filij. C. de bo. que li. l. cũ ꝑ ter. Et tñ auferr̃ ꝓpter relinquẽte ea ꝑditiõe ad ꝓpẽm pertineat vsufructus. in auten. vt li. ma. Itẽ a lege dat̃ magistꝛo administratio bonoꝛ parafernaliũ. z tñ ꝑt auferri ꝑ mlieris ꝓhibitionẽ. Sed ista q̄ fiũt ꝑmittẽte lege ꝑ hominẽ fieri nõ vident̃. hz portꝰ ꝑ legẽ ꝑmittẽtẽ. Jo. an. Extende regulã. Tempus datũ ad eligẽdũ vl petendũ confirmatiõnem nõ ꝑt tolli nec abbꝛeuiari inuitis. Similit̃ tempꝰ, vnius anni ad ꝓbatiõez in religiosis. Nec ius q̄d q̄s hz ī eligẽdo. Nec q̄ nõ ꝑt libere eligere sepulturam si nõ est religiosus. Nec magistꝛo nec plato ꝑt auferri q̄ nõ castiger moderate scolares vl subditos.

In obscuris minimuz est

sequẽdũ. Hec regula sumpta est ex lege. ff. co. ti. sp ī obscuris. Pone casum de censu. ex ꝓte. vbi in dubio nõ cõpellũtur soluere vota ad maxima. sed minimã cẽsuraz. Ad idẽ. ff. de leg. minimis. ỹ. min⁹. sic ī genere legatis debentur minimi. Circa hãc regulã nota q̄ ī obscuris statiz inspicimus. q̄d est minimũ. ĩmo inspicimus primo q̄d est verisimilius. z q̄d fieri ꝓsueuit. vt in relga sequẽti cũ suis ꝓcordantijs. Si hoc sciri nõ ꝑt tũc inspicam⁹ q̄d ẽ minimũ. Primo g̃ inspicimus q̄d expꝛesse agit. puta. x. libas boñ. vl q̄d agit tacite dico vl rõne rei q̄ vẽdit. x. libz. vel rõe pſõe vl rõe ꝓsuetudis. vltio q̄d ẽ minimũ. vt h. Rõ hꝰ regle q̄z de minio nõ ẽ dubiũ sensisse. q̄z si ītellexit ō maximo. g̃ z de minimo. q̄z plus ꝓtinet in se q̄ ẽ minus sed nõ ecõtra. Et de hoc dicit in regula. plus semp. Alibi tñ habes argumẽta de mediocritate spectanda. x. q. ij h. ius. Et ꝑt dici q̄ in spectaclis z artificijs mediũ inspicimus. vt no. ff. mãda. l. fideiussoꝛem. In q̃stitatibꝰ autem inspicimus q̄d est minimũ. vt in pdicta. l. fideiussoꝛem. Item locũ habet hec regula in penis. vt infra. eo. ti. in penis. Jo. an. Extende. Cũ dubitet q̄s rãtã pniam debet peccatoꝛi dare melius ẽ errare in moderitate q̃ ī excessu q̄z melius est ſm Crisꝛ. habere de reddere rõem ō numismisceõia q̃ de nimia severitate. xxvi. q. vij. alligãt. Cum quis eriã est pplexus fm ꝓsciam suã inter duo mala minimũ est eligẽdũ. dist. xij. Nerui. Cũ q̄s dubitat de diã sis opeibꝫ. q̄d magis debeat facere. vel q̄d de se sentire. sequat̃ minimũ id est humilius.

Inspicimus in obscuris

q̄d est verisimilius. vl q̄d plerũq̄ ꝓsueuit fieri. Hec regula sumpta est ex. l. ff. co. ti. ī obscuris. Pone casũ. Aliq̄s ꝓtraxit cũ vidua. z lõgo tpe habitauit cuz ipa. illa die se incognitã. In hoc obscuro ꝑsumit̃ cognita q̄d verisimilius ẽ. xxiij. q. j. si q̄s accepit. Itẽ cãcellata vl obscurata lra nomis. ꝑsumimus ibi illã lram fuisse de q̄ est verisimilius de fide instru. inter dilectos. Item in dubio verisimile est filiũ iniuste exheredatũ. C. de inoffi. testa. aut nõ licet. Et hoc repete q̄d dictũ est ī ꝑcedẽti regula. Jo. an. Extẽde. Tpe pestis cũ dubiũ est alicui si debet recedere a loco infecto. verisimil⁹ est vt uiteꝛ moꝛtẽ vl infirmitatez subtrahendo se a loco infecto. z sic fieri ꝓsueuit. Et h̄ nisi ex aliqua causa oporteꝛet aliquẽ ꝑmanere. vt sũt curati sacerdotes. xxij. q. uij. de tribꝰ. z §. sequẽ. Dubitat quis si in ieiunijs extra quadragesimã debeat vti lacticiniijs facias q̄d fieri ꝓsueuit a timoꝛatis in hmõi locis. di. xj. catholica. z di. xij illud. Poteꝛat dubitare abꝛaam de pudicicia uxoꝛẽda vxoꝛi si diceret soꝛoꝛem suam. z ō occasione sui si diceret esse vxoꝛem. Facit id ex q̄ verisimilius poteꝛat se iuuare. xxij. q. ij. quꝛitur.

In penis benigniozem in

teꝛpratio facẽda. Hec regla sumpta est ex. l. ff. co. ti. factũ. Pone casũ ī iudice q̄ ita ꝑnũciauit. Temere accusasti calũniatoꝛẽ nõ ꝑnũciat. ij. q. iij. notãdũ. Itẽ ꝑuatus a collegio doctoꝛ nõ ꝓpteruo sz rpalr intelligit ꝑuatus. de consti. ex lr̃is. Itẽ tutoꝛ remotus nõ expꝛesso an ꝓpter dolũ an ꝓpter culpa remotus intelligit ꝓpter culpam. ff. ō suspec. tu. l. h̄ cui. Cõcoꝛ. cũ regla. ō pe. di. j. §. pene. vbi dr̃ q̄ pene legũ interꝑtatõe magis sũt molliẽde q̄ extẽdende. Et ex hac regula ẽ argumẽtũ q̄ ī dubio ꝑsumit̃ cassatio electiõis facta nõ viꝰ pſone sz electiõis mõ. Et nota q̄ hec benigna interꝑtatio fit ī multis. Primo. q̄z ex multiplici pena expꝛessa eligimus mitioꝛẽ. l. di. eos. Secũdo q̄z iuvenũ põt imꝑtare penã ꝓpetuã z rpalẽ. eligimus rpalem. xxij. q. uij. nõ oꝑtet. ij. Saluo eo q̄d habes. di. l. c. j. et de cõsti. ex lr̃is. ꝑ Bern. z modernos. z accur. Tertio q̄z de penis nõ arguimus ad silia. q̄z pene nõ extẽdũt̃ ꝓpium casum. vt dr̃ de pe. di. j. pene. Quarto. q̄z vbi est tle verbũ puniant̃. ꝑuetur. z hmõi. ꝑ sentẽtiã ītelligim⁹. nõ ipo iure. de elec. q̄z ꝓpter. nisi eẽnt ibi ꝓba q̄ aliud sapent vt ipo iure. vl eo ipso. de elec. q̄ꝫ sit. li. vi. Bar. tñ ꝺ. sz pximũ credo ſm Guil. Quinto. q̄z in dubio mitioꝛẽ causã eligimus. ff. de suspec. tu. l. hec cẽsi. An aũt iudex possit penas moderare. nota. ij. q. iij. §. notãdũ. i glo. Benignioꝛ dicit canon. Illa digniora sũt mutatõe q̄ sũt excellẽtioꝛa pictate. di. ix. sane. Interꝑtatio de multiplici interꝑtatione nota xi. q. i. §. ex bis oĩb. Jo an. Extẽde. Cũ videmus aliq̄s flagellatos. pcipue bonos ꝓ cũ diuerꝰ de causã flagella ꝓpingãt. de pe. di. iij. pductioꝛ. debemus interꝑtari ī benigniorẽ cãm. puta ad maioꝛẽ cumulũ pmij. Itẽ cũ nos deꝰ flagellat q̄d facit ad purgatiõem peccatoꝛ. de pe. di. i. si pctm̃. nõ ad initium damnatiõis. vt antiochũ z Herodẽ. Itẽ vt cũ severitate misceat miam aliquid diminuendo si potest. Sicut deus punit citra ꝺignum di. xlv. disciplina. z. c. qui iuste. cum glo.

Iniputari non debet ei ꝑ

quem non stat si factat. quod ꝑ eum fuerat faciendum. Pone casum in eo qui debet appellatiõem prosequi ff. o

annū. cui nō imputat si p eū nō steterit. ff. q. vj. anteriorus Itē in eo. q debet pmoueri infra annū ad sacerdotiū. cui nō currit ann⁹ si iusto impedimēto detētus. nō potuit pmoueri. de elec. cōmissa. lib. vj. Itē in eo q rē emit sub pacto legis cōmissorie. l. q si pciū infra terminū statutū nō soluerit. res esset inepta. z emptor i termino soluere volēs nō habuit cui solueret. sibi nō imputat. ff. de le. cōmissaria. l. cōmissaria in fine. Ad idē. xliij. di. epbesijs. Nota q dicit. p quē nō stat. Nō enī sufficit velle nisi ad op⁹ pcedat quantū in eo est. Impossibilitas ḡ facti sic a principio annullat obligatiōem. vt in regula nullus. ita z ex post facto elidit. vt hic. Si tamē tenet qs facere aliquid in certū tps nec p eū steterit. licet nō imputet. tamen post temp⁹ tenet. de do. z pcu. cū dilecti. Cōsulo tñ q si pōt infra temp⁹ de imporētia prestet. ij. q. vj. post appel. Sz qd dicis de eo q sua culpa incidit in casum p quē postea facere nō potuit. qō p eū fuerat faciendū. videt primo q si bi sit imputandū. qz regulariter quis de casu tenet q seqt culpam. di. l. sepe. z. c. studeat. z de ero. z quali. c. j. In cōtrariū videt de elect. c. vltimo. z de pben. quia diuersitate Saris videt dici posse q imputandū sit illi pter iura primo inducta. Hinc dicit lex nō debere succurri ei qui i necessitate se posuit. ff. qui satisda. l. fideiussor. Ad iura in pcrariū inducta. respōdeo z dico q decretalis illa. de elect. c. vlti. z decretalis. diuersitatis. loquunt de ḡdaz pena canonis. plata. solū pcta negligētes. vnde ibi culpa siue negligētia nō punit. Hoc satisphat decretalis. quia Vel dic q si ex culpa imponit aliqua pena vel suspēsio vel deprivatio. tūc culpa illa vltius puniri non debet. ad hoc. xiij. q. ij. c. vlti. Jo. an. Extēde quia si paterfamilias facit qō in se est ad corrigendū familiā z dirigendum z tamē mala est. sibi nō imputat quo ad deū vt ecclesiam. z similiter plat⁹ si facit qō in se est ad directiōem z pfectum subditoz. z tamē mali sunt. sibi nō imputatur. vt xlvij. di. §. quid tūc fiet. z. c. quātūlibet. z. c. quod ad nos. Similiter si qs querit baptismū. penitentiā. z hmōi. et p eū non stat q accipiat. sz quia nō inuenit ad ministrantem hmōi. sibi nō imputat quo ad interitū salutis. si alias est contrit⁹. de con. di. iiij. baptismi. vicem. z de pe. dist. j. quē penitet. Silr iudex aduocat⁹. medicus. si facit qō in se est. in vsu officioz suoz nil obmittēdo de pringentibus dāna sequunt nō eis imputat.

Is qui i ius succedit alterius. eo iure quo ille vti debebit.

Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. qui in ius. Pone casum in patrono. qz codem iure vtet successor quo z pdecessor. xvij. q. ij. eleutherius Itē puenit successor p rescriptū impetratū pcta pdecessorem. de fo. cōpe. dilecti. Itē in herede q nō vsucapit qō in vsucapiebat defunct⁹. Fallit hec regula in multis casibus Primo vbicūq; morte defuncti cōfirmat donatio. ibi cū heres nō penitet. C. fa. here. l. filio. Itē fallit in quibusdam vbi ex psona successoris mutat forus. Hinc est q clericus etiā in ciuilibus z patrimonialibus quibusdā cōtā suo iudici. xj. q. j. nulli⁹. de fo. compe. cū sit. Itē fallit de iurepatro. c. j. li. vj. In casu vbi ecclia succedit laico patrono. Nam ecclesia habet sex mēses. cū tñ laicus habeat solū quattuor Itē legatarij acceptare nō possunt legatū p parte. z p parte respuere. Si tñ ōcedat pluribus heredibus dimissis. vn⁹ heres poterit p parte sua acceptare. alter p parte sua respuere. ff. de leg. l. legatari⁹. Itē fallit in casu q habet. l. pcula. de spba. Itē in casu q ad. l. falci. recipit. Ratio regule est q re eodē iure debet vti. quia plus iuris habere non potest vt in regula. nemo potest. Nam nō. quia heres censet eadē persona cū defuncto. z successor cū pdecessore. Et nota q dicit eodē iure. nō eo priuilegio ex sui psona. Si psonale erat priuilegiū pdecessoris. quia priuilegiū psonale cē. infra in regula cū suis cōcor. Idē dico de pacto psonali. de transac. de cetero. Jo. an. Extende. Itandē potest papa qui est p tempe ad statuendū z destituendū. quā oēs sui pdecessores etiā si mal⁹. di. xl. si papa. Itandē auctoritatē habent epi. abbates. generales. magistri vel ministri. priores. cōuentuales. quā habuerūt eorum pdecessores in dictis officijs rōne ipsoz officioz. Illā exemptionē hūt exempti successores ḡ z pdecessores ex priuilegijs antiqs pcessis z nō abbatz. cē.

In re communi potior est conditio phibentis.

Pone casum in duob⁹ ptigarij. quorum vn⁹ vouere continentiā volēte. altero phibente potior est conditio vel causa phibentis. xxxiij. q. v. c. j. Item i electione fiēda vno phibente ne pcedat per viā compromissi. aliis hoc volentib⁹. potior est pditio prohibentis. ō elect. quis pter. Itē duob⁹ habentib⁹ cōmunē parietez. vno volēte destruere z reficere. altero phibente. destruere non potest. ff. de serui. vr. predi. paretē. Fallit hec regula Primo quādo nō interest socij. puta quis vult inaustare vel pingere. vel vult scalas ponere iuxta parietē. Secundo quādo ob hoc quesitus est vt op⁹ fiat. Itē qñ edificium reficeret. ff. de dam. infec. l. in reficiēdo. Item fauore religionis. vt si ibi sepeliri velit. ff. de religi. si plures. Vel in cōmune sepulcrū alij mittere. insti. de rer. diui. § religiosum. Itē cū donator rem cōmunē habet cū donatario. C. de dona. l. sancimus. Prohibentis. Ratio est. q volens nō solū domin⁹ est illi⁹ rei. sed z phibens. Et scire debes aliquid cōmune vel singulis vt hic. Aliqd cōmune vel collegio. z de hoc infra. q. offic. Jo. an. Extēdi potest ad casum. cū quis habēs vsum rationis vult intrare religionē ante. xiij. annū. z pater vel tutor prohibz vel econtra. pater veller q ipse intraret. z ipse non vult. potior est cōditio phibentis. Itē in votis que fiūt a religiosis oportet q pcurrat voluntas plati cum vouēte in executione. Unde si ipse vult implere votū factū absti nentie z huiusmodi. z plat⁹ nō vult vel abbas seu plat⁹ vult q pl⁹ faciat ḡ tenet. potior est pditio phibētis. Ber. abbas nō augeat vota mea. sine mea voluntate.

In malis promissis fides non expedit obseruari.

Hec regula sumpta est ex verbis Isido. xxij. q. iij. vbi dicit. In malis promissis rescinde fidē. z in turpi voto muta decretū. Et psequere hanc regulam sm ea que dicunt infra in regula non est obligatorium. Et nota q dicit in malis pmissis. Nam licet mala pmissa seruari non debeāt. tamen interdū male pmissa. puta per dolū vel metū seruantur. quādo sc̄a fieri possunt sine interitu salutis eterne si iuramentū interc essit. de iureiuran. si vero. Jo. an. Extende. Nota q ē triplex genus pmissionis. Quedā est que fit simplici verbo hominū. quedā que firmat iuramento. z hec fortior. quedā que fit voto. z hec fortissima. Quelibet harū si est de re licita obligat. nisi superueniat impossibilitas. Etiā simplex promissio obligat in foro conscientie. vt dicitur. xxij. q. v. iuramenti. Ubi dicit glo. Jo. q ex nudo pacto oritur actio. xij. q. ij. Quicunq;. Sed fortius obligat iuramentū. z exinde votum. Sed in qualibet harū vbi malum pmittatur. seruanda est regula ista. vt sc̄a non seruetur. Nec in hoc peccat. sed tunc quādo illicitū est pmissum. ar. ad hoc. xxij. q. iij. vnusquisq;. Et. c. qō dicēdum. z. c. nō plurabis. z §. illicitū. ḡ p totū.

In alternatiuis debitoris est electio. z sufficit alterum adimpleri.

Hec regula sumpta est ex lege. ff. eo. titulo. in eo q plus Pone exemplum per canonem. xij. questione secunda. Bone rei.

Et de rescripc̄ inter ceteras. z ī viro q̄ ī causa. soluri matrimonij dotem vl' eius exhumatōem restituere ꝓmisit. ff. de iure do. plerūq;. Sūt aūt q̄dā alternatiue in q̄bꝫ debet ordo seruari. vt cū mādat' restator aliq̄d dari liberis. aut his dilectis ꝑsanguineis. aut affinibꝫ. q; tūc seqūmur ordinē. z est ar. ad hoc q̄d dixi de ordie sequēdo. di. xlij. c. sit rector. in fi. de elec. c. j. li. vj. Cōtra dicit ad hāc regulā. insti. de legi. §. si generaliꝫ. So. Illud cū eligēs fuit in mora. de ꝓsue. c. vlti. li. vj. Et sic nota Bern. in p̄dicta decret. de re inter ceteras. Jo. an. Sic cū sit in optone cligēnū q aliquē trū modoꝫ ꝓcedere sufficit alterꝫ impleri de elec. q; ꝓter. Dauid ex tribꝫ sibi ꝓpositis a dño flagell' suffecit q' alterū elegit scz pestem.

In pari delicto vel causa

potior est ꝑditio possidētis. Nec regula inq̄tū ōt de delicto sumpta ē ex. l. ff. e. ti. cū par. Inq̄tū dic̄ de cā sumpta est de. l. e. ti. in pari. Pone casum in delicto p canonē xuij. q. v. nō sane. In eo. l. qui repetit pecuniā quā dedit p iniquo iudicio. Jtē in eo q̄ vsuras q̄s soluit repetit. cū ipe sit in pari delicto. de vsu. q; frustra. z. ff. de condi. obtur. cām. l. vbi aūt. vbi habes q' nō repetit q̄ ꝓter stuꝓriū vel vt male iudicet ē darū. z de p̄bē. si a sede. li. vj. Et nota q; videoꝫ male exēplificare p decre. illā. si a sede. nā ibi nō erat par causa. cū vni fuerit collata p papā alteri p ordinariū. Qz nō queritꝫ de paritate q̄ ad p̄rē ꝓferē triū. ſz de paritate q̄ ad rēpus. q; cui primo collata fuerit dubitat. z ideoꝫ hac pari causa' tpis potioꝫ erit conditio possidētis. Et nota q' b exhibet fauoꝫ reo. q; absoluitur in pari causa vl' delicto. C. de ꝓdi. ob tur. cām. l. ij. Unde semp dicere ꝓsueuimus q' in pari causa vel delicto potioꝫ sit excipiētis ꝑditio. Jo. an. Sic in ludo alee q̄ phibetur. di. xxxv. ep̄s. melioꝫ est cōditio possidētis acq̄sitū p ludū q̄s p̄dēns q̄uis enī Jo. in glo. ibi dicat q' possit repeti. z p ꝓns dz restitui p̄dēti b' dz locū in locis vbi vsitatur legibꝫ imperialibꝫ hoc mādatibꝫ. s. de resti. vt. ff. de alea. li. vl. q̄nō sint ī b' abrogate. ſz fu. k. Hā aliter potꝫ est pauplibꝫ erogādū. vide tn de ludo plene infra i. ij. gre.

In argumentū trahi neq

uit q̄ ꝓter necessitatē aliq̄n sūr ꝓcessa. Dec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. q̄ ꝓter. Pone casū. di. lv. c. j. vbi ꝓter necessitatē ministroꝫ ꝓmissū fuit assumi monachos ad prochiales ecc̄las. Cessāte g̃ hac necessitate ī argumētū illud trahi nō dz. C. de sacrosāc. ec. l. antepenul. Et ꝓcoꝫ. ad hāc regl'am illā. infra q̄ a iure. Et illa alia. q̄ dicunt. Hec supflua hec ad illas q; ille loquūtur de bis q̄ ꝓcedūtur ob fauorē vel grām. hec aūr ī eo q' ꝓcedit ob tpis necessitatē. Et dic̄ ī argumētū. q. di. iurista vel arguens. Nō dz arguere de eo q̄ interdū ex necessitate ꝓcessū est q; argumēta de similib' ad penitus similia ꝓcedūt. ſz inter ep̄s ecc̄itatis z nō ecc̄itatis nō ē similitudo. vñ nō ꝓcedit argumētū. Et ꝓcoꝫ. ad hāc regulā. xxxv. q. j. c. j. q̄d exemplificare poteꝫ. Nā a p̄ncipio generis humani licite ꝓtraxit fr̄ cū sorore. q; ex necessitate id faciebat. hodie aūt creuit genus humanū z sublata ē necessitas. z ideo nō licite ꝓhibet infra q̄rtū gradū. de ꝓsang. z affi. nō debz. C. de pa. q̄ fi. dis. l. j. z. vj. vbi ꝓter necessitatē famis licet filium distrahere. q̄d alīs nō licet. Et nota ex hac regula illud generale q' cessāte cā cessat effectus. de iureiurā. z si ep̄s. z de pen. z re. cū infirmitas. lxj. di. §. bis oib̄. Cessare igit̄ necessitate ꝓter quā dispēsatū ē. cessat dispēsatio. j. q. vij. q̄ ꝓ remedio. Dō vez ē circa facienda. nō circa facta. vt ibi notat'. Et hoc etiā vez vbi vnitas succedit loco necessitatis. sicut ē de monachis ordinādis. xvj. q. j. sūt nōnulli. to. an. Sed q̄rit an cessāte causa alicui' ꝓhibitionis vel ordinatōis ecc̄lie cessat ipa ꝓsitutō. Et videt q' sic. Dic̄ enī Gratian' q' phibitōes ecc̄liastice ꝓpter hanc causas. q̄bꝫ cessantib' cessant z ipe. di. lx. §. bis oīb̄. Ubi etiā ponit exemp. ū Ambrosij electi ī archiep̄m añ baptismū ꝑ phibitōem ecc̄lie. ar. cōtra. xix. q. ij. due. So. Dic̄ glo. q' bono mō sic ꝓponi istō q' cessante causa cesset ꝓstitutō. i. q̄n cessat accu z exēplo. ita q' nō possit trahi ī ḡniē exēplū. Ul' dic̄ q' cessat ꝓstituto arta illā ꝑsonā cessāte cā vt scz possit dispēsare secū. Ul' dic q' q̄n oīs cā cessat impulsiua. final'. efficiēs. z occasional'. tūc cessat ꝓstitutō. Istud extēdi ꝓt ad oēs dispēsatōnes q; si dispēsat' in aliq̄ aliq̄n ꝓter aliquā necessitatē nō in de trahi ꝑt exēplū. Sic z Dauid ꝓter necessitatē famis comedit panes ꝓpositōis. q̄d alīs no licuit. sic in necessitate verula baptizat q̄ alīs male faceret. Infirmus nō ieiunus cōmunicat. q̄ alīs peccaret. Cōfessor ī necessitate. s. articlo mortis absoluit ab oīb̄ casib̄ z sniis q̄ alīs n̄ possz.

Qz non est licitū in lege ne

cessitas licitū facit. Dec regula br̄ in decret. de regu. iu. z sūr ꝓba Bede. Et addit ī textu exēplū. Mā sabbatuz custoditi ꝓceptū ē. Machabei tn ī sabbo sūi culpa pugnt Sic z hodie. si q̄s fregerit ieiunū egrotus reus voti nō habet. hec ibi. Et sicut de ieiunio ex voto. ita de ieiunio ecc̄lie. Et idē si comedat carnes ī quadragesima. sic olim in veteri testāmēto licuit ī sabbo pugnare ī necessitate. z circūcidere. ita hodie ī diebus dieb̄ z festiuis ī necessitate licet pugnare. xxiij. q. vlti. si nulla. Ac etiam timore inimicoꝝ supueniētiū remouere z ferre ad locū tutū victualia z supellectilia. z causa custodiēdi infirmū. vl' alia vrgēte causa dimittere auditōem misse. z sic de alijs p̄ceptis positiuis. sec' de ꝓceptis diuinis. q; ꝓter nullā necessitatē licet p̄terire. pura. p̄iurare. adulterare. z hmōi nec occidat'. Nec est b' ꝓtra q̄ dcm est de violatōe sabbatiꝰ dnice. q; scrificatio vel obseruatio festi. q̄tū ad determinatōem diez huius vel illius. est ꝓceptū ecc̄lie seu ꝓsitutū. Sed in generali q' vacet deo aliquo tempe est ō iure diuino. Jtē nō est ꝓtra q̄ in necessitate licet furari. q; illud ꝓpriē nō est furari. quoniā in necessitate. s. exterma. cū alr subueniri nō potest oīa sūr cōia. di. sti. xl vij. sicut bi. Ubi nec furtū est vsūrū ad illud q̄ ꝑ sua extrema necessitate accipit. etiā fm leges. Ad hoc facit textus Gratiani. j. q. j. remissionem. §. Sed nōdū Necessitas nō habet legē. ſz ipa sibi facit legē. Sed tn si religiosus ī casu extreme necessitatis. i. mortis. sine licētia curati daret sacramēta cōionis vel extreme vnc̄ōnis nō euaderet peccatū z excōmunicatiōem de. de p̄sule. religiosi. in cle. Illa enī nō sunt tante necessitatis. vt baptismus.

In toto non est dubium

ḡre ꝓtinere. Ponit exēpla q̄ hūrur ī regl'a plus sp. z p̄cq̄re fm ea q̄ ibi nota. Cocoz. xvij. q. v. penale. Ubi sb noie furti q̄ ponit ꝑ roro. i. oīm illicita vsurpatōe re alicne. phibēt vsura. rapina. z oīs alia vsurpatō. z xxij. q. vij. meretrices. z ō pe. di. j. §. b' idē. Jo. an. Extēdit ad multa. Et ꝓmo dr ē totale z vnūsale bonū. Unicq̄d ē i creatura q̄tūz vtuz ē bonū ḡniale. pcedēs ab illo totali bono. Cū g̃ fm pbm Bonū oia appetāt. z q̄to maꝰ rāto magis. Et creatꝝ. ꝓter aliq̄d bonū ḡniale ī ea trahitur ad amorē. multo magꝭ dz trahi a dō bono totali in toto. z. Jtē oīs scia z sapia ī dō ē. z ō si q̄s vult aliquā. ptes ad cū accedat. cū grat. vt doctz ambo. di. xxxv. Jtē totū genꝰ hūanū fuit ꝓtualit ī ꝓmis ḡnitib' ada z eua z q̄tūz vir z mr̄ ē ps dcta ab illo ḡ semialē ꝓpagatōz excepto ꝓpo q̄ n̄ fuit ex semie viri generat'. vñ corrupto toto ꝑ inobedientiā oīs ps decta ab eis ē corrupta. j. q. vij. inqz. Et de ꝑse. di. vij. firmissime. Jtē ī sacro ē totꝰ xp̄s. Un et oīes ptes eiꝰ. i. corpꝰ. aīa. sanguis. diuinitas. z hmōi.

In generali ꝓcessione nō

venīūt.q ꝙs nō esset verisl'r in spē ꝓcessur⁹. Nec ꝫba habent de pe.z re.si eps.li.vj. Pone casum.xvj.q.j.frat nr̄ vbi generaliꝫ omissio facta legato ꝑ papā.nō extenditᷣ ad cās fidei. Jtē.C.q res pigno.ob.pot.lib.j.vbi in generali obligatōe pignoris.nō venīūt vxor z alūni.z que ꝙs verisimilit nō est credēd⁹ obligasse spēaliter. Et nota ꝙ nō solū in obscurꝭ inspicim⁹ id qō est verisile.ꝫ etiā in generaliby vt h in regla Si querak q̄ sūt illa q̄ verisilr nō dicenk in specie ꝓcessisse. Rn. b cognosci ex ipossibili vel inhumana l' dura sequtōe.vtpura misteria artis sue. vl' q ad effectionē pertīēt.generali obligatōe nō veniunt. ff.de piguo.l.obligatiōe. Et nota ꝙ ex hac regula ꝫbū generale restringi.ad idē de relcrip.c.ꝙ li.vj. Jtē facit hec regula de eo q̄ generalit tenek aliquē ꝓ oīs tuuare. Nunqd ꝓ se vel filios. Et no.de b.xxv.q.v.de forma.in glo.Jo. an. Hec regula multū facit ad auctē q̄ dak a plurib suis īferioribꝫ. Nā fm doctores.si dicat eps bis qbꝫ dat licentiam audiēdi ꝓfessiōes. Ego ꝓcedo auctoritatē meā. Ex ista generali ꝓcessione nō intelligunt ꝓcessi casus refutati sibi nisi ipē specificet. Et si ꝓcedit casus sibi reservatos nō videk ex hoc ꝓcessisse absolutōz ab excōicatōe aut dispēsationē in vorīs. Et iō ista in spāli sūt petēda.

Infamib⁹ porte non pate

ant dignitatū. Hec regla videk supra.C. de digni.l.ij. z li.xij. Ubi dic lex. Neq ꝙs infamia ab honestoz ceru segregat dignitatis porte patebūt. Pone casum p canonē dis.xxxj.tāti daniel.z b excel.pla.ink dilectos. Ad idē di.xxxiij.laici. vbi dr q opinio ordinādi vacallare nō dz. De infamia aūt qd sit z quō ꝓbabak.z de multiplici ei⁹ genere.dic vt no.ij.q.vij.§.tria.ꝫ.porro infamia. Et qō dic hec regula de dignitatib intelligas de ecclesiastic⁹ et secularib. Infamis eī iudex esse nō pt.xij.q vij.infamis Bñ tñ esse pōt arbiter.ij.q.vij.tria.ꝫ.cognitores. Sed an procurator possit esse.qre no.di.l.accedēs.z ij.q.x.c.vlti. Jo.an. Infamis est coā deo z curia celesti quilibet pcōr in mortali ꝓstitut⁹.de pe.di.j.eccl'ia. Unū ipo gle uerāte nō patēt porte dignitatū regni celestis. in q̄ sunt oīes reges z sacerdotes.vt dr in Apoc.

Locupletari non debz ali

ꝙs cū alteri⁹ iniuria vl' iactura. Hec regla supra est ex.l. ff.e.ti.iure nature. Pone casum.xvij.q.vl.c.vl. Ubi dicit Aug.ꝙ q vult ecclīam facē heredē tot⁹ sue subste. exheredato filio nō vult ipe recipe talē hereditatē.z tūc inducit exēplū aurelij epi. Jtē de donatōe aplice sedis vbi nō dicat. nōasterū.cū iactura cathedre vl' ecclie Concor.di.xcix.ecce.z.xij.q.ij.bone rei.j.q.iij.si ꝙs.xxij.q.ij.pmū. Et iō ꝓuilegiū interꝑamur ne alteri enorme ꝑ iudiciū inferat.b ꝙ.sign.q̄d ꝑ nouale.ix.q.iij.nūc vero.z xx v.q.ij b ecclīastic⁹. Hec regla fallit i ꝓscriptōibꝫ z ꝙsucaptionibꝫ.vt p te vides.z i exceptōibꝫ nō numerate pecunie.q̄ si infra.debitū eps nō opponit.locupletak petēs cū aliena iactura.C.de nō nume.pe.l.in ꝓtractibꝫ. Jtē in expēsis factꝭ in re aliena.ff.de doli.except.paul⁹. Sꝫ vbi est auctas iurꝭ:nō pt dici iniuria.xxiij.q.iij.q peccet. Dr eī iniuria qsi ꝓ iura. Q.g dr iniuria vl' iactura.expone vl' p z.sic.lxxxvij.di.c.j. Queri solet si ꝫ aliq̄d in meo facere.ex q̄ alij nocumētū sequit. Rñdeo. Aut inmitto vl' opfacio i alienū.z tūc nō liz.ff.si fut⁹ ven.l.sic. §.z si testat⁹. Aut nō inmitto nec opfacio in alienū. Et tūc aut id dolo facto vt nocēā alteri.z tūc phibeor. Aut nō dolo facto..ꝫ solū eo ꝓposito vt mihi ꝓsim.ꝫ ꝑ id alteri noceam.z tūc nō phibeor.ff.de aq̄ pluuiar.l.j. Et qō dic hec regla iactura.intelligas enorme. Nā ꝓuilegiū bñ affert iacturam.ꝫ enorme inferre nō debeat. De b.xxv.q.ij.rescripta Et de ꝙ.sig.olim. Jo.an. Exede pharao locupletari voluit cū iniuria ꝙli⁹l'.ꝫ puni⁹ fuit.q aūt ꝙlus l'r fuerit locupletatus cū iactura egyptioz. q̄z vasa mutuata aspoctauit.nō fec cū iniuria.ꝫ se recōpensando b dānis eis dat.sic̄ mō liceret alic⁹ bona retinere.tāt undē cōtum bz de suo. Jtē qr mādato dñi b egit cui⁹ sunt oīa.xiij.q.v.dixit dominus.

Mora sua cuilibet est no-

ciua. hec regla sumpta ē ex lege.ff.e.ti.in pdēnatōne. Pone casū i eo q̄ est i mora soluendi decimal.qr pcūr periculo suo.etiā in casu fortuito.xvi.q.j.decime. Jtē in cōmodatario vl' depositario q̄ fuit i mora.de cōmo.c.j. de depo. bona fides. Jtē in fure q̄ statim ē in mora.ff. de fur.lubractato. Circa hāc regl'am nota ꝙ ad b ꝙ dicak ꝙs morosus reqrik ꝙ sciat se debere vl' scire debeat q interpellatus fuerit a die vl' boīe.z ꝙ habuerit possibilitatē tādi hec habes.ff.ō reb⁹ cre.l.ꝙ re.z tūc tenek morosus de casu fortuito.etiā si res fuisset penitura apō dñm eodē mō. fm Accur. Licet mar.ꝓ vt not.in dicta.l.ꝙ re. fortassis eni dñs rē vēdidisset.z apō alū perisset.z b tenet Bern.

Unū nota ꝙ si debitor ꝑmo fuit i mora soluēdi.z postea creditor i mora recipiēdi vl' econuerso vtrīa mora nocet.ff.de vsu.debitor. De mora aūt z mltiplici ei⁹ effectu plene notak.ff. de vsur.l.mora. Sꝫ nūq̄d mora sel' cōmissa purgari pt. Videk ꝙ nō.xij.q.ij.lōginq̄tate.z.xx.q ij.puella.z de elec.cū in cūctis. In ꝓnū ꝙ possit purgari. videk.xviij.di.c.j.vbi de b.z di.c.qm.z de supplē.negli.p la.lr̄as. So. Dic ꝙ vbi dies ꝑfigit a canone vl' lege pena imponēte.mora purgari n pt.pena ei sel' cōmissa nō purgak.z sic intelligūt ꝓra iura.z hec regla. Et b est verū nisi eadē lege vl' canone caucak in eo casu posse purgari morā z penā euitari.z sic intelligūt ꝓra. Pena q̄ sel' commissa nō purgak nisi forte fingerek nō fuisse in mora.ij. q.vi.biduū. Sic eni a pena canonis n appellak.ō appella. ꝓsuluit.ij.li.vi. Jo.an Ista regla pt multū extendi restrictiue. Esi ei nociua mora i susapiēdis sacris ꝙt varia pericula q̄ pnt ꝓtingere.ꝑcipue baptism⁹:maxīe necessarius.di.v.baptizari. Silr in administrandis q̄ ad dānos: ne interueniēte modica mora īuenirī n possint q redimātur.di.v.baptizari. Silr in restituēdo viātāda ē mora.alias si valet ꝑiculose peccat fm Tho. Silr i ꝓtritōne binda de mortalib⁹ q̄z nōdū penituit.alias cū recordak peccat mortaliter. Tho. Propk qō dr Eccl.v. Nō tardes cōuti ad dominū tē. Silr ad bñfaciēdū z subueniēdū necessitatib⁹ alioz. Matb.xxv. Mora faciēte ꝑpōso. q̄ nō se ꝑgauerit ꝙgines clausa ē tanqa. Et coru⁹ bñs vocē pertinatiōis nō redūt ad archā. Et leuites q̄ fuit morosus i recedēdo a socero supuenit maximū scandalū in vxore ꝓstupiata vt habek in li. Judicū. xix.

Mutare consilium quis

nō pt in alteri⁹ detrimētū. Hec regla supra ē ex.l.ff.eo.ti. nemo pt. Pone casū in electōe.viij.q.ij.dilectissimi.z de elec.publicatio.vbi hēk ꝙ publicato scrutinio: electores nō pnt mutare vota sua ad aliū eligēdū si regulariter ꝙn⁹ est a maiori ꝑte electo⁹.z b qr fieret iniuria electo. Jtē in eo q̄ circa futurū alic⁹ iuri suo.q̄ mutari n pt.ꝫ socij ei⁹ nō dū cesserint.ff. de futu.rusti.pdi.l.ꝑ fundū.z.C.ō nego. gest.l.vlti. Illa igitk regla infra qō sel' placuit intelligitk fm istā.qñ sc̄z ex mutatōe volūtatꝭ vl' placiti.alteri impedimētū vl' detrimētū afferk.vt ibi dicek. Et fallit i casib⁹ ibi notatꝭ. Fallit i suo herede abstinēte vel repudiāte.qui te adhuc i eodē statu manēte.pt adire vl' eps ad deliberandū petere. C. de repu.here.l.vlti. Jo.an. Sic z cuz ꝙs donat aliq̄d vel dat.nō dz revocare. Si ꝓtraxit cuz aliq̄

sponsalia nō debet mutare. nisi intercedat casus ī quo liceat mutare. de quo infra in tertia parte. ti. j. ¶ Dauid postq̄ p̄misit dare regnū salomoni. nō mutauit cōsiliū. Saul q̄ p̄miserat dare filiā dauid in vxorē. z mutauit p̄silū male fecit. Sampson q̄ socceri sui mutauerūt consiliū in eius detrimētū dantes sponsam suā alteri. inde fecit mala philisteis.

Non est in mora q̄ potest

excepc̄one legitima se tueri. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. nulla. Pone exemplū ī dño q̄ nō reḡiuit seruū suū fugitiuū infra triennū monachū factū. Dicit enim fuisse in mora. Dō ē vez. nisi possit se tueri excepc̄one legitima. puta longinquitatis loci. xvij. q. ij. si qs incognit⁹ Et nota q̄ vt dixi ī regula mora. Ad hoc vt dicat quis morosus necesse est q̄ sciat vl scire debeat se debere. Sed ille q̄ est tutus excepc̄one legitima nescit se debere vl nescire debet. ergo nō est in mora. Itē nota q̄ dicit excepc̄one legitima. q̄ est cū est obligatus iure naturali vl ciuili. Sed obstat exceptio. puta pactū de nō petēdo vl simil. Vel ē obligatus iure naturali tm̄. z facit q̄d circa inde ī hiis nota. j. q. vij. in fine. Et intelligit illa excepc̄o legitima q̄ replicaōne nō elidit. Pone exēplū. Debebas mihi decem. feci tibi pactū de nō petēdo. ij p̄ merū vel tēpe furoris hoc feci. tūc exceptio pacti no est legitima. q̄ elidit replicaōne furoris vel meri. z ideo diceris ī mora fuisse. Jo. an.

Nemo potest ad impossi

bile obligari. Hec regula sumpta est ex. l. ff. eo. ti. impossibilium. Scire debes q̄ impossibilitas ē triplex. iuris. facti z nature. De p̄ma pone casū. vt. lvij. abbas. vbi dī q̄ abbas nō p̄t suū facere libez sc̄z de iure q̄ nil habz p̄prium De secūda. ff. de ver. obl. i generaliter. Nō enī tenet p̄missio si p̄miserō tibi q̄d ē impossibile de fcō. vt mortes aliquē vltra mare deferre. Et si Bononie cōstituer⁹ p̄mitto me hodie tibi daturū cēsū rome. q̄ impossibile ē p̄missū nō nascit obligatō. vt b in regla. Et ē expressum. insti. de ver. obli. ¶. loca. p̄terq̄ in casu. ff. de ẏbo. ob. l. vlti. De tertio. Si dare p̄mitto q̄d natura dari ē impossibile. vt solē lunā z stellas. vl facere q̄d nature ē impossibile fieri. vt celū ascēdere. vl digito tāgere. ff. de verb. ob. si stipuler. Huius regule rō satis patet. q̄ eis obligatō acrōi pacti. Sz q̄d nō ē. nec esse pōt obligatōem parare nō p̄t. et sic nec acrōem. Itē actio ē ius plequēdi ī iudicio q̄d nobis debet. Debere aūt ē de alio bre. Sz q̄d nō ē nec esse pōt obligatōem parare nō p̄t. q̄ ibi nō ē actō. z sic nec obligatō. Et nota q̄ hec regula bz locū in mr̄imonio z vltimis volūtatib. z singulis p̄tractib. in sententijs z p̄cepcis. Itē in legib z ꝯstitutionib. que dñt ee possibiles. di. xij. Erit. Et nō ī b dr̄ia. q̄ impossibil. z dicto apposita ī cōtractu. vitiat p̄tractū. insti. de inuti. stipu. ¶. impossibil. In testamētis aūt z mr̄imonio ob fauorē ipōrū babet. p nō adiecto. de condi. appo. c. vl. Et q̄d dt hec regula de impossibili intelligas etiā d̄ turpi. d̄ q̄ dicet etiā infra. nō ē obligatorū. Ho. Goff. z Hosti. in decre. cū dilecti. d̄ do. z p̄tu. q̄ si iudex aret aliquē eo die q̄ impossibile ē cū cōparere q̄d nō ē omino iutile mādatū. immo licz nō teneat compere illa die p̄ter impossibilitatē tenetur tn̄ compere post diē. Et p̄t ee rō hui⁹. q̄ principale est ibi q̄ veniat. Accessoriū aūt q̄ tali die veniat. principale aūt nō vitiat p̄ter accessoriū. ¶ Jo. an. Et ex hac regula p̄t rabi q̄ si pater filio. dñs seruo. vir vxori. plat⁹ subdito p̄cipiat illicita. nō obligat ad facēdū illō. q̄ impossibile est de iure. xi. q. iij. si dns. z. c. ¶ Ista q̄ p̄sti. Dicē enī lex. Illō possum⁹ q̄d de iure possumus. Ad b enā. xxij. q. ij. faciat. Nō dz q̄ obedire. sic nec peri⁹ p̄cipib⁹ facere dorū p̄hibēt⁹ sibi p̄dicatōem. Sed humiliter se excusare. vt fecit azina balaam in figurā hui⁹. q̄d habes. ij. q. vij. ¶. cum balaam. Cum enī p̄cipiūtur plura impossibilia non tenentur. Ubo.

Non est sine culpa qui rei

q ad eū nō pinet se imiscet. Hec regla sumpta ē ex. l. ff. c. ti. culpa. Pone casū ī clerico tacēte lapidē. di. l. Clerico. et de monacho cirurgico. de homi. cua. Et in ceco sagittāte xv. q. j. ¶. vt tract⁹. ibi de Lamech ceco sagitta occidente Cbayn. Sic hec regula vera ē. ergo culpa ē gerere aliena negocia. z sic est ꝯ. ff. de negō. gest. l. ij. xxij. q. iij. si ad pecuniā. Sol. Officiū b dz bo homi. xxij. q. iij. c. ij. Et nota q̄ pticulariter inter deū z hoiez ē religio. xxij. q. iij. vnusquisq̄. inter plarū z subditū obedientia. q. q. vj. q se scit. Inter maiorē z minorē reuentia. di. xcij. g totū. Inter patrē z filiū dilectio. v. q. v. nō osculat. Inter ꝯsanguineos pietas. Inter dñm z seruū seruitū. Inter ꝯpronū z libertū obsequiū. Inter hominē z hoiem officiū. Nō igit̄ potest dici ad cū nō pinere. Explificare enī p̄ hāc. g regla in impio medico. z in iudice q̄ impiā male iudicauit q̄ tenet accōe ī fem. inq̄tus religioni iudicātis videbitur equū. ff. de vera z extraor. cogni. l. si iudex. Ut imperitia culpe ꝯputat. j. q. j. nō est putāda. Si g ē ī culpa se immiscēdo g tenet. se casu. q̄ sp si culpa casū puenit tenet q̄ de casu. de homi. p̄. iby. Jo. an. Si laicus iudex iudicando clericos malefactores. nō euadit culpā. nec etiā excōmunicatorem. si facē cape. incarcerare. z hmōi. de sen. excō. vt fame. nisi de licētia suoz plator. Rō est. q̄ nō pinet ad eū. de q̄ infra. in. iij. pte. ti. j. Similiter q̄ se intromittit de officio alterius. Unde Ozias rex. q̄ voluit incensū offerre ī tēplo p̄cussus ē lepra. ij. Paral. xxvj. Similiter ad subditos nō pinet rep̄hendere facta plator temerarie. vñ in figurā Oza q̄ retinuit archam dei inclinatā p̄cussus est. Expositionē figure habes. ij. q. vij. nos si. Similiter ignorans p̄fessor male facit. de pe. di.

Non firmatur tractu tem

poris q̄ de iure ab initio nō subsistit. Hec regula supra est ex. l. ff. eo. ti. q̄ ab initio. Pone casum. j. q. j. p̄ncipatus ibi nō ꝯualescit symoniacus ingressus. Ad idē insti. quibus nō est p̄mis. fa. te. ¶. ptereq̄. vbi testamētū furiosi vel impuberis nō valet. licet postea efficiat maior vl sane mētis. Concor. ad b. xvj. q. iij. ¶. potest. Nota ergo ex hac regula. p̄ncipiū specādū alubi habes de fine. Sed proisequere hoc breuiardū. vt no. de elec. dudum. Itē nota q̄ a principio nullū est ipo iure tractu tp̄is nō ꝯualescere. sicus aūt si non esset nullū. sed annullandū. de postu. bone ij. z de elec. q̄ sicut. Expresse p̄tra. xij. q. ij. si qua de rebus xvi. q. j. c. vl. de his q̄ fi. a plā. cū nos. ff. de ritu nup. si qs In oīb⁹ his dī q̄ ꝯualescit q̄d a p̄ncipio nullū erat. Solue. dic generaliter ad oia supradicta q̄ illō q̄d ab initio nō fit nō ē. nō firmat solo tractu tp̄is. vt b ī regula. Sic enī tp̄s nō ē modus inducēde obligatōis. x. q. iij. q̄ cogūt⁹. nec tollē. de p̄sc. cām. sic nec reḡande vt b. ij. nouo subsequēti ꝯsensu. Interdū tacito. interdū expresso sublata causa impedimenti bñ vt p̄ tractu pbat. Probat hoc optime de spon. impub. c. j. li. vj. Valent ergo ex plequēti consensu ex nūc. non vt ex tunc. In electione tamē ī m. Gerū. si nulla est ex subsequēti ꝯsensu non confirmat. de elec. audita. Solutionē p̄tradicat de eo q̄ du. in matrimonio. quā pol. p adul. c. ij. vbi matrimonium p̄tractū cū secunda viuēte p̄ma. mortua prima ex nouo ꝯsensu ꝯfirmari non p̄t. Sol. Illud est p̄ter impedimentū perpetuum. sc̄z adulteriū cum sponsalib⁹ de facto. vt eo. ti. c. vlti. Illa ergo que de necessitate desiderant initium. vel que ideo non valent. q̄ subest in eis perpetuū impedimentū. nec

tractu tpis. nec nouo subsequenti psensu pfirmāt. vt hic t ibi. Sz ea q de necessitate nō respiciūt initiū. nec subest in eis gperuū sz tpale impedimētū. t si nō solo tractu tē pons pfirmāt. vt hic i regla. nō nouo sbsequēti psensu ī terdū tacito. interdū expsso. sublato ipedimēto bñ. vt in prarijs. Jo.an. C Ex hac regla etiā sequit q id quod ē pra ius naturale vl diuinū p longā psuetudinē nō iu stificat. dist. vij p totū.

Null' vn pluribus defen

sionibꝫ pbibet. Hec regla sumpta est ex.le.ff.e ti.l.nemo. Pone casum.xuij.q.j quicqs. Ubi negat Aug⁹. qō dice bat Vincēn⁹ cū facere vicēs. q posito q id vez esset. id facit ex cā. Et de pscrip. audiē. vbi allegat exemptio t p scriptio. C. de trāsact. interpositas. vbi ōz trāsactōz nō te nere. tū qz meru interpositū. tū qz facta cū suo gptio. Et q dicē regula defensionibꝫ intelligas etiā prarijs. xxiij.q.ij in pncipio. vbi dē. nisi forte spāliter ius ipediat. Impe dit enī ius interdū prarias defensiones gponi. Pone ca sum. Cōuict⁹ de mēdacio in eo q negat pecuniā numera tā. nō pōt dicere se soluisse. C. de nō nu. pecu. autē. Q que gptā. t plures alij casus b ponunt ibi vide. Quas autē electiones ds pfecl nō pt sil'. nec vna electa redire ad aliā. de elec. vt ds. li. vj. An aūt pluribꝫ actionibꝫ sil' vti possit no. xuij.q.ij. in pn. Et p Inno. t Hosti. Ut resti. in inte. cō stitut⁹. Item an prraria allegās audiat. vide q nō. xuij. q.vij. q aūt. t de appel. solicitudinē. Circa b nota. q dam dixerūt indistincte. allegantē prraria nō audiri. Alij dixe rūt vt Goff. b vez i actore. t i eadē instātia iudicij. Nam sec⁹ in diuersis. In reo aūt nō hz locū. Alij dixerūt q nō audiē prraria allegās in eadē instātia iudicij. sz sec⁹ i di uersis. Alij dixerūt q sub ꝺditione licz ponere prraria. pu ta ꝓpono talē exceptiōz in q si succubuero. extūc ꝓpono ta lem. facit de except. cū venerabil'. Uen⁹ dicas q aut sunt prraria q ponunt ex pncipio. aut ex fine. Si ex princi pio sunt prraria. sz ad vnū finē tendūt. Pone casum de pscrip. audiē. t. c. cū olim. tūc ꝓpono pnt in eadē instātia t vnū nō p̄iudicat alteri. Si aūt ad finē ꝑriū tendūt. Po ne casum de appel. solicitudinē. tūc sil' vl in eadē instātia nō ꝓponunt. nec credas q i illa decretali. venies. de pscri pti. priuilegiū. in eo q priuilegiū sit prrariū pscriptōi i eo q pscriptio. Sz tenoz priuilegij erat prrar⁹ pscriptōi. Jo.an.

Non debet aliquis alteri⁹

odio pgrauari. Pone casum i filio q nō excōicat p patrē. xuij.q.ij. si habes. Item in cōpromittentibꝫ q n pu nunt dolo cōpromissarij. de elec. si cōpromissari⁹. li. vj. C Sz ꝑ.di.lxx. neminē. vbi in odiū ordinatis deponit ordinat⁹. Sz ibi nō solū fuit odiū ordinātis sz t delictū ordinati. q se gmisit sine titulo ordinari. Item ꝑ.lvj.di. p totū ibi enī pter incōtinentiā pars filij illegitimi nō possunt p mouēri. j.q.j.§. Item pcō. vj.q.j. Si ds. xv.q.vl. cū mul ta. t de here. vergēs. cū mꝫris sil'ibꝫ. Do. triplex ē pena. Eterna l'. spūalis. t corpalis. qō pfecte. vt no. j.q.uij. i sū ma. Jo.an. Ibi sic ōz. Pena eterna nūq punit vnus p alio. j.q.uij. c j. t. c. iā tracq. cū sequē. Et de hac intelligit illō Ezech. xviij. Filius nō portabit iniqtatē pris. nec pr fi lij ꝛc. Pena corpalis ē duplex. q dā circa corp⁹. t illa se pe punit vn⁹ p alio. vt. j.q.uij.§. Item pcō. Quedam circa statū rei. vt furt⁹ t infamia. t hac etiā punit vn⁹ p alio. filt⁹ p pre. vt. vj.q.j.§. vez. Spūalis aūt est q drupler. Prima est excōmunicatio. Et hac nō punit vn⁹ p alio. vt. xxiij.q.ij. si habes. Secūda est iterdicti. t hac punitur vn⁹ p alio. de spon. nō est vob. Tertia remotio ab oblati onibꝫ. t ista etiā punit vn⁹ p̄o alio. vt. xvij.q.iij. miror. Quarta pena spūal' ē ordis t remotio ab eo. t vn⁹ etiaz punit p alio. nā pter fornicatōz vl' adulteriū vxoris. re pellit vir a pmotōe. vt. xxxiij. di. si cui⁹. Jo.an. Extēdi pōt multū materia ex his q habent in textu. §. Item pcō ciuiū. p multa exēpla scripture. quō vn⁹ grauat in pena odio alteri⁹ t quare.

Non licz actori quod reo

licitū nō existit. Hec regla sumpta ē ex. l. ff. e ti. l. nō licet. Pone casum. iij.q.iij.c.ij. ibi. Accusatores t accusati cū audiant rōne. Et hac ad hāc reglam illa sup in iudicijs. t qō ibi dixi. Formata aūt fuit hec regla p būc modum. qz fauorabiliores sūt rei qꝫ actores. Un si qd actori licet multo magis reo q fauorabilior ē. Sz ea rōe q partiras ī iudicijs est fuāda. vt in regla in iudicijs. Intelligit idez iur⁹ ecōtra. l. qō nō licet reo: qō nō licz actori. Nota tñ q re⁹ matores dilatōes hz qꝫ actor. t re⁹ hz deliberatoriaſ t nō actor. Plures alios fauores ds hz re⁹ magis qꝫ actor ibi pores videre in glo. Hec Jo.an.

Non prestat impedimen

tū qō de iure nō sortit effectū. Pone casum i mrimonio q nō tenet qō nō ōstat impedimētū scdo. xxxi.q.ij. si ve rū. In electiōe q nō tenet de elec. ꝓgregato. Uides tñ in mrimonio q spōsalia q sūt nulla p ꝓsanguinitatē vl' affi nitatē. ōstant ipedimētū in cōsanguineis alterius⁹ ex publice honestat⁹ iusticia. Rō ē. q: publice honestatis iu stitia inducit ex solo ꝓsensu. Uñ ex q sunt aliq ex ꝓsensu. licet als sint nulla inducit publice honestatis iustitia. Si aūt essent nulla ex defectu ꝓsensus. nō inducitur. de spon. c. j. li. vj. Sic t impedimētū affinitat⁹ inducit etiā p coitū illegitimū. xxxv.q.ij. ō incest⁹ C Circa electiōem etiā vides q electio q nulla ē scdam ipedit. de elec. audi tis. q nō pfecl. sz dic vt ibi. Item in lris pape p mēdaci um ipetrat⁹. q licet sint nulle q ad iur⁹ effectū. ōstant ipe dimētū alijs ipetrādis. si de eis mētio nō fiat. ō rescrip. ceteꝝ. fm Goff. C Et nota hāc reglam verā. nisi aliqs ī penā pbibeat. b dico qꝫ maleficia q nō sortiūt effectū a iure. t cū ipedimētū ōstāt pmouēdis. l. vi. c. j. ij. t iij. ſcer dū matrimoniū ꝓbēdo. Nota. xxxiij.q.ij.§. b qꝫ. et de homi. q ōsbyteꝝ. habet enī p infecto qō ꝓ iure sit. dil. ſ. vides. vbi de hoc Jo.an.

Non potest esse iusta excu

satio pastoꝝ. si lup⁹ oues comedit. t pastor nescit. Hec re gula habet ī decre. de reg. iur. Et sūt ꝛba grego. Pastor est plat⁹. t sic notat qz pascere ōz ꝛbo doctrie. exēplo bo ne vite. t abo terrene subē inqz tū ōt gregē sibi cōmissum Uñ in signū b⁹ pmo pastori dictū fuit ter a dño. Pasce oues meas vl agnos meos. Jo. vlt. De pmo cibo. distin. xlij. sit rector. De scdo di. xl. nos q. §. j. p totū. De tertio. xxj.q.ij. gloria. t. c. qz quicqd. Debet aūt tria facere. q sig nant in baculo pastorali. Uñ versus. Colligе sustēta. purga vaga morbida lēta. de sacra vnc. cū venissent. ī fi. Nec sufficit q puniat delicta q videt. sz subtilit ōz inqre re vitā subditoꝝ. ad inuenīdū defectus eoꝝ. sicut debi tor creditorē fm Tbo. in. iij. Lup⁹ est bereticꝰ. Item tyrā nus q iniuste opprimit subditos. ac etiā public⁹ malus xpian⁹ q trahit alios ad malū exēplo suo. Uel etiā dya bolus q suis tēptatiōibꝫ incautos deuorat. ꝓtra omnes debet vigilare pastor.

Non est obligatorium con

tra bonos mores pstitū iuramētū. Hec regula sumi po tuit ex. ff. co. ri. l. ꝓtract⁹. Pone exēplū in eo q iurauit oc cidere prem. vl' si le q facere xxij.q.iij.c.j. t p totū. Item i eo q iurauit vxorē t filios expellere. de iureiurā. dnrauall Ad idē. ff. de pac. dota. l. quenire. vbi pactū ne cū vxore agat rex ammoraꝝ ñ valet. qz g illud inuitrank mꝫeres

ad furādū. Nō est ergo vera regula pāsse que dicit q̄ iuramētū seruādū est si pōt sine interitu salutis eterne fuari. de iureiuran. si vo. Nā si ē ꝓtra bonos mores nō debz seruari. nec obligat. Verbi gra. Jurat quis nō sumere clericatū vel nō intrare religionē. z hmōi. cuius istud possz seruari sine interitu salutis. tñ q̄ impedit maiorē pfectū salutis seruari nō debet. fm Tho. Idē i q̄libet temerario iuramēto. co. ti. sicut. z. c. q̄n vi vl dolo pstitū ē. de iureiu. licet. li. vi. q̄ dic. vt q̄ metus causa. abbas. z. xv. q. vi. c. ij. Et facit ad hāc regłam supi mat. zc. Nō ergo tenet turpe pactū vl ꝓtra bonos mores. de pact. c. vl. ergo nec iuramētū q̄d accessorū ē. Et nota q̄ debemus rebo vti ad q̄d sūt institute. vt. xxij. q. ij. bis aūt. Sed iuramētū non est institutū vt sit vinculū iniquitatis. dicit Aug. xxij. q. vij. inter cetera Jo. an. ¶ Dic multa possent dici de iuramēto. q̄ vide infra in. ij. pte. Si q̄s ergo iurat seruare statuta ciuitatis intelligit de licitis. Sic q̄ iurat seruare secretū aliq̄d. intelligit si nō erit al's piudiciū. Et si intellexisset fuare etiā illicita q̄ peteret. cūc peccauit mortalit. Sed nō debet seruare. q̄ tūc etiā peccaret. Un Herodes q̄ ꝓter iusiurandū decollari fecit Joannē baptistā. pessime fecit. xxij. q. iij. vnusquisq;. Dauid q̄ iurauit interficere Nabal sancte mutauit ꝓpositū. q. e. q̄ dauid.

Nullus ex consilio dūmo

do fraudulētū nō fuerit obligat. Nec regula sumpta est ex. l. ff. co. ti. l. psilij. Nō huius regule colligitur ex canoñ xxij. q. j. q̄d pcipit. z ex decreta. de arbi. Cū olim. p quaz explicare poter. z ibi de hoc. Nullus enī tenet sequi psiliū. imo explorare z deliberare debet apō semetipsum an sibi expediat nec ne. Si aūt psiliū sit fraudulentū bene obligat psulēs. licet duret rō supi dicta. z hoc rōe fraudis. Exemplifica p canonē. di. lxxxvj. tāta. z de renun. sane. Nota igit breuiter circa b. aut psiliū dat circa ꝑcruz. vel quasi. aut circa maleficiū. vl quasi. Primo casu sbdistinguc. aut nō est fraudulentū. z tūc nō tenet. vt b. Et i supradictis iurīb. Aut ē fraudulentū. z tūc tenet acrōe. de dolo ipi cui psiliū dedit. vt. ff. de dolo. si cū scirem. vbi ille q̄ mihi psuluit vt forte lucri sui causa mutuat debitori nō ydoneo tenet mihi acrōe de dolo. In secūdo casu. s. cū dat circa maleficiū. tenet psulēs. nō tñ ei. iz illi ꝑ quē psiliū dedit. nec tūc tenet acrōe de dolo sed eius maleficij cū nomine. Nam si psuluit occidi hominida ē. dist. l. si q̄s vidua. z de homi. sicut dignū. Si psuluit seruo vt fugeret vl furtū faceret. tenet furti vl serui corru pti. ff. de seruo corrup. l. j. Si psuluit tcio mihi iniuriaz facere tenet mihi acrōe iniuriaz. ō pe. di. j. nō solū. Differētia ē ergo inter mādatū z psiliū. Nā mādator obligat mandando sed nō cōsulens psulēdo. Jo. an. Ex hoc sequit q̄ si quis psuluit alicui q̄ interet religionē cū debitis circūstantijs si inde ille nō ꝓficeret vl male se haberet i nullo tenet coram deo. Similiter si quis psuluit alicui vt ꝓrabat cū tali pura intentōe motus si inde malū sequitur nō ei imputat. z sic de similib. Simlr in foro psule psulēdo non ex toto. Sz hic dz bñ caucre vt sit peritus i tali materia. alīs male psulendo non ex toto excusaret de psilio malo. Consiliū achitofel fuit pessimū q̄d dedit absaloni. Consiliū Chusi q̄uis fuerit fraudulentū q̄ ad intentōnem z ꝓpositū absalonis. tñ q̄ iniuste vsurpauerat regnū cōtra patrem. ideo videtur male fecisse. Sed z rebecca de cōsilio suo quasi fraudulento q̄d dedit Jacob nō male fecit familiari psilio spūssancti ad b̄ inducta.

Nemo potest plus iuris

transferre in aliū q̄ sibi competere dinoscat. Nec regula sumpta est ex. l. ff. co. ti. l. nemo. Pone casum. j. q. vij. dat. bertū. de dona. inter vir z vxo. nup. Cōcor. cū hoc q̄d dr Nemo dat q̄d nō habet de iurepa. q̄d aūt. Sz ꝑ. de cōse. di. ij. solet. vbi dat baptismū q̄ no habet. z de elc. suf fragancis. Do. Hoc q̄d dicit regula ē generale. Illa vero sūt specialia. z specialitatis ratione facile videre poteris. Et ideo no. Ber. in p̄dicta decre. nup. de dona. inter vir z vxo. zc. vide i glo. Jo. an. Ex hac regula sequit q̄ emēs rem furatā nullū ius ibi habz. q̄ nec q̄ vēdidit habebat. Recipiēs a religioso sine licētia superioris. nō pt illō tenerē cū ille nil habeat. Suspensus ab officio ꝓter excōicatiōnē vl hmōi. epūs ordinē dare pt de facto. sed nō dat exercitiōnē. Prelatus qui dat autoritatē quā nō hz nil dat.

Odia restringi z fauores

ꝑuēt ampliari. Pone casum in pmo dicto. xxxv. q. iij. q̄ scpsi vbi priuilegiū odiosū de ꝓrabendo in gradu. pbis bito restringitur. Et de decī. rua. vbi decime noualiū nō accrescūt laicis hñtib decimas in f. udū. In secūdo pone casum. xvi. q. iij. c. j. z de puil. licet. li. vi. Et ꝓcor. ad hāc regulam. xvi. q. iij. §. pōt. Si ergo ius vl priuilegiū odiosum ē restringet. dū est fauorabile ampliandū ē. Si fauorabile z odiosum vt macedoniani. ampliat. q̄ illi iuri renūciari nō pt. ff. ad macedonianū. sed et si parer. i fine. Itē extendit nō solū ad pecuniā sed ad rem aliā dari in fraudē. ff. co. ti. sed Julianus. Posti. de pscrip. cū ex officio. querit te plato q̄ pscripsit visitatōem. z nūcij fuit pcuratus. modo petit pcuratōem an sit audiendus. z dic q̄ nō. Preceptio enī odiosa est. z ideo vnū sine altero acq̄ri pt p eā. nec tūc visitatōni est annexa pcuratio. Sed ius cōe fauorabile. Jo. an. Extendi pōt sic. q̄ que sūt ꝓuocatiua odioz. vt inferre ꝓtumelias. detractiones. exercē vindictas. leuitas iusticie sunt restringenda z ampurāda. Et que sunt ꝓuocatiua fauoris z amoris. vt remissio iniuriaz. obsequia impensa. largitas miscētie sunt ampliāda. Sic Dauid cū tot ꝓsecutōes iniustas recepisset a saule benigne remisit. nec voluit vindicare cuz potuit. Similiter in expulsione sui z ꝓturatōe popli ꝑ eū. Sic z ioseph erga fratres q̄ vēdiderāt eū benignissime se būit zc

Omnis res per quas cau

sas contrahitur p eas dissoluitur. Nec regula habetur i decreta. de re. iuris. Et sūt verba Jobis Crisol. Peccatū primū commissum fuit p feminā. vt p causam initialez. z p viz vt p cām complectiuam. Et ipm peccatū dissolutū fuit p feminā. i. virginē mariā initiative. completiue. p filiū eius iesum xpm. xij. q. ij. cum redemptor. Peccatū introducū fuit per sensualia nimis eis inherendo. sic cibū veritū z ipm peccatū dissoluitur p sacramēta q̄ constitūt in sensibilib. humiliter querendo saluarē p ipa. j. q. j. multi. ubi. sacramentū est. Peccatū actuale committitur corde p cogitationē. ore p locutionē. ope p seu nuum abusionem. Et ipm remittit p cordis ꝓtritionē. oris ꝓfessionem. opis satisfactionē. q̄ sp reqūrit saltē i ꝓposito. ō peni. di. iij. penitētia cogit. Et fm Petrū de tharēta. Sic sufficiēter peccatū mortale committit sola voluntatis cōplacentia. xv. q. j. non est. ita z sufficiēter dissoluitur. seu dissolui pt p detestationē solā voluntatis qui dicit dolor intellectualis absq; sensuali dolore. de hoc infra in tertia parte. Itē excommūicatio solo verbo pt fieri. q̄ z absolutio ab ea p regłam istā. vt arguit Jo. an.

Possessor male fidei vllo

tempore non ꝓscribit. Pone casum. xxxiij. q. ij. si virgo. et de pscrip. c. vlti. Et hec regula vera est fm leges i pscriptione decē vl viginti ānoz. C. de pscp. lon. tem. autcū. male fidei. In pscriptione aūt triginta vl quadraginta annorū non requit bona fides. xxj. q. iij. §. pr. de pscp. vigilāti. Itē etiā fm leges i pscriptione decē vl viginti annoz suf-

ficiebat bonā fidē ab initio agnouisse. vt in p̄dicto §. p̄t xvj. q.iij. ℔ fm canones in oīm etiā p̄scriptōne lōgi reḡis requirit bona fides. Et nō solū ab initio p̄scriptōis. ℔ z in quālibet pte p̄scritōis dz p̄scribēs agnoscere bonā fidē vt dic. Et qz leges nō dedignant sacros canones imitari in his q̄ sūt p̄te eis grauātib ad foꝛ p̄scie. nō ille leges sunt corrigere p decretale de p̄scrip. c.vi. z stat in ℔ iuri canonico. ¶ Sꝫ vtꝛ papa possit tollere leges q̄ ad vtrūqꝫ foꝛ. sunt opiones p z pro. Sꝫ dr Jo.an. q vbi papa nō habet rpale iurisdictiōz nō pōt tollere leges q̄ ad foꝛ ciuile. nisi in his in q̄bꝫ vertit ꝑiculū aīe. cū p̄ātes sint distincte p.c.vj. di. cū ad vtꝛ. z di p. q̄n. vbi de ℔. In his aūt in q̄bꝫ ℣tit ꝑiculū aīe. pōt tollere q̄ ad vtrūqꝫ foꝛ. Probāt hec de iudi. nouit. de p̄scrip. c.vi. Et p alia iura. ¶ Si q̄ ratur de eo q̄ p̄plera p̄scriptōe incipit hꝛe malā fidē. an teneat restituere rē illā. dic vt no. xvij. q. vj. c.j. z xxxiij. q. ij. §. ego. z de p̄scrip. vigilāti. Et p̄cluditur ibi dr q nō. nisi hꝛet p̄sciam remordentē. quā nō posset deponere. Et assignat ibi rō fidei. Fides dr ℔ p̄scientia. sic sumit. xxxiij. q.j. §. ex his. Et quō multis mōdis sumit fides. habes xxij. q.j. mouet z de sum. tri. z fi. ca. in rubrica. Ullo tempoꝛe potes facere pūctū añ z post. z sic habebis duos intelligēt. Primꝰ est q nulla antiq̄ dicꝫ possessio cē. de p̄scrip. vigilāti. Secūdꝰ est q nullo tpe p̄scriptōis debet agnoscere malā fidē. Quid sit p̄scriptio z q̄d vsucapio z q in eis reḡrant. z q̄s eoꝝ effectꝰ. habes plene no. xxj. q. iij. in sūma. z infra in. §. pte. Usurarij z raptores z hmōi nō p̄scribūt vnq̄. nec hēdes coꝝ. de quo vide in. §. p. r.

Sine possessione p̄scriptio nō pcedit. Hec reḡla sumpta ē ex l. ff. c. ti. l. q̄ in futuꝛe. Per quā etiā p̄ponit casus. z p. c. xxj. q. iij. Porro. z de p̄scrip. eam. Malus fuꝰ cū ab alio possideat. nō possidet vt in p̄mo casu. Pereticꝰ z pagan⁹ vt in scō. layc⁹ spiritualia vt in tertio. ¶ Sciendū aūt q possessionū alia iuris. alia facti. Dic interdū habet plurimū iuꝛ z mīmū facti. interdū aūt ecōtra. Nō. p̄sequere vt no. de p̄es. p̄bē. bone. Ut ḡ currat p̄scriptio. dz possidere de facto z de iure. De facto planū est. qz q̄ nō possidet. nō p̄scribit. Et dz possidere p̄scriptio nōie nō alieno. alīs ille p̄scriberet cuiꝰ nomine possideret. xxj. q. iij. clericī. Debet etiā possidere de iure. qz ad p̄scriptōz requirit ciuilis possessio. z q talis sit p̄sona in quā cadere possit possessio hmōi. vt p inducta iura habāt in p̄n. glo. Ad hoc etiā. xxij. q.j. in p̄n. z q̄ ibi notāt. Hoc dico qz latet de facto interdū possidēt decias z spōsalia. vt no. Bar. hic. xxij. q.i. in p̄n. Illā. vt ibi patet aliud est possidere. aliud legitime possidere. ¶ Nota ēi q hec possessio facti dz esse p̄tinua. qz si interrūpat possessio. interrupta ē p̄scriptio. xxvi. q. iij. §. pōr. z de p̄script. illud. Si tñ fit interruptio ciuilis. puta p litis p̄testatiōez fm canones. videt q ammō nō currat p̄scriptio. qz p̄sumit ritubare z malā fidē hꝛe. Secꝰ fm legē. z hoc notat Jo. xxvi. q. iij. c.i. Et q̄ dicit reḡla de possessiōe. ītelligas etiā vel de quasi possessiōe. qz inco:poralia nō possidētur. ℔ q̄si possidenī. ff. de vsu. l. sequit. §. si via. Dic etiā plā ponunt de vsucapiōe q̄ ob breuitatē dimitto. Jo.an.

Pro possessoꝛe habetur q̄ dolo desīt possidere. Hec reḡla sumpta ē ex l. ff. co. ti. l. q̄ dolo. Et pone casum. vt lit. pen. eccl̄ia sancte marie. Hec regula ℣a est quo ad ℔ vt intm teneat q̄ dolo desīt possidere inq̄ntū possidēs. Ita nō tñ tenet realiter. nā ℔ possidē tem dat directa. ℔ aūt dat vtilis. ff. de noxa. l. electio. Itē nota q hec reḡla habet locū in p̄uato z in plato q̄ ad bona ꝓpria. Si aūt eccl̄ia desinat possidere dolo plati. non ℔ locū in eccl̄ia iste rigoꝝ. qz delictū psone cē. vt supra in reḡla. Et q̄ dixi q q̄ sine dolo desīt possidere absolutē. vel intelligē ℔ cū a p̄ncipio sine dolo possedit; puta per vsuras. p rapinā. vl̄ furtū. vel sīlī mō. etiā si sine dolo desīt possidere. puta naturali interemptōe vl̄ casu vl̄ furto vel violētia. nihilomin⁹ tenet. vt de vsuꝝ cū tu. et de rapto. sup eo. Et fac q̄ dictū est ē. in re. mora. Jo.an.

Peccatū non dimittitur nisi restituat ablatū. Hic ponit p reḡla ℣bū Augustini. q̄ habet. xxij. q. vi. c.i. z de vsu cū tu. Nō aūt dr ī hac regula vel intelligas si illud ablatū restitui p̄t. vt in p̄dictis. c. dr. Si aūt res ipa ablata restitui nō p̄t. vl̄ q; p̄sūpta est. aut p̄dita. distracta. aut sine magno scādalo non pōt restitui res illa. restituet ei⁹ extimatio etiā si res illo casu perijt sine culpa sua. q; tpe instāti fuit ī mora. xxi. q.j. decime. z de cemo. c.i. Si aūt nec istimatiōz restituere pōt. q; cuidēret est inops. bñ q̄de dimittit pcm̄. si videlicet alīs ipm poniteat. remanet tñ obligatio. Et si postea ꝓuenerit ad pinguiorē fortunā tenebit. ar. xxvi. q. vi. Si q̄s. z de solu. odiosa. ¶ Nota tñ q inops q̄ dz exercitu. sufficit si bonis cedat. C. q̄ bo. ce. pos. l. vl̄. Sꝫ inops q̄ debet ex malefitio. castigat verberib. xij. §. ij. fraternitas. Nō ḡ dixi. q tenet si ꝓueniat ad pinguiorē fortunā. vtꝛ est si penas corporales nō est passus. alīs secus. vt notat Bern. fm Lau. de homici. sic dignū. Restituat. Nō dicit de restitutiōe. intelligas nisi is cui facēda ērestitutio liberaliter remittat. i. sine vi sine metu sine fraude. q; satisfactū intelligit qualitercūq; satisfaciat. ff. q̄bus modis pig. vel ỹ porbe. iol. l. itē liberat. Et q̄ dico de remissione. intellige nisi in his casib⁹ in q̄b exp̄ssum est ī iure q̄ nō liberat remissio. vt de censi. exigit. in fi. ¶ Est autꝫ restituendū ei a q̄ exortū est vl̄ hereditb⁹ ei⁹ si extranei. dis. xvij. q̄m. z de vsuris. cū tu. Dis nō obstāt⁹ pauperibus vt ibi in dicto. c. ¶ Utꝫ aūt excōicato cui⁹ ē res restituenda fieri dz restitutio tū est in excōicatiōe. remittit ad no. p glo. xv. q. vi. nec scōz. Et subdit. Quꝫ posset dici deponendū illō in edē sacrā. q̄ibꝫ sic absoluat creditoꝝ Ablatū. Idē intelligit in dānis datis p aliquē. in q̄bus nil ꝓuenit ad cū. q; sic tenet dānū passo. alīs nō remittit pcm̄. Jo.an. Et q; multū diffuse tractat materia ō restitutiōib⁹ in scda pte. ti. ij. ī hic nō plꝰ. Poterit ad multa extēdi reḡla ista. Et p̄mo q; dꝰ pcm̄ sine vritiōe nō paꝛtit. vt dr de pe. di. i. li dauid. Jō nō fuit dimissum pcm̄ humani generis nisi facta restitutōe seu solutōe pene ī cruce p xp̄m. pās. Que nō rapuit tūc exoluebā. Et sic de q̄libet actuali pcō. q; cū p ipm subtrahat obsequiū dō debitū p̄ superbiā. nisi humiliet q̄s ī obsequiū dei. nō remittitur. de pe. dist. i. neminē. Sic de ablatiōne fame vl̄ dānificatione vel occisione z hmōi. quia oportet satisfacere modo possibili.

Qui occasionem damni dat. dānū q̄s dedisse videt. Hoc habet ex de iniu. z dā. da. c.vi. licet sub alīs ℣bis. z addit immediate sic. Secꝰ tñ in illo dicendū. q̄ vt nō occideret. de ꝓuidētib⁹ nil obmisit. Et in p̄ncipio decretal⁹ illꝰ sic dr. Si culpa tua data tū est dānū vel iniuria irrogata. seu irrogātib⁹ forte opē tulisti. aut hec impuria tua aut negligētia tua euenerunt. ture sup his satisfacere te oportet. nec ignorātia te excusat. si scire debuisti ex facto tuo iniuriā verisimiliter posse cōtingere vl̄ iacturā. hec ibi. ¶ Nota q duplex est occasio ℔ data. z ex ista tenet. z occasio ex se accepta. z ex ista nō tenetur quis.

Peccati venia non datur nisi correcto. Hec reḡla colligit ex. c. legat. xxiij. q. ij. et de schisma. c.i. li. vi. p q̄ pones casum. Nota q differētia est inter delictū. pcm̄. z crimē. Pcm̄ idē est q̄d p̄au⁹ actus.

Delictū vero diserto boni quasi derelictū. Crimē ꝯo peccatū accusatoꝛe ꝛ dānatōne dignissimū. lxxxj. di. c. j. Frequēter tamē vnū ponit ꝓ alio. Nota q̄ peccator nō solū deliquit in deū ꝫ etiā i ecclīam. Per ꝯtritōem aūt delet peccatū q̄ ad deū. ꝓ penitētiā ꝯo q̄ imponit a sacerdote in ꝓfessioe oñdit delerī q̄ ad ecclīam. de pe. di. j. ꝓ totū. licet aūt ꝓ ꝯtritionē sit delerū q̄ ad deū. tñ adhuc ō crimine accusari pōt. xxxiij. q. ij. admonere. vbi de ħ. Si ergo semel ꝑenitet ꝛ penituit. vltrius nō cogit penitere. Si in iudicio accusatus absolui vltrius nō potest accusari nisi in casibꝫ notatis. ij. q. vj. ℣. habet hoc ꝓtū. Sīgit ℣ntū ad hāc regl'am. di. uij. deniq̄. Ibi enī dat venia nō correctis. ꝛ fit ibi mētio de crapula carnisꝓtuū. Sed ex ponit ibi venia. i. impunitas pene eꝛnal'. ꝓpter scādalum enī vitādū relinquūtur q̄dā crimina impunita. vt dist. l. vt cōstitueret. Itē ℣ de pe. ꝛ re. q̄ q̄dā. ꝛ c. officij. vbi dat ur penitētia nō correcto. i. incōrrito. Sed dic q̄ licz imponat penitētia nō tñ dat remissio. ꝛ ideo inutil' est illa penitētia. nō tñ dat remissio. ꝛ iō inutil' ē illa penitentia q̄ ad vitā eternā. ꝛ de pe. di. v. falsas. Nota etiā q̄ ꝓ quo libet mortali debet duplex pena. s. eterna seu infernalis. ꝛ tꝛalis. de pe. di. j. si peccatū dauid. Hoc etiā ponūt Thomas ꝛ alij theologi. Venia pene tēpoꝛal' interdū dat nō correcto in hac vita ingētū sīc quis non punit' seu satisfacit ꝓ peccatis cōmissis. Venia aūt pene eternal' nunq̄ dat incōrrito. Jo. an. Sic ꝓcedit. Aut loquimur ō venia peccati. i. remissiōe q̄ ad culpā. aut q̄ ad penā. Si q̄ ad culpā ꝯa ꝛ firma stat regula ista. q̄ nec culpa peccati mortal' remittit alicui nisi correcto. i. vere penitēti ꝛ ꝯtrito. de pe. di. iij. neminē. ꝛ. c. tres sūt actōes. Culpa etiā venialis nō remittit i ꝑti nō penitēti de eo sed i purgatorio. Si ꝯo loq̄tur de peccato q̄ ad penā ei debitam. siue eternā siue tꝛalē. adhuc vera ē regula. q̄ pena eterna nūq̄ remittit incorrecto. i. nō ꝯtrito de oñibꝫ mortalibꝫ. de pe. di. iij. sūt ꝓles. Sed nec pena tꝛal' de mortalibꝫ vl' venialibꝫ debita remittit incōrrito. vnde indulgētie talibꝫ nō valēt q̄ solū sūt de penis. Sed ꝯtrito dat venia. i. remissio. correcto ꝯtrito q̄ ad illa quoꝛ penitet. ¶ Nō aūt ō illis venialibꝫ de q̄bꝫ nō penitet.

Priuilegium personale ꝑ

sonā seq̄tur. ꝛ extinguit cū ꝑsona. Hec regula sumpta ē ex. l. ff. eo. ti. l. ꝓtilegia. Pone casus. vij. q. j. petisti. ꝛ ō auro. ꝛ vsupal. c. ij. Et nota q̄ dicit ꝓtilegiū. q̄ ius cōe ad vnā ꝑsonā directū ad oēs extēdit. di. xi. miramur. ꝛ ō re iudi. in causis. Et idē i reliq̄is directis ad ꝑsonas. q̄ cū ꝑsonis extinguūtur. de offi. delega. q̄n. Sic ꝛ pacta ꝑsonalia ꝑsonas nō transgrediūtur. de transac. decernero. Et cōpromissum nō extēdit ad heredes nisi de ipis cauc atur. de arbi. c. vltimo. Et intelligit hec regula de priuilegio ꝑsonali. i. ꝑsone ꝯcesso. Idem si eēt ꝑsonale ex gte concederis. de reſcp. si gratiose. li. vi. Priuilegioꝝ igit aliud ꝑsonale. aliud reale. de ꝑsump. mādata. Si' aūt simpliciter cōcedant an dicātur ꝑsonalia an realia. dic vt notat xx v. q. ij. in summa. ꝛ xvj. q. j. possessiones. Et q̄ dī hic de ꝓtilegio ꝑsonali q̄ extinguit cū ꝑsona idē intelligas in reali. q̄d sīc extinguit extincta re. xvj. q. vij. ꝛ ħ dixim⁹ de verbo. sig. abbatē. Nō dic vez q̄ ipa loca vl' res. pia. ciuitas. ecclesia. vl' alia loca sacra vl' ꝑbana destruūt supiozes autozitate. ꝑm Job. ꝛ lau. q̄ hec no. sup dicto. c. ꝛ hoc diximus. Si aūt destruat ab hostibꝫ retinet omnia sua ꝓtilegia. ꝛ remanēt ibi clerici. vij. q. j. pastoralis. Idē si autoꝛitate supiozis trāsferat ad aliū locū vl' vnitatur alteri. xvj. q. j. ꝛ tꝛis. ꝛ. c. sequen. Et licet dicat ħ priuilegiū extingui cū extinguit ꝑsona. interdū etiā extinguitur ante. ꝛ ꝓter abusum meret extingui. xi. q. iij. ꝓtilegium meret amittere inq̄t Grego. q̄ ꝯcessa sibi abutit po testate. ꝛ in casibꝫ nota i glo. ꝛ di. xxij. renouātes. Et nota q̄ ꝓtilegiū indeterminate ꝯcessum ꝑsonā seq̄tur ꝑsē vt in regula. i. in oīi loco ꝛ tꝛe. Sz ꝓtilegiū ꝯcessu cuz determinatōe loci ꝛ tꝛis. vt in vsupalij ex locū. cū ꝑsonaz nō seq̄tur. vt de vsupal. ex tuaꝝ. Tenoꝛ enī ꝓtilegioꝝ attendēdus ē ꝛ seruādus. de ꝓtile. porro Jo. an. Et ħ seq̄t q̄ q̄ obtinet aliquā autoꝛitatē ꝑsonalē vl' grām simplicitera supiozi semꝑ retinet nisi reuocet.

Pluralis locutio duoꝝ

numerō ē ꝓtenta. Pone casū de ꝯse. di. j. ħ q̄z. ibi dns vobiscū. duos numero cōpbēdit. de ꝑben. is. cui. li. vi. Ubi bñficioꝝ nōe duo intelligūtur bñficia. Itē g. l. ff. de manu. l. libertos. Si legēt seruo libertas p̄ annos. de duob⁹ dieb⁹ intelligit. vl' legat p̄ dies. de duob⁹ diebꝫ intelligit. ff. ō ꝑbo. sig. l. inter illa. Et nota q̄ cū ħ regl'a dicat q̄ pluraꝛ locutio ē ꝓtera numero duoꝝ. Uerū ē regulariter. ꝛ vbi eodē iure vel alio iure nō adꝺcatur numerus. ¶ In causis igit ꝛ instrumētis regulariter duo testes sufficiūt. Interdū etiā vn⁹ sufficit. vbi nulli fit ꝓiudiciū. de ꝓcura. dist. uij. placuit. Et multi sūt casus in q̄bꝫ req̄runtur tres ad min⁹ testes. Primus i depositōe pecunie. Secūdus q̄n imperitus liraꝝ cōtrahit i scꝑturis. Tertius i instrumēto publico q̄n mulier facit se aliq̄d recepisse ꝑ interesse. Itē q̄n q̄s vult infirmare testamētū q̄d fec⁹ p̄ cranscursū decēnij. Itē i inuētario. Itē i ꝑuaꝛa scꝑturꝫ vt fidē faciat. Itē q̄nq̄ testes req̄runtur dū ꝯtractus excedit libram auri in ciuitate. Itē i donatōe causa mortis. In testamētis aūt cōiter septē req̄runt. Itē i testamēto cecī octo. Alij q̄n sufficiūt quinq̄. vt i testamēto rustici. vt i municipijs ꝛ vill'. vbi ē boim raritas. Aliq̄n sufficiūt duo vel tres. vt i testō fcō inſt filios ꝛ nepotes. ꝛc. ibi vidē potes. io. a.

Plus semper continet in

se q̄d ē min⁹. Hec regla sumpta ē ex. l. ff. c. ti. l. i cō. Pone casū. xxij. q. ij. si quis dederit. Ubi q̄dē imponebāt penitētiā septē annoꝝ. quidā decem. alij quinq̄. Et cano hanc vltimā ibi sequit. Itē i arbitris ibi ꝓnūciantib⁹ quilibet diuerso numero. de arbitris. c. i. li. vi. Et est ratio hui⁹ regule quare in obscuris sequitur minimū. q̄ plus ꝯtinet in se q̄d est minus. ꝛ nō ecōtra. vt decē est 5 in regula in obscuris. Et cōcoꝛ. ad hāc regulā supia illa. cui licet. Sz ꝯtra. de ꝑben. cui. li. vi. vbi dicit. si mādat alicui. puideri de ꝑbēda integra. etiā eo volēte. li nō poterit de dimidia puideri. Ul' si mādetur ei. puideri de ꝑbenda certi valoris. sibi nō poterit etiā eo volēte de ꝑbēda minoris valoris. puideri. Sol'. Doc fac⁹ forma mandati que exacta ri ligēria ē seruāda. Item fallit hec regula in casibꝫ vbi req̄rit specialis exꝑssio. vbi genus q̄d plus est nō ꝯtinz speciem q̄ minus ē. vt decē est in regula generi. Itez habet locū regula i eo q̄d plus est ġnitate. nō i eo q̄ plus est q̄litate. q̄ plus qualitate nō includit minus qualitate. vt in regula. cui licet. Jo. an.

Potest q̄s per aliū quod

potest facere ꝑsonaliter. Pone exempla. Potest quis iurare per aliū. vt. lxij. dist. nibi dñō. Itē potest q̄s alium q̄s contrahere matrimoniū. s. ꝑ procuratorem suū. ad hoc de ꝓcura. ca. vl. li. vi. Hec tamē regula habet multas exceptiones in q̄ibꝫ nō potest quis facere p̄ aliū q̄d ꝑ seipsū. vt in eo cui cōmittitur certū ministeriū. de offi. delega. c. vl' Non enī pōt subdelegare nisi in hoc habeat spēalem cōmissionem. Itē in penitentia suscipiēda. de pe. dist. i. quē peniteꝛ. quā ꝑ se quis suscipe debet nō ꝑ alium. s. q̄ ad ꝯtritōem ꝛ ꝓfessionem. Ratio ē pudoꝛ q̄ est maxima pars penitentie. vt ibi dicit. Item i eo viro qui ꝑsē veniam etatis impetrat q̄d ꝑ se facere debet. Itē adoptare

vel arrogare nō potest ḋs p aliū. ff de adop. post mortez. l. nec. Ro est. q; adoptatio imitat naturā. ītē fallit ī iudice qui p se debet dare iniam nō p aliū. nisi sit episcop⁹ vel supior. de re iudi. c. vlti li. vj. ītē in eo ḋ cepit ꝓferre sacramētū vnitatez. vt ordines. baptismū. extremā vnctionem. ꝓsecrationē. eucharistiā. z hmōi. q; p aliū perficere nō pōt. dii. xxiij. ḋcundā. Hā si vbi deficeret sacerdos in medio forme sacramētoz. ḋ suppleret de fc̄tū ei⁹ toram fo⁹ mā debet dicere. nō ḡtē ꝑm theologos. ītē abbas per se potest corrigere monachos. etiā verberādo. nō per alios. max. me laicos. de sen. excō. vniuersitatis. ītē dñs nouū emphiteotā p se nō p alios in possessionē inducere debz ītē regulariter in cā criminali. ij. q. vi. si qñ. ītē que. sunt mere imperij vel gladij potestatis nō delegant ꝑm leges. nisi in casu. ff. de offi. ei⁹ cui man. est iu. l. i. Sec⁹ ꝑm canones. De hoc no. xx v. dist. c. i. z de offi. ordi. q; sedē. ītē p se debet respōdere adult⁹ ḋ cathezizat nō p aliū. Fallit etiā in casu de elec. cōc. cupientes. li. vi. z de offi. dele. c. i. z de beneficiis. c. ij. Dec igit z similia specialia sūt. ¶ Et nota q; etiam ecōuersio ḋā p aliū possum⁹ nō p me. Eps enī clericū suū p aliū ꝑberare pōt clericū. tñ nō p scipm. lxxxvi. di. nō liceat. ītē eps p aliū litigare dz nō p se. ītē ruinoz z gubernationē z curā pupilloz. viduaz. pegrinoz. per aliū exercere debet. nō p se. di. lxxxviij. epūs. ītē plat⁹ clericus babēs tēpale iurisdictiōz audit z iudicat ī causa sanguinis. nō p se sz p aliū. ne cle. vel mo. c. virgo. lib. vi. ītē religiosa mulier p aliū potest esse in iudicio. nō p se. ītē interdū ꝑsequit quis p aliū. qō p se ꝑsequi nō posset. de cōcess. ꝓben. auctoritate. li. vi. ¶ Et nota q; id tm̄ dicitur posse qō de iure possum⁹. Danc igit regulā credo loqui in bis q̄ de iure sortiunt vl sortiri possunt effectuz Nō igit supabundat alia regula infra. sez ḋ facit. q; generaliter loquit. vt etiā maleficia cōꝑbēdat. Et ista loquitur de potestate faciēdi. illa de effectu tā facti. ītē ex ista regula nota. q; sicut p se potest ḋs se subscribere. ita p alium. vt no. de re iudi. cū inter. Jo. an. Potest ḋs sanctificare p aliū sicut p se. si videlicet est in gra. econtra pōt mereri p se z peccare. qō nō potest p aliū.

Qui facit per alium. ē per

inde ac si faciat p seipm. Dec regula sumpta est ex lege. ff. e. ti. l. ḋ iussu. Pone exēpla z ꝑsequere. vt in regla potest ḋs. z nō supabūdat ista p illā. vt ibi dixit Jo. an.

Quod semel placuit. am

plius displicere non potest. Pone casum in mrimonio. q; cōsummatū nō potest dissolui. xxij. q. v. bonendus. z de iureiurā. quēadmodū. ītē in electo. viij. q. ij. dilectissimi. Jn iudice. iij. q. iij. offeratur. Idē in alijs omnibus. di. iij. in istis. ¶ Fallit interdū bec regula ex casu supueniēti. vel de nouo ad noticiā pueniēti. de elec. vt circa li. vi. q; que nouo emergunt indigēt auxilio. de offi. dele. insinuante. ītē fallit in offiis casibz in quibz ꝑmittit a iure pētere vl variare. sicut in medico quē licet mutare. In appellatione a qua licet appellanti ab appellatiōe recedere. ij. q. vi. si quis. In patrono layco qui potest variare de iurepatro. qō aūt. In cardinali ḋ variat in casu ō electi. licet. ītē in monali. ca. ti. li. vi. indēnitatibz. ītē in testamento qō mutari potest vsq; ad vltimū vite. xij. q. ij. c. vltima volūtas. etiā nō obstante pacto de non mutando. C. de pac. l. pactum. Item in bello quē quis mutare potest vsq; ad litis cōtestationē. Et accusans ante inscriptionē peniter. de accu. c. licet. ītē in mandato z societate z deposito licitū est penitere. instit. mandati. §. recte. et de pen. c. ij. li. vj. Et regulariter in ꝓtractibz inuominatz quod dic vt plene nota. ff. de condi. ca. da. z ca. non pe. l. si pecuniā. ītē soluunt sponsalia de futuro p sequentia spōsalia de pñti. ō spon. si inter. Et spōsalia de pñti p ingressum religionis. de conuer. ꝓiugg. ex publico. Et ingressus religionē ante annū vel professionē peniter. de regu. ad nostrā. Et professus vnā religionē: etiā inuito ꝓlato ingreditur z profitet artiorē. eo. ti. licet. Et a voto simplici receditur p sequēs matrimoniū. de vo. z vo. redem. ca. j. li. vj. ītē a voto de certa religione profitēda. recedit per ingressum alterī⁹: etiā laycus. de regu. qui post votū li. vj. ītē fallit in casu in quo licet infra triduū penitere. ō regu. ad nostrā. eo. ti. z li. constitutionē. ītē in electo. qui consentit electiōi de se facte. qui ꝓpria auctoritate peniter ante confirmationē. de transla. inter corpalia ꝑm Bern. Jn bis igitur z similibz casibz. qō semel placuit: adhuc displicere poterit. ¶ Et incidit in banc regulā illud generale q; nullus potest venire contra factū suū. de ḋ dic vt. lv. dis. penitentes. ¶ Et nota q; bec regula non habet locū in bis que improbant a iure. vt in ꝓdicto. c. penitētes. de fo. compe. si diligēti. C. de arbi. l. j. vbi licet partes faciant pactū de nō recedendo ab arbitro. z appel. renunciant. nibilomin⁹ recedere possunt. ītē habet locū ī bis que sciēter placēt z nō p errorē facti. xxxviij. dist. q̄uis. vnde ꝓtrahens cū seruo quā credit liberā: potest penitere. Emens auricalcū intendēs emere aurū: potest rescindere emptionē. ītē requirit q; placeat non totū mente sz verbo vel facto. z q; alterius interesit. Facit ad hoc regula mutare. Et quod ibi dicit. Job. an. ¶ Quod vltimo dictū est videt habere locum in foro cōtencioso. Nam si quis voluerit aliquid sola mente: tenetur quo ad deum sicut oz vouisset. ¶ Extendit regula ad vota z iuramenta z huiusmodi. que si sunt iusta. nō licet ꝓpria auctoritate venire contra. ītē si quis renunciat iuri suo: penitere non potest. vij. q. i. q̄ periculosum

Quod quis mādato iudi

cis facit: dolo facere non videtur. cū habeat parere necesse. Dec regula sumpta est ex lege. ff. eo. ti. l. non videtur. Pone casum in milite qui de mandato iudicis occidit. xxij. q. v. Nules. Jn laico vel clerico qui de mandato ꝑlati capit clericū. de sete. excom. li. vi. Et bec regula vera est cum iudex aliquid mandat suū officiū exercendo. ff. ad trebel. seruo. §. cum pretor. Si exercet officiū suum: non est parendū nisi in reuerentie exhibitione. Nam interdum resistere debēt officiales. de pnīa dist. i. Hemo. Et hoc vez in atrocioribus. in quibz deo magis q̄ hominibus obediendum est. xi. q. iij. Si dominus. Jn bis autem que sine dolo cōmittuntur: etiam parens extra officium excusatur. ff. ad legez aquili. liber homo. ¶ Et nota q; sicut dolo caret qui iudicis obtemperat ꝓcepto. ita econtra dolo non caret qui ꝓcepto iudicis non obtemperat. ff. eo. titu. l. non potest. Cum habeat tē. Dic redditur ratio. Jn bis ergo in quibus non habet necesse parere vt in atrocioribus que ad suum non spectant officiuz dolo non caret. Et facit ad hoc de sentēn. excom. vniuersitatis. vbi verberans monachum si est laycus: licet illud faciat de mandato abbatis: est excommunicat⁹. ¶ Et nota q; dicit parere necesse. Sicut enim necessitas excusat a furto. de consecra. dist. v. discipulos. ita z a dolo. vt hic Cum ergo nullum maleficium sit sine dolo vel lata culpa que dolo comparatur. xv. q. i. aliquos. ergo z a maleficio quolibet excusat necessitas. Quod intelligo vt dixi cum scilicet mandat quod spectat ad suum officiuz. puta occidere homicidā ꝑm ordinē iuris non peccat obediens in hoc iudici. qui alīs peccaret grauiter. Job. an. Jn malis ḡ ñ est obediēdum iudici. id ē plato. xi. q. iij. ḋd ḡ. Jn bonis obediēdum est simpliciter. ea. q. si dominus. i dubijs autem similiter obediendū est. xxij. q. i. quid culparum. in fine.

Que a iure communi exor

bitāt nequaq; iūre d ꝓsequētiā trahēda. Nec regula iūs pta est ex. l. ff. co. ti. l. qō. ꝓtra. Pone casū. xxvj. q. j. hinc est ꝛ de puīl. sanc. Et ꝓcor. ad hāc reglam supīlla regula in argumētū. ꝛ infra. Nō alicui. Pores ergo intelligere hāc reglam in puilegio. q; puilegia singlor cōem legē nō fa ; ciut. xx vj. q. ij. no statum. Jte i iure veteriano nō regulari ter quilibet intercedēdo obligat. Fallit i mīere q nō trahit ad ꝓsequētiā. ꝛ idē i sūbo. Et nota q sicut ea q exor ; bitāt a iure cōi nō sūt trahēda ad ꝓsequentiā. vt b i regla ꝛ ita nō sūt amplianda ꝛ restringenda. vt de fi. ꝓsbyt. in qui. li. vi. Facit hec regula ad quēstionē qua q̄rit an fra tres heremitani ꝛ alij mēdicātes religiosi ꝛ nō mēdicantes cōpetrebēdant in illa constitutōne extraganti nouiter edita p Bonifacū octauū q̄ incipit Sup cathedrā in q̄ exp̄mit solū minores ꝛ pdicatores. Et quicquid alij dicāt dicēdū q nō extēditur ad alios religiosos mendicantes vel nō. vt clericos secīares. ꝛ solū amplectit minores ꝛ pdicatores. cū q; intentō pape videt hec fuisse. vt per ꝓba ꝓstitutōis apparet. tum q; exorbitās ē a iure cōmuni. ꝛ ideo ad ꝓsequētiā nō trahēda nec ampliāda. vt hic in regla. Vult enī illa ꝓstitutō dari q̄rā etiā de bis ō q̄b de iure dari nō d; sic ō ornamēntis relict; p fabrica. aut p ānīsarijs. septimo siue tricesimo. ꝛ hmōi. puta relict; etiā p lusoribus vl certis gḡonis. de testa. c. vl. Et ita pnūciatū est q me ꝛ do. Jo. de mōte murlo. Jo. an. ¶ Nota q ista ꝓstitutō q̄ hic dr extrauagās. l. sup cathedrā nūc est in corpe iuris sc; in Clem. de sepul. dudū. Jtē nota q post Clem. vtercz ordo sc; minor ꝛ pdicator būit puilegia ꝑ illā Clemē. quartā ñ soluēdā. de q̄ ꝛ quo. vide s. de puīl. o. pdicato. ri. pce. ꝛ i. iij. gte. ri. p. c. v. ō sepultar; .

Quod alicui gratiose con

cedit trahi ñ d; ab alijs i exēplū. Pone exēpla q̄ dixi in regula q̄ a iure sc; īmediate posita. ꝛ plegre vt ibi. ꝛ in regula puilegiū. Et ꝓcor. ad hāc illa alia i argumētū. Jo. an. Extēdi pt ista cū supiori. de bis q̄ facta sūt a scīis i vetert ꝛ nouo testō pter leges cōes. Et ad b̄ fac q̄d dic gratian. ij. q. vij. §. bis ita rndet. Miracla maxie veter; testamēti sūt ad mirāda. nō i exēplū nre actōnis trahēda. Et pōit exēpla samuel q occidit agag. Et pbnecs sacerdotis q occidit iudeū coeuīte cū madianita Danielē q cū nō eet iudex dīudicauit causā susanne. ꝓla alia posūt induci. vt Osee q duxit vxorē fornicariā. Sāpsonis qui se occidit. Abrahe q filū suū ēctū i se fuit īmolauit. Moysi q egyptiū iniuriātē hebreo occidit. Dester regine que alienigene nupsit. Marbie q sorte electa fuit. Jacob q plures vxores sit būit. Dauid q monomachiā cū golia exercuit. In nouo testamēto abrosij q nōdū baptiza ; tus elcūs i epm fuit. Seueri q ex lanifice epūs facus fuit. Alexij q spōsā cū q ꝑierat p ꝓba de pūti dimisit. sine assumptōe religiōis. Zenobij q p collatōem sibi fcām cuz ambrosio celebrauit. de abstinētijs miris ꝛ vigilijs beati dūici ꝛ frācisci. ꝛ alioz q̄ sunt ex communes leges .

Quod ob gratiā alicui cō

cedit nō ē ei⁹ dispēdiū retorquēdū. Pone casum i ycono mo. q cū i fauorē ecclie ꝓstitut⁹ sit ecclīam vacātē grauare nō d; xij. q. ij. caritatē. Jtē i religiōsis nō mēdicātibꝫ. ō regla. ñ solū. ꝛ. c. seq̄n. li. vi. Sz ꝑ. ff. ō auto. tu. l. obligari. ꝛ isti. ō actī. tu. §. neq;. Ubi dr q pupill⁹ ñ pt adire bēdictatē ēc locupletē sine tutoris auctē. Sed i bis i q̄b certū est ꝓditōē pupilli efficiat melioꝛē valet factū a pupillo. etiā sine tutoris auctoritate. vt si ferat p eo sentētia. vt i. l. nō eo min⁹. C. de pcura. In bis ꝙ i q̄b certū ē ꝓditōe pupilli ꝙteriorē ꝓstitui. vt si alicui cedat actiōem vel se obligēt fām suū sine auctoritate tutoris nō tenz. C. ō alij eo pstan. l. ij. ꝛ iij. In bis ꝙ i q̄b dubiū ē vl ēē pt. ā cō dicto pupilli ꝓstituat melior vl deterior. vt i hereditatis additione q̄ pt bñe lacētia oncra. fām a pupillo sine auctoritate tutoris non valer. vt in dictis ꝓbꝫ. ꝛ b i fauorem pupilli. ne oneribꝫ implicet. ff. de acquirē. bere. l. more. Et hec regula bz ꝓtractē i sui ꝓncipio. l. q̄ pena vl odiū ñ dz cō uerti i pmiū. xvi. q. i. legi. ꝛ ō sē. excō. li ꝑ cū su. ꝓcor.) o. ā.

Qui ꝓior est tempore po

tior ē iure. Hec regula sumpta ē ex. l. ff. co. ti. l. q̄stiēs. Pone casū i iure sessiois ꝛ subicpr̄ois. di. xvij. c. vl. Ibi ppo nit pus ordiat⁹. In ꝓsecutōe aūt pbēde ꝓponit q̄ p⁹ impetrat. de pben. cū cui. li. vi. In duob⁹ emptoribꝫ vl duob⁹ natarijs ꝓponit i rei vēditōe. is cui res pus tradita fuit. C. de rei ven. l. q̄stiēs. Sz q̄re i b vltimo casu pfert is cui res ē tradita pmo. ꝛ nō is cui res prius ē vendita vel donata. q̄d esse dz fm hāc reglam. Sol. Hec regla locū bz in bis q̄ vtriusq; par ē causa. vt in pdicta. l. q̄stiēs. ff. e. ti. Sz post vēditōem ꝛ añ traditōem q̄ remanet dns vē dēdo. vēdēdo ḡ ꝛ tradēdo scdo potior ē cā secūdi. vt ibi. hec pbāt. tenēt tñ prior exēpto ḡtū sua interest. vt ibi. Sz p lras papales q̄s statum ē canonicus. ꝛ ideo in atrē dim⁹ datā. vt i pdicta decreta. eū cui. Et nota q hec regula locū bz i ꝓtractib ꝛ in bis q̄ duoꝫ volūtate dependet. Sed i legiō ꝛ ꝓstitutoꝛibꝫ q̄ pēdēt ex vni⁹ volūtate sem p posterior rollit priorē seu reuocat. Jdē i testamētis ꝛ eade de cā. q̄ dependet ex volūtate vni⁹. Ad primū de ꝓse. di. j. vasa. ꝛ de cogna. ꝛspi. c.). Ad secūdū. xij. q. ij. vltima volūtas. Ad pmū ꝑ. xxxij. q. ij. b ipz. ꝛ l. di. dño scō. vbi dicit q̄ statu⁹ pri⁹ antiq̄ iuxta q̄ nouo. Sz dic vt ibi vt ē dict. Hec regla locū bz i bis q̄ par tus dñt. Nā priuilegia ꝓsiderant nō solū ex rpe bz ex cā. hinc ē q̄ receptⁿ auctoritate aplica pfert oib⁹ alijs añ receptis alioꝫ auctoritate. de pben. bi q. li. vj. Et creditꝫ dotal pfert q̄bus dā anterioribꝫ. nō tñ filijs ex priori matrimonio q̄ agūt de dote materna. C. qui po. in pig. babe. l. viri. Jo. an.

Quod alicui nō suo licet

nomīe. nec alieno licebit. Pone casū p. c. xlvj. di. sic ñ suo. Meo enī nōie nō bz sen⁹ exercere. ira nec alieno. vt ibi dr. Jtē ex de fal. ad falsa. Sic ꝓprio nōie ñ debeo falsare lras papales. ira nec alieno. Et nota q hec regula y. ra ē in malefactis. Indecēs ēt ei crimē suū alienis cōmodis impēdere. vt in dicto. c. sic ñ suo. Hoc dico q̄ delegat⁹ ex delegatōe cognoscit de cā de q̄ ex ꝓprio nōie cognoscere nō posset. Et ratio q̄ nō pt ꝓprio nōie tractare cām spūalem tractat alieno. vt de pcura. c. j. li. vi. Jtē bz locū regula in bis q̄ vt demandari possint ordinis administruz. Unde sicut suo nomīe sacerdos simpliciter nō crismat i fronte. non ordinat ad sacros. ira nec episcopi sui mādato. cū talia demādari non possint. Et de hoc de ꝓse. ec. vl al. aq̄. Jo. an. Nō licet fraudes. dāna. furta. ꝛ hmōi facer nomīe suo. ira nec alieno.

Que contra ius fiūt debēt

vnq; p infectis haberi. Pone exēpla. xxv. q. ij. imperiali. vbi sūt ad hec verba. ꝛ de regula. nō solū. li. vj. i regula q̄ nō pstat impedimētū. Obijciat ad hāc regulā de matrimonio contracto post votum simplex quod tenet. ꝛ de matrimonio contracto ꝓra interdictum ecclie. ꝛ contra compatres ex cathecismo. de cogna. ꝛspi. c. ij. li. vi. Et ō sē tentia sub conditione lata. que tenet. q. q. vi. Biduum. Et in ecclesia consecrata ab alieno episcopo. vij. q. j. Episcopus. Et de omnibus que fieri prohibentur. ꝛ tamen facta tenēt. Jtē obijcitur de bis que fiūt ꝓra ius. ꝛ posstea confirmāt q̄ allegata sunt. ē. in regla non firmatur.

So. generaliť dici põt ſm Jo. q̄ b̄ notauit. di. x. vides. ꝛ Bern. q̄ idē no. de ipon. ꝛ uoꝫ. c. penul. ꝛ glo. penul. hāc regulā locū hr̄e in his q̄ hnt ꝓcuā phibitiõis cām. ℨria ꝙ in his q̄ rpalē. Ul dic hāc regulā verā nisi eodem vel alio iure roleret. ꝛ sic intelligūť ꝙ ꝛra. Uel dic ꝙ illa nõ sunt directe ꝙ ꝛra ius. qz ly nõ assistat ius. nõ tñ plene resistit ius. Et ꝺz. C. de legi. l. nõ dubiũ. ꝙ sufficit legislatorem aliq̄d phibuisse. licet nõ adiecerit. si ℨ factum fuerit nõ valere. Et hec regla locũ hz in his q̄ de iure sortiũtur effectũ nõ de malicijs q̄ ꝛra ius fiũt. q̄ vtiq; nõ habēt ꝓ infectis. Et facit qꝺ dictũ est supra in regula. nõ pster. ꝛ illud hic adde. Jo. an.

Quod omnes tãgit debz

ab oĩbꝫ approbari. Pone casum ī archiepõ ꝓcerando ab oĩbꝫ suffraganeis suis. lxvj. di. c. j. In electõe faciendo ab oĩbꝫ canonicis. de elec. q; ꝓter. In concedendo baustũ aque in q̄ ꝙuocādi sunt oĩes q̄ ius hñt. ff. ꝺ aq̄plu. in ꝓcedēdo. Ad idē. liij. dis. c. j. ꝛ. viij. q. j. licet. Et nota ꝙ dictũ qꝺ tãgit oĩes debēre approbari ab oĩbꝫ ergo nõ valet qꝺ facit maior ps. ꝛ sic est ꝛra. l v. di. ca. j. So. aut cõperit illud vt singulis. aut vt collegio. Ꝺ ꝓ sequere vt no. ꝙ Bernũ. ꝛ Jnno. de ꝓstit. cũ omnes. Fallit aũt hec regula in casu. insti. de reꝫ diui. § religiosum. Illud aũt dicunt in aliquo collegio oĩes facere. qꝺ maior pars facit. lvj. di. apostolica. Interduz tñ requirunť due ptes. de elec. licet. Et est regula in arg̃n. ad questionē. An papa possit statuere inutis accolitis ꝙ ipi ꝓtineant. Et hec questio notať di. ij. ꝓposuisti. Et dicit Joh. ꝙ non. qz castitas suaderi põt. nõ imperi. xxij. q. j. integritas. Bar. hr̄e. ibi cõtra. cui⁹ dictũ est penu⁹ falsum. nisi intelligas de ꝓmouēdis. ly ipe etiã de ꝓmotis intellexit. Mõachis aũt ꝓfessis qui renũciauerũt ꝓprie volũtati. austeriori regula posset eis indici. etiã ipis nõ approbantib; ſm Jnno. qui hoc no. de regu. sup eo. Et satis est expressum de stat. regula. c. j. li. vj. Jbi enī monialib; indicit austeriorꝫ vita licet nõ possint sine volũtate oĩm ordinē mutare de bis que vi me. ve causa. fi. c. fi. Jo. an.

Qui sentit on⁹ sentire de-

bet cõmodũ ꝛ ecõtra. Hec regula est sumpta ex. l. ff. c. ti. l. ſm naturā. Pone casum in clerico. q̄ ꝓpter lapsum retruditur in monasterio ad pñiam agendũ. quis res eius p; ficiēt monasterio. xvj. q. vj. de lapsis. ¶ In scõo scz dicto ibi ꝛ econtra. Pone casum in patrono qui defensare ꝺz eccl'iam. xvj. q. vij filijs. In clerico q̄ officiare ꝺz eccl'iam de ꝓben. significatũ. Et dicit lex. Nõ est ferẽdus q̄ lucruz amplectit. onus aũt subire recusat. C. de caduc. to. l. vna Concor. ad hāc regl'am. viij. q. j. ibi. ꝛ. xij q. ij. charitatem. cũ suis ꝙcor. ¶ Et nota ꝙ hec regl'a fallit interdũ ratiõe etatis vel ꝓsone. Interdũ rõe nature ꝓtractuũ. Interdũ ex speciali pacto. Primũ patet. C. de leg. tutel. l. vlti. Jbi enī minores licet ad tutele grauamẽ nõ veniãt. successionis emolimentũ nõ amittũt. Secũdũ patet ex. l. ff. ꝙ socio. l. de illo. Jbi enī nõ fit cõpensatio emolumẽti. qꝺ socius attulit societati dãno qꝺ intulit. imo eo nõ obstante dãnũ emẽdare tenet. ꝛ est rõ natura ꝓtract⁹. Jbi enī societas trñ ad lucꝫ. Tertiũ ꝑz. ff. de pac. do. l. familie. ꝛ de pac. c. j. li. vi. Jrē fallit vbi ex cã qs ꝓhibet ab emolumento. ly on⁹ habeat. Sicī iudice q̄ nihil hz a ꝓtib; exigẽ nisi expẽsas moderatas. cũ ꝓsit ꝙ cã. Nec tũc illas si partes sunt notabiliť paupes. ꝺ rescrip. statũ. li. vi. Joh. an. Põt sic extẽdi. Qui sentit on⁹ pñie ꝛ obfuscatõis mãdatoꝫ. sentiet cõmodũ ꝑmij. ꝛ ecõtra. q̄ sentit cõmodũ delegationũ. sentit postea on⁹ damnatiõis

Qui ad agendũ admittiť

ad excipiendũ multomagꝭ admittẽd⁹ est. Hec regl'a sumpta est ex. l. ff. e. ti. l. inuit⁹. Pone casum in eo q̄ legitime ꝓscribit. qz si cadit a possessiõe. dat sibi actio multo fortius dñi possidet exceptio. xvj. q. iij. § põt. Ad idē de prescrip. illud. Rõ buj⁹ regle ē regula quā habuisti sup. cui licet pl⁹ ꝛc. qz pl⁹ est agẽ q̄ excipe. Sic ḡ licet agere multo fortiꝫ licebit excipe. Jo. an.

Qui cõtra iura mercatur

plumitur bonā fidē nõ habere. Pone casum in eo q̄ recipit eccl'iam de manu laici. xvi. q. vij. si qs deinceps. Jtē in eo q̄ emit spũalia. de symo. nõ sanꝭ. j. q. j. q̄cũq;. ꝛ in multis alijs. c. Ad idē. C. de agri. ꝛ cēsi. l. quēadmodũ. vbi q̄ emit ascripticiũ sine gleba. ꝛra legũ interdicta mercat ꝛ male fidei possessor ꝺz. ꝛ ideo qz ralis nõ ꝓsumiť hr̄e bonā fidez. ideo nõ ꝓscribit. vt in ꝓdictis iuribꝫ. Cõtra ꝺ iurepatro. cura. solue. vt ibi. Et sic ꝑz ꝙ iuris ignorãtia nõ excusat ī ꝓscriptoibꝫ ꝛ vsucaptonibꝫ. Jo. an. Silr q̄ sciẽter emit res furatas vel raptas. nõ hz bonā fidē vñ tenet vt possessor male fide.

Quod latẽter vel peř vim

vel alis introductũ est illicite. nulla ꝺz ītabilitate subsistere. Hec regl'a est in decre. de re iu. Et sunt ẏba Bre. vij. Glo. ibi. Pone casum p. l. ff. qꝺ vi aut clam. l. j. Et in futio pstito plato a subdito ꝙ vim. b̄ in futuꝫ nõ facit priuditũ. x. q. iij. qz cognouim⁹. Per vim. Que ꝙ vim vl metũ fiũt. q̄ põt cadere in ꝓstantē virꝫ. cũ de b̄ ꝓstiterit revocanť de bis q̄ vi me. ve cau. fi. c. i. in glo.

Quicquid in sacratis ꝺo

reb; ꝛ epis iniuste agit. ꝙ sacrilegio reputať. Hec regla ē in decre. de reg. iurꝭ. Et sunt ẏba stephani pape. Glo. ibi In sacratꝭ reb;. siue sit bō siue ager q̄ illa aufert ꝛ inuadit sacrilegiũ cõmittit. xij. q. ij. nulli. Est aũt multiplex genus sacrilegij. xvij. q. iij. ꝙ totũ. ibi vide. ꝛ in scõa pte.

Rationi ꝙgruit vt succe-

dat in onere q̄ substituit in honore. Pone casum in filio patroni berede. q̄ succedit ī honore iurispatronat⁹. sic in onere defendẽdi eccl'iaz succedere ꝺz. xvi. q. vij. filijs. Jtē in plato q̄ succedit ꝓdecessoꝛi in honore. sic ꝛ in onere soluẽdi ꝓdecessoris debita succedere ꝺz. ꝙ ecclie vtilitate cõtracta. de sol. c. i. ¶ Et ꝙcor. regula supra. q̄ sentit. ꝛ quod ibi dictũ est. hic adde. Jo. an. Ex b̄ sequiť q̄ papa q̄ substituiť in honorẽ petri. imo xp̄i. epi in loco apl'oz. religiosi in honore scrõz. bñdicti. dñici. frãcisci. ꝺmõi. succedãt in onere vite ꝛ austeritatis eoꝝ. dist. xl. nõ vos. ꝛ. c. nõ est ꝛ dis. xxv. ecclesie. ꝛc.

Ratũ quis habere non po

test qꝺ ipse⁹ noīe est gestum. Pone casum. ix. q. ij. c. i. ꝛ de sen. excõ. cũ qs. li. vi. ¶ Sz ꝓtradicit ad hāc regl'am. ix. q. ij. lugdunẽsis. xvi. q. i. c. vl. ꝛ de elec. qꝺ sic. In quibus iuribꝫ habet qs ratũ. qꝺ ei⁹ noīe nõ est gestũ. So. Quidam dixerũt hoc fallere in spũalibꝫ. in qbꝫ ratũ habeo. ꝙ noīe meo nõ est gestũ ꝑ iura ꝓdicta. ꝛ b̄ no. in ꝓdicta ꝺ cre. ꝙ sic in glo. Ueri⁹ dic ꝙ ordinatio fcā a nõ ꝓprio epo. tenet q̄ ad ordinẽ. ly nõ q̄ ad executiõz. de tẽ. ordi. ꝙ trãslationē. Jbi ign̄ in. c. lugdunẽp⁹ epus ꝓpri⁹ nõ ratificauit collationē ordis q̄ ad ordinẽ. qz nõ erat necesse ly executionē ille dispẽsatiue ꝓtulit. quā nõ habebat. Alia etiam iura nõ ꝓprie loquũť de ratihabitõe ly de q̄dā nouo consensu q̄ fuit valde diũsa. ꝛ sup b̄ vide qꝺ dictũ est supꝛ in regl'a nõ firmat. An aũt vn⁹ iudex possit hr̄e ratā sniam latā ꝑ aliũ. dic vt no. xi. q. ij. c. i. Et de materia b⁹ regule adde qꝺ ꝺ in sequẽti regula. Jo. an.

Ratihabitionem retrotrahi mandato non equiparatur.

Nec regla iupra ē ex.l.ff. co.ti.l.iure. Pone casū ī iudicijs.ij.q.vj. nō solēt. z de iuris retrotrā.c.vl.li.vj. Jtē ī ptractib⁹. Cui macedo.l.vl. Et hz locū hec regla ī casu qn scz noie meo ē gestū. z tūc ratum hre possū. z ratihabitio retrotrahit z mādato comparatur Unū nota. si ifra certū tps renoc: aliqd facere. z alī ifra idē tps id fec noīe meo. hre ratū deveo. als ratihabitio n pdesset. ij.q.vi. nō solēt. Huic regle sūle ē qđ dr lex.l.q⁹ appellās pdenat⁹ de furto. si nō pieqt appellatoz retro not rat infamia. videt enī ratū hre sniam.ff. de bis q no.ifra. l.furti. Jo.an. Extēdi pt ad malefitia z dāna q li qs faciat noīe alicui⁹ dñi vl alteri⁹. z ille b sētiēs ratū bēat. ita ē z tenet ac si mādasset. Sic z yberās clericū noīe alterius si hz ratū efficit excōicat⁹. sec⁹ si yberat ex se nō noīe alterius. qz q audiēs hz ratū z gratū peccat qđē. iz n incidit in excōicatōem. Silr audites damnaţa z furta. nō tamē noīe suo. licet bēat rata ꝓter odiū illius. peccat quidem iz nō tenet ad restituendum. sicut teneret si eius noie esset fm. cū posset obuiare. Utz absoluēs aliquē a peccatis nō hns licentiā seu auctem sub spe ratihabitionis sui. placiēte absoluat. si ille postea habeat ratū. Coiter dr q non.

Semel malus semper presumit malus.

Pone casum in semel puro. xxij.q.v. paruuli. Jn semel ꝓmulgare d̄ pfup. scribā. Ad hec. dis. xxv. c.vlti. Dic q̄ pīumit cū q semel malus fuit. sq̄ ē malum. Et pt hmoi dicit pīumptio bonis. qz ꝑ bonem sic pīumit. Pot etiā dici pīumptio sacri. qz ex semel facto. sic pīsumitur. Pot dici z pīumptio iuris. qz ius sic pīsumit ex ferō. vt hic vides z ī iuribus assignatis. De qbus diuersi pīū ptionibus plegre. vt notat ꝑ Jo.di.l.ferē. z.luc. di. fraternitatē. z ꝑ Bern. de ispō. is q. Dic q̄ vides q pīumitur ex preterito circa pns z futurū. Jnterdū pīumit ex pnti circa preteritū. Jnterdū circa pns. Jnterdū circa futurū. Dō ꝓ legre vt no. di. xlvij. multis. z xxxvij. q.j. cuj per bellicā. de pīump. scribā. Licet aūt hec possit pīumptō iuris. nō tñ ē pīumptio iuris de iure. admittit enī pbatiō ī ꝓrium. z pbato q pentiuerit nō dicet amplius malus. di.l.ferē saluo eo qđ dr de hereticis ad abolendā. Nota igit q q semel fuit bonus sq̄ pīumit bonus. lxj. di. miramur. z ō pīump. mandato. Et pma facie quilibet pīumit bonus xj.q.iij. in cūctis de pīump. dudū. Qui aūt malus ē ꝑ pīumit malus. vt h. Et pcedit hec pīumptio. tū ex pīumētis natura corrupta. tū q̄ humana natura ꝓna ē ad delicta. xij.q.j. ois eras. Jo.an. Ex pdictis nota q est duplex pīumptio. iuris. z hec ē semipbatio et rei de q̄ pre sumit. vñ ꝓra hāc admittit pbatio ī cōtrariū. Exempli gra. Promulgata ē alīq̄ ꝓstitutō publice. vñ q̄libet pīumit iure. z nō excusat ꝑ pns ignorātiā faciēdo. Hz si qs ꝓbet se iuste ignorasse. pura tūc furtiuū fuisse vl loge abiente elicit illa pīumptio iuris ꝑ pbationem. Est alia pbatio q̄ dr iuris z de iure. hmoi ē plena pbatio ī humano iudicio rei de q pīumit. vt omnino credat sic esse. vñ ꝓra eā non admittit pbatiō. Exēpli gra. Que ꝑ violētia absoluta cognita ē. pīumit nō ygo. vñ fm iura n pt inter ygines ꝓcreari cognitiōes fuerit alio renitēte. z ꝑ pns ygo non est ꝓsumit etiā semel malus semp malus. l. in codē gener mali. Et q̄ nullus iudicādus ē i memoz sue salutis. j.q.j hz extimari penituisse nisi placēt ī malo. z b ī iudicio aie.

Sine culpa nisi subsit causa nō est aliqs puniendus.

Dic pontī regula z exceptō ē in regula. Pone casū. di. lvj. satis puerilem. Jn exceptōe pone casum in manito corrupto q̄ a pmorōne sine culpa repellit. cū ex cā ꝓter sacri defectū. xxxvij. di. si cuius. Jn clerico lepso q̄ sine causa ꝓter scādalū ꝓuit eccl̄ia. ō clēr. egro. tua. Regulariter g̃ null⁹ punit sine culpa. xxj.q.vij. inuenīt. Et ē ro. qz pena ē mēsura culpe. Ubi aūt n extat mesurādū mēsura locū n hz. Bñ aūt ex ca punit qs sine culpa. di. xxij. renouāres. Et nota q̄ qnqz de cauţ aliquis punit ī pnti fm mgrm in. vij. Prima ca purgatōis pec cati. vt languidus ad piscina. de pe. z re. cū immensa. Secūda causa inchoade dānatōis eterne. vt herode. z Antiocho. de pe. di. iij. ignis. Tertia causa pseruatōis a futura culpa. vt paulus. Quarta causa glificatōis ōi ex miraclo sic curo. vt in ccco a natiuitate. z lazaro resuscitato. Quinta ad maius meriti cumlm z pmiū z exēplus ceteroz. vt Job. thobias. z hmoi. de peni. dis. j. li pam. Dauid. et dist. iij. productor.

Scienti z consētienti non fit iniuria neq̄ dolus.

Hec regula sumpta est ex.l.ff. co.t. l. nemo. Pone casum ī ingenuo. q̄ scies z ꝓsentiens ꝓtrahit cū serua. vl cōuerso. xxix.q.ij. si qs ingenuus. Jn clericis q̄ sciēter z volūtarie nocosa admittē se ptrāit. de sententi. excō. c.j. Jtē i co q̄ sciebat rē quā emebat fuisse de here. ff. de act. emp. z ven. l.j. Et qō dicit hec regula sciēti dic vl scire debēti. Ad b. xvi. di. qō dicitis. Jtē dic scienti a pncipio. secus si ex post facto. ff. ō edil. edic. l. iustissime. Et nota q̄ dolus malus ē omnis calliditas. fallacia. machinatio ad circūuenīdū. fallēdū. decipiēdū ī alterū adhibita fm labionē. ff. de dolo. ma. l.j. §.j. Hz scies nō circūuenit fallit vl decipit. q̄ sibi nō infert dolus. Jo⁹ inductus ad clericatū vl monachatū nō dr dolū passus. qz nō est deceptus. xx.q.iij. ꝓstituit. vbi de boc. Et q̄ dicit hec regula nō inferri dolū sciēti z volenti verū est vt ex eo agi possit. Inferrur tamē ita q̄ nascitur ex eo actio q̄ exceptorem excludenda. ff. de fur. inter omnes. §. vlti. Item nota q̄ hec regula formata est copulative nō diuisiue. Nec ēni duo req̄runtur ꝓiūctim scz q̄ sciat z q̄ ꝓsentiat. Scienti ēni z nō ꝓsentiēti bñ inferur iniuria z dolus. xv.q.j. illud cum si. Ad hāc reglam signat ꝓra. de sen. excom. ꝓtingit in yberate scz clericū se ad b offerēdē in satisfactōe iniurie facte ab eo. qz excōicatus ē. Sol. quis nō fiat iniuria ꝑsone clico volēti vt ibi. sic in iniuria ordini clericali. z ō incidit. Item. C. de rap. vir. lyna. vbi si rapto ygnē etiā volēte. tenet. Sed hoc tō. qz id voluit in persuasiōe dolosa. qđ pl⁹ est q̄s violēta. ff. de ser. corrup. l.j. Jo.an. Ex b sequit q̄ si qs opat q̄ alīq̄ p certo pacto sibi dando ī pāno partum. vl ad rotem. xij. vincat. ꝑ libra nō fiet ei iniuria ex q̄ a pncipio scit quo sibi soluet. Jacob nō cōmisit dolū in emedo pmogenita ab Esau. Gen. xvij.

Semel deo dicatum non est ad vsus humanos vlteri⁹ trāsferēdū.

Pone casū. xxij q.ij. nulli. z de reli. do. ad b. Ad idē. xix.q.iij. q̄ semel. de cōse. di. j. ligna. z.c. vestimēta. Et hz locū hec regula nō solū ī re ꝓpria hz ēt alīena cōsecta. Un si aurifex bēbat calices quē eps cōsecuit amplⁱ nō redderet artifici calix ipe hz extimatio eius. Et est casus special in quo quis ꝑaturre sua. xvij.q.vi. cōperimus. Et qō dixi de calice idē de q̄libet re inanimata. Sec⁹ ī animata puta ī suo. Et sic nō ē contra. di. luc. frequēs. z.c. sequeti. Et rō ē quā notat Jo. scz q̄ in re inanimata non fuit dolus sed in animata. vij q. j. Epūs ī dyocesi. Et b qđ dcm est b q̄ nō hz reddi. intelligē in eadē forma. Nam ob redemptoem captiuoz z vrgentia debita. calices z vasa alia ecclesiastica vendi possunt etiam laycis. conflata tamen z comminuta. x.q.iij. hoctus. ¶ Item nota q̄ dicit regula dicatum. quia bona ecclesie non dicata vel consecrata. bene transeunt ad humanos vsus. z etiam serui ecclesie venduntur laycis. vel donant ad seruiendum. xij q.ij. Ecclesiasticis.

Ite nota q ōr ad vsus.q: nō solū ad dñium laycoꝝ. sed nec i vsum coꝝ erasire dñi res deo dicate.de pse.di.j.veꝝ stimenta. Et ponit ibi exēplū balthasar regis babylonis q panis fuit ꝓter vsum vasoꝝ tēpli.Dan.v. Ad humanos.i.seculares vl̄ secularū psonaꝝ. Ad idē.xij.q.ij.q di uinis. Hoc tō dico q: ad vsus clericoꝝ bn̄ pñt reduci.de pse.di.j.ligna.trasferēdū. Adde qō dixi sup.ꝓtilegium. Jo.an. Et b̄ sequit q clerici religiosi cū sint deo dicati.nō debēt se imiscere negotijs secularibꝫ.ne cle.vel mo.c. vlti. Nec se dare vite vitioie z mōo.xij.q.j.clericꝰ.z.c.duo sūt Jn figurā bꝰ ꝓtranū faciēt bꝫ.habes de nadab z abiu. q offerētes ignē alienū cōbusti sunt.

Tacere.qui tacet cōsenti re videt.

Pone casum.luij.di.si seruꝰ.z de plumb.nōne Nota q q talet ꝓsentu.vt h.z in supadictis iuribꝫ votuz emittit.di.xxvij.c.j.occidit.di.xlij.epbeliꝫs. Et ꝓtumax di.lxv.c.vi. Interdū nec ꝓsentit nec ꝓdicit. vt dicēt stari in regula sequēti.Jo.an. Esa. Tace mihi q: tacui. Est simulatoꝝ.di.lxv.ii forte. Impunitatē ꝓmittit.dist.xlij. sit rectoꝝ. Offert.xx.q.ij.c.j.Jo.an.

Js qui tacet non fatet.sed

nec vtiꝫ negare videt.Hec regula sumpta est ex.l. ff.ecō. ti.q tacet. Et nota q tacere ē qdā mediuꝫ inter exp̄ssam volūtatē z exp̄ssam ꝓdictiōꝫ.Pone ḡ casum i eo ꝓ quem fert ignia.q tacēs nō babeꝫ.p ꝓsentiēre.nec p ꝓdicere.j.x. dies.infra q̄s sp appellat.ij.q.vj.anteriorꝝ.Jtē pone casū in plato q tacet ex cā ꝓter scandalū.de cognā.ipi.sup co ¶ Prima regla fallit.di.xxvij.c.j.z di.luij.si seruꝰ.z.xx. q.ij.c.j.z de plumb.nonc.z vbicūq tacitū pactū inducitur a lege. ¶ Scda regula fallit i eo q ybo tacet ꝫ ꝓdicit facto vl̄ signo.lxxiij.di.c.j.Jtē fallit in bis i q̄bꝰ requritur exp̄ssus ꝓsensus.vt i adulto q cathezizat.Jtē in futute imponēda.Jtē in ꝓcuratore ꝓstituēdo.Jtē in furto.ff.de fur.q pbas.Jtē in soluēdo mrimonia. ¶ Jtē in bis casibꝫ q habentur.ij.q.vij.plerīqꝫ. Quid ḡ in bis dicēs.nūqd tacens habebit.p ꝓsentiēre an.p ꝓdicēre.So. dicūt qdā q regularit tacēs habeꝫ p ꝓsentiēre. Facit ad b̄ regla supi mediate q tacet. Fallit aūt in casibꝫ nūc dictis. Vl̄ dic secūdo q aut ē tale factū qō fieri pt me pbibēre.Pone casuz luij.dist.si seruꝰ.z tūc taciturnitas habeꝫ p ꝓsensu. Fallit tn̄ in casibꝫ supadictis. Aut ē tale qō fieri pt me pbibēre vl̄ ꝓtradicēre. Pone casum.ff.de ꝓben.can.p. rē alienā. et tūc taciturnitas nō obest fm Jo.q b̄ no.di.xxvij.c.j. Vl̄ dic tertio q in facto ꝓcupiscabili honorabili z meritorio taciturnitas habeꝫ p ꝓsensu.vt i ꝑmis iuribꝫ. Jn facien do.aūt qō nō est ꝓcupiscabile honorabile z meritoriū: ꝫ onerosum.taciturnitas nō bꝫ p ꝓsensu.ꝫ necessari ē exp̄ssus ꝓsensus.vt i alijs iuribꝫ fm Jnno. Hoc addito q vbi ius i penā statuit aliquē tacentē bri p cōsentiēre vel ꝓfesso.sic habebit.licet factū sit onerosum. Exēplifica p decreta.de iura.calū.c. vl̄ Jo.an.

Qui ex timore facit prece

ptū aliq facit q̄s debeat.z tō tā cōa nō facit. Hec regla est in decre.de reg.iurꝫ. Et sunt ybe Augu. Glo. Timore.s. seruili. Hic no stat cū charitate. Est tn̄ bonꝰ. q: sicut sēta filialis ista timor introducit charitatē fm Augꝫ.xxiij. q.vi.cū q timore. Nō tn̄ sufficit ad salutē.de pe.di.vij.c. vl. Et hic timor est cū q̄s tm̄ respicit penas temporales vel infernales.q pncipaliter ꝓter illas vitādas sibi cauet a peccatis z fac bona opa.al̄s nō facit. ¶ Sequit ḡ timor filialis vl̄ inicial q respiat ad bn̄placitū dei pñs z ꝑmiū. Jā nō facit. Glo.ar.q nō ōr factū qō nō legitime fit.xxiij.q.i.pudēda. Item est ar.q qui inuitus obedit. aut rē aut meritū pdit. et talis obedientia aut nulla est aut minima vij.q.i.sciendū.

Utilius scādalū nasci permittitur.

q̄ veritas relinquit. Hec regula est in decretali. de regu.iurꝫ.e. Qui scandalizauerit. Et sunt ybe bede Glo.ibi.collige casum.xi.q.iij.inter verba.z.xxij.q.ij.primum. ¶ Veritas q̄ triplex est.s. vite bone que nunqm ūmittēda est ꝓter scandalū.z ad quē liber ptinet. Alia ē veritas iusticie.hec ad iudicē ptinet. Alia discipline seu doctrine que ptinet ad platū z doctorē. Jn his tuabus quādoq omittit ꝓter scandalū vitandū.di.l.vt ꝓstituerētur. Et intellige de bis que indispēsabilia sunt. Et tale ius cōmune qō est indispēsabile dr veritas. que nunq̄ est deserēda ꝓter scandalū.quādo sc̄z est ius indispensabile. Dr cū est ius cōe dispēsabile qō etiā potest dici veritas ꝓter scādalū potest dimitti.l.q.vl.dispensationes. Bern. Intellige sane q sc̄z veritas doctrine pōt aliq̄n dimitti ꝓter scādalū.nō vt mēdaciū dicat.vel falsitas doceat.quia hoc nunq̄ licet.sed vt veritas taceat.cum nō est necesse.Sic etiā aliquādo veritas iusticie deseritur ꝓter scandalū.nō vt iniqua z iniusta sentētia det contra innocentē.ꝫ aliquādo vt reꝰ non ꝓdemnet ad vitādum maius scandulū.vt dicit in illo.c.vt cōstituerēt.di.l. De ista materia habes infra in.ij.pte.

Utile non debet per inutile vitiari.

Pone casū.xij.q.ij.si quos de seruis. vbi ep̄s manumisit seruū benemeritū.cui dedit vltra.xx.solidos Sed illud amplꝰ tantū reuocabitur sed nō tm̄ de prebēdo.dilecꝰ.vbi cōfirmatū factū legari in vno capitulo.z nō in alio. C. de dona.l.sancimꝰ. vbi donatio ꝓ pte tenet z ꝓ pte nō. ¶ Et nota q hoc ē brochardicū.z p hac pte facit iura.s. inducta. Ad idē.xxxvij.di.turbat.z.ca.si qd veri.z.i.q i.nōne.z.c.dūs declarauit.xij. q.v.qz.z.xxij.q. iij.inter cetera.xxiij.q.iij.q̄d ergo de pse.di.iij.si nō sanctificatur.de arbi.cū tpe.de dona.apostolice.institu.de iuri.stipu.§.q si q̄s. Per hec z sil̄s ꝓbatur q vtile per inutile no debet vitiari vt dicit regla. ¶ Econtra q vtile p inutile vitietur ꝓbatur di.ix.si ad sacras.xxij.di.quotiēs dā.iij.q.ix.pura.z de offi.dele.cū sup.ff.de arbi.l.pedius So. Dixit bar.bar.q vtile p inutile viciatur.vbi de b̄ in iure inuenitur exp̄ssum. Et b̄ no.ipe.iij.q.ix.pura.al̄s nō viciatur. Vel dic pleni q regulariter vtile nō viciatur p inutile.vt b̄ ptz in regula. Videsne cm̄ q bec ꝓpbandi sc̄z negatiuā b̄ ponitur.p regula. Habemus ergo stare regule.nisi specialitas.rō vel casus specialis cōtra regulaz appeat. Est aūt ꝓtra banc regulā casualr inuenire vtile p inutile viciari.vt in cōtrarijs. Et ē spēalitatis rō.q vtile z inutile sūt sepabilia.vt vides in.c. quoniā. Nam ibi qdā eps ordinās imposuit manū sup ordinādū.alꝰ dixit verba forme. Et sic q: materia nō ꝫ separari a forma vt si dicatur p vnū forma.p aliū exhibeatur materia. tō ibi vtile viciatur p inutile.vt nil reputetur factū. Et simiter si vnꝰ diceret ptē forme.z aliꝰ aliā ptē.nil faceret.ꝓbatur optīe bec sol̄.ff. de aqua quoti.z est.l.ij§.trebatiꝰ Jo.an. Nota etiā q̄ b̄ dr.ix.si ad sacras.i glo. Sic opꝰ de genere bonoꝝ viciatur vtile p inutile peri mortalis. q: illi opi nō debetur premiū supnū.z b̄ tō.q: ilepabilia sunt opꝰ bonū re carentia mortalis.ad b̄ vt sit meritoriū Ad qō ꝑmiū nos perducat ihs xp̄s in seculorum secula bñdictus Amen.

¶ Prima ps summe Antonini ordīs p̄dicatoꝝ viri q̄ clarissimi archiepi florētini. solerticq cura emendate. Finis exrat p mgrm Jobem grüninger in inclita ciuitate Argētina Anno natiuitatis dñice. Mcccclxxxvj. Pridie ꝟo nonas Septēbꝛium.

V
35693 fx.

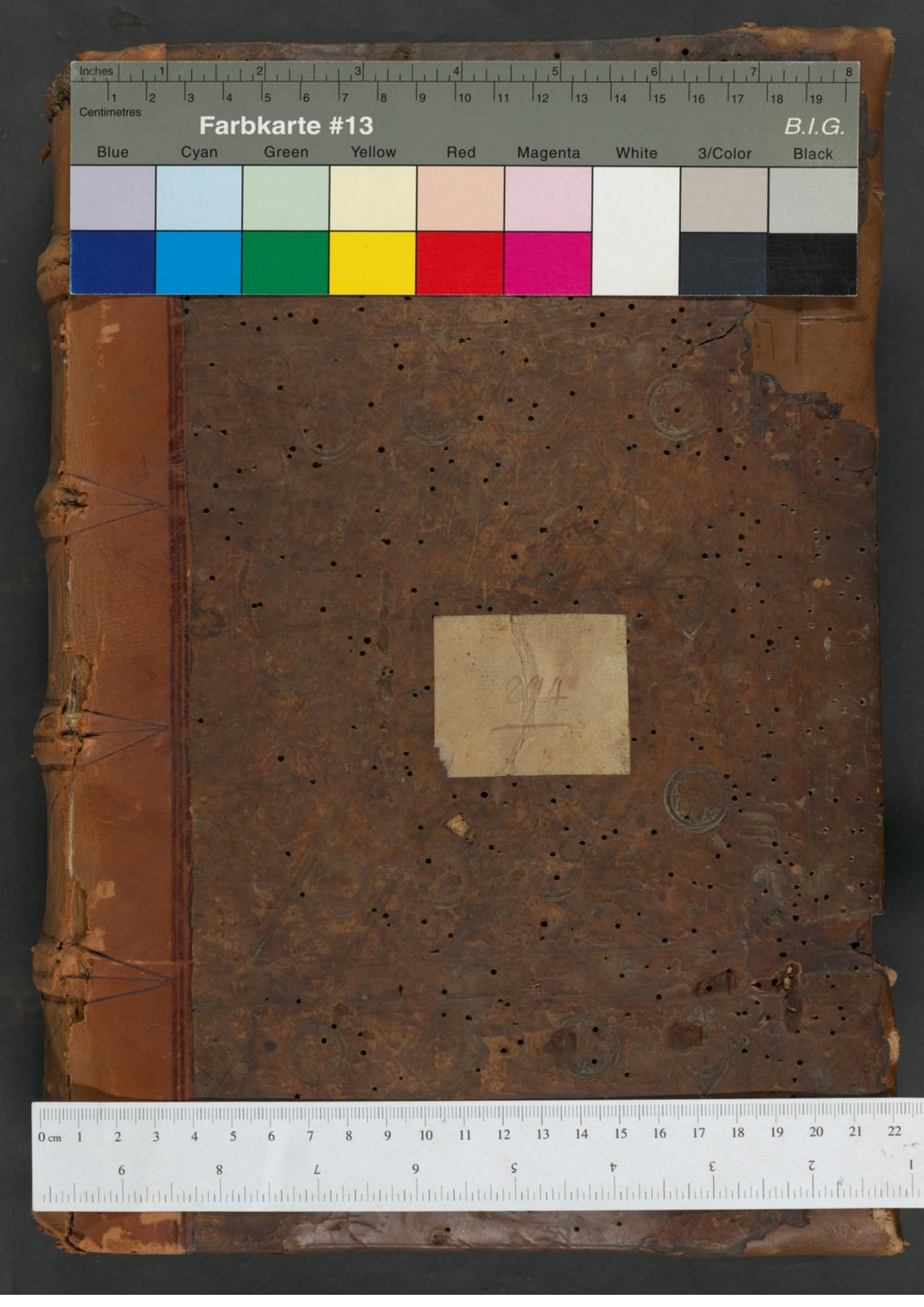
Inches
Centimetres
Farbkarte #13
B.I.G.
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black